294 (24) I

SYNODORUM GENERALIUM, AC PROVINCIALIUM DECRETA, ET CANONES,

SCHOLIIS, NOTIS, AC HISTORICA ACTORUM DISSERTATIONE ILLUSTRATI,

PER F. CHRISTIANUM LUPUM,

Iprensem, Ordinis Heremitarum Sancti Augustini, Sacræ Theologiæ in Alma Lovaniensi Universitate Doctorem, ac Regium Primarium Professorem.

PARS QUARTA.

OPERUM TOMUS QUARTUS,

Continens Synodalia & Cathedratica Acta Sancti Leonis noni.

STUDIO, AC LABORE

F. THOMÆ PHILIPPINI RAVENNATENSIS EJUSDEM ORDINIS.

VENETIIS, MDCCXXV.

Prostant { APUD JO: BAPTISTAM ALBRITIUM Q. HIERON. ET SEBASTIANUM COLETI.

CUM GRATIA, ET PRIVILEGIO.

LIBRARY
OCT 22 1968

REVERENDISSIMO AC AMPLISSIMO DOMINO,

D. MICHAELI VANDER SMISSEN,

Ad Sanctum Trudonem Imperialis, liberi, ac exempti Monasterii Prælato dignissimo, ejusdemque Oppidi Domino Temporali,

Nec non in VVebbekom, Helchteren, Senii, Halmael, Borlo, Buvinghen, Muysen Dynastæ, &c.

ORDINIS SANCTI BENEDICTI.

EVERENDISSIME DOMINE,

Et Synodalia & Cathedratica, quibus Evangelicam Dogmatis ac Disciplinæ integritatem & castitatem sibi redditam gratulata olim fuit, ac etiamnum gratulatur Ecclesia, Sancti Leonis noni Pontificis Acta, nec non & hæc ipsorum qualiacumque Scholia suo quasi jure ambiunt atque expetunt patrocinium vestræ Reverendissimæ Amplitudinis. Etenim non solùs istorum Actorum Auctor Leo, sed propemodum cuncti ad illa Cooperatores fuerunt è sacrosancta Magni Patris Benedicti familia assumpti Ecclesiæ Proceres. Nempè Cardinalis Humbertus, Sanctus Cardinalis Petrus Damiani, Sanctus Cardinalis & postmodùm Papa Hildebrandus, Cardinalis & postmodùm Papa Fredericus, Cardinalis & postmodùm Papa Desiderius, Sanctus Lugdunensium Archi-Episcopus Halynardus, Sanctus Cantuariensium Primas Lanfrancus, & alii plures. Etiam fontes, ex quibus sanctissima sua Decreta hausit optimus Pontifex, Patriarcha Benedictus posuit in Ecclesia. Etenim in claustro sub Episcopi oculis communem Cathedralium Clericorum vitam, quam ad grassantem tunc in ipsis Incontinentiam & Simoniam eradicandam reparavit, Leo accepit à Sancto Abbate Romualdo, Sanctus Romualdus à Sancto Rigoberto, post Sancti Benedicti Monachum Archi-Episcopo Rhemensi. Hic Regularium Clericorum est in Europa omninò primus Auctor. Sanctissimum Institutum adeò placuit Sancto, quem habemus etiam è Sancti Benedicti familia, Martyri & Apostolo nostro Bonifacio, ut ipsum ad lapsæ Christianitatis reparationem sanxerit imponendum cunctis Francicæ Monarchiæ Ecclesiis. Et Rex Pippinus, ejusque filius Imperator Carolus, ac nepos Imperator Ludovicus omninò imposuerunt. Et quis nesciat Europæ Ecclesiam nunquam fuisse doctiorem aut sanctiorem, quàm sub istis Regularibus Clericis? Quòd mundum fecerint quasi novum, testatur S. Galli Monachus. Hunc omnem electissimorum militum exercitum Mater Ecclesia debet Sancto Benedicto. Sua pro Canonicis Antistitum electionibus, & harum adversùs Regiæ nominationis violentiam ac Simoniam plena libertate & castitate sanctiones Sanctus Leo ex Apostolicis, Nicænis, ac aliis Generalium Synodorum Canonibus hausit; at hos innovandi & exequendi constantiam in ipsum traduxerunt Magnus ex Sancti Benedicti filio Papa Gregorius, ex Sancti item Benedicti filio Rhemensium Metropolita Hincmarus, ac præsertim Magister Florus, è tuo Sancti Trudonis Religiosissimo Monasterio assumptus in Diaconum Ecclesiæ Lugdunensis. Quin & primus Regiæ in Canonicas Electiones violentiæ ac spurcitiæ apud nos Damnator, Sanctus Eucherius Aurelianensis Episcopus, pro ista justitia exulavit, defunctus est, requiescit, & gloriosam Resurrectionem exspectat in vestro sanctissimo Monasterio. Et quas illud pro eadem justitia ac ipsius Defensore septimo Gregorio calamitates pertulerit, edicit in suo Chronico Antecessor vestræ Amplitudinis, Abbas Rudolphus: Omnes suas possessiones maluit transcribi in Fiscum, quàm Imperatoris Henrici quarti sordibus connivere. Andegavensis Hæresiarcha Berengarius fuit è Joannis Erigenæ Schoti damnato cadavere enatus fungus: Uti Sanctum Nicolaum primum Pontificem Paschasius Ratbertus, Rabanus Maurus, ac Sanctus Lupus ad istum, ita ad hunc expugnandum adjuverunt Sanctum Leonem Sanctus Lanfrancus, Sanctus Guitmundus, Durandus Troarnensis, Magister Ascelinus, aliique ex Sancti Benedicti ordine Episcopi, Abbates, Doctores. Inter Leonis Acta primum locum meretur solemnissima ad Imperatorem Constantinum Monomachum & omnem Orientalem Ecclesiam Legatio adversùs Photii schisma, resumptum à Patriarcha Michaele Cerulario: Hanc obierunt, & summo fructu explerunt Humbertus ad Sanctam Ruffinam è Sancti Benedicti filio Cardinalis Episcopus, & Cardinalis Fredericus, Romanæ Ecclesiæ Archi-Diaconus, frater Ducis Lotharingiæ, ac postmodum è Cassinensi Monacho Papa Stephanus nonus. Et omnes sua adversùm Michaelis nugas firmamenta mutuarunt ex eruditissimis, Nicolai primi Pontificis & Gallicanæ Synodi jussu scriptis, libris Ratramni Monachi Corbejensis. Proindè hæc Scholia non sunt aliud, quàm meus erga Sancti Benedicti Ordinem, cui Augustiana familia ex multis titulis

est

est obnoxia, debitus famulatus. Etenim Romanum Sancti Augustini Monasterium, Eremitanæ Religionis caput est fundatio ac beneficium Domini Guilielmi Destoutteville, è Sancti Benedicti Ordine Rothomagensis Metropolitæ, & Cardinalis Episcopi Ostiensis. Et alia Sancti Benedicti beneficia noster Ordo habet plura: Etiam hæc nostra Provincia. Porrò hæc Scholia à quorumdam dentibus non poterunt non rodi. Hinc à Reverendissima vestra Dignitate, firma & alta apud Sancti Benedicti familiam & omnem Ecclesiam anchora & columna, cæteris amplissimis beneficiis supplicant adjici gratiam Asyli & Protectionis. Et ubi quærant Asylum securius? Etenim Ecclesiasticæ Regulæ, Disciplinæ, Hierarchiæ, atque Antiquitatis es per omnia peritissimus, & in ipsis indagandis inter tantas tantæ Prælaturæ curas versaris assiduè, & quasi feriaris. Dignus Sancto Leoni nono cum laudatis è Sancti Benedicti familia Patribus assedisse, & conjudicasse. Antistites, quibus aut Evangelica eruditio, aut Apostolica vita deest, esse monoculos rectè scribit Sanctus Gregorius Nazianzenus. Amplitudo vestra per utriusque istius, præter quas omnis est præcipitiis obnoxia, scalæ gradus dignitatem adscendit, quotidiè procedit ad utriusque fastigium, suum Bursfeldensis Congregationis, Illustrissimi in Ecclesia ac Republica membri, gregem ducit ac pascit per easdem vias, atque ita ut plenum lumen fulget in Ecclesia. Cujus radiis ut dudum foveri & gaudere mereamur, nobis impartiat Divina Clementia.

Dabam Lovanii, in Conventu Sancti Joannis Baptistæ, die 23. Sept. An. Dom. 1672.

REVERENDISSIMÆ DIGNITATIS VESTRÆ

observantissimus famulus,

Fr. CHRISTIANUS LUPUS.

ORDO CONCILIORUM AC DECRETORUM SANCTI LEONIS NONI,

Quæ in hoc Tomo elucidantur.

INDEX DISSERTATIONUM.

PRI-

SYNODORUM
GENERALIUM AC PROVINCIALIUM
DECRETA ET CANONES,
SCHOLIIS, ET NOTIS ILLUSTRATI.

PRIMA PROŒMIALIS
DISSERTATIO,
De Latinorum Episcoporum & Clericorum continentia.

Roderici fatalis, Gothorum in Hispania Regis, facinorosæ libidines, Caroli Martelli Francorum Ducis ambitus, Merovingiorum ibidem Regum ignavia, Saracenorum ex Africa in Europam irruptio, & infelicia nostrorum cum ipsis bella, causarunt nobis Episcopos, Clericos, & Monachos pravos, pauperrimos, ad manuum labore quæritandum victum compulsos, Ecclesiastici dogmatis ac moris ignaros, ipsosque tandem verterunt in flagitiosos milites, ac maritos facinorosos, atque ita dormientibus hominibus veniens inimicus homo superseminavit in medio tritici Zizania, sacrilega Sacerdotum conjugia, professam Regiæ ad Ecclesiasticas dignitates nominationis Simoniam, omnium Sacramentorum nundinationem, Regiam Antistitum investituram, Laicas Ecclesiasticarum Præfecturarum Commendas, maledictam Neophytorum ac puerorum hæresin, liberam Monachorum Apostasiam, Barbaricam sacrorum bonorum direptionem, privatorum bellorum insaniam, armatas Episcoporum atque Abbatum pugnas, aliasque sine la-

lacrymis non memorandas sordes. Quin immò cunctum Christianitatis triticum ex omni fermè Europa inimicus evulsit. Apostolica Sancti Petri Sedes ipsum & conservavit dudum, ac sedulò replantavit. At ecce tandem supervenerunt patrata in Formosum Pontificem scandala, Francici Imperii eclypsis, Italorum Principum turbulenta ad regnandum libido, inhabilium Pontificum per ipsos intrusio, atque ita omnem humanam medelam vulnera transcenderunt. Tantis Paganorum, Hæreticorum, & malorum Christianorum sordibus fœdata tunc fuit Ecclesia, ut peritura timeri potuerit, immò videri periisse. Misericordia Domini, quia non sumus consumpti: Nisi Dominus nobis reliquisset semen, quasi Sodoma fuissemus & Gomorrha. Ex optimo isto semine prodierunt Sanctus Leo nonus, Victor secundus, Stephanus decimus, Nicolaus secundus, Alexander secundus, Gregorius septimus, Urbanus & Paschalis secundus, aliique similis zeli ac sanctimoniæ Pontifices, qui Apostolica Patrum corda in filios reduxerunt. Nempe fundamentum Dei stat, & transire non potest hocce Domini de Romana Ecclesia verbum: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Pro sequentium Synodorum intellectu horum pleraque sunt elucidanda.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur antiqua Latinorum Episcoporum & Clericorum castitas.

Latina Ecclesia in suis Episcopis & Clericis semper æmulata est Sanctos Apostolos, de quibus in libro de Monogamia Tertullianus: *Petrum solum invenio maritum per socrum, cæteros cùm maritos non invenio, aut spadones intelligam necesse, aut continentes.* C. 11. Quare Sancti Martyris Ignatii Epistolam ad Ephesios, quæ Paulum adfirmat conjugatum, certum est à quopiam esse interpolatam. Porrò Petrum Apostolum, Domino adhærentem, statim uxoris usui renuntiasse, non est dubitandum. Etenim hæc Doctrina, *Volo omnes esse sicut meipsum*, nequaquam fuit solius Pauli, sed & Sancti Petri, quem Domino scimus dixisse: *Ecce nos reliquimus omnia*. Ea inter fuisse & uxorem evincit Domini responsum. Et Domino repudii licentiam exscindenti reposuerunt omnes Apostoli: *Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere*. Absit illorum ullum fuisse ex istis, de quibus Dominus: *Non omnes capiunt verbum hoc*. Quin immò etiam Nicolaum Diaconum, impudicæ sectæ auctorem, uxorio operi dedisse nuntium, tradunt Clemens Alexandrinus, in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsareensis, ac in hæreticis fabulis Theodoretus. Mulieres, quas circumduxerunt quidam Apostoli, fuisse uxores errat laudatus Clemens, exindè opinans etiam L.3.c.1. Paulum fuisse conjugatum. Fuisse solius fidei sorores ac discipulas, impensam ac servitia præstantes Magistris, verissimè scribunt Tertullianus, Sanctus Hieronymus, Sanctus Joannes Chrysostomus, laudatus Theodoretus, ac alii passim.

Quæstio est, an Apostoli hocce suum exemplum cunctis Episcopis & Clericis fixerint in legem? Respondeo non fixisse in legem universalem. Etenim Apostolicum de ordinandis Episcopis ac Diaconis Canonem, *Unius uxoris virum*, in secundo Sermone de Beato Job exponens Sanctus Joannes Chrysostomus, dicit prædicati Evangelii tempore mundum fornicatoribus, & adulteris, nec non & simultaneis polygamis fuisse plenum, ad vocatos ex istis sordibus dirigi laudatum Canonem, ac pergit: *Dixit Apostolus*, UNIUS UXORIS VIRUM, *non ea ratione, qua id nunc in Ecclesia observatur. Oportet enim prorsùs castitate ornatum esse Sacerdotem*. Tom.6. Et in decima Homilia super primam Epistolam ad Timotheum: *Non hoc veluti sanciens dicit Apostolus, quasi non liceat absque uxore Episcopum fieri, sed ejus rei modum constituens. Judæis quippe licitum erat etiam secundo matrimonio jungi, & duas habere simul uxores*. Et ad eundem Apostoli locum Theodoretus: *Incipiebat prædicatio. Virginitatem autem nec Græci exercebant, nec admittebant Judæi. Liberorum enim procreationem existimabant benedictionem. Quoniam ergo illo tempore non facilè inveniri poterant qui castimoniam exercerent, ex eis qui uxores duxerant, eos, qui temperantiam honorassent, ordinari jubet. Illud autem*, UNIUS UXORIS VIRUM, *mihi videntur quidam rectè dixisse. Olim enim consueverant & Græci & Judæi cum duabus, & tribus, & pluribus etiam uxoribus simul jungi lege matrimonii. Dixerunt ergo Divinum Apostolum dixisse eum, qui*

cum una sola uxore pudicè cohabitat, dignum esse qui ordinetur Episcopus. Opinionem multis confirmat, & concludit: *Hæc & alia considerans, admitto eorum interpretationem, qui sic intellexerunt*. Ex quo principio constanter defendit, non successivam, sed simultaneam dumtaxat bigamiam esse fontem irregularitatis, ideoque & de facto suo, quo Irenæum successivè bigamum consecrarat in Tyriorum Episcopum, nunquam voluit pœnitere. De quo quidquid sit, eandem expositionem laudat in suis super Epistolam ad Titum
C. 1. commentariis Sanctus Hieronymus, rectèque addit Theophylactus: *Nonnulli asserunt, quod cœlibem innuat Apostolus, & si hoc fieri nequit, habeat quidem* eligendus Episcopus *unicam uxorem, verumtamen sic quasi non habeat, hoc est, ejus cupiditatibus non subditus*. Omnes sibi similes esse optans cælebs Apostolus sanxit etiam cælibes eligi in Episcopos atque Diaconos, aut certè irreprensibiles unius uxoris viros, qui damnatæ per Evangelium simultaneæ Polygamiæ renuntiassent. Ab uxoris usu cessare hisce suasit dumtaxat, non præcepit. Hinc enim ad Corinthios scripta Apostoli verba, *Bonum est homini mulierem non*
Hom. 19. *tangere*, rursùm scribit laudatus Chrysostomus: *Nonnulli dicunt hoc dictum esse Sacerdotibus*. Improbat expositionem istam, adfirmat esse ad omnes fideles generale consilium, atque ita supponit nullum tunc etiam Episcopis fuisse istius continentiæ præceptum.

Quæstio est, An non solum initi usum, sed etiam ineundi conjugii licentiam Episcopis ac Diaconis permiserint? Quidam constanter adfirmant. Etenim laudatus Chrysostomus de incæstuoso illo, qui novercam duxerat, Corinthio addit in litteris ad carne lapsum, qui postea fuit famosus ille Mopsuestiensis Episcopus, Monachum Theodorum: *Sunt qui Sacerdotem fuisse autumant*. Eam esse communem sententiam adfir-
C. 5. mat in secunda Epistola ad sacram Virginem Olympiadem. Istum porrò Presbyterum, non quod uxorem, sed dumtaxat quod novercam duxisset, ad solemnem pœnitentiam damnavit Apostolus, atque ita non solùm irreprensibiles unius uxoris viros consecrari in Sacerdotes, sed etiam à cœlibibus consecratis permisit duci uxorem.

C. 10. Quod ipsum quibusdam Diaconis disertè confirmavit Synodus Ancyrana. Et adeò non excessit Apostolicum indultum, ut ejus istum ipsum Canonem Græci inseruerint suo famoso, ac per Chalcedonensem Synodum probato Codici, quem passim intitulant Codicem Ecclesiæ Universæ. Etiam vetustus Canonum collector id fecit, & ex Romanæ Ecclesiæ jussu Abbas Dionysius Exiguus. Apostolicæ sanctioni adversum Canonem sanè non ita honorari oportuisset, sed radi ubique & proscribi. Et Presbyterum, qui deinceps conjugium attentaret, dumtaxat deponi, fornicatione autem lapsum insuper excom-
C. 1. municari, & ad solemnem pœnitentiam cogi mandat Neo-Cæsareensis Synodus: Quod nempè nova Presbyterorum conjugia illic antea licuissent. Et legem illam, quæ Episcopis, Presbyteris, ac Diaconis solum initum indulget, omne autem ineundum circumscribit, non Apostolicam esse, sed dumtaxat veterem dixit ad Nicænam Synodum Paphnutius Episcopus, confirmantque Hermias Zozomenus, Socrates, ac Gelasius Cyzicenus. Quod nempè laxius Apostolicum indultum, dum abusibus non clausit vias, successores Episcopi, quos inter fuerunt Patres Synodi Neo-Cæsareensis, ita contraxissent. Cœperunt id per huncce Canonem: *Innuptis, qui ad Clerum promoti sunt, præcipimus, ut si voluerint, uxores accipiant, sed Lectores, Cantoresque* Apost. Can. 27.
tantùm. Licet ante Constantinum Augustum generales Synodi non fierent, verè tamen ad Africanos Episcopos scripsit Magnus Athanasius: *Non nupera aut novitia res est Canonum Ecclesiasticorum institutio, sed à primis usque Patribus per manus tradita, & in Ecclesiis fundata*. Istorum item, quos vulgò Apostolicos dicimus, Canonum collectio, licèt Apostolica non sit, antiqua est tamen, & ipsorum quidam sunt antiquissimi, immò & Apostolici. Quo tempore, quo exordio, quo successu jam laudatus Canon intrarit ac pervaserit Ecclesiam, ignoro. Ex ipso interim lucet olim majoribus etiam Clericis nova conjugia licuisse. Alioquin enim licentia ista ad minores non debuisset authenticè restringi. Hæc sunt quorumdam argumenta. Respondeo rem esse verosimilem, præsertim quoad Presbyteros ac Diaconos. Nullus enim olim Episcopus legitur iniisse novas nuptias, nullus Canon eas ipsis abstulisse. Res incerta sine firmis fundamentis non est definienda.

Quod initi conjugii usum & Episcopis & L. 4. c. 23.
Diaconis permiserint Apostoli, insigniter confirmat laudata per Eusebium Cæsareensem Sancti Dionysii Corinthii ad Pinytum Gnossiorum Antistitem Epistola, qua ipsum admonet, ne grave castitatis onus Fratribus ex necessitate imponat, sed accuratè consideret multitudinis imbecillitatem. Et rescribens Pinytus Dionysii quidem consilium veneratur ac laudat, ex adverso tamen obsecrat, ut sacro Clero tandem aliquando permittat impartiri perfectioris Doctrinæ solidum cibum, ne in umbratilis eruditionis lacte ac puerili disciplina consenescat. Rectè enim apud Clementem Galanum scribit de Apostolis Adanensis Armeniorum Synodus: *Apostoli ministerio verbi pro viribus instantes, intenti potissimùm erant, ut homines ab erroribus simulacrorum ad unius veri Dei cultum converterentur. Cum in hanc rem impenderent omnem curam*, variorum rituum ac morum *ordinem haud sanè multùm curaverunt*. Eadem ratione Neo-Cæsareensibus prædicasse Sanctum Gregorium Thaumaturgum, ideoque illis varios imperfectos, à successoribus postea poliendos, ritus reliquisse scribit in libro
de Spiritu Sancto Magnus Basilius. Ad quam C. 29.
polituram venisse in Montano incarnatum Paracletum, insanivit Tertullianus. In libro interim de velandis virginibus optima est ejus hæc
de diversis & adversis Ecclesiarum consuetudini- C. 2.
bus regula: *Adhibenda est examinatio, quæ magis ex diversis consuetudinibus disciplinæ Dei conveniat*. Hocce de præsenti puncto examen suæ Provinciæ adhibere cœpit Cretensium Metropolita Pinytus;

ab Apostolis permissam Clericalis conjugii licentiam censuit fuisse meram pro tempore, & à suprà adducto Patrum Canone non satis purgatam indulgentiam, atque ita cunctis suæ curæ Episcopis ac majoribus Clericis plenam castitatem, quam exemplo commendassent omnes iidem Apostoli, & Romanæ Ecclesiæ Sanctus Petrus imposuisset, sanxit deinceps esse legem. Spectabat ad Illyricianam Diœcesin ac Romanum Patriarchatum, ideoque Apostolicæ matris morem censuit amplectendum. Verùm Achajæ Metropolita laudatus Dionysius, licèt ad eandem spectans Diœcesin ac Patriarchatum, graviter intercessit, collegæ zelum quidem prædicans, at multis Sacrorum Ordinum infirmis nolens imponi necessitatem oneris, quod Apostoli & ipsorum usque huc successores liberum reliquissent. Quis causam evicerit, ignoro: Existimem ambos ad suo in sensu abundandum perstitisse. Quidquid sit, lucet inito conjugio utendi libertatem etiam Episcopis permissam ab Apostolis, ipsam viguisse etiam in Illyrico, & quosdam indulto fuisse usos, at multos proprio placito abstinuisse.

Eandem formam viguisse in Antiocheno Patriarchatu, docet unus è Nicænæ Synodi Patribus Sanctus Spiridion, Trimithuntis in Cypro Episcopus. Quod enim uxorem & liberos habens, rem Divinam non negligentiùs obierit,
L. 1. c. 11. ac insuper claruerit miraculis, testantur Hermias
L. 1. c. 8. Zozomenus, Socrates, & alii plures. Quod eadem licentia per omnem Cyprum saltem in Diaconis, immò & in Presbyteris per alias ejusdem Patriarchatus Provincias manserit usque ad Sancti Epiphanii Episcopatum, infra ostendetur & ex ipso Epiphanio, & ex ejus discipulo Joanne Monacho. Viguisse etiam in Alexandrino Patriarchatu, evincit Paphnutii Episcopi apud Nicænam Synodum intercessio. Quomodò enim tantus Episcopus adversùm suæ Diœceseos sanctimoniam & consuetudinem intercessisset? Etiam
L. 6. c. 34. Sanctis illic Martyribus, Cheræmoni civitatis quæ Nilus dicitur, & Philææ Thmuitensis Episcopo, fuisse uxorem & liberos scribit in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsareensis. Philæam hac in re æquiparat cum laico Martyrii collega,
L. 8. c. 10. 11. Nobili viro Philomoro.

Excipe tamen Patriarcham. Etenim adversùs Demetrii, quod præter morem & sine exemplo conjugatus adscenderet, electionem fuisse ab Alexandrino Clero gravitèr intercessum, & Episcopum virginem denuo postulatum, testatur Orientale Alexandrinorum Patriarcharum Chronicon. Et hinc post quadraginta annorum conjugium & se & uxorem esse virgines, vulgari per ignem probatione demonstravit Demetrius. Nec antea populus acquievit. Plenam continentiam Sanctus Marcus suis successoribus fixerat in legem.

Ponticæ Diœceseos consuetudinem discimus ex primo Canone Neo-Cæsareensi: *Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si verò fornicatus fuerit, vel adulterium perpetraverit, ampliùs pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.* Et ex decimo Canone Ancyrano: *Diaconi quicumque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerunt velle se conjugio copulari, quia sic manere non possunt; hi si postmodum uxores duxerint, in ministerio maneant, propterea quod eis Episcopus licentiam dederit. Quicumque sanè tacuerint, & susceperint manus impositionem professi continentiam, & postea nuptiis obligati sunt, à ministerio cessare debebunt.* Hunc Canonem in nuper per Lucam Dacherium edito adversùm Photii calumnias Tractatu Æneas Parisiensis Episcopus legit lon- C. 2.
gè aliter: *Diaconi quoque, cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes velle se habere uxores, neque posse se continere, hi postea si ad nuptias convenerint, maneant in Clero tantùm, & à ministerio abjiciantur. Quicumque verò tacuerint, & susceperint manus impositionem professi continentiam, & postea ad nuptias convenerint, à ministerio vel Clero cessare debebunt, laicam tantùm communionem recipientes.* Ex ipso probat omnes olim sacros Clericos fuisse ad profitendam continentiam in Orientali etiam Ecclesia rigidissimè adstrictos. Contextum istum unde hauserit, ignoro: Nostrum firmant Codex Ecclesiæ Universæ, Joannes Scholasticus Patriarcha Constantinopolitanus, prisca Canonum Latina editio, Dionysius Exiguus, aliique omnes, & Latini & Græci, Canonum collectores.

Nova conjugia non solùm Episcopis, sed etiam Presbyteris ac Diaconis fuisse pridem interdicta apud Ponticos, lucidè clamat uterque Canon, ac supponit. Verùm insignes Monachos, aut in populo cœlibes ad Clericatum rapi, & invitos ac reclamantes ab Episcopis consecrari, fuit olim frequentissimum. Sic enim factum fuit Sancto Epiphanio, germano Sancti Hieronymi Pauliniano, Sancto Paulino, Sancto Augustino, & aliis multis. Et reclamantes solebant, quandoque veraciter, quandoque astutè ad elabendum, de sibi impossibili castitatis custodia protestari. Sic namque protestatus fuit & Sanctus Synesius, licèt non raptus, sed dumtaxat contra voluntatem electus ad Pentapolitanæ Ptolomaidis Episcopatum. Propter hosce mota fuit quæstio, an veracitèr & ex corde protestantes per violentèr impositam sacræ ordinationis manum essent adstricti ad plenam castimoniam, & à matrimonio perpetuùm exclusi? Erat res dura, ac plena varii periculi: & fortasse evenerant infelicia exempla. Hinc ergo taliter ordinatis Diaconis unius matrimonii licentiam fecit Synodus Ancyrana, verùm ineundi in Diaconi gradu ante adsumptum aut impositum Presbyteratum. Per hunc censebatur recessum esse à protestatione. Et adversùm illos, qui sua ante Diaconatum interposita protestatione uti distulerant, & jam Presbyteri volebant uti, emissus fuit laudatus Canon Neo-Cæsareensis. Etiam solis ad Diaconatum, nequaquam ad Presbyteratum raptis & protestantibus istam licentiæ gratiam fecit Ancyrana Synodus. Ad Presbyteratum quippe raptus esse debebat triginta annorum, ideoque censebatur sine fundamento adversus castitatem protestari. Lucet ergo veterem, qui majoribus Clericis abstulit novas nuptias, canonem etiam hac in Diœcesi esse antiquum, &

isto

isto excepto casu constanter viguisse.

Dixi datam ab Apostolis licentiam non fuisse universalem. Romanæ enim ac omnis Latinæ Ecclesiæ Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos Sanctus Petrus Apostolus omnino compulit ad plenam continentiam: ad antea etiam ductæ uxoris usui renuntiandum. Lucet ex Tertulliani libro ad castitatem exhortatorio: *Quanti in Ec-*
C. 13. *clesiasticis ordinibus de continentia censentur, qui Deo nubere maluerunt, qui carnis suæ honorem* in primævum paradisi statum *restituerunt, quique jam se illius ævi filios dicaverunt, occidentes in se concupiscentiam libidinis, & totum illud quod intra paradisum non potuit admitti?* Vox, *Dicaverunt*, lucidè importat professionem ac votum. Hinc eosdem nostros Clericos in libro de velandis virginibus appellat *viros Virgines ac voluntarios Spadones.* Et quod ipse, dum in majorem Carthaginensis Ecclesiæ Clerum fuit adscriptus, uxorio operi valedixerit, lucet ex libris ad uxorem. Et avitam Episcoporum, Presbyterorum, atque Diaconorum castitatem reparans Africanæ Diœceseos Primas Aurelius, dixit ad secundam Carthaginensem Synodum: *Quod Apostoli docuerunt, &*
C. 2. *ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Quod Africa non sub ipsis Apostolis, sed dumtaxat sub ipsorum successoribus crediderit ac receperit Evangelium, in libro de unico Baptismo
C. 15. ac in Carthaginensis Collationis Breviculo profi-
L. 3. c. 8. tetur Sanctus Augustinus, ideoque istam castitatis legem nequeunt illic Apostoli prædicasse.

Quo circa Aurelius locutus fuit ex Sancti Innocentii Primi Pontificis Epistola ad Decentium Episcopum Eugubinum: *Quis nesciat id, quod à Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari? Præsertim cùm sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias atque Siciliam, insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores, constituerint Sacerdotes. Aut legant, si in his Provinciis alius Apostolorum invenitur aut legitur prædicasse.* Quod Africa à Romana Ecclesia acceperit Evangelium, in Præscriptionum libro testatur etiam Tertullianus. Hinc ergo, ut & omnis alia Latina Ecclesia, ex Sancti Petri lege accepit & plenam sui majoris Cleri castitatem. Dico, *Latina Ecclesia:* Quod enim Orientale Illyricum, uti linguam, ita & Græcam Cleri castitatem habuerit, est supra ostensum. Res ita cucurrit usque ad Synodum Nicænam.

CAPUT II.

Exponitur Nicænæ Synodi de Clericorum castitate Decretum.

Licèt rituum ac morum varietas Catholicam unius fidei Ecclesiam faciat esse Reginam circumamictam varietatibus, plenam tamen etiam istorum unitatem inducere semper studuit Apostolica Sedes, ideoque ejus Legati in Nicæno Concilio fecerunt quod scribit Socrates: *Vi-* L. 1. c. 8.
sum erat Episcopis legem novam in Ecclesiam introducere, ut qui essent sacris initiati, sicut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, cum uxoribus, quas cùm erant laici in matrimonium duxissent, minimè dormirent. Et quoniam illis erat propositum de hac re consilium inire, in medio eorum consessu surrexit Paphnutius, ac vehementer vociferatus est, non grave jugum cervicibus illorum imponendum esse, qui erant sacris initiati. Honorabile esse conjugium inter omnes, & thorum immaculatum. Videndum, ne nimis exquisita præscriptione Ecclesiam gravi incommodo adficerent. Omnes enim non posse ferre tam austeram disciplinam, tamque ab omni animi perturbatione vacuam, neque à singulorum uxoribus fortasse eam castitatis normam posse servari. Viri autem cum legitima uxore concubitum appellavit castimoniam. Illud satis esse, ut qui in Clerum ante adscripti erant, quam duxissent uxores, hi secundùm veterem Ecclesiæ traditionem deinceps à nuptiis se abstinerent, non tamen quemquam ab illa, quam jam pridem dum laicus erat uxorem duxisset, sejungi debere. Istam in Episcoporum conventu orationem habuit Paphnutius, cum ipse non modò nuptias non expertus esset, sed etiam mulierem non aliquando attigisset. Nam à puero in Monasterio seipsum severo vitæ & disciplinæ generi addixerat: qui quidem propter singularem castimoniam præ cæteris planè in magna famæ celebritate vixit. Itaque cum totus Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum conventus verbis Paphnutii assensisset, controversia de hac re exorta est penitùs sedata, potestasque permissa cuique pro arbitratu ab uxoris consuetudine abstinendi. In illa, quæ morum regulas condidit, sessione fuisse factum scribit Hermias Zozomenus, addens novam istam legem non de solis Episco- L. 1. c. 22.
pis, Presbyteris, ac Diaconis, sed etiam de Subdiaconis fuisse postulatam. Quæ ipsa affirmat Gelasius Cyzicenus. Nam & supra adductus, qui veterem Ecclesiæ traditionem continet, vulgaris Apostolicus Canon etiam Subdiaconos arcet à novis nuptiis, ipsasque indulget solis Lectoribus & Cantoribus. Quod ipsum largioribus verbis sanciunt Apostolicæ Romani Clementis Constitutiones, atque ita produnt se neque Apostolicas esse, neque Clementis. Apostolicam enim conniventiam potiùs quam constitutionem memorata traditio contraxit, & utcumque perfecit. Eamdem traditionem Paphnutii intercessio firmavit.

Quæstio est, An ista intercessio sit authentica & vera? Rationem dubitandi præstat Bertholdus A. 1079.
Presbyter Constantiensis, affirmans Paphnutii Capitulum, quod pro sacrilegis suis conjugiis ebuccinabant istius sæculi Sacerdotes, uti figmentum fuisse à Gregorio Septimo Pontifice damnatum. Et plures gravissimi scriptores ipsum ad Græculorum fabellas proscribunt. Respondeo tamen esse authenticam. Ei namque attestantur non soli laudati Græcorum scriptores, sed etiam in litteris ad Vercellensem Ecclesiam Sanctus Epist. 28.
Ambrosius, Apostolicum de unius uxoris viro Canonem laudans, ac pergens: *Cognoscamus non solum hoc Apostolum de Episcopo & Presbytero statuisse,*

fuisse, *sed etiam Patres in Nicæni Concilii tractatu addidisse*, *neque Clericum quemquam debere esse*, *qui secunda conjugia sortitus sit*. In Canonicis ad Wulfinum in Anglia Episcopum litteris nescio quis Ælfricus addit à laudata Synodo sic fuisse constitutum. Verùm labitur. Quomodò enim adversùs istam constitutionem Theodoretus & alii Græci plures fuissent ausi constanter sustinere solam simultaneam bigamiam esse fontem irregularitatis? Dumtaxat ergò tractatum fuit, cum præsenti Clericalis castitatis quæstione propositum per Sedis Romanæ Legatos, ac postulatum, sed à Paphnutii intercessione suspensum ac impeditum. Eundem tractatum laudat ac intercessionem probat Gangrensis Synodus, adversùs Eustatium Sebastensem Episcopum, primæ Armeniæ Metropolitam, statuens: *Si quis discernit Presbyterum conjugatum*, *quasi non oporteat ejus oblationi communicare*, *anathema sit*. C. 14. Relictam à Nicæna Synodo libertatem ex inconcinnis ac deviis rationibus damnabat Eustatius, addens conjugatum Presbyterum esse abominabilem & scabiosum; ejusque sacrificium sine contagio non posse audiri. Hanc ejus temeritatem damnavit laudata Gangrensis Synodus, sanctissimi Paphnutii intercessionem, ipsique ab universali Concilio firmatam libertatem nolens judicari à quoquam, longè minùs anathematizari. Istud tamen exstans suo tempore Capitulum rectè damnavit Gregorius Septimus: erat enim à conjugatis tunc Latinis Sacerdotibus consutum mendacium. Et ab authentico indulta Græcis libertas ad Latinos non poterat extendi.

Etenim avitum ac Apostolicum suæ Clericalis castitatis morem & Canonem constantissimè perrexit etiam post Nicænam Synodum Latina omnis Ecclesia custodire. Quod Romano in Concilio, quo Nicæna Acta revidit ac probavit Sanctus Sylvester Pontifex, istam etiam castitatem novis adversùs Paphnutii intercessionem Edictis firmarit, non est dubitandum. Licèt Acta perierint, lucidè tamen id supponere videtur in suis, laudatam castitatem apud Hispanos stabilientibus, ad Himerium Tarraconensem Metropolitam litteris Papa Siricius, edicens in ejus prævaricatores: C. 7. *Noverint se ab omni Ecclesiastico honore*, *quo indignè usi sunt*, *Apostolicæ Sedis auctoritate dejectos*, *nec unquam posse veneranda attrectare mysteria*, *quibus seipsos*, *dum obscœnis cupiditatibus inhiant*, *privaverunt*. Lucidè laudat, non Apostolicum Canonem, nec avitam consuetudinem, sed non ita vetustum, quod omnem priori suo conjugio deinceps usurum Sacerdotem aut Diaconum degradarat sine spe reparationis, Apostolicæ Sedis Edictum, quod esse non potuit aliud, quam laudatum Sylvestri. Laudat Edictum, cujus quidam allegabant ignorantiam, quam de Apostolico Canone aut avita consuetudine Episcopi non poterant habere. Adeò ipsa non ignorabant, ut per Paphnutii admissam à Nicæna Synodo intercessionem soluta prætenderent aut laxata, & Græcæ Ecclesiæ libertatem etiam ad Latinos extensam. Eos in hunc errorem circumscripserat novum Joviniani ac Vigilantii dogma, cujus prima rudimenta videntur statim post laudatam Synodum pullulasse. Hinc ipsa novis Edictis evelli debuerunt à Sylvestro, & avita castitas novis anchoris firmari. Quas anchoras in libro adversùs Vigilantium omnino respicit & Sanctus Hieronymus: *Quid facient Orientis Ecclesiæ*, *quid Ægypti*, *& Sedis Apostolicæ*, *quæ aut virgines Clericos accipiunt*, *aut continentes*, *aut si uxores habuerint*, *mariti esse desistunt*? C. 1. Per Apostolicæ Sedis Ecclesias intelligit totum Romanum Patriarchatum. Innuit etiam Orientale Illyricum è Græca per Dionysium Corinthi Episcopum defensa olim libertate ad Latinam legem fuisse à Sylvestro traductum. Hinc enim & ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, suum istic Vicarium, scripsit Sanctus Leo Magnus: *Cum extra Clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati & procreationi filiorum studere sit liberum*, *ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem*, *nec Subdiaconibus quidem connubium carnale conceditur*, *ut & qui habent tamquam non habentes sint*, *& qui non habent permaneant singulares*. Ep. 84. c. 5. *Quod si in ordine*, *qui quartus à capite est*, *dignum est custodiri*, *quantò magis in primo*, *aut secundo*, *vel tertio servandum est*, *ne aut Levitico ministerio*, *aut Presbyterali honore*, *aut Episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur*, *qui se à voluptate uxoria necdum frænasse detegitur*? Constantinopolitanam Cathedram semper dilexerunt quidam istius regionis Episcopi. Hinc enim ad firmandam suæ Sedis Patriarchicam potestatem Sanctus Damasus Pontifex istic posuit novam Ecclesiasticæ Præfecturæ speciem, Apostolicum Vicariatum. Et nihilominus Ecclesias istas in suam Diœcesin transcribi à Theodosio secundo Imperatore impetravit Atticus Regiæ civitatis Episcopus, ipsasque nonnisi multo labore sibi reddidit Sanctus Bonifacius Primus. Ita illic Paphnutii intercessio, non solum in Diaconis aut Presbyteris, sed etiam in Episcopis revixit. Hinc ergo Romanam etiam Subdiaconorum castitatem laudat apud suum Vicarium Leo, & ipsam saltem in Diaconis atque Presbyteris, ac præsertim in Episcopis reparari mandat & custodiri. Quare in sua Historia rectè scribit Socrates: *In Thessalia consuetudinem invaluisse novi*, *ut ibi qui Clericus sit*, *si cum uxore*, *quam cum esset laicus ducebat*, *postquam Clericus factus sit*, *dormierit*, *Clericatu abdicatus sit*. L. 8. c. 21. *Consuetudinis auctor fuit Heliodorus Triccæ*, *quæ est illius regionis urbs*, *Episcopus*, *cujus feruntur libri amatorii*, *quos cum esset adolescens composuit*, *eosque Æthiopica inscripsit*. *Eadem consuetudo etiam Thessalonicæ*, *& in Macedonia*, *& in Hellade servatur*. Hæ enim omnes sunt Orientalis Illyrici Provinciæ. Errat consuetudinem esse nescio cujus Heliodori institutum. Est Sancti Sylvestri lex, reparata per Sanctum Leonem. Possit tamen Heliodorus consilio adjuvisse.

Verùm quomodò Sanctus Hieronymus dicit hanc sanctitatem viguisse etiam in Ægypto? Quomodò adversus Paphnutii intercessione illa possit eò penetrasse? Respondeo penetrassem per adductas à Romanis Legatis in Nicæna Synodo rationes. Adeò postulatæ, licèt non impetratæ, legis facta per ipsos relatio non fuit infructuosa.

De Alexandrina Ecclesia ad ejus Patriarcham Dioscorum rectè scripsit Sanctus Leo Magnus: *Unum nos oportet sentire & agere, ut in nobis quoque esse unum cor & anima comprobetur. Cum enim beatissimus Petrus Apostolicum à Domino acceperit Principatum, & Romana Ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere, quod Sanctus Discipulus ejus Marcus, qui Alexandrinam Ecclesiam primus gubernavit, aliis regulis traditionum suarum Decreta formaverit, cum sine dubio de eodem fonte gratiæ unus spiritus fuerit & discipuli & magistri, nec aliud Ordinatus tradere potuerit, quam quod ab Ordinatore suscepit.* Etiam Dioscorus Presbyter & Cheræmon Lector, laudatæ Ecclesiæ apud Anastasium Augustum Apocrisarii, & ad Acacianum Schisma componendum legati, ad Cresconium ac Germanum Episcopos, Anastasii Secundi Pontificis Legatos, dixerunt: *Venerabiles sanctæ Ecclesiæ Romanæ urbis atque Alexandrinæ, non solùm fidem rectam atque immaculatam, ex quo salutaris in eis prædicatus est sermo, sed etiam in Divino ministerio semper concordiam servaverunt.* Hanc & ipsi fundant in primo suo Doctore atque Episcopo, Sancti Apostoli Petri filio ac discipulo beato Marco. Eodem ex principio, dum Alexandrinæ Ecclesiæ per Meletium læsa judicandi & consecrandi jura reparavit, locutus est sextus Nicænus Canon: *Quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est.* Eandem ergo unitatem, adductas à Romanis Legatis in Nicæna Synodo rationes, nec non summum, quod ex Arianæ perfidiæ & Meletianæ turbulentiæ damnatione acceperat ab Apostolica Sede omnis Ægyptus, beneficium attendens Patriarcha Alexander, Episcopi sui Paphnutii intercessionem sprevit, Synodaliter admisit, ac regidis Edictis firmavit Romanum morem, ipsumque vastissima ista Diœcesi semper tenuit constantissimè, & custodivit.

Epist. 81.

Lucet ex querimonia, quam *Patres Monasteriorum, qui sunt in Thebanorum Provincia, viri pii & sancti*, deposuerunt apud suum Alexandriæ Patriarcham Sanctum Cyrillum: *Quidam qui uxores recenter duxerunt, & in ipsis veluti thalamis adhuc constituti sunt, aliquos sanctissimos Episcopos arripiunt, & nullo de eis utique renunciante ordinantur Clerici seu Presbyteri.* Juvenes maritos, qui ab uxoribus continere, adeoque Ægyptiacam Clericalis castitatis legem servare adhuc non valeant, à circumscriptis aut nimium facilibus Episcopis, & quidem sine examine, Patres isti queruntur etiam in Presbyteros consecrari. Et forsan Episcopi isti laudatam Alexandri legem ob Paphnutii à Nicæna Synodo probatam intercessionem spernebant, rati solemne Generalis Concilii indultum non potuisse ab illo exsufflari. Hinc enim ad Lybiæ ac Pentapolitanæ Provinciæ Episcopos scripsit laudatus Cyrillus: *Quoniam ad ædificationem populorum omnia à nobis facienda sunt, hæc vestra observet Pietas. Si est quidam ordinandus Clericus, de vita ejus inquirat, & an uxorem habeat, an non, & quonam modo duxit, & abstinuit. Ita & nostram conscientiam puram conservabimus, & inculpatum sacrum ac venerabile mysterium.* Nullum conjugatum, nisi qui cum servandæ continentiæ pacto duxisset uxorem, aut jam pridem ab ipsa abstinuisset, mandat deinceps ad majorem promoveri Clerum. Et hinc Patriarchæ, qui Cyrillum antecessit, Theophili, in Ptolomaidis Episcopum consecrare volentis, sacras manus effugere conatus Sanctus Synesius, varia in semetipsum finxit: præsertim quod à nuper ducta uxore nec posset continere, nec vellet. Norat in Ægyptio Episcopo non posse tolerari.

Per Orientis Ecclesias Sanctus Hieronymus non totum Orientale imperium intelligit, sed solam Orientalem Diœcesin, seu Patriarchatum Antiochenum. Quod & is Latinam Cleri castitatem admiserit, testatur etiam Sanctus Joannes Chrysostomus, in secundo Sermone de beato Job affirmans hæc verba, *Unius uxoris virum*, non ea ratione, qua nunc observantur in Ecclesia, dicta fuisse ab Apostolo, & adjungens: *Oportet omni prorsus castitate Sacerdotem esse ornatum.* Non solum Episcopum, sed omnem Sacerdotem. Longè lucidiùs in Catharorum hæresi loquitur Sanctus Epiphanius, Salaminensis in laudato Patriarchatu Episcopus, ac Cypriorum Metropolita, scribens nullum etiam dumtaxat successivè bigamum posse promoveri ad Clerum, ac subjungens: *Quin eum insuper, qui in matrimonio degit, ac liberis dat operam, tametsi unius uxoris vir sit, nequaquam tamen ad Diaconi, Presbyteri, Episcopi, aut Hypodiaconi ordinem admittit Ecclesia, sed eum dumtaxat, qui ab unius uxoris consuetudine continuerit, aut ea sit orbatus. Quod in illis locis præcipuè fit, ubi Ecclesiastici Canones accuratè servantur. At enim nonnullis adhuc in locis Presbyteri, Diaconi, & Hypodiaconi liberos suscipiunt. Respondeo illud ex Canonis authoritate non fieri, sed propter hominum ignaviam, quæ certis temporibus negligenter agere & connivere consuevit, ob nimiam populi multitudinem, cùm scilicèt qui ad eas functiones se applicent non facilè reperiuntur.* Clericorum cœlibatum affirmat omnino intendi ab Ecclesia, esse necessarium, ac pergit in expositione Catholicæ fidei: *Sacerdotium ex virginum ordine præcipuè constat, aut si minùs ex virginibus, certè ex Monachis, aut nisi ex Monachorum ordine ad illam functionem obeundam idonei coaptari possint, ex his creari Sacerdotes solent, qui à suis se uxoribus continent, aut secundùm unas nuptias in viduitate versantur.* Addit matrimonii usum permitti solis Lectoribus & Cantoribus: *Nempè Lector non Sacerdos est, sed tamquam Divini Verbi scriba.* Quod factus Episcopus uxoribus utentes Diaconos invenerit in sua Ecclesia, & à ministerio suspenderit, demonstrat in ejus vita Joannes Monachus, & concludit: *Ex hoc non ampliùs ordinabat qui haberent uxorem, sed viros Sanctos qui vitam exercebant monasticam, & viduos probatos.*

L.59. c.4.

C. 22.

C.37.38.

Verùm quis iste Canon, qui à negligentibus non servatur Ecclesiis, & contra cujus auctoritatem quarumdam adhuc Ecclesiarum Presbyteri, Diaconi, ac Subdiaconi ductis antea uxoribus utebantur? Nullus enim pro universali Ecclesia tunc exstabat istius modi Canon. Respondeo non universalis Ecclesiæ, sed suæ dumtaxat Orientalis Diœceseos Canonem laudari ab Epipha-

phanio, verosimilitèr editum à Sancto Patriarcha Eustatio, quem ob summa in se merita in Sancti Philogonii apud se defuncti locum è Berrhæensi Episcopo exaltavit Synodus Nicæna. Existimo & hunc & Alexandriæ Patriarcham Alexandrum Romanorum Legatorum relationi ac postulationi fuisse patrocinatos, ideoque domum reduces perfectæ castitatis Canonem, quem Paphnutii intercessio fuerat morata, impartiisse sua Patriarchali auctoritate, & cunctis suarum Ecclesiarum majoribus Clericis imposuisse. Et hinc fortasse evenit, quod ab Eusebianis, non Arianis solùm, sed & uxoriæ libidinis dilectoribus Episcopis fuerit de fornicatione ac suscitata prole accusatus, per falsos testes convictus Eustatius, & iniquissimè degradatus. Possit hac, quam eadem de causa à conjugatis Sacerdotibus sustinuit Gregorius Septimus, pessima calumnia in sui Canonis talionem fuisse pulsatus. Quidquid sit, errorem continent hæc Socratis verba: *Omnes illustres Presbyteri in Oriente, & Episcopi etiam, modò ipsi voluerint, nulla lege coacti, ab uxoribus abstinent. Nam non pauci illorum, dum Episcopatum gerunt, etiam liberos ex uxore legitima procreant.* Quod etiam Episcopi id faciant, lucidè adversatur Sancto Epiphanio. Apud quasdam negligentes Ecclesias fieri asserit à solis Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis. Quod nulla lege coacti abstineant, eidem adversatur: Disertè asserit fieri ex Canonis auctoritate. Fieri tamen possit, quod adversùs laudatum Canonem esset hinc indè præscriptum. L. 5. c. 21.

Et quidem Episcopi omnes pro sua persona & gradu videntur Nicææ admisisse Romanam castitatem, & Paphnutii intercessionem pro solis Clericis probasse. Res tamen incerta est. Etenim inter articulos, de quibus Antoninum Ephesinum Episcopum, Asiaticæ Diœceseos Primatem, in Constantinopolitano Sancti Joannis Chrysostomi Concilio accusavit Eusebius Valentinopolitanus Episcopus, fuit & hic: *Quod cum uxori propriæ renuntiasset, rursùm illi congressus est, filiosque ex ea procreavit.* Non quod factus Episcopus, sed quod post renuntiationem exercuisset conjugale opus, ipsum accusavit, ideoque supponit opus istud citra renuntiationem etiam Episcopo omnino licuisse. Possit tamen ista renuntiatio Episcopatui fuisse adnexa. Exstant ista Synodalia Acta apud Palladii Helenopolitani Episcopi Dialogum cum Theodoro Diacono Ecclesiæ Romanæ. Quidquid sit de mollibus Asiaticis, Pontica Diœcesis pro suis Episcopis omninò admisit. Etenim Petrum Sebastenum Episcopum, primæ Armeniæ Metropolitam, cum uxore sua, sed ut cum Sorore, cohabitantem, apud ejus germanum Fratrem ac Primatem Sanctum Basilium de ista cohabitatione detulit dictæ civitatis populus, adlegans Episcopum ex Canone obligari ad plenam castitatem, adeoque ab illo suspecto contubernio separandum. Et accusationem uti legitimam omninò admisit Basilius, accessit Sebasten, fratris cum uxore castitatem demonstravit miraculis, atque ita populi scandalum exstinxit. Dixi, *Pro Episcopis:* Quod enim Presbyteri, adeòque & Diaconi atque Subdiaconi ductis antea uxoribus uti illic potuerint, lucet ex Gangrensi adversùs Eustatium Sebastensem Canone; & ex Anastasio Cappadociæ Presbytero, quem quod cum uxore sua, uti cum sorore, castissimè viveret, tamquam de magno supererogationis opere admiratus est, atque laudavit idem Basilius. Quæ omnia habes in ejus vita apud Sanctum Amphilochium Metropolitam Iconiensem.

Quod plenam castitatem omnis tandem Orientalis Ecclesia Episcopis suis in legem admiserit, lucet ex novella Justiniani Augusti ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum lege, quæ Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis permittit ductæ antea uxoris usum, eligendum verò Episcopum vult esse professum Monachum, aut certè Clericum, qui neque filios, neque nepotes, neque uxorem habeat, aut illi saltem non cohæreat, hoc est, ipsa ex mutuo consensu non utatur. Et in lege Codicis ad Julianum Prætorio Præfectum de sola Presbyterorum, Diaconorum, ac Subdiaconorum incontinentia queritur, ipsisque solis novas interdicit nuptias: quod nempe omnes ubique Episcopi in plena viverent castitate. In quibus omnibus se profitetur dumtaxat esse priorum Canonum executorem. Existimo laudari Canones S. Alexandrini atque Eustatii Patriarchæ Antiocheni, & aliarum Diœceseon consuetudinem, quæ pedetentim ubique fixerunt istam Sanctimoniam. Quæ tandem adeò profecit, ut in plerisque Græcorum Ecclesiis solos longa castitate probatos Monachos admiserit ad Episcopatum. Etenim in suo Hierosolymitano itinere scribit de Maronitis Joannes Catovicus: *Omnes Maronitarum Pontifices, uti & Patriarcha, cœlibem agunt vitam, & Monachi sunt Ordinis Sancti Basilii, cæteris Presbyteris, quod uxorati sint, ab hac dignitate exclusis.* Et de Chaldæis Nestorianis: *Monasteria habent Sancti Antonii Ordinis quam plurima, ex quorum cætu cum Archi-Episcopi tum Episcopi omnes eliguntur.* Ita servari dicit apud omnes Orientales Ecclesias, & Schismaticas & Orthodoxas. Et sanè matrimonio assuetis Presbyteris ac Diaconis meritò non credunt castum Episcopatum. Moris originem ignoro. Est tamen antiquus. Etenim ex ipso etiam profanus Photius ex uxoris latere in Constantinopolitanum Patriarcham consecrandus gradatim, primò fuit in Monachum attonsus. Certè post Nicænam Synodum paucos adduces Orientales Episcopos, quos non constet Monachos fuisse. Et hinc in suis ad quintum Apostolicum Canonem Scholiis deviat Theodorus Balsamon: *Ante sextam Synodum, quæ fuit in Trullo Palatii, licebat Episcopis habere uxorem, etiam post dignitatem Episcopalem, quemadmodum & qui post matrimonium ordinantur Presbyteri ac Diaconi.* L.6.c.1.2. L. 1. tit. 3. c. 48.

Quæstio est, An raptis ad sacrum Ordinem, ideoque ante acceptam manus impositionem de sibi impossibili castitatis custodia protestantibus Diaconis datam unius posterioris conjugii ab Ancyrana Synodo licentiam Synodus Nicæna exsufflarit? Partem affirmativam suadent Gelasius Cyzicenus, Hermias Zozomenus, ac Socrates, disertè affirmantes veterem, quæ Episcopis & cun- L. 5. c. 8. L. 22. c. 41

cunctis majoribus Clericis posteriores vetabat nuptias, regulam fuisse à Nicænis Patribus probatam. Quod ipsum in laudatis legibus, in Novella ad Patriarcham Epiphanium, nec non ad Joannem Orientalis Prætorii Præfectum lege supponit laudatus Justinianus: Solis Lectoribus & Cantoribus affirmat novas nuptias licere secundùm Canones, à quovis altiori Clerico attentatas, natasque ex ipsis proles declarat ac facit adulterinas; atque ita supponit Ancyranæ licentiæ nullum superesse locum. Pontica enim Diœcesis pleno jure tunc suberat Patriarchatui Constantinopolitano, ideoque & directis ad ejus Patriarcham legibus. Et Trullanæ, quæ cunctis generatim Diaconis etiam abstulit istam licentiam, Synodo Pontici Episcopi omninò interfuerunt.

Respondeo tamen licentiam istam à Nicæna Synodo non fuisse cassatam. Lucet ex Gregorii Sisensis, Armeniorum Patriarchæ, apud Clementem Galanum exstantibus, ad Haytonem Armeniæ Regem litteris: *Etiamsi Sacerdos in Ecclesia nostra, sicut in Romana, cœlibem vitam non agat, rejicimus illos, qui Diaconos matrimonio jugant*. Per hosce lucidè intelligit Græcos: Non utique omnes, sed solos suos Condiœcesanos Ponticos, qui isto posteriori sæculo adhuc utebantur Ancyrana licentia. Laudata enim Epistola est sæculi decimi tertii. Nempè universales generalium Synodorum Canones privatas singularium regionum consuetudines non exsufflant. Ita singularem suum, quo inferior Clerus Romam appellare non sinebatur, morem nec à Nicænis, nec à Sardicensibus Canonibus fuisse exsufflatum, adversùs Zozymum Pontificem sustinuerunt constantissimè Africani Episcopi, & obtinuerunt. Et adversùs sanctissimum Decretum, quo & laicis, & inferioribus Clericis, & non conficientibus Sacerdotibus sacrosanctum Calicem interdicere parabat Tridentina Synodus, Caroli IX. Francorum Regis Legatio intercessit: *Postulamus id fieri absque eo quod præjudicium ullum fiat auctoritati & Prærogativæ Regis Christianissimi, & quorumdam in Gallia Monasteriorum vetustissimæ consuetudini*. Quæ Prærogativa & consuetudo etiamnum hodiè omnino perseverant. Et adversùm Gregorii VII. aliorumque Romanorum Pontificum in sacrilega Sacerdotum conjugia Sanctiones, de singulari privilegio reclamarunt Nortvvegiæ Presbyteri, ipsos ad ejus probationem admisit, & istarum executionem distulit Innocentius III. Ita ergo veteri, licèt per Nicænam priùs Synodum, ac postea per laudatas Justiniani leges probato castitatis Canoni sese non adstringi crediderunt illi Diaconi Pontici, quibus singularem licentiam dederat Synodus Ancyrana. Et hinc fortassè ad alias etiam Provincias, ipsarumque non tantùm Subdiaconos ac Diaconos, sed etiam Presbyteros traducta fuit ista pessima libertas, quam per varias leges cohibere debuit Imperator Justinianus. Et plenè non potuit. Nam consuetudinem, quæ etiam Presbyteris toto post consecrationem biennio dabat ineundi conjugii licentiam, fuisse suo tempore antiquam & adhuc grassatam, in Novella ad Stephanum Patriarcham Constantinopolitanum L. 3. lege testatur Leo sapiens, ipsamque abolet & circumscribit. Quod ipsum fecisse videtur Synodus Trullana. Verùm nos hic de solis Latinis Clericis agimus, non de Græcis.

Altera quæstio est, Ex quo fundamento Sanctus Silvester Pontifex, Sanctus Alexander Alexandrinus, ac Sanctus Eustatius Patriarcha Antiochenus, à Nicæna Synodo probatam veterem Ecclesiæ legem exsufflarint, ac plenæ castitatis necessitatem suis Diœcesibus imposuerint? Et quomodò istud ipsum in illis laudemus, quod in Sebastensi Eustatio damnavit Synodus Gangrensis? Etenim Nicænos Canones esse Dei Spiritu conditos, ac totius mundi reverentia consecratos, ideoque nec à majori Synodo posse solvi aut verti, edixit frequenter Sanctus Leo Magnus. Et licet non Apostolicus, tamen antiquus Canon habet: *Episcopus aut Presbyter propriam* C. 6. *uxorem nequaquam sub religionis*, seu servandæ castitatis *prætextu abjiciat; si verò ejecerit, excommunicetur*. Et nos Latinos ob solutos hosce Canones esse damnatos prævaricatores dixit Photius Patriarcha Constantinopolitanus, ideoque non sese, sed nos esse Schismatis Auctores. Respondeo veterem istam legem fuisse solius Orientalis Ecclesiæ, ideoque ad nos Latinos non spectasse. Ex opposita Sancti Petri lege nos semper viximus. Absit ut Nicæna Synodus ipsi derogarit. Alium adductum Canonem fateor antiquissimum: Verùm ille non uxoris usum, sed ejus dumtaxat cohabitationem, quæ cum plena castitate dudum viguit etiam in Latina Ecclesia, jubet & curam maritalem. Hinc enim & Nicænus Canon solas subintroductas mulieres proscripsit à sacrorum Clericorum domibus, nequaquam antea ductas uxores. Quare Sebastenus in Armenia populus, dum Episcopi sui Petri uxorem postulavit ejici, excessit limites, aut rationes habuit pravæ suspicionis. Undè & hanc dumtaxat purgavit Basilius, uxorem non ejecit. Hæc ergo omnia spectant ad veterem Orientalis Ecclesiæ legem, qua permissam ab Apostolis etiam novi conjugii licentiam contraxerunt successores Episcopi, & quam Pinytus Gnossiorum Metropolita dixit esse imperfectæ disciplinæ puerile lac, ac meram conniventiam; atque ita non solùm Romanus Pontifex, sed quivis Patriarcha perficere potuit & abrogare. Sebastensis Eustatius non perfecit, sed anathematizavit: Omnium fidelium damnavit nuptias, ideoque fuit justissimè damnatus. Etiam Photius: Avitam enim, non solius Latinæ, sed etiam Alexandrinæ atque Antiochenæ Ecclesiæ sanctitatem damnavit sine fundamento. Verùm hæc omnia sunt alterius loci.

CAPUT III.

Latinorum Subdiaconorum castitas exponitur.

IN secunda, cui ducentos octoginta quatuor Episcopos adfuisse scribit Æneas Parisiensis Episcopus, Romana Sancti Silvestri Synodo habemus hunc Canonem : *Nullum Subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus, ne aliqua prævaricatione præsumpserit.* Fuisse dicitur omnium ad Romanum Patriarchatum spectantium Diœceseon Synodus, & per ipsam cunctis istarum Subdiaconis plena castitas imposita. Verùm spuria est: Ex mercibus, quas ab Hispania detulit nescio quis Isidorus, & per omnem Franciam sparsit Riculfus, tertius post Sanctum Bonifacium Archi-Episcopus Moguntinus. Et certè Romanorum, & plurium in vicinis Ecclesiis Subdiaconorum plena castitas est Sancti Petri institutum, dudum post Sancti Silvestri tempora extensum ad Afros, Hispanos, Gallos, Siculos, Calabros, aliosque Latinos. Quomodò Siculi & Calabri, ad Metropoliticam Romanæ Ecclesiæ potestatem proximè spectantes, istum Silvestri Canonem non admisissent? Et Siricii atque Innocentii ad Hispanos & Gallos missa adversùs Jovinianum ac Vigilantium Decreta edicunt de solis Episcopis, Presbyteris, ac Diaconis: Quod nempè generalem de Subdiaconorum castitate Canonem Romana Ecclesia necdum edidisset. Quæ varietas fuit etiam apud Orientales. Etenim veterem, novarum nuptiarum interdictricem, suæ Ecclesiæ legem ad Subdiaconos extendunt vulgares Apostolici Canones, Gelasius Cyzicenus, Hermias Zozomenus, Imperator Justinianus, ac Trullana Synodus; at verò Socrates, cui favere videntur Apostolicæ Clementis Romani constituriones, ad solos Diaconos. Lucidè favet decimus Ancyranæ Synodi Canon: Etenim protestantibus Diaconis, & non Subdiaconis facit singularem novi conjugii licentiam. Quod nempè ipsam avito jure haberent Subdiaconi, ideoque nec protestatione, nec privilegio egerent. Etiam solos Provinciæ suæ Diaconos ad castitatem coegit Sanctus Epiphanius. Verùm ago hic de solis Latinis.

C. 8.

Latina itaque castitas quoad Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos fuit ubique universalis, at non ita quoad Subdiaconos. Eos ad plenam continentiam semper compulit Romana cum aliis variis Ecclesia, verum de Africana habet secunda Synodus Carthaginensis: *Cum in præterito Concilio de continentiæ & castitatis moderatione tractaretur, gradus isti tres conscriptione quadam castitatis per consecrationes annexi sunt.* Episcopos, Presbyteros, atque Diaconos dicit annexos, & pergit: *Quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Et quinta Synodus: *Cum de quorumdam Clericorum, quamvis erga proprias uxores, incontinentia referretur, placuit Episcopos & Presbyteros, & Diaconos, secundum priora statuta etiam ab uxoribus continere. Quod nisi fecerint ab Ecclesiastico removeantur officio. Cæteros autem Clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuscujusque Ecclesiæ consuetudinem observari debere.* Sunt in Africano codice Canones tertius & septuagesimus, quibus consonat & quartus, disertè etiam adstringens solos ordines Hierarchicos. Et quia hic est Faustini, Potentini in Piceno Episcopi, ac Apostolici ad Afros Legati, suffragium, lucet regulas istas, uti rationabiles consuetudines, à Romana Ecclesia fuisse probatas. Et quidem Sanctus Gregorius Magnus, multorum abusuum in Africa exstinctor, hac in re nihil reperitur immutasse. Ex quo fundamento vigesimus quintus laudati Codicis Canon adjungat Subdiaconos, ignoro: Forsan pro, *Subdiaconi*, legendum sit, *Clerici*. Ita cogunt textus cohærentia, & hæc verba: *Secundum priora statuta.* Etenim & priora & posteriora Afrorum statuta adstringunt solos Hierarchas. Pro dictis vocibus Theodorus Balsamon supponit has: *In suis terminis.* Vices intelligit, volens olim Latinos etiam Clericos non semper, sed solis ministerii vicibus à carnali commercio cessasse. At certum est hallucinari. Afrorum tamen Subdiaconi servare semper debuerunt hunc Canonem tertiæ Carthaginensis Synodi: *Lectores, cùm ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.* Rationes enim, quæ à lectoribus, longè magis à Subdiaconis alterutrum faciendum persuaserunt.

C. 2.

C. 3.

C. 19.

Hispaniarum Ecclesia eosdem fermè cum Africana mores olim habuit; nam & Mauritania Tingitana spectabat ad illius Diœcesim. Hinc illic etiam quædam imposuerunt continentiam, quædam Ecclesiæ Subdiaconis nuptias indulserunt. Etenim statuit prima Synodus Toletana: *Subdiaconus, defunctâ uxore, si aliam duxerit, ab officio removeatur, & habeatur inter Ostiarios vel Lectores. Qui tertiam acceperit, abstentus biennio, postea inter laicos reconciliatus per pœnitentiam communicet.* Non solum primas, sed secundas etiam ac tertias nuptias palam fatetur esse validas ac ratas, utpote quas punit, non qua nuptias, sed qua Subdiacono indignam bigamiam. Et hinc etiam Toletana sub Richaredo Rege, & Gregorio Magno Pontifice habita Synodus solos Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos castitatis lege constringit. Eosdem solos constringit etiam quarta Toletana, solosque Presbyteros ac Diaconos in Parochiis constituendos cogit ad Episcopo faciendam ejusdem virtutis professionem. Consonat & primus Canon Synodi Oscensis. At vero Gerundensis Synodus statuit: *A Pontifice usque ad Subdiaconum, post suscepti honoris officium, si quis ex conjugatis fuerit ordinatus, semper alterius Fratris utatur auxilio, cujus testimonio vita ejus debeat clarior apparere.* Qui testari possit etiam à Subdiacono suam Subdiaconam haberi ut Sororem. Statuit pro sola Provincia Tarraconensi. Ejus tamen legem omni postea Hispaniæ imposuit octava Synodus Toletana. Quidam Subdiaconi non tantùm antea ductis uxoribus utebantur, sed & novis se copulabant, *Asserentes hoc ideo licere, quia benedictionem se à Pontifice nescirent perce-*

C. 4.

C. 2.

C. 21.

C. 6.

percepisse. Latini Subdiaconi per solam Sacrorum instrumentorum porrectionem ordinantur sine impositione manuum. Hinc Hispani illi nullam crediderunt sibi esse continentiæ legem, atque ita in secundas etiam nuptias delapsi noluerunt, juxta primæ Toletanæ Synodi Canonem, delabi item ad Lectores ac Ostiarios, sed Subdiaconi permanere. Nuptiarum expertos compellere ad continentiam est res ardua ac plena periculi. Hinc enim Apostolus juniores viduas suasit nubere ac generationi vacare. Hinc ergo statuit & C. 6. laudata Synodus octava: *Omni excusationum discusso velamine, id præcipimus observari, ut cum Subdiacones ordinantur, cum vasis ministerii Benedictio eis ab Episcopo detur, sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas tradit antiqua, & sacra dignoscitur consuetudo substare probata, omni penitus ab illis sorde mulierum ac familiaritate remota. Quod si hoc vulnere deinceps fuerint sauciati, mox erunt sub pœnitentiæ oneribus usque ad extremum vitæ monasteriis relegandi*. Mandat Subdiaconos deinceps cogi ad profitendam ac servandam plenam continentiam, ideoque impostetum ordinari non per solam instrumentorum porrectionem sed adjungi certam benedictionis formulam, qua professio ista ostendatur ac sigilletur. Hæc verba, *Sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas tradit antiqua*, respiciunt Tarraconensis Provinciæ Ecclesias, confirmantque supra adductum Canonem Gerundensem. Affirmant castitatem istam esse illic anti- Cap. 21. quissimam, unaque istam Subdiaconorum in Ordinatione Benedictionem. Quæ omnia innovat, & novis pœnis confirmat nona Synodus Toletana.

Quamdam varietatem viguisse etiam in Gallicana Ecclesia, lucet ex litteris apud Jacobum Sirmondum exstantibus, Sancti Lupi Trecensis & Sancti Euphronii Augustodunensis Episcopi ad Talasium Episcopum Andegavensem: *Generationem filiorum ab his, quos conjugatos assumimus in Subdiaconos, aut Exorcistas, melius esset, si fieri posset, arceri. Quos melius est non assumi, quam de his postea sub diversa sensuum varietate certari, cum melius sit omnes disceptationum causas excludi: ut qui non vult in Clericatu generari, non constituat in altario conjugatos*. Et infra: *Ecclesiæ jam obsequiis aggregatos ad secundas nuptias transire non patimur, quos postquam assumpti fuerint, etiam à primis penitus arcemus; Exorcistas dumtaxat atque Subdiaconos*. Non solummodo illic erat ista varietas, sed & inter Episcopos diversæ de ipsa sententiæ, quibus componendis unam in omni Gallia statui Clericalis continentiæ regulam suadent Sancti Euphronius & Lupus. Itaque Tricassina & Augustodunensis Ecclesia Subdiaconos arcebant à posterioribus nuptiis, anteà contractis uti permittebant. Quam licentiam fuisse passim in omnibus Galliarum Ecclesiis, liquet ex Innocentii primi ad Sanctum Exuperium Tolosæ Antistitem Epistola: Etenim nuperum Siricii Pontificis adversùs Hispaniarum Presbyteros ac Diaconos, uxorum ante sacrum Ordinem ductarum usum sacrilegè repetentes, decretum extendit etiam ad Gallias, atque à solis Presbyteris ac Diaconis, de quibus solis Exuperius rogarat, mandat custodiri. Nempe licentia ista Subdiaconis illic semper fuerat, ideoque neque Exuperius, neque Pontifex illam volebant circumducere. Etiam in Canonica ad Rusticum Narbonensem Metropolitam Epistola Sanctus Cap 3. Leo Magnus solis Episcopis, Presbyteris ac Diaconis imponit necessitatem initi antea carnalis matrimonii vertendi in spirituale. Et de solis Diaconis statuit secunda Arelatensis Synodus: Cap 43. *Non ordinentur Diacones conjugati, nisi qui prius conversionis proposito professi fuerint castitatem*. Cap. 22. Quod ipsum antea statuerat prima Arausicana, Cap. 13. firmantque Arvernensis, & prima Turonensis. Cap. 2. Et hinc Epaonensis non Subdiaconi, sed solius Diaconi aut Presbyteri viduam arcet à novis nuptiis, quod nempe hæ solæ una cùm maritis vovissent castitatem, & à conjugii usu abstinuissent. Hinc item plures Gallicanæ Synodi solis Episcopis, Presbyteris ac Diaconis interdicunt extraneas Agapetas: Quod nempe Subdiaconis uxore sua utentibus, nulla esset istarum accipiendarum occasio aut periculum. Ad idem respi- Cap. 12. ciunt Synodus Venetica & Agathensis: Cap. 39. *Presbyteri, Diaconi atque Subdiaconi, vel deinceps quibus ducendi uxores licentia non est*. Respiciunt Trecensis, Andegavensis ac plurium in Gallia Ecclesiarum consuetudinem, de qua supra audivimus Sanctum Euphronium ac Lupum.

Hanc Subdiaconorum licentiam circumcidit tertia Synodus Aurelianensis: Cap. 2. *Ut nullus Clericorum à Subdiacono & supra, qui uxores in proposito suo accipere inhibentur, propriæ, si fortè jam habeat, misceatur uxori. Quod si fecerit, laica communione contentus, juxta priorum Canonum statuta, ab Officio deponatur*. Laudatarum Ecclesiarum, quæ Subdiaconos à solis ineundis inhibebant nuptiis, morem lucidè respicit, ipsumque abolet & circumscribit, mandans illos etiam ab antea initis continere. Ex verbis, *Secundum priorum Canonum statuta*, quidam volunt circumcisionem hanc non introduci ab hac Synodo, sed dumtaxat innovari. At certum est falli. Adductæ voces respiciunt primæ Turonensis Synodi decretum adversus Presbyteros & Diaconos priori suo matrimonio utentes: *Licet à Patribus nostris fuerit constitutum, ut quicumque Sacerdos vel Levita filiorum procreationi operam dare fuisset convictus, à communione Dominica abstineretur; nos tamen huic districtioni moderationem adhibentes decrevimus, ut ad altiorem gradum non ascendat, neque sacrificium Deo offerre, vel plebi ministrare præsumat. Sufficiat his tantum, ut à communione non efficiantur alieni*. Antiquus Ecclesiæ Gallicanæ rigor eos, non Clericali solum, sed & laica spoliabat communione, id est, degradabat simul atque excommunicabat. Eum mitigat Synodus Turonica, ejusque clementiam confirmat tertia Aurelianensis, jubens impartiri & Subdiaconis, jam ad plenam continentiam compulsis. Verùm compulsio videtur non fuisse efficax. Etenim quarta Aurelianensis Synodus de solis Presbyteris ac Diaconis statuit: *Cum suis antea ductis conjugibus non habeant communem lectum & cellulam, ne propter suspicionem carnalis consortii religio maculetur. Quod si fecerint juxta priscos* primæ Turonen-

sis Synodi *Canones ab officio degradentur*. Pertinax quorumdam rebellium Subdiaconorum libido coegit dissimulari. Eam subvertit quinta Aurelianensis Synodus: *Si quis Clericus post acceptam benedictionem cujuslibet loci vel ordinis ad conjugalem thorum jam sibi illicitum denuò redire præsumpserit, usque in diem vitæ ab honore accepti ordinis, & sicut habent antiquorum Patrum Canones, ab officio deponatur, ei tantummodo communione concessa*. Innovat tertiæ Aurelianensis Canonem, simulque primæ Turonensis. Notanda sunt verba, *Post acceptam benedictionem cujuslibet loci vel ordinis*: Evincunt benedictionem illam, de qua octava Toletana Synodus, etiam in Gallia suisse appositam Subdiaconalis ordinationis ritibus, atque ipsorum plenam castitatem ab ipsa sigillatam. Eam à Gallica Ecclesia forsan Hispania mutuarit. Et quidem major olim apud Hispanos, quam apud Gallos fuit Subdiaconis licentia: Gallicana enim solas antea initas, Hispana autem Ecclesia etiam post acceptum ordinem ineundas nuptias illis permisit.

Cap. 1.

Audiamus, quid ex laudato primæ Turonensis Synodi Canone educat pro Ecclesiæ Gallicanæ libertate illustrissimus Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis: *Nunc discutiendum restat, ad quorum curam pertineat examen illud, an nova lex Ecclesiastica sit utilis vel noxia. Quod uno verbo explicari potest, nempe ad eos pertinere, quorum interest legem ferri aut non ferri, ideoque ad Ecclesiam Gallicanam in Gallia, id est, ad Episcopos & cæteros è Clero, qui conventibus publicis interesse solent. Rem satis apertam uno vel altero exemplo confirmabimus. Siricii & Innocentii Primi decretales Epistolas, quæ Sacerdotibus & Diaconis uxorum usum ita interdixerunt, ut contumaces à communione abstinerent, Ecclesia Gallicana non statim admisit in eo capite, quo à communione pelluntur, sed rem totam initio ita temperavit, ut officio suspensis, communione concessa, ad altiores gradus ascendendi spes adimeretur. Quod probatur Canone undecimo Concilii primi Turonensis*. An plena Provinciæ ac præsertim Diœceseos Synodus Romanæ Ecclesiæ leges dispensatoriè ex causis mitigare possit, est examine digna quæstio, sed exemplum istud non facit ad ejus rem: laudatorum enim Pontificum neuter Hispaniarum aut Galliarum Presbyteros ac Diaconos, per Joviniani ac Vigilantii pseudo-prædicationem ad repetendum ductarum anteà uxorum usum seductos, communione privat, sed solo gradu. Lucidissima sunt ipsorum verba. Uterque secutus est vetustam Ecclesiæ regulam, ex qua desumptus est vulgaris Canon Apostolicus: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur, non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura: Non vindicabit Dominus bis in id ipsum.* Quam regulam uti antiquissimam laudat in suis Canonibus etiam Magnus Basilius. Et istum duplici pœna vindicantem rigorem Turonica Synodus disertè asserit, non à Sede Apostolica, sed à vetustis in Gallia Episcopis promanasse. Erat ergo Gallicanæ Diœcesi proprius, & communibus universalis Ecclesiæ regulis adversus, atque ita successores Episcopi habuerunt plenissimam mitigandi auctoritatem.

L. 2. c. 17.

Cap. 25.

Eadem Subdiaconorum licentia viguit in Sicilia usque ad tempora Pelagii secundi Pontificis, de cujus decreto scribit ad Petrum Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum, Siculi patrimonii rectorem, Sanctus Gregorius Magnus (*a*): *Ante triennium Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ Ecclesiæ nullatenus suis uxoribus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, ut qui usum ejusdem continentiæ non invenit, neque castitatem ante promisit, compellatur à sua uxore separari, atque per hoc, quod absit, in deterius cadat. Unde videtur mihi, ut à præsenti die omnibus Episcopis dicatur, ut nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit, quatenus & præterita mala, quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura cautè caveantur, qui vero post eamdem prohibitionem, quæ ante triennium facta est, continenter cum suis uxoribus vixerunt, laudandi atque remunerandi sunt, & ut in bono sic permaneant, exhortandi. Eos autem, qui post prohibitionem factam se à suis uxoribus continere noluerunt, nolumus promoveri ad sacrum Ordinem: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata*. Utitur argumento Paphnutii, qui Episcoporum & Clericorum usque tunc sine castitatis professione promotorum uxores etiam dixit ad ipsam legitimè non posse cogi. Pergit Gregorius in litteris ad Leonem Episcopum Catanensem: *Multorum relatione comperimus hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, ut Subdiaconi suis licitè miscerentur conjugibus. Quod ne denuò quisquam præsumeret, à Servo-Dei nostræ sedis Diacono, ex auctoritate nostri Decessoris est isto modo prohibitum, ut qui jam uxoribus fuerant copulati, unum ex duobus eligerent, id est, aut à suis uxoribus se abstinerent, aut certè nulla ratione ministrare præsumerent. Et quantum dicit Speciosus tunc Subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspendit officio, & usque in obitus sui tempus Notarii quidem gessit officium, & à ministerio, quod Subdiaconum oportuerat exhibere, cessavit. Post cujus obitum, quia ejus relicta Honorato marito est sociata, à tua eam Fraternitate in Monasterio cognovimus esse deputatam. Ideoque si, ut fertur, ejus se maritus ab administratione suspendit, antè dictæ mulieri non debet officere, quod ad secundam conjugii copulationem migravit, præsertim si non taliter Subdiacono juncta est, ut à carnis voluptatibus abstineret. Si ergo ita se veritatem habere cognoscis, prædictam mulierem de Monasterio per omnia convenit relaxari, ut ad suum maritum sine aliqua formidine possit remeare. De cætero vero tua Fraternitas sit omnino sollicita, ut quos ad hoc jam officium contigerit promoveri, hoc quam maximè diligenter inspiciat, ne si uxores habent, miscendi se cum eis licentia potiantur, sed ad similitudinem Sedis Apostolicæ eos cuncta observare constituat*. Maritus & uxor sunt una caro & persona, atque ita alter sine altero nequit ad castitatem constringi, aut ad conjugalis commercii licentiam laxari. Quia igitur Speciosus Subdiaconus continentiæ legem numquam admiserat, etiam ejus vidua nequiit ad ipsam compelli.

(*a*) Lib. 1. Epist. 42. Anno 590. *Adnot. Norisiana.*

L. 3. Epist. 34.

Etiam

Etiam apud Calabros in Rhegiensis Ecclesiæ Subdiaconis viguit ista licentia usque ad tempora laudati Gregorii scribentis ad Bonifacium istic Episcopum: *Subdiaconis tuis hoc, quod de Siculis statuimus, decernimus observari. Nec illam definitionem nostram cujuspiam sinas contumacia aut temeritate corrumpi.* Uti Rhegiensis, ita & omnes Siculorum Ecclesiæ, tamquam propriæ suffraganeæ olim spectabant proximè ad Romanam metropolim, atque ita liquet Romani Cleri castitatem in propria etiam provincia non semper ex integro viguisse. Integram tandem recepit omnis Latina Christianitas, multisque Decretis Sanctus Leo Nonus Pontifex, Gregorius Septimus, & varii ipsorum successores confirmarunt. Quin imo in Claromontano Concilio Urbanus secundus Subdiaconatum statuit deinceps esse Ordinem majorem & sacrum, atque Subdiaconum posse eligi in Episcopum. Ita omnem tergiversandi ansam Subdiaconis præcidit.

L. 3. Epist. 5.

Quoad minores item Clericos fuerunt variæ Ecclesiarum consuetudines. Eis vulgaris Apostolicus Canon permittit etiam novas post acceptum ordinem nuptias, istamque disciplinam & Latini & Græci passim tenuerunt. Augustodunensis tamen & Tricassina in Galliis Ecclesiæ habuerunt sanctitatem majorem, de qua earum Episcopi Euphronius & Lupus scribunt ad Thalasium Episcopum Andegavensem: *De Clericis bigamis, usque ad Ostiarios Ecclesia permittit & patitur.* Exorcistis & Subdiaconis ajunt indulgeri initas ante ordinem nuptias, & addunt: *Eos, postquam assumpti fuerint, ad nuptias transire non patimur.* Quam sanctitatem viguisse in multis etiam Orientalibus Ecclesiis lucet ex quarto decimo Canone Chalcedonensi: *In quibusdam provinciis concessum est Lectoribus & Psalmistis uxores ducere.* Ergo in multis non concedebatur. Et istud præter rationem fuisse, & Apostolico Canoni adversum, Theodorus Balsamon præter rationem affirmat. Etiam Aphricana Ecclesia habuit singularem sanctitatem, de qua tertium Carthaginense Concilium: *Lectores, cum ad pubertatis annos venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.* Et iterum: *Cæteri post Diaconos Clerici ad continentiam non cogantur, nisi maturiori ætate.* Tunc ampliùs non erat locus isti electioni. Huc item spectat regula, quam ad Sanctum Victricium Rhotomagensem Episcopum scripsit Innocentius primus: *Monachos, qui postea ad Clericatus ordinem pervenerint, non debere à priori proposito deviare.* Uti hodie Episcopalis, ita olim quævis Clericalis dignitas destruebat statum Monachi, ideoque quidam ad minores ordines assumpti volebant se liberos à castitatis voto, & posse ad nuptias transire. Hoc damnat Pontifex, ajens Monachum ad Clericalem statum transferri cum suo onere, ideoque esse nuptiarum omnino incapacem.

C. 19

C. 10.

Verùm his obstare videtur secundæ Toletanæ Synodi tertius Canon: *Illud præterea speciali ordinatione decrevimus, quod nec antiqua Concilia in universis Canonibus siluerunt. Ut nullus Clericorum à gradu Subdiaconatus & supra in consortio familiaritatis habeat mulierem, vel ingenuam, vel libertam, vel ancillam, Sed si sunt ei ejusmodi servitia, matri, vel sorori, vel alii propinquæ contradat.* Non solis Episcopis, Presbyteris ac Diaconis, sed etiam Subdiaconis interdicit Agapetas. Et quidem sub pœna, quam rigidissimis verbis subdit, excommunicationis ac degradationis. Ipsos ergo cogit ad plenæ castitatis professionem. Nam sola hæc professio Nicænæ Synodo persuasit Agapetas damnare & proscribere. Addit Canon hæc se statuere ex antiquis Conciliis, adeoque generalis Hispanorum Subdiaconorum ad plenam castitatem constrictio est omnino antiquissima, nec differri debet in octavam Synodum Toletanam: Ad præsentem Canonem eludendum quidam Subdiaconi memoratam de non accepta consecrationis benedictione exceptionem excogitarunt: Grassantem eliminare dudum non potuerunt Episcopi, atque ita octava Synodus fuit coacta manum apponere. Novam legem non edidit, sed antiquissimam innovavit.

Respondeo non esse antiquissimam. Etenim Siricii ac Innocentii primi Pontificum transmissa ad Hispanos Decreta solos Sacerdotes & Diaconos alligabant: Quod nempe Subdiaconis ductæ antea uxoris usus omnino liceret. Quin & novam ab ipsis duci lucidè permittit, verum cum aliqua pœnitentia, prima Synodus Toletana. Et quis antiquus in Hispania Canon lapsos cum propria uxore Subdiaconos & gradu privat & communione? Laudata Pontificum Decreta nec lapsos ita castigant Episcopos. Si detur licentia, dicam esse mendum, & pro vocibus, *A gradu Subdiaconatus*, legendum *A gradu Diaconatus*. Sic enim Canon cum anterioribus & posterioribus variarum de hac re apud Hispanos Synodorum decretis per omnia concordabit. Quæ mea suspicio si tamquam grassatio refutetur, dicam solas Agapetas hic interdici Subdiaconis, non uxores. Licet enim conjugii prohibitio prohibeat etiam Agapeticam introductionem, non tamen vice versa. Etenim Agapetas non solis Episcopis, Presbyteris ac Diaconis, sed omni penitus Clerico Nicæna Synodus interdixit: quod nempe quidam etiam inferiores Clerici Agapetis jungi mallent quam uxoribus. Magni Basilii, Joannis Chrysostomi, Hieronymi, & aliorum Sanctorum Patrum firmis testimoniis possit hoc demonstrari. Quin imò non tantum quicumque Clerici Agapetas, sed etiam sacræ Virgines introducebant Agapetos Clericos: nec sacros solùm, sed & inferiores. Hunc ab antiquis variarum gentium Canonibus damnatum abusum credo grassatum in Hispania. Est abusus fœdissimus, ideoque & Montanus Archiepiscopus in secunda Toletana Synodo per laudatum Canonem rigidissimè iterùm damnavit.

CA-

CAPUT IV.

Exponuntur antiqua Clericalis castimoniæ apud Latinos vulnera.

PRimum Clericali apud Latinos castitati vulnus inflixerunt Vigilantius & Jovinianus hæresiarchæ. Etenim de Vigilantio scribit Sanctus Hieronymus: *Proh nefas Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes. Si tamen Episcopi nominandi sunt, qui non ordinant Diaconos, nisi priùs uxores duxerint, nulli cœlibi credentes pudicitiam, imo ostendentes quam sanctè vivant, qui malè de omnibus suspicantur, & nisi prægnantes uxores viderint Clericorum, infantesque de ulnis matrum vagientes, Christi Sacramenta non tribuunt:* Novas interdici, priorum verò nuptiarum usum permitti Presbyteris ac Diaconis Orientalibus norat Vigilantius: ad Latinam Ecclesiam extendere istud ipsum est machinatus, atque ideò neminem, nisi antea uxoratum, voluit consecrari in Diaconum, qui deinceps commercio conjugali vel abstineret ex arbitrio, vel uteretur. A Domino non præceptam sanctitatem noluit ulli invito ab Ecclesia imponi. Etiam ex antiqui testamenti, quam Sacerdotibus ac Levitis commercia ista indulgentem Dominus non correxit, lege fœditatem suam defendit. Conjugii legem imponit solis Diaconis, quod nempe homo Hispanus juxta suæ gentis, Subdiaconis novas etiam nuptias tunc permittentis, consuetudinem blateraret in Gallia, atque majorem istic Subdiaconorum sanctitatem una tentaret evacuare. Fuisse tamen natione Gallum, ad Barchinonensis in Hispania Parochiæ rectorem, atque ita non ab Hispano Galliam, sed à Gallo Hispaniam fœdatam, affirmat in virorum illustrium catalogo homo Gallus Gennadius Massiliensis. Hæc Sancti Hieronymi de seductis ab ipso Episcopis verba,
L. 1. C. 45. *Ostendunt quam sanctè vivant, qui de omnibus malè suspicantur*, exponit in Constantini Augusti vita Eusebius Cæsareensis scribens de Licinio Cæsare: *Licinius, animo in omnem intemperantiam effuso præditus, eximiam castimoniæ virtutem negavit hominibus inesse posse, aliorumque naturam ex sua vitiosa mente spectavit.*

Etiam de Joviniano, Mediolanensis Ecclesiæ primùm Monacho, deindè Clerico scribit in libro adversùs Vigilantium Sanctus Hieronymus:
C. 1. *Quomodo Euphorbus in Pythagora renatus esse perhibetur, sic in Vigilantio Joviniani mens prava surrexit.* Et in litteris ad Himerium Archiepiscopum Tarraconensem Papa Siricius: *Plurimos Sacerdotes Christi atque Levitas, post longa consecrationis suæ tempora tam de conjugibus propriis, quam etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri Testamento Sacerdotibus ac Ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc quisquis ille est sectator libidinum præceptorque vitiorum, si æstimat quod in lege Moysis passim sacris ordinibus à Domino laxata sunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur Sancta Sanctorum, præmonet dicens: Sancti estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester?* Libidinum ille sectator omninò fuit Jovinianus, de quo in libris retractationum Sanctus Augustinus: *Joviniani hære-* L. 2. C. 17. *sis, sacrarum virginum meritum æquando pudicitiæ conjugali, tantum valuit in Urbe Roma, ut nonnullas etiam Sanctimoniales, de quarum pudicitia suspicio nulla præcesserat, dejecisse in nuptias diceretur, hoc maximè argumento cum eas urgeret dicens; Tu ergo melior quam Sara, melior quam Susanna, sive Anna? Et cæteras commemorando sanctæ Scripturæ testimonio commendatissimas fœminas, quibus se illæ meliores, vel etiam pares cogitare non possent. Hoc modo etiam virorum sanctorum*, utique Sacerdotum ac Diaconorum *sanctum cœlibatum commemoratione patrum conjugatorum & prædicatione frangebat.* Quæ omnia Augustinus in libro de hæresibus reperit, ac in libro de bono conjugali, & libro de sancta virginitate insigniter refutat. Virginalis sanctimoniæ ad conjugalis pudicitiæ æqualitatem dejectio asseverat illam non esse meliùs bonum, ideoque ejus professionem esse votum frivolum & irritum, simile illi, de quo in Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris Magnus Basilius: *Illud quidem mihi visum est ridicu-* C. 28. *lum, vovere aliquem à carnibus suillis abstinere: Quamobrem dignare eos docere, ut ab ineptis votis & promissis abstineant. Usum esse indifferentem permitte. Nulla enim Dei creatura est rejicienda, quæ cum gratiarum actione accipitur. Quare votum est ridiculum, abstinentia non est necessaria.* Votum enim esse debet de meliori bono. Ut virginalis Epist. 7. sanctimoniæ professionem penitus exsufflaret Jovinianus, addidit etiam Christum Dominum non potuisse nasci ex Virgine: ex ipsa quidem conceptum, sed non natum. Ita in litteris ad Siricium Pontificem testatur Sanctus Ambrosius.

Neque hic stetit impietas. Etenim de eodem Joviniano & ejus Sequacibus pergit in litteris ad Vercellensem Ecclesiam laudatus Ambrosius: Ep. 25. *Asserunt baptizatos intendere non debere virtutum disciplinis, nihil illis obesse commessationes; nihil voluptatum affluentiam, insipientes esse eos qui iis careant, virgines oportere nubere, filios facere. Similiter & viduas iterare quod semel malè virili admixtione expertæ sunt, etiamsi se continere possint. Errare eas, quæ nolint iterare copulam.* Et superius in eadem Epistola: *Prædicant voluptatem, delicias suadent, castimoniam nulli usui esse dicunt, dicunt nullum esse abstinentiæ meritum, nullam frugalitatis, nullam virginitatis gratiam, pari omnes æstimari pretio, delirare eos, qui jejuniis castigent carnem suam, ut menti subditam faciant.* Et in litteris ad Mediolanensem Ecclesiam ipse Papa Siricius; *Dicit jejunia esse superflua, non habens spem de futuris.* Joviniano placere dicit vetustam desperantium regulam *Manducemus & bibamus, cras enim moriemur.* De quo ejus errore sunt plura testimonia. Eum ex Monacho Clericum vixisse deliciosissimè, affirmat Sanctus Hieronymus. Etiam apud Gennadium Massiliensem Paulus Pannoniæ Presbyter memorat *Jovinianum hæreticum voluptatum ac libidinum prædicatorem, cui*

continentis

continentis & castæ vitæ institutio fuit in tantum contraria, ut inter luxuriosas epulas animam eructarit. Erat doctrina sibi ipsi concors. Rectè enim de Monachorum & Clericorum jejuniis scribit ad Eustochium virginem Sanctus Hieronymus: *Deus intestinorum rugitu, & inanitate ventris, pulmonisque non delectatur ardore; sed aliter pudicitia tuta esse non potest.* Atque ita quibus nulla sit castitatis cura, liberè & splendidè valeant epulari. Castitatis autem professoribus debet semper esse ante oculos hæc Apostolica regula: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.* Et hinc nutare videtur hæc Sancti Augustini de epulone Joviniano bona suspicio: *Non sanè ipse vel habebat, vel habere volebat uxorem.* Epist. 22. c. 5.

Nutant item hæc verba sequentia: *Cito ista hæresis oppressa est & extincta, nec usque ad deceptionem aliquorum Sacerdotum potuit pervenire.* Etenim à Joviniano devenit in Vigilantium, atque ita ab hisce duobus libidinem fumantibus titionibus, & junctis vulpium caudis fuisse omnem Hispaniam, Galliam, atque Italiam vexatam Apostatis ad sacrilega conjugia Monachis, nec non & sacrilegè regressi ad initi ante sacrum Ordinem conjugii usum Presbyteris ac Diaconis, docent litteræ Siricii Pontificis ad Himerium Tarraconensem Archiepiscopum, litteræ Innocentii primi ad Sanctum Exuperium Episcopum Tolosanum, item ad Maximum & Severum Brutiorum Episcopos, octavus Canon Synodi Taurinensis, nec non in libro adversus Vigilantium Sanctus Hieronymus, affirmans quosdam Episcopos fuisse adeo depravatos, ut nulli continenti Diaconatum crederent, sed omnes à se consecrandos priùs compellerent ad conjugia. Addit Siricius Pontifex de variis Hispaniarum & Galliarum Sacerdotibus: *Tam de conjugibus propriis, quam etiam de turpi coitu prolem didicimus procreasse.* Per turpem coitum non fornicationem intelligo, aut adulterium, sed novas post sacrum ordinem nuptias, quas fœda ista prædicatio non poterat non probare. Et hinc intellige etiam hunc Canonem primæ Synodi Arausicanæ: *Deinceps non ordinentur Diacones conjugati, nisi prius conversionis proposito professi fuerint castitatem.* Et Canonem secundæ Synodi Arelatensis, a quo iste Arausicanus verbotenus innovatur. Et Canonem tertiæ Synodi Aurelianensis: *Episcopus, qui invitum, aut* de continentiæ professione *reclamantem præsumpserit ordinare* Diaconum, *annuali pœnitentiæ subditus Missas facere non præsumat.* Lucidè statuunt adversum Vigilantianos ac Jovinianistas Episcopos, à consecrandis Diaconis non exigentes continentiæ professionem, atque ita antea initi conjugii usum illis permittentes, & adversum ejusdem libidinis Diaconos, adversus exactam continentiæ professionem solitos in sua consecratione reclamare. Eodem respiciunt Canon vigesimus tertius ac vigesimus quartus laudatæ Arausicensis Synodi, & quadragesimus quartus laudatæ Arelatensis, & nonus Agathensis, & decimus tertius Arvernensis, & secundus tertiæ Aurelianensis, & quartæ septimus decimus, nec non & Sancti Leonis ad Rusticum Narbonensem Metropolitam Epistola, quæ Diaconos ad prioris uxoris usum regressos damnant, & puniunt juxta Siricii ac Innocentii Pontificum decreta, palam edita adversum fœditates Vigilantii ac Joviniani, atque ita lucet sordes istas non statim fuisse extinctas. Quare existimo Sanctum Augustinum de aliis Joviniani erroribus, non de hac in Clerum sparsa scabie fuisse locutum.

(Margin: C. 22. — C. 43. — C. 7.)

Porrò Jovinianum Siricius Pontifex in litteris ad Mediolanensem Ecclesiam, & in litteris ad Himerium Archiepiscopum Tarraconensem meritò vocat pudicitiæ adversarium, luxuriæ magistrum, libidinum sectatorem, præceptorem vitiorum. Sanctus Ambrosius in litteris ad laudatum Pontificem, ac in litteris ad Vercellensem Ecclesiam vocat feralem & agrestem ululatum confundentem omnia, sectam improbam, novos Epicuræos, Judæos, Manichæos. Edicit item erroris originem: *Quæ istos Epicuræos nova schola misit? Fuerunt nobiscum, sed non fuerunt ex nobis. Hic positi jejunabant, intra monasterium continebantur, nullus erat luxuriæ locus, interdicta ludibriosæ disputationis licentia. Hoc delicati non potuerunt ferre. Abierunt: Deinde volentes redire non sunt recepti. Pleraque enim audieram quæ deberent caveri. Monueram: Nihil profeci. Effervescentes itaque illa disseminare cœperunt, quibus essent incentores vitiorum omnium. Miserabiles: Perdiderunt utique quod jejunaverunt, perdiderunt quod se aliquo continuerunt tempore. Nunc itaque diabolico studio invident aliorum operibus bonis, quorum ipsi fructu exciderunt.* Etiam Sanctus Hieronymus Jovinianum vocat Christianorum Epicurum, luxuriæque & omnis turpitudinis magistrum, in quem quasi in Euphorbum Basilides sit transformatus, & qui spurca carnis hæresi primus fœdaverit Ecclesiam Latinam. Hæc paucis dicta volui, ut Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus agnoscant suos Duces ac Patriarchas. Epist. 7. Ep. 25. L. 2. c. 19.

Tertium Latinæ castitatis vulnus venit ab Arianis in Hispania Episcopis & Clericis, adversùm quos statuit tertia Toletana Synodus. *Compertum est à sancto Concilio, Episcopos, Presbyteros ac Diaconos venientes ex hæresi, carnali adhuc desiderio uxoribus copulari. Ne ergò de cætero hoc fiat præcipitur, quod & Canonibus prioribus terminatur, ut non liceat eos vivere libidinosa societate, sed manente inter eos fide conjugali communem utilitatem habeant, & non sub uno conclavi maneant.* Sanctus Leander, Hispalensis Archiepiscopus, Richaredum Regem & omnem Gothorum in Hispania gentem ad Romanam fidem & mores traducens, etiam eorum Episcopos & Clericos, in suo gradu dispensatoriè admissos, castè vivere docuit, tunc tamen initi conjugii licentiam radicitùs evellere non potuit, atque ita posteriores etiam Synodi coactæ sunt adversùs illam dudum pugnare. C. 5.

Verùm unde ista in Arianis Gothorum Episcopis & Clericis scabies? Illane fuit pars Arianæ nequitiæ? Respondeo non fuisse. Nemo authenticus Scriptor de illa culpat hanc factionem. Quin immò de Josepho Judæo Tiberiadensi quem Christianum Constantius Augustus creavit Romani Imperii Comitem, scribit Sanctus Epipha-

phanius: *Josephus ajebat mortua conjuge se veri-* Hæref. 30. *tum, ne ab Arianis violenter abreptus Clericus fieret; sæpe enim illum blandè adeuntes, ut ad suam factionem transiret hortabantur, ac majoris spe processus alliciebant, ut vel si necesse foret, Episcopatum ostenderent. Horum igitur metu alterum se matrimonium iniisse dicebant, quò se ab illa manuum impositione liberaret.* Factum id dicit Schytopoli per Patrophilum Episcopum, pessimum Arianum. At cur exspectabat Josephi viduitatem? Quod uxorium commercium suis majoribus Clericis non permitteret. Quare scabiei exordium crediderim esse ab Ulphila Episcopo, qui ab Eudoxio Regiæ civitatis Antistite seductus, suos etiam Gothos ex Catholicis fecit Arianos, subjecitque Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Exindè ipsorum Episcopos consuesse consecrari apud Constantinopolim, lucet ex litteris Sancti Joannis Chrysostomi. Ulphilas ergo Græcam conjugii licentiam possit unà dedisse suis Clericis, & horum postea successores ipsam in Hispanias deportasse. Deinde Joviniani Symmistam Helvidium fuisse Auxentii Mediolanensis Episcopi, omnium in Occidente Arianorum Antesignani, discipulum scribit in catalogo Gennadius Massiliensis. Etiam hic possit utramque simul pestem propagasse. A Levigildo item Ariano Hispanorum Rege inductas morum novitates affirmat Joannes Biclarensis. Et apud omnes generatim Hæreticos nullam esse disciplinam affirmat in Præscriptionum libro Tertullianus.

Etiam tertium Clericalis castitatis vulnus prodiit à Witiga Gothorum in Hispania Rege, de quo Rodericus Archiepiscopus Toletanus: *Synderedus Episcopus, urbis Regiæ Primas, vir Sanctimoniæ studio clarus, viros longævos & honorabiles, quos in Ecclesia Toletana repererat, zelo Sanctitatis, licet non secundùm scientiam, cœpit graviter infestare, & hoc ad instinctum Witizæ, qui propter suam nequitiam eorum justitiam timescebat.* Lib. 3. c. 15 *Verùm quod iste sibi in facie resistebat, propter vexationem Episcopi ad Romanum Pontificem appellabant. Witiza facinorosus, timens ne suis criminibus obviarent, & populum ab ejus reverentia revocarent, dedit licentiam, imo præceptum omnibus Clericis, ut uxorem & Concubinas, unam & plures haberent publicè, juxta libitum voluptatis. Et ne Romanis constitutionibus, quæ talia prohibent, in aliquo obedirent, & sic populos per eos retineret.* Quod ipsum scribit Chronicum Moissiacense. Anno 715. Ita Gothorum virtus defecit in Hispania, capta à Saracenis & subjugata in longas calamitates.

CAPUT V.

Exponitur Clericalis Castitatis in Gallicana Ecclesia lapsus.

PRima Gallicanæ Ecclesiæ miseria occupavit nostrum etiam Belgium, atque de illa ad Sanctum Amandum Trajectensem Episcopum scribit Sanctus Pontifex Martinus primus: *Suggestum est nobis, eò quod Presbyteri seu Diaconi, aliique Sacerdotalis officii post suas ordinationes in lapsu coinquinantur, & propterea nimio mœrore Fraternitatem tuam astringi, velleque Pastorale obsequium pro eorum inobedientia deponere, & vacationem ab Episcopatus laboribus eligere, & in silentio atque otio vitam degere, quam in his quæ tibi commissa sunt permanere.* Optimum Episcopum, perversos Clericos mandans puniri secundum Canones, variè solatus est sanctus Pontifex, attamen malum non fuit extinctum. Etenim apud nescio quam Gallicanam Synodum etiam Veranus nescio cujus Civitatis Episcopus de Gallorum Clericorum non tantum scortationibus, sed & attentatis matrimoniis est gravissimè questus, atque adjunxit: *Notum vobis est circa loca beatitudinis vestræ sub magnorum Patrum disciplina Monachorum congregationes esse non parvas, unde ad supplenda Clericorum officia, in promptu est viros bonos assumi. Utilior est enim in Ecclesia paucorum bonorum electa probatio, quam erraticæ multitudinis præsentia conglobata, ac plus ædificationis adferunt rara virtutis exempla, quam popularis licentiæ abundans & incorrepta præsumptio.* Omnes Concubinarios Clericos suadet damnari & abjici, atque novos ex probatis monachis ordinari. Disciplinæ enim ruinas per assumptos è monasteriis Episcopos & Clericos & Græca & Latina Ecclesia semper restaurarunt. Synodalem Verani interlocutionem, ex vetusto Sancti Germani Parisiensis Codice productam, secundæ Valentinæ Synodo, ad implendam vacantem paginam, subinjunxit Jacobus Sirmondus, arbitrans illum esse aut Cabilonensem, Pelagio secundo coævum, aut potius Lugdunensem Episcopum, Hilaro Pontifici contemporalem. Ego malim ad Sancti Amandi tempora referre. Neque enim antea apud Gallos cœperunt sacrilega conjugia Sacerdotum.

Libido semper profecit in pejus. Etenim gentis nostræ, & omnium Francorum Apostolus Sanctus martyr Bonifacius scribit ad Zachariam Pontificem: *Si invenero inter illos Diaconos quos* Ep. 1. c. 3. *nominant, qui à pueritia sua semper in stupris, semper in adulteriis, & in omnibus semper spurcitiis vitam ducentes, sub tali testimonio venerunt ad Diaconatum, & modo in Diaconatu Concubinas quatuor, vel quinque, vel plures noctu in lectulo habentes, Evangelium tamen legere, & Diaconos se nominari nec erubescunt nec metuunt, & sic in talibus incœstis ad Presbyteratus ordinem venientes, in eisdem peccatis perdurantes, & peccata peccatis adjicientes, Presbyteratus officio fungentes, dicunt se pro populo posse intercedere, & sacras oblationes offerre, ac novissimè, quod pejus est, sub talibus testimoniis per gradus singulos ascendentes, ordinantur & nominantur Episcopi.* Quomodo illos Pontifex tractatos velit, postulat doceri. At apud nos tunc perierat omnis Christianitas, eramus in fronte Christiani, in corde pejores quam Pagani. Hinc Bonifacium, Sancti Benedicti Monachum in Episcopum consecrarat, & ad nos miserat Sedes Apostolica, omnia restauraturum. Pergit vero in postulatione sua Bonifacius; *Episcopi & Presbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri & for-*

fornicatores acerrimi, quos in gradu Episcopatus vel Presbyterii fornicationum nati filii arguunt, ab Apostolica Sede revertentes dicunt Romanum Pontificem sibi licentiam dedisse ministerium Episcopale in Ecclesia ministrare. Quos contra contendimus, quia Apostolicam Sedem nequaquam contra decreta Canonica audivimus judicasse. A Bonifacio ejecti & degradati Romam appellabant & ibant, & reversi ista impudentissima mendacia non erubescebant seminare.

Horum Duces fuerunt Clemens & Adelbertus, nescio quarum civitatum Episcopi, de quibus idem Pontifex ad eundem Bonifacium: *Retulisti nobis, quod duos Pseudo-Prophetas in eadem Francorum Provincia invenisses, quos non Pseudo-Prophetas sed magis Pseudo-Christianos appellare debemus.* Enumerat Adelberti flagitia ac facinora, pergitque de Clemente: *Alius verò ita luxuriæ deditur, ut Concubinam haberet & duos ex ea filios, & tamen Sacerdotium sibimet vindicabat.* Adversum istiusmodi Episcopos & Clericos scribit ad omnem Franciæ Clerum & populum: *Habuistis huc usque peccatis facientibus falsos & erroneos Sacerdotes, undè & cunctæ Paganæ gentes vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter laicos & Sacerdotes.* Prophani Saraceni, qui sacrilega Sacerdotum conjugia castigarat in Hispaniis, à divina Justitia ad similem vindictam fuerunt immissi etiam in Gallias, plurima istic destruxerunt Monasteria & Ecclesias, atque ita infelicem terram à multis pestilentibus Episcopis & Clericis expurgarunt. Etiam Thuringiam & Bavariam fuisse per flagitiosos Sacerdotes exutam omni Dei gratia, rejectamque in pessimas tenebras, testatur in Sancti Bonifacii vita Willibaldus. Et hinc laudatus Pontifex Zacharias merito laudat Pippinum & Carolomanum Francorum Principes, Caroli Martelli filios, nec non Leptinensem Bonifacii sub illis Synodum, quæ parentum nostrorum fœdissima alligare vulnera, & Christianitatem nobis reparare incipiens, omnem deinceps carne lapsum Presbyterum statuit carcerari per duos annos, flagellatum antea & scorticatum.

Epist. 4.

Ortum fuit malum ex variis causis. Primam ad laudatam Leptinensem Synodum edixit laudatus Carolomanus: *Consilium mihi dedistis, quomodo lex Dei & Ecclesiastica religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum Principum corruit, & qualiter populus Christianus ad salutem animæ pervenire possit, & per falsos Sacerdotes deceptus non pereat.* Mali causam fuisse dicit notam ignaviam atque luxuriam Regum Merovingiorum. Secundam causam fuisse Episcoporum nimiam paucitatem scribit in litteris ad Sanctum Bonifacium Gregorius tertius Pontifex: Etenim omnis Bavaria dumtaxat unicum habebat. Hinc tres alias illic Cathedras erigi jussit idem Gregorius, pluresque postmodum erexit Carolus Magnus. Eadem via gentem nostram ab inflictis per Martinum Lutherum, & Joannem Calvinum plagis sanavit Philippus secundus Rex Catholicus. Et non nisi per eandem viam afflicta & lacerata Germania salutem recuperabit. Tetiam causam addit in litteris ad Pontificem Zachariam Sanctus Bonifacius: Quod Francorum Episcopi plusquam per octoginta annos nullam Synodum fecissent. Frequentes namque Synodos esse & conservandæ & reparandæ Christianitati necessariam medicinam clamant omnes antiqui Canones, ideòque mandant bis per annum in quavis Provincia celebrari. Quarta causa fuit Saracenorum in Gallias irruptio. Fuit & causa & pœna. Etenim magnam Galliæ partem redegerunt in vastitatem, trucidarunt aut expulerunt plurimos cum Clericis & Monachis Episcopos, reliquos per summam egestatem coegerunt ad armatam in se militiam, atque ita ad omnem militarium flagitiorum & facinorum licentiam illis habenas laxaverunt. Quintam causam exponit in Rhemensis Ecclesiæ historia Flodoardus, agens de Carolo Martello pugnante in Raginfredum Majorem domus regiæ sub Childerico Rege, expellente Sanctum Rigobertum Rhemensem Archiepiscopum, & Episcopatum commendante cuidam Miloni Clerico solius primæ Tonsuræ: *Hic Carolus non solum istum, sed etiam alios Episcopatus regni Francorum dedit laicis hominibus & Comitibus, ita ut Episcopis nihil potestatis permitteret in rebus Ecclesiarum.* Ad intestina partim, partim ad externa cum Saracenis præsertim bella necessarios sumptus non habens Carolus, Ecclesiasticas invasit possessiones, militibus suis dedit in stipendia, induxit laicas Ecclesiarum Commendas, Episcopos & omnem Clerum abjecit in extremam paupertatem, atque ita cœpta jam pridem vitia largè in ipsis adauxit. L. 2. c. 12.

Et Sanctus quidem Rigobertus Clerum suum restaurare insigniter cœperat. Nec deerant paucissimi hinc inde integri Episcopi. Hi cum Sancto Bonifacio, Romanæ Ecclesiæ Legato, nec non cum Caroli Martelli filiis Pippino & Carolomanno, varias fecerunt Synodus, pro viribus reduxerunt Canonicam disciplinam, instaurarunt Ecclesias ac Monasteria, ac melioribus Antistitibus & possessoribus impleverunt. Quod laudati principes, à Sancto Eucherio Aurelianensi Episcopo æternam sui patris damnationem edocti, animum ad reparandam Ecclesiam cœperint serio applicare, cum aliis Francorum scriptoribus testatur in Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Palmarem restaurationis articulum laudat Sanctus Bonifacius in litteris ad Cutbertum Archiepiscopum Cantuariensum: *Decrevimus in nostro Synodali conventu, & confessi sumus fidem Catholicam, & unitatem ac subjectionem Romanæ Ecclesiæ fine tenus vitæ nostræ velle servare; Sancto Petro & Vicario ejus velle nos subjici.* Subjectionis modum exponit in alia, quæ exstat apud Gratianum, Epistola: *Tanta reverentia apicem Apostolicæ Sedis omnes suscipiunt, ut nonnullam Sanctorum Canonum disciplinam, & antiquam Christianæ Religionis institutionem magis ab ore Præcessoris, ejus quam à sacris paginis & paternis traditionibus expctant. Illius velle, illius nolle tantum explorant, ut ad ejus arbitrium suam conversationem & ipsi remittant aut intendant.* Ita recta Patrum corda reduxit in devios filios, pedetentim restituit Ecclesiasticum cœlibatum & omnem Christianitatis regulam, tandemque suo sanguine sigillavit.

Ep. 105.

Distinct. 40. c. 6.

C Dico,

Dico, *Pedetentim*. Ita enim, quo usque sereniora allucescerent tempora, agendum censuit, ac etiam cum ipso Synodus Vernensis. Per incontinentium Clericorum carcerationes, flagellationes, ac alias id genus vindictas advertens parum profici, emisit hunc mitiorem Canonem:
C. 11. *De illis hominibus, qui dicunt quod se propter Deum tonsurassent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec sub Episcopi manu sunt, nec in monasterio Regulariter vivunt, placuit ut in monasterio sint sub ordine Regulari, aut sub manu Episcopi sub ordine Canonico. Et si aliter fecerint, & correpti ab Episcopo suo se emendare noluerint, excommunicentur.* Canonis Epigraphe est lucidior: *Ut Clerici omnes sub manu vivant Episcopi, vel in Monasterio sub ordine Regulari.* Resumpsit aut prosecuta est Synodus reformandi Cleri rationem cœptam à S. Rigoberto Rhemensium Archiepiscopo, de qua auctor incognitus in ejus vita: *Rigobertus Canonicam Clericis religionem restituit. Juxta numerum quoque eorum, quotus illo tempore erat, sufficientia & continua eis victualia constituit, quatenus divino cultu liberius atque instantius insistere quivissent. Priùs quippe quam exoptabilis hic auctor ac pater eorum adveniret, non eis dabatur Canonicus panis, & non erant, ut sunt hodie Canonici, sed sicut matricularii. Et ad hæc res proprias cum habitatoribus earum illis contulit, qui singulis necessitatibus eorum deservirent. Primus Rhemensium hic Episcoporum fertur commune eis instituisse ærarium, generaliter usibus eorum in sæcula profuturum.* Omnes Clericos coegit ad communem in claustro sub Episcopi oculis vitam, rationem longè securissimam & servandæ ipsorum castitati, & avaritiæ atque opulentiæ, ex qua mala omnia, frænandæ. Hanc Clericorum vitam esse ejus in Europa institutum, lucidè in litteris ad Rhemensem Decanum tradit cum Flodoardo etiam Stephanus Tornacensis Episcopus, indignissimè ferens commune illic dormitorium ac refectorium, solas sanctissimæ vitæ superstites reliquias, eradicari. Scio etiam Sanctum Eusebium Vercellensem Episcopum, quod Clerum suum in Monasterio clauserit, laudari à Sancto Ambrosio: At monachale, non clericale fuit istud claustrum, quale item ex Sancti Gregorii Magni instituto habuerunt Ecclesiæ Anglicanæ. (Ep. 160.) (Epist. 25.)

Hanc ergò communem Clericorum in Claustro vitam recipi ab omnibus Francorum Ecclesiis mandarunt Vernensis Synodus & Rex Pippinus. (Anno 802.) Paternam pietatem prosecutus est Carolus Magnus. Ejus namque executricem, à Moissiacensi Chronico laudatam, Synodum Aquensem, aliasque alibi plures celebravit, & desolatæ usque ad sua tempora Lugdunensi Ecclesiæ imposuit Ledradum Episcopum, in cujus ad ipsum relatione hæc habentur: *Claustrum quoque Clericorum construxi, in quo omnes nunc sub uno conclavi manere noscuntur.* In Ecclesia Metensi istud ipsum fecit Sanctus Crodogangus, in aliis Episcopi alii, atque ita pedetentim omnem Francorum Monarchiam vita sanctissima implevit Aliud insuper Carolus addidit: Omnes in suis regnis Monachos coegit ad vitam & vestem uniformem, ad Regulam Sancti Benedicti. Omnes item sanctimoniales aut ad Canonicam, aut ad Monachalem sub eadem regula disciplinam. Etiam publicas litterarum scholas in singulis Cathedralibus Ecclesiis ac plerisque Monasteriis instituit. Ita reddidit nobis Christianitatem, fecitque mundum, teste Sancti Galli Monacho, quasi novum. Etenim communis in Claustro vita produxit Clericos doctissimos atque sanctissimos: Numquam sanctior fuit Europa. Ad regendas pagensium parochias nemo assumi poterat nisi dudum probatus in claustro. Et hinc posterioribus temporibus, dum vita sanctissima dissipari, & communia Ecclesiarum bona in singulares Præbendas cœperunt dividi, adversus Guilielmum Lemovicensem Episcopum, regulares Clericos ab excipiendis pœnitentium confessionibus & regendis pagorum Ecclesiis synodaliter proscribentem, merito intercessit Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Rectius fecisset Guilielmus, si omnes Sacerdotes ad regularem vitam invitasset, quam regulariter viventes à Dominicarum ovium custodia penitus removisset.* (Epist. 69.)

In prosequenda paterna & avita pietate nonnihil negligentior fuit Imperator Ludovicus Pius. (Anno 874.) Hinc in Purgatorio pœnas luisse testantur Fuldenses Francorum Annales. Quod tandem zelum resumpserit, regularibus Clericis jusserit à Synodo Aquensi conscribi regulam, ipsamque servari per omnem suam Monarchiam, & quod ex illa plurimus fructus & gaudium provenerint, Astronomi Annales affirmant. (Anno 817.) Eos quippe secundum Canones vivere, ac exinde Clericos Canonicos appellari, simpliciter mandarant Carolus & Pippinus. Extat Aquensis regula, collecta ex antiquis Canonibus & Patrum dictis, Sanctorum præsertim Hieronymi & Augustini. Servata fuit usque ad tempora Sancti Petri Damiani, qui illam, quod proprium peculium permitteret Clericis & largum nimis victum adscriberet, in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem culpavit graviter & exauthoravit. (Lib. 1. Ep. 18.) Ita paulatim exolevit ipsa, in ejus locum recepta est Regula Sancti Augustini, cœpitque Pater noster, quod Clericos intra claustrum & communem vitam plantasset in Africa, etiam ab Europæis uti Fundator & Legislator honorari.

CAPUT VI.

Mali per omnem Europam resuscitatio exponitur.

NIhil stabile sub Sole: & prona in malum humana libido semper fræna excutit. Post ademptum Carolino sanguini Occidentale Imperium Romana Ecclesia à Stephano septimo ac Sergio tertio, intrusis Pontificibus, passa est barbarum ac sempiterno silentio dignum in Formosi Pontificis defuncti personam & Acta scandalum, atque ita percusso Pastore dispersæ sunt oves, unaque cuncta Latinæ Ecclesiæ disciplina. Plures per Italiam, Galliam, ac Germaniam non solum

solum Presbyteri atque Diaconi, sed & Episcopi deposuerunt Castitatis professionem, & publica matrimonia attentarunt. Etenim multos Germaniæ Episcopos carnali flagitio laborasse, testatur in litteris ad Beatricem Ducissam ac ejus filiam Mathildem Gregorius septimus. De Poppone Tullensi Episcopo, quod cum muliere quadam jaceret in publica fornicatione, genuisset ex ipsa filium, imo & solemniter laicorum more desponsasset, queritur in litteris ad Udonem Trevirensem Episcopum, ejus Metropolitam. Eadem lepra laborare plures Episcopos lamentatur apud Albertum Comitem Namurcensem.

Lib. 1. Ep. 77.

Lib. 2. Ep. 10.

Audiamus quid de hac Latinæ Ecclesiæ miseria scribat ad Nicolaum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: *Nuper habens cum nonnullis Episcopis ex vestræ Majestatis authoritate colloquium, sanctis eorum femoribus volui feras apponere, genitalibus Sacerdotum tentavi continentiæ fibulas adhibere. Sed quoniam hæc est Secta, cui ubique contradicitur, aliud quidem quodcumque vestræ constitutionis Imperium sub spe perficiendi fidenter indicimus, hujus autem capituli nudam saltem promissionem tremulis prolatam labiis difficilius extorquemus. Primo, quia fastigium Castitatis attingere se posse desperant. Deinde, quia Synodali se plectendos esse sententia propter luxuriæ vitium non formidant.* Romanam Ecclesiam hac in re dissimulare & tepere queritur gravissimè, addens omnem Christianum populum inde offendi admodum & scandalizari. *In minoribus*, inquit, *Sacerdotibus luxuriæ inquinamenta persequimur, in Episcopis, quod nimis absurdum est per silentii tolerantiam veneramur.* Scribit item ad Kunibertum Episcopum Taurinensem: *Permittis ut Ecclesiæ tuæ Clerici, cujuscumque sint ordinis, velut jure matrimonii confœderentur uxoribus.* Et quoniam ipse Kunibertus erat castus, pergit: *In Episcopo inutilis est Castitas, quæ se sic exhibet sterilem, ut aliam non pariat Castitatem.* Interim adversus uxoratos Clericos zelum illi imprimere non potuit, ideoque tandem imploravit laicum brachium Adelaidis Marchionissæ Alpium Cottiarum. A Laudensis Ecclesiæ Clericis, uti à cornupetis tauris, se fuisse invasum queritur apud eundem Kunibertum, & addit de Clericis Gallicanis: *In Galliarum partibus prope administrationem ac ditionem cujusdem Religiosi Abbatis habitabat Presbyter, qui quanto copia facultatis uberius affluebat, tanto magis religionis & honestatis premebatur inopia. Obeunte igitur Pellice viduatus adjecit iterare conjugium. Confœderat sibi quasi tabularum lege prostibulum, amicorum atque confinium congregat nuptiali more conventum, epulaturis etiam totius affluentiæ providet apparatum.* Abbati per missos Monachos monenti & dura minanti obtemperare noluit, *Sed quidquid nuptialis ordo dictabat implevit.* Et hinc Divina vindicta non dormiit. Etenim sacrilegum stuprum consummare tentans infelix Presbyter, *Uno eodemque momento & semen fudit & animam exhalavit.* Pestis illa fœdavit omnem Italiam: Etenim ejusmodi miserabilem Romani etiam, ad sanctæ Cæciliæ Basilicam habitantis, Presbyteri mortem refert in iisdem litteris idem Petrus. Omnem Provinciam Mediolanensem, Sancti Ambrosii Ecclesiam, ad nuper solemnissimè ejerata Clericorum conjugia fœdissimè rediisse, atque ita luxuriæ addidisse perjurium, scribit ad Adam Monachum, ad Maynardum Abbatem, & ad Abbatem Sancti Apollinaris Classensis. Quin & ipse, puer miserabilis, à quapiam Presbyteri focaria fuit collectus, & grandi charitate educatus, atque hinc à quibusdam, at sine fundamento, dicitur fuisse nimium memor beneficii, nimiumque clemens in Presbyteros conjugatos.

L. 1. Ep. 6.

L. 4. Ep. 3.

Lib. 7. Ep. 17.

Gallicanæ fœditati attestatur etiam Sanctus Anselmus, Beccensis adhuc Monasterii Abbas, de Fulcone Belluacensi Episcopo scribens ad Urbanum secundum Pontificem: *Canonici & Presbyteri illi adversantur, quia eos à pravis consuetudinibus, & maximè à mulierum reproba conversatione vult prohibere, & eorum filios à Præbendarum hæreditaria successione, atque à sacrorum Ordinum promotione arcere.* Omnem fere istius Ecclesiæ Clerum affirmat duplici hac scabie infectum. Exstat Epistola apud Franciscum Juretum in Notis ad trigesimam Epistolam Sancti Ivonis Episcopi Carnutensis. Et apud Daimbertum, Senonensem Episcopum, suum Metropolitam, laudatus Ivo graviter expostulat de quodam istius Ecclesiæ Prælato, *Qui publicè sibi duo scorta copularat, & tertiam pellicem, cui tabulas matrimoniales faceret, jam sibi præparabat.* Scribit item ad Gualonem Episcopum Parisiensem: *De Canonico Ecclesiæ vestræ, qui contra prohibitionem vestram matrimoniales tabulas sibi composuit, nullam sententiam ad manum habeo, quam Dilectio vestra ignorat.* Et Hildeberto Ecclesiæ Cenomanensis Electo dissuadet Episcopatum, eo quod *Archi-Diaconus, accubante lateribus ejus plebe mulierculàrum, multam genuisset plebem puerorum & puellarum.* Et hæc quidem omnia post tot Romanæ Ecclesiæ adversum istas impiissimas nuptias Decreta. Quid ergo ante illa?

Epist. 200.

Epist. 218.

Epist. 277.

Eadem lepra fœdavit item Angliam atque Hiberniam. Ejus causam in Barbaros Nortmannos, qui Ecclesiam Lindisfarnensem devastarant, atque ita expulsis Cathedralibus Monachis vagandi, scortandi, ac tandem attentandorum conjugiorum ansam dederant, refert Simeon Monachus Dunelmensis, ita ajens usque ad Gregorii septimi Papatum perdurasse. Eadgarum Regem, quod spinas evellere conatus sit, laudat Abbas Alredus, at certum est non plenè evulsisse. Etenim de Guilielmo primo Rege ad Hugonem Diensem Episcopum suum in Gallia Legatum scribit laudatus Gregorius: *Anglorum Rex Presbyteros uxores etiam juramento dimittere compulit.* Hinc dicit *cæteris regibus probabiliorem & magis honorandum.* Eandem laudem illi adscribit Gregorii antecessor Alexander secundus. Sed quod nec ipse malum eradicaverit, lucet ex multis & longis adversus illud, suo loco producendis, laboribus posteriorum Episcoporum.

In Præfat.

L. 9. Ep. 5.

Epist. 10.

Etiam Hispania, licet gemens sub Saracenis, non deposuit pestem, factam ex illis, adversum quos in libris de Civitate Dei declamat Sanctus Augustinus: *Perdidisti utilitatem calamitatis, Miserrimi facti estis, & pessimi permansistis.*

Etenim inter scriptarum ab Adriano primo Pontifice Epistolarum summaria seu argumenta est etiam hoc: *Ad Egilam Episcopum, seu Joannem*
Epist.45. *Presbyterum de conservatione continentiæ in Hispaniæ partibus prædicanda Epistolam scripsit Adrianus ac de diversis erroribus, ac eorum Pseudo-Sacerdotibus, qui vivente viro sortiuntur uxores.* Quasdam integras Epistolas nuper produxit Franciscus du Chesne. Et ad Didacum Compostellanæ Ecclesiæ Episcopum scribit Paschalis secundus: *Si qui Presbyteri aut Diaconi ante Romanæ legis susceptionem, secundum communem patriæ consuetudinem, conjugia contraxerint, natos eis filios neque à sæculari, neque ab Ecclesiastica dignitate repellimus.* Romana ista lex omnino sunt Gregorii septimi Decreta, cujus & alias sanctiones fuisse ab Hispanis reverenter admissas, est suprà ostensum. Nam & Richardus Massiliensis ad Sanctum Victorem Abbas, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Presbyter, fuit illic ejus Legatus, & pro laudatorum Decretorum executione duras luctas sustinuit. Qui majorum Clericorum è prætensis conjugibus filios ad Ecclesiæ ac Reipublicæ gradus reddidit inhabiles, fuit Urbanus secundus.

Et hisce obscænis Clericis nec argumenta defuerunt, nec patroni. Et ex his fuisse Godofredi Lotharingiæ Ducis Capellanos scribit Sanctus
L.5.C.13. Petrus Damiani: *Dogmatizatis sacri Altaris ministros jure posse mulieribus permisceri.* Primum argumentum erat Canon Gangrensis, mandans eos, qui conjugati Sacerdotis sacrificium spernerent, communione privari. Adversus Romanæ Ecclesiæ Decretum, conjugati Presbyteri Missam audiri vetans, esse palmare videbatur istud argumentum. Videbatur Pontifices de antiquorum Canonum prævaricatione convincere. Et hinc laudatus Petrus reposuit: *Dum litterarum superficiem negligenter attenditis, sobrietatem Ecclesiasticæ intelligentiæ non tenetis. Ille nimirum Sacerdos conjugatus dicitur, non qui nunc habet, sed qui priùs habuit ante perceptam Sacerdotalis Ordinis dignitatem.* At certum est labi. Etenim Eustatius Sebastensis in Armenia Episcopus, non præterita, sed præsentia damnavit Sacerdotum conjugia, eadem adversùs illum ex Nicæno ad Paphnutii intercessionem Decreto Synodus Grangrena defendit. Responsum igitur oportebat Græcum esse, & de Græcis statuere istum Canonem, ideoque produci non posse ad res Latinas.

Etiam adduxerunt alios Canones. Primo Canonem Synodi Triburiensis, quo contra Romanam Ecclesiam esse conclusum existimarunt Laudenses Clerici, atque ideo tamquam tauri cornupetæ in optimum Petrum Damiani insilierunt.
L.4. Ep.3. Rectè vero hic respondit ejusmodi Canones esse spuria vitulamina & adulterina sarmenta. Nihil enim simile habet Synodus Triburiensis. Etiam Paphnutii Ægyptii, nec non & Sancti Udalrici Augustensis Episcopi capitula fuisse ab illis producta, testatur Bertholdus Presbyter Con-
Ann.1179. stantiensis. Sancti Udalrici capitulum erat nescio quod Sancti Gregorii Magni, plurima Clericalium spuriorum infantilia capita in quodam lacu reperientis, ideoque illis conjugia deinceps permittentis, à Sancto Udalrico probatum, & ad Germanos extensum Decretum. Exstat in Annalibus Abbatis Uspergensis. Est mendacissima fabula, ideoque per Gregorium septimum merito damnata. Quomodo enim Magnus Gregorius, qui etiam Siciliæ & Calabriæ Subdiaconos coegit ad continentiam, posset omnibus Presbyteris conjugia indulsisse? Fœdi illi adduxerunt etiam Canonem Apostolicum. *Unusquisque uxorem suam habeat.* Item praxim Sacerdotum Moysaicorum, nullibi damnatam ab Evangelio aut Apostolis. Eorum mentem exponit in litteris ad Petrum Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & Lateranensis Basilicæ Archi-presbyterum, laudatus Petrus Damiani: *Ecce, inquiunt, hæc verba Apostolica sunt generalia, & dum unicuique nubendi licentiam tribuunt, nos excipere non videntur.* L.2.Ep.10.
Quin imò Gregorium septimum, tamquam qui adversùs Apostolum manifestè statueret, à Germaniæ Presbyteris fuisse proclamatum hæreticum affirmat Lambertus Schafnaburgensis. Ann.1074.

Secundum ipsorum argumentum refert idem Damiani in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem: *Fastigium castitatis attingere se posse desperant.* Et hinc per Lambertum memorati L.1. Ep.6.
Germaniæ Presbyteri adversus Sigifridum Moguntinensem Archiepiscopum in Erphordiensi Synodo clamaverunt deinceps à Gregorio septimo non homines applicandos Ecclesiæ ministerio, sed devocandos è cœlo Angelos, utpote qui soli valeant castitatem servare. Etiam à Philippo Burgundo Ultrajectensi Episcopo castitatem fuisse existimatam impossibilem, permissos & continentibus prælatos Clericos concubinarios, irrisos Monachos Clericalis continentiæ Prædicatores, speratumque fore ut Romana Lex brevi abrogaretur per generalem Synodum, testatur quis Anonymus in ejus vita, quem tamen quidam affirmant mendacem impostorem. Huc etiam facit, quod Sanctus Petrus Damiani scribit ad laudatum Archi-presbyterum Lateranensem. *Nonnulli super hac quæstione conventi ad paupertatis illicò patrocinium convolant. Muliebris, inquiunt, sedulitatis auxilio carere non possumus, quia rei familiaris inopiam sustinemus.* Rectè verò reddidit Damiani: *Paupertas indiga solitudinis, fœminarum docet abdicare consortium, & greges inhianter edentium prohibet gignere parvulorum.*

Tertium ipsorum argumentum adducit idem Damiani in libro gratissimo ad Henricum Archiepiscopum Ravennatem: *Fesulanus Episcopus,* Cap. 18.
Raimbaldus nomine, erat manifestissimè Simoniacus. Huc accedebat, quod præter alias unam habebat publicè & familiariter adhærentem & tamquam legitimæ desponsationis uxorem. Per hunc itaque talem plura perhibentur exhibita fuisse miracula. Refert quædam illius miracula, addens eadem gratia donatum fuisse Marinum Faventinæ Ecclesiæ Presbyterum, etiam publicè conjugatum. Hinc ergo fœdi Clerici blaterarunt conjugia sua esse divino testimonio comprobata. At miraculorum virtutem esse gratiam gratis datam, ideoque & impiis hominibus quandoque concedi, docet Christiana Lex, & multis ibidem exemplis laudatus Petrus ostendit. Possumus & adversum miraculum adducere ex magno Belgii Chronico:

Eodem

Eodem anno mira Secta tam virorum, quam mulierum, venit Aquisgranum de partibus Alemanniæ, & ascendit usque ad Hannoniam seu Franciam, cujus talis erat conditio. Utriusque sexus homines illudebantur à dæmonio, ut tam in domibus quam in plateis, & in Ecclesia se invicem manu tenentes ducerent choreas, Ann.1374 *& in altum saltarent, nomina quædam dæmoniorum nominantes, nec ullam cognitionem in hujusmodi choreis nec verecundiam propter adstantem populum habentes. In fine verò chorizationis ita circa pectoralia torquebantur, ut nisi mappulis lineis à suis amicis circa ventris medium fortiter stringerentur, quasi furiosè clamarent se mori. Tandem Leodii per conjurationes, sumptas de illis quæ ante baptismum in cathechismo fiunt, à dæmonio liberabantur, & sanati dicebant visos se tempore saltationis immersos in flumine sanguinis, & propterea se in altum saltasse. Vulgus Leodii dicebat plagam illam populo contigisse, quia male erat baptizatus, & maximè à Presbyteris Concubinariis. Qua de causa proposuerat vulgus insurgere in Clerum, iisque trucidatis bona eorum diripere, nisi Deus de remedio per conjurationes prædictas providisset.* Ita multis in locis Clericorum Castitas fuit restaurata.

Quartum argumentum prodit Lambertus Schafnaburgensis, dicens de Sigifrido Archiepiscopo Moguntinensi: An. 1074. *Archiepiscopus sciens non parvo constare operam hanc, ut tanto tempore inolitam consuetudinem revelleret, atque ad rudimenta nascentis Ecclesiæ senescentem jam mundum reformaret.* Erat omninò antiqua consuetudo, de qua ad Theoduinum Leodiensem Episcopum Gregorius septimus: L 2.Ep.61. *Inolevit ex taciturnitate Pastorum.* Dormientibus enim hominibus, solet inimicus pessima zizania in Ecclesiæ agro ac tritici medio superseminare. Quare de talibus consuetudinibus restè in Synodo Turonensi dixit Alexander tertius: Cap. 1. *Diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget.*

CAPUT VII.

Exponuntur Leonis Noni, & Gregorii Septimi contra has sordes Decreta.

FŒda hæc licentia sine frœno cucurrit usque ad Gregorium sextum Pontificem longè optimum, sed quem Henricus secundus Imperator tamquam Simoniacè intrusum deportavit in Germaniam, optimas ejus intentiones frustrans, atque ejus in locum imposuit Clementem secundum, antea Suigderum Episcopum Bambergensem. Aliquot dumtaxat mensibus hic sedit, non solum nomine, sed & re Clemens nimium, ideoque ad illum, Principis jussu priùs acriter à se exstimulatum, scripsit desperans Sanctus Petrus L.1. Ep.3. Damiani: *Quid juvat Sedem Apostolicam de tenebris ad lucem remeasse, si nos adhuc in iisdem tenebris remanemus? Nos sperabamus quod tu esses redempturus Israel.* Ejus autem successor Damasus secundus, antea Poppo Brixinensis Episcopus, sedit per dies solum viginti, atque hinc de successore Sancto Leone nono, ante Brunone Episcopo Tullensi, ac ejus Remensi Synodo scribit magnum Belgii Chronicum: *Ubi Presbyteri uxorati,* Fol. 113. *persuasione Hugonis Abbatis Cluniacensis, à Catholicorum congregatione & Ecclesiis eliminati sunt.* Etiam à Sancto Petro Damiani, adhuc Eremita, ejusque libro Gomorrhiano fuisse permotum opus, ipse in datis ad illum laudatoriis litteris Pontifex profitetur. Ejus Decretum, quod sæpe & in Conciliis, & per Legatos, & per Epistolas innovarit, laudat in litteris ad Rudolphum Sueviæ & Berrholdum Carinthiæ Ducem Gregorius septimus. Ipsum refert atque innovat Romana Nicolai secundi Synodus: *Ut nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit Concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem.* L.2.Ep.45. *Unde etiam ipsa sancta Synodus hoc Capitulum sub Excommunicatione statuit dicens: Quicumque Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, post Constitutum Beatæ memoriæ Prædecessoris nostri Sanctissimi Papæ Leonis de castitate Clericorum, Concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte Omnipotentis Dei, authoritate Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, præcipimus & omnino contradicimus, ut Missam non cantet, neque Evangelium vel Epistolam, aut Missam legat, neque in Presbyterio ad divina officia cum iis, qui præfatæ Constitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab Ecclesia suscipiat, quo usque à nobis sententia super hujusmodi procedat.*

Leonis ergo de solis Presbyteris Decretum Nicolaus ad Diaconos & Subdiaconos extendit. Quod ipsum in sua Romana Synodo fecit Alexander secundus. Imitati sunt Stephanum decimum, L.4 Ep.3. de quo in litteris ad Kunibertum Taurinensem Episcopum scribit Sanctus Petrus Damiani: *Papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem, omnes Clericos Romæ, qui post interdictum Papæ Leonis incontinentes exstiterant, de conventu Clericorum & Choro Ecclesiæ præcepit exire, ut quamquam relictis fæminis per pœnitentiæ se lamenta corrigerent, tamen quia sancto Viro inobedientes fuerant, & à Sacrario ad tempus exirent, & celebrandæ Missæ licentiam de cætero non sperarent.* Hic ergo primus Leonis Decretum ad omnes Clericos extendit. Ann.1057. Quam extensionem laudat & Bertholdus Presbyter Constantiensis. Et tunc facta est divina illa in Apostolici mandati contemptorem Romanum Presbyterum, habitantem prope Basilicam Sanctæ Cæciliæ vindicta. De Sancti Leonis Decreto pergit ibidem laudatus Damiani: *In plenaria planè Synodo sanctæ memoriæ Leo Papa constituit, ut quæcumque damnabiles fæminæ intra Romana mœnia reperirentur Presbyteris prostitutæ, ex tunc & deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillæ.* Eandem Romanarum focariarum pœnam laudat ad millesimum quadragesimum nonum annum Hermannus Contractus. Ann.1049. Cap. 5. Erat pœna justissima, isti mulierum fæci olim Cap.43. Cap. 3. etiam inflicta per tertiam & quartam Toletanam Synodum, & per primam Hispalensem. Et hinc Decretum istud, non in Rhemensi, uti vult magnum Belgii Chronicum, sed in Romana aut Vercellensi Synodo factum oportuit: etenim Rhe-

Rhemensis, non quadragesimo nono, sed quinquagesimo post millesimum anno fuit celebrata. Et in ipsa laudatum Decretum non reperitur. Et cur Gallicana Synodus definiret de Presbyteris Romanis?

Notanda sunt Petri Damiani de Stephani decimi Decreto verba: *Omnes Clericos Romæ*. Palam asserunt in solos urbis Clericos statuisse. Quod ipsum de Leonis Decreto affirmat Hermannus Contractus, & hinc de illo ad Cunibertum Taurinensem Episcopum pergit laudatus Damiani: *Quod salutare statutum, æquitatis justitiæque plenissimum, nos etiam per omnes Ecclesias propagandum esse decernimus, quatenus percepto prius Apostolicæ Sedis edicto unusquisque Episcopus Ecclesiæ suæ vindicet famulas, quas in sua parochia deprehenderit sacrilega Presbyteris admixtione substratas. Æquitatis scilicet jure, ut quæ sacris Altaribus rapuisse servorum Dei convincuntur obsequium, ipsæ hoc saltem Episcopo per diminuti sui capitis suppleant famulatum.* Hæc prima extensio fuit ad solos Clericos Italiæ. Factam fuisse à Nicolao secundo, per laudatum Petrum instigato, scribit Bertholdus Constantiensis. Et hinc eundem Petrum, jam Cardinalem Episcopum Ostiensem, ad extensionis hujus executione purgandam Ambrosianam Ecclesiam, Mediolanum cum amplissima potestate legavit Alexander secundus. Mediolanensis Ecclesiæ filium, ac Ambrosianis uberibus sublactatum affirmat se natus Mediolani Pontifex, ideoque charitatem hanc suis civibus à se impendendam. Sua istic Acta singulari libro Petrus descripsit, & inter alias suas sanctissimas constitutiones reliquit illic hunc atticulum: *Presbyter, Diaconus, ac Subdiaconus, fœminam ad fornicandum palam retinens, donec in culpa manserit, nec officium faciat, nec Ecclesiæ beneficium habeat, qui vero non retinet, & eventu ex humana conditione ceciderit, postquam manifestum veraciter fuerit, suspendatur ab officio tantum, donec per pœnitentiam satisfecerit.* Hoc esse existimo Decretum, cujus causa Petrus nimiæ in fornicatores Clericos indulgentiæ à quibusdam accusatur. Et reverà ab avito Ecclesiasticæ disciplinæ rigore admodum recedit istud Decretum. Temporis calamitas coegit ad dispensationem istam, neque quid sanctius sperari permisit aut imperari. Ejus pro hoc Decreto adversitates collige ex Epistola ad Landulphum Clericum Mediolanensem: *Mediolanensis civitas in seditionem versa repentinum nostrum minabatur interitum.* Pro effrœni sua fœditate pertinaces Clerici commoverunt populum, suaseruntque optimum Petrum tamquam novæ legis Pseudo-prædicatorem lapidari. Et hinc à meliori, quam jurata solemniter professione firmari Petrus curarat, vita in pristinas sordes sunt post breve intervallum relapsi, ajentes professionem fuisse metu extortam, ideoque non tenere. Adductarum ab ipsis rationum fucos nervosè Petrus in laudata ad Landulphum Epistola refutat.

Ann. 1058 et 1061.

L. 5. Ep. 16

Et hæc quidem omnia Decreta fuerunt directa ad solos Clericos. Quod à Cardinali Heldebrando, qui postea fuit Gregorius septimus, instigatus Nicolaus secundus tandem addiderit Presbyteri, Diaconi, aut Subdiaconi palam conjugati aut concubinarii, non audiri Missam, vel alia Divina officia, seu ulla percipi Sacramenta, testatur Bertholdus Constantiensis. Dicit à Nicolao mandatum solis Italis, ac postmodum ad omnem Ecclesiam à laudato Gregorio extensum. Decretum exstat in Romana Nicolai Synodo: *Ut nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem.* Hoc à se addi dicit ad Decretum Leonis noni. Quod ipsum in prima sua plusquam centum Episcoporum Romana Synodo confirmavit atque innovavit Alexander secundus. Gregorianæ extensionis seriem edicit Marianus Scotus: *Hildebrandus, qui & Gregorius Papa, decrevit præcepto Petri Apostoli & Sancti Clementis, & Canonibus Patrum per bannum Dei, Petri & Pauli, & suum, Synodali judicio multorum Episcoporum, & contra dicens interdixit Presbyteris, Diaconibus, omnibusque Clericis uxores habere, & omnino cum fœminis habitare, nisi cum eis, quas regula vel Nicæna Synodus concessit. Unde & de prædicta Synodo Legati Papæ missi ad Henricum Regem Romanorum, id est, duo Episcopi, cum Regina ejusdem Regis matre, & universali Synodo, coram Rege, communi omnium Episcoporum interdictu, fœminas separarunt à Clericis, & maximè à Presbyteris.* Pergit ad annum sequentem: *Plures Clerici sub sententia interdicti Apostolici libentius esse voluerunt, quam fœminis & uxoribus carere. Sed ut per alios castigarentur, decrevit Synodica Legatione etiam hoc anno, ut nullus Christianus audiret Missam conjugati Presbyteri.* Quod multi Apostolicam excommunicationis & degradationis sententiam spreverint, contumaciter perseverantes & in sacrilego conjugio & in Ecclesiastico ministerio, testantur etiam Sanctus Petrus Damiani, Lambertus Schafnaburgensis, ac Simeon Dunelmensis. Et hæc contumacia Nicolaum secundum, Alexandrum secundum, & Gregorium septimum compulit procedere ad istud posterius Decretum. Addit laudatus Simeon omnium istorum cum suis uxoribus Sacerdotum sempiternam damnationem fuisse Bosoni militi divinitus revelatam.

An. 1074.

An. 1075.

Incognitus Gregorii adversum rebelles Apologus ex ejus ad Othonem Constantiensem Episcopum litteris refert Decretum: *Nos juxtà auctoritatem Sanctorum Patrum in Synodo sententiam dedimus, ut hi qui in crimine fornicationis jacent, Missas celebrare, aut secundum inferiores ordines ministrare altari non debeant. Statuimus etiam, ut si ipsi contemptores fuerint nostrarum, imo Sanctorum Patrum Constitutionum, populus nullo modo eorum officia recipiat, ut qui pro amore Dei & officii dignitate non corriguntur, verecundia sæculi & objurgatione populi resipiscant.* Ipsum etiam refert in suis Annalibus Rogerus Hovedensis; *Gregorius Papa, Servorum Dei Servus, per totum Italicum Regnum & Theutonicum debitam Sancto Petro Obedientiam exhibentibus Apostolicam Benedictionem. Si qui sunt Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, qui jacent in crimine fornicationis, interdicimus eis ex parte Omnipotentis Dei, & authoritate Sancti Petri, introitum Ecclesiæ, usque dum emendent & pœniteant. Si qui autem in peccato suo perseverare maluerint,*

Cap. 1.

An. 1075.

vint, nullus vestrum ad officium eorum auscultare præsumat, quia benedictio illorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum. Similem Decreti formam refert Simeon Dunelmensis. Non sunt tamen ipsum, quod latet aut periit, Synodale Decretum, sed litteræ ejus executrices. Aliud ipsuper ejus de hac re Decretum laudat Lamber-
An. 1074. tus Schafnaburgensis: *Hildebrandus Papa decrevit, ne quis omnino ad Sacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam vitamque cœlibem profiteatur.* Aliud item extat in quinta ejus Romana Synodo: *Si quis Episcopus fornicationem Presbyterorum, Diaconorum, seu Subdiaconorum, precibus vel pretio interveniente, consenserit, vel commissam sibique compertam authoritate sui officii non impugnarit, ab officio suspendatur.*

Rectè Marianus Scotus ait Gregorii Decreta ex Patrum Canonibus processisse. Etiam Lambertus Schafnaburgensis affirmat fuisse conformia antiquorum Canonum institutis. Quod ipsum in Epistola ad Lucium, Sancti Juventii, Ticinensis Præpositum, multis ostendit Urbanus secundus. Agunt in illos, adversum quos in litteris ad Sanctum Annonem Coloniensem Archiepiscopum scribit ipse Gregorius: *Novit Fraternitas tua, quia præcepta hæc non de nostro sensu exsculpimus, sed antiquorum Patrum Sanctiones, Spiritu sancto prædicante probatas, officii nostri necessitate in medium propalamus, ne pigri servi subeamus periculum, si Dominicam pecuniam, quæ cum fœnore reposcitur, sub silentio abscondamus. Quam-*
L.2.Ep.67. *quam huic sanctæ Romanæ Ecclesiæ semper licuit, semperque licebit contra noviter increscentes excessus nova quoque Decreta aut remedia procurare, quæ rationis & authoritatis edita judicio, nulli hominum fas sit refutare.* Quidam Scioli, Hincmarum Remensem secuti, garrivere Romanum Pontificem obligari ad servandos Canones, nihil nisi ex antiquis Canonibus haustum posse præcipere, ideoque nova hæc, Gangrensi Canoni & longissimæ consuetudini adversa, Gregorii Decreta esse nullius ponderis. Reponit ipse Decreta sua esse omnino hausta ex isto fonte: Addit Romanam Ecclesiam ad istam hausturam non obligari. Lege Authoris incogniti, quandoque tamen cespitantis, pro Gregorio Apologiam. Gangrensem Canonem supra explanavi.

CAPUT VIII.

Exponuntur variæ adversum hæc Gregorii Decreta contradictiones.

PRimus Gregorianorum Decretorum hostis infensissimus fuit Belgii nostri Monachus, Henrici quarti Imperatoris partes secutus, Sigi-
An. 1074. bertus Gemblacensis, scribens in suo Chronico: *Gregorius Papa uxoratos Sacerdotes à Divino officio removit, & laicis Missam eorum interdixit, novo exemplo, & ut multis visum est, inconsiderato præjudicio contra Sanctorum Patrum sententiam, qui scripserunt quod Sacramenta, quæ in Ecclesia fiunt, Baptismus scilicet & Chrisma, Corpus & Sanguis Christi, fiant Spiritu sancto latenter operante, eorumdem Sacramentorum effectum seu per bonos seu per malos intra Dei Ecclesiam dispensentur. Tamen quia Spiritus sanctus mysticè illa vivificat, nec meritis bonorum Dispensatorum amplificantur, nec peccatis malorum attenuantur, unde est hic qui baptizat. Ex qua re grave oritur scandalum, ut nullius hæresis tempore sancta Ecclesia graviori Schismate scissa sit, his pro justitia, illis contra justitiam agentibus, porrò continentiam paucis tenentibus, aliquibus eam causa quæstus & jactantiæ simulantibus, multis incontinentiam perjurio, aut multipliciori adulterio cumulantibus, ad hoc hac opportunitate laicis insurgentibus contra sacros Ordines, & se ab omni Ecclesiastica subjectione excutientibus, laici sacra mysteria temerant, de his disputant, infantes baptizant, sordido humore aurium pro sacro Oleo & Chrismate utentes, in extremo vitæ Viaticum dominicum & usitatum Ecclesiæ obsequium sepulturæ à Presbyteris conjugatis accipere parvi pendunt, decimas Presbyteris deputatas igne cremant, & ut in uno cætera perpendas, laici corpus Domini à Presbyteris conjugatis consecratum sæpè pedibus conculcaverunt, & sanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia contra jus & fas gesta sunt in Ecclesia, & hac occasione multi Pseudo-magistri exurgentes in Ecclesia profanis novitatibus plebem ab Ecclesiastica disciplina averterunt.* Quæ omnia verbo tenus ad eundem annum scribunt Matthæus Parisiensis, Radulphus de Diceto, & Thomas Walsingamensis.

Eodem scrupulo laboravit Lucius, Sancti Juventii apud Ticinum Præpositus, existimans Decreta hæc adversari Sancto Augustino, adversus Donatistas constanter tradenti Christiana Sacramenta à profanis intra Catholicam communionem ministris non pollui, & per Sanctos ac per impios tradita aut confecta esse æquè sancta, atque ex omnium manibus posse sine contagio fructuosè participari. Pseudo-Apostolorum, ex invidia & carnali contentione Evangelium aut Sacramenta dispensantium, ministeria esse sancta & piè accedentibus fructuosa scripsit etiam Apostolus Paulus. Respondit verò Urbanus secundus: Confecta aut data per incontinentes Presbyteros Sacramenta *proprias quidem habent virtutis dignitates, sed agentibus vel suscipientibus contra Romanorum Pontificum instituta, nisi fortè sola morte interveniente, utpote ne sine baptismate vel communione quilibet humanis rebus excedat. Eis, inquam, in tantum obsunt, ut veri sint Idololatræ, quoniam peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus Idololatriæ nolle acquiescere.* Quod à Presbyteri, Episcopi, Metropolitæ, Primatis aut Patriarchæ, Christianam fidem aut sacros Canones palam cum Ecclesiæ scandalo prævaricantis, communione sit licitum, imò & quandoque jussum retrocedere, notissimum est in lege Christiana. Quanto igitur magis id liceat & oporteat ad jussum Romanæ Ecclesiæ? Omnis contra jussum istud inita, præsertim in divinis Sacramentis, communio est contagiosa, & attractio peccati alieni. Rectè tamen Gregorius septimus legem hanc vigere jussit in solis Presbyteris, Diaconis

conis atque Subdiaconis publicè uxorem aut pellicem habentibus. Quod enim ex dubio crimine, quousque accedat Superioris authoritas, nemo possit sui Episcopi aut Presbyteri declinare communionem, statuit Synodus octava. Et istam L.3. tit.2. c.7. Gregorii legem etiamnum hodie vigere in Clericos palam concubinarios, lucet ex Lucii tertii Pontificis Decreto, quod suo Codici inseruit Gregorius nonus.

Fateor tamen horum Decretorum occasione Latinam Ecclesiam fuisse scandalosissimè turbatam, Utrique à Presbyteris omni Ecclesiastico ministerio, imo & cœlorum regno potius, quam suis uxoribus valedicere malentibus, & barbaricè ubique tumultuantibus. Plures omni ministerio valedixisse, testatur in litteris ad Cunibertum Taurinensem Episcopum Sanctus Petrus Damiani, affirmans ac demonstrans valedictionem istam fuisse sceleratissimam Apostasiam. Crediderunt se posse uti gratia, quam Siciliæ Subdiaconis, dum ad continentiam coegerunt, permiserunt Pelagius secundus ac Gregorius Magnus, alternativè dumtaxat imperantes aut abstinere ab uxoribus, aut à ministerio cessare. Verùm erat causa valde dispar. Etenim Siculorum Subdiaconorum conjugia erant legitima & Canonica, ideoque per novam sanctionem non poterant invitis auferri. Qualiter adversus Petrum Damiani, Alexandri secundi Legatum, Mediolanenses, & adversus hominem Gregorii septimi Decreta laudantem grassati fuerunt Clerici Cameracenses, supra est dictum. Qualiter Germani Clerici Sigifridum Archiepiscopum Moguntinum, eadem Decreta publicantem, ex Erfordiensi Synodo expulerint & propemodum trucidarint, refert Lambertus Schafnaburgensis. Eadem passum di-
An. 1075. cit in Moguntina sequentis Anni Synodo, & pergit: *Sic tandem rei difficultate superatus Archiepiscopus statuit sibi deinceps tali quæstione omnino supersedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut causam, quam toties ipse inutiliter proposuisset, ille per semetipsum, quando & quomodo vellet, peroraret.* Ejusmodi Responsa accepit Gregorius ab aliis etiam Episcopis, ideo ut & ipse lassatus responderit suorum Decretorum per Germaniam executoribus Passaviensi Episcopo & Abbati L.9. Ep.3. Hirgauziensi: *Quod de Sacerdotibus interrogastis, placet nobis ut in præsentiam, tum propter populorum turbationes, tum etiam propter bonorum inopiam, scilicet quia paucissimi sunt qui fidelibus Christianis officia Religionis persolvant, pro tempore, rigorem Canonicum temperando, debeatis sufferre.* Ita coegit Henrici Regis in optimum Pontificem L.2.c.1. rebellio, ad quem in Brixinensi conventiculo degradandum fuisse illum à conjugatis Presbyteris incensum & persuasum, testatur in libris de gestis Frederici primi Imperatoris Otto Episcopus Frisingensis.

Per Sanctum Lanfrancum Cantuariensem Archiepiscopum in Anglia, & per Hugonem Diensem Episcopum in Gallia, suos Vicarios & Legatos, Decreta sua Pontifex est potentissimè executus. Et quidem Lanfrancum Guilielmus Rex, Hugonem quidam Gallicani Episcopi strenuè adjuvarunt. Fœtere perstitit sola ferè Germania, quod Henricus Rex fœdaret ac impediret omnia, & plures Episcopi, præsertim Guilielmus Ultrajectensis, sceleratè ipsi adularentur.

Sigifridus Moguntinus à contumacibus Presbyteris in negligentiæ somnum actus dormire pergebat. Hinc Sancti Annonis Coloniensis, Wicelini Magdeburgensis, Burchardi Halberstadiensis, & paucorum similium Episcoporum zelo Gregorius adjunxit operam Rudolphi ac Bertholdi, Ducum Sueviæ & Carentiæ: etiam Alberti Namurcensis, & Roberti Comitis. Flandrensium enim Presbyteros fuisse longè sordidissimos & Episcopos negligentissimos, imò quasi colludentes, docent Papales litteræ ad laudatum Robertum & Comitissam Adelam. Etiam per L.4.Ep.10 zelosos ac sibi fideles Monachos curavit Pontifex et 11. sua Decreta divulgari. Et hinc nata est bina impurorum Episcoporum & Clericorum querimonia. Primam refert Pontifex in litteris ad laudatos Duces Rudolphum ac Bertholdum: *Si qui contra vos, quasi istud officii vestri non esset, aliquid* L.2.Ep.45 *garrire incipiant, hoc illis respondete, ut vestram & populi salutem non impedientes, de injuncta vobis obedientia ad nos nobiscum disputaturi veniant.* Uti adversus quintam Synodum rebelles trium capitulorum defensores Pelagium primum, Narsetis Comitis armato brachio ad ipsos Constantinopolim deportandos usum, de violata Clericali immunitate & motis Christiano tempore persecutionibus, ita etiam Gregorium septimum fornicarii Episcopi & Clerici accusabant. Et uti istis Magnus, ita his respondit noster Gregorius: *Romam veniant nobiscum disputaturi.* Alteram querimoniam producit impurus auctor Chronici Augustensis: *Gyrovagi sub religionis specie discur-* An. 1075. *rentes maximam ubique seminant discordiam. Papæ* et 1076. *Decretum enorme de continentia Clericorum per laicos divulgatur. Sacerdotes à laicis pro connubiis miserabiliter ejiciuntur. Fas & nefas, promiscua omnia, confusa.* Emissos à Pontifice Monachos vocat Gyrovagos. Eorum unus fuit Magenoldus, regularis Clericus, quem ob similem gyrationem fuisse à scortatoribus Clericis gravissima passum An. 1094. scribit Bertholdus Constantiensis. Ex ipsis item fuisse existimo illum hominem, quem Cameracenses vivum combusserunt. Eorum zelus possit quandoque non satis habuisse salis, plebem in uxoratos Clericos nimium inflammasse, atque ita dedisse ansam, ut ipsorum personæ, & data ab ipsis Sacramenta scandalosè tractarentur.

Etenim similem Florentinorum Monachorum, sui de Simonia defamati Episcopi Sacramenta aversantium, excessum describit in litteris ad eamdem civitatem Sanctus Petrus Damiani: *Ad* L.5.Ep.11 *Commonachos meos articulum transfero, à quibus profectò procedere notam hanc jurgandi materiam non ignoro. Dicunt enim, quia ab hujusmodi Sacerdotibus nec Chrisma confici, nec Ecclesia dedicari, nec Clericalia jura conferri, nec Missarum ullo umquam tempore potuerunt solemnia celebrari. Et tam hæc impudenter allegant, ut anno toto compulerint in tribus Plebibus sine conspersione Chrismatis catechumenos baptizari. Sed cum Christus procul dubio denominetur à Chrismate, nil aliud tollunt Baptismo*

nisi

nisi Christum, qui Chrismatis subtrahunt Sacramentum. Et certè si me fortè non fugit, nulla umquam hæresis in tantam prorupit audaciam, ut à Baptismi lavacro Chrisma, hoc est, à Christiano Christum dividere præsumpsisset. Hoc ipsum, aut quid simile possint prædicasse missi à Gregorio Monachi, ideoque à Chronico Augustano Gyrovagi, à Sigeberto Gemblacensi fuerunt dicti Ecclesiæ turbatores. Quod pro sacro Chrismate quidam usurparint aurium sordes, fabulam existimo aut imposturam. Adverte interim hæreticam Lutheranorum & Calvinistarum, Chrisma à Baptismo separantium, imò omnem sacram Unctionem blasphemantium, audaciam esse ideò novam, ut eam usque ad Sancti Petri Damiani ævum Ecclesia ignorarit.

Imploratum Regii brachii auxilium peperit & aliam in Anglia miseriam, de qua Guilielmus
F. 227. Malmesberiensis: *Presbyteros Concilii Londinensis, quod ante Sancti Anselmi abscessum seu exilium fuerat celebratum, violatores, qui post Concilium mulierculas domibus suis vel introduxerant recentes, vel revocaverant veteres, Rex Henricus primus discrimine pecuniæ mulctare meditabatur. Id vero Anselmus ferendum non arbitratus Regi scripsit, ut ab hac exactione temperaret: Quod Ecclesiasticorum ministrorum vitia, Episcoporum, non sæcularium corrigi debeant instantia. Ille consilia dignanter accepit, leniter rescripsit venturum proximè in Nortmanniam, si quid deliquisset in his & aliis, per ejus emendaturum obedientiam.* Et Matthæus Parisien-
An. 1129. sis: *Rex Anglorum Henricus tenuit Concilium magnum apud Londonias de Sacerdotum focariis prohibendis. Adfuerunt Concilio VVilhelmus Cantuariensis*, Sancti Anselmi successor, *& Turstinus Eboracensis Archiepiscopus, cum suis suffraganeis, quos omnes simplicitate Cantuariensis Archiepiscopi Rex Henricus decepit. Concesserunt namque Regi justitiam de focariis Sacerdotum, quæ res postea cum summo dedecore terminabatur. Accepit enim Rex pecuniam infinitam à Presbyteris pro suis focariis redimendis. Tunc, sed tardè, pœnituit Episcopos de concessa licentia, cum in omnium oculis pateret deceptio Prælatorum, & depressio Sacerdotum.* Rex enim in Clericorum crimina nequit esse judex, sed obediens dumtaxat ab Episcopis invocatus seu jussus Ecclesiastici judicii executor. Tunc factum existimo, quod addit laudatus Malmesberiensis: *Episcopis aliis* ista focariarum redemptrices pecunias *vel concedentibus, vel metu silentium tenentibus, in solo Radulpho Cicestrensi Episcopo vigor Pontificalis emolliri nequivit. Per totam siquidem Diœcesin divina vacare officia, Ecclesiarum januas præcepit spinis obstrui, Monachorum cantum non inhibens, sed tamen laicis aditum arcens. Facti atrocitas Regem inflexit, ut ei soli, quasi mentis inconsideratæ homini, censum Presbyterorum indulgeret.* Eum posteà solum uti verum Episcopum, cæteros spernens, timuit, dilexit, honoravit. Quo exemplo & alii tandem Episcopi censum istum de regiis manibus paulatim efestucarunt. Sordidissimum, à Gregorio septimo quam meritissimè damnatum, quæstum varii postmodum Episcopi ac præsertim Archidiaconi sibi appropriarunt. Et hinc Sanctum Anselmum, qui quæstum istum non soli Henrico Regi, sed & cunctis Angliæ Archidiaconis ac Decanis rigidissimè interdixit, meritò laudat Rogerus Hovedensis. Fol. 472. Hasce omnes Gregoriani Decreti luctas Urbanus secundus, Paschalis secundus, Calixtus secundus, Honorius secundus, ipsorumque Legati & Synodi variè adjuvarunt. Etiam ab Innocentio secundo fuisse Leodii factam ex Lotharingis & Transrhenanis Episcopis Synodum, damnataque hæc sacrilega *conjugia*, testatur magnum Belgii Chronicon. Fol. 158. Verùm Hydra semper revixit, & numquam omni capite potuit truncari. Hinc tandem in Romana sua Synodo statuit idem Innocentius: *Decernimus ut ii, qui in Ordine Subdiaconatus & supra uxorem duxerint, aut Concubinas habuerint, officio atque Ecclesiastico beneficio careant. Ad hæc Prædecessorum nostrorum, Gregorii septimi, Urbani & Paschalis, Romanorum Pontificum, vestigiis inhærentes præcipimus, ut nullus Missas eorum audiat, quos uxores vel Concubinas habere cognoverit. Ut autem Lex continentiæ, & Deo placens munditia in Ecclesiasticis personis & sacris Ordinibus dilatetur,* Cano. 6. et 70. *statuimus, quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Regulares Canonici, Monachi, atque Conversi professi, qui Sanctum transgredientes Propositum uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Hujusmodi namque copulationem quam contra Ecclesiarum Regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Quin etiam ab invicem separati pro tantis excessibus condignam pœnitentiam agant.* Sacrilega ista matrimonia reddit ac declarat irrita. Hoc addit supra Decreta laudatorum suorum Antecessorum. Lucet ex confirmatorio Eugenii tertii Canone, edito in Synodo Remensi: *Quia continentia, & Deo placens munditia in Ecclesiasticis personis & sanctis Ordinibus dilatanda est, Sanctorum Patrum & Prædecessoris nostri Papæ Innocentii vestigiis inhærentes statuimus, quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Regulares Canonici, Monachi, atque Conversi professi, qui Sacrum transgredientes Propositum* Cano. 7. *uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Ejusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam Regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Qui etiam ab invicem sæparati pro tantis excessibus condignam pœnitentiam agant. Id ipsum quoque de Sanctimonialibus, si, quod absit, nubere tentaverint, observare præcipimus.* Innovari à se dicit solius Innocentii secundi Decretum, quod nempe Gregorius & ejus Successores damnassent quidem ista conjugia, non tamen lucidè irritassent. Exprimit & Sanctimoniales: Quod enim eas Innocentius non expressisset, irritantem ejus legem quidam garriebant ad ipsas non extendi. Et hinc nulla deinceps apud sacros Canones est memoria Episcopalium, Presbyteralium, Diaconalium, aut Subdiaconalium conjugiorum aut uxorum. Eas in sua Lateranensi Synodo Alexander tertius vocat mulierculas, quem Successores sunt passim imitati.

Hac via decrevit malum, non tamen fuit plenè extinctum. Etenim dudum post Eugenii tempora scripsit ad Andream Lundensem in Dania Archiepiscopum, suum per Septemtrionis Eccle-

L.4. Epist. 1018. sias Vicarium ac Legatum, Innocentius tertius: *Postulasti, utrum Sacerdotes Sueciæ in publicis debeχres tolerare conjugiis, qui super hoc se asserunt cujusdam summi Pontificis privilegio communitos.* Quod nec communi jure, nec consuetudine, utpote exsufflata per Innocentium secundum, possent fœdas nuptias defendere, Apostolicum privilegium allegarunt. Hinc pergit Pontifex: *De Presbyteris Sueciæ certum non possumus dare responsum, nisi viderimus privilegium quod prætendunt.* An privilegium habuerint atque exhibuerint ignoro; partem negativam persuadere possint verba Joannis Magni in historia Gothorum &
L.18. c.6. Suecorum: *Presbyterorum filii in Gothia semper fuerunt vilissimi æstimati, eorumque patres ob læsæ honestatis infamiam non minùs contemptibiles effecti velut sal infatuatum conculcabantur.* Hæc palam edicunt ista conjugia ex pravo abusu, non ex Apostolico privilegio fuisse. Eadem pravitas usque ad eadem tempora perduravit in Dalmatiæ ac Diocliæ Presbyteris & Subdiaconis, exstirpataque primum fuit per Joannem Capellanum
An. 1199. & Simonem Subdiaconum Legatos laudati Innocentii tertii. Ipsorum Synodum Abrahamus Bzovius suis Annalibus inseruit. Honorius tandem tertius in Ecclesiam introduxit Religiosos Mendicantes, quorum sancto verbo & exemplo malum fuit radicitus ubique evulsum.

CAPUT IX.

Exponitur aliud contra sacrilega hæc conjugia remedium.

Remedium hoc edicit in vita Sancti Petri
C.15. et 16. Damiani Joannes Monachus: *Ex Sancti Petri Damiani beneficio est, quod matricum Ecclesiarum Clerum per Romanam provinciam undique sibi contiguum congregatum inspicimus, eosque nonnulla Canonici ritus vestigia imitari applaudimus, qui relictis olim cunctis Canonicis institutis, & à communis vitæ ordine prorsus recesserant, & in singularibus una cum mulieribus sæculariter degebant.* *Fœditas eatenus se impudenter effuderat, ut nuptiæ Presbyterorum nihil discrepare viderentur ab ambitione sæcularium.* Sancti Rigoberti pro reparanda Clericali castitate institutum, longè efficacissimum, ideoque à Pippino Francorum Rege ac ejus filio Carolo Magno omnibus Occidentalis Imperii Ecclesiis impositum, plurimis in locis per causas ex Formosi Pontificis calamitate natas defecerat, atque ita redierant fœdæ nuptiæ Sacerdotum. Hinc ad hasce eliminandas istud per omnes Romanæ Provinciæ Cathedrales Ecclesias reparare studuit laudatus Petrus Damiani. Quomodo Fanensis, ac præsertim Velitrensis Ecclesiæ incorrigibiles Clericos, non dumtaxat ad communem, sed & ad sanctissimam vitam reduxerit, docent ejus litteræ ad nescio quem Archiepiscopum, & ad Clericos Fanenses. Singulares Clericos passim à sæcularium conversatione & L.3. Ep.19 et l.5. Ep. 9.
inconditis moribus non discordare, curis sæcularibus indifferenter inservire, ab otiosi sermonis ineptiis se non compescere, terrenæ concupiscentiæ flammis fervere, & aliis insuper subjacere vitiis ac vitiorum periculis scripsit ad quemdam Episcopum, cunctis assiduè Clericis prædicavit, atque ita pedetentim reduxit ad vitam communem. Etiam Ecclesiæ Mediolanensi imponere conatus est, suis istic pacificatoriis ac reformatoriis Decretis inserens hunc articulum: *Clerici juxta Ecclesias, si fieri possit, habitare cogantur.* Eandem tunc Lateranensis Ecclesia suscepit: Susceptam fuisse jussu Alexandri secundi, & quidem sub Sancti Augustini Regula, testatur in Romano Bullario prima Epistola Anastasii quarti. Omnium prima vitam istam in Italia tunc suscepisse videtur Ecclesia Lucensis. Quod enim L.6. Ep.11
per Leonis noni ac Victoris secundi auctoritatem susceperit, testatur in compulsoriis ad ipsam retinendam litteris Gregorius septimus. A Sancto Romualdo hæc didicerat Petrus Damiani scribens in ejus vita: *Constituit vir Sanctus Romualdus plu-* C.35.
res Canonicos & Clericos, qui laicorum more sæculariter habitabant, Præpositis obedire, & communiter in congregatione vivere docuit. Laudatus Petrus insuper proprietatem ab Aquisgranensi Regula permissam exstirpavit, & omnes ubique Canonicos deduxit ad Regulam Sancti Augustini. Etenim Rhemensem Synodum mandantem omnes Canonicas mulieres vivere secundum Sancti Augustini Regulam, quam Severinus Binius factam existimat sub Eugenio secundo, marginalis Scholiastes rectè adscribit Eugenio tertio.

Quod cunctus olim Italiæ Clerus vitam communem ex Caroli Magni jussu egerit, lucet ex Romana Synodo laudati secundi Eugenii nuper publicata per illustrissimum Dominum Lucam C.7.10.
Holstenium: *Necessaria res existit, ut juxta Ecclesiam claustra constituantur, in quibus Clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent. Itaque omnibus sit unum refectorium ac dormitorium, ceu cæteræ officinæ ad usus Clericorum necessariæ. Ministri vero post Episcopum tales super eos eligantur, quorum vita atque doctrina illos potius exornent, quam dehonestent.* Et iterum: *Sacerdotes constitui non oportet, nisi in Ecclesiis aut speciali Monasterio deputentur, ne necessitas in sæcularibus domibus habitandi illis occurrat. Alioquin à propriis Episcopis aut in Episcopia aut in Monasteria habitandi & conversandi pro exercendo officio constituantur, in quibus mulieres conversari nulla ratio permittit. Ideòque eos ibi conversari & enutriri oportet.* Hanc ergo lapsam disciplinam revocavit Petrus Damiani, atque confirmari & juberi impetravit à Sancto Papa Leone nono, de quo in historiali Epitome Siffridus Presbyter Misnensis: *Leo Papa constituit, ut fiant claustra* An. 1049.
juxta Ecclesias ad disciplinam servandam. Quod ipsum eisdem verbis ad eundem annum testatur incogniti auctoris Chronologica compilatio. Etiam à Romana Nicolai secundi Pontificis Synodo impetravit Petrus hunc Canonem: *Præcipientes statuimus, ut ii majorum ordinum Clerici, qui Leoni nono Prædecessori nostro obedientes castitatem servaverint, juxta Ecclesias, quibus ordinati sunt,*

sunt, sicut oportet Religiosos Clericos, simul manducent & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesiis venit communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apostolicam, communem scilicet, vitam summopere pervenire studeant. Quem Canonem innovavit in sua Romana Synodo Alexander secundus, persuasus ab eodem Petro Damiani. Etiam à Gregorio septimo Decreta ista fuisse firmata scribit magnum Belgii Chronicum, & addit: *Multa tunc magnaque ubique terrarum fundata sunt Monasteria, & maximis divitiis à Principibus, Prælatis, ac divitibus solemniter dotata.*
F.3047.

Etenim Hugo primus cognomento Salmensis seu Salmanus, Vesontionensis Archiepiscopus, quatuor erexit claustra Clericalia, primum pro se, secundum pro Clericis ad Ecclesiam Cathedralem, tertium Sanctæ Mariæ Magdalenæ, quartum ad Sancti Laurentii Basilicam, de quibus laudatus Petrus Damiani: *Ibi candidus Clericorum tuorum cœtus tamquam Chorus nitet angelicus. Illic enim velut in cœlestis Athenæ gymnasio sacrarum Scripturarum erudiuntur eloquiis, illic veræ Philosophiæ solerter incumbunt studiis, seseque sub regularibus exercent quotidiè disciplinis.* Multa item in Gallia & extruxit & reformavit Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus, & post illum Stephanus Episcopus Tornacensis. Etiam Lutholfus Tullensis Ecclesiæ Presbyter, laudatus à Bertholdo Constantiensi. Hi omnes propagavere Canonicos sub Regula Sancti Augustini. Opus bonum etiam in Germania plures Episcopi promoverunt: Sanctus Anno Coloniensis, Herimannus Bambergensis, Willigisus Moguntinus, Altmannus Pataviensis, Wazo Leodiensis, Bruno Augustanus, Conrardus Salisburgensis, laudati à Lamberto Schafnaburgensi, Mariano Scoto, Abbate Dodechino, Magno Belgii Chronico & Chronico Augustano. Hamburgensem & Lubecanam Ecclesias esse ex ipsa fundatione regulares, omnemque per Sclaviam multas fuisse eis à Godescalco Duce adjectas testatur Presbyter Hemboldus. In Hibernia eandem sanctitatem plantavit Sanctus Malachias Dunensis Episcopus, in Anglia Henricus secundus Rex, ejusque mater Imperatrix Mathildis laudata à Roberto Montensi. Omnibus eam non Monachalibus Cathedralibus Ecclesiis imposuerunt. Sanctus Malachias prosecutus est ac restauravit Sancti Patricii, non Apostoli & Episcopi, sed qui circa Domini annum octingentesimum quinquagesimum floruit, Abbatis opus. Ab ipso enim Hibernis esse & regulares Clericos, & admirabile illud purgatorium testatur Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Etiam de Godefrido Hierosolymorum Rege scribit magnum Belgii Chronicon: *Primus secundum Gallicanæ Ecclesiæ morem in Ecclesiis Sepulchri Dominici & in Templo Domini Canonicos instituit regulares.* Quod ipsum testatur Simeon Monachus Dunelmensis. Circa hæc tempora, quod omnes ubique Canonici ad vitam communem reduci non possent, cœpit vocabulum, *Canonicus Regularis*, distinctioque inter regulares Canonicos & sæculares. Regularis & Canonicus sunt penitus idem. Carolus Magnus, dum omnes sui Imperii Clericos ad Canonum in Claustro & communi vita observantiam coegit, alterutro etiam nomine fecit appellari. Et Græcum præ latino, quia jam dudum magis inoleverat, fuit retentum. Retentum fuit etiam post excussam sanctam istam vitam. Hinc illius hoc tempore restauratores, quo ab illius excussoribus discernerentur, sese vocaverunt Canonicos regulares. Non est frivola aut inutilis repetitio. Est similis huic: *Abba pater*. Communem Clericorum vitam etiam Innocentius tertius dilexit, & admodum promovit. Etenim de ejus apud nos Legato scribit magnum Chronicon: *Guido quondam Abbas Cistertiensis, nunc Episcopus Legatus à Papa, sciens Leodii Clericos dormire cum suis focariis, præcepit ut in dormitorio dormirent, & Ecclesias nocte & die frequentarent, & ut Decani ac Præpositi, qui curam eorum gerunt, delinquentes graviter punirent. Ordinavit, & maximè in majori Ecclesia, ut residentes simul in refectorio comedant, & in dormitorio jaceant, & nunquam extra, nisi de licentia Decani. Rebelles vero ut suo stipendio priventur.* Lapsæ istic disciplinæ origo fuit sub Innocentio secundo Albuzo Episcopus, de quo idem Chronicum: *Sub hoc Albuzone cœpit ruere disciplina Clericalis. Per claustrum equi, & mulieres in domibus habitabant. Cives filias suas sine discretione graduum Clericis & laicis dabant uxores.* Accessit & aliud malum sub Pontificatu Alexandri tertii: *Ecclesia Sancti Lamberti conflagravit ab igne prosiliente è domo cujusdam, & comburente totum claustrum, & omnes ejus officinas.* Patracensi etiam in Achaja Ecclesię regulares Sancti Rufi Canonicos imposuit laudatus Innocentius tertius, volens institutum istud per omnes, quæ cum Flandrensi jugo Latinum ritum susciperent, Græcorum Ecclesias propagari. Tunc item Osmensis apud Hispanos, ad Sancti Dominici, sui tunc Canonici, postea Fratrum Prædicatorum fundatoris consilia, necnon & apud Septemtrionem Livoniensis, pluresque in aliis gentibus Ecclesiæ ipsum susceperunt.

Quæstio est, an ista vitæ sanctitas sit apud nos revera Sancti Rigoberti institutum, ab Europæ Ecclesiis antea ignoratum? Dico, *Ecclesiis Europæ:* Quod enim Africanæ Ecclesiæ ipsam Sanctus Augustinus imposuerit, atque ita illam ex fœdissima florentissimam reddiderit, lucet ex variis ejus scriptis, atque vita per Possidium Episcopum Calamensem. Porrò negativam propositæ quæstionis partem suadet Sancti Papæ & Martyris Urbani primi Decretalis Epistola, affirmans vitam istam ex Apostolica traditione vigere in omnibus Cathedralibus Ecclesiis. Et de Sancto Eusebio Vercellensi Episcopo scribit Sanctus Ambrosius. *Hæc duo in attentiore Christianorum devotione præstantiora esse quis ambigat, Clericorum officia & Monachorum instituta? Hæc primus in Occidentis partibus diversa inter se Eusebius conjunxit.* Hinc in istius Ecclesiæ eligendo Episcopo asserit requiri duo: Monasterii continentiam, & Ecclesiæ disciplinam. Quod ipsum repetit in quinto decimo Sermone de Sanctis. Et Ecclesiasticum Augustense Chronicon ait Cathedralem olim, postea Monachalem istic Sanctæ Martyris Afræ Ecclesiam fuisse ædificatam sub Constanti-

Marginal notes: L.3. Ep.8. — An. 1095. — An. 1075. — Li.1.c.20. — An. 1168. — An. 1171. & 1185. — F. 1040. — An. 1010. — F.2062. — F.1093. — Ep.25.

L. 1. c. 8. no Augusto, & adjungit: *Ibidem denique Clerici instituti sunt sub Apostolica regula in communi viventes, ac Deo juge sacrificium laudum statutis horis persolventes, qui processu temporis Canonici regulares nuncupati sunt.* Quod item Cathedralis ad
Lib. 1. c. 25. Sanctam Mariam Atrebatensem Ecclesia dudum ante Sanctum Rigobertum fuerit Regularis, liquet ex litteris Sancti Vindiciani Cameracensis Episcopi ad Joannem quintum Pontificem, existentibus apud Baldricum Tornacensem Episcopum in Ecclesiæ Cameracensis Chronico, laudatamque Atrebatensem Ecclesiam vocantibus *Monasterium Canonicorum*. Eandem vitam in Ecclesia Metropolitana Vesontionensi plantatam à Sancto Lino primo istius civitatis Archiepiscopo, ac primo dein post Sanctum Petrum Apostolum Romano Pontifice, viguisse usque ad Felicem & Tetradum Episcopos, per ipsorum incuriam periisse, ac tandem per Sanctum Martyrem & Apostolum Bonifacium denuo revixisse scribit in ejusdem Ecclesiæ historia Joannes Jacobus Chifletius.

Respondeo tamen Sanctum Rigobertum, ex Sacro Sancti Benedicti Ordine Rhemensem Archiepiscopum, omnino fuisse primum Sancti instituti in Europa auctorem. Adversa argumenta aliud non evincunt. Etenim adducta Sancti Urbani Epistola est ex spuriis Isidori negotiatoris Hispani mercibus, à Riculpho tertio post Sanctum Bonifacium Moguntinensi Episcopo sparsis in omnem Franciam, ideoque posterioribus Sancto Rigoberto. Ipsarum auctor fuit magis pius quam doctus, conatus afflictæ tunc Ecclesiæ tradere aut reddere variam necessariam disciplinam, cujus non infima portio fuit communis vita Clericorum. Sanctus Eusebius Vercellensis Episcopus Cathedrali suæ Ecclesiæ non regulares Clericos, sed Antonianos Monachos imposuit, uti palam lucet ex adductis locis Sancti Ambrosii. Ita cunctis Anglorum Ecclesiis Sanctus Gregorius Magnus impositos voluit Monachos Benedictinos. Augustensis Chronici Auctor est Othone Frisingensi Episcopo posterior, ideoque dicit ibidem tandem Clericos institutos in communi viventes: Utique non sub Constantino, sed sub Pippino aut Carolo Magno. Sancti Vindiciani Epistola videtur habere aliquid difficultatis. Exponit eam Georgius Colvenerius. *Sic Helgandus in vita Roberti Francorum Regis omnes Ecclesias per eum fundatas, sive fuerint Monachorum, sive sæcularium aut Regularium Canonicorum, vocat Monasteria, uti & alii passim scriptores mediæ ætatis.* Et in Vesontionensis Ecclesiæ historia Joannes Jacobus Chifletius: *Nihil frequentius in antiquorum scriptis, quam ut Ecclesiam quamlibet Monasterii nomine appellent, sicut & nos Galli quamcumque Basilicam* Mounstier *appellamus.* Ita etiam Philo Ju-
Lib. 2. c. 23. dæus & Eusebius Cæsariensis Episcopus prima Christianorum apud Alexandriam habitacula vocarunt Monasteria, id est, & situ & singulari sanctimonia ab aliorum habitaculis segregata ad normam Hierosolymitanam, de qua Sanctus Lucas in actis: *Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis, cæterorum autem nemo audebat se conjungere illis, sed magnificabat eos populus.* Porrò laudatus Chifletius Ecclesiam Vesontionensem affirmans ab Apostolorum tempore fuisse Regularem est omnino lapsus. Adduci nequit firmum istius rei argumentum.

CAPUT X.

An sacrilega Clericorum & Monachorum conjugia fuerint olim valida?

BAsilius Pontius Legionensis in eruditis de Matrimonii Sacramento libris existimat sacrorum Clericorum ac Monachorum matrimonia fuisse quidem semper sacrilega, ac per Ecclesiam damnata, dudum tamen valuisse, ac priùs per Innocentii secundi Lateranensem Synodum fuisse irritata. Probare nititur ex variis Ecclesiæ Patribus, & antiquis Canonibus, conjugia ista quidem punientibus, palam tamen non exsufflantibus. Hinc opinatur legem exsufflantem olim non fuisse. Ita cespitat in ipso limine. Etenim matrimonio, quod non solum Christianum Sacramentum, sed & civilis contractus sit, dirimentia impedimenta statuere dudum sibi arrogarunt ac reservarunt Christiani Romanorum Augusti, posterioribus dumtaxat sæculis Ecclesia fuit nacta istam potestatem. Hinc antiqui Patres & Canones raro istorum impedimentorum, utpote ad suam potestatem non spectantium, ex professo meminerunt.

Et rei & temporis distinctione est opus. Primo agamus de Monachis & Sanctimonialibus. Attentata ab ipsis matrimonia constanter assevero numquam valuisse. Lucet ex lege Joviniani (*a*) Augusti exstante in Codice Theodosiano ad Secundum Prætorio Præfectum: *Si quis non dicam rapere, sed vel attentare matrimonii jungendi causa sacratas virgines vel invitas ausus fuerit, capitali sententia feriatur.* Eandem legem Codici suo inseruit Justinianus Augustus, omittitque voces, *Vel invitas*, quæ revera videntur superabundare. Legis causam edidit Hermias Zozomenus: *Jovinianus misit ad Secundum Præsidem generale edictum, quod jubebat, ut qui sacratam Virginem, vel ad nuptias contrahendas pellicere conaretur, vel lascivo solum obtutu aspiceret, maximè omnium si per vim raperet, capitis supplicio mulctaretur. Istam legem ideo tulit, quod quidam improbi viri, regnante Juliano apostata tales virgines vel vi vel persuasione ad hanc corruptelam inductas sibi connubio junxissent, quemadmodum fieri solet, cum religionis statu perturbato turpis libido id genus sceleris conscicendi impunitatem proponit.* Quod probrum quia uno ictu exscindi nequiit, legem ad Palladium Prætorio Præfectum iterarunt Honorius & Theodosius Augusti, capitalem tamen sententiam mutantes in publicationem bonorum ac deportationem. Neque Jovinianus fuit primus legis auctor: Constantii Augusti legem, exstantem in eodem ejusdem Theodosiani Codicis titulo, innovavit dumtaxat, & capitali supplicio auxit.

Executus est antiquam & haud dubiè Apostolicam

(*a*) Jovian. Noris. L. 9. tit. 25. c. 2.

L. 1. tit. 3. c. 5.

L. 6. c. 3.

licam Ecclesiæ regulam, de qua primum Concilium Toletanum, devotam carne lapsam mandans pœnitere per decem annos, & adjungens: *Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, nisi adhuc vivente ipso viro castè vivere cœperit, aut postquam ipse decesserit.* Quod nempe irritum sit tale conjugium, & nullus illius liceat usus. Quod ipsum obscurioribus tamen vocibus statuunt Eliberina Synodus, & quarta Carthaginensis, pro fundamento adducens Apostolicum Canonem: *Cum luxuriatæ fuerint, nubere volunt.* Non dicit, *Nubunt*, sed, *Nubere volunt*, quod nempe nuptias nequaquam validas inire, sed irritas dumtaxat possint attentare. Hinc igitur earumdem cum sacra virgine aut vidua attentatorem capite plecti Jovinianus, omnibus bonis exutum deportari jusserunt Honorius ac Theodosius, quo seducta mulier posset mox in pœnitentiam redigi, & ad veniam adspirare. Vanum sacrilegi conjugii fucum voluerunt efficaciter sine quavis standi spe diremptum. Vox *Attentare* palam importat plenam nullitatem. Et hanc legem omninò respexit in litteris ad Himerium Tarraconensem Archiepiscopum Siricius Pontifex, detestabiles Monachorum cum Monialibus nuptias addicens perpetuæ usque ad mortem pœnitentiæ, personas proscribens è Monasteriis ad ergastula, asserensque & à publicis legibus, & ab Ecclesiasticis regulis condemnari. In suis ad Gallicanos Episcopos responsis, apud Jacobum Sirmondum in primi tomi calce exstantibus, Innocentius primus affirmat ab ejusmodi seductis virginibus, volentibus crimen defendere, *Adultero imponi mariti nomen*, id est, conjunctionem istam non esse conjugium, sed adulterium atque incæstum.

C. 16. & 19.

Lucidissimè istud ipsum tradit in litteris ad Sanctum Victricium Episcopum Rothomagensem: *Quæ Christo spiritualiter nupserunt, & velari à Sacerdote meruerunt, si postea vel publicè nupserint, vel se clanculo corruperint, admittendas non esse ad pœnitentiam, nisi is, cui se junxerant, de sæculo discesserit. Si enim in omnibus hæc ratio custoditur, ut quæcumque, vivente viro, alteri nupserit, habeatur adultera, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, nisi unus ex ipsis defunctus fuerit; quanto magis tenenda est de illa, quæ ante immortali sponso se conjunxerat, & posteà ad humanas nuptias transmigravit? Hæ verò, quæ nondum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se manere promiserant, licet velatæ non sint, his agenda aliquantò tempore pœnitentia est, quia ipsarum sponsio à Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolvi, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solvi sine vindicta non debet? Nam si Apostolus Paulus, quæ à proposito viduitatis descesserant, dixit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt; quanto magis virgines quæ pactionis suæ fidem minimè servaverunt?* Distinguit inter votum simplex & solemne. Scio voti solemnitatem esse rem Ecclesiasticam & compositum artificiale; est tamen longè antiquissima, traditioque veraciter Apostolica. Etenim Apostolus Paulus, dum solas sexaginta annorum, & quidem solas verè, id est, inopes & desolatas, viduas admitti vult ad continentiæ professionem, mandans juniores nubere & fieri matres familias, ne in Christo luxuriatæ incipiant uri à nimium curatæ cutis prurigine, datam Christo fidem prævaricentur, denuo tentent nubere, atque ita retro abeant post Sathanam: Apostolus, inquam, non agit de qualibuscumque viduis, sed de solis ad Ecclesiæ ministerium & sportulas eligendis, admittendisque ad honorificum viduitatis velamen, varias Sacerdotalium benedictionum preces, & solemnem professionem castitatis. Absit ut omnes juniores viduas coegerit ad nuptias. Eis quæ de datis sibi à Deo viribus confiderent, simplicem professionem non tantum permisit, sed & suasit; solis de incontinentia periclitantibus suasit nuptias: Verum nullius professionem voluit solemniter ab Ecclesia consecrari. Quod talis consecratio dirimeret futuras nuptias, adeoque lapsuras viduas dejiceret quasi in necessitatem perpetuæ damnationis. Quæ regula omnino viguit etiam in sacris Virginibus. Nam virgines etiam ab ipsis Apostolis fuisse consecratas, authenticis exemplis possit ostendi.

C. 12. & 13.

Quo circa & virginalis & vidualis castimoniæ professio semper per sacri veli, quod mitram vocavit Africana Ecclesia, solemnem impositionem, Sacerdotales preces, aut aliam consecrationis formulam fuit sigillata, eaque est illius antiqua solemnitas. Et hinc Innocentius Pontifex scripsit velatæ virginis nuptias esse adulterinam ac simultaneam polygamiam, & quidem carnali polygamia & adulterio deteriora. A quibusdam existimatur loqui cum Canone Ancyrano: *Quicumque virginitatem profitentes professionem suam irritam reddunt, ii Bigamorum definitionem impleant.* Utique Bigamorum simultaneorum. Ejusmodi virgines, non nisi soluto per mortem aut æquivalentem dissociationem contubernio, vetat Pontifex admitti ad pœnitentiam, simpliciter autem professas non mandat separari, sed dumtaxat de læso bonæ fidei seu simplicis voti pacto castigari. Lucidissimè dicit primæ esse irritum, secundæ conjugium valere. Eadem distinctione ac eisdem ferè verbis utitur in responsis ad quæstiones Gallorum. Et hinc fortiter suadeor responsa ista esse omnino ipsius. Cap. 19. C. 1. & 2.

Voti solemnitatem in data per manus impositionem benedictione etiam ponit, ac talium virginum conjugia esse adulteria affirmat Venetica Synodus: esse conjunctiones nefarias ait prima Turonensis. Eas quæ sive in Monasterio, sive in propria domo per vestium commutationem conversæ fuerant, quinta Aurelianensis mandat non admitti ad communionem; *Nisi culpam sequestratione sanarint.* De lapsis in conjugia Monachis statuit secunda Turonensis: *De uxoris malesociato consortio etiam Judicis auxilio separentur.* Id ipsum ex laudata Joviniani Imperatoris lege statuit de sacris virginibus & viduis, atque adjungit: *Excludatur excusationis adinventio, quam modò aliquæ dicere meditantur, quod propterea se veste mutarint, ne eas inferiores personæ macularent. Nam quæ se veste mutaverit, absque dolo in eo proposito, quod disposuit, perseverare procuret. Illud* Cap. 40. Cap. 6. Cap. 19. Cap. 15. Cap. 20.

vero

vero quod aliqui dicunt, Vidua quæ benedicta non fuit, quare non debet maritum accipere? Cum omnes sciunt quod nunquam in Canonicis litteris legitur benedictio vidualis. Non an liceret, sed an valeret istarum personarum conjugium, erat quæstio. Quis enim fidelis unquam quæsierit, an continentiam professæ virgini, aut viduæ liceat matrimonium? Quædam virgines non in professionis istius sigillum, sed dumtaxat adversus Raptorum violentiam ajebant se mutasse vestem, quædam viduæ sese Sacerdotalibus precibus solemniter non benedictas cavillabantur, ideòque Cap. 12. à valido conjugio non arceri. Ipsarum nihilominus nugas damnat, & attentata conjugia separari mandat Synodus, adeòque palam censet irrita. Illarum nuptias esse potius stuprum quam conjugium definit prima Synodus Matisconensis. Cap. 3. Quousque sese separarint, ab Ecclesiastica communione & omnium Christianorum convivio separant Lugdunensis tertia, & quinta Parisiensis.

Cap. 6. Idem pro Hispaniarum Ecclesiis statuunt Synodus Ilerdensis, Barcinonensis, & quarta Toletana. Cap. 52. Sancti Bachiarii, à Gennadio Massiliensi in virorum illustrium catalogo laudati, doctissimam Epistolam non possim præterire. Cum sacra virgine in fornicationem lapso Monacho ut crimen initis cum ipsa nuptiis emendaret, quibusdam suadentibus insigniter ille respondit: *Absit hoc à Christiani oris eloquio. Serpentis ista suggestio est, ut illius quem occidit, etiam cadaver absumat. Nonne simile est, si quis percussus graviter extremo anhelet in fine, & hunc terrenus medicus si fortè visitaverit, quia non posse vivere suspicatur, hortetur occidi?* Nervosè ostendit conjugium esse religiosi nominis vocabulum, in Monacho aut Moniali nec licere nec posse valere, ideoque hisce lapsis nullum nisi à Monasterii carcere esse Epist. 9. spem salutis. Exstat Epistola Tomo tertio sacræ Epist. 3. Bibliothecæ. Etiam in litteris ad Lucaniæ, Brutii, ac Siciliæ Episcopos Gelasius primus, Symmachus in litteris ad Sanctum Cæsarium Archiepiscopum Arelatensem, ac in litteris variis istud ipsum docet Sanctus Gregorius Magnus.

Eadem fuit sententia Ecclesiæ Græcæ. Etenim in litteris Canonicis ad Sanctum Amphilochium Cap. 6. scribit Magnus Basilius: *Canonicorum fornicatio pro matrimonio non reputetur, sed eorum conjunctio omnino divellatur. Hoc enim ad Ecclesiæ securitatem est utile, & hæreticis adversum nos non dabit ansam, quod propter peccandi libertatem ad nos attrahamus.* Per Canonicos seu Regulares intelligi majores Clericos, professosque Monachos ac Moniales, rectè advertit Theodorus Balsamon. Ego existimem non de quibuscumque, sed de solis apud hæreticos promotis, ac professis Clericis & Monachis retulisse Amphilochium, & Basilium respondisse, quod facta extra Ecclesiam vota quidam censerent irrita & exsufflanda. Hoc evincit ratio pro responso adducta. Ita lucet de attentati per orthodoxos Clericos aut Monachos connubii invaliditate nec hunc nec illum umquam ambegisse. Ea enim jam pridem irrita edixerat ex Apostolico Canone Synodus Ancyrana. Et ad Theodorum Monachum, in sacrilegas nuptias lapsum, Mopsuestiensem postea cum tot post mortem contentionibus Episcopum, scribit Sanctus Joannes Chrysostomus: *Legitima & justa res est conjugium: & ipse fateor. Sed tibi jam non est integrum jura connubii servare. Cœlesti enim sponso semel junctum, illum relinquere, & uxoris laqueis implicari est adulterii crimen incurrere. Quamvis millies hoc ipsum voces nuptias, ego tamen & adulterio illud tanto pejus affirmo, quanto major ac melior mortalibus Deus.* Nervosè ostendit penitus irritum esse istiusmodi conjugium, & subjungit causam: *Nihil in te penitus tui juris est. Nam si mulier proprii corporis non habet potestatem, sed vir, multò magis hi, qui Christo potius quam sibi vivunt, ditionem sui corporis habere non possunt.* Solemne castitatis votum ponit hominem in statu, & facit esse juris alieni. Ep. 1. c. 11.

Consonat sextus decimus Canon Chalcedonensis: *Virginem, quæ se Domino Deo dedicavit, similiter & Monachos, non licere matrimonio jungi. Sin autem hoc fecisse inventi fuerint, sint excommunicati.* Conjugium declarari irritum affirmant in responsis ad Francorum consulta Stephanus secundus Pontifex, in Canonum Synopsi Arsenius Monachus, ac in adducti Canonis scholio Theodorus Balsamon, affirmans ipsum loqui etiam de consecratis extra Monasterii claustrum in propria domo virginibus, probansque ex Justiniani Augusti ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum novella lege, mandante attentatum à Diaconissa conjugium solvi, non quovis modo, sed utriusque atttentantis capitali supplicio. Et in scholio quadragesimi quarti Trullani Canonis, Monachum in profanas nuptias lapsum sola fornicantium pœna ferientis, pergit Balsamon: *Quod fornicatorum solum pœnis puniatur, qui venit ad matrimonii societatem Monachus, non est, ut existimo, sine distinctione. Vidi enim tempore Patriarchæ Domini Lucæ Monachum quemdam Leontium Muzacem nomine, cum veste militari indutus Synodicè adstitisset, & ab ea muliere cum qua vixerat separari non persuaderetur, ea de causa cùm severitate fuisse Monachalibus vestimentis indutum, & carceri traditum, & aliàs valdè punitum. Mihi ergo videtur, quod præsens Canon illum Monachum, qui in matrimonio versatus est, fornicatorum pœnis subjiciendum dicit, qui sua sponte ab illicitis nuptiis sejunctus est, & ad priorem Monachalem statum reversus, ac confessus. Qui enim non sua sponte ab illicito matrimonio recedit, propter apertam impudentiam graviter punitur.* Et in Scholio decimi noni Canonis Ancyrani distinguit votum simplex & solemne, pergitque de posteriori: *Qui vitam Monasticam elegerint, suam Deo professionem irritam facientes, & se matrimonio conjungentes, Digamorum pœnis non subjicientur, sed divulso ac separato matrimonio, ut quod consistere non possit, valdè punientur, & Monasterio, in quo tonsi sunt, tradentur, sicut in aliis Canonibus diximus.* Cap. 7. C. 108. Lege 6. c. 6.

Eadem est ratio attentati per Episcopos ac majores Clericos matrimonii. Dico olim fuisse irritum ex Canone antiquissimo. Etenim cunctis Orientalis etiam Ecclesiæ Episcopis, Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis novas post acceptum ordinem nuptias fuisse ab immemoriali consuetudine,

dine, ac ipsis forsan Sanctis Apostolis vetitas, solumque prius initarum usum permissum, vario authentico testimonio est supra ostensum. Ostensum est, quod antiquam novarum nuptiarum interdictionem Nicæna Synodus confirmarit. Erat interdictio omninò irritans. Hinc enim Jovinianus & Vigilantius, Clericorum incontinentia Latinam Ecclesiam maculare conati, nequaquam novas illis nuptias, quod ex antiquissimo atque Nicæno Canone nossent irritas, sed solum priùs initarum usum permiserunt. Quod Vigilantiani Episcopi ordinandos à se Diaconos ad prius ineunda conjugia eam ob causam cogerent, supra audivimus à Sancto Hieronymo. In nulla item Latina Provincia, aut Parochia legimus nova majorum Clericorum conjugia fuisse olim grassata, nullum adversus illa antiquum Canonem, nisi hunc unicum tertiæ Synodi Aurelianensis: *Clerici, qui cum uxores non haberent, benedictione suscepta conjugia crediderunt eligenda, qui volentes absque ulla reclamatione in ætate legitima fuerint ordinati, cum ipsis mulieribus, quas acceperint, excommunicatione percellantur. Quod si invitus vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio quidem deponatur, sed à communione non pellatur. Episcopus autem qui invitum aut reclamantem præsumpserit ordinare, annuali pœnitentiæ subditus Missas facere non præsumat.* Similis est Canon octavæ Toletanæ Synodi: *Relatum est nobis, quosdam Subdiaconos, non solum carnis immunditia sordidari, sed etiam, quod dictu nefas est, novis uxoribus copulari, asserentes boc ideò sibi licere, quia benedictionem à Pontifice se nesciunt percepisse. Proinde omni excusationum discisso velamine id præcipimus observari, ut cum iidem Subdiacones ordinantur, cum vasis ministerii benedictio eis ab Episcopo detur, sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas tradit antiqua.* Irritati Clericalis matrimonii fundamentum est solemne castitatis votum: Votum sacro quopiam Ecclesiæ ritu sigillatum. Porrò Gallicani quidam à Presbyteris ac Diaconis nullum hujusmodi votum exigebant, ordinabantque etiam invitos, ac adversus ipsum protestantes; quidam vero Hispani Episcopi in ordinatis à se Subdiaconibus votum nulla sacrarum precum benedictione sigillabant, ideoque hi gradum suum non esse solemnem aut sacrum, illi licere sibi voluerunt gratiam Ancyrani Canonis: *Diaconi quicumque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sint & dixerint velle se conjugio copulari, quia sic manere non possint, hi si postmodum uxores duxerint, in Ministerio maneant, propterea quod eis Episcopus licentiam dederit.* Erant causationes frivolæ. Ipsas interim excisas volens Mater Ecclesia, & Subdiaconos deinceps benedici jussit in Hispania, & nullum ità protestantem Gallum in Diaconum consecrari. Vides item novas olim nuptias à nullo umquam latino sacro Clerico fuisse sine quopiam irritantem legem nubilante fuco attentatas. Eademque disciplina viguit in Diœcesi Illyriciana. Hinc enim Joannis in Cretensi Ecclesia Diaconi sacrilegas nuptias separari ac exsufflari per Paulum Metropolitam jussit Pontifex Vitalianus.

Cap. 7.

Cap. 6.

Cap. 9.

Epist. 3.

Eandem sanctitatem semper fuisse in Ecclesia Græca docet vulgaris Canon Apostolicus: *Innuptis qui ad Clerum provecti sunt, præcipimus ut si voluerint uxores accipiant, sed Lectores & Cantores tantum.* Novas nuptias etiam subdiaconis esse ab Apostolis, atque à Nicæna item Synodo interdictas Græci omnes constanter asseverant. Apostolicæ item sub Sancti Clementis nomine constitutiones. Episcopo, Presbytero, atque Diacono ipsas interdicunt rigidissimè, solisque Lectoribus & Cantoribus indulgent. Et Nicæna Synodo prior Canon Neocæsareensis: *Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur.* Fuisse legem irritantem liquet ex superius adducto Canone Sancti Basilii: *Canonicorum, seu majorum Clericorum, fornicatio pro matrimonio non reputetur, sed eorum conjunctio omninò divellatur.* Ponticæ, intra quam Neocæsarea, Diœceseos Primas fuit Basilius, ideoque & istius Canonis authenticus interpres. Et omnes hosce Canones in sui codicis ad Julianum Prætorio Præfectum lege innovat Imperator Justinianus, affirmans esse nimium dulces, ideoque addens natas ex ejusmodi constupratione proles, nec legitimas esse aut proprias, imò nec naturales, nothas aut spurias, sed prorsus & undique prohibitas ac damnatas, successionis & omnis etiam per interpositam personam donationis incapaces atque indignas, ad instar illarum quæ ex incæstis ac nefariis nuptiis nascuntur. Quæ palam edicunt omnimodam conjugii nullitatem. Eadem repetit in duabus novellis legibus ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum. Penitus ineptum est hocce Dionysii Godofredi marginale scholion: *Verosimile est novo jure mutatum esse. Jubentur enim Clerici contrahentes nuptias suis adhærere uxoribus, Novellæ vigesimæ secundæ capite quadragesimo secundo.* Novella quippe ista loquitur de solo Lectore. Avitam consuetudinem variis Canonibus confirmans etiam Trullana Synodus, ejusmodi conjugia tamquam nefaria dissolvit. Confirmavit & Leo Sapiens, pœna nonnihil mitigata. Quin imo in multis Græcorum Ecclesiis fuisse etiam Lectoribus & Cantoribus interdictas novas nuptias docet quartus decimus Canon Chalcedonensis. Et hinc ad Ancyranum, qui Diaconis adversus castitatis professionem protestantibus ipsas permittit, rectè scribit Theodorus Balsamon: *Hunc Canonem ne sequaris.* Adversari dicit Synodo Nicænæ. Item Novellam Leonis Sapientis legem, permittentem à sacris Clericis intra suæ ordinationis biennium duci uxores. Etiam de Episcopi licentia ait non posse duci.

Cap. 27.

Li. 6. c. 17.

Cap. 1.

Cap. 18.

L. 1. tit. 3. c. 45.

Lege 5. c. 8.

Lege 6. c. 5.

Apud nos Latinos, licet quandoque graviter cespitarit, permansit tamen ista disciplina usque ad barbaras in Formosum Pontificem injurias. Ex isto scandalo nata calamitas omne nostrum aurum vertit in scoriam, adeò ut non soli Presbyteri ac alii majores Clerici, sed & ipsi Episcopi, laicorum more, palam ducerent uxores, tamquam sponsi coronarentur, & festa nuptialia impudentissimè celebrarent. Infami flagitio potentes ac eruditos, etiam in ipsa Romana Urbe, non defuisse patronos est supra demonstratum, & de nefarii commercii validitate nemo audebat

vel

vel dubitare. Quod validitatem istam Leo nonus, Stephanus decimus, Nicolaus & Alexander secundus, Gregorius septimus, Urbanus, Paschalis, Gelasius, & Calixtus secundus pro chymerico monstro habuerint, est longè certissimum, disertè tamen in suis Decretis non expresserunt, ideoque libidinosa Episcoporum & Clericorum fæx hinc inde non desiit errorem contumaciter defensare.

Epist. 19. Favere videbatur Paschalis secundi ad Compostellæ Antistitem Epistola, usque ad Romanæ legis susceptionem natos è conjugatis juxta Hispaniæ consuetudinem Sacerdotibus filios permittens esse tamquam legitimos omnis Ecclesiasticæ & civilis dignitatis capaces. Etiam quidam probati doctores cespitarunt in hisce nebulis, credentes avitum Latinæ, imo Apostolicum atque Nicænum universalis Ecclesiæ Canonem per adversam tanti temporis consuetudinem sopiri potuisse, imò & abrogari. Quare intolerabili errori omnem ansam atque fomentum præcisa volens Innocentius secundus in sua Lateranensi Synodo statuit, aut potius declaravit *istiusmodi copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse*. Basilio Pontio & aliis quibusdam scholasticis Doctoribus visus est de solis futuris conjunctionibus decernere, atque ita creditus fuisse primus ipsarum irritator.

Quam omnem doctrinam in septimo Theologicæ eruditionis Tractatu docet, atque insigniter
C. 10. elucidat etiam Hugo de Sancto Victore: *Virgines devotæ, postquam ab Episcopo sunt consecratæ, & viduæ velatæ, nullo modo possunt facere conjugium*. Probat ex Pauli Apostoli, Innocentii Pontificis, & quorumdam aliorum Patrum Decretis, quæ & nos laudavimus. Quorumdam sententiam, omnia ista sacrilega virorum & mulierum conjugia habentem rata & valida, refert in undecima parte secundi libri de Sacramentis, acriter impugnat, votum publicum seu solemne distinguit ab occulto seu simplici, sacrilega post hoc conjugia fatetur esse ac semper fuisse valida, & pergit: *Aliud est de illis qui post votum etiam professione publica sub testimonio Ecclesiæ erga Deum se obligarunt, & fortè adhuc quod amplius est ad continentiæ sanctimoniam consecrati sunt, de quibus verè dicimus, quod post tale Propositum & post tale votum, manifesta professione confirmatum, ad conjugale fœdus descendere non possunt. Etsi forte hoc aliquando attentaverint, non conjuges, sed fornicarios, & spiritualis castimoniæ violatores ad pristinam sui propositi integritatem reparandam & conservandam districtè revocandos*. Hanc esse dicit mentem omnium antiquorum Canonum, & addit de suo tempore: *Sic Ecclesia tenet*. Quare certum est cunctarum, quæ mutata solemniter veste, aut simili publico ritu sigillarant professionem suam, virginum ac viduarum vota fuisse olim solemnia, & istorum Canonum reviviscentiam esse à cunctis optandam. Quod non nisi circa laudati Hugonis tempora cœperit ad Monasticam professionem & sacros Ordines contrahi ista solemnitas, lucet ex hac ejus disputatione, nec non ex septuagesima sexta Epistola Sancti Bernardi. Res non est hujus loci.

CAPUT XI.

Solvuntur adversa argumenta.

PRimo possit objici decimus nonus Canon Ancyranus: *Quicumque virginitatem profitentes professionem suam irritam reddunt, Bigamorum definitionem impleant*. Utique non simultaneorum, sed successivorum Bigamorum, quorum secundæ nuptiæ semper valuerunt apud omnem Ecclesiam, & quibus ab Orientalibus Patribus definita pœnitentia fuit unius dumtaxat anni. Canonem ità intelligendum tradit non solus in ejus commentario Theodorus Balsamon, sed & in Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris Sanctus Basilius. Ait Canonem statuere in sacras Virgines solemne suum votum attentato matrimonio prævaricatas. Respondeo hæc vera esse, addoque L. 18.
à Sancto Basilio rectè adjungi Canonem esse justo mitiorem, ideoque Virgines istas non successivis Bigamis, sed adulteris in pœnitentia & actus invaliditate comparandas. Eas enim à prætensis maritis mandat omnino separari. Verum solas Virgines, quæ sponte ac liberè post sextum decimum ætatis annum fuerint professæ. Emissum ab inferiori ætate votum censuit non solemne. Loquitur conformiter ad regulã Latinæ Ecclesiæ, à qua lapsas in matrimonia sacras Virgines fuisse semper tractatas ut simultaneè Bigamas, est supra ex Innocentio primo Pontifice ostensum. Nec desunt qui ita intelligant etiam Ancyranum Canonem. Ego sanè sic mallem intelligere, sed nolim Sancto Basilio sine firmo fundamento adversari.

Secundo possit objici primus Canon Neocæsareensis: *Presbyter, si uxorem acceperit, ab Ordine deponatur; si verò fornicatus fuerit, vel adulterium perpetraverit, amplius propelli debet, & ad pœnitentiam redigi*. Hic non tantum degradari, sed & excommunicari debet, adigi ad omnes Presbyteralis pœnitentiæ gradus, & sic tandem reponi in Laicam dumtaxat communionem. Cur Presbyteri conjugium quam fornicatio castigatur mitius? Quod validum tunc fuerit, ideòque licet Ecclesiasticæ Regulæ prævaricatorium, à fornicationis tamen ac adulterii sorde purum. Hic est Canon, quem justo mitiorem attentati matrimonii nullitate adauxit Justinianus Augustus, ideoque ipse apud Græcos videtur fuisse primus auctor istius nullitatis. Respondeo non hunc solum, sed & supra adductum Sancti Basilii Canonem, qui talia Matrimonia palam censet irrita, fuisse respectum & adauctum à Justiniano, ideoque ipsum talis nullitatis nequaquam fuisse auctorem. Sed neque fuit Sanctus Basilius. Etenim per Nicænam Synodum, imo per antiquissimum Canonem fuisse semper in omnibus sub cœlo Ecclesiis damnata talia matrimonia, est nimis clarum. Per Acaciani schismatis licentiam ipsa in Orientalibus Ecclesiis invaluerant. Hinc novis pœnis, postmodum per Leonem Sapientem mitigatis, Imperator Justinianus censuit esse opus.

Etiam

Etiam post illum sub Justiniano secundo Synodus Trullana. Neocæsareensis porrò Canon in illa damnata conjugia quàm in fornicationem fuit clementior, quod honestatis & pudicitiæ, licet nullam veritatem, tamen aliquam haberent imaginem. Præterea non de quibuscumque, sed de solis, qui adversùs castitatem fuerant ante Diaconatum protestati, Presbyteris agit: Datam ipsis licentiam sancit cum solo diaconatu durare; à suscepto Presbyteratu statim extingui. Delicti hujus species erat nova apud Ponticos, ac in istis protestatis mereri videbatur aliquid excusationis ac veniæ. Hinc mitiùs castigata.

Objicitur etiam Sancti Cypriani adversum Virgines fœdè cum Diaconis concumbentes locus in litteris ad Pomponium Episcopum Dionysiensem: *Quod si ex fide se Christo dicaverint, pudicè & castè sine ulla fabula perseverent. Ita fortes & stabiles præmium Virginitatis exspectent. Si autem perseverare nolunt, vel non possunt, melius est nubant, quam in ignem delictis suis cadant.* Respondeo sensum hunc esse à Sancto Cypriano alienissimum. Etenim si ille sacris, continere nolentibus aut non valentibus, virginibus matrimonia suasit, manifestus fuit Christianæ legis prævaricator, nequaquam custos & doctor. Obscurum ejus locum mutuatus est Sanctus Hieronymus in Epistola ad Demetriadem: *Sanctum Virginum Propositum quarumdam non benè se agentium nomen infamat. Quibus apertè dicendum est, ut aut nubant, si se non possunt continere; aut contineant, si nolunt nubere.* Elucidat verò in libris adversus Jovinianum, Apostoli verbum, *si nupserit Virgo, non peccavit*, exponens: *Non illa Virgo, quæ semet Dei cultui dedicavit. Harum enim si qua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit. Virgines, quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt quam incestæ.* Eas quæ se continere nolunt aut non possunt affirmat non post, sed ante acceptam consecrationem debuisse nubere. Eodem modo Apostoli locum exponunt in litteris ad Lucaniæ ac Siciliæ Episcopos Sanctus Papa Gelasius, in libro de Sancta Viduitate Sanctus Augustinus, & pluribus in locis Sanctus Joannes Chrysostomus.

(Epist. 62. — Epist. 8. — L. 1. c. 7. — Epist. 9. c. 4.)

Idem tamen Augustinus in libro de sancta Virginitate videtur aliter sentire: *Multas sacrarum Virginum revocat à nubendo, non amor præclari Propositi, sed aperti dedecoris timor, veniens à superbia, qua formidatur magis hominibus displicere, quam Deo. Hæ igitur, quæ nubere volunt, & ideò non nubunt, quia impunè non possunt, quæ melius nuberent, quam urerentur, id est, quam occulta flamma concupiscentiæ in ipsa concupiscentia vastarentur, quas pœnitet Professionis, & piget confessionis, nisi correctum cor dirigant, & Dei timore rursus libidinem vincant, è mortuis deputandæ sunt, sive in deliciis agant, sive in laboribus atque jejuniis nulla cordis correctione superfluis, & magis ostentationi, quam emendationi servientibus.* Respondeo locum hunc exponi in primo Augustini sermone de communi vita Clericorum: *Malum est cadere à Proposito, sed pejus est simulare Propositum. Clericus duas res professus est: Sanctitatem, & communiter vivendi societatem. Si ab hoc Proposito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimidius cecidit; si vero intus*, occultè proprietarius, *habuerit simulationem, totus cecidit*. Manifestis Apostatis occultos hypocritas asserit esse pejores, quod nempe justitiæ histriones sint, & pessimæ suæ nequitiæ addant superbiam & simulationem. Quo etiam respexisse possit supra laudatus Canon Neocæsareensis. Presbyterorum nuptias, non quod validas agnoscat, mitius punit quàm fornicationem aut adulterium, sed quod apertum Attentatum sentiat esse crimen levius, quàm Epicurum vivere, & virum sanctum simulare. Et ex ipso loqui omninò videtur in Apostolicorum hæresi Sanctus Epiphanius, sacrilega quarumvis sacrarum personarum matrimonia damnans rigidissimè, atque adjungens: *Verùm melius est judicium quàm damnatio. Nam qui, ut ne apud homines in infamiam adducantur, clam stuprum perpetrant, Monasticæ vitæ vel continentiæ sponsione non se apud homines obligant, sed apud Deum, qui & occulta cognoscit, & in adventu suo universam carnem redarguet, in quibus videlicet quisque peccaverit. Quo circà satius est uno peccato se quàm pluribus adstringere. Satius est, ubi à curriculo exciderit, palam sibi uxorem legitimis nuptiis adjungere, ac post virginitatem longo intervallo suscepta pœnitentia iterum Ecclesiæ reconciliari: Utpote qui & peccatum admiserit, & prolapsus fuerit & infractus, & obligatione vulneris opus habeat, ut non occultis in dies emissæ à Diabolo nequitiæ jaculis saucietur.* Etiam hoc sensu dicit esse melius nubere quàm uri: Utique nubere, & pòstmodo pœnitentiam agere, quàm ob productas ad vitæ finem secretas scortationes addici ad perpetuas gehennas. Quæ doctrina an omnino irreprehensibilis sit, non caret scrupulo.

(C. 34. — Hæresi 61. l. 6. & 7.)

Objicitur etiam Sanctus Augustinus in libro de sancta Viduitate, Apostoli de sacris Viduis verbum, *Nubere volunt*, insigniter exponens, & pergens: *Habent damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt, etsi non nubendo, tamen volendo. Non quia ipsæ vel talium nuptiæ damnandæ judicantur, sed damnatur Propositi fraus, damnatur fracta voti fides, damnatur non susceptio à bono inferiori, sed ruina à bono superiori. Proinde qui dicunt talium nuptias non esse nuptias, sed potius adulteria, non mihi videntur satis acutè ac diligenter considerare quid dicant. Fallit eos similitudo veritatis. Quia enim conjugium Christi dicuntur eligere, quæcumque Christiana sanctitate non nubunt, hinc argumentantur quidam dicentes, Si viro suo vivo, quæ alteri nubit, adultera est, vivo ergo Christo, cui mors ultra non dominatur, quæ conjugium ejus elegerat, si homini nubit, adultera est.* Ex ista argumentatione affirmat sequi quædam absurda: Quod sacræ Viduæ Christus Dominus sit non primus, sed dumtaxat secundus maritus, imò & adulter conjugatæ mulieris de mariti venia continentiam voventis. Hinc pergit: *Quapropter non possum quidem dicere à Proposito meliori lapsas, si nupserint, fœminas esse adulteria, non conjugia, sed planè non dubitaverim dicere lapsus & ruinas a castitate sanctiori, quæ vovetur Deo, esse adulteriis pejores. Hæc ideò disputo, ne arbitreris, vel secundas nuptias esse crimen, vel quæ-*

(C. 9.)

quascumque nuptias, cum sint crimen, esse malum. Non itaque illas à te damnatas esse velim, sed spretas.

Fateor locum esse difficilem. Movit ille etiam duos Carnutenses monachos, ad quos in libro de præcepto & dispensatione Sanctus Bernardus: *Postulatis absolvi vobis, cur Sanctus Augustinus conjugii legi votum quodammodò subjiciat continentiæ, ita ut in libro de Viduitate asserere videatur, nec cœlibis quidem vitæ Propositum præscribere posse copulæ conjugali, quo minus indissolubile maneat etiam quod à continentibus, fallente diabolo, fracto sanctitatis voto, initum fuerit matrimonium. Et ad hoc nihil ad præsens certius breviusque respondendum occurrit, nisi quod ita Sanctus Antistes sapuit; rectène, ipse viderit. Nam ego in sensibus, actibusque illustrium Patrum cautus profectò sum omninò non aliud existimare, quam quod beato Apostolo teste quæritur inter Dispensatores ut videlicet fidelis quis inveniatur. Certus sum enim, sive in suo abundaverint sensu, sive in Dei Spiritu, sicut & in cæteris, ita & in hoc Augustinum fuisse fidelem.* Debita cum submissione & reverentia asserit Augustinum istic ut hominem deviasse. L.5. c.2. In libris de continentia Claudius Espencæus locum istum scribit facilius posse negari, quam solvi. In libro de Monachis Robertus Cardinalis Bellarminus ait Ecclesiasticum Canonem, sacrarum personarum conjugia irritantem, fuisse ab Augustino ignoratum. Et reverà sacrorum Canonum ille non fuit plenè peritus: dudum enim octavum Nicænum, per omnem vitam ignoravit cunctos Canones Sardicenses. Verum quomodo ignorasse possit à se editum atque subscriptum, postremum quartæ Carthaginensis Synodi Canonem, qui professarum mutata veste Viduarum matrimonia lucidè definit esse adulteria ac secundas nuptias, omni communione privat, mandatque separanda? Quomodo ignorasse possit Sancti Optati Milevitani Episcopi notissimos adversus Parmenianum libros, in quibus lucidè docetur professarum cum assumpta Mytra Virginum conjugia non valuisse? Quo circà melior videtur Hugonis Victorini sententia, in postremo superius laudato loco, asserens Augustinum, non de solemniter ac publicè, sed de solis simpliciter & occultè professis loqui viduis. Loquitur enim ad nobilem Viduam Julianam, quæ cum omni sua priori pompa degebat in defuncti viri domo, atque ità videtur non assumpsisse humilem Vidualis professionis vestem, ideoque nec solemne votum habuisse. Et ante quartam Carthaginensem Synodum possit esse scriptus hic libellus, atque illic, si quidem de solemni voto agat, retractatus.

Verum quid ad Sanctum Epiphanium, qui attentatas à solemniter professo Monacho nuptias disertè affirmat legitimas? Lucidè affirmat in ipsis committi dumtaxat unicum peccatum: nempe in ipsarum contractu. Earum, quod validas censeat, usum credit non esse peccatum. Et adjungit: *Hunc in modum prædicare consuevit ecclesia. Hæc ad remedium comparata sunt medicamenta.* Cap. 8. Respondeo originalem ejus textum sonare hoc modo: *Satius est à cursu lapsum accipere sibi palam mulierem secundum legem.* Nequaquam ratas ac legitimas ejusmodi nuptias, sed dumtaxat vult satius esse cum una palam pellice vivere secundum matrimonii leges, quam vagè cum pluribus clanculo volutari. Quod de unico peccato habet, videtur non de individuo, sed de unica specie intelligendum. Quidquid sit, uti in Canonicis litteris, ita & in Patrum scriptis occurrunt loca obscura & dubia, quibus lucidi Ecclesiæ Canones sunt omninò præponendi. Et Sanctum Epiphanium constat non esse ubique authenticum.

Opponitur nobis & Sancti Gregorii Magni factum circa Venantium Monachum Apostatam. Nobilis vir Venantius, pravis consiliis circumductus, sub Pelagio secundo Pontifice excutit Monasticam professionem & habitum, fit Italiæ Cancellarius, ac ducit uxorem. Sanctus interim Gregorius fit Romanus Pontifex, Venantium acriter monet & arguit, conatus reducere ad Monasterium, sed non fuit exauditus. L.1. Ep.33 Ex Italiæ Cancellario fit ille Siciliæ Patricius, seù Romanis per istam provinciam militiæ atque ærario Præfectus, & cum Joanne Syracusæ Episcopo habet graves contentiones. Joannes ejus oblationes suscipere noluit, L.5. Ep.42 nec in ipsius ædibus celebrari Missas; ille autem iratus in Episcopum immisit armatos milites, hostili more grassaturos. Contentionis causa non est liquida. Ego existimem fuisse Monasticam apostasiam, ob quam generosus ac primus Siciliæ Episcopus noluerit homini communicare. Nihilominus pacem inter ipsos composuit Sanctus Pontifex, & Joanni Episcopo scripsit, *ut & oblationes Venantii, sicut antea, susciperet, & Missas in domo ejus non solum celebrari permitteret, sed etiam ipse perageret, & causam suam servata charitate exequeretur.* Hinc ergo quidam existimant Apostasiam fuisse dissimulatam à Pontifice, & matrimonii, licet sacrilegè, tamen validè initi usum Apostatæ ex causis dispensatorie indultum. Omnes olim Monachos, uti hodie Clericos Societatis Jesu, volunt solutis & exstinctis votis liberos potuisse à Prælatis remitti ad sæculum, atque id Gregorium Venantio fecisse.

Resp. non fecisse. Lucet ex Testamento morientis Venantii. Omnia quippe sua Barbaræ & Antoniæ filiabus reliquit, conjurans Pontificem de ipsis curam gerere, & Mauritio Imperatori supplicare, L.9. Ep.31 quatenus aut in Romana Urbe ponantur, aut certè non extrahantur de Sicilia, sed hic aut ibi juxta Principis placitum ordinentur. Et ipsas & omnem suam substantiam coram laudato Joanne Episcopo posuit sub tutela & protectione Apostolicæ Sedis. Verum Regii Fisci Curatores omnia defuncti bona mox invaserunt, arrestarunt, & Regia illis sigilla apposuerunt, tamquam spectantibus ad Fiscum. Utique ex Justiniani Augusti ad Julianum Prætorio Præfectum lege, mandante majorum Clericorum & Monachorum ex attentato sacrilegè matrimonio proles tractari ut natas ex nefario & damnato congressu, nihil illis relinqui, nihil donari, ne quidem per interpositam personam. Hinc ex hujus legis & Fiscalium Ministrorum metu ad Apostolicam protectionem, & benignum Pontificem,

ficem, qui orphanarum filiarum rem apud Principem ageret, Venantius confugit. Porro Pontifex ex Johanne Episcopo intellexit hæc omnia, ac rescripsit; *Uno tempore auditis & Venantium desperatè ac graviter ægrotare, & in rebus orphanorum homines iniquos insistere, vix se dolor in corde meo capere poterat. Vestra Sanctitas primam, quam decet, curam negligere non debet, ut de anima ejus cogitare debeat, exhortando, rogando, terribile Dei Judicium proponendo, ineffabilem ejus misericordiam promittendo, ut ad habitum suum redire vel in extremis debeat, ne ei tantæ culpæ reatus in æterno Judicio obsistat.* Hæc verba demonstrant Venantium non fuisse sæculo redditum, nec à votis liberatum. Ejus Filias Joanni Episcopo custodiendas Pontifex tradidit, & omnem causam Mauritio Augusto per Anatholium Diaconum, suum in Regia Urbe Apocrisarium, commendari fecit, dolens quod in Testamento suo Venantius Principis opem implorandam rogasset. Maluisset solam Apostolicæ Sedis protectionem fuisse invocatam. Tunc enim Fiscales Ministri manus rapaces in ejus bona extendere non præsumpsissent. Tanta tunc erat Authoritas Apostolicæ protectionis, imploratæ etiam adversum publicas de rebus temporalibus leges. Ex his interim lucet sacrilegum Venantii conjugium neque à Pontifice neque à Principe fuisse habitum pro valido, sed pro clarè nefario, atque per Canones & Leges damnato.

Quæstio est, Quomodo igitur Gregorius ipsum dissimularit, quomodo Venantium in Monasterii carcerem non conjecerit, quomodo jusserit ejus oblationes suscipi, & in illius domo per ipsum etiam Episcopum Divina Sacrificia celebrari? Respondeo esse quæstionem difficilem.
L.1.Ep.40 Eamdem Sancto Bernardo proposuerunt supra memorati Monachi Carnutenses, & ille in Libro de præcepto & dispensatione non scivit aliud, quam Sanctum Gregorium credere & laudare fuisse fidelem Dei dispensatorem, qui egerit ex legitimis causis, sed à sese ignoratis. Et certè laudatus Gregorius quosdam in publica Matrimonia lapsos Surrentinæ Ecclesiæ Monachos per Anthemium Subdiaconum, Apostolici in Campania Patrimonii Rectorem, jussit apprehendi, & red-
L.3.Ep.24 di suis Monasteriis ad agendam in carcere pœnitentiam. Lapsas in conjugia Moniales tractari eodem modo jussit per Januarium Calaritanum Episcopum, Sardiniæ Metropolitam. Romanum
L.4.Ep.18 Ravennæ Exarchum cis patrocinia præbentem gravissimè monet, graves inde discordias minatur, & adjungit: *Hujusmodi iniquitatem impunitam propter Deum nullo modo patimur permanere.*
L.8.Ep.9. Etiam Marinianum Ravennæ Archiepiscopum in ejusmodi conjugiis separandis & vindicandis tardiorem, graviter arguit spondens auxilia per Vitalem Romanæ Ecclesiæ Defensorem. Arguit &
Epist. 20. & 21. Leonem Catanensem Episcopum ob similiter lapsos Sancti Viti ad Æthnæ montem Monachos, lamentans talia matrimonia apud Siculos quasi licita grassari. Forsan Venantii pessimum exemplum dederat ansam licentiæ. Duos item Sancti Georgii Monachos Apostatas, quorum alter
L.12. Ep. 20. etiam uxorem duxerat, per Stephanum Carthu-

larium apprehendi jussit ac recludi. Ita palam lucet sacrilega ista conjugia apud Gregorium fuisse omninò irrita & nulla.

At cur Venantium toleravit? Causam edicere videtur in scriptis ad ipsum litteris: *Sic culpam* L.1.Ep.33 *tuam insequor, ut personam diligam; sic personam diligo, ut culpæ vitium non amplectar. Si igitur à me amari te credis, Apostolorum liminibus præsentare, meque consiliario utere. Si autem fortasse in causa Dei minùs credor, & pro Zeli mei ardore suspectus sum, cunctam simul Ecclesiam in consilio hujus disceptationis adhibeo, & quidquid omnibus fieri salubriter placet, ego in nullo contradico, sed quod in commune decernitur, lætus subscribam & implebo.* Venantius reclamarat adversus professionem, ex causis dixerat invalidam, ejusque circumscriptæ cupiditati plures adulabantur. Hinc non illos, sed se audiendum clamabat Gregorius, spondens rem nequaquam suo solius judicio, sed Synodaliter tractandam, datamque illic sententiam à se probandam & exsequendam. Verum Venantio examen istud non potuit persuadere. Res videtur fuisse dubia. Hinc suæ conscientiæ Pontifex reliquit Romanæ militiæ Ducem, qui graves in omni Italia motus potuerat concitare. Attamen in extremis positum denuò admonuit redire tandem vel tunc ad Monasticum habitum. An impetrarit ignoro.

Adversus nos adducitur etiam Sancti Bernardi Epistola ad Artaldum Pultariensis Monasterii Epist.76. Abbatem: *Periculosum est, ac fortasse illicitum, hominem post diutinam in domo & habitu religionis conversationem ad sæculum rediisse, quique prius, & adhuc priori uxore vivente & consentiente, fortissimè ac diutissimè continentiam tenuit, secundis rursum amplexibus se ineptissimè atque inhonestissimè implicuisse. Quia tamen publicè ac solemniter juxta morem cæterorum hominum, & sine querela vel calumnia ipsum qualecumque conjugium celebratum fuit, nobis non videtur tutum, illum illam non consentientem dimittere, nisi prius Episcopalis auctoritatis vel consilio fretum, vel imperio, aut certè Ecclesiastico Canonicoque Judicio.* Nescio quis pius fidelis post suæ, cum qua ex mutuo consensu dudum castè vixerat, uxoris mortem assumpsit in propria domo monasticum habitum, quo votum suum majori securitate muniret; quin & Paltariensis Cœnobii ingressum petiit. Verum dum ab Artaldo Abbate differtur, suæ carnis infirmitati tentatus succubit, & solemniter in Ecclesiæ facie duxit uxorem. Hinc quæstio de matrimonii validitate. Et in perplexa facti specie tam ille quam Abbas recurrerunt ad Oraculum Sancti Bernardi, qui & ipse definire non ausus censuit esse opus authoritate Episcopalis Judicii. Et hinc nascitur alia quæstio, quo ex fundamento res hæc perplexa fuerit, & indiga tantæ authoritatis? Quod enim mutata veste sigillatum Castitatis votum sit solemne, & subsecutum conjugium ab ipso dirimatur, antiqui Canones nobis jam lucidissimè & abundantissimè dixerunt. Resp. tunc cespitasse istam disciplinam, similis voti solemnitatem ad solam in Claustro professionem cœpisse contrahi, varias fuisse Doctorum sententias, ideoque Bernardum hæsisse quasi inter incudem & malleum,

 no-

noluisse definire, sed ad authenticum Episcoporum Judicium remisisse. Quod etiam Hugo Victorinus hic hæserit, est supra ostensum. Fuit tamen utcumque generosior. Nam antiquos Canones stabilire conatus, constanter dixit: *Sic tenet Ecclesia*. Opposita interim sententia assiduè profecit & prævaluit, sub Innocentii Tertii Papatu plenè evicit, & omnem votorum solemnitatem ad sacros Ordines, aut Cœnobiticam, & quidem in approbato per Apostolicam Sedem Ordine, professionem contraxit.

Tandem nobis objicitur Latinarum Episcoparum, Presbyterarum, Diaconarum, ac Subdiaconarum, id est, relictarum à maritis in sacros istos Ordines provectis uxorum matrimonium. Ipsum olim post maritorum mortem fuisse validum, adeoque & post earum mortem nova maritorum conjugia valuisse quidam asseverant. Ambo enim, utpote una caro, eadem lege tenebantur. Respondeo fœminarum istarum matrimonia semper fuisse irrita. Etenim prima Aurelianensis Synodus ipsas separari mandat rigidissimè, & utrumque prætensum conjugem, quousque separentur, excommunicari. Idem mandant Epaonensis, secunda Matisconensis, & prima Toletana. Quod ipsum lucidissimè patet ex sententia Sancti Gregorii Magni adversus factum Leonis Episcopi Cathanensis. Pelagius secundus Pontifex edixerat nullum deinceps in Sicilia ordinari Subdiaconum, nisi solemniter professum plenam continentiam, & omnes usque tunc ordinatos aut ab uxoris usu cessare similiter professos, aut à ministerio sui Ordinis. Porro Speciosus, Cathanensis Ecclesiæ Subdiaconus, de viribus suis diffidens, noluit uxorem dimittere, ideoque cessavit à Ministerio, ita defunctus est, & tunc ejus vidua nupsit cuidam Honorato. At vero Leo Episcopus intercessit, seperavit matrimonium, ac viduam illam ad Monasterium coegit. Solius prioris usum permiserat, omne autem novum conjugium Subdiaconis interdixerat Pelagius, hinc eadem teneri lege & ipsorum uxores, ideoque viduæ Speciosi non licuisse secundas nuptias Leo existimavit. Verum illius maritus Honoratus provocavit ad Sanctum Pontificem Gregorium, atque hic dicto Episcopo rescripsit: *Si, ut fertur, antedictæ mulieris maritus se ab administratione suspendit, ei non debet officere, quod ad secundam conjugii copulationem migravit, præsertim si non tali mente Subdiacono juncta est, ut à carnis voluptatibus abstineret. Si ergo ita se veritatem, quemadmodum edocti sumus, habere cognoscis, prædictam te mulierem de Monasterio per omnia convenit relaxare, ut ad suum maritum sine aliqua possit formidine remeare.* Si ergo Speciosus fuisset professus continentiam, rectè judicasset Leo Episcopus: Quod nempe istius etiam uxor tunc fuisset solemniter professa, atque ita ad novas nuptias inhabilis. Quocirca omnes ejusmodi à Sacris Clericis aut ipsorum viduis attentatas nuptias & Gregorius Magnus, & Leo Cathanensis Episcopus, & omnis semper Latina Ecclesia credidit non tenere. Quæ disciplina jam dudum etiam viguit, & adhuc hodiè viget apud Græcos. Etiam illic majorum Clericorum viduæ non possunt amplius nubere.

Canon. 15 · Canon. 32 · Canon. 16 · Canon. 15 · L. 3. Ep. 34

Addo simplex Castitatis Votum, licet matrimonium subsecutum non dirimat, cùm solemni tamen quoad principalis obligationis substantiam æquari. Episcopus, Presbyter, professus Monachus, simplex Devota Virgo, per parem carnis lapsum pari etiam reatu votum suum prævaricantur. Dico: *Votum suum*. Item: *Principalis obligationis*. Etenim solemnitas est singulare ab Ecclesia appositum voto sigillum, singularis Ecclesiastica Lex, ideòque ejus prævaricatio est solemniter professis reatus singularis. Hinc item qui sciens sacram simplicis Voti virginem duxit, ejus corpore, quousque ab Episcopo dispensetur, nullatenus potest uti. Conjugale debitum nec exigere potest, nec reddere. Etenim Deo obligatum corpus sacrilegè invasit, ideòque acquisita in ipsum potestas est quidem verum dominium, sed undequaque constrictum & alligatum, quousque ista erga Divinam Majestatem obligatio Episcopali potestate solvatur.

CAPUT XII.

Exponitur ex Sacrilegis Clericorum Conjugiis natus novus Canon de Irregularitate Illegitimorum Natalium.

SAcrilega Clericorum apud Latinos conjugia secum traxerunt & alium pessimum abusum, hæreditariam in Ecclesiasticas dignitates successionem, abundè expositam in scholiis ad Canones Trullanos. Ex malis tamen moribus nata est bona lex: Irregularitas filiorum illegitimorum, præsertim Clericalium. In novella ad Joannem Orientalis Prætorii Præfectum lege scribit Justinianus Augustus: *A Principio quando sola natura sanciebat, nulla hominis, antequam scriptæ provenirent leges, fuit differentia naturalis atque legitimi, sed antiquis parentibus antiqui filii, mox ut procedebant, fiebant legitimi*. Quod an verum sit, est longa quæstio. Nec enim desunt rationes, quæ discrimen istud suadeant statim cum primo Protoplastorum peccato cœpisse. Quidquid sit, illegitimorum natalium irregularitatem Ecclesia dudum ignoravit. Etenim inter Nicephori confessoris Canones habemus & hunc: *Qui ex concubina, scorto, Digamis, aut Trigamis nati sunt, si virtutibus præditi appareant, & sint Sacerdotio digni, ordinentur*. Exstant Canones Tomo sexto Bibliothecæ sanctæ. Et Sancto Genebaudo primo Laudunensium Episcopo, Latronem filium ex damnato cum sua Episcopa congressu natum, successisse in Cathedram testantur in Francorum Historia Sanctus Gregorius Turonensis Episcopus, ac in Rhemensis Ecclesiæ Historia Flodoardus. Etenim tales, licet ex legitimo matrimonio natos, esse spurios supponit apud Gregorium nonum Clemens tertius. Drogonem Me-

Lege 74. cap. 1. · Canon. 15 · L. 1. c. 34. · Lege 1. cap. 14. · L. 1. tit. 17. c. 14.

Metensem Episcopum quis ignoret fuisse Bastardum Caroli Magni? Joannem undecimum Pontificem fuisse Sergii ex famosa Marosia spurium refert liber Pontificalis. Bosonem spurium fuisse ab Hugone Italiæ Rege nominatum Episcopum Placentinum scribit Luitprandus Diaconus Ticinensis. L.4. c.6. Arnulphum Rhemensem Episcopum, quem ob illegitimos è Carolo Rege natales uti tanto Episcopatu indignum ejecerat Hugo Capetus, fuisse à Romano tunc Pontifice restitutum affirmat Radulphus de Diceto. Et Thomam primum Ecclesiæ Eboracensis Archiepiscopum, quod Sacerdotis esset filius, fuisse ab Alexandro secundo Pontifice dejectum, & posteà ad Sancti Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi preces restitutum, habes apud Guilielmum Malmesberiensem. Fol.213. Et Sanctum Guitmundum, quod ipsum æmuli esse Presbyteri filium prodidissent, regiæ ad Rothomagensem Archiepiscopatum nominationi, ne discordiarum causa foret, renuntiasse, & abjisse in Italiam, ibi autem à Gregorio septimo Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & ab Urbano secundo factum fuisse Aversanum Episcopum, apud Lucam Dacherium narrat Oldericus Vitalis. Tomo 4. P. 524. Plura istiusmodi exempla adducit laudatus Radulphus de Diceto, agens de Richardo Roberti Cestrensis Episcopi Spurio promoto ad Episcopatum Conventrensem. Ann.1611 Et ad Daimbertum Senonensem Episcopum suum Metropolitam de Cathedralis suæ Ecclesiæ Canonicis scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: Epist.126. *Certum habeat amantissima vestra Paternitas, quia juramentum, quod fecerunt Clerici de non recipiendis vulgo natis in Concanonicos, vel quibuslibet aliis de extranea familia genitis, me inconsulto fecerunt.* Ipsum tamen posteà probavit Ivo, & per Paschalem secundum Pontificem, Carnutensium Comite frustra recalcitrante, impetravit confirmari. Eo namque tempore Duces & Comites suos passim ex ancillis Bastardos violenter intrudebant in sacras dignitates, atque ita servili simul & adulterino sanguine fœdabant Ecclesias. Adversum illos solemni juramento se astrinxerunt plura Capitula de nullis deinceps in suum Collegium admittendis Bastardis, nullisque servis, nisi ex Ecclesiæ suæ familia legitimè natis. Et hinc adversus istud Capituli Carnutensis juramentum, tamquam dignitati & juribus suis contrarium, Carnutensis Comes potentissimè insurrexit, & ab ejus observantia cessari compulit usque ad adventum & examen Richardi Cardinalis Albanensis Episcopi, Apostolici per Galliam Legati. Quin imo adversus simile Parisiensis Ecclesiæ Statutum ac juramentum scripsit ad Lucium tertium Pontificem Stephanus Episcopus Tornacensis: Epist.99. *Ad sacri vestri Apostolatus genua procidimus, magnæ indolis juvenem, majoris, ut credimus, virtutis virum mox futurum, Domini Regis Francorum Cancellarium vestræ gratiæ commendantes.* Eum strenuè prædicat, ac pergit. *Quoniam in regno Francorum quædam Ecclesiæ quadam scrupulosa nobilitate gloriosam, ut æstimant, sibi consuetudinem adsumpserunt, ne aliqui nisi ex licito complexu geniti promoveantur, in eis meritorum & virtutis excellentiam origini postponentes, prædicto Cancellario superbè potius quam supernè titulum nativitatis objiciunt, ne vel ad eos accedat, vel inter eos ascendat. Eorum, Pater, legibus Romana Ecclesia non subditur: Poteris, si volueris, vel eis derogare in partem, vel eas penitus abrogare.* Multis instat, ut Pontifex istud quorumdam in Gallia Capitulorum Statutum, tamquam Ecclesiæ & Regni bono adversum, dignetur exsufflare. Quin de Gregorio nono Pontifice, suos Decretalium libros vulgante, scribit Matthæus Parisiensis: *Gregorius Papa nonus in suis Decretalibus quædam innovavit, ne* Ann.1235 *scilicet illegitimi Prælatias vel Ecclesiastica beneficia, nisi adepta à Sede Romana legitimationis dispensatione, obtineant, sciens inde Romanæ Curiæ pro impetratione tali multa emolumenta provenire.* Mendacissimè calumniatur optimum Pontificem. Ex hisce tamen omnibus lucet nullam tunc usque firmam legem Ecclesiasticam adversus Bastardos viguisse.

Et hinc quæstio est, quis ipsos primus rejecerit ad irregulares? Andreæ Lundensi Episcopo, Danorum Metropolitæ, ac suo per Septemtrionem Legato, roganti; *Si Presbyterorum filii sint* Lib.4. Ep. 118. *indifferenter ad sacros Ordines promovendi*, respondit Innocentius tertius: *De Presbyterorum filiis tam ex Decreto Urbani Papæ secundi, quam ex Concilio colligitur Pictaviensi, quod ad sacros non sunt Ordines promovendi, nisi aut in Cœnobiis, aut in Canonica Regulari religiosè fuerint conversati.* Primos hujus justissimæ irregularitatis autores videtur facere Urbanum secundum ac Synodum Pictaviensem. Porro Urbanus secundus adversum Bastardos edidit tres Canones. Primum in Synodo Melfitana: Canon. 14 *Presbyterorum filios à sacri Altaris ministerio removendos decernimus, nisi aut in Cœnobiis, aut in Canonicis religiosè probati, conversati fuerint.* Secundum edidit in Synodo Claromontana: *Ut nulli filii concubinarum ad ordines vel aliquos honores Ecclesiasticos promoveantur, nisi Monachaliter vel Canonicè vixerint in Ecclesia.* Etiam Tertium: *Ne filii Presbyterorum, Diaconorum, vel Subdiaconorum ad Ordines vel alios honores Ecclesiasticos promoveantur, nisi Monachus vel Canonicus fuerit.* Canon.25 Utique Canonicus Regularis. Per Joannem & Benedictum Cardinales, Paschalis secundi Pontificis Legatos, celebrata Pictaviensi Synodus edidit hunc Canonem: *Ut filii Presbyterorum, & cæteri in fornicatione nati, ad sacros Ordines non promoventur, nisi aut Monachi fiant, aut in congregatione Canonica regulariter viventes. Prælationes verò nullatenus habeant.*

Attamen certum est Urbanum secundum non esse primum irregularitatis auctorem. Etenim Sanctio Hispaniarum Regi, virum quempiam egregiè litteratum & probum, sed de concubina natum, ad Episcopatum nominanti respondit Gregorius septimus: *Venerandi Canones ad Sacerdotis gradum tales provehi contradicunt. Et solet* Lib.2. Ep. 50. *sancta & Apostolica Sedes pleraque considerata ratione tolerare, sed numquam in suis Decretis & constitutionibus à concordia Canonicæ traditionis decedere.* Etiam de Rothomagensis Ecclesiæ Electo scripsit ad Hubertum suum Subdiaconum, ac in Gallia Legatum: *Audivimus Rothomagensem Archiepiscopum* Lib.7.Ep.1

pum esse Sacerdotis filium, quod si verum deprehenditur, noveris nos promotioni illius assensum nequaquam tribuere. Laudat antiquos Ecclesiæ Canones, atque ità profitetur etiam se non esse primum hujus irregularitatis auctorem. Etiam Thomam Eboracensem Archiepiscopum ob vitiosos natales fuisse ab Alexandro secundo Gregorii antecessore degradatum, atque tandem ad Sancti Lanfranci preces dispensatum ac restitutum, suprà audivimus à Guilielmo Malmesberiensi. Similis dispensationis ab eodem Pontifice pro nescio quo Electo litteras adducit in Decreto suo Gratianus, itemque & alias Sancti Martyris Bonifacii, gentis nostræ Apostoli, quibus vagam Anglorum libidinem, natosque per ipsam & nasciturос bastardos graviter damnat, atque ita ille creditur ipsos primus ab Ecclesiasticis ordinibus & honoribus proscripsisse. Nam & ipse nescio quem Gentis nostræ Episcopum, quod adulri & homicidæ ex adulterio filius esset, accusavit apud Zachariam Pontificem, qui tamen ad istam quæstionem directè non respondit. Et hinc primi adversum Bastardos Canonis authorem fateor à me ignorari.

Distinctione q. 66. c. 10. Epist. 8.

Primum ejusmodi Canonem quidam existimant esse Synodi Meldensis, factæ sub Carolo Calvo Francorum Rege, rigidissimè damnantis omnem virginum aut viduarum raptum, ac pergentis: *Filii ex hujusmodi vituperabili conjunctione ante conjugium etiam minus laudabile procreati ad Ecclesiasticam dignitatem nullo modo provehantur, nec de tali conjugio procreati Ecclesiasticis Ordinibus applicentur, nisi fortè eos aut maxima Ecclesiæ utilitas vel necessitas postulet, vel evidens meritorum prærogativa commendet.* Verùm Synodus de unica dumtaxat Bastardorum specie statuit. Eodem tamen tempore ad vacantem Ecclesiam Belluacensem, legitimam novi Episcopi electionem fieri mandans, scripsit Hincmarus Metropolita Remensis, vetuitque eligi *eum cui nulla natalium dignitas suffragatur.* Quare videtur tunc quivis Bastardus ad solum Episcopatum fuisse irregularis. Exstat Epistola inter Episcopalium promotionum formulas apud Jacobum Sirmondum. Etiam per Alexandrum secundum ac Gregorium septimum videntur Bastardi à solo Episcopatu fuisse proscripti. Fuisse etiam à gradibus inferioribus proscriptos, nullo possit doceri exemplo.

Canon. 64

Vide Synodum Bituricensem ann. 1031. Can. 8. *Noris.*

Episcopus item erat ille Bastardus, quem apud Zachariam Pontificem postulavit ad degradationem Sanctus Bonifacius. De Remensi item, quæ Arnulphum Archiepiscopum dejecit, Synodo scribit in Senonensis ad Sanctum Petrum Vivum Cœnobii Chronico Monachus Clarius: *Dixit non decere fieri Episcopum ex concubina natum.* Eum à solo Episcopatu degradavit. Quare ulterior extensio possit fuisse cœpta ab Urbano secundo, & hoc in litteris ad Andream Lundensem Archiepiscopum dumtaxat voluisse Innocentius tertius. Canonum peritissimus Pontifex non est facilè de lapsu arguendus. Et hinc laudatus Urbanus in Claromontana Synodo non solum & Laicorum & Clericorum Bastardos proscripsit à sacris Ordinibus ac dignitatibus, sed & addidit: *Quod nullus in Episcopum eligatur, nisi cui suffragatur natalium dignitas, nisi maxima necessitate, & licentia Papæ.* Ita Canonem refert, ac aliis duobus priorem asserit Matthæus Parisiensis. Nempè primo isto Canone priorem Ecclesiæ disciplinam innovavit, duobus aliis ipsam ad Clericales etiam Ordines Urbanus extendit. An. 1095.

Et hos ejus Canones non sola Pictaviensis Synodus confirmavit, sed etiam Innocentii secundi Romana, Sancti Hildeberti Turonensis Archiepiscopi Namnetensis, confirmata per Honorium secundum, Dalmatica sub Innocentio tertio, Salisburgensis sub Martino quinto, & aliæ plures. Confirmarunt & hocce Pictaviensis Synodi ad Urbani Canones additamentum: *Prælationes nullatenus habeant.* Licet in Monasterio seu regulari Collegio religiosè vixerint. Basileensis Synodus addidit, quod nullus illegitimus possit fieri Romanæ Ecclesiæ Cardinalis. Sixtus quintus extendit etiam ad illos, quos Apostolica Sedes antea legitimarit. Ex damnato coitu natos vetuit etiam ad Monasteria admitti. Quin & de Leofrico, decimo ad Sanctum Albanum Abbate, scribit ejusdem Cœnobii Monachus Matthæus Parisiensis: *Leofricus nullum, nisi genere nobilem, aut certè legitimum, ad Monasterium admisit, adserens ignobiles & illegitimos, ignotos maximè & instabiles, ad enormia fore proniores.* Postmodò ad Cantuariensem Archiepiscopatum fuit ille adsumptus, pergitque Matthæus: *Recedenti & valedicenti, redarguendo ipsum, dixit quidam fratrum, genere ignobilis & illegitimus, moribus tamen præditus & scientia, Leofstanus nomine, qui postea, sed non immediatè factus est Abbas Sancti Albani: Mundatur totus sacro Baptismate lotus, vel non est sacri mundatio plena lavacri.* Falsa est ista ratio. Rectè tamen rigorem hunc Gregorius decimus quartus mitigavit. Quod legitimati etiam in Valentina Hispanorum Ecclesia nullum possint habere beneficium, laudatus Sixtus testatur. Bastardos item ab omni Patriarchalium in urbe Ecclesiarum beneficio exclusit Gregorius undecimus. Opus esse voluit specialissima Apostolicæ Sedis dispensatione. Et de Joanne Balle, Wicleffista apud Anglos Presbytero, scribit Thomas Walsingamensis: *Docuit neminem aptum regno Dei, qui non in matrimonio natus fuisset.* Nempè dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. Quis enim ignoret Jepte, ab ipso Apostolo adscriptum Sanctorum Catalogo, fuisse filium meretricis?

Epist. 65. & 66.

Const. 50. Const. 71. Const. 3. Const. 84. Const. 8.

Fol. 375.

Hæc igitur Irregularitas pedetentim inter varias variorum contradictiones invaluit. Jam audivimus non solum Laicos Duces & Comites, sed & quosdam Episcopos dudum recalcitrasse, Gregoriumque nonum Pontificem, dum ipsam Apostolico Romani Juris Codici inseruit, pessimas calumnias sustinuisse à Matthæo Parisiensi. Etiam ad Turonensem Archiepiscopum scribit idem Pontifex: *Nimis in tua provincia Ecclesiæ deformatur honestas, eo quod filii Sacerdotum, & alii non legitimè nati, ad dignitates & personatus, & alia beneficia curam animarum habentia sine dispensatione Sedis Apostolicæ promoventur.* Omnes huc usque promotos mandat ejici, & pessimam licentiam plenè eradicari. Quod & Theobaldus

L. 1. tit. 17. c. 18.

dus Stampensis Bastardorum causam acerrimè defenderit, infra ostendetur. Laudati etiam Gregorii in Anglia legatum Othonem Sancti Nicolai in Tulliano carcere Cardinalem Diaconum, quod
An. 1237. in illegitimos Clericos dura statuturus diceretur, à turbulentis hominibus fuisse graviter periclitatum, narrat memoratus Matthæus Parisiensis. Sanctissimos tamen Canones omnis tandem Latina Ecclesia plenè acceptavit. Etiam Latinos ritus sequi consueta Ecclesia Armeniorum. Etenim Diaconum consecrare istic ab Archidiacono postulatus Episcopus, ritualiter & ipse ro-
Fol. 114. gat: *Scitis illum esse ex sancto matrimonio natum?* Ita patet ex ipsorum libro Pontificali, exstante apud Clementem Galanum.

Rogat de solis Diaconis: Quod apud ipsos à Diaconatu incipiant sacri Ordines, à quibus solis Urbanus secundus Bastardos proscripsit. Licet ejus Canones videantur de quovis ordine loqui, eorum tamen interpres Pictaviensis Synodus disertè ait: *Ad sacros Ordines non promoveantur*. Et Guilielmus Malmesberiensis eosdem Canones
Fol. 131. redigit in hocce compendium: *Quod Presbyterorum & Concubinarum filii ad Presbyteratum non promoveantur*. De solis item sacris Ordinibus Innocentium tertium consuluit Andreas Archiepiscopus Lundensis. Postmodo tamen ad minores etiam ordines, ipsamque Clericalem tonsuram extensa est irregularitas. Etenim Bonifacius octavus ad minores ordines, & simplicia Beneficia per Episcopos, ad majores verò gradus &
L.1.tit.11. c.1. animarum curam permittit Bastardos à solo Romano Pontifice dispensari. Episcopi potestatem ad Cathedrales etiam Præbendas, quæ dignitates non sint, quidam extendunt. Regulares ad sui ordinis officia & dignitates à suis Prælatis dispensari indulsit Gregorius decimus quartus. Et quidem gratiam hanc fuisse olim facillimam, lucet ex Innocentii tertii ad Calaritanum Archiepiscopum Rescripto: Bastardum, qui tacito vitio
L.1. tit.9. c.10. permisit se in Episcopum consecrari, dummodò rectè administret, & non spurius, sed naturalis sit, affirmat non solum misericorditer, sed & utiliter in gradu tolerari. Hinc item Gaufredum, ex Henrici secundi Anglorum Regis Bastardo Episcopum Lincolniensem per dispensationem
An. 1190. Alexandri tertii, potuisse sine nova gratia eligi
An. 1189. & transferri ad Eboracensem Archiepiscopatum
L.1.tit.11. scribunt Radulphus de Diceto, & Joannes Brom-
cap.2.&1. ptonus. Quod nempe dispensatus ad unum Episcopatum censeatur dispensatus ad omnem. Quam liberalitatem, non solum quoad Episcopatus, sed quoad omnia beneficia merito restrinxit Bonifacius octavus. Bastardos sine nova venia noluit de beneficio transferri ad beneficium, ac novo præsertim beneficio cumulari. Quis irregularitatem ad minores etiam ordines extenderit, ignoro. Forsitan nullus Canon, sed pia consuetudo. Est omnino piissima. Causam edicit in
Epist.89. litteris ad Episcopum Cameracensem Innocentius tertius: *Ad Bastardos peccata Parentum promotionis impedimenta transmittunt, eo quod propagatio criminis in tali prole timetur, dum vitiati ramusculi de vitiosa radice procedunt*. Quo fundamento fuit supra usus etiam Leofricus Abbas Sancti Albani.

Sunt tamen fundamenta, ex quibus Bastardorum, non solum ad Episcopatum, sed etiam ad inferiores gradus irregularitas videatur longè antiquior. Etenim inter crimina, de quibus Eusebium Pelusii Metropolitam accusavit apud Sanctum Cyrillum Alexandrinum Patriarcham Isidorus Pelusiota, fuit & illud: Quod Martinia- Lib. 2.
num, ignotæ originis hominem, in Presbyte- Ep.127.
rum promovisset. Per ignotam originem videtur intelligere natales meretricios, de quibus scribit etiam ad Strategium Monachum: *Quod ex forni-* Lib. 4.
cario complexu nascitur, contumelia afficitur, quip- Ep. 129.
pe quod nothum ac spurium vocetur, & ubique locorum notetur ignominia, & sive in cœnaculum, sive in Judicium ingrediatur, inde exturbetur. Quanto igitur magis à sacro Clero, qui ex Apostolico Canone esse boni testimonii seu famæ debeat, etiam apud illos qui foris sunt? Et de Arnulpho, Hierosolymitanæ Ecclesiæ Electo, scribit in sacri belli historia Guibertus Novigenti Abbas:
Papa Paschalis secundus, post mortem Podiensis Lib.7.c.15
Episcopi, vices super Dominici exercitus cura suas mandavit Damberto Archiepiscopo Pisano. Qui electionem quæ de Arnulpho fuerat facta eventilans, secundum Canonum jura refutandam duxit. Discusso nimirum hominis genere, Sacerdotis filius reperitur; qui non solum à sacris arceri præcipitur gradibus, sed secundum Toletanæ Synodi scita, ejus Ecclesiæ ad cujus injuriam constat esse progenitum, servus jubetur fieri sempiternus. Lucidè dicit Arnulphum ad omnes sacros Ordines fuisse irregularem. Nec id probat ex recenti Urbani secundi Decreto, sed ex antiquo Canone Toletano. Utique ex nonæ Synodi decimo, sacri Clerici, seu cum Ancilla, seu cum Ingenua conjugium affirmante esse detestandum, & adjungente: *Illi, ex quibus filii geniti probabuntur, Canonica censura damnentur. Proles autem nata ex tali pollutione, non solum parentum hæreditatem nusquam accipiat, sed etiam in servitutem ejus Ecclesiæ, de cujus Sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt, jure perenni manebunt*. Quarta solas Ancillas Concubinas, octava etiam Ingenuas jussit vendi, hæc Toletana Synodo de filiis statuit duriora, adeoque sanxit infames atque irregulares. De multa, quæ ob inveteratam in Ecclesiis grassationem corrigi non possit, Canonum prævaricatione lamentatur in Romano suo Itinerario etiam Ratherius ex Lobbiensi apud nos Monacho Veronensis Episcopus: *Si manzeres à Clericatu abjicerent, quem etiam ex puerulis in Choro stare permitterent?* Omnis enim tunc Clerus & sacrilegis conjugiis, & hæreditaria in paternos gradus successione erat pollutus, ideoque constabat solis ferè filiis Sacerdotum. Hinc & in litteris de illicitis cujusdam nuptiis exclamat ad suum Clerum idem Episcopus: *Quo circa monendi & obsecrandi fratres, ut quia prohiberi, proh dolor, à mulieribus valetis nullo modo, filios de vobis generatos dimitteretis saltem esse laicos, filias laicis jungeretis, ut vel in fine saltem vestro terminaretur, & nusquam in finem sæculi duraret vestrum adulterium*. Sacrilega Cleri conjugia esse invalida, & ex ipsis natos lucidè censet manzeres, ideoque ejiciendos è Choro, seu minorum etiam graduum incapaces. Et ad hanc Sancti An-

Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi relationem: *De Sacerdotum filiis vel Concubinarum, qui quosdam olim gradus acceperunt, & volunt omnino redire ad immunditiam sæculi, nisi ad majores promoveantur, promittunt religiosam vitam, quid agendum?* Respondit Paschalis secundus: *De Sacerdotum filiis vel Concubinarum, quam vitam tenendam Prædecessores nostri Sedis Apostolicæ Pontifices instituerunt, nosse te credimus. Nec nos ab illorum volumus aberrare vestigiis. Quod igitur tibi super his in barbaris regionibus sit disponendum, ex ipsius præceptis poteris collatione distinguere.* Non solius Urbani, sed & aliorum Prædecessorum urget Decreta, quæ Urbano debeant esse antiquiora.

Lib. 3. Ep. 45.

Respondeo non esse. Lucet ex huc usque dictis, ac insuper ex Theobaldi Stampensis disputatione adversus Roscelinum Compendiensem. Hunc, quod Sacerdotum filios, & alios ex carnis lapsu generatos asseveraret exleges, ille de improvida ultra sobrietatem sapientia ac de antiquorum Canonum prævaricatione arguit, asserit ex Bastardis Ecclesiæ provenisse summos olim & plurimos Episcopos, cum Leofstano Sancti Albani Abbate vult vitiosos in ipsis natales plenè purgari per Baptismum, & adjungit: *Quod autem Sacerdotum filii ab ordinibus reprobentur, ex rigore justitiæ factum est, sed nullo modo justum est.* Lucidè taxat Urbani secundi Canonem, uti iniquum hujus novitatis authorem. Et pergit: *Qua igitur fronte quidam homunciones, non palam, sed è latibulis loquentes, & totam Campaniam libidinosa peregrinatione polluentes, indignos Sacerdotii judicant, quos Petrus & Joannes regali Sacerdotio dignos esse confirmant?* Monachis illis, qui Gregorii septimi adversum Simoniacos & conjugatos Clericos Decreta divulgarant, ad hocce etiam divulgandum usus fuisse videtur Urbanus, & in ipsos hic declamare Theobaldus. Fundat se in argumentis ineptissimis, quæ tamen omnia supponunt Decretum hoc esse hesternum. Nec obest Isidorus Pelusiota: Martinianum enim non de illegitima, sed de peregrina arguit origine, qua olim quem fuisse Irregularem docent cum aliis multis Canones Eliberini. Spurios in Romano Imperio fateor fuisse infames & viles: attamen qui bonis moribus purgare possent vitium, atque ita & ad Reipublicæ, & ad Ecclesiæ dignitates adspirare. Constat enim etiam Constantinum Magnum fuisse Bastardum. Adductus Toletanus Canon, non quosvis, sed solos Clericorum Bastardos facit Ecclesiæ servos, nullo tamen modo irregulares. Quis enim nesciat ex Ecclesiarum familiis semper potuisse Clericos ordinari? Guibertus Abbas & Daimbertus Legatus nuperum tunc Urbani Canonem conati sunt qualicumque exemplo roborare. De solis Clericorum Bastardis agit etiam Ratherius: nec editum laudat Canonem, sed optat edendum. Lucet ex Sancti Adelberonis, coætanei Metensis Episcopi, opposita sententia, de qua apud Philippum Labbæum antiqua ejus atque authentica vita: *Episcopi sui temporis, aliqui fastu superbiæ, aliqui simplicitate cordis, filios Sacerdotum ad sacros Ordines admittere dedignabantur, nec ad Clericatum eos recipere volentes. Hic vir beatus neminem despiciens, neminem spernens, passim cunctos recipiebat, neque personam, neque genus eligens, aut præjudicans, sed id mente fixa retinens, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, quæ timet Deum & operatur justitiam, acceptus est illi.* Tanta Episcopalium opinionum sine mutuo præjudicio discordia lucidè & altè clamat nullum tunc fixum ac universalem fuisse in Ecclesia Canonem. Sancti Anselmi relatio agit de Bastardis novissimè ante Urbani secundi Decreta ad sacrum Ordinem promotis, supponit ipsos tunc fuisse regulares, reclamasse adversum novos Canones, prætendisse se ipsis non comprehendi, ideoque ascendere voluisse ad omnia superiora, etiam Episcopatum. Et hinc non solius Urbani, sed & anteriorum Pontificum Sanctiones eis objecit Paschalis secundus. Quod eadem de causa Gualo Belluacensis Episopus graves à suis Clericis persecutiones sustinuerit, scribit laudatus adhuc Beccensis Abbas Anselmus ad Urbanum secundum. L. 2. Ep. 33 Nempè penitus nova tunc erant Decreta ista, ideoque adversus ipsorum executionem multi hinc inde reclamabant. Permaneat ergo Bastardorum ad Episcopatum irregularitatem, licet præcisum ignoremus exordium, esse antiquam, & ad sacros inferiores Ordines extensam ab Urbano secundo. Quis ad minores & primam tonsuram extenderit, item ignoro.

DISSER-

DISSERTATIO II.

DE SIMONIÆ CRIMINE, ET VARIIS AD IPSUM SPECTANTIBUS.

CAPUT PRIMUM.

Simoniæ crimen exponitur.

SIMONIS Magi, à quo Simonia in Novo Testamento nomen accepit & originem, crimen eleganter exponit Sanctus Irenæus Episcopus Lugdunensis: *Simon, qui fidem simulavit, putans Apostolos & ipsas sanitates per Magiam, & non virtute Dei perficere, & per impositionem manuum Spiritu sancto adimplere credentes Deo per eum, qui ab ipsis Evangelizatur* JESUS CHRISTUS, *per majorem quemdam Magicam scientiam & hoc suspicatus fieri, & offerens pecunias Apostolis, ut acciperet & ipse hanc potestatem, quibuscumque velit dandi Spiritum sanctum, audivit à Petro: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Et cum adhuc magis non credidisset Deo, & cupidius intendit contendere adversum Apostolos, ut ipse gloriosus videretur esse, & universam Magiam adhuc amplius inscrutans, ita ut in stuporem cogeret multos hominum, docuit se esse sublimissimam virtutem.* Ipsum utique in carnis specie Deum. Simon de Apostolis istud ipsum, quod de Domino Jesu Christo impii Judæi, opinatus est: quod non in Dei digito, sed in Dæmoniorum principe ejicerent dæmonia. Proindè nequaquam Spiritum sanctum, sed potentissimæ Magiæ principem Diabolum voluit pecunia comparare. Ex quo vides Spiritus sancti, sacri Ordinis, aut similis divini muneris emendi opinionem, aut cupiditatem ad Simoniæ etiam plenissimum crimen non requiri.

Lib. 1. c. 20.

Est crimen longè gravissimum, de quo ad Adrianum primum Pontificem in litteris post septimam Synodum exstantibus rectè scripsit Sanctus Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus: *Tolerabilior est Macedonii & eorum qui circa ipsum sunt Spiritus sancti impugnatorum impia hæresis. Illi enim creaturam, & servum Dei ac Patris Spiritum delirè fatentur, isti sui ipsius, ut autumant, eum servum efficiunt. Omnis enim Dominus, quod habuerit, si voluerit, venumdat, sive servum, sive aliud quid eorum quæ possidet. Similiter & qui emit, Dominus volens esse ejus quod emerit, per pretium pecuniæ illud acquirit. Ita & qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt Spiritui sancto, æqualiter peccantes his, qui blasphemant, dicentes in Beelzebud ejicere dæmonia Christum. Atque ut verius dicamus, Judæ comparantur traditori, qui Dei occisoribus Judæis pretio argenti Christum venumdedit.* Quas litteras in suis ad Sancti Gennadii Patriarchæ Constantinopolitani Epistolam Commentariis laudat Theodorus Balsamon, ac suo Decreto inseruit Monachus Gratianus. Inseruit & hocce Paschalis, nescio an primi aut secundi, Pontificis Decretum: *Omnia crimina ad Simoniacæ hæresis comparationem quasi pro nihilo reputantur.* Similia Sanctorum Patrum testimonia possint plurima adduci. Et hinc in lege ad Armasium Prætorii Præfectum exstante in Justiniani codice, & activam & passivam, pretio factam, Episcopi electionem aut consecrationem Leo Imperator merito refert inter crimina læsæ majestatis. Nam crimen, quo horrendè adeò offenditur divina clementia, lædi omninò oportet etiam humanam majestatem. Dum Subdiaconus Hildebrandus, Victoris secundi Pontificis in Gallia Legatus, varios per Simoniam promotos Episcopos Synodaliter castigaret, quidam *ita dicendi arte calluit*, ut omnes illuderet. Hinc alia via conveniendum hominem videns Legatus edixit: *Cesset hominis eloquium, in medium producatur divinum Oraculum. Scimus profectò, quod Episcopalis gratia est munus Spiritus sancti, & quisquis Episcopatum mercatur, sancti Spiritus donum posse pecunia comparari opinatur.*

1. q. 1. c. 21.

L. 1. tit. 3. c. 31.

opinatur. Coram nobis ergo, qui Spiritus Sancti judicio congregati sumus, dicat iste, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto: Quod si expressè & sine titubantia dixerit, apud me constabit illum non venaliter, sed legitimè Praesulatu functum. Libens hanc conditionem ille accepit, nihil minùs quam horum verborum difficultatem ratus. Et verè, Gloria Patri, & Filio, integrè protulit, sed in, Et Spiritui sancto, haesit. Suscitato cunctorum strepitu, nullo conatu vel tunc, vel in reliquo vitae spatio potuit nominare. Ab haeretica scelerati hominis lingua Spiritus Sanctus noluit vel proferri. Ita ex
Fol. 108. fido Hugonis Abbatis Cluniacensis, qui Synodo ac miraculo interfuit, testimonio refert Guilielmus Monachus Malmesberiensis. Eorum, qui in Judaico Templo vendebant columbas, Dominus avertit Cathedras: Ita & Simoniacorum Episcoporum Cathedras in Ecclesia semper cadere, benedictiones verti in maledictiones, & plura ab ipsis enasci scandalosa facinora, scribit frequenter Sanctus Gregorius Magnus. Et hinc facinus istud Cathedrae lapsu, seu degradatione omnis sub coelo Ecclesia semper punivit. Ex
L. 2. c. 6. ipso post patrata in Formosum Pontificem scandala prodiisse Cleri & populi ruinam, variasque divinae Justitiae plagas, Ecclesiae etiam publicas orationes non fuisse à Deo exauditas, omnes simul cucurrisse in Infernum, testatur in historia
L. 4. c. 5. sua Glaber Rudolphus. Unde & Patris sui Imperatoris Conrardi Salici, qui illius temporis scelus dissimularat solummodo, nequaquam fo-
L. 5. c. 5. verat, animae etiam timuit filius & successor Henricus Niger, & pro ipsa ab omnibus ubique Ecclesiis & Monasteriis preces efflagitavit. Ex turpi civilium Magistratuum quaestu imminere Romanae Reipublicae lapsum praedixit apud Paulinum Presbyterum Sanctus Ambrosius, & Prophetiae veritatem eventus comprobavit. Quid igitur à grassante Simonia non metuamus? A tanta peste tempora nostra & animas divina clementia praeservet. Ad Ponticae suae Dioecesis Episcopos rectè scripsit Sanctus Basilius: *Levius delinquit, qui sacros Ordines propter inexperientiam emere volebat, quam qui donum Dei vendit. Auctio namque est. Et si quod gratis accepisti vendideris, tamquam Sathanae venundatus gratia Dei privaberis. Cauponis enim ritu quaestum rebus spiritualibus infers & Ecclesiae, ubi Corpus nobis & Sanguinem Christi concreditum habemus.* Emens enim partim ob inexperientiam seu ignorantiam, partim ob Praelati exigentis reverentiam, impositamque ab ejus improba exactione necessitatem, quoad culpae & poenae aliquid possit revera excusari.

Dico, *Quoad aliquid*. Nulla enim necessitas, nulla vis, nullus error, nulla ignorantia plenè abluit, nisi ablutum velis ipsum etiam Simonem Magum, unaque illos de quibus in vita Sancti Romualdi Abbatis scribit Sanctus Petrus Damia-
Cap. 35. ni: *Romualdus inter caeteros praecipuè saeculares Clericos qui per pecuniam ordinati fuerant, durissima severitate corripiebat, & eos, nisi Ordinem spontè desererent, omnino damnabiles & haereticos asserebat. Qui novam rem audientes, occidere illum moliti sunt. Per totam namque illam Monarchiam usque ad Romualdi tempora, vulgata consuetudine, vix quisquam noverat Simoniacam haeresin esse peccatum.* In libro gratissimo addit: *Quis nesciat usque* Cap. 27.
ad Henrici tertii Clementissimi Regis imperium, Praesulatumque reverendae memoriae Clementis Papae secundi, istiusque beatissimi Leonis noni, quo nunc Praesule sancta se gubernari gratulatur Ecclesia, per Occidentalia regna virus Simoniacae haereseos lethaliter ebullisse, ita ut quod passim fiebat licenter admissum, ultoriae animadversioni nequaquam duceretur obnoxium, & quod erat ferè omnibus consentaneum, pro regula tenebatur, tamquam legali sanctione decretum. Quin immo iniquitati non deerant aperti, potentes, ac eruditi defensores. Etenim de Joanne & Tudethchino, Godefridi Lotharingiae Ducis Capellanis, ad Alexandrum secundum Pontificem pergit laudatus Petrus: *Nonnulli Clericorum vitam per exterioris habitus speciem mentientes, prorsus à Deo frigidi, ambitionis Ecclesiasticae facibus inflammati, hoc pertinaciter dogmatizant, non ad Simoniacam haeresin pertinere, si quis Episcopatum à Rege vel quolibet mundi Principe per interventum emptionis acquirat, si tantummodo consecrationem gratis accipiat. Unde cum nuper in Excellentissimi Ducis Godefridi versaremur alloquio, duo quidam ex Capellanis ejus, unus, ut erat barbarus, barbarico nomine Tudethchinus, alter vero natione Venetus Joannes vocabatur. Hi nimirum, tamquam Hymenaeus & Philetus in praedicatione Pauli, vel certè tamquam Jamnes & Mambres tempore Moysis, resistentes veritati, hanc non cessabant disseminare doctrinam, hanc Catholicam atque Canonicam fatebantur esse sententiam. Videlicet ut jure Simoniacus non dicatur, quisquis absque manus impositione Episcopatum comparasse convincitur. Dicebant enim, quia cum hoc fit, non distrahitur Ecclesia, sed facultas: nec emitur Sacerdotium, sed possessio praediorum. Sub hac enim praestatione pecuniae opes tantum, non honoris vel Ecclesiae redimitur Sacramentum. Venalia siquidem sunt, sicut ajunt, unde sint divites; gratis accipiunt, unde fieri debeant Sacerdotes.* Quae omnia repetit in Epistola ad ipsos Capellanos. Lib. 1. Epist. 13. Lib. 5. Epist. 13.

Simoniae per Clementem secundum, Leonem nonum, ac Alexandrum secundum Pontifices facta damnatio, non solos Episcopos & Clericos, sed etiam Reges ac quosvis laicos Principes multo spoliavit lucro & quaestu. Uti antea Episcopi & Clerici manus impositiones, consecrationes, omniaque Sacramenta & Sacramentalia, ita Reges & Principes Episcopatuum, Abbatiarum, & omnium majorum Beneficiorum nominationem, collationem, atque investituram palam vendiderant quasi sub hasta. Nugivendi Theologastri vix ullo unquam tempore Ecclesiam non infestarunt. Hi ergo dixere omnem illam laudatorum Pontificum damnationem in solos ferri Episcopos & Clericos, eis solis interdici mercaturam Sacramentorum & Sacramentalium; Reges & Principes manere integros in suo antiquo jure. Ab hisce dixerunt non Ecclesiasticum Ordinem, gradum, honorem, aut Jurisdictionem conferri, sed solam agrorum, Decimarum, ac aliarum facultatum possessionem, & jus in ipsorum fructus, quae omnia sint merè temporalia, adeòque possint vendi. Ejus opinioni Du-

ces

ces erant jam dicti Capellani. Opinio erat adeo probabilis, ut palam ab ipsis ante Sancti Petri Damiani, Cardinalis Episcopi Hostiensis, barbam uti Catholica & Canonica defenderetur. Eodem modo & ratione Ecclesiasticorum Beneficiorum jura temporalia dogmatizarunt posse ab Episcopis & aliis Ecclesiasticis Collatoribus vendi. Quem errorem pro parte resorbent quidam hodiè Doctores Scholastici, docentes à Clericis, beneficia permutantibus, fructuum inæqualium compensationem posse stipulatione pecuniaria fieri, dummodò priùs ipsi tituli gratis commutentur. In beneficio distinguunt jus ministrandi in Ecclesia, & jus fructus percipiendi. Hoc volunt esse temporale, & obnoxium humanis pactis.

Verùm longè aliter Sanctus Petrus Damiani: *O novum Schismaticorum genus, & os sacrilegum, æterni silentii censura damnandum.* Eos Capellanos asseverat esse hæreticos, Sathanæ prædicatores, Apostolos Antichristi, utpotè qui manifestum errorem procaciter adstruant, & fucatis vanarum rationum versutiis pertinaciter contendant sustinere. Alexandrum Pontificem urget, ut tamquam novus Josue evaginato Canonici vigoris mucrone prosternat istos Amalecitas, tollatque è medio tartareæ amaritudinis aconitum, ne ferale venenum faucibus influat parvulorum. Et adjungit suæ doctrinæ & censuræ causas: *Cum aliquid sub venalitate suscipitur, & illud procul dubio comparatur, quod ex necessitate subsequitur. Ad hoc enim Pastoralis Ecclesia cuique committitur, ut ad ejus regimen obtinendum consecratione firmetur. Et ad hoc sine dubio collatæ pecuniæ commercium spectat, ad quod is qui promovendus est adspirat.* Et in alia Epistola: *Quisquis Ecclesiam pretio redimit, simul & consecrationem comparare convincitur, ad quam scilicet per ejusdem Ecclesiæ acceptionem promovetur. In Ecclesiæ quippè commercio & consecrationem procul dubio comparat, sine qua videlicet eidem Ecclesiæ præsidere se posse non sperat.* Regiam nominationem atque investituram cum consecratione, item ministrandi spirituale cum fructuum percipiendorum temporali jure, ait plenè atque indivulsè esse connexum, ideoque alterum sine altero nec emi posse nec vendi. Quæ omnia non in solis prælaturis, sed & in cunctis inferioribus beneficiis obtinere constanter affirmat. Quæ ejus sanctissima consilia non solus tunc Alexander secundus, sed & hisce diebus secutus est Alexander septimus, damnans hunc nostrorum Theologastrorum articulum: *Non est contra justitiam, beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.*

Quod laudati Petri consilium & doctrinam secutus fuerit etiam Alexander secundus, lucet ex ejus ad Lucensem Ecclesiam litteris, exstantibus in Decreto Gratiani, affirmantibusque pestem illam esse nummulariam in templo negotiationem, quam facto de funiculis flagello Dominus eliminavit, atque ità demonstravit, non corripiendam dumtaxat, sed longissimè ab Ecclesia projiciendam. *Sicut*, inquit, *per columbarum venditores illi denotantur, qui sacram manus impositionem conantur vendere, sic per nummularios Ecclesiastici beneficii venditores designantur.* Eundem vendendorum beneficiorum abusum damnat in litteris ad Spirensem Episcopum Gregorius septimus, affirmans jam pridem & in suis, & in suorum Antecessorum Romanis Synodis damnatum. L. 5. Ep. 18 Et nec ità extinctum fuit malum. Hinc rursus in Placentina, Amalphitana, & Claromontana Synodis Urbanus secundus damnavit altarium, id est Parochialium Ecclesiarum & Canonicalium Præbendarum venditionem. Item ejus successor Paschalis secundus: *Si quis objecerit non consecrationes emi, sed res ipsas quæ ex consecratione proveniunt, penitus desipere probatur. Nam cum corporalis Ecclesia, aut Episcopus, aut Abbas, aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo proficiat, sicut nec anima sine corpore corporaliter vivit, quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.* Quod apud Gratianum exstans Decretum innovat atque confirmat Gelasius aut Calixtus secundus, & adjungit: *Donum Dei est Spiritus Sanctus, & donum Dei est res ipsa Ecclesiæ oblata. Et si benè animadvertitis, Simon Magus, qui ad fidem fictè accessit, non Spiritum Sanctum propter Spiritum Sanctum, quo ipse erat indignus, sed ideo, quantum in ipso erat, emere voluit, ut ex venditione signorum, quæ per eundem fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur.* 1. quæst. 3. cap. 7. & 8. Hinc concludit non solum illos, qui spiritualia, sed & qui Ecclesiasticorum beneficiorum temporalia vendunt vel emunt, esse germanos fratres Simonis. Scripta est hæc Epistola ad Lucium Præpositum Ecclesiæ Sancti Juventii Ticinensis. Gratianus, ejus corrector Augustinus Caravita, nec non & Dominus Cardinalis Baronius eam adscribunt Urbano secundo. At certum est labi. Epistola enim laudat jam adductum Decretum Antecessoris sui Paschalis Pontificis, quem ipse idem cum suo correctore Gratianus profitetur esse Paschalem secundum Urbani secundi proximum successorem. Severinus Binius perperam vult fuisse Paschalem primum. Hujus enim felicior ætas tales Theologastros nec passa est, nec impugnavit. Epistola ergo est vel Gelasii vel Calixti secundi, qui Paschali secundo successerunt.

CAPUT II.

Refutantur variæ ad palliandam Simoniam inventæ technæ.

HÆ technæ nequaquam sunt novæ. Etenim de illis queritur in litteris ad Ponticæ suæ Diœcesis Episcopos Sanctus Basilius, & in Synodalibus ad Sanctum Leonem Magnum Pontificem, ac omnes ubique Metropolitas Sanctus Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus. Primam calliditatem & technam producit Basilius in laudatis litteris: *Feruntur quidam ex vobis* Epist. 70.

ab illis, qui ordinantur, accipere pecuniam, idque, quod pejus est, pietatis nomine palliare. Duplo namque puniendus venit, qui prætextu boni, quod malum est, facit. Tum quia operatur quod bonum non est, tum quod ad perficiendum peccatum bono utitur cooperario. Exponit & confirmat in litteris ad Syagrium Augustodunensem Episcopum Sanctus Gregorius Magnus: *Adversarius animarum, dum non potest in his, quæ ad faciem sunt prava surrepere, callidè specie quasi pietatis injecta nititur supplantare, suadetque forsitan ab habentibus debere accipi, ut sit quod possit non habentibus erogari, dummodò vel sic venena mortifera, eleemosynæ celata obumbratione, transfundat. Nam nec venator feram, aut avem auceps deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut ille laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum esca absconditum non haberet. Omninò ergo metuenda & cavenda est hostis astutia, ne quos aperta nequit tentatione subvertere, latenti telo sævius valeat trucidare. Neque enim eleemosyna reputanda est, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis rebus accipitur. Quia qui hac intentione malè accipit, ut quasi bene dispenset, gravatur potius quam juvatur. Eleemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, sed quæ de rebus concessis & benè acquisitis impenditur. Unde etiam illud certum est, quia etsi Monasteria, vel xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quæ pro sacris ordinibus datur, construantur, mercedi non proficit: Quoniam dum perversus emptor honoris in locum sanctum transmittitur, & alios ad suam similitudinem sub commodi datione constituit, plura malè ordinando destruit, quam ille potest ædificare, qui ab eo pecuniam ordinationis accepit.* Insigniter crimen istud exaggerat, & concludit: *Nimis ergo declinandum est sub obtentu eleemosynæ peccata Simoniacæ hæreseos perpetrare. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere, alind propter eleemosynas peccata committere.* Orono, Ailæ ad rubrum mare urbis primario ac ditissimo, pro sua à pessimo dæmonio liberatione pecuniam offerenti, sese de Simonia apud Sanctum Hieronymum excusavit etiam Sanctus Hilarion, reponentique cum fletu, *Accipe & da Pauperibus*, respondit: *Tu melius potes tua distribuere. Ego, qui mea reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum est occasio avaritiæ, misericordia verò artem non habet.* Nec Simonis artem, nec Giezi. Eadem ex regula ad Ecclesiam Lucensem scribit apud Gratianum Alexander secundus: *Constituimus & firmamus, ut nullus cujuscumque gradus Clericus pro Ecclesiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ Ecclesiarum vel donariis, seu etiam quod pauperibus sit tribuendum. Quia, teste scriptura*, utique non aliqua canonica, sed jam adducta Gregoriana, *qui aliquid malè accipit, ut quasi benè dispenset, potius gravatur quam juvatur.* Quod Decretum in habita ad Eugenium quartum Pontificem, & Florentinam Synodum oratione laudavit plurimum & ursit Joannes de Bacchensteyn, Decretorum Doctor, ac Legatus Consilii Basileensis.

Lib. 7. Indictione 2. Ep. 112.

1. quæst. 3. cap. 9.

Pontica Diœcesis pauperes passim, & Episcopali gradui sustinendo non sufficientes habuit Ecclesias. Hinc ipsarum plures Episcopi, quo levarent miseriam, & fundos paulatim emerent, modicum quid in sacris Ordinibus exigebant. Nihilominus praxim damnat in laudatis litteris Sanctus Basilius, & adjungit; *Avaritia Idololatria vocatur. Ne velitis igitur modicæ pecuniæ gratia Idola Christo præferre, neque Judam sectantes, quæstus gratia illum secundò prodere, qui semel pro nobis cruci est affixus. Alioquin & ipsi agri, & manus eorum, qui hosce fructus metunt, aceldama vocabuntur.* Exponit in Epistolæ commentario Theodorus Balsamon: *Quemadmodum ager, qui emptus est pecunia, qua venditus est à Juda Dominus, pretium sanguinis est appellatus, ita & pecuniæ, quæ ab iis accipiuntur, qui Domini donum vendunt, & Diœceses, & vici, in quibus qui dant ordinantur.* Quin & istorum agrorum conductores, cultores, atque messores Sanctus Basilius maledictioni supponit. Quo circa Clerici & Monachi, quotquot hodiè apud laicos aut Ecclesiasticos Principes agunt proxenetas ac intercessores, impetrare conantes promotionem aut nominationem Prælatorum, qui ipsorum pauperes Ecclesias, Collegia, Monasteria, aut Xenodochia postmodum ditare, adjuvare, vel ornare obligentur, committunt plenissimam Simoniam, & suis personis ac rebus evocant divinam maledictionem. Etiam Antistites, & quivis alii hisce intercessionibus promoti. Hinc quemdam Bethlehemitanæ Ecclesiæ Canonicum, qui quingentorum nummorum promissione corruptus, Regem ad probandam Episcopi electionem mediator induxerat, ab officio & beneficio tamquam plenè Simoniacum meritò dejecit posterioribus etiam sæculis Innocentius tertius. Exstat Decretum apud Gregorium nonum. Etenim etiam à mediatoribus committi plenam Simoniam, omnesque incurri pœnas, sanxit Canon Chalcedonensis, & innovavit Pontifex Paulus secundus. Et hinc vides à Magnatibus quoque, dum quid à nominatis Episcopis vel Abbatibus exigunt quasi ad publicas regni necessitates, omninò committi Simoniam.

L. 2. tit. 18 c. 2.

Extra. l. 5. c. 2.

Alteram diaboli technam aperit in laudatis litteris idem Sanctus Basilius: *Putant quidam se nihil delinquere, quod non antè, sed post manuum impositionem pecuniam accipiunt. At pecuniam accipere est accipere, quandocumque fiat. Hortor itaque, ut quæstum hunc, imò transitum ad gehennam declinetis, nec manus tali lucro polluentes, indignos vos ipsos ad tractandum Sancta mysteria constituatis.* Abusus præsertim in Galatia fuit grassatus, in quem Synodaliter posteà rursum agere compulsus fuit Sanctus Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus. Innovavit Canonem Chalcedonensem, & subjunxit: *Nec ante tempus ordinationis, nec post dari pecunias Canon permittit.* Et supra memoratus Oronus, cujus munera tamquam Simoniaca sprevit Sanctus Hilarion, nequaquam anteà pactus fuerat, aut promiserat, sed dumtaxat post perceptam gratiam offerebat. Et ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Episcopos scripsit Sanctus Petrus Damiani: *Sunt nonnulli, qui vel antequam consecrationis exhibeant ministerium, vel ante decisum causæ negotium, nullum pacti sunt commodum, postmodum verò tam-*

quam

quam à debitoribus exigunt, & extorquendis remunerationibus vehementer insistunt. Hi se Giezi non dubitent crimen incurrere, qui postquam Naaman curatus, jamque revertens, de Sancti Spirtus dono ausus est pecuniam postulare. Et de Sancto Anselmo, per Guilielmum Rufum Anglorum Regem gratis promoto ad Archiepiscopatum Cantuarien-
Ann. 1094 sem, scribit Matthæus Parisiensis: *Rex Anglorum Wilhelmus Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum circumvenire affectans, mille libras argenti sibi dari ab eo vehementer postulabat. Ad hoc allegabat, ut sibi videbatur, causam justissimam, quod gratis Episcopali ejus promotioni annuisset. Archiepiscopus verò nihil interesse ducens, ante promotionem vel post, talem ob causam numerare pecuniam, pari pœna dignum arbitrabatur utrumque. Cum autem saccos Regis, nisi læsa conscientia, implere non poterat, eligit potiùs Regis indignationem, quam dispendium famæ & periculum animæ in præsens incurrere, & in posterum confusionem & scandalum in Dei Ecclesia seminare.* Ecclesia sua & regno exulare maluit, quam consentire in istam iniquitatem. Sanè si prævium pactum, promissio aut exactio requirantur ad Simoniam, Giezi perperam à Sancto Eliseo fuit criminis damnatus.
L. 2. Ep. 2. Notanda sunt laudati Damiani verba: *Tamquam à debitoribus exigunt.* Ostendunt spontaneè oblatorum receptionem hocce vitio carere. Et hinc primos Montanistas, oblationum nomine munera admittentes, gravissimè de avaritia culparunt antiqui Ecclesiæ Patres apud Eusebium Cæ-
L. 5. c. 17. sareensem, nullus de Simonia. Hinc item dixi spontaneè oblatorum receptionem ab hocce solo vitio esse immunem. Quod frequenter avaritia maculetur, non est ambigendum. Hinc ejusmodi oblata, vix ullus umquam Sanctus legitur admisisse. Dixi item, *Spontaneè oblatorum.* Qui enim quidquam quasi debitum offert, lucidè laborat Simonia. Qui ipsum ex errore facit, docendus à nobis est & corrigendus, ejusque oblatio respuenda. Et ita Naaman Syrus, ac dives Oronus videntur obtulisse.

Huc spectat illa etiam iniquitas, de qua Sanctus Petrus Damiani in litteris ad Bonifacium Cardinalem Episcopum Albanensem: *Quilibet curialis Episcopus hos muneribus attrahit, illis beneficia lautiora concedit. Sic à quibus non erat electus eligitur, & ut sibi de Simone nihil desit, ipsam electionem sacrilega venalitate mercatur. Verum in hoc*
L. 2. Ep. 3. *sceleris turpitudinem palliat, quia sub colore fidelitatis Ecclesiasticæ municipes per juris jurandi Sacramenta confirmat: Cum nemo deterius Ecclesiam lædat, quam iidem ipsi infidi fideles, qui ejus diripere facultates anhelant. Cum illis ergo munera tribuit, cum sub nomine velut Ecclesiæ sibi potissimum jurare compellit, non Ecclesiæ consulit, sed sibi quietè possidendi culminis aditum pandit. Sive ergò hoc ante consecrationem, sive postquam consecratus est faciat, valdè ei timendum est, ne dum non pro Ecclesiæ utilitate, sed pro sua potius confirmatione, sacri loci bona dilapidat, in voraginem se Simoniacæ hæreseos, dum extolli conatur, immergat. Et hinc perniciosè coram divinis obtutibus corruat, undè se inter*
L. 1. Ep. 10 *homines arroganter exaltat.* De quo malo queritur etiam in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem, ejusque Archidiaconum Cardinalem Hildebrandum. Est malum antiquissimum. Etenim de Georgio Cappadoce, quod militibus, à quibus in Thronum Alexandrinum intrusus fuerat, Ecclesiasticam substantiam in præmium ac mercedem dederit, queritur in litteris ad Africanos Episcopos Sanctus Athanasius. Similes querimonias habet Symmachus Pontifex in litteris ad Sanctum Cæsarium Metropolitam Arelatensem. Agit in Episcopos, qui scelerata præmia spondebant primum, ac deinde solvebant, adeoque sine fuco erant palam Simoniaci. Laudati Damiani tempora fuerunt nequiora. A Ducibus, Comitibus, Baronibus, aliisque intitulatis nobilibus duras olim calamitates, atque injurias passa fuit Ecclesia: Possessionum suarum invasionem, ejectionem Episcoporum, & alia haud inferiora. Hinc lupos istos mansuefactura, superfluas sibi possessiones, etiam Decimas, ipsis in beneficium dari permisit ab Episcopis, atque ità illos conata est sibi facere juratos fideles, municipes ac vassallos. Eorum taliter vexas, & iniquos ausus redemit. Verùm curiales, id est, per curialia servitia, seu Palatinum ab obsequio munus, & istorum nobilium mediationem promoti Episcopi pessimos hac in re dolos frequenter commiserunt. Non solùm superfluas, sed & necessarias Ecclesiarum suarum facultates infeudaverunt mediatoribus istis, atque ità sub legitimi beneficii fuco Simoniacam operam munerarunt.

Commissa istic fuit duplex Simonia. Prima fuit jam dicta factæ mediationis stipendiatio; alteram exprimit hisce verbis Petrus Damiani: *Quietè possidendi culminis sibi aditum pandit.* Et his: *Pro sua potius confirmatione.* Damnat curiales Episcopos, quod non solum per dolosam & L. 3. Ep. 4.
secretam Simoniam essent Episcopatum ingressi, sed etiam quod per easdem artes in ejusdem invalida & nulla possessione sese sustinerent. De quo vitio Cadaloum Antipapam graviter arguit in Epist. 6.
litteris ad Henricum Ravennatem, ac in litteris ad Sanctum Annonem Metropolitam Coloniensem. Ejusdem criminis Severum intrusum sibi Patriarcham accusant apud Joannem secundum Patriarcham Constantinopolitanum, in litteris existentibus apud Synodum sub Menna Patriarcha, Clerici & Monachi Provinciæ Antiochenæ. Uti Episcopatum per temporale pretium acquirere, ità & illum per istud retinere est Simonia manifesta. Nullus hic redemptæ aut redimendæ vexæ possit esse fucus. Et Simoniacos ejusmodi Vassallos Sanctus Petrus Damiani merito vocat fideles infidos. Promotis enim à se Episcopis frequenter fecerunt, quod Joanni Aurelianensium simili electo fecit Philippus primus Francorum Rex, in Sancti Ivonis Carnutensis Episcopi ad Hugonem Lugdunensem Primatem litteris dicens ad Abbatem ejus corrivalem: *Sustinete interim, donec de isto faciam proficuum meum, postea quærite ut iste deponatur, & tunc faciam voluntatem vestram.* Ep. 66.

Et hinc oritur quæstio, an sese in legitimè accepti beneficii possessione adversum iniquos turbatores pecunia firmare, & injustas violentias redimere, sit etiam Simonia? Partem affirmati-

vam

vam defendere videtur in aliis ad dictum Primatem litteris laudatus Ivo: *Multi Electi, qui gratuitam & Canonicam habent electionem, quia dilationibus & fatigationibus impediuntur, comparatis sibi pecunia mediatoribus & prolocutoribus, ne turpem patiantur repulsam, in Simoniacam aliquando impingunt consecrationem.* Episcopos & Abbates à Regibus deinceps nominari, aut investiri vetuerat rigidissimè Gregorius septimus. Priori Decreto quidam Reges obediebant, alterum penitus adspernati. Secundum Canones eligi permittebant Antistites, at nullum à se non investitum benedici aut consecrari. Aliter initiatos variè & durè vexabant. Imo & acquisito per electionem jure exturbabant, mandabantque alios eligi. Hinc quidam, longam Ecclesiæ suæ vacationem miserati, per emptos auro Palatinos emolliebant Regem, impetrabantque accipiendæ sine investitura consecrationis licentiam. Erat redimere iniquam vexam, esse tamen Simoniam Sanctus Ivo affirmat. Quod ipsum sensisse videtur Sanctus Anselmus, exulatum abire, imò & occidi malens, quam Guilielmo Regi postulatas auri marcas numerare, atque ità iniquam vexam redimere. Et ad Guilielmum Vintoniensis Ecclesiæ Electum, à quo Henricus primus Rex indebitum nescio cujus castri exigebat homagium, hæc scripsit: *In hoc vos multùm oportet attendere, quod necdum vestra Dilectio suscepit Episcopi consecratione, & si hoc faceretis quod à vobis Rex exigit, nullus posset exstinguere execrabilem famam, quia hoc factum esset propter Episcopatus, quem perdere timeretis, redemptionem.* Quod pro avertenda factæ Electionis aut Regiæ nominationis exsufflatione, tantaque redimenda vexa, Regi aliquid dare sit Simonia, lucidè supponit. Item nescio quem Episcopum, qui à majori Capituli parte electus minoris partis contradictionem pecunia composuerat, Simoniacum declarat apud Gregorium nonum Lucius tertius, & cedere cogit.

Epist. 60.

L. 5. tit. 3. c. 23.

At verò partem, quæ omninò vera est, negativam tradit in historia sua Henricus Huntendoniensis Archidiaconus, scribens de dicto Guilielmo Anglorum Rege: *Wilhelmus infirmus Roberto Cancellario suo dedit Episcopatum Lincolniæ. Sed ex quo sanus fuit, pœnituit eum. Condolens igitur, quod Episcopatum non vendiderat, cum Archiepiscopo Eboracensi calumniatus est Robertum, quod Urbs Lincolniæ & Provincia Lindissæ Archiepiscopo eidem subjacere debuissent, nec potuit causa terminari, donec Robertus quinque librarum millia Regi pro libertate Ecclesiæ suæ pepigerit. Quod Regi quidem Simoniæ, Præsuli verò Justitiæ deputatum est.* Inter Cantuariensem & Eboracensem Archiepiscopos fuit vetus lis de sede suffraganea Lincolniensi, quæ Cantuariensi subesse semper maluit. Hinc ergò dati Episcopatus pretium alio sub titulo emungere volens Guilielmus Rex minatus est ipsam Eboracensi supponere, atque ità ille solus, non Robertus Episcopus, qui ejus iniquitatem redemit, commisit Simoniam. Ejusdem sententiæ fuit Henricus Vintoniensis Episcopus, Stephani Regis frater, ac Apostolicæ Sedis per Angliam Legatus, à quo quarumdam Abbatiarum, Regiæ commendæ violentiam pecunia redimentium, & liberam secundum Canones electionem ita recuperantium, causam fuisse probatam testatur in historia novella Guilielmus Malmesberiensis. Etiam venerabilem Bertholdum Electum Constantiensem, qui sibi per quemdam Comitem positos ineundæ possessionis obices pecunia dissolvit, purgat in ejus vita Albertus Argentinensis. Addit eam esse praxim omnium, qui iniquos istos à laica potestate obices tum frequenter patiebantur, per Sedem Apostolicam Provisorum.

Nec Sanctus Ivo nobis adversatur. Ejus adductus locus est modicæ authoritatis. Rigidissima enim Romanæ Ecclesiæ adversum laicas Antistitum investituras Decreta improbavit, volens ob rem nec naturali nec divino jure vetitam non committi Sacerdotium atque imperium, turbarique rempublicam atque Ecclesiam, & dicens ex Decretis istis enasci plura peccatorum pericula, præsertim variæ, quam sub redimendæ vexæ titulo vel fuco committerent canonicè etiam Electi, Simoniæ. Nec dubitandum, quin varius ejusmodi fucus pro vero titulo tunc se vendiderit, atque non vexam redemerit, sed veram causarit Simoniam. Præsertim quia ejusmodi redemptiones etiam vetabat ac damnabat Romana Ecclesia, mandans investituram plenè à Regibus dimitti. Aufer damnationem hanc, & ista violentia potuisset omnino redimi. Olim enim Patres nostri etiam Idololatriæ violentiam redemerunt. Attamen sanctissima illa, & tunc omnino necessaria Decreta istorum malorum fuerunt dumtaxat occasio, non causa, ideoque ea improbans Sanctus Ivo excessit. Sancti Anselmi exemplum non facit ad rem. Neque enim Guilielmus Rex illum Regno ejecit. Varia servitute ab illo pessimè affligebatur Anglicana Ecclesia, ideoque omnibus simul & semel finem impositurus per Apostolicæ Sedis authoritatem Sanctus Anselmus, Regno spontaneus excessit. Ejectionis injuriam omnino, uti in simili specie fecit Robertus Lincolniensis Episcopus, potuisset pretio evincere. Etiam Lucii tertii Decretum non est ad rem. Nostra quippe assertio de sola loquitur violenta injuria, quæ Superioris authoritate non possit averti. Proindè Electus ille, non muneribus, sed per suum Metropolitam, aut per Dominum Papam debuerat motam sibi à minori Capituli parte contentionem sopire. Et in quibusvis circa beneficia aut alia Ecclesiastica jura litibus pecuniariam transactionem non permittunt sacri Canones, nisi quæ fiat per Prælati authoritatem. Hinc & Sancti Anselmi Epistola ad rem non facit. Guilielmum enim Electum nulla violentia, sed sola prece adgressus fuit Rex Henricus, ideoque citra fundatam Simoniæ suspicionem ejus postulata non poterant impleri.

Huc etiam spectat illa Simonia, adversus quam in litteris ad universos Hispaniarum Episcopos scribit Hormisda Pontifex: *Nec hanc partem sollicitudinis & admonitionis omittimus, ne vel ille se à culpa æstimet alienum, qui etsi ipse quidem à redemptione liber initiaverit benedictione mystica Sacerdotem, & tamen ad alterius redempti voluntatem vel sponte in hoc vel necessitate consenserit. Quid prodest*

Epist. 25. c. 2.

prodest illi suo errore non pollui, qui consensum præstat erranti? Proculdubio contra mandata committit, & qui habet peccatum proprium, & qui sequitur alienum. Incassum animus resistit cupiditati, si non resistit & timori. Partim Arianis Gothorum Regibus parebat tunc Hispania, partim Romano Imperio, cujus ruina per Ministrorum, sacra & profana vendentium, avaritiam cœpta fuit & consummata. Per eosdem tunc Episcopalium electionum procurationes credo fuisse venditas, atque Metropolitas, aut potius ad eorum adhuc potestatem spectantes provinciales Episcopos, necessitate & vi adductos ad similes Electos consecrandos. Hinc enim in iisdem litteris Pontifex mandat Metropolitis, sortis seu regni divisione non obstante, suam in his rebus plenam vigere ac manere potestatem. Rectè item damnat istorum Electorum consecrationem: Erat enim consecratio hominis hæretici, à cujus capitis contactu plusquam à spinis abstinendum esse novit omnis Christianus. Romanorum ministrorum violentia cogebat ad opus natura malum, ideoque moriendum potius erat Episcopo quam ad illud concurrendum. Iniquæ vexationis redemptio nullum hic habebat locum.

Altera quæstio est, quo loco habendus sit Cardinalis Gratianus, postea Gregorius sextus Pon-
An. 1040. tifex, de quo in Epitome Siffridus Presbyter Misnensis: *Tantùm Schisma in Ecclesia fuit, ut tres in summos Pontifices electi essent, quos tandem Gratianus Presbyter, pecunia magna eis data, induxit ut cederent, & sic ipse electus est. Imperator Henricus tertius pro tanto Schismate sedando Romam properans, apud Sutrium Urbem habuit Gratianum obvium, qui ei coronam auream obtulit, ut eum propitium haberet: Cæsar primo cuncta dissimulans, convocata Synodo, Gratianum, qui & Gregorius dictus est, de Simonia convicit, & eo amoto Suigde-
L.6. c.32. rum Bambergensem Episcopum substituit, qui Clemens secundus dictus est.* Sutriensis igitur ista Synodus, Henricus Imperator, ac Presbyter Siffridus censuerunt dubiæ electionis Episcopum per pecuniam seu Ecclesiasticam pensionem ad cedendum induci non posse sine Simonia. Quod namque Gratianus Cardinalis Benedicto nono & Silvestro tertio, de Papatu contendentibus, non de propria, sed de Sancti Petri substantia pensiones in cessionis solatium assignaverit, disertè testatur in generali historia Ottho Episcopus Frisingensis. Ejusdem opinionis fuisse videtur Her-
An. 1044. manus Contractus: *Romani Benedictum Papam multis criminatum sede sua pellunt, & Silvestrum tertium quemdam in ejus locum statuunt, quem tamen postea Benedictus, quibusdam sibi faventibus, excommunicatum depulit, suæque sedi redditus seipsum postea privavit, & alium pro se*, utique Gregorium sextum, *ob avaritiam contra Canones ordi-*
An. 1046. *navit.* Et infra: *Rex Henricus juxta Natalem Domini non longè ab Urbe Roma apud Sutrium Synodo acta, causaque extraneorum Pontificum diligentius ventilata, Gratianum Papam convictum Baculo Pastorali privavit.* Et in Sancti Henrici Imperatoris, quam ex Reddorfiensis Monasterii Archivis publicavit Jacobus Gretzerus, vita Nonnosius Mo-
Cap. 16. nachus: *Suigderum sanctum Bambergensem Episcopum Henricus Rex tertius, tribus invasoribus Apostolicæ Sedis dignè & justè explosis, catholicum & legitimum Papam constituens Clementem secundum appellavit.* Et ipse ibidem in litteris ad Bambergensem Ecclesiam Clemens secundus: *Ecce, cum illud caput mundi, illa Romana Sedes hæretico morbo laboraret, ut hujusmodi ægritudinem propulsaret, plosis tribus illis, quibus nomen Papatus rapina dederat, dignatio cœlestis gratiæ nostram mediocritatem elegit.* Lambertus item Schafnaburgensis: *Rex Henricus tertius Domini Natalem Romæ celebravit, ubi tribus depositis, qui Sedem Apostolicam contrà regulas invaserant, Suigderum Bambergensem Episcopum constituit Vicarium Apostolicum.* Tres ergò isti intrusi ac Schismatici Pontifices non fuerunt à Gregorio distincti, sed erat is omninò unus ex ipsis. Porrò Benedictus nonus erat Be- L.1. Ep.9.
nedicti octavi & Joannis decimi octavi Germanorum fratrum, ac Sedis Apostolicæ invasorum, successor & nepos, puer decem annorum, qui quomodò post mortem apparens æternam suam damnationem revelaverit, edicit in litteris ad Nicolaum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani.

At longè aliter hic sentit de Gregorio sexto. Etenim prima ejus Epistola est ad laudatum Gregorium, vocans sanctissimum Papam & adjungens: *Lætentur cœli, & exultet terra, & antiquum sui juris privilegium se recepisse sancta gratuletur Ecclesia.* Sub illo & per illum cessasse dicit perversæ negotiationis commercium, eliminatum Simonem & Giezi, reparari aureum Apostolorum sæculum, non amplius vendi columbas, reflorere Ecclesiasticam disciplinam. Ab ipso expurgari supplicat Ecclesias Pisaurensem, Fanensem, & Castellanam, ut erat expurgata Romana. Ejusdem Gregorii grandia in Romanam ac omnem Italicam Ecclesiam, atque Ecclesiasticam disciplinam merita largè describit in secundo de Anglorum Regibus libro Guilielmus Malmesberiensis. Ejus cum Benedicto & Silvestro Pseudo-pontificibus Acta edicit Glaber Rudolphus, & pergit: *Tunc cum consensu Romani populi atque ex præcepto Imperatoris ejectus est è Sede Benedictus, & ejus loco subrogatus est religiosissimus ac sanctitate perspicuus Gregorius, natione Romanus, cujus bona fama, quidquid prior fœdaverat, in melius reformavit.* Et Ottho Frisingensis Epi- L.6. c.32.
scopus: *Ob ea cives Romani Gratianum Presbyterum, tamquam Ecclesiæ Dei liberatorem, in summum elegerunt Pontificem, & mutato nomine Gregorium vocaverunt.* Fuisse injustè depositum scripsit disertè ad Henricum Augustum Wazo Episcopus Leodiensis. Magnus ille Wazo, post mortem meritus hoc Epitaphium: *Ante ruet mun-* C. 106.
dus, quam surgat Wazo secundus. Exstat Epistola apud Anselmum ejusdem Ecclesiæ Canonicum. Idem semper censuit Gregorius septimus, qui optimum Pontificem in Germaniam ab Henrico Imperatore relegatum sua sponte secutus est, ipsi ad mortem usque adhæsit, & in ejus postea memoriam curavit se ex Hildebrando vocari Gregorium, non sextum, sed septimum, quo ipsum ostenderet fuisse legitimum Pontificem. Quare illum Romæ in Papatu

patu defunctum errat Guilielmus Malmesberiensis. Liber Pontificalis ait illum non fuisse depositum à Synodo Sutriensi, sed spontaneo pacis amore, ad Sancti Gregorii de Sede Constantinopolitana exemplar, renuntiasse. Verùm omnes, & pro illo, & contra illum jam adducti auctorem affirmant dejectum. Etiam Wazo Leodiensis. Interim qui Cœlestinum quintum existimarunt fuisse primum Papatus renuntiatorem, & de istius renuntiationis validitate disputantes turbarunt Ecclesiam, fuerunt omnino hallucinati. Nam etiam Joannem decimum octavum, à fratre Benedicto octavo jam defuncto terribiliter monitum, sponte renuntiasse L. 1. Ep. 9. scribit in laudata ad Nicolaum secundum Epistola S. Petrus Damiani.

Neque nobis adversantur Sutriensis Synodus, Henricus Imperator, Siffridus Presbyter, Hermannus Contractus, aut Lambertus Schafnaburgensis. Damnant innoxium Pontificem Gregorium, non quod Benedictum & Silvestrum per pecuniam & Ecclesiasticas pensiones ad simpliciter cedendum, sed ad sibi cedendum Papatum, & ejus electionem procurandam induxisset. Et hinc nequaquam Benedictum uti innoxium reposuit, sed unà cum Gregorio, uti Giezi cum Simone, dicta Synodus degradavit. Non Simoniam solummodo expulit, sed etiam Romanum Clerum & populum à variis indisciplinatæ vitæ libertatibus correxit Gregorius: Tetigit montes, & illi fumigarunt. De palliata per purgandæ, & pacificandæ Romanæ Ecclesiæ fucum, in sui commodum & exaltationem Simonia illum accusarunt, suamque calumniam Synodo & Principi persuaserunt. Hinc optimus Pontifex dicitur, utique per testes iniquos & falsos, fuisse convictus. A suis ipsis electoribus passus est istud ipsum, quod posteà Urbanus sextus. Et quod Joannes Abbas Malmesberiensis, qui Stephanum Anglorum Regem ad Abbatiam à commendæ miseria liberandam, & avito Canonicæ electionis privilegio reddendam pecunia induxerat, atque ita à fratribus beneficium agnoscentibus fuerat electus, passus fuit Fol. 185. ab Henrico Vintoniensi Episcopo, Apostolicæ Sedis Legato, de quo Guilielmus ejusdem Cœnobii Monachus: *Legatus probavit causam, improbavit personam. Nullo enim modo menti ejus persuaderi poterat, Regem præter pecuniæ dationem electioni consensisse.* Non pro sola Monasterii libertate, sed etiam pro personæ electione credidit munera militasse. Quod porro dubiæ, imò & palàm Schismaticæ, aut etiam palàm certæ electionis Pontificem liceat ex causis ad simplicem cessionem promissis pensionibus inducere, aut etiam cogere, lucet ex Constantiensi Synodo, quæ ità induxit Gregorium duodecimum, legitimum Pontificem, idem Joanni vigesimo tertio, & Benedicto decimo tertio, si obedivissent, præstare parata.

Aliam adhuc facti in hac materia speciem refert de Urbano quinto Pontifice magnum Belgii Chronicon: Fol. 313. *Fertur Abbas Ecclesiæ Sancti Pauli Romæ dicto Papæ magnam summam florenorum obtulisse, ut ad Cardinalatum promoveret, Papam verò accepisse oblationem, & de eadem reparasse Ecclesiam Sancti Pauli, relicto Abbate in suo statu sine promotione. Sicque factum est, ut Papa de dicti Abbatis pecunia faceret, quod ipse Abbas facere debuit.* Factum laudatur. Et hinc quæritur, an à quovis simili Simone liceat cuivis simili pio dolo pecuniam accipere, & piis causis applicare? Respondeo licere solis Prælatis, valentibus similes, quibus Canonum pœna necdum debetur, criminosos ex arbitrio castigare. Privatus hic nihil possit, nisi acceptam pecuniam tradere in manus Prælati. Et hinc laudatus Urbanus, non solum in Sancti Pauli, quam ex justitia reparare tenebatur iste Simon, Ecclesiam, sed & in quemvis alium pium usum potuerat istud sanguinis pretium impendere. Burdinum Bracarensem L. 6. c. 28. Episcopum, dum pro Toletana Cathedra offert pecunias, eodem modo fuisse à Paschali secundo tractatum refert ac laudat Rodericus Toletanus.

CAPUT III.

Exponitur triplex munus, per quod committitur Simonia.

QUidam hodiè opinantur ad Simoniam requiri pecuniæ vel æquivalentis corporis promissionem aut donationem. Errant toto cœlo. Etenim de Sancto Gregorio Magno scribit in ejus vita Joannes Romanæ Ecclesiæ Diaconus: L. 3. c. 6. *Astuta turpissimæ cupiditatis iniquitas non sufferens se tantis Pastellatici commodis, licet turpissimis, imò periculosissimis angustari, commentum satis artificiosum reperit, quo scilicet illos Sacerdotio sublimaret, qui sibi post consecrationem tantò subjectiores esse debuissent, quantò non divino, sed potius humano judicio se fuisse promotos ipsi procul dubio reputarent. Quapropter omnipotentis Dei Præco Gregorius in Evangeliorum tractatibus, in quibus scilicet frequentius legi vel audiri potuisset, disputat errorem redarguens & damnans.* Fecit id in quarta Homilia super Evangelia: *Columbas vendere est impositionem manus, qua Spiritus Sanctus accipitur, non ad vitæ meritum, sed ad præmium dare. Sed sunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis solummodò retributionem quærunt. Hi nimirum quod gratis acceptum est, gratis non tribuunt, quia de impenso officio sanctitatis munus expetunt favoris. Undè benè, cum justum virum describeret Propheta, ait: Qui excutit manus suas ab omni munere. Neque enim dicit, Qui excutit manus à munere, sed adjunxit, Ab omni: Quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippè ab obsequio est subjectio indebitè impensa. Munus à manu, pecunia est. Munus à lingua, favor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non solum nullam pecuniam, sed*

ſed etiam humanam gratiam non requirit. Latius hæc tradit & exponit in litteris ad Antonium Subdiaconum, Apoſtolici in Dalmatia patrimonii rectorem, agens de facienda electione Archiepiſcopi Salonitani: *Illud præ omnibus tibi curæ ſit, ut in hac electione nec datio quibuſque modis interveniat præmiorum, nec quarumlibet perſonarum patrocinia convaleſcant. Nam ſi quorundam patrocinio fuerit quiſquam electus, voluntatibus eorum, cum fuerit ordinatus, obedire reverentia exigente compellitur. Sic fit, ut & res illius minuantur Eccleſiæ, & ordo Eccleſiaſticus non ſervetur.* Et ad Joannem Metropolitam ac Primatem primæ Juſtinianæ: *Ne umquam ordinationes facere tentetis illicitas, ſed ſi quos ad Clericatus Ordinem, vel potiorem fortè gradum promoveri contigerit, non præmiis, aut precibus, ſed meritis ordinentur.* Non ſolùm præmia, ſed & preces eſſe dicit Simoniacæ hæreſis laqueos: quod nempè per preces promotus ſuo poſtea Promotori obligetur. Et in litteris ad Brunichildim Reginam Francorum: *Chriſtianitatis veſtræ ſolicitudo diligenter invigilet, ut nullum ad ſacrum Ordinem ex datione pecuniæ, vel quarumlibet patrocinio perſonarum patiatur accedere.* Preces rurſum dicit eſſe Simoniacam hæreſin, ex qua immineat Regni ruina. Idem docet in litteris ad Columbum neſcio cujus in Numidia Sedis Epiſcopum, & in litteris ad Adeodatum ejuſdem Provinciæ Primatem. Fateor commendationes, preces, patrocinia poſſe ſine Simonia, imo & ſine peccato fieri; verum rariſſimè ita fiunt, præſertim à laicis. Non alio enim fine hi paſſim commendant, niſi ut promoto Epiſcopo aut Clerico dominentur poſtmodum, & precis ac patrocinii ſui ſtipendia conſequantur, quæ eſt plena Simonia.

L. 2. indict. 11. Ep. 22.

Lib. 4. Epiſt. 8.

L. 7. Ep. 5.

Lib. 2. Dict. 11. Ep. 47. Ep. 48.

Et hæc Theologia eſt antiquiſſima. Etenim Theophilum Alexandriæ Patriarcham, quod raro viros ſenſatos & integros, ſed paſſim vitioſos, quorum ſuffragio poſtmodum dominaretur in ſuis Synodis, Cathedris Epiſcopalibus imponeret, graviter arguit in Dialogo cum Theodoro Romanæ Eccleſiæ Diacono de geſtis Sancti Joannis Chryſoſtomi, & damnat Palladius Epiſcopus Helenopolitanus. Et ad Italiæ ac Galliæ Epiſcopos ſcribit Sanctus Baſilius Magnus: *Multa apud nos* per evectos ab Euſebiana Arianorum factione Epiſcopos *peccandi libertas patet. Nam qui favore humano ad imperium devenerunt, eodem ipſo favoris gratiam implent. Non liberè loquuntur. Nam qui per homines ſibi ipſis poteſtatem acquiſierunt, ſervi ſunt eorum, quorum favore adjuti ſunt.* Ejuſdem criminis, & ſuarum per ipſum in Epheſina Synodo expletarum cogitationum, etiam Sanctus Cyrillus Alexandriæ & Joannes Antiochiæ Patriarcha ſeſe mutuo accuſarunt. Epiſcopalem electionem, uti non pretio emi, ita nec obſequentis operibus poſſe quæri ſcribit etiam Hormiſda Pontifex ad univerſos Hiſpaniarum Epiſcopos. Et in Apoſtolicorum Actorum Commentariis Sanctus Joannes Chryſoſtomus: *Cogita quid acciderit Simoni. Quid enim refert, ſi non das pecuniam, ſed pecuniæ loco adularis, ſubornas, multa machinaris? Pecunia tua tecum ſit in perditionem, ad illum dictum eſt: & his dicetur: Ambitio tua ſit tecum in perditionem,* *quoniam putaſti ambitu humano poſſideri donum Dei.* Et in primo adverſus Jovinianum libro ſcribit Sanctus Hieronymus: *Quidam Pontifices Divitum obediunt Juſſioni, quodque his pejus eſt, illis Clericatus donant gradum, quorum ſunt obſequiis deliniti.* Et in Iſaiæ Prophetæ Commentariis: *Non eſt peccatum leve mittere margaritas ante porcos, & dare Sanctum canibus, & Ordinationem Clericatus nequaquam Sanctis & in lege Dei doctiſſimis, ſed affeclis ſuis tribuere, & vilium Officiorum miniſtris, quodque his dedecoroſius eſt, mulierecularum precibus.* Et in Apoſtolicæ ad Titum Epiſtolæ commentariis: *Cernimus plurimos hanc rem,* Clericalem promotionem, *beneficium facere, ut non quærant eos in Eccleſia columnas erigere, quos plus agnoſcant Eccleſiæ prodeſſe, ſed quos vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequiis deliniti, vel pro quibus Majorum quiſpiam rogaverit, & ut deteriora taceam, qui ut Clerici fierent muneribus impetrarunt.* Eos præſertim taxat Epiſcopos, qui ſuos famulos ſeu quoſvis in ſacra aut profana re mercenarios miniſtros remunerant Eccleſiaſtico gradu.

Ep. 63.

Ep. 28. c. 2.

Cap. 19.

C. 57.

C. 1.

Quæ omnia eſſe Simoniaca, ſolidè oſtendit in litteris ad omnes ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales Epiſcopos, & in litteris ad Bonifacium Cardinalem Epiſcopum Albanenſem Sanctus Petrus Damiani: *Tria dicuntur eſſe munerum genera, ſcilicet munus à manu, munus ab obſequio, munus à lingua. Et munus quidem à manu pecunia, munus ab obſequio obedientia ſubjectionis, munus à lingua eſt favor aſſentationis. Sed ſi ritè conſiderentur hæc tria munerum genera, in eo, quod medium ponitur, & primum ſimul & tertium continetur. In obedientia quippè ſubjectionis & munus à manu, quod eſt pecunia, & munus à lingua, quod eſt favor adulationis, ſubſequenter agnoſcitur. Quis enim manifeſtius approbatur pro adipiſcendis honoribus præſtare pecuniam, quam is qui tot expenſas utendo vehiculis, tot facultatum ſummas in acquirendis pretioſarum veſtium prodigit ornamentis? Eoque ſuperat eum, qui pecuniam ſemel appendit, quia non contentus ſolummodo facultates expendere, ſemetipſum quoque non dubitat tamquam ſervum Domino vendititium ſubjugare. Jam verò quis ambigat eum, cum datur occaſio, favorabilibus Dominum ſuum verbis oblinere, ut eum blanda poſſit adulatione mulcere? Ut ejus animum capiat, quid ei magis placeat, callidus obſervator explorat. Oculis gliſcit, geſtibus innuit, feſtivitatem ſereni cordis ore prætendit. Pendet ad nutum, ut ſic herile præceptum, tamquam per Sibyllinum os Phœbi præſtoletur Oraculum. Ire jubetur, evolat; ſtare præcipitur, ſilicem repræſentat.* Agit in Clericos Palatinos, qui Regum aut aliorum Principum perſonas, aulas aut caſtra ſequuntur, eis mira promptitudine & propriis ſubindè expenſis ſerviunt, & omni adulationis forma placere conantur, ut quempiam tandem Epiſcopatum, Abbatiam, aut aliud Eccleſiaſticum beneficium, uti fidelis ſervitii mercedem, conſequantur. Eos eſſe non ſolummodo Simoniacos, ſed omnium Simoniacorum peſſimos laudatus Petrus conſtantiſſimè affirmat. Neque enim dumtaxat unica, ſed omni ſingulorum

L. 2. Ep. 1. & 3.

L. 1. Ep. 13.

rum trium munerum specie & scabie laborant. Pro munere donant semetipsos. Quæ omnia docet etiam in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem, & in litteris ad Aripandum Monachum, & in laudatis ad omnes Cardinales Episcopos litteris addit: *Quam sui afferent excusationem, qui licet verbis non contraxerint venalis pacta commercii, operatione tamen, non uno, sed omnibus his probantur laqueis irretiti? Verumtamen jactant se, & eo gloriantur innoxios, quia nullam talenti summam pro suscipiendis honoribus se pepigere daturos. Sed dic mihi, ò Clerice, quisquis es, si redempto quolibet aureo vase vel prædio distractor exigeret, ut retenti apud te vice pretii sibi sedulitatis ejusmodi impendium exhiberes, numquid non postmodum constanter assereres te, quod acceptum est, justo pretio comparasse? Non videlicet quia pecuniam persolvisti, sed quia servitium præbuisti. Diceres enim, & fortassis non impudenter adstrueres, Carius emi dum tanto me labore vexarem, dum toties facultatum mearum sumptus expenderem, quam si semel præfixæ quantitatis pecuniam numerarem. Nequaquam ergo sibi innocentiam spondeant, & à Simoniacæ hæreseos maculis se mundos esse confidant, qui licet metalla vibrantia non appendant, pretium tamen pro suscipiendis honoribus per subjectionis & obsequii quasi quædam talenta persolvunt.* Idem ipse error etiam hodie grassatur. Quidam, quia neque pecuniam dederunt, neque obsequii pacta iniere, & sese & beneficii Patronum aut Collatorem existimant innoxios. Sed respondendum illis, quod ipso ad Patronum, Collatorem, vel etiam mediatorem obligandum aut inducendum facto opere sint pacti & stipulati. Nec possint diffiteri. Nam in suis ad ipsos precibus omnia suorum obsequiorum merita loquacissimè exaggerant, & illis in mercedem expostulant Ecclesiasticam dignitatem.

L.6.Ep.17

Et hanc Simoniam, non minùs quam pecuniariam, Patres olim puniverunt. Etenim Remigium Lincolniensem Episcopum, *Quod pro auxiliis Guilielmo primo Anglorum Regi venienti in Angliam præbitis factus esset Episcopus, divinum munus bellicosis laboribus nundinatus*, fuisse baculo & annulo spoliatum à Sancto Lanfranco Cantuariensium Archiepiscopo, & plenè degradatum testatur Guilielmus Malmesberiensis. Guilielmus Nortmandiæ Dux Angliæ regnum per Eduardi Regis mortem vacans, & à quodam Haroldo occupatum, ex Alexandri secundi Pontificis auctoritate sibi per arma vindicarat, ei Remigius Monachus, uti justam agenti causam faverat, & ex Nortmandia fuerat cum spe à victore Episcopatus consequendi comitatus & obsecutus, uti refert etiam Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Hinc degradatum nec ad Regias preces reparare voluit laudatus Alexander Pontifex, sed tradidit arbitrio Lanfranci. Etiam nescio quem Hispanum Clericum, quod *cuidam, qui manum ei fecit imponi, promiserat & exhibuerat annuum ex pacto servitium, quasi non ingratus gratiæ*, ad degradationem postulavit Toletanus Archiepiscopus, *quod munus ab obsequio peræquè ac munus à manu in hoc sacro contractu probetur*. Ex simplicitate & ignorantia deliquerat, ideoque intercessionis auxilium ipsi detulit Stephanus Episcopus Tornacensis. Divinas in taliter promotum Bononiensem Episcopum plagas refert in litteris ad Bonifacium Cardinalem Episcopum Albanensem Sanctus Petrus Damiani. Euphemium item & Thomam, qui pro deserenda Anastasii Episcopi sui accusatione, munere pravi obsequii, acceperant sacros Ordines, degradavit uti Simoniacos, & perpetuum sine reparatione sic manere jussit Sanctus Gregorius Magnus.

Fol.213.

An. 1070.

Ep. 51.

L. 4. Ep. 51.

Huc etiam spectat illa Simonia, quam in litteris ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem habet Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Lugdunensis provincia in Romano olim Imperio fuit vastissima: comprehendit Lugdunensem, Rothomagensem, Turonensem, Senonensem, ac Parisiensem. Constantinus Magnus divisit in duas, Rothomagum exaltans in Metropolim: Ambas Theodosius Magnus, aut ejus filius Gratianus (*a*) rursum divisit, exaltans civitates Turonensem ac Senonensem. Ità fuerunt quatuor Lugdunenses. Quinta, cujus Metropolis est Parisium, nostro tempore per Romanam Ecclesiam ad preces Regias accessit. Porrò Gebuini Lugdunensis Archiepiscopi merita & labores honorare volens Gregorius septimus, dictas quatuor provincias ei uti Primati subjecit, usus titulo antiquæ unionis. Qua dignitate ac potestate Gebuini successor Hugo potenter est usus. Etenim Daimbertum, Senonensis Ecclesiæ Metropolitanæ Electum, non dumtaxat confirmandum à se voluit, sed & in propria persona venire Lugdunum, & sibi tamquam Primati solemniter profiteri. Opposuerunt se Conprovinciales Episcopi, præsertim Sanctus Ivo provinciæ Protothronus, asseverans Primatiali dignitati non esse istud evocandi jus, & adjungens: *Si his exactionibus Daimbertus cederet, diceretur munere linguæ vel officii suam comparasse consecrationem*. Evocationem istam dicit esse indebitam servitutem, ideoque sine Simonia nec à Primate posse exigi, nec ab Electo præstari. Omne enim indebitum officium est munus.

Ep. 60.

(*a*) Honorius. *Noris*.

Ex eodem principio ad laudatum Ivonem scribit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Professum vestrum me vocastis. Satis melius fuisset, ut à vobis sacratum dixissetis. Quod etsi pro consecratione professionem, & pro professione ab Allodiario Sancti Petri subjectionem vobis vindicastis, consecrationem utique illam gratis minimè impendistis. Non enim gratis impenditur, per quod homo homini subjectus efficitur. In professione siquidem illa consilio vestro nimia simplicitate acquievi. Ubi si quid aliter actum est, vos scienter fecistis, ego ignoranter peccavi. Sed Dominus noster honorabilis memoriæ Papa Urbanus secundus, cum per nos transiret, audivit à fratribus, me vobis professionem fecisse. Unde columbam seductam cor non habentem me dicens, & vehementer increpans, illud veraciter mihi pro crimine imputasset, si ignorantiæ meæ ac juventuti misericorditer non pepercisset. Quæ verò super hoc contra vos protulerit, pro reverentia vestri ordinis melius est inde silere, quam loqui. Igitur quod illicitè*

L.2.Ep.7.

citè commiseram, irritum fecit. Et ne deinceps Abbas Monasterii nostri cuiquam Episcopo profiteatur, privilegii sui irretractabili firmitate prohibuit. Et in alia ad eundem Ivonem scribit Epistola: *Quod iterum asseruistis Romanam Ecclesiam à Deo nullam injustam accepisse potestatem, ita est planè.* Cum Ivone fatetur ac profitetur Romanæ Ecclesiæ nullam esse potestatem, nisi solvendi solvenda, & ligandi liganda, atque subjungit: *Proinde mirandum non est, si illa benè solvit, quod vos malè ligastis. Professio, quam à me adhuc juvene & novitio extorsistis, regularis minimè fuit, eamque fecisse peccatum exstitit, & accepisse irreligiosum. Nam si pro benedictione, quam omninò gratis dare debuistis, usurpastis professionem, & in professione ab Allodiario Beati Petri exigitis subjectionem, profana fuit illa professio, & ideò non tenenda, quoniam subsequens benedictio, quam exhibuistis, navicularia potius videtur, quam gratis data, quandoquidem pro illa temporalem mercedem cum fidei Christianæ injuria exigere non erubescitis.* Rursum protestatur se peccasse ex ignorantia per Apostolicam posteà sedem remissa. Quod Episcopi & Clerici in Monasteriorum jura ac privilegia violenter involent, est calamitas antiqua. Hinc nata Monachorum sub immediata Apostolicæ Sedis cura & protectione exemptio, quæ amaram istam radicem ubique non evulsit, sed hinc inde firmavit. Inter exempta, & ad Sancti Petri ac Romanæ Ecclesiæ Allodium spectantia Monasteria fuit in Diœcesi Carnutensi etiam Cœnobium Vindocinense. Sancto Ivoni id displicuit: præsertim quod ejus Abbas esset sese major, utpotè perpetuus Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Presbyter ad Sanctam Priscam. Hinc Goffredum electum, Juvenem, similium insidiarum imperitum, nisi sibi obedientiam & subjectionem profiteretur, benedicere noluit, & per nescio quas persuadendi artes ad profitendum seduxit. Varia, quam ab Ivone & ejus Clericis postmodum pertulit, vexatio illi aperuit oculos, didicit professionem fuisse indebitam, ideoque & Ivonem & sese Simoniacum, utpotè naviculariè & pro munere benedictum. Hinc ab Urbano secundo Pontifice culpæ & pœnæ veniam supplicavit ignorantiæ suæ ac juventuti, & tamquam seducta columba post vehementem increpationem impetravit: etiam professionis cassationem. At verò Ivonem, uti dolosum hujus criminis operarium, Pontifex notavit adeò durè, ut pro ejus reverentia Goffredus censuerit id perpetuò silendum. Nec aliud doctissimus Episcopus reponere scivit, quam Monasteriorum exemptionem, & factarum ab exemptis etiam Monachis in Abbates benedicendis professionum cassationem esse res iniquas, & Episcopali potestati injuriosas, ideòque Romanæ Ecclesiæ nullam esse ejusmodi potestatem. Addidit errori errorem. Utrumque nervosè refutavit Goffredus, atque evicit Ivonem scienter Giezi, sese ignoranter fuisse Simonem. Hac occasione scripsit eruditum istud opusculum de promissionibus, quas pro consecratione sub professionis nomine Abbates faciunt Episcopis. Agit de solis Abbatibus exemptis, istasque professiones affirmat esse execrandas, quæ triplici Simoniæ genere contra omnem disciplinam maculentur: *Quoniam Simonia à lingua, Simonia à manu, Simonia ab obsequio ibi committitur. Est à lingua, cum publicè recitatur illo promissio. Fit à manu, quando charta, qua continetur, scripta ponitur super altare. Fit ab obsequio, cum ipsum malè promissum subjectionis obsequium servatur. Qui sic agit, forsitan dicit: Pro benedictione non quæro pecuniam. Imò satis amplius exigit, quia hominis personam. Sicut anima plus est quam corpus, ita corpus simul & anima, tota videlicet hominis persona, multò plus est quam ejus pecunia.* A subjectis Episcopo Abbatibus potest exigi professio; verum juxtà Canones. Cujuscumque ultra ipsos obligationis exactio aut promissio est leprosa, maculatque secutam benedictionem. Hinc & Episcopi, qui Regularium, dum ad fidelis populi confessiones excipiendas, aut Dei verbum prædicandum approbant, litteris ultrà Canones & Romanæ Ecclesiæ Decreta limitationem apponunt, & ejus observantiam sibi sponderi, & præstari compellunt, omnino committunt Simoniam. Etiam regulares ipsi, qui spondent & præstant: Præstant enim *malè promissum subjectionis obsequium*. Ejusmodi promissionem non posse sine crimine adimpleri, tradit insigniter in litteris ad Primatem Toletanum Stephanus Episcopus Tornacensis. Tamquam seductæ columbæ sunt ab istis palam nullis & iniquis sponsionibus per Superiores absolvendi. Huc etiam spectat Anglus ille Clericus, quem, quod sub onere cujusdam in Romana curia promovendi negotii accepisset à milite beneficium, Alexander tertius apud Gregorium nonum damnavit de Simonia.

Triplex istud Simoniæ munus illustrat in suis ad Ludovicum Germaniæ Regem litteris Synodus Carisiaca: *Munus à lingua est favor; munus à manu, donatio; munus ab obsequio, indebita subjectio.* Rectè addit, *Indebita*: Non solum enim subjectio, sed & pecunia debita passim possit sine lepra & exigi & offerri. Dico, *Passim*: Quoniam qui dubii, vel difficilis debiti solutionem pro re sacra offert vel exigit, est omnino leprosus. Istam enim facilitationem quis non videat esse munus? Consonat in litteris ad Gebuinum Lugdunensem Archiepiscopum Gregorius septimus Pontifex: *Munus à manu est, ut nullum pretium prorsus à se vel ab aliquo tribuatur. Ab obsequio, ut nihil inde servitii faciat, sicut quidam intentione Ecclesiæ prælationis potentibus personis solent deferre. A lingua, ut neque per se, neque per submissam personam preces effundat.* Loquitur ex sua quinta Romana Synodo: *Ordinationes, quæ interveniente pretio, vel precibus, vel obsequio alicujus personæ ea intentione impenso fiunt, infirmas & irritas esse judicamus.* Quod in sua Melfitana Synodo firmavit Urbanus secundus: *Ne quis dato vel promisso pretio, vel servitio ea intentione impenso, vel precibus Episcopalem nitatur assequi dignitatem.* Extendit ad omnem Ecclesiasticam dignitatem atque officium, affirmatque esse doctrinam Sanctorum Patrum. Quare & adulatio, & favoris, seu obsequiorum

Margin notes: Epist. 11. — Opuscul. 10. — Ep. 51. — L. 5. tit. 3. c. 12. — Cap. 12. — L. 6. Ep. 34 — Cap. 1.

rum loquax oblatio, & quovis simili peccatoris oleo perunctæ preces sunt munus à lingua. Esse non oportet ex numero illorum, de quibus ad Richardum Albanensem Episcopum, ac in Gallia Cardinalem Legatum scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Sunt quidam, qui infamiam suam non aliter se posse velare arbitrantur, nisi famam bonorum lædere, & visa sincera incrustare moliantur, qui alia de causa Simoniam non reprehendunt, nisi quia Simoniaci esse non possunt, cum alii in Ecclesia assequuntur, quod isti præpedientibus quibusdam incursionibus assequi non merentur.* Hinc non simplices, sed solas præfato peccatoris oleo perunctas preces quidam volunt esse munus à lingua. Et quod eo perungi soleant preces omnes, generatim omnes à Patribus & Canonibus passim de Simonia notari. Interim etiam simplices, licet fortasse non sint munus, fatentur palam ambitiosas, ideoque graviter culpandas. Quidam tamen volunt & à nostro Gregorio & ab omnibus antiquis Patribus simplices etiam preces de munere damnari. Etenim beneficium quovis modo postulare est libertatem vendere, est subire servitutem, est seipsum obligare, adeoque & munus offerre. De obsequii munere Gregorius item & Urbanus secundus rectè dicunt, *Eo fine impensum:* Etenim ad Simoniam requiritur explicitum aut implicitum pactum, id est, intentio permovendi ad rem sacram largiendam.

Epist. 133.

Etiam aliud beneficium, imò & aliud Sacramentum, possit esse damnatum Simoniæ pretium. Etenim Oxomensem Episcopum, qui Archi-diacono beneficium, & cuidam Clerico Prioratum pro dando sibi suffragio promiserat, ipsosque etiam suffragii venditores, à Metropolita Toletano damnari de Simonia mandat laudatus Pontifex Alexander. Ejusmodi pacta damnat gravissimè, & à Romani præsertim Pontificis electione, & eam peragentibus Dominis Cardinalibus abesse longissimè statuit in Lugdunensi Synodo etiam Gregorius decimus. Longissimè propelli debent à generalibus item ac provincialibus Regularium Capitulis & Electionibus: Sunt pessima Simonia, ab electis ista via Prælatis abigunt Spiritum Sanctum, ipsorum benedictiones vertunt in maledictionem, ac non unum dumtaxat aut alterum Monasterium, sed integras provincias implent interminabilibus discordiis, omni disciplina spoliant, Ecclesiæ ministerio reddunt inutiles, immò & nocivas. Ex eodem principio Clericum eo pacto ab Episcopo ordinatum, *quod super provisione sua non inquietabit eumdem*, Simoniacum definit Gregorius nonus. Istius namque inquietationis Clericus habet jus, ideoque ipsi sine Simonia non potest in isto casu renuntiare. Si similia fiant de aliis etiam ultrò citroque dandis ac recipiendis Sacramentis pacta, eadem lepra omninò laborabunt.

Cap. 31.

L. 5. tit. 3. c. 45.

CAPUT IV.

Quæstiones aliquot expediuntur.

QUæstio prima sit, An res sacra, quæ sit Simoniæ materia, debeat esse Sacramentum, aut aliquid Sacramentale? Partem affirmativam suprà secuti sunt Capellani Godofredi Lotharingiæ Ducis, in Episcopalibus ac aliis Ecclesiasticis beneficiis spirituale Sacramentum secernentes à jure temporalium, volentesque istud solum esse Simoniæ subjectum. Error est suprà abundè refutatus. Refutarunt ipsum etiam magna Chalcedonensis & secunda Nicæna Synodus, rigidissimè vetantes pretio dari non solùm sacros Ordines, sed & temporale officium Ecclesiastici Dispensatoris, Mansionarii, aut Defensoris, omnemque istam dationem atque acceptionem damnantes de Simonia. Laicus Patronatus tunc necdum erat in Ecclesia: Hinc ejus Canon meminit. Eum ad istum statim Ecclesia extendit, aut potiùs declaravit extensum. Et ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales scribit Sanctus Petrus Damiani: *Nec ille solummodò dicendus est Simoniacus, qui dat vel accipit de sacris Ordinibus pretium, sed & qui vendit Synodum, qui distrabit Sacerdotale judicium. Sed fortasse aliquis dicat: Et ille ergo, qui pro Synodali sententia aliquid tribuit, Simoniæ crimen incurrit. Non hoc dixerim. Quia neque Naaman deliquit, dum fraudulento servo pro mundatoris sui reverentia munus obtulit.* Ecclesiastici judicis, sive de sacris, sive de civilibus rebus, sententias vendi non posse ostendit eximiè. Quod utinam à quibusdam Episcoporum Officialibus, miseram plebem sub sportularum fuco expilantibus serio attendatur. Vexam illam redimit, ideoque patitur iniquitatem, non facit. Antiqua Patrum Lex Ecclesiis ac Monasteriis, non habentibus aptam Prælato personam, permittit eligere aut potiùs postulare de aliena Ecclesia aut Monasterio: Ejusmodi enim Electum aliena Ecclesia aut Monasterium dare non cogitur, sed gratios concedit. Nescio quod Sardiniæ Monasterium nolebat nisi pretio concedere. Et videtur non caruisse fundamento. Uti enim servus ad Domini, ita ad Monasterii jus ac dominium spectat Monachus, ideoque videtur gratis non esse donandus. Præsertim si fuerit eminens aut insigniter utilis persona. Oppositum tamen respondit apud Gratianum, & omnem hìc exactionem de Simonia damnavit Bonifacius quartus. Quod nempe Monachus sit res sacra, & ad sacrum dumtaxat servitium Deo consecratus. Hinc neque quid sacrum, neque quid sacro adnexum posse vendi, meritò tradunt Doctores Scholastici. Nisi sit res plenè temporalis, & separabilis: qualia sunt sacra vasa ac vestimenta, aut possessiones Ecclesiarum.

L. 2. Ep. 2.

I. q. 2. c. 2.

Altera quæstio est, An Ecclesiasticorum beneficiorum, ac præsertim simplicium officiorum nundinatio damnetur solo humano jure, an etiam naturali

naturali ac Divino? Doctores Scholastici passim Divini ac humani juris Simoniam distinguunt, omniaque ista volunt damnari solo humano jure, ideoque ex causis posse per Romanum Pontificem divendi. Criminis istius suspicione graviter olim laboravit Bonifacius nonus, ideoque Palatini Clerici ipsum purgaturi, apud Theo-
L. 2. c. 9. doricum à Niem ex ista Theologia dixerunt Pontificem hac in re non posse esse Simoniacum, sed ipsi ex causis similia licere. Aliud sensit ejus Anti-Papa Clemens septimus, cujus ad urbem Legati Bonifacio multa improperanti reposuerunt; *Saltem Dominus noster non est Simoniacus*. Eamque veritatem secuta est Constantiensis Synodus, damnans ac degradans Joannem vigesimum
Sess. 10. tertium, *Quod Ecclesias Cathedrales, Monasteria, Prioratusque conventuales, & cætera beneficia Ecclesiastica pretio appretiato notoriè distribuisset*. E-
Sess. 11. tiam quod Ecclesiæ vendidisset officia. Lucet ex variis articulis facti in ipsum processus. Et ad novi Pontificis electionem processura laudata Synodus, eligendum adstrinxit ad reformandam Ecclesiam in capite & membris, ipsamque etiam Romanam Curiam in variis articulis, quorum fuit quartus decimus: *De exstirpatione Simoniæ*. Et hæc Decreta respicit in opusculo de Simonia Joannes Gerson: *Talis Simonia novissimè per sacrum Constantiense Concilium judiciali severitate damnata est in capite*. Utique Joanne vigesimo tertio. Eam damnari dicit à jure Divino, ideoque nec in Domino Papa ex ulla causa posse purgari. Jus percipiendi temporalia, licèt temporale videatur, esse omninò spirituale causa finis ac radicis, ideoque Ecclesiasticum beneficium non magis posse vendi quàm officium, cui intrinsecè adnexum est, atque ita ejusdem naturæ. Eam, quæ aliam Divini, aliam Simoniam adstruit esse solius humani juris, doctrinam affirmat esse commentum Jurisconsultorum, Dei legem ignorantium. Ejusdem mentis fuit in suis Synodis Gregorius septimus, ex Domini verbo, *Gratis accepistis, gratis date*, ipso Divini Juris fonte, definiens, *neque Archi-Diaconatus, neque Archi-Presbyteratus, neque aliquid, quod ad spiritualem curam videatur pertinere, seu illi esse*
L. 5. Ep. 18. *connexum, posse dari pretio*. Esse Divini Præcepti addit in litteris ad Henricum Episcopum Spirensem. Et Godofredi Ducis Capellanos, non ut humani solummodo, sed & ut Divini juris eversores tractavit Sanctus Petrus Damiani. Et in litteris ad Lucensem Ecclesiam Alexander secundus, ac in litteris ad Lucium Sancti Juventii Ticinensis Præpositum Urbanus secundus, Præbendarum & Ecclesiasticorum ad temporalia spectantium officiorum venditionem damnantes de Simonia, solis utuntur Divinis scripturis, & Canone Chalcedonensi. A Simone Mago, quem constat impegisse in jus Divinum, aiunt non ipsam virtutum gratiam, sed sola ejus temporalia emolumenta fuise postulata ad mercatum. Et ipse, omnium primus in Simoniam, Chalcedonensis Canon jus Divinum ac avitam Ecclesiæ pietatem solummodò innovat, atque ita etiam Ecclesiasticorum beneficiorum, & ad temporalia spectantium officiorum nundinationem, quam damnat ac punit, supponit Divino juri repugnare. Eadem est ratio plurimorum subsequentium Canonum. Statuunt in ambitiosos, quorum nemo unquam onus seu officium, sed Episcopalem dumtaxat honorem ac opulentiam mercari voluit, ipsosque assiduè clamant esse Divini juris prævaricatores. Quisquis beneficiorum nundinationem solo positivo jure damnari credit, etiam asserere debet ante Ecclesiæ Canones nullam istic fuisse Simoniam: quod sanè horrendum est atque profanum. Etenim ante omnem de hac re Canonem scripsit ex sola Evangelica lege Tertullianus in libro Apologetico: *Præsident nobis probati quique Seniores, honorem illum, non pretio, sed testimonio adepti. Neque enim pretio ulla Dei res constat*. C. 39. Quod præsidendi honor sit non solum regendæ Ecclesiæ, sed & percipiendi stipendii jus, lucidè docet Apostolus, de diligentioribus scribens Presbyteris: *Duplici honore digni sunt*. Utrumque esse Dei rem asserit Septimius, ideoque non constare pretio, seu citra Simoniam nec vendi posse nec emi. Etiam Ecclesiastici Oeconomi, Defensoris, ac Mansionarii officia sunt Dei res, ideoque danda sunt gratis atque accipienda.

Quæstio tertia est, An Simoniæ crimen semper habeat adnexam hæresin, adeoque omnis Simoniacus sit etiam hæreticus? Partem affirmativam suadere videtur in litteris ad cives Florentinos Sanctus Petrus Damiani: *Omnes hujus ne-* L. 8. Ep. 11.
fandæ hæreseos peste corruptos esse hæreticos indubitanter asserimus. Cap. 35. Et in vita Sancti Romualdi Abbatis: *Et venenata illa hæresis, præsertim in Episcopali ordine, dura & ad convertendum rigida, ut semper promittens, semper de die in diem producens, atque in futurum procrastinans. Faciliùs possit Judæus ad fidem converti, quàm hæreticus Latro plenè ad pænitentiam provocari*. Agit de Episcopis & Canonicis sæcularibus, qui longa pessimæ consuetudinis circumscriptione cœcati existimabant Præbendarum nundinationem non esse peccatum. Ait Canonicos ad communem ac regularem in claustro vitam fuisse inductos, atque ita correctos, Episcoporum verò nec unum potuisse converti. Ejusdem Sententiæ fuerunt Florentini Monachi, de quibus in laudatis litteris idem Petrus: *Dicunt quia à Simoniacis Sacerdotibus nec Chrisma confici, nec Ecclesia dedicari, nec Clericalia jura conferri, nec Missarum ullo unquam tempore potuerunt solemnia celebrari*. Omnia ab ipsis seu data seu accepta Sacramenta dixerunt irrita, profana, & nulla. Quin & eorum Basilicas noluerunt ingredi, aut salutare. Quod nempè hæreticos crederent, quorum omnem benedictionem Divina justitia haberet pro attentato, ac verteret in maledictionem. Etiam ab ipsis sine Simonia ordinaros Clericos censebant hæreticos, aut certè hæretica communione pollutos. Loqui videntur ex Sancti Gregorii Magni ad Syagrium Augustodunensem Episcopum, ac suum in Gallia Vicarium, litteris: *Benedi-* L. 9. indict. 2.
ctio illi in maledictionem convertitur, qui ad hoc, ut fiat hæreticus, promovetur. Ep. 112. Et in litteris ad Brunichildim Francorum Reginam laudatus Ep. 115.
Pontifex dat rationem: *Ubi dona Divinæ gratiæ vena-*

venalia judicantur, ad Dei servitium non vita quæritur, sed magis contra Deum pecuniæ venerantur. Absque tali, palam hæretico, judicio non potest esse Simonia. Respondeo aliam esse mentis, aliam operis idolatriam. Etenim qui tormentorum metu, aut temporalis boni cupiditate adactus idolo contra conscientiam thus adolet, veram quidem, sed solius operis, patrat idololatriam. Potest & quis mente Orthodoxus voce hæresin profiteri, potest & opere. Et ita facit, qui de Spiritus Sancti & donatarum ab ipso gratiarum dignitate rectum sentit, & tamen humana libidine corruptus eadem mercatur. Hoc sensu omnem Simoniam Patres affirmant esse hæresin.

Quarta quæstio est, An Simonia ob temporalis muneris, seu materiæ exiguitatem possit, aliorum criminum more, decrescere in peccatum dumtaxat veniale? Rationem dubitandi subministrat in litteris ad Strigoniensem Archiepiscopum Innocentius tertius. L. 5. tit. 3. c. 18. Et dictum Archiepiscopum, & dicti Pontificis Cardinalem Legatum, qui istius electionem & consecrationem dato Pallio confirmaturus, sine equitatura per mare in Hungariam venerat, quod ab Archiepiscopi fratre, viro nobili ac potenti, generosum suis portandis sarcinis equum accepisset, quidam accusarunt de Simonia, consultusque Pontifex respondit apud Gregorium nonum: *In accipiendis vel dandis muneribus tria sunt vel maximè attendenda*, L. 5. c. 31. *Persona dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus. Qualitas personarum, ut à quo, & cui, videlicet an à paupere, divite, locuplete datum fuerit; æstimatio muneris & donationis tempus, si magni vel minoris pretii res data existat, & an instante necessitate, seu alio tempore conferatur. Si ergo prædictorum Cardinalis & fratris tui personam & qualitatem pensemus, non fuit magnum ab eodem fratre tuo equum unum Cardinali transmitti, quem etiam Joculatori non petenti vir tantus, & tam abundans fortè donaret*. Affirmat donum istud in personis istis fuisse modicum, ideoque Archiepiscopum ab omni Simoniæ scrupulo mandat esse securum.

Partem verò negativam suadet in litteris ad suæ Diœcesis Episcopos magnus Basilius: *Ne* Ep. 70. *velitis modicæ pecuniæ gratia idola Christo præferre, neque Judam sectantes, quæstus gratia secundò illum perdere, qui semel pro nobis cruci est affixus*. Episcopos istos, licet ab ordinandis Clericis pauculos solùm, & minutos denarios acciperent, damnat tamen idololatriæ & venditi Domini, id est, plenæ Simoniæ. Galliæ Episcopos, qui a solis divitibus accipiebant quid modici, eodem rigore perstringit in variis litteris Magnus Gregorius. Et ad Theodulfum Comitem, qui Parochialem sui patronatus Ecclesiam disponebat pretio dare, scribit apud Flodoardum in Remensis Ecclesiæ historia Hincmarus Metropolita: *Scias, quia si vel unum denarium tibi aliquis Clericus pro ipsa Ecclesia, vel pro aliqua alia in mea parochia, per se aut per immissam personam dederit, per me ordinatus in ea non erit*. Lib. 3. c. 26. Etiam in Mediolanensi Ecclesia, ad quam quasi ex ima Simoniæ abysso liberandam fuit à Romana Cathedra legatus Sanctus Petrus Damiani, Archiepiscopus exigebat pauculos denarios. Et plurimos, qui etiam unicum in quovis Sacramento exactum denarium de plena Simonia damnant, Canones infra suo loco adducentur. Et Malmesberiensis Cœnobii Electum, quod unà cum supplicibus pro impetranda confirmatione litteris scyphum misisset, uti Simoniacum rejecit, & nec ad Mathildis Augustæ preces dissimulare voluit Sanctus Anselmus, asserens se non videre, *quomodo ille à culpa posset excusari*. Etenim uti in L. 3. Ep. re levi pejerare, ita rem sacram vili vendere 120. est grave peccatum, immò & gravius: quia major Divinæ Majestatis injuria. Nam flocci fieri & vendi est etiam apud leges civiles insigni servo turpis ignominia. Quare hæc sententia est omnino vera.

Adversum argumentum exponit ipse Pontifex Innocentius: *Quod scriptum est, Beatus qui excutit manus ab omni munere, de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere vel pervertere solent. Quoniam si ipsa etiam persona Electi offerat Ordinatori suo vel Consecratori electuarium, aut de vino, sive de aliquibus hujusmodi, quæ modici pretii fuerint, & quæ votum recipientis inclinare vel movere non debeant, non tamen Ecclesia Romana interpretari consuevit, accipientem in his delinquere vel donantem*. Munus, quod Simoniam faciat, debet esse pretium, seu ut suprà à Gregorio septimo ac Urbano secundo audivimus, dari aut accipi debet ea intentione, ut alter ad spirituale retribuendum aut recipiendum inducatur. Et hinc qui tali mente non dat aut accipit, à lepra est purus. Hinc item quandoque solus donans, quandoque solus accipiens possit inquinari, & de duobus unum actum operantibus verum esse, quod de Lucretia Romana & ejus stupratore dixit in primo de Dei civitate libro Sanctus Augustinus: *Duo fuerunt, & unus adulterium commisit*. Exemplum supra audivimus à Sancto Petro Damiani. Et lucet in innoxia iniquæ vexæ redemptione. Porrò parva munuscula habere non solent generosi animi movendi virtutem, nec ab eximiis personis ad istum finem dari vel accipi, adeoque nec inducere Simoniam. Aliter data vel accepta fœdiùs quàm grandia maculabunt. Erunt enim hæresis in opere, seu externa fidei prævaricatio, quæ ob articuli læsi modicitatem non decrescit in culpam venialem.

Quinta quæstio est, An facta etiam per parentes aut alios circa alium Simonia noceat? Rationem dubitandi facit Sanctus Dominicus Loricatus, de quo ad Alexandrum secundum Pontificem scribit Sanctus Petrus Damiani: *Dominicus*, L. 1. Ep. 19. *cum esset in sæculo Clericus, quia tunc Simoniaca vigebat hæresis, à parentibus ejus data est Episcopo hircinæ pellis aluta. Hoc pavore perterritus contempsit sæculum, induit Monachum, arduumque mox Eremiticæ vitæ arripuit institutum. Sed quia malè promotus est, donec advixit, Sacrosancti Altaris usurpare ministerium non præsumpsit*. Et de Malguino Nivernensi Episcopo scribit Sancti Leonis noni Pontificis Synodus Remensis: *Nivernensis Episcopus surgens, pro Episcopio confessus est*

est plurimùm pecuniæ fuisse à parentibus datum, se tamen ignorante, eoque adepto nonnulla Ecclesiasticæ religioni contraria admisisse. Unde adserebat se Divinæ ultionis vindictam pertimescere. Ideòque si Domino Papæ & præsenti conventui dignum videretur, idem officium velle dimittere potiùs, quàm in ejus retentione animam suam pessumdare. Quæ ubi dixit, Pastorale Pedum ante pedes ipsius Apostolici posuit.

Pergunt de ipso Sancto Pontifice Acta Synodalia: *Ille tanti viri flexus devotione, favente Synodo, eumdem, quod absque suo consensu eadem pecunia data fuerit, Sacramento comprobare fecit, sicque illi per aliud Pedum ministerium Episcopale reddidit.* Notanda sunt verba: *Per aliud Pedum*. Ostendunt istius Episcopi, quod promotio vitiosa fuisset ac irrita, cessionem fuisse ratam ac necessariam. At ejus humilitatem miseratus Pontifex ipsum gratiosè restituit, ac per aliud Pedum reinvestivit. Ita nescio cui per parentum Simoniam promoto puero, qui ad discretionis annos perductus Præbendam renuntiarat, & postea per novam collationem denuò acceperat, respondit apud Gregorium nonum Clemens tertius: *Indulgentia, quam fratres tui* Canonici *tibi fecisse noscuntur, contentus existas, ratione primæ receptionis nihil audeas in ipsa Ecclesia vindicare.* Primam receptionem seu electionem declarat fuisse irritam, istumque uti ultimum Canonicum jubet ultimo ubique loco esse contentum. Proindè talis Simonia, licèt ignorantis conscientiam non maculet, ejus tamen adnullat promotionem: sed non facit irregularem, ne quidem ad istud ipsum beneficium. Dico, *Ignorantis:* Etenim conscium esse plenè Simoniacum, & omnibus subjici Canonum ac legum pœnis, lucet ibidem ex Rescripto Lucii tertii.

L. 3. tit. 5. c. 26.

Cap. 13.

Duo sunt casus, in quibus ista Simonia ignoranti non nocet. Primum edicit Cælestinus tertius: *Respondemus, quod nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat, id malitiosè fecisse, quamvis ipse promissionis conscius non fuerit, ejus tamen electio, tanquam Simoniaca pravitate præsumpta, est penitùs reprobanda.* Dicit Simoniam, quam quis inimico in alium animo dolosè committit, non nocere. Et meritò: *Alioquin*, inquit in litteris ad Abbatem Gemblacensem Innocentius tertius, *contingeret, quod alicujus factum, insidias inimico parantis, ei damnosum existeret, cui penitùs displiceret, & sic aliquis de fraude sua commodum reportaret.* Iniquitas posset quemvis supplantare. Abbatem Gemblacensem à Coloniensi Metropolita, quod Leodiensis suffraganea Ecclesia vacaret, confirmatum ac missum in possessionem, novus Leodiensis Episcopus extorquendæ pecuniæ animo infestabat, postulans ad novam confirmationem, ideoque dictus Abbas, ne ulla isti offerretur pecunia, cunctis suis Monachis sub anathemate interdixerat. Eorum interim quidam, ab Episcopi injuriis volens quietare Monasterium, inconsulto Abbate dedit pecunias. Et hic est secundus noster casus, de quo ad laudatum Abbatem scripsit Innocentius

Cap. 17.

Cap. 33.

III. *Quamvis secundùm sacrorum Canonum instituta etiam parvuli, qui cupiditate parentum Ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur, quia tamen longè diversum est non præbere consensum, & expressè aliquid prohibere, taliter duximus respondendum, quoniam ex eo, quod contra prohibitionem & voluntatem tuam, à qua postmodum minimè recessisti, aliquis te penitus ignorante promisit pecuniam & exolvit, præsertim cum is nulla tibi sit consanguinitate conjunctus, nihil tibi debet ad pœnam vel culpam imputari, nisi posteà consenseris, pecuniam solvendo promissam, aut reddendo solutam.* Abbas iste fuit Guilielmus primus, vir per omnia eximius, & Coloniæ Præsul erat Sanctus Martyr Engelbertus. Tua igitur seria contradictio facit tibi alienam, etiam amici, non nocere simoniam.

L. 5. c. 33.

Et hæc quidem de Ecclesiasticis beneficiis. Eadem est ratio Sacrorum Ordinum. Etenim eos, quos per commissam ab aliis Simoniam contigerit ignorantes ordinari, non esse Simoniacos, ideoque in accepto ordine posse per Episcopalis dispensationis gratiam permanere ac ministrare respondit apud Gregorium nonum Lucius tertius. Quod dispensatione egeant, lucet in Decreti Epigraphe: *Cum Simoniacè ordinato, qui Simoniacus non est, dispensari potest.* Utique per Episcopum. Canones enim, quoties dispensandi facultatem faciunt, non Domino Papæ, cui ipsorum auctoritate non est opus, sed Episcopis faciunt. Et hinc per parentum Simoniam ignoranter consecratus Sanctus Dominicus Loricatus, nunquam ministrare voluit. Ex quo vides Canonem hunc non esse Lucii tertii, sed omnino antiquum. Hircinæ pellis aluta erat res admodum modica. Evincit Simoniam à parva materia non fieri parvam.

Cap. 22.

CAPUT V.

Exponitur origo Simoniæ, ac decursus.

Simoniæ facinus esse Simone Mago longè antiquius, docet profanus Giezi, de quibus in litteris ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Sanctus Petrus Damiani. *Duo Simoniacæ hæreseos reperiuntur auctores, unus in veteri Testamento, alter in novo, qui etiam duo Simoniacorum genera perfecerunt, vendentium scilicet & ementium. Giezi siquidem donum Sancti Spiritus vendidit, Simon Magus comparare tentavit.* Quod ipsum in vita Sancti Hilarionis tradit Sanctus Hieronymus. Vendentium auctorem quidam ponunt profanum Esau, utpote qui Primogeniti jura, inter quæ erat & Sacerdotium, pro vili lente distraxit. Hinc enim habebat domi repositas, quas mater

Lib. 2. Ep. 2.

Jacob

Jacob fratri circumposuit, vestes optimas, id est, Sacerdotales. Ast ea via etiam Jacob, qui emit, & matrem Rebeccam, quæ mediatrix fuit atque executrix, reddemus scabiosos. Uti hodie laicus Patronatus, ita olim Sacerdotium adhæsit Primogenituræ, ideoque & ad illius instar potuit sine Simonia & emi & vendi. Postrema Judæorum ante Domini Adventum tempora fuerunt scabiosissima; nam & ipse tunc Pontificatus & annuus fuit contra manifestam Divinæ Legis jussionem, & lucidè venalis.

In novo Testamento Simon Magus dudum nullos habuit sequaces. Ne quidem apud duplicis Divinitatis fabulones Gnosticos, nefandissimos Christianorum morum eversores. Longè minùs apud alios hæreticos. Ecclesiam Catholicam dudum fuisse purissimam, lucet ex apologetico libro Tertulliani: *Præsident probati quique Seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti.* Cap. 39. Ad Montanum delapsus idem Scriptor nostrorum, quos Psychicos seu animales vocat, vitia undequaque congregat, ac invidiosissimè improperat: Nullibi tamen improperat Simoniam. Marcionitarum ac reliquorum hæreticorum facinora, & multam circa Sacras etiam Ordinationes indisciplinationem prodit & præscribit in Præscriptionum libro: at nec illic meminit ullius Simoniæ. Omnia fidelis suo tempore populi vitia, horrenda peste & gentili persecutione per Divinam Justitiam insigniter flagellata, refert in Sermone de Lapsis Sanctus Cyprianus; Felicissimi item sui Diaconi, & quorumdam illi adhærentium Presbyterorum ac Episcoporum facinora in litteris ad Sanctum Papam Cornelium, & Basilidis ac Martialis Episcoporum scelera in litteris ad Hispaniarum Ecclesias: verùm nullibi apparet Simonia. De sordida avaritia, ambitu, ac turpi in rebus civilibus quæstu, at non de Simonia accusavit etiam Paulum Samosatenum, Antiochiæ Patriarcham, laudata per Eusebium Cæsareensem Synodus Antiochena. Et hinc Romanæ Reipublicæ vitia curaturus apud Ælium Lampridium Alexander Augustus, Provinciarum & Civitatum Magistratus deinceps ad eam, qua Christiani Cleri electiones fiebant, regulam sanxit creari. Quod nempe tunc electiones nostræ omnem ignorarent maculam ac rugam. Quam immaculati in Sacramentorum administratione fuerint olim nostri Cap. 48. parentes, lucet ex canone Eliberino: *Emendari placuit, ut hi, qui baptizantur, ut fieri solebat, nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur.* Exposuit in Basileensi Synodo Julianus Cæsarinus, Romanæ Ecclesiæ ad Sanctam Sabinam Presbyter Cardinalis: Epist. 8. *Nonne gratis offerre & eleemosynam dare, pium est & charitatis opus? Sed quoniam tempore Baptismi nummos projicere in concham, speciem prætendebat mali, aboleri & emendari talem consuetudinem jussit Ecclesia.* Canonis, quo Sacerdotem esse turpis lucri cupidum vetat Apostolus, violati nec levissima suspicione voluerunt Patres nostri laborare.

Fateor Sanctis istis temporibus non defuisse Cleri, Episcopalis præsertim apicis, ambitum. Apostolus scribens, *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, nequaquam aerem verberavit. Loqui possit adversùs Thebutem, Hierosolymitanæ Ecclesiæ Presbyterum, qui istic vacantem ex Sancti Jacobi Martyrio Cathedram ambiit adversùs Sanctum Simeonem, ac repulsam passus, erroris labe maculare, & scindere conatus est integram atque indivulsam eò usque Ecclesiam, factus Dux ac magister Simonis Magi. Ita ex Egesippo refert Eusebius Cæsareensis. Lib. 4. c. 21. Et quis Valentini, Montani, Novatiani, Fortunati, Pauli Samosatensis, pluriumque in mediis Gentilium persecutionibus aliorum ambitum, natasque exinde hæreses & schismata ignoret? Et quod tam ab obsequio quam à lingua munus ambitui tunc servierit, non est ambigendum. Per datam Ecclesiis à Constantino Augusto pacem ac opulentiam cœpit insigniter crescere virus, ac ex ipso tandem prodiit turbulentia ac hæresis Ariana. Quod namque Presbyter Arius Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopatum adversùs Sanctum Alexandrum prætenderit, ac ob repulsam cœperit doctrinam ejus agitare, & novam ad divertendum ab ipso populum spargere, constat ex authenticis testimoniis. Malum cum fœnore traduxit in suos sequaces, de quibus in Epistola ad Solitarios Sanctus Athanasius: *Qui tot & tam graves ætate Episcopos relegarunt, in illorum locum juvenes, libidinosos, Ethnicos, ne catechismo quidem imbutos, nec non & digamos, & de maximis criminibus malè audientes, opum gratia & pecuniæ commendatione, modò aurum darent, velut emptores in foro, ad Episcopatum submiserunt.* Easdem ab ipsis nundinas addit fuisse persuasas etiam Meletianis. Utraque enim, ad instar Herodis ac Pilati, colligata factio ad suas in Deum Verbum blasphemias exequendas nummis indigebat, ad largitionibus corrumpendum populum. Et hæc apud Ecclesias est prima origo & mentio pecuniariæ Simoniæ.

Scabiem illi non suis solùm, sed & Catholicis adfricuerunt. Præsertim in Ægypto. Etenim sui temporis Episcopos à suis Antecessoribus Apostolis distare plurimùm, in litteris ad virum clarissimum Dorotheum queritur Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyter Isidorus Pelusiota, & dat causam: *Cum Apostoli unum, qui Apostolicam dignitatem pecunia se empturum speraverat, objurgarint,* L. 3. Ep. 393. *ac dixerint, Pecunia tua sit tecum in perditionem, isti contra Sacerdotii munus iis præsertim commiserunt, qui tamquam in foro ipsum emerunt. Nec verò hoc adhuc grave est, quamvis alioquin grave, verùm etiam hoc nomine magis efferuntur, quam alii ob probatam & voluntariam paupertatem. Atque cum à quibusdam videntur conviтiis impeti, statim Apostolicam dignitatem proferunt: Non enim nos, inquiunt, sed Episcopatum injuria adfecerunt.* Promotis ad Episcopatum ob vitæ meritum pauperibus valebant haberi digniores. Antiquæ adeò sunt hæ sordes; quas postea singulari Canone damnavit secunda Synodus

Nicæ-

Nicæna. Sui temporis Ecclesiam avita felicitate excidisse, & ejus sola signa retinere, ideoque mulieri, quæ opibus spoliata habeat solas amissorum ornamentorum thecas & arculas, esse similem deplorat idem Isidorus in litteris ad Zenonem Monachum, & causam denuò adjungit: *Alii vendere, alii emere Sacerdotium audent*. Adeò grassari lepram istam queritur, ut Christi Domini Divinas in ipsam minas pro fabula ducant impuri ejusmodi Episcopi, & pro cujusdam circulatoris figmento. Depauperatæ mulieris comparationem desumpsit ex Sancto Joanne Chrysostomo. Et in litteris ad Herminum Comitem lamentatur, non dumtaxat à lingua & obsequio, sed etiam munus à manu grassari pessimè, ac pergit: *Quamobrem sermo terra marique spargitur, nemini rectè viventi ad Sacerdotium jam patere aditum, non quod digni tanto desint muneri, sed quod non modò in multitudine delitescant, sed & invisi sint, & traducantur atque expellantur, nimirum qui multorum vitam reprehendant*. Omittere non possim hæc ejus ibidem verba: *Et vendentes & ementes Sacerdotium, magnum contra se proferunt argumentum suæ, quam de hoc negotio habent, opinionis. Alioquin non essent ausi emere & vendere rem Divinam, quæ optimæ debetur administrationi, rectisque moribus*. Novi Testamenti Sacerdotium ostendit Judaico esse longè dignius, ideoque & cum majori crimine deduci in nundinationem. Ei indivulsè adhærere hæresin, licèt non semper mentis internam, tamen externam operis. Quomodò Eusebius, Pelusii Metropolita, non Ecclesiastica dumtaxat officia, sed & sacros Ordines venderet, ac à suis Ministris vendi permitteret, atque ideò dicax Ægypti populus publicas in ipsum cantaret contumelias, refert ac deflet in pluribus Epistolis. Deflet ex vitio isto plurimas etiam alias divini Sacerdotii maculas promanare.

Ep. 406. · L. 5. Ep. 276.

Ep. 70. Quod etiam in Ponticam Diœcesin penetrarit pestis, lucet ex litteris Magni Basilii, ibidem Primatis. Item in Diœcesin Asianam. Lucet ex actis Sancti Joannis Chrysostomi, qui istic Antoninum Ephesiorum Primatem, & plures ab illo consecratos Episcopos ob idem crimen degradavit. Ea vide apud Hermiam Zozomenum, varios laudati Joannis Encomiastas, præsertim Palladium Helenopolitanum Episcopum in Dialogo cum Theodoro Diacono Ecclesiæ Romanæ. Cum trium autocephalarum Diœceseon invasione malum occupavit & Constantinopolitanam Ecclesiam, adversùs quam in Chalcedonensi Synodo dixit Eusebius Ancyræ Episcopus, primæ Galatiæ Metropolita: *Rogo ut civitates pro ordinationibus non solvant. Si enim non in civitatibus hi, qui eliguntur à civitate, ordinantur, à Synodo Provinciæ comprobati, solvuntur substantiæ. Et hoc probatum habeo, qui pro eo, qui ante me fuit, multa reddidi debita*. Agit in morem, quo à consecratis Episcopis grandes pecuniæ summas, quasi sedis suæ xenia aut Annatas exigebat Constantinopolitana Ecclesia, atque ita Cathedrarum solvebat substantiam, ac in pauperiem redigebat. Quod exactiones istas simoniæ arguerit Eusebius, lucet ex responso Philippi Presbyteri Constantinopolitani: *Ex regula hoc interemptum est. Hæc legibus & regulis interempta sunt. Altaria munda sunt*. Ecclesia Constantinopolitana, cui septuaginta auri libras postea fuisse in annuo reditu testatur in Justinianæo Codice Anastasius Augustus, modicas tunc habebat facultates, ideòque Patriarchalis Majestatis rapinam cogebatur per simoniacam invasarum Ecclesiarum expilationem sustinere. Hinc Metropolitæ suos Provinciales Episcopos, hi Clericos cœperunt tractare eumdem in modum, vendere aut gravare sacras ordinationes, nec non & Ecclesiastica officia, facereque omnia, quæ damnat secundus Canon Chalcedonensis. Quod etiam Orientalem Diœcesin scabies invaserit, lucet ex hocce in Ibam Edessenum Episcopum, Osrhoenæ Provinciæ Metropolitam, accusationis articulo. *Adhuc & de ordinationibus accipit*. Quod vitium quia in suis ad Antiochiæ populum sermonibus nullibi notat Sanctus Joannes Chrysostomus, censeo tunc necdum fuisse grassatum. Et laudatus Chalcedonensis Canon est in ipsum omnino primus. Eum supra laudavit & Philippus Presbyter: *Ex regula hoc interemptum est*. Hoc est, abusus hic per hanc præsentem Synodum jam abolitus est & circumscriptus. Ex quo vides istum Canonem etiam adversùs Constantinopolitanam Ecclesiam, & natam ex ipsa, sparsamque per alias Ecclesias lepram processisse. Quas adversùs simoniam leges laudet Philippus, ignoro. Nam prima in illam lex est in Justiniani Codice lex Leonis Augusti, lepram istam deinceps censeri sanciens inter crimina læsæ Majestatis. Ab illo igitur laudari existimo leges, quæ vetant solvi Ecclesiarum substantias, id est, distrahi ac dissipari.

Act. 16. · L. 1. tit. 2. c. 19. · L. 1. tit. 3. c. 31.

Et quidem Chalcedonensis Canon non plenè profecit. Eum quippe per dolosas technas & versutas humanæ subtilitatis elusiones incrustare & violare perrexerunt quidam Episcopi, adversùm quos elegantem suam Synodicam emittere, & laudatum Canonem innovare coactus fuit Sanctus Gennadius, primus post Chalcedonensem Synodum Patriarcha Constantinopolitanus. Ab eodem existimo impetratam, uti suæ Synodicæ confirmatricem, laudatam legem Augusti Leonis. Adversùs idem vitium statuit in litteris ad Lucaniæ, Brutii, ac Siciliæ Episcopos Sanctus Papa Gelasius, in litteris ad Sancti Cæsarii Arelatensis Archi-Episcopi querimonias Symmachus successor, secunda Synodus Aurelianensis, secunda Turonensis, Cabilonensis, in litteris ad Hispaniæ Antistites Hormisda Pontifex, Patresque & Synodi plures; præsertim Sanctus Gregorius Magnus. Grassari queritur per Galliam & Germaniam, per Helladem, per Epirum, per Africam, per Ægyptum, per Patriarchatum Antiochenum. Eodem de Gregorio habet Romanum Breviarium: *Syagrio Augustodunensi Episcopo Pallium dare noluit, nisi Neophytos hæreticos expelleret ex Gallia*. Id est, Episcoporum è Neophytis, Palatinis præsertim, simoniacas promotiones. Ejus pro expurgandis à pessima hæresi Ecclesiis labores variæ Epi-

Epist. 9.

ftolæ teftantur. Quantam puritatem induxerit in Romanam Ecclefiam, fuo loco patebit.

Porrò etiam Neophytorum hærefis eft partus Arianus, invafit & ipfos Auguftos Romani Imperii Principes. Etenim à Conftantio Augufto ad Eufebianæ factionis fuafum, & quidem mediante pecunia, fuiffe plurimos è Laicis nominatos atque intrufos Epifcopos adfirmat in litteris ad omnes ubique orthodoxos Sanctus Athanafius. Et de Chryfaphio, Theodofii Junioris Eunucho, & rectore peffimo, ejufque in Sanctum Flavianum Regiæ civitatis Epifcopum odio fcribit Evagrius Epiphanienfis: *Flavianus Chryfaphio, aurum pro ejus ad Epifcopatum*
L. 2. c. 2. *ordinatione poftulanti, facra Ecclefiæ vafa, quò eum confunderet, mifit.* Ex hac fcintilla prodiit flamma Ephefini latrocinii, & omnis violenta tragædia Diofcori ac Eutychetis. Latiffimè graffatum eft virus, poftquam Barbarorum Reges Romanum lacerarunt imperium, & in fua quifque abfciffa parte nominandorum Antiftitum jus, aut fimilem in Ecclefias violentiam præfumpferunt. Etenim apud Aurelium Caffiodorum exftat Refcriptum Athalarici Gothorum in Italia Regis ad Joannem Secundum Pontificem: *Nuper ad nos Defenfor Romanæ Ecclefiæ*
L. 9. Ep. 15. *flebili allegatione pervenit, cum Apoftolicæ fedi peteretur Antiftes, quofdam nefaria machinatione neceffitatem temporis aucupatos, ita facultates pauperum extortis promiffionibus ingravaffe, ut, quod dictu nefas eft, etiam facra vafa emptioni publicæ viderentur expofita. Hoc quantum fuit crudele committi, tantùm religiofum eft adhibita poteftate refecari. Atque ita Sanctitas veftra ftatuiffe nos præfenti definitione cognofcat, quod etiam ad univerfos Patriarchas atque Metropolitanas Ecclefias volumus pervenire, ut à tempore fanctiffimi Papæ Bonifacii, cum de talibus prohibendis fuffragiis, Patres Confcripti Senatus Confultum, nobilitatis fuæ memores, condiderunt: Quicumque in Epifcopatu obtinendo, five per fe, five per aliam quamcumque perfonam, aliquid promififfe declaratur, execrabilis contractus cunctis viribus effœtetur.* Simoniacas Romani Pontificis ac aliorum Epifcoporum electiones damnat, caffat, punit, ac pergit: *Et quia omnia decet fub ratione moderari, nec poffunt dici jufta quæ nimia funt, cum de Apoftolici confecratione Pontificis intentio fortaffe pervenerit, & ad Palatium noftrum perducta fuerit altercatio populorum, fuggerentes nobis, intra tria*
(a) 6500 Scuta. Noris. *millia folidorum* (a) *cum collectione chartarum cenfemus accipere. A quibus tamen omnes idoneos rei ipfius confideratione removemus. Quia de Ecclefiaftico munere pauperibus potius eft confulendum. Alios verò Patriarchas, quando in Comitatu noftro de eorum ordinatione tractatur, in fupradictis conditionibus atque perfonis intra duo millia folidorum jubemus expendere. In civitatibus autem fuis tenuiffimæ plebi non amplius quam quingentos folidos fe diftributuros effe cognofcant. Reliquos accipientes & Edicti præfentis & Senatus-Confulti nuper habiti pœna conftringat. Sed & dantes Canonum feveritas perfequatur. Vos autem, qui Patriarcharum nomine reliquis præfidetis Ecclefiis, quoniam conftitutio noftra ab illicita promiffione alteravit, reftat ut bona imitantes exempla, fine aliquo Ecclefiarum difpendio, dignos Majeftati Pontifices offeratis. Iniquum eft enim, ut locum apud vos habeat ambitus, quem nos Laicis divina confideratione præclufimus.*

Romanam Ecclefiam cunctis femper pauperibus fuiffe horreum commune atque afylum, rectè in Sancti Gregorii Magni vita advertit Joannes Diaconus, & multo teftimonio poffet oftendi. Poft datam Ecclefiis ab Augufto Conftantino pacem cœpit & Primatum fuum, ideòque & fui Epifcopi inthronizationem largiùs honorare: in ifta nummos fpargere pauperibus & alia xenia, uti faciebat Auguftus Princeps in publico gaudio fuæ coronationis. Quem morem alii item Patriarchæ, Primates, Metropolitæ, quin & Provinciales Epifcopi funt poftmodum æmulati. Ex eodem fonte natum eft, quod de Valentino Papa fcribit Anaftafius Bibliothecarius: *Valentinus* confecratus *lautiffimis dapibus fumptis amantiffimorum multis, & diverfis munerum donis facram plebem, & Senatum, populumque Romanum opimè ditavit.* Et in vita Adriani fecundi Guilielmus Bibliothecarius: *Adrianus* ex Sancti Petri, ubi confecratus fuerat, Bafilica *ad Patriarchium Lateranenfe reverfus eft, & confuetudinem ab eo, qua diverforum xeniorum hinc inde confluentium, retentis folùm quæ ufibus menfarum fufficerent reliquiis, pretia capiuntur, exclufit, dicens non effe pium, quod gratis accipitur pretio venundare, & chariores habere rationalibus fratribus irrationales nummos, pro quibus Chrifti pretiofus eft cruor effufus. Parvi pendantur, inquit, obfecro hæc pudenda pretiorum commercia, & quod gratis accipimus, gratis juxta Domini Præceptum largiamur, & oblationes Chrifti cum ejus hofpitibus & inopibus partiamur. Propter quos has nobis tribui Divinitùs fcimus.* Romanus populus confecratum Pontificem largis honorabat oblationibus & xeniis, è quibus ipfe Clero & veneratioribus civibus convivium, aliafque fibi parabat impenfas, reliqua erogabat in pauperes, aut quædam etiam pretio diftrahebat. Quæ pofteriorum dumtaxat Pontificum fuit confuetudo. Et hæc videns barbarus Italiæ invafor Odoacer, Erulorum Rex, avaritia captus fuit, ac ifta omnia fibi adfcripfit. Nec fine tituli fuco. Etenim nolens in Pontificem deinceps eligi, nifi perfonam fibi ac fuæ genti fidam ac firmam, electionem fibi confirmandam refervavit, & Regiam fuæ confirmationis gratiam omnibus iftis xeniis voluit honorari. Didicerat id à Wandalorum in Africa Regibus, qui etiam nullum fine fua licentia Epifcopum permiferunt confecrari, ac inter quos plurimùm laudatur Hildericus, quod omnibus iftis generatim Ecclefiis reddiderit libertatem electionis. Eadem violentia Romanam Ecclefiam, Sancti Fabiani martyrio vacantem, preffit Imperator Decius, de quo in litteris ad Antonianum Epifcopum Sanctus Cyprianus:
Tyrannus infeftus Sacerdotibus Dei fanda atque nefanda comminatus, cum multò patientiùs atque tolerabiliùs audiret levari adversùm fe æmulum Principem, Gallum ac Volufianum, *quam* fummum Chriftianorum Pontificem Cornelium *Romæ conftitui æmulum Sacerdotem*. Nullum nifi feipfum Ep. 52.
Augu-

Augustum Principem censebat in Romano Imperio posse esse summum Pontificem. Hinc talem Christianis creari vetarat Edicto, & cum ejus contemptu consecratum Cornelium est horrendè persecutus. Ex quo lucet summi Pontificis, cui etiam in libro de pudicitia attestatur Tertullianus, titulum esse Romano Episcopo longè antiquissimum.

Odoacri Regis in Romani Pontificis violenta ac Simoniaca attentata successores Gothorum Reges sunt etiam prosecuti. Accessit & aliud malum. Ambitiosi quidam Romani Clerici ab avaris & aurum videre non consuetis Barbarorum Regibus Pontificatum cœperunt etiam mercari. Hinc similem à Dioscoro Diacono iniquitatem, unaque suæ electionis schisma passus Bonifacius II. ex Vigilii Diaconi consilio statuit à vivo Pontifice deinceps sibi deligendum cum successionis jure Coadjutorem, elegitque dictum Vigilium. Simoniacum mercatum, vacante sede fieri consuetum, ita speravit præpediendum. At etiam Decretum istud erat Apostolicis Canonibus adversum, ideoque patrabat mala, ut evenirent bona. Hinc in vita laudati Bonifacii scribit liber Pontificalis: *Bonifacius Papa reum se confessus est, ac ipsum Constitutum in præsentia omnium Sacerdotum, & Cleri, & Senatus, incendio consumpsit.* Erat enim machina ac dolosa techna ambitiosi Vigilii, qui posteà tandem per insigniter pravas artes pervenit ad Pontificatum. Hinc igitur laudatus Pontifex per Romanæ Ecclesiæ Defensorem supplicavit Athalarico Regi, pessimæ istius, quæ Romanas Basilicas expilaret usque ad sacrorum vasorum venundationem, ambitionis atque Simoniæ pravitates & scandala exposuit, postulavitque medelam. Et Rex, licèt Arianus, omninò dedit. Cassavit electionem istiusmodi, & Palatinos Simoniæ mediatores damnavit ad plenam omnium receptorum restitutionem. Et quidem per Senatus-Consultum, ad majorem firmitatem. Attamen Regia exactio mansit integra.

Hinc ejus diminutionem ab eodem Rege efflagitavit Joannes secundus Pontifex, & est aliquid consecutus. Etenim Rex, quiantea ex arbitrio exegerat, statuit sibi deinceps pendi tria dumtaxat solidorum millia: Idque computatis etiam juribus chartarum, seu Regii Chartularii, & aliorum ad datæ confirmationis conficiendum instrumentum concurrentium Ministrorum. Et ad hujus exactionis contributionem concurrere voluit solos idoneos, id est, solos opulentos. Etenim personas idoneas esse cives, licèt plebejos, agro vel pecunia divites, ideoque ad curialia & alia Reipublicæ onera idoneos, docent leges variæ in Theodosiano præsertim Codice. Quare in Athalarici Edicto textus est vitiatus: *Omnes idoneos removemus*. Legendum est, *Inidoneos*. Hinc enim sequitur: *Quia de Ecclesiastico munere pauperibus est potiùs subveniendum*. Hoc est, ab ipsis nihil exigere debet Ecclesia, sed potiùs donare. Ex eadem benevolentia subdit: *In civitatibus suis tenuissimæ plebi non ampliùs quingentos solidos se distributuros esse cognoscant*. Avita Romani Pontificis aut aliorum Patriarcharum in Clerum & populum dona per Regiam exactionem vult deinceps non absorberi, sed dumtaxat contrahi ad pauperes, ideoque sibi à Pontifice quidem tria, ab aliis Patriarchis duo dumtaxat pendi solidorum millia. Hæc ad Patriarchas verba, *Dignos Majestati Pontifices offerant*, ostendunt omnium etiam Provincialium Episcoporum confirmationem fuisse Regi reservatam, liberam tamen ab exactione. Quod namque Episcopales Italorum Cathedræ tunc passim essent pauperes, lucet ex Ammiano Marcellino, agente de electione Sancti Damasi, ex variis Sancti Gregorii Epistolis, & ex Cleri Italici litteris ad Francorum Legatos, proficiscentes Constantinopolim ad Justinianum Augustum.

In Athalarici Regno nulli præter Romanum erant Patriarchæ, ideoque queritur, quomodò hoc suum Edictum velit non solummodò ad Romanum, sed omninò ad universos Patriarchas atque Metropolitanas Ecclesias pertinere? Dominus Cardinalis Cæsar Baronius per Patriarchas vult intelligi Metropolitas, utique Mediolanensem ac Aquilejensem, & Ravennatem. Quod enim tunc nec Calabria, nec Apulia, nec Campania, nec ipsa Sicilia aut Thuscia haberent Metropolitas, sed suffraganeo jure spectarent ad Romanam Metropolim, in Græcarum Synodorum scholiis est ostensum. Ast Edictum lucidè distinguit inter Patriarchas & Ecclesias Metropolitanas. Quare malim utramque vocem in consueta significatione supponi. Gothorum Reges censeri noluerunt Romani Imperii hostes aut laceratores, sed Augusti Collegæ, Rectoresque Imperii Occidentalis, Romanis vixere legibus: Hinc & Augusto more Edicta sua, Leges, Sanctiones pragmaticas, Senatus-Consulta, non ad solos sui Regni, sed ad omnes totius Romanæ Reipublicæ homines scripserunt, & voluerunt pertinere.

Et quidem in barbaris Regibus tolerari poterat ista exactio. At quis crederet ipsam ab istorum expulsore Justiniano Augusto fuisse continuatam? Certè Romanam Ecclesiam reddere debuerat in avitam libertatem. Verùm altera aquam, altera manu portabat ignem. Hodiè fovere videbatur, cras Ecclesiastica jura hostiliter tractabat. Se victorem succedere dixit in omnia Gothorum jura, ideoque & in istas exactiones. Eodem pede progressi sunt Justinus secundus, Tiberius Constantinus, & Mauritius Augustus, adversus quem scribit in quinti Pœnitentialis Psalmi commentario S. Gregorius magnus: *Simoniana hæresis nostris maximè temporibus malitiæ suæ virus exercuit, & totius Ecclesiæ pacem schismatica infestatione turbavit. Concitavit enim adversùs Ecclesiam Dei, non solum innumerabilem populi multitudinem, verùm etiam Regiam, si fas est dicere, potestatem. Nulla enim ratio sinit, ut inter Reges habeatur qui destruit potiùs, quam regat Imperium, & quoscumque habere potest perversitatis suæ socios, eos à Christi consortio facit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate illectus, Sponsam Christi captivam cupit abducere, & passionis Dominicæ Sacramentum ausu temerario contendit evacuare. Ecclesiam quippe, quam sibi Sanguinis pretio redemptam Salvator noster voluit esse liberam, hanc iste potestatis Re-*

giæ jura transcendens facere conatur ancillam. Quantò melius foret sibi Dominam suam esse agnoscere, eique religiosorum Principum exemplo devotionis obsequium exhibere, nec contra Deum extendere dominationis fastum, à quo suæ dominium accepit Potestatis. Ipse est enim qui ait: PER ME REGES REGNANT. *Sed immensæ cæcatus cupiditatis caligine, & Divino ingratus beneficio, & contra Deum fastuosus, terminos quos posuerunt Patres nostri, contempto Divino timore transgreditur, & contra Catholicam veritatem furore suæ Tyrannidis effertur. In tantùm autem suæ temeritatem extendit vesaniæ, ut caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vendicet, & in Domina gentium terrenæ jus potestatis usurpet. Quod omnino ille fieri prohibuit, qui hanc beato Petro Apostolo specialiter commisit dicens:* TIBI DABO ECCLESIAM MEAM. *Obstruatur ergo os loquentium iniqua, & omnis hæreticorum acies obmutescat, quia nullas vires habet mendacium, quod ipsius ore veritatis reperitur destructum.* Exactionem, quam pessimè Simoniacam, Divinæque legi atque Ecclesiasticæ libertati adversam declamat tanto impetu, persolvit tamen optimus Gregorius: Quod nempe nec Papatum declinare posset, nec Principis avaritiam moderari. Solus Princeps, non ipse fuit Simoniacus, quia iniquam ac inevitabilem vexam redemit. Joannes Andreas, & quidam alii legum ac recentiorum Canonum periti, Regias istas exactiones à Simonia ac iniquitate purgare conati per varia rationum & consuetudinis pigmenta, fœdè hallucinantur. Porrò Gregorius non solum Principem, sed & populi, utique Romani, multitudinem accusat de Simonia; quod nempe consuetæ, quam afflictissimæ tunc per pestilentiam & Longobardos Romanæ Ecclesiæ paupertas ferre non poterat, in sese rogæ nollet plebs renuntiare. Eam, non uti spontaneam eleemosynam, sed uti suffragio suo debitum xenium expostulabat, ideoque omninò committebat Simoniam.

Duravit iniquitas usque ad tempora Sancti Agathonis Papæ, & Constantini quarti Imperatoris, vulgò Pogonati seu barbati, de quibus in laudati Pontificis vita Anastasius Bibliothecarius: *Hinc Pontifex suscepit Divalem jussionem secundùm suam postulationem ut suggessit, per quam relevata est quantitas, quæ solita erat dari pro ordinatione Pontificis facienda. Sic tamen ut si contigerit post ejus transitum electionem fieri, non deberet ordinari qui electus fuerit, nisi priùs Decretum generale introducatur in Regiam urbem secundùm antiquam consuetudinem, & cum Imperatoris conscientia & jussione debeat ordinatio provenire.* Remisit, idque in gratiam per laudati Pontificis Legatos feliciter directæ sextæ Synodi, solam pensionem pecuniariam, nequaquam Papalis electionis confirmationem, de qua pergit Anastasius in vita Benedicti secundi: *Hic Pontifex suscepit Divales jussiones clementissimi Constantini, magni Principis, ad venerabilem Clerum & populum, & felicissimum exercitum Romanæ civitatis, per quas concessit, ut persona, qui electus fuerit ad Sedem Apostolicam, è vestigio absque tarditate Pontifex ordinetur.* Etiam isti confirmationi cessit, ac Pontificum electioni plenam ac avitam libertatem reddidit idem Constantinus, magnus reverà ac optimus Princeps, atque proximus Benedicti successor Joannes quintus omnino fuit ita consecratus. Joannes quidem Platynus, Justiniani secundi Patricius ac Italiæ Exarchus, à Sergio primo extorsit pecunias; verùm non titulo electionis. Et hæc libertas permansit usque ad Leonem Isaurum, & Carolum Magnum, cujus successores confirmationis violentiam reduxerunt, atque ita Romanam denuò Ecclesiam longa & varia, alibi exponenda, servitute vexarunt.

Ab Erulis & Gothis impressam exactionis servitutem Constantinopolitani Imperatores, Athalarici Edictum secuti, traduxerunt ad quasvis Patriarchales Ecclesias, ipsam etiam Constantinopolitanam. Etenim de Justino secundo, Justiniani magni per sororem nepote ac successore, scribit Evagrius Epiphaniensis: *Justinus alienæ pecuniæ adeò fuit appetens, ut omnia iniqui quæstus gratia divenderet, immò ipsa etiam Sacerdotia, Divinum numen minimè veritus, plebæis hominibus venalia passim exponeret.* Et infrà: *Dicitur Justinus Anastasio,* Sanctissimo Antiochenorum Patriarchæ, *succensuisse, quod postulanti ei pecuniam, cum Episcopus esset designatus, dare noluit.* Hæc optimo viro fuit causa relegationis. Et in Florentinæ Synodi Historia scribit Silvester Sguropulus: *Per totum Orientem Patriarchæ sub Mahumetana ditione, ut fama fert, Sultano exhibent mille florenos, ut Patriarchæ creentur.* Arabum ac Turcorum Tyranni sunt Justiniani principia ac vestigia secuti. Dixerunt se succedere in omnia Romani, quod ejecerant ex istis regionibus, Imperii jura, adeoque & in istas exactiones. In Turco-Græcia Zygomalas adfirmat Patriarchas hodiè vexari duplici exactione Turcica: Pescesio, quod pro novi Electi consecratione, & Charatzio, quod solvitur pro annuo tributo. Primum fuisse mille dumtaxat florenorum audivimus jam à Sguropulo, idemque adserit Chronicon Constantinopolitanum; in Patriarcharum Historia Malaxus dicit fuisse duorum millium, trium millium jam dictus Zygomalas. Symeon Hieromonachus Trapezuntinus pensionem primus obtulit, solvitque dumtaxat quingentos florenos. Mahometis Imperatoris qui cepit Constantinopolim, benignitatem variam in Gennadium secundum Patriarcham memorat Turco-Græcia, ejusque Regias, quibus & ipsum & subjectos ei Episcopos solvit ab omni exactione, litteras adducit Georgius Phranzes. Verùm barbara fuerunt beneficia, non durarunt.

L. 5. c. 1.

Cap. 5.

L. 2. c. 18.

CAPUT VI.

Exponitur aliorum in Europa Regum Simonia.

PEssima hæc pestis insigniter per Galliam grassata est in Regibus Merovingiis. Etenim de

de Gumtramno Rege, qui Bituricensem Remigii Antistitis morte vacantem Episcopatum gratis dederat Sancto Sulpirio, scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius Turonensis: *Cùm multi munera offerrent, hæc Rex Episcopatum quærentibus respondisse fertur. Non est Principatus nostri consuetudo, Sacerdotium venumdare sub pretio, sed nec vestrum pretio illud comparare, ne & nos turpis lucri cupiditate notemur, & vos Mago Simoni comparemini.* Nempe è sanctioribus Francorum Regibus fuit Gumtramnus, de quo tamen pergit idem Gregorius: *Laban Helenensis Episcopus hoc anno obiit. Cui Desiderius ex Laico successit. Cum jure jurando enim Rex pollicitus fuerat se nunquam Episcopum ex Laicis ordinaturum. Sed quid pectora humana non cogit auri sacra fames?* Eadem via Gondegesilus Dodo ex Santonensium Comite in ejusdem civitatis Episcopum subitò præfecit. Et rursum in eodem opere: *Ragnemodus Parisiacæ civitatis Episcopus obiit. Cumque Germanus ejus Faramodus Presbyter pro Episcopatu concurreret, Eusebius quidam negotiator, genere Syrus, datis multis muneribus in ejus locum subrogatus est. Isque accepto Episcopatu, omnem Scholam Decessoris sui abjiciens, Syros de genere suo Ecclesiasticæ domui Ministros posuit.* Quomodo Regina Brunichildis mendico rustico, à quo in agro errans fuerat reducta in viam, Antisiodorensem Episcopatum dederit in prœmium, videre possis apud Monachum Aimoinum. De eadem scribit in Sancti Eligii Tornacensis Episcopi vita antiquus Auctor: *Immaniter Simoniaca hæresis pullulabat in cunctis finibus & urbibus regni Francorum, maximeque temporibus Brunichildis Reginæ.* Addit durasse usque ad Dagoberti Regis tempora, & pergit: *Violabat hoc contagium Catholicam fidem, solicitè tamen pro hoc invigilabant Sancti viri Eligius & Andoenus* Rothomagensis Archiepiscopus, *& communi cum cæteris viris Catholicis habito Concilio, suggesserunt Principi & ejus Optimatibus, ut hoc mortiferum virus citò deleretur de Corpore Christi, quod est universalis Ecclesia. Habuit itaque effectum pia eorum petitio, & libenter obtinuerunt quod devotè rogaverunt. Tunc ergo omnibus placuit uno in Spiritu Sancto accepto consilio cum Regis Imperio, ut nullus pretio dato ad Sacerdotale officium admitteretur, neque eos qui ut lupi rapaces munera dando mercanda censebant dona Spiritus Sancti, sed hos potiùs qui essent boni testimonii viri, & irreprehensibilis vitæ, ad officium Pontificatus eligerent.* An hujus vitæ Scriptor fuerit Sanctus Andoenus, fateor me hæsitare. Quomodo enim is semetipsum titularet virum Sanctum? Consonat in Patrum vitis Sanctus Gregorius Turonensis, adfirmans Arvernos electi sui Galli confirmationem muneribus impetrasse à Theodorico Rege, & adjungens: *Tunc germen illud iniquum cæpit pullulare, ut Sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis.* Uti Wandali in Africa, & Gothi in Italia, ita in Gallia Franci Reges nullum sine suo placito & confirmatione permittebant consecrari Antistitem, atque ita ad vendendas Episcoporum & Abbatum Præfecturas sibi portam aperuerunt. Vendebant etiam Laicis, præsertim Palatinis. Hæc est Neophytorum hæresis, quam è Gallia ejecit magnus Papa Gregorius.

L. 6. c. 39. L. 8. c. 22. L. 10. c. 26. L. 3. c. 67. L. 2. c. 1.

Primus ergò hanc inferorum portam clausit hic sanctissimus Pontifex, deinde denuò reseratam Sancti Eligius ac Andoenus, & Rex Dagobertus. At ecce hujus posteri irerum patere fecerunt. Usque ad Merovingiæ stirpis exitum mansit apertissima. Regiæ domus Præfecti tunc sub ignavis Dominis omnia vendebant. Quin & tandem invaserunt omnia Ecclesiarum bona, in beneficium dedere suis militibus, atque ita ipsum Regnum & omnem Christianam disciplinam & vitam dissiparunt. Medicinam adhibere rursùm cæpit Pippinus Rex, ac ejus præsertim filius Carolus Magnus. Etenim per ipsum coacta sexta Arelatensis Synodus statuit: *Ut Laici omninò non audeant à Presbyteris munera exigere propter commendationem Ecclesiæ. Quia propter cupiditatem plerumque à Laicis Ecclesiæ dantur talibus Presbyteris, qui ad peragendum Sacerdotale officium sunt indigni.* Quod ipsum statuunt Moguntina Synodus, ac tertia Turonensis. Statuunt in solos inferiores Patronos, non in Dominum Regem: quod ipse, harum Synodorum Auctor, & acerrimus lapsæ disciplinæ reparator, sponte deposuisset vitium, ideoque Canonis fræno non egeret. Quod etiam Thusciæ, Pentapolis, ac reliquæ Italiæ Electos, lepra ista passim scabiosos, deinceps in Episcopos non consecrari postularit ab Adriano primo Pontifice, lucet ex hujus ad illum litteris, exstantibus apud Jacobum Sirmondum. Angilberto item Abbati, suo ad Leonem tertium Pontificem Legato, dedit hoc Commonitorium: *De Simoniaca subvertenda hæresi diligentissimè suadeas Pontifici, quæ Sanctum Ecclesiæ Corpus multis malè maculat in locis.* Hinc meritò à Sancti Galli Monacho scribitur mundum fecisse quasi novum. Ejus item, Aquisgranensia præsertim, Capitularia videantur. Sanctum opus ex Sancti Bonifacii Martyris suasu pater Pippinus cæperat, per varias Synodos ipse perfecit. Ejus filius & successor Ludovicus pius est prosecutus.

Cap. 8. Cap. 29.

Verum *blanda Patrum segnes facit indulgentia natos.* Hac in re deliquit Ludovicus. Sub ejus filiis malum revixit. Licèt enim Ludovicum Germaniæ Regem, quod nullam unquam Ecclesiasticam dignitatem pretio, sed Sanctis semper moribus dederit, laudent Annales Francorum Fuldenses, de seniori tamen & Augusto filius fratre Lothario scribit magnum Belgii Chronicon: *Illis temporibus viguit Simoniaca hæresis in tantum, ut publicè venderentur Episcopatus, & is qui plus dabat, Episcopatum acciperet. Nec erat aliquis Episcoporum aut Ecclesiasticorum virorum, qui zelo justitiæ ductus cum Imperatore aut Rege ageret, ut hoc nefas prohiberetur. Quia verò nemo erat Christianorum, per quem hoc malum corrigeretur, misit Deus flagellum Paganorum. Nam supervenientes Saraceni innumeros homines interfecerunt, & multas urbes cremarunt.* Ejus filios Ludovicum secundum Imperatorem ac Lotharium Lotharingiæ Regem laborasse eadem scabie, possit exemplis demonstrari. Adversùs ejus fratrem Carolum Calvum, Galliæ Regem, statuit Synodus Meldensis: *Cavendum est, & summoperè præcavendum, ac per virtutem Christi Sanguinis*

An. 876. F. 59. Cap. 41.

inter-

interdicendum, & Episcopis, & Regibus, & omnibus sublimioribus Potestatibus, ut nemo per Simoniacam hæresim regiminis locum obtineat. Quod ipsum statuit & tertia Valentina. Ejusdem vitii ipsum arguit Remensium Metropolita Hincmarus, & Bertiniani Francorum Annales. Ad
An. 869 malum è Gallia eradicandum Apostolicas vices Rostagno Arelatensi Archiepiscopo dedit Papa Joannes octavus.

Accensa rursùm fuit pessima, ac vix unquam plenè exstincta pestis post mortem Ludovici tertii Imperatoris, & in Germania exstinctum genus Caroli Magni. Etenim de Adelberti Comitis Hippo-Regiensis, Odalrici Comitis Palatii, Gileberti Comitis, & Lantberti Mediolanensis Archiepiscopi adversùs Berengarium primum Imperatorem rebellione scribit Luitprandus Dia-
Lib. 2. c. 15. conus Ticinensis: *Dum Lambertus defuncto Antecessore suo Mediolanensis Archiepiscopus ordinari debuisset, non parvam ab eo Rex Berengarius, contra sanctorum Patrum instituta, accepit pecuniam*; stipulatus insuper, *quantùm Cubicularii, quantùm Ostiarii, quantùm Pavonarii, ipsi etiam altilium Custodes accipere deberent.* Hanc exactionem, quam Lambertus, licèt invitus, tamen solvit, adeoque & ipse fuit Simoniacus, Luitprandus adfirmat fuisse causam conspirationis cum Odalrico Palatii Comite, & apertæ tandem rebellionis. Similes alterius etiam Berenga-
C. 12. 13. rii simonias refert in quinto libro. Et de Hugone Italiæ Rege, Episcopalem suam electionem & consecrationem confirmante, scribit ad Joannem undecimum Pontificem Ratherius è Lobbiensi apud nos Monacho Episcopus Vero-
Epist. 3. nensis: *Misit Rex in pitaciolo certam quantitatem stipendii, quod tenerem de rebus Ecclesiæ, de cæteris exigens jurandum, ut diebus illius, filiique sui, ampliùs non requirerem. Ego intelligens, quanta absurditas hoc consequeretur, non consensi. Quid magis? Adhibuit undique persecutores & adversarios, qui aut deterrerent me ut effugerem, aut irritarent ut in illum excederem, & ut me expellendi inveniret occasionem.* Vacantium Cathedrarum bona erant tunc in Regum custodia, ideoque novus Episcopus supplicare statim debebat levari ab ipsis manum Regiam, anteà ipsis non fruiturus. Et quia non per Regiam nominationem, sed ad Papales preces promotus fuerat Ratherius, gravissimè indignatus fuit Rex, *Juravitque per Deum, nec est mentitus, quod diebus vitæ suæ de ipsa ordinatione non esset gavisurus.* Simoniaca lucra sibi eripi fuit indignatus. Hinc manum Regiam de Episcopalibus bonis levare noluit, sed miserabile dumtaxat pitaciolum dedit Ratherio, tantasque crevit adflictiones, ut calamitatibus ille quàm scientia evaserit clarior, meritus tandem hocce Epitaphium. *Veronæ Præsul, sed ter Ratherius exul.* Exstat Epistola in Spicilegio Lucæ Dacherii.

Res ita cucurrit usque ad Henricum Sanctum, de quo Sigebertus Gemblacensis: *Hungaris Fran-*
An. 922. *ciam, Alsatiam, Allemaniam, Saxoniamque depopulantibus, Henricus Rex juxta urbem Mersburch congressus, vovens Deo pro adipiscenda victoria se hæresin Simoniacam de suo regno eradicaturum, inæstimabili cæde eos usque ad internecionem pœnè delevit.* Quod votum in ejus vita laudat etiam Nonnosius Monachus, itemque Luitprandus Diaconus Ticinensis. Verùm de illius successore Conrardo Salico scribit magnum Belgii Chronicon: *Reginardum Archi-Diaconum Virdunensem* Fol. 102. *Clerus & populus in Episcopum petivit, sed vacabat tunc Leodiensis Ecclesia, cujus Episcopatum magis ille ambiens, eum à Conrardo Imperatore per pecuniam obtinuit.* Addit Wippo in vita ejusdem Principis: *Basileam civitatem invenit Rex viduatam Episcopo. Ibi Simoniaca hæresis subitò apparuit, & citò evanuit. Nam dum Rex & Regina à quodam Clerico, nobili viro, nomine Udalrico, qui ibi tunc Episcopus effectus est, immensam pecuniam pro Episcopatu susciperent, postea Rex in pœnitentia motus voto se obligavit pro aliquo Episcopatu vel Abbatia nullam pecuniam ampliùs accipere, in quo voto pœnè benè permansit, sed filius ejus tertius Henricus, qui posteà Rex & Augustus effectus est, optimè & sine omni scrupulo Patrium votum expiavit, quia in omni vita sua pro omnibus dignitatibus Ecclesiasticis unius obuli pretium non dicitur adhuc accepisse.* Et in libro gratissimo Sanctus Petrus Damiani: *Ad* Cap. 36. *considerandum magni hujus Henrici Regis insigne præconium animum transferamus. Post Deum scilicet ipse nos ex insatiabilis ore Draconis eripuit, ipse Simoniacæ hæreseos, & multiplicis reverà hydræ, omnia capita Divinæ virtutis mucrone truncavit: Qui videlicet ad Christi gloriam non immeritò potest dicere: Quotquot ante me venerunt, fures fuerunt & latrones. Nam usque ad sui tempus Imperii Sacerdotium inexplebiles falsitatis, ut ita fatear, Babylonico Beli præbebat impensas; at postquam hic, auctore Deo, paternum obtinuit Principatum, Draconteis mox faucibus offam pius injecit, & sic immanem bestiam quasi Daniel alter exstinxit.* Rei seriem A. 1039. edicit in Virdunensis Ecclesiæ Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Barbarica rebellium Hungarorum irruptione vexatum Principem ait rediisse ad cor, & ad suos Synodaliter congregatos Episcopos hæc perorasse: *Lugens vobis incipio loqui, qui vice Christi in ejus Ecclesia constituti estis, quam sibi desponsavit, & suo Sanguine redemit. Sicut enim gratuita bonitate de sinu Patris per Virginem ad nos redimendos venire dignatus est, ita suis præcepit & dixit, mittens eos,* GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE. *Vos autem avaritia & cupiditate corrupti, qui benedictionem conferre debetis, in hac transgressione dando & accipiendo maledicti estis. Nam & Pater meus, de cujus animæ periculo valdè pertimesco, eamdem damnabilem avaritiam in vita sua nimis exercuit. Itaque quicumque vestrum hac se macula pollutum agnoverit, oportet ut à sacro Ministerio arceatur. Propter hanc enim offensam venit super filios hominum fames, mortalitas, & gladius. Omnes enim gradus Ecclesiastici à maximo Pontifice usque ad Ostiarium opprimuntur per vestræ damnationis præmium, & in cunctos spirituale grassatur latrocinium.* Hac voce ad pœnitentiam concussos fuisse omnes Episcopos addit laudatus Hugo, & à Patris sui animam commendante Augusto promulgatum hoc Edictum: *Ut nullus gradus vel Ecclesiasticum Ministerium pretio acquiratur. Et si quis attentarit, omni honore multetur.*

retur. Sicut Deus coronam Imperii gratis mihi dedit, ita ego quod ad religionem pertinet gratis impendo. Volo ut & vos similiter faciatis. Magnum Belgii Chronicon adserit ipsum etiam nocturna malignorum spirituum apparitione fuisse infestatum, liberatum à Sancto Laurentio, atque ita à leprosa Patris imitatione retractum. Hic est Henricus, cognomento niger, qui & Romanam à vitio hoc purgavit Ecclesiam, & Benedicto nono, Silvestro tertio, ac Gregorio sexto ejectis sufficicuravit Clementem secundum.

At de ejus degenere filio & successore Henrico quarto scribit ad Waltramnum Magdeburgensem Archiepiscopum Comes Ludovicus: *Omnis qui dignitates spirituales vendit, hæreticus est. Dominus autem Henricus, quem Regem dicunt, Episcopatus & Abbatias vendit. Etenim Constantiensem, Babembergensem, Moguntinensem, & plures alios pro pecunia; Ratisponensem, Augustensem, Strasburgensem pro gladio: Abbatiam Fuldensem pro adulterio, Monasteriensem Episcopatum, quod dicere & audire nefas est, pro Sodomitica immunditia vendidit. Quæ si impudenter negare volueris, teste Cœlo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes Scioli concludent: Ergo Dominus Henricus est hæreticus.* Exstat Epistola apud Abbatem Dodechinum in Supplemento Mariani Scoti. Confirmat

A. 1090. in litteris ad Sanctum Othonem Bambergensem Episcopum, publicatis per Jacobum Gretzerum,

Ep. 45. Fredericus Archiepiscopus Coloniensis: *Quem non moveat, quod omnis Ecclesiastici vigoris auctoritas Aulicis & Palatinis in quæstum versa est? Synodalis conventus Episcoporum, annua Concilia, omnes denique Ecclesiastici ordinis administrationes in Regalem Curiam translatæ sunt, quæ spiritualiter examinare debuerant. Quid de Episcopalibus Cathedris dicemus, quibus Regales villici præsident, quas disponunt, & de domo orationis Speluncam planè latronum efficiunt?* Et in libro de Bello Saxonico Bruno Mersenburgensis: *Henricus Rex Episcopos, non secundùm qualitatem meritorum, secundùm Canonum Decreta constituit, sed si quis majorem pecuniam dedit, vel major flagitiorum ejus adulator exstitit, hic quolibèt dignior Episcopatu exstitit. Cumque alicui sic Episcopatum dedisset, si alius plùs daret, vel ejus magis facinora laudaret, illum priorem quasi Simoniacum fecit deponi, & istum secundùm quasi sanctum in eodem loco consecrari, undè contigit, ut multæ civitates in illis temporibus duos simul Episcopos haberent, quorum neuter Episcopi vocabulo dignus esset. Ecclesiæ Bambergensi adeò omnis Romanæ, non solùm disciplinæ, sed & linguæ imperitum intrusit Episcopum, qui in festivitatis Paschalis Vigilia cantaret ad omnem Ecclesiam:* TERRA AUTEM ERAT INANIS ET VACCA. *Nempè ipse erat vacca biceps & bruta.* Et in libro de Ecclesiæ statu sub Henrico IV. Imperatore, & Gregorio VII. Pontifice venerabilis Gerhohus

Cap. 11. Præpositus Reicherspergensis: *Non electio Cleri, non consensus Honoratorum, non petitio populi in ordinandis Episcopis quærebatur, non sanctitati vitæ, non scientiæ illustriori delatum est, sed quicumque volebat, implebat manum suam, & factus est Sacerdos, non jam Domini, sed mammonæ, ac Principis hujus mundi dicentis; Hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me.* Ait Episcopatus & Abbatias passim imperitis ac malè moratis juvenibus fuisse venditos, ac pergit: *Parùm dixi vel ad gratiam, vel ad pecuniæ & obsequii exhibitionem honores Ecclesiasticos Laica manu fuisse adolescentibus collatos, quia insuper & ad impietatis & miseriarum augmentum hi faciliùs eosdem consequebantur honores, qui opinatissimi in flagitiis exstitissent.* Qui Regi utriusque sexus scorta adducerent, aut ipsi essent. Et adjungit: *Undè à capite, Imperatore videlicet, non benè sano, & à Pontificibus lepræ hujus contagio maculatis, per totum ferè Cleri corpus pestis se diffuderat. Nam dum Episcopus Episcopatum marcarum aliquot centenariis coemisset, quam non ipse subjectam sibi dignitatem ad resarciendum damnum suum venderet? Sic ergo ab eo Abbates, Præpositi, Archi-Presbyteri, Archi-Diacones, & Presbyteri constituti, quid non & ipsi Ecclesiasticarum administrationum usque ad sepulturæ locum & officium venale haberent? Quatenus & ipsi vel divitias cumularent, vel saltem marsupia exinanita replerent.* Ex hoc fœdissimo fonte natas adfirmat quasvis Cleri pro sacris functionibus exactiones, cùm quarum quibusdam nonnullæ hinc inde Ecclesiæ etiamnum hodiè conflictantur. Episcopalis apicis emptores non posse non esse inferiorum graduum venditores adserit in litteris ad Theodoricum ac Theobertum Francorum Reges Sanctus Gregorius Magnus. Vitii natura sic compellit. Quidquid adversùs Simoniam statuit Gregorius septimus, statuit adversùs hunc Henricum & ab ipso investitos Episcopos. L.7.indict. 1.Ep.116.

Etiam in Anglia grassatum est malum. Etenim de laudatissimo Rege Wlphero scribit Guilielmus Malmesberiensis: *Ejus bona infecit ac depressit gravis Simoniæ nota, quod primus Regum Anglorum sacrum Londoniæ Episcopatum cuidam ambitioso VVinæ venditarit.* Quod ipsum de Rege Hardecnut scribit Simeon Dunelmensis, addens divinitùs exindè punitum. Et hinc posteri Reges fuere correcti. Scabiem resumpsit Guilielmus Conquæstor, cujus manum ob Episcopatus donum adimpleturus Robertus Conventrensis Episcopus suæ Ecclesiæ ornamenta debuit distrahere. Ita scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis, addens adeò fuisse sordidum, ut ejus Justitiarii essent latronibus pejores. At tamen de eodem Rege ad Hugonem Diensem Episcopum, suum in Gallia Vicarium, scribit Gregorius septimus: *Rex Anglorum, licèt in quibusdam non ita religiosè, sicut optamus, se habeat, tamen in hoc quod Ecclesias Dei non destruit, neque vendit, & pacem justitiamque in suis subditis moderari procurat, cæteris Regibus satis se probabiliorem, & magis honorandum ostendit.* Mutationem istam debemus ejus in Regem consecratori Alredo Eboracensi Archiepiscopo, de quo Guilielmus Neubrigensis: *Alredus hominem ferocissimum, spirantem minarum & cædis in subjugatum armis populum, mitem reddidit, & religiosis pro conservanda Republica, tuendaque Ecclesiastica disciplina Sacramentis adstrinxit. A quo posteà loco Patris colebatur, ut cum ille cæteris imperaret, ab eo imperari sibi æquanimiter pateretur.* Regiam consecrationem,

Marginal notes (right column): F. 27. — L.3.c.8. — A. 1077. — L.9. Ep.5. — L.1.c.1.

nem, quam uti tyranno, regni invasori, ac viro sanguinum noluit impendere Stigandus Primas Cantuariensis, Guilielmo uti legitimo Principi dedit laudatus Alredus, ideoque omnia apud illum potuit. Tantùm potuit, ut ejus iram ac maledictionem horreret Rex barbarus, procideret in genua, veniam peteret, sponderet satisfactionem. A circumstantibus Palatinis quadam vice rogatus Episcopus, ut prostratum Regem erigeret, reposuit: *Sinite illum jacere ad pedes Sancti Petri*. Bonum opus adjuvit degradati Stigandi successor Sanctus Lanfrancus, qui ut hominem avarum & durum à Simoniacis Ecclesiæ rapinis retraheret, à delinquentibus passim exegit mulctas pecuniarias ad commodum Regis. Ita scribit Henricus Cnyghtonus. L.2. c.5.

At verò de ejus filio & successore Guilielmo Rufo pergit laudatus Neubrigensis: *Homo vecors, & inconstans in omnibus viis suis, Deo indevotus, Ecclesiæ gravis, nuptiarum spernens, passim lasciviens, opes regni vanissima effusione exhauriens, & eisdem deficientibus subditorum fortunas in hoc ipsum corradens. Homo turgidus typho immanissimæ superbiæ, & usque ad nauseam vel derisionem etiam doctrinæ Evangelicæ, temporalis gloriæ fœdissima voluptate absorptus.* Hæc ejus originalia vitia adjuvit Ranulphus Clericus Palatinus, ex infima plebis fæce per loquacis linguæ officia promotus, de quo Guilielmus Malmesberiensis: *Hoc auctore, sacri Ecclesiarum honores, mortuis Pastoribus, venùm locati. Audita namque morte cujuslibet Episcopi vel Abbatis, confestim Regis Clericus admittebatur, qui omnia inventa scripto exciperet, omnesque in posterum reditus Regio fisco inferret. Intereà quærebatur, quis idoneus in loco defuncti substitueretur, non pro morum, sed pro nummorum experimento, dabaturque tandem honor, ut ita dicam, nudus, magno tamen emptus*. Ab isto igitur Ranulfo seductus Guilielmus Rex invasit tres Ecclesiasticæ substantiæ species: Episcoporum & Abbatum spolia, proventus Ecclesiarum vacantium, & mercatum Prælaturarum. Hinc dicitur nudos vendidisse honores. Quod eos plus danti quasi sub hasta vendiderit, testantur Gervasius Monachus Cantuariensis, Guilielmus Thorne, Henricus Cnyghtonus, Matthæus Paris, aliique Anglicarum rerum Scriptores. Addunt quod etiam Diœceseon terminos vendiderit, ac Ecclesiarum consecrationes. Etenim Remigio Lincolniensi & Dorchestrensi Episcopo, suam Lincolniensem Ecclesiam consecrare paranti, opposuit se Archiepiscopus Eboracensis, adseverans se illic Metropolitam, ideoque sua auctoritate esse opus. Periculosè æger, ideoque vicinum Dei judicium metuens Rex, Sancto Anselmo Cantuariensem, dicto Remigio Lincolniensem Episcopatum gratis dederat, ideoque corpore, non mente sanatus ab utroque violenter exegit doni istius pretium, pendere nolentem Remigium subjecit Metropolitæ Eboracensi, atque ita per multas vexationes tandem coegit ad solutionem. Eum Guilielmus Neubrigensis verè scribit fuisse in omnibus suis viis inconstantem. Nam facti speciem, in qua duos Monachos de majori pretio contendentes exclusit, & tertio nihil spondere volenti Abbatiam cum elogio dedit, refert Henricus Cnyghtonus. Infelicissimè defunctus est in hisce criminibus, quæ insigniter correxit atque eliminavit ejus frater & successor Henricus primus.

L.1. c.2. (margin, beside "Rufo pergit laudatus Neubrigensis")
F. 123. (margin, beside "mus Malmesberiensis")
L.2. c.7. (margin, beside "nibus, quæ insigniter correxit")

Eodem tempore etiam in Gallia grassatum fuit malum. Etenim de Philippo primo Francorum Rege ad Rodericum Cabilonensem Episcopum scribit Gregorius septimus: *Inter cæteros nostri hujus temporis Principes, qui Ecclesiam Dei venumdando perversa cupiditate dissipaverunt, & Matrem suam, cui ex Dominico Præcepto honorem & reverentiam debuerant, ancillari subjectione penitùs conculcarunt, Philippum Regem Francorum Gallicanas Ecclesias in tantùm oppressisse, certa relatione didicimus, ut ad summum hujus tam detestandi facinoris cumulum pervenisse videatur*. Avitam Francorum Regum in omnes, Romanam præsertim, Ecclesias pietatem extollit Pontifex, & subdit: *Aut Rex ipse repudiato turpi Simoniacæ hæresis matrimonio, idoneas ad sacrum regimen personas promoveri permittat, aut Franci pro certò, nisi fidem Christianam abjicere maluerint, generalis anathematis mucrone percussi, illi ulteriùs obtemperare recusabunt*. Vide alias ejusdem Pontificis litteras ad ipsum Philippum Regem, ad Humbertum Archiepiscopum Lugdunensem, & ad omnes generaliter Episcopos Francorum. In Virdunensi Hugonis Abbatis Flaviniacensis Chronico exstat erudita Epistola, qua Hugo Diensis Episcopus & Romanæ Sedis per Galliam Legatus, suæ Pictaviensis Synodi Acta referens Gregorio septimo, adserit plures per Simoniam à dicto Rege intrusos Antistites fuisse à se extrusos ac degradatos, ac inter ipsos fuisse Abbatem Bergensis Ecclesiæ in nostra Flandria. Fœdissimam ejusdem Regis in dandis Episcopatibus Simoniam disces etiam ex variis Epistolis Sancti Ivonis Episcopi Carnutensis. Hæc omnia Historicè digesta oportuit, quod istorum temporum Canones vix possint sine illis intelligi.

L.1. Ep.38. (margin, beside "Inter cæteros")
Ep.75.76. (margin, beside "ad Humbertum")
L.2. Ep.5. (margin, beside "In Virdunensi")
Ep.64.65.66. (margin, beside "ejusdem Regis in dandis Episcopatibus")

Et malum non stetit in solis Regibus: etenim Regis ad exemplum totus componitur orbis. Serpsit etiam ad inferiorum in Ecclesia graduum Patronos. Illa præsertim Simonia, nata ex vacantis Ecclesiæ & proventuum ad ipsam spectantium Regia custodia, quam in Ratherium Veronensem Episcopum exercuit Hugo Rex Italiæ. Adversùs eam statuit tertia Francorum Valentina Synodus, ut Parochialium Ecclesiarum dotes deinceps non vexentur à Laicis Patronis, *& nulla redhibitio census inde exigatur*. Et Viennensis, cui Formosi Pontificis præsedit Legatio, Synodus: *Nulli census à Presbyteris, loco muneris, ad introitum, ut dicunt, Ecclesiarum exquirantur, aut vi aliqua extorqueantur*. Statuti justitiam atque necessitatem multis Scripturis & canonibus firmat Synodus Toslejana. *Ut Presbyter apud sæcularem Seniorem*, id est, pagi domicellum, *nulla precatione vel xenio Ecclesiam seu capellam obtineat*, sancit Synodus Nannetensis. Eundem canonem primo suorum Capitularium libro inseruit Hincmarus Metropolita Remensis. Precationes istas & xenia esse omnino Simoniaca, & digniorum personarum promotioni, ideoque & Ecclesiasticæ disciplinæ capitaliter adversa,

Cap. 9. (margin, beside "nis, & nulla redhibitio")
Cap. 6. (margin, beside "canonibus firmat Synodus Toslejana")
Cap. 16. (margin, beside "ter apud sæcularem Seniorem")
Cap. 17. (margin, beside "libro inseruit Hincmarus")
Cap. 8. (margin, beside "& Ecclesiasticæ disciplinæ")

sa, adfirmat in quarto libro. Quod nec unum obulum à Laico patrono permiserit exigi, istamque etiam exactionem de Simonia damnarit, L.3. c.26. suprà audivimus à Flodoardo. Et sub Victore secundo Pontifice statuit Synodus Tholosana: *Nullus Clericus, vel Monachus, vel alius pro eis Episcopatum, vel Abbatiam, vel Presbyteratum emere præsumat. Sed neque Comes, aut alia ulla Potestas vendere, aut pretium pro eis accipere audeat.* Presbyteros, qui Collegas suos de Ecclesiis extrudi per Laicos Patronos, & se intrudi impetrabant pecunia, damnant plurimi Canones, ostenduntque facinus istud fuisse frequentissimum. Richardus, gloriosi Martyris Thomæ in Cantuariensi Cathedra proximus successor, apud Rogerum Hovedensem statuit in sua Londinensi Synodo: Fol. 543. *Nulli liceat Ecclesiam dotalitii nomine ad aliquem conferre, vel pro præsentatione alicujus personæ pecuniam vel aliquod emolumentum pacto interveniente accipere.* Prævaricantes privat Patronatu. Porrò dotalitii nomine conferre Ecclesiam erat eam tradere alicui amico, qui ista vice præsentaret ad suum emolumentum. Quod ipsum statuit habita sub Honorio tertio per Stephanum Cantuariensem Archiepiscopum Synodus Oxoniensis. Ecclesiarum possessiones à Laicis Patronis destrui, talliis item & exactionibus gravari queritur, & damnat Lateranensis Synodus Alexandri tertii.

CAPUT VII.

An in Sacramentorum administratione aliquid accipere vel exigere sit Simonia?

QUod ex Regiæ ad Episcopatum nominationis Simonia natæ sint omnes Clericorum in Sacris functionibus exactiones, suprà audivimus à venerabili Gerhoho Præposito Reichespergensi. Demonstrare id exordiamur de exactionibus in Sacramentis, quorum primum est Baptismus, de quo Synodus Eliberina: Cap. 40. *Hi qui baptizantur, ut fieri solebat, nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur.* Exposuit, & Statuti rationes edixit in Basileensi Synodo Julianus Cardinalis Cæsarinus: *Apostolus præcipit ab omni specie mali abstinendum. Nonnè gratis offerre, & eleemosynam dare est pium & charitatis opus? Sed quoniam tempore baptismi nummos projicere in concham prætendebat speciem mali, emendari & aboleri talem consuetudinem jussit Ecclesia.* Eximia erat ista castitas, sed videtur Hispaniam non excessisse. Etenim in oratione de sancto Baptismate exclamat ad pauperes Catechumenos Sanctus Gregorius Nazianzenus: *Turpe est dicere, ubi est munus quod propter Baptismum offeram?* Muneris istius consuetudinem vigere supponit, verùm non extendi ad pauperes, ideoque ejus causa Baptis- Cap.4.6. mum ab illis non differendum. Quod Judæorum Patriarcha Ellel Tiberiadensi Episcopo in Baptismate obtulerit grandem auri summam, testatur in Ebionitarum hæresi Sanctus Epiphanius. Et de suo Baptismate scribit ad Sulpitium Severum Sanctus Paulinus: *Fusis redimens sua* Ep. 12. *crimina nummis.* Erat oblatio plenè gratuita citra omnem exactionem.

Verùm ad Lucaniæ, Brutii, ac Siciliæ Episcopos scribit Sanctus Papa Gelasius: *Sacerdotes baptizandis pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes, quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur. Et ideò nihil à prædictis prorsus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione revocati, redemptionis suæ causas adire despiciant.* Cunctis aliquid deinceps exacturis minatur honoris periculum, seu degradationem. Similem Canonem quasi ex nescio qua Carthaginensi Synodo adducit Gratianus: *Placuit ut unusquisque Episcopus per Ecclesias suas hoc faciat, ut qui infantes suos ad Baptismum offerunt, si quid voluntariè pro voto suo offerunt, ab eis suscipiatur; si verò per necessitatem paupertatis aliqui non habeant quod offerant, nullum eis pignus violenter abstrahatur à Clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios suos à Baptismo retrahunt. Quidam verò, dum differuntur, si sine gratia Baptismi de hac vita recesserint, necesse est ut ab illis eorum perditio requiratur, quorum spolia pertimescentes, à Baptismi gratia se subtraxerunt.* Quod facinorosa hæc avaritia quandoque in Clero grassata sit, docet nos etiam venerabilis Rupertus Tuitiensis Abbas in vita Sancti Hereberti Archiepiscopi Colo- Cap. 23. niensis: *Pauperi cuidam infantulus natus erat. Is quia pauper erat, & quia nihil quæstus in manu habebat, contemnebatur à Sacerdotibus, per totam urbem Coloniam puerulum illum circumferens, & eidem filiolo regenerationis gratiam offerri postulans. Defessus ergo & contemptus, ad Sanctum recurrit Heribertum Pontificem, & quod tali in re contemptus esset, magna & flebili voce conquestus est. Ille ut verè sapiens, currens, inquit, adfer illum ad me, ego enim illum habeo baptizare. At ille: Suscipe, inquit, ergo eum tu quoque de sacro fonte, & compater meus esse dignare. Baptizavit itaque pauperculum, non pro personis nostræ salutis appendens Sacramentum: Suo nimirum facto & exemplo tantæ civitatis tam multos redarguens Presbyteros, quod ausi fuissent fidem Domini nostri Jesu Christi habere in acceptione personarum.* Laudatum tamen Canonem, licet adducto Gelasiano utcumque consonet, numquam crediderim esse Carthaginensem, aut sæculi quinti. Pauperibus baptizandorum puerorum parentibus violenter pignus abstrahere est ab istius temporis Sanctimonia nimis alienum. Etenim quod in Baptismate convivium, & candidas neophytorum vestes tunc consuerint Episcopi donare pauperibus, ostendi possit vario exemplo. Laudatus ergo Canon est septimus secundæ Bracarensis, habitæ sub Pontificatu Joannis tertii, & nonus Synodi Emeritensis, celebratæ sub Papa Vitaliano. Ex quo vides Eliberini Canonis castitatem nec in ipsa Hispania dudum perseverasse. Eam tamen resumpsisse videtur undecima Toletana Synodus, Simoniæ damnans Presbyterum, qui

qui pro baptizandis proemia acceperit, etiam sponte oblata. Dico, *videtur*: Utique ex lectione Garziæ Loayzæ. Etenim antiqua lectio non habet, *Etiam voluntariè oblata*; sed, *Nisi voluntariè oblata*.

Quidquid sit, juxta laudatum Sancti Gelasii Canonem omnis dudum Ecclesia vixit. Hunc enim in sensum intelligo Carolum Magnum in
Cap. 12. Capitulari Episcoporum: *Nullus Presbyter Baptismatis Sacramentum pro aliquo pretio vendere præsumat*. Et Hedenulphum Laudunensem Episcopum, nisi priùs professum quod à baptizandis nihil exigi permitteret in sua Parochia, consecrare noluit Hincmarus Metropolita Remensis: Eam esse dixit regulam Ecclesiæ Romanæ. Etenim antiqui Romani Ordinis ad Presbyteros admoni-
Fol. 174. tio sic habet: *Nullus vestrum pro baptizandis infantibus proemium vel munus exigat*. Et in suo Capitulari statuit Herardus Archiepiscopus Tu-
Cap. 31. ronensis: *Ut nullus pretium pro Baptismo accipiat*. Et in sua apud Guilielmum Malmesberiensem Synodo Sanctus Cutbertus Archiepiscopus Can-
Fol. 197. tuariensis: *Presbyteri non accipiant pretium pro baptizandis pueris*. Et in sua ad omnes Parochos instructione Leo Papa IV. *Nullus vestrum pro baptizandis infantibus proemium vel munus exigat*. Repetit verba Ordinis Romani. Et in Remensi sua Synodo Sanctus Leo nonus: *Ne quis suo Baptismo quidquam exigat*. Quæ omnia Decreta sunt Henrico quarto anteriora: Ostendunt exactionis luem frequenter in Ecclesia fuisse.

Adversùs grassantem sub dicto Henrico scabiem statuit varia Gregorius septimus, & in Placentina Synodo singulariter de Baptismo succes-
Cap. 13. sor ejus Urbanus secundus: *Pro Baptismo nihil unquam exigatur*. Eam nuper publicavit illustrissimus D. Luca Holstenius adversùm illos, qui ejus quidem Decreta norant, sed adscripserant tertiæ Romanæ ejusdem Pontificis Synodo. Et in suis pro Gallicana Ecclesia constitutionibus Gualo Cardinalis, Paschalis secundi Pontificis Legatus: *Prohibemus sub excommunicatione, ne Sacerdotes vel Clerici, occasione alicujus consuetudinis, pro Baptismo, aliisque Sacramentis Ecclesiasticis, aliquid exigere vel extorquere præsumant, sed ea liberaliter & sine difficultate studeant canonicè ministrare. Moneantur tamen Laici diligenter, ne quod pro reverentia Sacramentorum devotio fidelium introduxit, ex avaritia velint aliquatenus revocare*. Quod ipsum in sua Lateranensi Synodo statuit
Cap. 2. Innocentius secundus, & adjunxit: *Nec sub obtentu alicujus consuetudinis ante vel post à quoquam aliquid exigatur, vel ipse* initiatus *dare*, utque ad Ministri exactionem, *præsumat, quoniam Simoniacum est*. Joannes de Crema, Honorii secundi per Angliam Cardinalis Legatus, in Londinensi, Calixtus secundus in Remensi Synodo, & alii plures idem tunc confirmarunt. Et in sua apud Rogerum Hovedensem exstante Londinensi Synodo Richardus Primas Cantuariensis: *Di-*
F. 543. *ctum est solere in quibusdam locis pro Baptismo nummos dari*. Definit esse Simoniam, damnatque anathemate. De omnibus generatim Sacramentis idem in sua Lateranensi Synodo statuit Alexander III. & addit: *Plures putant sibi ex hoc licere, quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur, non satis, quia cupiditate excæcati sunt, attendentes, quod tantò graviora sint crimina, quantò diutius animam tenuerint alligatam*. Circa Leonis IX. tempora hæc mortis lex adeò grassabatur, ut de S. Adelberone Metensi Episcopo, tamquam grande miraculum scribat apud Philippum Labbæum antiqua ejus vita: *Mandatum Dominicum*, GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE, *Præsul venerabilis perfectissimè adimplens, & dum vixit verissimè custodiens, numquam pro Ecclesiasticis officiis, nunquam pro ordinandis sui claustri Ministris, ne dum Abbatibus Monasteriorum, quos usque ad quadragenarium ferè numerum consecravit, proemium aut quòdpiam munus accepit, simoniacamque hæresim, ut venenum mortiferum, mortemque venenatam, semper exhorruit & aufugit*.

Notanda sunt Cardinalis Gualonis verba: *Moneantur tamen Laici diligenter, &c.* Continent exordia tertiæ in Ecclesia disciplinæ. Prima quid etiam gratis offerri aut oblatum accipi, secunda quid exigi vetuit in Baptismo, tertia hoc tandem permisit, verùm sub certo moderamine, de quo venerabilis Odonis, qui sub Gregorio octavo Parisiensem rexit Ecclesiam, Capitulare ad titulum de Baptismo: *Pro Baptismo nihil omnino ante exigatur, sed post laudabilis consuetudo exigi potest*. Et in Oxoniensi, sub Honorii tertii Pontificatu celebrata, Synodo Stephanus Primas Cantuariensis: *Firmiter inhibemus, ne pro aliqua pecunia denegetur Baptismus, vel aliquod Ecclesiasticum Sacramentum. Quoniam si quid pro devotione fidelium consueverit erogari, super hoc postmodum volumus per Ordinarium loci Ecclesiæ justitiam exhiberi, sicut in generali Concilio expressiùs & diffusiùs est statutum*. Utique in generali Innocentii tertii Pontificis Lateranensi Synodo, cujus hic est Canon sexagesimus sextus: *Ad Apostolicam audientiam frequenti relatione pervenit, quod quidam Clerici pro exequiis mortuorum & benedictionibus nubentium, & similibus pecuniam exigunt & extorquent, & si fortè cupiditati eorum non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contrà verò quidam Laici laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam, pia devotione introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere sub prætextu canonicæ pietatis. Quapropter & pravas exactiones super his fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus observari, statuentes ut liberè conferantur Ecclesiastica Sacramenta, & per Episcopum loci, veritate cognita, compescantur qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare*. Verba, *Ex fermento hæreticæ pravitatis*, notant eo tempore grassantes Albigenses, qui adductis jam pro prima & secunda Ecclesiæ priori disciplina Canonibus freti, omnem in Sacramentis, etiam post ipsa collata & sub consuetudinis obtentu, exactionem damnarunt de Simonia, blaterantes omnem Christianitatem esse lapsam in hanc pessimam hæresin, & periisse. Ex hac radice natus Joannes de Purneie, apud Anglos homo Wicleffista, omnes generatim, quod pro Ecclesiarum consecrationibus aliquid exigerent, Episcopos blateravit Simonia- A. 1382.

cos

cos atque hæreticos, uti testatur Henricus Cnyghtonus. Calumnia quibusdam visa est habere aliquid fundamenti, ideoque deducta fuit ad generalis Synodi examen: Eam tamen sprevit laudatus Pontifex, statuitque nemini ex quovis titulo negari Sacramenta aut sepulturam, nihil antea pro ipsis exigi, sed postea postulari posse consuetam elemosynam, & ad ejus impartitionem duros fideles per Episcopum cogi. In sua postmodum sub Eugenio quarto habita Synodo Nicodemus de Scala Frisingensis Episcopus addidit: *Districtè præcipiendo interdicimus, ut quisquis Sacerdotum pro administratione ullius Sacramenti vel Sacramentalium paciscatur de sibi danda pecunia, nec aliquo alio æquivalenti pro eadem, sed volumus dispositis absque dilatione, tempore & loco congruis, administrari & exhiberi secundùm ritum Ecclesiæ. Verùm quod rationis & juris explorati existit, quod socii passionum sint pariter & socii consolationis, permittimus ex post exigi, etiam cum imploratione officii Judicis, quantitatem in talibus consuetudine decisam, ad quam Laicos hortamur, & quantum de jure est distringimus, & compelli volumus.*

Quæstio est, an istam, toties & adeò graviter de Simonia damnatam, seu ante seu post exigendi consuetudinem purgare potuerit Innocentii tertii Synodus ac probare? Respondeo à cunctis Ecclesiasticæ disciplinæ dilectoribus optari, ut Ecclesia in avita castitate & sanctimonia mansisset. Cordis nostri duritia extorsit aliud permitti.
Fol. 531. Duritia illa, adversùs quam apud Rogerum Hovedensem dicunt Decreta Abrincensis in Normandia Synodi, factæ per Cardinales Albertum ac Theoduinum, Legatos Alexandri tertii: *De exactionibus pro Baptismo nihil perfectum est, quia Episcopi Normandiæ Decretum illud recipere noluerunt*. Utique Decretum, quo quid in Baptismo
A. 1178. exigi vetabatur. Latiùs hæc referunt Joannes
A. 1172. Bromptonus Abbas Jornalensis, & Gervasius Monachus Cantuariensis. Similes in omni Gallia Episcopos reperit Gualo Cardinalis, qui vel ipsi, vel ipsorum Cathedralia aut Collegiata Capitula possidebant Parochialium Ecclesiarum Decimas, ideoque volebant de ipsis splendidè vivere, & miseros Parochos esurire, atque ita cogi ad victitandum de solis oblationibus aut exactionibus Sacramentorum. Crevit adsiduè malum, & sua extirpante manu validius reperit laudatus Innocentius. Hinc Episcopos & alios Parochialium Decimarum possessores ad plenam Parochorum sustentationem cogere non valens, antiquam spontaneæ in Baptismo & quibusvis Sacramentis oblationis consuetudinem admisit in legem ac necessitatem, permisitque exigi, at post datum gratis Sacramentum. Non sacri ministerii, sed Clericalis alimentationis titulo per debitæ eleemosynæ medium fit exactio ista, atque ita pura est à lepra Simonis. Attamen Episcopi, & alii jam dictas Decimas possidentes Prælati, eorumque Capitula ac Monasteria, rigidum coram Deo onus portant dandæ Parochis sustentationis integræ, & miseras plebes liberandi ab exactionibus variis, suspectis & offensivis, ad quas isti à paupertate coguntur. De qua re largiùs suo loco.

Secundum Sacramentum est Christiana Confirmatio, circa quod olim simul cum Baptismo conferri solitum adductos jam Baptismales Canones antiqua servavit Ecclesia. Elementum ejus est Chrisma, utcumque pretiosum. Hinc variam de illo exactionem posterior vidit ætas, & damnavit. Prima id fecit Bracarensis Synodus secunda: *Placuit ut modicum balsami, quod pro Baptismi Sacramento Ecclesiis datur, quia à singulis tremissis pro ipso exigi solet, nihil ulteriùs exigatur*. Exactio fiebat ab Episcopo. Eam Synodus damnat ut suspectam Simoniæ. Quod ipsum facit sub Gregorio Magno habita Barchinonensis Synodus: *Nihil pro liquoris pretio exigatur*. Utique per Episcopum à Presbyteris Parochialibus. Sponte oblatum accipi permittit Synodus Emeritensis. Eadem exactio in Gallia adeò viguit, ut ad septimi sæculi medium Landericus Parisiensis Episcopus in suo, quod Sancti Dionysii Monasterio dedit, Synodali privilegio inseruerit hunc articulum: *Volumus, & pro Sancti Dionysii Martyris reverentia concedimus, ut sine pretio Chrisma & oleum suscipiant*. Idem privilegium Corbejensi Monasterio dedit cum quindecim Collegis Bertefridus Episcopus Ambianensis. Et hinc Gallicanæ Ecclesiæ sub Merovingiis Regibus lapsam disciplinam reparans Carolus Magnus, statui voluit à Cabilonensi Synodo: *Quidam fratres dixerunt consuetudinis antiquæ fuisse in eorum Ecclesiis, ut pro balsamo emendo ad Chrisma faciendum, sive pro luminaribus Ecclesiæ concinnandis, binos vel quaternos denarios Presbyteri darent. Unde omnes uno consensu statuimus, ut sicut pro dedicandis Basilicis & dandis Ordinibus nihil accipiendum est, ita etiam pro balsamo sive luminaribus emendis nihil Presbyteri Chrisma accepturi dent. Episcopi itaque de facultatibus Ecclesiæ Balsamum emant, & luminaria singuli in suis Ecclesiis concinnanda provideant*. Radicem pessimam, sub Caroli filio Ludovico repullulantem, exscidit denuò secunda Synodus Aquisgranensis: *Nullus Episcoporum vel Ministrorum ipsorum pro acceptione sacri Chrismatis aliquid exigere præsumat*. Et sub Ludovici filio Carolo Calvo Synodus Meldensis: *Nemo Episcoporum, vel quilibet Minister Ecclesiasticus propter sacrum Chrisma aliquid muneris accipiat, neque denarios, vel quælibet munuscula, quæ per Ministros Episcoporum inordinabiliter exiguntur*. Exactionem hanc esse nefariam scripsit in canonicis ad Laudunensem Ecclesiam litteris Hincmarus Metropolita Remensis, ideoque ejus Electum Hedenulfum consecrare noluit, nisi facta ejus solenni ejuratione. Etiam in suis ad Archi-Diaconos Capitulis edixit: *Ne apud Presbyteros, quando pro Chrismate accipiendo venerit, Eulogias exigant*. Spontè oblatum permittit accipi.

[Marginal notes: Cap. 4. (Bracarensis); Cap. 2. (Barchinonensis); Cap. 9. (Emeritensis); Cap. 16. (Cabilonensis); L. 1. c. 5. (Aquisgranensis); Cap. 45. (Meldensis); L. 5. c. 5. (Hincmarus)]

Malum etiam in Anglia fuisse grassatum usque ad tempora Sancti Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi, qui illud è multis proscriptum Ecclesiis reliquit in propria, testatur Guilielmus Thorne. Et huic fundamento nixa fuit longa & A. 1120. dura Monasterii Cathedralis cum Sancti Augustini cœnobio sub Theobaldo Archiepiscopo lis de Chrismalibus exactionibus, quas Augustinenses Monachi Simoniacas, & à variis Romano-

rum Pontificibus damnatas, cum dicto autem Archiepiscopo Cathedrales Monachi adferebant, non pro oleo & balsamo, sed exigi subjectionis titulo, ideoque esse immaculatas. Nam quod subjecta Ecclesia imperanti Ecclesiæ quid annuè pendat in subjectionis & prælationis notam, est antiquissima consuetudo. Hinc Augustinenses Cathedralibus tandem in perpetuum dederunt quamdam possessionem ea lege, ut illis deinceps Archiepiscopus Chrisma, Oleum, Sa-
A. 1143. cramenta omnia gratis administraret. Rei seriem
1144. latiùs refert laudatus Guilielmus. Et hinc Cathe-
1139. dralibus favens Richardus Prior Hagustaldensis adfirmat, quod Anglic. Ecclesiæ suis Episcopis & ipsorum Archi-Diaconis debeant pro Chrismate aliquam consuetudinem. Quospiam nummos so-
L. 2. c. 3. lere exigi scribit Gervasius Monachus Cathedra-
A. 1175. lis. Quod Eboracensis Diœceseos Parochiales Ecclesiæ septenos, Capellæ quatuor denarios penderent, testatur in opere de Eboracensibus Episcopis Thomas Stubs, laudans Turstinum Archiepiscopum, qui eos in perpetuum remisit. Eos à Richardo Cantuariensi Archiepiscopo, Sancti Thomæ proximo successore, fuisse de Simonia damnatos addit laudatus Gervasius, ejusque Lon-
F. 545. dinensem Canonem refert Rogerus Hovedensis: *Dictum est solere in quibusdam locis pro perceptione Chrismatis nummos dari.* Damnat ut Simoniam sub anathemate. Quod ipsum rigidissimè confirmavit Hubertus Archiepiscopus, cujus Canonem vide apud eundem Rogerum. Damnarunt
F. 808. item Joannes de Crema, Cardinalis Legatus Ho-
Cap. 2. norii secundi in Synodo Londinensi, & in Oxoniensi Stephanus Archiepiscopus Cantuariensis, addens exactionem hanc esse rem absurdam, & jam toties damnatam.

Abusum in Romana etiam Ecclesia fuisse grassatum adfirmant Græci Schismatici, de quibus incogniti Auctoris Tractatus repertus Constantinopoli in Conventu Patrum Prædicatorum: *Tertia schismatis occasio fuit, quam Græci aliquando nobis in familiari colloquio adsignaverunt, scilicet superba nimis exactio Legatorum Papæ. Dicebant namque referentes, quod quando Legati Summi Pontificis ab ipsa Sede Apostolica annuatim Chrisma deferebant, nisi octoginta libras auri à Clero & urbis populo, præter alia dona & munuscula, eisdem impenderentur, non recedebant. Taceo agere, ajebant, de pompa & superbia, quam ipsi ostendebant.* At certum est esse fabulam. Etenim Chrisma per Legatos Apostolica Sedes nunquam misit Constantinopolitanæ Ecclesiæ, nec ulli Græcæ. Nisi forsan Photianis temporibus Nicolaus primus, aut Adrianus secundus miserit in Bulgariam, & tunc quid sordidi commiserit Formosus Portuensis Episcopus, de quo actum est abundè ad octavam Synodum. Nos Latini ex solo oleo & balsamo, Græci insuper ex plurimis odoribus Chrisma semper confecerunt. Quomodò igitur nos possumus ad ipsos transmisisse? Ejusmodi transmissionis nulla exstat authentica memoria. Apud ipsos soli Patriarchæ conficiunt, & ad omnes suæ Diœcesis Metropolitas & Episcopos transmittunt. Hinc enim Bulgarorum Archiepiscopo, dum ad Romanam communionem reverso transmittere noluit Patriarcha Constantinopolitanus, illius consecrandi potestatem fecit Innocentius tertius, uti tradit ejus vita, publicata per Franciscum Bosquettum, Episcopum Montis Pessulani. Hinc forsan sumpta occasio, ut Græci Schismatici fabularentur illud olim fuisse consecratum à solo Romano Pontifice, transmissumque ad omnes ubique Patriarchas. Est fabula, cujus neque Photius, neque Michael Cerularius, neque Nicetas Pectoratus, neque Marcus Ephesius meminit, neque octava Synodus, aut Florentina.

Quidquid sit, exactiones has Romana Ecclesia semper rigidissimè damnavit. Etenim ad ipsas singulariter ejerandas adegit Widonem Mediolanensem Archiepiscopum, dum ab omni Simonia istam purgavit Ecclesiam, Nicolai secundi Pontificis Legatus Sanctus Petrus Damiani. Quod eas in Placentina, Turonensi, & Claromontana Synodo damnarit Urbanus secundus, A. 1094.
testatur Bertholdus Presbyter Constantiensis. Est 1096.
in Placentina, per Lucam Holstenium publicata, Synodo Canon tertius decimus. Et in Remensi apud Rogerum Hovedensem Synodo statuit Calixtus secundus: *Pro Chrismatis & sacri Olei receptione nullum pretium exigatur.* Quod ipsum eisdem verbis in Lateranensi Synodo statuit Innocentius secundus, Eugenius tertius in Remensi, Alexander tertius in Turonensi, ac Lateranensi. Et ad Abbatissam & Conventum Auregniacensem scribit Innocentius tertius: *Pro* L. 2. Ep.
Oleo Sancto, vel alio quolibet Ecclesiastico Sacramento 46.
Episcopus, vel Archi-Diaconus sub obtentu consuetudinis, vel quolibet alio modo quidquam exigere vel extorquere non præsumat. Loquitur ex laudata Alexandri tertii Synodo Turonensi: *Nec sub obtentu consuetudinis reatum suum aliquis tueatur. Quia diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget.* Et ex laudata ejusdem Lateranensi Synodo: *Putant plures ex hoc licere, quia legem mortis longa consuetudine invaluisse arbitrantur, non attendentes quod tantò graviora sunt crimina, quantò diutiùs infelicem animam tenuerint alligatam.* Quem utrumque Canonem suis ad titulum de Simonia Cap.
Decretalibus inseruit Gregorius nonus. Apud eundem idem Alexander scribit ad nescio quem Episcopum: *Audivimus quod nummos pro Chrisma-* Cap. 16.
te ab Ecclesiis extorqueatis, quos nunc Cathedraticum, aliquando Paschalem præstationem, interdum Episcopalem consuetudinem appellatis: Exactionem damnat de Simonia. Et ad Cantuariensem Ar- Cap. 36.
chiepiscopum Innocentius tertius: *Pervenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam Suffraganei tui pro Chrismate certam censuerint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam Canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipant, recipientes in media Quadragesima quod recipere consuevere post Pascha, & ut causam recipiendi dissimulent, nomen denariorum variant, denarios, quos priùs Chrismales, secundò Paschales dicebant, consuetudinem mediæ Quadragesimæ nuncupantes.* Eam adfirmat nequissimam, utpote quæ fiat anticipato pretio, venditionem ac Simoniam, mandatque funditus eradicari. Ex quibus omnibus vides vitium fuisse

dudum

dudum grassatum in Ecclesiis, & ab ipso semper alienissimam fuisse Ecclesiam Romanam.

Quod etiam in ipsa Confirmatione quidam olim Episcopi exegerint, lucet ex Sancti Gelasii Pontificis decretalibus litteris ad Lucaniæ Episcopos: *Consignandis fidelibus pretia nulla Episcopi præfigant*. Et undecima Toletana Synodus, non pro Chrismate, sed pro consignandis fidelibus vetat aliquid accipi, nisi spontaneè oblatum. Nempe post damnatum à Barchinonensi & secunda Bracarensi Synodo, qui pro Chrismate exigebatur per Episcopos ab Ecclesiis Parochialibus, tremissem cœperant ab ipsis consignandis aliquid exigere Hispani Episcopi: Et istud damnat laudata Synodus Toletana. Alibi grassatum fuisse hunc abusum non lego.

Tertium Sacramentum est Sacro-Sancta Eucharistia, de qua etiam, quod olim cum Baptismo daretur, omnino intelligendus est sanctissimus, suprà adductus, Canon Eliberinus. De adultorum Eucharistia statuit vigesimus tertius Canon Trullanus: *Ut nullus, sive Episcopus, sive Presbyter, sive Diaconus, immaculatam tribuens communionem, ab eo qui communicat, ejus participationis gratia, obulos vel quamlibet aliam speciem exigat*. Exactionem damnat de Simonia, & exactorem mandat ut Simoniacum degradari. Et istum Canonem sic commentatur Theodorus Balsamon: *Cum satis longo ab hinc tempore in quodam loco, qui Calobychas appellatur, & in Chersonesi regione positus est, Sancta Dominica Paschæ Christi Resurrectionis diversarer, vidi quasdam illius regionis mulierculas, & quosdam homunculos, post matutinam Divinam Psalmodiam ad Catholicæ Ecclesiæ templum confluentes, cum ovis gallinæ panis fermento mixtis, & aliis quibusdam esculentis, vel etiam ad aliquid aliud aptis, & interrogavi quamnam ob causam hoc fieret, & audivi quod unusquisque iis, quibus potest, Sacerdotem donis, qui populo Divina Sacramenta porrigit, prosequitur. Neque enim aliter cuiquam licet Sacerdotem adire, & Divina ab eo Sacramenta percipere. Et tunc quidem reprehendi quod fiebat*. Damnat de Simonia. Quod judicium etiam in Latina Ecclesia semper viguisse adversùm similes quorumdam Parochialium Presbyterorum abusus, in dicti Canonis scholio ostendi. Similis enim oblatio non est spontanea, sed extorta.

Quintum Sacramentum est Extrema Unctio, de quo in Remensi Synodo statuit Sanctus Papa Leo nonus: *Ne quis pro infirmorum visitatione aliquid exigat*. Quod ipsum in alia ibidem Syno- A. 1119.
do sanxisse Calixtum secundum testantur Richardus Prior in libro de bello Standardico, & Si-
A. 1148. meon Monachus Dunelmensis. Et in Londinensi Synodo Joannes Cardinalis de Crema: *Pro vi-*
F. 533. *sitatione infirmorum, seu Unctione pretium non exigatur*. Et in alia ibidem apud Rogerum Hovedensem Synodo Richardus Primas Cantuariensis: *Pro Extrema Unctione nihil exigatur*. Confirmant Turonensis ac Lateranensis sub Alexandro tertio Synodorum Decreta, quæ in sua Londinensi executus est Primas Hubertus. Et in suo Capitulari ad titulum de Extrema Unctione Odo Parisiensis Episcopus: *Nihil inde penitùs exigatur, sive à paupere, sive à divite, sed si quid gratis datum fuerit accipiant*. Quod ipsum statuisse Turstinum Eboracensem Archiepiscopum laudat Thomas Stubs in Actis Pontificum Eboracensium. Et hac lege etiam hodie vivimus. Agunt laudati Canones in illos Presbyteros, qui Sanctum Oleum, quod ab Episcopis emerant, ipsi quoque vendebant.

Postremum Sacramentum est Matrimonium, de quo ad Januarium Calaritanum Episcopum, L. 3. Ep.
Sardiniæ Metropolitam, Sanctus Gregorius Magnus: 14.
De nuptiis Clericorum, utique minorum, *nullus, ut nunc fieri dicitur, quidquam præmii accipere præsumat, nisi quidquam sua sponte offerre maluerint*. Cur de solis Clericorum nuptiis acciperent ac exigerent, ignoro. De omnium generatim nuptiis statuit in Lateranensi Synodo Alexander tertius: *Ne pro nubentibus benedicendis* Cap. 7.
aliquid exigatur, districtius inhibemus. Et de celebrata per ejus Cardinales Legatos Theoduinum & Albertum Rhotomagensi Synodo scribit Rogerus Hovedensis: *De benedictionibus sponsarum nihil perfectum est, quia Episcopi Normandiæ illud Decretum recipere noluerunt*. Utique Decretum de non exigendo. Ab illis Episcopis non multum dissentire videtur Capitulare laudati Odonis: *Prohibetur districtè, ne ullus Sacerdos aut Capellanus exigat aliquid ante benedictionem nuptialem, sive pro testimonio ferendo, sive pro Matrimonio celebrando, occasione ferculorum quæ debentur pro nuptiis; celebrato autem Matrimonio recipiat fercula, & exigat, si necesse fuerit, sicuti consuetum est*. Quoniam Parochiales Presbyteros nuptiali convivio adesse vetat rigidissimè antiquus Patrum Canon, eis ex ipso fercula mitti permisit Gallicanæ Ecclesiæ consuetudo, quæ & ista fercula ob varia incommoda commutari induxit in oblationem pecuniariam. Hanc oblationem uti debitam exigi permittit Odo, verùm post celebratum Matrimonium, & impensam Sacerdotalem benedictionem. Hinc etiam in Oxoniensi Synodo statuit Stephanus Archiepiscopus Cantuariensis: *Firmiter inhibemus, ne pro pecunia Matrimonium contrahendum impediatur. Quoniam si quid pro devotione fidelium consueverit erogari, super hoc postmodum volumus per Ordinarium loci justitiam exhiberi*. Ita nuper statutum esse dicit in Lateranensi Synodo Innocentii tertii. Ejus Decretum supra exposui. Simile Sancti Edmundi Cantuariensis Archiepiscopi Decretum laudat Guilielmus Thorne. Etiam Joannes Tusculanus Episco- A. 1234.
pus, Martini quinti per Germaniam Cardinalis Legatus, obscœnam quorumdam, nuptialem benedictionem vendentium, abominationem damnat in Salisburgensi Synodo, & adjungit: *Per hoc non intendimus quod laudabiles consuetudines infringi debeant, quando possint Rectores Ecclesiarum recipere licitè, si nubentes post benedictionem aliquid offerre voluerint devotionis intuitu & pietatis*. Quæ omnia ad puerperarum purificationem extendit laudatus Archiepiscopus Edmundus. Et ista lege etiam nos hodie vivimus. Proinde circa omnia Sacramenta distingui debet triplex Ecclesiæ tempus ac disciplina. Prima neque exegit, neque accepit; secunda accepit sponte obla-

oblatum, tertia etiam exigit, utique sustentationis titulo, ac post datum Sacramentum.

CAPUT VIII.

Exponitur oblatio ac exactio in Sacramento Pœnitentiæ.

Eleemosynas esse ad Deo pro peccatis satisfaciendum longè efficacissimas, clamant omnia Christianorum documenta. Et hinc postquam quatuor famosi antiquæ Pœnitentiæ gradus abire cœperunt in dissuetudinem, ipsorum inlocum principaliter successit eleemosyna, jejuniis tamen ac variis mortificationibus ac epitimiis vestita, quousque tandem successit & alia Pœnitentialis rigoris relaxatio, de qua ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: *Sanctus Rudolfus*, Eugubii Episcopus, L. 1. Ep. 19. *ne à lapsis quidem commodum aliquod præter solam Pœnitentiam requirebat. Lapsos, inquit, potiùs erigam, quam ex eorum cadaveribus, more corvino, pinguescam.* Et in litteris ad nescio cujus Ecclesiæ Episcopum: *Non ignoras, quia cum à Pœnitentibus terras accipimus, juxta mensuram mune-* L. 4. Ep. 12. *ris eis de Pœnitentiæ quantitate relaxamus, sicut scriptum est; Divitiæ hominis, redemptio ejus.* Et in litteris ad Clericos Florentinos: *Cum Sacerdo-* L. 8. Ep. 5. *tes Ecclesiæ annosam indicunt quibusdam peccatoribus Pœnitentiam, numquid non aliquando certam pecuniæ præfigunt pro annorum redemptione mensuram? Ut nimirum facinora sua eleemosynis redimant, qui longa jejunia perhorrescunt. Sed quia hæc pecuniæ redemptio in antiquis Patrum Canonibus non reperitur, absurdum esse & frivolum judicabitur? Quod si hoc Laicis indulgetur, ut peccata sua eleemosynis redimant, ne surripiente mortis articulo ex hac vita sine reatus sui, quod absit, absolutione recedant, quid Monacho præcipiendum erit, qui & longam fortè Pœnitentiam, peccatis exigentibus, accepit, & pecunias olim, quibus redimatur, funditus abjecit?* Uti Laicis pecunia, ita Monachis voluntaria flagellatione suadet & probat redimere peccata, & hisce injunctas Canonicas ac Sacramentales satisfactiones. Et in litteris ad nescio quem Mona- L. 6. Ep. 20. chum: *Canonica vetat auctoritas, ut Pœnitenti Sacerdos unius diei jejunium non relaxet, nisi ad præsens digni pretii taxatione per eleemosynam compenset.* Et de suis apud Mediolanensem, cujus & caput & membra de varia Simonia punivit ac purgavit, Ecclesiam Actis scribit: *Widoni Archiepiscopo centum annorum Pœnitentiam indidi, redemptionemque ejus taxatam per unumquemque annum pecuniæ quantitate præfixi.* Quibusdam istic Clericis quinque, quibusdam septem annorum Pœnitentiam, & bina aut terna singulis septimanis jejunia injunxit, & addidit: *Qui jejunare facilè non potest, unam ex his diebus redimere licentiam habet, ita ut unum Psalterium meditetur, aut medium cum quinquaginta metaneis*, id est, genuflexionibus, *aut unum pauperem pascat, & lotis pedibus nummum porrigat.* Ex quo vides redimendæ satisfactionis morem fuisse tunc adeò solemnem, ut quomodò singula peccata suam pœnitentiam, ejusque qualitatem & tempus, ita & singulæ pœnitentiæ suam redemptionem, ejusque modum, & pro singulis annis, mensibus, diebus taxam haberent à Canonibus & Pœnitentialibus libris præfixam. Pœnitentialis Romanæ Ecclesiæ liber, quem suo tempore exstantem & usitatum laudat Sancti Ivonis Carnutensis Episcopi Decre- L. 15. ca. 206. tum, habebat hanc regulam: *Centum solidi dati in eleemosynam annum excusant.* Ejusmodi plures aliarum Ecclesiarum Canones laudatus Ivo istic adducit.

Rectè Sanctus Petrus Damiani adfirmat redemptionem istam non haberi in antiquis Canonibus. Etenim similem redemptionis Canonem, quem Alexandro primo adscribit in sua Conciliorum collectione Severinus Binius, certum est esse suppositum & multò posteriorem. Ejus interim meminit sub Benedicti octavi Pontificatu habita Synodus Salegunstadiensis: *Omnes bannitum je-* Cap. 15. *junium diligentissimè observent. Et si quis octo rerum*, tali jejunio *interdictarum aliquam redimere voluerit, unum pauperem, prout facultas sua erit, eodem die reficiat.* Et sub Joanne decimo per Sedulfum Metropolitam facta Remensis Synodus *decernit hanc Pœnitentiam his, qui in bello Suessionis inter Robertum & Carolum*, de Francorum regno contendentes, *acto interfuerant, injungendam: Videlicet ut tribus Quadragesimis per tres annos agant Pœnitentiam, ita ut prima Quadragesima sint extra Ecclesiam, & in Cœna Domini reconcilientur. Omnibus verò his tribus Quadragesimis, secunda, quarta, & sexta feria, in pane, sale, & aqua jejunent, aut redimant.* Et in suo ad Parochiales Presbyteros Capitulari Isaac Lingonensis Episcopus: *Nullus Presbyter aut Laicus Pœniten-* L. 1. c. 1. *tem cogat vinum bibere, aut carnem manducare, nisi ad præsens pro ipso unum vel duos denarios juxta qualitatem Pœnitentiæ dederit.* Verbum *Cogat*, Cap. 26. idem vult quod, *Permittat.* Et Herardus Archiepiscopus Turonensis: *Pœnitentem nullus cogat manducare aut bibere, nisi redemptio permissa sit, ita tamen ut pro eo priùs donet coram ipso redemptionem.* Ex quo vides redemptionem non potuisse credito fieri, sed debuisse præmitti: & aliquando Pœnitentis arbitrio permissam à Canone, quandoque opus fuisse auctoritate & gratia Episcopali. Et in suo ad Parochos Capitulari Leo Papa quartus: *Nullus Pœnitentem invitet carnem manducare & bibere vinum, nisi pro eo ad præsens eleemosynam faciat.* Quod ipsum habet antiquus Ordo Romanus. Et in litteris ad Augustam suam uxorem Fustradam Carolus Magnus, laudans Litanias ob suam de Barbaris Avaribus victoriam indictas: *Et à vino & à carne ordinaverant Sacerdotes nostri, qui propter infirmitatem, aut senectutem, aut juventutem abstinere poterant, ut abstinuissent, & qui redimere voluisset, quod vinum licentiam habuisset bibendi ipsis tribus* Litaniarum *diebus, ditiores & potentiores homines in unaquaque die solidum unum dedissent, minus potentes juxtà possibilitatem ipsorum, & qui ampliùs*

dare

dare non poterat, & vinum bibere volebat, saltem vel unum denarium donasset. Et Sanctus Cutbertus, qui ad octavi sæculi medium floruit Archiepiscopus Cantuariensis, statuit in sua Choveshoviensi Synodo: *De hoc,* utique de divitibus peccatoribus Pœnitentias pecunia redimentibus, *prolixiùs disputandum est, ideò quia nuper quidam dives secundùm hoc sæculum, petens Reconciliationem pro magno quodam suo facinore sibi citiùs dari, adfirmans in litteris suis idem nefas juxta multorum promissa in tantùm esse expiatum, ut si deinceps vivere possit, trecentorum annorum pro eo plenè jejunium satisfactionum modis, per aliorum scilicet Psalmodiam, & jejunium, & eleemosynas persolutum esset, excepto illius jejunio, & quamvis ipse utcumque aut parum jejunaret. Ergo si ita per alios placari potest Divina Justitia, cur divites, non stulti promissores, qui pro suis flagitiis aliorum innumera possunt prœmiis jejunia redimere, difficiliùs voce veritatis Regnum intrare cœlorum, quam per foramen acus Camelum transire dicuntur?* Earumdem redemptionum meminit magnus Theodorus Archiepiscopus, ipsasque laudat & probat, verùm Cutbertus proscribit & damnat. Eis contigit quod Sancto Petro Damiani & Sancto Rudolfo Eugubino Episcopo: Hic enim redemptiones istas, quas Petrus omninò probat, esse ait improbitatem corvinam, pinguedinem haustam è cadaveribus. Agit præsertim in Episcopos ac Presbyteros, qui redemptiones istas vertebant in suum lucrum, accipiebant fundos & alias res immobiles, atque ita Ecclesias suas ditabant. Ita enim suo tempore fuisse factitatum edixit suprà laudatus Damiani. Et reverà omnis ista redemptio habuit ansas, ex quibus probari potuit, & improbari. Adducta interim testimonia evincunt esse antiquam. Nam & in Decreto suo Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus adducit illius speciem
L.5.C.200. & Canonem, quæ esse dicit à Bonifacio Papa, utique tertio aut quarto. Quidquid sit, est vetusta, & ejus auctorem ignoramus.

Præter ipsam fuit olim & alia exactio, fieri consueta in ipsa Confessione, aut Reconciliatione. Erat stipendium, Honorarium, aut xenium Ministri injungentis Pœnitentiam, Reconciliantis, aut certè ad Reconciliationem adducentis. Olim enim omnes graviorum peccatorum rei impositam sibi à Presbyteris satisfactionem adimplere cogebantur ante Reconciliationem, quæ omnibus simul per Parochos adductis impendebatur ab Episcopo in quinta feria Dominicæ Cœnæ. A paucis sæculis desiit ista consuetudo. Adversùs dictam exactionem statuit in suo ad Parochos Capitulari Leo Papa quartus: *Nullus vestrum pro infirmis reconciliandis prœmium aut munus exigat. Nullus minùs dignè Pœnitentem cujuscumque rei gratia ad Reconciliationem adducat, & ei Reconciliationis testimonium faciat.* Quod ipsum habet antiquus Ordo Romanus. Quisque olim Parochus suo, quem Episcopo reconciliandum adducebat, Parochiano dabat impartitæ per Episcopum Reconciliationis testimoniales litteras. Et sub Gregorio quarto facta sexta Parisiensis Synodus *Sacerdotes, qui muneris causa tempora & modum Pœnitentiæ ad libitum Pœnitentium indicunt,* culpat gravissimè, adferens eos vana loqui, & divinare mendacium. Et in suo Parochorum Capitulari Hincmarus Metropolita Remensis: *Nemo Presbyterorum à quocumque Pœnitente aut gra-* L.1.c.13. *tiam, aut favorem, aut munus suscipere præsumat, aut minùs dignè Pœnitentem ad Reconciliationem adducat, aut ei testimonium Reconciliationis faciat.* Adfirmat esse Deo & hominibus abominabilem Simoniam. Et in Capitulari ad Archi-Diaconos: *Solicitè providete, ne vos vel Presbyteri negli-* L.9. c.9. *genter Pœnitentes pro aliquo munere ad Pœnitentiam adducatis, vel post Reconciliationem eos negligatis, quod Simoniacum est.* Reconciliati enim per Episcopum Pœnitentes manebant per aliquod tempus sub singulari ferula suorum Parochorum, à quibus quotidiè instruebantur acceptam Reconciliationis gratiam cum multæ sollicitudinis cautela custodire. Etiam Hedenulfum, Laudunensis Ecclesiæ Electum, antequam consecraret, laudatus Hincmarus compulit ad solemnem similium exactionum ejerationem. In suo item ad Parochos Capitulari scribit Herardus Archiepiscopus Turonensis: *Presbyteri regulariter Pœni-* Cap. 87. *tentias dent, & in judicando æquitatem habeant, & munera inde non exigant.* Et Riculfus Episcopus Suessionensis: *Videant ne Simoni Mago & Judæ traditori efficiantur similes, si pro pretio Pœnitentes ante tempus ad Reconciliationem adduxerint, & eis pro Reconciliatione testmonium dederint.*

Iniquitatem hanc esse longè antiquiorem, lucet ex Sancti Hieronymi ad Eusebii Cæsareensis Chronicon appendice: *Alexandriæ* post Magnum An. 377. Athanasium *ordinatur Episcopus Petrus, qui post Valentis interitum tam affabilis in recipiendis hæreticis fuit, ut nonnullis suspicionem acceptæ pecuniæ intulerit.* Quod vitium etiam in Zozymo Pelu- L.3. Ep. siotícæ Ecclesiæ Presbytero notat, ac gravissimè 260. damnat Isidorus Pelusiota, demonstrans ejusmodi absolutionem esse irritam ac nullam. Et hanc solam exactionem Sanctus Rudolfus Eugubinus Episcopus possit corvinæ improbitatis damnasse. Pessimorum in grandi hoc Sacramento abusuum originem & causam fuisse vides istam exactionem, ideoque meritò damnatam. Laudati tamen Episcopi, juxta istius temporis Canonem in aliis Sacramentis consuetum, permisere spontaneam Pœnitentium oblationem, de qua ad Petrum Santonensem Episcopum, & Goscelinum ejus Archi-Diaconum scribit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Pervenit ad nos, quod oblationes con-* L.3. Ep. *fessionum in Ecclesia Surgeriarum nobis abstulistis.* 40. *Quod si ita nos absentes de hoc, quod per triginta annos nullo Episcopo vel Archi-Diacono reclamante tenuimus, atque Romanorum Pontificum licentia nobis concessum est, exinvestistis, & Presbytero nostro, quod nostrum erat, nobis nolentibus, contulistis, nec dilectionem nobis exhibuistis, nec dilectionis speciem.* Multis expostulat adversùs istam injuriam, & adjungit: *Si dicitis quod ille oblationem confessionis habere debet, cui Pœnitens confitetur, simili modo dicere potestis, ut oblationem Altaris habeat à quo Missa cantatur, & oblationem mortui à quo mortuus sepelitur, & sic Minister noster totum accipiat, ut nihil oblationum in Ecclesiis, quibus die & nocte servimus, nobis relinquat.* Vigebat tunc mos,

quo Altaria, seu Parochiales cum suis Decimis & aliis proventibus, ipsisque etiam oblationibus Ecclesias, Monasteriis & Clericorum Collegiis, Vicarium istic cum simplici sustentatione Presbyterum impositûris, donabant & Episcopi & Laici Patroni, atque hac ratione Altare Surgeriarum à Romano Pontifice acquisierat Monasterium Vindocinense. Inopiam forsan patiebatur, aut certè allegabat iste illic Presbyter, atque ita invasit oblationem confessionis, & ipsam illi supra Canonicam portionem confirmavit Petrus Santonensis Episcopus. Et hæc est expostulatio Goffredi Abbatis.

Ejusdem oblationis meminit apud Matthæum Parisiensem in sua Londinensi Synodo Otho Cardinalis Diaconus Sancti Nicolai in Tulliano carcere, Gregorii noni Pontificis ad Henricum
A. 1237. tertium Angliæ Regem Legatus: *Auditu terribili audivimus & relatu, quod quidam, scilicet miseri Sacerdotes, dum forsan in beneficium Vicariæ, vel ad firmam, vel quacumque alia quæstus causa, proventus ex Altari aut ex Pœnitentia venientes recipiunt, non aliter admittunt ad Pœnitentiam confitentes, nisi priùs ab ipsis in sinu avaritiæ suæ aliquid reponatur. Sicque faciunt de aliis Sacramentis.* Eos omnes mandat inquiri per Episcopos, & uti Simoniacos amoveri. Grassabatur tunc abusus pessimus, quo apud suam Plebem non residebant Parochiales Presbyteri, sed Vicarium Ecclesiæ suæ ministerium dabant ad firmam, id est, sub annua pensione elocabant alicui pauperi Presbytero, qui acquirendi victus necessitate cogeretur ad ejusmodi sordes. Et in ipsos statuit Cardinalis Otho. In eosdem videtur olim statuisse in sua Londinensi Synodo Joannes Cardinalis de Crema, Honorii secundi Legatus: *Pro Pœnitentia nullum omnino pretium exigatur.* In ipsos lucidè scribit in eruditissima, qua ad extinguendum Clementinum schisma & in ipso grassantes disciplinæ lapsus hortatur Carolum sextum Regem suum, Epistola Universitas Parisiensis: *Quid de Simoniaca hæresi loquamur, quæ in Ecclesiæ domo sic præsidet, ut jam ejus ditioni omnia sint propemodum subjecta? Hæc damnatissima corruptela Sacramentorum omnium mysticas collationes, & præcipuè Ordinum ac Pœnitentiæ, turpi detestabilique quæstu vendit.* Exstat Epistola in Spicilegio Eruditi Lucæ Dacherii. Quæ in libro de corrupto Ecclesiæ statu largiùs deplorat Nicolaus de Clemangis Archi-Diaconus Bajocensis, & in sua ad Adrianum sextum Pontificem querimonia Nurembergensis Germanorum Procerum Conventus. Eorum nullus spontaneam oblationem damnat, sed solam exactionem. In hisce enim cunctis omnino verum est, quod de Sancto Paulo Apostolo, apud Melitenses prædicante, & sanitatum gratias operante, ideoque non soli sibi, sed & suis ducentis septuaginta sex è naufragio sociis, multorum dierum alimenta ac multos insuper honores accipiente, scribit in suis ad Apostolica Acta
Homil. 52. commentariis Sanctus Joannes Chrysostomus: *Num mercedem accipiebant? Absit. Sed, ut scriptum est, dignus est operarius suo cibo.*

Sponte oblatum confessionis nummum, ejusque avitam consuetudinem primus damnare cœpit Joannes Wicleffus, garriens Pœnitentiæ Sacramentum esse Sacerdotum commentum Anti-Christianum, ad populum tenendum sub sua Leonina subjectione, ad noscenda ejus secreta omnia, & ad venandas ejus possessiones. At rectè illi in libro de Sacramentis respondet Thomas Waldensis, Carmelitici Ordinis in Anglia eruditissimus Prior Provincialis: *Non sic miser istum* Cap. 147. *cibum, quo carnem pascat & impinguet, non quærit ex confessionibus Ecclesia Sacerdotum, qui esuriunt & sitiunt justitiam. Ambrosius tibi dixit: Cibus & refectio orthodoxorum Sacerdotum est remissio peccatorum. Tibi cibus iste hoc numquam sapuit, ut videtur. Si tibi fuit in Sacerdotio semper talis esuries, non miror si cibus putridus coegit ad vomitum.* Omnes Sacerdotes ex semetipso judicavit miserabilis Wicleffus: Omnes ad sui normam credidit confitentium Pœnitentiæ & aliis Ecclesiæ Sacramentis ex carnali cupidine ministrare. Ex re castissima sordes quæsierat, & sibi congregarat: Ex ipsarum esu fœdissimam hæresin eructavit. Ejus mentem apud Henricum Cnyghtonum lucidiùs exposuit Nicolaus Herefordensis, blaterans confessionis denarium esse maledictum, & An. 1382. tam dantem quam accipientem esse excommunicatos. Quem errorem, uti veram hæresin, ab Anglicanis ibidem Episcopis coactus est abjurare nescio quis Guilielmus Eremita. Similes in istum denarium calumnias vomuerunt nostro sæculo Lutherani etiam & Calvinistæ. Hinc ipsum jam dimiserunt pleræque & sæculares & Regulares Ecclesiæ, & semetipsas in Elibertini Canonis spontaneam sanctitatem reposuerunt. Servanda item est castitas illa, quam apud Rogerum Hovedensem sanxit Eboracensis Synodus Huberti Primatis Cantuariensis: *Prohibemus ne Sacerdos Laico* Fol. 758. *ad Pœnitentiam venienti, obtentu cupiditatis, injungat ut Missas faciat celebrari.* Et ejusdem Synodus Londinensis: *Adjicimus ad Sacerdotum cupiditatem refrænandam, ut Missæ non injungantur in* Fol. 807. *Pœnitentia his, qui non fuerint Sacerdotes.* Et in suo ad Parochos Capitulari Odo Parisiensis Episcopus: *Nullus Missas, quas injunxerit, celebret.*

Uti alia passim omnis, ita & Wicleffiana hæresis in sui exordio habuit callidissimos discipulos & buccinatores, horumque unus fuit Joannes de Aston, inter cujus ab Anglicana Ecclesia damnatos articulos numerat etiam hunc Henricus Cnyghtonus: *Episcopi accipientes pecuniam pro pec-* An. 1382. *catis sunt filii diaboli.* Non Confessionis denarium, sed quasdam redimendæ per eleemosynam satisfactionis superstites damnat reliquias, adversùm quas isto etiam tempore statuit in sua Synodo Pilgrinus Archiepiscopus Salisburgensis: *Cum interdum tam à Sede Apostolica, quam ex speciali indulto plerisque gratiosè concedatur, ut in casibus Superioribus reservatis cum sibi subditis dispensare, ac eos absolvere, eisque pro modo culpæ Pœnitentiam injungere valeant competentem. Verùm quia nonnulli indulto hujusmodi abutentes, Pœnitentias hujusmodi in pecuniarium proprium & bursalem quæstum vertunt, &c.* Ejusmodi absolutiones acerrimè insequitur, damnat, reddit irritas, ipsarumque impartitores suspendit à Divinis. Quod ipsum in secunda sua sub Martini quinti Papatu celebra-

ta

ta Synodo fecit ejusdem Sedis Archiepiscopus Eberardus. Quorumdam & sæcularium & Regularium Presbyterorum excessum & sacrilegam cupiditatem damnant jure meritissimo, quam Erro ille Joannes nequiter in Episcopos transcripsit. Nec ob ipsos, licèt quidam eodem morbo laborasse queant, omnis ista, quam lucet posse esse legitimam, per eleemosynam redemptio fuerat damnanda. Eodem spiritu ad Adrianum sextum Pontificem scripsit Nurembergensis Germanorum Principum Conventus: *Papalis Sanctitas, cæterique Episcopi, ac Ecclesiæ Romanæ columnæ, casus aliquot suæ tantùm absolutioni reliquos fecerunt. Quorum si unum aut alterum commiseris, jam aut numerandum, aut absolutione tibi carendum est. Nempe qui in hoc tantùm reservati sint, ut vel inde nummorum aliquid eis adcrescat. Quod ex eo conjicere licet, quod in casibus etiam quantumvis pro tempore honestis, aut necessariis, numquam tamen, nisi numeretur aliquid, dispensant. At si nihil attuleris, numeraverisve, indispensatus perpetuò maneas oportet.* Martinum Lutherum insigniter oluit iste Conventus. Hinc de quorumdam excessu non erubuit cunctos generatim Episcopos, immò & ipsos Summos Pontifices accusare. Ad ejusmodi interim partim abusus, partim calumnias sepeliendas, omnem deinceps non tantùm absolutionem, sed & dispensationem dari gratis, rigidissimè sanxit sacro-sancta Synodus Tridentina.

Laudatus Cnyghtonus adducit & hosce Joannis de Aston damnatos articulos: *Quod inter omnia facta, quæ unquam fuerunt, reputat statum Cruciatæ malignissimum. Promoventes causam Cruciatæ sunt fures. Promoventes Cruciatam inducunt Christianos ad conferendum bona ad occidendum homines.* Addit idem Scriptor: *Nam illis temporibus Norwicensis Episcopus habuit Cruciatam concessam à Papa Urbano sexto in Regnum Franciæ contra Anti-Papam Clementem. Nam Franci eidem Clementi adhærebant. Et duxit Cruciatam in Flandriam.* Quæstuarias Indulgentias prædicabat Episcopus, & præsertim à Flandris nummaria ac militaria subsidia postulabat Urbano, ideoque duo istic culpavit dictus Wicleffista: Quod Indulgentias venderet, & sacro-sancto Crucis signo ad fundendum Christianum sanguinem abuteretur. Horrenda fuit ista schismatis plaga. Nec enim Catholici dumtaxat schismaticos, sed & sese mutuò, uti solent rabidi leones, laniabant. Urbano enim fidissimos Flandros, quod eorum Comes Philippus Burgundus cum suo nepote Francorum Rege Carolo sexto adhæreret Clementi, Urbanistæ Angli armato vastarunt milite, & præsertim nostram Iprensem civitatem miserè lacerarunt. Et hinc posterior istius Joannis accusatio habuit aliquid fundamenti. Ecclesiæ enim schisma non armis & fuso fidelium sanguine, sed rationibus ac fusis ad Deum precibus debet extingui. Aliud tamen accusationis caput fuit omnino hæreticum. Quis enim nesciat quæstuarias Indulgentias dudum viguisse in Ecclesia, & dum debito modo & causa fiunt, esse castas & sanctas? Aliud non sunt, quam injunctarum seu injungi debitarum satisfactionum eleemosynariæ redemptiones, quibus præsertim sacrum Terræ sanctæ bellum adjuvare per multos annos conata est Apostolica Sedes, & omninò adjuvit. Eas nihilominùs acerrimè impugnavit etiam Martinus Lutherus, & in suis ad Adrianum sextum litteris multa in ipsas congessit jam dictus Germanorum Procerum Conventus. Hic tamen plurimum recessit à Lutheri rabie: Non ipsarum damnavit substantiam, sed solos corrigi postulavit abusus. Quod abunde fecit sacro-sancta Synodus Tridentina.

Alium circa hæc abusum, grassantem præsertim in Græca Ecclesia, edicit & damnat septima generalis Synodus: *Si quis Episcopus per auri exactionem vel alterius speciei à ministerio arcere inventus fuerit, vel segregare suorum Clericorum aliquem, vel venerandum templum claudere, ne in eo Divina fiant ministeria, ad id quod non est sensu præditum, suam insaniam immittens, est reverà sine sensu, & talionis est legi obnoxius, & labor ejus in caput ipsius redibit, ut qui sit mandati Dei transgressor.* Theodorus Balsamon ait damnari duplicem Græcorum Episcoporum ex avaritia insolentiam: Prima Clericos degradabat aut suspendebat, Laicos excommunicabat, Ecclesias interdicebat ad extorquendam pecuniam aut alia xenia; Altera legitimas ejusmodi censuras pro pecunia relaxabat. Utramque Divino non solùm ac naturali juri, & sacris Ecclesiæ Canonibus, sed & variis suorum Principum legibus repugnare, & irritas esse tales censuras ostendit. Utramque insolentiam viguisse etiam in Latinis Ecclesiis, in laudati Canonis Scholio ostendi ex Gregorio septimo Pontifice, Sancto Petro Damiani, Hincmaro Remensium Metropolita, aliisque testibus authenticis. Viguit præsertim secunda. Etenim quod etiam venerabilis Theobaldus, Ecclesiæ Cantuariensis Archiepiscopus, ab excommunicatis Laicis pecuniariam redemptionem in absolutione exegerit, istumque morem damnarit, & ad omnium acceptorum restitutionem coegerit in Remensi Synodo Eugenius tertius Pontifex, testatur Guilielmus Thorne. Quod Normandiæ Episcopi quadraginta octo libras à quovis excommunicato exegerint, istamque pessimam consuetudinem nec ad Alexandri tertii, aut ab ipso Legatorum Cardinalium Theoduini ac Alberti jussum deferere voluerint, in adducto Scholio dixi ex Rogerio Hovedensi. Quod ipsum adfirmat Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Quin & primam insolentiam in Conventrensis Ecclesiæ Archi-Diaconis notat apud Gregorium nonum laudatus Alexander, mandans per Cantuariensem Archiepiscopum eliminari. Et in Londinensi apud Matthæum Parisiensem Synodo adversùm cunctos Angliæ Archi-Diaconos statuit Cardinalis Otho Legatus Gregorii noni: *Ne sententiis aliquos involvant injustè, quò ab eis pecuniam possint extorquere.* In excommunicatione pertinaciter defunctos pro datis per eorum consanguineos pecuniis aut prædiis olim absolvebant, ac terræ sanctæ tradebant etiam Leodienses Archi-Diaconi, *adserentes ex ejusmodi rebus Palatia stare, Ecclesias instaurari.* Adversùm quos apud Baldricum Tornacensem Episcopum

Marginalia: Cap. 4. — A. 1194. — A. 1172. — L. 5. tit. 37. c. 3. — A. 1237.

L. 3. c. 25. pum in Cameracensis Ecclesiæ Chronico exstat elegantissima Beati Gerardi Cameracensis Episcopi Epistola, solidè demonstrans ex ejusmodi sordibus Palatia ruere, subverti Ecclesias, scandalisque & calamitatibus impleri.

CAPUT IX.

Exponitur exactio & oblatio pro Sacris Ordinationibus.

Patriarcharum & Metropolitarum à consecratis Episcopis exactiones sunt in Græca Ecclesia abusus admodum antiquus. Etenim in tractatu de Alexandriæ Patriarchis Orientale Chronicon habet de Patriarcha, qui decimo sæculo sedit, Ephrem Syro: *Optimis moribus ornata erat hujus Patris vita, qui munera pro Ordinum collatione abrogavit.* Supponit abusum usque ad ejus tempora viguisse. Hinc pergit de ejus proximo successore Philotheo: *Erat Patriarcha iste congregandis opibus deditissimus, nec minùs navabat operam comessationibus & potui, & balnei lavacris apprimè delectabatur, nec à muneribus accipiendis pro Ordinum collationibus abstinebat.* Avitum abusum reduxit. Et de Patriarcha Cyrillo: *Ipse munera pro Ordinum collatione anathemate prohibuit.* Quomodo Antoninus Ephesiorum Episcopus, Asiaticæ Diœceseos Primas, consuetus fuerit à consecratis Episcopis aurum exigere, multis exponit
C. 14. 15. in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono Palladius Episcopus Helenopolitanus. Ea de causa à Clero & populo invitatus Sanctus Joannes Chrysostomus ivit Ephesum, Synodum fecit, ab Antonio, qui interim defunctus evaserat humanum judicium, consecrati sunt confessi facinus, & pro sua purgatione addiderunt: *Dedimus, hanc esse consuetudinem existimantes, ut videremur à curia liberari.* Omnis iniquitas, Simonia præsertim, semper est astuta, & vario colore se fucat. Antiqua Constantii Augusti in Theodosiano Codice est ad Taurum Prætorio
L. 12. tit. 1. c. 49. Præfectum lex: *Solum Episcopum facultates suas curiæ, sicut ante fuerat constitutum, nullus adigat mancipare, sed Antistes maneat, nec faciat substantiæ cessionem.* Ecclesiæ Clerum ex solis pauperibus, ad Reipublicæ onera inidoneis, adsumi sanxerat Constantinus Augustus, addens nullum, nisi prius de suis facultatibus composuisset cum curia, ordinari Curialem, aliter ordinatum retrahi, cogique ad sua onera, aut sanè omnes ejus facultates in curiam transcribi: exceptis tamen Episcopis. Quam legem hic confirmat Constantius, aut certè ipsam declarat deinceps non valere in Episcopos. Hæc enim verba, *Sicut ante fuerat constitutum*, esse ambigua, & in oppositos sensus versatilia, rectè advertit eruditus Jacobus Gothofredus. Quidquid sit, sese non pro Episcopali consecratione, sed pro dicto adversùs curiam privilegio dedisse memorati Episcopi allegarunt. Allegarunt & consuetudinem: Quam esse *Judaicam aut Ægyptiacam*, reposuit laudatus Joannes & omnis Synodus. *Ajunt enim eum, qui Patriarcha apud Judæos falsò nomine dicitur, ut pecunias cumulet, annis singulis, & intra annum quoque sæpiùs Archi-Synagogos mutare. Similiter Ægyptiorum Patriarcham, hunc imitando, peragere.* Hoc est istud Sancti Joannis Asiaticum iter, in quo plures degradavit Episcopos: Omnes utique istos Simoniacos.

Neque tamen malum extinxit. In istud enim adhuc omninò vivens statuit secundus Canon Chalcedonensis Episcopum, qui non nisi à Patriarcha aut Metropolita poterat, per pecuniam non ordinari. Et adversus Patriarcharum Constantinopolitanorum à consecratis Metropolitis extorsiones dixit eadem in Synodo Eusebius Ancyranus Episcopus, Primæ Galatiæ Metropolita: *Rogo ut civitates pro Ordinationibus non solvant.* Act. 16. *Si enim non in civitatibus ipsis hi, qui eliguntur à civitate, ordinantur, à Synodo Provinciæ comprobati, solvuntur substantiæ. Et hoc probatum habeo, qui pro eo, qui ante me fuit, multa reddidi debita.* Ob istas exactiones consentire distulit in vigesimum octavum Canonem, nec consensit quousque Philippus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Presbyter responderet. *Ex Regula hoc interemptum est.* Utique ex secundo Canone jam laudato, qui ejusmodi exactiones damnavit de Simonia. Adeò nec propriam Ecclesiam laudatus Joannes plenè expurgarat. Nec item Patriarcha, de quo sibi multa laudatus Eusebius spondebat, Anatolius. Etenim ad Julianum Coensem Episcopum, suum in Regia civitate Legatum, scribit Sanctus Leo: *In Episcopo Constantinopolitano* Ep. 56. *Catholicus vigor non est, nec multùm aut pro Sacramento salutis humanæ, aut pro sua est æstimatione solicitus.* Eodem ex tempore solicitus non fuit pro executione laudati Chalcedonensis Canonis, ideoque successor Sanctus Gennadius fuit coactus ipsum Synodaliter innovare. Exstat ejus Epistola apud Theodorum Balsamonem. Acacianum schisma denuò turbavit omnia. Hinc ipso exstincto Ecclesiasticam disciplinam reparaturus Justinianus Augustus, in Novella ad Petrum Officiorum L. 123. c. 3. Magistrum lege permittit Episcopis, ut suis Consecratoribus dent, & exigantur aliqua jura seu consuetudines, non solùm pro Enthronismo, sed etiam pro beneficio consecrationis. Quam legem ponit non solis Episcopis, qui à suis Patriarchis, Exarchis, aut Metropolitis consecrantur, sed & hisce ipsis, etiam Romano, qui initiantur à subdita sibi Synodo, ideoque rectum Scholiasten hic agit Dionysius Gotofredus: *Res est notanda, Papam nequidem excipi à consuetudinibus præstandis pro sua consecratione.* Et reverà dignum erat, ut Episcopis ac eorum ministris Clericis, ad peragendam novi Episcopi consecrationem ex sua in aliam civitatem venientibus, viaticum & quoddam honorarium offerretur. Consuetudinis quantitatem Justinianus taxavit juxta cujusque Ecclesiæ facultates, & adjunxit: *Jubemus hæc omnibus modis observari, ut non ex talibus occasionibus Ecclesiæ debitis prægraventur, & Sacerdotia venalia fiant. Si quis autem ultra quantitatem*

tem

tem à nobis definitam præsumat accipere, *jubemus*, *quidquid plus acceperit*, *triplum ex illius rebus vindicari Ecclesiæ dantis*. Exactionem hanc Græci posteriores vocarunt tributum seu aurum coronarium, id est, pro Clericali corona exigi consuetum, ejus quantitatem denuò præfixit Imperator Isaacius Comnenus, & à Simonia purgavit adversùm insimulatores Nicolaus tertius, cognomento Musalius, Patrarcha Constantinopolitanus, quorum Decreta suis ad Photii Nomo-canonem Scholiis inseruit Theodorus Balsamon, & nos infrà adducemus. Et huc omnino respexit eruditi, in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu reperti, adversùm Græcos schismaticos Tractatus Auctor: *In sorte Simonis Magi de jure ponendi sunt Græcorum Puntifices*, *qui nullis Ecclesias sine pecunia largiuntur*.

Verùm idem mos fuit dudum in Latina Ecclesia. Etenim in suo, apud Aurelium Cassiodorum
L. 9. Ep. 17. exstante, ad Joannem secundum Pontificem Edicto statuit olim Gothorum in Italia Rex Athalaricus: *Vos qui Patriarcharum honore reliquis præsidetis Ecclesiis*, *sine aliquo Ecclesiarum dispendio dignos Majestati Potifices offeratis*. Quibusdam videtur de sola Episcoporum confirmatione loqui. Ego loqui existimem etiam de consecratione. Quidquam accipi vetat, & accipientem damnat ad restitutionem. Attamen abusum nec ab ipsa Romana Ecclesia plenè eliminavit. Mansit illic Pastellaticum, à consecratis Episcopis exigi consuetum xenium, contra quod in prima sua Synodo statuit magnus Gregorius: *Antiquam Patrum Regulam sequens*, *nihil unquam de Ordinationibus accipiendum esse constituo*, *neque ex datione Pallii*, *neque ex traditione chartarum*, *neque ex ea*, *quam nova per ambitionem simulatio invenit*, *appellatione Pastelli*. *Pro ordinatione vel Pallio*, *seu chartis atque Pastello*, *eundem qui Ordinandus vel Ordinatus est*, *omnino aliquid dare prohibeo*. Quod Decretum uti Simoniæ eliminativum laudat in ejusdem Pontificis vita Joannes Diaconus. Abusum fuisse à se eradicatum adfirmat ipse in litteris ad Joannem Corinthiorum Episcopum, Achaiæ Metro-
L. 4. Ep. 55. politam: *Novit Fraternitas vestra*, *quia priùs Pallium nisi dato commodo non dabatur*. *Quod quoniam incongruum erat*, *facto Concilio antè corpus beati Petri Apostolorum Principis*, *tam de hoc quam de Ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus*, Quod ipsum vetat huic Metropolitæ Joanni, Joanni Archiepiscopo primæ Justinianæ, Januario Metropolitæ Calaritano, Virgilio Arelatensi, Eulogio Alexandrino, Anastasio Antiocheno, & Hesychio Patriarchæ Hierosolymitano: atque ita non solam Romanam Ecclesiam, ac ejus Diœceses, sed omnem sub cœlo Christianitatem conatus est à lepra purgare. Antiqua, quam in hisce litteris laudat, Patrum Regula est omnino secundus, quem uti omnes ejusdem Synodi alios numquam confirmarat Sanctus Leo, Canon Chalcedonensis. Ex Romanis Pontificibus ipso primus uti cœpit hic magnus Pontifex, atque ita illi auctoritatem paulatim obtinuerunt apud omnem Ecclesiam. Et ista castitas dudum duravit in Romana Ecclesia.

Etenim Apostolo nostro Sancto Bonifacio adversùs abusum illum, uti Romæ grassantem, expostulanti respondit Zacharias Pontifex: *Reperimus in tuis litteris*, *quæ nimis animos nostros conturbant*, *quod talia à te nobis referantur*, *quasi nos corruptores simus Canonum*, *& Patrum rescindere traditiones quæramus*, *ac per hoc*, *quod absit*, *cum nostris Clericis in Simoniacam hæresin incidamus*, *accipientes & compellentes*, *ut hi*, *quibus Pallia tribuimus*, *nobis præmia largiantur*, *expetentes ab illis pecunias*. Exactiones has damnat de pessima Simonia, & ab illis Romanam Ecclesiam adfirmat alienissimam. Rescribit de solo Pallio, quod de ipso solo questus fuisset Bonifacius; ejus tamen integer contextus palam laudat Sancti Gregorii Decretum, loquiturque omnino etiam de Episcoporum consecrationibus. Et hinc notanda sunt verba, *Expetentes & compellentes*: Non sponte oblatorum acceptionem damnant, sed solam exactionem. Quod namque & ipse magnus Gregorius spontaneas oblationes admiserit, lucet ex ejus ad Joannem primæ Justinianæ Primatem, qui Pallium postulans xenia ex antiquo more miserat, responso: *Xenia vestræ Sanctitatis suscipere omnino nolueram*, *quia valdè esset incongruum*, *ut à prædatis atque afflictis fratribus munera precepisse videremur*. *Sed Responsales vestri alio me argumento vicerunt*, *ad eum illa deferentes*, *à quo non possint oblationes vestræ Fraternitatis repelli*. Xenia ista non tamquam Canoni adversa refutavit Pontifex, sed quod recenter à Barbaris rasum fuisset omne Illyricum, ideoque ejus Primas & omnes Episcopi accipere potiùs deberent eleemosynas, quam xenia dare. Arte & astu usa fuit Joannis Legatio: Xenia sua Sancto Petro Apostolo obtulit, atque ita ipsa Gregorius non potuit refutare. Spontaneas oblationes posse à Consecratoribus admitti, disertè adfirmat etiam in litteris ad Januarium Archiepiscopum Calaritanum.

Ep. 5. c. 2.

L. 4. Ep. 8.

L. 9. Ep. 24.

Et hinc intelliges Anastasium Bibliothecarium, de Leone secundo Pontifice, cui Ravennatem Ecclesiam, exstincta omni autocephalia, juxtà antiquum morem plenè subjecerat, & ejus Electum Romæ consecrari jusserat Constantinus quartus Imperator, scribentem in libro Pontificali: *Hinc fecit Constitutum*, *ut qui ordinatus fuerit Archiepiscopus*, *nulla consuetudine pro usu Pallii*, *aut diversis Officiis*, Ecclesiæ Romanæ *persolvere debeat*. Ravennates Episcopi, dum autocephatiam insanire cœperant, ne sine fundamento delirare viderentur, Romanam Ecclesiam fuerant variè calumniari, atque inter cætera de importabilium pro Pallio & consecratione exactionum Simonia. Cui calumniæ omnem rimam præclusam volens laudatus Pontifex, à dicto Archiepiscopo etiam sponte quid offerri vetuit, desuperque fecit Constitutum, quod ad perpetuam rei memoriam servari jussit in utriusque Ecclesiæ archivis. Quare vox, *Constitutum*, nequaquam hic, uti quidam volunt, importat privilegium, sed rigidam legem adversùs cavillos Ecclesiæ Ravennatis.

Ad istas tamen exactiones postea rediit Romana Ecclesia: coacta per gravem paupertatem, inflictam ab Iconoclasticis Græcorum Imperatoribus,

ribus, & rapacitate Regum Longobardorum. Exigere aliquid denuò cœpit à consecratis aut Pallio donatis Episcopis, non uti mercedem, sed uti stipendia necessariæ suæ sustentationis. Hinc profluxit famosa illa, exstans post septimam Synodum, Sancti Tharasii Patriarchæ Constantinopolitani ad Adrianum primum Pontificem Epistola, omnem illum demonstrans Simoniacum, *qui dederit aliquando, vel acceperit, sive ante manus impositionem, sive in manus impositione, sive post manus impositionem*. Palam est ab illo notari Romanam Ecclesiam. At nescio an justè. Etenim de Italiæ ac Thusciæ Episcopis, ipsoque Ravennatum Metropolita, ad Romani Pontificis consecrationem spectantibus, & suas promotiones apud Græcos Exarchos aut Longobardos Reges tunc passim ementibus grandi pretio, scribit ad Carolum Magnum Francorum Regem laudatus Papa Adrianus: *Absit à nobis, ut super tales viros, veritate comperta, manus consecrationis imponeremus, etiamsi qualibet Potestas à nobis tales Acanonistas viros poposcisset consecrari*. Attamen etiam in Romana Ecclesia fuisse aliquid lepræ, evincit Commonitorium, quod Angilberto Abbati, suo ad Leonem tertium Legato, dedit idem Rex Carolus: *Dominum Apostolicum Papam nostrum admoneas & de Simoniaca hæresi subvertenda, quæ Sanctum Ecclesiæ Corpus multis malè maculat in locis*. Et ad ejus filium Ludovicum Imperatorem Pium scribit sexta Synodus Parisiensis: *Deo odibilis Simoniæ pestis necesse est ut Imperiali auctoritate & potestate, cum consensu venerabilium Sacerdotum, à Romana Ecclesia amputetur. Quoniam si caput languerit, membra incassum vigeant, necesse est*. Palam agit in exactiones à consecratis Episcopis, quam ab omni Ecclesia Chalcedonensis Synodus, & à Romana ejecit Gregorius Magnus. Et quod Leo quartus, Benedictus tertius, Nicolaus primus, aliique istius ævi Pontifices almam urbem à malo isto plenissimè iterùm expurgarint, lucet ex Capitulari laudati Leonis. Recruduit iterum post Formosi Pontificis mortem per intrusos à Laica violentia successores. Etenim in litteris apud Guilielmum Malmesberiensem exstantibus, qui sua Romæ Acta exponit, Cnuto Angliæ Rex scribit ad omnes sui Reni Episcopos & Proceres: *Conquestus sum coram Domino Papa*, Joanne decimo, *& mihi valde displicere dixi, quod mei Archiepiscopi in tantùm angariabantur immensitate pecuniarum, dum pro Pallio accipiendo, secundùm morem, Apostolicam Sedem expeterent, decretumque est ne deinceps fiat*. Plenè correctum fuit malum post Gregorii sexti tempora à Sancto Leone nono, ejusque successoribus: neque tantùm in Romana Ecclesia, sed & in aliis Metropolitanis. Etenim Nicolai secundi ad expurgandam Mediolanensem Ecclesiam Legatus Sanctus Petrus Damiani, Widonem Archiepiscopum compulit ad hoc inter alia juramentum: *Inviolabiliter promitto, ut neque de Episcopis consecrandis vel nostri familiares aliquid omninò tollamus*. Et in sua Placentina Synodo statuit Urbanus secundus: *Nullus Primatum, Archiepiscoporum, & Episcoporum, in ordinatione & consecratione Episcoporum vel Abbatum cappas, tapetia, bacinos, & manutergia qualibet exactione requirat vel suscipiat*. Per D. Lucam Holstenium edita Synodus non habet hunc Canonem. Habet tamen antiquus Henniniani inter Duacum & Bassæam Monasterii Codex, quem quidam volunt fuisse Lamberti Episcopi Atrebatensis. Et in secunda Pictaviensi Synodo Cardinales Benedictus & Joannes, Paschalis secundi per Galliam Legati: *Ut neque Archiepiscopi ab Episcopis, neque Episcopi ab Abbatibus cappas, tapetia, bacinos, vel manutergia in consecratione eorum exigant, sub excommunicatione interdicimus*. Quod ipsum in Remensi Calixtus secundus, & in Londinensi Synodo statuit Cardinalis Joannes de Crema, apud Anglos Honorii secundi Legatus.

L. 1. c. 11.

Et hinc nescio an verum sit quod de Richardo primo Anglorum Rege, profecto ad sacrum bellum & apud ostia Tiberina morante, nec non & de Clemente tertio Pontifice scribit Apostolicæ Sedi palam infensus Matthæus Parisiensis: *Venit ad Regem Octavianus Ostiensis Episcopus, rogans eum ex parte Domini Papæ, ut illum visitaret*. A. 1190. *Quod facere renuens Rex improperavit illi turpia de Simonia & concupiscentia Romana, dicens quod acceperat septies centum marcas pro consecratione Episcopi Cenomaniæ*. Quod ipsum scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Omni rerum antiquarum perito certum ac manifestum est, Romanam Ecclesiam pessimis circa hanc rem calumniis fuisse frequenter gravatam. Quidquid sit, omnino verum est, quod de simili suorum Clericorum concupiscentia ac sordidis exactionibus accusatus Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus rescripsit Richardo Albanensi Episcopo, Paschalis secundi per Galliam Cardinali Legato: *Quod vobis suggestum est, Simoniacam hæresin me permittente in Carnutensi Ecclesia publicè dominari, omnino veritate caret, quia ab hoc malo ab initio Clericatus mei semper exhorrui, & postquam ad Episcopatum veni, quantum Deo donante prævalui, in superficie resecavi. Si qua autem adhuc sunt, quæ pro consuetudine antiqua publicè exigant Decanus & Cantor, & alii Ministri ab his qui Canonici fiunt, me contradicente & persequente, Romanæ Ecclesiæ consuetudine se defendunt, in qua dicunt Cubicularios & Ministros sacri Palatii multa exigere à consecratis Episcopis & Abbatibus, quæ oblationis vel benedictionis nomine palliantur, cum nec calamus nec charta ibi, ut ajunt, gratis habeatur. Et hoc quasi lapide conterunt frontem meam, cum non habeam quid respondeam, nisi Evangelicum illud:* QUOD DICUNT SERVATE ET FACITE, SED SI ID FACIUNT, SECUNDUM OPERA ILLORUM FACERE NOLITE. *Si autem hanc pestem radicitùs evellere non valeo, non tantùm invaletudini meæ hoc imputandum est, quia ad hoc ab ipsa origine nascentis Ecclesiæ Romana Ecclesia laboravit, nec à gremio etiam suo tales sua quærentes penitùs prævaluit eliminare. Nec in diebus malis regnare desinet cupiditas, donec finito mundi termino pacatum regnum accipiat charitas*. Ep. 133. Elegantissima Epistola est integrè legenda. Hæ, inquam, sordidæ exactiones, quas nescio quæ almæ urbis fæx committit in tenebris, frequenter imputatæ fuerunt Romanæ Ecclesiæ

Tribu-

Tribunalibus, à quibus tamen vetantur & damnantur rigidiſſimè, ac inſigniter puniuntur. Romanæ Eccleſiæ innocentiam in ſua Lateranenſi Synodo demonſtravit Innocentius tertius: *Sicut pro certo didicimus, in pleriſque locis à pleriſque perſonis, quaſi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones & extorſiones turpes & pravæ pro conſecrationibus Epiſcoporum, & benedictionibus Abbatum, & Ordinibus Clericorum, eſtque taxatum, quantum ſit iſti vel illi, quantum alteri perſolvendum. Et ad cumulum damnationis majoris quidam cupiditatem & pravitatem hujuſmodi nituntur defendere per conſuetudinem longo tempore obſervatam.* Conſuetudinem hanc proſcribit ab omni Eccleſia, damnatque de plena Simonia. Ea Epiſcopalis conſecrationis jura quædam Eccleſiæ vocabant Cathedraticum, erantque tanta, ut Hartuicum Bremenſem Archiepiſcopum, deductum ad pauperiem, L. 4. c. 21 ex ipſis ac Eccleſiarum dedicationibus victitaſſe ſcribat in Sclavorum Chronico Arnoldns Abbas Lubecenſis, laudans Theodoricum Lubecenſem Epiſcopum, quod horum nihil unquam acceperit. Laudari ſupra audivimus & Alberonem Metenſem Epiſcopum. Et venerabilem Hugonem Primatem Lugdunenſem, quod ejuſdem Eccleſiæ adhuc Canonicus ob has in Gallia graſſantes exactiones Sacris initiari noluerit, laudat A. 1075. 1240. Hugo Abbas Flaviniacenſis. Ex quibus vides laudatum Papam Innocentium à Matthæo Pariſienſi iniquiſſimè traduci de commento ac introductione novorum quæſtuum ac exactionum. Nequaquam tamen improbanda eſt conſuetudo, de L. 5. tit. 3. c. 18. qua ad Strigonienſem Archiepiſcopum ſcribit apud Gregorium nonum Alexander tertius: *Si ipſa etiam Electi perſona offerat Ordinatori vel Conſecratori ſuo Electuarium, aut de vino, aut de hujuſmodi quæ modici pretii fuerint, Romana Eccleſia interpretari non conſuevit accipientem in his delinquere vel donantem.* Non tantùm quod ſit res modica, ſed præſertim quod ſit ultro oblata.

Notandum eſt quod de Urbano ſecundo Pontifice, per Schiſmaticos Wigbertiſtas ejecto, & latente in domo Joannis Frangi-Pani, ſcribit ad ejus ſucceſſorem Paſchalem ſecundum Goffredus Abbas Vindocinenſis: L. 1. Ep. 5. Epiſt. 9. *Quaſi alter Nicodemus ad Dominum Papam nocte veni, ubi eum pœnè omnibus temporalibus nudatum, & alieno ære nimis oppreſſum inveni.* In alia ad eundem Epiſtola adfirmat, quod pro laudato Urbano tunc expenderit pluſquam duodecim millia ſolidorum. Etiam de fugato per Petrum Leonis Anti-Papam Innocentio ſecundo ſcribit ad Gualterum Archiepiſcopum Turonenſem: *Dominus Papa ad Beneventanam urbem moratur, ſed Romam revertendi non habet* L. 5. Ep. 3. *facultatem. Si verò perſona qualibet ad eum tranſiens invenitur, non ei cappa aufertur, ſed de vita ſtatim & membris agitur.* Extremam ejus in Schiſmate paupertatem videre poſſis latiùs apud alios etiam auctores. De Alexandro tertio per Octavianum Anti-Papam ejecto, & per Gallias quaſi mendicante, ad Hugonem Sueſſionenſem Epiſcopum ſcribit ipſe illius duriſſimus perſecutor Fredericus Auguſtus: *Terram Francigenarum intravit, ut quomodocumque corradat viginti mille libras, & ampliùs, unde creditoribus ſuis debita perſolvat.* Exſtat Epiſtola poſt Annales Godefridi Monachi Colonienſis ad Sanctum Pantaleonem. Nec tantùm dicta Schiſmata, ſed & Sancti Petri per iſtorum temporum Principes invaſa patrimonia Romanam Eccleſiam miſeranda paupertate adflixerunt, coegeruntque ad aliquod graviſſimis ſuis, quæ ab omnium Eccleſiarum ſolicitudine ſeparari non poſſunt, oneribus ſubſidium à conſecratis Epiſcopis & opulentis Abbatibus accipiendum, immò & exigendum. Romana enim Eccleſia, quia omnium Magiſtra & caput, communibus hac de re regulis non eſt ſubdenda, nec ſui territorii contenta eſſe debet oblationibus ac Decimis, ſed per omnem ſub cœlo Chriſtianitatem habet jus ad Decimas Decimarum, exponendum largiùs in materia de Annatis. Hac interim via purgari poſſit Clemens tertius,& alii quidam Pontifices, à libertinis hinc inde Scriptoribus de Simonia aut turpi quæſtu accuſati.

Sanctus Ivo & Innocentii tertii Lateranenſis Synodus Epiſcoporum conſecrationibus rectè adjungunt benedictiones Abbatum. Nam & in hiſce aliquid exigi vetat antiqua Eccleſiæ diſciplina. Hinc Widonis Mediolanenſis Archiepiſcopi juramento etiam iſtud inſeruit Sanctus Petrus Damiani. Et non ſolùm de Epiſcopis, ſed etiam de Abbatibus ſtatuerunt Placentina Synodus ac Pictavienſis. Quod ipſum à Calixto ſecundo in Remenſi Synodo ſancitum adfirmant Simeon Dunelmenſis, Richardus Prior in libro de bello A. 1126. Standardico, & Gervaſius Monachus Cantua- A. 1138. rienſis. Et in Londinenſi Synodo ſtatuit Joannes Cardinalis de Crema: *In conſecrationibus Epiſcoporum, vel Abbatum benedictionibus non cappa, non tapetes, non bacilia, non manutergia, & nihil omnino per violentiam, niſi ſponte oblatum fuerit, penitùs exigatur.* Exponit Placentinæ & Pictavienſis Synodi Canones, qui etiam ſponte oblatum videbantur damnare. Ex eiſdem ad Audomaropolitanum Sancti Bertini Monaſterium ſcripſit olim adversùs Morinenſem Epiſcopum Innocentius tertius: *Ne vel Epiſcopo, vel Archi-Diaco-* L. 1. Ep. 204. *no, ſeu Capitulo Morinenſi pro conſequenda benedictione Abbatis cappam ſericam, Palefridum, paſtum, & his ſimilia, ſeu aliam conſuetudinem perſolvatis. Diſtrictiùs inhibentes, ne ipſi ea à vobis exigere vel extorquere præſumant, ſed benedictionis munus Abbati ab eodem Epiſcopo gratis & ſine pravitate qualibet impendatur. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis Catholicum adire Antiſtitem, gratiam & communionem Apoſtolicæ Sedis habentem, qui noſtra fretus auctoritate ipſi Electo munus benedictionis impendat.* Quod ipſum in Abbatiſſarum benedi- L. 2. Ep. 46. ctionibus valere ſcribit in litteris ad Monaſterium Auregniacenſe. Idem de Sacrarum Virginum L. 3. Ep. 24. velamine ſeu conſecratione definit in litteris ad Januarium Calaritanum Archiepiſcopum Gregorius Magnus. Hæc enim omnia, licèt Sacramenta non ſint, ſunt tamen Sacramentalia, & quidem per ſolos Epiſcopos exhibenda.

Hinc eadem eſt ratio conſecrandarum Eccleſiarum, de quibus ſecunda, ſtatim poſt Joannis tertii Papæ mortem celebrata, Synodus Bracarenſis: *Quoties ab aliquo fidelium ad conſecrandas* Cap. 5. *Eccleſias Epiſcopi invitantur, non quaſi ex debito*

to

to munus aliquod à fundatore requirant, sed siquidem aliquid ex suo voto obtulerit. Si verò aut paupertas illum, aut necessitas retinent, nihil penitùs exigatur ab illo. Mendosa est hæc lectio, supplenda ex habita sub Adriano secundo Synodo Wormatiensi:
Cap. 2. *Si aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur.* Et
Cap. 16. secunda Synodus Cabilonensis: *Pro dedicandis Basilicis nihil accipiendum est.* Et sub Ludovico pio habita secunda Synodus Aquisgranensis: *Nullus Episcoporum vel Ministrorum ipsorum pro dedicatione Sanctæ Ecclesiæ aliquid exigere præsumat. Qui fecerit, convictus Canonicæ subjaceat disciplinæ.* Et in Canonicis ad Hedenulfum Laudunensis Ecclesiæ Electum litteris Hincmarus Metropolita Remensis damnat quævis Episcoporum turpia lucra, nominatim *quæ capiuntur de Ecclesiarum consecratione.* Eundem articulum Widonis Mediolanensis Archiepiscopi juramento inseruit Sanctus Petrus Damiani. Et Tholosana sub Victore secundo habita Synodus: *Dedicationes Ecclesiarum sancta Synodus per pecunias nullatenus fieri voluit.* Et per Cardinales Joannem ac Benedictum celebrata prima Synodus Pictaviensis: *Nullus Episcopus pro sacris orationibus, vel pro Ecclesiarum benedictionibus munus accipiat.* Taliter factas Altarium vel Ecclesiarum consecrationes de Simonia damnat in Lateranensi Synodo Innocentius secundus. Etiam in Remensi Calixtus secundus, & in Londinensi Joannes Cardinalis de Crema. Et in alia Londinensi Richardus Archiepiscopus Cantuariensis: *Nec pro dedicatione quidquam exigatur. Si quis hoc fecerit, anathema sit:*
F. 543. Exstat apud Rogerum Hovedensem. Et ejus successor Hubertus id confirmavit. Hinc in Gerardum Engolismensem Episcopum, Petro Leonini adversùs Innocentium secundum Schismatis pessimum fautorem, insignemque Simoniacum, meritò invehitur Arnulfus Lexoviensis Episco-
Cap 1. pus: *Basilicarum dedicationes & benedictiones Altarium eodem, quo cætera, more tractasti, ut planè nihil faciendum putares, quod non alicujus emolumenti auspicatio præveniret.* De quo vitio notari & Hartuicum Bremensem Archiepiscopum, ac de opposita virtute Theodoricum Lubecensem Episcopum, supra audivimus ab Arnoldo Abbate Lubecensi. Addit tamen in litteris ad Vigiliensem Episcopum, apud Gregorium nonum exstantibus, Alexander tertius: *Nihil pro Eccle-*
L. 5. tit *siarum consecratione potes vel debes præter procura-*
3. c. 10. *tionem exigere.* Ecclesiæ enim consecratio est quædam visitationis species, cui juxta antiquos etiam Canones debentur istius diei alimenta, quę passim dicimus procurationes. Verùm esse debeant alimenta simplicia, ac verè Episcopalia, non lauta & sumptuosa convivia, longè minùs comessationes, quibus fidelis plebs scandalizetur, & pauperes Rusticorum pagi ad miseriam redigantur. Ejusmodi procurationes in Petro Leonis, adhuc Cardinali Romanæ Ecclesiæ, & Legato per varias Provincias, insigniter depingit ac
Cap. 3. damnat laudatus Episcopus Arnulfus.

Porrò in Presbyterorum & aliorum Clericorum ordinatione aliquid exigere est antiquissimus Græcorum Episcoporum abusus. Etenim Ponticæ Diœceseos Episcopi, quos Simoniæ arguit Sanctus Basilius, nequaquam inito pacto vendebant Sacros Ordines, sed dumtaxat paucos, quibus tenues suarum Ecclesiarum proventus pedetentim augerent, nummulos à quovis Ordinato accipiebant. Etiam Ibam Edessenum Episcopum in Tyria ac Berytensi Synodo accusavit Clerus de hoc articulo: *de Ordinationibus accipit.* Quod, plures tunc Episcopi laborarent eadem scabie, docet secundus Canon Chalcedonensis. Nec enim adversus unicæ Ecclesiæ abusum ille emanasset. Ipsum etiam in Ægypto fuisse grassatum audivimus suprà ab Isidoro Pelusiota. Et morem pessimum laudatus Canon non evulsit: etenim nova illum Synodo impugnare debuit Sanctus Patriarcha Gennadius. An evulserit, ignoro; quidquid sit, post compositum Acacii schisma Ecclesiasticam disciplinam reparans Justinianus Augustus, in Novella ad Petrum officiorum Magistrum lege istas dandi & exigendi consuetudines reliquit intactas. Novellæ de Sacris rebus leges, licet Justiniani nomen præferant, sunt tamen doctissimorum, quos per integras quandoque noctes cum ipso de istis causis lucubrasse adfirmat Procopius Cæsareensis, tunc in Oriente Episporum opus. Norant hi Collegas suos, videbantque istas consuetudines sine magnis contentionibus non posse abrumpi. Hinc easdem confirmavit, & ad certam taxam deduxit Imperator Isaacius Comnenus, istiusque legis hanc partem suis ad Photii Nomo-Canonem Scholiis inseruit Theodorus Balsamon: Tit. 1. c.
Statuit Imperatoria mea Majestas, ut etiam in or- 34.
dinatione Sacerdotum & coronariis tributis vetus forma auctoritatem obtineat, & nihil in ordinatione Episcopus, qui ordinat, ampliùs accipiat, quàm prææstimatæ monetæ meæ Imperatoriæ Majestatis septem aureos nummos dumtaxat, unum videlicet quando ordinandum facit simplicem Papam sive Lectorem, tres quando ordinat Diaconum, alteros tres quando Sacerdotem seu Presbyterum perficit. Et quia hasce exactiones quidam notabant de Simonia, pergit dictus Theodorus: *Cum hac aurea Bulla confectus est etiam à Sanctissimo Patriarcha Domino Nicolao Synodalis commentarius, qui jubet ut secundùm hanc auream Bullam coronaria tributa, ac pro ordinatione dari solita dentur.* Adfirmat ipsa non esse Simoniaca, & adjungit causam: *Neque enim merces est, quod alimentorum gratia Pontifici datur.* Quod tamen non probavit Latinus Auctor eruditi ad versùm Græcos tractatus: *In sorte Simonis Magi de jure ponendi sunt Græcorum Pontifices, qui Sacros ordines, qui gratis debent dari, nisi manus eorum ære graventur, non tribuunt.*

Durè quidem, sed tamen loquitur juxta vetustam Latinæ Ecclesiæ disciplinam, ex qua similes in variis Provinciis grassantes exactiones de Simonia damnavit in variis Epistolis & Sanctus Gregorius Magnus. Suam regulam vigere jussit etiam in Patriarchatu Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano, & Constantinopolitano. Nec dubitandum, quin in datis ad istos Patriarchas litteris, licèt non exprimat, notet consuetudines recens tunc probatas à Principe Justiniano. Regulam edicit in litteris ad Januarium

rium Sardiniæ Metropolitam, vetans quidquam exigi, spontè oblatum indulgens admitti. Eamdem probat secunda Synodus Turonensis. *Nullus Episcoporum de ordinationibus Clericorum munera præsumat exigere, quia non solùm sacrilegum, sed & hæreticum est.* Et secunda Bracarensis: *De ordinationibus Clericorum Episcopi munera nulla suscipiant.* Quod ipsum statuit ejusdem loci tertia. Videntur tamen non adversùm exactores Episcopos, sed statuere adversùm ambitiosos Clericatus appetitores, qui ad ipsum impetrandum profusis muneribus corrumpebant Episcopos, palàm Simoniani. Adversùm Episcopales exactiones statuit Synodus Barchinonensis: *Cùm ad officia Ecclesiastica Clerici provehuntur, nihil pro benedictione aut Subdiaconii, vel Presbyterii collata sub obligationis nomine à quocumque Episcopo aut ejus Clero inquiratur.* GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE. Quod plerosque Francorum Episcopos repererit hac lepra laborantes, in suis ad Sedem Apostolicam litteris queritur frequenter ipsorum Apostolus Sanctus Bonifacius; verùm Pippinus Rex ac ejus filius Carolus Magnus adeò eliminarunt, ut sub hujus Imperio statuerit secunda Cabilonensis Synodus: *Pro dandis Ordinibus nihil accipiendum est.* Et adversùs Longobardorum Episcopos statuit in primo suo Capitulari Ludovicus Imperator Pius: *De Episcopis in Longobardia constitutis, qui ab his, quos ordinabant, munera contra Divinam & Canonicam legem accipere soliti erant, vel exigere, modis omnibus inhibitum est ne ulteriùs fiat.* Exactores ejusmodi adfirmat juxta Sacros Canones esse degradandos. Cum Caroli Magni semine exstincta, aut sanè plurimùm læsa fuit ista castitas, ideoque ad Henrici tertii jussum reparare ipsam denuò cœpit Clemens secundus, ac præsertim Leo nonus. Et Nicolai secundi ad expurgandam Mediolanensem Ecclesiam Legatus Sanctus Petrus Damiani Widonem Archi-Episcopum compulit ad solemniter ejerandum vetustùm morem; *qui in ista sancta Ecclesia consuetudinaliter obtinebat, ut quisquis ad Clericales Ordines provehendus accederet, de Subdiaconatu quidem duodecim nummos, de Diaconatu decem & octo, de Presbyteratu suscipiendo viginti quatuor, quasi per præfixam conditionis regulam daret.* Pro ipso jurarunt & Primates Clerici: *Dominus meus Wido nunquam consecrabit alicujus ordinis Clericum suæ Diœcesis præter Monachos, quem ante promotionem non faciet jurare, quod in hoc breviculo scriptum est. Ita me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia.* Breviculus seu promovendorum Clericorum professio fuit in hac formam: *Pro suscipiendis Ecclesiasticis gradibus, sive per me, sive per submissam personam, seu per quodlibet ingenium, neque dedi, neque promisi, neque per promissiones daturus sum aliquid. Ita me Deus adjuvet, & ista sancta Evangelia.* Dicit, *Neque per promissiones, &c.* Quia gratuitam & spontaneam pòst acceptum Ordinem oblationem Ecclesia non prohibet. Verba, *Præter Monachos*, laudant Monachorum insignem in tanta corruptela innocentiam. Quæ omnia Decreta strenuè executus est, atque ampliavit Gregorius septimus, & in secunda sua Pictaviensi Synodo statuerunt Cardinales Joannes ac Benedictus: *Ut nullus in faciendis coronis forcipes vel manutergia exigat.* Uti in danda Clericali corona Græci aurum coronarium, ita tunc Latini quidam Episcopi exigebant jura forcipum ac manutergiorum. Et hanc exactionem Synodus damnat. Malum, & quidem cum dandi ad singulos Ordines xenii fixa taxa, denuo surrexit, denuoque damnatum est per Innocentii tertii Lateranensem Synodum, per Synodum Basileensem, per varias Provinciales, ac novissimè per Sacro-Sanctam Tridentinam: *Quoniam ab Ecclesiastico Ordine omnis avaritiæ suspicio abesse debet, nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericalis tonsuræ, nec pro litteris dimissoriis aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam sponte oblatum, Episcopi & alii Ordinum collatores, aut eorum Ministri, quovis prætextu recipiant.* Omnes antiquos Canones, sponte oblatum accipi permittentes, exstinxit hæc Synodus, reduxitque avitam hoc in Sacramento castitatem Synodi Eliberinæ. Et hac lege est omnibus hodie Episcopis omnino vivendum.

C. 18. C. 3. Cap. 16. Seff. 21. Cap. 1.

CAPUT X.

Exponuntur exactio & oblatio pro donatione Ecclesiastici Beneficii.

UT Episcopus, Presbyter, Diaconus, quivis Clericus, Ecclesiæ, in cujus Catalogum inscribitur, tamquam suæ sponsæ ac Matri uti dotem donet omnia sua bona, aut aliquam istorum portionem, est antiquissima omnium Christianarum gentium consuetudo, cujus meminit in Præscriptionum libro Tertullianus, dicens de Valentino & Marcione Hæresiarchis: *Constat illos neque adeò olim fuisse, Antonini ferè Principatu, & in Catholicæ primùm doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem sub Episcopatu Eleutheri Benedicti, donec ob inquietam eorum semper curiositatem, qua fratres quoque vitiabant, semel & iterùm ejecti, Marcion quidem cum ducentis sestertiis, quæ Ecclesiæ intulerat, novissimè in perpetuum discidium relegati, venena doctrinarum suarum disseminarunt.* Et in quarto adversùs Marcionem libro: *Marcion pecuniam, in primo calore fidei, Catholicæ Ecclesiæ contulit, projectam mox cum ipso, posteaquam in hæresin suam à nostra veritate descivit.* Ad priora verba hæc Jacobus Pamelius: *Ad antiquum Christianorum morem pertinet, qui non se tantùm, sed sua simul offerebant Ecclesiæ, in communi viventes.* At morem istum, qui in Hierosolymitana ac Alexandrina Ecclesiis viguit ad paucos annos, viguisse etiam in Pontica aut Romana Ecclesia, nullo testimonio possit ostendi. Non ergo illum, quo quisque Fidelis, sed quo plerique passim Clerici sua cum semetipsis bona tradebant Ecclesiæ, morem Tertullianus

Cap. 30. Cap. 4.

nus laudat: Hunc enim solum constat omnibus sub cœlo Ecclesiis fuisse familiarem. *Ducenta sestertia*, inquit Beatus Rhenanus, *faciunt quinque millia Ducatorum*. Quod ipsum ex Budæo adfirmat memoratus Pamelius, recteque adversùm Lutheranos & Calvinistas adjungit: *Respondeant hic mihi, qui mentiri non erubescunt Ecclesias primitivas, nostrarum matrices, adeò vixisse pauperes, immò tam tenues, indigas, & mendicas exstitisse, tamque nihil habuisse proprium vel suum, ut ostiatim pœnè compellerentur quæritare cibos. Hic vides auri pondo multa donata Ecclesiæ, atque reddita, non cunctanter, sed mox atque repoposcit is qui donarat*. Antiqua, cui Lutheranorum & Calvinistarum ministrorum cupiditas invidet, Ecclesiarum opulentia multo testimonio possit demonstrari.

Tertulliani verba, *Apud Romanensem Ecclesiam*, adfirmare videntur Marcionem tunc priùs credidisse, & antea non fuisse Christianum. Verùm longè aliter Sanctus Epiphanius: *Marcion*
L. 42. c. 1. *fuit genere Ponticus, ex ea parte quæ Helenopontus dicitur, oppido Synope, quemadmodùm frequenti de eo fama percrebuit. Qui initio vitæ scilicet castitatem præ se ferens, Monachorum instituta professus est, parente natus Catholicæ communionis Episcopo. Postea cum Virginem quamdam adamasset, ac fraudibus pellexisset, à spe vitæ cœlestis illam juxta ac semetipsum dejecit. Ob hunc igitur incœstum Ecclesia ab ipso parente pulsus est, viro cumprimis religioso, ac veritatis amore flagrantissimo, & in hac Episcopalis muneris administratione præstanti. Qui cum Marcion diu multumque supplicasset, ac pœnitentiam postulasset, hanc à Patre precibus nullis obtinuit. Vehementem siquidem ex ea re dolorem optimus senex & Episcopus ceperat, quod non ille solùm excidisset, sed & ignominiam sibi ac dedecus imposuisset. Ergo ubi nullis se artibus eblandiri posse quod cuperet animadvertit, popularium suorum probra ac ludibria non sustinens, clàm ab oppido secessit, ac Romam post Hygini Papæ obitum sese contulit. Eo statim ac Marcion pervenit, ad Seniores adiens, qui ab Apostolorum discipulis edocti adhuc supererant, ut in communionem admitteretur, ab iis frustra petit. Quamobrem exstimulatus invidia, quod non Principem illic locum, ac ne Ecclesiæ quidem aditum impetrasset, ad impostoris Cerdonis hæresin confugere in animum induxit*. Non dumtaxat Episcopi filium, sed & Episcopum fuisse adfirmat Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Quod ipsum innuunt Epiphanii
L. 3. verba: *Non impetravit Principem locum*, seu Præsidentiam. Quod si verum sit, existimo nativæ Synopensis civitatis fuisse Episcopum, atque ita Pater, qui illum gradu & communione movit, esse debuit Amasenus Episcopus, unicus tunc totius Ponti Metropolita. Non itaque ut crederet, sed ut gradum & communionem reciperet, Romam venit appellans Marcion, ac proindè ducenta illa sestertia, non Romanæ videtur dedisse, sed Ecclesiæ Synopensi. Longa ac erudita est quæstio, sed non hujus loci. Lucet interim antiquitas moris, quod Clericus non solummodò seipsum, sed & simul substantiam suam in titularem Ecclesiam, quasi dotem in sponsam, transcribebat.

Ejusdem moris meminit in libris de Sacerdotio Sanctus Joannes Chrysostomus, referens è L. 2. c. 7.
Plebe quosdam maledicè murmurare adversùm Episcopos, quod in eligendis Clericis attenderent solas divitias, & splendorem generis, quibus possent suas Ecclesias ditare. Et in litteris ad suos Episcopos Sanctus Synesius Ptolomaidis Episcopus, Pentapolitanæ Provinciæ Metropolita, loquens de Clericis Arianis: *Infames illi Ptolomaidos finibus expellantur, & quidquid rei cum* Epist. 5.
ipsis importatum est, secum non appensum auferant. Meminit in litteris ad nobilem matronam Albinam etiam Sanctus Augustinus, laudans Ecclesiam Hipponensem, quæ dum ei Clericatum detulit atque imposuit, paternos ejusdem agellos non invidit Ecclesiæ Tagastensi. Nempè post Ep. 225.
susceptum in Italia cum Baptismo Monachatum recta Tagastam Augustinus iverat, de hæreditate sua compositurus cum Curia, ejusque professioni suæ superfluam portionem dederat Tagastensi Ecclesiæ. Hinc laudat Hipponensem, quæ inopem susceperat in Presbyterum, & adversùs istam nihil unquam querelæ moverat de repetundis. Hujusmodi enim querela movit famosam illam in laudati Augustini Epistolis litem inter Thianensem & dictam Tagastensem Ecclesias de patrimonio Honorati Presbyteri. Hinc item Ep. 239.
nobilem & opulentum virum Pinianum, laudatæ Albinæ filium, Presbyteratu donare contenderunt & Hipponensis Plebs ac Tagastensis. Ep. 228.
Eumdem morem probat, & ab omni sorde purum declarat in Novella ad Petrum Officiorum L. 123.
Magistrum lege Justinianus Augustus: *Si quis* c. 3.
Episcoporum, sive ante suam ordinationem, sive post voluerit proprias res, aut earum partem Ecclesiæ offerre, cujus Sacerdotium accepit, non prohibemus, & omni condemnatione & pœna eum liberum esse sancimus, sed etiam omni laude dignum judicamus, quoniam hoc non est emptio, sed oblatio. Quare eamdem oblationem nullo modo damnat quintus Canon septimæ Synodi: Solummodò damnat eorum stultitiam & fastum, qui similis oblationis causa contemnebant pauperes, qui nihil contulerant, ipsis ambiebant anteponi, atque ita eorum virtutibus suum aurum etiam cum improperiis & contumeliis præferebant. Damnat & istos, qui non post, sed ante suam electionem obtulerant, atque ità elicuerant electionem: Esse dicit plenam Simoniam, damnatam à Synodo Chalcedonensi. Hinc item secunda Cabilonensis Synodus Episcopos & Abbates, qui opulentos homines simili spe adliciebant & C. 6. 7.
circumscribebant ad Clericatum aut Monachatum, damnat Simoniæ & rapacitatis, cogitque hæredibus ad restitutionem. Ex eodem principio illum, qui Præbendam aut aliud beneficium sub ejus prima vice accipiendi pacto erigit aut fundat, de Simonia damnavit Innocentius tertius. Verùm hæc oblatio aut exactio non spectat ad præsens institutum.

Spectat illa exactio, quam olim Patriarchæ, Primates, Metropolitæ, Episcopi pro Metropolitarum, Episcoporum, Abbatum, ac aliorum Electorum confirmatione aut Pallio postularunt, de qua ad Patriarcham Antiochenum scri-

bit

L.3. Epist. 205. bit Innocentius tertius: *Cùm aliquis eligitur in Abbatem Sancti Pauli, vos occasione confirmationis procurationem extorquetis trecentorum Byzantiorum valorem excedentem*. Eam damnat de Simonia. Quod ipsum de omni Electorum, etiam Episcoporum & Archiepiscoporum, confirmatione sanxit Synodus Basileensis. Sanxit adversùs Romanam Ecclesiam, imitata Constantiensem Synodum, quæ inter articulos, ob quos dejecit Joannem vigesimum tertium Pontificem, posuit & hunc: *Joannes Papa canonicè electos idoneos, usque ad satietatem appetitus sui solvere non volentes, confirmare recusavit*. Et quidem ad solam Pallii dationem, id est, à solis, quibus vel in ipsa consecratione, vel in confirmatione donabat Pallium, Metropolitis ac quibusdam ad istum honorem privilegiatis Provincialibus Episcopis exigebat olim Romana Ecclesia, cujus moris varium successum & statum suprà digessi. Verùm ubi jus Patriarchicum Sedi Apostolicæ juxta antiquum Ecclesiæ Canonem restaurantes posteriores Pontifices cœperunt omnium generatim ad dictum Patriarchatum spectantium Episcoporum præviam confirmationem reservare, cœperunt etiam istius confirmationis jura exigere, & subjectas Ecclesias quandoque ultrà æquum gravare. Fateri cogimur non solùm Joannem vigesimum tertium excessisse. Attamen pejùs excessit Basileensis Synodus, non solùm Annatas damnans, sed & in ipsam Papalem auctoritatem extendens audacem manum. Etenim quòd ipsa Nicæna Synodus super Sedem Apostolicam per sextum, quo reliquis Patriarchis fixit leges & terminos, Canonem nihil fuerit ausa statuere, sciens illi omnia concessa à Domino, ad Thessaliæ Episcopos disertè scribit Sanctus Papa Bonifacius primus. Romanum Episcopum scimus esse hominem, qui etiam pro suis debeat offerre peccatis; scimus delinquenti à generali præsertim Synodo posse ac debere impendi, quam Petro Apostolo Paulus impendit, fraternæ correptionis gratiam & charitatem: Verùm cui non desit reverentia præscripta per Synodum octavam. Et quis ignoret Basileense Clericorum potiùs quàm Episcoporum conventiculum fuisse generalis Synodi nomine indignum? Et ad præsentes exactiones singulare jus habet Romana Sedes, suo loco exponendum.

Sess. 18.

De alio olim grassato abusu Hincmarum nepotem suum, Laudunensem Episcopum, in quinquaginta quinque capitum Epistola arguit Hincmarus Metropolita Remensis: C. 38. *De Ecclesiarum datione, quæ etiam non ampliùs quam dotem suam habent cum Decima fidelium, prœmia requirebas*. Prima Regiæ amortizationis exordia apud Francos sunt admodùm antiqua. Etenim etiam Caroli Magni Capitularia cuique Parochiali Ecclesiæ vix aliquid permiserunt immobile, nisi unicum terræ mansum. Et hoc unà cum Decimis erat Ecclesiæ dos, insigniter privilegiata. Quod ergò ab hujusmodi, nihil superfluum habentibus, Ecclesiarum Presbyteris in ipsa curæ collatione xenia seu jura exegerit Laudunensis, Remensis damnat, atque ita in opulentiorum Ecclesiarum collatione videtur exactionem tolerasse. Quidquid sit, etiam ad Electum, qui degradato nepoti successit, Hedenulfum scribit in litteris Canonicis: *Episcopus pro constituendis Ministerialibus Ecclesiasticis, videlicet Œconomo, Archi-Presbyteris, & Archi-Diaconis, prœmia non constituat, quia Ecclesiasticum obsequium, quod malè comparaverint, accipientes munus à subditis pejus venundare curabunt*. Etiam Viennensis, per Paschalem & Joannem Formosi Pontificis in Gallia Cardinales Legatos celebrata, Synodus Cap. 4. statuit: *Nulli census à Presbyteris, loco muneris, ad introitum, ut dicunt, Ecclesiarum exquirantur, aut vi aliqua extorqueantur*. Etiam Widonem Archiepiscopum Mediolanensem, quod deinceps pro ordinandis Ecclesiis nihil exigeret, jurare coegit Nicolai secundi Legatus Sanctus Petrus Damini. Hasce omnes consuetudines damnavit Cap. 2. Innocentii secundi Synodus Lateranensis. Et adversùs aliam Collatorum iniquitatem statuit in sua Synodo Alexander tertius: *Partem redituum* Cap. 7. *suis usibus applicare non præsumant*. Et hinc Mediolanensem Archiepiscopum, qui Ecclesiæ suæ Cancellariam, retentis sibi ad annum fructibus, alicui contulerat, uti Simoniacum laudati Canonis transgressorem damnat apud Gregorium nonum Innocentius tertius, laudans vetustam Ecclesiæ regulam: *Ut beneficia sine diminutione* L.3. tit. 12. c. 1. *conferantur*. Collatores, qui Ecclesiarum aut Præbendarum, quas dabant, necdum collectos fructus sibi reservabant, ejusdem criminis damnat Oxoniensis Synodus Stephani Primatis Cantuariensis. Viguit abusus etiam apud Græcos, de quibus tractatus Latinus repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores: *Græcorum Pontifices nullis Ecclesias sine pecunia largiuntur*. Et in suis ad Photii Nomo-Canonem scholiis Theodorus Balsamon adducit aurcam Isaaci Comneni Tit. 2. c. 34. Imperatoris Bullam, quæ unicuique pago juxtà infumibulorum seu caminorum numerum præfigit, quot Episcopo aureos vel argenteos, quot arietes vel agnos, quantùm grani aut vini debeant pro accepto novo Parocho pendere. Nempe Græcorum Patriarchæ Augusto, Metropolitæ Patriarchis, Episcopi Metropolitis pendebant pro gratia consecrationis. Hinc, quoniam qui emit postea & vendit, Episcopi à Parochianis Presbyteris exigebant.

Aliam in hac specie iniquitatem aperit in litteris ad Cardinalem Richardum, Albanensem Episcopum, Paschalis secundi in Gallia Legatum, Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Pro consuetu-* Ep. 133. *dine antiqua adhuc exigunt publicè Decanus & Cantor, & alii Ministri, ab his qui Canonici fiunt, me contradicente & persequente*. Ecclesiæ, Cathedralis præsertim, Canonicatus, quoniam magna est dignitas, varias requirit qualitates, quasdam ex generali Christianitatis Præscripto, quasdam ex singulari cujusque Capituli statuto. Hinc nullum Provisum ad possessionem admittebat Carnutense Capitulum, nisi per Decanum, Cantorem, Subdecanum, & Succentorem, quatuor primarias dignitates, examinatum: Et pro suo ipsi examine aliquid exigebant. In pluribus Galliarum Ecclesiis grassantem consuetudinem improbabat Ivo Episcopus, at expugnare non

re non valuit, ideoque à laudato Legato fuit graviter redargutus. Expugnavit ejus successor Gaufredus de Leugis, hortatu Roberti Arbrescellensis: Provisos omnes, antequam ad possessionem admitterentur, adversùs ipsam jurare statuit, istudque statutum fecit confirmari à Calixto secundo Pontifice, cujus sanctionem in novis ad laudati Ivonis Epistolas scholiis adducit Joannes Baptista Souchettus, Canonicus ac Theologus Carnutensis. Hanc sanctitatem non solùm à Cardinale Richardo didicerat Gaufredus, sed & à Synodo Namnetensi, omnem munerum cupiditatem acriter damnante in Clericorum ad sacros Ordines promovendorum Examinatoribus, præsertim qui munerum intuitu indignos Episcopi manibus applicarent. Ne Archi-Presbyteris aut Archi-Diaconis examinis titulo aliquid persolvant Ordinandi, mandat etiam Palentina Synodus, habita sub Pontificatu Joannis vigesimi secundi. Sacra Tridentina Synodus accipi vetat etiam sponte oblatum. Quod etiam ad esculenta ac poculenta extendit Sancti Caroli Borromæi quinta Synodus Mediolanensis. Et hoc jure quoad Sacrorum Ordinum examen est nobis hodie omnino vivendum.

Nec tantùm pro Electi seu Provisi examine, sed etiam pro inthronizatione, investitura, installatione, seu in possessionem immissione aliquid exigere fuit olim admodum familiare. Lucet ex S. Petri Damiani apud Mediolanum Actis, ubi Wido Archiepiscopus etiam de investiendis Ecclesiis nihil deinceps accipere juravit. Hinc Sanctum Hugonem, ex Carthusiensi Monacho Lincolniensem Episcopum, quod Archi-Diacono pro inthronizationis juribus postulanti equum dare noluerit, adfirmans se malle Episcopatum cedere, meritò laudat Henricus Cnyghtonus. (An. 1208.) Sordidam Senonensis Archi-Diaconi cum quodam Parochiali Presbytero, jura hæc solvere recusante, de aliquot denariis litem refert in suis apud Franciscum du Chesne litteris Sugerius Abbas Sancti Dionysii. Et ad Parisiense Sancti Maglorii Monasterium scribit (Epist. 107. 108.) Innocentius tertius: *Cum Abbatem vestrum contingit de novo in sede collocari, Archi-Diaconus Parisiensis pro installatione ipsius centum solidos monetæ Parisiensis à vobis extorquere nititur, hujusmodi exactionem in jus annuum convertendo.* (L. 2. Epist. 143.) Esse dicit exactionem rationi & Patrum institutionibus adversam. Et apud Gregorium nonum scribit ad Archiepiscopum Cantuariensem: (L. 5. tit. 3. c. 36.) *Pravam illam consuetudinem de tua Provincia studeas abolere, per quam pro Ecclesiarum investitura Archi-Diaconi marcam argenti, minores verò Decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solvi pecuniæ quantitatem.* (Cap. 7.) Loquitur ex Alexandri tertii Synodo Lateranensi: *Horribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro Episcopis vel Abbatibus, seu quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis in sede, seu introducendis Presbyteris in Ecclesiam, aliquid exigatur.* Esse dicit Simoniam, additque adversùs longam, qua quidam se excusabant, consuetudinem: *Putant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur, non satis, quia cupiditate cæcati sunt, attendentes, quod tantò graviora sunt crimina, quantò diutiùs animam infelicem tenuerint alligatam.* Apud laudatum Franciscum du Chesne exstat insignis Epistola, qua (Ep. 22.) Simonem Ecclesiæ Parisiensis Archi-Diaconum, quod pro installando Sancti Victoris Abbate centum solidos exegisset, notat de Simonia idem Pontifex, adfirmans non minùs installationem, quam electionem esse gratis faciendam.

Nec solus Episcopus aut Archi-Diaconus installator, sed & tota variarum Ecclesiarum Capitula seu Collegia olim exigebant jura installationis, de quibus ad Mennam Patriarcham Constantinopolitanum scribit in Novellis legibus Justinianus Imperator: (L. 56.) *Qui ordinantur à tua Reverentia Clerici in sanctissimis Ecclesiis, absque tamen sanctissima majori Ecclesia, omnium patiuntur crudelissima, non suscipientibus eos illic Ecclesiis, antequam quantum voluerint accipiant aurum. Sancimus igitur Beatitudinem tuam hoc validissimè custodire, ut siquidem sit consuetudo dare eos qui ordinantur in sanctissima majori Ecclesia, hoc eos præbere. Nihil enim de iis, quæ dantur in sanctissima majori Ecclesia, novamus. Præterea verò in aliis omnibus nulli Clericorum licentiam esse penitùs pro iis, quæ vocantur Insinuativa, aliquid ferre.* Quidam existimant legem loqui pro solis Constantinopolitanorum Oratoriorum, seu secundariarum Ecclesiarum Clericis. Et favent Juliani Antecessoris verba: (L. 191.) *Si quis in Constantinopolitana civitate Clericus fuerit factus, si quidem magnæ Ecclesiæ Clericus sit, Enphanostica seu Insinuativa præstet quæ ex consuetudine præstari oportet; sin autem Clericus Oratorii alterius fuerit, nihil ab eo Enphanosticorum nomine exigatur.* Existimo tamen loqui præsertim pro Clericis aliarum Parochiarum seu Diœceseon. Etenim Patriarchali suæ potestati per rapinas extendendæ semper intentus Constantinopolitanus Episcopus, spectantium ad tres autocephalas Diœceses Metropolitarum primò, deinde & Provincialium istic Episcoporum consecrationes invasit, tandemque etiam quorumvis Clericorum ordinationes, de qua ejus potestate Theodorus Balsamon varia hinc inde nugatur. Et quidem etiam ab hisce extorquebat ordinationis jura, quæ non in suo cursu permittere debuerat Justinianus, sed omnino damnare. Rapina ista pessimè habuit aliarum Ecclesiarum Episcopos, ideoque quod palam non auderent violentiæ refragari, suos instigarunt Clericos ad ordinatos Constantinopoli Collegas non admittendos in possessionem, nisi solutis grandibus Insinuativis, de quibus rectè Dionysius Gotofredus: *Insinuativa sunt, quæ novi Clerici dant veteribus pro suo introitu.* Seu pro sui nominis in Clericorum Catalogum inscriptione aut insinuatione. Ea ergo ad Mennæ Patriarchæ preces sustulit magnus Constantinopolitanæ Ecclesiæ exaltator Justinianus. Sustulit quoad solos Constantinopoli ordinatos Clericos. Quare aliarum Ecclesiarum Clerici à novis per proprios Episcopos ordinatis Collegis omnino poterant consueta Enphanostica postulare. Et hinc solos Constantinopolitanæ Ecclesiæ Defensores ad legis hujus

exe-

executioni invigilandum hortatus fuit Justinianus. Ab ipsis exemit solos Constantinopoli ordinatos, ne quis eorum metu deinceps illic ordinari refugeret. Hoc enim sine ipsa alii Episcopi induxerant, aut permiserant.

Hæc pecuniaria Insinuativa reperimus etiam apud Ecclesias Latinas. Quædam insuper Capitula primi, secundi, quandoque & tertii anni fructus dividunt inter veteres Canonicos, & novum cogunt jejunare. Aliam adhuc speciem memorat apud Gratianum, & damnat Paschalis secundus: *Nullus emat Ecclesiam vel Præbendam, nec pastellum nec pastum solvat antea vel postea pro hujusmodi.* Et per ejus Cardinales Legatos Joannem ac Benedictum celebrata secunda Synodus Pictaviensis: *Ut Præbenda non ematur aut vendatur, neque pastus inde exigatur, sub excommunicatione interdicimus.* Et Innocentii secundi Synodus Lateranensis: *Nec pro pastu, nec sub obtentu alicujus consuetudinis antea vel post à quoquam aliquid exigatur, aut ipse* Provisus *dare præsumat, quia Simoniacum est.* Et adversùm Canonicos Aprutinenses, qui novum collegam Jacobum nolebant admittere ad plenam fructuum perceptionem, *quamdam consuetudinem prætendentes quod prandium haberent à Canonico recepto de novo*, ad Sancti Thomæ Esculanensis Priorem scribit Gregorius nonus: *Mandamus quatenùs dictos Canonicos, ut tali consuetudine non obstante, illi sicut uni ex aliis in proventibus & præbendis provideant, appellatione remota compellas.* Quod Episcopus aut quivis Clericus in suæ consecrationis aut ad beneficium promotionis die exhibeat confratribus & amicis Christianum convivium, est consuetudo antiquissima, & laudabilis: at sponteaneum id esse debet, ejus exactionem uti Simoniacam meritò proscripsit à Romana Ecclesia Magnus Gregorius, meritò posteriores Canones Decretum istud ad omnes generatim Episcopos, Clericos, & Monachos extenderunt.

1.q.2.c.7. Cap.7. Cap.2. L.5.tit.3. c.44.

CAPUT XI.

Exponuntur exactio & oblatio pro Missis & Orationibus.

Sess. 8. JOannis Wicleffi vigesimus quintus à Costantiensi Synodo damnatus Articulus est hic: *Omnes sunt Simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus.* Datos pro Missis ac Psalteriis denarios nihil prodesse docuit apud Henricum Cnyghtonum etiam insignis Wicleffista Nicolaus Herefordensis. Ejus Collegæ docuerunt in Missa pro defunctis non faciendas oblationes pecuniarias, imò & illos, qui Sacerdoti pro quavis dicenda Missa dent denarios, esse cum ipso accipiente maledictos. Et quidem ipsius Wicleffi adductum Articulum optimo jure
A. 1383. damnavit laudata Synodus. Etenim mandat ipse Dominus, ut faciamus nobis amicos de Mammona iniquitatis, qui nos, cum defecerimus, recipiant in æterna tabernacula: Hoc est, ut de nostra temporali substantia nobis conciliemus Christi pauperes, qui nobis per suas preces impetrent compunctionis spiritum, benè vivendi gratiam, ac remissionem peccatorum. Quosdam Fideles in die Judicii de sua salute periclitaturos, & istiusmodi Sanctorum intercessionibus fore gratiosè donandos à Divina misericordia, docet in libris de Dei Civitate Sanctus Augustinus. Et divitum defunctorum hæredibus nihil frequentius aut ardentius inculcat & declamat Sanctus Joannes Chrysostomus, quàm ut per largas eleemosynas eis implorent multorum pauperum orationes. Clara nimium est hæc Ecclesiastica veritas: nec ob unum Wicleffum est nobis tempus perdendum. Omittere tamen non possum pauca laudati Chrysostomi verba in prioris Apostolicæ ad Corinthios Epistolæ Commenriis: *Si filii aut fratris defuncti memoriam ageres,* Hom. 27. *pungereris in conscientia; si morem non implevisses, & pauperes vocasses.* Morem dandæ agapes, seu solemnis convivii cunctis civitatis pauperibus, qui defuncto, cujus edebant temporalia, sua spiritualia communicarent, sine conscientiæ punctura dicit non posse intermitti. Nec in sola Antiochena aut Constantinopolitana Ecclesia, sed in nostro etiam Occidente mos iste viguit. Etenim istud, quoniam res sancta à profano hominum abusu rugas contraxerat, convivium est unus ex Africanæ Ecclesiæ abusibus, quos per Aurelium Primatem Carthaginensem purgari ac aboleri suasit Presbyter adhuc S. Augustinus. Eundem morem in litteris ad Ale- Ep. 64. thium laudat Sanctus Paulinus: *Patronos animarum nostrarum pauperes, qui tota Roma stipem meritant, multitudinem in aulam Apostoli congregasti.* Ep. 33. *Pulchro equidem tanti operis tui spectaculo pascor. Videre enim mihi videor tota illa religiosa miserandæ plebis examina, illos pietatis divinæ alumnos, tantis influere penitus agminibus in amplissimam gloriosi Petri basilicam, ut tota & intra basilicam, & pro januis atrii, & pro gradibus campi spatia coarctentur. Video congregatos ità distinctè per accubitus ordinari, & profluis omnes saturari cibis, ut ante oculos Evangelicæ benedictionis ubertas, eorumque populorum imago versetur, quos quinque panibus & duobus piscibus panis ipse verus, & aquæ vivæ piscis explevit.* Hoc modo Alethius uxoris suæ exequias celebrarat. Ex ejusdem moris reliquiis est, quod in divitum fidelium funere pauperibus passim panes distribuantur.

Etiam futuros pauperes ad istiusmodi suffragia & preces per hæreditates, legata, aut donationes obligare est omninò pium. Quidquid cum Wicleffistis etiam Lutherani & Calvinistæ exsibilent, est pietas antiquissima omnium Ecclesiarum. Etenim de Belisarii Ducis in Joannem Armenium, strenuum militem, iniquissimè trucidatum, pietate scribit in libris de bello Wandalico Procopius Cæsaræensis: *Belisarius ad Joannis properans sepulchrum, illius insontis casum magnoperè flevit, ejusque tumulum Census redditu honestavit.* Hoc est, perpetuas Ecclesiæ aut pauperum preces illi per annuum Censum adfixit. Lib. 3.

Et Remensium Sanctissimus Archiepiscopus Remigius suo testamento inseruit hunc ad quosdam pauperes articulum: *Matriculæ Sanctæ Mariæ, quæ Xenodochium dicitur, ubi duodecim pauperes stipem exspectant, solidus dabitur. Quam matriculam, ubicumque fratribus meis & filiis, Remensis Ecclesiæ Clericis, ossa mea ponere placuerit, perseverare præcipio, & ut diu noctuque pro peccatis atque criminibus meis Dominum deprecentur, de proprio hæreditatis meæ jure rebus, quas Antecessores mei in eorum stipendiis Domino dederunt, superaddo etiam villam Saladronam & villam Sancti Stephani, & quidquid in villa Herimundi mihi per successionem evenit.* Hunc item articulum ad Lupum Suessionensem Episcopum, suum ex fratre Nepotem: *Vineam, quam Bebrimodus facit, tibi eatenus derelinquo, ut diebus Festis & omnibus diebus Dominicis indè mea sacris Altaribus offeratur oblatio, atque annua convivia Remensibus Presbyteris & Diaconibus præbeantur.* Anniversariæ Missæ, & conventualis post illam refectionis fundatio est adeò antiqua. Ejusdem formæ plura ab hoc Sancto Episcopo legata refert in Remensis Ecclesiæ historia Flodoardus. (Lib. 1. c. 33.) Et de Sancto Rigoberto ejusdem Ecclesiæ Episcopo adjungit: *Clericis Remensibus delegavit Ecclesiam Sancti Hilarii cum Suburbio ad eam pertinente, ut in annua transitus sui die sufficiens eis refectio indè pararetur.* Et nona Toletana Synodus permittit Episcopo, ut sæculari Ecclesiæ, (Lib. 2. c. 11.) *quam sua magnificare voluerit sepultura*, dare possit centesimam partem de Ecclesiæ suæ bonis: utique ad perpetuum onus suffragiorum. Quod item Dagobertus Francorum Rex Ecclesiis sub quotidiani ad tres annos sacrificii onere, & Sancti Dionysii matriculariis sub suffragantium animæ suæ precum lege legarit multa, authentica ejus apud Franciscum du Chesne vita testatur. Et insignia munera ad omnes Anglicanas Ecclesias misit Carolus Magnus (Cap. 40.) cum hisce ad Offam Merciorum Regem litteris, exstantibus apud Guilielmum Malmesberiensem; (Fol. 32.) *Direximus in eleemosynam Domni Apostolici Adriani, deprecantes ut pro eo intercedi jubeatis.* Et de Sancti Judoci Cella scribit ad Carolum Calvum Francorum Regem Sanctus Lupus Abbas Ferrariensis: (Ep. 45.) *Intercedente gloriosa Matre vestra, Serenissimus Pater vester Ludovicus Augustus ad remedium animæ suæ & salutem posteritatis, supplementum hoc Monasterio nostro contulerat.* Eam nescio qualiter ereptam supplicat sibi restitui, ex ejus spolio natam grandem Monasterii sui pauperiem amplificat, & adjungit: *In tanta calamitate Patri & Matri vestræ quotidianas preces & annuum officium persolvimus, quasi quòd illi contulere possideamus. Fecerunt enim illi totum quod potuerunt, & donum suum robustissimè firmaverunt.* Quam regulam notent illi, qui cessantibus fundationis proventibus mox etiam Missas & alia fundata suffragia intermittunt. Etiam Sanctus Gerardus Constantiensis in Germania Episcopus partim Cathedrali suæ Ecclesiæ, partim Sancti Petri Monasterio varia prædia legavit ea lege, ut Canonici *ter in anno cum solemni processione ipsum Monasterium adeant, singulisque vicibus pro ejus anima Missam cantent.* (Epist. 26.) Ità testatur Chronicon Ecclesiæ Constantiensis. Et in Mindensis Ecclesiæ Chronico exstat Diploma, quo ad Milonis Episcopi precem insignes proventus transfundit Imperator Otto secundus *ea ratione, ut perenniter pro nostræ animæ remedio unus Presbyter talem habeat Præbendam*, quæ hodiè apud nos vocatur Præbenda animarum. (Lib. 62. cap. 6.) Et ad Hugonem Cluniacensis Monasterii Abbatem scribit Sanctus Petrus Damiani: *Sicut ego pro vobis non dubitavi corpus meum crudelibus offerre periculis, ità per vos superna clementia dignetur animam meam ab infernalibus liberare tormentis.* (Lib. 6. Epist. 2.) Apostolicæ Sedis per Galliam Legatus multa pro isto, in quo defunctorum suffragia singulariter vigebant, Monasterio tulerat: Hinc pro mercede expostulat inscribi in Catalogum eorum, quorum animas per sacrificia & alia pietatis opera fratres quotidiè apud Deum adjuvabant. Hujusmodi fundationum nec Dux Belisarius, nec Sanctus Remigius fuerunt primi auctores: Avitam consuetudinem secuti sunt, atque ità lucet illam esse insigniter antiquam & probatam. Quod & Toletanus Canon evincit, Episcoporum, qui sepulturæ suæ Monasteriis erant de Ecclesiæ suæ bonis nimium liberales, priorem morem compescens. Nullum hic est Simoniæ periculum, aut species: nisi cum impio Monacho Arnaldo Brixiensi damnare velimus omnia bona Ecclesiastica, cunctosque ipsorum donatores. Etenim Ecclesiasticorum pro anima sua suffragiorum fundator aliud non agit, quàm Clericis aut Monachis, ea in perpetuum celebraturis, substentationis stipendia assignare.

Etiam Missæ denarius est longè antiquissimus. Etenim vetustos Africanæ Ecclesiæ abusus enumerans Sanctus Augustinus scribit ad Aurelium Primatem: (Epist. 64.) *Oblationes pro spiritibus dormientium, quas verè aliquid adjuvare credendum est, super ipsas memorias non sint sumptuosæ, atque omnibus petentibus sine typho & cum alacritate præbeantur, neque vendantur. Sed si quis pro Religione aliquid pecuniæ offerre voluerit, in præsenti pauperibus eroget. Ità nec deserere videbuntur memorias suorum, quod potest gignere non levem cordis dolorem, & id celebrabitur in Ecclesia, quod piè & honestè celebratur.* Antiquissimis ergo illis temporibus oblationis seu Missæ pro defunctis denarium non solummodò admittebat, sed & exigebat Africanus Clerus, eamque exactionem venditionis seu Simoniæ taxat Sanctus Augustinus, nihilominus permittens spontè oblatum accipi, ità tamen ut in Cleri non cedat lucrum, sed mox sub offerentium oculis in pauperes erogetur. Quam regulam fixerunt Patres nostri, fidelis populi ad sacrificium de pane & vino oblationem in denarium mutantes, de quibus in animæ Gemma scribit Honorius Augustodunensis: (Lib. 1. cap. 66.) *Statutum est ut populus denarios offerret, qui in usum pauperum cederent, vel in aliquid ad Sacrificium pertinens.* Et hocce statutum omnino secutus est etiam Sanctus Petrus Damiani, qui sibi Missam celebranti oblatos à quadam Ducissa Byzantios noluit accipere, sed post Altare deseruit, adeoque parvi fecit & sprevit, ut etiam furto per nescio quem Palatinum Clericum sublatos, & per Ducissam Beatricem reportari jussos recipere noluerit,

Lib. 5. Ep. 13. luerit, licet multis precibus à pœnitente fure fatigatus. Clam tamen recepit ejus socius Frater Paulus. Et hinc forsan à Godefridi Lotharingiæ Ducis Capellanis sumpta est ansa *notam ei cupiditatis inurendi*. Sanè ista, cui operosissimam apologiam opposuit optimus Petrus, calumnia ostendit similem oblatæ pecuniæ admissionem & in Clerico & in monacho malè tunc oluisse.

Attamen hæc sanctitas non est Divini aut Apostolici præcepti. Quod enim Sacerdos possit de Altari, Sacrificio, aut alio quovis Evangelii ministerio vivere, in prima ad Corinthios Epistola Apostolus ostendit multis argumentis, de quibus rectè Sanctus Joannes Chrysostomus in ejusdem Epistolæ commentario: Hom. 22. *Multum ponit studii Apostolus, ut ostendat non esse vetitum accipere*. Utique spontè oblatum. Et ad Apostoli verbum, *Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere*, adjungit: *Vivere, non mercaturam facere, nec thesaurizare*. Hoc est, nihil à quoquam exigere, & nihil accipere è sponte oblatis nisi necessariam sustentationem. Hæc est Evangelica lex. Paulus Apostolus, nihil etiam sponte oblatum admittens, & de suis manibus in Evangelio vivens, sibi fixit perfectiorem regulam, quam & suæ Diœceseos Clero postea fixit Synodus Eliberina. Africanæ item Ecclesiæ figere conatus est Sanctus Augustinus; at non video obtinuisse. Eamdem Apostolicam sanctimoniam sibi dumtaxat soli fixit Sanctus Petrus Damiani: Byzantios ipsos admitti Canon illius temporis omninò permittebat. Etenim de laudato Petro adhuc puerulo scribit in ejus vita Joannes Monachus: Cap. 2. *Petrus quadam die nummum reperit, & tamquam subitò dives effectus, gratulabundus quid eo mercari aptius posset, diu mente revolvere cœpit. Divinitus tandem inspiratus ait: Melius est ut tradam Presbytero, qui Deo Sacrificium offerat pro Patre meo defuncto*. Et in suis ad Desiderium Cassinensem Abbatem litteris oblata Sacerdoti pro defunctis celebraturo Xenia nequaquam improbat jam vir & Doctor Petrus: solùm suadet opulentis, carnaliter viventibus, & avaris Sacerdotibus non facilè offerenda. Et in litteris ad Damianum Monachum, suum ex sorore Nepotem, scribit de quodam illiterato Comensis Ecclesiæ Presbytero: Lib. 6. Ep. 21. *Tam parvam ac tenuem in litterarum doctrina habet notitiam, ut apertæ quoque scriptionis articulum syllabatim vix valeat legere, nimia tamen paupertate constrictus, utcumque Missarum solemnia cogitur celebrare*. Ut nempè ex Missæ denario diætim vivat. Et ad Petrum Sanctonensem Episcopum scribit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Oblationem Altaris habet à quo Missa cantatur*. Et in Summa Theologica Robertus Cardinalis Pullus: P. 7. c. 17. *Quid est Missarum solemnia contuitu temporalis commodi celebrare, nisi cum Juda Christum vendere, tantò nequius, quanto resurgendo est sublimatus?* Utique contuitu commodi. Et in Eboracensi apud Rogerum Hovedensem Synodo statuit Hubertus Archiepiscopus Cantuariensis: *Decrevimus prohibendum, ne Sacerdos aliquis pro celebratione* Fol. 755. *Missarum pretio constituto pactum ineat, sed hoc dumtaxat quod in Missa offertur, recipiat*. Et in Toletana sub Joannis vigesimi secundi Pontificatu celebrata Synodo graviter queritur Joannes Archiepiscopus, *Quòd aliqui Presbyteri, detestanda & abominabili ambitione cæcati, pro Missis per eos celebrandis pecuniam exigunt, & desuper hoc, acsi vellent vendere rem profanam, impudenter mercantur*. Hanc Ecclesiæ maculam acriter exaggerat, & concludit: *Ne aliquis Presbyter pro Missis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem, sed gratis accipiat, si aliquid per facientem Missas celebrari, oblatum sibi charitativè fuerit, absque pactione & conventione quacumque*. Prævaricantem per annum suspendit à celebratione Missarum, ac insuper mandat proprii Episcopi arbitrio puniri.

Notanda sunt verba Goffredi Abbatis: *Oblationem Altaris*. Et Huberti Archiepiscopi Cantuariensis: *Quod offertur in Missa*. Exponit in animæ Gemma Honorius Augustodunensis: *Fertur quod olim Sacerdotes à singulis domibus vel fami-* Lib. 1. *liis farinam accipiebant, quod adhuc Græci faciunt,* cap. 66. *& inde Dominicum panem faciebant, quem pro populo offerebant, & consecratum eis distribuebant. Nam singuli farinam offerentium Missæ interfuerunt, & pro his in Canone dicebatur: Et omnium circumstantium, qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis. Postquam autem Ecclesia numero quidem augebatur, sed sanctitate minuebatur propter carnales, statutum est ut qui possent singulis Dominicis, vel tertia Dominica, vel summis festivitatibus, vel ter in anno communicarent, & quia populo non communicante non erat necesse tam magnum panem fieri, statutum est eum in modum denarii formari, ut populus pro oblatione farinæ denarios offerret, pro quibus traditum Dominum recognoscerent, qui tamen denarii in usum pauperum cederent, vel in aliquid quod ad hoc Sacrificium pertineret*. Fidelis populi ad Sacrificium oblatio est omnino antiquissima, instituta ab ipsis Apostolis. Eam laudant antiquissimi Canones. Ftiam Justinus Martyr, Tertullianus, aliique vetustissimi Patres. Et ad suam plebem declamavit olim in Sermone de eleemosyna Sanctus Cyprianus: *Locuples & dives es, & Dominicum celebrare te credis, qui in Dominicum sine Sacrificio venis, qui partem de Sacrificio, quod pauper obtulit, sumis*. Non farinam tunc, sed coctum domi suæ panem & vinum, quæ per Sacerdotem consecrata sumeret in Missa, quisque Fidelis offerebat. Quin imo non panem, sed panes plures cum larga vini amphora, quorum solummodo modica pars consecraretur, & reliqua massa Sacerdoti & Clero ejus cederet, offerebat quisque dives: Etenim massam istam in solos Clericos dividi, atque ab ipsis solis, & qui cum illis sunt fidelibus fratribus, nequaquam à catechumenis sumi posse respondit in suo ad Ammonem Lycopoleos Archiepiscopum Canonico Rescripto Theophilus Patriarcha Alexandrinus. Quin ejusmodi oblata non cum lacte, caseo, aut piscibus, sed separatim & per se sumi jussit in Synodicis suis ad Monachos Responsis, exstantibus apud Theodorum Balsamonem, Nicolaus tertius Patriarcha Constantinopolitanus. Quam disciplinam dudum viguisse in Latinis etiam Ecclesiis, suo loco ostendetur. At vero coctum à quavis Laica manu

panem

panem in Domini Corpus consecrare est res incommodis subjecta, ideoque mutavit Ecclesia, & triticeam farinam, ex qua Clerici panes facerent, jussit à populo offerri. Quam rursus variata temporum ratio persuasit mutari in denarios, qui partim emendæ farinæ essent pretium, partim ad fugandam Clericalis avaritiæ speciem in pauperes sub offerentium conspectu dividerentur. Quæ puritas, quod non esset Apostolicæ legis, & quod priorum oblationum emolumentis aut non possent aut nollent privari Sacerdotes, non diu permansit. Uti antea panis, vinum & farina, ita hi denarii illis pedetentim appropriari cœperunt. Ita suo tempore fuisse consuetum, supra palam dixerunt Goffredus Abbas Vindocinensis, & Hubertus Archiepiscopus Cantuariensis. Et hinc ob avitam populi de Cleri avaritia & nimiis proventibus calumniam defecit paulatim etiam denariorum oblatio, contracta ferè ad solam Missam in exequiis defunctorum. Accedens Ecclesiarum, Altarium in eadem etiam Ecclesia, Sacerdotum, plurium quotidie eodem quoque Altari Missarum multiplicatio istam contractionem strenuè adjuvit. Exinde ergo Missam sibi celebrari volens, eam oblato denario postulat à Sacerdote, & hic est denarius, quem Wiclefistæ, Lutherani, & Calvinistæ hostiliter insectantur. At sine fundamento. Est enim, licèt non in ista specie, tamen in substantia ac valore Institutum Apostolicum. Etiam in propria specie esse antiquum, ostendunt superiùs laudata puerilis pietas Sancti Petri Damiani, & per ipsum adducta plura exempla. Quis Sacerdos non ab omni fideli panem & vinum malit accipere ad quamvis Missam, quam ab unico homine paucos asses? De varia hujus oblationis mutatione largiùs est suo loco dicendum.

An ad singulas etiam privatas Missas olim ab audientibus vel audiente fuerit facta panis, vini, farinæ, vel denarii oblatio, possit disputari. Certum est fuisse factam ad illas, quæ pro quopiam seu vivo seu defuncto, vel propriæ pietatis motu, vel ad alicujus postulationem fuerunt celebratæ. Nam in his oportebat fieri istius nominis recitationem, quam sine oblatione fieri non permisit antiqua disciplina. Olim ergo Missam pro se aut amico dicendam postulans à Sacerdote, non præviè dabat, sed in ipsa offerebat denarium, quo solo Sacerdotem oportebat esse contentum. Servatum tamen oportebat etiam laudatum superiùs Cardinalis Gualonis Canonem: *Moneantur Laici diligenter, ne quod pro Sacramentorum reverentia devotio Fidelium introduxit, ex avaritia velint aliquatenus revocare*. Devotionem istam paulatim omninò diminuit, ac propemodum exstinxit olim Laicorum avaritia, atque ita ipsis taxare Missæ denarium Episcopi tandem fuere compulsi. Ita solita intra Missam oblatio pedetentim etiam desiit, & jam pridem denarius vel ante vel post ipsam offerri cœpit, immò & exigi. Et hanc consuetudinem uti innoxiam probavit Tridentina Synodus, Missarum fundationes, quibus adnexi census tenuitas nequeat competentem suppeditare denarium, permittens reduci ad minorem numerum. Quam disciplinam esse antiquam, docet fundatio Monasterii Sanctæ Mariæ de Silva Regali in Arelatensi Diœcesi, cui sub perpetuo variarum Missarum onere fundos quosdam donavit Alphonsus Aragoniæ Rex, & adjecit: *Si in prædicta donatione naufragium evenerit, illud solvo & relaxo*. Instrumentum exstat in Spicilegio Lucæ Dacherii. Lib. 3. Quo jure solos, quibus competens sustentatio aliunde non suppetit, inopes Sacerdotes & Ecclesias uti posse quidam non sine fundamento adseverant. Reformata quædam, omnem etiam sponte oblatum denarium refutantia, Monasteria sunt plurimùm laudanda, & orandus est Deus, ut ad omni saltem exactioni renunciandum nos permovere, atque ita casta Patrum corda in nos reducere dignetur. Interim penitus necesse est longissimè proscribi iniquissimas sordes, quas hac in re damnarunt Romani Pontifices, Clemens octavus, Urbanus octavus, & novissimè Alexander septimus. Et adversum quas Adriano sexto supplicavit Nurembergensis Germanorum Principum Conventus: *Sacerdotes unius diei Missas, ad quas fundationis, seu annuæ recordationis jure celebrandas obligantur, non semel, sed quater, quinquies, pluriesvè venundant, unaque Missa duobus, tribus, aut pluribus Ecclesiasticis beneficiis satisfacere præsumunt*.

CAPUT XII.

Exponuntur exactio & oblatio pro exequiis & sepultura.

ANtiquum Constantinopolitanæ Ecclesiæ morem exponit in Codice Justinianæo lex Anastasii Augusti: *Constitutio assignat magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ septuaginta librarum auri reditum, eam ob causam, ut scilicet exequiæ sine sumptu & gratis fiant in urbe Constantinopolitana, & usque ad novos muros, & Blachernas*. Lib. 1. tit. 2. cap. 18. Est antiqua, per Anastasium dumtaxat innovata, magni Constantini lex, de qua in novellis ad Joannem Prætoriorum Præfectum, & ad Longinum urbis Præfectum legibus Imperator Justinianus: *Quod Constantinus rectè cogitans disposuit, & post hæc Anastasius firmavit, adjiciens etiam reditus causæ, hoc nos ipsi, cum periculum patiatur cadere, reparare & dare cum omni cautela & terminis competentibus cogimur, illud facientes manere immortale*. Leg. 43. Leg. 59. cap. 1. Erectam à se Constantinopolim Romanæ urbis dignitate, & amplissimis privilegiis donavit Constantinus, ejus Ecclesiæ mille & centum tabernas seu officinas, locatas in præcipuis civitatis foris, & ab omni Regia exactione ac publico onere liberas adscripsit, ex quarum reditu omnes funerum impensæ solverentur. Eximium optimi Principis donum, Clericorum avaritia aut negligentia in alienos usus detortum, avitæ pietati restituerunt Anastasius & Justinianus, Clericis, Monachis, Monialibus funus pio cantu pro-

prosequentibus, vespillonibus, quos Decanos, Lecticarios, & Copiatas appellat, & cuique alteri ad hoc opus spectanti assignans suam ex isto reditu portionem. Unicuique cadaveri adscripsit etiam suam solemnitatem pro varia ejus in vivis qualitate, addens ut qui pompam vellent excedere, tenerentur ad excessus impensas, quæ tamen decem solidis non possent esse majores. Et hinc Ecclesia magna Constantinopolitana inter reliquas suas dignitates atque officia habuit Decanum, de quo antiqua ejusdem Ecclesiæ notitia: *Decanus Sacerdotes componit in contributionibus ad eos ex æquo spectantibus* Et alia recentior notitia: *Decanus Sacerdotes ad jura sua & oblationum partem accipiendam advocat*. Exponit in suis ad Græcorum Euchologium Scholiis eruditus Joannes Goar: *Decanus idem est quod Vespillo seu Lecticarius, & ut Epiphanius loquitur, qui mortuorum effert corpora. Unus hic tantum esse perhibetur, supra alios videlicet de grege plebis ad efferendos mortuos absque Ecclesiastico titulo assumptos eminentior, cujus est etiam ea provincia, ut Sacerdotes componat in juribus & contributionibus, ad eos ex funeribus & alio quovis obsequio provenientibus, accipiendis*. Vespillones apud antiquos erant Barbari, dicebanturque Bargenæ seu Bergenæ. An apud primorum ac mediorum sæculorum Fideles fuerint Laici, est quæstio examine digna. Apud nos Belgas jam dudum sunt viri Religiosi, fratres Alexiani. Quidquid sit, Constantinopolitana Ecclesia habuit Presbyterum, qui istarum mille & centum domorum annuas pensiones reciperet, curaret omnia funera, & cuique ad illa operanti suam distribueret portionem. Et is dicebatur Decanus, seu Præfectus Decanorum.

Fol. 29c.

Leg. 12.

De hac per Clericorum avaritiam lapsa rursùm pietate queritur gravissimè in Novella ad Stephanum fratrem suum germanum, Regiæ urbis Patriarcham, lege etiam Imperator Leo sapiens, & adjungit: *Statuimus ut quæ de his jam olim edita constitutio est, immota & inviolata permaneat*. Quæ lex an firma permanserit, fateor me ignorare. Eas porrò mille & centum officinas hodiè possident Sacerdotes Mahometani. In Christiani Cleri jus successerunt. Hæc interim omnia evincunt, quod pro funerali officio semper apud Græcos aliquid fuerit Clero oblatum usque ad Constantini tempora, qui à debito illo extraxit solam civitatem Constantinopolitanam. Et huc forsan respexit Latinus Author eruditi tractatus adversùm Græcos, reperti olim apud Constantinopolim in Conventu PP. Prædicatorum: *In sorte Simonis Magi de jure ponendi sunt Græcorum Pontifices, qui sepulturas in cæmiteriis non faciunt, nisi accepta pecunia*. Solam Regiæ urbis pietatem attendens, omnes alias Ecclesias de Simonia damnavit. Possit tamen ab avita pietate iterum defecisse etiam urbs Regia, ideoque per pium Authorem fuisse item notata. Simile privilegium habet alma nostra Iprensis civitas. Ejus Cathedralis Ecclesia fuit olim dumtaxat Abbatialis sub Regularibus Sancti Augustini Canonicis, sex istic Parochialium Ecclesiarum etiam Pastoribus, qui suo communi refectorio ac vestiario ex Augustiniana regula contenti, omnia Sacramenta, ipsumque etiam funerale officium plebi semper ministrarunt gratis. Eorum bona in opulentas Præbendas diviserunt sibi hodiè sæculares Canonici sub antiquo onere ejusdem castitatis ac pietatis. Et jure merito. Insignem enim cunctis Clericis regulam figit in suis super primam ad Corinthios Epistolam homiliis Sanctus Joannes Chrysostomus: *Dei gratia, pro nobis minimè molesti sumus, sed sine sumptu vobis posuimus Evangelium, nequaquam quidem facientes sicut Paulus, sed contenti propriis*. Sancto Paulo Apostolo, qui ex manuum suarum labore victitans prædicavit, ait se non posse comparari, vivere tamen ex proprio patrimonio, atque ità prædicare sine populi sumptu. Ad ipsum obligari quemvis opulentum Clericum affirmat constanter in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius. Quidquid sit de hoc articulo, ex beneficio opulenti Clerici videntur pro exequiis & quovis ministerio nullas, ex sola suæ sustentationis necessitate justificabiles, posse facere exactiones.

Hom. 43.

Etiam in Latina olim Ecclesia fuisse aliquid oblatum, immò & exactum pro exequiarum officio, ostendit in litteris ad Bonum Massiliensem Episcopum Sanctus Gregorius Magnus: *Filius noster Faustinus questus nobis est, quod pater ejus quondam Peltrasius aliqua vestræ Ecclesiæ, sepulturæ suæ gratia, juris alieni reliquerit*. Ait illum ex solis hæredum suorum necessitati superfluis potuisse aliquid Ecclesiæ relinquere, atque adjungit: *Noveris nos antiquam consuetudinem à nostra Ecclesia omnino vetuisse, nec cuiquam assensum præbere, ut loca humani corporis possint pretio adipisci. Nam si Gentiles, ut arbitramur, viri Sichimitæ Abrahæ pro Sara mortua, atque in loco proprio humanda, sepulturam gratis obtulerint, & vix magna ejus importunitate coacti sint, ut pretium de loco sepulturæ perciperent, nos qui Episcopi dicimur, de humandis Fidelium corporibus pensa quid facere debeamus. Hoc ergo Fraternitatis vestræ judicio committimus*. Et in litteris ad Januarium Calaritanum Episcopum, Sardiniæ Metropolitam: *Questa est nobis Nereida clarissima fœmina, quod ab ea centum solidos pro filiæ suæ sepultura Fraternitas vestra non erubescat exigere, atque ei super doloris gemitum studeat majorem dispendii inferre molestiam. Quod si ita se veritas habet, quia gravè nimis est, & procul nimis à Sacerdotis officio, pretium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium, ab hac se petitione Fraternitas vestra contineat, & molesta ei de cætero non existat. Hoc autem vitium & nos, postquam Deo auctore ad Episcopatus honorem accessimus, de Ecclesia nostra omnino vetuimus, & pravam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus, memores quia dum Abraham à filiis Emor, hoc est, Efron filio Sejor, sepulchrum pretio ad humandum corpus conjugis postularet, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui Sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium vel in alienis denuo tentari præsumatur, admoneo. Sed si quando aliquem in Ecclesia vestra sepeliri conceditis,*

L. 7. Ep. 4.

L. 7. indic. 2. Epist. 56.

si

si quidem parentes ipsius, proximi, vel hæredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint, accipere non vetamus; Peti verò, vel exigi aliquid omnino probibemus, ne quod valde irreligiosum est, aut venalis fortasse, quod absit, dicatur Ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studeatis quærere quolibet modo compendium. Idem in suo ad Parochianos Presbyteros Capitulari statuit Pontifex Leo quartus: *Nullus vestrum pro mortuis sepeliendis præmium aut munus exigat.* Et in Canonicis ad Hedenulfum Laudunensem Episcopum litteris Hincmarus Metropolita Remensis: *Episcopus aut Presbyter pro sepultura, obaudiens Decreta B. Gregorii, pretium de terra concessa putredini quemquam non permittat in sua Parochia quærere, & de alieno velle luctu compendium.* Adducit laudati Gregorii verba ad Januarium Calaritanum. Et in primo suo-
Cap. 12. rum Capitularium libro: *Presbyter pro sepeliendis quidquam xenii non exigat, vel extorqueat. Si quid autem Altari, vel Ecclesiæ, aut sibi gratis oblatum fuerit à devotis quibuslibet, cum benignitate recipere non interdicimus.* Et in tertio libro:
Cap. 12. *Ut pro loco sepulturæ, sicut Sacra & Canonica sanxit authoritas, nemo à quocumque quidquam xenii exigat: si autem aliquid quisquam gratis offerre voluerit post sepultum corpus, hoc suscipi non vetamus.* Et Concilium Meldense: *Nemo pro loco sepulturæ, ut verbis S. Gregorii utamur, pretium de terra putredini concessa, & de alieno velle facere luctu compendium, aliquo modo tentet. Si quando autem proximi vel hæredes sponte aliquid offerre in Ecclesia voluerint in eleemosynam defuncti, accipere non vetamus. Peti vero vel exigi aliquid, omnino prohibemus.* Et in suo Capitulari Herardus Archiepiscopus Turonensis: *De venditionibus sepulchro-*
Cap. 77. *rum, & de his qui pro sepulturis munera exigunt, ut severiter puniantur & distringantur.* Et Synodus Namnetensis: *Præcipiendum secundùm Cano-*
Can. 6. *num authoritatem, ut de sepulchris & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant, nisi forte qui sepelitur, vivens jusserit Ecclesiæ, in cujus atrio sepelitur, de suis aliquid tribuere, aut etiam post mortem illius, quibus commissum est ejus eleemosynam facere, de rebus illius aliquid dare sponte voluerint. Tamen nullatenus a Presbyteris illis aliquid exigatur, sive ab illis qui locis & vicis præsunt.* Et Synodus Triburiensis: *Abrogandus, & Christianis omnibus devitandus mos iniquus subrepsit, sepulturam mortuis debitam sub pretio vendere, & Dei gratiam facere venalem.* Esse dicit morem naturæ & Evangelio adversum, & subjungit: *Interdictum sit omnibus Christianis terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare. Nisi proximi & amici defuncti propter nomen Domini, & redemptionem animæ viri, gratis aliquid donare velint.* Et S.Leo-
Lib. 3. Ep. 8. nis noni Pontificis Synodus Remensis: *Ne quis pro sepultura quidquam exigeret.* Et in litteris ad Hugonem primum Byzuntinensem Archiepiscopum Sanctus Petrus Damiani: *Hinc notandum quam detestanda sit avaritia Clericorum, qui de sepulturis Ecclesiæ pretium sperant, cum hoc etiam Deum ignorantes Gentiles exhorreant. Illi recipiunt cum offertur, isti impudenter exigunt, etiam dum negatur. Illi contemnentes Abrabæ pretium dicunt, In electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum, nullusque te poterit prohibere; isti gentilium suppares, ajunt, Appende pecuniam, & suscipe sepulturam.* Et Urbani secundi Placentina Synodus: *Præci-* Can. 13.
pimus ut pro sepultura nihil unquam exigatur. Et Can. 8.
ejusdem Synodus Claromontana: *Nullus deinceps sepulturam exigat.* Et in suo Capitulari Gualo Cardinalis: *Prohibemus sub excommunicatione, ne Sacerdotes vel Clerici occasione alicujus consuetudinis pro sepultura aliquid exigere vel extorquere præsumant, sed eam liberaliter studeant ministrare.* Et in sua exstante apud Rogerum Hovedensem Remensi Synodo Calixtus secundus: *Præcipimus ut* Fol. 475.
pro sepulturæ exactione nullum omnino pretium exigatur. Et in Lateranensi Innocentius secundus: *Pro sepulturæ acceptione nullum venditionis pretium exigatur.* Et in Londinensi Joannes Cardinalis de Crema: *Pro sepultura nullum omnino pretium* Can. 24.
exigatur. Et in Remensi Eugenius tertius. *Pro sepulturæ acceptione nullum pretium exigatur.* Et in Turonensi Alexander tertius: *Pro sepultura* Cap. 16.
nulla cujuspiam pretii venalitas intercedat, neque sub obtentu alicujus consuetudinis reatum suum aliquis tueatur. Quia diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget. Et in Lateranensi: *Horribile nimis est quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro sepulturis & exequiis mortuorum requiratur, & non possit ille, qui indiget, ista percipere, nisi manum implere curaverit largitoris.* Adversam consuetudinem dicit esse legem mortis, & Clericalis avaritiæ cœcitatem pœnalem, ideoque ab ipsa non minui peccatum, sed augeri. Et in Londinensi Synodo Richardus Primas Cantuariensis: *Pro sepultura nihil exigatur. Si quis contra hoc facere præsumpserit, anathema sit.* Quod ipsum confirmavit apud laudatum Rogerum successor illius Hubertus. Omnes hac de re Canones adducere si velim, deficiet me dies: Quosdam tamen volui adductos, ut parentum nostrorum castitas fiat cunctis manifesta.

Regnat hodie lutum istud, adversus quod in suo Capitulari statuit Guilielmus Sancto Ivoni Carnutensi Coætaneus Episcopus Parisiensis: *Presbyteri non detineant corpora mortuorum super* Cap. 5.
terram, occasione pecuniæ extorquendæ. Et in suo item Capitulari successor ejus Odo: *Prohibetur districtè, ne pro interrasio corpus sepeliri differatur, sed post sepulturam exigant laudabiles consuetudines.* Et in Oxoniensi Synodo Stephanus Primas Cantuariensis: *Ne pro aliqua pecunia denegetur sepultura.* Laudat & exequitur Lateranensem Innocentii III. Canonem, exactiones istas damnantem de Simonia. Et in litteris ad Daimbertum suum Senonensem Archiepiscopum Thomas Abbas Maurigniacensis: *Scimus quam detestabile malum sit accipere sepulturam, & divinarum scripturarum eruditione, & pauperum oppressione, quos in vicinia nostra, & solùm in Diœcesi vestra videmus ad sepulchra mortuorum plorare magis amissiones bonorum, quam corpora defunctorum.* Agit adversus Monasterio suo vicinum Stampense Capitulum, de quo pergit in litteris ad Chrysogonum, Romanæ Ecclesiæ Diaconum Cardinalem, & Calixti secundi Bibliothecarium &

Can-

Cancellarium: *Canonici quidam in vicinia nostra, si tamen Canonici dicendi sunt, qui in Templo Dei columbas vendunt & emunt, qui de Baptismo pretium, de mortuis sepulturam violenter exigunt, &c.* Et infrà in eisdem litteris: *Contra patrium morem, contra consuetudinem omnium Ecclesiarum, contra Jus, contra Canones, contra Deum, sepulturas graviores exigunt, & omnibus, ut alibi pro salute animæ suæ sepeliri non possint, contradicunt. Dici non potest, quantus hinc populi tumultus oriatur, quanta nobilium querimonia, quanta convicia, quantæ maledictiones. Scandalum hoc jam multa homicidia seminavit.* Extat Epistola in ejusdem Monasterii Chronico apud Franciscum du
An. 1119. Chesne. Exponit ejusdem Author incognitus Monachus: *Inter nos & Canonicos Stampenses fœdissima & turbulentissima de sepeliendis corporibus quæstio versabatur.* Multis edisserit, quomodo Canonici Apostolica Monasterii spreverint privilegia, per Laicam potestatem & malas artes ea exsufflarint, oppresserint Monachos, atque ita in fideli, Monachis semper addicto, populo plurima scandala, convicia, maledictiones, imo & homicidia seminarint.

Ex hoc fonte videmus etiam hoc nostro tempore cadavera super terram detineri. Rem barbaram de cujusdam creditoris in moribundum debitorem violentiis refert in Novella ad Joannem Orientalis Prætorii Præfectum lege Justinianus Augustus, & de attentatis in defuncti cadaver
Lege 60. injuriis prosequitur: *Neque ità recessit, sed etiam defunctum injuriare eum non piguit, primum quidem insistens non fieri exequias, deindè cùm vix cœpisset de domo deponi mortuus, instabat publicè portari lectum non sinens, neque deducendum dicens, nisi debitum perceperit, donec sponsorem accepit, & ita jam defunctum tradi terræ permisit.* Barbariem hanc rigidissimè damnat & punit, innovans & amplians similem Avunculi sui Justini legem, exstantem in suo Codice ad titulum de sepulchro violato. Eandem barbariem acerrimè damnat in libro de Sancto Tobia Sanctus Ambrosius:
Cap. 10. *Quoties vidi à fœneratoribus teneri defunctos pro pignore, & negari tumulum dum fœnus exposcitur.* Eleganter demonstrat homines istos esse carnificibus duriores. Quin imo gentilis Imperator Severus sanxit, *Ne corpora detinerentur aut vexarentur, aut prohiberentur per oppidorum territoria transferri.* Et Divus Marcus rescripsit: *Nullam pœnam meruisse eos, qui corpus in itinere defuncti per vicos aut oppidum transvexerunt, quamvis talia fieri sine permissu eorum, quibus permittendi jus est, non debeant.* Ita habes in quadragesimo septimo Digestorum libro ad titulum de sepulchro violato. At vero hodie apud nos Christianos si quis peregrè moriens sepeliri velit in Patria, ejus cadaver loco moveri aut transferri non sinitur, nisi singulis, per quarum territoria transierit, Parochialibus Ecclesiis persolverit sua jura. Ea de causa quandoque videmus cadavera arrestari. Cujus consuetudinis justitiam non video usque huc, & cupio edoceri.

Rectè tamen in sua Londinensi Synodo aliquid Parochiali Presbytero justè ex sepultura deberi
F. 128. supposuit potiùs apud Guilielmum Malmesberiensem, quam statuit Sanctus Anselmus Primas Cantuariensis. Eodem tempore Gualo Cardinalis, Paschalis secundi per Galliam Legatus, Canoni suo, quidquam pro sepultura vel exequiis exigi vetanti, adjecit hanc moderationem: *Moneantur tamen Laici diligenter, ne quod pro Sacramentorum reverentia Fidelium devotio introduxit, ex avaritia velint aliquatenùs revocare.* Et Odo Parisiensis Episcopus: *Post sepulturam exigant laudabiles consuetudines.* Et in Lateranensi Synodo Innocentius tertius: *Quidam Laici laudabilem consuetudinem, erga sanctam Ecclesiam pia* Cap. 66.
Fidelium devotione introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere sub prætextu Canonicæ pietatis. Quapropter & pravas exactiones super his fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus observari, statuentes ut liberè conferantur Ecclesiastica Sacramenta, sed per Episcopum loci, cognita veritate, compescantur, qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare. Agit adversùs omnium generatim Laicorum in Præpositos sibi Presbyteros irreverentiam, præsertim tamen adversùm Albigenses hæreticos, nostrorum Lutheranorum & Calvinistarum Præcursores, honestam sustentationem invidentes Clericis, ideoque damnantes etiam gratuitam fidelis populi oblationem, atque sperantes adversum suæ perfidiæ Clerum, quem ferro extinguere non poterant, hoc modo evellendum. Etiam in sua Salisburgensi Synodo Joannes Cardinalis, Tusculanus Episcopus, & Martini quinti per Germaniam Legatus, hasce exactiones abominatur & damnat, & tamen adjungit: *Per hoc non intendimus, quod laudabiles consuetudines locorum seu Ecclesiarum habentium Cæmeteria, infringi debeant, & quod possint Rectores earumdem Ecclesiarum recipere licitè, si consanguinei vel alii pro defunctis post sepulturam aliquid offerre voluerint devotionis intuitu, & etiam pietatis.* Laudabilibus istis consuetudinibus ad Laicalem & Clericalem avaritiam frænandam plures jam Episcopi fixerunt mensuram & modum, de quibus ego non possim judicare.

CAPUT XIII.

Exponuntur exactio & oblatio pro Concionibus, Exorcismis, & aliis id genus.

Divini verbi prædicationem esse præcipuam Christiani Sacerdotii partem affirmat in prima ad Corinth. Epistola Apostolus: *Non sum missus Baptizare, sed Evangelizare.* Quare ab omni turpi quæstu, omnique ejus specie debet esse immunis & remota. Hinc de Domino nostro JESU CHRISTO, omnium Prædicatorum Principe, scribit in Sancti Joannis Evangelistæ Commentariis S. Joannes Chrysostomus: *Neme pecuniam Christo dedisse narratur, sed quod discipulæ victui necessaria præbebant.* Fuisse enim vetustum

vetuſtum Judaicæ gentis morem, ut Magiſtrum ac Prædicatorem diſcipulæ ſequerentur & alerent, teſtatur in primo adverſus Jovinianum libro, & in S. Matthæi Commentariis S. Hieronymus. Neque refert quod Dominus habuerit loculos: Reſpondet enim laudatus Chryſoſtomus: *Habuit ad pauperum miniſterium, ut intelligas quanta tibi inopum & miſerorum hac etiam in parte cura impendat*. Et Dominum non ſolummodo imitatus, ſed quodammodo ſupergreſſus eſt Paulus Apoſtolus, qui nequidem ſororem mulierem voluit circumducere, ſed ex proprio manuum labore victitans ſeminavit Evangelium, apud quaſdam Eccleſias gravavit neminem, & omnibus ſeſe ſine onere ſervavit. Hæc eſt illa ſuprema Apoſtoli gloria, affectata etiam per quoſdam Pſeudo-Apoſtolos, de quibus ipſe in ſecunda ad Corinth. Epiſtola: *Ut amputem occaſionem eorum qui volunt occaſionem, ut in quo gloriantur, inveniantur ſicut & nos*. Exponit in primæ Epiſtolæ Commentariis laudatus Chryſoſtomus: *Ut laudem atque authoritatem ſibi conciliarent, ſe nihil omnino accipere ſimulabant*. Rectè dicit, *Simulabant*. Loquitur enim ex eodem Apoſtolo: *Abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, ſed in manifeſtatione veritatis, commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo*. Dedecoris occulta ſunt in cordis intimo occultata hypocriſis, quam dealbatum ſepulchrum dixit ipſe etiam Dominus. Hinc ſemetipſum exponens Apoſtolus addidit, *Non ambulantes in aſtutia*, de qua eleganter rurſum Chryſoſtomus: *Quidnam eſt in aſtutia? In ea exiſtimatione erant Pſeudo-Apoſtoli, quaſi ab accipiendis muneribus abhorrerent, cum tamen acciperent; ſanctorum virorum & proborum Apoſtolorum exiſtimatione florebant, cum interim innumeris ſcaterent vitiis*. De illis denuo Apoſtolus: *Suſtinetis, ſi quis vos in ſervitutem redigit, ſi quis accipit, ſi quis devorat, ſi quis in faciem vos cædit*. Quæ verba iterum exponit Chryſoſtomus: *Pecunias non accipiunt, ut plures accipiant, & animas perdant. Quin id quoque falſum: Nam & accipiebant, ſed furtim*. Et infrà: *Videſne quo pacto Apoſtolus eos accipere oſtendat? Ac non ſimpliciter accipere, ſed etiam ſupra modum. Hoc enim vocabulo*, DEVORAT, *indicatur*. SI QUIS VOS IN SERVITUTEM REDIGIT: *Et pecunias, inquit, veſtras, & corpora, & libertatem dediſtis. Hoc enim majus eſt quam accipere. Nimirum quod ipſi non modo pecunias, ſed vos etiam ipſos in arbitrio ſuo & poteſtate habeant*. Eam eſſe dicit artem peſſimam, & vafritiem diabolicam, qua doloſi iſti operarii perfectiſſimos ſeſe Apoſtolos mentiantur.

Cap. 14.
Cap. 27.
Cap. 11.
Hom. 1.
Hom. 8.
Hom. 24.

Iſta Apoſtoli ſanctitas fuit opus ſuperogationis, fixam verò cunctis Evangelici verbi Præconibus à Chriſto Domino legem edicit in ſecunda ad eoſdem Corinthios Epiſtola, jubens Dei Miniſtrum ambulare *in caſtitate*. Exponit denuò S. Joannes Chryſoſtomus: *Per caſtitatem intelligit, quod à muneribus capiendis abhorreret, atque gratis Evangelium prædicaret*. De Evangelio dumtaxat vivere, ſeu ſola ad ſuſtentandam Sacerdotali parcimonia vitam neceſſaria, non exigere, ſed ſpontè oblata accipere poſſumus, ſuperflua omnia, niſi fortè ad pauperum cauſam, refutantes. Hinc ad eundem Apoſtoli locum rectè ſcribit Theodoretus: *Caſtitatem vocat pecuniæ contemptum*. Ex Evangelio enim dumtaxat manducare & bibere permittit prima ad Corinth. Epiſtola, ubi rurſum Theodoretus: *Vult oſtendere Apoſtolus, quod poſſet ex lege Dominica neceſſarium alimentum à diſcipulis accipere*. Hoc eſt licitum miniſterii noſtri ſtipendium, ab eadem Apoſtolica Epiſtola laudatum, de quo item laudatus Chryſoſtomus: *Non ad profuſos ſumptus, ſed ad neceſſarios uſus. Stipendii enim vocabulo neceſſarium cibum intelligit*. Et in primæ Epiſtolæ Commentariis: *Oſtendit Apoſtolus quod oportet Doctorem eſſe parvo ſolatio contentum, ſoloque neceſſario cibo*. Quæ multum notanda ſunt ab illis, quibus lubet ex Evangelio, imò ex Eccleſiaſticis ſine omni labore beneficiis ſplendidè luxuriari. Ex iſta Domini lege adverſum Valentinianos, alioſque arcanæ iſtius dementiæ Prædicatores ſcribit etiam Sanctus Irenæus: *Convenienter videntur mihi non omnes velle manifeſtè docere, ſed ſolos illos qui etiam grandes mercedes pro talibus myſteriis præſtare poſſunt. Non enim dicunt ſimilia illis, de quibus Dominus dixit, Gratis accepiſtis, gratis date*: Eos damnat, non ſolum quod hæreticas ſeminarent fabulas, ſed inſuper quod ſeminarent apud ſolos opulentos, opima munera reddituros. Damnat nominatim Marcum Ægyptium, qui ex ſimilibus ſeductarum mulierum donis collegerat grandem maſſam divitiarum. Adverſus Montanum item Hæreſiarcham & ejus Pſeudo-prophetiſſas ſcribit apud Euſebium Cæſaræenſem antiquus Eccleſiæ Scriptor Apollonius: *Iſte eſt qui pecuniarum exactores conſtituit, qui oblationum nomine munera accipienda præfixit, qui denique ſui verbi Prædicatoribus, ut ejuſdem verbi doctrina ſordido ventris abdomine & ingluvie roboretur, ſalaria ſuppeditat. An non univerſa Scriptura videtur vetare, ne Propheta munera & pecuniam accipiat? Quando ego igitur Prophetiſſam fortè video aurum, argentum, & veſtes pretioſas cupidè accipientem, quid eſt cur illam Prophetiſſarum numero non excludam?* Et infrà: *Illos, qui à Montano Prophetæ & Martyres dicuntur, non à divitibus ſolum, ſed à pauperibus etiam, ab Orphanis & Viduis pecunias exegiſſe, perſpicuè oſtendemus*. Montanus à ſuis auditoribus & ſequacibus exigebat pecunias, fucabat honeſto & licito neceſſariæ ad ſobrium Cleri victum oblationis nomine, exigebat etiam aurum & veſtes pretioſas, ordinabat ſimilium oblationum Præfectos & Exactores, & ex fœdo iſto gazophylacio ſuis Miniſtris erogabat ac figebat ſalaria: Quæ omnia merito damnat Apollonius. Etiam Severianum Gabalorum in prima Syria, & Antiochum Ptolomaidis in prima Phænicia Epiſcopum, quod quæſtus gratia Conſtantinopolim venerint concionaturi, & magnam pecuniæ copiam ita collegerint, acriter notant Socrates & Hermias Zozomenus. Longè aliter egit S. Thadæus Apoſtolus, de quo apud Edeſſenos, ipſorumque Regem Abgarum prædicante ſcribit Euſebius Cæſaræenſis: *Abgarus præcepit, ut cives ſui in unum convenirent, Thadæum concionantem attentè audituri*.

Cap. 6.
Hom. 11.
Cap. 3.
Cap. 11.
Hom. 23.
Hom. 21.
Lib. 1. c. 1.
Cap. 9.
Lib. 5. c. 17.
Lib. 6. c. 10.
Lib. 8. c. 19.

audituri. Paulò post auro illum donari mandavit. At ille respuit, sic fatus: Si nostra prorsus dereliquimus, quomodo accipiemus aliena?

Gratuitum sine quovis stipendio ac populi gravamine ministerium Apostolus rectè vocat *Gloriam suam*. Causam dat in secundæ ad Corinthios Epistolæ commentariis Sanctus Joannes Chrysostomus: *Nihil mundanos perindè ædificat,* Hom. 23. *ut nihil accipere. Hinc etiam dolosi operarii, isto sanctitatis fuco, quasi hamo aptissimo, simplicem populum devorandum, ac in servitutem redigendum, capturi, illud olim affectarunt, & etiamnum hodie affectant.* Et in Homilia sequenti: *Novum est hoc imposturæ genus. Nam cum alii, qui imposturam faciunt, largiri & assentari soleant, isti contra fallunt & accipiunt.* Porro virtutem istam, non ubique gentium, sed in sola Achaja & minori Asia Apostolus exercuit. Etenim ad Asiaticos Act. 20. Episcopos dixit Mileti: *Argentum & aurum aut vestem nullius concupivi. Ipsi scitis, quoniàm ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ.* Quod ipsum de Achaja testatur in utraque Epistola ad Corinth. Quod Cap. 11. alibi ita non fecerit, lucet ex secunda Epistola: *Alias Ecclesias exspoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos, & egerem, nulli onerosus fui, nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres qui venerant à Macedonia.* Et infrà: *Hæc gloriatio non exstinguetur in me in regionibus Achajæ.* Et rursus in Capite sequenti: *Quid est quod minus habuistis ab aliis Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc inju-* Hom. 27. *riam.* Exponit Sanctus Joannes Chrysostomus. *Siquidem injuriæ hoc ducebant Corinthii, quod Apostolus à se id impetrari minimè passus esset, ut quidquam ab ipsis sumeret, nec tantum fiduciæ concepisset, ut ab his ali sustineret.* Etiam Lucam, Titum, Timotheum, Barnabam, aliosque suos Corinthum missos discipulos ali non sustinuit. Hinc enim pergit in eadem Epistola: *Sed esto, ego non gravavi vos, sed cum astutus essem, dolo vos cepi. Nunquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos? Rogavi Titum, & misi cum illo fratrem, nunquid Titus vos circum-* Hom. 28. *venit? Nonnè eodem spiritu ambulavimus? Nonnè iisdem vestigiis?* Exponit rursum Chrysostomus: *Objectioni occurrit Apostolus, eamque solvit. Quod ait est hujusmodi: Equidem ipse per avaritiam vos minimè circumscripsi. Verum fortasse quisquam hoc dicere queat, quod quamquam ipse nihil sumpserim, tamen cum vafer ac subdolus essem, id molitus sum, ut ii qui à me missi erant, suo nomine aliquid à vobis postularent, sicque per eos sumpserim, atque ita me compararim, ut aliorum manu accipiens, interim tamen accaptæ pecuniæ opinionem à me removerim.* Adversus hanc calumniosam suspicionem dicit: *Nonnè eodem spiritu ambulavimus? Nonnè iisdem vestigiis?* Uti ipse ne necessarium quidem alimentum sumere voluit à Corinthiis, ita nec fieri id passus est à discipulis. Vide & quintam decimam laudati Chrysostomi Homiliam super Epistolam ad Philippenses. Verum Cap. 12. quæ hujus Apostolicæ abstinentiæ causa? Est duplex. Primam habes in laudata secunda Episto- Hom. 12. la: *Omnia, charissimi, propter ædificationem vestram.* Exponit iterum Joannes Chrysostomus: *Demulcet Corinthios Apostolus. Amarulentè & aculeatè non dixit, ob imbecillitatem vestram, sed ut ædificemini.* Phrasis est mollior, res eadem. Nam ubi spirituali ædificatione opus est, non potest non esse aliquid infirmitatis. Eandem rationem adducit in prima Epistola, ubi hanc suam de scandalo regulam & exemplum: *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Hanc, inquam, regulam suo exemplo probaturus, multis ostendit Evangelici Præconis ex Evangelio alimentationem esse juris naturalis, Evangelici, atque Apostolici, additque se rigidissimè apud Corinthios ab ipso abstinuisse. Utique ne ipsos scandalizaret. Christianæ charitatis esse affirmat, ut etiam ab utili nobis actione ob fratris infirmi scandalum abstineamus. Corinthii erant mercatores, dediti lucro, tenaces suæ rei, suspiciosi, dicaces, ideoque ab Apostolis, hominibus Hebræis, susurrabant sibi importari Evangelium, ut exportaretur aurum: suspicabantur Evangelium esse Judaicam negotiationem. At verò Macedones olim fuere viri hospitales, benefici in extraneos, adfectatores alienæ mensæ, & propriæ prompti largitores. Hinc ergo ab his accipiendum, ab istis nequaquam duxit Apostolus.

Alteram Apostolicæ abstinentiæ rationem habes in secunda ad Corinthios Epistola: *Ut amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut & nos.* Cap. 11. Infirmitas, in qua Apostoli virtutem proficere atque perfici Dominus voluit, fuerunt contumeliæ, fames, sitis, carceres, publica infamia, flagra, stigmata, ac præsertim Pseudo-Apostoli, seu falsi fratres, adeò adversi & maligni, ut ad inflammandam, quæ ejus vincula & captivitatis calamitates adgravaret, Neronis Augusti rabiem, *per contentionem & invidiam*, id est, insolenti audacia, Christum prædicarent. Horum aliqui etiam Corinthum accessere. Et licèt ipsi novellos illic Fideles devorarent in abscondito, redigerent in servitutem, quin & in faciem cæderent, seu ob non acceptas ad placitum pecunias contumeliosè invaderent, dolosè simularunt se nihil accipere, blateraruntque Paulum non esse legitimum Apostolum, sed hominem gyrovagum, cui non foret alius scopus, quam ex Apostolatus fuco facere quæstum. Ita multorum animos à Paulo & ejus Evangelio diverterunt. His nugivendis histrionibus omnem gloriandi, & sese suprà veros Apostolos exaltandi occasionem abscissam volens Paulus fecit in veritate, quod ipsi mendacio simulabant. Quæ regulæ ab hodiernis etiam ad Hæreticos aut Gentiles Apostolis seu Missionariis notandæ sunt, atque servandæ. Horreant fieri similes Joanni Buggenhaghio, Martini Lutheri socio, qui à Danis, quos Pseudo-Apostolus seduxerat, ad suos rediens fertur abeuntem terram spectasse è navi, ac salutasse: *Vale Dania, habeas tu meum Evangelium, ego tuum aurum.* Quales nundinatores meritò persequitur Romana Ecclesia, suis ad inopes aut duras gentes Apostolis consueta viaticum & sportulas impartiri. Ex eodem fonte Innocentius tertius in

in sua Lateranensi Synodo mandavit cunctis amplarum Diœceseon Episcopis, *Ut viros idoneos ad sanctæ Prædicationis officium exequendum assumant, potentes in opere & sermone, qui commissas sibi plebes vice ipsorum, cum per se idem nequiverint, solicitè visitantes, verbo ædificent & exemplo, quibus ipsi, cùm indiguerint, congruè necessaria subministrent, ne pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incepto*, aut plebes gravare. Ita Argentinenses, quod prædicationis officium in sua Ecclesia instituerint cum magna pensione, laudat Conrardus Abbas Urspergensis.

Cap. 10.

A. 1478.

Istos Pseudo-Apostolos in litteris ad Columbenses suæ Parochiæ Monachos insectatur etiam S. Ivo Carnutensis Episcopus: *Præterea qui de laboribus manuum necessaria sibi præparare non sufficiunt, non benè prospiciunt. Quia quæ in aliis reprehendunt, frequenter ipsi committunt, dum victi penuria victus prædicant populis innocentiam suam, quod est oves vendere; prædicant ut manducent, quod est boves vendere: Cum tales venditores cum venditoribus columbarum de Templo Dominus ejecerit, & à Catholicorum societate eliminandos horum similes præfiguraverit. Neque enim hoc eos excusare videtur, quod manu sua pecunias non accipiunt, sed Giezitas suos aut secum habent, aut post se mittunt, qui collectionem accipiant, & in quorum voluerint usus expendant. Hæc in se si considerarent, Clericos, Monachos, Rectores Ecclesiarum & Monasteriorum non tanto studio lacerarent*. Quidam eo tempore Monachi garriverunt communes Ecclesiarum & Monasteriorum possessiones esse Clericali sanctimoniæ, & Monastico præsertim paupertatis voto adversas, damnaverunt, deseruerunt Monasteria, & sese transformarunt in Anachoretas. Eorum aliqui de manuum suarum labore aut non poterant, aut ex desidia nolebant sibi comparare victum. Hinc populis non solum Evangelium, sed & suam sanctimoniam abiere prædicatum, idque cum socio, qui mendicaret pro ipsis, & faceret collectam. Ecclesias, Cœnobia, Clericos, & quosvis Cœnobitas Monachos lacerabant pessimè, ajebant esse in statu damnationis, ad Apostasiam sollicitabant, titubare fecerunt multos, etiam quosdam Columbenses, quibus adversum istos seductores muniendis adjunxit Ivo Episcopus: *Hæc scripsi vobis, fratres, ut non terreamini tonitru vanarum comminationum, neque moveamini à vestro sensu, sed secundùm statuta præcedentium Patrum vitam vestram dirigatis, & obedientiam, quam Prælatis vestris debetis, & stabilitatem, quam Monasterio vestro professi estis, firmiter teneatis, ne damnationem eorum, qui vota sua irrita faciunt, incurratis*. Hi sunt illi gyrovagi, adversum quos in secunda Pictaviensi Synodo statuerunt Cardinales Joannes & Benedictus, Paschalis secundi per Galliam Legati: *Ut sanctorum Reliquias causa pecuniæ & quæstus circumferentes ad prædicationem non admittantur*. Erant hypocritæ & Sarabaitæ, prædicabant ex amore quæstus, & sine Episcopali authoritate, ideoque ipsos merito notat de Simonia S. Ivo, & ipsorum mendicos socios appellat Giezitas. Absit ergo ut damnet, qui tunc necdum erat in Ecclesia, regularem statum

Cap. 192.

fratrum mendicantium. Etenim gratis docere & prædicare, & ex mendicato vivere est omnino Apostolica perfectio. Nam ita Paulum Apostolum vixisse apud Corinthios, in secundæ ad ipsos Epistolæ Commentariis palam testatur Sanctus Joannes Chrysostomus. Hom. 27.

Notanda sunt Sancti Ivonis verba, *Prædicant ut manducent*. Continent antiquam & certam Christianitatis regulam, quæ divini verbi præconium, quodvis Sacramentum, Ecclesiæ regimen aut ministerium, seu statum Clericalem, non dico ex abundantiæ, aut luxus, sed ex necessarii victus amore factum, administratum, aut susceptum, de gravi semper peccato damnavit. Palam id docet in libris adversus Parmenianum S. Augustinus: *Apostolus ait, Si volens hoc facio; mercedem habeo; si autem invitus, dispensatio mihi credita est. Id est, illis prodest quibus hoc dispenso, non mihi qui fictus sum. Qui enim invitus facit propter commoda & gaudia carnalia, quæ si aliter habere posset, illud Ecclesiæ ministerium desereret, ipse utique fictus est, ideoque invitus facit*. Neque enim in ministerium, sed in illa commoda fertur ejus voluntas, atque ita est palam fictus & invitus. Consonat in Canonicis ad suos Chore-Episcopos litteris magnus Basilius: *Plurimi metu, ne in milites referantur, seipsos ministerio ingerunt*. Eos esse dicit ministerio indignos. Quod notent illi, qui ad laicum forum, vectigalia, aut alia reipublicæ onera declinanda suscipiunt Clericatum. Ad suos item Presbyteros scribit S. Synesius Ptolomaidis Episcopus, Pentapolitanæ Provinciæ Metropolita: *Illud par est ad vos usurpare, Honesta fiant honestè. Amputetur omnis de lucro contentio: Omnia Dei causa suscipiantur. Non eandem esse virtutis atque nequitiæ materiam oportet. Cursus ille pro pietate est. Pro animabus certandum. Quisquis per Ecclesiæ tuendæ speciem marsupium auget, atque hoc ipso, quod iis temporibus utilis esse videatur, quæ animæ vim efflagitant, sibi potestatem conciliat, is est quem nos extra Christianum consortium volumus amandatum. Non mancam virtutem fecit Deus: Non illa societate nequitiæ indiget. Non Deo milites deerunt, Ecclesiis idonei. Commilitones inveniet, hic quidem mercedis expertes, sed in Cœlo plena mercede donandos. Ejusmodi vos sitis*. Eruditi quidam Laici, quod operam suam ad expugnandos tunc grassantes Arianos viderent Ecclesiæ utilem ac quasi necessariam, sibi ab Episcopis oblatum Ministerium & Clericatum non nisi sub pinguis stipendii sponsione voluerunt admittere. Eos non solum omni ministerio, sed & communione indignos adfirmat Synesius, confidens Ecclesias sine idoneis & castis Ministris nunquam à Domino deserendas. Quod ipsum in Pastorali ad suos Clericos & Monachos Epistola tradit elegantissimè Sanctus Agobardus, sub Ludovico pio Lugdunensis Archiepiscopus: *Sunt qui non apparent hominibus impii, sed per simulatam justitiam fiunt in oculis hominum sepulchra dealbata, in Dei autem oculis, id est, intus sunt pleni ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Ait beatus Paulus Apostolus:* NON ENIM SUMUS, SICUT PLURIMI, ADULTERANTES VERBUM DEI, SED EX SINCERITA-

L. 2. c. 11.

Epist. 5.

RITATE, SICUT EX DEO, CORAM DEO IN CHRISTO LOQUIMUR. *Et iterum*: HABENTES HANC MINISTRATIONEM, JUXTA QUOD MISERICORDIAM CONSECUTI SUMUS, NON DEFICIMUS, SED ABDICAMUS OCCULTA DEDECORIS, NON AMBULANTES IN ASTUTIA, NEQUE ADULTERANTES VERBUM DEI, SED IN MANIFESTATIONE VERITATIS. *Sicut enim adulter non quærit fructum prolis, sed tantum ut suæ voluntati satisfaciat, & libidinem impleat, ita omnis, qui ministrationem verbi suscepit, si ex sinceritate salutem audientium, & ædificationem Ecclesiæ non quærit, sed causa alterius rei, quæ minor est quam salus Auditorum, Verbum Dei loquitur, ut suæ nimirum propriæ voluntati obtemperet, adulter est. Ergo non soli hæretici adulterant Verbum Dei miscendo fallacias suas, sed & omnes qui per sacrum Ministerium ad honores & divitias temporales pervenire festinant. Etiam & illi, qui ad honores & divitias sublimari non possunt, & victum aut tegumentum quotidianum ex sacro Ministerio adipisci cupiunt. Quia non ideo sumptus accipiunt ut prædicent, sed ideo prædicant ut accipiant; nec loquuntur ex sinceritate sicut ex Deo coram Deo, sed ambulant in astutia; nec abdicant occulta dedecoris, sed amplectuntur: Adulteri sunt.* Eruditè & acriter prosequitur istud argumentum. Quod ipsum in variis Epistolis Isidorus Pelusiota, ac in secundæ ad Corinthios Epistolæ Commentariis facit Theophylactus. Ex Clericatu, Ecclesiæ Ministerio, aut prædicationis officio non vetant victum & alimentum accipi, sed vetant hæc esse suscepti status aut Ministerii finem. Adimpleri hinc volunt legem Domini: *Quærite primum regnum Dei & Justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Nec secundario hæc possunt quæri. Qui enim partim ex Dei, partim ex lucri amore prædicat, ministrat, aut Ministerium accipit, miscet aquam vino, in bove & asino arat, vestimento veteri assuit pannum novum, quid ejus dextera faciat sinistra novit. Attamen dum Deus est principalis finis, ejusque amor uti primus motor opus nostrum dirigit, est macula dumtaxat venialis.

Eadem est ratio ingressus Monastici & professionis. Egregiè id in primo libro de Cordis compunctione tradit Sanctus Joannes Chrysostomus: *Quod homines sæculi viam spatiosam gradiantur, non valdè mirum est, eos autem qui videntur crucem suam sustulisse & sequi Christum, per hanc spatiosam velle incedere, non tibi prodigiosum videtur? Denique Monachi, cum de Monasteriis & habitationum locis percunctantur, ante omnia requirunt, si requies sit in loco, si abundent omnia, si aquarum copiæ fluant. Sed etsi de eremo requirant, etiam ibi ante omnia de requie tractant, & de opportunitate Ministerii corporalis. Si vero ad aliquam dispensationem vocaveris, aut aliquid Ministerii divini injungere volueris, prima statim sollicitudo est ejus, & prima illius verba sunt: Si est ibi requies ubi eundum est, si inveniantur quæ necessaria sunt abundanter, si nihil desit eorum quæ lata & spatiosa via deposcit.* Cap. 6. Cur inter Fideles sint multi non tantum tepidi, sed & pravi, quærit in actuum Apostolicorum Commentariis idem Chrysostomus, & respondet: *Alii quoniam cum parvuli essent, baptismum susceperunt, alii vero cum infirmi, carent alacritate vivendi juxta Deum.* Hom. 23. Infantes aliena, infirmi aut non recta, aut non plena voluntate Christianam legem suscipiunt, ideoque ipsorum multi in arena ædificant, atque ita facilem patiuntur ædificii ruinam. Quærenti cur etiam Clericorum & Monachorum multi teporem patiantur in suscepto gradu, imo & quidam ab illo excidant, respondebo quod illum non casta, aut non plena mente susceperint, atque ita adeo ponderosam & sublimem sanctitatis molem in debili fundamento fabricarint. Est vitium in Ecclesia antiquum adeo & frequens, ut de ipso laudatus Joannes in adducto libro accuset quasi omnes, etiam semetipsum. Casta enim intentio non solet omnibus in primo conversionis aut promotionis exordio donari.

Etiam pro exorcismis exigere est Simonia, de qua in Apostolicorum Actuum Commentariis idem Chrysostomus, agens de filiis Scevæ adhuc in Judaismo infidelibus, & tamen per invocatum Domini nomen Dæmonia exorcizantibus: Hom. 41. *Vide impietatem potentissimam. Judæi cum adhuc manerent in impietate, per ipsum negotiari voluerunt, atque sic omnia faciebant ad vanam gloriam & lucrum.* Lucri causa obambulare esse dicit Judaicorum Exorcistarum morem pessimum & antiquum. Et hinc Oriono, Ailensis ad rubrum mare civitatis Primario, à Dæmonum læsione per Sancti Hilarionis exorcismos liberato, ideoque magna dona offerenti, respondit apud Sanctum Hieronymum laudatus Hilarion: *Non legisti, quid Giezi, quid Simon passi sint, quorum alter accepit pretium, alter obtulit, ut ille venderet gratiam Spiritus Sancti, hic mercaretur?* Nec in pauperes erogand a voluit ista munera admittere. Hom. 52. Etiam pro aliis miraculis & precibus posse quidem necessarium victum, nequaquam tamen munera accipi docet laudatus Chrysostomus in iisdem Commentariis. Et hinc Christianam ancillam, quæ miraculis Iberos ad Christi Domini fidem perduxit, & ab ipsorum Rege munera accipere pauper noluit, merito laudant Ruffinus, Socrates, Theodoretus, ac Hermias Zozomenus.

CAPUT XIV.

Exponitur varia exactio Ministrorum Episcopalium.

QUod Patriarchæ Constantinopolitani, Carthophylax, & alii Ministri ab ordinatis Clericis aliquid exigant, est antiqua consuetudo. Et quia Patriarcha ille non solos suæ Parochiæ, sed quosvis Orientalis Ecclesiæ Clericos ex longa invasione & usu ordinabat, erat pingue lucrum. Quin & posterioribus sæculis cum schismate crevit avaritia & exactio, ideoque multi no-

noluerunt apud Constantinopolim ordinari. Hinc in sua, quam in quinquagesimi Carthaginensis Canonis commentario adducit Theodorus Balsamon, ad Alexiaca Cathecumena Synodo statuit Michael Patriarcha: *Ne sit prætextus, isque satis elegans, iis qui nolunt hic ordinari, ad religiosum nostrum Carthophylacem accedentibus, quod majorem fortè subeant innovationem, quam olim dari fuerit consuetudo, & ei quoque rei à nostra Mediocritate est hodie provisum. Cautum est enim, ne antiqua in eis consuetudo transiliatur, sed illa sola dentur Episcopi Ministris & religiosissimo hujus temporis Carthophylaci, quæ ab iis, qui ordinantur, jam olim dari consuevere.* Exactionem non damnat, aut abolet, sed solummodo reducit ad antiquos limites, & vetat deinceps augeri. Ridiculum est vetus ad centesimam vigesimam tertiam Justiniani Augusti novellam legem in Joannis tertii Patriarchæ Constantinopolitani collectione Græcum de omnibus hisce exactionibus scholion: *Hæ præstationes legitimo jure fiunt, postquam Imperator, qui sæcularium est Dominus, illas approbavit. Non enim ob ordinationis gratiam pecunia accipitur, neque proptereà indigni admittuntur, sed Honorarii & beneficentiæ vice præbetur illud modicum, quod lege definitum est.* Quasi vero ad Laicum pertineat Principem Simoniam statuere vel purgare.

Adversùs similem Romanæ Ecclesiæ abusum longè sanctiùs in sua Romana Synodo processit Magnus Gregorius: *Antiquam Patrum regulam sequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione Pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam nova per ambitionem simulatio invenit, appellatione pastelli. Quia enim ordinando Episcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam vero lectionem Minister legit, confirmationis autem ejus Epistolam Notarius scribit; sicut Pontificem non decet manum, quam imponit, vendere, ita Minister vel Notarius non debet in ejus ordinatione vocem suam vel calamum venundare. Pro Ordinatione vero, vel Pallio, seu chartis, atque pastello, eundem qui ordinandus est vel ordinatus, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus si quis hinc aliquid commodi appellatione exigere, vel deferre fortè præsumpserit, in districto Dei omnipotentis examine reatui subjacebit. Is autem, qui ordinatus fuerit, si non ex placito, neque exactus, neque petitus, post acceptas chartas & Pallium aliquid cuilibet ex Clero, gratiæ tantummodo causa, dare voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus, quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non processit.* Quam sanctitatem dudum in Romana Ecclesia perseverasse ostendunt litteræ, quas ad Sancti Bonifacii Martyris, sui per Franciam Legati, de opposito vitio querimonias scripsit Pontifex Zacharias.

Lib. Ep. 44.

Epist. 5.

Posteà tamen defecit. Etenim ad Richardum Albanensem Episcopum, Paschalis secundi per Gallias Legatum, de tribus Primatibus Ecclesiæ suæ Clericis, similium exactionum accusatis, scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Romanæ Ecclesiæ consuetudine se defendunt, in qua dicunt Cubicularios & Ministros sacri Palatii multa exigere à consecratis Episcopis vel Abbatibus, quæ oblationis vel benedictionis nomine palliantur, cum nec calamus nec charta gratis ibi, ut ajunt, habeatur.* Iniquitatem istam dicit in Ecclesiis esse antiquissimam, adeoque contumacem, ut non ipsa omnium Mater Romana possit à suo gremio eliminare. Et hinc secunda Ravennas sub Clemente quinto celebrata Synodus sanxit, ut Episcoporum Notarii & Sigilliferi pro scriptura, charta, schedula, cera, sigillo, omnique suo, quod sacris Clericorum ordinationibus impendunt, ministerio ultra duos Venetos non possint accipere. De Notariis & aliis Ministris, aliquid circa Episcoporum & Prælatorum electiones aut confirmationes scribentibus, statuit Synodus Basileensis: *Emolumentum eis aliquod moderatè taxetur, habendo respectum ad laborem & operam scripturæ, non ad fructuum Prælaturæ valorem.* Et generatim de cunctis, qui in Episcoporum aut Clericorum consecratione, electione, confirmatione, investitura, installatione, aut quovis alio quid scripserint: *Nihil penitus ante vel post exigatur ratione litterarum, Bullæ, sigilli, prætextu cujusvis consuetudinis, privilegii, vel statuti, aut alia quavis causa vel occasione, directè vel indirectè, solum scriptoribus, abbreviatoribus, & registratoribus litterarum seu minutarum pro ipsorum labore competenti stipendio solvendo.* Exactiones istas etiam Apostolicæ Sedi interdicit, damnatque de Simonia. Et Toletana sub Xisti quarti Pontificatu Synodus, non solum Episcopis, sed & ipsorum Janitoribus, Barbitonsoribus, ac aliis Officialibus districtè vetat omnem pro sigillo aut cera exactionem, Notariis tamen permittens ut pro Reverendis seu dimissoriis, & pro testimonialibus ordinum litteris accipiant decem Moraberinos. Quæ omnia firmavit & auxit Sacro-sancta Tridentina Synodus, pro cunctis istiusmodi litteris quid etiam sponte oblatum vetans accipi ab Episcoporum Ministris, solisque fixum stipendium non habentibus Notariis indulgens decimam, cujus Episcopus nequaquam possit esse particeps, aurei partem, & hoc in illis tantum Ecclesiis, ubi non viget melior consuetudo. Omnem aliam non dumtaxat exactionem, sed & spontè oblati acceptionem damnat de Simonia.

Ep. 133.

Can. 32.

Sess. 12.

Sess. 21. cap. 1.

Ista avaritiæ lepra pessimè olim laborarunt Chor-Episcopi, Archi-Presbyteri, ac præsertim Archi-Diaconi. Quod Archi-Diaconi in Parochiales Presbyteros dominatum, tyrannidem & iniquas exactiones exercerent, palam asseverat & damnat secunda Synodus Cabilonensis. Et tertium Ludovici pii Imperatoris Capitulare Regiis Missis, seu Ecclesiarum Visitatoribus injungit, ut inquirant de Episcoporum Ministris: *An indebita xenia à Presbyteris exigant.* Probos ac integros, qui plebem ac inferiorem Clerum non vexent exactionibus, deinceps ab Episcopis fieri Chor-Episcopos, Archi-Presbyteros, atque Archi-Diaconos, etiam promotorum avaritiam compesci mandant sexta Parisiensis, & secunda Synodus Aquisgranensis. Addunt ex ista improbitate scandalizari populum, Sacerdotium contemni, & plura in Ecclesiam mala cumulari. Quæ omnia etiam Canonicis ad Hedenulphum novellum Laudunensis Ecclesiæ Episcopum litteris inseruit Hincmarus Metropolita Remensis.

Can. 15.

Lib. 1. c. 26.

Lib. 1. c. 2.

ſis. Archi-Diaconorum in Parochiales Presbyteros & Clericos angarias atque indictiones ex vigesimo tertiæ Toletanæ Synodi Canone damnat item in litteris ad Lisiardum Suessionensem Episcopum Sanctus Ivo Carnutensis. Ubi tamen advertas Canonem istum non in Archi-Diaconos, sed in Episcopos loqui. Adeò hac in re excessit Theobaldus Archi-Diaconus Parisiensis, ut ejus Nepotes venerabilem, à quo sistebatur & culpabatur ista improbitas, Thomam Canonici ad Sanctum Victorem Monasterii Priorem, intra sacras, ad quas confugerat, Stephani Parisiensis Episcopi manus impiè & barbarè trucidarint. Facinus exponunt Petrus Venerabilis &
Ep. 17. Sanctus Bernardus. Et hinc in Synodo sua Late-
Ep. 158. ranensi statuit Alexander tertius: *Archidiaconi sive*
Lib. 3. tit. *Decani nullas exactiones sive tallias in Presbyteros seu*
39. c. 6 *Clericos exercere præsumant.* Quem Canonem suis Decretalibus meritò inseruit Gregorius nonus.

Porrò exactiones suas variis illi titulis fucabant, & purgare conabantur. Chor-Episcopus, Archi-Presbyter & Archi-Diaconus sunt Episcopi manus & oculi, in suos districtus habent jurisdictionem ordinariam, ipsisque multam curam debent. Hinc ex cujusvis sibi subjectæ Ecclesiæ proventibus volebant portionem aliquam, quasi decimam decimæ. Nam & Episcopali curæ aliquod ex illis solatium, seu partem sacri Canones assignant. Justus erat titulus, maculatus tamen excessibus, adversùm quos statuit secundum Ludovici pii Imperatoris ad Episcopos Capitulare: *Ne Ecclesiæ in restauratione aut in luminaribus juxta*
Cap. 5. *possibilitatem rerum negligantur, vestra invigilare debet solertia. Et sicut alios prohibetis, ne de mansis ad Ecclesiæ luminaria datis aliquid accipiant, sic & vos & vestri Archidiaconi, de eisdem mansis nihil accipiendo, aliis exemplum præbeatis.* Regia amortizationis lex erat tunc ignota. Attamen ne jura sua perderet Domiuus Rex, aut in illis solvendis nimium gravaretur populus, exempta à publicis oneribus mansa ad certum dumtaxat numerum habebat quævis Parochialis Ecclesia, & ipsis quidquam pendi Archi-Diaconis, ipsisque etiam Episcopis piè vetuit pius Ludovicus. Ea enim ultra honestam Ecclesiæ & Cleri sustentationem nihil aut parum suppeditabant. De aliis mansis & proventibus aliquid accipi omnino permittit.

Et hinc de *portionibus Ecclesiarum* ad Episcopum pertinentibus, quas sui Archi-Diaconi ante & post ejus electionem sibi usurparant, num haberet Canonicam sententiam, qua ista rapacitas cohiberetur, à Sancto Ivone postulavit memoratus Lisiardus Episcopus Suessionensis. De cunctis Parochialium Ecclesiarum præter exempta mansa proventibus suam portionem habebant & Episcopus & Archi-Diaconus, verum Archi-Diaconi Suessionenses, sua non contenti, etiam Episcopi portionem ex nescio quo titulo aut fuco invaserant & detinebant. Hinc reposuit Sanctus Ivo: *Nova sunt hæc genera morborum, & ideo nova exigunt genera medicamentorum. Tamen si inspiciamus Epistolam Isidori Leutredo Episcopo Cordubensi directam, patenter intelligi poterit, quia non pertinet ad Archi-Diaconum præter portionem suam aliquid de reditibus Parochiarum sibi retinere, vel ultra terminos à Patribus positos aliquid usurpare.* Disertè asserit Archi-Diaconis deberi portionem suam, idque ex statuto Patrum. Et hinc indictiones & talliæ, quas Alexander tertius ac aliæ damnarunt Synodi, sunt solæ illæ, quæ fiant ultra istam portionem.

Alter Archi-Diaconalium exactionum fucus fuit Ecclesiarum visitatio, adversùs quem statuit in quinto Capitularium libro Hincmarus Metropolita Remensis: *Ut non occasione victus Parochias circumeatis, quatenus de aliorum stipendiis viventes* Cap. 2. *vestra stipendia conservetis.* Subditas Ecclesias visitanti, uti Episcopo, ita & Archi-Diacono debentur procurationes, seu honestum viaticum ac alimentum. Hinc quidam, ne domi comederent & expenderent, lentè ac morosè visitatum abibant, istasque artes Hincmarus abolet & damnat. Et quia etiam necessariarum visitationum procurationes frequenter habuerunt varios excessus, ipsas esse moderatas, & non gravari Parochos sanxit in sua Lateranensi Synodo Alexander tertius. Pergit Hincmari Capitulare ad Archi-Diaconos: *Ut à Presbyteris xenia non accipiatis, quatenus illorum mala fama cooperiatur.* Quod ipsum in Canonicis ad Hedenulphum Laudunensem Episcopum litteris expressit. Nec solum criminum pœnas, sed & ipsam visitationem pecunia redimi à criminosis Clericis permittebant quidam Archi-Diaconi, quas sordes in sua laudata Synodo damnat etiam laudatus Pontifex Alexander. Pergit rursum Hincmarus: *Quando Parochias circumitis, nolite graves esse Presbyteris, petentes fris-* Cap. 4. *kingas, vel pisces, vel formaticos, aut annonam, aut alias quaslibet res, ut habeatis, quando ad civitatem reversi fueritis, unde quasi fratribus refectionem faciatis, ut salvis stipendiis vestris habeatis unde vos & vestros conducatis.* E visitatione redux Archi-Diaconus solebat Agapes facere, seu amicum inter Ecclesiæ suæ confratres convivium: Hinc partim ad illud, partim ad suum ac suorum in via & reditu pastum exigebat à Parochis esculenta varia, pessimumque abusum Hincmarus circumscribit.

Tres insuper alios istarum exactionum fucos adducit idem Hincmarus: *Nolite quasi pro aliquo adjutorio ad quamcumque rem denarios apud Presbyteros postuletis, neque quando ad Synodum, vel pro inquisitione Ministerii sui venerint, eulogias exigatis, sed si fortè commodum fuerit pro sua voluntate & commoditate aliquid gratis offerre, cum gratiarum actione accipite.* Parochianam seu Diœcesanam Synodum dirigere, dubios Parochialis Cap. 5. Ministerii casus exponere, & pro communi Ecclesiæ bono quandoque onera subire debet ex officio Archi-Diaconus: & pro cunctis istis aliquod solatium, stipendium, & adjutorium exigebant à Parochis. Rursum Hincmarus: *Nolite quasi per precationem caballos vestros vel amicorum vestrorum ad pastum Presbyteris commendare, neque annonam vel fodrum ab eis exigatis.* Fodrum est vox Lombardica, significans publicam exactionem. Porrò ne nimium durus in Archi-Diaconos videretur Hincmarus, laudatis suis Capitulis admiscuit aliquid dulce: *Ideo vobis de* Cap. 6. *facul-*

facultatibus Ecclesiasticis, *juxta quod Apostolus de lege dicit*, *Non obturabis os bovi trituranti*, *solatium præbeo*, *ut Presbyteros non gravetis*. Dedit Archi-Diaconis speciales proventus & pinguiorem Præbendam, quæ sanctissima constitutio etiamnum viget in multis Ecclesiis, quarum proinde Archi-Diaconi sine gravi crimine nequeant Parochiales Presbyteros exactionibus gravare.

Adversùm Cestrenses Archi-Diaconos scripsit ad ipsorum Episcopum Stigandum etiam Sanctus Lanfrancus Primas Cantuariensis: *Clerici villarum nostrarum, qui in vestra Diœcesi existunt, questi nobis sunt, quod vestri Archi-Diaconi repertis occasionibus pecunias ab eis exquirunt, & à quibusdam jam acceperunt*. Exaggerat facinus, & pergit: *Mandamus itaque vobis, ut malè accepta sine dilatione reddi jubeatis, & Ministris vestris, ne ulterius id præsumant, servandæ charitatis studio prohibeatis*. Et in Auscensi Synodo statuit pro Sancti Orientii Monasterio Cardinalis Hugo Blancus, Legatus Alexandri secundi: *Archi-Diacono interdicimus, conviva more Symbolorum in Monasterii Ecclesiis peragi, aut in honore ejus aliquid usurpari contra consuetudinem veterem*. In suis ad prædictam laudati Lanfranci Epistolam Scholiis Lucas Dacherius publicavit insignem Epistolam, qua Archi-Diaconorum à suo Sancti Petri Monasterio exactiones compesci per Paschalem secundum rogat Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Et ad Joannis Carnutensis Episcopi Officialem scribit Petrus Blesensis: *Scio quia munerum cupiditas subvertit cor tuum, ut fieres Officialis Episcopi. Tota Officialis intentio est, ut ad opus Episcopi suæ jurisdictioni commissas miserrimas oves quasi vice illius tondeat, emungat, excoriet. Isti sunt Episcoporum sanguisugæ, evomentes alienum sanguinem, quem biberunt*. Grassantia tunc in istis hominibus facinora atque flagitia describit insigniter & damnat. Quod ipsum fecerunt in Senonensi Synodo Archiepiscopus ibidem Tristandus de Salazar, & in litteris ad Adrianum sextum Pontificem Germanorum Procerum Conventus Nurenburgensis. Est vitium Hincmaro longè antiquius. Etenim apud Monachum Marculfum extat vetusta Gallicanæ Ecclesiæ formula, qua Monasterii Fundator removet & circumscribit Pontificum & Ecclesiasticorum Officialium exactiones, exquisita & lauta convivia, gratiosa vel insidiosa munuscula, caballorum præstus, paravereda, & quasvis angarias & functiones. Quin imò & Lucium Pelusii Archi-Diaconum, quod *divinum sacrarium per avaritiam contaminaret, per nummariam manuum impositionem sibi aggregaret opes*, atque ita columbas in Ecclesia venderet, graviter arguit Isidorus Pelusiota. Æquè damnat Eusebium Episcopum, quod ista permitteret. Eadem notat in Pansophio Archi-Diacono, & Marone Œconomo. Eodem tempore Provinciæ Præses Cyrenius vendebat omnia civilia judicia atque officia, & ita vendebantur sacra & profana. Hinc Rempublicam in ruinam currere laudatus Isidorus non fuit vanè ominatus.

Ep. 27. Ep. 25. L. 2. c. 1. Lib. 1. Ep. 29. Ep. 30. Ep. 177.

CAPUT XV.

Exponitur varia Episcoporum exactio.

QUod Episcopi Clero & populo suo collectas & exactiones indicant, est Apostolica institutio, ut liquet ex variis locis Apostolicarum Epistolarum. Ita sestertia centum millia nummum è Cleri & populi sui collatione collegit, & redimendis è Barbarorum captivitate fidelibus Numidiæ fratribus ad ipsorum Episcopos misit Sanctus Cyprianus, addens in similes, quos Deus avertat, casus similia subsidia omnino non defutura. Earundem exactionum meminit in libro de fuga in persecutione, & in libro de jejuniis Tertullianus, adjungens eam *Conferendarum stipium industriam esse capturam nostrorum Episcoporum, ut regno suo secure frui possent sub obtentu procurandi*. Quod nempe ultra necessitatem exigerent, ac inde luxuriarentur. Lapsus ad Montanum Tertullianus loquitur in orthodoxos Episcopos, ideoque forsan calumniatur. Nam & Sanctum Athanasium, quod subjectas sibi Ecclesias exactionibus vexaret, apud Constantium Augustum acriter & falso accusavit factio Eusebiana. Quidquid sit, abusus Ecclesias tandem omnino occupavit. Etenim Hispaniarum Episcopus, quod non solum Parochias, sed ipsarum insuper Clericos servili more premerent, adeoque in Clero suo contra Apostoli mandatum dominarentur, notat secunda Synodus Bracharensis. Quod per Parochias suas non Sacerdotaliter desævirent, & Exactoris potius quam Episcopi nomen mererentur, affirmat tertia Toletana. Quod ipsum repetunt septima, & decima sexta. Idem vitium, præsertim quod ad consignandos infantes egressi Clerum ad sumptuosa sibi paranda convivia compellerent, damnat in Siculorum Episcopis, & certa Concordata inter partes stabilit Pelagius secundus, quæ rigidè servari jussit etiam proximus ejus successor Gregorius Magnus. Abusum in Orientali Ecclesia grassantem damnavit etiam quartus Canon septimæ Synodi. Et septimus decimus secundæ Cabilonensis: *Inventum est, quod in quibusdam locis Presbyteri duodenos vel quaterdenos denarios Episcopis in censum annis singulis darent, quod penitus abolendum esse decernimus*. In Romana sua Synodo Eugenius secundus emisit hunc Canonem: *Nulli Episcoporum liceat à subjecto Sacerdote, vel à quolibet Clerico, & piis locis dationes ultra Patrum statuta exigere, aut superposita in angariis inferre*. Clericos alendos dicit ab Episcopo, non expilandos. Addit immobiles præsertim Parochialium Ecclesiarum res ab ipsis non posse invadi. Missis à se Ecclesiarum Visitatoribus, ut in istas Episcoporum exactiones diligenter inquirerent, injungit in tertio suo Capitulari pius Imperator Ludovicus. De eodem excessu, uti vera Simonia, Hincmarum Laudunensem Episcopum durè perstrinxit in quinquaginta quinque Capitum Epistola Hincmarus Metropolita Remensis, &

Ep. 60. Cap. 13. Can. 2. Cap. 20. Can. 4. Can. 5. Cap. 11. Ep. 24. Cap. 26. Cap. 16.

ejus degradati successorem Hedenulphum coegit in litteris Canonicis ad solemnem vitii ejerationem. Eodem tempore inter quosdam Francorum Episcopos & Clericos natæ sunt tantæ de hac re contentiones, ut hi ad Regem Carolum
Can. 14. Calvum provocarint, & Rex ediderit famosa Tolosana Capitula, quæ partes componerent ad tempus, & malo per interim providerent. Similem tunc adversus Episcopos Canonem edidit & tertia Valentina Synodus, afferens ex istis exactionibus nasci murmurationes pestiferas, & de Episcopis detractiones. Quinta Gregorii septimi Romana Synodus emisit hunc Canonem: *Nullus Episcopus gravamen, seu servile servitium ex usu contra Ecclesiasticam normam Abbatibus seu Clericis suis imponat.* Larissenum in Illyrico Archiepiscopum, subditis Episcopis & Monasteriis per indebitas exactiones molestum atque injuriosum; per Thermopolitanum & Sardicensem Episcopos compesci jussit Innocentius tertius. Compescuit & Amadeum Archiepiscopum Byzuntinensem,
Lib. 1. Ep. 42. Lib. 2. Ep. 125. per cujus *juges exactiones adeò Presbyteri & Clerici defatigabantur, ut onere paupertatis depressi, tanquam rustici, viliter in ignominiam honestatis Ecclesiasticæ incedere compellerentur.* Mauritium item Pictaviensem Episcopum, qui in suos Clericos existebat auctor novarum quotidie exactionum. Executus est Lateranensem Canonem, quo indebitas exactiones aut tallias Clericis ac Parochialibus Ecclesiis de novo imponi, aut veteres census augeri per Episcopos interdixit Alexander tertius.

Omnia Episcopalis Diœcesis bona olim erant una massa, dividenda apud plerosque in quatuor portiones æquales, quarum quarta una cedebat Episcopo, de qua in Canonicis ad Hedenulphum Laudunensem Episcopum litteris rectè Hincmarus Metropolita Remensis: *Regulam, quæ de quarta parte redituum Ecclesiæ, juxta consuetudinem aliarum Regionum ita ut est scripta intelligat Episcopus, & non pravè illam interpretans, perindè in his Regionibus quæ sunt Presbyterorum contra sacras Regulas diripiat.* Rectè in litteris,
Lib. 3. tit. 39. c. 18. apud Gregorum nonum exstantibus, ad Cæsar-Augustanum Episcopum scribit Innocentius tertius præter decimarum quartam Episcopo alia insuper jura à Parochialibus Ecclesiis deberi. De-
Cap. 2. betur enim eis Cathedratricum, seu Cathedræ honor, de quo secunda Synodus Bracharensis: *Nullus Episcoporum, cum per Diœceses suas ambulant, præter honorem Cathedræ suæ, id est, duos solidos, aliquid aliud per Ecclesias tollant.* Addit ab eis tolli non posse tertiam, quam Ecclesiæ Parochialis luminaribus assignat, partem oblationum. Quod ipsum confirmat septima Synodus Toletana. Verba hæc, *Cum per Diœceses suas ambulant*, nequaquam volunt duos istos solidos esse visitationis jura. Etenim Cathedræ honorem laudata Toletana Synodus à visitationis procuratione palam distinguit. Dumtaxat volunt istos solidos in visitatione consuevisse exigi. Solius Hispaniæ non fuit ista lex. Duos enim istos solidos, uti communem Ecclesiæ Canonem, Pe-
Lib. 11. Ep. 22. lagius secundus in litteris ad Cresconium Siciliæ Rectorem probat, itemque Magnus Gregorius

in Epistola ad ejusdem Provinciæ Episcopos. Etiam Tolosana Caroli Calvi Francorum Regis adversum nimias Episcoporum exactiones Capitula permittunt, ut illi certam frumenti, hordei, & vini mensuram, & sex denariorum Friskingam accipiant à quavis Parochia, & adjungunt:
Si hæc non accipiunt, accipiant, si volunt, pro his omnibus duos solidos in denariis, sicut in Toletano & Bracarensi consessu Episcopi considerasse dicuntur. Cap. 2.
Porrò hæc exactio rectè dicitur Cathedræ honor: Omnium enim Parochialium Ecclesiarum continuam sine cogitationum feriis sollicitudinem gerit Episcopus, ideoque meretur honorem illum, de quo Apostolus: *Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni sunt.*

Honorem hunc Ilerdensis, quam quidam recentiores Canones imitantur, Synodus vocavit *legem Diœcesanam*, & adjungit: *Ea quæ in jure Monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo Diœcesana lege ab Episcopis contingantur.* Can. 3.
Quam Monasteriorum exemptionem firmat etiam septima Synodus Toletana. Monastico enim statui Clerus Hispaniarum & populus fuit semper addictissimus. Pergit Synodus Ilerdensis: *Si ex Laicis quisquam factam à se Basilicam consecrari desiderat, nequaquam eam sub Monasterii specie, ubi congregatio non colligitur, vel regula ab Episcopo non constituitur, à Diœcesana lege audeat segregare.* Non vanum Monasterii nomen, sed solam rem meritò vult esse exemptam: Quod Monachale privilegium in aliis Regionibus non fuisse, atque ex variis Episcopalium exactionum & vexationum excessibus tandem prodiisse exemptionis remedium, suo loco ostendetur. Porrò omnes, præter exemptas, aut Apostolicæ Sedis protectioni immediatè suppositas, Parochiales Ecclesiæ debent istam Cathedatricam præstationem. Etiam à Patronatis deberi scripsit ad Farfensis Monasterii Abbatem Innocentius tertius. Et ad Carnutensem Episcopum Alexander tertius: *Ecclesiis, quas de novo Episcopi de manibus Laicorum eripiunt, præter Cathedraticum, & jura omnia, quæ aliis Ecclesiis imponuntur, exactionem prohibemus imponi.* Lib. 3. tit. 36. cap. 6. Tit. 39. cap. 9.
Ecclesias olim, ex inchoata per Carolum Martellum violentia, quasi proprios fundos possidebant Laici milites, & ad ipsas ex istis unguibus liberandas dudum Episcopi laborarunt. Expilatæ passim erant, ideoque non gravari quidem præ cæteris quasi ob liberationis beneficium Pontifex decrevit, sed neque voluit esse à Cathedratico exemptas. Etiam oratoria & Capellæ tenebantur ad pendendum aliquid, de quo in Canonicis ad Hedenulphum litteris laudatus Hincmarus: *De Capellis antiquitùs subjectis Ecclesiis non æqualem, sicut de principalibus Ecclesiis, collationem exigat Episcopus, sed principalis Ecclesia cum sibi subjectis Capellis debitam & antiquitùs consuetam collationem conferat.*

Altera Episcopo à subjectis Ecclesiis debita collatio est Synodaticum, seu pro clebrandarum Synodorum impensis aliquod adjumentum. Hinc enim quibusdam ad Sancti Dionysii Monasterium spectantibus Ecclesiis Parochialibus, atque ipsarum Clericis hocce privilegium dedit Landericus Parisiensis Episcopus: *Ut sint liberi & absolu-*

absoluti ab omni debito & redditione Synodorum. Laudatis ad Hedenulphum litteris item indidit Metropolita Hincmarus: *Episcopi quidam Synodos temerè frequentant, ut factione Ministrorum suorum diverso modo denarios quasi pro Eulogiis accipiant.* Et Gothorum Episcopis legem hanc statuunt Tholosana Caroli Calvi Capitula:
Cap. 9. *Episcopi Synodos à Presbyteris, nisi sicut docet authoritas Canonum, duas scilicet, & per tempora constituta, non exigant. Sed & in iisdem Synodis non per occasionem, sed per veritatem Ministerii sui, teste Deo, ad quod constituti sunt, Presbyteros & tractent, & teneant, & absolvant.* Et ad Britonum Episcopos scribit Leo quartus: *De Eulogiis ad sacra Concilia deferendis nihil invenimus à majoribus constitutum, sed sic ut unicuique Presbytero placuerit. Nam si constitutum fuerit illo in tempore benedictiones adferri, forsan minus libenter ad Synodos occurrent, & magis venire detrectabunt. Quæ, ut opinor, non sunt rationabiliter requirendæ, nec ultrò delatæ respuendæ.* Etiam ad alium Episcopum
Ep. 85. aut Capitulum spectantes Ecclesias Diœcesano Episcopo debere Synodum, ad Rogerium Lexoviensem Episcopum scribit Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis. Et Sanctum Rudolphum, Eugubinum Episcopum, quod quotannis Synodum ageret, & nullum à Presbyteris suis xenium admitteret, dicens, *Absit ut Synodum vendam,*
Lib. 1. Ep. 19. laudat in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani. In litteris ad omnes Romanæ Ecclesiæ Cardinales Episcopos notat & quemdam Episcopum, *Qui sic subsultabat*
Lib. 3. Ep. 1. *atque gliscebat, dum præfixum Synodalis Concilii tempus insisteret, ac si trituræ vel vindemialis proventus articulus immineret.* Quas sordes vult à Cardinalibus saltem Episcopis esse remotissimas. Et Gerardum Engolismensem Episcopum, Apostolicæ Sedis in Aquitania Legatum, quod exactionum cupiditate frequentaret Synodos, arguit Arnulphus Archi-Diaconus Sagiensis. Etiam de Lateranensi Alexandri tertii Synodo scribit Guilielmus Neubrigensis: *Quod convocandi Concilii inten-*
Lib. 3. cap. 2. *tio satis sincera non fuit, Romanæ avaritiæ artificiosa provisio patefecit. Multi enim evocati, quibus iter eundi ad Concilium difficilè vel intolerabile videbatur, interventu pecuniæ, impudentius turpiusque exactæ quàm præstitæ, relaxari meruerunt.* Verùm non avaritia, sed extrema ex longo schismate atque exilio paupertas optimum Pontificem ad similes exactiones coegit. Easdem exactiones Græcorum Metropolitis sub quadrupli restituendi reatu interdixit sextus Canon septimi Concilii. Quæ omnia evincunt Synodaticum olim fuisse oblationem spontaneam, quam tandem Presbyterorum, nihil offerre volentium, tenacitas compulit transire in certam taxam atque exactionem.

Tertium Episcopalis exactionis titulum edicit Alexandri tertii Synodus Lateranensis: *Sustinemus pro multis necessitatibus, quæ aliquoties superveniunt, ut si manifesta ac rationabilis causa extiterit, cum charitate moderatum* à subditis Presbyteris *valeant Episcopi auxilium postulare.* Esse debet gravis necessitas. Etenim Sanctum Arctardum Namnetensem Episcopum à barbaris Nortmannis ejectum & spoliatum neque transferri, neque ex solis populi oblationibus & Presbyterorum collatione vivere, sed insuper propriis manibus laborare voluit, & Synodaliter sanciendum duxit Hincmarus Metropolita Remensis. Hinc Ep. 45.
item addidit Canonicis ad Hedenulphum litteris: *Ne mansionaticos suis amicis aut hominibus à Presbyteris parari Episcopus faciat. Ne etiam quasi ad receptionem Regis vel Legationum aut ad ornatus Ecclesiæ suæ faciendos adjutoria quasi petendo, potius autem exigendo, denarios, vel caballos, aut verres seu Freskingas, aut ad iter aliquod paraveredos, aut alia quælibet accipiat, id est, rapiat.* Non solùm Domino Regi, sed & ejus Legatis hospitium olim debebant Francorum Episcopi. Istius oneris adjutorium à Presbyteris postulari, longeque magis ipsis Episcopis aut eorum amicis exigi equos vectores, hospitia, aut Ecclesiæ etiam Cathedralis ornamenta vetat Hincmarus, affirmans id esse accipitrum, non Episcoporum. Et adjungit: *Si qua fuerint gravamina Presbyteris imposita, Episcopus temperet, quia & in præsenti, & in futura vita sibi proficiet, si eos qui sibi commissi sunt, sine gravamine conservare studuerit.* Sua enim etiam onera habent Parochiales Ecclesiæ & Clerici, & passim modicos proventus. Et hinc adversus Episcoporum suorum rapacitatem clamantes ad se Gothorum Clericos audivit Rex Carolus Calvus, & usque ad definitivam ab Ecclesiastica potestate sententiam fixit illis per interim certa Capitula Tolosana. Et Antecessores suos, quod quibusdam Ecclesiis Synodaticum remiserint in perpetuum, meritò prædicat Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis. Quod item Fa- Ep. 58.
ventinus Episcopus omnem sibi debitam collationem in annuum trium librarum cereum commutarit cuidam Ecclesiæ, testatur & probat in litteris ad Sancti Stephani Priorem Innocentius tertius. Et ita jam factum est per omnem ferè Ec- Lib. 3. tit. 39. Cap. 21.
clesiam. Quod enim plerique Episcopatus sint opulenti, & Pagenses Parochiæ decimas passim amiserint, vivantque ferè ex solis oblationibus, dignum & justum est ipsas ab omni Episcopali exactione esse immunes. De debitis visitanti Episcopo procurationibus est alibi dicendum.

Restat Monachorum Simonia, quam abundè exposui ad Canones septimæ Synodi. Hic addo cuncta Monachi bona per ipsum professionis titulum devolvi & spectare ad Monasterium, non ex solis Justiniani Augusti legibus, sed & ex antiquissimo universæ Ecclesiæ more. De quo in regulis brevioribus Magnus Basilius: *Omni-* Cap. 187.
no iis, qui ad Dominum accedunt, necessario quæ ad ipsos pertinent, reddere illorum propinqui debent, neque prorsus quidquam subtrahere, ne sacrilegii judicium incurrant. Et Monacho ante parentum mortem professo, ut post eorum exitum disponat de hæreditate, mandant in regula sua Sanctus Cæsarius Arelatensis Episcopus, ejusque nepos ac Presbyter Tetradius. Quod nempe sentiant paternæ ac maternæ hæreditatis futurum jus per professionem in Monacho non extingui. Atque ita, præsertim in illis, ubi per Regias amortizationis leges extinguitur, Regionibus posse de ipso stipulari, & pro ejus extinctione aliquid exigere Monasterium, non video cur dubite-

bitetur. Quæ omnia ad quadragesimum Trullanum, ad septimæ Synodi quintum & decimum nonum, & ad Constantinopolitanæ in Apostolorum Ecclesia Synodi sextum Canonem largiùs exponit Theodorus Balsamon, rectè tamen addens illos, qui ampli patrimonii sui intuitu ad Monasteria recipi ambiunt & qui isto titulo admittunt, damnandos de Simonia. Excipit & rectè illos, qui jus Fraternitatis, id est, qui à suæ professionis Monasterio migrantes, jus alimentationis ab alio emunt Monasterio: quod jus istud sit omnino temporale. Quæ omnia non solum in Cœnobitis, sed & in Cellulariis seu Anachoretis obtinere idem Scriptor meritò affirmat.

CAPUT XVI.

An dati vel accepti à Simoniacis Ordines sint validi?

A Domino nostro JESU CHRISTO, qui columbarum venditores, ipsorumque cathedras & mensas dejecit ac ejecit è templo, etiam Episcoporum nostrorum, & quorumvis Fidelium Dei dona vendentium aut ementium, Ecclesias & animas, imo Provincias ac regna integra everti aut periclitari, rectè ad varios scripsit Gregorius Magnus. Etenim Longobardorum in Italia robur ac tutelam fuisse Modiciensem Sancti Joannis Ecclesiam, & ab ipsa Simoniacè ordinata regnum ipsorum fuisse eversum testatur
Lib. 18. cap. 9. & 10. Eutropius. Eadredum, quod Dunelmensem Episcopatum à Rege emisset, fuisse à Deo percussum atque occisum scribit Simeon Dunelmensis. A nescio quo Ecclesiæ Gallicanæ Simoniaco Episcopo nunquam nominari potuisse Spiritum Sanctum, supra nobis dixit Sanctus Petrus Da-
Lib. 3. cap. 9. miani. Ejusmodi exempla sunt longè plurima. Simoniam aliqui olim existimarunt adeo detestabilem, ut omnem à Simoniaco datum vel acceptum Ecclesiasticum Ordinem aut quodvis Sacramentum judicarint esse irritum ac nullum. Hanc divino Jure censuerunt esse pœnam Simoniæ. Sanctus Augustinus non à solo Baptismate, sed etiam à Confirmatione & Ordine imprimi characterem indelebilem, adeoque etiam ab hæreticis data tenere, & exsufflari non posse, docet lucidissimè in scriptis suis adversùm Donatistas. Etiam à Sancto Ambrosio laudata Capuana Synodus non solum rebaptizationes, sed & reordinationes damnat, eamque confirmarunt tertia Carthaginensis, & Trecensis sub Joanne octavo. Martianum, Naxitanæ in Illyrico urbis Episcopum, qui ab Bonoso Photiniani erroris Episcopo ante damnationem ordinatos reordinare suadebatur à Rustico Pseudo-Presbytero, compe-
Ep. 20. scuit Innocentius primus. Et ad Joannem Ravennæ Metropolitam, qui in Histrio trium Capitulorum schismate ordinatos reordinare volebat ex nescio cujus alterius Episcopi exemplo, scripsit Gregorius Magnus: *Absit à vestra Fraternitate* Lib. 2.
sic sapere. Sicut enim baptizatus semel non debet ite- Ep. 32.
rum baptizari, ita qui consecratus est semel, in eodem ordine iterum non debet consecrari. Et Maximum Salonitanum in Dalmatia Metropolitam, & Simoniaco ingressu & alia multa prævaricatione fœdissimum, non per reordinationem, sed per solam pœnitentiam reparavit idem Gregorius. Sanctum item Arctardum, Namnetensem Episcopum, qui à Gislardo intruso Britonum Episcopo ordinatos reordinarat, graviter culpavit Nicolaus Primus. Apertissima sunt hæc testimo- Ep. 56.
nia. Ita omnes, si Sanctum Cyprianum & Sanctum Firmilianum cum ipsorum sequacibus excipias, sensisse olim Ecclesiæ Doctores, possit facilè ostendi. Quia tamen de baptismo præsertim Augustinus loquitur, quidam mediorum sæculorum Episcopi, imò & Romani Pontifices hic hæsitarunt. Cuncta ab hæreticis, schismaticis, degradatis aut excommunicatis Ministris data, præter Chrisma & Baptismum, Sacramenta crediderunt esse irrita & exsufflanda. Etenim quod Ceddam Eboracensem Archiepiscopum, à Wine Ventanæ civitatis Episcopo Simoniaco consecratum, resacrarit Theodorus Cantuariensis Archiepiscopus, scribit Radulphus de Diceto. Wine An. 666.
Simoniacum, & Ceddam à Theodoro fuisse reconsecratum, licèt istam causam disertè non exprimat, adfirmat in Anglorum Historia etiam
venerabilis Beda. Omnes item per intrusum Pon- L. 4. c. 2. L. 3. c. 28.
tificem Constantinum ordinatos Episcopos & Clericos fuisse à Stephano quarto reordinatos, atque exsufflata omnia, præter Chrisma & Baptismum, ab istis data Sacramenta, multis refert in hujus vita Anastasius Bibliothecarius. Quod etiam Formosus Portuensis Episcopus, quia per Joannem octavum degradatus, dum in Pontificem electus fuit, seipsum denuo sacrari jusserit, aliqui affirmant. Omnes item à Leone octavo, quem laica Ottonis primi Imperatoris violentia intrusum dicebant aliqui, ordinatos fuisse per Joannem duodecimum reordinatos, scribit Sigebertus Gemblacensis. Et quidem Leonis hujus An. 963.
causa omnino videtur non fuisse æqua. Nam Sanctum Leonem, quem nos nonum dicimus, in Sancti Lanfranci vita Milo Crispinus, & Beccensis Monasterii Chronicon constanter vocant octavum. De eodem habet liber Pontificalis: *Leo octavus, qui vulgò nonus perperam nominatur.* Quidquid sit, istius ordinatos dictus Joannes coegit ad hanc Professionem: *Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit.* Stephani quarti in Constantini intrusi ordinatos exemplum se sequi fuit protestatus. Errorem secutus est & Stephanus septimus, omnes ab Antecessore suo jam dicto Formoso consecratos denuò consecrans. Innumeram Episcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum multitudinem fuisse reordinatam, & omnem ubique Clerum ad idem facinus adjuvandum ac propagandum juramentis adstrictum, adfirmat Auxilius Presbyter, qui & ipse ad reordinationem postulatus, insigni volumine ostendit utriusque Stephani factum fuisse temerarium, avitique dogmatis ac moris prævaricatorium, & il-

& illius auctricem Stephani septimi Synodum fuisse Lupinam ac latrocinalem . Et ut talem damnavit Ravennæ Synodus, Theodorus secundus, ac Joannes nonus, reordinationes non minùs quam rebaptizationes detestans ex laudato Canone Africano. Quin & istam Synodum elementa damnarunt: ad illud enim ex vario capite infelix Decretum terra tremuit , ac Lateranensem Basilicam laceravit.

Neque hæreticus, neque schismaticus fuerat ante Pontificatum Formosus, sed per Joannem octavum dumtaxat dejectus ab Episcopatu Portuensi , & accusatus de perjurio , ideoque à Theodoro & Joanne datam pro ejus Ordinationibus & aliis Sacramentis sententiam aliqui, Theodori Cantuariensis judicium secuti , noluerunt Simoniacorum aut aliorum hæreticorum Ordinationibus patrocinari. Hujus sententiæ fuit Leuthericus Metropolita Senonensis, quem tamen à reordinationis Attentato cohibuit Sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus, à Sancto Petro Damiani exinde laudatus in opusculo de suis Actis apud Ecclesiam Mediolanensem. Post Henrici tertii Imperatoris, grassantem Simoniam ubique eliminantis , tempora reordinationis error adeò invaluit, ut ad Henricum Ravennæ Archiepiscopum scribat in sexto suo opusculo laudatus Petrus Damiani: *De iis, qui gratis sunt à Simoniacis consecrati, quanta jam per triennium in tribus Romanis Conciliis fuerit disceptatio, quamque perplexa atque confusa dubietas, & in iis partibus quotidie ventiletur, Sanctitatem vestram latuisse non arbitror, præsertim cum crescente fluctuationis ambiguo, eatenus sit processum, ut nonnullos constet Episcopos ab illis ordinatos Clericos denuò consecrasse.* Reconsecravit enim etiam Sanctus Pontifex Leo nonus, de quo idem Doctor in opusculo de suis Actis apud Mediolanum: *Id etiam nos non præteriit, quod nostræ memoriæ nonus Leo Papa plerosque Simoniacos, & male promotos tamquam noviter ordinavit.* Pergit in sexto Opusculo: *Cum mihi recurreret in memoriam, quia jam venerabilis Papa in postrema Synodo omnes Episcopos ex Divina contestatione rogaverit, quatenus Dei misericordiam in commune deposcerent, ut quid super hoc scrupuloso negotio decernendum esset, nutantibus revelaret.*

Ep. 25.

Ex istis tribus Synodis una omnino fuit S. Leonis noni, de qua idem opusculum: *Cum omnes Simoniacorum ordinationes Synodalis rigoris authoritate Leo Papa cassasset, protinus à Romanorum multitudine Sacerdotum magnæ seditionis tumultus exortus est, ita ut non solum ab ipsis, sed à plerisque diceretur Episcopis, omnes pœnè Basilicas Sacerdotalibus officiis destitutas, & præcipuè Missarum solemnia ad subversionem Christianæ religionis, & desperationem omnium circumquaque fidelium funditus omittenda. Quid plura? Post longa sanè disceptationum hinc inde volumina tandem suggestum est, reverendæ memoriæ nuper ejusdem sedis decrevisse Clementem secundum, ut quicumque à Simoniaco consecratus esset, quem in ipso ordinationis suæ tempore non ignoravit Simoniacum, cui se obtulerat promovendum, quadraginta tunc dierum pœnitentiam ageret, & sic in accepti Ordinis officio ministraret. Quam nimirum sententiam protinus venerabilis Leo ratam percensuit, & sub hujusmodi pœnitentia omnes in acceptis officiis deinceps perseverare mandavit.* Altera Synodus fuit Nicolai secundi, de qua idem denuo opusculum: *Tempore Nicolai venerabilis Papæ rursum hæc quæstio mota est, ac diutius ventilata. Verum post plurium certaminum fluctus, post nutantium denuo quæstionum perplexa ac sinuosa volumina, ad hunc tandem judicialis sententiæ limitem res expedita pervenit, ut hactenus à Simoniacis gratuito consecrati in adeptæ dignitatis honore persisterent, necdum vero promoti ab illis ad ordinem provehi de cætero licentiam non haberent.* Quam Synodum laudat etiam ac lucidius exponit in litteris ad cives Florentinos: *Constitutum est in Romano, sanctæ memoriæ Nicolao præsidente, Concilio, ut quicumque per Simoniacos Episcopos non Simoniacè fuissent in cujuslibet Ecclesiastici gradus dignitate promoti, in percepti honoris ministerio permanerent: ex tunc vero & deinceps quicumque se pateretur à Simoniaco provehi, nihil penitùs ex ea deberet promotione lucrari, & sic ministrandi jura deponeret, tamquam si hæc nullatenus percepisset. Hac itaque ratione jam non modo Simoniacos reprobamus, sed & per eos exhibita Sacramenta contemnimus.* In generalium Synodorum tomis exstat hæc Synodus, asseriturque illic Nicolaus Pontifex in hæc verba definiisse: *Erga Simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam decernimus, sed juxta Canonum sanctiones & Decreta SS. Patrum eos omninò damnamus, & deponendos esse Apostolica authoritate sancimus. De iis autem , qui non per pecuniam, sed gratis sunt à Simoniacis ordinati, quia quæstio à longo tempore est diutius ventilata, omnem nodum dubietatis absolvimus, ita ut super hoc Capitulo neminem deinceps ambigere permittamus.* Omnem Ecclesiam vitiosis hisce ordinationibus ait undequaque esse plenissimam, ideoque eas in multitudinis gratiam dispensatoriè tolerat, disertè vetans misericordiam unquam assumi in regulam. Solis jam factis indulget gratiam, futuras omnes punit rigidissimè, edicens & de Ordinatis & de Ordinatoribus: *Depositi pœnitentiam agant, & privati à propria dignitate persistant, tamqnam si manus impositionem nunquam percepissent.* Synodus videtur mutila . Etenim ex Synodalibus ad omnes Ecclesiæ Latinæ Episcopos litteris adducit alium Canonem, & Decreto suo inseruit Gratianus: *Statuimus Decretum de Simoniacis tripartita hæresi, id est, de Simoniacis Simoniacè Ordinatoribus vel Ordinatis, & de Simoniacis Simoniacè à non Simoniacis, & de non Simoniacis Simoniacè à Simoniacis. Simoniaci Simoniacè Ordinati vel Ordinatores secundùm Ecclesiasticos Canones à proprio gradu decidant. Simoniaci quoque Simoniacè à non Simoniacis ordinati similiter ab officio malè accepto removeantur. Non Simoniacos autem non Simoniacè à Simoniacis ordinatos misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio permittimus permanere.* Quæ triplex distinctio notanda est & firmiter retinenda. An porrò consecratoriam & acceptæ ordinationis iterativam, an pœnitentialem manus impositionem laudet Nicolaus Pontifex, fateor me ignorare. Quis enim non videat gravissimis incommodis utramque subjacere? A Sancto Petro Damiani laudatum,

Cap. 35.

Lib. 8. Ep. 11.

1. qu. 1. cap. 107.

tum, quod hujusmodi ordinatos per quadraginta dierum pœnitentiam recepit, Clementis secundi Decretum fortiter suadet laudari manum pœnitentialem. Nam Decretum hoc Nicolaus, Leonem nonum secutus, omnino confirmat. Laudatam Nicolai Synodum de verbo ad verbum repetivit, & in sua etiam Romana confirmavit Alexander secundus. Confirmavit & laudatam ad omnes Episcopos Epistolam, de qua Gratiani Scholiastes Augustinus Caravita: *Verba hujus Capituli erga Simoniacos sunt in Epistola Nicolai secundi, in qua Concilium à se habitum refert, atque ea repetivit Alexander secundus in Epistola omnibus Catholicis Episcopis directa, quæ habetur Romæ manuscripta in tribus pervetustis codicibus.* Quæ duæ Epistolæ, ubi publici juris fuerint, poterunt nos plura docere. Hæc interim Alexandri secundi Synodus est tertia superius laudata per Petrum Damiani. Eandem laudat & sequitur in
L.6.Ep.38 litteris ad Rainaldum Comensem Episcopum Gregorius septimus: *Quod Presbyter filius noster interrogare curavit, quid de his, qui à Simoniacis nescienter & sine pretio ordinati sunt, Apostolicæ Sedis misericors censura decernat, hoc observare te volumus, eos qui ante tempus Nicolai Papæ sine venalitate à Simoniacis ad aliquem gradum promoti sunt, si tamen vita eorum irreprensibilis esse probatur, per manus impositionem confirmatos in suis Ordinibus permanere & ministrare posse.* Etiam ipse de manus impositione loquitur obscurè, & fateor à me non capi. Quidam omninò volunt fuisse reordinationem. Forsan fuerit simplex aliqua benedictio, qualem in septimo Concilio laudat etiam Sanctus Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus.

Hæc omnia Clementis secundi, Leonis noni, Nicolai secundi, & Alexandri secundi Decreta agunt de solis per Simoniacos Episcopos non Simoniacè ordinatis Clericis, ideoque ipsos cum suis Synodis Pontifices aliqui volunt de Simoniacè acceptorum Ordinum invaliditate non dubitasse. At certum est dubitasse. Etenim ad suum, qui nescio quem pecunia ab alio Episcopo ordinatum Presbyterum parabat reordinare, Metropolitam Leuthericum scripsit circa hæc tempora Sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus:
Epist. 25. *Rebaptizationes & reordinationes fieri sacri Canones vetant.* Et de promoto per pecuniam Diacono scribit ad nescio quem Episcopum Sanctus Hilde-
Epist. 14. bertus Archiepiscopus Turonensis: *Fratrem illum à Diaconatu submovendum cognovimus, & submovemus. A Sacerdotio quoque Canonica eum suspendit authoritas, quod vel nondum vel malè factus Diaconus evacuavit. Quomodo enim stabit ædificium, cui nullum suppositum est fundamentum? Agitur itaque de vestro periculo, si patiaris præscriptum fratrem vel in Sacerdotio ministrare, quod revera malè accepit, vel in Diaconatu, quem fortasse non accepit.* De istius Diaconatus valore palam dubitat, & tantus Doctor non audet definire. At vero Sanctus Petrus Damiani in libro Gratissimo omninò definivit pro istis Simoniacis, cunctosque aliud censentes aut dubitantes Episcopos multis conatus est ab errore liberare. Quin & Apostolicæ Sedis apud Mediolanum Legatus plures Simoniacè ordinatos etiam reparavit per solam pœnitentiam: quam tamen ejus clementiam uti irregularem, & disciplinæ adversam culpavit Bertholdus Presbyter Constantiensis. Notanda sunt verba Joannis Monachi, qui in ejus vita post expositam istam Mediolanensium Clericorum reparationem pergit de Episcopis: Cap. 16.
Illi autem Episcopi, quibus administrandi licentia redditur, non ex malè mercata veteri ordinatione ad amissum reparantur officium, sed ex illa potiùs Beati Apostolorum Principis efficacissima authoritate, qua in Beatum Apollinarem usus est, dicens: Accipe Spiritum Sanctum, simulque Pontificatum. Hoc est, per novam Ordinationem. Sic verba videntur cogere. Cur solos Episcopos duxerit reordinandos, ignoro. Quidquid sit, quod S. Leo nonus Hugonem Lingonensem Episcopum in Remensi degradarit ob Simoniacum ingressum, ac posteà pœnitentem in Romana Synodo non reordinarit, sed per baculum & annulum dumtaxat reinvestiverit, testatur in sui Cœnobii Chronico Laurentius Virduni ad Sanctum Vitonem Monachus. Quod eodem modo plures Simoniacè ordinatos Episcopos repararint Alexander secundus ac Gregorius septimus, ostendi possit multis exemplis. De his enim Cardinalis Benno sumpsit ansam hujus mendacissimæ calumniæ: *Hildebrandus instabat Imperatori, ut ejiceret Episcopos Simoniacos. Imperator credens quasi ex zelo legis, quasi à Throno Dei procederent hæc mandata, sine mora obediebat: Hildebrandus verò expulsos à Rege Simoniacos relocabat, & quos Regi infestos reddiderat, eos sibi familiari amicitia reconciliabat, & multis, & magnis juramentis sibi fidos & obnoxios efficiens præ aliis exaltabat.* Hinc interim lucet Romanos tunc Pontifices, aliosque palmares istius sæculi Doctores, in illo, qui datos & acceptos Simoniacè Ordines affirmat irritos, errore non fuisse sine hæsitatione firmos. Quod ejusmodi ordinatos nunquam reparare, sed immobiliter inter Laicos hærere sanxissent, in disquirendo istius Ordinationis valore noluerunt se fatigare. Laborarunt de solis per Simoniacos non Simoniacè datis Ordinibus, quibus clausa non erat janua gratiæ & dispensationis.

Non solùm ipsos, sed præter Baptismum omnia per Simoniacos, etiam non Simoniacè, data Sacramenta esse irrita & nulla credidere plures per Germaniam Episcopi, de quibus adversùs suum Simoniacè intrusum Episcopum Herimannum scribit apud Jacobum Gretzerum Ecclesia Bambergensis: *Pro Herimanni persona dudum infamiam Simoniacæ hæreseos sustinuimus ab omni Ecclesia, & omnes ferè Episcopi & Archiepiscopi publicè omnia Christi Sacramenta profanari deplorarunt, & Chrisma Corpusque Domini, quod ipse confecerit, velut menstruatæ immunditias exhorruerunt, gradus etiam Ecclesiasticos, quos ille instituisset, detestabili illusione deumbratos adserebant.* Eos non dumtaxat illegitimè adserebant datos, sed & illusoriè. Et nescio quis antiquus Gregorii septimi Apologus in sua ad omnem Ecclesiam Epistola hæc habet: *Sciendum, quod VVigbertus arguit Catholicos adserere illa, quæ fiunt extra Ecclesiam, Sacramenta non esse, nec aliud quam damnationem* Ep. 20.

nem cuiquam conferre, adstruens tam extra quam intra Catholicam Ecclesiam hæc omnia rata & vera existere, adsumitque in testimonium adsertionis suæ Augustini sententiam in quodam Tractatu in Evangelium Joannis contra rebaptizatos edito. Quam & nos fideliter amplectentes respondemus hoc Augustinum de solo, undè tunc agebatur, Baptismi dixisse Sacramento. Exstat fragmentum hoc apud Fol. 41, 126. Venericum Vercellensem Episcopum in libro de unitate Ecclesiæ. Reordinationis error adeò tunc inoleverat, ut Anti-Papæ Wigberti Henriciana factio de ipso totam accusaret Ecclesiam, ipsam ab avito per Sanctum Augustinum tradito dogmate apostatasse diceret, ideoque Catholicam Communionem non esse ampliùs apud Gregorium septimum, sed ad sese transiisse. Et aliud reponere nescìit iste Apologus, quam quod Augustinus non de cunctis Sacramentis, sed de solo Baptismo adversùm Donatistas disputasset. Quocirca ex illis, qui Sacramenta ista, non pro dubiis, sed pro certò nullis habent, fuit hic Apologus, ideoque dicto Venerico, & omni Wigbertinæ factioni dedit amplissimum campum accusandæ totius Ecclesiæ. Hæretici enim atque Schismatici consueverunt & gaudent paucorum lapsum derivare in omnes, atque de illo totam Ecclesiam infamare.

Hoc interim in errore pertinacissimi fuerunt quidam Florentini Monachi, de quibus scribit L. 8. Ep. 11. Petrus Damiani: *Dicunt quia à Simoniacis Sacerdotibus nec Chrisma confici, nec Ecclesia dedicari, nec Clericalia jura conferri, nec Missarum ullo unquam tempore potuerunt solemnia celebrari. Et tam hæc impudenter allegant, ut anno toto compulerint in tribus plebibus sine conspersione Chrismatis catechumenos baptizari.* Acriter exaggerat istam temeritatem, & pergit: *Eidem ipsi, qui Baptismum sine Chrismate fieri docuerunt, adhuc adversùm eos, qui ante Synodum gratis sunt à Simoniacis ordinati, sufflant, eos cum suis Ordinatoribus esse hæreticos dogmatizant, eorumque Missas & omnia per eos facta mysteria blasphemant, anathematizant, conspuunt, abjiciunt, explodunt, eorumque benedictionibus terribiliter maledicunt.* Laudat Nicolai secundi Synodum, quæ à Simoniacis non Simoniacè huc usque ordinatos sanxerat recipiendos per pœnitentiam, & solos deinceps ordinatos in Laica humilitate deferendos. Perduelles Monachi omnem quovis tempore à Simoniaco datum Ordinem volebant esse substantialiter nullum, & exsufflari. Neque hic stetit temeritas, pergit enim laudatus Petrus: *Cur de sola Sacerdotum seu Sacramentorum obtrectatione conquerimur, cum ab eis omnia pœnè dilacerari, omnia conspui, omnia dicantur irrisione publica subsannari? non est, inquiunt, Papa, non Rex, non Archiepiscopus, neque Sacerdos. Unde factum est, sicut dicitur; ut mille circiter homines his nugis & næniis decepti sine Sacramento Dominici Corporis & Sanguinis ex hoc mundo discesserint. Opinantur enim per hujus temporis Sacerdotes nullam in Sacramentis posse fieri veritatem. Sed & quam plures reperiuntur Ecclesiæ, quas non modo ingressibus suis indignas dicunt, sed nec salutationis quidem obsequio idoneas arbitrantur. Nam & salutare despiciunt, quas utique dedicatas ab indignis nescio quibus Episcopis suspicantur.*

Donatistarum ac Messalianorum resuscitarunt errorem, posueruntque fundamenta variæ post- A. 1246. modum stultitiæ, de qua Matthæus Parisiensis: *Diebus illis quidam, quasi honestæ vitæ ac scientiæ habitum & gestum prætendens Ordinis Carthusiensis, captus est apud Cantabrigiam, nolens intrare Ecclesiam aliquam.* Palam asseruit: Gregorius nonus Pontifex, quem infamabat de Simonia, *non est Papa, non est Caput Ecclesiæ. Ecclesia profanata est, nec debent in ea Divina celebrari, nisi rededicata fuerit, vasa & vestimenta ejus reconsecranda sunt. Diabolus solutus est, Papa hæreticus. Polluit Ecclesiam, imò mundum Gregorius, qui Papa dicitur.* Et ad eundem annum Conradi Abbatis Uspergensis supplementum: *His temporibus fuerunt in Svvevia Prædicatores, qui in Pontificem Romanum & Cardinales magna dicendi libertate os aperirent*, Frederici secundi Imperatoris, quem Innocentius quartus degradarat, *& Conrardi filii ejus causam justificantes, ausi dicere apud Summum Pontificem, Cardinales & Episcopos nullam residere auctoritatem, quoniam omnes labe Simoniæ maculati essent, nec quidquam tenere à Christo potestatis. Et quod Sacerdotes in mortali constituti peccato neque ligarent, neque solverent, neque consecrarent, quod nemo in orbe Christiano interdicere posset Divinis Officiis, quodque sine discrimine ea audirentur & celebrarentur impunè. Et in fine suæ prædicationis indulgentiam, inquiunt, quam annuntiamus, non à Papa confictam, non à Prælatis compositam, sed ex Deo omnipotente vobis annuntiamus.* Quas insanias resumpsit, & in solemne dogma vertit Joannes Wicleffus, uti patet ex variis ejus articulis damnatis per Synodum Constantiensem.

His, dum ad communes totius ubique Ecclesiæ preces expectabatur divina instructio, quæstionibus pendentibus, ex multorum per Italiam Episcoporum rogatu librum Gratissimum composuit Sanctus Petrus Damiani, variis sanctorum Patrum & Synodorum auctoritatibus demonstrans datos à schismatico, aut hæretico, adeoque & Simoniaco Episcopo Ordines esse omnino ratos, & validos, & per Ecclesiam posse ex legitimis causis admitti ad ministerii executionem. Est res longè certissima, attamen tunc cunctis non fuit persuasa. Etenim Daimbertum, à Wecilone Moguntinorum Simoniaco & schismatico Episcopo non Simoniacè ordinatum Diaconum, eaque de causa à Synodo Quintelburgensi damnatum, reordinavit ac posteà in Pisanum etiam Episcopum consecravit Urbanus secundus, factum suum Sanctorum Damasi & Innocentii primi Pontificum auctoritate purgans apud graviter offensos Petrum Pistoriensem Episcopum ac Rusticum Vallis-Umbrosæ Abbatem, & adjungens: *Quod non reiterationem existimari censemus,* Ep. 19. *sed tantum integram Diaconii dationem, quoniam Wecilo, qui nihil habuit, nihil dare potuit.* Hic est ille Daimbertus, qui posteà fuit Patriarcha Hierosolymitanus. Hinc etiam ad Lucium S. Juventii Ticinensis Præpositum scribit idem Pontifex: *Ad hoc quod subjungitur, utrum sit utendum Ordinationibus & reliquis Sacramentis, à crimi-* Ep. 17. *nosis*

nosis exhibitis, ut ab adulteris, Monialium violatoribus, vel hujusmodi. Ad hoc, inquam, ita respondemus: Si schismate vel hæresi ab Ecclesia non separantur, eorumdem Ordinationes & reliqua Sacramenta sancta & veneranda non negamus. Inter Baptisma & reliqua Sacramenta ait esse grandem differentiam, istudque solum extra Ecclesiam valere. Velle videtur hanc fuisse sententiam S. Cornelii Pontificis, Stephani, Innocentii, Siricii, Anastasii, Leonis, Gregorii Magni, nec non Sancti Augustini, & adversùs S. Cyprianum omnium sub cœlo Ecclesiarum. Dico, *Videtur*. Etenim aliud suadent hæc verba: *Schismaticorum & hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Ecclesiam sunt, juxta SS. Patrum traditiones formam quidem Sacramentorum habent, non autem virtutis effectum habere profitemur, nisi cum ipsi, vel eorum Sacramentis initiati per manus impositionem ad Catholicam redierint unitatem.* Nequaquam novæ Ordinationis manus hic intelligitur, sed solius pœnitentiæ, quæ accepta Sacramenta omninò supponit valida & rata. Hoc ipsum evincunt verba, *Formam Sacramentorum habent.* Est phrasis Augustiniana, significans validum, sed informe Sacramentum. Quapropter adductæ Epistolæ sensum fateor à me non capi.

Quidquid sit, reordinationes in Ecclesia tunc necdum cessarunt. Etenim ad Rudolphum Sagiensis Monasterii Abbatem scripsit hocce tempore S. Anselmus: *De fratre illo, quem dicitis esse ordinatum à quodam Episcopo, qui à nobis est interdictus, hoc respondeo, quia si ordinatus est ab Episcopo de Wallia, qui vocatur Erenardus, nec illis Ordinibus, quos ab illo accepit, nostra concessione aliquando utetur, nec ab ullo Episcopo reordinari debet.* Licet fortè non Anselmus, certè Rudolphus lucidè hic probat reordinationem. Et de Clericis per Guibertum Anti-Papam, ac ejus Schismaticos aut Simoniacos Episcopos consecratis statuerunt apud Abbatem Uspergensem in Synodo Northusensi Cardinales Legati Paschalis secundi Pontificis: *His qui à Pseudo-Episcopis fuerant consecrati, per Catholicam manus impositionem reconciliatio proximo jejunio danda fore promittitur.* Quod etiam Lucius tertius omnes ab Octaviano Anti-Papa, ejusque successoribus & Pseudo-Episcopis ordinatos recipere ac reordinare promiserit, atque ita cum Frederico primo Imperatore pacem firmarit, scribit in Saxonica Historia Albertus Crantzius, & adjungit: *Sed cum postera die manus illis essent imponendæ, immutatum erat consilium, quod Papa diceret in Concilio Venetiano Decreta non posse nisi alio Concilio immutari. Promisit autem de proximo alium à se evocandum cœtum, in quo super his constitueretur.* Concilium istud Venetum laudat in Chronico Ecclesiastico etiam Onufrius Panuinus: *Conventus maximus Venetiis habitus, ubi inter Pontificem Alexandrum tertium & Fredericum primum Imperatorem pax facta.* Calistum tertium Anti-Papam, Octaviani successorem, omnesque ab illo consecratos Episcopos & Clericos fuisse damnatos, & extra omnem reparationis spem degradatos, cunctaque ab illis dedicata Altaria fuisse destructa scribit Rogerus Hovedensis. His omnibus adfuerat & subscripserat Lucius tertius, ideoque sine novæ Synodi authoritate censebat degradatos istos non posse à se reparari. Censebat reparari non posse, nisi per novam Ordinationem: Et tandem omninò reordinavit. Testatur hoc in tertio sui Pœnitentialis libro Robertus de Flammersburcht, Parisiis ad Sanctum Victorem Clericus regularis: *Lucius Papa, ut dicunt, fecit reordinari ordinatos ab illis, qui ultimam manus impositionem acceperant extra Ecclesiam. Et mirum fuit, quod Cardinales consenserint.*

Et hunc reordinandi morem varii tunc etiam Doctores pertinacissimè defenderunt. Eos inter fuit Bernardus, Constantiensium in Germania Scholarum Rector, qui Gregorii septimi de Conjugatorum & Simoniacorum Clericorum non audiendis officiis nec admittendis ministeriis Decreta quidem defendit optimè, at graviter modum excessit, dum cuncta, præter Baptismum, data per ipsos Sacramenta asseruit irrita & exsufflanda. Quare merito illum notavit Bertholdus ejusdem Ecclesiæ Presbyter. Eundem morem constanter defendit suprà memoratus Gregorii septimi Apologus, quem fuisse nescio quem Hirgauziensem Monachum scribit in præfatione ad Venerici Vercellensis Episcopi in illum opus Ulricus Huttenus. Et sanè Hirgauziense Monasterium fuisse Gregorio addictissimum, lucet ex ejus Abbate Guilielmo, quem laudatus Pontifex esse voluit unum ex Decretorum suorum executoribus. Quisquis fuerit, reordinationis adeò tenax fuit iste Apologus, ut constanter asseveret Sanctum Augustinum de solo Baptismate disputasse in Donatistas, ideoque istud solùm extra Ecclesiam valere. Guiberti calumnias confirmavit & dictus Venericus: *Clemens Papa arguit eos, qui aliter credunt de Sacramentis Christi & Ecclesiæ, asserentes ea extra Ecclesiam Sacramenta non esse.* Clemens iste est Guibertus, quem ejus factio vocavit Clementem tertium. Rursus dico non omnes ita sensisse Catholicos. Hinc enim non solummodo dicti Bernardi doctrinam laudatus Bertholdus, sed etiam Daimberti factam ab Urbano secundo reordinationem apertè & liberè culparunt Petrus Pistoriensis Episcopus, & Rusticus Abbas Vallis-Umbrosæ. A quibuslibet factas reordinationes damnavit in libro Gratissimo & Sanctus Petrus Damiani. Quin tamen calumnia fundamentum habuerit, & multi cum Bernardo docuerint, non possumus inficiari. Quin imò quidam volunt varia Gregorii septimi, Urbani secundi, Paschalis secundi, Calixti secundi, Innocentii secundi, & Alexandri tertii, quæ datos extra Ecclesiam à Simoniacis aut schismaticis Ordines definiunt irritos, Concilia cum ipso definivisse. Romanæ enim dicti Alexandri Synodo tanquam Cardinalis Hostiensis adfuit Lucius tertius, quem jam audivimus reordinasse. Hoc ab ipso factum volunt ex auctoritate istius Synodi. At certum est errare. Aliud est quoad substantiam, aliud quoad solam executionem irritus Ordo. Res erat tunc dubia, nec ad definitionem plenè disposita, hinc ambidextro vocabulo usæ sunt laudatæ Synodi, & unumquemque permiserunt in suo sensu abundare.

Marginalia: Lib. 3. Ep. 23. — A. 1505. — Lib. 6. c. 47. — An. 177. Fol. 568. — A. 1091. — Fol. 126.

Facilè

Facilè tamen crediderim Quintelburgensis, cui Gregorii septimi Legatus Cardinalis Otto præsedit, Synodi fuisse aliam mentem: *Wecilonis Moguntini invasoris, & Sigifridi Augustensis, & Norberti Curiensis, imò ordinationes & consecrationes excommunicatorum penitus irritæ judicatæ sunt juxta Decreta Sanctorum Patrum Innocentii, Leonis primi, Pelagii, atque ejus successoris Gregorii primi*. Omninò videtur agere de irritatione quoad substantiam. Etenim iste Cardinalis Otto est Urbanus secundus Pontifex, & iste Wicelo est ordinator Daimberti, cujus Diaconatum exsufflavit dictus Urbanus, atque reiteravit.

Eandem quæstionem de Simoniacis, ac omnibus generatim hæreticis, proponit in quarti libri vigesima quinta distinctione Petrus Lombardus, & præfatur: *Hanc quæstionem perplexam ac pœnè insolubilem faciunt Doctorum verba, qui plurimum dissentire videntur*. Adducit quatuor diversas sui temporis sententias; nihil decidit, & rem magis involvit, à manifestis Simoniacis, licèt non Simoniacè, datos Ordines videtur exsufflare. Eundem errorem sequuntur Petrus Pictaviensis, Præpositivus, Hugo à Sancto Victore, & ad primæ causæ primam quæstionem Gratianus: Sancti Augustini de non repetendis hæreticorum Sacramentis sententiam restringit ad solum Baptisma. Attamen veritas suos etiam semper habuit Patronos. Duravit dubium fermè usque ad tempora Sancti Thomæ Aquinatis, qui omnia hæreticorum, schismaticorum, excommunicatorum & degradatorum præter pœnitentiam Sacramenta, dummodo in Ecclesiæ forma dentur, docuit & omnibus persuasit valida, & nullatenus repetenda, atque ita Ecclesiam à grandi dubitatione liberavit.

Cap. 45. 74. 97.

CAPUT XVII.

Solvuntur aliquot de hac materia quæstiones.

PRima quæstio est, an etiam Hincmarus Metropolita Remensis, & alii tunc Galliarum Episcopi, datos à degradato Hincmari Antecessore Ebbone Ordines exsufflarint & iterarint? In opere de sacris Ordinationibus affirmat Joannes Morinus, post hæreticos & schismaticos, imò post quosvis degradatos Episcopos vult in Ecclesia semper fuisse reordinatum, & firmare conatur exemplis omnium sæculorum. Hincmari sensum probat ex Immonis Tornacensis Episcopi verbis ad secundam actionem Synodi Suessionensis: *Ab Ebbone, quod idem non habuit, nemo accipere potuit. Damnationem, quam habuit, per pravam manus impositionem dedit*. Hanc esse dixit Canonicam & Apostolicam auctoritatem. Eodem modo loquitur quinta ejusdem Synodi actio: *Canonica & Apostolica auctoritate inventum & decretum est, ut quidquid in Ordinationibus Ecclesiasticis Ebbo post damnationem suam egerit, secundùm traditionem Apostolicæ Sedis, ut in gestis Pontificum legitur, præter sacrum Baptisma, quod in nomine Sanctæ Trinitatis perfectum est, irritum & vacuum haberetur*. Quod Hincmarus & omnis ista Synodus cuncta præter Baptismum data extra Ecclesiam Sacramenta, omnesque uti jurisdictionis, ita & Ordinis per degradatum Episcopum aut Clericum attentatos actus duxerint exsufflanda, ex ejusmodi testimoniis Morinus affirmat. Firmari videtur ejus assertio per factum Sancti Arctardi Namnetensis Episcopi, à quo datos per Giffardum intrusum Episcopum Ordines fuisse exsufflatos, suprà audivimus ex litteris Nicolai primi Pontificis ad Salomonem Britonum Principem. Arctardus enim fuit Hincmari Collega.

Verùm labitur vir Eruditus. Quod enim tota Suessionensium Synodorum circa Clericos istos altercatio nequaquam de substantiali Ordinum valore, sed de solo per ipsos accepto ministrandi jure fuerit, lucidissimè patet ex actis Synodalibus, confirmatque in Remensis Ecclesiæ Historia Flodoardus. Et hinc degradatos istos Clericos reparavit sine reordinatione Nicolaus Pontifex, nullusque Galliæ Episcopus reclamavit, quinimo ipsi degradatores unum ex istis Wulphadum promoverunt in Archiepiscopum Bituricensem. Nec sine causa distinguunt inter Baptisma & Ordinem. Licet enim utrumque substantialiter teneat, illud tamen ab Ecclesia agnoscitur, & per pœnitentiam formari potest ac debet, hunc verò ad executionem nulla ex causa, nisi per singularissimam dispensationem, admisit antiquus Ecclesiæ Canon, ideoque irritus dicebatur & nullus. In perpetua Laicorum humilitate fixi erant taliter ordinati, adeò ut nec Clerici nomen aut vestem regula illis indulgeret. Quæ omnia in marginalibus ad Synodum octavam Scholiis disertissimè tradit Anastasius Bibliothecarius: Sacratos ab Ebbone, & à dicta Synodo degradatos Clericos dicit per Sedem Apostolicam sine nova Sacratione fuisse ex causis restauratos. Nec obstat factum Sancti Arctardi: Britones erant barbari, semi-Christiani, & ab Ecclesiastica Regula in pluribus devii, ideoque datos ab eorum Episcopis Ordines substantiali alicui vitio subjacere credidit Arctardus. Quare inter ipsum & Hincmarum nihil fuit hac in re communionis. Et ejus nihilominus factum Nicolaus Pontifex damnavit.

Lib. 3. cap. 11.

Altera quæstio est, an datos à Photio Ecclesiæ Constantinopolitanæ intruso Patriarcha Ordines, aut ejus consecratore Gregorio Syracusæ Archiepiscopo, Romana Ecclesia aut octava Synodus duxerint substantialiter irritos ac exsufflandos? Etenim laudata Synodus Methodianæ atque Ignatianæ consecrationis Episcopos & Clericos per pœnitentiæ libellum recepit in gradum, at verò Photianam consecrationem adeò projecit, ut etiam de Paulo Cæsaræensium in Cappadocia Archiepiscopo scribat in marginali Scholio Anastasius Bibliothecarius: *Paulus iste, Archiepiscopus quondam fuit consecratus à Photio, sed quia cum cæteris, qui à Photio manus impositionem suscepere, secundùm sententiam Papæ Nicolai condemna-*

demnatus est, *& quoniam erat utilis*, *pro consolatione damnationis ab Ignatio Patriarcha Cartophylax effectus est*. *Scripserat enim Papa Romanus*, *ut alia illum*, *excepto Sacerdotio*, *quantacumque vellet*, *dignitate ditaret*. Photianas, inquam, ordinationes Nicolaus primus & Adrianus secundus fuerunt adeò detestati, ut nec in isto Paulo, summo per omnia viro, ipsarum valorem voluerint agnoscere. Assiduè eas dicunt nullas, vanas, vacuas, irritas, Photiumque æquant Maximo Cynico, de quo prima Synodus Constantinopolitana: *Maximus neque fuisse*, *aut etiam esse putetur Episcopus*, *neque hi*, *qui ab eo ordinati sunt*, *qualemcumque gradum Clericatus obtineant*, *omnibus scilicet*, *quæ circa eum*, *vel ab eo gesta sunt*, *in irritum revocatis*. Sanè Chrismatis à Photio aut Photianis datum Sacramentum exsufflavit atque iteravit Romana Ecclesia, ideoque idipsum de Ecclesiasticis Ordinationibus censuisse existimat præfatus Joannes Morinus.

Act. 2.

Cap. 4.

At certum est errare. Nusquam de substantiali Ordinum valore, sed de sola executione & ministrandi jure cum Photio & Photianis octava Synodus disputavit. Lucidissimè id patet ex actis Synodalibus. Et hinc Joannes Octavus, Marinus primus, Adrianus tertius, & Stephanus sextus, qui Photium & Photianos tandem per pœnitentiæ libellum repararunt ac receperunt in gradum, penitus nullam reordinationis fecerunt mentionem, longè minus reordinarunt. Et de Photio scribit in Sancti Ignatii vita Nicetas Paphlago: *In primis Photius hoc agebat*, *ut Ordinationes Patriarchæ transmutaret*, *atque ab eo damnatos sedibus restitueret*: *Sed cum id Imperatori non probaretur*, *videte quid tentarit*. *Consecratos à Sancto Ignatio resacrare conatur*. *Quod cum æquè parùm succederet*, *omnesque indignissimè ferrent atque execrarentur*, *ne ita quidem defecit iniquitas*, *&c.* Et iterum: *Et tu*, *Photii*, *audita magni Basilii sententia*, *nihil reformidabas*, *cùm de quopiam admirabundus dixit*, *nullum ex omnibus totius mundi Hæresiarchis*, *qui fuerunt quamplures*, *ausum fuisse resacrare*, *præter Eustatium Ancyro - Galatam*, *cujus nefarium scelus Synodus Gangrensis exponit*. Locum posteriorem scio, non de Episcoporum aut Clericorum, sed de Altarium, quas à Photio factas exsufflavit & Ecclesia, consecrationibus loqui, uterque tamen affirmat omnem temeritatem istam fuisse tunc Orientali Ecclesiæ penitus ignotam, & dudum damnatam in Eustatio Sebasteno. Neque ex Confirmationis exsufflatione inferri possit exsufflatio Ordinationis. Rationem adduxi in Scholiis octavæ Synodi.

Tertia quæstio est, an ad sexagesimum octavum, qui Hæreticorum Ordinationes exsufflat, vulgarem Apostolorum Canonem rectè scribat laudatus Morinus: *Nullum Ecclesiæ Decretum in favorem Hæreticarum Ordinationum hactenus adferri potest*, *quo antiquissimus ille Canon hac in parte corrigatur*? Respondeo negativè. Etenim Hæretici olim omninò erant Novatianenses, quorum tamen Ordinationes non exsufflari, sed omninò ratas haberi sancit per octavum suum Canonem Sacro-Sancta Synodus Nicæna. Idem pet speciale Decretum sancit de datis in Meletiano Schismate Ordinationibus. Et quoad hoc punctum inter Hæresim & Schisma nihil esse discriminis affirmat frequenter etiam Sanctus Cyprianus. Et antiquum universæ Ecclesiæ, quo soli Hæresiarchæ in Laicam dumtaxat, lapsi autem cum illis, aut ab illis consecrati Episcopi aut Clerici etiam in sui gradus communionem recipi permittuntur, Canonem laudat Sanctus Athanasius in litteris ad Episcopum Ruffinianum. Alium item, quo consecratos à Majorino Donatistarum Principe Episcopos in suum honorem reparari indulsit Melchiades Pontifex, laudat in litteris ad quosdam ejusdem factionis Episcopos, & à Carthaginensi collatione confirmari & innovari fecit Sanctus Augustinus. Plurimos ex omni fermè Hæresi & Schismate Episcopos & Clericos in suis gradibus recepit olim omnis sub cœlo Ecclesia, & nec unus ostendi possit fuisse resacratus. Adductus verò Apostolorum vulgaris Canon est nullius ponderis: Putatur esse Sancti Firmiliani, errantis cum Sancto Cypriano.

Ep. 162.

Quarta quæstio est, an & activa & passiva Maximi Cynici Ordinatio à superius adducto Constantinopolitano Canone judicata sit irrita, atque exsufflanda? Affirmat laudatus Morinus, dicens eum esse Theodori Balsamonis, Joannis Zonaræ, & omnium antiquorum Patrum sensum unanimem, atque adjungens: *Nec aliter intelligi possunt*, *si verbis vim suam statam esse velimus*, *nec eam pro libitu & commodo nostro interpretari*. Urget hæc Canonis verba: *In irritum revocatis*. Respondeo falli. Etenim Maximum & ejus Ordinatos tractavit Constantinopolitana, quomodo Georgium Alexandriæ intrusum ac ipsius Ordinatos jam pridem tractarat ex vetusto Canone Synodus Sardicensis, de qua in litteris ad Solitarios Sanctus Athanasius; *Stephanum* Antiochenum, *Menophantum* Ephesium, *Acacium* Cæsaræensem, & *Gregorium* qui Laodiceæ pro Episcopo fuit, *Ursatium* Singidunensem, & *Valentem* Murciensem, & *Theodorum* Heracleensem, & *Narcissum* Neroniadis Episcopum *deposuerunt*; *Georgii autem nomen Alexandriam missi ita in damnando recitarunt*, *ut nec unquam eum Episcopum*, *nec dignum*, *qui Christianus appellaretur*, *censerent*. *Resciderunt enim omnes illius in dandis Ordinibus constitutiones*, *interdicentes ne quisquam ab eo ordinatus in Ecclesia vel nomen sui Ordinis obtineret*. Synodale, quod etiam Basilium Ancyranæ, & Quintianum Gazensi Cathedræ ab Arianis intrusos tractavit eodem modo, Decretum latet, aut periit, ejus tamen compendium superest in Synodalibus litteris ad omnes sub cœlo orthodoxos Episcopos.. Insigniter illud in octava Synodo exposuit Metrophanes Metropolita Smyrnensis: *Aliter Ecclesiasticæ Leges Episcopos ab Hæresi reductos judicant*, *& aliter eos qui à mœchis & sacrilegis contra leges sunt initiati*. Etenim in Hæresi aut Schismate promotis Episcopis & Clericis, licet semper degradarit, aut potius uti in ipsa consecratione degradatos habuerit Ecclesia, unà tamen semper aliquam, si non regularem, certè dispensatoriam reparationis spem reliquit; at verò per Schisma aut Hæresim intrusis Episcopis, & datis propria ipsorum manu Ordinibus nihil istius spei dedit

dedit antiqua disciplina, ideoque sancit irritos & nullos, id est, nulla unquam gratia ad ministerii executionem admittendos. Dico, *Propria ipsorum manu datis Ordinibus*: Quod eorum mediatas consecrationes receperit etiam antiqua Ecclesia, lucet ex octavo Canone Nicæno, recipiente propaginem intrusi Novatiani. Quod etiam Petri Mogi, Timothei Æluri, Petri Fullonis, ac Severi Antiocheni, facinorosissimè per Hæreticos intrusorum, propaginem receperit, ostendi in Scholiis Synodi octavæ. Quinimò Anatolium, per Eutychianistas in Ephesino latrocinio Episcopos Sedi Constantinopolitanæ intrusum, ac vivo adhuc Sancto Flaviano super ordinatum, reparavit Sanctus Pontifex Leo Magnus, & nullo modo reordinavit. Et quidem Maximus Cynicus, non ab Hæreticis aut Schismaticis, sed ab orthodoxis Ægypti Episcopis fuit intrusus, adeoque nulla est ratio, ob quam de ejus Ordinatione dubitetur.

Quinta quæstio est, an Innocentius primus Pontifex docuerit datos ab Hæreticis Ordines esse repetendos? Affirmat Joannes Morinus, probatque ex variis ejus Epistolis. Primò, ex Epistola ad Alexandrum Antiochiæ Patriarcham, ubi Arianorum Episcopos & Clericos *cum Sacerdotii & Ministerii cujuspiam dignitate* suscipi in Ecclesiam non posse edicit, additque causam: *Quoniam quibus solum Baptisma ratum esse permittimus, quod utique in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti perficitur, nec Spiritum sanctum eos habere ex illo Baptismate, illisque Mysteriis arbitramur, quoniam cum à Catholica Fide descìscerent eorum Authores, præfectionem Spiritus, quam acceperant, amiserunt. Nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maximè in Ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam perdiderunt.* Ad quæ verba laudatus Morinus: *Qua ratione intelligi potest hoc effatum, solùm Hæreticorum Baptisma ratum est, solùm Hæreticorum Baptisma non repetitur, si Hæreticorum quoque Ordinatio rata est, & non iteranda?* Respondeo hæc duo, *Solùm Hæreticorum Baptisma ratum est*, & *Solùm Hæreticorum Baptisma non repetitur*, differre plurimum, & solùm primum à doctissimo Pontifice asseverari. Etenim susceptum informiter in hæresi Sacramentum esse ratum nullo modo est idem, quod esse validum, sed est per legitimam Divinorum aut Ecclesiasticorum Canonum viam esse in suos internos & externos effectus reparabile. At verò acceptum in Hæresi Baptisma semper per pœnitentiam, datos autem ibidem Ordines nulla unquam Canonum via reparavit antiqua Ecclesia, ideoque illud solum ratum, hos autem irritos habuit & sanxit. Et sanè non de reordinandis, sed de recipiendis in suum gradum & honorem Arianis Episcopis & Clericis consuluerat Alexander Patriarcha, & Innocentius Pontifex respondit: Reordinationis facinus neutri venit vel in cogitatum. Et hic est laudati Pontificis locus, quem Synodi Suessionensis quinta actio produxit adversum Remenses ab Ebbone degradato Ordinatos Clericos, quos suis sine reordinatione honoribus reddidit Nicolaus primus.

Ep. 18. c. 13.

Alter ab erudito Morino adductus Innocentii locus est in Epistola ad Martianum Episcopum Naxitanum. Bonosus Naxitanus Episcopus, Photinianæ blasphemiæ pessimus tradux, omnem infecerat Diœcesim Illyricianam. Hinc ad Rufum Thessalonicensem Episcopum, suum in eadem Diœcesi Vicarium, & subjectos illi Episcopos, Bonosi præsertim orthodoxum successorem Martianum, scripserat laudatus Pontifex, ut omnes à dicto Bonoso ante damnationem & Hæresim Ordinati Presbyteri ac Diaconi, licet cum ipso postmodum lapsi, si relicto atque damnato ejus errore vellent Ecclesiæ copulari, libenter reciperentur. Et ita Germinius Presbyter ac Lupentinus Diaconus fuerunt omnino recepti. Verùm dictus Martianus excessit limites. Etenim etiam Rustitium, à jam damnato Bonoso Ordinatum Presbyterum, suscepit, & quidem *iterata Ordinatione*. Ecclesiæ benignitas reversos Hæreticorum Clericos raro corrigit, sed passim inflat. Adeò sanè inflatus fuit ille Rustitius, ut etiam Germinium & Lupentinum, omnesque à Bonoso antè damnationem consecratos postulaverit ad reordinationem. Hinc Schisma. Etenim Rustitio Germinius & Lupentinus communicare noluerunt, illi autem favit Martianus Episcopus: Germinium & Lupentinum Pagensibus suis Ecclesiis non extrusit, quousque tamen Rustitio communicarent, à sua communione suspendit. Quare Ravennam, ubi tunc ob captam à Barbaris Romam exulabat Pontifex, illi accesserunt, postulantes justitiam. Hæc est vera facti species. Quare errorem varium continent hæc Joannis Morini verba: *Germinius & Lupentinus, à Bonoso ante damnationem Ordinati apud Innocentium conqueruntur se ideo Episcopo suo gratiosos non esse, quod vellet illos iterum ordinari, ut Rustitius quidam, qui iterata Ordinatione Presbyteratum ab eo susceperat. Quod vero Pontifex nec probat, nec factum durè improbat, sed præcedens Decretum suum confirmat.* Utique suprà adductum de Ordinatis à necdum damnato Bonoso Clericis Decretum: *Eos recipiendos esse censemus*. Pergit Morinus: *Subaudiendum, Cum Ordinibus suis, sine nova ordinatione. Undè necessario consequitur eos, quos Bonosus Hæresiarcha post damnationem ordinaverat, fuisse iterum Ordinatos, cùm Pontificis Decretum eos solos excipiat, qui ante damnationem fuerant Ordinati.*

Hic, inquam, est varius lapsus. Falsum est quod Martianus Germinium ac Lupentinum, aliosque à Bonoso ante damnationem sacratos voluerit resacrare. Norat enim inter hos & Rustitium esse grande discrimen. Photinus Syrmiensis Episcopus, ejusque resuscitator Bonosus cum Sabellio senserunt & Paulo Samosatensi, gloriosæ Trinitatis & benedictæ Incarnationis evacuarunt Mysteria, ideoque istud ipsum, quod de Paulianistarum Baptismo Synodus Nicæna & Constantinopolitana, de Photinianorum Baptismate statuerunt Patres laudati à secunda Synodo Arelatensi: *Photinianos, sive Paulianistas secundùm Patrum statuta baptizari oportet.* Addit de Bonosiacis: *Bonosiacos ex eodem errore venientes, quos sicut Arianos baptizari in Trinitate manifestum est, si interrogati Fidem nostram ex toto corde professi fuerint, cum Chrismate & manus impositione in Ecclesia* Can. 16. Can. 17.

Ep. 21.

clesia recipi sufficit. Notanda sunt verba, *Ex eodem errore venientes*: Evincunt, quidquid Joannes Morinus dicat, Bonosum omninò fuisse Photinianum. Quod ipsum asserit huic Synodo coævus Gennadius Massiliensis, in virorum illustrium Catalogo laudans Audentium Hispaniæ Episcopum, qui scripsit adversum varios Hæreticos, præsertim Photinianos, & adjungens: *Qui nunc Bonosiaci vocantur*. Et Innocentii primi Pontificis de expellendis Photinianis ad Lauren-
Ep. 20. tium Segniensem Episcopum Epistola habet hanc Epigraphen: *De Bonosiacis, quod sint Judæis com-*
Lib. 8. *parandi*. Et hinc Bonosiacos omninò rebapti-
Ep. 61. zandos scribit ad Iberiæ Episcopos Sanctus Gre-
Can. 31. gorius Magnus. Confirmat tertia Synodus Aurelianensis, asserens Bonosiacos rebaptizasse. Quod enim à nobis viderent se rebaptizari, ad talionem etiam rebaptizarunt. Neque obest adductus Canon Arelatensis, Dumtaxat ait Bonosiacos, solemni Hæreticorum more, fuisse Cadmæos fratres, & ipsorum quosdam baptizasse, quosdam non baptizasse in Sacro-sancto Trinitatis nomine, ideoque hos solos fuisse & esse rebaptizandos. Quod ipsum in librorum contra Arianos fragmentis testatur Sanctus Alcimus Avitus, Archiepiscopus Viennensis: *Unus Dominus est, non dividimus; una Fides, non scindimus; unum*
Frag. 2. *Baptisma, non iteramus. Qui honorem suum etiam in Bonosiacorum, aliorumque receptione servantes, si se in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizatos esse respondeant, quod benè confessi sunt, servando recipimus*. Lucidè affirmat alios fuisse, alios non fuisse in Sacro-sancto trium personarum nomine baptizatos. Porrò ipsorum Illyriciana factio Magistri Photini scabiem tenebat ad litteram, erat plenè Sabelliana, in Sacro-sanctam Trinitatem non baptizabat, ideoque erat omnino rebaptizanda. Hinc & reordinanda, atque ita Rustitium Marcianus reordinavit. Nec sine fundamento. Etenim Bonosiacos & Photinianos omnes, veram Pauli Samosatensis progeniem, existimavit gaudere hac decimi noni Canonis Nicæni gratia: *Si qui ex his præterito tempore fuerint in Clero, si quidem immaculati & irreprehensibiles apparuerint, Baptizati ordinentur ab Episcopo Ecclesiæ Catholicæ*: Et hinc talem reordinationem graviter non culpavit Innocentius. Graviter culpavit *hujusmodi hominem in Ecclesia retineri*. Hominem maculosum, reprehensibilem, turbulentum, laudati Canonis gratia patenter indignum. Culpata tamen fuit & ipsa reordinatio. Hinc enim pergit Innocentius: *Aut Rustitius sic peccari debere in alio arbitratur, quemadmodum in se agnoscit esse peccatum*. Neque enim omnibus in futurum Paulianistis fixit regulam, sed solis tunc viventibus dispensatoriam ex causis gratiam fecit Nicænus Canon, proindeque ipsam ad Rustitium extendere nequiit Marcianus. Laudata insuper Pontificis verba lucidè affirmant non ab hoc Episcopo, sed à solo Pseudo-Presbytero isto Germinium ac Lupentinum fuisse ad reordinationem postulatos. Et antè & post damnationem dudum æquè errasse Bonosum ille forsitan asseruit, ideoque ipsorum Ordinationes non esse sua firmiores. Et etiam hoc meritò, graviterque culpavit Pontifex. Culpavit & Marcianum, quod istos legitimè reparatos Clericos, ob meritò declinatum Pseudo-Presbyteri errare pergentis contagium, rejiceret à sua communione. Et hinc lucet istam facti speciem Joanni Morino penitus obviare. Neque enim à quibusvis Hæreticis, sed à solis Paulianistis, Photinianis, ac Bonosiacis jam damnatis Ordinatos censuit Papa Innocentius reordinandos, addens id fieri non posse authoritate simplicis Episcopi, utpotè qui solvere aut moderari non queat generalem Ecclesiæ disciplinam, quam nullo modo sustulerat, sed dispensatoriè dumtaxat mitigarat Synodus Nicæna. Tertius ab erudito Joanne Morino adductus Innocentii Pontificis locus est in Epistola ad Rufum Thessalonicensem, ac alios Illyricianæ Diœcesis Episcopos, percunctatos: An consecrati ab Hæreticis Episcopis Clerici essent resacrandi, atque ita reponendi in gradus sui honorem ac ministerium? Præmittit Pontifex cunctis apud Hæreticos Ordinatis esse læsum ac maculatum ista scabiosa manu caput, opus esse medicina pœnitentiæ, ideoque nullam spem retinendi aut recipiendi honoris. Hanc adfirmat esse avitam atque immobilem Ecclesiæ disciplinam, adeoque propositæ quæstioni non esse locum. Reposuit verò Rufus, *eum qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere*. Damnatos ac proscriptos ab Ecclesia Hæreticos Episcopos ait omni Episcopali potestate exutos, datos ab ipsis Ordines esse irritos & nullos, nec reparandos, sed iterandos, neque id adversari Ecclesiasticæ, quæ primum dumtaxat, non secundum vetat, disciplinæ. Paulianistas enim, ideoque & alios quosvis invalidè Ordinatos Hæreticorum Clericos reordinari disertè permisit Synodus Nicæna. Quin & eandem Regulam valere jussit in Diaconissis. Ad quæ Innocentius: *Acquiescimus, & verum est. Certè qui non habuit, dare non potuit. Damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impositionem dedit. Et qui particeps effectus est damnato quomodo debeat honorem accipere, invenire non possum*. Fatetur Ordinationes istas esse substantialiter nullas, addit tamen iterari non posse, quod earum susceptio fuerit crimen & contagium, damnata dantis vitia traducens in accipientem, ipsum faciens maculosum, adeoque & perpetuò irregularem. Nicænum Canonem, qui sive de Novatianensibus, sive de Paulianistis statuit, ait fuisse singularem gratiam, non generalem regulam, ideoque extra istos limites non posse extendi. Erat responsio peremptoria, attamen Rufus non acquievit, replicans: *Vera ac justa legitimi Sacerdotis benedictio aufert omne vitium, quod à vitioso fuerat injectum*. Loqui videtur de invalidè etiam apud Hæreticos baptizatis, ideoque in Ecclesia Catholica non tantùm reordinandis, sed & rebaptizandis. Eorum delicta omnia adfirmat esse in veterem hominem, non facere irregularem, juncto utroque isto Sacramento remitti, ac plenè purgari. Etenim de quibusvis ante Baptisma commissis criminibus ad Nectarium Constantinopolitanum novellum Episcopum dixit

xit apud Hermiam Zozomenum etiam Martyrius medicus Tharsensis: *Tu, ò beate, recens Baptizatus ac purificatus, & mox insuper Sacerdotio auctus es, utraque autem hæc peccatorum expiatoria esse Deus constituit.* Ex eodem principio Paulianistas Clericos rebaptizari ac reordinari permisit Synodus Nicæna. Nihilominus denuò respondit Innocentius, non per Ordinationem, sed per solam Pœnitentiam auferri crimina ac vitia, ideoque esse avitam Romanæ Ecclesiæ legem, *Ut ab Hæresi venientibus, qui tamen illic baptizati sunt, per* Pœnitentialis *manus impositionem Laica tantum tribuatur communio, & ex his nullus in Clericatus honorem vel exiguum subrogetur.* Verbis, *Qui tamen illic baptizati sunt*, subintelligendæ sunt voces, *Validè*, &, *Tantùm*, hoc sensu: *Qui tamen illic validè baptizati tantùm fuerint, & non Ordinati.* Hæreticorum enim Episcopis, Presbyteris, atque Diaconis, Ecclesiam accedentibus, Pœnitentialem manum imponi ob suscepti, licèt perperam, Sacramenti reverentiam antiqua vetuit disciplina, invalidè autem istic Baptizatus Laicus, non per Sacramentalem Pœnitentiæ manum juvari potuit, sed novo Baptismate habuit opus. Ait Pontifex susceptum etiam validè in Hæresi Baptismum esse summum, quod ad Pœnitentialis Substrationis humilitatem cogat, atque irreparabiliter irregularem faciat, crimen, proindeque invalidum Baptisma, & præsertim sacrum Ordinem esse crimen longè majus. Quis enim nesciat substantiale vitium esse summam Sacramentorum injuriam?

L. 7. c. 10.

Ex his Joannes Morinus existimat quorumvis Hæreticorum Ordinationes apud Patres nostros fuisse substantialiter irritas, atque ita sensisse non solùm cum suæ Diœceseos Episcopis Rufum Thessalonicensem, sed & Pontificem Innocentium ac Ecclesiam Romanam. At certum est labi. Etenim nòn de quibuscumque Hæreticis, sed de solo Bonoso ac Bonosiacis Apostolicam Sedem consuluerat Rufus, quorum in Illyrico Baptismum, idèoque & Ordines fuisse irritos, suprà ostendi. Porrò de quovis in Baptismatis susceptione commisso vitio scribit in libris de Baptismo Sanctus Augustinus: *Excommunicando punitur illa simulatio, aut pœnitendo sanatur.* Ait illam non in veterem, sed omninò in novum hominem committi, ideoque facere irreparabiliter irregularem. Quod verum esse etiam de simulatione Baptismum irritante, non est dubitandum. Quis enim nesciat Marcionitas, Gnosticos omnes, Montanistas, Sabellianos, Eunomianos, Photinianos, varias Galatiæ monstrosas pestes, quas omnes palam rebaptizavit Ecclesia, semper fuisse habitas plenissimè irregulares? Quæ irregularitas per invalidè susceptos in illis Schismatibus etiam Ecclesiasticos Ordines diminuta non fuit, sed aucta. Fateor cuncta ista facinora fuisse reverà in veterem hominem, ast omne in Sacro-sanctam aquam attentatum semper uti novi hominis injuriam judicavit Ecclesia, quod nempe tunc ille, licet non esset, tamen novus esse debuisset. Non solus, qui hominem natum perimit, sed & qui ipsum, ne nascatur, per sterilitatis pocula impedit, apud sæculi leges est plenus homicida. Ita & illum, qui novi hominis natales sacrilegè irritat, ejus jam nati fœdatoribus avita Patrum disciplina meritò æquavit. Hanc regulam etiam in Bonosiacorum Ordinationes servandam optimè censuit Innocentius Pontifex, recteque addidit factam Paulianistis à Nicæna Synodo gratiam fuisse dispensatorium & singulare beneficium, non Canonem generalem.

L. 7. c. 52.

At ecce hinc aliud dubium prodiit, an Bonosiacorum Ordines ob solum validi Baptismi defectum, an verò etiam ob proprium vitium essent substantialiter nulli? An non solius Baptismi, sed & sacræ Ordinationis essentialem ritum Bonosus immutasset? Nec fuit inanis quæstio. Etenim Bonosus multos è nostris invitos ac repugnantes violenter ordinarat; multi item, qui in Catholica noverant se propter vitia non posse Ordinari, ad illum sponte perrexerant, credentes se ita in ipsa etiam Catholica invenire locum, quem anteà desperaverant. Respondit verò laudatus Innocentius: *Qui à Catholica ad Hæresim transierunt, quos non aliter oportet, quam per pœnitentiam suscipi, apud vos non solùm pœnitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur. Sed Anysii quondam fratris nostri, aliorumque Consacerdotum summa deliberatio hæc fuit, ut quos Bonosus ordinaverat, ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre scandalum, Ordinati reciperentur. Vicimus, ut opinor, ambigua. Ergo quod necessitas pro remedio invenit, cessante necessitate debet utique cessare quod urgebat.* Sanctus Anysius Thessalonicensis Episcopus, ac Siricii Pontificis per Illyricum Vicarius, turbatam à Bonoso & ejus temerariis Ordinationibus Ecclesiam pacificaturus, omnes ritè in Ecclesia baptizatos, ac per Bonosum perperam ordinatos recepit in suis gradibus, atque ita reduxit plurimos, & mali Authorem coegit solum, aut certè cum paucissimis insanire. Dispensatoriam gratiam successor Rufus vertit in regulam, atque ita criminosis & illegitimè Ordinatis Clericis Diœcesim implevit. Graviter id damnat & circumscribit Pontifex, ajens Sancti Anysii in Bonosiacos gratiam fuisse Nicænæ in Novatianenses & Paulianistas Clericos & Episcopos gratiæ similem, fuisse singulare & temporale in certas dumtaxat personas beneficium, nullo modo universalem Canonem. Rufi factum asserit adversari Canonibus Apostolicis, mandatque deinceps cessare. Hinc interim vides nostris baptizatis collatos à Bonoso etiam post damnationem Ordines fuisse ab Anysio & Rufo Archiepiscopis, ipsorum Synodis, Innocentio Pontifice, ac Romana Ecclesia judicatos validos, adeoque illos, quos inproprios baptizatos attentavit Bonosus, non ex proprio ullo vitio, sed ob solum cassi baptismi defectum substantialiter non valuisse. Omnem hujus rei seriem Joannis Morini cogitationibus liquet non favere.

Cap. 5.

De Cæciliano Carthaginensi Archiepiscopo, adversùs Secundum Tigisitanum Episcopum, Numidiæ Primatem, & factiosos ejus collegas, istius consecratorem Felicem Aptungitanum Episcopum fuisse traditorem, ideoque datam ab illo consecrationem esse irritam calumniantes; de Cæciliano, inquam, adversum hosce turbulentos

tos Donatisti Schismatis Authores disputante, scribit Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus: Lib. 1. *Iterum à Ceciliano mandatum est, ut si Felix in se, sicut illi arbitrabantur, nihil contulisset, ipsi tamquam adhuc Diaconum ordinarent*: Obtulit se reordinandum. Quam oblationem, tamquam suo de rebaptizationibus ac reordinationibus errori insigniter faventem, acriter in Carthaginensi collatione urserunt Donatistæ. Et hinc nascitur sexta quæstio, an Cecilianus datos ab Hæreticis, Schismaticis, aut Traditoribus Ordines existimaverit substantialiter nullos? Respondeo negativè. Ejus enim verba in Carthaginensis, cujus hæc pars aut latet aut periit magno Ecclesiasticæ eruditionis damno, collationis breviculo exponit Sanctus Augustinus: Lib. 3. c. 16. *Donatistæ dixerunt etiam scripsisse Optatum, quod Cecilianus dixerit, Si Traditores sunt, qui me ordinaverunt, ipsi veniant, & ordinent me. Quod quidem si dictum est, dici potuit ad illos irridendos, quibus hoc mandasse perhibetur, quoniam certus erat Ordinatores suos non esse Traditores*. Et hinc istud Ceciliani dictum Joannes Morinus pro suis cogitationibus meritò non adduxit.

Septima quæstio est, An à Meletio, Schismatico Lycopoleos Metropolita, Ordinatos Episcopos & Clericos Nicæna Synodus jusserit reordinari? Lucidè enim id adfirmat in Ecclesiastica Historia Anastasius, Romanæ Ecclesiæ ad Sanctum Marcellum Cardinalis Presbyter, & Canonum peritissimus Bibliothecarius. *Nicæna Synodus significavit & de Meletio, quo seorsum in civitate propria tacitus resideret. Eos verò, qui ab ipso manus impositionem acceperant, magis mystica* Ep. 72. *sacratione firmandos*. Ipse Meletius in Catholica Ecclesia fuerat ordinatus, ideoque non cogendus ad reordinationem. Nicænarum constitutionum peritissimus etiam Magnus Basilius in litteris ad Evasenos, & in litteris ad nescio quem Pa- Ep. 82. trophilum scribit omnes ab Arianis ordinatos non esse Episcopos, sed omninò Laicos, ac pergit in litteris ad Nicopolitanæ in Armenia Eccle- Ep. 192. siæ Presbyteros: *Non agnosco Episcopum, nec Christi Sacerdotibus eum adnumerarim, qui à profanis manibus est ad fidei destructionem Præsul electus. Hæc mea est de illo sententia. Vos, si quam nobiscum partem habetis, eadem etiam nobiscum sentietis. Si verò vestro ipsorum consilio utimini, suæ quisque sententiæ potestatem habet, nos insontes erimus ab hoc sanguine. Hæc non ideò scripsi, quod vobis diffidam, sed ut quorumdam hæsitationem declaratione meæ sententiæ confirmem, ne quis ad illorum communionem præripiatur; neve si manus illorum impositionem quisquam acceperit, post reddita pace, Sacerdotali Ordini se accensere contendat*. Lucidè agit de substantiali Ordinationis valore. Quod enim per Hæreticum data sit quoad executionem irrita, nemo unquam hæsitavit, adeoque memorata hic quorumdam hæsitatio fuit de ipsa substantia, & ipsos in hujus negativam partem conatus fuit Basilius deducere & firmare. Hinc addidit ejusmodi Ordinatos etiam post redditam pacem seu ab hæresi absolutionem non posse censeri inter Clericos: Quod nempe vanam dumtaxat consecrationis imaginem & umbram accepissent.

Respondeo Sanctum Basilium in sui Antecessoris Firmiliani, qui datum etiam per Hæreticos Baptisma pertinacissimè cum Sancto Cypriano credidit substantialiter irritum, errore fuisse firmum & durum, nec credidisse ipsum à Nicæno Concilio damnatum. Lucet ex Canonicis ejus ad Sanctum Amphilochium litteris, hisce præsertim ipsarum verbis: *Nos una ratione omnes Hæreticos rebaptizamus, si autem prohibita est apud* Cap. 47. *vos hæc rebaptizatio, sicut & à Romanis, alicujus œconomiæ gratia, nostræ tamen oratio vires obtineat*. Et infrà: *Quamobrem si hoc placuerit, oportet plures convenire Episcopos, ut & is qui fecit sit extra periculum, & is qui respondet in responsione de his Fide dignus habeatur*. Datum post Hæreticos rebaptismum putat esse arbitrii & œconomiæ, atque ita quamque Ecclesiam posse circa illum in suo sensu abundare. Eodem modo in adductis ad Nicopolios Clerum litteris lucidè censet de datis per Hæreticos Ordinibus. Suam sententiam conatur imprimere hæsitantibus, unumquemque tamen permittens suo arbitrio. Romanam enim, quæ ob hunc errorem excommunicarat Firmilianum, metuebat Ecclesiam, ideoque Amphilochio scripsit cautè tractandam hanc quæstionem, ut rebaptismi dator & Doctor sint extra periculum, utique indignationis Romanæ. Eam defuncto Basilio maturè ac plenè discussit Constantinopolitana Synodus, & adversus illum posuit in Symbolo: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum*. Quocirca hoc in puncto Magnus Basilius est circumscriptæ authoritatis. Latiùs hæc ostendi in scholiis ad Symbolum Constantinopolitanum.

Cardinalis Anastasius adducta sua verba desumpsit ex Synodalibus, quas nobis in Ecclesiastica Historia servavit Theodoretus, ad Ægyptiacæ Diœcesis Episcopos litteris: *Illi autem, qui à Meletio Presbyteri designati sunt, simul atque* Lib. 8. c. 9. *sanctiori Ordinatione confirmati fuerint, in Ecclesiæ communionem admittantur*. Sic habet vulgata versio, quam sequitur etiam Joannes Christophorsonus. Jacobus Sirmondus vertit aliter: *Eos autem, qui à Meletio constituti sunt, sanctiore Ordinatione confirmatos, ad communionem admittit*. Græcus textus de verbo ad verbum sic habet: *Presbyteros à Meletio constitutos, magis mystica manus impositione confirmatos, admitti ad communionem*. Respondeo Meletii Ordinatos nunquam fuisse reordinatos, nec ad reordinationem postulatos. Lucet ex secunda Sancti Athanasii Apologia: *Presbyter*, qui dejecto Altari & fracto Calici *fingitur adfuisse, est ille toties rumoribus jactatus Ischyras, qui neque ab Ecclesia electus Presbyter, neque cum à Meletio constitutos Presbyteros Alexander in Ecclesiam recipiebat, in eorum numero unquam habitus fuit, aut ab eo creatus. Quo igitur pacto Presbyter Ischiras? Aut quo tandem authore constitutus? Nunquid scilicet à Colluthο? Id enim restat. Atqui Colluthum in gradu Presbyterii mortuum, omnemque ejus manuum impositionem rescissam, & omnes ab eo constitutos esse in Laicorum Ordinem redactos, & sub Laicorum nomine ad synaxim admissos, adeò apud omnes constat, ut nemo de re dubitandum putet*. Lucidè affirmat, non Meletii, sed solas

Col-

Colluthi Ordinationes fuisse substantialiter irritas, & uti tales à Synodo abjectas. Quod nempe Colluthus non fuisset Episcopus, sed simplex Presbyter se pro Episcopo ostentasset, atque ita validos non potuisset imprimere Ordines. Et certè Meletius non extra, sed omnino intra Catholicam Ecclesiam fuerat consecratus Episcopus, & nullam Hæresim, sed dumtaxat Schisma seu Para-synagogam conflatat, ideoque nullus erat vel fucus, ex quo dati per ipsum Ordines essent substantialiter nulli. Et dum suos Episcopos & Clericos Alexandro Patriarchæ tradidit, nec apex aut Jota factum est de reordinatione, recepti sunt per solam Catholicam professionem. Quomodo receptus posteà fuit & famosus ille Histrio Arsenius, Episcopus Hypselitarum. Porrò Nicænæ Synodi tempore quidam à Meletio erant in Episcopos aut Clericos dumtaxat electi ac designati, quidam insuper mystica manuum impositione sacrati & confirmati. Et hosce solos cum suo gradu in Ecclesiam admitti permisit Synodus, aliis solam Catholicam communionem, nequaquam electionis effectum indulsit. Eadem sub distinctione tractavit Diaconissas & Clericos Paulianistarum. Quocirca vulgatam Latinam translationem Jacobus Sirmondus non sine fundamento correxit. Gratiam istam Meletianis impetravit laudatus Alexander, ac de ipsa scribit in præfata Apologia Sanctus Athanasius: *Utinam nunquam factum fuisset.*

CAPUT XVIII.

Exponuntur antiquæ Simoniacorum Pœnæ.

AVitam Simoniacæ Ordinationis pœnam edicit trigesimus Canon inter vulgares Apostolicos: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipse, & Ordinator ejus, & à communione modis omnibus abstineatur, sicut Simon Magus à Petro.* De gravissimis Clericorum criminibus statuunt hi ipsi Canones: *Deponatur, non tamen communione privetur. Dicit enim scriptura. Non vindicabit Dominus bis in idipsum.* Hoc est, unicum Episcopi aut Clerici lapsum duplici degradationis simul & excommunicationis supplicio Ecclesia non punit. Eaque fuit constans Patrum olim disciplina. Quare adductus, qui Sacri Ordinis Simoniam duplici ista pœna ferit, Canon ostendit ipsam quovis gravissimo crimine semper fuisse graviorem. Et laudati Canonis, licet non verba, tamen sententia, est omninò Apostolica. Etenim Apostolorum, qualia Petri in Simonem, gesta esse Apostolicos Canones, aut certè Apostolica edendorum ab Ecclesia Canonum fundamenta, testatur Sanctus Joannes Chrysostomus in libris de compunctione cordis. Et hinc idem Chrysostomus omnes ab Antonino Ephesiorum Archiepiscopo Simoniacè Ordinatos Episcopos degradavit, perpetuumque abjecit ad Laicos, uti scribunt in Photii Bibliotheca Georgius Patriarcha Alexandrinus, & in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono Palladius Episcopus Helenopolitanus.

Dixi, *Apostolica edendorum Canonum fundamenta.* Certum enim est adductum Canonem non esse Apostolicum, sed Chalcedonensi Synodo posteriorem. Etenim adversus Martinianum, ab Eusebio Pelusii Episcopo Simoniacè promotum, varieque criminosum Presbyterum, ac insuper Episcopatum emere machinantem ex furtiva Ecclesiæ pecunia, scribit ad Sanctum Cyrillum Alexandriæ Patriarcham Isidorus Pelusiota: *Martinianus nuper aurum Alexandriam præmisit, Episcopatum aucupans. Quod cum Sanctitas* Lib. 2. Epist. 127. *tua comperisset, pro eo atque eum ab Ecclesia proscribere dedebat, per litteras comminata est, atque affirmavit, se eum, si rursus idem aggrederetur, ut ingens divinissimæ religioni dedecus inurentem, in tota Ægyptiaca Regione proscripturum & abdicaturum. Atque nunc idem, litteris tuis & minis contemptis, Alexandriam perrexit, sibi quidem Episcopatum captans, tuæ autem famæ atque existimationi, ut qui sacras Ordinationes pecunia addicas, labem inferens. Quæ cum ita sint, tuæ Magnanimitatis atque Præstantiæ est plenam quidem & exactam scelerum ipsius pœnam ad incorruptum illud tribunal reservare, nec enim hic fieri potest, ut quas meritus est pœnas pendat, commoveri autem ac incitari, & primum Ecclesiam iniquè læsam ac vexatam ulcisci, deindè existimationi tuæ consulere, minas nimirum in opus perducendo, eumque ab Ecclesiæ gremio abdicando.* Eum non ob Simoniacè obtentum Presbyteratum declarare irregularem ac degradatum, imò nec ob missas Alexandriam ad emendum Episcopatum furtivas pecunias, sed dumtaxat si istud facinus denuò aggrederetur, degradare comminatus fuerat Cyrillus, & post iteratum facinus minas in executionem mitti flagitavit Isidorus. Quod nempe adversùm Simoniacos nullus adhuc pœnalis Canon emanasset. Alioquin ad ipsum omninò provocasset Isidorus, & Martinianum clamasset, non degradandum, sed jam degradatum. Hinc etiam ab Ephesio Antonino ordinatos Episcopos, non ex aliquo Canone, sed ex Patriarchali authoritate dejecit Sanctus Joannes Chrysostomus. Notoriorum Simoniacorum ministeria erant etiam tunc admodum scandalosa, ideoque ab istis dumtaxat *Pres-* Lib. 2. *byteri speciem geri* clamavit nescio quis Presbyter Ep. 162. Athanasius. De Simoniacæ Ordinationis valore videtur dubitasse. Etiam Hermogenes Comes eos, qui à Zozymo, per dictum Eusebium Pelusii Episcopum Simoniacè promoto Presbytero, *baptizabantur, existimabat mulctari gravissi-* Ep. 97. *mis detrimentis.* Adversus eundem Zozymum clamabat omnis populus: *Quonam pacto aliis san-* Ep. 65. *ctitatem impertit, profanus ipse ac nefarius? Quonam pacto alios purgat, qui impurus est? Quonam pacto Filios Dei efficit, qui servili est animo?* Hinc ad ipsum scripsit laudatus Isidorus: *Sacerdotio con-* Ep. 38. *tumeliæ notam inuris. Adeò ut plurimi homines, imò omnes, à te offensi, in salutis Symbolis detrimentum acceperint.* Ab ipso baptizati metuebant se

se aut invalidè, aut certè informiter baptizatos. Et in alia ad ipsum Epistola: *Omnium factus est fabula, risus, & scandalum. Cognito enim, te execrandis manibus tractare sacra Missæ mysteria, recedunt homines, maluntque non initiari, quam ut ab impuris & sceleratis manibus pura & immaculata suscipiant munera. Et tametsi multi sæpè ex me audierint nihil horum obesse, quidam tamen assensi non sunt, quidam verò ne auribus quidem æquis accipiunt, nugari me existimantes.* Et rursum: *Multos offendis, & ab Altaris accessu removes, ut qui tantam labem ac maculam illibato Altari assidentem intueri minimè sustineant.* Et in alia Epistola: *Vir quidam moribus integer, & vita splendidus, & luculenta dignitate ornatus, me convenit, & narravit, se ad venerandum quidem Altare accessisse, ut divina Mysteria perciperet, at ubi te, hominem ætate quidem senem, dignitate Presbyterum, libidine autem vigentem, atque omnes, quorum spurcitia hominum sermone celebratur, superantem, illic adstare conspexit, pedem retulisse, quod scilicet indignam rem esse duxisset, sacro-sancta Mysteria per impuram & scelestam manum suscipere.* Nempe non solum Simoniacus, sed & concubinarius era Zozymus, ideoque non solum ejus Sacrificia audire, & Eucharistiam percipere horrebat fidelis populus, sed & dubitabat de ejus Baptismo. De datorum per Simoniacos Sacramentorum validitate, aut saltem fructu dubitare est adeò antiquum. Item Gregorii septimi Pontificis, qui Simoniacorum & concubinariorum Clericorum divina Officia audiri ac percipi interdixit, Decreta adeo antiquis nituntur fundamentis. Nihilominus de magno isto Viro pergit Isidorus: *Ego his auditis, quantum animo vulnus acceperim, dicere prætermittam; quibus autem verbis eum gravissimè reprehenderim, exponam. Nullo, inquam, detrimento, vir sapientissime, is qui suscipit, afficitur, etiamsi is, qui tribuit, indignus videatur. Neque incontaminata mysteria conspurcantur, etiamsi Sacerdos omnes mortales improbitate superet.* Et ad ipsum Zozymum: *Quemadmodum illi succensui, sic etiam te moneo, ut aut resipiscas, aut à venerando Altari abscedas, ne alioquin eos, qui ad ipsam accedere instituunt, per tuas actiones submoveas.* Et in alia Epistola: *Vel talia committere desine, vel à sacra mensa discede, ut tutò Ecclesiæ alumni ad sacra accedant Mysteria, sine quibus salutem consequi nequeunt.* Non illum ad Laicos rejicit uti degradatum aut irregularem, sed dumtaxat monet, ut scandali vitandi causa cesset vel à criminibus, vel à sacro Ministerio: Quod nempe nullus eo usque pœnalis Canon in Simoniacos prodiisset. Eadem de causa Edesseni Clerici clamarunt Episcopum suum Ibam, non degradatum, sed dumtaxat degradandum.

Lib. 5. Epist. 569. — Lib. 3. Epist. 134. — Epist. 340. — Lib. 5. Ep. 569.

Primus itaque in istud crimen pœnalis Canon est hic Chalcedonensis: *Si quis Episcopus per pecunias fecerit Ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam quæ non potest vendi, ordinaveritque per pecunias Episcopum, aut Chor-Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, aut quemlibet ex his qui connumerantur in Clero, is qui hoc attentasse probatus fuerit, proprii gradus periculo subjacebit, & qui ordinatus est, nihil ex hac Ordinatione proficiat, sed sit alienus à dignitate, quam pecuniis acquisivit. Si quis Mediator in tam turpibus & nefandis datis vel acceptis exstiterit, & ipse, si quidem Clericus fuerit, proprio gradu decidat, si verò Laicus vel Monachus, anathematizetur.* Quoties adversus Simoniacos insurgit Gregorius Magnus, hunc solum adducit Canonem, nullius meminit Apostolici. Et laudatus Palladius, ut Sancti Joannis Chrysostomi, quem dente maligno adversarii rodebant, in Ordinatos ab Antonino Episcopos Acta firmet, solam laudat avitam consuetudinem, qua semper vetuerit Ecclesia suum Sacerdotium Judaico aut Ægyptio more vendi vel emi: Quod nempe istam consuetudinem nullus usque tunc Canon stabiliisset. Et Chalcedonensis Canon solo gradu, gradu autem & communione privat vulgaris Apostolicus, atque ita lucet hunc illo esse posteriorem. Apostolicum enim Canonem quomodo non laudasset Synodus Chalcedonensis? Quomodo ejus rigorem mitigasset? Solum item Chalcedonensem laudant Patres alii, cum Magno Gregorio frequenter dicentes eorum, qui in Ecclesia columbas vendunt, cadere, aut cecidisse Cathedras: Quod nempe per Simoniacas promotiones incurrant degradationis pœnam, aut reatum.

Can. 2.

Et hunc Canonem, Anatolii Constantinopolitani Episcopi desidia lapsum, rigidissimè in sua Synodo innovavit, ac Leonis Augusti severa, quæ commissam in Episcopatu Simoniam sanxit esse crimen læsæ Majestatis, lege confirmari impetravit successor Sanctus Gennadius. Lex in Codice Justinianæo, Synodale Decretum exstat apud Theodorum Balsamonem. Porrò Asiaticos ab Antonino Simoniacè Ordinatos Episcopos deprecantes, *Saltem aurum quod dedimus recipiamus, nam uxorum nostrarum quædam dedimus vasa*, exaudivit quidem, & aurum per Antonini hæredes restitui jussit Sanctus Joannes Chrysostomus, sed regulam non fixit, pleneque item de eadem restitutione tacuit Synodus Chalcedonensis. Providit laudatus Imperator Leo. Pretium omne reddi jussit Ecclesiæ, utique in solatium & reparationem injuriæ per tantum immundissimi invasoris crimen acceptæ. Sanxit de solo Episcopo. Verùm ad omnem Clericum Justinianus Augustus extendit per leges novellas ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum, & ad Petrum Magistrum officiorum. In suo ad Joannem tertium Pontificem Edicto extendit etiam Athalaricus Gothorum Rex, addens istam restituendi obligationem devolvi ad Simoniaci Ordinatoris hæredes. Et hasce leges haud dubiè respexit sexta Synodus Toletana, quosvis Simoniacos Ordinatos & Ordinatores non solum gradu & communione exuens, sed & omnibus temporalibus bonis, tamquam reos læsæ Majestatis. Et ad Archiepiscopum Toletanum scribit apud Gregorium nonum Alexander tertius: *Regem & Principes debes inducere, ut si quæ receperint ab Oxomensi Episcopo, ut ejus electioni præstarent assensum, Ecclesiæ Oxomensi sine diminutione restituant, cum ea sine gravi suæ salutis periculo retinere non possint.* Ubi rectè Glossa: *Restitui debet Ecclesiæ, cui facta fuit injuria.* Simoniaci enim

L. 1. tit. 3. c. 31. — L. 6. c. 1. — L. 123. c. 2. — L. 9. Ep. 15. — Cap. 4. — L. 5. tit. 3. c. 11.

enim Episcopi aut Clerici intrusio est longè fœdissima Ecclesiæ injuria, macula & ruga. Et hoc jure etiamnum hodiè vivimus. Cuivis tamen piæ causæ restitutionem fieri consuetudo permittit.

Laudatum Chalcedonensem Canonem innovavit etiam secunda Synodus Aurelianensis: *Si* Can. 4. *quis Sacerdotium per pecuniæ nundinas execrabili ambitione quæsierit, abjiciatur ut reprobus.* Quod ipsum faciunt quinta ejusdem urbis, secunda Turonensis, Cabilonensis, secunda Remensis Synodus, & in Capitulis Aquisgranensibus Carolus Magnus. Et Rogantibus Britonum Episcopis, *Utrum Simoniacè Ordinati possint in Ordine pœnitentiam agere, aut tantummodo extra Ordinem & Sacerdotalem fieri gradum*, seu irreparabiliter deponi, respondit Papa Leo quartus: *Convictis, qui tam detestabile nefas, quod jam multis damnatum est Conciliis, peregisse noscuntur, nulla pœnitentia possumus subvenire, & tot spiritualibus Patribus obviare, sed in illorum sententiam me convenire certum est.* Hasce enim Ordinationes adeò detestata est, adeoque nulla unquam pœnitentia ad ministerii executionem admittere voluit olim Ecclesia, ut etiam irritas diceret, & haberet quasi substantialiter nullas. Uti congruentissima, ita & antiquissima est ista locutio. Etenim de Georgio in Alexandrinam, Basilio in Ancyranam, ac Quintiano in Gazensem Cathedram per Arianos intrusis edixit Sardicensis Synodus: *Eos* Epist. 3. *nemo appellet Episcopos.* Eadem phrasi utuntur Sanctus Athanasius, aliique antiqui Patres & Canones. Ipsam ad Simoniacas Ordinationes extendit laudatus suprà Canon Chalcedonensis: *Nihil ex hac Ordinatione proficiat.* Et in litteris ad Victorem Panormitanum Episcopum Magnus Gre- Lib. 10. gorius: *Ordinanti avaritia sua convertatur ad pœ-* Ep. 32. *nam, & illicita Ordinatio effectu carens, ambitionis suæ desiderio non fruatur.* Voces, *Effectu carens*, lucidè edicunt Ordinationes istas quoad executionem dumtaxat, non quoad substantiam esse irritas, seu in perpetua atque indispensabili suspensione ac irregularitate firmatas. Et hinc Presbyterum Simoniacè Ordinatum in Episcopum, non uti Episcopum, sed dumtaxat uti Presbyterum esse in judicio titulandum atque tractandum, Ep. 17. scripsit in litteris ad Eudonem Normandiæ Dapiferum, & facto docuit in litteris ad Sanctio- Ep. 21. nem Simoniacum Aureliæ Episcopum Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis.

Et hæc pœna Ordinatis inflicta fuit ipso facto, & citra Judicis sententiam obstrinxit ad acceptum Ordinem aut dignitatem deponendam. Ita Cap. 76. Reginaldus Leodiensium per Simoniam Episcopus Romam accessit pœnitens, & Joanni decimo nono Pontifici baculum resignavit & annulum. Rem describit ejusdem Ecclesiæ Canonicus Ansel- Fol. 129. mus. Et Hubertum Losinga, Norvicensem in Anglia Episcopum, quod Urbano secundo idem fecerit, laudat Guilielmus Malmesberiensis. Etiam Sanctum Dominicum Loricatum, quod per parentum Simoniam initiatus à Sacri Ordinis Ministerio spontaneus per omnem vitam cessarit, prædicat in litteris ad Alexandrum se- Cap. 55. cundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani. Scribit item in vita Sancti Romualdi: *Romualdus sæculares Clericos, qui per pecuniam Ordinati fuerant, durissima severitate corripiebat, & eos, nisi Ordinem sponte desererent, omninò damnabiles & Hæreticos asserebat.* Addit de Simoniacis Episcopis: *Nonnulli quoque Episcopi, qui per Simoniacam Hæresim sacras Sedes invaserant, ad Romualdum pœnitentiæ causa concurrebant. Qui etiam venerabili viro se committentes, & Episcopatum statuto tempore deserere, & ad sanctæ conversationis*, seu Monasticæ professionis *Ordinem promittebant festinare.* Simoniacè enim promotos Episcopos & Clericos ad perpetuam in Monasterio & Monastico habitu pœnitentiam cogere est antiquissima, quæ plurimis exemplis ostendi possit, Patrum disciplina. Et hoc jure etiam nos hodiè vivimus, uti ostendi possit per varias Romanorum Pontificum Constitutiones, præsertim Pauli secundi, & Pii quinti.

Notanda tamen sunt Pauli verba: *Declaramus quod omnes illi, qui Simoniacè Ordinati fuerint, à suorum Ordinum sint executione suspensi.* Non dicit depositos, sed dumtaxat suspensos: Quod nempe depositionem consuetudo potius quam Canon paulatim mitigarit in pœnalem suspensionem. Eodem modò Martinus quintus in Sy- Sess. 43. l. nodo Constantiensi, & in suis Decretalibus 5. tit. 3. Gregorius nonus sunt locuti, atque ita constat cap. 45. istam mitigationem non esse novellam. Cœpisse existimo, dum Simoniaca Ordinatio per Episcopos dispensari cœpit, & ad executionem habilitari. Depositio enim ex natura sua est perpetua ac irreparabilis; apud antiquos paucissima reperies reparationis exempla. Et quidem per Simoniacam Ordinationem contracta depositio fuit olim adeò firma, ut ipsam vix ullus reparasse legatur, nisi ob gravissimas causas in Clericis Mediolanensibus Sanctus Petrus Damiani, nimiæ exindè facilitatis notatus à Bertholdo Presbytero Constantiensi. Eandem clementiam postea exercuit etiam Urbanus secundus, memorato Huberto Norvicensi, & aliis pluribus Simoniacè promotis Episcopis reddens, quem ad manus ejus posuerant, Episcopatum. Et clementia non fuit infructuosa: Quod enim dictus Hubertus per ipsam profecerit in durissimum Simoniæ flagellum, testatur laudatus Monachus Malmesberiensis. Et hinc dictus rigor pedetentim moderationem accepit. Etenim Simoniacè Ordinatos Clericos, licèt per solum Romanum Pontificem, posse tamen quasi Ordinaria gratia reparari, varii apud Gregorium nonum edicunt Canones. Quinimò occultam sacri Ordinis Simoniam posse etiam per Episcopum & secretam pœnitentiam sanari rescripsit ibidem Alexander tertius. Quod ipsum Cap. 20. de commissa per simplicitatem & juris ignorantiam lepra affirmat in litteris ad Toletanum Ar- Ep. 51. chiepiscopum Stephanus Tornacensis Episco- Cap. 37. pus, & apud laudatum Gregorium Innocentius tertius confirmat. Quæ Episcoporum potestas per nimiam facilitatem progressa est paulatim ad omnem Simoniam Ordinis. Quare nuper Sixtus Constit. quintus omnem penitus hujusmodi Simoniam 91. rigidissimè reservavit Sedi Apostolicæ, confirmavitque Clemens octavus. Ex quo igitur hæc lepra passim cœpit accipere gratiam, etiam infli-

inflicta illi per Patres depositio decrevit in pœnalem solummodo suspensionem.

Notanda item sunt hæc Pauli secundi verba: *Simoniacè Ordinati*. Ostendunt tertiam, qua quis non Simoniacè ordinatur à Simoniaco, Simoniæ speciem jam pridem exolevisse. Eam adeò rigidè persecuti sunt Leo nonus Pontifex & ejus Successores, ut solos jam Ordinatos gratiosè ad Ministerium admiserint, deinceps Ordinandos rejecerint ab omni spe, tractarintque tamquam nihil per vanam manus impositionem consecutos. Moderari non nihil cœpit in Placentina Cap. 3. Synodo Urbanus secundus: *Si qui à Simoniacis non Simoniacè Ordinati sunt, si quidem probare potuerint se, cum ordinarentur, eos nescisse Simoniacos, & tum pro Catholicis habebantur Episcopis in Ecclesia, talium Ordinationes misericorditer sustinemus, si tamen laudabilis eos vita commendat*. Licèt non quosvis à quibuscumque, sed solos ab occultis Simoniacis non Simoniacè consecratos misericorditer habilitet, attamen non factis dumtaxat, sed & futuris Ordinationibus figit regulam. Et ex hac de quodam Carthusiensi Monacho, per nescio quem occulta tunc, sed posteà detecta Simonia leprosum Episcopum consecrato in Subdiaconum, ideoque in suscepto gradu ministrare, & ad altiora per eundem Episcopum promoveri formidante, ad Cathedralem Cantuariensium Monachorum Priorem rescripsit apud Gregorium nonum Innocentius Cap. 35. tertius: *Respondemus ut in Ordine sic suscepto ministret, sed contra conscientiam ad superiores Ordines non ascendat, ne fortè ædificet ad gehennam. Licèt ex eo, quod conscientiam habuerit nimis scrupulosam, in difficultatem hujusmodi sit collapsus, quam utique non evadet, nisi deponat errorem*. Respondet & succeptum Ordinem esse legitimum, & alios insuper ab eodem Episcopo, post depositam tamen scrupulosè errantem conscientiam, posse suscipi: Quoniam ex laudato Urbani Edicto suscipi possunt à quovis Episcopo, qui in Ecclesia sedeat uti Catholicus, & quem tu Simoniacum ignores. Notoria aut plenè probata debeat esse ejus lepra, ob solam malam famam nequeas Episcopo tuo subtrahere honorem istius communionis. Etenim dum Simoniacorum Sacramenta percipi vetuit etiam Gregorius septimus, intellexit de solis convictis aut manifestis. Quæ regula obtinere quam maximè cœpit post Synodum Basileensem, quæ nullum, excepto Clerici notorio percussore, excommunicatum vitari voluit nisi post declaratoriam Judicis sententiam. Exindè à notoriè etiam Simoniaco Episcopo potuimus sine contagii periculo ad quosvis Ordines consecrari. Et hinc de tertia Simoniacæ Ordinationis specie nullam meritò mentionem fecit Paulus secundus. Nullam item faciunt Canon Chalcedonensis, Sanctus Patriarcha Gennadius, Gregorius Magnus, aut alii antiqui Simoniæ Insectatores. Non enim est vera Simonia, sed dumtaxat ex ipsa contractum vitium, quod Clemens secundus, Leo nonus, & ipsorum Successores cunctis Simoniæ pœnis ob suorum temporum rationes puniverunt.

Et hisce principiis innititur etiam laudatum Edictum Nicolai secundi & Gregorii septimi, quo non solorum publicè conjugatorum, sed & ejusmodi Simoniacorum Episcoporum & Clericorum interdixerunt audiri Missas aut alia divina Officia, & quævis ab illis percipi Sacramenta. Quam hostiliter Sigebertus Gemblacensis, & alii Henrici quarti Imperatoris fautores sint persecuti sanctissimum Decretum, est suprà expositum. Ipsum in litteris ad Lucium Sancti Juventii Papiensis Præpositum insigniter defendit Successor Urbanus secundus: *Decessores nostri Nicolaus & Gregorius à Missis Sacerdotum, quos Simoniacos revera esse constiterat, Fideles abstinere decreverunt, & ut peccandi licentiam cæteris auferrent, & hujusmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta revocarent*. Ep. 17. Ecclesiam & plebem suam per crimina scandalizanti Episcopo aut Clerico omnem penitus communionem & obedientiam à subditis subtrahi jussit antiqua Patrum disciplina; non nisi ad Synodi aut alterius Superioris sententiam judicialem fieri moderata est ex causis Synodus octava. Quocirca dum solam in divinis Communionem subtrahi conjugatis & Simoniacis Sacerdotibus ac Clericis mandarunt Nicolaus secundus & Gregorius septimus, nullam novitatem induxerunt in Ecclesiam, quinimo antiquum, qui etiam in civilibus communionem vetabat, rigorem temperarunt. Et multos Fideles olim sua sponte noluisse adesse ejusmodi Sacerdotum Missis, aut Sacramentis, suprà audivimus ab Isidoro Pelusiota. Quod ipsum in prima sua Pictaviensi Synodo statuerunt Joannes & Benedictus, Paschalis secundi per Galliam Cardinales Legati: *Quicumque Sacerdotis per pecuniam Ordinati Missam scientes audierint excommunicationi subjacere debeant*. Quæ saluberrima disciplina videtur modo abjisse in dissuetudinem, reducta ad suprà memoratos terminos Decreti Basileensis.

Dixi Simoniacè Ordinatum olim fuisse ipso facto degradatum, & citra omnem Judicis sententiam obligatum ad deponendum Ordinem. Qua pœna putant quidam adstrictum fuisse ipsum etiam Ordinantem. Ego hic hæreo. Etenim Canon Chalcedonensis, de Ordinato dicens, *Nihil ex hac Ordinatione proficiat, sed sit alienus à dignitate, quam pecuniis acquisivit*, dicit de Ordinante: *Proprii gradus periculo subjacebit*. Quæ verba videntur degradationem non infligere, sed dumtaxat jubere infligendam. Et ita loquuntur plures antiqui Canones. Sunt tamen & alii, qui eodem tenore de Ordinantibus loquuntur & Ordinatis. Et Novella Justiniani Augusti ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum lex ait de promoto per Simoniam Episcopo: Lege & cap. 1. *Sciat se & ab Episcopatu casurum, & hoc munus retributurum Ordinanti, ut & ille Episcopatum amittat, & à Clero cadat, & utrique causa talem præstet retributionem, ut hic quidem non adipiscatur quæ sperabat, ille autem etiam quæ habebat amittat*. Eodem de ambobus modo statuit etiam suprà adductus Canon Apostolorum. Et Joannem undecimum Pontificem, quod *Episcoporum Ordinationes pretio fecisset*, à Romana Synodo fuisse L. 6. c. 7. ejectum scribit Luitprandus Diaconus Ticinensis. Pontificem nequaquam degradasse vide-

tur Synodus, sed à Canone degradatum, qui sponte cedere debuerat, dumtaxat ejecit. Res dubia est, & ego Simoniacis nolim patrocinari. Interim hæc etiam pœna hodiè decrevit, mutata in suspensionem.

Et hæc omnia locum semper habuerunt etiam in beneficiorum seu officiorum Ecclesiasticorum emptoribus ac venditoribus, nec non & mediatoribus damnatæ hujus mercaturæ. De hisce enim omnibus disertè & pariformiter loquuntur Canon Chalcedonensis, adducta Justiniani lex, Canones plurimi, editi præsertim à Leone nono & ejus Successoribus. Et hinc de Henrico Albanensi Episcopo, Alexandri tertii apud nos Cardinali Legato, scribit magnum Belgii Chronicon: *Henricus Leodium venit prædicans contra Simoniam. Canonici conterriti sua beneficia resignaverunt*. Quæ pœna hodiè etiamnum omninò viget. Plurimum laudanda est Romana Ecclesia, quæ Simoniacum, licèt occultissimum, in beneficia ingressum nunquam purgat, aut stabilit, ne quidem pro foro conscientiæ. Attamen ad solam realem ultro citroque completam Simoniam contractus est hic rigor. Etenim conventionalem, quam antiqua disciplina omninò plenè puniebat, & Pius etiam quintus Pontifex rursum punire conatus est, Simoniam Ecclesia jam pridem non puniit, sed Dei Judicio dereliquit. Videndæ sunt laudati Pii, & aliorum recentiorum Pontificum Constitutiones.

DIS-

DISSERTATIO III.

DE REGIA ANTISTITUM NOMINATIONE.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Regiæ nominationis antiquitas.

VERISSIMA est antiqua Paroemia, de qua ad Sororem suam Marcellinam Sanctus Ambrosius: *Vulgò dicitur, quod Imperatores Sacerdotium magis optent, quam imperium Sacerdotes.* Dum enim istud illi sibi arrogare non potuerunt, tentarunt saltem aliis donare. Antiquissima est præsumptio ista. Etenim Salomon Pontificem Abiathar movit gradu, & Sadoc in ejus locum promovit. Quod an à Deo motus fecerit, quæstio adhuc pendet. Quinimò Asiæ Rex Antiochus non solum Jesum, Oniæ Pontificis defuncti fratrem, sed & Alcimum, hominem à Sacerdotali genere extraneum, nominavit Pontificem, atque intrusit. Etiam Julius Cæsar nominavit ac intrusit Hircanum, qua violentia & Rex Herodes fuit usus. Etiam Rex Agrippa, sub quo Jonathas Simonis frater insignè dedit humilitatis exemplum: de delato enim Pontificatu, & Regio de se judicio egit gratias, admittere tamen noluit, tantæ dignitati affirmans se imparem ac inidoneum. Agrippæ frater Herodes constituendi Pontificis facultatem impetravit à Claudio Augusto. Ea constitutio adeò erat in Romanorum potestate, ut Pontificale Ephod Syriæ Præses custodiret in arce Antoniana, & Pontifici ad sacra suo tempore peragenda quasi precario mutuaret. Porrò Christianam & Apostolicam eligendorum Episcoporum formam eleganter ex Sancti Cypriani ad Antonianum Episcopum litteris describit in suo de electionibus libello Magister Florus Lugdunensis Ecclesiæ Diaconus, & adjungit: *Juxta hæc verba Beati Cypriani Ordinatos constat fuisse, & legitimè præfuisse universo populo deinceps omnes Ecclesiarum Antistites, absque ullo consultu mundanæ Potestatis, à temporibus Apostolorum, & postea per annos ferè quadringentos. Ex quo autem Christiani Principes esse cœperunt, eandem Episcoporum Ordinationibus Ecclesiasticam libertatem ex parte maxima permansisse, manifesta ratio declarat. Neque enim fieri potuit, cum unus Imperator orbis terræ Monarchiam obtineret, ut ex omnibus latissimis mundi partibus, Asiæ videlicet, Europæ & Africæ, omnes qui Ordinandi erant Episcopi, ad ejus cognitionem reducerentur. Sed fuit semper rata & integra Ordinatio, quam sancta Ecclesia juxta traditionem Apostolicam, & religiosæ observationis formam celebravit.*

Epist. 14.

Cap. 3.

Nominare Ecclesiæ Episcopos nullus unquam è Gentilibus Romani Imperii Augustis attentavit. Ne quidem ad sedandas contentiosæ electionis quæstiones. Etenim quomodo ejusmodi inter Antiochenam Synodum & Paulum Samosatensem, ejusdem civitatis Patriarcham, delatas sibi quæstiones Aurelianus Imperator miserit ad Dionysium Pontificem, refert in Historia Ecclesiastica Eusebius Cæsareensis. Etiam natas inter Cæcilianum & Majorinum de Chartaginensis Ecclesiæ Præsulatu lites derimere nequaquam præsumpsit, licèt jam Ecclesiæ Catechumenus, Constantinus: prius per Melchiadem Papam, ac tum per Synodum Arelatensem voluit judicari. Solus post Sancti Fabiani Pontificis mortem Imperator Decius, Ecclesiæ negotio se miscens, ad novam electionem procedi interdixit. Ast interdictum constanter adeò sprevit Romanus Clerus ac fidelis Populus, ut de dicto Principe ad præfatum Antonianum scribat laudatus Cyprianus; *Cornelius sedit intrepidus Romæ in Sacerdotali Cathedra eo tempore, cùm Tyrannus infestus Sacerdotibus Dei fanda atque nefanda comminaretur, cùm multo patientius & tolerabilius audiret levari adversus se æmulum Principem, quam constitui Romæ æmulum Sacerdotem.* Gentiles Romanorum Augusti non solùm Imperatoris, sed & Summi Pontificis gerebant titulum, & hunc illo

illo majorem ducebant, aut certè æqualem. Posteriorem gerebat & Romanus Christianorum Episcopus, uti palam lucet ex Tertulliani libro de Pudicitia. Cap. 1. Probrosam Imperii injuriam & læsæ Majestatis crimen esse id censuit Decius, ideoque & Fabianum trucidavit, illi Successorem creari vetuit atrocissimè, & Imperii dignitatem ac rem à sibi rebellibus Gallo & Volusiano invadi tulit patientiùs, quam à Sancto Cornelio in Fabiani locum suffecto solum titulum Pontificatus. Cornelii, electionem istam admittere ausi, constantiam meritò extollit Cyprianus.

Ex Christianis Romanorum Imperatoribus nominare Episcopos primus cœpit ab Eusebiana Arianorum factione circumscriptus Constantius. Ejus Pater Constantinus Episcoporum electionibus quandoque se miscuit. Etenim Metrophani Constantinopolitano, quod ætate esset decrepitus, Successorem sibi nominare præcepit, & de nominato per ipsum Alexandro scribit in Bibliotheca Photius; L. 256. *Populus uno ore cum ipso Imperatore exclamavit, Dignus est.* Dejecto per Antiochenam Eusebianorum Synodum Sancto Eustatio Antiochiæ Patriarcha, quod in Sedem istam Eusebius Metropolita Cæsareensis nollet intrudi, Constantinus commendavit Euphronium ac Georgium, mandans ex ipsis eligi unum, estque electus Georgius. Attamen nullum unquam Episcopum legitur nominasse. Primus id tentavit Constantius, contra quem in litteris ad Solitarios scribit Sanctus Athanasius: *Constantius ut gigas contra Altissimum arrogantia se efferre ausus est, & rationes mutandæ legis excogitavit, dissolvens Christi & Apostolorum instituta, moresque Ecclesiæ invertens, & ex locis peregrinis cum militari satellitio Episcopos ad populos invitos submittit, qui pro mutua invicem cum populo notitia minas secum deferunt, & diplomata ad Judices.* Arguit Constantium, quod Orthodoxos & legitimè promotos Episcopos potenter ejicere, & authoritate Regia, ac militari violentia intruderet homines Arianos. Ita Georgium Cappadocem in Alexandrinam, Germinium Cyzicenum in Syrmiensem, Cecropium Laodicenum in Nicomediensem, Auxentium Cappadocem, linguæ Latinæ imperitum, intrusum dicit in Ecclesiam Mediolanensem. Addit quarundam Civitatum non Fideles tantùm, sed & Gentiles incolas fuisse ad Sacramenta compulsos, *quibus pollicerentur se pro Episcopo accepturos, quem Imperator mitteret.* Etiam illos, *quos assecla militum nominarant in Episcopos*, queritur fuisse intrusos in Ecclesias, homines Meletianos, Neophytos, necdum Baptizatos aut Catechizatos, Simoniacos, à quibus nihil virtutis exigatur, sed tantùm pertinax conjuratio in factionem Arianam. Et exclamat: *Ubi ille Canon, ut ex palatio mittatur is, qui Episcopus futurus est? Aut quod genus Canonis, quo licitum est militibus Ecclesias invadere, & Episcopos inthronizare?* Quæ omnia pari zelo exaggerat in litteris ad omnes sub cœlo Orthodoxos. Et hinc lucet trigesimum primum vulgarem Apostolicum Canonem: *Si quis Episcopus sæcularibus Potestatibus usus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregentur omnes qui illi communicant:* Lucet, inquam, hunc Canonem, licèt non quoad verba, tamen quod sensum esse germanissimam Apostolicam traditionem. Quam audaciam in Constantio Augusto notant & damnant etiam Lucifer Calaritanus Episcopus, Hermias Zozomenus, Socrates, Theodoretus, ac præsertim Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis. Vita jam defunctum Constantium ostendit posse sine petulantia vocari Antichristum ex causis variis, quarum una sit: *Episcopatus tuis donas.* Et huc omninò respicit antiquus adversùm Græcorum Schisma tractatus, repertus Constantinopoli in Conventu Prædicatorum: *Patriarchæ Græcorum, & Archiepiscopi, & Archimandritæ, secundùm quod aliquando fuit in primitiva Ecclesia Hæreticorum, ad obtinendas honoris celsitudines à Laicis promoventur.*

Et hinc à Mediolanensis Provinciæ Synodo rogatus, ut in Auxentii defuncti Metropolitæ locum *ipsemet sapientia & pietate insignis Episcopum deligeret*, rectè apud Ecclesiasticam Theodoreti Historiam respondit Valentinianus primus Imperator: *Majus est viribus meis hoc negotium. Vos qui divina gratia ornati estis, ab illo splendore illuminati melius discernetis.* L. 4. c. 6. Eandem tamen sibi à Constantinopolitana Synodo oblatam potestatem non rejecit Magnus Theodosius. Quod è multis sibi per Episcopos ad Regiæ urbis Præsulatum L. 7. c. 8. præsentatis & commendatis ipse nominarit atque elegerit Nectarium, testatur Hermias Zozomenus. Quin & hujusmodi Regias usurpationes antiqua Ecclesia quandoque dissimulavit. Etenim quod Theodosii filius & successor Arcadius Lib. 5. 27. Sancto Joanni Chrysostomo Constantinopolitanum Episcopatum Regia authoritate dederit, affirmat laudatus Theodoretus. Quod id à populo, per Cleri Constantinopolitani in duras contentiones progressi ambitum offenso, rogatus fecerit, in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono testatur Palladius Episcopus Helenopolitanus. Et hinc Theophilus Alexandriæ Patriarcha ansam assumpsit Joannis Episcopatum calumniandi. Etiam de Theodosio Arcadii filio, & successore scribit Socrates: *Post mortem Sisinnii, Episcopi Constantinopolitani, visum est Imperatori propter homines, ejusdem Ecclesiæ Clericos, inanium rerum, utique splendoris Episcopalis, appetentes, neminem ex illa Ecclesia ad* Lib. 7. c. 29. *Episcopatum illum eligere, sed advenam Antiochia accersere constituit.* Patrem suum, qui eadem de causa Joannem Chrysostomum Antiochia felicissimè evocarat, imitandum duxit, infelicissimeque evocavit Nestorium. Quod etiam Zeno & Anastasius Imperatores nominarint & intruserint Episcopos, ostendi possit vario exemplo. Et ad Hormisdam Pontificem scribunt ejus per Orientem Legati de Justino primo Imperatore: *Post multas afflictiones & penè in tres menses à par-* Rel. 2. post Ep. 65. *tibus tracta certamina, piissimus Imperator auctoritate sua Paulum nomine Presbyterum de Ecclesia Constantinopolitana elegit Episcopum fieri in Ecclesia Antiochena.* Ad sedandas electionis turbas id fecit Princeps piissimus sub relatione facienda ad Romanam Ecclesiam, quæ dispensatorium ejus zelum omninò probavit. Imperator Justinianus, licèt varia violentia vexaverit Ecclesias, vix tamen

tamen nominasse legitur, nisi semel ob Schisma Ecclesiæ Alexandrinæ. Hanc impius Severus Antiochiæ Patriarchatu, & Julianus Halicarnassi Episcopatu ejectus, per suas de corruptibili ac incorruptibili JESU CHRISTI Corpore disputationes turbarant, atque ita in factiones lacerati Cleri & populi una Gainam, altera pars elegerat & consecraverat Theodosium. Hinc de Justiniano scribit Martyr Theophanes: *Theodosium & Gainam litteris accitos Constantinopolim advenire, & ab invicem separatos vivere mandavit Justinianus, & Paulum quendam renuntiavit Alexandriæ Antistitem*. Rei seriem latè describit in Breviario Liberatus Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus. Consuetudo, qua discordes Ecclesiarum aut Monasteriorum electiones ad se devolvere, & utraque cassata nominare soliti sunt olim Francorum Reges, adeò antiqua habet fundamenta.

Fol. 183.

Modum excedere, & Constantii Augusti temeritates æmulari cœpit Justinus secundus, de quo in Ecclesiastica Historia scribit Evagrius Epiphaniensis: *Justinus in obscœnis voluptatibus volutatus, alienæ pecuniæ adeò ardenter fuit appetens, ut omnia iniqui quæstus gratia divenderet, imò verò ipsa etiam Sacerdotia, divinum numen minimè reverens, plebeis hominibus venalia palam exponeret*. Avunculi sui & Antecessoris, qui Canonicas electiones rigidissimè confirmarat, Justiniani Novellas leges est pessimè prævaricatus. Et hanc temeritatem nullus dudum Successor resumpsit, nequidem quoad Constantinopolitanam Ecclesiam, de qua tamen post Cyriaci Patriarchæ electionem scripsit ad Mauritium Augustum Magnus Gregorius: *Non parvæ potuit esse mercedis, quod ad ordinandum Sacerdotem Pietas vestra diu hæsitavit, tempus paulò longius distulit, cum metu omnipotentis Domini consilium quæsivit, ut videlicet causa Dei cum magno debuisset timore disponi. Undè & aptum valdè existere in Pastorali regimine fratrem atque Consacerdotem meum Cyriacum existimo, quem ad eundem Ordinem Pietatis vestræ longa consilia genuerant*. Palam asserit Canonicam electionem, licèt Principis consilio directam, Constantinopoli omninò viguisse.

Lib. 5. c. 1.

Lib. 6. Ep. 6.

An Tyrannus Focas nominaverit, ignoro. Magno Pontifici Gregorio ac ejus Successoribus placere est ille conatus, ideoque videtur non nominasse. Proximus Successor Heraclius omninò nominavit. Lucet ex historico Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani Breviario: *Sergius Constantinopolitanus Patriarcha moritur. Et quia Pyrrhum Heraclius amabat, adeò ut fratrem appellaret, quod Imperatoris Sororem è sacro fonte susceperat, simul quod ejusdem Sergii familiarem fuisse, cum eoque vixisse cognorat, in illius locum substituit*. De eodem Principe, ac de Athanasio Jacobitarum Patriarcha scribit Anastasius Bibliothecarius: *Athanasio repromisit Heraclius, si Chalcedonensem Synodum suscepisset, Patriarcham illum Antiochiæ se fore facturum*. Verùm violentia non transivit in morem. Etenim Heraclii Successor & Nepos Constans ipsam non legitur attentasse. Quod hujus filius & Successor Constantinus Pogonatus liberam Antiocheni Patriarchæ electionem permiserit sexto Concilio, lucet ex actis

Fol. 18.

Fol. 101.

Synodalibus. Romanam Ecclesiam ille etiam dilexit, ideoque & Canones fuerit veneratus. Verùm de ejus Successore & filio Justiniano secundo pergit laudatus Anastasius. *Justinianus* in Imperium restitutus *Callinicum Patriarcham ablatis oculis apud Romam exilio relegavit, & pro eo Cyrum, qui in Insula fuerat inclusus Amastridis, qui prænuntiaverat sibi prioris restitutionem Imperii, subrogatum provexit*. Etiam de hujus post Leontium & Absimarum Successore Philippico scribit: *Philippicus Cyro Patriarcha pulso Joannem communicatorem suum atque Hæreticum in Patriarcham promovit*.

Fol. 121.

Fol. 124.

Canonica electio ita titubavit usque ad Leonem Isaurum ac ejus filium Constantinum Caballinum, qui ad Iconoclasticam suam Hæresim stabiliendam excesserunt omnes limites, omnem Canonem contempserunt. Eorum violentias exposui in Scholiis septimæ Synodi. Constantini filius & Successor Leo quartus Orthodoxam fidem simulavit in exordio, nominandi tamen violentiam non deposuit, scribitque de ipso laudatus Anastasius: *Leo Metropolitanos ex Monachis in primis Sedibus collocavit*. Addit quod hujus vidua Irene ac filius Constantinus, licèt ad Orthodoxam fidem plenè rediissent, tamen nominaverint Sanctum Patriarcham Tharasium. Et sub hujus Patriarchatu, & istorum Imperio celebrata est septima Synodus, quæ Regiæ nominationis violentiam rigidissimè percussit & damnavit. Risu dignus est hic Theodori Balsamonis in tertium illius Canonem Commentarius: *Canon non decernit de electionibus, quæ fiunt à Magistratibus seu Principibus, sed de electionibus Episcoporum, quæ Principum seu Magistratuum violentia procedunt. Dicit ergo, quod etsi opinione & specie ab Antistitibus, penes quos est eligendi potestas, fiant, quoniam tamen potentia ac vi procedunt, infirmari debent ac resolvi*. Quis enim non videat à Canone, qui Antistitum electiones quavis Regum violentia turbari vetat, longè magis vetari totalem electionis exstinctionem ac intrusivam nominationem? Et certè non isto, sed hoc vitio electiones fœdaverant Leo & Constantinus, ideoque & ipsum præsertim laudata Synodus damnavit. Longè magis se ridendum exponit idem Balsamon, ubi suas nugas à septimo decimo Chalcedonensis, & trigesimo octavo Trullano Canone opinatur adjuvari.

Fol. 155.

Et quidem laudatus Canon omni fructu non caruit. Etenim de proximo Sancti Tharasii Successore Sancto Nicephoro pergit Anastasius: *Anno Imperii Nicephori quarto, duodecimo Calendas Martias, Tharasius sanctissimus Patriarcha Constantinopolitanus gloriosè diem clausit extremum. Et mense Aprili, die Dominico sancti Paschæ, consecratus est sanctissimus Patriarcha Nicephorus à secretis, electione totius populi, & Sacerdotum insuper, & Imperatorum*. Quod ipsum eisdem ferè verbis scribit Georgius Cedrenus. Nempe Irenes in Imperio Successor Nicephorus, licèt Tyrannus & sordidus, erat tamen Orthodoxus, ideoque & reparatam à septima Synodo disciplinam est veneratus. Eandem longè majori reverentia prosecutus fuit Successor Michael Rangabes, Pater

Fol. 170.

Sancti

Sancti Patriarchæ Ignatii. Nam sub utriusque Imperio Constantinopolitanam Ecclesiam rexit Sanctus Nicephorus. At verò hunc ejecit, & Iconoclasticam Hæresim reduxit Imperator Leo Armenius, scribitque de ipso incognitus Auctor: *Leo Theodorum Michaelis Patritii Melisseni, Constantini Imperatoris Caballini ob tertiam ejus conjugem Leviri filium elegit. Istum, inquam, Theodorum, opinatis ejus consentientem, maritali nuptiarum corona notatum, tonderi jussit, & Patriarcham consecrari.* Exstat libellus in Byzantina Historia post Annales Sancti Theophanis. Resuscitata Iconoclastia resuscitavit & Regiam Antistitum nominationem. Hanc adeo continuarunt Successores, ut Bardæ Cæsaris factio postmodum sumpserit ex ipsa fundamentum adversus laudatum Patriarcham Ignatium: Asseruit ipsum non Canonicè electum, sed intrusum Regia violentia, ideoque & extrudendum. Et hinc violentiam istam denuò proscripsit octava Synodus, & severè damnavit.

Sub Basilii Macedonis Imperio facta est hæc Synodus, videturque is Canonem observasse. Verùm ejus Successor & filius Leo sapiens extrusit & ad carceres damnavit Schismaticum Patriarcham Photium, ac Patriarchali Sedi imposuit suum fratrem Stephanum. Et ob gravissimas rationes Romana Ecclesia dispensatoriè probavit. Ita denuò revixit violentia. Et vario pede ambulavit usque ad Imperium Nicephori Phocæ, de Fol. 658. quo Georgius Cedrenus: *Id verò omnium gravissimum, quod legem tulit, cui & Episcopi quidam leves ac adulatores subscripserunt, ne Imperatoris* Fol. 307. *injussu ullus crearetur Episcopus.* Quod ipsum scribit Michael Glycas. Anteriores Principes solos ferè Patriarchas ac majores Metropolitas nominaverant, nullaque lege aut Edicto læserant Apostolicum liberæ electionis Canonem, hic Nicephorus invasit cunctas electiones, & Apostolicum Canonem exstinxit. Edicti radicem aperit Joannes Zonaras: *Orta inter Summum Pastorem*, Patriarcham Polyeuctum, *& Primarios Sacerdotes contentione, cum hi decernendi licentiam & approbandi potestatem sibi vindicarent, ille suffragia reprehenderet, ut quæ nec sine affectibus, nec recto judicio ferrentur, operamque daret, ut ab his judicium facturis & ipse in consilium adhiberetur, Imperator ex hoc sumpta occasione, & omni auctoritate designandi Episcopos sibi vendicata, edixit ne quisquam injussu suo in ullam Ecclesiam mitteretur.* De Provincialium Episcoporum eligendorum & confirmandorum jure disceptabant Patriarcha ac Metropolitæ, & litem Imperator diremit. Omnem hanc potestatem abstulit Episcopis, & sibi adscripsit. Et hic rursum explodendus est Theodorus Balsamon, ad septimum decimum Carthaginensem Canonem scribens Imperatorem sacræ Unctionis vigore esse suprà leges & Canones, posse omnia in Ecclesiis, atque ita ab illo non solum Provinciales aut Metropolitas Episcopos, sed & ipsos Patriarchas meritò eligi & designari. Nempe est unus ex illis Episcopis, quos Cedrenus rectè appellat leves & adulatores.

Aliud longè sensit præfatus Patriarcha Polyeuctus, qui Nicephori Successorem Joannem Tzimiscam nec ad Imperii Coronam, imò nec ad Ecclesiæ ingressum admittere voluit, nisi sub certis articulis, inter quos fuit & hic à Cedreno Fol. 664. laudatus: *Polyeuctus jussit conscindi libellum Edicti, quod ad confundendas res Ecclesiasticas Nicephorus ediderat.* Addit Michael Glycas: *Præter hæc* Fol. 308. *Tzimiscas etiam libellum illum dilacerat, quem Phocas ad perturbandam Ecclesiam conscribi curaverat.* Ejusdem sententiæ fuerunt apud laudatum Cedrenum illi posteà Metropolitæ, qui Patriarcham Alexium, tanquam Regia violentia intrusum, sunt conati extrudere, & Joannem Michaelis Paphlagonis Imperatoris fratrem in ejus Thronum per Canonicam electionem exaltare. Verùm Alexius reposuit: *Quando, ut vos dicitis,* Fol. 740. *non suffragiis Pontificum, sed jussu Basilii Imperatoris hoc ego solium contra Canones conscendi, agedum quos ego constitui Metropolitas, jam per undecim annos & anni semissem gubernans Ecclesiam, deponantur. Anathema quoque denuntietur tribus Imperatoribus, quibus ego Coronas Imperii imposui. His factis, cedo solium ei, qui vult succedere.* Hæc intercessio zelum Metropolitarum penitùs frigefecit. Consentit in libro de sacris Ordinationibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis, morem, quo recens ordinatos Episcopos ad suæ manus osculum etiam coegerunt Græci Imperatores, gravissimè arguens, & adjungens: *Verùm ista* Cap. 8. *non tam ab Imperatoribus, quam ab adulatoribus fiunt, qui eos humanis verbis falsa persuasione commovent ad majora perpetrandum, ita ut audeant & promovere Episcopos, & translationes facere.* Acriter insectatur violentam istam Ecclesiasticæ dignitatis injuriam, & ejus causa asseverat Imperium jam esse eversum. Putatur enim à quibusdam Simeon vixisse illo tempore, quo Constantinopolis fuit in potestate Flandrorum.

Notanda sunt ejus verba: *Translationes facere.* Respiciunt & damnant fucum, quo quidam Græci istam suorum Principum violentiam sunt conati dealbare. Ipsum lucidè exposuit Imperator Joannes Cantacuzenus, dum sub Imperatore Andronico secundo Palæologo adhuc magnus Domesticus Joannem familiarem suum Presbyterum evexit ad Patriarchatum. Eum nominarat dictus Andronicus, verùm quod conjugatus esset, & conjugio adhuc uteretur, Episcopi illum aversabantur, & constanter intercedebant. Arte utendum vidit Cantacuzenus. Ipsum Episcopali consecratione dignum judicari, & ad Thessalonicensem Ecclesiam consecrari impetravit ab Episcopis, consecratum curavit mox à Principe transferri Constantinopolim, & ad circumscriptos Antistites est sermonem prosecutus: *Si Patriarcha aliquam aliam gratiam, virtutemvè ex Cœlestium donorum promptuario accipit, quam aliis Antistibus accipere non licet, valeret aliquid oratio. Si autem secus est, omnesque & majorum & minorum urbium Episcopi æqualiter gratiæ participes fiunt, honor autem & splendor Sedium penes Imperatorem est, licetque ipsi parvæ urbis Episcopatu dignum judicatum ad majorem provehere, quid necesse est sine modo ita putidas solutuque faciles responsiones congerere, viderique temerè Imperatorem offendere, in quibus non solùm contradicere, sed nec paulùm adversari,* L. 2. c. 21.

verum

verum quæ ei ut à justitia & recta ratione non adeò abhorrentia probantur, decernere oportet. Affirmat Episcopis solùm de nominatæ personæ ad accipiendam consecrationem capacitate judicium competere, titularis civitatis assignationem spectare ad solum Principem, & ista in re Episcopos non posse adversus hunc intercedere. Per hunc circuitum Joannes evasit Patriarcha. Et istas subtilitates meritò damnat Simeon Thessalonicensis. Aliud fucandæ violentiæ commentum adducit Matthæus Blastares: *Licèt Canones reservent Episcopis Provinciæ suffragia in Episcoporum electionibus, prohibeantque, ne aliquid ejusmodi cum quovis Principe communicetur, Imperatores tamen sine Episcoporum suffragiis & Patriarchas & Episcopos eligunt & promovent. Propterea, ut videtur, regnante Michaele Duca Metropolita ille Sidæ Regni negotia administrabat, & qui tum Neo-Cæsareæ, quæ ad urbem spectabant in Commentarios referebat. Et nostra ætate Niphen Cyzici Metropolita & vectigalium descriptiones, & cæteras omnes publicas servitutes procurabat & exequebatur.* Episcopos, ne ipsorum electionem sine fundamento attentare videretur, in publicos augustæ domus & Reipublicæ Ministros exaltavit Michael Parapinacius, per ipsos nominavit Patriarchas & Episcopos, atque ita sibi visus est Laicam potestatem in Ecclesiastica ac Divina non extendere. Et certè ob similes causas etiam Carolini Francorum Reges in Palatio habuerunt Episcopum vel Abbatem Archi-Capellanum.

Porrò Joannes Tzymiscas Nicephori Phocæ Edictum ex animo nec, abjecit nec laceravit. Etenim de ipso pergit Cedrenus: *Cum Antiochia ad Orontem fluvium sita aliquamdiu Summo Pontifice caruisset, ad id munus Imperator provehit Theodorum Monachum, omnibus florentem bonis, qui ei etiam prædixerat Imperio potiturum.* Et de ejus Successore Basilio: *Paucis antè mortem Basilii diebus obiit Eustatius Patriarcha, in cujus locum Imperator substituit Alexium Monachum.* Et de Michaele Paphlagone: *Imperator Antonium Pachen Eunuchum sibi genere propinquum, Nicomediæ Episcopum fecit, planè nihil habentem Episcopatu dignum.* Et infrà: *Imperator Theophanem Thessalonicæ Metropolitam Ecclesia abactum in quoddam prædium deportat, Episcopatum Prometheo committit.* Quomodò Michaelem Cerularium Patriarchatu dejicere studuerit Imperator Isaacius Comnenus, refert Joannes Schylitza, & prosequitur: *Sufficitur in ejus locum Patriarcha Constantinus Lichudes, qui priùs Metropolitarum, & Cleri totiusque populi suffragiis delectus fuerat. Et quamvis delectus fuisset non sine contentione, Archiepiscopatum & Patriarchatum neque sine controversia adeptus est. Verùm Imperator studens talia jura sibi vindicare, hoc ipsi tempus idoneum ratus, Presbyterum ordinatum vetuit ne Archiepiscopatus unctionem perfectam acciperet, quoad, inquit, quæ in te jactantur, per Synodum Canonicè examinentur. Constantinus autem non ignorans hæc quomodo contra se inquirerentur, inopinatum dedecus reputans, quæ quærebantur tradidit Imperatori.* In eligendo novo Patriarcha Metropolitæ Imperatorem prævenerant. Electionem cassare hic non præsumpsit, & tamen nominandi violentiam noluit interpolari: Criminaliter Constantinum accusavit, quæsito electionis jure privare conatus est, & tunc alium nominare. Pergit Schylitza de Successore Michaele Parapinacio: *Sepulto Patriarcha Joanne Xiphilino, Imperator alium delegit, Cosmam Monachum, qui à sancta Civitate venerat.* Et de proximo Successore Nicephoro Botoniate: *Vita functo Joanne Bulgariæ Archiepiscopo, alium in ejusdem locum Imperator declaravit Joannem eundem nomine. Similiter mortuo Antiochiæ Patriarcha, declaravit Imperator quemdam Nicephorum, Maurum cognomento. Et alii multi Metropolitani, & sacri Viri, ipso imperante delecti sunt, qui omni reprehensione caruerunt.* Inter ejus Successorem Alexium Comnenum & Boadmondum Antiochiæ Principem stipulata pacis pacta refert Anna Comnena, & in ipsis est hoc Boadmondi juramentum: *Promitto etiam, & jurans testor eum, qui in Antiochiæ Ecclesia oratur, & adoratur Deum, non futurum Antiochiæ Patriarcham è nostro genere, sed eum quem Majestas vestra in eam dignitatem promoverit, delectum ex numero alumnorum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ.* Magnam Antiochiam, quæ à vigesimo septimo Imperatoris Heraclii anno gemuerat sub Saracenis, Christo Domino & Constantinopolitano Imperio reddidit Nicephorus Phocas. Magnum revera Principem, quidquid in ipsum scribat Luitprandus Cremonensis Episcopus, Græci meritò titulant flagellum Saracenorum. Verùm sub Alexii Comneni Imperio ipsam denuò invasit Solimannus Turcarum Princeps, cujus Sultanica erat apud Nicœam Bithyniæ. Eam Christo Domino & Romanæ Ecclesiæ tunc iterum reddiderunt nostri per Urbanum secundum Pontificem & Claromontanam Synodum Crucesignati Flandri & Franci, & in Terræ sanctæ sortitione ipsam accepit Boadmondus filius Roberti Guiscardi, dominantis in Sicilia. Ast ipsam reclamare non desiit Imperator Alexius. Et post longa bella & contentiones ipsam tandem Boadmondo permisit sub variis conditionibus, quarum una erat jam memorata nominatio Patriarchæ. Adeò nominare consuetus atque cupidus erat Alexius. Resumptum à Michaele Cerulario Schisma tunc fovebat Constantinopolitana Ecclesia, ideoque Boadmondi juramentum erat iniquum, & iniquitatis vinculum. Erat & vi extortum. Hinc ipsum excussit Romana Ecclesia, à septimo Gregorio nuper factam Canonicæ electionis reparationem sustinere istic constanter perrexit, eligere Patriarcham Latinum, & Schismaticum Græcum nec intra muros admittere. Græci interim Imperatores etiam perrexerunt è Constantinopolitano magnæ Ecclesiæ Clero nominare. Et ex istis nominatis fuit Theodorus Balsamon, dictæ Ecclesiæ ante Cartophylax. Negata residentia est una ex causis, quæ ejus animum adversus Latinam Christianitatem insigniter exulcerarunt. Et hæc est radix, quæ nobis dedit simul duos Patriarchas Antiochenos, Græcum alterum, alterum Latinum.

Quod Alexii Comneni Nepos & Successor Manuel etiam Patriarcham nominarit, testatur Nicetas Choniates. Fuit & hic nominandi adeò tenax

Marginalia: Fol. 665. — Fol. 719. — Fol. 739. — Fol. 741. — Fol. 809. — Fol. 866. — Fol. 867. — Lib. 13. — L. 1. c. 2.

nax & cupidus, ut duodecimi sæculi septuagesimo septimo anno Ecclesiasticam cum Armeniis pacem initurus, per Legatos suos expostulaverit hunc articulum: *Quærimus ut vestri Patriarchæ promotionem, à Græcorum dumtaxat Imperatore faciendam, ratam habeatis*. Exstant acta apud Clementem Galanum. Cap. 9. Istud ipsum de Manuelis Successore Andronico affirmat in Alexio Manuelis filio idem Choniates. L. 2. c. 4. Demonstrat etiam de Isaacio Angelo. Et hæc tempora respicere videtur repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores tractatus, affirmans Græcorum non tantum Patriarchas ac Archiepiscopos, sed & Abbates passim à Principe nominari. Quidquid sit, circa hoc tempus Constantinopolis fuit capta à nostris Flandris, ideoque calamitatum pertæsus Joannes Camaterus Patriarchatum deposuit. Quod ejus in locum Imperator Theodorus Lascaris suffecerit Antonium Auctorianum, testatur Georgius Acropolitanus. Latinum urbi Patriarcham Innocentius tertius dedit Thomam Venetum: & exindè cæpimus habere etiam duos, Latinum & Græcum, Patriarchas Constantinopolitanos. Ita disertè testatur Joannes Cantacuzenus. Lib. 3. cap. 95. Etiam de Theodori Lascaris Successore Joanne Duca pergit Georgius Acropolitanus: *Germanus Patriarcha in Beatorum Sedes avocatur. Post eum Monachus Methodius, tres tantum menses throno potitus, obiit. Et Ecclesia vidua Pontifice suo carebat. Cum enim Joannes Imperator in his expediendis non esset admodum promptus, non ita facile poterat è re nata dignum tali solio, vel potius qui illi probaretur, invenire. Principes enim in hæc munera viros qui quod illis placitum est faciant, ne suis desideriis adversentur, adsciscunt*. Cap. 45. Hic est magnus scopus Regiæ nominationis. Joannes tandem nominavit Manuelem. Quod huic defuncto Arsenium Monachum nominaverit Successorem Joannis filius ac Successor Theodorus secundus Lascaris, testatur idem Georgius. Cap. 53. Primus è Palæologis Imperator Michael, sub quo Flandri nostri amiserunt Constantinopolim, adversum suis moribus Arsenium ejecit, imposuit Nicephorum Ephesiorum Metropolitam, & huic intra annum defuncto Arsenium reduxit Successorem. Cap. 84. Qua violentia etiam ejus Successores duos Andronicos, filium & pronepotem, fuisse usos, demonstrari possit vario testimonio.

Juniori Andronico successit Joannes Cantacuzenus: per multa adversus illius viduam Annam civilia bella, imò per rebellionem, quo hanc firmaret, multis se & Proceribus & Episcopis fecit obnoxium. Et factus rerum Dominus nullum voluit aut præsumpsit offendere. Exauctorati Patriarchæ Joannis locum varii ambiebant, varii varios commendabant, ideoque scribit de semetipso Cantacuzenus: *Quam contentionem parum liberalem animadvertens, seditionemque indè in Ecclesia subortituram prospiciens Imperator, nihil per se facere, sed Patriarchæ electionem Episcopis liberam permittere statuit*. L. 4. c. 3. Et electus fuit Isidorus. Cui post decem annos defuncto idem Imperator Successorem nominavit Calixtum. Ex quibus lucet Saracenorum ac Turcarum Principes istis Græcorum Imperatoribus fuisse in Ecclesiasticam libertatem benigniores. Etenim de Lazaro per id tempus Hierosolymitano Græcorum Patriarcha, scribit idem Cantacuzenus: *Hic Patriarcha à Coepiscopis in sancta Civitate, ut mos est, electus, posteà Byzantium ab Imperatore confirmandus venit*. Cap. 14. Et Saraceni & Turcæ Episcoporum nostrorum electionem aliquando quidem suspenderunt, quoties tamen permiserunt, permiserunt liberam & Canonicam. Gratam sibi personam eligi postularunt quandoque uti beneficium. Joannes Cantacuzenus nominare perrexit usque ad Calixti Patriarchæ degradationem, & electionem Philothei, de qua ipse: *Post illa Episcopis in quæstione ponentibus, quisnam ad Ecclesiæ clavum admoveretur, de Episcoporum quidem electione, ait Imperator, primorum Ecclesiæ Magistrorum, Christi videlicet Discipulorum, & qui eorum vestigiis incesserunt, Sanctorum Patrum leges (nempe ut congregati uno in loco Episcopi Spiritus Sancti gratiam de Cœlo implorent, multisque precibus Deum suppliciter propitient, ut eis designet, qui rectè & justè, & ex ejus beneplacito maximè Fideles Ecclesiæ moderetur, pro qua ipse nostrum similis factus est, & humanam imbecillitatem indutus sanguinem suum fudit, atque ita quem ipse revelaverit legant, tribusque propositis qui in primis digni videantur, Imperatori unius electionem concedant, quemque ipse elegerit, hunc Ecclesiæ Pastorem creent) nec ipse hactenus nescivi, & cuique vestrum reor esse perspectissimum*. L. 4. c. 37. *Quemadmodum verò in reliquis peccatis amat contingere, ut quamvis nos peccare non nesciamus, tamen vitiosa ducti consuetudine, aut blandimento voluptatis decepti, spontè in mala præcipitemus, & affectionibus illaudatis nos subjiciamus; sic etiam in Epscopis eligendis usu venit. Cum namque sciamus nefas esse nos priùs apud animum decernere, cui velimus Ecclesiæ rationes committere, posteà nugantes apertè, & Deum irridentes, sinere vos supernam invocare gratiam, & eum nos legere, quem ipsum multò antè non verbis tantum, sed opere ipso insuper legeramus, nihilominus malè & stultè audaces sumus. Quod non solum à me factum est sæpius, sed & à superioribus Romanorum Imperatoribus, si non omnibus, at certè pluribus. Verùm de illis ob Majoribus debitam reverentiam nihil sinistrum loquar; me autem à me metipso quasi omnibus calculis injuriæ & iniquitatis erga Deum convinci ajo. Et quia vitium meum agnovi, meque ipse damnavi, superest hoc unum, opinor, Deum ob commissa placare, ac de cætero cavere diligentissimè, ne in eadem mala incurram, nisi morbo ægrotare velim insanabili, & de industria in rebus honestis, ipsoque etiam sole clarioribus cæcutire. Proindè cum nunc de Patriarcha nominando quæratur, veterem vobis libertatem restituo. Nec tam vobis, quam Deo, cui magnæ curæ erit, qui benè Ecclesiæ præfuturus sit, vobis revelare. Posteà ego quoque unum ex tribus, ut mos est, decernam. Hæc in Conventu Imperator dixit, qua nimirum ratione Patriarcha ritu veteri eligendus esset. Cum postridiè denuò coivissent, & super negotio consultarent, iterum misit Imperator, qui eos pridiè dictorum admoneret, hortans uti agerent sedulo, se enim, quomodo apud Deum se tueretur, dum electionem Patriarchæ ipsis penitùs cessisset, invenisse, & mortalibus universis quid sentiret demon-*

demonstrasse. Illi honorificè actis gratiis pro ejus erga Deum pietate, & erga ipsos reverentia, bonorumque multorum cumulum comprecati, divina Sancti Spiritus gratia invocata, tres eligunt, Philotheum Heracleæ, Macarium Philadelphiæ Episcopos, & privatum adhuc Nicolaum Cabasilam, electorumque nomina Imperatori scripta mittunt, qui Philotheum maluit. Et is Patriarcha consecratus Ecclesiam administravit. Quod Regia nominatio non à Spiritu Sancto, sed à privato Principis affectu passim dirigatur, Cantacuzenus optimè advertit.

Et hinc lucet Georgii Codini de Ecclesiæ & Aulæ Constantinopolitanæ officiis librum esse memorato Cantacuzeni Edicto posteriorem. Lucet ex capite de electione & inauguratione Patriarcharum & Episcoporum: *Congregantur qui tunc Constantinopoli degunt Episcopi, licèt plures fuerint. Sin minus, duodecim præterea ex vicinis etiam Ecclesiis evocati. Si verò neque ex iis qui peregre advenerunt, neque ex finitimis Ecclesiis duodenarius Episcoporum numerus confici queat, tunc necessariò in loco suffragii ferendi sedent tot, quot reperti fuerint, tresque in Patriarcham eligunt, quos scilicet Deus ipsis inspiraverit, quorum nomina scripto consignata deferunt selecti Ecclesiæ Proceres ad Imperatorem, qui ex illis eligit aliquem, quem Deus in mentem ejus miserit. Deindè ablegat Imperator Principes, qui simul cum Ecclesiasticis Proceribus perferunt electionem ad Electum. Electum, inquam, & ab Ecclesia & ab Imperatore. Si electus Electioni annuat, bene est, si abnuat, eunt ad alterum. Si neque iste consentiat, ad tertium se conferunt. Si & hic recuset, rursus de integro, & alio quasi principio sumpto suffragia ferunt.* Et infrà: *Ad eundem modum sine ulla variatione peragitur aliorum Patriarcharum proclamatio & designatio, nimirum Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum. Quin & Archiepiscopi primæ Justinianæ, Acridis, & totius Bulgariæ.* Hæc omnia lucet esse hausta ex laudato Edicto Imperatoris Cantacuzeni. De aliis Patriarchis additamentum est imaginarium. Tunc enim illi gemebant sub Saracenis aut Turcis: & quod à sua Synodo eligerentur, statim audivimus ab ipso Cantacuzeno. Sperabat hic Ecclesias illas è Barbarica servitute quandoque liberandas: hinc & de ipsis edixit. Edixit de solis Patriarchis & Bulgariæ Archiepiscopo, ideoque aliorum Episcoporum electiones permisit antiquo Canoni & consuetudini. Et certè post Nicephori Phocæ à Joanne Tzymisca laceratum Edictum Augusti Successores istorum nominationes non nisi quandoque usurparunt. Eundem Patriarchæ eligendi modum laudat in libro de sacris Ordinationibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis. Affirmat à vicinorum Episcoporum Synodo, ac à civitatis sæculari & regulari Clero eligendos tres, atque ex ipsis unum designari à Principe, & adjungit: *Nugantur quidam rerum novarum inventores, invidia impulsi, dum dicunt*, Imperator Patriarcham creat. *Nullo modo id facit Imperator, sed Synodus ministrante Pio Imperatore, non tantum quia defensor est, & Imperator unctus ab Ecclesia, sed etiam ut cooperetur, & ministret, & diligat, & firma conservet quæ ad Ecclesiam spectant.* Videtur notare Latinos, qui istam Imperialem unius ex tribus per Episcopos præsentatis eligendi licentiam semper improbarunt. Interim Ecclesiasticæ libertatis eximius Zelator semper fuit iste Simeon, nec dubitem quin eandem licentiam improbaverit. Verùm quod proscribere non posset, conatus est purgare. Hæc ejus de Imperatore verba, *Unctus ab Ecclesia*, procedunt ex fabuloso & adulatorio errore, quo Regiam unctionem quasi Sacramentum Græci exaltant. Quas nugas & quidam hoc sæculo Latini dilexerunt. Ex his interim claret ipsum Simeonem non detentæ sub Latinis Constantinopoleos tempore, sed medio inter Joannis Cantacuzeni Imperium & captam à Turcis urbem decursu vixisse & docuisse. Quidquid sit, Joannis Cantacuzeni Edictum viguit usque ad captam à Turcis Constantinopolim. Quod enim juxta illud & Josephus Patriarcha, & ejus Successor Metrophanes fuerint electi, testatur in Florentini Concilii Historia Sylvester Sguropulus.

Cap. 10. Cap. 9. L. 2. c. 4. L. 12. c. 2.

Circa eligendum Regiæ civitatis Episcopum aut Patriarcham Constantinopolitanis Imperatoribus aliquid juris Romana Ecclesia semper indulsit. Disertè hoc in litteris ad Imperatorem Mauritium suprà professus fuit Magnus Gregorius. Et in litteris ad Imperatorem Michaelem tertium scripsit Nicolaus primus: *Consuetudinem vestram novimus, in Regia urbe minimè apicem Archieraticæ potestatis aliquem posse habere sine Ecclesiasticæ plebis consensu, atque Imperiali suffragio.* Antiquissima est ista consuetudo. Quod enim in Sancti Gregorii Nazianzeni Constantinopolitanam Cathedram Constantinopolitana Synodus varios elegerit, magnoque Principi Theodosio, qui Nectarium designavit, præsentarit, scribunt Socrates, Theodoretus, ac Hermias Zozomenus. Principis, ne ingratum quotidiè ante oculos pati cogeretur Episcopum, honori id Patres detulerunt. Quin & idem detulerunt in omnium Patriarcharum electionibus. Quod & Alexandrini & Antiocheni electioni se miscuerint optimi Imperatores Martianus & Leo, lucet ex Epistolis Magni Papæ Leonis, ex Liberati Carthaginensis Diaconi Breviario, & aliis vetustis Scriptoribus. Et quidem laudatos Principes, ut dictis electionibus dirigendis invigilarent, laudatus Leo monuit & rogavit. Et Antiochenæ Diœceseos Episcopis & Clericis, novam Patriarchæ pro degradato Macario electionem postulantibus, respondit sexta Synodus: *Suggessimus à Deo instructis auribus fortissimi & à Deo coronati nostri Imperatoris. Et jussit ejus Serenitas Decretum secundum consequentiam*, seu antiquam consuetudinem, *fieri à reverendissimis Episcopis & Clericis suprascriptæ Sedis, & hoc offerri ejus mansuetissimæ fortitudini*. Utique confirmandum. Quod etiam primæ Justinianæ Episcopus, ad Justiniani Augusti preces per Vigilium Pontificem exaltatus in aliquot Provinciarum Primatem, à Principe confirmationem & accipiendæ consecrationis facultatem accipere debuerit, demonstrant litteræ Magni Gregorii ad Joannem istic Episcopum & subjectos ipsi Collegas. Romana interim Ecclesia fuit ab hac servitute semper immunis usque ad Herulos & Gothos: & illam

Epist. 5. Act. 13. Lib. 4. Epist. 78.

illam ab horum expulsore Justiniano Augusto malè continuatam Constantinus quartus tandem dimisit. . .

Attamen non nisi unicum Episcopum aut Patriarcham à Clero electum Principi offerri & ab ipso confirmari Canones permittunt. Quod tres eligere, & ipsos Principi offerre sit Apostolicus aut antiquus Canon, plurimum errat Joannes Cantacuzenus. Istum morem nullus Canon, nulla unquam lex probavit aut toleravit. Novellæ Justiniani leges quidem mandant tres eligi, verùm unius ex istis designationem non Principi credunt, sed Patriarchæ, aut Metropolitæ. Existimem quod exindè posteriores Græcorum Augusti hocce jus etiam sibi transcripserint. Et quia humana præsumptio semper crescit, istam unius ex tribus designandi consuetudinem tandem transmutarunt in plenam nominationem. At Canones semper improbarunt. Etenim Latinum Cypriorum Regem, quod Nicosiensis Ecclesiæ electuro Capitulo duos nominare, & ad alterius electionem compellere vellet, quasi ex antiqua Græcorum, in quorum jura successerat, consuetudine, graviter arguit Pontifex Innocentius tertius. (L. 30. Ep. 202.) Damnat etiam apud Gregorium nonum Cœlestinus tertius consuetudinem, qua per Antiochenum & Hierosolymitanum Patriarchatum Monachi tres à se electos Regi aut Comiti Tripolitano, unum ex ipsis designaturo præsentabant. (L. 1. tit. 6. c. 14.) Quem morem an illic à Græcis invectum invenerint, an secum è Gallia portaverint nostri Flandri & alii Franci, est mihi ignotum. Certè quod istic non invenerint, fortissimè suadet suprà laudatum Edictum Joannis Cantacuzeni. Est enim illorum in Palestinam accessu multò posterius. Quidquid sit, eandem violentiam viguisse apud Hibernos, lucet ex ejusdem Innocentii apud Gregorium nonum Epistola ad Cardinalem suum istic Legatum. (L. 1. tit. 6. c. 28.) Istum morem apud *Gesta Dei per Francos* insigniter depingit operi præfixa vita Guilielmi Metropolitæ Tyriorum: *Ea est in terra ultra-marina Patriarchæ Hierosolymitani electionis ratio, quæ & Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum, ut duos legant Canonici, Regique offerant, qui de eis unum capiat, ita ut, si manè offerantur, intra vesperarum signum, si vesperi post decantatum officium, die altero unum Rex eligat. Hanc rationem secuti sunt Apostoli, mortuo Juda ut duos legerint, Josephum Justum & Matthiam. Hanc & in Terra sancta adhuc servant. Ita Rex elector est, & quem vult capit.* Verùm Apostoli suos duos electos non ad Regem, sed ad Divinam Majestatem retulerunt. Ista ad Regem relatio per Romanam Ecclesiam nunquam fuit probata.

* * * * * * * * * * * * *

CAPUT II.

Exponitur Barbarorum Regum in Antistitum electiones violentia.

ROmanum Imperium fuisse tutelam Ecclesiasticæ disciplinæ, & hanc ab illius dilaceratoribus barbaris fuisse insigniter etiam laceratam, res ipsa clamat, & in suis litteris amarè queritur Sanctus Avitus Archiepiscopus Viennensis. Singulariter passæ sunt Canonicæ Antistitum electiones. Summè in hac re Barbarus fuit Hunnericus Wandalorum in Africa Rex, de quo in vita Sancti Fulgentii Ruspensis in Byzacena Provincia Episcopi Ferrandus Diaconus Carthaginensis: (Cap. 16.) *Regalis authoritas Episcopos ordinari prohibuerat, nec viduatis plebibus provideri Pastores licebat.* Duravit Barbaries usque ad Hildericum Regem, natum ex matre Catholica, de quo idem Ferrandus: (Cap. 28.) *Mors Trazamundi Regis, & mirabilis bonitas Hilderici regnare incipientis, Ecclesiæ Catholicæ per Africam constituta libertatem restituens, Carthaginensi plebi proprium donavit Antistitem Bonifacium, cunctisque in locis Ordinationes Pontificum fieri clementissima authoritate mandavit.* Nempe pessimi Ariani fuerant Hilderici Antecessores, ideoque Episcopis destitutam Africanam Ecclesiam, tamquam ovem sine Pastore, sperabant circumscribere in suam perfidiam.

Odoacer Herulorum in Italia Rex item Arianus fuit nonnihil humanior. Canonicas Orthodoxorum Episcoporum electiones & consecrationes permisit avitæ libertati, excepta tamen Romana Ecclesia, cujus Electum à se comprobari voluit, & sine suo consensu, atque authoritate non consecrari. Cur hac servitute solam Romanam vexaverit Ecclesiam, discere possis ex Synodalibus Felicis tertii Pontificis litteris ad Clerum Provinciæ Bithyniæ & civitatis Constantinopolitanæ: (Conc. 2.) *Quoties intra Italiam propter Ecclesiasticas causas colliguntur Domini Sacerdotes, consuetudo retinetur, ut Successor Sedis Apostolicæ ex persona cunctorum totius Italiæ Sacerdotum cuncta constituat, qui caput est omnium.* In Justiniani Digestis Marcianus Jurisconsultus ex Severi Imperatoris Rescripto omne Romanum Imperium dividit in urbem, Italiam, & Provincias; quod nempe eo usque, licèt per Cæsarem Augustum in undecim Regiones, ac deindè per Adrianum in quatuor administrationes distributa, quasi tamen indivisa esset Italia, utpotè priùs per Constantinum Augustum divisa in Provincias. Universam ipse Princeps per Vicarios Legatos, carentes mero Imperio, administrabat. Quam formam in Ecclesiastica etiam Hierarchia valere voluit Sanctus Petrus Apostolus, omni Italiæ usque ad Transpadanam, cujus caput Mediolanum, & cui semper fuerunt jura propria, Regionem noluit esse ullum Metropolitam, nisi Episcopum Romanum. Et omnes subjectos Episcopos quoad confirmationem, consecrationem, Synodum, aliaque omnia sanxit ab ejus manu dependere. Ex isto princi-

pio etiam Odoacer Rex de solius Romani Episcopi persona voluit intra Italiam esse securus, ideoque illum solum sine suo assensu & jussione non consecrari: quod ejus in potestate essent omnes Episcopi alii, atque ejus arbitrio in omnibus agerentur. Quam violentiam prosecutus est etiam Odoacri & Herulorum devictor atque ejector Theodoricus Gothorum in Italia Rex, imò & Gothorum Triumphator Augustus Justinianus. Hic enim, habendæ in Ecclesiam potestatis avidissimus, dixit nihil à se induci novum, sed in Gothorum jura dumtaxat succedi. Jus à violentia non distinxit. Duravit miseria usque ad Constantinum quartum Imperatorem, de quo in Benedicti secundi Pontificis vita Anastasius Bibliothecarius: *Benedictus suscepit divales jussiones clementissimi Constantini, magni Principis, ad venerabilem Clerum & populum, atque felicissimum exercitum Romanæ civitatis, per quas concessit ut persona, qui electus fuerit ad Sedem Apostolicam, è vestigio absque tarditate Pontifex ordinetur*. Et hinc intellige eundem Anastasium scribentem de Pelagio secundo: *Hic ordinatur absque jussione Principis, quod Longobardi obsiderent Romanam*
Lib. 1. cap. 40. *civitatem*. Quam Principis jussionem fuisse etiam postulatam pro Gregorio Magno, ipsumque sine illa consecrari non potuisse, in ejus vita affirmat Joannes Diaconus. Pergit Anastasius de proximo Benedicti secundi Successore Joanne quinto: *Hic post multorum Pontificum tempora vel annorum, juxta priscam consuetudinem à generalitate in Ecclesia Salvatoris electus est, atque exinde in Episcopum introductus*. Utique sine jussione Principis. Verùm Justiniani secundi insolentia fretus, & quorundam populorum ambientium inquietudine motus Ravennæ Exarchus, servitutes reparare conatus est in Papæ Canonis electione, duravitque miseria usque ad Gregorium secundum, qui Leonis Isauri impietate compulsus, Constantinopolitani Imperii jugum plenè excussit.

A Justiniano primo expulsos Gothos subsecuti in Italia sunt Longobardi, de quorum Rege Agilulpho scribit ad Mediolanensis per Constantii Episcopi mortem vacantis Ecclesiæ Clerum
Lib. 8. Ep. 65. & populum Magnus Gregorius: *Illud autem, quod vobis ab Agilulpho judicatis scriptum, Dilectionem vestram non moveat. Nam nos in hominem, qui à non Catholicis, & maximè à Longobardis eligitur, nulla præbemus ratione consensum. Nec si alicujus præsumptionis usurpatione factus fuerit, in locum vel Ordinem Sacerdotis illum suscipimus, quia Vicarius Sancti Ambrosii indignus evidenter ostenditur, si electus à talibus ordinetur. Nec enim est quod vos hac ex causa deterreat, vel aliquam vobis necessitatem incutiat. Quia undè possint alimenta Sancto Ambrosio servientibus Clericis ministrari, nihil in hostium locis, sed in Sicilia & in aliis Reipublicæ partibus, Deo protegente, consistit*. Deusdedit Diaconum in Constantii locum Canonicè elegerat Mediolanensis Ecclesia, at verò alium nominarat, & consecratum volebat Agilulphus Longobardorum Rex, minitatus manum Regiam in omnes Ecclesiæ facultates. Verùm minas istas, quod plures possessiones apud Siculos haberet Sancti Ambrosii Ecclesia, uti vanas risit Sanctus Gregorius, Deusdedit confirmavit in Episcopum, jussitque consecrari: præsertim quod non solùm Longobardus & Barbarus, sed etiam Hæreticus esset Agilulphus, ideoque omni gratia & dispensatoria dissimulatione indignus. Quod Agilulphus, ejusque Foro-Juliensis Dux Gisulphus etiam Aquilejensis Ecclesiæ electioni se immiscuerint, atque ita istius in duos Metropolitas secandæ Provinciæ ansam dederint, scribunt in Magni Gregorii vita Joannes Diaconus, & in sua ad Eutropium appendice Paulus Aquilejensis. Regi item Desiderio, ad Ravennatem Ecclesiam nominanti nescio quem Michaelium, insigni constantia obviavit Stephanus tertius Pontifex: advocato Pippini Francorum Regis brachio extrusit nominatum, jussitque celebrari Canonicam electionem, uti in litteris ad Carolum Magnum testatur Adrianus primus.

Etiam Hispaniam intravit hęc iniquitas. Lucet ex Canone tertio Synodi Barchinonensis, mandante nullum deinceps Laicum provehi ad Episcopatum *per Sacra Regalia*. Id est, per sacras Principis litteras, seu per Regiæ nominationis codicillos. Sub Richaredo Rege habita ista Synodus conversam recenter ab Ario ad Christum gentem Gothorum & Hispanicam Ecclesiam reformat, ideoque mandat Laicos deinceps Regia nominatione in Episcopos contra Sardicensem Canonem non exaltari. Supponit ergo abusum illum anteà viguisse. Et quia Sacra Regalia solis Laicis vult deinceps non patrocinari, Presbyterorum ac Diaconorum in Episcopos nominandorum consuetudinem videtur recens Orthodoxo Regi, ne nimis offenderet, non abstulisse. Et hinc ad Braulionem Cæsar-Augustæ Episcopum scribit Sanctus Isidorus eo tempore Metropolita Hispalensis: *De constituendo Episcopo Tarraconensi non eam, quam petisti, sensi sententiam Regis, sed tamen & ipse adhuc ubi certius convertat animum, manet illi incertium*. Lucidè supponit Regi fuisse morem constituendi seu nominandi. Loquitur de Rege Seginando. Quamobrem quarta, sub eodem Rege celebrata, Toletana Synodus generatim statuit: *Ille deinceps Sacerdos non erit, quem* Cap. 19.
nec Clerus nec propriæ civitatis populus elegit, vel authoritas Metropolitani, vel Comprovincialium Sacerdotum assensus non exquisivit. Statuere se profitetur adversus perniciosam consuetudinem, quæ Majorum statuta præteriens, Laicos, milites, ambitiosos, criminosos non destitit etiam per Simoniam evehere in Cathedras Pontificales. Majorum statuta hic omninò sunt laudata Synodus Barchinonensis. Permissam sibi nominandi consuetudinem non cessarant etiam ad promovendos Laicos extendere Reges, ideoque Canonicas electiones plenè restituit, & Regiam nominationem omninò extinxit laudata Toletana Synodus. Sed neque huic Reges obedierunt. Etenim in illustrium virorum Catalogo scribit de Eugenio secundo Toletano Archiepiscopo Successor ejus Sanctus Hildephonsus: *Eugenius prin-* Cap. 14.
cipali Chindasvinthi Regis *violentia in Pontificatum est adscitus*. Et de ipso Hildefonso habet in dicti Catalogi appendice successor ejusdem Julia-

Julianus, *Hildefonsus principali* Reccesvinthi Regis *violentia Toletum ex Agalliensi Monasterio reducitur, atque ibi Pontifex surrogatur*. Uterque Scriptor utitur voce *Principali violentia*: Quod laudato quartæ Toletanæ Synodi Decreto utraque promotio repugnarit. Haud dubiè fuerint & alia ejusmodi exempla. Etenim ad præviæ, suo arbitrio dandæ, licentiæ necessitatem isti Reges adstrinxere Canonicas electiones, atque ita nominare semper posse prætendebant, & frequenter possint omninò nominasse. Et hinc duodecima sub Flavio Ervigio Rege Toletana Synodus graviter queritur de nimium longis Ecclesiarum vacationibus, atque edicit causam: *Dum longè lateque diffuso tractu terrarum commeatur, impeditur celeritas nuntiorum, quo non queat Regis auribus decedentis Præsulis transitus innotesci, aut de Successore morientis Episcopi libera Principis electio præstolari*. Per liberam Principis electionem quidam malè intelligunt nominationem: intelligitur per Regem data eligendi licentia. Defuncti Episcopi mortem vidua Ecclesia solebat per Legatos significare Principi, & supplicare eligendi licentiam, suique Electi confirmationem per eosdem rursum Legatos postulare: qui Legatorum per vastissimam Hispaniam ad Toletanam urbem itus & reditus frequenter erat longi temporis, adeoque Ecclesias cogebat dudum vacare. Hinc malum istud sanatura, ac ambitiosæ & violentæ Majestati gratificatura Synodus Regi permittit nominationem per omnem Hispaniam, ea tamen lege ut omnes nominati probentur & confirmentur à Primate Toletano. Ita non tantum Clerum & populum eligendi, sed etiam Metropolitas confirmandi jure exuit, in horum tamen solatium adjungens, ut quivis novellus Episcopus intra tres à sua consecratione menses proprio Metropolitæ suam personam repræsentaret. Quidquid alii dicant, hic est legitimus Canonis sensus, atque ita lucet à quarta usque ad hanc duodecimam Toletanam Synodum Hispaniarum Reges non jure, sed per violentiam nominasse. Quod deinceps semper nominare perrexerint, docet decimæ sextæ Synodi Canon duodecimus. Illic Egicanes Rex in Sigeberti Primatis Toletani, ob perduellionem & læsam Majestatem degradati, locum laudatur nominasse Felicem Archiepiscopum Hispalensem, Hispalensi autem Ecclesiæ Faustum Bracharensem, & Bracharensibus Felicem Pontucalensem Episcopum præfecisse. Ex quibus omnibus insigniter splendet Regum nostrorum germanè Catholica pietas, qui vix ex jure Regio, sed ex solo semper Ecclesiæ indulto se nominandis Episcopis miscuerunt. Nullum olim Abbatem leguntur nominasse.

Cap. 6.

Omnium violentissimi hac in re fuerunt Merovingii Francorum Reges. Clodoveus videtur se servasse innoxium, at verò de ejus filio Theodorico, & per ipsum intruso in Arvernensem Ecclesiam Apollinari scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: *Apollinaris abiens ad Regem, oblatis multis muneribus in Episcopatu successit Euphrasio, quo quatuor abutens mensibus migravit à sæculo*. Et de Gallo per eundem Theodoricum ad Arvernensem Ecclesiam promoto scribit in vitis Patrum: *Tunc germen istud iniquum cœpit pullulare, ut Sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis*. Ita fuit usque ad Dagobertum Regem, de quo scribit in Sancti Eligii Tornacensis Episcopi vita Sanctus Audoenus Archiepiscopus Rotomagensis: *Crudeliter in diebus illis Simoniaca Hæresis pullulabat in urbibus, & in cunctis finibus Regni Francorum, maximeque de temporibus Brunichildæ infelicissimæ Reginæ usque ad tempora Dagoberti Regis. Violabat hoc contagium Catholicam Fidem; solicitè tamen pro hoc invigilabant sancti viri Eligius & Audoenus, & communi cum cæteris viris Catholicis habito consilio, suggesserunt Principi & ejus optimatibus, ut hoc mortiferum virus cito deleretur de Corpore Christi, quod est universalis Ecclesia. Habuit itaque effectum pia eorum petitio, & libenter obtinuerunt quod devotè rogaverunt*. Laudat solam à Rege Dagoberto cessam Simoniam, quod tamen etiam cesserit nominationem Regiam, lucet ex Chronico Senonensis Monasterii ad Sanctum Petrum Vivum: *Temporibus Dagoberti Junioris refulsit Sanctus Ebbo Archiepiscopus Senonensis. Totius populi & Cleri acclamatione & consensu Regis, in Pontificali Sede locatus, claruit signis & virtutibus*. An plenè cesserit, ignoro. Quidquid sit, quod Theodorici frater Clotarius Rex, quibusdam Ecclesiis Canonicam electionem quidem permittens, eligendam tamen personam designaverit, & aliam eligi non fuerit passus, ostendit laudatus Gregorius in exemplo Catonis & Euphronii Electorum ab Ecclesia Turonensi. Quod sanctum Romanum Rotomagensem Archiepiscopum etiam nominarit, testatur hujus vita publicata per Nicolaum Rigaltium. Pergit Gregorius de Rege Guntramno: *Cum juramento Rex pollicitus fuerat se nunquam ex Laicis Episcopum ordinaturum. Sed quid humana pectora non cogit auri sacra fames?* Lamentatur Regem sui juramenti fuisse prævaricatorem. Episcopatus hominibus Palatinis ac aliis Laicis fuisse passim à suis Regibus venditos Gregorius assiduè lamentatur. Et hæc est Simoniaca Neophytorum Hæresis, quam è Galliis eliminasse laudatur Sanctus Gregorius Magnus. Adversus eandem sub Vigilii Pontificatu statuerat quinta Aurelianensis Synodus: *Nulli Episcopatum præmiis aut comparatione liceat adipisci, sed cum voluntate Regis, juxta electionem Cleri & plebis, sicut in antiquis Canonibus tenetur scriptum, à Metropolitano Pontifex consecretur*. Et tertia Synodus Parisiensis: *Nullus civibus invitis ordinetur Episcopus, nisi quem populi & Clericorum electio plenissima quæsierit voluntate. Non Principis Imperio, neque per quamlibet conditionem ingeratur*. Hoc modo ingestum seu intrusum extrudi mandat & degradari. Nempe quod istæ Synodi non potuerant, evicit Gregorius, ejusque Decreta non solùm quinta Synodus Parisiensis, sed & in hujus confirmatorio Edicto, nominandi violentiam abdicans, recepit Rex Clotarius secundus: *Defunctionis nostræ est, ut Canonum statuta in omnibus conserventur, & quod per tempora ex hoc prætermissum est, vel de hinc perpetualiter observetur. Ita ut Episcopo decedente in loco ipsius à Clero & populo eligatur, & si persona condigna*

L.3. C.2. L.2. c.1. L.4.c.11, 15.16. L.8.c.22. Cap. 10.

condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur. Vel certè si de palatio eligitur, per meritum personæ & doctrinæ ordinetur. Restituit electiones Canonicas, ac sibi nihil reservat, quam quod electus Regio assensu comprobari debeat, & citra ipsum non possit à Metropolita consecrari. Ad hæc verba, *Vel si de palatio eligitur*, scribit in libris de Sacerdotii ac Imperii concordia illustrissimus
L. 8. c. 5. DominusPetrus de Marca: *Clausulæ ultimæ sententia hæc est; ab electione Cleri & populi excipi viros eximios, qui in Palatinis obsequiis lateri Principis adhærentes, hanc gratiam promeriti essent.* Ego existimo ipsos non ab electione Canonica, sed à sola Neophytismi, quem penitùs proscribendum jusserat Magnus Gregorius, irregularitate eximi: Eos vetusto per avitam consuetudinem acquisito jure, dummodò virtutum & doctrinæ meritis pollerent; essentque Canonicè electi, Rex noluit privari. Rectè addit laudatus Petrus de Marca: *Quamvis intra hos limites non se continuerit Regia Majestas.*

Etenim Clotarii Posteros ad ejeratam violentiam rediisse docet, qui medio post Sanctum Gregorium sæculo floruit Monachus Marculphus, inter cujus Regales formulas exstat etiam Præceptum de Episcopatu, seu solemne instrumentum, cujus tenore Francorum Reges tunc solebant nominare Episcopos, in cujus scholio scribit Hieronymus Bignonius: *Ex hac formula apparet, non observata fuisse* tertiæ *Synodi Parisiensis Decreta, quæ Childeberti Regis tempore, Pontificante Germano, habita est*, rigideque vetat Episcopos per Regem nominari. Notanda sunt hæc formulæ verba: *De defuncti Episcopi Successore solicitudinem congruam una cum Pontificibus vel Proceribus nostris plenius tractantes, decrevimus illustri viro, vel venerabili illi in ista urbe Pontificalem in Dei nomine committere dignitatem.* Exponit memoratus Bignonius: *Ut magis ritè & secundùm Canones electus videretur, non Regis tantùm Imperio est constitutus.* Non solus, sed cum suo Episcoporum & Procerum consilio Rex nominabat. Quod etiam Abbates nominare soleret, lucet ex privilegio, quod Corbejensi Monasterio dederunt Bentefridus Ambianensis Episcopus & Rex Theodoricus. Pro grandi privilegio dant illi Canonicam, cujus tamen faciendæ facultas, & factæ confirmatio peti debeat, electionem. Quod nempe anteà, uti ex Regio Præcepto lucet, Rex nominasset. Posteriores Merovingii Reges & Ecclesiam & Rempublicam tractarunt adeò malè, ut non solummodò Clerum ac ejus disciplinam, sed omnem pessumdederint Christianitatem, cui reparandæ necessarius fuit Romanæ Ecclesiæ Legatus, gloriosus Martyr Bonifacius, non sine causa appellatus Apostolus Francorum.

Eadem violentia grassata fuit etiam apud Anglos. Etenim de Mertiorum Rege, quem insigniter laudat, Welphero adjungit Gulielmus
Fol. 27. Monachus Malmesberiensis: *Verùm enim verò hæc & quæcumque ejus bona inficit ac deprimit gravis Simoniæ nota, quod Regum Anglorum primus sacrum Londoniæ Episcopatum cuidam Wynæ ambitioso venditarit.* Eadem lepra Regem Hardecnut laborasse, ideoque, quod Clerum pro Ecclesiæ dignitate & Canonum observantia deprecantem exaudire nollet, divinitus fuisse punitum testatur
in suis Annalibus Simeon Monachus Dunelmensis. L. 3. c. 9. L. 1. c. 1. Addit ab Osvvyno Rege fuisse eadem violentia datas Abbatias. Malum adeò incruduit, ut etiam Sanctus Dunstanus Cantuariensium Archiepiscopus Osvvaldo Vigornensem Episcopatum petierit ab Eduardo Rege, ac impetrarit; An. 960. Quod nempe nulla amplius esset illic memoria Canonicæ electionis. Unde & plenissimè illic vigebat Regia Antistitum investitura. Etiam Sanctum Wilfridum ad Eboracensem Ecclesiam fuisse à Rege nominatum testatur prior Richardus. Quam violentiam etiam in Scotia viguisse L. 1. c. 6. disces ex vita Sancti Livini. Nata fuit ex duabus Cap. 9. præsertim causis. Prima fuit Barbarorum suspiciosus timor & mala conscientia, ex qua fidos sibi voluerunt Episcopos atque Abbates, qui populum Romano Imperio non redderent. Altera fuit avaritia, pessimaque Simonia. Et hæc apud multos fuit causa principalis. Quocirca, Henrico secundo Anglorum Regi, avitas Henrici primi, quas inter erat & Regia nominatio, leges stabilire paranti, rectè respondit Sanctus Thomas Primas Cantuariensis, ipsas non esse Evangelicas aut Christianas, sed violentias & consuetudines Barbarorum.

CAPUT III.

Exponitur Privilegium, quod ab Apostolica Sede habuerunt Pippinus Francorum Rex, ac ejus filius Carolus Magnus.

PIppinus Francorum primò Dux ac Major domus, quem Romani vocant Magistrum Officiorum, deindè per Zachariam Pontificem creatus Rex, cum laudato Bonifacio & civilem & Ecclesiasticam disciplinam restituere insigniter cœpit, & quoad Antistitum promotiones habuit se varium, quandoque nominans, quandoque concedens Canonicam & liberam electionem. Etenim de Wandone Abbate dignitatem deponente scribit Chronicon Monasterii Fontanellensis: *Tunc una cum consensu & generali voluntate fratrum elegit pro se venerabilem virum Astrulphum. Quo facto petitione missa ad Pippinum Principem, obsecrat ut suam & fratrum electionem comprobans, sua ex auctoritate idem Astrulphus huic* Cap. 12. *Cœnobio præficeretur. Quod & factum est.* Et infrà: Cap. 13. *Astrulphus Abbas constituitur cum consensu ac electione fratrum, annuente ordinationi eorum pio Principe Pippino.* Et magnum Belgii Chronicon: *Hildolphum Pippinus Rex, suggestione Cleri & plebis* Fol. 39. *Trevericæ, eidem Metropoli constituit Episcopum.* Hoc est, Canonicæ electioni dedit Regium assensum. Et ad ejus filium Carolum, qui Ravennatis Archiepiscopi eligendi licentiam à se peti, suumque electioni Legatum adesse prætendebat ex nupero sui Patris simili facto, scribit Pontifex Adrianus primus Ravennatem Ecclesiam à

sola semper Apostolica Sede postulasse eligendi licentiam, & Pippini Legatos electioni isti nunquam adfuisse, nisi soli nuperrimæ, idque non ad ipsam dirigendam aut comprobandam, sed dumtaxat ad Michaelium, quem Desiderius Longobardorum Rex sua nominatione intruserat, extrudendum. Laudat Pippinum à nominationis violentia fuisse adeò alienum, ut ad Romanæ Ecclesiæ jussionem extruserit & alios nominatos. Et Suessionensis, quam sub Pippino adhuc Majore domus celebravit Martyr Bonifacius, Synodi primus Canon Nicænos & alios antiquos Ecclesiæ Canones mandat promulgari & servari deinceps per omne Regnum, atque ita reparari Ecclesiasticam disciplinam, *Quæ in diebus priorum Regum dissipata corruit.* Exponit in litteris ad Sanctum Cutbertum Cantuariensem Archiepiscopum laudatus Bonifacius: *Statuimus ut Ecclesiæ jura*, inter quæ omninò est Canonica electio, *recuperentur.* Ep. 105.

Quod tamen & Abbates & Episcopos Pippinus quandoque nominarit, non est negandum. Etenim de Ragnifrido Rotomagensi Episcopo, à Clericis suis apud dictum Regem accusato, scribit præfatum Chronicon Monasterii Fontanellensis: *Ragnifrido ejecto, Episcopatus Rotomagensis Ecclesiæ datus est Remigio, fratri gloriosi Regis Pippini hoc anno, qui est ab Incarnatione Domini nostri* JESU CHRISTI *septingentesimo quinquagesimo quinto.* Et de Abbate Widone: *Defuncto Astrulpho Patre Monasterii Fontanellensis, statim Wido ad Palatium ire deliberavit, plurima donaria auri argentique secum deferens, quæ Pippino Regi à suis satellitibus collata, ut optaverat, Abbas constituitur, anno secundo, postquam idem Pippinus Regale adeptus fuerat fastigium, qui est annus Domini septingentesimus quinquagesimus tertius.* Hæc in litteris ad Sanctum Amulum Archiepiscopum Lugdunensem, in Registro Sancti Lupi Abbatis Ferrariensis exstantibus, conciliat Wenilo Metropolita Senonensis: *Prudentiæ vestræ Dominus noster Rex*, Carolus Calvus, *jussit nobis suggerere non esse novitium aut temerarium, quod ex Palatio honorabilioribus maximè Ecclesiis procurat Antistites. Nam Pippinus, à quo per maximum Carolum & religiosissimum Ludovicum Imperatores duxit Rex noster originem, exposita necessitate hujus regni Zachariæ Romano Papæ, in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus accepit consensum, ut acerbitati temporis industria sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur, ne forte simplicitate Pontificum posset contingere, quod in Æduorum urbe evenit.* Etenim Modoinus Æduensis Episcopus in nupero adversus Pippinum Aquitaniæ Regem bello fuerat Regi Carolo infidelis. Et Rempublicam & Ecclesiam Pippinus primus Rex accepit desolatissimam, ideoque omnia reparaturo Zacharias Pontifex dispensatoriè concessit duas facultates: Episcopos quandoque ex notæ & probatæ fidei Palatinis assumendi, nec non & eosdem nominandi. Concessit id *acerbitati temporis:* quousque illa duraret. Eaque durante, non quosvis, sed solos sui Palatii Clericos aut Laicos, qualis fuit frater ejus Remigius, potuit Pippinus nominare. Palatinos Episcopalibus Cathedris violenter intrudere est antiquus Regum Barbarorum mos. Eum etiam à Merovingiis Regibus usitatum impetravit à Zacharia Pippinus sibi ad tempus indulgeri.

Lib. 1. c. 11.

Epist. 81.

Quæstio est, an similem nominandi facultatem ab Adriano primo Pontifice, vel Leone tertio habuerit etiam Carolus Magnus? In laudatis ad Sanctum Amulum litteris affirmare videtur jam dictus Wenilo. Etenim post exaggeratum Pippini Regis indultum prosequitur: *Proindè suppetere, ut honorem à Papa Romano Majoribus ejus, & Regibus & Imperatoribus concessum, & à Lugdunensis Ecclesiæ Metropolitanis nunquam hactenus infirmatum, à vobis, nulla vestra injuria, consequatur.* Caroli Calvi Majores, Reges & Imperatores, sunt omninò Carolus Magnus & Ludovicus Pius. Et hinc eundem Magnum Carolum, quod Augiensi & S. Galli Monasteriis fecerit liberæ & Canonicæ electionis gratiam ac privilegium, laudat in Joanne quintodecimo Episcopo Chronicon Ecclesiæ Constantiensis. Nempe nominandi jus habebat Carolus, ideoque electionis restitutio fuit ejus gratia ac beneficium. Idem censent, quotquot nominandi & investiendi jura confundunt: Investituram enim ab Adriano primo fuisse Carolo datam constanter asseverant.

At certum est errare. Etenim istud, quod nullibi exstat authenticum, & cujus sensum ac compendium ex Sigeberto Gemblasensi aut alio id genus Scriptore in suas distinctiones transtulit Gratianus Monachus, Adriani indultum sic habet: *Adrianus Papa cum universa Synodo definiunt Archiepiscopos & Episcopos per singulas Provincias à Carolo investituram accipere, & ut nisi à Rege laudetur & investiatur, Episcopus à nemine consecretur.* Exponit ibidem in Decreto, quo indultum istud innovavit, & ad Othonem primum Imperatorem extendit, Leo octavus: *Quod si à Clero & populo quis eligatur Episcopus, nisi à Rege laudetur & investiatur, non consecretur.* Electionem palam distinguit ab investitura, & hanc solam Principi concedit. Et hinc in litteris ad Ludovicum tertium Francorum Regem scribit pro Canonica electione Hincmarus Metropolita Remensis: *Sic Atavus vester Carolus, & Abavus Ludovicus Imperatores intellexerunt, & ideò in primo libro Capitularium suorum promulgaverunt.* Eorum, per quæ omnibus Ecclesiis liberam Episcopi electionem stabiliunt secundùm Canones, Capitularia adducit. Et in litteris ad Manassem Remensium Metropolitam Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Non licet Regibus electionibus Episcoporum se immiscere, vel aliqua eas ratione impedire. Francorum etiam Reges Carolus & Ludovicus Episcoporum electiones Ecclesiis concesserunt, quod & in suis Capitularibus scriptum reliquerunt, & in Conciliis Episcoporum Provincialibus sanciri permiserunt.* Caroli Magni Capitularia apud Ansegisum Abbatem Lobiensem, Ludovici Pii Capitularia habes apud Jacobum Sirmondum post primam Synodum Aquisgranensem. Ludovicus Pius etiam cunctis Monasteriis reddidit electionem Canonicam, & omnes suos posteros ad Capitulo huic non contraveniendum rigidè obligavit. Quæ omnia Capitula nulli privilegio renuntiant, sed antiquos

Dist. 63. c. 22. 23.

Ep. 12. c. 3.

Ep. 102.

quos

quos Ecclesiæ Canones, quod est germanum Regis officium, dumtaxat exequuntur, & mandant observari. Carolo Magno Adrianus primus Episcoporum nominationem adeò non concessit, ut ab illo vetuerit etiam eligendi licentiam postulari, ejusque Legatos adesse aut misceri electioni Episcopi Ravennatis. Et certè nominandi privilegium habens Carolus, qui dictæ electioni misceri instantissimè prætendit, cunctis ubique suis Ecclesiis liberam electionem nequaquam permisisset. Quod etiam Abbatum electionibus se passim non miscuerit, lucet ex Chronico Monasterii Laurishamensis: *Gundelando Abbati substituitur Helmericus fratrum electione, & gloriosi Regis Caroli institutione.* Hoc est, dato in electionem Regio consensu. Et proximo ante Adriani Pontificis mortem anno celebrata, cui ipse Carolus assedit, Francofordiensis Synodus statuit: *Ut Abbas in congregatione non eligatur, ubi jussio Regis fuerit, nisi per consensum Episcopi loci illius.* Antiqua quorundam Regum consuetudo, & in Ecclesias mitior violentia Canonicam electionem permisit quidem, verum de prævia sua licentia. Hanc consuetudinem laudata Synodus implicitè evacuat, mandans non sufficere licentiam istam, sed accedere debere & consensum Episcopi. Adeò remotus fuit Carolus à jure nominandi Abbates. Sanctorum Canonum adeò observans passim fuit Ludovicus, ut etiam fratrem suum Drogonem, Trudonopolitani Cœnobii Abbatem, non nisi per Canonicam electionem ascendere voluerit ad Episcopatum Metensem. Ita scribit ejus Astrologus in suis Annalibus.

Epist. 10.

An. 779.

An. 823.

Dico, *Passim*. Etenim in Besuensis Monasterii Chronico scribit de Ludovico Pio Imperatore Joannes Monachus: *Betthone Episcopo defuncto Albericum virum dignum Episcopatu, Ecclesiæ Lingonensi constituit.* Et magnum Belgii Chronicon: *Sanctus Fredericus adeò laudabiliter vixit, ut abeunte Rixfrido Ludovicus Imperator Ecclesiæ Trajectensi mandaret, quo dilectus sibi Fredericus eligeretur in Episcopum.* Quod eligendæ personæ designatio sit vera Regiæ nominationis & Laicæ intrusionis species, eleganter ostendit in litteris ad Ludovicum tertium Francorum Regem Hincmarus Metropolita Remensis: *Si quando petitam apud vos electionem conceditis, illum debent Episcopi & Clerus & plebs eligere, quem vos vultis & quem jubetis, quæ non est divinæ legis electio, sed humanæ potestatis extorsio. Si ita est, ille malignus spiritus, qui per serpentem primos nostros parentes in Paradiso decepit, & inde illos ejecit, per tales adulatores in aures vestras hæc sibilat.* Nihil tale in divinis Scripturis, sacris Ecclesiæ Canonibus, aut legitimis Principum constitutionibus affirmat reperiri, & adjungit: *Sed talia dicta infernus evomuit.* Prima enim Canonicæ electionis qualitas est libertas. Quod Carolus Magnus & Ludovicus Pius etiam citra omnem electionis fucum quandoque dederint Episcopatus & Abbatias, lucet ex Sancti Galli Monacho, Chronico Monasterii Fontanellensis, aliisque vetustis Francorum Annalibus. Et quidem de Virdunensi Ecclesia scribit in ejus Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis: *Ab ipsis fidei rudimentis usque ad tempus illud*, utique Caroli Magni, *semper in Dei nomine Pontificis valuit electio Cleri & populi. Et si in quibusdam Principes leguntur favorem & consensum præstitisse, nusquam tamen inveniuntur electionem vetuisse Pontificis ordinandi, aut factam immutasse.* Primum istic Regia nominatione intrusum affirmat fuisse nescio quem Petrum gente Italum, qui Carolo Magno Trevisanam civitatem tradiderit. Et hanc Simoniacam violentiam addit fuisse extremam Virdunensium ruinam. Nempe pinguia ista Sacerdotia semper fuerunt Regibus quasi pomum scientiæ boni & mali, à cujus contactu varia cupiditas, præsertim sacra auri fames, nunquam plenè potuit manus cohibere. Et adversum tales Ludovici excessus omninò agunt sexta Parisiensis Synodus, & secunda Aquisgranensis, sub hoc titulo: *Hæc sunt Capitula, quæ à vestra Pietate adimpleri postulamus*; ponentes etiam legitimam promotionem Episcoporum, Abbatum, atque Abbatissarum.

Fol. 55.

Ep. 12. c. 3.

Lib. 1. c. 15. 16.

Fol. 117.

Et adducta in contrarium argumenta prætensum privilegium nullo pacto evincunt. Etenim Wenilo Senonensis Episcopus palam pro nobis facit, disertè professus nulli Regi fuisse tale privilegium, nisi soli Pippino. Subjuncta & nobis objecta ejus verba sunt studio subobscura ac involuta. Prætendunt Pippini privilegium fuisse perpetuum, atque ita ad Carolum item Magnum & Ludovicum Pium, adeoque & ad Carolum Calvum omninò pertinere ac pertinuisse. De Wenilone Episcopo suo verè in sui ad Sanctum Petrum Vivum Monasterii Chronico scribit Clarius Monachus Senonensis: *Wenilo nobilitate præcipuus, & ingenio acutus.* Verùm ejus subtilitates adeò non curavit Sanctus Amulus, ut Bernum Caroli Regis nominatum & propinquum plenè excusserit, restitueritque Canonicam electionem. In Episcopum Augustodunensem electus & consecratus fuit Althæus, prompteque obedivit Rex Carolus, uti lucet ex Regio ejus Præcepto, quod fratres Sammarthani, Galliæ Christianæ Collectores, suo Æduensium Episcoporum Catalogo inseruerunt.

Quo fine, & qua potestate Carolus Magnus Augiensi & Sancti Galli Monasteriis dederit Canonicæ electionis privilegium, laudatum Constantiensis Ecclesiæ Chronicon palam exponit: *Joannes Episcopus duorum Cœnobiorum*, videlicet Augiensis & Sancti Galli, *regimen suscepit, qui & tres Nepotes suos educavit, quibus in tribus illis locis post suum discessum honorem distribuere cogitavit.* Primum Episcopatus Constantiensis, alterum Sancti Galli, tertium Augiensis Monasterii disponebat facere hæredem: *Quo comperto, utriusque Cœnobii fratres Episcopum pariter adierunt, rogantes ut privilegia eis apud Principem, ac potestatem eligendi impetraret, se verò, si hoc fieret, Nepotes ipsius sibi Abbates electuros polliciti sunt; quod ille consentiens se facturum promisit.* Abbatias Episcopis, imò & Laicis in commendam & quasi in proprietatem dare cœpit Carolus Martellus: quæ detestanda iniquitas non solùm diu permansit apud Francos, sed & in alia Regna ac Provincias irrepsit. Nec soli Reges aut Laici Principes, sed & plures Episcopi eandem vio-

violentiam Monasteriis intulerunt. Ita ergo & Joannes Episcopus duas istas Abbatias accepit aut invasit. Et quia Carolus Magnus iniquitatem istam exstirpare cœperat, dictorum etiam Monasteriorum fratres illi per Episcopum, doloso promissionis fuco circumscriptum, pro eodem beneficio, non adversus Regiæ nominationis privilegium, sed adversus Commendæ violentiam supplicarunt atque impetrarunt. Quod privilegium idem Carolus Laurishamensi, Dagobertus Rex Solemniacensi, Guilielmus Dux Cluniacensi, aliisque Monasteriis alii Reges ac Principes frequenter donaverunt. Nulli Apostolico privilegio, sed per Carolum Martellum inductæ, & à suis Majoribus continuatæ usurpationi ac violentiæ cesserunt, & sacros Ecclesiæ Canones reposuerunt in avitam observantiam, quod ad Regale spectat officium. Et hinc nullo modo est privilegium, tunc tamen meritò fuit sic vocatum. Etenim nimium Prælatis suis placendi & adulandi studium, quo Græcos laborasse notat in sua ad septimam Synodum præfatione Anastasius Bibliothecarius, etiam Barbaris suis Regibus olim impenderunt Latini populi, atque ita Regia ac debita Canonum executio accepit nomen beneficii ac privilegii. Et certè à parentum invasionibus recedere, & detenta ab ipsis jura Ecclesiis reddere, est omninò beneficium.

CAPUT IV.

Quomodò hac in re se gesserint Lotharius, Ludovicus, Carolus Calvus, & alii Francorum Reges?

LUdovico Pio in Romanum Imperium, Longobardiam, ac Lotharingiæ Regnum successit Filius senior Lotharius, de quo scribit magnum Belgii Chronicon: *Istis temporibus viguit Simoniaca hæresis in tantùm, ut publicè venderentur Episcopatus, & is qui plura dabat, Episcopatum acciperet.* Et de Ratberto Corbejensi Abbate ac ejus Monachis, apud quos Canonica electio huc usque manserat illæsa, scribit sub Carolo Calvo habita Parisiensis Synodus: *Quia nostris temporibus omnia ferè depravata erant, cernentes Religiosi viri electionis jura multis in locis non servari, verentes similia pati, sacras litteras clementissimorum Principum expetierunt, electionem sibi juxta constitutionem Divinæ legis confirmantes. Nec eas sufficere arbitrati, ex nutu nobilissimi atque præstantissimi Regis, nostra quoque auctoritate sibi eandem postularunt confirmari. Quod nos non immeritò concessimus.* Lotharius, Ludovicus, & Carolus fratres, Francorum Reges, statim à Ludovici Patris morte dixerunt Regnum inæqualiter ab ipso divisum, tanquam rabidi canes insurrexerunt in invicem, devastarunt & Rempublicam & Ecclesiam, atque ita etiam Canonicas alterius præsertim Regni electiones invaserunt. Alienis Ecclesiis & Monasteriis imposuerunt suæ factionis

Fol. 59.

Antistites, per quos & populum sibi devincirent. De eodem Lothario Augusto scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Tornacensis Episcopus: *Post Theodorici Episcopi excessum Ecclesia Cameracensium per tres circiter annos vacavit, hac scilicet contentione habita inter Hincmarum Remensem Archiepiscopum, & Imperarorem* (a) *Lotharium.* Lotharius nominare voluit & successivè tres, Guntbertum, Tetboldum, & Hilduinum nominavit, sperans vel ex ipsis unum placiturum Archiepiscopo, qui pro Canonica electione mansit immobilis, tandemque Apostolicis Nicolai primi mandatis adjutus evicit. Lotharius enim secundus recessit à Patris contumacia, permisit electionem Canonicam, electusque fuit Sanctus Joannes. Quomodò idem Imperator Lotharius Colono Reatinæ Ecclesiæ electo Episcopatum dare, id est, approbare electionem, utique nominare volens, dudum noluerit, tandemque ad humillimas Leonis quarti Pontificis preces inflexus fuerit, habes in distinctionibus Monachi Gratiani.

Lib. 1. c. 48. 49.

(a) Erat Lotharius Rex an. 862. ex litteris Nicolai Papæ. *Noris.*

Dist. 63. cap. 16. 17. 18.

Etiam Ludovicus Germaniæ Rex omninò nominavit. Etenim dum in ipsum de Lotharii Nepotis defuncti Regno contenderet, & vacanti Ecclesiæ Coloniensi Hilduinum Abbatem intrudere Episcopum tentaret Carolus Calvus, Luitpertum Moguntinum Episcopum legavit, & Canonicam electionem tanquam singulare beneficium Coloniensibus obtulit cum hac appendice: *Si electionem vobis à Rege concessam despicitis, In arbitrio & potestate Regis est, quem vult vobis dare Episcopum.* Ita in suis Annalibus scribit Regino Abbas Prumiensis. Et Annales Francorum Fuldenses: *Rabano Archiepiscopo Moguntiacensis Ecclesiæ successit Carolus, magis ex voluntate Regis, & Consiliariorum ejus, quam ex consensu & Electione Cleri & populi.* Carolus quippè erat Pippini Aquitaniæ Regis filius, ideoque Ludovici ex fratres Nepos. Temperantior tamen hac in re fuit Ludovicus. Pauca factarum ab ipso nominationum habemus exempla. Et quod nullam unquam Ecclesiæ dignitatem pecunia dederit, affirmat laudatus Regino.

An. 869.

An. 856.

An. 876.

Omnium audacissimus hac in re fuit Carolus Calvus. Quod enim Bernum suum consanguineum, & Godescalcum Palatinum, à Sancto Amulo Lugdunensium Metropolita excussos ac rejectos, ad Augustodunensem & Cabilonensem Ecclesias nominarit, lucet ex suprà adductis litteris Wenilonis Metropolitæ Senonensis. Quod hunc ipsum etiam Wenilonem nominarit, ac ejus consecrationem ægrè impetrarit à Provincialibus ejus Episcopis, testatur ipse Carolus in in libellis accusatoriis, quos adversùs ipsum obtulit Synodo Tullensi. Bertulfum ac Hilduinum fuisse ab ipso nominatos ad Treverensem & Coloniensem Episcopatus, habes apud laudatum Reginonem. Æneam Parisiensem Episcopum fuisse Electum scribit quidem ad dictum Wenilonem suum Metropolitam Clerus ejusdem Ecclesiæ, verùm antiqua istius Epistolæ apud Jacobum Sirmondum Epigraphe adjungit: *Decretum Cleri Parisiensis de Electione Æneæ Episcopi, quem Carolus Rex insinuaverat.* Id est, jusserat eligendum.

Act. 2. c. 1.

An. 869.

Apud S. Lupum Epist. 98. 99.

Tom. 2.

dum. Quam violentiam solo fuco differre à nominatione, suprà audivimus ab Hincmaro Remensi. Caroli Attentata ejusmodi possint plura adduci.

Eadem violentia usus fuit Ludovicus secundus Imperator, Lotharii filius, & jam dictorum Ludovici & Caroli Nepos, eique favit Adrianus secundus. Defuncti fratris Lotharii Regnum lucidè spectabat ad ipsum, istudque illi adserere adeò conatus est præfatus Pontifex, ut non solùm jam dictis ejus Patruis, sed & Hincmaro Metropolitæ Remensi fuerit excommunicationem minatus. In Italia enim remotus regnabat Ludovicus; Lothariense autem Regnum inter Germaniam mediabat ac Galliam, ideoque tamquam suis rebus opportunissimum Patrui conabantur invadere, & tandem inter se diviserunt. Germanici Imperii protectrix semper fuit Apostolica Sedes, ideoque in oppressi Ludovici adjutorium Adrianus emisit Edictum istud, cujus substantiam atque compendium nobis servavit Hugo Abbas Flaviniacensis: *Defuncto Beato* Fol. 121. *Papa Nicolao, cum imperante Ludovico successisset Adrianus, & litteras misisset Galliarum Episcopis, ut non alios ordinarent Episcopos, nisi quibus præfatus Imperator Episcopatum concederet, & ordinari mandaret, non consenserunt venerabiles Episcopi, sed congregati litteris factis communiter suggesserunt Papæ, se Decreta sanctorum Patrum fideliter observare velle, & secundùm scita Canonum Episcopos consecraturos. Quorum textus in Catalogo sacrarum Scripturarum habetur. Scripsit & aliam Epistolam Gerardo Duci, & Rofrido Comiti, & omnibus Galliarum Comitibus, ut nullius hominis favore & gratia permitterent alios viros Ecclesiastici Ordinis in Episcopiis totius Galliæ & Burgundiæ consecrari Episcopos, nisi quos Ludovicus Imperator juberet. Cui satis luculenter & honestè obviaverunt præfati venerabiles Galliarum Episcopi, litteras illas per verba singula discutientes, & quod sanctorum Patrum Decretis consonæ non essent, humiliter suggerentes, inque hujus responsionis extremitate Epistolam Papæ Nicolai Prædecessoris sui interserentes, quam ad quemdam Episcopum Galliæ misit.* Laudant nescio quam Epistolam, qua domesticos Presbyteros à Laicis nobilibus eligi, præsentari ad sacros Ordines, aut hujus vel istius Comitis dici vetuit rigidissimè Nicolaus primus, quædam ejus fragmenta adducunt, & pergunt: *Quid putamus, si beatissimus Papa Nicolaus in diebus suis audisset, & in litteris quasi ab Apostolica Sede confectis, quod Laici Comites non permitterent in civitatibus Episcopos ordinari, nisi quos sæcularis Potestas è latere suo misisset, quod indè scriberet? Quo dolore moveretur, quosvè gemitus daret, cum prospiceret sacratissimum Ordinem tam illicitè tractari, & ad tantum nefas prosilire quemquam ausum, ut de Sede Apostolica tam inconvenientia & extra usum Ecclesiasticum omninò scriberet?* Grandi Christianæ eruditionis damno latent istæ Adriani Pontificis & Gallicanorum Episcoporum litteræ; de hocce tamen compendio & fragmento debemus gratias laudato Hugoni, qui & rectè addit: *Tales tunc in Gallia erant Episcopi.* Non de universa, sed de sola Burgundica ac Lotha-

riensi Gallia videtur sanxisse Adrianus. Quo ipsam Ludovico firmaret, ei dedit ipsum istud indultum, quod olim Pippino dederat Zacharias. Fidus enim Regi Episcopus possit populum firmissimè ad illum ligare. Et quidem Canonicæ electionis zelosissimi Defensores semper fuerunt Gallicani Episcopi. Nam & elapso sæculo initis inter Leonem decimum Pontificem & Franciscum primum Regem Concordatis sese opposuerunt generosissimè, & ipsa ad primam generalem Synodum appellarunt. Verùm in præsenti casu videtur aliquid humani collusisse. Carolo Calvo potius quam Ludovico favebant Gallicani Episcopi, ideoque sub Canonum & Ecclesiasticæ libertatis prætextu indultum istud excusserunt. Epistolæ Scriptor haud dubiè fuerit præfatus Hincmarus, qui in alia ad eundem Pontificem Epistola scribere non erubuit Regna non excommunicationibus parari, sed armis.

Regiæ hujus violentiæ fundamentum seu occasio fuit varia. Primam suprà audivimus à Synodo Parisiensi. Prima, inquam, hujus mali occasio fuit Regum discordia, mutuaque Regnorum invasio, quam ut victor sibi firmaret, invasæ civitati statim fidum intrudebat Episcopum. Ita à Carolo Calvo Francorum, & Ludovico fratre Germanorum Rege, de defuncti Nepotis Lotharii Regno digladiantibus, Trevirensi Berthulphum, Coloniensi Ecclesiæ Willibertum fuisse impositos scribit Regino Abbas Pru- An. 869. miensis. Carolus simplex Francorum Rex Bertharium Catalaunensis Ecclesiæ Electum, quod ab Odone Hugonis filio, quocum certabat de Regno, confirmatus esset, consecrari vetuit, ejecit, appellantem & accedentem ad Sedem Apostolicam captivavit in via, nominavit Mancionem, cumque Sanctus Fulco Remensium Archiepiscopus, à Formoso Pontifice postmodum acriter increpatus, omninò consecravit. Ita in Remensis Ecclesiæ Historia scribit Flodoardus. L. 4. c. 5. Similem ejusdem Caroli ob rejectum Hilduinum Tungrensis Ecclesiæ electum, & nominatum atque intrusum Richarium, cum Hermanno Coloniensi Archiepiscopo & Romana Ecclesia li- An. 922. tem habes in Chronico laudati Flodoardi, in vita Joannis decimi Pontificis, variisque ejus litteris exstantibus apud Jacobum Sirmondum. Habes & aliam inter Rudolphum Francorum & Henricum Germaniæ Regem ob Virdunensem Episcopatum, quem alter Hugoni dederat, alter Bernuino. Quod antiqui Gothi è captis Francorum civitatibus Francum Episcopum statim ejecerint, & Gothum imposuerint, scribit Sanctus Gregorius Turonensis. Et de Gulielmo primo Angliæ Rege, & per Alexandri secundi Pontificis Legatos celebrata tunc Vintoniensi Synodo scribit Rogerus Hovedensis: *Stigandus Dorobernia Archiepiscopus degradatur; Frater quoque ejus Agelmarum Westanglorum Episcopus. Abbates etiam nonnulli ibi degradati sunt, operam dante Rege ut ex Anglis quam plures honoribus privarentur, in quorum loco suæ gentis personas subrogaret, ob confirmationem scilicet sui, quod noviter acquisierat, Regni.* Esse criminalem violentiam ipse Carolus Calvus in Tullensi Synodo est palam confessus, de

R ejus-

ejusmodi pravis consiliis gravissimè accusans Wenilonem Archiepiscopum Senonensem. Et hinc post extinctam & compositam trium fratrum Regum discordiam statuit Synodus Theonis villana: *Ferventissimè monemus, ut Sedes, quæ vestra discordia ulterius nec nominanda sine sacro Episcopali Ministerio & sine Episcopis viduatæ manent, submota funditus peste Simoniacæ Hæreseos sine dilatione, juxta authoritatem Canonicam aut Episcopos à Deo datos, & à vobis regulariter designatos, & gratia Sancti Spiritus consecratos accipiant, aut quæ suis Episcopis quacumque occasione privatæ sunt, Canonicè eos sine aliqua excusatione aut tarditate recipiant*. Ejectos ab illis Episcopos vult restitui, & viduatis Ecclesiis novos per Canonicam electionem dari.

Alteram istius violentiæ occasionem rursum edicit laudata Synodus Parisiensis: *Quod si aliquando contigerit, ut Rector*, seu Abbas *aliquis in eodem loco*, Monasterio Corbejensi, *non dignè Deo vivat, aut fortè minus officiosus circa Principem sit, hoc statuimus, ut si ille propter suam negligentiam depositus fuerit, Electio illis*, dicti Monasterii Fratribus, *intemerata permaneat, videlicet ut eligant alterum, quem ad illud Officium secundùm Monasticam disciplinam aptum invenerint. Non enim justum est, ut unius culpa super omnes redundet, neque ullo pacto rectum esse potest, ut uno peccante super omnes vindicta consurgat, aut causa unius Ecclesia Christi sua privilegia perdat*. Dum quispiam Episcopus aut Abbas in Deum, Ecclesiasticas Regulas, aut in Dominum præsertim Regem delinqueret, atque adeò degradaretur, ejus Cœnobium aut Ecclesiam, utpotè quæ in homine indigno exaltando adversus suam Majestatem cooperata fuissent, solebat Rex eligendi jure exuere, ac ipsis Antistitem nominare. Et pessimum abusum damnavit quidem laudata Synodus, sed non extinxit. Posterior quippè ætas videre perrexit plura ejusmodi exempla. Est violentia in mundum intrusa per Imperatorem Leonem Isaurum, à quo Sanctum Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, uti læsæ Majestatis reum, fuisse ejectum, & Regia tunc nominatione intrusum Anastasium tradunt Scriptores Græci, damnavitque Pontifex Gregorius secundus. Etiam Sanctum Rigobertum Archiepiscopum Remensem, ut sibi infidum ejecit Carolus Martellus, ac ejus in locum intrusit primæ Tonsuræ Clericum Milonem. Et de Henrico quarto Imperatore scribit in opere de bello Saxonico Bruno Merseburgensis: *Episcopis, quos in suas partes trahere non poterat, hujusmodi dona mittebat Henricus, quibus illis Episcopatum pariter & vitam adimeret, quatenùs his personis daret Episcopatum, qui suæ voluntati darent ad omnia consensum*. Pro magno quasi dono mittebat eis potentissima venena, uti canis sui experimento & morte probavit Wernerus Archiepiscopus Magdeburgensis.

Tertiam Regiæ nominationis ansam exponit Apostolica apud Justinum Imperatorem Legatio in litteris ad Hormisdam Pontificem, agens de Ecclesiæ Antiochenæ longis & duris in eligendo Episcopo contentionibus: *Post multas afflictiones, & penè in tres menses à partibus protracta certamina, piissimus Imperator sua authoritate Paulum Presbyterum elegit Episcopum fieri in Ecclesia Antiochena*. Quod factum non sola ista Legatio, sed ipse etiam Hormisda Pontifex videntur omninò probasse. Paulum in Regia civitate consecrari dumtaxat noluerunt, Regiam nominationem habuerunt omninò ratam. Nempe Orientalis Ecclesiæ extrema, quam ab Eutychiana Hæresi & Acaciano Schismate tunc temporis patiebatur, necessitas ita suadebat, imò & compellebat. Et hinc posteriores Barbarorum Reges invasere judicium electionum contentiosarum, authoritatemq; aut alterius aut uriusq; electi cassandi, & ex arbitrio nominandi quem vellent. Etenim in vita Sancti Leodegarii Augustodunensis Episcopi scribit Author antiquus: *Incubuit causa necessitatis, ut in Augustodunensi urbe Leodegarium deberent ordinare Episcopum: siquidem nuper inter duos contentio de eodem Episcopatu exorta fuerat, & usque ad sanguinis effusionem certatum. Cumque unus ibidem occubuisset in morte, & alter pro perpetrato scelere datus fuisset in exilii trusionem, tunc Bathildis Regina, quæ cum Clothario filio Francorum regebat Palatium, divino inspirata consilio ad memoratam urbem direxit hunc Virum, ut ibidem esset Episcopus*. Ita Capuanis Episcopum nominavit Dux Gualferius, eumque à violentia & armata nominati intrusione compescuit Joannes octavus Pontifex, & adjunxit: *Pro vestro, cum venerimus, amore ipsum, quem vultis, Capuanæ plebi ordinabimus Antistitem, ut vester principalis honor indiminutus permaneat*. Nempe nominationi recalcitrabant Capuani, istamque suæ Ducalis dignitatis injuriam Gualferius parabat armis vindicare. Et de Arnulpho Augusto scribit Chronicon Monasterii Laurishamensis: *Defuncto Gerardo Abbate, Fratribus ejusdem Monasterii de quibusdam insolentiis apud Arnulphum Imperatorem accusatis, & ob hoc ab electione interim suspensis, Adelbero Augustensis Episcopus dispensatoriè per Imperatorem ibidem instituitur*. Ea occasione Arnulphus non solummodò nominavit, sed & Abbatiam dedit in commendam. Justus ac Deum timens fuit Adelbero: hinc post quinque annos correctis & pacificatis fratribus reddidit Abbatiam ac liberam electionem. Et de Henrico primo Leodiensium Episcopo scribit magnum Belgii Chronicon: *Orta contentione in electione, ab Imperatore Henrico quarto constitutus, ab Annone Coloniensi Archiepiscopo est in Episcopum consecratus*. Et de Frederico secundo Coloniensi Archiepiscopo, electo contentiosè adversus Gerardum Præpositum Bonnensem: *Cassata priore Canonica electione, favore Principum Fredericus ab Imperatore Frederico primo Archiepiscopatum suscepit, moxque cum suis fautoribus Romam veniens ab Adriano Papa quarto consecratur*. Et de Folmaro Archidiacono & Rodulpho Præposito, contentiosè electis ad Archiepiscopatum Trevirensem: *A Frederico Imperatore partibus Confluentiam vocatis, per Barones fuit definitum, partibus sic dissentientibus, posse Imperatorem personam idoneam subrogare*. Plurima habemus similia exempla, quorum timor Clericos & Monachos frequenter

Post. Ep. 65. relat. 1. & 2.

Ep. 214.

An. 890.

Fol. 125.

Fol. 127.

ter compulit ad pacificè eligendum.

Quartam ejusdem violentiæ ansam habemus apud Jacobum Sirmondum in formula, qua ad novi Episcopi electionem dirigendam missus à Ludovico Pio Imperatore Visitator Episcopus
Form. 6. electores alloquitur in hunc modum: *Absit ut inter vos talis eligatur, qui posteà de pravis actibus incriminari aut condemnari possit. Si fortè aliquis per vestrum præmium, aut per aliquam malitiosam artem subripere hanc Sedem conatus fuerit, & hoc vobis malum consentientibus ut in illum electio veniat, hoc nequaquam consentiemus vobis, sed Domino Imperatori annuntiabimus, & ille sine ullo periculo, & cum licentia Canonum, undecumque & cuicumque Clero voluerit, dare poterit, & tunc meritò à vobis auferetur potestas eligendi, quia Deum offendistis, & vosmetipsos abominationem exhibuistis.* Factas de indigno electiones cassabat Princeps, & jure tunc ad se devoluto nominabat. Ita Gislemarum Remensem electum fuisse ob nimiam imperitiam à Ludovico Pio rejectum, atque ita nominatum Ebbonem, scribit ad Nicolaum primum Pontificem Rex Carolus Calvus. Exstant litteræ apud Jacobum Sirmondum post Synodum Tricassinam. Et hinc Hilduino, ejusdem Ludovici Archi-Capellano, & Judith Imperatrici, quod post cassatam de indigno primam impetrassent licentiam electionis secundæ, uti de singulari beneficio gratias solemnes egit Ecclesia Senonensis. Exstant litteræ in antiquis Episcopalium promotionum formulis apud præfatum Sir-
Ep.15.16. mondum. In litteris apud Franciscum du Chesne exstantibus Frotarius Burdigalensis Archiepiscopus refert alia istiusmodi exempla. Hæc memorati Visitatoris verba, *Cum licentia Canonum*, continent adulationem Regiam & errorem. Quis enim Canon tale jus devolvit ad Reges? Longè aliter in litteris ad vacantem Belluacensium Ecclesiam scripsit Hincmarus Metropolita
Cap. 4. Remensis: *Prænoscere vos volo, quia si personam à sacris Canonibus deviam scienter nobis adduxeritis, non solùm ex ea Pontificem non habebitis, verum etiam pro illicita electione, ut contemptores Canonum, judicium incurretis, sed & nostro & Coepiscoporum nostrorum judicio refutata rationabiliter electione vestra incongrua, talem secundùm Laodicenses Canones studebimus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non valeat consentire.* Similes ad eandem Erluini Episcopi morte vacantem Ecclesiam scripsit Metropolita Heriveus.

Quintam violentiæ causam habes in Chronico Monasterii Gemblacensis: *Gemblacenses orbati Patre*, Erluino primo suo Abbate, *ad Curiam Regis*, Ottonis tertii Imperatoris, *pro subrogando sibi Pastore deliberant ire, nec tamen hoc sine consilio Episcopi Diœcesis putant esse faciendum. Notgerus tunc temporis Tungrensibus antistabat, qui non negans consilium quærentibus, insinuare incepit quam potuit eloquentius, quam inutile sit pauperes Regibus subjacere, quam arduum & difficile humilibus Christi solium Regis attingere: videri sibi multum esse utile, si juri Leodiensis Episcopi patiantur subjacere, undè prompta adsit defensio.* Ipsi quandoque Monachi renuntiabant Canonicæ electioni, Regiam nominationem præferebant, & Prælatum sibi postulabant à Principe. Quod Notgerus Gemblacensibus meritò dissuasit. Canonica namq; electio non est hujus aut illius Monasterii, sed totius Monachalis & Clericalis Ordinis privilegium, imò lex & præceptum, ideoque nullus Conventus possit illi renuntiare. Et hinc Gemblacenses omninò obedierunt.

Sextam Regiæ nominationis ansam edicit in litteris ad Ludovicum tertium Francorum Regem Hincmarus Metropolita Remensis: *Sunt* Epist. 12.
qui dicunt, ut audivi, quia res Ecclesiasticæ Episcoporum in vestra sint potestate, ut cuicumque volueritis eas donetis. Cap. 4. Et ex hoc principio Henricus quartus Imperator, & Philippus primus Francorum Rex Episcopatus atque Abbatias non solum donare, sed & vendere præsumpserunt. Quem errorem à Godefridi Lotharingiæ Ducis Capellanis defensum refutavit insigniter Sanctus Petrus Damiani. Ipsum ex inferno prodiisse affirmat Hincmarus, & non solis divinis litteris aut sacris Ecclesiæ Canonibus, sed etiam Caroli Magni & Ludovici Pii Capitularibus patenter adversari. Et hi quidem sunt speciales istius violentiæ fontes: Generalis passim fons fuit avaritia Regum aut Regiorum Ministrorum. Et hinc Ludovico tertio se laudatus Hincmarus potentissimè objecit. Æquè potenter se objecit Lothario Augusto, tres ejus ad Ecclesiam Cameracensem nominatos consecrare recusans constantissimè, atque ita illic reparans Canonicam Electionem. Quomodò Caroli Calvi nominationes & Nominatos excusserit Sanctus Amulus Archiepiscopus Lugdunensis, est suprà ostensum. Ejus successor Sanctus Remigius in tertia Valentina Synodo statuit liberam electionem deinceps à Principe postulandam per vacantes Ecclesias, nullumque nisi Canonicè Electum esse consecrandum, & adjungit: *Sed etsi à servitio pii Principis nostri aliquis* Cap. 7.
Clericorum venerit, ut alicui Civitati præponatur Episcopus, &c. Palatinos Clericos, sub variis tamen conditionibus, permittit à Principe nominari. Notanda sunt verba, *Principis nostri*: Quod alieno Regi Carolo Calvo denegarat Amulus, Principi proprio Lothario Augusto ipse concedit, atque ita citra istius injuriam huic satisfecit. Etiam ipse ex Palatino Clerico fuerat nominatus: propriam promotionem noluit damnare. Haud dubiè se fundarit in privilegio, quod Pippino Regi à Zacharia Pontifice fuisse datum ursit Wenilo Archiepiscopus Senonensis. Remigius existimavit posse à se ratificari. Etiam dictus Wenilo, Regiam nominationem metuens, Ecclesiæ Aurelianensis electum Agium consecravit sine venia Caroli Regis, quem iratum composuit Synodus Vernensis. Et ad Lotharium Au- Cap. 10.
gustum, ejusque fratres Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum Galliæ Regem scribit in Corbejensis Monasterii privilegio Pontifex Benedictus tertius: *Qui Regia Dominationis potestate suffultus, & non per electionis gratiam super Dominicum Gregem arripit Primatum, hic non Pastor, id est, Vicarius Christi, sed fur & latro esse cognoscitur; nec ut Dominicum Gregem custodiat, sed ut perdat & dissipet, intrare deprehenditur. Undè quisquis ei potestatis hujus tribuit Dominationem, de*

morte tantarum animarum in die Judicii reus judicabitur, quantis hic per exempla pravitatis fuit causa perditionis. Qua de re, gloriosi Principes, Monasterio huic electionis prærogativam concedite, neque aliquam personam, aut Laicam, aut Canonicam, quod contra omnem Ecclesiasticum Ordinem est, aut etiam Monachum ex alio Monasterio, vel non secundùm Regulam electum, super illud Regali potentia constituatis, ne domus Dei, quæ domus orationis esse debet, per vos fiat spelunca latronum. Neque enim ignoratis hujusmodi Prælatos, & hujusmodi Prælationis Authores à domo æternitatis divina censura exturbandos, & ad supplicia ultionis perpetuæ deportandos. Eleganter prosequitur istud argumentum.

Nec soli istorum temporum insigniores ac sanctiores Episcopi, sed & ipse populus Regiis nominationibus, tanquam manifestis in sua etiam jura violentiis, se intrepidus objecit. Etenim
A. 1031. Richardum, Lingonensi Ecclesiæ à Roberto Francorum Rege datum Episcopum, fuisse à populo ejectum & veneno occisum scribit vetus Chronicon Sancti Benigni Divionensis. Ejus æquè intrusum Hugonem addit fuisse degradatum à Sancti Leonis noni Pontificis Synodo Remensi. Idem passus fuit Odalricus, per Henricum tertium Imperatorem impositus Ecclesiæ Lugdunensi. Et de Gelduino Senonensi Archiepiscopo scribit Clarius Monachus in Chronico Sancti Petri
A. 1031. vivi. *Gelduinus in sede sublimatur non electione Cleri vel populi, sed muneribus. Dominum verò Mainardum omnis populus in Episcopum quærebat, sed vicit potentia Roberti Regis.* Addit non soli Gelduino, sed & ipsi Regi portas fuisse clausas à Senonensibus, bellumque durasse usque ad degradatum Gelduinum à laudata Synodo Remensi. Etiam Conrardum Coloniensis Ecclesiæ Præpositum, cui Episcopatum Trevirensem dederat Hen-
A. 1065. ricus quartus Imperator, fuisse à populo occisum testantur Hermannus Contractus & Bertholdus Constantiensis. Regia nominatio ansam dedit etiam Martyrio Sancti Alberti Episcopi Leodiensis. Eadem quippè violentia apud Germanos Augustos, ad quos à Caroli Magni stirpe per Leonem octavum Pontificem fuit translatum Occidentis Imperium, est insigniter grassata. Quod Ottho primus, secundus item & tertius, ac etiam Henricus sanctus Canonicam electionem quandoque dumtaxat permiserint, frequentissimè Episcopos atque Abbates nominarint, & quibusdam Ecclesiis ac Monasteriis perpetuam liberæ electionis facultatem pro grandi privilegio dederint, abundè videre possis apud Witichindum novæ in Saxonia Corbejæ Monachum, & apud Ditmarum Episcopum Merseburgensem. Quidam ipsos ex dato per dictum Leonem Pontificem privilegio purgant. Verùm enim verò illud solam Electos Canonicè Antistites investiendi dabat facultatem. Præterea Henricus Auceps, primi Otthonis Pater, dudum ante istud qualecumque privilegium scribitur nominasse. Deo non placuisse violentiam observat, de Otthone primo Geronem Coloniensis Ecclesiæ electum repudiante, & alium nominare parante scribens, laudatus Ditmarus: *Imperatori in sanctæ Dominicæ resurrectionis die Angelus evaginato apparuit gladio, cum jam præparatus excepta Corona ad Ecclesiam pergere voluisset, nisi, inquiens, in Gerone hodiè compleveris electionem, securus non evades hanc cædem. Expavescens ob hoc Cæsar, Dominum, infit, vocate Geronem; eique protinus venienti curam baculo Pastoralem commisit, & Indulgentiam humiliter efflagitavit.* Lib. 2. Etiam Gunterum, Osnabrugensi Ecclesiæ ab Otthone tertio intrusum, scribit à Sanctis Crispino & Crispiniano fuisse percussum in somnio, & exindè usque ad mortem per quatuor annos rectè nunquam valuisse. Quomodo Henrico sancto ob spretam Adel- Lib. 4.
beronis electionem, ac nominatum & obtrusum Menigardum rebellarit, ac durissimum bellum sustinuerit Trevirensis Ecclesia, habes in sexto libro ejusdem Ditmari. Ejusmodi plura ab Henrico sancto patrata refert exempla. Ab hoc in Conrardum Salicum, ejusque filium Henricum tertium scabies transivit. Etiam Italiæ & aliarum gentium Reges frequenter nominarunt, & de sua violentia cum Ecclesiis & populis litigarunt usque ad tempora Clementis secundi & ipsius Successorum, præsertim Calixti secundi.

CAPUT V.

Exponuntur Decreta Leonis IX. & Ipsius Successorum adversus hanc violentiam.

OMnes à Regibus nominatos Episcopos aut Abbates nolim de plena intrusione, aut divina offensa damnare. Etenim de Sancto Gothardo Althanensis in Bavaria Monasterii Abbate, & Sancto Imperatore Henrico scribit in hujus vita Monachus Nonnosius: *Henricus Hildesheimensibus Sanctum Gothardum divina edoctus revelatione Episcopum præfecit.* Etiam Sanctus Ottho Bambergensis Episcopus Cathedram ascendit per nominationem Henrici quarti. Et Sanctum Fredericum Trajectensem Episcopum fuisse nominatum à Ludovico Pio, est suprà ostensum. Ignorantia, bona fides, ac Romanæ Ecclesiæ conniventia possint & nominantes & nominatos excusasse. Erat interim pessimus abusus, ideoque per Sanctum Leonem nonum Pontificem, reformandæ Ecclesiæ divinitus datum, meritò extinctus. Quosdam ejusmodi Episcopos fuisse ab ejus Remensi Synodo degradatos jam audivimus, quæ & edidit hunc Canonem: *Ne quis sine electione Cleri & populi ad regimen Ecclesiasticum provehatur.* Proximus Successor Victor secundus statui jussit à Tholosana Synodo: *Nullus Comes aut alia potestas Episcopatum vendere vel Abbatiam præsumat, aut pretium pro eis accipere audeat.* Henricum primum Galliæ Regem, quod Romanæ Ecclesiæ Schismate in audaciam abusus Matisconensi Cathedræ nominasset atque intrusisset hominem indignum, graviter increpavit Nico-

Epist. 1. Nicolaus secundus, & per Guilielmum Remensem Metropolitam jussit castigari. Eandem ob causam, adjunctamque Simoniam suspendi per Gervasium Guilielmi Successorem jussit, & Romam evocavit Episcopum Beluacensem. Eduardo Anglorum Regi, ac ejus in perpetuum Successoribus dedit omnium per istud Regnum Ecclesiarum ac Monasteriorum Advocaturam atque tuitionem, at salva Canonica electione. A Guilielmo tamen Conquæstore, qui post expulsum Haroldum successit Eduardo, nominari Episcopos & Abbates permiserunt ejus Legati in Vintoniensi Synodo, quam habes apud Rogerum
A. 1070. Hovedensem.

Eundem abusum constantissimè impugnavit Gregorius septimus. Quidquid enim in Romanis suis Synodis adversus Laicam Antistitum investituram statuit, omninò statuit pro Canonica electione. Et in septima sua, per Bertholdum
A. 1080. Constantiensem laudata, Synodo edidit & hunc Canonem: *Quoties defuncto Pastore alicujus Ecclesiæ, alius est ei Canonicè subrogandus, Clerus & populus, remota omni sæculari ambitione, timore, atque gratia, Pastorem sibi secundùm Deum eligant.* Et Hugoni Diensi Episcopo, suo per Galliam Vicario, mandavit, ut totius istius gentis celebraret Synodum, atque statueret: *Nulla*
Lib. 4. Ep. 22. *Potestas, aut aliqua persona de Episcopalis honoris donatione vel acceptione ulteriùs se intromittere debeat.* Et hoc sub pœnis inflictis per Synodum octavam. Plures ejus in hanc violentiam Canones suo loco adducam. Quæ omnia fuisse confirmata per Claromontanam Urbani secundi Synodum docet antiquus Sancto-Dionysiani Monasterii Codex productus & laudatus per Franciscum Bello-forestinum: *Primò statutum est, ut nullus Episcopus vel Abbas, vel alius è Clero quivis dignitatem ullam Ecclesiasticam à Principibus Laicis acciperet.* Hoc ipsum in Romana ejusdem Pontificis Synodo fuisse sancitum adfirmat in litteris ad Paschalem secundum Sanctus Anselmus: *Audivi in Romano Concilio à venerabilis memoriæ Papa*
Lib. 3. Ep. 73. *Urbano excommunicari Reges & omnes Laicos investituras & res Ecclesiarum dantes & accipientes.* Ubi sub investituris intelligi etiam nominationes ostendit Paschalis ad Anselmum responsio: *Alienum est ab Ecclesia, & sacris Canonibus inhibitum, ne Principes & sæculares viri investituras non solùm dare, sed ne electioni Episcoporum se audeant violenter inserere.* Probat ex septima Synodo, repetitque in alia ad eundem Anselmum Epistola.

Et quod hæc Decreta utcumque obtinuerint in Gallicana Ecclesia, lucet ex variis Epistolis Sancti Ivonis Carnutensis, Stephani Tornacensis Episcopi, & Goffredi Abbatis Vindocinensis, ipsa uti viva laudantibus. Ea vivere fecit præsertim Synodus Claromontana. Obtinuerunt etiam in Germanica Ecclesia. Etenim Imperator Henricus quintus à Paschali secundo, dum ipsum captivum adduxit in civitatem Castellanam, solas Antistitum investituras, nequaquam nominationes petiit ac extorsit. Lucet ex Paschalis diplomate, quod nobis servavit Guilielmus Malmesberiensis: *Concedimus ut Regni tui Episcopis atque Abbatibus, liberè præter violentiam ac Simoniam electis, investituram virgæ & annuli conferas.* Eadem est ratio Anglicanæ Ecclesiæ. Etenim tota Henrici primi Regis cum Pontificibus Urbano & Paschali secundo, & cum Primate Sancto Anselmo lis fuit de Antistitum investituris, atque hominiis, nulla de electionibus. Sanctum Anselmum fuisse à Clero & populo electum scribit ad Beccenses Monachos Gundulphus Rof- Lib. 3. Ep. 3.
fensis Episcopus, quod de Thoma etiam secundo Eboracensium Metropolita adfirmat in litteris ad laudatum Paschalem ipse Anselmus. Regem Ep. 152.
suum ait prætendisse istud ipsum, quod in Germania usurpabat Henricus quintus Imperator, sola hominia, ac investituras. Omnes Ecclesiæ libertates ab illo redditas affirmat Radulphus de Diceto, addens tamen Sancti Edmundi Abbatiam fuisse ab eodem sine Conventus electione donatam. Et in famosa adversus Sanctum Thomam Archiepiscopum lite Henricus secundus nequaquam nominare, sed eligi dumtaxat voluit de sua prævia licentia, ac in Regia Capella.

Verùm ista, licèt violenter extorta, Paschalis cum Henrico pacta gravissimè scandalizarunt Ecclesiam, adeò ut Pontifex, tanquam Canonum & Ecclesiasticæ libertatis prævaricator, fuerit à multis postulatus ad degradationem. Romana in Synodo recantavit solemnissimè & damnavit pacta ista, suæque infirmitatis lapsui petiit indulgentiam ac impetravit. Etiam violentiæ Authorem Henricum damnavit. Hic interim Antistites investire perrexit, quin & nominare rursum cœpit, Romamque armatus rediit, suas in Pontificem violentias resumpturus. Et quia Paschalem reperit defunctum, successorem Gelasium secundum ejecit ut malè promotum, fugavit in Gallias, Curdinum Bracharensem Episcopum intrusit Apostolicæ Sedi, & novo Schismate Christianitatem laceravit. Hinc Gelasii ad modicum tempus Pontificis Successor Calistus secundus in Synodo Remensi Canonicas electiones restituit, damnavit investituras, & Henrico, nisi pareret, minatus est excommunicationem. Et quidem Canonicas electiones admisit ille, verùm Antistites de Ecclesiæ præsertim possessionibus non posse à se investiri, & se excommunicatione pulsari tulit adeò impotenter, ut Ludovico Grosso Francorum Regi, Synodi & Pontificis fautori, bellum indixerit, venerit obsessurus civitatem Remensem, atque ita Synodum turbarit. Quæ omnia latè videre possis apud Sugerium Abbatem Sancti Dionysii, Rogerum Hovedensem, & Simeonem Dunelmensem. Michael Roussel in Pontificiæ jurisdictionis Hi- L. 2. c. 5.
storia, asserens hæc gesta post Henrici cum Calixto Concordatum, patenter est lapsus.

Calixtus Pontifex erat vir nobilissimus, non solum Francorum Regibus, sed & ipsi Henrico Imperatori cognatus, ideoque illi tandem se inclinavit Henricus, Burdinum deseruit, Antistitum investituras reddidit, admisit electiones Canonicas, inivitque cum Pontifice & omni Ecclesia hoc Concordatum: *Dimitto omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis, quæ in Regno aut Imperio meo sunt, fieri electionem, & liberam consecrationem.* Reposuit

fuit Calixtus: *Ego Calixtus, servus servorum Dei, dilecto filio Henrico, Romanorum Imperatori Augusto, concedo electiones Episcoporum & Abbatum Theutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præsentia tua fieri absque Simonia & aliqua violentia, ut si qua inter partes discordia emerserit, Metropolitani & Provincialium consilio vel judicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem Regalia per Sceptrum à te recipiat, exceptis omnibus, quæ ad Romanam Ecclesiam spectare noscuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis verò partibus Imperii consecratus infrà se menses Regalia per Sceptrum à te recipiat.* Acta hæc sunt in Synodo Lateranensi ad annum vigesimum secundum duodecimi sæculi. Laicum Principem adesse Antistitum electionibus est omninò contra Canones. Etenim Caroli Magni Legatos à Ravennatis Archiepiscopi electione exclusit Adrianus primus. Et inter Henricianas, quibus eliminandis gloriosum sanguinem fudit Thomas Cantuariæ Episcopus, consuetudines una fuit hæc: *Cum vacaverit Episcopatus vel Abbatia in Dominio Regis, in Capella ipsius Regis debet fieri electio.* Et quod octava Synodus Episcoporum electionibus vetet adesse
Epist.60. Reges, disertè ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Nihilominus pacis gratia censuit Calixtus à rigore illo dispensatoriè recedendum. In suo cum eodem Principe contractu Paschalis secundus expressit causam: *Populares dissensiones, quæ in electionibus omnibus sæpè contingunt, Regali oportet Majestate compesci.* Ita ad Clerum & populum Faventinum, in eligendo Episcopo di-
L.5. Epist. 10. scordem, scribit Sanctus Petrus Damiani: *Non eligatis Episcopum usque ad Regis adventum, qui & errorem tollat, & vos & Ecclesiam vestram, sedatis undique jurgiis, in pacis & quietis tranquillitate componat.*

Concordatum istud viguit quidem per id temporis, Henrici tamen successores non desierunt de ipso conqueri, & ad nominationes uti ad scientiæ boni & mali pomum semper avidi aspirarunt. Etenim Calixto secundo post Honorium secundum successit secundus Innocentius, & Henrico quinto successit Lotharius secundus, de quo auxilia spondente adversus Anti-Papam Petrum Leonis scribit magnum Belgii Chro-
Fol. 158. nicon: *Papa Innocentius profectus apud Leodium Belgicæ urbem, Synodum Episcoporum convocans, Regem Lotharium ad defensionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ invitavit, qui nihil cunctatus, exposito tamen priùs modestè quantopere Regnum amore Ecclesiarum sit attenuatum, & quanto damno earum investituram remiserit, auxilium Romanæ*
Lib.7.c.18 *Ecclesiæ promittit.* Eadem scribit Ottho Episcopus Frisingensis. Almannus ex Claravallensi Monacho Episcopus Antisiodorensis in vita Sancti Bernardi addit Pontificem expavisse ad istud verbum, & durius fuisse afflictum, quam ab omni persecutione Petri Leonis. Ex quo lucet
L.2.c.1. Petrum Diaconum, istius Anti-Papæ sequacem, dum Lothario investituras fuisse ab Innocentio redditas scribit in Chronico Monasterii Cassinensis, palam falli, aut fortè mentiri. Et quod non ad solas investituras, sed etiam ad nominationes adhinniverit Lotharius, liquet ex Arnoldo Abbate Lubecensi in Chronico Sclavorum, ubi ejus post Conrardum tertium Successor Fredericus primus acquiescere se quidem dicit inductis, seu potius restitutis nuper Canonicis electionibus, addit tamen esse Ecclesiis noxias, quod nempe humanis passim regantur affectibus, atque ita minus capaces & dignos Episcopos imponant. A nominantibus Augustis gloriatur sola personarum merita consuesse attendi, atque L.4.c.17.
ita digniores Episcopos ab ipsis processisse. Quo fundamento apud Leonem decimum Pontificem usus etiam fuit, suumque impetravit nominandi indultum Franciscus primus Rex Francorum. Porrò Augustus Lotharius, per investituræ & nominationis cessionem querens attenuatum esse Imperium, sordidum animum prodidit, fassus eas ambiri amore lucri, veræ Simoniæ. Idem fassus est Fredericus Augustus: ejus enim adversus Urbanum tertium Pontificem, Episcoporum spolia efestucantem, præcipua fuit querimonia, quod post ereptas investituras ac nominationes nullum præter spolia restaret Imperio ex Episcopis emolumentum. Quinimò quod durante Octaviani Anti-Papæ adversus Alexandrum tertium Schismate varios, qui postmodum reconciliati in gradu permanserunt, Episcopos Fredericus nominarit atque intruserit, testatur Albertus Stadensis. Ita Ecclesiæ Moguntinæ A. 1170.
fuisse ab illo intrusum Conrardum, ac deindè Christianum, scribunt Godefridus Sancti Pantaleonis Monachus, & in supplemento Mariani Scoti Abbas Dodechinus. Etiam Hermannum A. 1163.
intrusit in Episcopatum Monasteriensem. Quod A. 1160.
etiam post extinctum Schisma quandoque fece- A. 1173.
rit istud ipsum, affirmat Radevicus Presbyter Frisingensis. Etenim Otthonem Episcopum suum laudat, quod in lecto mortis ab illo, utpotè amico & cognato suo, tanquam postremum in hac vita beneficium postularit viduatæ suæ Ecclesiæ contra istam subindè fieri consuetam vio- L.2. c.11.
lentiam concedi Canonicam electionem. Etiam Conrardum tertium & præsertim Henricum sextum fuisse usos eadem violentia, possit facilè demonstrari. Et hinc filius hujus & Successor Fredericus secundus apud Innocentium tertium Pontificem est per Bullam auream professus in hunc modum: *Abusum illum, quem quidam Prædecessorum nostrorum exercuisse dignoscuntur, abolere volentes, concedimus & sancimus, ut electiones Prælatorum liberè & Canonicè fiant, quatenus ille præficiatur Ecclesiæ viduatæ, quem totum Capitulum, vel major & sanior pars duxerit eligendum.* Exstat hæc professio apud Melchiorem Goldastum. Eandem fecerat & ejus proximus Antecessor Ottho quartus. Et hoc jure etiamnum hodiè vivit Germanica Ecclesia, præsertim post Frederici tertii cum Nicolao quinto Pontifice Concordata, suo loco exponenda.

Ab Henrici quinti Successoribus mota est circa Concordatum & alia quæstio: An discordis electionis decisio ad Metropolitam & Provinciales Episcopos spectaret, an verò ad Imperatorem? Concordati enim posteriora verba habent aliquid ambiguitatis. Quæstionem primus movit

Conrardus

Conrardus tertius, Ultrajectinæ Ecclesiæ discordem de Hermanno & Frederico electionem decidens, & Cleri ad Metropolitam & Provinciales Episcopos reclamationem contemnens, cujus judicium firmavit, & recalcitrantes graviter puniit Successor Fredericus. Potestati tamen suæ diffisus Conrardus acta sua per Eugenium tertium Pontificem curavit ratificari. Ita habes in magno Belgii Chronico, & apud Otthonem Fri-
Fol. 174. Lib. 1. c. 62. 63. singensem in opere de gestis Frederici. Et hujus prætensi juris idem Fredericus fuit tenacissimus, urgens Concordati verba : *Electus Regalia per te recipiat*. Electum sine sua de Regalibus investitura, adeoque sine suo consensu dixit non posse consecrari. Hinc quod discordantes Magdeburgensis Ecclesiæ partes conciliare non posset, cassavit electionem utramque, & Episcopatum dedit Wickmanno. Eugenius tertius potenter intercessit, protestatus talem potestatem laico Principi interdici per Canones, Episcopos Frederici fautores acerrimè increpans, indicens novam electionem, ac legans duos Cardinales, qui Wickmannum exturbarent. Causam hanc asseveravit nunquam à se deferendam. Frederici tamen violentia prævaluit, Legatos suspendit ab Apostolici mandati executione, atque ita in res
Lib. 1. c. 9. & 10. Ecclesiasticas evasit longè insolentior. Quæ omnia largius describit laudatus Episcopus Ot-
Cap. 31. 32. tho, adjungens etiam Coloniensis Ecclesiæ discordem electionem fuisse ab illo decisam, & quidem adeò potenter, ut ejus susceptum Fredericum Adrianus quartus Romæ consecrarit. Quod ipsum scribit magnum Belgii Chronicon, adjungens de discordi electione, qua Treverensis Ecclesia elegerat Rudolphum & Folmarum :
Fol. 201. *Per Barones fuit definitum, partibus sic dissentientibus Imperatorem posse personam idoneam surrogare*. Et de discordi Augiensis Monasterii electione agens Chronicon Ecclesiæ Constantiensis :
Epist. 44. *Albertus & Hermannus Electi coram Frederico hujus nominis primo Romanorum Cæsare, tunc temporis Imperialem Congregationem Spiræ celebrante, comparuerunt; sed cum auditis hinc indè partibus Cæsar easdem concordare nequiret, Principes decreverunt Cæsarem pro libitu suo posse dare & eligere Abbatem quem vellet*. Quam potestatem illi
A. 1129. apud Franciscum du Chesne adscribit etiam
A. 1122. Chronicon Hildesheimense. Item in suis Annalibus Simeon Dunelmensis. Et quidem ista Treverensium lis fuit durissima, agitata à Frederico adversum tres successivè Pontifices, Lucium tertium, Urbanum tertium, & tertium Clementem. Fredericum, quod ejus familiam in Medionalensis civitatis excidio fuisset durè persecutus, aversabatur Urbanus, atque ita ab illo rejectum Folmarum suscepit, & in Episcopum consecravit. Videbatur quæstio sic esse finita. Ast Urbani judicium cassavit Clemens, & Folmarum & Rudolphum exturbans, imponensque Joannem. Rei seriem vide apud dictum Belgii Chronicon, Monachum Godefridum, Arnoldum Abbatem Lubecensem, Radulphum de Diceto, & Chronicon Episcoporum Ecclesiæ Metensis. Ita quidem inter Sacerdotium & Imperium pax rediit, sed discordiæ radix non fuit evulsa.

Etenim quæstionem resumpsit Frederici filius & Successor Henricus sextus, de quo magnum Belgii Chronicon : *Apud Leodium electus est in* Fol. 205.
Episcopum Albertus Archidiaconus, Frater Henrici Ducis Lovaniensis, contra quem Comes Balduinus cum suis nominavit Albertum Præpositum, consobrinum suum, fratrem Comitis Manasseri Reitestensis. Sed Albertus Præpositus, cum esset illitteratus, cessit Alberto Lovaniensi, & venerunt ambo ad Henricum Imperatorem. Imperator verò noluit Lovaniensi dare Regalia, dicens electionem venisse ad suam manum, quia habuissent in electione discordiam. Et cum esset ibi Comes Theodoricus de Horstal coram Imperatore, rogavit pro Præposito Bonnensi Lothario fratre suo, cui statim Imperator annuit, & donum concessit, mediante pecunia trium millium Marcharum. Verùm Albertus Lovaniensis appellavit Romam, & in mendica peregrini veste accessit ad Cœlestinum tertium Pontificem, obtinuit causam, & in reditu, quod Coloniam & Metropolitanum suum ob structas ab Henrico Augusto insidias adire non posset, est Remis à Guilielmo Archiepiscopo consecratus. Quo audito Henricus adeò excanduit, ut per emissos latrones Albertum trucidarit. Sepultus hic est ibidem, cum hoc Epitaphio : *Legia me legit, electum Roma probavit, Remis sacravit, sacratum Martyrizavit*. De eodem habet Romanum Martyrologium : *Remis Sancti Alberti Leodiensis Episcopi & Martyris, qui pro tuenda Ecclesiastica libertate necatus est*. Rei seriem pluribus exponunt Godefridus Monachus & Annales Ecclesiæ Leodiensis. Prætensi istius juris adeò zelosus semper fuit sextus Henricus, ut Episcopum quemdam, quod rogatus à quo haberet Episcopatum, semper responderet à Papa, jusserit militum suorum pedibus conculcari. Undè similes in Episcopos & omnem Clerum violentias admirari non oportet in ejus filio Frederico secundo. Fuit malum hæreditarium. Idem jus sibi arrogavit proximus Henrici Successor Ottho quartus. Etenim Ecclesiæ Moguntinæ discordem de Lupoldo & Siffrido electionem decidit, ejusque judicium Innocentius tertius confirmavit. Etiam nostris tem- A. 1203.
poribus similem Argentinensis Ecclesiæ discordiam ab Imperatore decisam refert in suis Annalibus Augustus Thuanus. Verùm inter Catholicum & Lutheranum erat ista discordia.

CAPUT VI.

Exponitur legitimus Regum in Canonicas electiones consensus.

AN etiam post Gregorii septimi Decreta Reges habeant jus consentiendi in factas Antistitum electiones, ipsarumque Electos comprobandi, olim agitata fuit quæstio inter Hugonem Primatem Lugdunensem, Apostolicæ Sedis in Gallia Legatum, & Sanctum Ivonem Episcopum Carnu-

Carnutensem Ecclesiam ab istis Laicorum servitutibus plenè liberam volens Hugo, partem negativam tutatus est; Ivo autem respondit: *Post Canonicam electionem Reges Apostolicâ authoritate à concessione Episcopatuum prohibitos minimè videmus.*
Ep. 50. *Legimus enim sanctæ Recordationis Summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Ecclesiarum, ut eis ab ipsis Regibus concederentur Episcopatus, ad quos electi erant, intercessisse; aliquorum, quia concessiones Regum necdum consecuti fuerant, consecrationes distulisse. Quorum exempla supposuissemus, nisi prolixitatem Epistolæ vitassemus. Dominus quoque Papa Urbanus secundus*, Gregorii septimi tunc sedens Successor, & ejus Decretorum Confirmator, *Reges tantum à corporali investitura excludit, quantum intelleximus, non ab electione, in quantum sunt caput populi, vel concessione. Quamvis octava Synodus solum prohibeat eos interesse electioni, non concessioni.*

Rectè dicit hunc Regium consensum esse antiquum, & à Romana etiam Ecclesia probatum, aut certè toleratum. Est omninò antiquissimus. Etenim Eusebianæ factionis Antiochena Synodus, dum ejusdem civitatis Patriarcham S. Eustatium dejecit, electum à se Eusebium Cæsarænsem Constantino Augusto obtulit, & petiit confirmari, factamque de illo electionem, quod Apostolicus Canon & Nicæna Synodus vetarent translationes, Princeps cassavit. Ita in hujus vita scribit ipse Eusebius, & Hermias Zozomenus. Pauli & Macedonii ad Ecclesiam Constantinopolitanam electiones probare suo Regio consensu noluit Imperator Constantius, ajens Paulum indignum, Macedonio autem indignatus quod sine suo assensu se consecrari permisisset. Et Sancto Ambrosio, in ipsis sui Episcopatus exordiis quædam Imperii acta reprehendenti, in Ecclesiastica Theodoreti Historia respondit Au-
L. 4. c. 6. gustus Valentinianus: *Tuam libertatem jam pridem noveram, & mihi perspecta cum esset, non modo non reclamavi, sed suffragatus sum ordinationi tuæ.* Ait sibi fuisse authoritatem reclamandi. Et de Episcoporum Hierosolymitanorum successione scribit Evagrius Epiphaniensis: *Petrum Ma-*
L. 4. c. 36. *carius secutus est, Justiniano Imperatore necdum ei suffragante, qui postea sede sua pulsus est.* Quod etiam Mediolanensis Ecclesiæ Antistites sine suo assensu consecrari non permiserit Justinianus,
Epist. 3. habes in litteris Pelagii primi Pontificis ad Comitem Narsetem. Eidem legi subjacuisse primæ Justinianæ Episcopum, docent litteræ Sancti Gregorii Magni. Et sextam generalem Synodum
Lib. 4. post degradatum Antiochiæ Patriarcham Maca-
Epist. 7. rium procedere ad novam electionem, & ipsam sibi confirmandam præsentari jussit Constantinus IV. Imperator, Synodusque promptissimè obedivit. Qua Potestate usi sunt etiam Gothorum in
Act. 13. Italia Reges. Hinc enim apud Cassiodorum in litteris ad Romanæ urbis Senatum Rex Athalaricus probatum suo consensu Pontificem vocat
Lib. 8. *virum Regali examinatione laudatum.* Examinis
Ep. 15. & consensus seriem ac formam exponit in litteris ad Papam tertium Joannem. Et quidem hi Reges
Lib. 9. erant Ariani. Quod Hierosolymitana Ecclesia etiam à Saracenorum Principe coacta fuerit electioni suæ confirmationem postulare, videre licèt apud Nicephorum Calixtum. Qua violen- Ep. 15.
tia etiam in aliis Provinciis usos fuisse eosdem Lib. 14. cap. 39.
Barbaros, lucet ex variis testimoniis & exemplis. Utitur item hodiè Turcarum Tyrannus: existimat se in omnia Christiani Imperii jura successisse.

Eadem potestate per Occidentale Imperium usus fuit & Carolus Magnus, ac ejus tam Franci quam Germani Successores. Etenim de Angelberto Abbate suo scribit in sui Monasterii Chronico Hariulsus Monachus Centulensis: *Tam fratrum precatu, quam Regis Caroli jussu, Angilbertus ad Abbatis Officium provehitur.* Et sexta Parisiensis ac secunda Aquisgranensis Synodus L. 2. c. 6.
supplicant Ludovico pio Imperatori, ut Ecclesiis det bonos & aptos Rectores, Episcopos, Abbates, & Abbatissas. Id est, ut solas talium electiones suo assensu confirmet. Et hinc Abba- Lib. 3. c. 22.
tes ab Episcopo sine Principis assensu etiam deponi non permittit laudata Parisiensis Synodus: quod nempe per istum assensum essent promoti. L. 1. c. 3. 9. & 10.
Et apud Gratianum Leo IV. Pontifex pro Colono Reatinæ Ecclesiæ Electo scribit ad Lotharium Augustum, ac ejus filium Ludovicum Cæsarem: *Vestram Mansuetudinem deprecamur, quatenùs Colono humili Diacono Reatinam Ecclesiam ad* Dist. 63.
regendum concedere dignemini, ut vestra licentia c. 16. &
accepta ibidem eum, Deo adjuvante, consecrare 18.
valeamus Episcopum. Sin autem in prædicta Ecclesia nolueritis, ut præficiatur Episcopus, Tusculanam Ecclesiam, quæ viduata existit, illi vestra Serenitas dignetur concedere, ut à nostro Præsulatu consecratus, Deo omnipotenti, vestroque Imperio grates peragere valeat. Nempe Colonus ab utraque Ecclesia fuerat electus. Similis ibidem est Epistola Stephani quarti ad Comitem Guidonem. Et hæ omninò sunt Epistolæ, quas in litteris ad Hugonem Lugdunensium Primatem suprà laudavit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Etiam Bernarium Gratianopolitanæ Ecclesiæ Electum suo assensu firmavit Ludovicus secundus, ejusque consecrandi licentiam dedit Adoni Archiepiscopo Viennensi. Exstat Epistola apud Jacobum Sirmondum inter litteras & acta Adriani secundi. Aribertum Ebredunensem Archiepiscopum, quod Vinciensis Ecclesiæ Electo datam à Carolo Calvo Imperatore confirmationem exsuflaret ob subsecutam Principis mortem, & alium ordinasset Episcopum, graviter arguit, & Romam ad judicium evocavit Joannes VIII. Eandem potestatem agnovit etiam in Rege Ca- Ep. 24.
rolomanno. Et de Arnulfo Augusto scribit Re- Ep. 200.
gino Abbas Prumiensis: *Luitpertus Moguntinæ* c. 23.
urbis Præsul è rebus humanis sublatus est, in cujus locum subrogatus est Zunzo, Arnulfo Rege annuente. Otthonem secundum, quod Lobiensem Ab- A. 889.
batiam à Laicæ commendæ miseria liberaverit, restituerit Canonicam electionem, & solius Regalis concessionis jus sibi retinuerit, laudat Fol- Fol. 589.
cuini Abbatis continuator in Chronico ejusdem Monasterii. Laudat & Henricum quartum, qui jus istud transtulit in Leodiensem Episcopum, atque ita Abbatiam ab omni Laica servitute emancipavit. Et de Hilduino Leodien- Fol. 606. & 613.

sis

ſis Eccleſiæ contra Ricarium contentioſè Electo ſcribit laudatus Abbas Folcuinus: *Hilduinus Epiſcopus ab Hermanno Agrippinæ ſedis Archipræſule conſecratus novo & inuſitato genere, abſque Regis & Procerum Regni ſanctione*. Longè plurima ſunt

Cap. 19. iſtiuſmodi exempla. Et hinc poteſtatem iſtam Henrico quinto Imperatori quoad Germaniæ Epiſcopos omninò confirmavit Calixtus ſecundus: Eos enim non niſi poſt receptum ab ipſo de Regalibus inveſtituram voluit conſecrari. Dico, *Quoad Germaniæ Epiſcopos*: Aliarum enim ad Imperium ſpectantium Provinciarum Epiſcopos inveſtiri voluit dumtaxat poſt conſecrationem, atque ita eorum electionem Henricus non potuit evacuare. Et hinc de ejus primo Succeſſore Lothario ſecundo, & Sancto Norberto Magdeburgenſis Eccleſiæ Electo ſcribit in Sigeberti Gemblacenſis ſupplemento Robertus Abbas Montenſis: *Parthenopolitanæ civitatis Clerici & cives Norbertum, Præmonſtratæ Eccleſiæ Patrem, in Paſtorem eligunt, & Regali proſequente*

An. 1127. *convenientia ad Sacerdotium provehunt*. Factum id fuit in præſentia Cardinalis Gerardi, qui tunc Legatus, poſteà fuit Lucius Papa ſecundus. Etiam quoſvis alios Germanorum Auguſtos liberè fuiſſe uſos iſta poteſtate, poſſit lucidè demonſtrari.

Eam Francorum item Regibus Eccleſia ſemper indulſit. Etenim habita ſub Merovingiis Regibus quinta Aurelianenſis Synodus Epiſcopos quidem à Clero & populo mandat eligi juxta antiquos Canones, permittit tamen non conſecrari niſi *cum voluntate Regis*. Quod ipſum in Edicto

Cap. 10. quintæ Pariſienſis Synodi confirmatorio mandavit Rex Clotarius ſecundus, & adjunxit: *Si Electi perſona condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur*. Et hinc Catonem Arvernenſis Eccleſiæ Electum, quod ſine Regis, licèt

L. 4. c. 6 & 7. adhuc pueri, conſenſu inordinatè ordinari noluerit, laudat Sanctus Gregorius Turonenſis Epiſcopus in opere de geſtis Francorum, referens varia iſtiuſmodi exempla. Refert degradatos Epiſcopos, quod ſine tali conſenſu eſſent ordinati, aut ordinaſſent. Et de Carolinæ ſtirpis Principe Pippino Rege ſcribit Chronicon Mona-

Cap. 13. ſterii Fontanellenſis: *Auſtrulfus Abbas conſtituitur una cum conſenſu ac electione fratrum, annuente ordinationi eorum pio Principe Pippino*. Et apud Flodoardum ſcribit Hincmarus Metropolita Re-

Lib. 3. c. 24. menſis: *De ordinando Epiſcopo non Regis vel Palatinorum debet eſſe commendatio, ſed Cleri & plebis electio, & Metropolitani in electione dijudicatio, deinde terreni Principis conſenſio, & ſic fieri Epiſcoporum manus impoſitio*. Hinc Agium Eccleſiæ Aurelianenſis electum, quod à Welinone Senonum Metropolita ſine ſua licentia conſecratus eſſet, ejecit Rex Carolus Calvus, & ægrè tandem redire permiſit ad preces ſecundæ Synodi

Cap. 10. Vernenſis. Eundem Welinonem, quod Tertoldum Diaconum ſine ſua licentia ad Epiſcopatum Bajocenſem promoviſſet, idem Rex accuſavit graviſſimè, & ad degradationem poſtulavit in ſecunda Synodo Tullenſi. Et privilegio, quod Sancti Carileſi Monachis dedit, Nicolaus primus Pontifex inſeruit hanc clauſulam: *Quemcumque dignum vita, moribus, atque doctrina proſpexerint Paſtorali officio, ipſum eligant, Regiſque in notitiam deferant, ut ejus & conceſſione & conſenſu poteſtatem Regiminis accipiat*. Et per antiquas, apud Jacobum Sirmondum extantes, Epiſcopalium promotionum formulas Electum ſuum Clerus & populus præſentabat Regi, & ſibi in Epiſcopum concedi ſupplicabat. Cujus juris adeò tenax fuit etiam Carolus ſimplex, ut Bertarium Catalaunenſis Eccleſiæ Electum, non à ſe, ſed ab Odone Regni invaſore confirmatum, conſecrari noluerit, & provocantem ad Sedem Apoſtolicam capi in Romano itinere atque carcerari curarit fidus dicti Regis Miniſter, Sanctus Fulco Archiepiſcopus Remenſis. Æquè tenax fuit progenies Capetina. Etenim Radulphum, Remenſis Eccleſiæ electum, ſine ſua venia conſecratum ejecit Rex Ludovicus Groſſus, & intruſit Gervaſium. Ita in dicti Regis vita ſcribit Sugerius Abbas Sancti Dionyſii. Et Robertus Abbas Montenſis: *In Remenſi Metropoli poſt Manaſſen, exturbato Gervaſio, Radulphus ſucceſſit*. Nempe ad omnium Epiſcoporum preces Radulpho gratiam ſuam & Epiſcopatum Rex tandem reddidit, uti ad Paſchalem ſecundum Pontificem ſcribit Sanctus Ivo Epiſcopus Carnutenſis. Enarrat & ejuſdem Regis iram ex eadem cauſa adverſus Gualonem electum Belluacenſem: Jurarat Rex Gualonem ſe vivo nunquam fore Belluaci Epiſcopum, atque ita hic, ne ejus periret electio, transferri debuit ad Eccleſiam Pariſienſem.

Cap. 13.

An. 1104.

Epiſt. 190.

Quæſtio eſt, an etiam in Longobardico Regno Carolus Magnus ac ejus Succeſſores ſint uſi iſta conſuetudine? De Carolo quidam negant. Etenim Longobardos in Thuſcia ac Italia Epiſcopos conſueſſe ad ſolum Cleri & populi decretum conſecrari à Romano Pontifice, ſeptima Adriani primi ad Carolum Epiſtola diſertè affirmat. Hinc ut ipſos Simoniacè electos non confirmet, aut conſecret, illum hic rogat: nequaquam, Regii conſenſus conſuetudine fruens, rogaturus. Eundem morem in Ravennate Eccleſia ſemper viguiſſe oſtendit decima apud Jacobum Sirmondum Epiſtola. A Pippino non ita pridem Rege, ex quo exemplo Regium aſſenſum inter Romani Patriciatus jura eſſe prætendebat Carolus, ad laudatæ Metropolis electionem dirigendam miſſos Legatos ait fuiſſe rem ſingularem, à Romano tunc Pontifice poſtulatam ad expellendum Michaelium, Deſiderii Regis violento adjutorio intruſum.

Reſpondeo Longobardorum in Italia Eccleſias fuiſſe duplices. Quædam ad Romani Epiſcopi Metropoliticam, olim longè vaſtiſſimam, quædam ad Patriarchalem dumtaxat ejus poteſtatem ſpectabant. Hujuſmodi erant Mediolanenſis Provincia, & Aquilejenſis. Harum confirmandis, aut etiam dirigendis electionibus ſe miſcuerunt Longobardorum, aut etiam Gothorum Reges, iſtarum confirmationem ſibi ſoli juxta Canones Romana Eccleſia ſemper ſervavit. Ravennas Eccleſia, quod ad Valentiniani tertii Auguſti preces per Sanctum Leonem Magnum Pontificem ex Romanæ Suffraganea profecerit in Metropolim, eadem libertate gaudere perrexit.

xit. Ipsamque Adrianus primus noluit à Carolo Magno demutari in Regiam servitutem. Et in erudito, qui sub Caroli filio ac nepotibus floruit, de Episcoporum electionibus opusculo scribit Florus Lugdunensis Ecclesiæ Diaconus: *In Romana Ecclesia usque in præsentem diem cernimus absque interrogatione Principis, solo dispositionis divinæ Judicio, & Fidelium suffragio, legitimè Pontifices consecrari, qui etiam omnium Regionum & civitatum, quæ illi subjectæ sunt, juxta antiquum morem eadem*
Cap. 6. *libertate ordinant atque constituunt Sacerdotes. Nec adeò quisquam absurdus est, ut putet minorem illic sanctificationis divinæ esse gratiam, eo quod nulla mundanæ Potestatis comitetur authoritas.*

Dominus Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis, ejusque discipulus ac Interpres Stephanus Baluzius affirmant fragmentum hoc fuisse scriptum anno vigesimo sæculi noni. Porrò ad annum vigesimum octavum de Gregorio quarto in Pontificem electo scribunt Annales Francorum Berriniani: *Non priùs ordinatus est, quam Legatus Imperatoris Romam venit, & electionem populi, qualis esset, examinavit.* Factum id fuit sub Ludovico Pio. Quod item pro Regio in Reatini Episcopi electionem assensu Leo quartus, ac Stephanus quartus Lothario Augusto, ejus filio Ludovico, & Comiti Guidoni supplicare dudum atque instanter fuerint compulsi, est suprà ostensum. Quocircà Romanam cum suis Suffraganeis Ecclesiam ab avita Canonum libertate in Regii placiti servitutem transfixit, hac in re parum pius, Ludovicus. Ex quo lucet Marsilium Patavinum ac Pandulfum de Columna, dum Regii in Romani Pontificis ac omnium Episcoporum promotionem consensus datum Carolo Magno ab Adriano primo privilegium fuisse à Ludovico Pio dimissum ac Ecclesiis redditum asserunt in libro de translatione Imperii, insigniter hallucinari.

Idem mos adeò viguit in Hispania, ut Petrus Aragoniæ Rex, dum postulandam eligendi facultatem remisit suis Ecclesiis, addiderit hanc clausulam: *Hoc solùm nobis & Successoribus nostris reservamus, ut liberè & Canonicè Electus, in signum Regiæ fidelitatis, nobis & nostris Successoribus debeat præsentari.* Eandem consuetudinem fuisse Angliæ, Hungariæ, & omnium Christianarum gentium Regibus, est cunctis Regalium jurium peritis manifestum. Undè & illud suæ Canonum collectioni inseruit Gregorius nonus. Etenim sub titulo de Electione extat Decretum, quo Canonicam electionem vigere in omnibus Terræ sanctæ Conventualibus Ecclesiis mandat Cœle-
Cap. 14. stinus tertius, & adjungit: *Quo facto, non prohibemus, quin Regis requiratur assensus, sed propter hoc ipsam electionem nolumus infirmari.* Mandat ibidem Innocentius tertius, ut Ecclesia Capuana post factam Canonicam electionem mittat Romam Legatos, qui Electum vice Regia postulent à Pontifice confirmari. Addit, *Vice Regia*: Quod nempe sine Regis assensu non posset gratia ista postulari. Anglici Regis assensum admittit per litteras ad Archiepiscopum Cantuariensem
Cap. 20. idem Pontifex in causa Electi Vigornensis. Et-
Cap. 28. iam de Regno Hiberniæ scribit ad suum illic Legatum: *Electio debet Principi præsentari.* Spectare id dicit ad Regiam dignitatem.

Hujus indulti causam in laudatis ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem litteris edicit S. Ivo Episcopus Carnutensis: *Reges sunt caput po-*
puli. Episcopum à Clero & populo eligi mandant Apostolici Canones, ideoque primarium illic est suffragium Regis. Quandoque fuit & primum. Verùm quod sibi contradici vix patiatur Regia Majestas, solebat vim inferre suffragiis sequentibus, ac esse eligendæ personæ violenta designatio, ideoque Reges ab electionis faciendæ commercio exclusit Ecclesia, permittens tamen jam factæ comprobationem. Sine Sacerdotii & Imperii amica concordia nequit genus humanum esse pacatum, ideoque invito Rege non consecrandos Episcopos judicavit Ecclesia: nequidem Episcopos titulares. Etenim à Malgero Rothomasensi Archiepiscopo, dum Radulphum Fontanellensis Monasterii Abbatem vellet sibi substituere Vicarium in Pontificalibus, fuisse rogatum Principem affirmat dicti Monasterii Chronicon. Quocircà Henricus quintus Impera- Ep. 60.
tor, Calixto secundo concedens Italiæ ac aliorum extra Germaniam Imperialium gentium Episcopos consecrari sine sua licentia, Imperii jura seu consuetudines omninò decurtavit. Et hinc Italiæ Episcopi Germanis Imperatoribus facti sunt minus obsequentes. Lucet ex illo Episcopo, qui Episcopatum suum Henrico sexto noluit ferre ac fateri acceptum, sed militum pedibus maluit conculcari. Cap. 9.

Regius quippè in factam electionem ac electi personam assensus ad honorandam Regiam Majestatem olim titulatus fuit concessio vel donatio Episcopatus. Ita suprà in laudatis ad Lotharium Augustum litteris vocavit Leo quartus, & in Sancti Carilefi privilegio Nicolaus primus. Et apud Beratdum Piscariensis Monasterii Abbatem extat electionis Decretum, quo Monachi Dominicum electum suum Henrico tertio Augusto præsentant: *Ut illum Imperiali dono confirmet.* Et de Sancto Anselmo Cantuariensi electo scribit ad Beccenses Monachos Gondulphus Roffensis Epi- Epist. 3.
scopus: *Dominus noster Rex Anselmo dedit Ecclesiæ Gubernationem.* Quod item Fredericus primus Imperator Episcopatus per Cleri & populi electionem dederit, leges in ejus actis apud Ottho- Lib. 2. cap.
nem Episcopum Frisingensem. Antiquos Re- 20.
gnorum legenti Annales istud ipsum tibi assiduè occurret. Magnifici hujus tituli infirmitatem exponit insigniter in laudato de electionibus fragmento Florus Diaconus: *Quod in quibusdam Regnis consuetudo obtinuit, ut consultu Principis ordinatio fieret Episcopalis, valet utique ad cumulum fraternitatis, propter pacem & concordiam mundanæ Potestatis, non tamen ad complendam veritatem vel authoritatem sacræ Ordinationis, quæ nequaquam Regio Potentatu, sed solo Dei nutu, & Ecclesiæ Fidei consensu, cuique conferri potest. Quoniam Episcopatus non est munus humanum, sed Spiritus Sancti donum. Unde graviter quilibet Princeps delinquit, si hoc suo beneficio largiri posse existimat, quod sola divina gratia dispensat.* Et subjungit: *Quæ omnia non ideò dicimus, quasi potestatem*

Principum

Principum in aliquo minuendam putemus, vel contra Religiosum morem Regni aliquid sentiendum persuadeamus, sed ut clarissimè demonstretur in hujusmodi re divinam gratiam sufficere, humanam verò potentiam, nisi illi consonet, nihil valere. Quapropter Cap. 7. *in sacris Patrum Canonibus, ubi plurimæ causæ commemorantur, sine quibus Episcopalis ordinatio irrita habenda est, de hac re nihil invenitur insertum.* Affirmat esse modicæ & novæ, non tamen penitùs nullius rei titulum. Ejus medullam aperit in laudatis ad Hugonem Lugdunensem litteris laudatus Ivo: *Reges per Episcopatus concessionem nihil spirituale sed donare intendunt, sed tantum votis petentium*, utique Cleri & populi, *annuere, aut villas Ecclesiasticas, & alia exteriora bona, quæ de Regum munificentia obtinent Ecclesiæ, ipsis Electis concedere.* Rex ergo & electionem, Electique personam comprobabat, & hanc insuper de Ecclesiæ possessionibus investiebat, ideoque non penitùs sine causa dicebatur illi impertiri Episcopatum. Quæ omnia locum habent etiam in Abbatibus, & Abbatissis.

Notanda sunt Sancti Ivonis verba: *Votis petentium annuere.* Præsentatam enim sibi electionem, Electique personam Rex ex causis omninò poterat refutare. Hinc sexta Parisiensis, & secunda Aquisgranensis Synodus Ludovico Pio Imperatori suggerunt & supplicant, ut in bonis Ecclesiarum Rectoribus constituendis adhibeat sedulum studium & solertissimam diligentiam, considerans Ecclesiæ dignitatem, Christianæ fidei felicem statum, & animæ suæ salutem inde pendere. Et apud Jacobum Sirmondum extat antiqua formula, qua Visitator olim Episcopus vacantis Ecclesiæ Clerum & populum ad digni Episcopi electionem adhortans addebat & hanc clausulam: *Si fortè aliquis per vestrum præmium, aut per aliquam artem malitiosam, hanc Sedem subripere conatus fuerit, & hoc vobis consentientibus, ut in illum electio veniat, hoc nequaquam consentiemus vobis, sed Domno Imperatori annuntiabimus, & ille sine ullo periculo, & cum licentia Canonum, undecumque & cuicumque Clerico voluerit, dare poterit. Tuncque meritò à vobis auferetur potestas eligendi, quia Deum offendistis, & vosmet abominationem exhibuistis.* Canonem, qui isto in casu eligendi seu nominandi jus ad Regem devolvat, usque huc ignoro. Esse non Canonem, sed Francorum Regum consuetudinem
Ep. 322. rectius scripsit Joannes Papa octavus. Indigni interim electionem Rex semper potuit, imò & debuit exsufflare. Hinc enim Philippum Francorum Regem, qui fœdissimum Juvenem Joannem Aurelianensis Ecclesia electum non excusserat, gravissimè arguit, & ipsum excuti per
Epist. 66. Hugonem Lugdunensem Primatem expostulavit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Et Gualonem Belluacensis Ecclesiæ electum, dum æmuli excutere tentant, de servili genere accusarunt apud eundem Regem, purgavit autem in litteris ad Manassem Remensium Metropolitam idem
Ep. 102. Ivo: quod nempe Rex ex causis excutere electos ac refutare omninò posset.

Dico, *Ex causis.* Rectè enim ad Manassem pergit Ivo: *Habeat Deus in Ecclesia sua principaliter quod suum est, habeat Rex posteriori ordine post Deum quod sibi à Deo concessum est.* Et iterum: *Non licèt Regibus Episcoporum electiones aliqua ratione impedire.* Utique citra legitimam causam. Agit adversus dictum Regem Philippum, laudati Gualonis electionem ex frivola calumnia cassare conatum, adversus quem etiam in litteris ad Rodericum Cabilonensem Episcopum, & in litteris ad Humbertum Lugdunensium Metropolitam scribit Papa Gregorius septimus: *Rex oblatæ nobis suæ promissionis memor, electionem Matisconensem non solùm non impediat, sed eum, quem debet, assensum præbeat.* L. 1. Ep. 35. 36. Et rursum: *Quod si facere noluerit, indubitanter noverit nos hanc Ecclesiæ ruinam nequaquam diutius toleraturos, sed ex authoritate Beat. Apostol. Petri & Pauli duram inobedientiæ contumaciam Canonica authoritate coercituros.* Regi minatur duram excommunicationem, potenter asseverans Canonicas electiones à Regibus ob turpe præsertim Simoniæ lucrum non posse cassari. Et de Henrico quarto Augusto, & Ecclesia Trevirensi varios illi successivè electos præsentante, scribit magnum Belgii Chronicon: *Rex, quotquot nominassent, nullum sibi placere dixit. Nullus enim eorum benevolentiam ejus digna taxatione prævenerat.* Et Leonatem, Fol. 127.
Piscariensis Monasterii electum, quem Rogerius Siciliæ Rex sine causa refutarat, fuisse ab Eugenio tertio, Anastasio quarto, & Adriano quarto Pontificibus defensum, confirmatum, & sedi Abbatiali tandem impositum Rege invito, scribit in Chronico Abbas Berardus. Plura adduci possint Fol. 499.
ejusmodi exempla.

In extante apud Matthæum Paris Epistola ad Joannem Angliæ Regem scribit Pontifex Innocentius tertius: *Super electionibus apud Sedem Apostolicam approbatis non consuevit assensus Principum expectari.* Defuncto Huberto Cantuariensi Ar- A. 1208.
chiepiscopo, Cathedrales Monachi ob discordem de suo Superiore & Joanne Norvicensi Episcopo electionem litigantes Apostolicam Sedem accesserant, & cassata illic utraque electione processerant ibidem ex totius Conventus compromisso ad novam, atque de Innocentii tertii consilio elegerant Stephanum, Doctorem Parisinum, & Romanæ Ecclesiæ Cardinalem. Regem, Norvicensi Episcopo patrocinatum, nolens offendere Pontifex, ejus consensum Stephano petiit, verùm non impetravit. Stephanum, utpotè in Gallia studiis imbutum, dixit sibi esse suspectum, item à minori dumtaxat Monachorum parte, proindeque non Canonicè electum, atque ita suum illi assensum constanter denegavit. Quæ omnia sprevit Pontifex ex jam adducta Regula, & Stephanum in Episcopum consecravit. Dura fuit lis. Etenim ob nimias Regis insolentias omnem Angliam Ecclesiastico interdicto Stephanus supposuit, atque ita Ecclesiastica libertas tandem triumphavit. Rem omnem multis exponit præfatus Matthæus, & insignes Stephani Archiepiscopi & Joannis Regis de hac re litteras nuper publicavit Lucas Dacherius. Et lau- Tom. 5.
data Regula non caret fundamento. Etenim directam & probatam ab Apostolica Sede electionem nullo pacto convenit laico Regum judicio subjacere.

CAPUT VII.

Exponitur Regia ad elegendum facultas.

QUod Clerus eligendi Episcopi facultatem petat à Principe, est antiqua consuetudo Romani Imperii. Etenim apud Hermiam Zozomenum & Socratem Constantius Augustus discordem Ecclesiæ Constantinopolitanæ de Paulo & Macedonio electionem cassavit. Priorem, quia de indigno; posteriorem, quia factam sine sua licentia. Et vacanti per Auxentii mortem Ecclesiæ Mediolanensi mandatum eligendi apud Theodoretum dedit Imperator Valentinianus. Et post degradatum Nestorium, ideoque jam vacante Ecclesia Constantinopolitana, ad Theodosium Augustum scribit plena Synodus Ephesina: *Justam hanc gratiam petimus, supplicantes Majestati vestræ, ut liceat nobis futuri Episcopi ordinationi incumbere*. Extat relatio in actis Synodalibus. Et post degradatum Dioscorum Alexandriæ Patriarcham scripsit ad vacantis Ecclesiæ Clerum Synodus Chalcedonensis: *Secundùm Dei voluntatem, & nutum piissimorum Imperatorum nostrorum, Alexandrinæ Ecclesiæ ordinandus est Episcopus*. Et post dejectum in sexta Synodo Macarium Antiochiæ Patriarcham ejusdem Diœcesis Episcopi & civitatis Clerici rogant gloriosos Judices, ut eis à Principe impetrent novi Episcopi eligendi facultatem: *Et non sit vidua hujusmodi Sedes*. Etiam Petrum Mogum, Alexandrinæ Ecclesiæ invasorem, apud Evagrium Epiphaniensem ejecit Imperator Zeno, quod sine sua licentia fuisse electus.

L. 3. c. 6. L. 2. c. 10. L. 4. c. 5. Fol. 403. Act. 3. L. 3. c. 4. & 12.

Eandem consuetudinem assumpserunt etiam Carolus Magnus, ac ejus in Occidentis Imperio Successores. Etenim quod Ecclesia Senonensis ab illo eligendi licentiam postularit, habes apud Frotarium Archiepiscopum Burdigalensem. Etiam petiisse atque impetrasse Augiæ & Sancti Galli Abbatias testatur Chronicon Ecclesiæ Constantiensis. Petierunt & perpetuum liberæ electionis privilegium, seu privilegium perpetuò sine prævia Principis licentia eligendi, quod insigniter in illo, quod Atrebatensi Ecclesiæ dedit, exponit Philippus Augustus Rex Francorum: *Canonici prædictæ Ecclesiæ liberè poterunt eligere non requisita à nobis vel Successoribus nostris licentia eligendi, sed electum suum confirmatum nobis præsentabunt, ut nobis fidelitatem faciat, sicut alii Episcopi nobis facere consueverunt*. Eodem modo exponunt in privilegiis Mindensi Ecclesiæ datis, extantibus in ejusdem Ecclesiæ Chronico, Imperatores Henricus Sanctus, & Henricus tertius. Et ex antiqua, quæ sub Carolo Magno & ejus filio Ludovico viguit, Episcopalis promotionis formula Visitator Episcopus electurum vacantis Ecclesiæ Clerum & populum olim alloquebatur: *Ideò nos huc missi sumus, ut concessam à Christianissimo Imperatore potestatem inter vos eligendi Sacerdotem annuntiaremus*. De eodem Ludovico Patre suo, & vacante per Ulfarii Episcopi mortem Remensi Ecclesia scribit ad Nicolaum primum Pontificem, in litteris apud Synodum Tricassinam exstantibus, Rex Carolus Calvus: *Plebi electionem concessit*. Et apud Flodoardum in Remensis Ecclesiæ Historia scribit ad Guntarium Coloniensem Archiepiscopum Hincmarus Metropolita Remensis, ut apud Lotharium Regem intercedat, & satagat *Pro electione Canonica Cameracensis Episcopi post decessum Theodorici venerandi Præsulis*. Fuit is non Lotharius Rex, sed Lotharius Augustus, uti in Cameracensis Ecclesiæ Chronico ostendit Baldricus Episcopus Tornacensis. Quod item Imperator Carolus Crassus Ecclesiæ Genevensi perpetuum liberæ electionis privilegium dederit, adeoque eligendi licentiam ab aliis Ecclesiis rogari voluerit, testatur in litteris de causa Optandi Genevensis Episcopi Papa Joannes octavus. Quo jure etiam Otthones & Imperatores Henricos fuisse usos possit lucidè demonstrari. Et hinc Bruno Treverensis Archiepiscopus, Henrici quinti Imperatoris pro componendis investituræ quæstionibus ad Paschalem secundum Legatus in Galliam, asseruit præviam istam eligendi licentiam esse Imperii jus à tempore Sancti Gregorii Magni, reposuit autem Pontifex esse indignam Ecclesiæ servitutem, voluitque eliminatam. Ita scribit Abbas Sugerius in vita Ludovici Grossi. Erravit Bruno violentiam istam esse dumtaxat à tempore Magni Gregorii. Ex dictis lucet esse longè vetustiorem. Esse indignam Ecclesiæ servitutem rectè reposuit Paschalis secundus. De illa enim antè Caroli Magni faciem statuit Francofordiensis Synodus: *Abbas in congregatione non deligatur, ubi jussio Regis fuerit, nisi per consensum Episcopi*. Præviam eligendi licentiam peti nequaquam jubet, solummodò tolerat, mandatque non sufficere sine adjuncta licentia Episcopi. Istam tamen potestatem Henrico quinto permisit Calixtus secundus: Electiones enim fieri permisit in ejus præsentia, ideoque non sine ejus prævio consensu.

Ep. 15. & 16. Epist. 15. Lib. 3. c. 21. Lib. 1. c. 48. & 49. Epist. 69. & 70. Cap. 17.

Et hanc usurpationem Carolus Magnus nequaquam à solis Græcorum Augustis, sed etiam à Merovingiis Francorum Regibus didicit & accepit. Lucet ex adducto Canone Francofordiensi. Istius enim Synodi tempore Carolus necdum erat Augustus. Et liberæ electionis privilegio, quod Corbejensi Cœnobio dederunt Clotarius Rex Merovingius & Berthefridus Ambianensis Episcopus, adjecta est clausula: *Congregatio ipsius Monasterii ex semetipsis bonum & dignum eliget, data anthoritate à Principe*. Et in præcepto, quo Isememberti Abbatis electionem confirmavit, Theodoricus Rex dicit de ejusdem Monasterii fratribus: *Petierunt ut liceret eis juxta privilegium de semetipsis eligere Rectorem*. Et hinc istud sevus seu violentiam Carolus Magnus non in solos Germanici Imperii, sed etiam in Gallici Regni Successores propagavit. Etenim inter Episcopalium promotionum formulas apud Jacobum Sirmondum extant litteræ, quibus & Hilduino Abbati Ludovici Pii Imperatoris Archi-capellano, & Judithæ Imperatrici de

obtenta

obtenta liberæ electionis licentia gratias agit Ecclesia Senonensis. Et sub Carolo Calvo habita tertia Valentina Synodus statuit de Ecclesiis vacantibus: *A gloriosissimo Principe supplicando postuletur, ut Canonicam electionem Clero & populo ipsius civitatis permittere dignetur*. Et ad Ludovicum Balbum Regem scripsit de Belluacensi Ecclesia Hincmarus Metropolita Remensis: *Sicut sacræ leges præcipiunt, electionem concedere dignemini*.

Cap. 7.

Epist. 11. cap. 1.

Eadem potestate uti perrexerunt etiam Reges Capetini. Etenim Rudolphum Ecclesiæ Remensis Archiepiscopum ejecit Ludovicus Grossus, imposuitque Gervasium ea præsertim de causa, quod sine sua licentia fuisset electus. Ita in dicti Regis vita scribit Abbas Sugerius, addens & de sua citra veniam facta electione eundem Regem adeò excanduisse, ut eligentium primores carceribus manciparit. Res tandem fuit composita. Et hinc ad sacrum bellum abiens Ludovicus septimus rerum Ecclesiasticarum potestatem delegavit eidem Abbati, ex qua ipse dedit potestatem eligendi Episcopi Carnutensis. Et quis nesciat hujus Ludovici tragœdias adversus Petrum Archiepiscopum Bituricensem? Eum, quod sine sua licentia electum Innocentius secundus Pontifex consecrasset, proscripsit ex Gallia, Regiam manum misit in omnia Episcopatus bona, juravitque Petrum se vivo non futurum in Francia Episcopum. *Juravit*, inquit Sanctus Bernardus, *illicitè, & perseveravit injustè. Nam probro ducitur apud Francigenas juramentum solvere, quamlibet malè publicè juratum sit*. Et pergit in Epistola ad Joslenum Suessionensem Episcopum, & laudatum Abbatem Sugerium: *Qui meruit jam non sola Bituricensis Ecclesia, sed Cathalaunensis etiam, & Remensis, etiam & Parisiensis? Quo jure præsumit Rex, ut Ecclesiarum possessiones & terras devastet, ut Christi ovibus Pastores præfici non permittat, ut his electorum promotionem prohibeat, aliis, quod hactenus inauditum, dilationem electionis indicat, donec universa consumpserit, donec diripuerit pauperum facultates, donec penitùs desoletur terra!* Cathalaunensem electum Regio consensu confirmare, Remensi autem & Parisiensi Ecclesiç Canonicam electionem permittere nolebat Ludovicus, vacantium sedium possessiones detinens in manu sua, atque ita se de injuria vindicans, quam per Petri consecrationem ajebat Regiæ suæ Majestati illatam ab Ecclesia Romana. Et hinc omne Regnum Ecclesiastico interdicto supposuit Innocentius Pontifex, quod mansit ad Cœlestinum secundum, cui Rex tandem obedivit, uti multis scribunt Robertus Montensis, Matthæus Paris, Radulphus de Diceto, ac præsertim Chronicon Monasterii Maurigniacensis. Radulphus de Diceto fallitur Petrum fuisse consecratum ab Eugenio tertio. Etiam apud Rigordum Sancti Dionysii Abbatia à Philippo Augusto petit eligendi licentiam: & ad sacrum bellum proficiscens idem Rex omnibus Cathedralibus Ecclesiis ac Regalibus Abbatiis mandat, ut sua in absentia licentiam eligendi postulent à Regina. Et sine licentia eligendi facultatem, uti summum privilegium, dedit Ecclesiæ Atrebatensi. Eadem à servitute liberam fuisse ex avita consuetudine etiam Aniciensem Ecclesiam, fatetur in adducto per Dominum Petrum de Marca Diplomate Rex Sanctus Ludovicus.

Epist. 4. & 10.

Ep. 219.

Ep 222.

Eadem consuetudo pessimè viguit in Anglia apud Reges Nortmannos, qui in Gallia educati Gallicanos abusus in Angliam detulerunt. Quis enim nesciat vacantium Ecclesiarum proventus spectasse illic ad jura Regia, ideoque ipsarum electiones sine Regis venia non potuisse fieri, & ad multos quandoque annos fuisse suspensas? Miserabilem istam, quam & aliarum gentium Reges postmodum usurparunt, servitutem invexit secundus è Nortmannis Rex Guilielmus Rufus. Quod defuncto Abbate Scotlando, Sancti Augustini Cantuariensis Monasterium ab illo licentiam petierit eligendi, & non acceperit, scribunt Guilielmus Thorne & Gervasius Cantuariensis. Etiam Cantuariensi Ecclesiæ liberam, qua Sanctus Anselmus fuit promotus, electionem concedere noluit, nisi tandem gravissimè infirmus ex metu mortis. Ejus Pater Guilielmus Regni Conquæstor nominarat Episcopos, cui per Romanam Ecclesiam nuper damnatæ violentiæ hanc ipse aliam superduxit. Ejus frater & proximus Successor Henricus primus suis, quas postmodum ab Henrico secundo resuscitatas suo sanguine eleminavit gloriosus Martyr & Archiepiscopus Thomas, consuetudinibus inseruit hunc articulum: *Cum vacaverit Archiepiscopatus, vel Episcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus in dominio Regis, debet Dominus Rex mandare potiores Ecclesiæ personas, & in Capella ipsius debet fieri electio, assensu ipsius Regis, & consilio personarum Regni, quas ad hoc faciendum advocaverit*. Electiones non solùm de suo prævio consensu, sed etiam in Regia Capella fieri, & Procerum suorum assistentia voluit dirigi. Quod hac via in Cantuariensem Ecclesiam, quæ Monachalis semper habuerat Monachum Episcopum, Clericum tandem intruserit testatur & queritur Simeon Dunelmensis. Postmodum tamen post longas cum Sancto Anselmo Archiepiscopo & Paschali secundo Pontifices lites, & Antistitum investituris, & omni in ipsorum electionem potestati cessisse, solumque Regium à sacris Canonibus permissum assensum retinuisse, laudatur Henricus à Radulpho de Diceto. Quidquid sit, consuetudinem priorum resumpserunt ejus Successores Stephanus, ac præsertim Henricus secundus. Nec scio ipsam ab hoc in initis cum Sancto Thoma, aut post ejus cædem cum Romana Ecclesia concordatis fuisse ejeratam. Liberas quidem electiones Ecclesiis reddidit, eo tamen salvo, quod & factas firmaret, & faciendis aut per se, aut per suum Justitiarium interesset, adeoque & faciendarum præberet facultatem. Proximum Sancti Thomæ Martyris Successorem Richardum fuisse ita electum testatur disertè in litteris ad Alexandrum tertium Pontificem, exstantibus apud Lucam Dacherium, Arnulphus Episcopus Lexoviensis. Et Ecclesiæ Lemovicensi, quod sine sua licentia elegisset, movit coram laudato Alexandro idem Henricus Rex litem longam & duram, cujus successum vide apud Radulphum de Diceto.

Lib. 8. c. 24.

A. 1087. & 1091.

A. 1023.

A. 1180.

Eadem

Eadem potestate usus est etiam Henrici Successor & filius Richardus. Etenim Dunelmensis Ecclesiæ Cathedrales Monachos, quod clandestinè sine ejus licentia elegissent, vocatos fuisse in reatum læsæ Majestatis, scribit laudatus Ra-
A. 1194. dulphus. Et hinc ipsius ad sacrum bellum profecti Vicarius Guilielmus Elyensis Episcopus noluit sine sua venia fieri electionem Archiepiscopi Cantuariensis. Et eum hac in causa alii Episcopi potenter adjuverunt. De eodem Rege scribit
A. 1190. Matthæus Paris: *Circa dies istos Ecclesia Dei in Normandia de longo servitutis jugo liberata est, glorioso Rege Richardo adjuvante, & omnia disponente. A Rege concessum est, ut in Ecclesiis Conventualibus Abbates, vel Priores, aut Abbatissæ cum con-*
A. 1190. *sensu sui Episcopi eligantur.* Eligendi licentiam non à se deinceps, sed ab Episcopis juxta Canones peti Rex indulsit; verùm quoad solas Conventuales Ecclesias, & quoad solam Normandiam. Ea de re Archiepiscopus Rotomagensis & Normandiæ Senescalus dudum contenderant. Rei seriem vide apud Radulphum de Diceto. Apud eundem Matthæum laudati Regis Richardi frater & Successor Joannes, de suis cum Innocentio tertio concordatis agens, scribit ad Epi-
A. 1215. scopos Anglicanæ Ecclesiæ: *De cætero in universis & singulis Ecclesiis & Monasteriis, Cathedralibus & Conventualibus totius Regni Angliæ, liberæ sint in perpetuum electiones quorumque Prælatorum, majorum & minorum. Promittimus etiam, quod nec impediemus, nec impediri permittemus per nostros, nec procurabimus, quin in universis & singulis Monasteriis & Ecclesiis, postquam vacaverint Prælaturæ, quemcumque voluerint, liberè sibi præficiant: Petita tamen à nobis priùs & hæredibus nostris licentia eligendi, quam non denegabimus, nec differemus. Et si fortè accidat, quod denegaremus vel differremus, nihilominus procedant electores ad electionem Canonicam faciendam.* Etiam retinet sibi jus factæ electionis comprobandæ, verùm cum hac clausula: *Assensum nostrum non denegabimus, nisi adversus electionem rationale proposuerimus, & legitimè probaverimus, propter quod non debemus consentire.* Propter Stephani Cantuariensis Archiepiscopi electionem & consecrationem nata inter Regem hunc & præfatum Pontificem discordia horrendè turbavit Anglicanam Ecclesiam. Etenim Canonicas electiones invasit, Ecclesiarum bona diripuit, Romanas appellationes ac evocationes interdixit Rex, omnesque reduxit Henricianas consuetudines, quas Sanctus Thomas suo sanguine circumduxerat. Supremam ac divinam Romanæ Ecclesiæ potestatem calumniosis & blasphemis Alexandri Cæmentarii prædicationibus permisit palam lacerari; quin & fidem Christianam volens proscriptam, Legatos misit in Africam, qui illic à Saracenorum Principe discerent, & in Angliam portarent superstitionem Mahometanam. Hinc illum anathemate damnavit, in illum publicavit Crucem, & Ludovico Francorum Regi donavit Pontifex Angliam, atque ita stultum Regem duris flagellis reduxit ad mentem. Angliam semper vectigalem, Sancto Petro etiam feudalem effecit Rex pœnitens, abjuravit omnes suas insanias, Canonicas electiones restituit Ecclesiis ac Monasteriis, ei autem Pontifex indulsit dandam faciendarum electionum licentiam. Latiùs hæc vide apud dictum Matthæum, Guilielmum Thorne, & Innocentii tertii vitam, publicatam per Franciscum Bosquettum.

Notanda sunt hæc Regis verba: *Eligendi licentiam nec denegabimus, nec differemus.* Abjurant abusum & violentiam, quam in Guilielmo Rufo & Henrico secundo Angliæ Regibus, Henrico quarto Imperatore, aliisque Principibus frequenter legimus damnari. Etenim sacri Canones, qui electionibus præfigunt tempus, ipsumque excedi vel prorogari vetant à Metropolitis, aut Patriarchis, etiam Reges omninò adstringunt. Et adversus similes Ludovicis septimi Francorum Regis violentias suprà audivimus declamantem Sanctum Bernardum. Et inter crimina, ob quæ Fredericum secundum degradavit Lugdunense Concilium, fuit quarundam Ecclesiarum longa per ejus iniquitatem vacatio, utique per denegatam eligendi licentiam. Porrò Sanctus Bernardus in dicto suo Rege culpat & alium excessum: *Quis cogitare posset repetendum alterum* Epist. 282.
assensum, nec sufficere unum, præsertim ubi nulla ex tunc intervenit altera electio? Nunquid quoties dissenserunt Clerici, toties requirendus favor Regis? Nec ratio, nec consuetudo hoc habet. Denique nuper, si recordamini, in Suessionensi Ecclesia quoties ad eligendum Clerici convenerunt, toties dissenserunt: nec tamen existimo toties repetisse assensum vestrum; quem semel promeruerant. Ita est, Domine mi Rex, non est quod debeatis reprobare factas electiones, quibus ut fierent semel vos adsensisse constiterit. In eligendo Episcopo discors Antissiodorensis Ecclesia fecerat varios conventus, seu sessiones, tandemque Sancti Bernardi suasu elegit Hugonem tertium, Pontiniacensis Monasterii Abbatem, primum Episcopum ex Ordine Cisterciensi. Verùm Ludovicus Rex illum, tanquam sine sua licentia electum, confirmare noluit, ajens toties à se petendam licentiam, quoties ad eligendum sederetur. Hunc Regis errorem & præsumptionem Sanctus Bernardus impugnat, affirmans & rationi & consuetudini repugnare. Notanda tamen sunt hæc ejus verba: *Præsertim ubi nulla ex tunc intervenit nova electio.* Insinuant conclusa & publicata electione una non posse procedi ad aliam, nisi de nova licentia Regis. Et certè apud Jacobum Sirmondum inter Episcopalium promotionum formulas extant litteræ, quibus Hilduino Ludovici Pii Imperatoris Archicapellano Senonensis Ecclesia de indulta sibi secunda electione agit solemnes gratias, & jam etiam tertiam sibi supplicat tanquam grande privilegium indulgeri. Nempe tunc primæ electionis facta per Principem cassatio providendi jus devolvebat ad eundem Principem. Quæ consuetudo fuisse non videtur temporibus Sancti Bernardi.

Omnium pessimus in danda hac licentia abusus fuit designatio personæ. Est abusus antiquissimus. Etenim per Sancti Eustatii Patriarchæ factiosam dejectionem vacante Antiochena Ecclesia Georgium & Eufronium designavit, alte-

alterum mandans eligi, apud Hermiam Zozomenum Constantinus Augustus. Catonem Presbyterum ex Clotharii Regis præcepto fuisse à Turonensi Clero & populo electum scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius ejusdem urbis Episcopus. Et de Sancto Frederico ac Ludovico Pio Imperatore scribit magnum Belgii Chronicon: *Ludovicus Ecclesiæ Trajectensi mandat, quo dilectus sibi Fredericus eligatur in Episcopum.* Lucidius loquitur ejusdem sancti vita: *Ludovicus per Legatos suos mandavit Trajectensis Ecclesiæ Senioribus, ut Fredericum sibi deligerent Episcopum, & electum cum summo honore ad Palatium adducerent, nesciens omnes Trajectenses id antè decrevisse, quod ipse & Primates ejus percuperent.* Nempe Trajectenses Regiam designationem prætimuerant, ideoque & prævenerant electione clandestina. Ita tunc non raro fuit factum. Quod enim Ludovicus tunc passim designaret eligendi Antistitis personam, lucet ex Flori Magistri, qui sub ipso in Lugdunensi Ecclesia vixit Diaconus, insigni de electionibus fragmento, statuente de Domino Rege: *Rex Ministerium suæ potestatis in electionis negotio peragendo adjungere debet, non præferre.* Utique designando eligendam personam. Et apud Flodoardum in Remensis Ecclesiæ Historia laudatur Archiepiscopus Hincmarus scripsisse *Bosoni illustri Comiti de agenda electione Episcopi Sylvanectensis, ostendens quod non sit sui ministerii quamcumque specialem designare personam.* Boso erat Comes Regis Caroli Calvi. Et post degradatos Theutgaudum Trevirensem & Gontharium Coloniensem Episcopum, Ecclesiis istis per Canonicam electionem provideri jussit Nicolaus primus Pontifex, excluso omni favore Pseudo-Reginæ Waldradæ: Hoc est, exclusa designatione personæ. Et ad Ludovicum Balbum Regem scripsit laudatus Hincmarus: *Si quando petitam apud vos electionem conceditis, illum debent Episcopi, & Clerus, & plebs eligere, quem vos vultis, & quem jubetis, non est divinæ legis electio, sed humanæ potestatis extorsio.* Ejusmodi designationem affirmat Caroli Magni & Ludovici Pii Capitularibus palam adversari, & proficisci non posse, nisi à perniciosis Consiliariis. Eundem abusum, à Philippo primo Rege commissum, in variis Epistolis damnat, laudatis Capitularibus adversari, & ab illo electionem reddi irritam affirmat Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Guilielmum Rufum Anglorum Regem, qui Monachis Sancti Augustini Cantuariensis, Canonicæ electionis facultatem postulantibus, sub exurendi Monasterii comminatione mandavit eligi cognatum suum Hugonem, meritò damnant Gervasius Monachus & Guilielmus Thorne. Henriciana consuetudo omnes utriusque sexus Antistites mandabat eligi in Capella Regia, de prævia Regis licentia, & juxta Regis consilium, hoc est, eligi personam à Rege designatam. Et de sua electione scribit ad Lucium secundum Pontificem Arnulphus Episcopus Lexoviensis: *Decem & octo Marcas in initio meæ promotionis assumpsi, quia omnia bona Episcopalia redimere de manu Comitis Andegavensis angebar, quæ ipse mihi per duos annos & tres menses abstulerat, quia Canonicè electus sine ipsius designatione fueram consecratus.* Extat Epistola apud Lucam Dacherium. Designationem istam ad Regalia jura spectare volebant Reges & Principes, ideoque adversus Arnulphi consecrationem ad Innocentium secundum appellarat Andegavensis Comes. Verùm Arnulphi causam suscepit Sanctus Bernardus, & ipsum impetravit consecrari Romæ. Quas litteras rursum habes apud eundem Dacherium. Idem Arnulphus ad Alexandrum tertium scribit de Ecclesia Cantuariensi: *Certum est ibi noviter quoddam inter cætera contigisse miraculum, quod nulla spes anteà, nulla fiducia præsumebat, scilicet quod ibi persona ad regimen Ecclesiæ sine designatione Laicæ potestatis electa est, cum ibi nullus antea promoveri potuerit, nisi de quo priùs potentia sæcularis edixit. Siquidem cum opus illud ad veterem abusum revocari multis fuisset actibus attentatum, per merita Thomæ Martyris omnis semper machinatio elisa est, quia ea, quam ipse sibi proprio redemerat sanguine libertatem, personæ committi non pertulit, cujus non electio libera, & Canonicus probaretur ingressus.* Henriciana consuetudo Antistitum electiones mandabat fieri in Capella Regia, de Regis licentia, ac de ejus consilio, seu juxta factam ab illo personæ eligendæ designationem. Ita & ipse Sanctus Thomas fuerat Electus. Est articulus, quem in Senonensi Consistorio damnarat Alexander tertius, & cui post Sancti Thomæ mortem Henricus secundus Rex in Romanorum Cardinalium manibus solemniter renuntiarat. Hinc proximus laudati Martyris Successor Richardus fuit Electus Canonicè & liberè, atque hoc inter varia istius miracula Arnulphus affirmat esse maximum & primum. Nec sine fundamento. Etenim pravæ voluntatis correctionem esse opus Cœli & terræ creatione majus docent passim Ecclesiæ Patres. Quod præsertim verùm est in voluntate Regum. Nec sine causa addit Arnulphus miraculum istud multis artibus fuisse impugnatum. Ipsum enim impedire omnibus nervis conatus est Henricus Rex junior, qui & contra Canonicè factam Richardi electionem, imò & contra Patrem suum, uti Regiæ dignitatis prævaricatorem, appellavit ad Sedem Apostolicam, atque ita Richardus, quod ob Regis appellantis metum Provinciales Episcopi illum consecrare non auderent, coactus fuit Romam proficisci, atque istic consecrationem postulare. Hinc lite adhuc pendente, pergit ad Alexandrum Pontificem Arnulphus: *Personam, in qua desideratæ diu libertatis cœperunt initia consecrari, benignè suscipite, ipsique ad executionem tanti operis de magnificentia virtutis Apostolicæ conferte fiduciam, ut vestræ primitiæ vestris auspiciis convalescant, & licito consummentur effectu. Ad vos omnium fidelium oculi, ad vos omnium Ecclesiarum vota suspirant, ut ex hoc, qui habent libertatem, retinendi fiduciam, & qui non habent, spem concipiant obtinendi.* Alexandrum, ut sese verum Romanæ Ecclesiæ Episcopum demonstret in hoc opere, multis obtestatur, & concludit: *Intelligat sapientia vestra non solùm Provinciæ & Regni illius, sed aliorum etiam Regnorum desideria supplicare, ad quæcumque sancti illius,*

Lib. 2. c. 18.
Lib. 4 c. 11.
Fol. 55.
Cap. 4.
Lib. 3. c. 26.
Ep. 72.
Ep. 12. c. 30.
A. 1087. 1091.
Tom. 2.
Tom. 3.

illius, tam relatione, quam præsenti inspectione, magnalia pervenerunt. Licèt namque ob rigidissima Gregorii septimi & Successorum Decreta Reges omnes Antistitum investituris ac nominationibus cessissent, quidam tamen retinuerant eligendæ personæ designationem, atque ita istius violentiæ solùm nomen, non rem abdicarant. Ipsorum Ecclesiæ Richardi causam videntes sibi esse communem, utroque oculo in Alexandrum intendebant. Verùm de solius Richardi persona, & electionis forma judicavit Pontifex: illum consecravit, & remisit in Angliam, Regiæ quæstioni se non intromisit. Quam conniventiam arguunt Radulphus de Diceto & Gervasius Cantuariensis.

A. 1173. Et revera exindè etiam Rex Henricus Pater priorem abusum resumpsit, itemque ejus filii & Successores Richardus, ac præsertim Joannes, de quo Innocentii tertii Pontificis vita: *Licèt beatus* Fol. 159. *Thomas Archiepiscopus animam suam pro Ecclesiastica posuerit libertate, nulla tamen utilitas quo ad hoc in sanguine ejus erat, quoniam Anglicana Ecclesia per Principum insolentiam in profundo servitutis ancillata jacebat, ita ut Apostolicum quoque mandatum in Anglia jam quasi precarium haberetur, & Electiones Prælatorum nusquam liberè fierent*. Etiam in aliis Regnis grassatam fuisse eandem iniquitatem, jam audivimus ab Arnulpho Episcopo Lexoviensi. Hinc igitur, quod in Richardi Cantuariensis causa facere debuerat Alexander tertius, in sua Lateranensi Synodo tandem fecit Innocentius tertius per hunc Canonem: *Quisquis* Can. 25. *electioni de se factæ per sæcularis potestatis abusum consentire præsumpserit contra Canonicam libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione possit ad aliquam eligi dignitatem. Qui verò electionem hujusmodi, quam ipso jure irritam esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officiis ac beneficiis penitùs per triennium suspendantur, eligendi tunc potestate privati*. Per Laicæ potestatis abusum facta electio est omninò illa, cui Laicus Princeps eligendam designaverit personam.

Eam non irritat, sed irritam declarat Innocentii Synodus. Non est electio libera, sed violenta extorsio, ideoque irrita jure naturæ. Ita in adductis suprà testimoniis supponunt Hincmarus Metropolita Remensis, & Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus. Et hinc Sanctus Hugo Lincolniensis Ecclesiæ Electus factam ex Henrici secundi designatione electionem admittere noluit, asserens esse palliatam intrusionem. Liberè eligi denuò voluit, & fuit Electus. Guilielmum Eboracensem Archiepiscopum, ex Stephani Regis designatione Electum, degradavit Eugenius tertius in Synodo Remensi. Eadem via Cantuariensem Cathedram ingressus est Sanctus Thomas. Hinc post apertos mentis oculos deflevit se intrusum, Episcopatum ad manus Alexandri tertii deposuit in Turonensi Synodo, eundem resumpsit ab eodem, ac isti suo delicto acceptas semper retulit omnes suas persecutiones. Quæ omnia latè refert Radulphus de Diceto. Parisiensis Ecclesiæ Cantorem, à Tornacensi Clero & populo electum Episcopum, mirè laudat in litteris ad Henricum Remensem Metropolitam Stephanus Parisiis adhuc Abbas ad Sanctam Genovefam, *& gratiosè dispensari supplicat*, hoc in ejus electione vitium: *Dominus Rex personam* Ep. 173. *istam nominatim expressit, nominatim pro ea rogavit, nominatim Ecclesiæ Tornacensi præesse voluit, & intendit. Si aliter factum fuerit, est verendum, & fortè verum, ne indignationem, & iram, & immissiones per Angelos malos concipiat, & adversum eos, qui promotionem tantæ personæ impedierint, Regalem & inutilem iracundiam accendat*. Electus ille electionem istam duxit esse intrusionem, ideoque sine Metropolitæ dispensatione noluit consecrari. Verùm Henricus Metropolita, licèt memorati Regis Ludovici septimi Germanus frater, non dispensavit: istius enim Cantoris in locum Canonicè electus fuit Everardus, Gualteri Domini Avesnensis filius, Ecclesiæ Cameracensis Archidiaconus, cui proximè successit laudatus Abbas sanctæ Genovefæ. Cypriorum Regem, quod ad Nicosiensem Ecclesiam duos nominasset, ex ipsis alterum jubens eligi, ut Ecclesiasticæ libertatis invasorem gravissimè increpavit Innocentius tertius, addiditque causam: *Si carnale conjugium liberas exigit contrahentium voluntates, ridiculosum est & probrosum, ut Ecclesia compellatur alterius contrahere voluntate, ac spirituale conjugium de arbitrio pendeat Laicali*. Ejusmodi electionem declarat irritam in litteris ad Lib. 3. Ep. Ecclesiam Nicosiensem. Eundem abusum dam- 202. nat in Comite Tripolitano, qui tres electuris Monachis nominabat. Et latæ in Fredericum Ep. 204. secundum Imperatorem degradatoriæ sententiæ Ep. 217. Innocentius quartus ac ejus Lugdunensis Synodus, uti grande crimen inseruerunt, quod ille quarundam Ecclesiarum electiones violentasset, utique per designationem eligendæ personæ.

Verùm nec laudatus Innocentii tertii Canon potuit Reges ab inquietandis electionibus cohibere. Etenim de Rudolpho primo Imperatore scribit supplementum Abbatis Uspergensis: *Tempore Rudolphi fuisse usum primarum precum, colligitur ex tali forma*. Addit & formam seu Epistolam, A. 1286. qua Rudolphus Episcopis & Abbatibus jubere solebat potiùs quam supplicare: *Cum ex antiqua & approbata, ac à divis Imperatoribus & Regibus ad nos perducta consuetudine quælibet Ecclesia, in nostro Romano Imperio constituta, ad quam Ecclesiasticorum beneficiorum pertinet collatio, super unius beneficii collatione precum nostrarum Primas teneatur admittere, Devotionem tuam rogamus, quatenùs huic Clerico de Ecclesiastico beneficio, quod ad tuam collationem pertinet, ob reverentiam sacri Romani Imperii studeas liberaliter providere*. Istarum precum antiquitatem & approbationem ego certè ignoro. Etenim Ludovicus sextus Francorum Rex Apostolicas, quibus primò vacaturam in quavis Cathedrali Ecclesia Præbendam donare permittebatur, sibi delatas litteras exussisse laudatur à Radulpho de Diceto, & Henrico Cnyghtono. Ajebat ipsarum causa nolle ani- A. 1135. mam suam in inferno exuri. Quod ipsum de Lib. 2. c. Ludovico Sancto testantur ex Broymaro ejus 10. Cancellario, laudantque Michael Roussel,

& Re-

L. 2. c. 6 & Rebuffus. Et quidem Rudolphus Imperator aut certè ejus posteri consuetudinem istam auxerunt. Quod enim Alberti Imperatoris precibus Ecclesia Basileensis dederit tres Præbendas, scribit in suis Annalibus Albertus Argentinensis.
A. 1301. Erant preces armatæ, de quibus Parisiensium Archipræsul Petrus de Marca: *Guilielmus Benedicti, celeberrimus Jurisconsultus, affirmat preces illas habuisse, & habere debuisse vim imperii apud Canonicos*
L. 6. c. 9. *Electores*. Et lucet ex formulari Rudolphi Imperatoris Epistola: *Teneatur admittere*. Etenim antiquus est versus: *Est orare Ducum species violenta jubendi*. Quare ejusmodi preces Canonicarum electionum & collationum libertati repugnare, ac inducere electionem per abusum Laicæ potestatis, non est dubitandum. Earum tamen consuetudo crevit pedetentim, & serpsit ad Regna omnia: etiam ad Abbatum & Episcoporum electiones. Quin & ipsas probarunt Sanctio pragmatica & Synodus Basileensis. Ita callida iniquitas adversus quemvis Ecclesiæ Canonem semper facit aut reperit primam irrepandi. Et cogitur Ecclesia dissimulare. Et hæc est una ex causis, ob quas in sua cum Francisco primo Francorum Rege Concordata Leo decimus Pontifex facilior consensit.

CAPUT VIII.

Expediuntur variæ quæstiones.

QUæstio prima est, an à Regibus postulanda eligendi licentia adversetur sacris Canonibus & Ecclesiasticæ libertati? Respondeo adversari. Etenim Brunoni Trevirensi Archiepiscopo, Henrici quinti Imperatoris pro componendis investituræ litibus ad Paschalem secundum in Gallias Legato, licentiam istam esse antiquissimum Imperii jus peroranti, apud Sugerium Abbatem in vita Ludovici Grossi Regis Francorum respondit laudatus Pontifex *Ecclesiam pretioso Jesu Christi sanguine redemptam & liberam constitutam, nullo modo iterato ancillari oportere: Si Imperatore inconsulto Prælatum eligere non possit, cassata Christi morte, ei serviliter subjacere*. Et Abbates non ad solam Regis, sed ad Episcopi insuper jussionem eligi mandavit antè Caroli Magni faciem Synodus Francofordiensis. Et in laudato superius de electionibus fragmento Flo-
Can. 17. rus Magister ait Regem in electionis negotio Ministerium suum dumtaxat debere adjungere, non præferre. Ei nihil, & quidem per indulgentiam & consuetudinem, asseverat competere, nisi solùm factæ electionis assensum. Et Ecclesiam Normandicam, dum Abbates sine prævia sua licentia eligi permisit Richardus primus Rex Anglorum, à magna servitute fuisse liberatam dixit nobis suprà ex totius Anglicanæ Ecclesiæ sensu Matthæus Parisiensis. Et suprà laudatum Philippi Augusti simile privilegium maximis suis libertatibus semper annumeravit Ecclesia Atrebatensis. Quinimò adversus Paschalis secundi & Calixti secundi, qui Vezeliacensem Abbatem de prævia Cluniacensis licentia & consilio eligi præceperant, Decreta ad Guilielmum laudati Vezeliacensis Monasterii Abbatem, scribit in illius Chronico Alexander tertius: *Statuimus ut vestrum Monasterium Cluniacensis Ecclesiæ in nullo penitùs subjacere debeat, & electionem ita liberam per omnia habeatis, ut Cluniacensium Abbatum consilium vel consensus nullo modo requiratur*. Fol. 572. Quia nempe non solius Laici, sed omnis extranei consensus prævie requirendi debitum est jugum duræ servitutis. Et hinc meritò, & sanctissimè olim ad Tarraconensem Archiepiscopum, cæterosque Regni sui Episcopos, Abbates, & aliarum Ecclesiarum Rectores scripsit Petrus Rex Aragoniæ: *Regi Regum, per quem Reges regnant, reverentiam debitam exhibentes, & sponsæ ejus, sanctæ videlicet Ecclesiæ, integram libertatem conservare volentes, pessimam consuetudinem à nobis hactenus conservatam, qua electionem Prælatorum sine nostro consilio & assensu procedere non permittebamus, amore Dei & sanctæ Ecclesiæ, & pro remedio animæ nostræ, parentum nostrorum, relaxamus*. Consuetudinem istam fatetur fuisse pessimam. Et hinc inter omnes, quos Decretalibus suis Gregorius nonus inseruit, Canones nullus hanc consuetudinem Regibus permittit. Quinimò de Ecclesia Conventuali Patronata statuit illic Clemens tertius: *In Conventuali Ecclesia* Lib. 3. tit. *non electioni Prælati faciendæ, sed jam factæ honestius Patroni postulatur assensus*. 38. c. 25. Soli Patrono, & quidem ægræ indulget istam authoritatem.

Altera quæstio est, Qua occasione vel quo colore Reges istam authoritatem invaserint? Respondeo colorem in Vezeliacensis Monasterii fundatione assignari à Gerardo Comite, mandante ejus Abbatem semper eligi, *cum interrogatione & consilio sanctorum Virorum*. Ex antiquissimo enim more viduata Ecclesia, antequam ad electionem procedat, audire solet Metropolitam, vicinos Episcopos, Abbates, nec non & alios viros prudentes & sanctos. Provincialis Metropolitæ, vacans Metropolitana Ecclesia Primati aut Patriarchæ solebat ac debebat Episcopi sui mortem mox intimare, postulareque eligendi licentiam, nec non & Episcopum Visitatorem, qui electioni director præsideret. Ita lucet ex plurimis Magni Gregorii Epistolis, ex Adriani primi ad Carolum Magnum Epistola de antiqua consuetudine Ravennatis Ecclesiæ, & ex Gallicani Episcopalium promotionum formulis apud Jacobum Sirmondum. Hinc ergo Reges etiam se, quod Episcopi & Abbates sint avitum non solius Ecclesiæ, sed & Reipublicæ membrum, voluerunt in ipsorum electionibus audiri. Et quidem Romanorum Augusti, quod vastissima esset Imperii moles, quoad solam electionem Patriarcharum ac Primatum Episcoporum, Barbarorum autem Reges quoad Episcopos & Abbates omnes. Et quia etiam nominationis sibi jus arrogabant, Canonicam electionem censuerunt esse suum singulare beneficium, ideoque per singulares preces singulis vicibus implo-

plorandum. Electionem Canonicam concedendo videbantur sibi quasi nominationem, Regiæ dignitatis partem, cedere, ideoque eligendi licentiam voluerunt haberi grande beneficium. Et hinc post restitutas à Gregorio septimo Canonicas electiones fuerunt istius consuetudinis longè tenacissimi: Clandestinè sine venia quandoque eligentes Ecclesias durissimè tractarunt. Antistitum promotiones noluerunt plenè à sua potestate emancipari.

Tertia quæstio est, quomodo licentiæ hujus petendæ necessitatem Ecclesia tandem excusserit? Respondeo, duobus præsertim modis. Primus fuit spontanea Regum gratia. Etenim Ecclesiæ Mindensi Henricus sanctus Imperator concessit hocce privilegium: *Concessimus licentiam eligendi inter se Pastorem dignum & idoneum, salvo tamen Regis seu Imperatoris consensu.* Utique consensu in solam factam electionem. Quod ipsum privilegium eisdem verbis dedit eidem Ecclesiæ Henricus tertius. Simile Atrebatensibus à Philippo Augusto Francorum Rege datum est suprà laudatum. Laudavimus & Petrum Aragoniæ Regem, qui Innocentio tertio Pontifici ob accepta Regiæ dignitatis titulum & ornamenta gratificaturus, pessimam istius petendæ licentiæ consuetudinem omnibus sui Regni Ecclesiis ac Monasteriis remisit. Ejus Epistolam Stephanus Baluzius inseruit suis additionibus ad opus Petri de Marca. Et Hugo Pictavinus Vezeliacensis Monasterii Chronico inseruit hocce privilegium Guilielmi Comitis Nivernensis: *Ego Nivernensis Comes dimitto* Lib. 8. c. 10. *Deo quandam pravam consuetudinem, quam in Vezeliacensi Ecclesia exigebam, scilicet ut de electione Abbatis nullus ulterius à me requiratur consensus.* Fol. 568 Verùm non spontanea, sed compulsa fuit ista gratia, quod nempe & Romani Pontifices & Francorum Reges ab ista Nivernensis Comitis servitute laudatum Monasterium liberassent. Et ejusmodi seu Regalia seu Papalia privilegia adduci possint plurima. Monasteriorum Fundatores frequenter illud ipsi Fundationi apposuerunt, & tam à Rege, quam à Pontifice curarunt confirmari.

Alter modus processit ex Romanis Episcopatuum & Abbatiarum reservationibus. Fredericus secundus Imperator, ubi in Romanam Ecclesiam cœpit palam insurgere, quoties Ecclesiis dabat eligendi licentiam, passim etiam designabat eligendam personam, neminem sibi suspectum permittebat fieri Antistitem, atque ita per obnoxios sibi Episcopos & Abbates insigniter arietabat Romanam Ecclesiam. Hinc post varia consilia Gregorius nonus Pontifex Canonicas in Imperio & Siciliæ Regno Electiones cœpit suspendere, sibi reservare, vacantibusque sedibus Episcopos & Abbates Romanæ Ecclesiæ fidos, & Frederici violentiis constanter adversos nominare. Passus fuit gravissimos obices, evicit tamen, ideoque post degradatum præsertim à Lugdunensi Synodo Fredericum alii Pontifices eundem morem ad alia etiam Regna extenderunt. Primum de Regum licentia, postmodo etiam sine ipsa reservarunt ac nominarunt. Hinc adversus Martinum quartum, qui Sancti Augustini Cantuariensis Abbatiam sine ejus licentia dederat, apud Guilielmum Thorne gravissimè expostulat Henricus tertius Rex Anglorum. Apud Albertum Argentinensem longè vehementius expostulat adversus Clementem sextum Rex Eduardus primus, asseverans omnes Anglicanæ Ecclesiæ Cathedrales sedes esse Regii Patronatus, sine Regia licentia illic non posse eligi ex Innocentii tertii cùm Joanne Rege Concordatis, quæ si observare nolit Pontifex, reverti omnia in statum pristinum, Regi redire jus nominandi, aut certè designandi eligendam personam. Ejusmodi querelas Regum adducam plures suo loco. Romana tamen authoritas prævaluit, atque ita tandem eligendi licentia de Regum manibus fuit excussa. Redierunt postmodum electiones Canonicæ, verùm prævia eligendi licentia Regibus, ad Apostolica nominandi indulta respicientibus, non fuit cordi, atque ita permansit extincta. Regius tamen in factas electiones consensus semper perseveravit.

A. 1063.

A. 1342.

Quarta quæstio est, cur Philippus Augustus Francorum Rex, profectus ad bellum Sanctum, solas Episcopales Ecclesias, & Regales Abbatias adstrinxerit ad eligendi licentiam postulandam à Regina? Respondeo rationem dari à Baldrico Tornacensi Episcopo in Chronico Ecclesiæ Cameracensis, agente de Abbatia Sancti Gisleni: *Quamvis Abbatia pauper sit & exigua, pendet tamen de manu Regia.* Et de Notgero Leodiensi Episcopo, qui Fratres Gemblacenses Abbatem ab Ottone tertio Imperatore postulare parantes retraxit, scribit ejusdem Monasterii antiquum Chronicon: *Notgerus, non negans consilium quærentibus, insinuare incœpit quam potuit eloquentius, quam inutile sit pauperes Regibus subjacere, quam arduum & difficile humilibus Christi solium Regni attingere, videri sibi multum esse utile, si Juri Leodiensis Episcopi patiantur subjacere, unde prompta adsit defensio.* Et de Piscariensi Sancti Clementis Abbatia ad Beraldum & Rainaldum Comites scribit in ejusdem Monasterii Chronico Conrardus secundus Imperator: *Soli nostro Dominio reservatur.* Esse suam specialem Cameram, ideoque præ omnibus circumjacentibus Abbatiis teneri ad manus Regias, affirmat ibidem Siculorum Rex Guilielmus. Quod ab Imperatoribus gubernaretur, ideoque Romanæ Ecclesiæ protectionem ignoraret, profitetur Abbas Grimoaldus. Et Robertus Comes scribit ad ejusdem Monasterii Capitulum: *Ecclesia vestra in Manibus Domini nostri Regis est.* Hinc circa ejus negotia mandat nihil sine Regio placito attentari. Quapropter Regalis Abbatia est quæ spectat ad Regis proprietatem ac Dominium, aut certè advocatiam seu protectionem. Quod enim Ecclesiæ & Monasteria olim ad Romanos Pontifices, Episcopos alios, Reges & Principes, tanquam ad Dominos & proprietarios spectaverint, suo loco ostendemus. Ea sibi mutuo donabant non solum, sed & permutabant, imò & vendebant. Eodem modo tractabant & jus advocatiæ. Et hinc ejusmodi servitutibus subjecta Monasteria sine prævio Regis placito nequibant eligere Abbatem. Erat dura ac pericu-

Lib. 3. cap. 20.

Fol. 517.

Fol. 440.

Fol. 502.

Fol. 470.

Fol. 530.

riculosa servitus. Hinc Fratribus Gemblacensibus, ut sola Episcopi sui protectione contenti Regiam non ambirent, persuasit Notgerus Episcopus Leodiensis. Quocirca Rex Philippus Augustus, solas Regales Abbatias ad postulandam eligendi licentiam adstringens, pietatem suam & justitiam insigniter commendavit. Etenim in libera ab isto jugo Monasteria Rex, nisi per violentiam, prætendere non potuit istiusmodi potestatem. Jugum istud erat hodierni Patronatus non penitus absimile. Hinc cunctis Laicis Patronis Clemens tertius istam potestatem indulsit. Porrò Episcopatus omnes Gallicani sunt feuda Regia, de plerisque autem istic Abbatiis scribit in Corbejensis Monasterii privilegio Benedictus tertius Pontifex: *Galliarum permaximè Ecclesias fidelium collationibus à Deo constat esse ditatas*. Hinc igitur inter Episcopatus & Abbatias distinguens Philippus Augustus, omnes illos supposuit esse Regales.

Quæstio quinta est, an prævia eligendi licentia, factæque electionis confirmatio spectent privativè ad jura Regalia, ideoque competant solis supremis Principibus non cognoscentibus Superiorem? Respondeo passim spectare. Etenim in Cameracensis Ecclesiæ Chronico scribit Baldricus Episcopus Tornacensis: *Nulli Abbatias præter Imperatorem aut Episcopum largiri fas est, quamvis earum advocatiæ Laicis commendentur.*
L. 3. c. 6. A Vasallis Principibus, licet advocatiæ potestatem habeant, ait non posse Abbatum electiones confirmari, quod est donare Abbatiam. Loquitur adversus Rainerium Longicollum, Hanoniæ Comitem, præsumentem donare Abbatiam Sancti Gisleni, adversus quem pro Monasterii libertate multum certavit Gerardus Cameracensis Episcopus, asseverans istud jus ad solum Imperatorem & Episcopum pertinere. Utriusque enim confirmationem Abbatis electio semper requisivit. Et apud Lucam Dacherium extant litteræ, quibus Sancti Gisleni Electum confirmat Imperator, & Nicolao Cameracensi Episcopo mandat consecrandum. Eundem Rainerium, quod Lobiensem Abbatiam dedisset, à Brunone Coloniensi Archiepiscopo, Ottonis primi Imperatoris Fratre & Vicario, ut læsæ Majestatis reum fuisse damnatum & proscriptum, affir-
Fol. 27. mat in dicti Monasterii Chronico Abbas Folcuinus. Nempe Rainerius, uti scribit antiquum Gemblacensis Monasterii Chronicon, toti Romano Imperio formidabilis dictam Abbatiam per nominationis violentiam dederat Herluino primo Gemblacensium Abbati, ideque merito fuit reus læsæ Majestatis. Cui enim Electos confirmare non licet, longè minus potest nominare, adeoque nec dare eligendi facultatem. Etiam Atrebatensis, licet Flandrorum esset Metropolis & Principis sedes, civitatis Clerus & populus eligendi Episcopi licentiam ac Electi Confirmationem numquam à suo, quousque ille recognovit Galliæ Coronam, Comite postulavit, sed semper à Rege. Nam & à Philippo Augusto accepit Privilegium sine prævia licentia eligendi. Horrenda illa inter Balduinum Comitem & Sanctum Fulconem Remensem Archiepiscopum lis eidem principio inhæsit. Vedastinii Monasterii commendam, à Carolo Simplice Francorum Rege datam Fulconi, sibi non datam invidit Balduinus, per immissos latrones trucidavit Sanctum Episcopum, atque ita Rege, quem multa rebellio impotentem fecerat, spreto & invito Abbatiam invasit. Porrò commendare Monasteria, eligendi facultatem dare, & confirmare Electos, spectant ad eandem potestatem. Et Gemblacenses Monachi, dum ab aula voluerunt pendere, atque Abbatem accipere, non ad Brabantiæ Ducem, sed ad Romanum Imperatorem parabant accedere. Et Fratribus Afflegemiensibus in erecti Monasterii diplomate concedit Henricus tertius Brabantiæ Dux, ut ipsi possint sibi Abbatem eligere, positumque super altare baculum illi committere, nullo Principe aut Episcopo contradicente. Non dicit, *Nobis aut successoribus nostris*, *sed nullo Principe contradicente*: Quod nempe talem potestatem in se necdum agnosceret, & Germanici Imperii, quod per verba, *Nullo Principe*, omnino intelligit, potestatem vellet à Brabantia exclusam. Et in Sclavorum Chronico Hemboldus Presbyter longam Henrici Leonis Saxoniæ Ducis cum Frederico primo Imperatore de investiendis & confirmandis Episcopis, seu de donandis Episcopatibus litem refert, quam potestatem Fredericus prætendebat spectare privativè ad Augustam Majestatem. Et hinc Henrico Duci, qui Sclavos Barbaros subegerat, pro magno indulsit privilegio, ut omnium illic suo gladio subactarum Regionum Episcopatus donaret. Et uti grande Lib. 1. c.
Privilegium Dux lætus accepit. Nam qui donat 69. 70. 73.
Episcopatus, vocatur Episcoporum Dominus: quem esse solius supremi Principis titulum affirmat ibidem Hartuicus Metropolita Hamburgensis. Et ad Arnoldum Bavariæ Ducem, in Henrici primi Imperialem electionem consentire nolentem, apud Luitprandum Ticinensis Ecclesiæ Diaconum dicunt ejus Proceres: *Æquum, justumque nobis videtur, ut à cæteris non dissentiens, hunc Regem eligeres, ipse verò te, ut tam fortunatum ac prædivitem virum hoc pacto bearet, animique tui feritatem mulceret, ut quod prædecessores tui non habuere, tibi concedatur, scilicet quatenus totius Boiariæ Pontifices tuæ subjaceant ditioni, tuæ-* Lib. 2.
que sit potestatis uno defuncto alterum subrogare. cap. 7.
Igitur connivens Arnoldus huic optimo suorum Consilio, Henrici Regis miles efficitur, & ab eo concessis totius Boiariæ Pontificibus honoratur.

Attamen de Roberto Hierosolymitano, Flandrensium Comite, ad ejus uxorem Clementiam scribit Sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis: *Relatum mihi est, quosdam Abbates in Flandria sic constitutos, ut Comes vir vester nullam eis sua manu daret investituram.* Quod Abbatum Lib. 3.
investituræ ob Romanæ Ecclesiæ decreta cessisset Ep. 59.
obediens Robertus, prædicat Anselmus. At verò qui investiebat, etiam eligendi licentiam dare, Electosque confirmare olim omnino poterat & consueverat. Quare videtur solorum Flandrensium Episcoporum, & quorundam forsan Regalium Abbatum confirmatio ad Regem spectasse. Quid quid sit, etiam Britanniæ Ducem,

cem, quod Episcoporum investituris renuntiasset, laudat Gregorius septimus in Epistola ad Rudolfum Archiepiscopum Turonensem. Quod item Robertus Normandiæ Dux donaret Abbatias, lucet ex variis litteris Sancti Anselmi ad Baldricum Priorem Beccensem. Hinc & Abbatissæ sine ejus licentia non poterant officio renuntiare. Dabat & Episcopatus. Quod enim Malgerus Rothomagensis Archiepiscopus nequidem in Pontificalibus Vicarium assumere potuerit sine ejus licentia, supra ostendi ex Chronico Monasterii Fontanellensis. Etiam Sancti Albini Andegavensis Monasterium sine prævia Comitis licentia eligere non poterat, uti patet ex Electionis decreto apud Lucam Dacherium. Et Arnulphum Lexoviensem Episcopum, sine sua licentia electum, adeò persecutus est idem Comes, ut Romam fugere ille debuerit, ipsumque consecrare vix ausus fuerit Innocentius secundus. Quod non solam eligendi licentiam donare, sed & eligendam personam designare Comes ille consuesset, scripsit idem Arnulphus ad Lucium secundum. Etiam in Vezeliacensis Abbatis electionem idem jus prætendit olim Comes Nivernensis: licet Regio & Apostolico Privilegio exclusus. Quod item Fredericus Lotharingiæ Dux Abbatias dederit, affirmat Richerius Monachus in Chronico sui Cœnobii Senoniensis. Nec desunt alia istiusmodi Ducum & Comitum quasi Privilegiatorum exempla. Exemplum singulare adducit, agens de Bernardi apud Bononi cellam Abbatis electione, Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis: *Facta est electio ista Consilio atque authoritate Domini Abbatis Maioris Monasterii, post excessum gloriosi Principis Odonis, à quo hujus rei curam susceperat. Qui hoc in Conventu Monachorum ritu celebri peracto, obtulit Fratrem prædictum nobilissimæ Comitissæ, sub cujus ditione locus iste consistit, & Stephano Comiti ejus Filio, à quibus donum Rerum temporalium, ad idem pertinentium Cœnobium, suscepit.* Eligendi licentia ab Odone Francorum Rege, electionis autem confirmatio & Abbatiæ concessio à Stephano Carnutensium Comite fuit postulata. Forsan inter Regem & Comitem erat istiusmodi concordatum.

Lib. 4. Ep. 13.

Lib. 3. Epist. 8. 14. 15.

Tom. 6.

Ep. 107.

Rectè verò Mathildim Abbatissam Cadomensem sine Roberti Normandiæ Ducis licentia non posse cedere scripsit Sanctus Anselmus. Etiam hanc licentiam Reges semper existimarunt ad suæ Coronæ dignitatem & jura pertinere. Hinc enim statuit, cui adfuit Apostolica Legatio, Synodus Francofordiensis: *De Abbatissis, quæ regulariter non vivunt, Episcopi requirant, & Regi annuntient, ut ab honore priventur.* Quinimò res est antiquior. Etenim apud Sanctum Gregorium Turonensem Episcopum Haribertus Francorum Rex Sanctonensis, quæ Emerium ejusdem civitatis Episcopum sine sua licentia degradarat, Synodi Legatum Presbyterum ejecit a sua facie, & plaustro spinis suppleto impositum jussit deportari, dicens: *Putasnè, quod est super quisquam de filiis Clotharii Regis, qui Patris facta custodiat, quod hi Episcopum, quem ejus voluntas eligit, absque nostro judicio projecerunt?* Quin & Leontium Metropolitam Burdigalensem, facti Auctorem, mille aureis, & omnes Comprovinciales Episcopos mulctavit juxta eorum possibilitatem. Et de Faraberto suo Antecessore scribit Regino Abbas Prumiensis: *Farabertus curam Pastoralem sua sponte per concessum Regis deposuit.*

Can. 47.

Lib. 4. cap. 26.

CAPUT IX.

Nominandi Privilegium datum Regibus Francorum.

PRimum nominandi Privilegium Pippino Francorum Regi à Zacharia Pontifice fuit concessum, de quo apud Sanctum Lupum Abbatem Ferrariensem Wenilo Senonensis Metropolita & Gerardus Comes scribunt ad Sanctum Amulum Archiepiscopum Lugdunensem: *Vestræ Prudentiæ Dominus noster Rex Carolus Calvus nobis jussit suggerere, non esse novitium aut temerarium, quod ex Palatio honorabilioribus maximè Ecclesiis procurat Antistites. Nam Pippinus, à quo per maximum Carolum & religiosissimum Ludovicum Imperatores duxit Rex noster originem, exposita necessitate hujus Regni Zachariæ Romano Papæ, in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus accepit consensum, ut acerbitati temporis industria sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur, ne fortè simplicitate Pontificum posset contingere, quod in hac Æduorum urbe evenit. Proindè suppetere, ut honorem à Romano Papa Majoribus ejus, Regibus & Imperatoribus concessum, & à Lugdunensis Ecclesiæ Metropolitanis numquam hactenus infirmatum, à vobis nulla vestra injuria consequatur.* Quidam existimant laudari hic Synodum Leptinensem aut Suessionensem, quibus Sanctus Bonifacius ex Zachariæ Pontificis delegatione præsedit. Verùm Pippinus tunc necdum Rex erat, sed Regiæ domus dumtaxat Major seu Præfectus, & privilegium videtur datum Regi. Videtur & datum Romæ in Synodo, cui ipse Pontifex præsedit.

Epist. 8.

Quidquid sit, non liberam quorumcumque, sed solorum suorum Palatinorum ad Episcopatus nominandorum facultatem Pippinus accepit. Erat facultas dispensatoria duplicis Canonis: nempe & Apostolici, mandantis Episcopum eligi à Clero & Populo; & Sardicensis, laicos etiam Palatinos vetantis evehi, non solum ad Episcopatum, sed etiam ad Presbyteratum aut Diaconatum. Et istud solum Privilegium Rex Carolus Calvus prætendebat sibi confirmari. Non enim quoscumque, sed suum Consanguineum Bernum, & suum Palatinum Godelsadum nominarat ad Episcopatus Augustodunensem & Cabilonensem. Verùm Sanctus Amulus generosè intercessit pro Canonicis electionibus, Bernum excussit ab Ecclesia Augustodunensi, & illi Altheum ordinavit adeò firmè; ut ipsi tanquam legitimo Episcopo Pallium postea à

Leone quarto Pontifice, licet non impetrarit, postulaverit tamen Imperator Lotharius. Datum enim Syagrio istius Ecclesiæ Episcopo Pallii Privilegium à Sancto Gregorio Magno, Leo quartus respondit fuisse ob datas illi Sedis Apostolicæ vices personale. Godelsadus tamen Cabilonensem Ecclesiam obtinuit: forsan ex aliquo inter Carolum Regem, seu veriùs inter Lotharium Augustum & Sanctum Amulum concordato. Facta enim hæc sunt circa noni sæculi annum quadragesimum tertium, quo Lotharius, Ludovicus, & Carolus, Fratres Reges, in Burgundia horrendè pugnarunt, novam Regnorum fecere divisionem, atque ità pertinens ad Carolum Burgundia est in Lotharium translata. Hinc jam dictos Burgundiæ Episcopos quidem postulavit Carolus, sed eorum alterum Lotharius obtinuit, & memorato Altheo Pallium flagitavit. Etiam Caroli prætensionibus perrexit insistere. Hinc enim Sancti Amuli in Lugdunensem Cathedram primus successor Sanctus Remigius, acerrimus vindex Ecclesiasticæ libertatis, in tertia Valentina Synodo admittit *è servitio Principis*, utiquè per nominationem, *venientes Episcopos*, & dumtaxat addit, ut nemo indignus consecrari permittatur. Cunctos istiusmodi nominatos statuit à Metropolita & conprovincialibus Episcopis rigidè examinandos. Cap. 7.

Quæstio est, an laudatum Pippini Privilegium fuerit perpetuum, an dumtaxat personale? Quidam volunt fuisse perpetuum. Probant ex Ludovici Pii Imperatoris post Aquisgranensem Synodum edito Capitulari, cujus hoc est caput secundum: *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine Sancta Ecclesia suo liberius potiatur honore, assensum præbuimus Ordini Ecclesiastico, ut scilicet Episcopi per electionem cleri & populi secundum Statuta Canonum, de propria Diœcesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur.* Notanda sunt verba, *Assensum præbuimus Ordini Ecclesiastico*: Edicere videntur Ludovicum Avi sui Pippini Privilegio ad cleri preces gratis renuntiasse, adeoque Privilegium fuisse perpetuum. Errare igitur videntur qui existimant Canonicas electiones fuisse restitutas à Carolo Magno. Et hinc ad laudatum Ludovici Capitulare scribit Jacobus Sirmondus: *Totum exstat in libro primo Capitularium, Capite octuagesimo tertio & sequentibus, id est, post Caput ultimum Capitularis Aquisgranensis Caroli Magni Regis. Immemor enim propositi & instituti sui Ansegisus, qui librum illum solius Caroli Ecclesiasticis legibus destinasset, has etiam Ludovici filii constitutiones injecit, quas quidem hoc anno post Synodum Aquisgranensem editas fuisse confirmant ea, quæ in capite tertio leguntur de Synodo illa, & Regulis Canonicorum & Sanctimonialium in ea constitutis.*

Respondeo tamen etiam à Carolo Magno abdicatas passim fuisse nominationes, & Canonicas electiones restitutas. Laudatum enim Capitulare esse non solius Ludovici, sed etiam ipsius Caroli, disertè Hincmarus, Francici Juris peritissimus, & Ansegiso Abbati ferè suppar, affirmat in litteris ad Ludovicum tertium Francorum Regem. Istius Juris æque peritus Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus affirmat istud idem in litteris ad Manassem Archiepiscopum Remensem. Carolus Magnus Capitulare suum fuerat nominando quandoque prævaricatus, ideoque ipsum à Filio Ludovico innovari supplicarunt Episcopi, atque impetrarunt. Quocirca sui propositi immemor non fuit Ansegisus, sed Capitulare semel sub Carolo Rege positum censuit sub Ludovico non esse repetendum. Porrò Episcopi non uti gratiam, sed uti rem sibi per sacros Canones debitam postularunt electionum restitutionem. Ita evincunt hæc Capitularis verba: *Sacrorum Canonum non ignari*. Verùm Reges, Majestatem suam altisonis vocabulis exaltare consueti, Justitiam solent quasi gratiam impertiri. Laudati igitur Episcopi omninò censuerunt Pippini Privilegium fuisse personale. Et certè id persuadent ipsius etiam Wenilonis de illo verba: *Ut acerbitati temporis mederetur*. Notanda sunt & hæc verba: *Ne fortè simplicitate Pontificum posset contingere, quod in hac Æduorum Urbe evenit*. Videtur Augustodunensis Ecclesia habuisse Schisma electionis, atque ità Carolus Rex utraque electione cassata nominasse Bernum. Ex quo vides Regias etiam in tali casu nominationes à melioribus Galliæ Episcopis fuisse rejectas. Successit Privilegium Ludovico secundo Imperatori ab Adriano secundo Pontifice concessum, quod supra relatum, atque expositum est ex Hugone Abbate Flaviniacensi.

Vide Tract. 46. Hincmari pag. 765. Noris.

Ep. 12. cap. 3.

Ep. 102.

Postea apud Francos ista Privilegia siluerunt. Etenim inter causas, ob quas Philippum pulchrum Regem excommunicavit Pontifex Bonifacius octavus, fuit attentatum nominationis. Et ad Eduardum tertium Angliæ Regem scribit, in litteris apud Thomam Monachum Walsinghamensem extantibus, de Philippo Valesio Francorum Rege Pontifex Benedictus duodecimus: *Intelleximus falso & fallaciter suggestum tibi per eos, qui salutem & honorem tuum minimè diligunt, quod nos carissimo in Christo Filio nostro Philippo Regi Franciæ illustri, institutionem personarum Ecclesiasticarum concesserimus in omnibus Ecclesiis Regni sui, quæ omnimoda carere veritate noscuntur. Talia namque numquam fuerunt postulata à nobis, nec ea concessissemus quomodolibet, cum quantacumque instantia petita fuissent.* Ex quo lucet Galliæ Reges usque ad illa tempora de tali privilegio vix cogitasse. Dico, *vix*: Quod enim Clemens septimus Antipapa omnium Antistitum nominandorum, & duas in quavis Ecclesia Præbendas donandi potestatem fecerit, habes apud Frossardum. Verùm Basileensis Synodus & Sanctio Pragmatica & dictis Regibus & Romanis Pontificibus pepererunt aliàs cogitationes. Antistitum nominandorum jus Carolo septimo quidem constantissimè recusavit Pius secundus, tandem tamen à Leone decimo consecutus est Franciscus primus. Pragmaticæ sanctionis odio Pontifex, nominandi cupiditate Rex ad firmanda famosa Concordata fuerunt tandem permoti. Sanctionem istam quavis via proscribi satagebat Romana Ecclesia. Ejus proscriptioni Antistitum nominationes invita quidem dedit, in istud tamen

A. 1336.

men Canonum vulnus tandem descendit, quod Canonicæ electiones in Gallia vigerent quasi solo nomine, utpote quibus Rex passim designaret eligendam personam. Non solum Metropolitanas & Cathedrales, sed & Abbatiales ac Conventuales Ecclesias subjecit servituri nominationis, excipiens illas dumtaxat, quibus esset speciale Privilegium Canonicæ electionis. Variæ circa Concordatum hoc atque indultum moveri possint quæstiones: verùm illæ excedunt propositi nostri limites: viderique de ipsis possit Michael Roussel in Historia Pontificiæ jurisdictionis. Omittere tamen nolim viri Doctissimi Genebrardi de hisce concordatis judicium: *Leo Pontifex Pragmaticam sanctionem sustulit, concordata cum Rege Francisco agitans de nominatione Episcoporum & Abbatum, specioso prætextu, ut Rex propter electionum abusus Doctorem quidem vel Licentiatum Teologiæ, jurisve Canonici in celebri Accademia, ad Episcopatum; Religiosum ejusdem Ordinis, Doctorem similiter vel certè Baccalaureum earundem facultatum, ad Abbatiam nominare teneretur; revera autem ageretur mysterium illud iniquitatis, quo perditam Ecclesiam Gallicanam cernimus. Hinc enim ejus pernicies, in ea omnis generis Hæresium, Simoniarum, fiduciarum seminarium, scientiæ, virtutis, pietatis exterminatio, Regni pestis.* Consonat in opere de Sacerdotii, & Imperii concordia
L. 6. c. 9. Dominus Petrus de Marca: *Rex Franciscus primus, & Leo decimus inivere Concordata, quæ Pragmaticam quidem aboleant, sed leges tamen ad sananda hæc mala præscribant, quæ prorsus similes sunt iis, quæ in Pragmatica sanctione continentur, si electiones excipias, quæ mutantur in nominationem Regiam quoad beneficia, quibus per electionem provideri solebat. At Clero, qui se jure electionis privatum esse ægrè ferebat, viriliter intercessit publicationi hujus Concordati, & ad futurum Concilium Generale provocavit, quod ejus consilium approbavit Curia Parlamenti, quæ tam subitam mutationem, quæ magni momenti erat, concoquere statim non poterat.* Multis examinat Concordati justitiam, & tandem concludit pro facto Apostolicæ Sedis. Omninò enim varia necessitas Leonem Pontificem ad hæc indulta coegit. Calumniosæ Marci Anto-
Lib. 3. c. 12. n. 26. nii de Dominis in ipsa declamationes non sunt curandæ.

Etiam Gothorum in Hispania Regibus fuisse à Tarranocensi & duodecima præsertim Toletana Synodo datum nominandi privilegium, est suprà ostensum. Duravit usque ad Rodericum fatalem Regem, cui per Saracenos fuit erepta Hispania. Et quia Gregorio septimo Pontifice Canonicas restituente electiones, sub iisdem Saracenis gemebat adhuc, ideoque illius saluberrima Decreta recipere non poterat laudatum Regnum, ejus exactis Barbaris reparatores Reges etiam antiquum nominandi morem tentarunt reparare, imò & augere. Etenim Sanctum Portugalliæ Regem, quod omnia Ecclesiastica beneficia daret suo placito, graviter arguit Innocentius tertius. Reges Castellæ fuerunt pientiores: Quod enim Canonicas Episcoporum electiones permiserint, lucet ex Alexandri tertii litteris,
Lib. 2. Ep. 8. apud Gregorium nonum extantibus, ad Archiepiscopum Toletanum. Quod item Jacobus Aragoniæ Rex subactis Balearibus Insulis Episcopum semper nominare prætenderit, & solius primi nominationem obtinuerit, habes in antiquis indicibus rerum gestarum per Aragoniæ Reges. Lib. 5. tit. 3 cap. 11. Nempe Urbanus secundus Pontifex, sub quo Saracenorum jugum excutere cœpit Hispania, Gregorii septimi pro Canonicis electionibus Decreta mox ibidem publicavit, eorumque plenam observantiam & ipse, & præsertim Innocentii tertii Synodus Lateranensis tandem impetrarunt. Apostolicis postmodum reservationibus acriter restiterunt Reges varii, ideoque quod reservatarum Ecclesiarum Capitula eligere, & Pontificem offendere non auderent, etiam dictis Ecclesiis nominarunt Episcopos, ac violenter intruserunt. *Erat illa tempestate*, inquit in Hispaniarum Historia Joannes Mariana, Lib. 24. cap. 16. *moribus usurpatum, ne Episcopi Ecclesiis Hispaniæ darentur, nisi quos Reges postularent, nominarentque.* Utique per Ecclesiasticæ libertatis violentam invasionem, quæ semper accusabitur, & semper manebit. Loquitur de temporibus Xixti quarti, qui Henrico Regi dedit, *Ne externi homines amplius in Castella Sacerdotia expectarent.* Plures Regum ob nominandi abusum cum Romanis Pontificibus contentiones congerit Michael Roussel in Historia Pontificiæ jurisdictionis. Quibus tandem extinguendis nominandi facultatem Carolo quinto Imperatori ac Regi indulsit Adrianus sextus. Anteà ad Regias preces dabat Papa Episcopos: Verùm erant preces armatæ, solo nomine à nominatione diversæ.

Abbates, Præpositos, Priores & quosvis supremos Monasteriorum Præfectos, nec non & primas Cathedralium & Collegiatarum in Belgio & Burgundiæ Comitatu Ecclesiarum post Pontificalem dignitates nominandi indultum à Leone decimo accepit idem Carolus, tunc adhuc Archidux Austriæ. Verùm cum magnis contradictionibus. Quod enim dubium esset Pontificis diploma, solasque Apostolicas reservationes in Canonicarum electionum gratiam videretur excludere, Brabantiæ Abbates adversus Principem constanter intercesserunt. Dura lis tandem per initum cum Philippo secundo Rege Concordatum fuit extincta, atque ita memoratas dignitates nominandi jus eidem Regi lucidè tandem impertiit Xixtus quintus. Est tamen jus ac indultum dumtaxat temporale ad Regis vitam. Undè quotiescunque mutamus Principem, opus est novo indulto, & mors illius est reviviscentia Canonicæ electionis. Etiam Romanæ confirmationis onus est indulto annexum, quæ tamen ab Alberti Archiducis tempore non fuit in usu. Et istud substinuit usque huc Romana Ecclesia. Quæ pleraque videre possis in Chronico Monasterii Parcensis. Porrò omnium, Cameracensi excepto, in Belgio Episcoporum nominandorum jus perpetuum atque hæreditarium laudato Regi Philippo dedit Paulus quartus. Michael Roussel perperam affirmat & Episcoporum & Abbatum nominandorum indultum esse à Leone decimo.

Rogerio Siciliæ Principi quidam existimant ab

ab Urbano secundo concessum fuisse nominandi indultum. At certum est labi, Diplomatis, quod quidem Cardinalis Baronius affirmat fictitium, nullus apex istud insinuat. Et de Regis Guilielmi Mali cum Adriano quarto Pontifice, quem Beneventi detinebat captivum, Concordatis scribit Sanctus Antoninus Archiepiscopus Florentinorum: *Quatuor Capitula Adrianus concessit, de Electionibus, Legationibus, Appellationibus, & Conciliis*. Per primum de electionibus capitulum aliqui intelligunt facultatem nominandi. At ipsos labi demostrant Regis in dicto Concordato verba: *De electionibus ita fiat, Clerici convenient in personam idoneam, & illud inter se secretum habebunt, donec personam illam Excellentiæ nostræ pronuntient. Et postquam persona Celsitudini nostræ fuerit designata, si persona illa de proditoribus vel inimicis nostris vel hæredum nostrorum non fuerit, aut Magnificentiæ nostræ non extiterit odiosa, vel alia in ea causa non fuerit, pro qua non debemus assentire, assensum præstabimus*. Nominandi jus sibi adeò non arrogat, ut nec eligendæ personæ designationem, imò nec eligendi licentiam prætendat, sed solum electioni ac Electo dandum consensum. Et hoc inter crimina, ob quæ Fredericum secundum degradavit Lugdunensis Synodus, nequaquam Antistitum nominationes produxit Innocentius quartus, sed solam electionibus illatam violentiam utique per designationem eligendæ personæ. Quod enim nominandi violentiam, à Patre suo Henrico sexto quandoque attentatam Fredericus solemniter apud Innocentium tertium Pontificem abjurarit, est suprà ostensum. Verùm posteriores ejus in Romanam Ecclesiam violentiæ Gregorium nonum Pontificem ad non solius Germaniæ, sed & utriusque Siciliæ Episcopatus reservandos, & nominandos Episcopos compulerunt, atque ita per Successores Pontifices Canonica electio plenè hic fuit tandem extincta. Eamque exstinctionem Synodus Basileensis, Apostolicarum reservationum improbatrix acerrima, omninò improbavit, *Statuens ac definiens generalem reservationem omnium Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum, & Monasteriorum, ac dignitatum electivarum, per Romanum Pontificem de cætero non fieri, & facta uti non debere, reservationibus in corpore juris clausis, & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ, ratione directi seu utilis dominii mediatè vel immediatè subjectis fieri contigerit, semper exceptis*. At verò utraque Sicilia ad directum Romanæ Ecclesiæ dominium lucidè tunc spectabat, ideoque perrexit Pontifex illic Episcopos nominare. Et hinc de Innocentio octavo & Alphonso Siciliæ Rege pacem stabilientibus, in istius vita scribit Onufrius Panuinus: *Pacis conditiones fuerunt, ut Rex Romanæ Sedi annuum vectigal penderet, Pontifex pro arbitrio omnia Regni Sacerdotia distribueret*. Nempe durante bello Rex Papale nominandi *jus inquietarat*. Quod jus firmavit etiam Sacro-sancta Tri-
S ss. 32. cap. 8. dentina Synodus: *Si quis dixerit Episcopos, qui authoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos, sed figmentum humanum, anathema sit*. Pro Italis per Pontificem nominatis Episcopis loquitur adversus Lutheranos & Calvinistas, garrientes Canonicam Episcoporum à Clero & populo electionem esse juris divini. Verùm Catholici Hispaniarum Reges traducta ad se utraque Sicilia Papale jus non nihil contrahi obtinuerunt. In Siciliæ Insula, quod Romanæ Ecclesiæ directum dominium prætendant esse extinctum, nominant Episcopos omnes; in Regno Neapolitano, quod directum Sancti Petri dominium istic agnoscant, nominant solos quosdam, juxta factam cum Pontifice distributionem. Nominare solebant solos ferè Hispanos, usque ad Philippi secundi cum utroque Regno Concordata, quibus ad indigenas etiam certo numero aut ordine nominandos ille se adstrinxit. Eodem fermè jure Rex gaudet in Ducatu Mediolanensi. Quod olim Mediolani Duces à Pio secundo Pontifice, & Ludovicus duodecimus Francorum Rex à Julio secundo obtinere non potuit, Hispanica pietas tandem impetravit. Quo pleno jure etiam gaudet in cunctis Ecclesiis Indiarum. Cristianam enim fidem illic plantavit.

Nominandi jus dudum prætenderunt etiam Reges Anglorum. Etenim à Patre suo Joanne abjuratam in Canonicas electiones violentiam resumpsit & insigniter auxit Henricus tertius, adversus quem Sanctus Edmundus Cantuariensis Archiepiscopus, novus Thomas Martyr, à Gregorio nono Pontifice impetravit Rescriptum, ut omnes Episcopatus & Abbatiæ, ultra medium annum vacantes, jure devoluto ad Primatis Cantuariensis provisionem pertinerent. Dictum Gregorium, quod à Rege in humani diei metum circumscriptus Decretum suum recantarit, atque ita Canonicas electiones multis exposuerit calamitatibus, gravissimè reprehendit Matthæus Parisiensis. Quod item nominandi jus A. 1240.
à Benedicto duodecimo Pontifice Eduardus tertius importunissimè ambierit, est supra ostensum. Successit Pseudo-Clementis septimi schisma adversus Urbanum sextum Pontificem, qui adhærentes sibi Anglorum Reges veritus offendere, lædi gravissimè & fere extingui permisit reservationes Papales, imò & Regis nominationes introduci. Electiones post extinctum à Constantiensi Synodo Schisma reponi ab Henrico sexto Rege postulavit Martinus quintus, verùm dolosa quorundam, facilius à Rege, quam à Cleri electione sibi spondentium Episcopatus, ambitio fecit illum non exaudiri. Ita Polydorus Vir- A. 1374.
gilius & Nicolaus Harpsfeldius testantur. Etiam de Eduardo tertio Rege, adversus Romanas reservationes pro Canonicis electionibus in vanum laborante, scribit Thomas Walsinghamensis:
Hoc adscribitur aliquibus, qui sciebant se potius per Fol. 183.
Romanam Curiam, quam per electionem ad dignitates Episcopales promoveri. Proindè nominandi privilegium Anglia nunquam habuit, sed Regia violentia est illic in Ecclesiasticas electiones grassata.

Etiam Scotorum Reges sine privilegio, Romana Ecclesia connivente, nominasse Episcopos & Abbates, affirmat Hector Boetius. Quomodo item Poloniæ, Bohemiæ, Hungariæ, A. 1473.
Daniæ,

Daniæ, ac aliarum gentium Reges aut supremi Principes jus nominandi acquisierint, posset facilè ostendi. Et de Paulo tertio ad Pontificatum recens evecto scribit in Historia Tridentini Concilii Petrus Suavis: *Cum in more positum esset, ut novus Pontifex Cardinalium Principes beneficio aliquo, gratiavè arctius sibi devinciret, Cardinalis Lotharingus & cæteri Galli Regis sui nomine postularunt, ut Duci Lotharingiæ gratiam faceret nominandi Episcopos & Cœnobiarchas suæ ditionis, quod privilegium Respublica quoque Veneta intra dominationis suæ fines poscere putabatur. Sed Pontifex respondit in Concilio, quod brevi convocandum esset, eam nominandi facultatem Principibus iis, quibus fuerat concessa, necessariè auferendam, Pontifices superiores sugillabat, neque æquum esse cumulo errorum aliquid superaddere, aut id in præsentia concedere, quod parvo post tempore magno suo cum dedecore esset revocandum.* Dignissimum Romano Episcopo responsum. Verùm illius executionem à Tridentino Concilio differri rationes persuaserunt.

Lib. 1. f. 63.

DIS-

DISSERTATIO IV.

DE LAICA ANTISTITUM INVESTITURA.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Investituræ exordium ac decursus.

AICAM Antistitum Investituram exponit in sacri Belli Historia Guilielmus Metropolita Tyriorum: *Inoleverat consuetudo, præsertim in Imperio, quod defungentibus Ecclesiarum Prælatis, annulus & virga Pastoralis ad Dominum Imperatorem dirigebantur. Undè postmodum unum quemlibet de familiaribus, & Capellanis suis investiens, ad Ecclesiam vacantem dirigebat, ut ibi Pastoris fungeretur officio, non expectata Cleri electione.* Consonat in vita Sancti Othonis Bambergensis Episcopi Andreas ibi-
Lib. 1. c. 17. dem Abbas Sancti Michaelis: *Hoc tempore Ecclesia liberam electionem non habebat, sed cum quilibet Antistes viam universæ carnis ingressus fuisset, mox Capitanei civitatis illius annulum & virgam*
L. 1. c. 6. *Pastoralem ad Palatium transmittebant, sicque Regia authoritas, communicato cum Aulicis consilio, orbatæ plebi idoneum constituebat Præsulem.* Et in Ecclesiæ Cameracensis Chronico, de Gerardi Episcopi morte tractans, Baldricus Episcopus Tornacensis: *Henricum Regem adeunt Dominus*
Lib. 3. cap. 63. *Præpositus, & Archidiaconus, aliique Archidiaconi cum Casatis, reportantes baculum Pontificalem, & nuntiantes Episcopi sui depositionem.* Asserere videntur nominationem fuisse semper adjunctam investituræ. Eas tamen frequenter fuisse separatas, & à Regibus investientibus permissam electionem Canonicam, lucidum est & suprà abundè ostensum. Et apud Guilielmum Monachum Malmesberiẽsem exstat authenticum privilegium, quo Edgarus Anglorum Rex Glastoniensi Monasterio in perpetuum concedit liberam Abbatis electionem, sibi tamen ac suis Successoribus reservans jus investituræ. Quod Galliæ Reges dudum id ipsum actitarint in omnibus suis Ecclesiis, lucet ex variis Epistolis Sancti Ivonis Episcopi Carnutensis. Et apud Lucam Dacherium exstat Epistola, qua Urbanus secundus Pontifex Clerum & populum Cameracensem, quod Manassem à se Canonicè electum vellent ab Henrico quarto Augusto investiri, gravissimè arguit, & Ecclesiæ Atrebatensi, Apostolicæ Sedis Decreta veneranti, proprium deinceps Episcopum donavit. Etenim & summus hac in re prævaricator Henricus plenam quandoque Electoribus libertatem dabat, etiam citra designationem personæ.

Porrò baculus & annulus sunt propria Antistitum ornamenta, ideoque qui illa à legitima potestate accipit, meritò dicitur de Episcopatu vel Abbatia investiri. Hujusmodi porrò investitura est mos antiquissimus. Etenim de Sancto Valentino, nono Tongrensis Episcopo Ecclesiæ, scribit magnum Belgii Chronicon: *Iste vir sanctus, cum ad extrema vitæ vergeret, baculum Pastoralem super Altare Beatæ Mariæ Virginis ponens, sub indissolubili anathematis animadversione vetuit, ne quis ipsum indè temerarius tolleret, donec per Christi revelationem communis electio idoneum Episcopum inveniret.* Et de ejus Successore Sancto Servatio: *Angelus Domini humilem Servatium de terra erexit, & baculum Pastoralem de Altari sumptum porrexit, sicque disparente Angelo fuit consecratus Episcopus.* Et de Sancto Huberto primo Leodiensium Episcopo: *Angelus Sergio primo Papæ baculum Pastoralem Beati Lamberti attulit, & ei nomen Huberti, & ut hunc Successorem substitueret, indicavit.* Et de Henrico tertio, ejusdem Ecclesiæ Episcopo, in Lugdunensi Synodo per Gregorium decimum degradato: *Episcopium per traditionem annuli sui in manus Papæ resignavit.* Et de Ebbone Remensi Metropolita, quosdam malè investitos & consecratos Episcopos revestiente ac reconciliante, ad Nicolaum primum Pontificem scripsit è Trecensi Synodo Francorum Rex Carolus Calvus: *Omnes Suffraganei, qui eo*

absente ordinati fuerunt, annulos & baculos, & suæ confirmationis scripta, more Gallicarum Ecclesiarum, ab eo acceperunt. Quod ipsum memorat quinta actio secundæ Synodi Suessionensis. Ad eundem Regem de Sancto Arctardo Turonensi Archiepiscopo scribit Pontifex Adrianus secundus: *Per ferulam, pitacium, & annulum, nec non & per nostræ authoritatis liberale Decretum constituimus Archiepiscopum.* Pitacium erat translationis codicillus, distinctus à litteris executorialibus ad Ecclesiam Turonensem. Et de Stephano nono Pontifice, Sanctum Petrum Damiani ad Hostiensem Episcopatum promovente, scribit in hujus vita Joannes Monachus: *Mox ipsius arripiens dexteram, annulo simul ditavit & virga, quibus videlicet arrhis Hostiensem ei desponsavit Ecclesiam.* Et de Gormaricensis, per Sancti Martini Turonensis Cathedrale capitulum fundati, Monasterii electo, quem Advocatiæ titulo Andegavensis Comes prætendebat investire, Abbate statuit in Turonensi Concilio Urbanus secundus: *Perpetuo Decreto ratum esse præcepimus, ut Gormaricensis Ecclesiæ Electus de beati Martini sepulchro baculum sumat, item defuncto Abbate semper ad eundem locum baculus referatur, ut super illa sanctissima Apostolici Confessoris membra communi Decani & capituli jussu signum illud Pastoralis regiminis semper accipiatur, salvo Turonensis Archiepiscopi jure, quod in Abbatis ordinatione secundùm communem Ecclesiæ consuetudinem exercendum est.* Extat Decretum apud Lucam Dacherium. Et novello Affligemiensi Monasterio Henricus tertius Brabantiæ Dux concessit de suo gremio Abbatem eligere, positumque super Altare baculum ipsi committere: *Nullo Principe, nullo Episcopo contradicente.* Abbatem non solùm à Laica, sed etiam ab Episcopali investitura voluit esse exemptum. Erat datæ confirmationis ritus. Uti enim Metropolitas Papa aut Patriarcha per Pallium, ita Episcopos, Abbates, ac Abbatissas Metropolita, Episcopus, ac quandoque Ecclesiasticus Patronus per annulum aut baculum investiebat & confirmabat. Notanda sunt Urbani verba de baculo: *Signum illud Pastoralis regiminis.* Hinc illum Episcopis dari scribit prima sub Ludovico Pio habita Synodus Aquisgranensis. Addit & de Annulo: *Datur & annulus, propter signum Pontificalis honoris, vel signaculum secretorum. Nam multa sunt, quæ carnalium & minus intelligentium sensibus occultantes Sacerdotes quasi sub signaculo condunt, ne indignis quibusque Sacramenta Dei aperiantur.* Aliam rationem in litteris ad Nicolaum secundum Pontificem adducit Sanctus Petrus Damiani: *Episcopus est vir & sponsus Ecclesiæ suæ, quod perhibent & annulus desponsationis, & virga commissionis.* Hinc Abbates & Abbatissæ olim per solùm baculum, Episcopi autem per baculum simul & annulum passim fuerunt investiti. Quod Roffensem Episcopum de spiritualibus per librum, de Regalibus seu temporalibus per annulum investiverit Cantuariensis Archiepiscopus, affirmat Radulphus de Diceto. Dico, *Passim:* Quod enim Henricus tertius Imperator etiam Abbatissas investiverit per annulum, habemus in magno Belgii Chronico. Quod item Archidiaconum suum Magalonensis Episcopus per annulum investiverit, testatur apud Gregorium nonum Innocentius tertius ad titulum de sententia & re judicata. Eodem modo etiam Canonicum Cameracensem investivit Cælestinus tertius. Quod nempe non dumtaxat inter Episcopum, sed etiam inter quemvis Clericum & titularem ejus Ecclesiam sit conjugium spirituale. Ex quo autem Episcopi & Abbates vix amplius eligi, sed per Laicos Principes nominari, adeoque non amplius per Metropolitas, sed per solùm Romanum Pontificem cœperunt confirmari, quasi cessavit omnis jam dictus Ecclesiasticæ investituræ ritus: quod nempe passim jam per codicillos confirmentur. Et quos in suo Consistorio præsentes Papa confirmat, non per annulum, aut baculum investit, sed per mantellum. Romanus Pontifex semper fuit per Mantum investitus. Hinc enim de Honorio secundo, non satis Canonicè electo, ideoque volente celebrari secundam electionem, in sacri Belli Historia scribit Guilielmus Metropolita Tyriorum: *In conspectu fratrum Mitram & Mantum sponte refutavit atque deposuit.* Quia nempe per ipsum à seniori Cardinale fuerat investitus. De electis Pontificibus frequenter apud antiquos legis: *Immantaverunt eum.* Hinc Cardinali Octaviano, contra Alexandrum tertium Schismaticè electo, malè impositum Mantum prudentibus viris movit risum, fecitque præsagium infelicis eventus.

Laici Principes semper investierunt per baculum aut annulum, diverso tamen modo. Etenim de Ruzellini Fuldensis Abbatis electione agens Lambertus Schafnaburgensis, ait, quod Henricus quartus Imperator primum suffragium dederit, statim investierit per pedum, atque tunc alii electores suo etiam suffragio sint Ruzellinum prosecuti. Eodem ferè modo in Egelberti Trevirensis Archiepiscopi electione processisse affirmat Magnum Belgii Chronicon. Et modum merito improbat, aiens esse intrusionem: erat enim violenta eligendæ personæ nominatio, adeoque intrusio palliata. Meliores Principes semper post factam Canonicè electionem dumtaxat investierunt. Rationem dat in Citizensis Ecclesiæ Chronico Paulus Langius: *Rex electionem per investituram confirmare noluit.* Investitura, inquam, erat electionis confirmatio, seu Regii in factam electionem consensus, cæremonia & ritus, ideoque illa debebat omninò esse posterior. Hinc Principem, qui cunctis electionibus adesse non posset, solebat investiendus accedere, ideoque Othonem secundum Imperatorem, qui Sancto Geberado Constantiensis Ecclesiæ Electo baculum & annulum transmisit cum codicillis, uti de singulari gratia laudat ejusdem Ecclesiæ Chronicon. Laudari dignus est etiam Henricus secundus Imperator, qui baculum quandoque Domini Salvatoris statuæ dabat in manus, dicens Electo; *Eum inde accipe, neque sis hominis pro illo debitor.* Ita scribit Glaber Rudolphus. Et Eduardum tertium Anglorum ante Normanos Regem, quod non Regia authoritate, sed Apostolica Nicolai secundi Pontificis vice investi-

Marginal notes: Ep. 29. — Cap. 84. — Tom. 6. — L. 1. Ep. 6. — A. 1182. — Fol. 107. — Cap. 12. — Lib. 3. tit. 8. c. 4. — Lib. 13. c. 15. — A. 1075. — Fol. 127. — A. 1088. — Episc. 26 — L. 5. c. 4.

vestire se fateretur, rectè in illius vita prædicat Abbas Aldredus. Nempe ritui isti nescio quid veneni inesse Christiani Principes à Spiritu Sancto docti semper adverterunt.

Lib. 1. c. 16.

Quæstio est de exordio. Henrici quinti Imperatoris ad Paschalem secundum Pontificem, & componendas has lites in Galliam legatio per Brunonem Trevirensem Archiepiscopum asseruit ipsum esse antiquissimum Imperii morem à temporibus Sancti Gregorii Magni. Ita in vita Ludovici Grossi Francorum Regis refert Abbas Sugerius. In Henrici quarti Apologetico libro Waltramus Naumburgensis Episcopus vult esse longè antiquiorem: *Legitur in libris Regum & Machabæorum, quod à Regibus Gentilibus ac Judæis Sacerdotes investituras accipiunt in Judaismo. A Petro autem usque ad Silvestrum, qui Constantinum baptizavit, Imperatores Romani erant Gentiles, & Christianorum persecutores, & in fundis ac in rebus pauperes erant Ecclesiæ, & à timoratis Christianis, qui tunc pauci erant Romæ & alibi, constituebantur Episcopi. Postquam autem à Silvestro per Christianos Reges ac Imperatores dotatæ, ditatæ & exaltatæ sunt Ecclesiæ in fundis & aliis mobilibus, & Jura Civitatum in Theloniis, Monetis, Villicis, & Scabinis, Comitatibus, Advocatiis, Synodalibus bannis per Reges delegata sunt Episcopis, congruum fuit & consequens, ut Rex, qui unus est in populo & caput populi, investiat ac inthronizet Episcopum, & contra irruptionem Hostium sciat, cui Civitatem suam credat, cum jus suum in domum illorum transtulerit.* Regiis in Ecclesias translatis feudis vult deberi investituram Episcopi, ideoque hanc statim à Magno Constantino cæpisse. Esse putat morem Judaicum à Constantino introductum in Ecclesias. Hinc adjungit: *Longè etiam ante Decretum Adriani Papæ, ejusque Successorum, Reges, qui erant uncti, & Majores domus investituras Episcoporum fecerunt, scilicet Dagobertus, Sigibertus, Theodoricus, Hildericus, Pippinus filius Beggæ, Majordomus, Theobertus. Ab his inthronizati sunt Remaclus, Amandur, Audomarus, Antpertus, Eligius, Lambertus, aliique sanctissimi Præsules. Postquam autem Romani desciverunt à Græcis Imperatoribus, Papa Stephanus ob infestationem Longobardorum venit Parisios, & assensu Romanorum & Francorum in Regem & Imperatorem unxit Pippinum. Ibi de investiendis Episcopis per Reges antiquam consuetudinem confirmavit.* Investituram à Romano Imperio vult demigrasse ad Merovingios Francorum Reges, ac per Stephanum secundum Pontificem fuisse in Pippino ac ejus posteris probatam & confirmatam.

Cap. 9.

Verùm fabulosa & palam falsa est utraque opinio. Opinio communis affirmat esse Adriani primi privilegium, datum Carolo Magno. Scribit enim Sigebertus Monachus Gemblacensis: *Carolus Romam rediit, Synodum constituit cum Adriano Papa, aliisque centum quinquaginta tribus Religiosis Episcopis & Abbatibus, in qua Adrianus Papa cum universali Synodo dedit jus eligendi Pontificem & ordinandi Apostolicam Sedem, dignitatem quoque Patriciatus. Insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas Provincias ab eo investituram accipere definivit, & ut nisi à Rege laudetur ac investiatur Episcopus, à nemine consecretur. Omnesque huic Decreto rebelles anathematizavit, & nisi resipiscerent, eorum bona publicari.* Quod ipsum in Sigeberti supplemento asseverat Robertus Abbas Montensis, ajens istud Adriani privilegium fuisse unicum & palmare Henrici quarti Imperatoris adversus contraria Gregorii septimi Decreta fundamentum. Apud Mariani Scoti continuatorem Abbatem Dodechinum Henricus V. Imperator protestatur esse antiquissimum, antè annos quadringentos datum Carolo Magno, & per sexaginta tres Romanos Pontifices continuatum privilegium, ideoque per Paschalem secundum non posse auferri. Matthæus Parisiensis aliquantulum dissonat: Illic enim Henricus Augustus ait esse privilegium trecentorum dumtaxat annorum usurpatum sub Pontificibus tantum sexaginta. Esse interim ait non gratuitum, sed onerosum privilegium, utpotè quod Carolus quasi emerit donatione plurimorum Ducatuum, Marchionatuum, Comitatuum, aliorumque Imperialium feudorum, quibus pauperes tunc Ecclesias dotavit atque honoravit. Idem affirmant Radulphus de Diceto, & alii antiqui plures. Nam & Gratianus adducta Sigeberti verba, uti legitimam Synodum, Decreto suo inseruit, subjungens & aliam Leonis octavi Pontificis, istud ipsum concedentis Othoni primo Imperatori: *Ad exemplum beati Adriani, Apostolicæ Sedis Antistitis, qui Domino Carolo, victoriosissimo Regi Francorum & Longobardorum, Patriciatus dignitatem ac ordinationem Apostolicæ Sedis, & investituram Episcoporum concessit, ego quoque Leo Episcopus, servus servorum Dei, cum toto Clero & Romano populo, constituimus & confirmamus, concedimus atque largimur Domino Othoni Regi Theutonicorum, ejusque Successoribus hujus Regni Italiæ in perpetuum, facultatem eligendi Successorem atque Summæ Sedis Apostolicæ Pontificem ordinandi, ac per hoc Archiepiscopos seu Episcopos, ut ipsi ab eo investituram accipiant, & consecrationem undè debent, exceptis his, quos Imperator Pontificibus & Archiepiscopis oncessit. Quod si à Clero & populo quis eligatur Episcopus, nisi à supradicto Rege laudetur & investiatur, non consecretur.* Apud Guilielmum Malmesberiensem etiam Gregorius sextus Pontifex in mortis lecto concionatur ad Clerum & populum Romanum: *Laudatus est olim prædicandæ memoriæ Prædecessor noster Adrianus primus, quod Ecclesiarum investituras Carolo Magno concesserit, ita ut nullus Electus consecrraretur ab Episcopo, nisi priùs à Rege insigniretur & annulo & baculo. Contra laudatur in nostri sæculi Pontificibus, quod has donationes tulerint Principibus. Poterat tunc laudabiliter concedi, quod nunc laudabiliter debet auferri. Cur ita? Quod erat animus Magni Caroli adversus avaritiam invictus, qui nihil per avaritiam disponeret, sed juxta sacra Canonum scita Religiosas personas Ecclesiis introduceret.* Adducit & alias rationes.

A. 1111.

A. 1110.

A. 1113

Fol. 84.

In Leonis octavi Decreto notanda sunt hæc verba: *Eligatur Episcopus.* Edicunt Episcopos, aliosque Antistites Canonicè eligendos, ideoque nequaquam nominationem, sed solam legitimè electorum investituram Regibus concedunt.

Notanda sunt & verba: *Exceptis his quos Imperator, &c.* Ejusmodi fuit Roffensis in Anglia Episcopus, Cantuariensis Ecclesiæ vacantis Administrator, & absentis aut impediti Archiepiscopi perpetuus Vicarius, quem ideò à Regia investitura plenè exemptum, & à dicto Archiepiscopo semper investitum fuisse, imò & nominatum, testantur Radulphus de Diceto, & Gervasius Monachus Cantuariensis. Ejusmodi erant omnes
A. 1182. nulla Regalia feuda habentes Episcopi, quorum unum Italum, quod sibi à Domino Papa, non à Rege asseveraret esse Episcopatum, ex Henrici sexti Imperatoris jussu fuisse militum alapis &
Lib. 4. cap. 16. pedibus protritum testatur in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis. Afflegemiensium & Gormaricensium Abbates fuisse etiam ab Episcopali investitura exemptos, ideoque pedum de Altari sumpsisse, est suprà ostensum. Regalia enim feuda fuisse investituræ fundamentum, Henricus quintus Imperator est suprà confessus. Quod ipsum profitetur memoratus Waltramus Episcopus Naumburgensis. Notanda sunt item hæc verba: *Ad exemplum beati Adriani, &c.* Ostendunt Sigebertum Gemblacensem, tanquam qui in Gregorii septimi Pontificis odium, & Henrici quarti Imperatoris gratiam finxerit, atque in Ecclesiam sparserit memoratam Adriani Pontificis Synodum, sine fundamento à quibusdam reprehendi: Eum quippè Leo octavus dudum antecessit; etiam Gregorius sextus.

Istam tamen Adriani Synodum, magnoque Carolo datum ab ipsa privilegium esse fictitia & fabulosa Dominus Cardinalis Baronius rectissimè affirmat. Etenim nec Eginardus, nec Sancti Galli Monachus, nec alius quis Carolinæ vitæ Scriptor, nec ulli Francorum vetusti Annales istius Synodi meminerunt. Et Caroli Magni, Ludovici Pii, Lotharii, eorumque Con-Regum aut Successorum temporibus Episcopatus concessio non dicebatur investitura. Nec eorum quisquam legitur ullum Episcopum aut Abbatem investivisse. Apud solum Belgii Chronicon lego de Ludovico Pio, & Sancto Frederico Episcopo
Fol. 55. Ultrajectensi: *Ludovicus Frederico per Pastoralem baculum seu annulum investituram Episcopatus dedit.* Recentior est iste Author, utpotè qui sub Carolo Audace, Belgarum & Burgundionum Principe vixit: & ex quo fonte hauserit istam Sancti Frederici investituram, ignoro. Quidquid sit, esse spurios istius Synodi natales evincit dati Carolo Magno Romani Patriciatus mendacium. Etenim Carolum dudum anteà fuisse Romanorum Patricium, ostendunt Pauli primi & Stephani quarti Pontificum Epistolæ, habentes hanc Epigraphen: *Dominis excellentissimis filiis, Carolo & Carolomanno, Regibus Francorum, & Patriciis Romanorum.* Patriciatum istum Pippino hæreditarium dederat Stephanus secundus. Lucet ex Epigraphe hujus Epistolæ: *Dominis excellentissimis filiis, Pippino Regi, seu Carolo & Carolomanno item Regibus, & utrisque Patriciis Romanorum.* Et in libro de conservanda Ecclesiæ unitate rectè scribit Venericus Episcopus Vercellensis: *Legitur Stephanum Papam venisse ad Regem Pippinum, & postulasse patrocinium ejus contra Hastulphum Regem Longobardorum, ac ipsius patrocinii gratia decrevisse quemlibet deinceps Regem Francorum esse Patricium Romanorum.* Titulum hunc esse Adriani primi donum errarunt etiam in libro de translatione Imperii Marsilius Patavinus, & Pandulphus de Columna, ac in Cap. 10. & 11.
libro de Romani Imperii juribus Lupoldus Bambergensis. Ejus tamen virtutem hic rectè exponit: *Per hunc Patriciatum intelligitur dignitas* Cap. 13.
puniendi crimina, & cognoscendi de causis sæcularibus in urbe, vel intelligitur Advocatia Ecclesiæ Romanæ. Prætereà in superius laudato de Ecclesiasticis electionibus fragmento scribit, qui sub Ludovico Pio vixit, Florus Magister: *In Romana Ecclesia usque in præsentem diem cernimus absque interrogatione Principis, solo dispositionis divinæ judicio, & fidelium suffragio, legitimè Pontifices consecrari.* Utique ex antiquæ & barbaræ violentiæ remissione, Benedicto secundo factæ per Constantinum quartum. Romani Pontificis promotio tunc à Regia nominatione erat adeò libera, ut nec Regio consensu esset illi opus. Hunc usurpare primus cæpit Ludovicus Pius, de quo Bertiniani Francorum Annales; *Gregorius quartus non priùs ordinatus est, quam Legatus Imperatoris Romam venit, & electionem populi, qualis esset, examinavit.* Erat omninò nova violentia: Hinc enim & Sergium secundum, & Leonem quartum sine Lotharii Augusti, cujus minas spernebant, consensu Romanus Clerus & populus ordinarunt. Quare lucet Carolo Magno nullum nominandi Pontificis, seu quovis modo ornandæ Sedis Apostolicæ datum fuisse ab Adriano primo privilegium, adeoque à Leone octavo Pontifice & tot Scriptoribus laudatam Synodum esse figmentum.

Pergit laudati Flori fragmentum: *Romani Pontifices etiam omnium Regionum & civitatum,* quæ Metropolitico aut Primatiali Apostolicæ suæ Sedis juri subjectæ sunt, *juxta antiquum morem eadem libertate ordinant atque constituunt Sacerdotes. Nec adeò quisquam absurdus est, ut putet minorem illic sanctificationis divinæ esse gratiam, eo quod nulla mundanæ Potestatis comitetur authoritas.* Hinc Carolo Magno, roganti Italiæ & Tusciæ Episcopos deinceps non promoveri per Simoniam, respondit Adrianus primus: *Absit à nobis, ut super tales viros, veritate comperta, manus consecrationis imponeremus, sed nec ad audiendum aures inclinaremus, etiamsi qualibet nobis Potestas tales Acanonistas viros poposcisset consecrari. Quia nunquam nos in qualibet electione invenimus, nec invenire habemus: sed neque vestram Excellentiam optamus talem rem incumbere. Sed qualis à Clero & plebe, cunctoque populo electus Canonicè fuerit, & nihil sit quod sacro obsit Ordini, solita traditione illum ordinamus.* Episcoporum electiones affirmat illic plenè fieri secundùm Canones, nullamque eis misceri Laicam potestatem, nisi forsan poscendo, seu apud Apostolicam Sedem pro factæ electionis confirmatione supplicando. Addit etiam sese nullis unquam misceri electionibus, sed plenam permitti libertatem, hortaturque ut & Carolus in Francorum Regno agat id ipsum. Quod nempe etiam illic nullum esset

ſet inveſtiendi privilegium. Scripta eſt enim iſta Epiſtola octavi ſæculi anno octogeſimo quarto, undecim annis poſt memoratam à Sigeberto Synodum. Si Italiæ ac Tuſciæ Epiſcopos inveſtire potuiſſet Carolus, Simoniacorum promotiones impedire, non Adrianus, ſed ipſemet debebat. Eidem Principi, Ravennatis Epiſcopi electioni adeſſe ſuos Legatos prætendenti, laudatus Pontifex denuò reſcripſit: *Nos nullo modo meminimus, neque à Prædeceſſoribus noſtris Summis Pontificibus, neque à præcellentiſſimo genitore veſtro Domino Pippino, neque à veſtra in triumphis Regali victoria Miſſum ad electionem Ravennæ directum eſſe, tam in electione Joannis Archiepiſcopi, quam in electione Gratioſi*, Liberam ſecundùm Canones electionem conſtanter aſſeverat illic ſemper viguiſſe. In nupero Patris ſui Pippini, qui à Deſiderio Longobardorum Rege nominatum ac intruſum Hucbaldum extruſerat, facto ſe fundabat Carolus. Verùm ad Stephani ſecundi Pontificis, Regii brachii auxilium implorantis, preces factum fuiſſe repoſuit Pontifex, ideoque non poſſe trahi in exemplum. Scripta eſt Epiſtola octavi ſæculi anno octogeſimo ſeptimo, & Inveſtituræ privilegium tunc illic Carolus adeò non habuit, ut nec haberet jus Regii conſenſus. Ficta igitur eſt iſta Synodus, ipſamque legitimare gratis tentat in ſuis ad laudatum fragmentum notis Stephanus Baluzius. Quod Reatinum poſteà Epiſcopum ſine ſuo aſſenſu conſecrari non permiſerit Imperator Lotharius, fuit novum genus violentiæ.

Quæſtio eſt, an etiam Leonis octavi Synodus ſit ſuppoſititia ac ficta? Quidam affirmant. At ſine fundamento. Etenim iſtud privilegium, tanquam à Leone datum, diſertè laudant in Edicto, quod Romanæ Eccleſiæ jura ac patrimonia confirmarunt, Otho primus Imperator & Henricus ſanctus, nec non in dicti Leonis adverſus Benedictum quintum Romana Synodo Benedictus Romanæ Eccleſiæ Archidiaconus. Et de Othonis primi Imperatoris adverſus Joannem duodecimum Pontificem Geſtis agens Luitprandus Diaconus Ticinenſis, ſcribit de Romano populo: *Cives Sanctum Imperatorem cum ſuis omnibus in urbem ſuſcipiunt, fidelitatemque promittunt, hæc addentes & firmiter jurantes nunquam ſe Papam electuros aut ordinaturos præ er conſenſum atque electionem Domini Imperatoris Othonis Cæſaris Auguſti, filiique ipſius Regis Othonis.* Exindè Joannem Papam Synodaliter damnari atque ejici curavit Otho, ac in illius locum Leo octavus eſt promotus. Eundem à Joanne per corruptum pecunia populum reſtituto, ejuſque Succeſſore Benedicto quinto ejectum Otho potenter reſtituit, Benedictum deportavit in Germaniam, atque ita Leonem ſibi plurimum obligavit. Et quidem Romanæ Eccleſiæ dumtaxat Protoſcriniarius, id eſt, homo Laicus, Curialis, Neophytus, rerum Eccleſiaſticarum imperitus erat Leo, ideoque omninò probabile eſt, quod per ejuſmodi Synodale indultum fuerit Othoni gratificatus. Præfatum populi promiſſum videtur omninò adimpleviſſe.

L. 6. c. 6.

Etiam Gregorii ſexti in mortis lecto extrema oratio eſt ſuſpecta de ſpuria ſuppoſitione. Ex eo quidam probant, quod Gregorius ſeptimus fuerit primus Laicæ inveſtituræ impugnator atque damnator, adeoque Gregorius ſextus nequeat ſimilia fuiſſe locutus. Sed ſcrupulum iſtum diſſipat Guilielmus Malmesberienſis, ſcribens de Gregorio ſeptimo: *Hic quod alii muſſitaverant, palam extulit, excommunicans Electos qui inveſtituram Eccleſiarum de manu Laici per annulum & baculum acciperent.* Gregorius ergo ſextus Laicas inveſtituras, licèt ſub anathemate non damnarit, omninò poteſt improbaſſe. Verùm non Romæ, ſed in Cluniacenſi Monaſterio, illuc ab Henrico tertio Imperatore deportatus ob impoſitum ipſi Simoniacum Papatus ingreſſum, eſt mortuus ac ſepultus, ideoque moribundus nequiit Romæ ad ſuum Clerum fuiſſe talia concionatus. Plura iſte ſermo continet à vero aliena. Quapropter Guilielmus Tyriorum Archiepiſcopus rectè dixit Laicas inveſtituras eſſe Regiam conſuetudinem: Conſuetudinem immemorialem, cujus originem diſtinctè ignoramus. Quod ipſum in litteris ad Germanici Imperii Clerum & populum affirmat Gregorius ſeptimus: *Henricus Rex conſuetudines ſuperbiæ contra libertatem Sanctæ Eccleſiæ inventas non defendat.* Lib. 4 Ep. 3.

CAPUT II.

Expediuntur variæ Quæſtiones.

QUæſtio prima eſt, an Laica Antiſtitum inveſtitura ſit Carolo Magno antiquior? Reſpondeo eſſe. Etenim de Sancto Romano Rothomagenſi Archiepiſcopo ſcribit in ejus vita Author antiquus: *Rex* Clodoveus ſecundus, Carolo Magno anterior, *Convocatis tam Epiſcopis quam Abbatibus, baculum illi contulit Paſtoralem. Intronizatur ergo Pontificali apice.* Et de Sancto Boniro, qui ſub Sigiberto Francorum Rege rexit Claromontanam Eccleſiam, ad Nicolaum ſecundum, & ad Alexandrum ſecundum Pontifices ſcribit Sanctus Petrus Damiani: *Nec te, felix Bonite, prætereàm, qui hac dumtaxat occaſione percepta, quoniam de manu Regis, Laici videlicet hominis, traditionem Eccleſiæ te ſuſcepiſſe contigerat, Cathedram contempſiſti, atque ad remotioris vitæ cuſtodiam te protinus contuliſti.* Ex quo vides Laicam inveſtituram, non à Gregorio tantum ſeptimo, ſed etiam à melioribus iſtorum temporum Epiſcopis damnatam fuiſſe, & ſui ipſius degradatione punitam. Inſuper vides eſſe vetuſtiſſimam conſuetudinem, forſan una cum nominandi violentia à Barbarorum Regibus aſſumptam. Sanctus tamen Romanus ſcribitur fuiſſe Canonicè electus. Adeò illam ab Adriano primo non accepit Carolus Magnus, ut ipſam, dum à variis Barbarorum abuſibus expurgavit Eccleſiam, videatur ſpontaneus abjeciſſe. Quando & qualiter poſtmodum reſumpta ſit, ignoro.

L. 1. Ep. 9. 10.

Et hinc non solùm Occidentis Imperium, sed omnia Barbarorum ibidem Regna invasit abusus. Quin & Imperium Orientis. Etenim de Georgio Cyprio Patriarcha Constantinopolitano scribit Nicephorus Gregoras: *Ab Imperatore*, Andronico Paleologo, *post debita suffragia & testimonia designatus est, & Pastorale pedum in Imperatorio suggestu, veteri more ab Imperatore porrectum, accepit*. Etiam Metrophanem Patriarcham, & quidem adstante Romano Legato, fuisse ab Imperatore investitum testatur in Florentini Concilii Historia Silvester Sguropulus. Et de cunctis generatim Abbatibus dicit ibidem idem Imperator: *Satis memini me eorum singulis pedum Pastorale in manum porrexisse, undè qui acceperat, ubique pro Præfecto habebatur*. Et magnus Protosyncellus: *Id ab antiquo in more positum est, ut post traditum à tua Majestate baculum, Patriarcham adeant, & consecrentur*. Et de Ecclesiæ Constantinopolitanæ Patriarcha scribit in opere de sacris Ordinationibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: *Imperator Electo virgam propria manu tradit*. Et iterum: *Virgam, ut honorabilius potestatis Pastoralis symbolum, Imperator manu tradit propter honorem & securitatem, atque ut demonstret se Pastorem, quem Deus elegit, charitate complecti*. Eodem modo alios item Patriarchas, ac Bulgariæ Archiepiscopum promoveri affirmat antiqua Patriarchæ Constantinopolitani eligendi formula, & adjungit de electis Abbatibus: *Ab Imperatoris manu sceptrum seu pedum accipiunt*. Utriusque investituræ ritum largè describit Georgius Codinus Curopalates. Ejus exordium quidam referunt in Leonem Isaurum Imperatorem, aut certè in ejus filium Constantinum Caballinum, qui Constantinum Patriarcham produxit in Ambonem, ipsique illic tradidit insignia Episcopatus. Quod ipsum dictus Leo fecisse dicitur Patriarchæ Anastasio. Hincenim ad illum scripsit Gregorius secundus Pontifex: *Quemadmodum Pontifex introspiciendi in Palatium non habet potestatem, ac dignitates Regias deferendi; sic neque Imperator in Ecclesias introspiciendi, & electiones in Clero peragendi, neque consecrandi, vel Symbola Sanctorum Sacramentorum administrandi, sed neque participandi sine opera Sacerdotis*. Hinc meritò & Silvester Sguropulus & Nicephorus Gregoras affirmant esse morem antiquum. Erat admodum solemnis. Ejus enim in Metrophane Patriarcha videndi causa Theophylactus, nescio cujus propè Constantinopolim pagi Presbyter, accessit eandem Regiam urbem, & in ipsa Dominicæ Ascensionis vigilia populum suum curiosus dereliquit. Ita scribit idem Sguropulus.

Lib. 6. — Lib. 12. c. 5. — L. 9. c. 9. — Cap. 9. — Epist. 7. — Lib. 12. cap. 5.

Et hinc etiam hodie barbarus Christianæ Religionis hostis Turcarum Imperator Patriarchas omnes, Episcopos atque Abbates per baculum investit, existimans se in cuncta Christiani Imperatoris jura successisse. Et quibusdam videtur id non penitùs admirandum. Etenim quod Hierosolymitana Ecclesia Patriarchæ sui electionem etiam à Chosroa Persarum Rege olim confirmari postularit, suprà audivimus à Nicephoro Calixto. Ast exemplum non est plenè ad rem. Nec enim constat Chosroam fuisse Paganum. Longè aliud in sacri Belli Historia scribit Guilielmus Tyriorum Archiepiscopus: *Chosroas Persarum Rex potentissimus, Domini Mauritii Augusti filiam, nomine Mariam, in uxorem duxit, cujus gratia conjugii Lavacrum regenerationis adeptus est, fuitque Romanorum amicissimus, quamdiu prædictus vixit Imperator*. Ad hujus cædem vindicandam irrupit ille in Imperium, Principis sui trucidatorem Phocam indignatus à Romanis admissum in Imperatorem. Quod an verum sit, est res longæ quæstionis. Quidquid sit, investitura non fuit aliud, quam Regius in Antistitis electionem consensus, ideoque etiam à Pagano Principe possit per dispensatoriam patientiam tolerari. Nam & apud nos, quod in quinta sua Romana Synodo questus fuit Gregorius septimus, etiam fœminæ investiebant. Quod Mathildis Augusta, Regina Anglorum, etiam Episcopos per pedum investiverit, disertè scribit Simeon Monachus Dunelmensis.

L. 1. c. 1. — Lib. 4. cap. 14.

Abusus hic videtur nunquam fuisse in Hispania. Etenim Gothis in ipsa regnantibus, Constantinus Caballinus, aut Leo Isaurus necdum erant, & à Roderico fatali Rege usque ad Urbani secundi tempora sub Saracenis Tyrannis gemuit ista Ecclesia, atque ita dum per laudatum Pontificem reviviscere cœpit in Christianam disciplinam, & ejus, & Gregorii VII. adversus investituram Decreta omninò recepit. Quod Daimbertum Pisanum Archiepiscopum in Hispanias ad Alphonsum Regem legarit laudatus Urbanus, in sacri Belli Historia scribit Albertus Canonicus Aquensis. Laudata Decreta est ille istic haud dubiè executus. Eadem de causa Orientalis sub Latinis Regibus Ecclesia fuit libera ab isto abusu. Godefridus enim Lotharingiæ Dux, ac primus Hierosolymę Rex, licèt omnia Gregorii septimi in Henricum quartum acta non probarit, & Rudolphum Sueviæ Ducem, à dicto Pontifice pro dicto Henrico degradato suffectum Imperatorem, propriis in bello manibus occiderit, nunquam tamen legitur investivisse. Sed nec ullus ejus Successor. Regii tamen consensus morem illic viguisse, palam scribit Guilielmus Metropolita Tyriorum.

Lib. 7. c. 6. & 7. — Lib. 7. cap. 13.

Etiam in Italia, præsertim in Provinciis ad Romani Pontificis consecrationem spectantibus, nunquam fuisse abusum hunc audivimus suprà à Floro Diacono Lugdunensi. Et hinc de semetipso Ostiensi Episcopo scribit ad Nicolaum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: *Cedo juri Episcopatus, & per hunc annulum, virgam enim tulistis, renuntio*. Pontifici reddit annulum & virgam, quod per ipsa ab illo, non à Laico Principe fuisset investitus. Et de Henrico sexto Imperatore scribit in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis: *Henricus in Longobardia positus Episcopum quemdam ad se accersiri jussit, cui etiam dixit, Dic Clerice, à quo investituram Pontificalem suscepisti? Et ille, A Domino Papa. Cumque tertio eisdem verbis eum requisisset, dixit Episcopus: Domine nihil de Regalibus possideo, nec Ministeriales nec Curtes Regias habeo, idcirco de manibus Domini Papæ Parochiam, cui præsum, teneo.*

Lib. 10. Ep. 9. — Lib. 3. c. 16.

Tunc

Tunc indignatus Rex præcepit servis suis, ut pugnis eum cæderent, & in luto platearum conculcarent. Quod factum omnibus displicuit. In Italiæ Episcopos singularem authoritatem semper habuit Romanus Pontifex, adeò ut Papales Episcopatuum reservationes proscribens Basileensis Synodus exceperit Italiam. Quo tempore, & qua occasione Papalis illic investitura cæperit, ignoro. Quidquid sit, etiam post sui ex Henrici quinti manibus efestucationem omninò permansit. Et hoc sextus Henricus indignabatur, tentabatque in se traducere. Ejusdem servitutis adeò expers semper fuit Romana Ecclesia, ut de dicti Henrici patre Frederico primo scribat ad Arnulphum Lexoviensem Episcopum Alexander tertius Pontifex: *Fredericus, ut Ecclesiam Dei suæ videretur subjugare & supponere ditioni, & eam in supremam redigere servitutem, Apostatico Octaviano,* Schismaticè in Papam electo, *Pontificalia insignia reddidit, & eum de Papatu, quod est à sæculis inauditum, investivit.* Et in litteris ad Angliæ Episcopos: *Octavianus ad Frederici pedes ipsa dicitur Apostolatus insignia resignasse, posteaque de manu ipsius investituram accepisse per annulum.* Denuò exaggerat uti facinus inauditum. Quod ipsum in litteris ad Romanæ Ecclesiæ Cardinales agit laudatus Arnulphus. Antistitum investituras sibi reparare tentabat Fredericus, ideoque ordiebatur à Romana Ecclesia.

Ep. 20.

Ep. 21.

Porrò Rex investiens utebatur certa verborum formula, de qua in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem scribit Sanctus Petrus Damiani: *Cum baculum Rex tuis manibus tradidit, dixitnè; Accipe terras atque divitias illius Ecclesiæ, an potius, quod certum est, Accipe Ecclesiam?* Exindè adversum Godifridi Lotharingiæ Ducis Capellanos docet non sola Ecclesiæ temporalia, sed & ipsis annexum spiritualis Potestatis jus tribui per investituram, ideoque sine manifesta Simonia illam non posse vendi. Etiam Constantinus Caballinus Imperator, dum Constantinum Sylei Episcopum de Patriarchatu Costantinopolitano investivit in Ecclesiæ Ambone, magna voce pronuntiavit, & dixit: *Constantino universali Patriarchæ multos annos.* Ita testatur Theophanes, antiquus ac probatissimus in Sancti Stephani Auxentiani Monachi & Martyris vita Author & adjungit: *Constantinus Imperator sacri Ordinis quemdam nactus, cui & nomen cum ipso idem, & eadem fidei sententia erat, ei, proh dolor scelestum facinus, Ecclesiæ curam & administrationem committit, non Patrum electione, non Synodi examinatione, non denique Canonico suffragio, atque Decreto, sed Tyrannica potiùs potestate Antistitem ipsum constituens. Etenim non secus, ac si in scœna apertè luderent, ac non seriò agerent, ambo in pulpitum ascenderunt, ac deindè Imperator manibus impuris sacram diploidem nefario homini profanè imponit, dignum Episcopatu esse eum clamans, qui gravi potiùs ignominia & vituperatione dignus erat. O impuram, & absurdam audaciam! O execrandum facinus! Qui ense accinctus erat, creabat sacrum Antistitem. Qui bellis, ac cædibus per omne vitæ tempus operam dederat, sacri Initiatoris munere fungebatur. Qui cum tribus mulieribus flagitiosissimè se contaminarat, inter sceleratos Pontificem constituebat, id quod nec apud Gentilium quidem Sacerdotes unquam perpetratum fuisse repertum est.* Constantinus enim tres successivè uxores habuerat, quod Græca Ecclesia nunquam permisit. Græcorum porrò Episcopi passim non gerunt annulos, ideoque non per annulum, sed per sacram diploidem, haud dubiè & per baculum, profanus Constantinus investivit. Laudati Scriptoris in ipsum invectiva lucidè clamat Laicam Antistitum investituram ab omnibus tunc in Oriente fidelibus fuisse cum execratione damnatam. Et quia tertius septimæ Synodi Canon istud præsertim Constantini facinus invadit & proscribit, Gregorius septimus, aliique Romani Pontifices, & authentici Scriptores rectè dixerunt Laicam investituram à laudata Synodo fuisse damnatam. Nec enim nuda verba, sed Canonis sensus & scopus debent attendi.

Lib. 1. Ep. 13.

Quæstio secunda est, quis fuerit proprius Laicæ investituræ effectus? Respondeo jus administrandi cunctas temporales Ecclesiæ facultates. Hinc enim de Georgio Cyprio, Ecclesiæ Constantinopolitanæ electo, ac per Andronicum Imperatorem investito scribit NicephorusGregoras: *Proindè negotiis intentus Patriarchica jura, quæ cum Sacerdotio nihil conjunctum habebant, administrabat.* Qui mos viguit etiam in Latina Ecclesia. Etenim apud Sanctam Macram adunata Synodus olim ad Ludovicum tertium Francorum Regem scripsit à sacris Legibus & Regulis præcipi, ut Canonicè electus Episcopus Regi confirmandus adducatur, ei Rex facultates & Res Ecclesiæ commendet, ipsumque ad Metropolitam & Comprovinciales Episcopos mittat consecrandum. Huic Synodo adfuit Hincmarus Remensis Archiepiscopus, laudatasque omninò scripsit litteras, quarum fragmentum habes in alia ejus Epistola ad eundem Regem. An Ludovicus Electos per baculum & annulum investiverit, ignoro. Data interim per ipsum electionis approbatio, seu Episcopatus concessio omninò conferebat temporalium administrationem. Et hinc in litteris ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem scribit de Regia Episcopatus concessione Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Quæ concessio sive fiat manu, sive nutu, sive lingua, sive virga, quid refert? Reges nihil spirituale se dare intendunt, sed tantum aut votis petentium annuere, aut villas Ecclesiasticas & alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Ecclesiæ, ipsis Electis concedere.* Et ad Sanctum Fulbertum Carnutensem Episcopum de Bernardo suo electo scribit Monasterium Cellæ Bononi: *Majoris Monasterii Abbas, qui electioni ex Odonis Regis mandato præsederat, obtulit prædictum fratrem nobilissimæ Comitissæ* Carnutensi; *sub cujus ditione locus ipse consistit, & Stephano Comiti ejus filio, à quibus donum rerum temporalium ad idem pertinentium Cœnobium suscepit.* Et hinc Godefridi Lotharingiæ Ducis Capellani crediderunt investituram esse donum penitùs temporale, ideoque posse vendi. Quod nempe solorum temporalium daret administrationem. Spiritualia olim nullus Antistes

Ep. 12. Cap. 1.

Ep. 60.

Ep. 107.

antè

antè consecrationem administrabat. Hinc item Calixtus secundus Pontifex, famosa illa iniens Concordata, Henrico quinto Imperatori quoad Theutonici Regni Episcopos & Abbates concessit: *Electus Regalia per Sceptrum à te recipiat, ex aliis verò Imperii partibus consecratus infra sex menses Regalia per Sceptrum à te recipiat.* Undè adhuc dudum post Germanorum Antistites statim ab accepta Principis investitura, licet necdum consecrati, aut confirmati, temporalia pleno jure administrarunt.

Moris hujus rationem habes in superius laudata congregatæ apud Sanctam Macram. Synodi ad Ludovicum tertium Francorum Regem Epistola: *Res & facultates* vacantis *Ecclesiæ ad defendendum & tuendum vobis Domnius commendavit.* Vacantium, inquam, Ecclesiarum bona temporalia, utpotè Regia passim feuda seu beneficia, olim erant, ac etiam nunc sunt in singulari custodia ac protectione Regum. Barbara ac effrœnis multorum, Ducum præsertim & Comitum, rapacitas ita coegit. Et Ecclesiæ Laudunensis, dum ejus Episcopum Hincmarum sibi Romæ sisti jussit, bona sub Caroli Calvi Regis custodia & protectione esse voluit Adrianus secundus Pontifex, nimiumque protervè per Hincmari Remensis iratum calamum respondit ille se esse Regem, non Castaldum, aut Vice-dominum Episcoporum. Etenim protectio ista est Regii officii pars adeò antiqua, ut de Eusebii Doryleensis in Phrygia Episcopi, qui à Dioscori Patriarchæ Alexandrini in Ephesino latrocinio violentiis Romam appellarat & fugerat, Episcopali substantia scribat ad Pulcheriam Augustam etiam Sanctus Leo magnus: *Ejus commendamus Ecclesiam, quam dicitur vastare, qui illi injustè asseritur subrogatus.* Et ex hac custodia Guilielmus Rufus, Anglorum Rex, ansam cepit vacantium Ecclesiarum proventus invadendi, ac inferendi in Regium Ærarium. Quam pessimam violentiam etiam alii Reges sunt æmulati. Electum ergo Episcopum aut Abbatem Rex investiens aut confirmans Ecclesiæ istius bona ponebat extra manus suas atque custodiam, tradebat investito, & dabat ipsorum administrationem. Et hinc etiamnum hodiè Tornacensis Ecclesiæ, quæ Gallicana consuetudine regi perseverat, Electus, antequam temporalia ad manum habeat & gubernet, debet supplicare Regi, ut is levet manum suam, custodiam, seu tutelam. Sola Papalis confirmatio illi non dat istorum administrationem. Etiam Græcorum Patriarchas, Episcopos atque Abbates fuisse mox post electionem antè consecrationem investitos, adducta superius testimonia docuerunt.

Epist. 39

Antiquus tamen ille mos jam pridem est in Gallia mutatus. Olim Electus mox offerebatur Domino Regi seu investiendus seu confirmandus, & accepto Prælaturæ dono statim administrabat temporalia. At verò postmodum Carnutensis Ecclesiæ Capitulo, quod Goslenum Archidiaconum elegerat in Episcopum, ideoque ipsi & Regium assensum præberi & Regalia tradi supplicabat, apud Franciscum du Chesne respondit Sugerius Sancti Dionysii Abbas, & Regni pro Ludovico septimo ad sacrum bellum profecto Vicarius; *Nos quantum ex parte Domini Regis, cujus vices agimus, facere habemus, huic electioni libenter assensum præbemus; de Regalibus autem, sicut in Curia Dominorum Regum Francorum mos antiquus fuisse dignoscitur, cum Episcopus consecratus, & in Palatium ex more Canonico fuerit introductus, tunc ei reddentur omnia. Hic enim est redditionis ordo, & consuetudo, ut in Palatio statutus Regi, & Regno fidelitatem faciat, & sic demum Regalia recipiat.* Et hinc Lingonensis Ecclesiæ Electum, qui à consecratione suspensus *festinarat ad Regem, & Regalium investituram obtinuerat*, graviter in litteris ad Innocentium secundum Pontificem arguit Sanctus Bernardus. Notanda sunt verba Abbatis Sugerii, *Mos antiquus fuisse dignoscitur*: Utique à Calixti secundi tempore, ejusque cum Henrico quinto Imperatore Concordatis, solos Teutonici Regni Episcopos antè, reliquos post consecrationem permittentibus ac mandantibus per Sceptrum de Regalibus investiri. Exindè Regius in electionem & electi personam assensus cœpit ab investitura non solum natura distingui, sed etiam tempore separari. Anteà hæc illius fuerat cæremonia & vestis. Et licèt ista Concordata cum solo fuerint Imperio inita, fuerunt tamen ab aliis item Regnis admissa, atque ita etiam Galliæ Reges cæperunt non amplius electos, sed solos consecratos investire. Ep. 164.

Verùm hisce obstat authoritas Brunonis Trevirensis Archiepiscopi, ab Henrico quinto ad cum Paschali secundo de investitura concordandum Legati in Galliam, ac in Conventu Catalaunensi coram ipso Papa & grandi utriusque partis Curia perorantis: *Talis est Domini nostri Imperatoris, pro qua mittimur, causa. Temporibus Antecessorum nostrorum, sanctorum & Apostolicorum virorum, magni Gregorii & aliorum, hoc ad jus Imperii pertinere dignoscitur, ut in omni electione hic Ordo servetur. Antequam electio in palam proferatur, ad aures Domini Imperatoris proferre, & assensum ab eo antè factam electionem assumere, deindè in Conventu secundùm Canones petitionem populi & electionem Cleri assensum Imperatoris proferre, consecratum liberè nec Simoniacè ad Dominum Imperatorem pro Regalibus, ut annulo & virga investiatur, redire, & fidelitatem & hominium facere.* Extant hæc apud Abbatem Sugerium in vita Ludovici Grossi Francorum Regis. Mendosa sunt, videnturque hoc modo restituenda. Respondeo autem Brunonem istum esse authoritatis modicæ. Quod enim hanc perorationem, variosque in malè accepto Episcopatu excessus recantare in Romana Synodo, & triennio pœnitere jussus fuerit à laudato Paschale Papa, testatur magnum Belgii Chronicon. Et quis unquam audivit à magni Gregorii tempore Laicam investituram fuisse in Ecclesia? Est fabula nimis manifesta. Quod item Henricus quartus, ac ipse quintus Henricus, & alii passim Germanorum Augusti, non consecratos, sed electos Antistites statim investiverint, & non nisi post investituram consecrari permiserint, est æquè mani- Cap. 9. Fol. 241.

manifestum. Nam & à Leone octavo datum, & Adriano primo affictum privilegia ita lucidè sonant. Quin & Calixtus secundus istud ipsum quoad Germaniæ Episcopos de Regalibus per Sceptrum investiendos concessit. Forsitan ut Episcoporum saltem post consecrationem investiendorum facultatem à Pontifice impetraret, ab Henrico Augusto in secretis mandatis Bruno habuit, atque ita vera falsis miscuit, & patenter erravit.

Iste tamen Galliæ mos obtinuisse videtur in solis Episcopis. Etenim de Odone Electo Sancti Dionysii Abbate scribit apud Lucam Dacherium ejusdem Monasterii Chronicon: *In festo Sanctæ Scholasticæ facta fuit electio, & in ipsa die Odo recepit à Rege Ludovico octavo Regalia, à Domino Romano Cardinali & Apostolicæ Sedis Legato confirmatus fuit, & in crastino ab Episcopo Carnutensi benedictus*. Non solùm ante benedictionem, sed & ante Ecclesiastici Superioris confirmationem fuerunt Electo data Regalia. Eodem modo fuisse in Bernardi ad Bononi Cellam Abbatis promotione processum, adeoque illum esse antiquum Galliæ morem, lucet ex Epistola Sancti Fulberti Episcopi Carnutensis. Regius enim consensus, ipsumque ornans & comitans seu per pedum seu per sceptrum investitura olim spectabant ad electionem, erantque ipsius postrema pars & complementum, ideoque non solam benedictionem, aut consecrationem, sed & confirmationem præcedebant. Calixti secundi & Henrici quinti Concordata eodem tenore videntur loqui de Episcopis atque Abbatibus. Ambigua tamen sunt, & posteriora investituram permittentia verba restringi possint ad solos Episcopos. Hinc illa forsan antiquitatis tenax Gallia sic intellexit. Porrò Innocentius tertius Pontifex varias variorum Regnorum circa hanc rem consuetudines redegit in unam regulam, statuens à nullo Electo vel sola temporalia, ab omni autem Confirmato & temporalia & spiritualia plenè administrari. Hinc Regalium investitura aliam rursus induit faciem: & Episcopis, & Abbatibus fieri ubique cœpit post acceptam ab Ecclesiastico Prælato confirmationem. Et hoc more hodiè vivit omnis Latina Ecclesia.

A. 1128.

Ep. 107.

Quæstio tertia est, an Laica Antistitum investitura fuerit olim solius Augustæ vel Regiæ Majestatis actus & dignitas, ideoque Ducibus aut Comitibus non permissus? Respondeo passim fuisse opus solius Majestatis. Etenim de Wicelino, citra Henrici Leonis Saxoniæ Ducis investituram in Aldeburgensem Episcopum per Harvvicum Bremensem Archiepiscopum consecrato, ideoque dura patiente ab irati Ducis violentia, scribit in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus: *Visum est Episcopo verbum istud*, de accipienda per Ducem investitura, *durum, eo quod esset præter consuetudinem. Episcopos enim investire solius Imperatoriæ Majestatis est*. Henricus Dux armis suis subactam omnem Sclavoniam fecerat Christianam, fundarat, atque dotarat Episcopales Ecclesias, ideoque investituram tanquam Patronus prætendebat. Nihilominus nullis precibus, aut consiliis amicorum, nulla Ducalis manus violentia induci Wicelinus potuit, eique consilium roganti respondit etiam Hartvvicus Metropolita, ac omnis Ecclesia Bremensis: *Primum in hoc negotio pensari debet qualiter investituræ Pontificum Imperatoriæ tantum dignitatis sint permissæ, quæ sola excellens, & post Deum in filiis hominum præeminens, hunc honorem non sine fœnore multipliciter conquisivit. Neque Imperatores dignissimi levitate usi sunt, ut Episcoporum Domini vocarentur, sed compensarunt noxam hanc amplissimis Regni divitiis, quibus Ecclesia copiosius aucta decentius honestata, jam non vile reputet se ad modicum cessisse subjectioni, nec erubescat uni inclinari, per quem possit in multis nominari.*

L. 1. c. 69.

Accipiendam à Duce investituram, ac præsertim faciendum illi manuale hominium Wicelino acerrimè dissuadet Hartvvicus, suadens potius sustinenda perpetuum exilium, extremam pauperiem, & quasvis calamitates. Dux enim fiscalem manum miserat in omnes Aldenburgensis Ecclesiæ possessiones. Et hinc Wicelinus tandem mutavit mentem, pergitque Hemboldus: *Venit ad Ducem Dominus noster Episcopus Wicelinus, rogans pro Episcopatus sui promotione. Et fecit quod necessitas imperabat, & suscepit Episcopatum per virgam de manu Ducis*. Ita Ducem plenè placavit, & Episcopalem suam dignitatem insigniter ampliavit. Verùm Hartvvicus Metropolita in proposito suo firmus perstitit usque ad inita inter Ducem & Fredericum Imperatorem Concordata, de quibus laudatus Hemboldus: *Dux apud Cæsarem obtinuit authoritatem Episcopatus suscitare, dare, & confirmare in omni terra Sclavorum, quam vel ipse, vel Progenitores sui subjugaverant in clypeo suo & jure Belli*. Eoque privilegio Dux deinceps fuit usus. Quo etiam usum fuisse Britanniæ Comitem, liquet ex litteris Gregorii septimi Pontificis ad Rudolphum Archiepiscopum Turonensem. A Roberto item Flandriæ Comite Abbates consuesse investiri testatur Sanctus Anselmus. Quod item Robertus Normandiæ Comes & Episcopos & Abbates investiverit, testatur in variis Epistolis Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Quod ipsum jus fuisse Campaniæ, Sabaudiæ, & Andegavorum Comitibus ostendit Petrus de Marca. Et hinc Gregorius septimus non solùm in Imperatore, ac Regibus, sed etiam in Ducibus, Marchionibus, & Comitibus investituram damnavit.

Cap. 70.

Cap. 87.

Lib. 4. Epist. 13.

Lib. 3. Epist. 59.

L. 8. c. 25.

CAPUT III.

An Laica investitura sit Hæresis?

ESse Hæresim adeò constanter olim docuit Goffredus Abbas Vindocinensis, ut ipsi Paschali secundo Pontifici, qui ut semetipsum

& Primarios Romanæ Ecclesiæ Cardinales à captivitate & mortis periculo redimeret, dictam investituram Henrico quinto coactus indulserat in civitate Castellana, intrepidus scripserit: *Cum Laicam investituram, quæ secundùm traditiones Sanctorum Patrum Hæresis comprobatur, Ecclesia non contradicit, sed præcipit, cùm corrumpitur ipsa muneribus, cùm sæculari potestati subiicitur, fides, castitas, & libertas ei simul aufertur. Et quæ vitam non habet, non immeritò mortua creditur. Hujus mortis Authorem vel novissimum Ecclesiæ membrum credere, etiamsi Pastor videatur, errare est. Huic errori quicumque inhæserit, merebitur ab ipsa vitæ radice præcidi. Super his autem siquis aliter senserit, non est Catholicus. Manifestetur, & veritatis argumento probabitur esse Hæreticus. Tolerandus quidem est Pastor, ut Canones dicunt, pro reprobis moribus; si verò exorbitaverit à fide, jam non est Pastor, sed Adversarius, à quolibet peccatore tantum Catholico detestandus*. Affirmat Pontificem esse lapsum in Hæresim, Ecclesiæ fidem, & cum castitate libertatem ab illo eversam, amissam Papalem potestatem, imò & Christianam communionem, ideoque ipsum sine pœnitentia & Synodali authoritate non posse erigi ac reparari. Et pergit: *Sunt quidam Episcopi, quos nec Clerus nec populus elegit, sed eos tantum Laica persona investivit. Hi contra Catholicorum statuta Patrum, & maximè contra veridicam beati Gregorii septimi Papæ vocem, qui pro defensione hujus fidei mortuus est in exilio, investituram palliantes, eam negarent esse Hæresim verbis ad seducendum compositis, si possent*. Eorum argumenta affirmat esse stateras dolosas. Addit Paschalem Pontificem, qui & suam & omnium Cardinalium mortem sustinere debuerat, nullo incussi metus, aut factæ dispensationis fuco purgari; quod fidei causa nec timorem admittat, nec dispensationem. Sensum suum lucidius exponit in litteris ad Rainaldum Episcopum Andegavensem. *Qui cognoscere voluerit, quid Catholica & Apostolica Ecclesia de investitura senserit, quid docuerit, quid judicaverit & constituerit, legat in primo Capitulo illius Concilii, quod tempore Gregorii septimi Papæ factum est. Et ibi omnes Clericos, qui de manu Laici investituram suscipiunt, Hæreticos vocatos, & ideò damnatos esse & excommunicatos inveniet. Licèt enim alia Hæresis de investitura dicatur, alia Simoniaca, ista tamen, quæ de investitura dicitur, contra Sanctam Ecclesiam fortius jaculatur. Ibi enim imprimis omnis Ecclesiasticus Ordo confunditur, quando hoc, quod à suo Consecratore in Ecclesia cum orationibus dari debet, à sæculari potestate prius accipitur. Quod Sancti Apostoli non solùm interdixerunt, verùm etiam omnes illos, qui Ecclesiam per sæcularem potestatem obtinent, à Christo sibi tradita potestate damnaverunt. Et meritò Apostoli judicio Spiritus Sancti hanc Hæresim in ipso Ecclesiæ principio damnare decreverunt, quam longo post tempore ex patre diabolo nascituram esse præviderunt. Cum igitur Laico & investitura, & omnis etiam Ecclesiasticarum rerum disponendarum facultas à Spiritu Sancto, qui in Apostolis loquebatur, negata sit penitùs & interdicta, qui investituram à Laico suscepit, non jam contra Apostolos tantùm, imò contra Apostolorum Dominum, quod sanctum est canibus exponit. Investitura enim, de qua loquimur, Sacramentum est, id est, sacrum signum, quo Princeps Ecclesiæ, Episcopus scilicet, à cæteris hominibus secernitur pariter atque dignoscitur, & quo supra Christianum gregem cura Pastoralis ei tribuitur. Hanc investituram ab illo suscipere debet, à quo & consecrationem habet. Illum siquidem priùs oportet consecrari, deindè verò tanquam Ducem Ecclesiæ sacris insignibus decorari. Siquis cuilibet sæculari ista licere putat, errat. Quod si defendere nititur, Apostolorum doctrinam & Sancti Spiritus sensum annullare nititur: undè Hæreticus esse nullatenus dubitatur*. Episcopi per virgam & annulum investituram, quod cum certis orationibus ab Episcopo Consecratore fiat inter Missarum & Episcopalis consecrationis solemnia, dicit esse Sacramentum seu ritum Sacramentalem, privativè spectare ad solos Episcopos, per vulgares Apostolorum Canones interdici Laicis, grandi sacrilegio ab ipsis attentari, ideoque omnem, qui istud à Laico legitimè fieri asserit, palam esse Hæreticum Apostolici dogmatis prævaricatorem. Ex hoc principio investituram, quam suprà in litteris ad Paschalem Papam quasi dixerat ex adjuncta dumtaxat Simonia & manuali Laico hominio esse Hæresim, etiam per semetipsam affirmat esse scabiem & lepram; & quidem Simonia, Hæresi omnium pessima, pejorem. Quæ omnia pluribus confirmat in Opusculis de Simonia, de Episcoporum consecratione, & de Laicorum investitura: *Investituram per virgam & annulum accipere nisi à suo Consecratore, manifestum est esse damnosum. Quia nulli Laico licèt illa Ecclesiæ Sacramenta dare, sicut ei non licèt Episcopum consecrare*. Et infrà: *Alia est investitura, quæ Episcopum perficit, alia, quæ Episcopum pascit. Illa ex divino jure habetur, ista ex jure humano. Subtrahe jus divinum, spiritualiter Episcopus non creatur; subtrahe jus humanum, possessiones amittit, quibus ipse corporaliter sustentatur. Non enim possessiones haberet Ecclesia, nisi sibi à Regibus donarentur, & ab ipsis, non quidem divinis Sacramentis, sed possessionibus terrenis investirentur. Possunt itaque Reges sine offensione post electionem Canonicam & consecrationem, per investituram Regalium in Ecclesiasticis possessionibus concessionem, auxilium, & defensionem Episcopo dare. Quod quolibet signo factum extiterit, Regi vel Pontifici, seu Catholicæ fidei non nocebit*. Factam de ipso Episcopatu per annulum & baculum à facta de Episcopalibus possessionibus per quodvis aliud symbolum investitura distinguit. Primam vult esse Sacramentum, seu ritum Sacramentalem, adeoque attentari non posse à Laico; posteriorem fatetur esse actum civilem, ideoque ad Reges pertinere. Faciendam vult post peractam consecrationem. Tam in dictis opusculis, quam in laudatis ad Rainaldum Episcopum litteris prosequitur: *Hæc prætereà Hæresis de investitura, si rectè perspiciatur*

Lib. 1. Epist. 7.

Lib. 3. Epist. 11.

ciatur, etiam Hæresis Simoniaca esse, viva & vera ratione probatur. Namque sæcularis potestas sibi vendicare non nititur investituram, nisi ut per hoc pecuniam extorqueat, aut quod est gravius, sibi inordinatè subjectam efficiat Pontificis personam. Hinc enim, ut suprà ab Hemboldo Presbytero audivimus, Imperator investiens vocari volebat Dominus Episcoporum. Fateri id nolentem Episcopum Henricus sextus per suos jussit alapis cædi & pedibus conculcari. Episcoporum dignitati, sacris Canonibus, legique divinæ adversantur similis dominatus & subjectio, ideoque investituram, quæ ab illis separari non potest, & pro ipsis datur, Goffredus dixit non posse non esse Simoniam. Ejusdem sententiæ fuit Joannes Lugdunensis Archiepiscopus in litteris apud Sanctum Ivonem Carnutensem Episcopum extantibus, ad Daimbertum Metropolitam Senonensem: *Licèt exteriores investituras per Laicos factas non satis propriè Hæresis nomine censeamus, sentire tamen ac defendere fieri debere, indubitata Hæresis est.* Distinguit investituram facti manualem, & investituram juris, seu jus investiendi: Priorem fatetur sine Hæresi posse attentari à Regibus, verùm illius faciendi jus ipsis adscribere vult esse manifestam Hæresim. Ei consenserunt plures per Galliam Episcopi: quotquot ob concessas Henrico quinto investituras Paschalem secundum voluerunt uti lapsum in Hæresim esse degradatum, & talem Synodaliter declarandum.

Ep. 237.

Verùm ab hac opinione & factione alienissimus fuit laudatus Ivo, utpotè à Philippo Francorum Rege per baculum & annulum investitus, ideoque nolens audire Hæreticum, ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem, qui Daimbertum Senonensis Ecclesiæ Electum ob acceptam ab eodem Rege investituram confirmare nolebat, & à consecratione suspenderat, scribit: *Quod scripsisti prædictum Electum investituram Episcopatus de manu Regis accepisse, nec relatum est nobis aliquando ab aliquo qui viderit, nec incognitum. Quod tamen si factum esset, cum hoc nullam vim Sacramenti gerat in constituendo Episcopo, vel admissum vel omissum quid fidei, quid sacræ Religioni officiat, ignoramus, cùm post Canonicam electionem Reges ipsos Apostolica authoritate à concessione Episcopatus prohibitos minime videamus.* Uti Canonicam electionem præcipi, ita Regium, quem Episcopatus donationem tunc titulabat Ecclesia, de ipsa consensum admitti ait & ostendit à sacris Canonibus, & prosequitur: *Quæ concessio sive fiat manu, sive nutu, sive lingua, sive virga, quid refert? Cum Reges nihil spirituale se dare intendant, sed tantùm aut votis petentium annuere, aut villas Ecclesiasticas, aut alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Ecclesiæ, ipsis Electis concedere.* Adversus Goffredum asserit Regiam investituram nullatenus esse Sacramentum, aut ritum Sacramentalem, sed dumtaxat Regii in electionem & Electi personam consensus civilem ritum, quo nihil spirituale detur, sed sola Ecclesiarum Regalia de Regiæ manus custodia & tutela

Ep. 8. & 124

Epist. 60.

emancipentur. Eandem sententiam tuetur in litteris ad Joannem Hugonis Successorem: *Quod quidam investituram Hæresim vocant, cum Hæresis non sit nisi error in fide, & fides & error ex corde procedunt, investitura verò illa, de qua tantus est motus, in solis est manibus dantis, & accipientis, quæ bona, & mala agere possunt, credere vel errare in fide non possunt. Si quis verò Laicus ad hanc prorumpit infamiam, ut in datione & acceptione virgæ putet se tribuere posse Sacramentum vel rem Ecclesiastici Sacramenti, illum prorsus judicamus Hæreticum, non propter manualem investituram, sed propter præsumptionem diabolicam.* Distinguit Laicam & Ecclesiasticam investituram: Illam merè manualem, & nullius Sacramenti donativam; hanc verò Sacramentum Ecclesiasticum seu ritum Sacramentalem affirmat, ideoque nec attentari à Regibus, nec sine Hæresi posse attentari. Quisquis enim Sacramentales Ecclesiæ ritus asseverat legitimè fieri à Laico, est cum Ozia Rege leprosus & manifestus Hæreticus. Nequaquam tamen Goffredo Abbati & Joanni Primati, manualem quidem investituram ab Hæresi excusantibus, *sentire autem & defendere fieri debere* asseverantibus *esse Hæresim manifestam*, Sanctus Ivo consentit: Inter sacram intra Missarum solemnia & inter Regiam in Palatio factam investituram dicit esse discrimen grande, ideoque hujus jus Regibus omnino posse citra Hæresim adscribi. Quod ipsum probat & alio argumento: *Ad hæc si investitura hæc Hæresis esset, ei renuntians sine vulnere ad eam redire non posset. Videmus autem in partibus Germaniarum & Galliarum multas honestas personas purgato isto nævo per quamlibet satisfactionem Pastorales virgas reddidisse, & per manum Apostolicam refutatas investituras recepisse. Quod Summi Pontifices minimè fecissent, si in tali investitura Hæresim & peccatum in Spiritum Sanctum latere cognovissent.* Antiquus Ecclesiæ Canon lapsos in Hæresim Episcopos & Clericos degradabat sine reparationis spe, perpetuoque figebat inter Laicos; at verò Laicè investitos Antistites, qui pœnitentes acceptum à Rege annulum & baculum resignabant Pontifici, idem Pontifex passim de iisdem mox revestiebat, reddebatque Prælaturam. Plurima sunt ejusmodi exempla. Ex ipsis concludit Ivo nullam Hæresim in Laica investitura posse latere. Ex Daimberti Metropolitæ & totius suæ Senonensis Provinciæ nomine adversus Joannem Primatem Lugdunensem & ipsi adhærentes Episcopos, Paschalem secundum Pontificem ob redditas Henrico quinto Imperatori investituras, tanquam Christianæ fidei prævaricatorem Hæreticum, & totius Ecclesiæ scandalizatorem, volentes degradare, scribit multa, Pontificem non solùm ab Hæresi, sed & à gravi delicto excusare conatus argumento vario, & adjungit: *Non videtur nobis utile consilium ad illa Concilia convenire, in quibus non possumus eas personas, contra quas agitur, condemnare vel judicare,*

Epist. 236

re, quia nec nostro nec ullius hominum probantur subjacere judicio. Undè nos constat esse immunes, si eorum facta oris gladio ferire formidamus, cum ipse mediator obedire eis præcipiat, etiamsi tales sint, quales erant Pharisæi, si ea, quæ ad Cathedram pertinent, recta præcipiant, ea verò minimè faciant. Ait Pontificis personam nulli hominum subjacere judicio, & à nullo ob morum prævaricationem posse damnari, aut judicari, ideoque indictæ ad Paschalem secundum degradandum Synodo noluit interesse. Quæ est antiqua & perpetua pietas Gallicanæ Ecclesiæ. Paradoxa fuit Goffredi Abbatis sententia: affirmat enim omnem Ecclesiam, quæ investituras dudum probavit aut certè toleravit, in Hæresi sorduisse.

Quæstio est, an investituræ damnatio fuerit legitima & Ecclesiæ conveniens? Hæsitavit hic Sanctus Ivo Carnutensis, Gregorii septimi, ac etiam Urbani secundi Decreta curavit adeò parum, ut de ipsis scribat ad Hugonem Primatem Lugdunensem: *Quantum intelleximus.* Ea namque nunquam viderat, ideoque ipsorum tenorem distinctè ignorabat. Dandum in Canonicas electiones & electos Antistites consensum dicit Regibus à Romana Ecclesia semper fuisse permissum, & prosequitur: *Sive fiat manu, sive nutu, sive lingua, sive virga, quid refert?* Investituram affirmat esse rem indifferentem, ex ejus damnatione plurimos fuisse vexatos, spoliatas Ecclesias, gravissima exorta scandala, divisum Regnum & Sacerdotium, sine quorum concordia res humanæ nec incolumes esse possint, nec tutæ. Hosce motus investituræ malo credit esse longè pejores, ideoque ipsam fuisse potius dispensatoriè tolerandam, quam concutienda Regna omnia & Ecclesias totius Occidentis. Addit & aliud ex ista damnatione malum: *Videmus nullos aut penè nullos pro hujusmodi transgressione damnatos.* Investitos Antistites passim non damnabat, sed vexabat solummodò, & ad Pastorale pedum sibi modico tempore resignandum cogebat Romana Ecclesia, Hinc tot ab ipsa motus concitatos Ivo dixit esse sine fructu. Et pergit: *Videmus quoque miseros Episcopos & Abbates nec ruinis morum aut murorum reficiendis velle vel posse vacare, solùm ad hoc intentos, ut possint sibi aliquam linguam magniloquam amicam facere, cujus nundinis se possint utcumque defensare.* Proscriptas à Romana Sede investituras Reges violenter sustinebant, & ad ipsarum non solùm susceptionem, sed etiam defensionem animabant & cogebant Ecclesiarum Electos. Hinc hi omnem Ecclesiasticam substantiam & curam dissipabant in lites & Advocatos, muros autem & mores negligebant. Prosequitur Ivo: *Multi quoque Electi, qui gratuitam & Canonicam habent electionem, qui hujusmodi dilationibus vel fatigationibus impediuntur, comparatis sibi pecunia mediatoribus & prolocutoribus, ne turpem patiantur repulsam, in Simoniacam aliquando offendunt consecrationem.* Electos, si investirentur à Regibus, Romanus Pontifex, nisi investirentur, Reges passim consecrari vetabant: hinc illi quasi pro redimenda vexa effundebant Ecclesiæ thesauros, atque ita Simoniam, de qua investitura accusabatur, investituræ damnatio frequenter inducebat. Hinc Ivo concludit: *Cum omnis institutio Ecclesiasticarum legum ad salutem referenda sit animarum, istarum institutionum transgressiones aut districtius essent corrigendæ, ut saluti prodessent, aut interim silentio premendæ, ne spiritualia vel temporalia commoda suprà dictis modis impedirent. Nec ista dico tanquam velim adversus Sedem Apostolicam caput erigere, vel ejus salutaribus dispositionibus obviare, vel meliorum sententiis præjudicium facere, si vivis nitantur rationibus, & evidentioribus veterum Patrum authoritatibus. Sed hoc vellem cum multis mecum piè sentientibus, ut Romanæ Ecclesiæ Ministri, tanquam probati Medici, morbis sanandis intenderent, & non ab risoribus suis audirent, Culicem excolantes, & camelum deglutientes, mentam, rutam, ciminum, & anetum decimatis, graviora autem legis præcepta prætermittitis. Cum per totum penè mundum flagitia & facinora videamus publicè perpetrari, nec ea à vobis aliqua justitiæ falce resecari.*

Ep. 50. [left margin, beside "Quantum intelleximus"]

Verùm ista scribendi ac loquendi libertas Romanam Ecclesiam graviter offendit. De omnibus suis in ipsam meritis Sanctus Ivo fuit periclitatus. Hinc scribit ad Urbanum secundum: *Audivi Dulcedinem vestram in me amaricatam, Serenitatem vestram adversus me turbatam. Audivi, & conturbatus est venter meus, & ossa mea conturbata sunt.* Longam pro adducta ad Hugonem Primatem Epistola texit Apologiam. Et ad Heuricum Angeliacensis Monasterii Abbatem scripsit: *De investituris Ecclesiarum, quas Laici faciunt, sententiam præcedentium Patrum, Gregorii septimi & Urbani secundi, quantum in me est, laudo, confirmo. Quocumque autem nomine talis pervasio propriè vocetur, eorum sententiam, qui investituras Laicorum defendere volunt, Schismaticam judico.* Et ad Joannem Primatem Lugdunensem: *Si congrua volumus rebus dare nomina, possumus dicere, quod manualis illa investitura per Laicos facta, alieni juris est pervasio, & sacrilega præsumptio, quæ pro libertate Ecclesiæ & honestate, salvo pacis vinculo, si fieri potest, funditus abscindenda est. Ubi ergo sine Schismate auferri potest, auferatur, ubi sine Schismate auferri non potest, cum discreta reclamatione differatur.* Apostolica increpatio Ivoni dedit intellectum. Exindè enim sententiam, quæ Laicas defendebat investituras, licèt non Hæreticam, semper tamen asseruit adversam Ecclesiasticæ libertati, & Schismaticam, utpotè quæ grassantis tunc inter Sacerdotium & Regnum Schismatis esset origo & fomentum.

Ep. 67. [right margin, beside "ad Hugonem Primatem"]

Ep. 233. [right margin, beside "possumus dicere"]

Ep. 236. [right margin, beside "Apostolica increpatio"]

Investituræ incommoda eleganter in Augustanæ Ecclesiæ Chronico exponit Sigismundus Monachus: *De facili advertere potest quilibet Historiam peritus, quæ causa fuerit, ut adeò sacra Religio ac disciplina Clericalis per totam Germaniam offuscaretur. Nam investitura, quam tenebant pertinaciter Imperatores, venale fecerat Sacerdotium & omnia sacra. Mox enim ut aliquis Prælatorum decessit, annulus & Pastoralis virga Imperatori destinabantur, qui aut munus à manu, au ab obsequio, aut à falsa adulatione accepit. Tradebantur enim non fugienti Gregorio, aut renitenti Ambrosio, vel Ecclesiam visitanti Nicolao, sed se Simoniacè ingerenti. Frequen-*

L. 2. c. 4. [right margin, beside "Investituræ incommoda"]

quentabant sub ea spe Cæsaris Comitatum filii Principum, qui ex armis ad sacra, ex curia ad Ecclesiam intrudebantur, non regendam, sed dilacerandam; non intrantes per ostium, sed per posticum. Nec fiebat examen de litteris, sed quantum daret de loculis. Ita sequebatur dissolutio Cleri, dum fieret solutio Principi. Non curabatur charta, dum quærerent splendida arma. Quæ mala in illis præsertim Regionibus, ubi investituræ accedebat Regia nominatio, sunt grassata. Hinc non solùm legitimè electos, sed & consecratos Antistites fuisse quandoque extrusos à Simoniacis Regibus, intrusosque ac istis superordinatos Simoniacos, testatur & queritur apud Dodechinum Abbatem Pontifex Paschalis secundus. Quales querelæ passim occurrunt apud mediorum Scriptores sæculorum. Hinc igitur & Regiam nominationem & investituram potenter proscripsit Gregorius septimus: Sacerdotii & Regni duram discordiam, & gravia indè exorta mala existimavit nominationis ac investituræ malo esse longè minora.

His obstare videtur per Guidonem Archiepiscopum, & Paschalis secundi in Gallia legatum celebrata Viennensis Synodus A memorato Pontifice redditas Henrico investituras damnat rigidissimè, & adjungit causam: *Dictante Spiritu Sancto, investituram omnem de manu Laica Hæresin esse judicamus.* Adunata istic fuit omnis Gallicana Ecclesia, judicium suum confirmari petit, & pergit ad Paschalem: *Illud cum debita reverentia vestræ suggerimus Pietati, quod si nobiscum in his steteritis, si hoc, sicut rogamus, confirmaveritis, si deinceps ab illius crudelissimi Tyranni & nuntiorum ejus litteris, locutione, muneribus abstinueritis, unanimiter nos, sicut decet, habebitis filios & fideles; si verò, quod minimè credimus, aliam viam aggredi cœperitis, & nostræ Fraternitatis adsertiones roborare nolueritis, propitius sit nobis Deus, quia nos à vestra subjectione & obedientia repelletis.* Quod nempe Laica investitura sit Hæresis, ideoque illius admissio Papam Papatu exuat, mandetque ejus communionem ab omnibus deserendam. Et ex hujus Synodi auctoritate Joannes Launojus in Epistola ad Ludovicum Maresium asserit Romanum Pontificem circa dogma non esse immobilem. Addit illum Archiepiscopum Guidonem postea fuisse Papam Calixtum secundum, & istam Synodum ab ipso non fuisse cassatam. Respondeo hanc forsan esse Synodum, ad quam à Joanne Lugdunensium Primate fuit invitatus, & accedere noluit Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus. Quidquid sit, hujus illa judicium secuta est: In Papale caput non misit degradationis manum, sed suum dumtaxat de investitura sensum postulavit firmari, & deseri Imperatorem Hæreticum, minitata illum, si huic communicare pergeret, tamquam Hæretico contagio pollutum fore à se deserendum. Facta fuit hæc Synodus istius sæculi anno decimo aut duodecimo, & ad quintum decimum annum scribit in sui Cœnobii Chronico Rudolphus Abbas Sancti Trudonis: *Hoc tristi*, utique de redditis Henrico per Paschalem investituris, *nuntio & polluta Fama pervolante ad Gallicanam Ecclesiam, sine omni mora facto Conventu Imperatorem excommunicant, & quod sub tanto sacrilegio & violentia factum fuerat damnant. Dominus verò Papa, quod in reconciliatione Imperatori promiserat, non violavit, sed Ecclesiam Gallicanam, omnesque filios Romanæ Ecclesiæ, pro injuria Romano Pontifici facta, clavibus Beati Petri Apostoli uti non prohibuit.* Lucidè affirmat Viennensem Synodum non placuisse cæteris Galliarum Episcopis, fuisse circumductam, & omnes istius Ecclesiæ iras & vires in Henricum conversas. An Romanus Episcopus sit in fide immobilis, hinc non potest definiri. Paschalis enim secundi lapsus fuit Sancti Petri Apostoli in Judaicam simulationem lapsui similis, de quo Tertullianus in libro Præscriptionum: *Conversationis fuit vitium, non prædicationis.*

SAN-

SANCTI LEONIS NONI REMENSE CONCILIUM.

CANON PRIMUS.

Ne quis ſine Electione Cleri & Populi ad Regimen Eccleſiaſticum proveheretur.

Scholion.

Agit Canon in Regias, tunc paſſim graſſantes, Epiſcoporum & Abbatum nominationes: Canonicas à Clero & Populo faciendas electiones vult plenè reſtitutas. Licèt etiam Presbyteri & Diaconi, quod Hierarchiæ ſeu Eccleſiaſtici Præfecti ſint, pari olim forma eligerentur, variis tamen in locis ad ſolius Epiſcopi judicium paulatim tranſivit iſta proviſio, ideoque de ſolis Epiſcopis & Abbatibus, apud quos ſolos jam principaliter eſt Eccleſiaſticum Regimen, Canon eſt intelligendus. Notanda ſunt verba, *Electione Cleri & populi*: Evertunt Theodori Balſamonis ad tertium Nicænum, & ad duodecimum Laodicenſem Canonem Scholia, aſſerentia Populum per dictos Canones ab Epiſcoporum electionibus fuiſſe excluſum. Nempe ſuo tempore illum excluſum vidit Balſamon, ideoque morem iſtum antiquiſſimorum Canonum pigmento ſtuduit fucare. Quod enim etiam Græcorum Populus dudum poſt iſtas Synodos eligendis Epiſcopis intervenerit, poſſit lucidè oſtendi. Eum in Gallicana Eccleſia excludere conatus eſt etiam Hincmarus Metropolita Remenſis: aſt non potuiſſe præſens Canon demonſtrat.

CANON II.

Ne quis ſacros Ordines, aut Miniſteria Eccleſiaſtica, vel Altaria emeret aut venderet. Et ſi quis Clericorum quidlibet eorum emiſſet, id cum digna ſatisfactione ſuo Epiſcopo redderet.

Scholion.

Graſſantem tunc in omni Latina Eccleſia Simoniam Canon exſtirpat, loquiturque cum ſecundo Canone Chalcedonenſi, non ſolùm ſacras Epiſcoporum & Clericorum Ordinationes, ſed etiam Eccleſiaſticorum Officialium promotiones vetans pecunia fieri, ſeu emi, aut vendi. Per Eccleſiaſtica enim Miniſteria, Eccleſia-

clesiastica Thesaurarii, Œconomi, ac alia id genus officia, per Altaria autem Canon intelligit Ecclesias Parochiales. Certè apud Gratianum exstat insignis ad Lucensis Ecclesiæ Clerum & Populum Epistola, qua Alexander secundus Pontifex ex Chalcedonensi Canone hæc omnia confirmat. Etiam pœna, qua ejusmodi emptor pœnitere, sacras merces Episcopo suo reddere, seu ab ipso degradari jubetur, desumpta est ex Canone Chalcedonensi.

CANON III.

NE quis Laicorum Ecclesiasticum Ministerium vel Altaria teneret, nec Episcoporum quis consentiret.

SCHOLION.

PRima Canonis pars renovat sexagesimum quartum capitulum Herardi Archiepiscopi Turonensis: *Laicis, quamvis Religiosis, de Ecclesiæ negotiis disponendis nulla tribuatur facultas, quia ad ipsorum damnationem pertineret*. Et capitulum Isaaci Lingonensis Episcopi: *Laicis, quamvis Religiosis, nulla tamen de Ecclesiasticis facultatibus, vel de Deo dicatis hominibus aliquid disponendi attribuatur facultas*. Ecclesiæ Œcono-
Lib. II. c. 9. mum deinceps non Laicum, sed Clericum esse mandant ex Chalcedonensi Canone etiam secunda Hispalensis Synodus, & quarta Toletana,
Cap. 9. adduntque causam: *Indecorum est Laicum esse Vicarium Episcopi, & sæculares in Ecclesia judicare*. Et certè vigesimus sextus Chalcedonensis Canon Ecclesiæ Œconomum mandat è proprio ejus Clero creari, & Theodorus Balsamon dat rationem: *Ut est verisimile, antè præsentem Canonem plures Episcopi Laicos faciebant Œconomos*. A Canone affirmat corrigi hunc abusum. Quod ipsum repetit in Scholio ad Canonem undecimum secundæ Synodi Nicænæ. Est inter vulgares Aposto-
C. 24. 25. licus Quadragesimus primus Canon, & antiquum statutum Synodi Antiochenæ. Hinc etiam Xenodochia Episcopo plenè subesse, eorumque Præfectos & Curatores esse Clericos, aut certè à publicis judiciis exemptos Religiosos sanxit Gregorius Magnus. Et Sanctum Joannem Chrysostomum, quod eis non solum Presbyteros præesse, sed etiam ipsorum Parabolanos seu servitores jusserit esse cælibes, in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono laudat Palladius Episcopus Helenopolitanus.

Vox, *Ecclesiasticum ministerium*, est æquivoca. Neque enim solum Ecclesiasticæ functionis officium significat, sed insuper Ecclesiasticam substantiam. Etiam sacra vasa, aliaque Ecclesiarum ornamenta dicuntur ministeria. Porrò invasam Ecclesiasticam substantiam in militum stipendia, aliosque profanos usus transcibere est antiqua Barbarorum Regum violentia, præsertim Caroli Martelli Francorum Principis, de
Fol. 30. 34. quo magnum Belgii Chronicon: *Carolus Martellus Dux Lotharingiæ & Brabantiæ victoriosissimus, propter assiduitatem bellorum decimas Ecclesiarum Laicis tradidit, atque pro hoc maximè solo est in æternum damnatus. Nam Sanctus Eucherius, Aurelianensis Episcopus, quem idem Carolus in exilium truserat, & qui in Monasterio Sancti Trudonis requiescit, in oratione positus, & ad alterum sæculum raptus, inter cætera, quæ Domino ostendente conspexit, vidit ipsum Carolum in inferno torqueri. Cui causam interroganti responsum fuit à ductore Angelo, Sanctorum judicio, qui in futuro judicabunt cum Domino, & quorum res abstulit vel divisit, ante illud judicium anima & corpore sempiternis suppliciis fuisse deputatum, & simul cum suis peccatis recepisse pœnas propter peccata omnium, qui res suas amore & bonore Dei ad loca Sanctorum in luminaribus divini cultus, & alimoniis pauperum & servorum Christi, pro animarum suarum redemptione tradiderunt. Qui in se reversus Sanctum Bonifacium Moguntiæ Archiepiscopum, & Fulradum Sancti Dionysii Abbatem ad se vocavit, eisque talia dicens jussit; ut ad sepulcrum Caroli irent, & si corpus illius ibidem non invenirent, ea quæ dicebat vera esse crederent. Qui pergentes ad locum, ubi Caroli corpus humatum fuerat, sepulchrumque ejus aperientes, viderunt exeuntem indè Draconem, totumque interius denigratum invenerunt, ac si fuisset exustum*. In Senonensis Monasterii Chronico confirmat Richerius Monachus. Caroli Martelli, quem malè vocat Carolum Calvum, tumulum in Sancto Dionysio & sarcophagum accuratè describit, & pergit: *In hoc Philippum* primum Francorum *Regem cum sepelire disponerent, aperto subteriori sepulchro, nihil penitùs præter carbones mortuos, quibus totum plenum erat, invenerunt. Quod videntes qui illud aperuerant, admirati sunt valdè. Dicebant enim, quod carbones illi inventi, quia idem Rex Ecclesiis decimas abstulerat, significarent illum in carbonibus inferni fore sepultum. Quare recludentes ita dimiserunt, & in alio loco Regem Philippum condignè sepelierunt*. Quæ omnia in litteris ad Ludovicum Germaniæ Regem, per Hincmarum Remensem Archiepiscopum, virum eruditissimum & Apocryphorum strenuum hostem scriptis, Carisiaca Synodus confirmat. An tamen plenè vera sint, graves Scriptores certant, & lis sub Judice adhuc pendet. Certè aliud scribit Monasterii Fontanellensis Chronicon: *Carolus correptus febre in Carisiaca villa in pace obiit, sepultusque est in Basilica Sancti Dionysii Martyris*. Et breve Chronicon Sancti Dionysii: *Translati sunt Reges in dextro choro, scilicet Ludovicus Rex filius Dagoberti, Carolus Martellus Rex, &c.* Si corpus ejus à Sancto-

Marginalia (right column): Lib. 3. c. 17. — Cap. 7. — L. 7. c. 11. — A. 1264.

Sanctorum Eucherii & Bonifacii tempore fuerit in inferno, tertio decimo sæculo transferri non potuit, nec ipse in pace esse defunctus. Quidquid sit, Sanctos Episcopos afflixit, Ecclesias & Monasteria Clericis vacuavit & Monachis, ipsorum decimas & alias possessiones invasit, tradidit militibus in stipendia, atque ita desolatus est ac penè destruxit omnem Franciæ Christianitatem. Hinc animæ suæ timens filius Carolomannus dimisit Regnum, ignotus abiit in Italiam, ac primum in Sancti Sylvestri Monasterio propè Romam, deindè in Cassinensi cœnobio induit Monachum, egitque humillimam pœnitentiam. Alter Caroli filius Pippinus Sancti Bonifacii, à quo in Regem unctus, monitis & jussis obtemperans, Patris facinora correxit pro viribus, sua Ecclesiis & Monasteriis utcumque reddidit, cum Clericis & Monachis Episcopos, Christianitatemque & Ecclesiasticam disciplinam reduxit per varias Synodos ac reparavit. Ejus filius Carolus Magnus, nepos Ludovicus Pius, & reliqua ejus posteritas imperfectum ipsius opus utcumque compleverunt. Dico, *Utcumque*: Quod enim etiam Pippinus, Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Carolus Calvus, aliique Reges hac in parte excesserint, lucidè possit ostendi. Quod Pippinus Lingonensis Ecclesiæ bona fratri suo Remigio, & omnes Besuensis Monasterii possessiones cuidam suo, per divinam vindictam pessimè postmodum extincto, scotto dederit, in ejusdem Monasterii Chronico affirmat Joannes Monachus. Quod
An. 572. Ludovicus tertius Rex omnia Ecclesiarum bona ad se spectare, & suo nutu etiam in Laicos distribuenda voluerit, queritur & increpat Hinc-
Ep. 12. c. 4. marus Metropolita Remensis. Vix est Gallicana Synodus, quin statuerit in istam sacrilegam rapinam, quæ post extinctum Caroli Magni genus & commissa in Formosum Pontificem scandala nimium recruduit, & duras Caroli Martelli manus reduxit etiam in Italiam, ac ipsam Romanam Ecclesiam, de qua Guilielmus Malmesberiensis: *Papa Gregorius sextus ita Romani Apostolatus statum per incuriam Antecessorum suorum diminutum invenit, ut preter pauca oppida urbi vicina, & oblationes Fidelium, penè nihil haberet,*
Fol. 83. *quo se sustentaret.* Laici Principes omnia invaserant. Addit de ipsis Fidelium oblationibus: *Super ipsa Sanctorum & Apostolorum & Martyrum corpora, super sacra Altaria gladii nudabantur, & oblationes accedentium vixdum appositæ de manibus abripiebantur, abreptæ in comessationes & scortorum abusiones consumebantur.* Corrigere cœpit laudatus Gregorius, verum ob Simoniacæ intrusionis suspicionem ab Henrico tertio Imperatore deportatus in Germaniam, non perfe-
L. 3. Epi 12. cit. Etiam Clementem secundum & Damasum secundum brevior in Papatu vita impediit. Hinc in opus istud à Deo electus Leo nonus edidit præsentem Canonem, quo nulla Ecclesiarum seu officia seu bona voluit detineri à Laicis, nullumque Episcopum in talem detentionem consentire.

Quid in secunda Canonis parte intelligatur per Altaria, exponit in Nemausensi Synodo Urbanus secundus: *Ecclesiæ vel decimæ, quæ vulgari vocabulo Altaria nuncupantur.* Et in litteris ad Ulgerium Andegavensem Episcopum Goffredus Abbas Vindocinensis: *Ecclesiæ*, utique Parochiales, *vulgari vocabulo Altaria nuncupantur.* Frequentissima apud mediorum sæculorum Canones & Scriptores est ista vocis acceptio. Reperitur & apud antiquos. Nam Carthaginensem Sancti Cypriani Basilicam Sanctus Augustinus & omnis Africana Ecclesia passim vocarunt mensam seu Altare Sancti Cypriani. Unicum Altare habebat olim omnis Basilica, quem morem constanter adeò tenent etiamnum hodiè Græci omnes, ut duo Altaria nulli permittant, nisi quæ debeat sibi & nobis Latinis esse communis. Nostris enim Altaribus ægrè volunt communicare. Altare est totius Basilicæ fundamentum: Significat enim fidem, basim & radicem totius nostræ justificationis, per quam in viva & vera Dei Templa consecramur. Hinc uti justus ex fide, ita Basilica vivit ex Altari; Uti excussa fides totam nobis justitiam, ita Altaris destructio aut motio destruit omnem Basilicæ sanctitatem, reparandam nova consecratione. Sic habet Canon antiquus. Et uti totam Christianam justitiam Apostolus quandoque vocat fidem, ita totam Basilicam rectè titulamus Altare. Porrò de Laicis Ecclesiasticorum bonorum suo tempore raptoribus scribit Sanctus Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis: *Nunc non solum possessiones Ecclesiasticæ, sed ipsæ etiam Ecclesiæ cum possessionibus venumdantur.* De fundatis ac dotatis Ecclesiis laudat suos Majores, & prosequitur: *Nunc ipsi contra pietatem Majorum si parietes sibi vindicare potuerint, non tantum ea quæ à constructoribus collata sunt, sed & multa quæ plerique fidelium pro sepulturis aut qualibet devotione alia ibidem sacrarunt, cum ipsis Ecclesiis vendere licitum putant nullo prohibente.* Tanta tunc fuit etiam Ecclesias rapiendi licentia, ut adjungat: *In quibusdam locis nullus ordo hominum, sive sint liberi, sive servi, de habitatione sua tam infidus est ut Sacerdotes, utpote qui nullo modo securi esse possint, nec scire quot diebus Ecclesiam vel habitaculum suum eis habere sit licitum.* Uti non solas Episcoporum atque Abbatum possessiones, sed ipsa insuper Monasteria ac Episcopalia Palatia, quin & ipsas Cathedrales & Abbatiales Ecclesias invasit, ac militibus suis in usumfructum seu commendam, imò & in Alodium seu proprietatem dedit Carolus Martellus, ita Parochiales & alias inferiores Ecclesias tractarunt Duces, Comites, Barones, & alii Domicelli. Hinc Sanctum Othonem Bambergensem Episcopum, quod Sancti Michaelis Monasterio, quandam Ecclesiam *hæreditario sibi jure propriam* donarit, laudat Andreas dicti Cœnobii Monachus. Et Paschali secundo Pontifici Sanctus Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus proposuit hanc quæstionem: *Si de manu Laici liceat Episcopo vel Abbati accipere Ecclesias, quas in suo dominio habent, cum eas non personæ, sed Episcopatui vel Abbatiæ donent?* Et nobilem virum Berengarium, quod Divionensi Sancti Benigni Monasterio dimidiam Ecclesiam dederit, laudat apud Lucam Dacherium ejusdem Cœnobii Chronicon.

Lib. 1. c. 23.
Lib. 3. Epi. 55.

A. 901. nicon. Et apud Simeonem Dunelmensem Waltheofus Comes cognatum suum Gyrvvensibus Monachis educandum tradit ac erudiendum, & pro stipendio donat quandam Ecclesiam. Innu-
A. 1121. mera sunt ejusmodi donationum exempla, ex quibus lucet Cathedrales & Abbatiales in Regum & aliorum supremorum Principum, Parochiales autem Ecclesias in quorumvis Domicellorum Alodio ac pleno dominio fuisse. Pessimum abusum damnat præsens Canon, cuncta Altaria seu Parochiales Ecclesias vetans proprietario aut usufructuario jure detineri à Laicis, mandansque Episcopis reddi. Vetat Episcopos in talem detentionem consentire. Rationem dat in suis ad varias Sancti Anselmi consultationes Responsis Paschalis secundus: *Divina in nullius bonis sunt, & quod Deo semel oblatum est, in alienos usus non expedit usurpari.* Ecclesias omnes esse L. 3. Epist.
divini juris, ideoque non posse esse in humano 45.
dominio, est antiquissima lex fidelium Imperatorum: spectant ad solum Deum, utpote ejus Basilicæ Domus.

CANON IV.

NE quis in atriis Ecclesiarum præter Episcopum & ejus Ministrum quaslibet consuetudines exigere præsumeret.

SCHOLION.

ECclesiæ atrium quidam cum vestibulo confundunt, adversum quos rectè in Scholio ad secundum Sancti Dionysii Patriarchæ Alexandrini Canonem scribit Theodorus Balsamon: *Non sunt vestibula communia, ut Ecclesiarum atria, sed sunt pars ipsarum.* Sunt postrema Ecclesiæ pars, *sanctis omnis generis imaginibus exornata, & ad Dei laudem deputata.* Quid atria sint, insigniter in tertia Chalcedonensis Synodi actione, de Dioscori Patriarchæ Alexandrini citatione agens, exponit Ætius Ecclesiæ Constantinopolitanæ Archidiaconus, & Notariorum Primicerius: *Epiphanius & Elpidius Presbyteri, circumeuntes sanctam hanc Basilicam, quæsierunt Religiosissimum Episcopum Alexandriæ Dioscorum.* Et ipsi laudati Presbyteri: *Peragrantes atria sancti hujus loci, quæsivimus & non invenimus.* Et de Hierosolymitana Dominicæ Resurrectionis Ecclesia scribit in Constantini Magni vita Eusebius Me-
L. 3. c. 34. tropolita Cæsareensis: *Constantinus ad amplissimum templi locum, libero Cœlo patentem, exornandum se contulit, cui & solum lapide eximio stratum, & porticus longis ambulationum spatiis ex tribus lateribus circumdati permultum decoris attulerunt.* Et de Patriarchali Antiochenorum Ecclesia: *Constantinus universum templum longis porticibus extrinsecus adjectis circumdedit.* Et de Constantinopolitana sanctorum Apostolorum Basilica: *Hinc atrium ingens ac subdiale circumdatum, in apertum & purum aerem explicabatur. Hujus per quatuor latera*
Cap. 49. *porticus erant dispositæ, quæ medium atrium cum templo ipso complectebantur.* Atria ergo sunt sub-
L. 4. c. 59 dialis Basilicam circumcinges area, quam Georgius Codinus Curopalates Proaulion, Maximus Cytherensis Aulam Narthecis, antiqui Latini vocaverunt Paradisum. Ita ad Vaticanam Sancti Petri Basilicam fuisse insignem, marmoreo stratum lapide, Paradisum scribit Monachus Ai-
L. 4. cap. 35. moinus. Et Paulus Diaconus: *Domnio Pontifex Romanæ Ecclesiæ locum, qui Paradisus dicitur, ante Basilicam Beati Petri candidis lapidibus marmoreis mirificè stravit.* Et in ejusdem Domnionis seu L. 5. cap.
Doni Pontificis vita liber Pontificalis. *Hic atrium* 31.
Beati Petri Apostoli superius; quod Paradisus dicitur, estque ante Ecclesiam, in quadriporticum magnis marmoribus stravit. Et in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Marsicanus: *Otho secundus Imperator Romam rediens eodem tempore defunctus est, atque in labro porphyretico sepultus, in atrio Ecclesiæ Beati Petri Apostoli, introeuntibus in Ecclesiæ ipsius Paradisum ad lævam.* Et rursum: *Desiderius Abbas fecit atrium ante Ecclesiam Cassinensem, quod Romana consuetudine Paradisum dicimus.* Etiam de Elgenta Roberti Ducis uxore scribit: L. 3. cap.
In Ecclesiæ Paradiso ante Basilicam Petri Apostoli 23.
tumulari oravit. Et de defuncto Arnulphi Gandensis ad Sanctum Petrum Abbatis fratre scribit in sui Monasterii Chronico Rudolphus Abbas Sancti Trudonis: *Jacet sepultus ante Occidenta-* Lib. 11.
lem portam Monasterii, quod circumdat murus undique vasti & bene compositi Paradisi. Etiam Romanæ ad sanctam Mariam Medianam Basilicæ fuisse suum, quem Gregorius quartus porticibus & musivis parietum operibus ornarit, Paradisum scribit in laudati Pontificis vita Anastasius Bibliothecarius. Ecclesia enim seu Basilica, uti ex Canone Apostolico in Homiliis super Genesim advertit Sanctus Joannes Chrysostomus, significat cœlum, & cœli, in quod nullus pravus intrare potest, imago est, ideoque & ejus atria sunt imago Paradisi. Plantatus enim à Domino terrestris Paradisus fuit præambulum, & quasi atrium aulæ & Regni cœlestis. Hinc Ecclesiarum atria non solis pretiosis porticibus aut parietibus, sed etiam arboribus, odoratis herbis ornata erant & fontibus, de quibus in Ecclesiastica Historia, novam Tyriorum Ecclesiam laudans, Eusebius Metropolita Cæsareensis: *Constantinus ex adver-* Lib. 10.
sa fronte latices præparavit copioso aquarum fluxu, cap. 4.
sacrorum septorum penetralia accedentibus ad lustrationem præstitutos. Illotis manibus Ecclesiam intrare non præsumebat antiqua Christianitas: imò quidam lavabant & pedes. Hinc in atrio balnea, piscinæ, & fontes. Et quia illota mens est sordities longè pejor, etiam pauperibus mendicis

dicis fuisse ab Apostolico Canone assignatum suum ante Ecclesiarum fores locum testatur frequenter laudatus Chrysostomus: ut sicut aquæ manus aut pedes, ita eleemosyna ablueret intrantium mentes. Hinc & ad Judaici Templi portas
Epist. 33. mendici jacebant. Quem utrumque ritum insigniter in litteris ad Alethium describit & laudat Sanctus Paulinus Nolensis Episcopus, affirmans ante Vaticanam Sancti Petri Basilicam in dies jacere tanta pauperum agmina, *ut tota & pro januis atrii, & pro gradibus campi spatia coarctentur*. Ubi per campum omninò intelligit Paradisum. Distinguit Paradisum & atrium. Paradisus quippè videtur fuisse sola atrii ante principalem Basilicæ portam pars, quæ olim Romæ, uti & hodiè, fuit per gradus elevata. Et hinc item hodie magna illa ante Metropolitanam Sanctæ Mariæ Parisiensis Basilicam area dicitur Paradisus. Proinde Ecclesiæ atrium est omnis ille Ecclesiam ambiens hortus, quem hodie vocamus & habemus cœmeterium. Illic enim etiam olim defunctos fuisse sepultos, lucet ex adductis testimoniis, & alibi latius ostendetur. Et quidem ad Ecclesiarum fores mendici adhuc manent, sed fontes sublati sunt. Eis apud Latinos successit vas aquæ benedictæ.

De istis porrò atriis statuit sub Caroli Magni Imperio sexta Synodus Arelatensis: *Ut Placita publica & sæcularia neque in atriis Basilicarum, neque in ipsis Basilicis fiant, dicente Domino, Domus mea Domus orationis vocabitur*. Et Moguntina Synodus: *Præcipimus ut in Ecclesiis, aut in domibus*
Cap. 22. *Ecclesiarum vel atriis Placita sæcularia minimè fiant*. Et tertia Turonensis: *Placita sæcularia in Ecclesiis, vel in atriis Ecclesiarum, à Comitibus &*
Cap. 40 *Vicariis usque modo multis in locis habita, ne ultra fiant interdicendum est cum authoritate Domini, qui expulsis de Templo negotiatoribus asseruit debere Domum Dei esse domum orationis*. Quæ omnia repetunt secunda Synodus Suessionensis, ac in suis capitularibus Herardus Turonensis, & Isaac Episcopus Lingonensis. Eandem consuetudinem in Ravennate Synodo abolet Joannes octavus, publicas publicis Placitis destinatas domos mandans reparari. Undè lucet ex harum domorum caducitate pravas istas consuetudines cæpisse. Et apud Monachum Marculphum exstant Carolo Magno anteriora Francorum Regum Præcepta, quæ non solum in Ecclesiis & ipsarum atriis, sed etiam in possessionibus ac fundis vetant fieri Placita seu malla, freda exigi, Paratas, aut mansiones. Porrò Placitum seu mallum sunt idem quod publicum judicium, seu à Comite, ejus Vicario, aut Regio Misso indictum ad audiendas causas Concilium seu conventus. Fredorum meminit, de Sancti Martini Miraculis agens, Sanctus Gregorius Turonensis Episcopus, affirmans esse Fisco debitam pro delicto compositionem aut pœnam. Etiam in suis capitularibus Carolus Magnus mandat judicibus, ut freda non exigant priusquam facinus componatur. Aliud erant Freda, aliud Weregeldum: Hoc erat pecunia, quæ pro homicidio, aut alio delicto solvebatur læso, aut defuncti propinquis; illa verò quidquid ex eadem causa Fiscus capiebat. Fredum excedere non poterat tertiam partem Weregeldi. Derivari videtur à Germanica, pacem significante, voce *Frid*, ideoque non esse aliud, quam fiscalis pœna custodiens publicam pacem. Mansiones & Paratæ erant Hospitii jus, victusque tunc etiam pro famulis & jumentis parandi impensæ. Hæc omnia, uti pessimas servitutes, in Ecclesiarum atriis seu Cœmeteriis fieri aut exigi per Laicos judices aut Regios Ministros vetat Canon. Etiam pro commissis in Cœmeterio delictis vetat Freda, mandans potestatem hanc ad solos privativè Episcopos & ipsorum Officiales pertinere. Ita postmodum in Londinensi Synodo, exstante apud Gervasium Monachum, Richardus Cantuariensis Archiepiscopus sub anathemate statuit *Sæculares causas*, in quibus de sanguinis effusione vel de pœna corporali agitur, *in Ecclesiis vel Cœmeteriis non agitari*. Quem Canonem postea suum fecit Lucius tertius Pontifex. A. 1175.
Apud Gregorium nonum est quintum Capitulum sub titulo de Immunitate Ecclesiarum. Et in Lugdunensi Synodo statuit Gregorius decimus: *Cessent in Ecclesiis, earumque Cœmeteriis negotiationes, ac præcipuè nundinarum ac fori cujuscumque tumultus. Omnis in eis Sæcularium judiciorum strepitus conquiescat. Nulla inibi causa per Laicos, criminalis maximè, agitetur. Sint loca eadem à Laicorum cognitionibus aliena*. Exstat decretum sub eodem titulo apud Bonifacium octavum. Quod ipsum statuit, ac rigidissimè confirmavit Synodus Basileensis. Quam pietatem etiam apud Græcos olim viguisse Theodorus Bal- Cap. 2.
samon, varios sui temporis abusus acriter insectans, in Notis ad Septuagesimum sextum Trullanum Canonem insigniter ostendit. Nam & causa, ex qua ad Eudoxiæ Augustæ statuam ludere populum Constantinopolitanum vetuit Sanctus Joannes Chrysostomus, fuit sola vicinitas ad Ecclesiam.

CANON V.

NE quis pro Sepultura, vel Baptismo, sive pro Eucharistia, aut infirmorum visitatione quidquam exigeret.

SCHOLION.

PRo Sepultura, Baptismo, omnique alio Ecclesiæ Sacramento aut Divino Ministerio posse dumtaxat spontè oblatum accipi, & nihil omnino exigi, est supra abundè ostensum. Et hæc quidem est media ac posterior, uti quoad tempus, ita quoad perfectionem, Ecclesiæ disciplina.

CA-

CANON VI.

NE quis Clericorum arma Militaria geſtaret, aut Mundanæ militiæ deſerviret.

SCHOLION.

INter crimina, ob quæ Græci Schiſmatici Latinam Eccleſiam affirmant eſſe Apoſtaticam & prævaricatricem, antiquus in Conſtantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus tractatus adducit & hoc: *Sacerdotes Principes cum Laicis ad bella proficiſcuntur armati, & in acie bellant ante alios armati progredientes.* Et in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Michael Cerularius Patriarcha Conſtantinopolitanus: *Latini Epiſcopi ad bellum etiam euntes, manus ſuas ſanguine coinquinant, & in conſpectu ſuo animas occidunt, quemadmodum etiam à nonnullis, qui hoc affirmant, accepimus.* Accuſatio erat vera, verùm turpe eſt Doctori, dum culpa redarguit ipſum: reſpondet enim laudati tractatus Auctor incognitus: *Græcorum Sacerdotes in pleriſque locis viri ſanguinum exiſtunt, & inferunt mortem ſacratis manibus, quod propriis oculis Imperatorem ſequendo per Cappadociam, Perſarumque Regiones, intuitus ſum.* Eſt peſſimus & antiquiſſimus apud ipſos abuſus, noſtrique Principes, qui Epiſcopos & Abbates ad eandem ignominiam cœperunt cogere, videntur violentiam ab ipſis didiciſſe. Etenim Sanctus Syneſius, Ptolomaidis in Ægyptiaca Diœceſi Epiſcopus, ac Pentapolitanæ Provinciæ Metropolitanus, ſcribit ad ſuum Fratrem: *Plurima Auxiditarum Sacerdotibus bona contingant, qui cum milites in montium ſe latebras abdidiſſent, ſuumque ipſi ſanguinem cuſtodire vellent, ruſticam plebem convocantes, ſtatim ab ipſis Sacris rectà ad hoſtes duxerunt, fuſiſque ad eum precibus trophæum erexerunt in Myrſinitide.* Tanto numero in Provinciam irruperant Barbari, ut Romana militia ſeſe in fugam daret, ideoque Syneſius bellicoſos Sacerdotes laudat, & pergit de Fauſto Diacono: *Hic ille eſt, qui Princeps armatum militem inermis excepit, quem cominus lapide tempori illiſo feriit, non ut eum jaceret, ſed ut quaſi pugnis infeſtis inſiliret.* Eum mirificè extollit. Et de Euſebio Nicomedienſi Epiſcopo, Bithyniæ Metropolita, ac poſtmodum Archiepiſcopo Conſtantinopolitano, in litteris apud Theodoreti Eccleſiaſticam Hiſtoriam exſtantibus ſcribit & queritur Conſtantinus Magnus: *Miniſterio propè militari, quo Licinio Tyranno opem ferret, perfunctus eſt.* Etiam Sanctus Cyrillus Alexandriæ Patriarcha armato milite, uti ſcribit Socrates, è ſua Civitate ejecit Judæos. Non Auguſtalis Præfecti milite, ſed ſuo. Ejus ſucceſſor Dioſcorus exercitum habuit adeò copioſum, ut Auguſtarum etiam ſententiarum impediret executionem, Provinciam eſſe magis ſuam quam Imperatorum diceret, & novi Principis, utique Martiani Auguſti, Sacra Laureata expelleret de civitate, & iſtum exercitum ſeu potius latrocinale agmen ducebat Iſidorus Diaconus. Ita in libellis Sancto Leoni Pontifici & Chalcedonenſi Concilio exhibitis teſtatus eſt, & ad probandum ſub talione ſe inſcripſit Sophronius civis Alexandrinus. Et de Marcello, Apameenſi Epiſcopo, ſecundæ Syriæ Metropolita, & civitatum & agrorum per ſuam Provinciam fana ac idola deſtructuro, ſcribit Hermias Zozomenus: *Certior factus in Aulone, is eſt tractus Apameorum Provinciæ, templum eſſe ampliſſimum, militibus aliquot aſſumptis ex gladiatoribus, adverſus illud contendebat. Cui cum appropinquaſſet, extra telorum jactum ipſe reſtitit: Erat enim pedibus debilis, & neque pugnare, neque hoſtem vel fugare vel fugere poterat.* Alioquin omninò pugnaſſet. Hic eſt ille Marcellus, de quo Romanum Martyrologium ad quartam decimam diem Auguſti: *Apameæ in Syria Sancti Marcelli Epiſcopi & Martyris, qui cum Jovis delubrum diruiſſet, à furentibus gentilibus occiſus eſt.* Jupiter Apameenſis erat longè famoſiſſimus, ideoque Gentiles ejus fanum & idolum everti non ſubſtinuerunt. Marcelli item Succeſſorem, qui Longino Tyranno adhæſit adverſus Anaſtaſium Imperatorem, militaſſe ſcribit, ac graviter improbat Nicephorus Calixtus.

Ep. 122. | Lib. 1. cap. 20. | Lib. 7. c. 13. | Act. 3. | Lib. 7. c. 15. | Lib. 16.

Theophilus Alexandriæ Patriarcha civitatis Provinciæ ſuæ temporale dominium cœpit affectare, ejuſque Succeſſores, ſignanter Dioſcorus, omninò invaſerunt. Hinc habuerunt armatum exercitum. Longè aliter Pontifex Romanus. Quod enim Conſtantini donatio non ſit fabula, adeoque ille & Romanæ urbis & multæ in Italia Regionis fuerit Princeps & Dominus, poſſit facilè oſtendi. Multo tamen tempore nec militem habuit, nec gladio eſt uſus. Lucet ex Magni Gregorii adverſus Maximum Salonæ in Dalmatia Archiepiſcopum Apologia. Malchum Dalmatiæ Epiſcopum, Romam à Gregorio evocatum & quadam nocte extinctum ſubitò, ab eodem Pontifice excommunicatus Maximus ſparſit in vulgus, & ad Mauritium Auguſtum pervenire fecit, fuiſſe in Papali carcere occiſum. Hinc ad ſuum Diaconum, & in Regia urbe Apocriſarium Sabinianum ſcripſit Gregorius: *De qua re unum eſt quod breviter ſuggeras sereniſſimis Dominis noſtris, quia ſi ego ſervus eorum in morte Longobardorum me miſcere voluiſſem, Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione eſſet diviſa.* Verùm unde Gregorio tanta potentia? Quod & urbis & magni circumjacentis territorii haberet Principatum. Et qui pro tanta cauſa militem aut gladium aſſumere noluit, à doloſa Epiſcopi cæde affirmat ſe patenter alienum. Et ad Leonem Iſaurum Imperatorem ſcripſit Gregorius ſecundus: *Perſequeris nos ac tyrannicè vexas militari carnali-*

Lib. 5. Epiſt. 1.

nalique manu. Nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus, invocamus Principem exercitus omnis creaturæ sedentem in cœlis. Uti Ravenna Exarchum, ita Romana civitas habebat Ducem sibi ab Imperatore Præfectum, cui juxta antiquum Imperii morem militia parebat. Et hinc laudatum Pontificem, ab impio Imperatore quæsitum seriò ad mortem, à Venetica & Pentapolitana militia fuisse defensum scribit in ejus vita Anastasius Bibliothecarius. Etiam adversum Longobardos, Apostolica patrimonia vastantes ac invadentes, sub Caroli Magni & ejus posterorum Imperio nullum exercitum aut militem habuisse legitur Romana Ecclesia. Nempe Constantini Magni donatio militiam & gladium Augusto Principi reservarat.

Et hinc oritur quæstio, Quisnam Romanorum Pontificum primus assumpserit jus gladii, & conscripserit exercitum? Leodienses in famosa adversus Paschalem secundum Pontificem pro Henrico Imperatore Epistola affirmant fuisse Gregorium septimum: *Quis Pontificem Romanum umquam suis Decretis auctorizavit, ut debeat gladio ac bello in peccantes uti? Gregorius primus hujus nominis Papa, quid omnes ante se Papæ super hoc senserint, & quid omnes post se sentire debeant, ostendit scribens Sabiniano Diacono.* Laudatam Sancti Gregorii Epistolam in eodem nobiscum sensu exponunt, & pergunt: *Hoc exemplo omnes à primo Gregorio contenti, utebantur solo gladio spirituali usque ad ultimum Gregorium, id est, Hildebrandum; qui primus se, & suo exemplo alios Pontifices contra Imperatores accinxit gladio belli.* Et infrà: *Hactenus Evangelicis, Apostolicis, & Propheticis testimoniis innitebamur, & quod minus habebat materia, augebat exemplorum copia. Hic verò quid dicam nescio. Quo me vertam non video. Si enim utriusque legis totam Bibliothecam, si omnes totius Bibliothecæ veteres expositores revolvam, exemplum hujus Apostolici præcepti non inveniam. Solus Hildebrandus Papa ultimam manum sacris Canonibus imposuit, quem legimus præcepisse Mathildi Marchionissæ in remissionem peccatorum suorum, ut debellaret Henricum Imperatorem.* Ecclesiæ hostes & proprio & alieno gladio invadere, istisque militibus plenam peccatorum Indulgentiam impartiri nequaquam cœpit in Synodo Claromontana Urbanus secundus: anteà fecit & Gregorius septimus, illiusque factum in Henrici Imperatoris gratiam damnavit Clerus Leodiensis. Ejusdem opinionis fuit famosus Henrici adversus Gregorium Apologus, in Libro de Unitate Ecclesiæ Venericus Episcopus Vercellensis: Fol. 37. *Hildebrant Papa in usum belli conduxit milites Reipublicæ, cum militantes Deo implicare se non debeant negotiis sæcularibus, & propter supplementa stipendiariorum spoliavit Romanam Ecclesiam oblationibus fidelium, quibus hactenus solebat sustentare indigentiam pauperum.* Fatetur Gregorium propriis non pugnasse manibus, attamen damnat uti primum Papalis militiæ auctorem, qui Ecclesiastica pauperum bona cum Carolo Martello in milites diviserit.

Et quidem Gregorius militiam omninò habuit. Lucet ex ejus adversus Guibertum Ravennæ Archiepiscopum, qui Papatum ab Henrico intrusus invaserat, & dictam Romanæ Ecclesiæ civitatem in rebellione detinebat, ad omnes Orthodoxos Episcopos litteris: Lib. 8. Epist. 7. *Cupientes Sanctam Ravennatem Ecclesiam de manibus impiis eripere, & Patri suo beato Petro restituere, partes illas armata manu petemus; & per ipsius auxilium nos eam liberaturos, haud dubiè credimus.* Quod ipsum scribit ad dictæ civitatis Clerum & Populum, ad Regionem Pentapolitanam, ad Marchiam Firmanam, & ad Ducatum Spoletinum. Ep. 13. 14. Familiarem Romanæ Ecclesiæ militem laudat item in litteris ad Desiderium Abbatem Cassinensem. Lib. 9. Ep. 4. Istius tamen militiæ ipse nequaquam fuit auctor. Etenim de præsentis Canonis conditore Sancto Leone non scribit Marianus Scotus: A. 1053. *Leo Papa, exercitum ducens per Apuliam contra Nortmannos, infinita utrobique cæde peracta, sine victoria redit.* Et Sigibertus Gemblacensis: A. 1050. *Leo Papa, dum Nortmannos à Romanorum terminis deturbare nititur, multam calamitatem incurrit, quia cum multis etiam ipse capitur. Sed tamen ipse relaxari noluit, nisi etiam suis relaxatis.* Quod ipsum referunt in generali Historia Otho Frisingensis Episcopus, & in Chronico Hermannus Contractus, ajens bellum istud meritò fuisse infelix: Lib. 6. c. 33. A. 1053. *Quia tantum Sacerdotem spiritualis potius, quam pro caducis rebus carnalis pugna decebat.* Et adversum illos, qui Episcoporum & Abbatum privata in Ecclesiasticarum rerum raptores bella laudati Leonis exemplo probabant, ad Oldericum Firmanum Episcopum scribit Sanctus Petrus Damiani: *Dico quod sentio, quoniam nec Petrus ob hoc Apostolicum obtinet Principatum, quia negavit; nec David idcircò Prophetæ meretur oraculum, quia thorum alieni viri invasit; cum bona vel mala non pro meritis considerentur habentium, sed ex propriis debeant qualitatibus judicari.* Leonem fatetur fuisse virum Sanctum, addens etiam Sanctis sua fuisse peccata, ideoque laudatum Pontificem per gesta adversum Nortmannos bella à Sancti Gregorii Magni, Sancti Ambrosii, & similium Episcoporum moribus & regulis deviasse. Lib. 4. Epist. 9. Leo nonus erat nobilis Francus, Tullensium anteà in prima Belgica Episcopus, ideoque Francorum Episcoporum, exercitum in hostes ducere, & propriis etiam manibus pugnare consuetorum, solemnem morem factus Papa non statim dereliquit.

Attamen nec ipse Papalis militiæ fuit institutor. Institutor fuisse videtur Gregorius sextus. Ejus tempore ob invasas à Laicis omnes fermè Sancti Petri possessiones, pauperrima erat Romana Ecclesia, Italia plena latronibus, ipsorum in potestate erat cum Fidelium oblationibus Basilica etiam Lateranensis, Papalis excommunicatio spernebatur, Henricus tertius Imperator Germanicis occupatus bellis negabat auxiliare brachium: Hinc ergo militem conscripsit Pontifex, Lateranensem Basilicam liberavit à latronibus, insignem Apostolici patrimonii portionem de violentis raptorum manibus efestucavit, & Italicas ad urbem vias piis peregrinantibus reddidit securas. Ejus rei causa à multis, etiam ipsis suis Cardinalibus, fuisse appellatum sanguina-

guinarium, & multa passum, scribit Guilielmus Monachus Malmesberiensis. Ea forsan fuit & una causarum, ob quas ipsum ejecit Imperator Henricus, ac deportavit in Germaniam. Ejus insignem in vitæ extremo ad Dominos Cardinales pro facto suo Apologiam adducit laudatus Monachus: sed quia non Romæ, sed in exilio defunctus est Gregorius, Apologia videtur spurios habere natales. Quidquid sit, non solus Leo nonus, aut Gregorius septimus, sed & omnes alii huc usque Pontifices armatam istam militiam in Romana Ecclesia continuarunt. Etenim post Gregorii septimi tempora, ipsique motam ab Henrico quarto Imperatore Schismaticam & barbaram rebellionem, non in solis suis patrimoniis raptores Reges aut Principes, sed & in ipsa Romana urbe populares seditiones, ideoque & exilia passi frequenter sunt Pontifices, adeò ut à Gregorio nono & annuum tributum exegerit Romanus Senatus, prætenderitque nec urbem posse interdici à Pontifice, nec ullum civem excommunicari. Hinc militiam suam auxit laudatus Gregorius, eique præfecit Petrum Vintoniensem Episcopum, de quo Matthæus Paris: *Idem Episcopus fuerat in obsequio Richardi Regis Anglorum, Bellatoris Magnifici, diebus adolescentiæ suæ, ubi plus didicit in bello dimicare, & castra*
A. 1234. *militum ordinare, quam Evangelii semina prædicando seminare.* Scio hæc apud Augustensis Eccle-
A. 1227. siæ Chronicon fuisse graviter culpata a Magno Gregorii æmulo, Frederico secundo Imperatore, verùm absque armata militia Sanctum Petrum Apostolum tunc expulissent Laici Principes, & juxta abominandam Arnoldi Monachi Brixiensis prædicationem Romanus Episcopus & Clerus ex solis fidelium oblationibus jam dudum debuisset victitare. Quomodo etiam Innocentius secundus in Rogerium utriusque Siciliæ iniquum detentorem duxerit exercitum, fueritque captus, & compulsus ad duras conditiones, videre possis apud Othonem Episcopum Frisingensem. In omni publico per urbem processu stipari armata militia cœpit Bonifacius nonus. Ita testatur, & causas edicit Theodoricus Niem.

Fol. 83.

Lib. 7.

Nullus interim Romanus Episcopus umquam duxit armatus exercitum, nisi Sanctus Leo nonus. Excipe Joannem undecimum, cujus juvenis petulentia clypeum & loricam quandoque induit, & ita spectandum populis se exhibuit,
Lib. 6. c. 8. verùm sine militia, quam Romana tunc Ecclesia adhuc ignorabat. Vide Luitprandum Ticinensem. In aliis tamen Episcopis Latinis & Abbatibus est antiquus ille abusus. Quam apud nos, & in omni Gallia ac Germania grassatus fuerit, docent antiquæ in Ecclesiis & privatis domibus picturæ, exhibentes nobis Episcopos Pluviali ac Mitra ornatos pro Pedo gestantes gladium, & sine Dalmatica, Alba, & aliis Sacerdotalibus indumentis plenè cataphractos. Et suis Galliæ conciliis vir eruditus Jacobus Sirmondus indidit antiquam notitiam seu catalogum; quæ in Francorum Regno Monasteria Domino Imperatori debeant militiam & dona, quæ tantum dona, quæ solas orationes. Eum conditum
Tom. 2. ostendit noni sæculi anno decimo septimo, sub Imperio Ludovici Pii, à Synodo Aquisgranensi. Utique ad perpetuam rei memoriam, ne Princeps quid de suis juribus perderet, aut ne quod Monasterium ultra modum à Rege gravaretur. Et hinc in Monasterii sui Senoniensis Chronico scribit Richerius Monachus de Monasterio Mediano. *Quia Medianum Monasterium, sicut & alia* Lib. 1. c.
circumjacentia, Romano Imperio subjacebant, & 13.
in expeditione Imperatoris armatorum cuneos de more mittere solebant, præliis crebrius innovantibus Ecclesiæ miserabiliter opprimebantur. Ex bellorum frequentia lamentatur Monasterium fuisse plenè depauperatum, & ad alias deinceps expeditiones incapax redditum, ideoque Duci Lotharingiæ, qui Monachos expulit, & omnia tam principalis Domus, quam cellarum bona divisit in milites, à Carolo Magno datum in commendam. Debitam sibi militiam Monachorum sustentationi prævalere ac esse præponendam Carolus judicavit. Et hinc vides istud militiæ debitum à Ludovico Pio non fuisse introductum. Quod ipsum lucet ex selectis ejusdem Caroli capitulis, ubi omnis Francorum populus flexis genibus supplicat, ut Episcopi deinceps, sicut hactenus, non vexentur hostibus, sed belli tempore maneant in suis Ecclesiis, pro pugnante milite oblaturi Sacrificia. Ut nulli comitentur ad campum, nisi duo vel tres, aut certè totidem Presbyteri, qui L. 2. c. 1.
exercitui addant animos, & divina conficiant Sacramenta. Præteritum morem aiunt fuisse abominabilem, & ejus causa militem frequenter in pugna à Domino desertum. Et quidem justissimis precibus Carolus annuit, hac tamen adjecta conditione: *Reliqui, qui ad Ecclesias suas remanent, suos homines bene armatos nobiscum, aut cum quibus jusserimus dirigant, & ipsi pro nobis & cuncto nostro exercitu Missas, Litanias, Oblationes, Eleemosynas faciant, orantes Deum Cœli, ut proficiamus in itinere quo pergimus, victoresque, Deo adminiculante, existamus. Gentes enim & Reges earum, quæ Sacerdotes secum pugnare permiserunt, nec prævalebant in bello, nec victores exstiterunt, quia non erat differentia inter Laicos & Sacerdotes, quibus pugnare non est licitum. Hæc verò Galliarum, Hispaniarum, Longobardorum, nonnullasque alias gentes, & Reges earum fecisse cognovimus, qui propter prædictum nefandissimum scelus nec victores exstiterunt, nec patrias retinuerunt.* Nefandissimum istud scelus Galliam adeò tunc occuparat, ut adversus Sanctissimum optimi Principis indultum aliqui murmurarent graviter, tanquam quod *Sacerdotum honorem minoraret.* Posse esse exercitus Ducem existimabant partem dignitatis Episcopalis. Carolus ergo Episcopos & eorum Presbyteros à sola per proprias manus pugna, nequaquam à mittenda ad Regis exrcitum propria militia excusavit.

Quæ porrò fuerit Cathedralium & Abbatialium Ecclesiarum militia, exponit in Centulensis ad Sanctum Richarium Monasterii Chronico Monachus Hariulfus: *Illorum nomina recitemus, qui ex Sancto Richario beneficia retentabant, quique cum sibi subditis militibus nostro Abbati & Ministris Ecclesiæ nobiliter satis serviebant terra marique, vel ubicumque eorum comitatu quilibet è sancti loci fratribus*

bus indiguisset. Enumerat centum nobiles & prosequitur: *Hæc sunt nomina militum, Monasterio Beatissimi Richarii famulantium, quos ubique Abbas vel Præpositi secum ducebant, quippe consuetudinaliter in die Festo Sancti Richarii, & in Nativitate Domini, vel in Resurrectione, seu in Pentecoste, semper Monasterio aderant, accuratè prout quisque poterat ornati. Et ex sua frequentia regalem penè curiam nostram Ecclesiam facientes*. Et in Romano suo itinerario ad suos cives scribit Ratherius ex Lobbiensi Monacho Episcopus Veronensis: *De mea paupertatula non sum vobis adeò inhumanus, ut militari beneficio habeam, & hoc gratis, decem ex vobis ditatos*. Et supra in eodem opusculo: *Milites ut mitterem meos est imperatum*. Et Philippo Francorum Regi, ut ad calvum montem cum militum manu occurreret mandanti, rescripsit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Casati Ecclesiæ, & reliqui milites pene omnes vel absunt vel excommunicati sunt, quos sine satisfactione reconciliare non valeo, & excommunicatos in hostem mittere non debeo*. Et de Fuldensis Monasterii Abbate scribit Guilielmus Malmesberiensis: *Ejus loci Abbas sexaginta bellatorum millia Imperatori præbet in hostem, habetque ex antiquo Privilegium, ut in præcellentibus festivitatibus ad ejus dexteram consideat*. Casatus quandoque ab unica casa, quandoque ab integro casamento, seu pago dicitur, estque ille, qui casam aut integrum pagum à quopiam tenet in beneficium. Proinde Ecclesiæ Casati sunt Domini, Domicelli, Plebei, Cives, aut Rustici, qui ejusmodi feudale beneficium habebant ab Ecclesia; ideoque ejus Episcopo aut Abbati debebant servire & militare. Addit Sancti Richarii Chronicon: *Cum sibi subditis militibus. Etiam cum suis armigeris, valletis, & garzionibus*, quos Thomas Walsingamensis rectè à militibus distinguit. Et hinc centum cum omni ista apparitura nobiles, dum in memoratis festis comparebant, Sancti Richarii Monasterium transmutabant quasi in aulam Regalem. Laurishamensis Monasterii Chronicon Ecclesiæ suæ milites distinguit in Illustres, Nobiles, ac Ministeriales; adjungit Illustres fuisse duodecim, ipsorum solorum insignia fuisse expressa in beneficiali ac militari Cœnobii clypeo, Germanicè *Heerenschilt*, ipsorumque singulos ad præstandum centum milites fuisse adstrictos. Clypeus iste erat summa Monasterii dignitas & gloria, ideoque Bennonem Abbatem, qui septem militaria feuda uni primum Palatino Comiti Godefrido, deindè Ulphoni Bavariæ Duci dederat, gravissimè arguit laudati Chronici Scriptor, additque causam: *Exindè siquidem militaris clypeaturæ integritas confusa, atque in diversa distracta est, & Ecclesiæ status tam in militari frequentia, quam in re stipendiaria, in suis opportunitatibus & regalibus expeditionibus, imminutus est, multorum servitiis in unam personam collatis*. Clypeaturæ integritas fuit confusa, quod antea Abbatis insignia inter duodecim Principum arma, quasi sol inter duodecim stellas, rutilarent. Milites etiam cum Monachis & Clericis eligebant Episcopum aut Abbatem. Eorum jura, & onera singulatim exponere non est hujus loci.

Lib 3 c.3.

Ep. 28.

Fol. 78.

Quæstio est, feudalem hanc militiam quisnam in Cathedrales & Abbatiales Ecclesias introduxerit? Respondeo introductam à Carolo Magno. Ita in Abbatis Dodechini ad Marianum Scotum supplemento affirmat Paschalis secundus Pontifex, declamans ad Episcopos & Abbates; *Fratres decimis & oblationibus suis contenti sint, Rex verò prædia & Regalia, quæ à Carolo & Ludovico, Othone, & Henrico Ecclesiis collatæ sunt, sibi & Successoribus suis recipiat & retineat*. Ex hisce Episcoporum atque Abbatum Regalibus addit processisse *Militiam & castra*. Ejus de hac re ad Henricum quintum Imperatorem litteræ idem asseverant. A Gregorio septimo damnatas Antistitum Laicas investituras dimittere pertinaciter nolebat Henricus Imperator, asserens nequaquam esse gratuitum & precarium Romanæ Ecclesiæ indultum, sed strictum cum Imperio contractum, utpote pro quibus Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Otho primus, Henricus Sanctus, aliique id genus optimi Principes donatis Ducatibus, Comitatibus, & variis ad ipsos spectantibus possessionibus ditassent Ecclesias atque honorassent. Fatetur id Paschalis Pontifex, ideoque Imperio, dummodo ipsum investituras reddat Ecclesiæ, cuncta ista feuda promittit reddenda, Antistitesque juxta Apostolicum morem ex solis oblationibus, decimis, & agellis victitaturos. Revera enim ante Caroli Magni tempora, exceptis Domino Papa & quibusdam Patriarchis, nemo Episcopus aut Abbas legitur habuisse militiam, nec item Dux aut Comes fuisse, aut simili Laico titulo potitus. Hosce titulos ad competentem sibi submittendam militiam Carolus obligarat. Quod ipse primus Episcopos & Abbates ita honorarit, atque ad Reipublicæ & Regni curam evehere cœperit, aut certè opus hoc insigniter ampliarit, disertè testatur Ludovici Pii Astrologus. Addit in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus: *Ludovicus Pius, paternis per omnia votis concordans, eadem liberalitate, qua Pater ejus, erga cultum Domus Dei & omnem Clerum usus est, amplissimas Regni divitias ad decorem & gloriam Ecclesiæ intorquens, in tantum ut Episcopos, qui propter animarum regimen sunt Principes Cœli, ipse eosdem nihilominus efficeret Principes Regni*. Exinde ergo & Episcopi & Abbates cœperunt, aliorum Principum more, habere feudales suarum Ecclesiarum milites, creatos per superfluorum sibi bonorum sub infeudationem, à Carisiaca Synodo laudatam in litteris ad Ludovicum Germaniæ Regem. Alium creationis modum adducit Constantiensis Ecclesiæ Chronicon, laudans Sanctum Geberardum Episcopum, qui fundata à se Monasteria non solum de feudis & possessionibus providit, sed etiam de militibus, *qui equitando deservirent, semperque parati essent, ad equitandum, & commodandum Fratribus suos Caballos*. Eandem providentiam quibusdam saltem Ecclesiis, & Monasteriis possint etiam alii Episcopi aut Principes impendisse. Dixi de Carolo Magno: *Aut certè hoc opus insigniter ampliavit*. Etenim à Bonifacio Francorum Apostolo sub Hilderici, Merovingii adhuc Principis, Regno habita Synodus Suessionensis vetat

A. 1110.

Ep. 22.

An. 778.

Lib. 1. c. 4.

Cap. 7.

Cap. 3. vetat Abbates pugnare propriis manibus, & adjungit: *Homines transmittant*. Homines dicuntur ab Hominio, suntque idem quod feudales milites. Quare hæc militia videtur Carolum antecessisse.

Quæri item possit, quare Aquensis sub Ludovico Pio habita Synodus sola Monasteria, & non Episcopatus distinguit in tres memoratas classes? Respondeo, quod quædam Monasteria opulenta, quædam egena & sustentandis suis Monachis vix sufficientia, quædam essent mediocria, ideoque quædam ad solas preces, quædam ad solas contributiones, quædam etiam ad militiam Principis censeret compellenda. At verò pleræque per Franciam Cathedrales Ecclesiæ abundant Regalibus feudis, ideoque & ad militiam sufficiebant. Dico, *Pleræque*. De Misnensi enim Episcopo scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Homo Ecclesiasticæ paupertatis, & nihil aut parum habens pompæ militaris vota forsitan contra Rempublicam facere poterat, non*
A. 1075. *arma ferre*. Etiam Tullensem Ecclesiam fuisse pauperculam scribit, ideoque Leonem nonum Pontificem, qui genere illustris illi præesse sit dignatus Episcopus, in Centulensis Monaste-
L. 4. c. 18. rii Chronico prædicat Monachus Hariulphus. Et de Henrico sexto Imperatore scribit in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis: *Henricus in Longobardia positus Episcopum quemdam ad se accersiri jussit, cui etiam dixit: Dic Clerice, à quo investituram Pontificalem suscepisti? Et ille: A Domino Papa. Cui rursum Rex: Dic à quo investituram Pontificalem su-*
L. 3. c. 16. *scepisti? Et ille: A Domino Papa. Cumque tertio eisdem verbis eum requisisset, dixit Episcopus: Domine nil de Regalibus possideo, nec ministeriales, nec curtes regias habeo, idcirco de manibus Domini Papæ Parochiam, cui præsum, teneo*. Ejusmodi Episcopi, quales fuisse, licet paucos, certum est in Francorum Imperio, militare non debebant. Regalia enim feuda semper unicum debitæ ab Episcopis & Abbatibus militiæ fuerunt fundamentum. Hinc etiam de Guilielmo primo Anglorum Rege scribit Matthæus Parisiensis: *Guilielmus Episcopatus & Abbatias omnes, quæ Baronias tenebant, & eatenus ab omni servitute seculari libertatem habuerant, sub servitute statuit militari, inrotulans singulos Episcopatus & Abbatias pro voluntate sua, quot milites sibi & successoribus suis hostilitatis tempore voluit à singulis exhiberi. Et rotulas hujus Ecclesiasticæ servitutis ponens in thesau-*
A. 1070. *ris, multos viros Ecclesiasticos huic pessimæ constitutioni reclamantes à Regno fugavit*. Non quævis, sed sola Baroniis, seu Regiis feudis ditata Episcopia ac Monasteria duxit sub istam servitutem. Franciæ morem traduxit in Angliam. Ex Ludovici Pii imitatione rotulam istam confecit.

At verò Abbatum & Episcoporum, cunctorumque ferè Clericorum per proprias manus in bello pugna est longè antiquior. Etenim Salonium Metropolitam Ebredunensem ac ejus fratrem Sagittarium Vapingensem Episcopum, non cruce cœlesti munitos, sed galea aut lorica sæculari armatos processisse in hostem, & propriis manibus multos interfecisse, ideoque Synodaliter fuisse degradatos, scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. L. 4 c. 37.
Et adversus similes Episcopos & Clericos statuit Synodus Andegavensis: *Qui tradendis vel capiendis civitatibus fuerint interesse detecti, non solùm à communione habeantur alieni, sed nec conviviorum quidem admittantur esse participes*. Et pri- Cap. 4.
ma Matisconensis Synodus militare sagum interdicit Clericis, & adjungit: *Qui post hanc definitionem cum armis inventus fuerit, à Seniore coerceatur per triginta dierum carcerem in pane & aqua*. Ex quo lucet pessimum abusum sub Merovingiis Francorum Regibus quidem fuisse, sed acriter & constanter ab Episcopis castigatum. Verùm ubi Carolus Martellus Ecclesiarum & Monasteriorum bona divisit inter milites, extrema paupertate compulsi Episcopi, Abbates, Clerici, & Monachi deseruerunt Ecclesias & Claustra, alii labore manuum quæsiere victum, alii infirmiores apostatarunt, conversi in milites & raptores. Ejusmodi enim Clerum Sanctus Bonifacius, reformandæ apud nos Christianitati per Apostolicam Sedem delegatus Apostolus, sub Pippino & Carolomanno, Caroli Martelli filiis, in Gallia ac Germania invenit, de quibus ad omnem Franciæ Clerum & Populum scripsit etiam Pontifex Zacharias: *Habuistis, peccatis facientibus, nunc usque falsos Sacerdotes, unde & cunctæ Paganæ gentes vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter Laicos & Sacerdotes, quibus pugnare licitum non est. Qualis enim victoria dari potest, ubi Sacerdotes una hora pertractant Dominica Mysteria, & Christianis corpus Dominicum porrigunt, pro animarum suarum redemptione, & postea Christianos, quibus hoc ministrare debuerunt, aut Paganos, quibus Christum prædicare, propriis sacrilegisque manibus necant?* Eadem Epist. 8.
repetit in Epistola ad Regiæ domus Majorem Pippinum, & in Epistola ad Episcopos & Proceres Francorum. Milo Sancti Luituini Trevirensis Archiepiscopi filius & Successor, qui Carolum Martellum primus in armis secutus est, ideoque Remensis Episcopatus commenda donatus, apud antiquos Franciæ scriptores, turpissimè notatur. Primum Antiosiodorensem Episcopum, qui sub Pippino Landensi à sui status ordine cœpit declinare, & propriis pugnare manibus, fuisse Savaricum, ideoque divino fulmine percussum periisse testatur per Philippum Labbe vulgatus auctor Anonymus in gestis Pontificum Antisiodorensium. Addit item ejus Successorem Haynmarum sub Pippino Caroli Martelli fi- Cap. 36.
lio adversum Saracenos, & adversus Eudonem Aquitaniæ Regem pugnasse feliciter, sed tandem infeliciter periisse.

Rectè Carolus Magnus eundem abusum dixit in Hispania viguisse. Utique sub Barbaris Gothorum Regibus. Hi enim Barbarorum suorum Sacerdotum feros mores traduxerunt in Ecclesiam. Videtur tamen malum esse antiquius. Etenim sub Romano Imperio celebrata Ilerdensis Synodus graviter punit Clericos, qui in obsidionis necessitate positi sumebant arma, mandatque abstinere à fundendo quovis humano sanguine, etiam hostili. Sub Gothis tamen Regibus ma-

lum increvit. Hinc Clericos qui in quavis sedi-
Cap. 45. tione arma hucusque sumpserant, aut deinceps sumpturi essent, degradatos tradi Monasterio ad perpetuam pœnitentiam mandat quarta Synodus Toletana. Item hinc dum Almuzar Saracenorum in Africa Rex invaderet Hispanias, de ipsarum Monachis scribit Glaber Rudolphus. *Tunc etiam ob exercitus raritatem compulsi sunt Regionis illius Monachi sumere arma bellica.* Grassatum fuisse etiam apud Longobardos, multis exemplis possit ostendi. Quin de obsessa ab ipsis Roma scripsit ad Pippinum Francorum Regem Papa Stephanus secundus: *Warbarius Abbas pro amore Beati Petri loricam induens, per muros istius afflictæ Romanæ Civitatis die noctuque vigilavit, & pro nostra omnium Romanorum defensione atque liberatione, ut bonus Christi athleta, totis viribus decertavit.* Hic est ille Pippini Legatus, quem in laudati Stephani vita Anastasius Bibliotecarius appellat Wernerium, affirmans fuisse virum Religiosum. Quare militiam istam probasse tunc videtur Romana Ecclesia. Etiam de Nortmannis in Sancti Herluini, primi Beccensium Abbatis, vita scribit Gilbertus Crispinus: *Rarus in Normandia tunc recti tramitis index aut pervius erat. Sacerdotes & summi Pontifices, liberè conjugati & arma portantes, ut Laici erant, veterum ritu Danorum universi adhuc viventes.* Ait malum hoc cum Barbaris Gentibus in Ecclesiam intrasse. Hinc tota
L. 2. c. 9. Europa fuit ubique diffusum.

Morem pessimum apud nos Belgas & alios Francos damnare cœpit gloriosus Martyr Bonifacius, statuens in Synodo Liptinensi: *Servis Dei per omnia armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & hostem pergere, omninò prohibuimus, nisi illis tantum, qui propter Divinum Ministerium, Missarum scilicet solemnia adimplenda, & Sanctorum patrocinia*, Sanctas utique Reliquias, ma-
Cap. 2. gnam parentum nostrorum spem, *portanda ad hoc electi fuerint.* Principi unum cum duobus Presbyteris Episcopum, unicuique Præfecto unum permittit Presbyterum, qui eorum confessiones audiat, & alia Divina ministret. Liptinum porrò erat Palatium Regium, quod Lobiensi Monasterio fuisse vicinum, in ejusdem Monasterii
L. 1. c 3. Chronicon testatur Abbas Folcuinus. Proindè Belgas præsertim nostros Sanctus Bonifacius istic reformavit. Dicit, *Prohibuimus*, haud dubiè alludens ad datum à Zacharia Pontifice suis consultationibus responsum: *Quis sapiens eos æstimet Sacerdotes, qui ab effusione sanguinum manus non servant innoxias?* Iisdem manibus Paganos in vi-
L. 1. c 3. tam æternam regenerari, & ipsorum sanguinem fundi, esse dicit abominandum facinus, ideoque degradatione puniendum. Ejus causa avitam Francorum fortitudinem addit in nuperis Saracenorum incursionibus fuisse frequenter superatam. Pergit Bonifacius in Synodo Suessionensi: *Abbates legitimi hostem non faciant, nisi tantum homines suos transmittant.* Et in Synodo Vermeriensi:
Epist. 3. *Clerici arma non portent.* Verùm adeò inefficacia fuerunt hæc decreta, ut ad Carolum Magnum
Cap. 3. scripserit senex Alcuinus Flaccus tunc Abbas Turonensis: *Ecce Flaccus effœto corpore, militaris cingulo laboris deposito, devotè soli Deo servire toto elegit desiderio. Quid iterum pugnare cogitur, & sub fasce armorum desudare, quæ infirmi corporis denegat fragilitas de terra tantummodo levare?* Ex- Epist. 17.
cusari supplicat, & solis ad Sanctum Martinum precibus Regiam expeditionem adjuvare. Ex quo vides malum nec per superius laudata Zachariæ Pontificis rescripta, nec per jam adducta Bonifacij Legati decreta fuisse eliminatum. Opus fuit authoritate Regia, quam primus corrigendo abusui impendit in capitulari Aquisgranensi Carolus
Magnus: *Omnimodis dicendum est Presbyteris &* Cap. 16.
Diaconibus, ut arma non portent, sed magis confidant in defensione Dei, quam in armis. Quod ca-
pitulum, quia de solis Presbyteris ac Diaconis Cap. 71.
loquitur, quibusdam visum est Episcopis arma permisisse. Et hinc in selectis per Jacobum Sirmondum capitulis cunctus Francorum populus flexis genibus & adductis multis rationibus supplicat, ut Episcopi & Presbyteri, quod ipsorum quidam nupero in prælio vulnerati essent & cæsi, deinceps hostibus non vexarentur, sed in suis Parochiis residentes sacrificiis & cæteris Sacerdotum functionibus pugnarent. Et hisce precibus non solum plurium Episcoporum, sed & Apostolicæ Sedis accessit authoritas, atque ita ipsis plenè annuit, quin & ad Clericos omnes & Monachos extendit Carolus Magnus, ea tamen conditione, ut Princeps unum vel duos Episcopos, & quisque Præfectus unum Presbyterum ad Divini Sacramenti & Verbi Ministerium posset in castris habere. Quæ omnia factus Imperator confirmavit in Episcoporum capitulari; *Nemo ex Sacerdotum numero arma pugnantium unquam portet.* Et in brevi capitulorum, quibus
suos Episcopos & Abbates instruxit: *Miramur* Cap. 18.
unde accidisset, ut qui se confitetur sæculum reliquisse, neque omnino vult consentire, ut ipse à quolibet sæcularis vocetur, armatus homo cum sit, & ad eos, qui nondum in totum sæculo renunciaverunt, hoc pertineat, ad Ecclesiasticos verò quomodo justè pertineat, penitus ignoramus, nisi illi nobis insinuaverint, qui hæc quasi licita usurpare non dubitant. Nempe vanos & mundani strepitus ac pompæ diligentes Episcopos, Abbates & Clericos plenè compescere nullus usque huc potuerat Synodalis Canon aut Regium Edictum, ideoque Carolus meritò est questus, & ad ejus preces rursum statuit Moguntina Synodus: *Nos qui reliquimus sæculum, id modis omnibus observare volumus, ut arma spiritualia habeamus, sæcularia dimittamus. Laicis, verò qui apud nos sunt, arma portare non præjudicemus, quia antiquus mos est & ad nos usque pervenit.* Qui cum proximè præce-
denti Canon palam desumptus est ex laudato Ca- Cap. 17.
roli capitulari. Notanda sunt verba: *Laicis non præjudicemus.* Quorundam Episcoporum & Abbatum, portandorum armorum & ducendi exercitus jus ad sui status dignitatem spectare opinantium, vanitatem & errorem evertunt, affirmant istud jus & ex antiquo Ecclesiæ Canone & ex avito Francorum more esse solorum Laicorum, ideoque ipsis solis mandant permitti.

Verùm pessimus abusus nec sic potuit aboleri. Etenim à Caroli Filio & successore, à quo Aquitaniæ Clerum bellis & pugnis huc usque assuetum fuisse

fuisse insigniter reformatum laudat Annalista
Ep. 24. Astrologus, Ludovico Pio se in Hispaniam ad limitum contra Saracenos custodiam fuisse missum queritur Frotarius Archiepiscopus Burdigalensis. Addit adversus Bernardum Italiæ Regem Abbates omnes, vassos & populos, quibus militia conveniebat, fuisse ab eodem Principe jussos omni hora esse paratos. Quod sub ejusdem filio & successore Lothario Otgarius Moguntinus Archiepiscopus duxerit exercitum, testatur Nithardus. Et de gesto per Lotharii fratrem Ludovicum Ger-
Lib.3.c.1. & 7. maniæ Regem adversum Bohemos & Moravos bello scribunt Fuldenses Francorum Annales: *In hac expeditione Luithericus Moguntinus Archiepiscopus primatum tenuit; Aran verò Episcopus, vel Sigehardus Abbas Fuldensis Monasterii, quamvis fortiter hostem premendo pugnassent, plurimis tamen*
An. 872. *suorum amissis regressi sunt*. Addunt de Sorabis & Suissis rebellantibus: *Quorum audaciam Luitbertus Archiepiscopus, ultra Salam flumen profectus, prælii & incendiis sine bello compressit, & sub pristinum*
An. 874. *servitium redegit*. Etiam sub Carolo Calvo, Francorum in Gallia Rege, tertio Ludovici Pii filio, non fuit melior Cleri status. Etenim Wenilonem Archiepiscopum Senonensem, quod inchoatam adversum Paganos Nortmannos expeditionem deseruisset reversus ad suam sedem, item quod adversus Ludovici Germaniæ Regis in Gallias irruptionem neque per se ipsum neque per Ecclesiasticam suam militiam adfuisset, in Tullensi Synodo dictus Carolus graviter accusavit. Etiam Nicolao primo Pontifici, Gallicanos Episcopos ad suam Patriarchalem Synodum evocanti, res-
Ep. 53. pondit *majorem Episcoporum partem die noctuque cum aliis Fidelibus contra Piratas maritimos invigilare, ob idque non posse venire*. Et ad Pardulum Laudunensem Episcopum scribit Sanctus Lupus Abbas Ferrariensis: *Ego hostem ferire & vitare non didici, nec verò cætera pedestris ac equestris militiæ officia, nec Rex noster solis bellatoribus indiget*. Eo
Ep. 78. titulo rogat per Parduli apud Regem preces ab armata militia excusari. Pergit in litteris ad Marcuvadum Abbatem Prumiensem: *In Aquitanica congressione, manifestas morte liberatus, post captivitatis molestia, solutus utroque periculo, ad Monasterium redeamus*. Adeò à Rege non fuerat exauditus. Eam fuisse gravem Regni consuetudinem
Ep. 91. queritur in litteris ad Nicolaum primum Pontificem Hincmarus Archiepiscopus Remensis. Fuit
Ep. 16. consuetudo adeò firma, ut directo ad eundem Regem Canone statuerit secunda Vernensis Synodus: *Quoniam quosdam Episcoporum ab expeditionis labore corporis defendit imbecillitas, aliis autem vestra Indulgentia cunctis optabilem largitur quietem, præcavendum est utrisque, ne per eorum absentiam res militaris dispendium patiatur*. Mandat absenti-
Cap. 8. bus, ut suam militiam cum apto sui Vicario Duce omnino mittant.

Notanda sunt verba, *Quietem cunctis optabilem*: Edicunt onus istud invitis Episcopis fuisse à Rege injectum. Utique contra capitularia Caroli Magni. Hinc gravem consuetudinem questus fuit etiam Hincmarus. Nec defuerunt constantes in Gallia Episcopi, qui ipsam intrepidè damnarint. Damnavit Synodus Meldensis: *Quicum-*

que ex clero esse videntur, arma militaria non sumant, nec armati incedant, sed suæ professionis vocabulum Cap. 37.
Religiosis moribus & habitu præbeant. Eos omnes mandat degradari, quod Deo simul & sæculo non possint militare. Et in suo Capitulari Herardus Archiepiscopus Turonensis: *Presbyteri & Diaconi, si in bella cum armis processerint, ita deponantur, ut nec Laicam communionem habeant*.
Et rursus: *Clerici quacumque seditione arma detu-* Cap. 50.
lerint, post depositionem gravi pœnitentia in carcere retrudantur. Et Isaac Lingonensis Episcopus: *Si quis Episcopus, Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus ad bellum processerit, & arma bellica indutus fuerit ad bellandum, ab omni officio deponatur, in tantum ut nec Laicam Communionem habeat*. Tit. 11.
Et Synodus Pontigonensis: *Nullus sacri Ordinis* Cap. 10.
arma militaria pro quacumque seditione portare audeat. Et sub Stephano quinto habita Syno- Part. 73.
dus Metensis: *Nemo Clericorum arma portet*. Cap. 9.

Sed neque tunc cessavit abusus. Etenim de Nortmannis Civitatem Metensem obsidere pa- Cap. 6.
rantibus scribit Regino Abbas Prumiensis: *Quod cum reperisset ejusdem Urbis Episcopus Walo, adjuncto sibi Bertulfo Episcopo & Andelbardo Comite, ultro illis obviam ad pugnam procedit. Inito certamine*
Nortmanni victores extiterunt, Walo Episcopus ce- An. 882.
cidit, cæteri fugerunt. Quod Walonis factum laudant etiam Fuldenses Francorum Annales, & Sigebertus Gemblacensis. Et de Othone secundo in Italiam adversum Saracenos pugnante habet Lambertus Schafnaburgensis: *Otho Imperator valde periculosum habuit prælium cum Saracenis in Calabria, in quo prælio occisus est Henricus Augustiensis Ecclesiæ Episcopus cum aliis plurimis Episcopis*.
Occubuisse ait & alios fortissimos milites, quos An. 982.
inter Warnerius Abbas Fuldensis. Et de dignissimo suo Episcopo Wazone Anselmus Canonicus Leodiensis: *Si Episcopum respicio, videor mihi videre supparem Gregorio; si militaria agentem, non imparem contemplor esse Machabæo*. Et Sanctum Annonem, Goslariensis Ecclesiæ Præpo- Cap. 98.
situm, quod in commisso adversum rebelles Imperio Hungaros prælio *fortius omnibus dimicasset*, Coloniensi Archiepiscopatu fuisse ab Henrico tertio Imperatore donatum affirmat magnum Bel-
gii Chronicon. Innumera sunt istiusmodi exem- Fol. 115
pla, præsertim post tempora Pontificis Formosi. Abusum fuisse suo tempore communissimum, omnemque Episcopum aut Clericum, qui loricatus præliari nollet, habitum ut suo Principi perjurum, affirmat, & queritur in libro de contemptu Canonum Ratherius Episcopus Veronensis. Sese, quod in exercitum nunquam veniret, fuisse ab æmulis judicatum Episcopatu indignum, asserit in libro, cui nomen, *Conjectura qualitatis*. Et hinc apud laudatum Anselmum Baldrico Leodiensi Episcopo, peccata sua confitenti, vir sanctissimus Joannes, nescio cujus in Italia Sedis Episcopus, dixit *grande crimen esse, Sacerdotem Christi, more terrenæ potestatis, exercitum ductare, humano sanguini interesse, tot homines pro unius salute capitis perire, adversus hostilem cuneum oratione, non gladio pugnandum*. Et isto pro peccato insignem Baldrico
injunxit pœnitentiam. Et de Francone ejusdem Cap. 61.

apud Tungros sedis Episcopo, strenuè adversum Gentiles Nortmannos præliato, in sui Monasterii Chronico scribit Folcuinus Abbas Lobiensis: *Post hæc Franco Episcopus, sciens illicitum esse quempiam sangineis manibus Sancta tractare, Romam mittit Bericonem Leodiensem Clericum, & Teutricum Lobiensem Monachum, quos ordinari Episcopos, qui vicem suam supplerent, oravit & exoravit. Quibus jam factis Episcopis Parochiam suam gubernandam* Cap. 17. *commisit, ipse de reliquo in pace & otio consenuit.* Non obstante sui temporis consuetudine judicavit se irregularem, ideoque omne Pontificale ministerium in duos laudatos Vicarios traduxit, haud dubiè ex judicio Nicolai primi Pontificis, qui Carolo Calvo Francorum Regi, scribenti Episcopos suos stare in acie adversum Nortmannos, Ep. 53. reposuit vocem istam esse Christiano Rege indignam, & adjunxit: *Quod si sæculi milites sæculari militiæ student, quid ad Episcopos & milites Christi, nisi ut vacent orationi?* Et confirmar ex Apostolo: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.* Et hinc regulam, quæ armatam mi-Cap. 83. litiam Episcopis & Clericis interdicit, vulgaribus Apostolorum Canonibus antiqui Græcorum Episcopi non sine fundamento inseruerunt. Quæ omnia à Romanæ Ecclesiæ Clero edoctus Leo nonus Pontifex vetustum Francorum & aliarum fidelium gentium morem pessimum, factumque Lib. 4. Ep. 9. proprium præsenti Canone damnavit. Quod enim arma portando deliquerit, ideoque opus istud hic meritò correxerit, disertè profitetur in litteris ad Oldericum Firmanum Episcopum Sanctus Petrus Damiani.

Verùm medicina fuit inefficax. Etenim non solùm in Gallia aut Germania, sed & in ipsa Italia malum pertinacissimè perseveravit. Lucet ex Sancto Petro Damiani in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem, Sanctum Bonitum de renuntiato Arvernensis Ecclesiæ Episcopatu laudantibus: *Quid iste faceret, si tormenta, quibus nostri cruciantur Episcopi, & ipse perferret? Si Scutatorum & Lanceatorum turmæ post equitantis terga confluerent? Si eum tanquam Gentilis militiæ Ducem in procinctu positum armati undique manipuli constiparent? Et quem decuerat reverenter incedere cum choro Psallentium, audire cogeretur hinc inde perstrepentium tinnitus armorum? Unde fit, ut modo Pontificem non comitentur, ut dignum est, diversi Clericorum Ordines, sed Castra potius, & armati telis vibrantibus bellatores.* In aliis ad eun-Lib. 1. Ep. 10. dem Pontificem litteris lamentatur Episcopos, Clericos, & Monachos esse forensibus litigiis ac aliis sordibus plenos, soloque fermè Barbirasio discretos à sæcularibus, & prosequitur: *Utinam legalis dumtaxat edicti essemus lite contenti. Arma potius, arma corripimus, vibrantia telis tela conserimus, & non verbo, sed ferro contra nostri ordinis Regulam dimicamus.* Episcopatum ambientes Ep. 15. Clericos reperiri passim ac suis impensis militare in Castris Regiis scribit in litteris ad Cardinales Episcopos, ostendens militiam istam esse munus ab obsequio, ideoque Simoniam. Adeò permansit abusus pessimus, ut neque Lib. 2. Ep. 1. Venerabilis Rudolphus, ex Sanctissimo Monacho sanctior Eugubinæ Cathedræ Episcopus, à sequendo exercitu fuerit immunis. Et hæc fuit præcipua ratio, ex qua Ostiensem Episcopatum laudatus Petrus deposuit, rediitque ad cellam. Lib. 1. Ep. 19.

Iniquitas ista olim non fuit in Anglia. Etenim de Ean Scotorum Rege in Edilfredum Cantuariorum Regem pugnante, penitusque cæso & extincto, scribit Sigebertus Gemblacensis. *In Monachos quoque Scotorum ira Dei sæviente, qui cum Rege suo ad bellum hoc ex more exeuntes, ut Rege armis pugnante, ipsi orando pro eo pugnarent, perempti sunt ab Anglis mille ducenti, tantum quinquaginta per fugam elapsis.* A. 602. 615. Morem, quo solis pro Rege suo orationibus in campo præsentes pugnabant Scotorum Monachi, fuisse ait à Deo punitum per Anglos, adeoque horum Monachos supponit etiam ab hoc ad bellum processu fuisse mundos. Et de Guilielmo Angliæ Conquæstore scribit Matthæus Parisiensis: *Rex Wilhelmus, pessimo usus consilio, Episcopatus & Abbatias omnes, quæ Baronias tenebant, & eatenus ab omni servitute sæculari libertatem habuerant, sub servitute statuit militari, inrotulans omnes Episcopatus & Abbatias pro voluntate sua, quot milites sibi & Successoribus suis, hostilitatis tempore, voluit à singulis exhiberi. Et rotulos hujus Ecclesiasticæ servitutis ponens in thesauris, multos viros Ecclesiasticos, huic constitutioni pessimæ reluctantes à Regno fugavit.* A. 1070. Hosce inter fuerunt Stigandus Archiepiscopus Cantuariensis, & Alexander Episcopus Lincolniensis. Egelduinus Dunelmensis Episcopus Regem excommunicavit. Ecclesiarum Baronias Regi ad certum militiæ numerum præstandum obligari, variæque istius obligationis catalogos in Regia Archiva referri viderat Guilielmus apud Gallos, aliasque nationes; præsentem item Leonis Canonem notat paucorum moribus receptum: Hinc acquisiti Regni Ecclesiis & Abbatiis novum istud onus imposuit. Addidit & aliud à Simeone Dunelmensi memoratum: *Guilielmus Rex mandavit, ut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates cum suis militibus die Calendarum Augustarum sibi occurrerent Saresberiæ. Quo cum venissent, milites illorum sibi fidelitatem contra omnes homines jurare coegit.* Ecclesiarum ac Monasteriorum Baronias A. 1086. dixit esse feuda ac beneficia Regia, ideoque ipsorum feudales milites obligari ad sibi proficiendum. Ita Anglos, à quibus timebat se excutiendum, variis artibus firmavit sub jugo. An Abbates & Episcopos etiam ad personaliter præliandum coegerit, nolim affirmare. Affirmare videtur Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis, scribens de Sancto Wolstano Vigorensi Episcopo: *Nec etiam posteà, tempore Guilielmi Regis Conquæstoris, pompam Nortmannorum omittebat,* A. 1057. *quin stipatus militibus incederet, Missam quotidie cantans, Psalterium addebat.* Verùm potest quis militiam eques ducere, & propriis tamen manibus non pugnare. Ut ut sit, artem pessimam Anglicani, ex Nortmannis ejus peritis passim in principio assumpti, Episcopi insigniter & brevi addidicerent. Abbates non lego pugnasse.

Quæstio est, an nullo penitùs casu Episcopis & Clericis liceat propria manu pugnare? Respondet in famosa adversus Paschalem secundum

Pon-

Pontificem Epistola Clerus Leodiensis: *Contra Barbarorum & inimicorum Dei assultus concedunt Canones etiam Clericis arma ferre ad defensionem urbis & Ecclesiæ. Bella verò indici Ecclesiæ per Canonicam authoritatem, nusquam scripturarum legimus.* Agunt adversus bellum, quod Apostolicæ Sedi rebellibus Cameracensibus ex Paschalis mandato intulerat Robertus Flandriæ Comes: Offensivum in nullo penitùs, defensivum bellum ajunt Clericis licere in unico dumtaxat casu, dum nempe Christiana civitas ab infidelibus Barbaris oppugnatur. Sic & Haynmarum Antisiodorensem Episcopum, quod adversus Eudonem Aquitaniæ Regem pugnarit, videtur reprehendere suprà laudatus Scriptor Anonymus, ejus tamen adversum Saracenos prælia probat omninò & laudat. Et Persica Justiniani Imperatoris bella laudans, & captæ in Mesopotamia Amidæ caussas exponens, de ejusdem Provinciæ Monachis scribit Procopius Cæsareensis: *Turrim propè Hipponomum Christianorum sapientissimi custodiebant,*
Lib. 1. Fol. 124. *quos Monachos vocant.* Quod ipsum laudat Sanctus Theophanes. Et pro Theodosio Campaniæ Abbate ad Maurentium Romanæ militiæ contra Paganos Longobardos Magistrum scribit Magnus Gregorius: *Theodosius asserit se in murorum vigiliis ultra vires suas vehementer affligi. Petimus ergo Gloriam vestram, ut siquidem sit possibile, de eodem onere relevetur.* Ex necessitate permittit il-
L. 7. ind. 2. Ep. 76. lum cum suis Monachis ad onus istud impendi. Quod item venerabilis Ademarus Podiensis Episcopus lorica & casside vestitus in Saracenos pro-
Lib. 7. cesserit, atque in ista veste ad milites etiam concionatus fuerit, cum aliis testatur in sacri Belli Historia Robertus Monachus Remensis. Et plura sunt ejusmodi exempla. Quin & Wernerium Abbatem, quod adversum Christianos Longobardos defensiva Romanæ urbis arma sumpsisset, suprà audivimus commendari à Stephano secundo. Etiam dudum posteà rebelles sibi Romanos oppugnans Gregorius nonus exercitui suo præfecit Petrum Vintoniensem in Anglia Episcopum, quod insigniter dives esset, & melius pugnare ac disponere aciem nosset, quàm Evangelium prædicare. Ita scribit Matthæus Parisiensis. Et obsessas à Fideli exercitu civitates etiam hodie videmus ab armatis Clericis & Monachis defendi. Qui mos invalescere cæpit, post- A. 1234. 1235.
quam Clemens quintus ob commissum cum inculpatæ tutelæ moderamine homicidium sanxit non incurri irregularitatem.

Adversæ tamen sententiæ fuit in Ilerdensis Sy- Cap. 1.
nodo Hispanica Ecclesia, statuens de sacris Clericis: *In obsidionis necessitate positi ab omni humano sanguine abstineant, etiam hostili.* Prævaricantes cogit ad duorum annorum pœnitentiam, & vetat ad altiora promoveri. Loquitur de obsessis per Gothos, pessimos tunc Arianos. Ejusdem sententiæ fuit Nicolaus primus Pontifex, de nescio quo Clerico, qui Paganum Nortmannum in bello occiderat, scribens ad Humfredum Morinensem Episcopum: *Non oportet ad gradum majorem provehi, qui carere debet etiam acquisito. Homicida enim est.* Exstat Epistola in Decreto Sancti Ivonis. Hinc & Carolo Calvo Francorum Lib. 6. c. 120.
Regi, qui ad Romanam Synodum evocatos Episcopos scripserat occupari in maritimis adversum Paganos Nortmannos vigiliis, fuit graviter indignatus. Hanc esse gravem Regni consuetudinem questus apud eundem Pontificem fuit e- Ep. 26.
tiam Hincmarus Metropolita Remensis. Et in opusculo de Episcopi officio scribit: *Episcopus debet militiam ad Sanctæ Ecclesiæ defensionem, secundùm possibilitatis quantitatem, juxta antiquam consuetudinem Regiæ dispositioni exhibere.* Verba, *juxta antiquam consuetudinem*, edicunt morem hunc Canonibus adversari. Videtur res esse arbi- Ep. 46.
trii, circa quam quisque possit abundare in suo sensu, sui actus rationes Domino redditurus. Rogandi interim & admonendi sunt Christiani Principes, ut in suis etiam obsessarum civitatum defensivis bellis Clericos ac Monachos non permittant, longè minus cogant arma gerere, & propriis manibus pugnare.

CANON VII.

NE quis Clericus vel Laicus usuras exerceret.

SCHOLION.

Cap. 26. DE Gentilibus Germanis scribit in libro de ipsorum moribus Cornelius Tacitus: *Fœnus exercere, & in usuras extendere, ignotum apud Germanos, ideoque magis servatur, quam si vetitum esset.* Est laus incomparabilis. Usura quippè est crimen in humano genere, apud Gentiles, Judæos, & Christianos damnatum semper, semperque grassatum. Ipsum duris & carnalibus Judæorum mentibus Doctores gravissimi existimant in extraneos ob vitandi difficultatem fuisse dispensatoriè permissum. Existimem permissum in solos Chananæos, qui ipsis donatas à Deo Regiones iniquè detinebant. Hanc Deus illis permisit compensationem. Quidquid sit, sub Quinti Fabii & Publii Decii Consulatu multa Romæ fuisse prodigia scribit Titus Livius in prima Decade, eisque averruncandis facta va- Lib. 10. c. 23. & 24.
ria Paganæ pietatis officia, inter quæ fuerunt fœneratores mulctati bonis conversis in ornamenta templorum, & publicarum viarum reparationem. Angelica Sancti Thomæ doctrina, usuraria lucra mandans fœneratoribus eripi, & in publicos Ecclesiæ aut Reipublicæ usus impendi,

pendi, est adeò antiqua. Etiam Porcium Catonem, Prætorem Sardiniæ, quod omnes fœneratores fugasset ex Insula, fuisse virum Sanctum idem Livius in quarta Decade affirmat. Addit multis fœnebribus legibus etiam in urbe fuisse constrictam avaritiam, ac nihilominus adversus ejus astutissimos dolos novis frœnis semper fuisse opus. Et Valerii Flacci consularem legem, quæ creditoribus quadrantem solvi jussit; fuisse turpissimam, ideoque Syllanis temporibus à Deo vindicatam affirmat Velleius Paterculus. Exponit in suis ad Paterculum scholiis Aldus Manutius: *Jusserat ut usura annua quadrante solveretur. Quadrans erant tres centesimæ. Ternos igitur nummos ex centenis pendi usuræ nomine Flaccus voluit.* Et istam legem uti turpissimam fuisse divina in Rempublicam vindicta dignam Pagani homines judicarunt. Et de Octaviano Augusto scribit Svetonius: *Notavit aliquos, quod pecunias levioribus usuris mutuati, graviori fœnore collocassent.* Et de Vespasiano Augusto: *Auctor fuit decernendi, ne filiorum familias fœneratoribus exigendi crediti jus unquam esset, hoc est, ne post Patrum quidem mortem.* Quam legem fuisse priùs à Claudio latam affirmat Cornelius Tacitus in Annalibus. Et de Antonino Pio Imperatore scribit Julius Capitolinus: *Fœnus trientarium, hoc est, minimis usuris, exercuit ut patrimonio suo plurimos adjuvaret.* Usura centesima solebat solvi singulis mensibus, eratque annuè duodecim in centum. Hinc enim Poeta Horatius: *Tristes misero venere Calendæ.* Calendarum seu neomeniarum dies ab usurariis redditos fuisse nefandos & execrabiles, etiam Plutarchus asseverat. Quare fœnus trientarium erat, quod singulis dumtaxat trimestribus solvebatur, eratque annuè quatuor in centum. Ex quo vides posteriores Romanos ab antiqua justitia, quæ memoratam Valerii Flacci castiorem legem duxit turpissimam, pedetentim admodum recessisse. Hinc de Alexandro Augusto scribit etiam Ælius Lampridius: *Fœnus publicum trientarium exercuit, ita ut pauperibus plerisque sine usuris pecunias dederit ad emendos agros, reddendas de fructibus.* Fœnus publicum erat publicæ seu Fiscalis pecuniæ fœnus, cui debebatur usura semessis, id est, sex in centum, ideoque Alexander, qui solùm quatuor exegit, meritò laudatur. Pergit Lampridius: *Alexander usuras fœneratorum contraxit ad trientes pensiones, etiam pauperibus consulens.* Adeò tunc usura apud Romanos invaluerat, ut Valerii Flacci legem Alexander non potuerit restituere. Nihilominus *Senatores, si fœnerarentur, usuras accipere primo vetuit, nisi aliquid muneris causa acciperent. Posteà tamen jussit in semesses acciperent donum, munus tamen sustulit.* Munus istud in suis ad decimum octavum Prophetæ Ezechielis caput commentariis exponit Sanctus Hieronymus: *Quidam pro fœnerata pecunia solent munuscula accipere diversi generis, & non intelligunt usuram appellari & superabundantiam, quidquid illud est, si ab eo, quod dederint, plus acceperint.* Munuscula latiùs illa edisserit in commentariis ad caput vigesimum primum Sancti Matthæi. Quod in explicitum pactum non deducerentur, & carnales Judæi & Gentiles Romani crediderunt non esse usuram. Modum in ipsis excedi advertit Augustus Alexander, ideoque & sustulit, Senatoribus permittens trientalium semisses usuras, id est, annuè duo in centum. Licet modica, erat tamen Senatoriæ dignitatis macula, ideoque nescio quis posterior Imperator etiam istas usuras Senatoribus interdixit. Et hanc legem in quinquagesima sexta super Sancti Matthæi Evangelium Homilia prædicat Sanctus Joannes Chrysostomus: *Quod si externos vel sæculi legum conditores interrogare volueris, disces quod illis quoque extremæ inverecundiæ signum fœnus videtur. Quare constitutis in dignitatibus, & coaptatis in magnum consilium, quem Senatum vocant, fas non est hujusmodi lucris fœdari. Sed lex apud ipsos posita est hujusmodi lucra prohibens.* Acceptam Christiana regeneratione dignitatem asseverat sæculari Senatoria esse longè maiorem, ideoque damnabili lucro longe minus fædandam. Eandem legem supponunt in Rescripto ad Eutychianum Prætorio Præfectum, exstante in codice Theodosiano, & laudant etiam Arcadius & Honorius Imperatores, definientes ipsam ad Senatoriæ originis pupillos non extendi, ideoque his consuetas pupillarium pecuniarum usuras debere omninò solvi. Verùm iidem Principes in legem ad Optatum Constantinopolitanæ Urbis Præfectum, Senatoribus centesimæ usuræ medietatem, id est, sex in centum permiserunt. Nempe post Sancti Joannis exilium lata est ista lex, extorta per dictum Optatum, hostem ejus infensissimum, qui ut Sanctissimum virum, adversus usuras consuetum calidissimè concionari, etiam exulem faceret plebi odiosum, laudatumque ejus contra usuras argumentum exinaniret, imprudentem Arcadium in sordidam istam legem circumscripsit. Eodem tempore natum existimo abusum, adversus quem, quinquagesimi quarti Psalmi versum, *Non defecit de plateis ejus usura & dolus*, exponens declamat Sanctus Augustinus: *Usura & dolus non absconduntur saltem, quia mala sunt, sed publicè sæviunt. Etenim qui in domo aliquid mali facit, vel de malo suo erubescit. In plateis ejus usura & dolus. Fœnus & professionem habet. Fœnus etiam ars vocatur: Corpus dicitur. Corpus quasi necessarium Civitati: Et de professione sua vectigal impendit. Usque adeò in platea est, quod saltem abscondendum erat.* Adeò tunc grassabatur usura, ut usurarii essent non modica societas, sed integrum civitatis corpus, & de suis rapinis Principi penderent solemne vectigal. Etiamnum hodiè à publicis usurariis ipsum accipiunt, & pro illo adversum Episcopos dant criminis impunitatem Christiani Reges, juxta Concordatum, quod cum suis Episcopis iniit Francorum Rex Philippus sextus: *Quintum capitulum est, quod Episcopi vel Archiepiscopi non debent requirere à Burgensibus, vel ab aliis, quod numquam præstaverint ad usuram, nec præstabunt.* Res fæda. Laudandæ civitates, quæ rapinam istam exerceri non permittunt, nisi per Judæos.

Porrò dudum ante Sanctum Joannem Chrysostomum usura grassari cæpit inter Christianos, imò & inter Clericos, ideoque antiquissimos in

Lib. 2. c. 27. L. 5. c. 7. Lib. 2. c. 39. Lib. 10. c. 11. Lib. 11. c. 13. Cap. 11. Lib. 1. Sat. c. 3. Cap. 21. Lib. 2. tit. 33. cap. 3. Cap. 4. A. 1329.

in ipsam habemus Canones. *Si quis Clericorum*, inquit Synodus Eliberina, *detectus fuerit usuras accipere, placuit degradari, & abstinere. Si quis etiam Laicus accepisse probatur usuras, & promiserit correptus se jam cessaturum, nec ulterius exacturum, placuit ei veniam tribui. Si verò in iniquitate duraverit, ab Ecclesiâ se sciat esse projiciendum.* Et prima Synodus Arelatensis: *De Ministris, qui fœnerantur, placuit eos juxta formam divinitus datam à communione abstinere.* Et Laodicena: *Non oportet hominem sacratum fœnerari, & usuras, quæ dicuntur sesquialteræ, accipere.* Easdem sesquialteras, itemque centesimas omnibus generatim Clericis rigidissimè interdixit etiam generalis Synodus Nicæna. Sesquialterorum tam in humidis quam aridis frugibus usuras per solemnem Draciliano, Præfecti Prætorio vices apud Palæstinos agenti scriptam legem, non quidem justificarat, sed tamen impunes ambulare permiserat Constantinus Augustus. Eodemque libertatis pede per Romanam Rempublicam gradiebatur usura centesima. Hinc utramque quidem damnavit laudata Synodus, sed optimi Principis reverita legem, in solis Clericis punivit. Ejusmodi Canones possint adduci longè plurimi. Eodem morbo Leonis etiam noni tempora pessimè laborarunt, ideoque & ipse præsentem Canonem emisit.

Cap. 20. Cap. 12. Cap. 5.

CANON VIII.

NE quis Monachus vel Clericus à suo gradu apostataret.

Scholion.

HUjus Canonis causam edicit in sexto decimo ad Gislerium Auximanum Episcopum opusculo Sanctus Petrus Damiani, alloquens Maurum nescio cujus in Italia Civitatis Episcopum: *Ante hoc ferè biennium, dum in angusto Cellulæ meæ angulo latitarem, funestum quid & mœrore plenum ad me fama discurrente perlatum est. Videlicet quod nonnulli perditi homines post sathanam conversi, Monachi cum habitum sacrilega temeritate desererent, & per execrabilem Apostasiam ad sæcularem militiam denuo repedarent, qui nimirum in tam profundi criminis baratrum lapsi, tuis ad audendum exhortationibus incitari, tua ad persistendum dicebantur authoritate fulciri. Ferebaris enim dicere, quia nisi quis regulariter protractus, & per longa temporum spatia, sicut Monastica præcipit regula, sit probatus, si aliter aut propter ægritudinem, aut quolibet alio modo, ad Monachicum pervenerit habitum, liberam redeundi ad sæculum habeat facultatem. Super cujus rei capitulo tunc temporis brevem tibi Epistolam misisse me memini, & ut ab hac pestifera doctrina cessares, debita humilitate suggessi. Nuper autem apud Auximum constitutus, à pluribus didici, quia in tua adhuc nihilominus intentione obstinatissimè perseveras, & contra divinæ legis authoritatem, contra Ecclesiasticæ consuetudinis normam, eadem dogmatizare non cessas.* Quidam ut lethalem morbum aut aliud quodvis mortis aut gravis mali periculum evadant, Monachatum Deo promittunt, promissumque posteà suscipiunt: & hisce solis, utpotè rem arduam non plena libertate aggressis, sæculi regressum volebat Maurus licere. Proindè quidquid in illum declamavit Sanctus Petrus Damiani, declamavit & in quosdam nostri sæculi morales Theologos, qui licèt non istiusmodi professionis, tamen similium faciendarum professionum vota ex frivolis fundamentis asserunt non esse reservata Sedi Apostolicæ, ideoque per Episcopos posse commutari. Ejusmodi vota & professiones esse pleni valoris ostendit horrenda mors Alberti Comitis Viromandensis, relata per Baldricum Tornacensem Episcopum in Chronico Ecclesiæ Cameracensis. Lib. 3. cap. 23.

Aliam frequentis Monachalis Apostasiæ ansam producit in suis Annalibus Witichindus Corbejensis in Germania Monachus: *Gravis persecutio Monachis oritur in diebus illis, affirmantibus quibusdam Pontificibus, meliùs arbitrari paucos vita claros, quam plures negligentes esse in Monasteriis oportere, obliti, nisi fallor, sententiæ Patris familias, prohibentis servos Zizania colligere, sed utraque crescere oportere, Zizania & triticum usque ad messem. Quo factum est, ut plures propriæ infirmitatis conscii, deposito habitu & relictis Monasteriis, grave onus Sacerdotum devitarint. Fuerunt autem quidam, qui Summum Pontificem Fredericum, Archiepiscopum Moguntinum, hoc non purè, sed fictè fecisse arbitrati sunt, quatenùs venerabilem virum, Regique fidelissimum, Fuldensem Abbatem Ademarum quoquo modo dehonestaret. Ipse enim erat vir magnæ prudentiæ atque industriæ.* Læsæ Majestatis reus apud Othonem primum Imperatorem actus, suspensus à Pontificali officio, & dicto Abbati traditus in custodiam fuerat dictus Fredericus, ideoque restitutus, omnem Sancti Benedicti Ordinem, qui tunc solus erat in Germania, vexatum voluit ex istius rei odio, atque eliminatum. Facta hæc sunt ad decimi sæculi medium, centum ferè annis ante Leonis nostri Papatum. Verùm exindè nata Apostatandi libertas non statim extincta fuit, sed acceptis hinc indè fomentis ad præsentem usque Synodum propagata. Et quidem uti tunc apud Monachos prava quorundam Episcoporum doctrina, ita inter Clericos bellandi & ducendæ uxoris licentia, ideoque plurima Apostatandi occasio grassabatur. Adversum istas fœditates processit præsens Canon.

CANON

CANON IX.

NE quis aliquibus sacri Ordinis iter agentibus violentiam ullam inferre auderet.

SCHOLION.

BEllum, pessimam lapsi humani generis pœnam, & calamitatem, indicere ac gerere solis supremis Principibus indulget jus gentium: Verùm plures Barbari illo noluerunt ligari. Privata enim ob privatas injurias bella sunt antiquissima ipsorum crudelitas, de qua Cornelius Tacitus in libello de moribus Germanorum: *Suscipere tam inimicitias, seu Patris seu propinqui, quam amicitias necesse est.* Ad quem locum rectè in notis super decimam septimam Marculphi Monachi formulam scribit Hieronymus Bignonius: *Omnibus Germanicis gentibus, quæ Gallias insederunt, mos erat, privatas inimicitias armis prosequi, quæ prava consuetudo adeò invaluit, ut nec Principis Imperio, nec legum authoritate per sexcentos fermè annos aboleri potuerit. Quin imò legibus id non prohibebatur, sed nimia licentia certis finibus coercita erat.* Eandem Barbariem etiam in Africa viguisse ostendit idem Tacitus in quarto libro Historiarum. Et hinc Christianis posteà temporibus existimo processisse, quæ aliud non fuit quam bella privata, Barbariem Circum-cellionum. Viguisse etiam in Ponto, ac à Sancto Gregorio Thaumaturgo exstinctam fuisse, aut certè insigniter frœnatam, in ejus vita demonstrat Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Frater illic in fratrem ex subditis ducebat exercitum, & de paterna hæreditate armati decertabant. Etiam suam nescio quam domum à quopiam duro & agresti homine ob defuncti famuli prætensum debitum fuisse privato bello invasam & expilatam, queritur apud Provinciæ Præfectum Candidianum Sanctus Basilius Magnus, castigari expostulat violentiam, & adjungit: *Sufficiet nobis ea vindictæ mensura, ut per carceralis custodiæ lictorem captus brevi tempore in carcere detineatur.* Queritur citra præmissam accusationem, citra omnem petitionem, citra denegatam justitiam, & citra ullas violentæ coactionis minas esse sibi illatum istud bellum, ideoque sub istis conditionibus gestum aut gerendum videtur non damnare. Et hinc de hodiernis etiam Ponto vicinis Georgianis scribit in opere de Armenis cum Romana Ecclesia uniendis Clemens Galanus: *Licitum est cuique de hoste vindictam sumere. Unde fit ut semper à fortiori & validiori stet victoria. Porrò vindicta sic sumitur, ut si læsus inimici personam offendere nequeat, bona illius aggrediatur. Hinc vastantur prædia, præscinduntur arbores, maximè vites, incenduntur domus, ac passim interfecti boves atque sues inimici in publicas epulas amicis & consanguineis apponuntur.* Eandem Barbariem vigere affirmat, licèt non apud plebejos, quorum causas Princeps dirimit, tamen apud Colchorum Primates: *Si lis aut contentio inter ipsos oriatur Primates, dummodò alter eorum non provocet ad Principem, nequit is illi dirimendæ se immiscere, sed ipsimet armatis subditorum suorum agminibus adversus invicem irrumpentes, litem non judicio quidem, sed ferro decidunt. Vastant sibi agros ac segetes, armenta diripiunt, excidunt vineas, domos incendunt, plena vino dolia perfringunt, ut semper non causa cadat nisi imbecillior, nec alter vincat, nisi causa deserta.* Etiam Simeonis ac Levi pro Dinæ sororis suæ injuria in Sichimitas irruptio fuit privatum bellum: quod utique didicerant à Mesopotamiis, aut certè à Chananæis. Hinc enim & simile bellum sibi metuens Patriarcha Jacob, ex divina jussione statim mutavit peregrinationis locum.

[Marginal notes, left column: Cap. 21. (beside "tus in libello de moribus Germanorum"); Cap. 50. (beside "chi formulam scribit Hieronymus Bignonius"); Epist. 173. (beside "Præfectum Candidianum Sanctus Basilius Magnus"); Fol. 135. (beside "sia uniendis Clemens Galanus"); Fol. 162. (beside "tur Primates, dummodò alter eorum")]

Et hanc Barbariem plures etiam post assumptam Christi Domini pacificam legem non deposuerunt. Lucet ex Athalarici Gothorum in Italia Regis apud Aurelium Cassiodorum Edicto: *Humano generi noxiam pervasionem, sub qua nec dici potest civitas nec haberi, severitate legum & nostra indignatione damnamus, statuentes ut Sanctio divi Valentiniani adversum eos diu pessimè neglecta consurgat, qui prœdia urbana vel rustica, despecto juris ordine, per se suosque præsumpserint, expulso possessore, violenter intrare, nec aliquid de ejus districtione, detestabili volumus temperatione mitigari, insuper addentes, ut siquis ingenuorum ad satisfaciendum legi superius definitæ idoneus non habetur, deportationis protinus subjaceat ultioni.* Barbariem Rex Barbarus horrendè castigat. Loquitur ex Theodorici Regis Edicto, cujus variis capitulis varia istiusmodi violentia rigidissimè damnatur. Etiam in Visegothorum apud Hispanos regnantium legali codice exstat titulus de invasionibus & direptionibus, utique per bella privata. Etiam illic rigidissimè damnantur.

Quod nec Clericalis Ordo, imò nec Episcopalis apex Barbariem apud Francos deposuerit, lucet ex quarta Synodo Aurelianensi: *Ut servis Ecclesiæ vel Sacerdotum prædas & captivitates exercere non liceat, quia iniquum est, ut quorum Domini redemptionis præstare solent suffragium, per servorum excessum disciplina Ecclesiastica maculetur.* Quem exlegem furorem in suis etiam Episcopis damnat undecima Synodus Toletana. Etiam Andegavensis sub Leonis magni Pontificatu celebrata statuit: *Ut à violentia & pervasionis crimine abstineatur.* Quod ipsum secunda Lugdunensis confirmat, adjungitque prima Cabilonensis: *Ut nullus ante audientiam res quarumlibet Ecclesiarum invadere vel auferre præsumat. Quod qui fecerit, ut necator pauperum habeatur.* Solas Ecclesiarum res vetat invadi bello privato, mandans sola audientia seu legitimo judicio repeti ac recuperari. Nempe malum adeò invaluerat, ut talia inter Laicos bella sine fructu fuissent interdicta. Eorum plura videre possis apud Sanctum Gregorium Turonensem. Etiam apud Anglos viguisse ostendit Ine Regis lex: *Fures nominamus ad septem homines vel octo, Holp, id est, cohortem seu satellites usque ad viginti quinque; deinceps est Here, id est, exercitus.* Omne istud facinus punit, mitissimè autem exercitum, quod nempe aliquo

[Marginal notes, right column: Lib. 9. Ep. 18. (beside "apud Aurelium Cassiodorum Edicto"); Cap. 23. (beside "disciplina Ecclesiastica maculetur"); Cap. 5. (beside "nis magni Pontificatu"); Cap. 6. (beside "Quod qui fecerit"); Cap. 15. (beside "Omne istud facinus punit")]

aliquo justitiæ fuco vestiretur.

Post Caroli Martelli tempora, pestis omnem modum excessit apud Francos. Exindè etiam Episcopi, Abbates, & Clerici, non tantum per Ecclesiasticæ familiæ servos, sed & propriis manibus, uti publica sub Rege, ita & privata per semetipsos bella inceperunt exercere. Et hinc in edito ad undecimum sui Regni annum capitulari statuit Carolus Magnus: *De itinerantibus, qui ad Placitum aut alubi pergunt, ut eos cùm collecta nemo sit ausus adsalire, & nemo alterius herbam defensionis tempore tollere præsumat, nisi in hostem* Publicum *pergat, aut Missus noster sit. Et qui aliter facere præsumpserit, emendet.* Turbulenti privatorum bellorum gestores non solum quosvis obvios etiam ad Comitum aut Ducum Placita seu judicia itinerantes, more Latronum spoliabant, sed & Regiorum militum sibi arrogabant jura, alienorum prædiorum herbas & gramina invadentes. Hinc privata ista bella auferenda desperans Rex Carolus, istas saltem violentias castravit. Et pergit: *Si quis pro Faida pretium recipere non vult, tunc ad nos sit transmissus, & nos eum dirigemus, ubi damnum minimè facere possit. Simili modo & qui pro Faida pretium solvere noluerit, nec justitiam exinde facere, in tali loco eum mittere volumus, ut pro eodem majus damnum non crescat.* Faida idem est quod inimicitia seu illata injuria; Eam pecunia componi mandat Carolus, & quamvis componere nolentem partem minatur deportare in locum adeò remotum, ut istic non possit malefacere, seu privata bella suscitare. Bella ista vidit non nisi indirectè eliminanda. Nec generosior fuit in edito ad decimum tertium Imperii annum Capitulari:

Cap. 18. *Inquiratur diligenter de Faidiosis*, seu inimicitias habentibus *hominibus, qui solent incongruas commotiones*, seu privata bella *facere, tam in Dominicis diebus, quam & aliis solemnitatibus, sicut & in feriaticis diebus. Hoc omninò prohibendum est, ne facere præsumant.* Commotiones istas solis Dominicis ac festivis diebus interdicit. Ejus filius & successor Ludovicus Pius in tertio suo Capitulari aliquid addidit: *Postquam Comes & Pagenses de qualibet expeditione hostili reversi fuerint, ex eo die super quadraginta noctes sit bannus recisus, quod lingua Theotisca Scaftlegi, id est, armorum depositio vocatur.* Pagenses ex publico bello lassos gaudere vult quadraginta dierum requie, & privatis bellis non inquietari.

Tit. 7. Cap. 13.

Semiplena medicina vulnus adauget. Hinc privata bella adeò turbarunt Franciam, ut laudato Imperatori Ludovico adversus nimis frequentem & temerariam Christiani sanguinis effusionem sexta Parisiensis Synodus fuerit coacta supplicare. Omne & civile & criminale judicium affirmat ex Divino & Apostolico jure spectare ad solum Principem, & pergit: *Nescimus qua pernoxia adinventione à nonnullis usurpatum est, ut hi qui nullo Ministerio fulciuntur, propter sua odia & diversissimas voluntates pessimas indebitum sibi usurpant in vindicandis proximis, & interficiendis hominibus vindictæ ministerium, & quod Rex saltem in uno exercere debuerat propter terrorem multorum, ipsi impudenter in multis perpetrare non metuunt propter odium, & putant sibi licere ob inimicitiarum vindictas, quod nolunt ut Rex faciat propter Dei vindictam.* Certè Ludovicus videtur malo non obviasse. Etenim Tullensis apud Tuziacum sub ejus filio Carolo Calvo habita Synodus rigidè quidem damnat & punit incendia, stupra, cædes, homicidia, rerum Ecclesiasticarum rapinas, aliaque bellis privatis accidentia crimina, nequaquam tamen ista ipsa bella. Etiam Isaac Lingonensis Episcopus, vir generosus & doctus, aliud non præsumpsit, quam suo Capitulari inserere factas Ludovico preces à laudata Synodo Parisiensi. Aliud item non fecit celebrata sub Stephani quinti Papatu Synodus Metensis.

Lib. 3. c. 17.

Cap. 4.

Post exstinctum Caroli Magni genus, & in Formosum Pontificem patrata scandala, Barbaries adeò invaluit, ut à Patre suo Sergio, adversus nescio quem propinquum suum litigante de quodam prato, reluctante conscientia pugnare compulsus fuerit sanctus tunc juvenis, & sanctior posteà Abbas Romualdus, de quo Sanctus Petrus Damiani. *Romualdus, licet perempto propinquo nullum vulnus inflixerit, quia tamen interfuit, pœnitentiam tanti reatus accepit, moxque ad Classense Monasterium beati Apollinaris, more Homicidarum diebus quadraginta permansurus in luctibus, properavit.* Temporum istorum miseria possit plurimis exemplis demonstrari.

Barbariem istam proscribere cœpit Imperator Conrardus Salicus, de quo magnum Belgii Chronicon: *Multas ille leges condidit, & pacem in terris conservare cupiens, statuit ut quicumque Principum infringeret pacem, capite plecteretur.* Legem adeò constanter executus est, ut ejus prævaricator Lupoldus Comes fuerit coactus fugere in solitudinem. Addit ad undecimi sæculi annum quadragesimum primum Glaber Rudolphus: *Obiit Conrardus Imperator. Cui successit in Regnum Henricus tertius Filius ipsius, jam ab eodem Patre constitutus Rex. Contigit verò ipso in tempore, inspirante Divina gratia, primitus in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per universum Galliarum territorium, firmari pactum propter timorem Dei pariter & amorem. Taliter ut nemo mortalium à feriæ quartæ vespere usque ad secundam feriam incipiente luce, ausu temerario præsumeret quippiam alicui hominum per vim auferre, neque ultionis vindictam à quocumque inimico exigere, nec etiam à fidejussore vadimonium sumere. Quod si ab aliquo fieri contigisset contra hoc decretum publicum, aut de vita componeret, aut à Christianorum consortio expulsus Patria pelleretur. Hoc insper placuit universis, veluti vulgò dicitur, ut tregua Domini vocaretur. Quæ videlicet non humanis solum fulta præsidiis, verùm etiam multoties Divinis suffragata terroribus. Nam plerique vesani audaci temeritate præscriptum pactum non timuere transgredi, in quibus aut Divina vindex ira, seu humanus gladius ultor exstitit. Et hoc passim tam frequenter contigit, ut præ sui multitudine singulatim non queant annotari. Et hoc satis justè. Nam sicut dies Dominicus propter Dominicam Resurrectionem venerabilis habetur, & octavus cognominatur, ita quintus, sextus, & septimus ob Dominicæ cœnæ & ejusdem Passionis reverentiam debent ab iniquis actionibus esse feriati. Contigit enim,*

F. 102.

Lib. 5. c. 1.

enim, ut dum penè, sicut diximus, per totas Gallias hoc statutum firmiter custodiretur, Neustriæ gens illud suscipere recusaret. Erat enim hujus rei occasio dissidium superbissimi litigii, quod ortum fuerat inter Galliæ Regem Henricum, filium Roberti, & filios Odonis defuncti Regis, *qui vicissim incendiis bella miscentes intestina, sibimet damna inferentes non modica, plurimas suorum strages dederunt. Deinde quoque occulto Dei judicio cœpit desævire in ipsorum plebibus Divina ultio. Consumpsit enim quidam mortifer ardor multos tam de magnatibus quam de mediocribus atque infirmis populi, quosdam verò truncatis membrorum partibus reservavit ad futurorum exemplum. Tunc etiam penè gens totius orbis sustinuit penuriam pro raritate vini & tritici.* Istam penuriam ait fuisse ansam, ex qua plurimæ per omnem Galliam fuerint celebratæ Synodi, laudatam Dei treguam stabilientes, ac statuentes: *Ut viri utriusque conditionis, cujuscumque antea fuissent rei obnoxii, absque formidine procederent armis vacui. Prædo namque aut invasor alterius facultatis, legum districtione arctatus, vel donis facultatum, seu pœnis corporis acerrimè mulctaretur.*
Lib. 4. c. 5. *Locis nihilominus sacris omnium Ecclesiarum honor & reverentia talis exhiberetur, ut si quis ad ea cujuscumque culpæ obnoxius confugium faceret, illæsus evaderet, nisi solummodo ille, qui pactum prædictæ pacis violasset. Hic tamen captus ad Altare præstitutam mulctam lueret. Clericis similiter omnibus, Monachis, & Sanctimonialibus, & si quis cum eis per regionem pergeret, nullam vim ab aliquo pateretur.*

Inter Neustriæ gentes etiam nos Belgæ sumus, istiusque sanctissimi pacti refutandi Auctor fuit Gerardus primus Cameracensis Episcopus, ea de causa laudatus in suæ Ecclesiæ Chronico à Baldrico Episcopo Tornacensi. Burgundi, per Glabrum Rudolphum laudati, Episcopi Aquitanicum istud treguæ pactum non receperunt tantum, sed & *commune Decretum fecerunt, ut tam*
Lib. 3. c. 27. *sese, quam omnes homines sub Sacramento constringerent, pacem & justitiam servaturos.* A Beraldo Suessuonensi & Walleramo Belluacensi Episcopis & Decretum & juramentum istud recipere suasus Gerardus persuaderi non potuit, & Baldricus edicit causam: *Gerardus altius causas advertens, procul renuere æstimavit, cunctisque perniciosum ac impossibile consilium intelligens, nullum assensum porrexit. Hoc enim, non tam impossibile quam incongruum videri respondit, si quod Regalis juris est, sibi vindicari præsumerent. Hoc etiam modo statum sanctæ Ecclesiæ confundi, quæ geminis personis, Regali scilicet ac Sacerdotali, administrari præcipitur. Huic enim orare, illi verò pugnare tribuitur. Igitur Regum esse, seditiones virtute compescere, bella sedare, pacis commercia dilatare, Episcoporum verò Reges, ut viriliter pro salute Patriæ pugnent, monere, ut vincant orare. Hoc ergo Decretum periculosum esse omnibus. Omnes videlicet aut jurare, aut Anathemati subjacere. Omnes enim peccato communi involvi, si commento hujusmodi uterentur.* Rei exordia altius repetit in alio infrà capite, ac pergit: *Istiusmodi Decretum à Franciæ Episcopis datum est servari subjectis sibi populis. Unus eorum cœlitus sibi delatas dixit esse*
Cap. 52. *litteras, quæ pacem monerent renovandam in terra. Quam rem mandavit cæteris, & hæc tradenda dedit populis. Arma quisquam non ferret, direpta non repeteret, sui sanguinis vel cujuslibet proximi ultor minimè existens, percussoribus cogeretur indulgere.* Addebat cœlestis Epistola diem Dominicam deinceps sanctius colendam, Feriam sextam jejunandam in pane & aqua, Sabbatho abstinendum à carne & pinguedine, omnesque ad hæc servanda adstringendos juramento. Ea servantes liberabat ab omni alio satisfactionis opere, & promittebat vitam æternam. Epistolam istam fabulis adnumerabat Gerardus, & bella privata ac Dei treguam existimabat esse res merè civiles, ideoque non ad Episcopos, sed privativè ad Reges pertinere. Addidit & juramentum istud esse nimis periculosum. Attamen & à suis Coepiscopis de publicę pacis obice increpatus, & à Leduino & Rottrico Abbatibus per preces importunas coactus, tandem consensit. Quem ejus consensum Baldricus omninò improbat: *Quod ante reclamabat, posteà probavit eventus. Vix enim paucissimi crimen perjurii evaserunt.* Baldricus enim putatur fuisse Gerardi Secretarius, ideoque ejus acta constanter defendisse. Aliam, quæ Gerardum ad refutandam istam Epistolam & Francorum Episcoporum Synodalia Decreta improbanda permovit, causam adducit Sigebertus Gemblacensis: *Gerardus Cameracensis Episcopus solus Lotharienfium appendebat ad Parochiam Francorum.* Hannonia semper fuit è Lotharingi Ducatus Comitatibus, ideoque & Cameracensis Episcopus quidem semper ad Gallicanam Remensis Metropolitæ Synodum, non tamen ad Francici Regis, sed ad Curiam spectavit Germanici Imperatoris. A Francorum politicis Regulis aversus adeò fuit Gerardus, ut Walterum civitatis Cameracensis Castellanum sibi profiteri jusserit in hanc formam: *Postpositis Carlensibus Costumiis, talem honorem tibi observabo, qualem Lotharienses milites Dominis suis & Episcopis.* Cap. 40. Etiam Carlensis Ecclesiæ ritus uti indisciplinatos Gerardus fuit aversatus. Hinc enim à Remensi quidem Archiepiscopo, ne Metropolitanæ suæ sedi faceret injuriam, attamen non juxta illos, sed juxta Lotharienses ritus voluisse in Episcopum consecrari, & fuisse consecratum testatur idem Baldricus. Ritus & mortes Carlenses sunt ritus & mores Gallicanæ Ecclesiæ, introducti à Carolo Magno. Eodem igitur ex fundamento statutam etiam à Gallicana Ecclesia pacem Gerardus admittere noluit & probare.

An ista cœlestis Epistola fuerit authentica, quis dicat? Similia, duodecim comprehensa capitulis, quorum unum mandabat sacrilega Clericorum conjugia eliminari, Archangeli Gabrielis monita Ludovico Pio Imperatori olim attulit Einardus Abbas, istumque ob horum contemptum in Purgatoriis tormentis dudum fuisse cruciatum, scribunt Sigebertus Gemblacensis, & Fuldenses Francorum Annales. Et de Petro Eremita, omnem Europam ad sacrum pro Terra An. 875. sancta bellum animante, scribit in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus: *Protulit Epistolam, quam de cœlo affirmavit allatam, in qua conti-*

Lib. 1. c. 31. *continebatur scriptum, quia impleta sunt tempora nationum, & liberanda esset civitas, quæ calcabatur à gentibus*. Verùm Guilielmus Tyriorum Metropolita, Albertus Canonicus Aquensis, & Cardinalis Jacobus de Vitriaco, qui Petri Eremitæ prædicationem accuratè descripserunt, istius Epistolæ non meminerunt. Et ad Domini annum nonum post millesimum centesimum scribit Matthæus Parisiensis: *Celebris habebatur Epistola, quæ dicebatur cœlitus missa in manus cujusdam Prælati, dum Missam celebraret, ad temperandas Romanorum enormitates, quæ in dies succreverunt*. Et ad octogesimum primum ejusdem sæculi annum Gervasius Monachus Cantuariensis: *Mulier quædam Prophetissa, sed & prodigiosa, de Guasconia Romam veniens, Alexandro Papæ tertio litteras sibi à Deo missas porrexit, in quibus quædam futura prodigia legebantur. Hæc cum mira diceret, Prælatis Ecclesiæ festinum imminere dicebat periculum. Hæc in oculis Domini Papæ & Curiæ Romanæ in tantum exstitit admirabilis, ut in Papæ Palatio recumbere diceretur. Nam à quarta feria usque ad sabbathum omni hebdomada indesinenter dormiebat. Loquebatur dormiens aliquid spirituale labiis compressis*. Hæc se scribere asserit ex ore testis probati & oculati. Ad Domini annum millesimum ducentesimum pergit Matthæus Parisiensis: *Epistola de cœlo veniens in Hierusalem, appensa est super Altare Sancti Simeonis in Golgotha, ubi crucifixus est Christus pro redemptione mundi, quam homines per tres dies & totidem noctes ex alto dependentem adspicientes, corruerunt in terram, rogantes Domini misericordiam, ut ipse eis dignaretur suam ostendere voluntatem*. Tandem in Patriarchæ orantis manus ait delatam Epistolam, ab ipso missam ad Romanum Pontificem Innocentium tertium, probatam ab eodem, ac ejus ubique publicationem fuisse commissam Eustachio Abbati Ordinis Cistertiensis, socio admirabilis Fulconis, Presbyteri ac Prophetæ Parisiensis. Diei Dominicæ cultum Epistola sub gravissimis pœnis imperabat. Et magnum Belgii Chronicon ad Honorii tertii Pontificis tempora affirmat cuidam Monacho Jacobo, viro Religioso & simplici, Missam celebranti, ad Canonis verba, *Supplices te rogamus*, apparuisse lucidam nebulam, & adjungit: *Exivit manus de nebula, & extendens se super Corporale scripsit multa ad correptionem humani generis depravati. Et in quatuor apparuit Missis, diversam in qualibet Prophetiam scribens*. Infrà flagellantium errores enumerat idem Chronicon, aitque hunc fuisse primum: *Dici sectam eorum fratres flagellatores, seu crucis fratres, & originem ex quibusdam scripturis per sanctos Angelos super Altare sancti Petri Romæ delatis circa annum Nativitatis Christi millesimum trecentesimum quadragesimum octavum habere*. Cujus Epistolæ meminit etiam Albertus Argentinensis. Guilielmus Malmesberiensis meminit etiam infernalis Epistolæ. Scribit duos amicos Clericos, ut prior moriens superstiti appareret, fuisse invicem stipulatos, additque de primo mortuo, æternaliter damnato, & juxta pactum apparente: *Manum expandit tetris notis inscriptam, in quibus sathanas, & omne inferorum satellitium gratias Ecclesiastico cætui de Tartaro emittebant, quod cum ipsi in nullo suis voluptatibus deessent, tum tantum subditarum animarum numerum paterentur ad inferna descendere prædicationis incuria, quantum numquam retroacta viderunt sæcula*. Et scriptura ista non fuit inefficax. Ejus enim lector Clericus omnia sua in egenos & Ecclesias distribuit, & apud Sanctum Melanum Redonensem est in Sanctum Monachum transformatus. Omnes ejusmodi Epistolas ego nec probare velim, nec improbare. Discernendorum spirituum gratia est opus. Quidquid sit, præsens adversus privata bella cœlestis Epistola optimum opus est operata: Et in Gallia per Episcopos, & in Germania per Conrardum Imperatorem. Treguæ hujus prædicationem ab Episcopis fuisse venerabili Richardo, Sancti Vitoni apud Virdunum Abbati delegatam, immisso in contumaces sacro igne, & multis in ipso sanando miraculis firmatam, ideoque tandem à duro Neustriæ populo admissam, pluribus scribit Hugo Abbas Flaviniacensis. Licèt bella ista non plenè exstinxerit, moderata tamen est, ac insigniter castravit Epistola, ad tres in hebdomadam dies restringens, ac per quatuor mandans esse generalem ubique quoad omnes & omnia pacem, seu Dei treguam: Mandans item bellorum istorum occasione aut prætextu Ecclesias, ad ejus asylum confugas, itinerantes Clericos, Monachos, aut Moniales non spoliari aux vexari. Pacis hujus violationem adeò aversatæ sunt laudatæ Francorum Synodi, ut ejus reos ab Ecclesiastico asylo projecerint. Eosdem nullo die, nulloque loco à privatorum bellorum injuriis voluere tutos. Et hocce Clericorum, Monachorum, ac Sanctimonialium privilegium præsenti Canone confirmat adversus Gerardi Cameracensis Episcopi, & quorumdam illi adhærentium recalcitrationem Leo Nonus. Hæc Synodus habita est anno Domini millesimo quadragesimo nono, quo ipso obiisse dicitur Gerardus. Alberici tamen Chronicon obiisse vult istius sæculi anno quinquagesimo primo. Hinc an Synodo ille adfuerit ignoramus. Quidquid sit, certum est Canonem à Cameracensi Ecclesia fuisse amissum.

CANON X.

NE quis pauperes homines rapinis vel captionibus vexaret.

SCHOLION.

PAuperes non solùm Ecclesia, seu Episcopi, sed & pii Reges in sua singulari protectione semper habuerunt. Et hinc de Chilperico Francorum Rege, novo sui temporis Herode aut Nerone, scribit in Francorum Historia
Lib. 6. c. 46. Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: *Causas pauperum exosas habebat*. Eorum qui pauperes opprimunt, dona à Sacerdotibus non recipi
Cap. 24. mandat quarta Synodus Carthaginensis. Eos in speciali Episcoporum protectione ponit, ipsorum oppressores compesci ab eis, puniri, & ad Regem deferri mandat quarta Synodus Toletana.
Cap. 32. Et de Mercatoribus ad Julianum Orientis Comitem scribunt Valentinianus & Valens Augusti:
Lib. 1. tit. 4. c. 1. *Ne modum mercandi videantur excedere Christiani, quibus verus cultus est adjuvare pauperes, & positos in necessitate, provideant Episcopi*. Legem piissimam codici suo inseruit Imperator Justinianus. Et Apostolicum Ecclesiæ Canonem, qui Clericum & Monachum sæcularibus negotiis vetat implicari, ad pauperum & quarumvis miserabilium personarum negotia deinceps non extendi sanxit Synodus Chalcedonensis. Quæ omnia Gallicanæ, tam sub Merovingiis Regibus, quam sub Carolo Magno ac ejus posteris celebratæ, Synodi insigniter ac frequenter confirmarunt. Et hinc nescio quem Galliæ Comitem, qui ad Sanctum Jacobum Apostolum in Hispanias peregrinari ex pietate voverat, ab isto itine-
Epist. 59 re rectè dehortatur Sanctus Hildebertus Turonensis Archiepiscopus, affirmans illum ad pauperes, quibus pii Reges suo etiam sanguine quandoque emerunt quietem, audiendos & tuendos obligati, ideoque ejus votum non esse de meliori bono, id est, non esse votum. Certè pauperes omnes in speciali sua protectione posuit Carolus Magnus, & ad judicandas ipsorum causas uno per omnem hebdomadam die Ludovicus Pius se publicè exposuit. Quæ pietas singularissimè semper viguit in Ecclesia Romana. Et hinc non solùm itinerantes, sed quosvis pauperes bellorum privatorum rapinis & capturis vexari sub violatæ pacis reatu vetuit hic Leo nonus.

Hi sunt Canones, ex quorum reverentia Guilielmus Angliæ Conquæstor Rex *fuit tantus pacis*
A. 1088. *auctor, quod puella auro onusta Regnum Angliæ pertransire posset impunè*. Ita scribit Radulphus de Diceto. Quod ipsum affirmat Joannes Brompto- A. 1077.
nus, rectè addens id in Regno, quod recenter armorum vi mutarat Dominum, fuisse admirandum. Nec solùm Clericos, sed omnes Scholares, ipsorumque res & possessiones Guilielmus ubique jussit plena Ecclesiæ & Dei pace gaudere. Gallicanæ Synodi à quartæ vespera usque ad sequentis secundæ feriæ auroram jusserunt esse pacem. Hoc statutum Guilielmus cum Regni sui Episcopis & Proceribus aliter concepit. Pacem servari sanxit ab Adventu Domini usque ad Epiphaniæ Octavam, à Septuagesima usque ad Octavam Paschæ, ab Ascensione Domini usque ad Octavam Pentecostes, omnibus jejuniis quatuor Temporum, omni Sabbatho ab hora nona usque ab feriam secundam, omnibus Vigiliis ac Festis Beatæ Virginis & quorumvis Sanctorum: etiam in propriis pagorum Festis, & in Dedicatione cujuscumque Ecclesiæ. Ea gaudere jussit omnes ad Sancti alicujus festivitatem, causa orationis ad quamvis Ecclesiam, ad Basilicæ Dedicationem, ad Synodum, ad Capitulum, ad accipiendam vel petendam excommunicationis absolutionem euntes aut redeuntes: Item omnes ad Ecclesiæ aut Sacerdotalis domus asylum confugientes. Pauperum non meminit. Adjunxit: *Si quis pacem Ecclesiæ violenter infregerit, Episcoporum est justitia*. Episcopo recalcitrantes jussit sibi deferri citandos, puniendos, aut certè utlagandos, id est, extra Regiam protectionem abjiciendos, de quibus pergit: *Si posteà repertus fuerit, & teneri possit, vivus Regi reddetur, vel caput ejus, si se defenderit. Lupinum enim gerit caput à die utlagationis suæ*. Quid apud Anglos fuerit utlagium seu utlagatio, exponit in suo Glossario Guilielmus Somnerus: *Utlagium est delictum auctorem reddens exlegem*, seu ab omni legis ac Regiæ protectionis patrocinio excludens. Pacis violatores, qui & ab Episcopo decretam pœnam explere, & citari ad Regis judicium comparere detrectabant, Guilielmus exlagabat, eisque imponebat lupinum caput, id est, omnibus faciebat potestatem eos quasi lupos impunè capiendi, immò &, si se defenderent, trucidandi. Ita admirandam illam suo Regno dedit pacem. Laudatas ejus leges latiùs exponit Henricus de Knyghton Ca- L. 2. c. 4.
nonicus Leicestrensis. Et hinc vides, quid apud Gregorii noni Decretales sit titulus de ... gua & pace.

CANON

CANON XI.

NE quis incæstuosæ conjunctioni se copularet.

SCHOLION.

INter corruptæ olim Christianitatis vitia semper fuerunt incæstuosa conjugia. Non solius, qui eversam apud nos disciplinam reparare cœpit, Sancti Martyris Bonifacii, sed & Leonis quarti Pontificis, Nicolai primi, Hincmari Metropolitæ Remensis, Isaaci Lingonensis Episcopi, aliorumque id genus Patrum plurimos adversum illa habemus Canones & querelas. Ausciensis Provinciæ Populum fuisse iniquitate plenum scribit ad Aiaradum ipsorum Metropolitam Joannes octavus Pontifex, & adjungit causam: *Nulla generis consanguinitate custodita, nulla propinquitatis parentela observata, unusquisque suam propinquam, in quocumque fuerit gradu, accipit uxorem, atque incæsto & nefario se conjugio copulat.* Quin & perniciosissimam sectam, quæ cuique ad sui sanguinis propinquas accedere permitteret, eodem tempore viguisse apud Anglos, in Remensis Ecclesiæ Historia asserit Flodoardus. Et de Roberto Francorum Rege circa præsentis Synodi tempora ad Desiderium Cassinensis Monasterii Abbatem scribit Sanctus Petrus Damiani: *Robertus Galliarum Rex, avus istius Philippi, qui in paterni juris Sceptra successit, propinquam sibi copulavit uxorem, ex qua suscepit filium, Anserinum per omnia collum & caput habentem. Quos etiam, virum scilicet & uxorem, omnes fere Galliarum Episcopi communi simul excommunicaverunt sententia. Cujus Sacerdotalis Edicti tantus omnem undique populum terror invasit, ut ab ejus universi societate recederent, nec præter duos sibi servulos ad necessarii victus obsequium remanerent, qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat vel bibebat, percepto cibo abominabilia judicantes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coarctatus angustiis, ad sanum consilium rediit, divertit incæstum, initque legale conjugium.*

Ep. 60. L. 4. c. 5. L. 1. Ep. 15.

Eadem latiùs refert à Francisco du Chesne productum Franciæ Historiæ fragmentum: *Robertus Rex in uxorem sibi assumpsit matrem Odonis Comitis, Bertham nomine, qui eodem tempore puerulus erat. Illa autem commater ejusdem Regis fuerat. Idem namque Rex filium ipsius de sacro susceperat lavacro. Quod agnoscens Papa Gregorius sextus totam Franciam anathemate percussit. Porrò Rex amore ejusdem mulieris plus justo detentus, nequaquam eam dimittere voluit, donec omnipotens per se corrigere eundem Regem studuit. Dum enim de eodem Rege eadem mulier concepisset, credens se parituram filium peperit monstrum. Quæ res Regem perterruit, & librum repudii eidem mulieri dare compulit. Quo facto, absolvi cum toto suo meruit Regno.* Quomodo dimissa Bertha Romam ierit petitura Apostolicam dispensationem, & quo-

An. 997.

modo post ejus obtinendæ desperationem Rex Robertus tandem duxerit Constantiam, in suo Chronico edisserit Monachus Oderamnus. Etiam Episcopos omnes, qui pravo conjugio adsensum aut fomentum dederant, à Gregorio sexto fuisse Romam evocatos, & plenam istic egisse pœnitentiam, in litteris ad Roberti filium Henricum Regem scribit noster Leo nonus. Exstat Epistola in Decreto Sancti Ivonis. Etiam Heraclii Augusti infelix Imperium, ac fœdum Priapismi morbum fuisse incæstuosi cum nepte Martina conjugii pœnas affirmant passim Græci scriptores. Etiam Othonem primum Augustum, licet summum Ecclesiæ defensorem, quod Adelaidem spiritualem commatrem duxisset, à Guilielmo Moguntino Archiepiscopo, proprio suo filio, excommunicatum, & recalcitrantem fuisse evocatum ad Divinum Tribunal in diem Pentecostes, affirmat in laudatis litteris laudatus Petrus Damiani, & prosequitur: *Factum est ipso, qui dictus est, sacrosanctæ solemnitatis die, ut dum præfatus Augustus Imperialibus infulis redimitus, multorumque Pontificum choris, sive Procerum vallatus agminibus, missarum solemniis interesset, repentino super eum veniente judicio, repertus sit mortuus. Episcopus autem in Domino quieverat. Sic sic qui de incæsto conjugio contempsit inter homines judicari, ad Tribunal æterni judicis coactus est pertrahi, & qui subjectum sibi dedignatus est audire Pontificem, terribilem super se non potuit evadere Majestatem.* Ex Venerabilis Petri Ausarensis Episcopi fidissima relatione etiam ad Alexandrum secundum Pontificem scribit idem Petrus Damiani: *Quidam degener quidem moribus, sed majorum titulis insignitus, sui generis consanguineam nuptiali sibi fœdere copulavit. Quid plura? Prohibitus perstitit, excommunicatus adhæsit, totumque Ecclesiasticæ Censuræ vigorem, nugarum puerilium fabulas deputavit. Cui certè hoc ad Divinæ indignationis judicium contigit, ut panes de nuptialibus mensis in plateas ante canum ora projecti minimè tangerentur. Insuper, ò Divinæ animadversionis pavenda severitas! dum rigidus stat, dum præceptis se Sacerdotalibus non humiliat, qui vigilare sibimet ad salutem noluit, in cubiculo dormientem repentè de cælestibus irruens fulmen extinxit. Sic sic Divini furoris expertus est moriendo sententiam, qui vulneri suo, dum viveret, adhibere contempserat medicinam.* Ejusmodi exempla adduci possint plurima. Etiam sacri Canones incæstuosa conjugia, tanquam naturæ adulteria, rigidissimè semper punierunt. Ea esse bestialem morem & vitium, ideoque per bestialitatem intelligi, & sub isto nomine damnari ab Ancyrana Synodo affirmat, & capitali supplicio punienda censet in suo capitulari Isaac Episcopus Lingonensis. Eadem in Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris adulterio æquat Ma-

Lib. 9. c. 8. A. 1031. Lib. 1. Ep. 21. Tit. 4. c. 11. Cap. 67.

gnus Basilius. Et hisce cunctis permotus Leo nonus præsentem emisit Canonem. Quod tamen speratum fructum consecutus non fuerit, lucet ex laudato Petro Damiani, corruptos sui temporis mores deplorante in litteris ad Cardinales Episcopos: *In fœderandis conjugiis legitimus ordo confunditur, &, o nefas, ab eis in veritate Judaicè vivitur, qui superficie tenus Christiano vocabulo palliantur.* Et quia inter Magnates præsertim grassari consuevit pessima pestis, hinc ad Guilielmum Comitem Pictaviensem, eadem nuper maculatum, meritò scripsit Gregorius septimus: *Ex hoc nobilitas generis valde corrumpitur, cum proles de non legitima conjugii permixtione generatur.*

Lib. 2. Epist. 1.

Lib. 2. Epist. 3.

At inquies: Spiritualis inter Robertum Regem & Bertham Comitissam cognationis impedimentum erat juris dumtaxat positivi, cur igitur Gregorius sextus Pontifex & Gallicani Episcopi Regem excommunicarunt, ac omne Regnum suppofuerunt Ecclesiastico interdicto? Cur tanto cunctorum in omni Gallia elementorum motu fuit opus? Cur Apostolica & Episcopali authoritate impedimentum non dispensarunt? Respondeo hodiernam Matrimonialium dispensationum facilitatem tunc non fuisse. Nulla tunc, etiam Regia vel Augusta, licet in sexto dumtaxat aut septimo sanguinis vel affinitatis gradu, vel ignoranter contracta, longe minus contrahenda Matrimonia dispensabantur, sed cuncta dirimebantur juxta rigorem sacrorum Canonum. Ejusmodi dispensationes adeò tunc ignorabat Ecclesia, ut Francus quidam Roma redux, similem sibi datam asseverans à Gregorio tertio Pontifice, ac ejus vigore prætendens inire matrimonium, gravissimè scandalizarit omnem Galliam, & à nostro Apostolo Bonifacio, credere id recusante, consultus Zacharias Pontifex responderit: *Absit, ut Prædecessor noster hoc ita credatur præcepisse. Nec enim ab hac Apostolica sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum sive Canonum institutis reperiuntur.* Incæstuosos istos separari mandat ac puniri. Et de Fulberto Cameracensi Episcopo, incæstuosum Amalrici Comitis Hanoniensis cum Isaaci Cameracensis Comitis filia matrimonium dispensare nolente, sed omninò separante, scribit in ejusdem Ecclesiæ Chronico Baldricus Tornacensis Episcopus: *Quod parentes & amici molestè, sed & dolenter ferentes, modo minarum asperitate Episcopum perterrefaciunt, modo precibus & pretiosis muneribus conveniunt, quin etiam uberrimas hæreditates sanctæ Dei Ecclesiæ promittunt, ut sive eorum minis coactus, sive promissorum munerum affectatione in aliam sententiam flexus, disjunctos fortasse conjungeret, inconvulsosque amodo manere permitteret.* Verùm Fulbertus ad instar saxei montis permansit inconcussus. Etiam cum proprio suo Patre Othone Augusto dispensare noluisse Moguntinum Archiepiscopum Guilielmum, supra nobis dixit Sanctus Petrus Damiani. Et de Germaniæ Episcopis, Conrardum Salicum, cum sua secundi gradus affine conjugatum, eligere in Imperatorem parantibus, scribit in quarti sui libri præfatione Glaber Rudolphus: *Innotuerunt ei Pontifices, quid potissimum vellet, aut tale conjugium, quod manifestissimè sacræ auctoritati nimium repugnabat, tenere, seu eo dimisso coronam Imperii sumere. Qui protinus dimittendum promisit talis incæsti conjugium, seque parere diligentissimè illorum dictis, & obedire consiliis.* Quod verba dederit, & factus Imperator affinem non dimiserit, gravissimè à laudato Glabro damnatur. Et Mangiso Venetensi Episcopo, pro nescio quibus in vetito sanguinis gradu conjunctis, ut orationibus, jejuniis, hæreditatis ac eleemosynarum largitionibus redimere possent istud impedimentum, supplicanti reposuit Alexander secundus: *Nullam authoritatem comperimus, qua illis concederemus*, Exstat Epistola in Decreto Sancti Ivonis. Et ad duodecimi sæculi annum septuagesimum secundum scribit Godefridus Sancti Pantaleonis Monachus: *Henricus Saxonum Dux filiam Regis Angliæ duxit uxorem, repudiata priore, ob famam consanguinitatis.* Et Cardinalis Otho, Hostiensis Episcopus, Gregorii septimi in Germania Legatus, qui post ipsum fuit Papa Urbanus secundus, in Synodo Quintelburgensi pronunciavit adversus Imperatorem Hermannum: *Audiens ego, quod Rex vester legitimum non habeat conjugium, sed ex consanguinitate sociatum, judico inter eum & uxorem ejus fieri divortium.* Ita scribit in libro de conservanda Ecclesiæ unitate Venericus Episcopus Vercellensis. Et de Amalrico Hierosolymorum Rege, Agnetem Joscelini, Edessani Comitis filiam, quarto sibi gradu consanguineam, & duplici jam prole fœcundam, habente uxorem, scribit Guilielmus Metropolita Tyriorum: *Hanc uxorem, defuncto fratre* Balduino tertio Rege, *dum Regnum ad se jure hæreditario devolutum vendicaret, coactus est abjurare*: Tales Regiorum conjugiorum diremptiones possint plurimæ adduci.

Epist. 1. cap. 5.

Lib. 1. c. 73.

L. 9. c. 9.

Eorum impedimenta ferè primus dispensavit Innocentius tertius. Othonis quarti & Philippi pro Germanico Imperio horrenda bella quis ignoret? Post Philippi cædem lucidum erat Othonis jus, verùm Philippi filia obviabat. Hinc omnibus pacificandis Othonis cum ista filia conjugium convenire censuerunt Imperii Proceres ac Episcopi, quin & ipsi Apostolicæ Sedis Cardinales Legati, sed obstabat quartus consanguinitatis gradus. Hinc tandem ad totius Imperialis Cleri & Populi preces dispensavit laudatus Pontifex, ea tamen lege, ut duo amplissima Monasteria Otho fundaret, omneque Imperium largis eleemosynis & ferventibus orationibus istud Ecclesiasticæ disciplinæ vulnus compensaret. Ita habes apud Arnoldum Abbatem Lubecensem in Chronico Sclavorum. Otho de Sancto Blasio addit, quod Cluniacensis & Cisterciensis Ordinis Abbates eandem compensationem per varia suorum Monachorum pia opera complere promiserint, istudque Canonis vulnus acceperint in suas conscientias, & quod spondere Otho debuerit singularem omnium Ecclesiarum defensionem, ac resumptionem sacri belli. Rima facta facilè dilatatur, tandemque crescit in grande foramen, imò & in apertam portam. Hinc & Innocentius Pontifex processit ad similes dispensationes ex longè levioribus causis, quin & con-

Lib. 3. c. 19.

consanguinitatis atque affinitatis impedimenta ad quartum gradum contraxit. Quod variis de causis omnis Ecclesia meritò probavit. Ejus in dispensando exemplum etiam Gregorius nonus, ipsius nepos, qui in laudata Imperii dieta fuerat Hugo Cardinalis Legatus, est prosecutus. Etiam Episcopis permiserunt & aliorum Canonum dispensationem, ideoque calumniosè de il-
A. 1235. lis scribit Matthæus Parisiensis: *Sciebant Romanæ Curiæ multa indè emolumenta provenire*. Hinc item nata est Joannis Anglorum Regis cum laudato Innocentio lis, de qua scribit Radulphus
A. 1199. de Diceto: *Celebratum est divortium inter Joannem Regem Angliæ & filiam Comitis Glocestriæ, in Normandia ab Episcopis Lisoriensi, Baiocensi, Abrincensi, quam ipse tempore patris & permissione Romanæ Ecclesiæ duxerat in uxorem, sed ille sublimioris thori spe raptatus, consilio pravorum eam abegit. Undè magnam summi Pontificis, & totius Romanæ Curiæ indignationem incurrit, præsumens temerè contra leges & Canones dissolvere, quod eorum fuerat auctoritate colligatum.* Uti Henricus octavus datam sibi cum Catharina Aragonia, ita Joannes Apostolicam cum ista Glocestrensi dispensationem asseruit invalidam, atque isto fuco ad alias nuptias transivit. Quod Romana Ecclesia eo usque vix in impedimentis illis dispensasset, dixit dispensare non posse. Et hæc dispensatio data fuisse videtur ab Alexandro tertio. Sub illo enim vixit Joannis Pater Henricus secundus.

Errant tamen qui usque ad ista tempora existimant nunquam fuisse dispensatum. Etenim Agathensis sub Symmachi Papatu celebrata Synodus, quævis consanguineorum atque affinium conjugia interdicit quidem rigidissimè, sed ta-
Cap. 67. men adjungit: *Quod ita præsenti tempore prohibemus, ut ea, quæ sunt hactenus instituta, non dissolvamus.* Ita statuit non solùm de illis, qui consobrinam, aut defunctæ uxoris sororem, sed etiam de illo, qui duxerat novercam. Neophytos Anglos in contractis antè fidem cum consanguinea conjugiis permanere permisit etiam Magnus Gregorius. Et de inito inter Rainerium Hannoniæ Comitem & ejus consanguineam Heri-
Lib. 3. cap. 10. manni Comitis filiam matrimonio scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis: *Gerardo Cameracensi Episcopo omninò displicuit. Et tamen posteà consilio Coepiscoporum usus, invitus siluit, quippè proponentium beati Gregorii*, quem cum Neophytis Anglis dispensasse jam dixi, exemplum. Publicæ, quam ex isto conjugio sperabat, pacis amore Gerardus dispensavit. Et de Guilielmo Normandiæ Duce, posteà Anglorum Rege, qui cognatam suam Mathildim, Balduini Insulensis Flandrorum Comitis filiam duxerat, scribit Chronicon Beccensis Monasterii: *Iratus Rex Guilielmus contra Lanfrancum*, tunc dicti Monasterii adhuc Monachum, *eum alienavit à sua Curia, cujus Consiliarius exstiterat, quia contradicebat nuptias filiæ Comitis Flandriæ, quam sibi ipse Dux copulaverat matrimonio, quia proximitate carnis & consanguinitate jungebantur. Undè authoritate Romani Pontificis tota Neustria erat supposita interdicto. Quapropter Lanfrancus Romam adiit, quamvis iturus esset occasione cujusdam Hæretici Berengarii. Et tunc præsidebat Leo octavus. Et etiam ut rogaret pro Duce Nortmannorum & uxore ejus. Igitur locutus est cum Papa Nicolao, & ostendit quod ejus sententia, videlicet interdictum, eos tantùm gravabat: Qui eos nec conjunxerit, nec separare poterat. Nam Dux Puellam, quam acceperat, nullo pacto dimittere volebat. Hoc audiens & verum esse advertens Summus Pontifex, dispensatione habita conjugium concessit, eo tamen modo, quatenùs Dux & uxor ejus duo Monasteria construerent, in quibus singulas congregationes, virorum ac mulierum, coadunarent, quæ ibi sub norma Sanctæ Religionis die noctuque Deo deservirent, & pro salute eorum supplicarent. Et paruit Dux Apostolicæ dispositioni. Et ædificaverunt duo Monasteria in prædio, quod antiquitus Cadomum nuncupabatur: Dux unum Monachorum in honorem Sancti Stephani, & uxor ejus alterum sanctimonialium in honorem Sanctæ Trinitatis.* Quod ipsum eisdem ferè verbis in Sancti Lanfranci vita scribit Milo Crispinus. Etiam ipse Leonem no- Cap. 3.
num vocat octavum: quod nempe Leonem octavum, de quo longa quæstio, crederent Schismaticum ac intrusum. Ex istis interim vides dispensationem priùs negatam à Leone nono, ac tandem quasi extortam fuisse à Nicolao secundo. Verùm hæ omnes fuerunt non præviæ ad contrahendum, sed dumtaxat posteriores malè contracti matrimonii toleratrices dispensationes, adeoque dispensationes prævias initiavit Alexander tertius, Innocentius tertius ac ejus Successores viam ampliarunt. Et hinc Leo nonus & contracta & contrahenda inter consanguineos aut affines conjugia rigidissimè interdixit.

CANON XII.

NE quis legitima uxore derelicta aliam duceret.

SCHOLION.

AN adulterii præsertim causa dirimi possit rati & consummati inter fideles Matrimonii vinculum, quæstio olim fuit admodum intricata. Etenim Domini verbum, *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur*, statuere videtur partem affirmativam. Et ita in sua ad Ablavium Prætorio

Præ-

Præfectum lege intellexisse videtur Constantinus Magnus Imperator, qui à Gentilibus Augustis permissam usque tunc nimiam repudiorum licentiam castrans, sanxit deinceps ob ebriositatem, frequentatam aleam, aut adulterium non posse dimitti maritum, sed dumtaxat ob homicidium, veneficiū aut sepulchrorum effossionem. Eadem ob crimina, itemque ob lenocinium atque adulterium permittit uxorem dimitti, & adjungit: *Si ab his criminibus liberam ejecerit, omnem dotem restituere debet, & aliam non ducere.* Post justum repudium novas utrique parti nuptias lucidè concedit. Edita est lex Annio Basso & Ablavio Ægyptio Consulibus, anno Domini trecentesimo trigesimo primo, sexto post Nicænum concilium, quo tempore omne Romanum Imperium erat Christianum, atque ita optimus Princeps præsumi vix possit quidpiam contra Evangelicam legem decrevisse. Scio legem istam & à Græcis & à Latinis Ecclesiæ Patribus frequenter argui: Nempe quod in adulterii crimine maritum & uxorem, quos Evangelium pares facit, dispares faciat, ejusque causa hanc solam & non istum permittat repudiari. Unicus fere Basilius Magnus istam legis partem per consuetudinem purgare conatur, in litteris Canonicis scribens ad Sanctum Amphilochium Metropolitam Iconiensem: *Domini dictum secundum sententiæ consequentiam ex quo & viris & mulieribus convenit, quod non liceat à Matrimonio decedere, præterquam propter fornicationem. Consuetudo autem non ita habet, sed in mulieribus quidem multum accuratè, & diligenter observari invenimus.* Cap. 9.
Et infrà: *Consuetudo etiam adulterantes viros, & in fornicationibus versantes, jubet à mulieribus retineri.* Ibidem hæsitavit etiam Sanctus Exuperius Tolosæ Episcopus, ideoque istius inter virum & uxorem, quos Evangelium palam æquat, differentiæ rationem ab Innocentio primo Pontifice efflagitavit. Et eam Evangelio adversari Pontifex Apostolica libertate respondit. Justo repudio concessas à memorata lege novas nuptias nemo ferè Pater palam damnat, ideoque hanc ejus partem videntur omninò probasse. Eam disertè probat ac docet apud Origenem auctor Homiliæ septimæ in Matthæum. Et Sanctus Epiphanius: *Cui una uxor non sufficit,*
L. 59. c. 4. *cum occasione aliqua stupri, adulterii, aut alterius flagitii cum ea divortium fecerit, is si alteram uxorem duxerit, aut alteri viro mulier nupserit, sacrarum litterarum auctoritas ab omni culpa illos absolvit, neque ab Ecclesia aut æterna vita reiicit, sed propter imbecillitatem tolerandos existimat. Non ita tamen duas ut altera superstite uxores simul habeat, sed ut ab una separatus alteram sibi legitimè, si lubet, adjungat.* Et in primam ad Corinthios Epistolam Commentator Ambrosiaster: *Viro licet uxorem ducere, si dimiserit uxorem peccantem.*
Cap. 7. Cum adducta Constantini lege inter virum distinguit & uxorem: huic solum repudium, isti autem, utpote digniori, etiam novas nuptias concedit. Alia distinctionis species in laudatis ad Sanctum Amphilochium litteris placuit Magno Basilio. Et viro & mulieri repudianti ait non licere novas nuptias, additque de viro dimisso: *Est dignus venia, & quæ ei cohabitat, non ideò condemnatur.* Omne viro datum repudium ex superius memorata consuetudine putat esse iniquum, ideoque dimisso viro singulare istud licere. Cap. 9. 77.
Quin imò prima, cui ex omni Latina Ecclesia adfuerunt Episcopi, Arelatensis Synodus statuit: *De his qui conjuges suas in adulterio deprehendunt, & iidem sunt adolescentes Fideles, & non prohibenter nubere, placuit ut in quantum potest, consilium eis detur, ne viventibus uxoribus suis, licèt adulteris, alias accipiant.* Hodierna lectio habet, *Et prohibentur nubere*: Verùm in suis ad Sanctum Epiphanium notis rectè ait Dionysius Petavius: *Negationem deesse, legendumque,* Et non prohibentur nubere, *contextus ipse orationis indicat. Nam si prohibentur nubere, non consilium ad illos coercendos, sed præcepti necessitas adhibenda fuerat.* Cap. 10. Lib. 59.
Quædam olim crimina privabant jure nuptiarum. Eorum puris adolescentibus Fidelibus novas nuptias Canon dissuadet solummodò, non interdicit. Et ex isto Canone Constantinus Imperator possit suam legem desumpsisse. Eandem sententiam secuti sunt plures per Africam Episcopi, adversum quos Sanctus Augustinus scripsit duos ad Pollentium libros de adulterinis conjugiis, id est, de repetitis conjugiis post legitimum repudium. Eleganter & acriter novas istas nuptias demonstrat esse adulterinas, ac Evangelio repugnare. Cuncta adversariorum argumenta potenter dissolvit. Et quia omnium Africanarum Synodorum mens erat & lingua, à Generali ducentorum, & quatuordecim Episcoporum Carthaginensi Synodo obtinuit hunc Canonem: *Placuit ut secundum Evangelicam & Apostolicam Disciplinam neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri conjungantur, sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad Pœnitentiam redigantur. In qua causa legem Imperialem petendam promulgari.* Ita sententiam illam ab omni Africana Ecclesia Augustinus proscripsit, & obtenta conformi Imperiali lege adversam Constantini legem, unicum adversariorum asylum, speravit abrogandam. Cap. 17.
Facta est Synodus sub Zozymi Pontificatu, quinti sæculi anno decimo octavo, & tamen post illum in libro de fide & operibus scripsit laudatus Augustinus: *Quisquis uxorem in adulterio deprehensam dimiserit, & aliam duxerit, non videtur æquandus eis, qui excepta causa adulterii dimittunt & ducunt. Et in ipsis Divinis sententiis ita obscurum est, utrum & iste, cui quidem sine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur si aliam duxerit, ut quantum existimo, venialiter ibi quisq; fallatur.* Cap. 19.
Ejusmodi conjugia nulli deinceps fideli affirmat permittenda, eorum jam contractorum pertinaces defensores, quod dubiam & probabilem sententiam sequerentur, damnari non vult, nec à baptismatis Sacramento arceri. Quod ipsum confirmare, & ad Pœnitentiæ Sacramentum extendere videtur in laudatis, quos in præfati Canonis robur & confirmationem omnino edidit, libris de conjugiis adulterinis. Etiam laudatus Canon istiusmodi conjugia deinceps contrahi dumtaxat interdicit, contracta non dissolvit. Rationem dat in Retractationum

libris

libris idem Augustinus, professus quæstionem hanc esse difficillimam, addensque de ejus per scriptos de adulterinis conjugiis libros solutione: *Quod utrum enodatissimè fecerim, nescio; imo verò non me pervenisse ad hujus rei perfectionem sentio, quamvis multos sinus ejus aperuerim, quodjudicare poterit quisquis intelligenter legit.* Hinc & ipse & L. 2. c. 57. laudata Carthaginensis Synodus censuerunt tanto animæ periculo nullum caput immittendum, item nullum Christiana simplicitate jam immissum licet solvi nolit, facilè damnandum. Mirigarunt, damnare tamen non presumpserunt magnam, cui Africanæ Ecclesiæ Primates adfuerant, Synodum Arelatensem. Eadem licentia adeò grassata fuit per Gallicanas Ecclesias, ut eam damnare non præsumpserit, sed Apostolicam Sedem consulendam duxerit Sanctus Exupe- Ep. 2. c. 4. rius Episcopus Tholosanus. Et licet Innocentius primus Pontifex responderit ipsam adversari Evangelio, adeò tamen Galliarum Episcopis non placuit ejus sententia, ut statuerint in Venetica Synodo: *Eos, qui relictis uxoribus suis, sicut in Evangelio dicitur, excepta causa fornicationis, sine adulterii probatione alias duxerint, statuimus à Communione arcendos, ne per Indulgentiam nostram prætermissa peccata alios ad licentiam erroris invitent.* Uxorem deinceps non ex quavis, aut varia certè causa, sed ob solum legitimè probatum adulterium dimitti, & aliam tunc duci lucidè permittunt: & Evangelium sibi patrocinari omninò Cap. 2. crediderunt. Quod ipsum eorum successores confirmarunt in Synodo Agathensi. Romanum Imperium cespitabat, & labi tunc incipiebat in Gallia, ideoque adversum ejus leges ita liberè definierunt Episcopi Gallicani: Definierunt adversum Constantini, Arcadii, atque Honorii leges, datamque ab illis nimiam repudiorum & novarum nuptiarum licentiam circumcidunt, & ad fixos ab Evangelio limites, ut illis quidem visum est, coarctarunt.

Sui item Carthaginensis Canonis confirmatricam legem adeòolim non impetrarunt Afrorum Episcopi, ut adductam Constantini legem confirmarit Theodosius Junior Augustus, & suo co- L. 3. tit. 16 cap. 1. dici inseruerit. Etiam Patruus ejus Honorius novarum post legitimum repudium nuptiarum licentiam moderatus quidem est scripta ad Palladium Prætorii Præfectum lege, tamen & confirmavit. Data fuit lex Eustasio & Agricola Consulibus, anno Domini quadrigentesimo vigesimo primo, atque ita vides Africanæ Ecclesiæ preces nihil obtinuisse. Quæ omnia in novella ad Joannem Orientalis Prætorii Præfectum lege confirmat Imperator Justinianus, virum etiam Lege 22. Cap. 7. 15. ob adulterium permittens dimitti, addensque hostili captivitate non solvi conjugium, nisi post quinque annos incertitudinis de vita & statu captivi. In alia ad Theodotum ejusdem Prætorii Præfectum lege rursum firmat ista omnia, Lege 17. castrans tamen bonæ gratiæ licentiam, id est, facultatem mutuo consensu solvendi Matrimonii. Hac via solvi vetat, nisi subsit legitima causa, qualis est voluntas intrandi Monasterii, aut saltem castè vivendi. Quas leges in suis ad quintum & quadragesimum septimum Apostolicum, ad quadragesimum octavum & octogesimum septimum Trullanum, & ad centesimum quintum Carthaginensem Canonem laudat & probat Theodorus Balsamon, de dicto Carthaginensi, qui est supra adductus decimus septimus, adjungens: *Quæ in hoc Canone continentur, cum sint multo antiquiora, exoleverunt.* Quosvis conjugalis vinculi solutionem damnantes Canones schismaticus laicæ potestatis adulator garrit cedere adductis Justiniani legibus, conjugem invito conjuge definit transire posse ad statum Monasticum, eoque transitu conjugium solvi. Rogatus olim, *Si alicujus uxor spiritu corripitur, ut ferreos etiam compedes & manicas gestet, vir autem dicat, Non possum continere, & vellet aliam accipere, debeatne aliam accipere, an non?* Hanc inquam, quæstionem rogatus Sanctus Timotheus Patriarcha Alexandrinus respondit: *In hac re quidem adulterium intercedit, nec invenio quid de ea respondeam.* Quod responsum commentatur etiam Teodorus: *Responsio se nihil posse dicere, est enim adulterium, si constante matrimonio vir aliam mulierem ducat. Ex novella autem Domini Leonis Philosophi marito concessum est mulieris, quæ perpetua insania laborat, solvere Matrimonium. Soluto autem Matrimonio, licet marito aliam ducere.* Alteram de mariti, alteram de uxoris superve- Lege 111. 112. nienti furore legem edidit Leo Sapiens: utraque utrumque conjugium in certis casibus solvit. Et omni istarum legum jure etiamnum hodiè Græci vivunt. Et hinc de ipsis antiquus incogniti auctoris, Constantinopoli in Patrum Prædicatorum Conventu repertus, tractatus merito scribit: *Viri & mulieris Sacramentum conjugii pro futili reputant. Nam quoties alter displicet alteri, coram Prætore urbano voluntatibus eorum expositis, instrumentis & singulis præcisis, sine contradictione viri uxores, & mulieres viros pro libitu accipiunt, contra mandatum quod dicit: Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Etiam in Florentino Concilio ab suis post conclusam unionem postularunt Latini, qua auctoritate rata & consummata conjugia dirimerent. Et licet Dorothus Mitylenensis Metropolita nequiverit dissolvere quæstionem, illi tamen more suo duri perstiterunt, iteratæ Eugenii quarti Pontificis dogma istud esse enorme & Evangelio adversum, ideoque necessario reformandum urgentis, instantiæ aliud non reponentes, quam *se non sine legitima causa matrimonia separare.* Utique ex auctoritate jam adductarum legum. Etenim quod Justinianus Augustus Ecclesiasticam Christianitatis disciplinam tangentes leges nec concipere sine doctissimorum Episcoporum assessu & assensu, nec promulgare consueverit, lucet ex Procopio Cæsareensi, ideoque leges istas Evangelio adversari non posse Græci constanter crediderunt. Etiam de Armeniis, Græcorum ritum hinc inde sequentibus, scribit in Historiali speculo Vincentius Episcopus Belluacensis: *Si uxor alicujus adulteraverit, statim Episcopus dat ei licentiam accipiendi aliam.* Et insignis ipsorum Patriota, & ex Prędicatorum Ordine Doctor Joannes Chernacensis in Epistola de eorum erroribus: *Parochi & Episcopi faciunt inter virum & uxorem divortium sine*

causa

causa propter pecuniam, contra Evangelii præceptum & Sacros Canones. Erudita ad sui Ordinis in Armenia Fratres Epistola exstat apud Clementem Galanum. Armenius Monachus Sanctus Nicon in opusculo de pessima pessimorum Armeniorum Religione adjungit: *Historiam, quæ nos docet, quod mulier tamquam adultera ad Jesum adducta est, cum is autem dixisset, qui non peccavit lapidem in illam mittat, recesserunt omnes, & nec à Christo condemnata est, rejiciunt, hanc auditionem multis esse perniciosam dicentes.* Et in catalogo, quem de Colchorum & Iberorum erroribus ad Urbanum octavum Pontificem misit Petrus de Avitabolis, habet laudatus Galanus: *Si de uxore litteras non recipiant, de Sacerdotum licentia dant illi libellum repudii atque aliam ducunt. Idem similiter faciunt, si rixosa sit, aut in adulterio eam deprehenderint.*

Fol. 516.

Et similes Gentium Fidelium leges & consuetudines exstiterunt olim etiam apud Latinos. Etenim apud Marculphum Monachum, qui sub Merovingiorum Regum finem in Gallia floruit, exstat ex ipsorum consuetudinariis legibus desumpta formula, quæ ex bona gratia, seu mutuo ob domesticas discordias consensu decernunt, *Ut unusquisque ex ipsis sive ad servitium Dei in Monasterio, aut copulæ matrimonii sociare se voluerit, licentiam habeat, & nullam requisitionem ex hoc de parte proximi sui habere debeat.* Quod ipsum, ex solo tamen conjugii vel ipsius naturæ adulterio, permittunt leges Visegothorum, quas licèt, teste Sancto Isidoro in Gothorum Chronico, Euricus Arianus Rex conscripserit, & Tyrannus Leovigildus correxerit, etiam correxerunt Chindasvintus, & Recesvintus Reges Orthodoxi, tandemque Ervigius Rex, haud dubiè cum Episcoporum consilio, perfecit. Etiam Theodoricus Rex pro suis in Italia tam Gothis quam Romanis suprà adductas Constantini, Arcadii atque Honorii leges in suo Edicto confirmavit, Easdem probasse videtur Papa Deusdedit, virum qui proprium filium suscepisset ex sacro Fonte, ab uxore separandum rescribens Gordiano Hispalensi Archiepiscopo, & adjunges: *Mulieres cum separatæ fuerint pro hac illicita re à propriis viris, totam præcipimus recipere dotem. Et post expletum annum recipiant alium virum. Similiter & vir uxorem.* De ejusdem olim facti specie ita responsum affirmat à suis Antecessoribus, Julio, Innocentio, Cœlestino. Eodem principio usus fuit Chilpericus Francorum Rex, de quo Abbas Regino: *Chilpericus Andoveram Reginam à se repulit, eo quod adhortante Fredegonde filiam propriam è sacro Fonte suscepisset, & eandem Fredegondem sibi in matrimonium jungit.* Nec solùm à dictarum gentium Regibus, sed etiam à popularibus frequenter dicta conjugibus repudia, initaque conjugia alia, testantur ipsarum Annales. Francorum Regum varia exempla exhibet in ipsorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. Et quoniam Franci non ex solo adulterio, sed ex aliis etiam causis repudiabant, ipsorum Regibus Gothorum in Hispania Reges despondere nolebant suas filias nisi datis de citra adulterium non repudiando Sacramentis. Ita habes apud Fredegarium, & Monachum Aimonium.

Cap. 30. L. 3. tit. 6. c. 1. & 2. Cap. 54. An. 498. Lib. 3. c. 94.

Etiam sub Pippino, Carolo Magno, Ludovico Pio, eorumque Successoribus grassata est licentia. Quod enim Pippinus factus Rex, ejusque defuncti Successores & filii Carolus Magnus & Carolomannus uxores priores dimittere, & alias sublimioris sanguinis accipere voluerint, lucet ex Stephani tertii Pontificis Epistola ad dictos Carolum & Carolomannum. Quam pessimam ad Regnum evectorum superbiam viguisse etiam in Anglorum Proceribus, scribit Simeon Monachus Dunelmensis. Et quidem Stephano Pontifici aliud mandanti Carolus non obedivit. Quod enim Desiderii Longobardorum Regis filiam, cujus nuptias singulariter damnabat Pontifex, duxerit, & posteà pœnitens etiam repudiarit, testantur Hermannus Contractus, Eginardus, & Sancti Galli Monachus, addens id factum ex Episcoporum judicio, quod esset clinica & infœcunda. Secuti sunt Gregorii secundi Pontificis rescriptum ad Francorum Apostolum Sanctum Bonifacium: *Quod proposuisti, quod si mulier infirmitate correpta non valuerit viro debitum reddere, quid ejus faciat jugalis? Bonum esset, si sic permaneret, ut abstinentiæ vacaret. Sed quia hoc magnorum est, nubat magis. Non tamen subsidii opem subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, & non detestabilis culpa excludit.* Et in Vermeriensi Synodo statuit ipse, lapsam apud nos Christianitatem reparans, laudatus Bonifacius: *Si aliquis cum filiastra sua manet, nec matrem nec filiam ipsius habere potest. Nec ille, nec illa aliis se poterunt conjungere ullo unquam tempore.* Fœdus enim ille incæstus utrumque privat perpetuo jure nubendi. *Attamen uxor ejus, si ita voluerit, si se continere non potest, si posteà quam cognovit, quod cum filia sua vir ejus fuit in adulterio, carnale commercium cum eo non habet, nisi voluntate abstinet, potest alio nubere.* Et iterùm: *Si qua mulier mortem viri sui cum aliis hominibus consiliavit, & ipse vir ipsius hominem defendendo se occiderit, & hoc probare potest, ille vir potest uxorem suam dimittere, & si voluerit, aliam accipiat.* Et rursum: *Si quis necessitate inevitabili cogente, & in alium Ducatum seu Provinciam fugerit, aut Seniorem suum, cui fidem mentiri non poterat, secutus fuerit, & uxor ejus, cùm valet & potest, amore Parentum aut rerum suarum sequi eum noluerit, ipsa omni tempore, quamdiu vir ejus, quem secuta non fuit, vivit, semper innupta permaneat. Nam ille vir ejus, qui necessitate cogente in alium locum fugit, si se abstinere non potest, aliam uxorem cum pœnitentia potest accipere.* Plures ibi sunt ejusmodi Canones. Quæ omnia confirmavit etiam sub Pippini Regno habita Synodus Compendiensis: *Si quis homo habet uxorem legitimam, & frater ejus adulteraverit cum ea, ille frater vel illa mulier, qui adulterium perpetrarunt, interim quo vivunt, numquam habeant conjugium. Ille, cuius uxor fuit, si vult, potestatem habeat aliam accipere.* Et iterùm: *Si quis vir mulierem suam dimiserit & dederit commeatum pro Religionis causa intra Monasterium deservire, aut foras Monasterium dederit licentiam velare propter Deum, vir ille accipiat*

Lib. 4. An. 770. Cap. 26. Cap. 2. Cap. 5.

piat mulierem legitimam. Similiter & mulier faciat. Gregorius consensit. Et rursum: *Si vir leprosus mulierem habeat sanam, si vult ei donare commeatum, ut accipiat virum, ipsa fœmina, si vult accipiat. Similiter & vir.* Etiam istic sunt plures istiusmodi Canones. Porrò Gregorius ille fuit Romanus Episcopus, id est, Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Pauli primi Pontificis ad Synodum istam Legatus. Ex quo videri possit Romana Ecclesia tunc fuisse ejusdem mentis. Primum istum Compendiensis Synodi Canonem suo capitulari inseruit etiam Isaac doctissimus Lingonensium Episcopus, atque ita lucet etiam tunc sub Caroli Calvi Regno morem istum non fuisse damnatum. Non solùm ob fornicationem, sed etiam ob supervenientem servitutem, amentiam, aut similem infirmitatem, imò & ob paupertatem consuesse tunc uxores dimitti, aliasque duci in Francia, testatur in libris de laica institutione eruditus isto tempore Episcopus Jonas Aurelianensis. Istud ipsum de Anglia affirmat in
l. 2. c. 12. 13. litteris ad Edelfredum Cantuariensem Archiepiscopum Joannes Pontifex octavus. Nempe de conjugiis & divortiis quæstionem esse obscurissimam, & plenè à se non posse explicari, supra
Ep. 65. professus est Sanctus Augustinus. Eadem ignorantia laborarunt plurimi per alias etiam gentes Episcopi, atque ita de hac re variè senserunt.

Abusus rursum invaluit post patrata in Formosum Pontificem scandala. Tunc enim statuit Synodus Triburiensis: *Si quis cum noverca sua dormierit, neuter ad conjugium potest pervenire, sed vir eius, si vult, potest aliam accipere, si continere non potest. Similiter si quis cum filiastra sua, vel cum sorore uxoris suæ dormierit, observandum est.* Ab omni supervenienti impedimento dirimenti matrimonium solvi videtur censuisse. Licet non in hodiernis Synodi actis, exstat tamen Canon
32. quæst 5. cap 24. apud Gratianum. Conjugibus ob enatas discordias reconciliari & convivere pertinaciter recusantibus, aut ambobus, aut eorum alteri Monasticam professionem suadebat, & apud sæculum remanenti novas nuptias indulgebat etiam Sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus, ac de isto suo more scripsit ad Robertum Archiepiscopum Rothomagensem: *Si hac de causa meum consilium vultis, quod ego facio, idem vos facere suadeo. Capitula Canonum ad hanc causam pertinentia nobis subscribere non vacavit ad præsens hostium persecutione turbatis. Scribemus autem & hæc & alia libenter in obsequium vestrum, si Deus nobis concesserit salutem & pacem.* Alia Canonum de hac re Capitula ego nescio, nisi adductas leges Justiniani Augusti, & Canonem Synodi Compendiensis. Quod Scoti uxores suas non solum dimitterent, sed etiam venderent, habes in litteris Gregorii septimi ad Sanctum Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariensem. Etiam ad Muriardachum Hiberniæ Regem scripsit tunc
App. Ep. 1 Sanctus Anselmus: *Dicitur quod in Regno vestro viri ita liberè & publicè uxores suas uxoribus aliorum*
Lib. 3. Ep. 142. 147. *commutant, sicut quilibet equum equo, aut quamlibet aliam rem re alia ab illo commutat, & pro libitu ac sine ratione relinquit.* Et de quibusvis Europæ Gentibus scribit Guilielmus Monachus Malmesberiensis: *Legitimis uxoribus exclusis, multi contrahebant divortium, alienum expugnantes matrimonium.* Loquitur de Urbani secundi temporibus. Attamen abusus est inveteratus, & longè antiquior. Fol. 150.
Et adversus illum Leo nonus emisit præsentem Canonem.

Quæstio est, Quibus ex fundamentis famosam adeò sententiam, ac latissimè diffusum morem proscripserit ac damnarit? Respondeo, ex firmissimis fundamentis. Etenim repudio non solvi Matrimonia docet constantissimè variis in locis Tertullianus, adjungitque in libro de Monogamia: *Adeò repudium*, utique conjugalis vinculi diremptivum, *à primordio non fuit, ut apud* Cap. 9.
Romanos post annum sexcentesimum Urbis conditæ id genus duritiæ commissum denotetur. Et in libro A- Cap. 6.
pologetico: *Ubi est illa felicitas Matrimoniorum de moribus ubique prosperata, quo per annos fere sexcentos ab Urbe condita nulla domus repudium scripsit?* Utique apud Gentiles Romanos. Ita ostendit repudium non soli Evangelio, sed & naturali legi repugnare. Ex fornicationis causa profitetur posse diverti, verùm sine vinculi injuria, & sine licentia novarum nuptiarum. Permissam Judæis licentiam affirmat fuisse *duritiæ genus*, seu merum Divinæ commiserationis indultum, impunè sustinens duritiam Judaici cordis, malensque ab ipsa dimitti uxores, quam trucidari. Vera quidem falsis hinc indè permiscet, attamen & Catholicus & ad Montanum lapsus sententiam nostram est solidissimè tutatus. Eandem tutata est Eliberina Synodus, fœminis, quæ non solum sine causa, sed & quæ ob adulterium viros dimiserint, interdicens novas nuptias, & accipientibus, donec dimissus vir obierit, auferens communionem. Eandem sententiam in litteris Cap. 9. 10.
ad Oceanum tutatur Sanctus Hieronymus, Romanam Matronam Fabiolam, quæ dimisso adultero alium virùm duxerat, affirmans & laudans fuisse à Romana Ecclesia subjectam publicæ pœnitentiæ, tamquam Evangelicæ legis prævaricatricem. *Præcepit*, inquit, *Dominus uxorem non* Ep. 30.
debere dimitti excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere innuptam. Aliud à Paulo, aliud à Papiniano ait præcipi; alias Cæsarum, alias Christi esse leges, quæ & viros & mulieres pariformiter constringant. Quæ omnia repetit in litteris ad Amandum, & in Commentariis Ep. 147.
ad quintum & decimum nonum caput Sancti Matthæi. Et quidem publica nobilissimæ Fabiolæ antè Lateranensis Basilicæ fores pœnitentia ostendit oppositam sententiam à Romana Ecclesia judicatam fuisse improbabilem, imò & intolerabilem: Quilibet enim probabilitatis fucus tantam Matronam à tanta coram totius populi oculis confusione saltem dispensatoriè excusasset. Et in hoc sensu Romani Pontifices semper fuerunt constantissimi. Etenim Sancto Exuperio Tholosano Episcopo, de adulterorum repudio & novis repudiantium nuptiis consulenti, respondit Innocentius primus: *De his requisivit Dilectio tua, qui interveniente repudio, alii se matrimonio copularunt, quos in utraque parte adulteros esse manifestum est.* Ambos ejusmodi novos conjuges affirmat abstinendos Cap. 6.

communione, tradendosque solenni pœnitentiæ: Quod nempe, & illum qui dimiserit conjugem & aliam duxerit, itemque illum, qui duxerit dimissam, Dominus edixerit mœchari. Quod ejus rescriptum prædicat in libris de laicali institutione Jonas Aurelianensis Episcopus, & adjungit; *Hoc tantum nefas contra præceptum Domini & Salvatoris Jesu Christi de dimittendis uxoribus, & aliis ducendis, ideò inolevisse dubium non est, quoniam nefandi tanti criminis operatores severissima Canonica censura, ut oportet, non percelluntur.* Solemnes Romani Imperii leges, & ab ipsis permissas nuptias damnare varii metuebant tepidi Episco-
L. 2. c. 13. pi, ideoque largissimè grassatus est nequissimus abusus, imò & veritatis fucum induit apud imperitos: Et isto ab errore atque metu Romana Ecclesia fuit semper immunis. Hinc etiam alterius conjugis captivitate conjugium non dirimi, contra Romanas leges ad virum illustrem Probum laudatus Innocentius rescripsit. Quod
Epist. 9. ipsum in litteris ad Nicetam Aquilejæ Archiepiscopum confirmavit Leo Magnus. Et de istis omnibus, præsertim Justiniani legibus, à Theocti-
Ep. 79. cap. 4. sta Patricia rogatus Magnus Gregorius respondit: *Si dicunt Religionis causa conjugia debere dissolvi, sciendum est, quia etsi hoc lex humana conces-*
L. 9. Ep. 39. *sit, lex Divina tamen prohibuit. Per se enim veritas dicit: Quos Deus conjunxit, homo non separet.* Et in litteris ad Adrianum Notarium Panormitanum: *Etsi mundana lex præcipit, conuersionis gratia, utrolibet invito posse solvi conjugium, divina hoc tamen lex fieri non permittit. Nam excepta fornicationis causa vir uxorem dimittere nulla ratione conceditur.* Etiam Stephanus secundus à Pippino Francorum Rege ac ejus Episcopis de repudiis ac novis nuptiis rogatus respondit per laudatum rescriptum Innocentii primi ad Sanctum Exuperium. Quod ipsum in suis, per illustrissimum Lucam Holstenium nuper publicatis, Romanis Synodis firmarunt etiam Eugenius secundus, ac Leo quartus, addentes nuptias nec per Monasticam
Cap. 36. professionem solvi. Neophytis Bulgaris, fidelium Græcorum varia repudia & novas nuptias videre consuetis, ideoque desuper hæsitantibus,
Ep. 71. c. 91. istud ipsum respondit Nicolaus primus. Et Rostagno Arelatensi Archiepiscopo, eundem abusum in Gallia adhuc superesse conquerenti, idem
Epist. 6. reposuit Joannes octavus & omnis secunda Synodus Tricassina. Eundem abusum gravissimè damnat idem Pontifex in litteris ad Airardum Archiepiscopum Auscensem. Longè plura adduci possint ejusmodi decreta atque rescripta Romanæ Ecclesiæ. Quare adversa Deusdedit, Gregorii secundi, & Zachariæ Pontificum rescripta Indulgentiam continent, non legem. Duris corruptorum dierum cordibus istam dispensatoriam paternæ miserationis conniventiam maluerunt impendere, quàm lapsæ disciplinæ vulnera magis exulcerare.

Romanæ Ecclesiæ sententiam fortissimè tutatus est cum Carthaginensi Synodo & omni Africana Diœcesi Sanctus Augustinus. Evincit id vel solus titulus librorum de adulterinis conjugiis. Quod verò oppositam sententiam plenè non damnarit, fecit ejus summa & consueta modestia, qua Sanctum Cyprianum imitatus nunquam præsumpsit se statuere Episcoporum Episcopum, seu judicem suorum Collegarum. Circa opiniones, quas vel quis fucus suaderet tolerabiles, permisit quemque in suo sensu abundare. Eandem sententiam constantissimè tutatus est Sanctus Joannes Chrysostomus, intrepidè asseverans permissum à Domino ex fornicationis causa divortium esse quoad solam cohabitationem, non quoad vinculum, cunctas Romani Imperii leges Evangelio adversari. Addit adversari & legi naturali, ideoque Judæis permissum à Moyse divortium fuisse merum indultum temporalis impunitatis. Sola morte solvi vinculum istud firmissimus affirmat. In sexagesima tertia super Sancti Matthæi Evangelium Homilia ex Divinæ Majestatis verbis, *Erunt duo in carne una, quod Deus conjunxit, homo non separet,* docet matrimonium & per naturam & per divinam legem esse inseparabile, nec ulla ex causa posse solvi. Datam Judæis solvendi licentiam addit fuisse dispensatoriam, & à nova Christi Domini lege etiam in adulterii casu sublatam. In Commentariis ad primum Sancti Esaiæ caput affirmat repudium esse uxoricidio minus, & tanquam tale Judæis dumtaxat permissum. Supponit vinculum permansisse. In libro de virginitate palam docet adulteræ repudio longè minus solvi apud Christianos, ideoque repudiantem oportere aut castè vivere, aut reconciliari, & adjungit: *Habes alterum effugium. Quodnam? Ejus mortem exspecta.* Quod Cap. 40.
ipsum pluribus docet in Homilia de libello repudii. Asserit mulierem esse non viri tantum, sed & legis servam, sola viri morte emancipari, ac prosequitur: *Quæ autem serva est ac subdita legi, etiamsi millies repudii libellum accipiat, adulterii ligabitur lege. Nam servis quidem licet mutare Dominos viventes, uxori autem viventes commutare viros non licet. Alioquin adulterium perpetrabunt. Ne mihi leges ab exteris conditas legas, præcipientes dari libellum repudii ac divelli. Neque enim juxta illas Deus te judicaturus est, sed secundùm suas. Id etiam externæ leges non simpliciter nec absolutè hoc posuerunt; Nam & ipsæ puniunt factum. Et hinc liquet quod peccatum valde ægrè tulerint. Unde eam, quæ auctor fuerat repudii, nudam & spoliatam facultatibus ejiciunt, & eum à quo data fuerat dissolutionis occasio, etiam facultatum jactura puniunt, & ideò factum illud non commendant.* Suprà adductas Romanorum Principum leges asserit Evangelio adversas, & adinstar Mosaicæ esse ad evitanda majora Reipublicæ mala merè dispensatorias ac permissivas. Largissimè hæc dedu- Tom. 5. ferm. 28.
cit ibidem, nec non in sermone de ducendæ Serm. 56.
uxoris qualitatibus, ac in sermone adversus desperationem. Quod ipsum in suis ad septimum primæ ad Corinthios Epistolæ caput Commentariis insigniter tadit Theodoretus. Et quis ignoret Theodoretum Orientalis Diœcesis fuisse mentem & linguam, adeoque ex ipsius, in cujus Metropoli Sanctus etiam Joannes Chrysostomus notus fuit & in tantum Doctorem formatus, unanimi sensu fuisse locutum? Idem senseruut plures Patres Latini & Græci.

Porrò pro adversa parte adducti Gallicani Canones

nones sunt parvi ponderis. Hi enim sunt, quos quidam apud Agobardum Lugdunensem Archiepiscopum in opusculo de Ecclesiasticarum rerum dispensatione dixerunt non recipiendos, eo quod Romani Legati ipsis condendis non interfuissent. Quidquid sit, posteriores Synodi eos omninò exsufflarunt. Etenim à Patre suo Pippino & Sancto Martyre Bonifacio cœptam lapsæ disciplinæ reformationem prosequens Carolus Magnus statuit in suo Aquisgranensi Capitulari:
Tit. 6. c. 3. L. 3. c. 2. *Nec uxor à viro dimissa alium accipiat virum vivente viro suo, nec vir aliam accipiat vivente uxore priori.* Loquitur etiam de facto ob adulterium divortio. Edictum enim suum fundat in superius adducto Canone Carthaginensi. Quod ipsum in tertio suo Capitulari firmat Ludovicus Pius. Et habita sub ipso sexta Parisiensis Synodus statuit: *Qui causa fornicationis dimissis uxoribus suis alias ducunt, Domini sententia adulteri esse notantur.* Quod ipsum statutum fuisse à secunda, cui Joannes octavus Pontifex præsedit, Trecensi Synodo, est suprà ostensum. Lucidissimis verbis confirmavit etiam Namnetensis Synodus:
Cap. 12. 14. *Vir dimissæ ob adulterium uxoris, illa vivente, nullatenus aliam accipiat. Similis forma & in muliere servabitur, si eam vir ejus adulteravit.* Eam esse certam Evangelii legem, ipsique omnes Scripturas, Patres, & Canones consonare affirmavit in libris de Lotharii Regis divortio, atque insigniter demonstrat Hincmarus Metropolita Remensis.
Lib. 1. qu. 5. Tit. 3. c. Et in suo Capitulari Isaac Lingonensis Episcopus: *Vir dimissæ ob adulterium uxoris, illa vivente, nullatenùs habeat licentiam ducere aliam.* Apud Ansegisum Lobiensem Abbatem est Capitulum Caroli Magni.
Lib. 7. c. 382. Nec aliud cum suis Synodis sensit gloriosus noster Apostolus & Martyr Bonifacius: Libertinos & omnem ferè Christianitatem exutos Parentes nostros plenè reparare unico instanti non potuit, ideoque duro illorum cordi ad tempus aliqua divortia dispensatoriè indulsit. Quæ omninò fuit mens etiam Gregorii secundi, & quorundam aliorum Romanorum Pontificum.

At inquies Sanctum Joannem Chrysostomum loqui adversus solum ex alia quam fornicationis causa repudium. Etenim in laudatis de ducendæ uxoris qualitatibus, & adversus desperationem sermonibus disertè scribit, quod ob nullum, nisi solum impudicitiæ vitium Paulus Apostolus permittat expelli uxorem, & aliam introduci. Et in decima nona super primam ad Corinthios Epistolam Homilia distinguit inter infidelem & adulteram uxorem, hanc solam affirmat posse ejici, & addit causam: *Quia jam solutum est matrimonium.* Et infrà: *Post fornicationem maritus non est maritus.* Respondeo hæc ab ipso in eadem Homilia exponi: *Adultera maritum dedecore affecit, facta est alterius, & abolevit jura Matrimonii.* Utique quoad thorum & cohabitationem. Hinc & trigesima Homilia introducit loquentem Dominum: *Si adultera sit mulier, minime te cogo ut cum ea habites; si infidelis, non prohibeo.* Nam læsum etiam adulterio vinculum sola morte solvi est supra professus. Et quod quædam Patrum locutiones hic cespitare videantur, non est mirandum. Utuntur enim phrasi Evangelica, quæ omninò habet aliquid obscuritatis. Aliis parumper verbis Sanctus Matthæus, aliis Sanctus Marcus, aliis Sanctus Lucas, aliis in prima ad Corinthios Epistola Paulus Apostolus fuit usus, ideoque Sanctus Augustinus singulorum verba producit ac discutit in libris de adulterinis conjugiis, & advertit palmarem difficultatem esse de Sancti Matthæi verbis: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. Et qui dimissam duxerit, mœchatur.* Eam lucidè exponit celebrata sub Caroli Magni Imperio per Paulinum Aquilejæ Patriarcham Synodus Foro-Juliensis: *Quoniam in medio ambiguus interponitur sermo, id est, nisi ob fornicationem, quæri nimirum potest, utrum ad solam licentiam dimittendi uxorem, an etiam ad utrumque dictum referatur, hoc est, ad aliam vivente illa accipiendam, quasi dixerit, Qui dimiserit uxorem suam, & aliam nisi ob fornicationem duxerit, mœchatur.* Ex Sancto Hieronymo definit exceptionem istam ad solam, quæ proximè antecedit, dimittendi licentiam debere restringi. Facta igitur ob fornicationem dimissio non solvit vinculum, adeoque & qui aliam ducit, & qui dimissam duxerit, ipsaque item alteri nubens dimissa omnino mœchantur. Quem sensum non dumtaxat in laudatis à dicta Synodo super Sancti Matthæi Evangelium Commentariis, sed & in litteris ad Oceanum tradit Sanctus Hieronymus: *Præcepit Dominus uxorem non debere dimitti excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in fœminas.* Epist. 30. cap. 1. Aliter nonnihil sentit Sanctus Augustinus: Exceptam fornicationis causam, licet non ad solam dimittendi, sed & ad novarum nuptiarum licentiam referatur, vult istis nuptiis non favere. Existimant esse locutionem similem huic: *Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi.* Uti scienter peccantes damnans, ignoranter lapsos non expurgat Jacobus Apostolus, ita à Domino, dum citra fornicationis causam repudiantes ac alias nuptias attentantes damnat adulterii, eos, qui ex ista causa patrant eadem, vult Augustinus non expurgari. Istos non solos, sed præsertim dumtaxat ac gravius damnari censet; uti scienter peccantes damnantur ab Apostolo Jacobo. Sancti Hieronymi expositio est clarior & longè firmior. Et ex his omnibus vides præsentem Leonis noni Canonem solidis fundamentis esse nixum.

CANON XIII.

Et quia novi Hæretici in Gallicanis partibus emerserant, eos excommunicavit, illis additis qui ab eis aliquod munus vel servitium acciperent, aut quodlibet defensionis patrocinium illis impenderent.

SCHOLION.

Novi hi in Gallicanis partibus Hæretici fuerunt duo Aurelianensis Ecclesiæ Clerici, Heribertus & Lizojus, *quorum posterior in Monasterio sanctæ Crucis Clericorum clarissimus habebatur, prior Sancti Petri Ecclesiæ, cognomento puellaris, capitale Scholæ habebat dominium.* Ita Glaber Rudolphus, qui circa Heribertum videtur falli. Aurelianensis enim, in quo damnata Hæresis, concilii acta affirmant Heribertum, non Aurelianensis Ecclesiæ, sed Arfasti nobilis Rothomasensis fuisse Clericum, nequaquam Hæresis Auctorem, sed seductum, ac posteà proditorem. Lizoii in plantanda Hæresi socium affirmant fuisse Stephanum Clericum Aurelianensem, Constantiæ Reginæ Confessarium. Addunt ambos fuisse sapientia claros, sanctitate magnificos, eleemosynis largos, in Roberti Regis aula ac omni vulgo potentes, ideoque ad diaboli, sepulchris dealbatis semper utentis, opus aptos. Antiquum incogniti Authoris, à Francisco du Chesne publicatum, Francicæ à Roberto usque ad Philippum primum Regem Historiæ fragmentum eadem confirmat. A nescio qua Italica muliere ambo circumscripti & seducti receperunt, & clandestinè prædicarunt Gnosticam & Manichæam Hæresim, cujus quædam capita
L. 3. c. 8. exponit præfatus Rudolphus: *Dicebant deliramenta esse quidquid in veteri ac novo Canone certis signis ac prodigiis, veteribusque testatoribus de Trina unaque Deitate beata confirmat auctoritas. Cœlum pariter ac terram, ut conspiciuntur, absque Auctore Initii semper exstitisse asserebant. Et cum universarum Hæresium fæce insanientes, canum more latrantes deterrima, in hoc tantum Epicuræis erant Hæreticis similes, quoniam voluptatum flagitiis credebant non recompensari ultionis vindictam. Omne Christianum opus, quod æstimatur pretium remunerationis æternæ, laborem superfluum judicabant.* Alios insuper errores adducit laudatum Historiæ fragmentum: *Exorta est Aurelianis nefanda Hæresis. Hujus Principes erant Stephanus cum Lizoio, qui & alios sibi suæ perditionis adsciverant socios, quorum alii erant Presbyteri, alii Levitæ, alii aliorum Ordinum gradu sublimati. Dicebant non posse aliquem in Baptismate Spiritum Sanctum suscipere, & post criminale peccatum veniam non promereri. Impositionem manuum nihil posse conferre. Nuptias spernebant. Episcopum affirmabant non posse ordinare, & sanctum dare Spiritum.* Alios adhuc producunt publicata per Lucam Dacherium Acta Synodalia: *Dicunt Christum de Virgine Maria non esse natum, neque pro hominibus passum, nec verè in sepulchro positum, nec à mortuis resurrexisse. Addunt in Baptismo nullam esse scelerum absolutionem, neque Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi in consecratione Sacerdotis. Sanctos Martyres atque Confessores implorare pro nihilo ducebant.* De Sacrosancta Eucharistia errorem lucidiùs in Aurelianensi Synodo exposuit ipsorum accusator Arfastus; *Docuisti panem & vinum, quod super Altare manibus Sacerdotum sancti Spiritus operatione effici videtur Sacramentum, converti non posse in Corpus & Sanguinem Christi.* Replicanti autem. *Si in his, quæ enumerastis, salus hominum, quæ speratur, ut dicitur, esse non potest, à vobis obnixè rogo mihi aperiri, in quibus sperari poterit, ne meus animus in dubio positus citò cadat in desperationis ruinam,* reposuerunt: *Procul dubio, frater, in charybdi falsæ opinionis hactenus cum indoctis jacuisti, nunc verò erectus in culmine totius veritatis, integræ mentis oculos ad lumen veræ Fidei aperire cœpisti. Pandemus tibi salutis ostium, quo ingressus, per impositionem scilicet manuum nostrarum, ab omni peccati labe mundaberis, atque sancti Spiritus dono repleberis, qui scripturarum omnium profunditatem ac veram dignitatem absque scrupulo te docebit. Deindè Cœlesti cibo pastus, interna satietate recreatus, videbis persæpè nobiscum visiones Angelicas, quarum solatio fultus, cum eis quovis locorum sine mora vel difficultate, cùm volueris, ire poteris, nihilque tibi deerit, quia Deus omnium tibi comes numquam deerit, in quo sapientiæ thesauri atque divitiarum consistunt.* Pergunt Acta Synodalia: *De cibo illo, qui Cœlestis ab illis dicebatur, quali arte conficiebatur, nescientibus demonstrare curabo. Congregabantur certis noctibus, singuli lucernas tenentes in manibus, ad instar Litaniæ Dæmonum nomina declamabant, donec subito Dæmonem in similitudine cujuslibet bestiolæ videbant descendere. Qui statim, ut visibilis illa videbatur visio, omnibus exstinctis luminaribus, quamprimum quisque poterat mulierem, quæ ad manum sibi veniebat, ad abutendum accipiebant sine respectu, & utrum Mater, aut Soror, aut Monacha haberetur, pro sanctitate & Religione istius concubitus ab illis non æstimabatur. Ex quo spurcissimo concubitu generatus infans, octava die in medio eorum copioso accenso igne probabatur per ignem, more antiquorum Paganorum, & sic in igne cremabatur. Cujus cinis tanta veneratione colligebatur atque custodiebatur, ut Christiana Religiositas Corpus Christi custodire solet, ægris dandum de hoc sæculo exituris ad viaticum. Inerat enim tanta vis diabolicæ fraudis in isto cinere, ut quicumque præfata Hæresi imbutus fuisset, & de eodem cinere quamvis sumendo parum prælibavisset, vix unquam posteà de eadem Hæresi gressum mentis adviam veritatis derigere valeret.* Insignem hanc Christianitatem edoctus Heribertus etiam Arfasto Domino suo est persuadere conatus. Itala quippe mulier promi-

serat

ferat ab omni penitus mundo recipiendam. Prudens Arfaftus videns hæc non Jefu Chrifti miracula, fed nefanda Gnofticorum clandeftina dogmata, cenfuit aftum aftu fuperandum. Ad Stephanum & Lizoium acceffit Aureliam, eis fe dedit difcipulum, & omnia fœda fecreta eft expifcatus. Domino fuo Richardo Normandiæ Comiti detulit, hic ad Robertum Galliæ Regem, qui Synodum Epifcopalem fieri juffit Aureliæ, ubi ab Arfafto accufata, à Guarino Belluacenfi Epifcopo, & Ebrardo Ecclefiæ Carnutenfis, ac apud Sanctorum Principum Apoftolorum limina abfentis Sancti Epifcopi Fulberti Clerico convicta, & per omnem Synodum damnata fuit Hærefis, ejufque cum multis affeclis Auctores folemniter degradati, fæculari brachio traditi, & vivi funt combufti. Nemo refipuit, nifi cum uno Clerico unica Monialis. Quæ omnia latiùs referunt laudata Acta Synodalia. Etiam in Sancti Petri vivi Chronico meminit Clarius Monachus Senonenfis: *Sub ipfo tempore exorta eft magna Hærefis, nova & inaudita, in urbe Aurelianenfi. Quapropter accerfens Rex Archiepifcopum, juffit in eadem urbe congregari Synodum. Erant autem ipfi Hæretici ex melioribus civitatis Clericis. Communi verò confenfu & voluntate convicti, omnes perpeffi funt ignis incendium.* Hi ergo funt primi Hæretici Sacramentarii, è quibus poftea Petrus Bruffius, Henricus, Tanchelinus, Albigenfes, Waldenfes, Wicleffiftæ, tandemque Lutherani, Calviniftæ, nec non & Suenckfeldiani, feu omne fcriptum Dei Verbum projicientes Prophetæ Cœleftes, quafi è terra fungi prodierunt. Hinc enim Guarino Belluacenfi Epifcopo fidem orthodoxam prædicanti, & ifti refponderunt: *Ifta illis narrare potes, qui terrena fapiunt, atque credunt figmenta carnalium hominum fcripta in membranis animalium; Nobis autem, qui legem fcriptam habemus in interiori homine à Spiritu fancto, & nihil aliud fapimus, nifi quod à Deo omnium Conditore didicimus, incaffum fuperflua, & à Divinitate devia profers. Idcirco verbis finem impone, & de nobis, quidquid velis, facito.* Stultus & vanus, de quo cum Lutheranis & Calviniftis hodie infaniunt præfertim Suenckfeldiani, privatæ revelationis fpiritus eft adeò antiquus. Eft enim ille, qui omnes à fe in errorem feductos impios facit in ifto circuitu ambulare. Hanc igitur nequiffimam atque fœdiffimam, necdum penitus exftinctam, Hærefim denuò damnavit Leo nonus, omnefque ejus fequaces interdixit aqua & igni.

A. 1015.

CANON XIV.

PAri modo damnavit & Sodomitas.

SCHOLION.

NEfandum iftud humanæ naturæ adulterium, propter quod & in univerfum genus noftrum cateclifmus & in diffidentiæ apud Sodomam & Gomorrham filios venit ignis cœleftis, adeò fœdum eft, ut etiam Diabolus audire nolit effe ejus incentor. Etenim de quopiam, varias variorum libidines procurante, Diabolo fcribit magnum Belgii Chronicon: *Omnes, quidquid petierunt, habuerunt & obtinuerunt, præter unum, qui petiit confenfum mafculi cujufdam, nobilis adolefcentis, quod Diabolus in fua poteftate effe negavit, nec fibi effe licitum in tam illicito defiderio præbere confenfum.* Quin imò Sancto Eparchio Alvernenfi Epifcopo, folum meretricis elogium improperanti, apud Sanctum Gregorium Turonenfem repofuit iratus Diabolus: *Quia mihi meretricis nomen imponis, multas tibi parabo infidias ob defideria mulierum.* Et multis iftiufmodi vexis vir fanctiffimus exinde fuit inquietatus. Etiam folo excæcatæ naturæ lumine ducti ante Domini adventum Gentiles, noftrates præfertim, adeo femper execrati funt nefandum iftud vitium, ut excuffi à Batavis Romani Imperii Cornelius Tacitus in Hiftoriarum libris dicat & hanc fuiffe caufam, quod impuberes à Reipublicæ Miniftris *ad ftuprum* traherentur. Taifalorum, vitium iftud profitentium, gentem, uti obfcænam & hominum nomine indignam, damnat etiam Ammianus Marcellinus. Imperatores item Neronem & Antoninum Heliogabalum ob idem flagitium omnis ufque hodiè mundus peffimè deteftatur. Et huc omninò refpexit Apoftolus, mandans neminem eligi in Epifcopum, nifi qui habuerit filios fubditos in omni caftitate. Mandat adverfus peffimum gentilitatis morem, quo etiam Philofophi, uti acerbo farcafmo improperat in libro de anima Tertullianus, Philofophiam exornabant, amore puerorum. Solonis leges, abominationem iftam, uti rem magnam, folis ingenuis permittentes, infigniter pro merito exagitat in fuis fupra Apoftolicam ad Romanos Epiftolam Homiliis Sanctus Joannes Chryfoftomus. Et hinc quod leges iftas, licet omninò dilectas, tamen imitari erubuerit fpurciffimus etiam Mahometus, in Orientalis Ecclefiæ Hiftoria demonftrat Cardinalis Jacobus de Vitriaco. Origenes idolis immolare, quam fœditatem iftam pati maluit: Alterutrius eligendi neceffitatem fuiffe illi caufam lapfus, teftantur in libro de Sectis Leontius Scholafticus, & in Hiftoria Ecclefiaftica Nicephorus Calixtus. Idololatriam exiftimavit effe minus fœdam. Et fane hæc eft avaritia, quam Apoftolus tradit effe fervitutem idolorum. Nequaquam enim de nummorum, fed de corporum avaritia loqui illic Apoftolum,

Fol. 133.
Lib. 2. c. 21.
Lib. 4. c. 14.
Lib. 3. c. 25.
Cap. 54.
Cap. 5.
Cap. 10.
Lib. 5. c. 32.

lum, Sanctus Hieronymus & alii gravissimi Doctores constanter & meritò affirmant. Etiam istud flagitium in libro de Pudicitia notat præsertim Tertullianus: *Reliquas libidinum furias, impias & in corpora & in sexus ultra jura naturæ, non modo limine, verum omni Ecclesiæ tecto submovemus. Quia non sunt delicta, sed monstra.* Quod emphaticum locutionis genus est mutuatus ab homine gentili Svetonio: *Monstruosi concubitus repertores.* Et iterum: *Monstruosæ libidines.* Addit idem gentilis nefandum istud hominum genus non dumtaxat urbe pellendum, sed & profundo submergendum. Quo supplicio vindicari consuetum affirmat etiam gentilis Athenæus. Hinc illi Sacramentalem etiam absolutionem in mortis articulo denegabat primitiva Ecclesia, Christo Domino summo nostro in dextera Patris Pontifici reservans & mittens judicandum. Ex ista peste omnem Africam fuisse à Divina justitia traditam in Barbaras Wandalorum manus, scribit in libris de providentia Sanctus Salvianus. Etiam Angliam in Nortmannam Guilielmi Conquæstoris potestatem hinc devenisse affirmat in Albanensium Abbatum vita Matthæus Parisiensis. Sub Ludovico Pio celebrata sexta Pariensis Synodus ait exinde perire Ecclesiæ statum, & Regna periclitari. Quare flagitium extremo supplicio vindicandum, magnum Constantinum imitatus, in novellis suis legibus meritò statuit Imperator Justinianus. Quàm horrendè castigari jusserit illo infectos Episcopos & Clericos, habes apud Theophanem & Georgium Cedrenum. Qualiter ad Leonis noni tempora flagitium grassatum sit, videri possis ex ejus ad Sanctum Petrum Damiani litteris, libroque quem ejus jussu scripsit, ac ipsi inscripsit dictus Petrus, & appellavit Gomorrhianum. Etiam Hugonem Lingonensem Episcopum fuisse ipso infectum, ideoque à præsenti Synodo degradatum, habent acta Synodalia. Verùm enim verò nefandum est hoc monstrum, ideoque imitemur Sanctum Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum, de quo Henricus Cnygthonus: *Anselmus Sodomitas quolibet die Dominico excommunicandos censuit. Sed & hoc postmodum retractavit. Nam publicatio hujus vitii pravis mentibus fuit fomes majoris audaciæ similia perpetrandi.* Eadem de causa Gomorrhianum, in quo singulæ vitii istius species refutantur quidem doctissimè & castissimè, tamen & exponuntur, Sancti Petri Damiani librum finxit à se perditum, atque ita cum gravi laudati Auctoris ira suppressit Pontifex Alexander secundus. Quæ regula omninò servanda est in nostro Belgio, ubi monstrum ignotum est, & plurimis inauditum.

Cap. 4.
L. 3. c. 34.
L. 4. c. 16.
Cap. 10.
Cap. 13.
Leg. 177.

DIS-

DISSERTATIO DE HAC REMENSI SYNODO.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Synodi Occasio, Episcopi, Locus, Dies, Obstacula.

EONIS Pontificis sanctitatem compendio depingit in sui Monasterii Chronico Hariulphus Monachus Sancti Richarii Centulensis: *Leo Papa natione Teutonicus, parentum excellentissima nobilitate præfulgens,* Lib. 4. c. 20. *& cælesti visione designatus antequam natus, in Lotharingia mundo processit. Qui sacris litteris atque liberalibus studiis accuratissimè eruditus, & per omnem pueritiam, juventutemque & adolescentiam, timoratæ mentis honestatem conservans, electione Cleri & populi Ecclesiæ Tullensi ordinatus est Episcopus, cum jam ei propinqui viri Imperiales de Romano Apostolatu ei conferendo tractarent. Sane quoniam cum nobilitate parentum non deerat ei sanctissima claritas morum, non recusavit homo inclitus pauperculæ civitatis curam suscipere, imò obtentu majoris evitandi honoris, ad hanc facilè est deductus.* Fuisse Comitis Habspurgensis filium undecimi sæculi secundo anno natum, in Baptismo vocatum Brunonem, anno ejusdem sæculi vigesimo sexto è Sancti Benedicti Monacho factum Tullensem Episcopum affirmat Richerius in Chronico Monasterii Senoniensis, & adjungit: *Cujus sanctitatis postea Bruno futurus esset, in quamcumque civitatem, vel castellum, vel vicum, aut villam intrarit Galli earumdem villarum lingua ejus patriæ, per quam transibat, densis clamoribus eum Papam futurum clamabant, Leo Papa, Leo Papa, cum ei nomen imponendum omnes ignorarent. Et iterum atque iterum hoc nomen reciprocabant, Leo Papa, Leo Papa. Quo audito, qui cum eo erant, eum in summa veneratione habere cœperunt.* Dicti sæculi anno quinquagesimo primo, fuisse Sedi Apostolicæ impositum affirmat Lib. 2. cap. 10. idem Richerius, ast anno quadragesimo nono id factum constanter scribunt Hermannus Contractus, Siffridus Presbyter, Marianus Scotus, Lambertus Schafnaburgensis, Augustensis Ecclesiæ Chronicon, Adamus Bremensis, & alii plures. Sigebertus Gemblacensis adscribit anno post millesimum quadragesimo octavo. Et rectè. Etenim Vesontione in Sancti Stephani Ecclesia exstat authentica tabula, atteftans à Leone nono, dum electus Wormatia per dictam civitatem transiret Romam dicto anno, ibidem dedisse varia privilegia, & nominatim statuisse, *Uti septem de Canonicis ipsius loci eligerentur, qui Cardinales vocarentur, qui cum Dalmatica, Mitra, Sandaliis, Chyrothecis, ad Altare illud ordinati, Missas ibidem facerent, quorum unus, loci illius Decanus, annulo etiam ad Missarum solemnia uteretur.* Quod ipsum posteà dedit Remensi etiam Ecclesiæ, & Coloniensi. Nempe anni quadragesimi octavi mense Septembri assumptus fuit in Pontificem ab Henrico Imperatore, sed sequentis dumtaxat anni mense Februario coronatus atque intronizatus. Etenim quod non Romæ à Cardinalibus electus, sed Moguntiæ ab Imperatore nominatus esset, per Cluniacense Monasterium transeuntem in Italiam Hildebrandus ejusdem Monasterii Prior illegitimæ per Laicam potestatem promotionis admonuit, quem Leo audiens, & secum ducens Romam, Papalia ornamenta deposuit, in peregrini habitu profecutus est iter, atque ita tandem à Cardinalibus, per dictum Hildebrandum persuasis, legitimè electus. Hic est ille magnus Hildebrandus, qui posteà Gregorius septimus omnem Ecclesiam potentissimè reformavit. Eidem reformandæ post dejectum Gregorium sextum, priùs Clementem secundum, ac deindè Damasum secundum admoverat laudatus Imperator Henricus, verùm brevis utriusque vita omnem conatum & spem exsufflavit. Hinc tandem suffecit nostrum Leonem, de quo laudatus Sigebertus: *Leo, cum ad* A. 1048.

capessendam

capessendam Sedem Apostolicam tenderet Romam, *audivit voces Angelorum concinentium*, *Dicit Dominus*, *Ego cogito cogitationes pacis*, *& non afflictionis*. Utique inter Deum & humanum genus pacis, quæ esse non possit sine integra aut reformata Christianitatis disciplina. Quam Cœlestem Prophetiam Leo statim adimplevit.

Eum enim in Quadragesima fuisse inthronizatum scribit Hermannus Contractus, & adjungit: *Leo Papa in hebdomada post Albas Synodum Romæ cum Episcopis Italiæ celebravit. Item in hebdomada Pentecostes aliam Synodum Papiæ congregavit, indeque per montem Jovis cum plurimis Romanorum in Cisalpinas partes devenit*. Acta hæc dici anno post millesimum quadragesimo nono, & pergit: *Autumnali tempore Dominus Papa magnam Synodum Remis habuit cum Galliarum Episcopis, indeque Moguntiam veniens aliam Synodum quadraginta propè Episcoporum coram Imperatore & Regni nostri Principibus celebravit*. Ad eundem annum scribit Simeon Dunelmensis: *Eodem anno Sanctus Leo Papa rogatu eximiæ Religionis Abbatis Hermari in Franciam venit, habens in Comitatu suo Præfectum & digniores quosque Romuleæ urbis, & Sancti Remigii Francorum Apostoli Monasterium Remis constitutum maximo cum honore dedicavit, & postmodum in ipsa urbe magnam Synodum Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum, sex diebus celebravit*.

Venerabilis ille Hermarus fuit Sancti Remigii Remensis Abbas, de quo & Francicæ Historiæ à Roberto Rege usque ad Philippi primi mortem fragmentum: *Henrico Rege regnante, Leo Papa in Franciam venit, rogatu Hermari Cœnobii Sancti Remigii Abbatis. Qui Remis pertingens, Monasterium ejusdem Sancti Remigii, ab eodem Abbate magnis sumptibus exstructum, cum maxima consecravit gloria. Ubi etiam multorum adunavit Concilium Episcoporum & Abbatum, in quo Simoniacam Hæresim, quæ ferè totam resperserat Galliam, anathematis sugillavit gladio, multos humilians, quos ea pestis extulerat, & sanctorum Patrum statuta, quæ propemodùm apud Gallos abolita fuerant, reformans*. Exstat fragmentum apud Franciscum du Chesne. Ad dedicandas Ecclesias grandem Antistitum numerum convenire, & ex ista occasione Synodum agere, est mos antiquissimus, ipsum & Leo est secutus.

Verùm quid sibi volunt hæc Lamberti Schafnaburgensis de hac Synodo verba, *Ad pacem Galliis reddendam?* Respondeo ea elucidari à Sigeberto Gemblacensi: *Leo Papa in Gallias veniens, ut motus Imperii à Balduino & Godefrido concitatos sedaret, Godefridum quidem Imperatori reconciliavit; Balduino pertinacius agente, contra eum Imperator duxit exercitum, sed tandem Balduinus flexus condicto die Aquis Imperatori satisfecit*. An. 1049. Et Simeon Dunelmensis: *Henricus Imperator innumerabilem congregavit exercitum contra Flandrensem Comitem Balduinum, maximè eo quod Neomagum suum Palatium combussisset atque fregisset pulcherrimum. In qua expeditione fuit Leo Papa, & de multis terris nobiles & magnifici viri quamplurimi*. Gallia, uti etiamnum hodie, tunc partim Germanico Imperio, partim Francicæ Coronæ parebat, & in ista ejus parte Godefridus Gibbosus Lotharingiæ Dux, & Balduinus Insulensis Flandrensium Comes exercebant turbas, bella, rapinas, incendia, non Imperialium dumtaxat Palatiorum, sed etiam Monasteriorum atque Ecclesiarum. Hac occasione Leo Pontifex venit in Gallias, & partim in Moguntina, partim in Remensi Synodo omnia pacificavit.

Remensem Synodum fuisse celeberrimam, lucet ex verbis Hermanni Contracti: *Leo Papa magnam Synodum Remis habuit*. Et Simeon Dunelmensis: *Leo Papa magnam Synodum Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum, sex diebus celebravit. In qua fuit Alduinus Ramesiensis Abbas, & Abbas Monasterii Sancti Augustini à Rege Anglorum Eduardo illuc directi*. Adfuisse etiam Gervinum Sancti Richarii Centulensis Abbatem scribit in ejusdem Monasterii Chronico Hariulphus Monachus, & adjungit: *Leo Papa, cum Beatissimi Remigii Remorum Pontificis Ecclesiam dedicare venisset, venerabilem Gervinum, ut ejusdem Confessoris corpus efferret, cum aliis tribus æquè sanctis viris delegit*. Lib. 4. c. 27. Affirmat adfuisse & Fulconem Episcopum Ambianensem. Etiam Halinardum Lugdunensem, Hugonem Vesontionensem, Widonem Remensem, Evrardum Trevirensem Archiepiscopos adfuisse asserit vetus Sancti Benigni Divionensis Chronicon, & prosequitur: *Adfuerunt penè totius Galliæ tam Archiepiscopi quam Episcopi, cum innumerabili multitudine Cleri & populi*. A. 1031. Addit adfuisse & Hugonem Episcopum Lingonensem. Synodalia per Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium publica Acta ajunt adfuisse Episcopos viginti, & huc usque nominatis addunt Beroldum Suessionensem, Drogonem Morinensem, Frotlandum Sylvanectensem, Adelberonem Metensem, Josfridum Constantiensem, Ivonem Sagiensem, Herbertum Lexoviensem, Theodorum Virdunensem, Hugonem Nivernensem, Eusebium Andegavensem, Pudicum Namnetensem, & Joannem Episcopum Portuensem. Pudicum ajunt fuisse Episcopum Anglicanum. Omne hoc Leonis Pontificis iter, & Synodi hujus Acta descripsit atque digessit Anselmus Sancti Remigii Monachus, verùm grandi Ecclesiasticæ eruditionis injuria periit istud opus, aut latet, ejusque solùm à Sigeberto Gemblacensi in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum habemus hoc Encomium: *Anselmus Remensis Monachus scripsit itinerarium noni Leonis Papæ à Roma in Gallias, ob hoc maximè ut notificaret, quanta authoritate Remis, vel in aliis urbibus Synodum celebrarit, qua subtilitate & justitia examinaverit causas Ecclesiasticas, qua discretione peccantes correxerit, quomodo ei virtus Dei cooperata sit. Quod satis patuit in una causa Remensis Synodi, ubi dum Episcopus Frisingensis contumaciter ageret contra Apostolicam authoritatem, repentè in omnium oculis obmutuit*. Frisingensem hunc, Salisburgensis Metropolitæ Suffraganeum, non ut Synodi hujus Patrem, sed ut citatum reum, aut certè ut Henrici tertii Imperatoris Legatum oportet hic adfuisse. Neque enim ad Gallicanam, sed ad Germanicam Ecclesiam spectat Frisinga. Ego existimem & Anselmi & Sigeberti

Sigeberti textum esse vitiatum, & pro *Frisingensis* ponendum esse *Vesontionensis*. Etenim Hugonem Vesontionensem Episcopum, dum Hugonem Lingonensem, Simoniacum Æthiopem, eloquii sui fluentis abluere conatur adversus judicium Apostolicum, divinitus hic obmutuisse, infra lucebit. Adfuisse quinquaginta Abbates addunt laudata Acta, & exprimunt septemdecim, quos inter sunt duo Angli laudati per Simeonem Dunelmensem. Et Sancti Augustini Cantuariensis Abbas, quod Simeon non dixit, vocabatur Ulricus.

Proximam Synodi occasionem edicit laudatum
A. 1046. Sancti Benigni Chronicon: *Leone Papa ordinato, evocatus est ab ipso Romæ ad Concilium Domnus Lugdunensis Archiepiscopus Halinardus, simulque omnes Episcopi Galliæ, ad pertractandum inibi de statu & correctione sanctæ Ecclesiæ. In ipso anno ipse Domnus Papa perrexit in Franciam, & Remis habuit Concilium Episcoporum.* Romam ad Patriarchales Domini Papæ Synodos in corpore accedere numquam dilexerunt Gallicani Episcopi. Hinc enim ipsos, dum suas ad Sanctum Flavianum Constantinopolitanum Episcopum dogmaticas adversus Eutychetem litteras ab illis probari voluit, & cum istius magni suffragii robore mitti ad Chalcedonensem Synodum, non Romæ, sed intra Galliam congregari per Ravennium Metropolitam Arelatensem, suum istic Vicarium, jussit Sanctus Leo Magnus. Quæ res post occupatas à Francis Gallias admodum crevit. Hinc enim de facta adversus Symmachum Pontificem Romana Synodo ad urbis Senatores Faustum & Symmachum scripsit Sanctus Avitus Metropolita Viennensis: *Fuerat talis status rerum desiderandus, ut nos ipsi per nos urbem orbi venerabilem pro dependendis divinis humanisque expeteremus officiis. Sed quia istud jam dudum per rationem temporum fieri posse cessavit, vellemus, quod fatendum est, vel eo securitatis accedere, ut quæ in causa communi supplicari oportet, Amplitudo vestra congregatorum Galliæ Sacerdotum relatione cognosceret.* Prava ista temporum ratio fuit occupata à Francis, Gothis, ac Burgundis, & inter ipsos ac Romanos dilacerata Gallia: Barbari isti Gallicanos Episcopos nec Romam permittebant accedere, nec inter se in unam totius Diœcesis Synodum convenire. Prius malum adunata in unam Monarchiam omni Gallia Carolus Magnus abstulit, reliquit tamen secundum. Etenim Nicolao primo Pontifici, Gallicanos Episcopos ad suam Patriarchalem Synodum ob gravissimas causas evocanti, respondit Carolus Calvus Rex etiam in Gallia fieri Synodos, ideoque tantis itineribus non esse opus. Et hinc dum Photii Constantinopolitani Episcopi Schisma, ac in omnem Latinam Ecclesiam Hæretica convitia supervenerunt discutienda, Romanum non ampliùs accessum, sed solam intra Gallias numerosam Synodum laudatus Pontifex duxit ab iisdem Episcopis postulandam. Erat gravissima in Patriarchalem Romanæ Ecclesiæ potestatem injuria, ideoque & ipsam damnavit octava Synodus. Verùm iste mos in Gallia permansit. Hinc etiam ad Romanam Leonis noni Synodum accedere detrectarunt Gallicani Episcopi, atque ita oblata occasione descendit ipse in Galliam, & illic cum ipsis Synodum celebravit.

In octavam Octobris diem, quæ & in Sancti Remigii festivitate est octava, Synodum indicere proposuerat primum Pontifex, sed postmodum mutato consilio indixit in ipsam Sancti Remigii festivitatem, isto die ejus corpus elevaturus, altero dedicaturus Basilicam, ac tunc Synodum celebraturus. Eam indixit in festo Exaltatæ Dominicæ Crucis, existens in dilecta sibi civitate Tullensi. Et quidem Henricus Francorum Rex Hermaro Abbati suam addixerat præsentiam, spondens non solùm Sanctum Remigium, sed & Romanum Pontificem pro debito honorare. Verùm criminosis quibusdam Episcopis, Abbatibus, ac Laicis, nobilibus præsertim in incæstuoso aut adulterino conjugio fœtentibus, Synodus futura non placuit, ac de ipsis scribunt Acta Synodalia: *Tantæ perversitatis viri, incentoris sui diaboli callida suggestione instructi, Regi Francorum suggerunt, Regni sui decus annullari, si in eo Romani Pontificis authoritatem dominari permitteret, vel si eidem, ut decreverat, occurrens præsentiæ suæ favorem ad cogendum Concilium exhiberet. Addunt etiam, quod nullus Antecessorum ejus id reperiatur aliquando concessisse, ut ob similem causam in Franciæ urbes ingressus pateret alicui Papæ.* Etiam quosdam Proceres adjunxerunt esse Regi contumaces, ideoque non Synodo, sed bello esse opus, ad quod non soli feudales Laici, sed omnes etiam cum sua militia convocari debeant Episcopi & Abbates, præsertim Sancti Remigii Abbas, qui de Papalibus in suo Monasterio pompis, & consecrata per ipsum Pontificem Basilica parabat vanus gloriari & superbire. Et Regi persuaserunt. Etenim ille Legato ad Dominum Papam Frotlando Sylvanectensi Episcopo, excusavit se de celebranda intra suum Regnum Synodo, Papalem adventum differri flagitavit in aliud tempus, omnesque suos Episcopos compulit ad bellicam expeditionem. Potuerit etiam de suis ac paternis per Simoniacas Antistitum nominationes ac intrusiones in Ecclesiasticam disciplinam violentiis noluisse confundi.

De Hostiensi, Prænestino, Curiensi, & Comensi Episcopis, Gregorii septimi ad Henricum quartum Imperatorem Legatis, scribit
Lambertus Schafnaburgensis: *Petierunt verbis* A. 1074.
Romani Pontificis, ut Synodum tenere intra Germaniam pace Episcoporum sinerentur. Vehementer hoc abnuerunt omnes Episcopi, tamquam inusitatum, longeque à suis rationibus alienum, nec suæ hujus authoritatis privilegium ulli alii, præterquam Romano Pontifici, unquam delaturos affirmabant. Etiam de Othone Gregorii noni Cardinali Legato scribit Godefridus Coloniæ apud Sanctum Pantaleonem Monachus: *Otho apud Herbipolim Concilium* A. 1023.
Provinciale indixit, sed renitentibus Principibus Laicis, & paucis Ecclesiarum Prælatis convenientibus, iratus recessit. Similes adversus Honorii quarti in Germania Legatum rixas refert antiqua
Australis Historia, & Chronicon fratrum Prædi- A. 1287.
catorum Colmariensium, addens Coloniensem,

atque Tullensem Episcopos ad Apostolicam Sedem de illata Ordini suo injuria appellasse. Verùm enim verò ipsi appellantes & Legato & ipsi Sedi Apostolicæ irrogabant injuriam. Quis enim nesciat Apostolicis Legatis Synodi jus apud omnes gentes semper fuisse? Infinita sunt exempla: Et res ipsa est omni exemplo clarior. Et quidem de Arsenio Hortensi Episcopo, Nicolai primi Pontificis ad Carolum Calvum ac ejus ex fratre nepotem Lotharium Legato scribit Regino Abbas: *Arsenius Episcopus, Apocrisarius & Consiliarius Nicolai Papæ, vice ipsius directus est in Franciam. Quo perveniens tanta auctoritate ac potestate usus est, ac si idem summus Præsul advenisset* Hinc spretis Regiis obstaculis, in Sancti Archangeli Michaelis vigilia Remos advenit cum Trevirensi, Lugdunensi, ac Vesontionensi suprà nominatis Archiepiscopis, Joanne Portuensi Episcopo, Petro Romanæ Ecclesiæ Cardinali Diacono, urbis Præfecto, aliisque utriusque Ordinis Magnatibus Leo Pontifex, exceptus est solemnissima processione, consecravit Basilicam, & Synodum perfecit. Idque in ipsa Sancti Remigii Basilica. Rationem dant laudata Acta Synodalia: *Ut per Sancti Remigii, per quem Franci Orthodoxæ fidei initiati sunt rudimentis, præsentiam consequerentur reparationem tepefactæ in se divinæ Religionis.* Ista interim est causa, cur & Rex absuerit, & adfuerint adeò pauci Episcopi. Carnales homines malebant corporeis pro Rege, quam spiritualibus induti armis pro Deo pugnare.

CAPUT II.

Exponitur Synodi consessus.

PRimæ, die Octobris tertia habitæ, sessionis ingressum describunt laudata Acta Synodalia: *Statim vetus querela inter Remensis ac Trevirensis Archiepiscopi Clericos est renovata, his adstruentibus quia Remensis Primas esset in Gallia, ideoque illi dispositio competeret Synodica; è contra verò illi Archiepiscopo Trevirensi eam dignitatem conabantur adscribere, primamque Sedem post Romanæ Ecclesiæ Præsulem in celebrando Concilio acquirere.* Episcoporum in Synodis lites ejusmodi habemus innumeras, & pudet referre. In pravos Populi mores, non de hujusmodi quisquiliis oportuerat ipsos pugnare. Certè pro hisce ipsorum Clerici & famuli quandoque ad manus & sanguinis effusionem scandalosissimè devenerunt. Omne Belgium Romanis olim fuit unica Provincia, ejusque caput & Metropolis fuit civitas Trevirorum. Posteà divisum fuisse in duas Provincias, demonstrat Sancti Hilarii Pictaviensis Episcopi de Synodis liber, inscriptus Episcopis omnium Gallicarum Provinciarum, etiam *primæ Belgicæ & Belgicæ secundæ*. Factum id fuit à Constantino Magno, sub cujus filio Constantio Hilarius floruit & scripsit. Apud Treviros mansit primæ, secundæ Belgicæ Metropolis posita est apud Remos, atque ita hujus civitatis Episcopus profecit in Metropolitam. Ambas Metropoles esse sorores Ecclesias, id est, ejusdem per omnia dignitatis ac potestatis, scripsit in suo Testamento Sanctus Remigius. Hinc inter ipsarum Præsules acceptæ consecrationis ætatem & ordinem servari professus semper fuit etiam Metropolita Hincmarus. Eandem sanè formam in Synodis ac aliis Conventibus omnes ubique gentium Ecclesiæ & Episcopi passim custodierunt. Ep. 17. Verùm contentiones has abscidit prudentissimus Pontifex, Synodalem consessum jubens formari in circulum, ac se in medio, Remensem à dextris, Trevirensem à sinistris, Lugdunensem ad meridiem, Vesontionensem Metropolitam locans ad septemtrionem. Remensis ac Trevirensis Clericos pacificavit, & isti, quod in propria esset civitate, priorem locum adscripsit.

Eidem Remensi proximus assedit è suffraganeis Beroldus Episcopus Suessionensis. Suessionensis enim Ecclesia semper suæ Provinciæ fuit Protothronica, ideoque ejus Episcopus semper ante omnes Collegas habuit primum locum à Metropolita. Hinc in secunda, Ebbonis & Hincmari Metropolitarum causam tractante, Suessionensi Synodo primus surrexit, & ex omnium nomine respondit Rothaldus Episcopus ejusdem civitatis. Hic etiam Hincmarum ordinarat, quod Act. 3. nempe Metropolitam ordinare spectaret ex avito more ad Protothronum. Et post Hincmari mortem, quod ante dati à Rege visitatoris Episcopi adventum elegisset, accusata Remensis Ecclesia, seriò se excusat apud Comprovinciales, primoque in litteris loco nominat Hildeboldum Suessionensem: quod nempe vacanti Provinciæ præsideret. Et de Ludovico Sancto Francorum Rege scribit antiquum Suessionensis ad Sanctum Medardum Monasterii Chronicon: *Ludovicus* Fol. 85. *consecratus fuit & coronatus in civitate Remis per manus Jacobi Suessionensis Episcopi, quia tunc Sedes Archiepiscopatus vacabat.* Quod ipsum affirmat Chronicon Sancti Dionysii propè Parisios. Regis A. 1226. consecratio & coronatio ex Sancti Remigii instituto & avita consuetudine spectabat ad Metropolitam Remensem, ideoque vacante ista Sede devolvebatur ad Suessionensem Episcopum, ejus tunc Vicarium & Provinciæ Primatem. Istud ipsum habes in vita Sancti Ludovici per Guilielmum Nangiacensem. Cur in litteris ad Nomenoium Britanniæ Principem quarta Turonensis Synodus Rothaldum Suessionensem tertio tantum loco ponat post Hincmarum Metropolitam, ignoro. In alterando dignitatis ordine Majores nostri non fuerunt scrupulosi. Etiam secundum thronum habuit secunda Belgica, de quo ad nescio cujus Ecclesiæ Electum scribit Sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus, Protothronus Provinciæ Senonensis: *Ne civitati vel Ecclesiæ Catalaunorum suum derogetis honorem. Meminisse vos decet quod in antiqua descriptione Provinciæ Belgicæ secundæ ipsa civitas à Remensi tertium locum habeat. Sapienti pauca.* Rationem in Ep. 78. Sanctum Petrum Apostolum, qui Remensem ac Suessionensem per semetipsum, Catalaunensem

autem

autem Ecclesiam per Sixtum primum à se missum Remensibus Metropolitam erexerit, refundit in Remensis Ecclesiæ Historia Presbyter Flodoardus. Sixtum fuisse Metropolitam errat. Nam L. 1. c. 3. usque ad Constantini tempora Trevirim fuisse unicam Belgii Metropolim, est nimis certum. In Romani Imperii notitiam seu laterculum potiori jure refundit Sanctus Fulbertus. Ex eo enim Majores nostri etiam Ecclesiarum dignitatem & Ordinem constituerunt.

Quæstio est, Quomodo Joannes Portuensis Ecclesiæ Cardinalis Episcopus sederit ultimo loco? Licet enim Presbyteri ac Diaconi Cardinales ante aliarum Ecclesiarum Episcopos & Archiepiscopos tunc nedum obtinerent locum, obtentum tamen fuisse à Cardinalibus Episcopis disertè in litteris ad Cadaloum, ex Parmensi Episcopo Antipapam Honorium secundum, testatur Sanctus Petrus Damiani: *Quid tibi de Cardinalibus videtur Episcopis, qui videlicet & Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibusdam aliis prærogativis, non modo quorumlibet Episcoporum, sed & Patriarcharum atque Primatum jura transcendunt? Salvo quippe universalis Ecclesiæ Sacramento isti sunt oculi unius lapidis, id est, Romanæ Ecclesiæ.* Eorum dignitatem insigniter exaltat. Lib. 1. Ep. 20. Quod ipsum facit in prima Epistola ad Episcopos Cardinales. Nec hesternam novitatem, sed vetustam Ecclesiæ formam lucidè laudat vir Sanctissimus. Lib. 2. Ep. 1 Cur ergo illi coævus Leo nonus Pontifex Joannem Cardinalem Episcopum, suum per tot itinera socium, in hac Synodo postposuit omnibus Episcopis Gallicanis? Respondeo Dominorum Cardinalium, præsertim Episcoporum, dignitatem ac Eminentiam esse antiquissimam. Lucet ex Edicto Constantini Magni pro Romana Ecclesia: *Sancimus, ut viri religiosissimi, multorum ordinum Clerici, qui Sanctæ Romanæ Ecclesiæ deserviunt, ornentur & habeant illam sublimitatem & Magnificentiam, qua ornatus est magnus noster Senatus, Patricii nempe & Consules, & reliquæ dignitates.* Quæ verba solis Cardinalibus Episcopis in laudata ad ipsos Epistola applicat, atque ita de ipsis solis intelligenda censet Sanctus Petrus Damiani. Ex Magdenburgensis Ecclesiæ manu scripto Chronico desumptum, ab Henrico Meibomio publicatum, ac Witichindi Corbejensis Monachi Annalibus adjunctum fragmentum consonat, agens de Joanne decimo tertio Pontifice, erectoque per ipsum Archiepiscopatu Magdenburgensi: *Joannes ordinavit, & Privilegio Apostolicæ auctoritatis sanxit, ac confirmavit Archiepiscopum Magdenburgensem in omni Ordine Ecclesiastico primatum habere omnium Archiepiscoporum, qui in Germania sunt ordinati, in Gallia quoque Coloniensi, Moguntinensi, & Trevirensi Archiepiscopis per omnia honore similem esse, crucis signaculum ante se ferre, & inter Cardinales Episcopos Romanæ Sedis consortium habere.* Cardinalibus Episcopis æquiparari est antiquum Coloniensis, Moguntini, ac Trevirensis Archiepiscoporum Privilegium. Hinc enim de Adolpho Moguntino, Frederico Coloniensi, & Cunone Trevirensi scribit magnum Belgii Chronicum: *Dominus Urbanus Papa sextus septemdecim Cardinales creavit., inter quos erant Trevirensis, Moguntinus & Coloniensis Archiepiscopi, sed illi non acceptaverunt.* Fol. 333. Partim quod grassanti tunc schismati nollent misceri, partim quod Cardinalibus Episcopis se nosent æquales. Hinc item Urbanus octavus, dum Dominos Cardinales ex illustrissimis fecit Eminentissimos, eundem titulum jam dictis Archiepiscopis indulsit. Magdenburgensis Archiepiscopatus anno Domini 969. fuit erectus: Inter Cardinales Episcopos tunc habere locum fuit quorundam Archiepiscoporum grande Privilegium, ideoque cæteri omnes illis omninò cedebant.

Superius adducta, quibus Cardinales Episcopos etiam Patriarchis anteponit Sanctus Petrus Damiani, verba exponunt apud Othonem Frisingensem Episcopum in libris de gestis Frederici primi Imperatoris, ac modificant Eugenii tertii Cardinales adversum clandestina Sancti Bernardi cum Gallicanis Episcopis circa Gilberti Porretani causam acta protestantes: Episcopis Gallicanis se asseverant majores, Alexandrino autem & Antiocheno Patriarchis fatentur inferiores. Proindè de solis Aquilejensi, Cantuariensi, aliisque id genus Latinæ Ecclesiæ Primatibus, Patriarchæ titulo insigniri tunc consuetis, L. 1. c 57. loquitur laudatus Petrus Damiani. Nam & Josepho Patriarchæ Constantinopolitano priorem in Synodo Florentina locum cesserunt omnes Domini Cardinales. In diplomate, quo Sylvestri secundi electionem confirmavit, istud Constantini Edictum esse fabulosum rectè affirmat Imperator Otho tertius, fatetur tamen esse antiquum, dicens confictum à Joanne Diacono, cognomento Digitorum, qui res futuras nequaquam scripsit, sed suo tempore cœptum, & adhuc vacillantem Romanorum Clericorum statum voluit fabula ista adjunctum & stabilitum. Fabula tamen processit ex variæ, hic non edisserendæ, admixtæ veritatis fundamento. Et hinc Cardinalium Episcoporum Eminentiam fuisse etiam à Leone nono Pontifice agnitam & defensam ostendit in suis Chronicis Guilielmus Thorne, Cantuariæ ad Sanctum Augustinum Monachus, scribens de præsenti Synodo: *Leo Papa Simoniacam hæresim in Francia debellabat. Mittitur ad eum consensu Regis & Regni Wulfricus Abbas, pro negotiis Regni & Ecclesiæ Anglicanæ responsurus. Cujus responso Papa intelligens Anglos cæteris innocentiores, & Anglicanæ Ecclesiæ profectui congratulans, inter alia multa confirmabat, ut Archiepiscopus Cantuariensis in Conciliis vel Synodis celebrandis assidere debeat Pontifici Sanctæ Ruffinæ.* Grande fuit istud Privilegium. Etenim San- An. 1055. ctæ Ruffinæ, seu Sylvæ candidæ Cardinalem Episcopum fuisse inter septem ordine secundum, ac feria semper secunda solemniter celebrasse in Basilica Lateranensi, affirmat Onufrius Panuinus in erudito opusculo de præcipuis Ecclesiis almę urbis. Quibusque ergo Cardinalibus Episcopis Archiepiscopum Cantuariensem Leo anteposuit. Et hinc in Barensi Synodo, ubi *Omnibus suum locum ex antiquo vindicantibus*, Sanctus Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, humilitate summus, *qua poterat assedit*, à Græcis adver-

adversus Spiritus Sancti à Filio processionem insurgentibus presfsus Urbanus secundus Pontifex, alta voce exclamavit: *Pater & Magister Anselme, Anglorum Archiepiscope, ubi es?* Exponit Guilielmus Malmesberiensis: *Exciderat animo summi Pontificis, ingruente tumultu, ut ei locum delegaret, sed erroris admonitus est quæstionis à Græcis propositæ necessitate. Annitentibus proximis ad consessum Apostolici levatus est, sedere jussus juxta Romanum Archidiaconum, cui ante Papam sedere moris est. Includamus, inquit, hunc in orbe nostro, quasi alterius orbis Papam.* Ita debiti juxta Sanctæ Ruffinæ Episcopum loci jacturam abundè Pontifex illi compensavit. Huic item privilegio innititur, quod de Joanne Cardinali Presbytero, Calixti secundi Pontificis per Angliam legato, omnibus illic Episcopis synodaliter præsidente, ac celebrante in Pontificalibus ornamentis queritur in Cantuariensium Pontificum vita Gervasius Monachus Cantuariensis: *Videres rem eatenus Regno Anglorum inauditam, Clericum scilicet Presbyterii tantùm gradu perfunctum, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, totiusque Regni Nobilibus, qui confluxerant, in sublimi solio præsidere, illos autem deorsum sedentes, ad nutum ejus vultu & auribus animum suspensum habere.* Læsam fuisse protestatur Anglicanæ Ecclesiæ libertatem, ac pergit: *Toti Regno Anglorum, & circumjacentibus Regionibus cunctis notissimum est, eatenus à primo Cantuariensium Metropolitano, Sanctissimo videlicet Augustino, omnes ipsius successores Primates & Patriarchas nominatos & habitos, nec ullius unquam Romani Legati ditioni addictos.* Erat querimonia iniqua ac imperita. Quis enim nesciat non solius Papæ, sed & cujuscumque Patriarchæ legato, licet Presbytero dumtaxat aut Diacono, esse celebrandæ Synodi, ibidemque ante omnes istius Diæcesis Episcopos ac Metropolitas præsidendi potestatem, donatam ab antiquissimo Canone omnium Ecclesiarum? Romanæ Ecclesiæ Cardinales Diaconi Generalibus etiam Synodis præsederunt. Verùm quod solis Hostiensi & ad Sanctam Ruffinam Cardinalibus Episcopis cedere ex nupero Leonis noni privilegio deberet Primas Cantuariensis, de laudati Joannis Cardinalis Presbyteri legatione, ac Synodali præsidentia quidam Anglorum Episcopi fuerunt offensi. Et ipsos, quod aliquid rationis habere viderentur, placavit Calixti successor Honorius secundus, Apostolicam totius insulæ legationem impartiens Guilielmo Primati Cantuariensium. Laudatum Calixtum, qui Turstinum Eboracensem Archiepiscopum, ab Henrico Rege primo proscriptum, honoravit insigniter, sibi proximum & collateralem, uti Cardinalem, esse ubique jussit, & proximè post Ostiensem Episcopum equitare in solemnibus processionibus, vice versa extollit in Eboracensium Pontificum vita Thomas Stups, è Prædicatorum Ordine scriptor antiquus ac eruditus. At dumtaxat personale erat hocce Privilegium. Ex his interim omnibus vides avitam Cardinalium Episcoporum Eminentiam fuisse agnitam & stabilitam à Leone nono: Hoc enim in stabilimento fundatur Privilegium datum Archiepiscopo Cantuariensi. Et hinc Joannem Portuensem Episcopum hac in Synodo sedisse ultimum post omnes Gallicanos Episcopos, nunquam crediderim. In Gallicanorum, qui Dominorum Cardinalium Eminentiam bonis oculis dudum non adspexerunt, Episcoporum gratiam existimo illum à Synodalium actorum compilatore, homine utique Gallo, in locum novissimum esse detrusum.

Oritur hinc alia quæstio, An inter septem Cardinales Episcopos semper certus ordo, primusque locus Ostiensi, secundus Sanctæ Ruffinæ, tertius Portuensi fuerit, & sic deinceps? Rationem dubitandi faciunt plura authentica atque antiqua Concilia, in quibus dicti Episcopi leguntur alio longè ordine sedisse & subscripsisse. Etenim in Romana contra Clementem & Adalbertum, pessimos Francorum Episcopos, Synodo proximus post Zachariam Pontificem sedit Epiphanius Sanctæ Ruffinæ Episcopus, deinde Benedictus Numentanus, hinc Venantius Prænestinus, tum Gregorius Portuensis: Theodorus Ostiensis sedit dumtaxat sextus post Nicetam Gabinatem. In Romana adversus Joannem duodecimum Pontificem Synodo Cardinales Episcopi sederunt post multos alios hoc ordine: Gregorius Albanensis, Sico Ostiensis, Benedictus Portuensis, Theophylactus Prænestinus, Wido Sylvæ candidæ. Exstat Synodus apud Luitprandum Ticinensem. In Romana Paschalis secundi adversum Laicas investituras Synodo sederunt L. 6. c. 6.
post omnes Archiepiscopos hoc ordine: Cencius Sabinensis, Petrus Portuensis, Leo Ostiensis, Cono Prænestinus. Extant acta apud Guilielmum Malmesberiensem. Apud eundem in Fol. 168.
novella Historia extat Petri Portuensis Episcopi, qui in Honorii secundi defuncti locum intrusit Petrum Leonis, ad alios Cardinales Episcopos, qui Innocentium secundum elegerant, Epistola, qua schisma nititur componere, & in qua Guilielmum Prænestinum primo, secundo Matthæum Albanensem, tertio Conrardum Sabinensem, quarto, ultimo loco nominant Joannem Episcopum Ostiensem. Nempe quomodo alii passim, ita & Cardinales Episcopi servabant ordinem & locum juxta acceptæ consecrationis ætatem, atque ita Ostiensis Episcopus quandoque erat primus, quandoque medius, quandoque postremus. Etiam Privilegio, quod Piscariensi Cænobio dedit Adrianus quartus, subscribunt eodem ordine: Sabinensis, Ostiensis, Prænestinus, Albanensis, Portuensis. Etiam initis inter Innocentium tertium & Joannem Angliæ Regem concordatis, extantibus apud Lucam Dacherium. Et notari oportet plerosque hos Pontifices Leone nono fuisse non paucis annis Tom. 5.
posteriores, adeoque ex ipsorum actis lucet Car- Fol. 576.
dinales Episcopos in obtinendo ante quosvis Archiepiscopos & Primates loco necdum fuisse firmos.

Respondeo Cardinales Episcopos semper fuisse septem. Quinque principales seu Patriarchales Basilicas habet Romana Ecclesia, Sancti Salvatoris Lateranensem, Sancti Petri Apostoli Vaticanam, Sancti Pauli Apostoli via Ostiensi, San-

ctæ Mariæ Majoris in Exquiliis, & Sancti Laurentii in agro Verano. Omnium præcipua est Basilica Lateranensis, utpote Romani Pontificis Apostolica Sedes, & urbis Ecclesia Cathedralis. Singulæ solemnia sua semper habuerunt quotidiè Divina officia. In hac unus quotidiè Cardinalis Episcopus per vices, in aliis Cardinalis Presbyter solemnis Misſæ sacrificium celebrabat, ideoque viginti olim octo erant Presbyteri Cardinales. Eorum in quatuor Patriarchalibus Ecclesiis officiandi quotidianum ordinem vide apud Onufrium Panuinum in opusculo de Principalibus Basilicis Almæ urbis. Et quia omnium Ecclesiarum sollicitudo semper fuit Romani Pontificis quotidiana instantia, Sanctæ Ruffinæ Episcopus in urbe Leonina, seu Sancti Petri suburbio, Portuensis autem in Transtyberina regione exercebant actus Episcopales, tamquam illius occupati aut absentis vicem gerentes. Et hoc est officium, quod sub Sancto Petro Apostolo existimantur gessisse Linus, & Cletus. Id ipsum fortè habebat Georgius, Pauli primi Pontificis ad Pippinum Francorum Regem Legatus, de quo ad varios Canones adjungit Synodus Compendiensis; *Georgius Episcopus Romanus consensit*. Quidam volunt fuisse Georgium Prænestinum Episcopum, qui cum Eustasio Albanensi & Citonato Portuensi in defuncti Pauli locum intrusit & consecravit Constantinum, Totonis Ducis Nepesini fratrem: Eum, quod Roma missus esset Legatus, dici volunt Episcopum Romanum. Hoc enim sensu etiam in Chalcedonensi Synodo gloriosi Judices Sancti Leonis Papæ Legatos appellarunt *Episcopos de Roma*. Verùm enim verò aliud est de Roma, aliud Romanus Episcopus: Romanum Episcopum non credo ullibi dictum, nisi Episcopum Cardinalem. Ita Othonem primum Imperatorem adversus Joannis duodecimi excessus fuisse tam à Romanis Episcopis, quam plebe interpellatum scribit Luitprandus Diaconus Ticinensis. Et qui sint Romani Episcopi, in sequenti ejusdem libri capite exponit: *Romani Pontifices, & Cardinales Presbyteri ac Diaconi cum universa plebe dixerunt*. Per Romanos Pontifices clarum est intelligi Episcopos Cardinales. Etiam in Remensis Ecclesiæ Historia Flodoardus Gaudericum Cardinalem Episcopum intitulat *Episcopum Ecclesiæ Romanæ*. Ita Niceforus Calixtus Sanctum Hyppolitum Martyrem vocat *Portuensem Romæ Episcopum*. Et Ludovici Pii Imperatoris Astrologus laudat *Regionarium Romæ Episcopum*: Utique Sanctæ Ruffinæ, aut Portuensem, qui non tantùm apud Lateranensem Basilicam Pontificalia, sed etiam in urbe Transtyberina Regione Papales Episcopalis jurisdictionis vices exercebant.

Cap. 1.2. Lib. 6. c. 6. L. 3. c. 21. L. 2. c. 3.

Viginti octo Cardinales Presbyteros, ipsorumque in quatuor Patriarchalibus Basilicis officiandi vices quis instituerit ignoramus. Etenim usque ad Sancti Sylvestri Pontificatum non fuerunt tot Cardinalium tituli, & istarum Basilicarum tres sunt Constantini opus, quinimò quarta Sanctæ Mariæ Majoris est opus Liberii Pontificis, ideoque planum est & tot Cardinales & laudatas ipsorum vices non esse Apostolicum Sancti Petri institutum. Crediderim esse rem cœptam à Sancto Sylvestro, & à Successoribus perfectam. Quidquid sit, septem Cardinales Episcopi, ipsorumque in primario urbis titulo vices sunt res antiquissima. Etenim de Stephano quarto scribit in libro Pontificali Anastasius Bibliothecarius: *Beatissimus Præsul Stephanus erat Ecclesiasticæ traditionis observator. Unde pristinum Ecclesiæ in diversis Clericatus honoribus renovavit ritum. Hic statuit ut Dominico die à septem Episcopis Cardinalibus hebdomadariis, qui in Ecclesia Salvatoris observant, Missarum solemnia super Altare Beati Petri celebrarentur*. Et in sua de Cardinalium juribus constitutione Joannes octavus: *Sancimus vos in principalibus Ecclesiis juxta Primatum vestræ consecrationis vicissim divina officia peragere*. Et supra laudatum Magdenburgensis Chronici fragmentum: Joannes decimus tertius Pontifex Archiepiscopo Magdenburgensi *concessit duodecim Presbyteros, septem Diaconos, viginti quatuor Subdiaconos Cardinales, ad morem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ordinare, qui ad principale Altare ministrantes, quotidiè, excepto jejunio, Dalmaticis, festis verò diebus sandaliis uterentur*. Et in litteris ad Cardinales Episcopos Sanctus Petrus Damiani: *Lateranensis Basilica, sicut Salvatoris est insignita vocabulo, qui omnium caput est Electorum, ita Mater & quidam apex ac vertex est omnium per orbem Ecclesiarum. Hæc septem Cardinales habet Episcopos, quibus solis post Apostolicum licet sacrosanctum illud altare accedere, ac divini cultus Mysteria celebrare*. Hoc est unicum illud sub cœlo Altare ligneum, de quo Romanum Breviarium: *Quo Altari Sanctus Sylvester, reddita Ecclesiæ pace, honoris causa Principis Apostolorum, qui in illo sacrificasse dicitur, & reliquorum Pontificum, qui usque id tempus ad Mysteria conficienda eo usi fuerant, in Lateranensi prima Ecclesia collocato, sancivit ne quisquam in eo, præter Romanum Pontificem Missam deinceps celebraret*. Præter Romanum Pontificem ac ejus Vicarios septem Episcopos Cardinales. An quotidiani per ipsos sacrificii mos plenè restitutus fuerit à Stephano quarto, an dumtaxat pro diebus Dominicis, non plene constat.

Lib. 1. Ep. 1.

Porrò Ostiensis Episcopus præ cæteris habuit prærogativam singularem, laudatam à Romano Breviario: *Marcus Pontifex instituit, ut Episcopus Ostiensis, à quo Romanus Pontifex consecratur, pallio uteretur*. Est ejus antiquissima dignitas. Etenim Donatistis, Cæcilianum Carthaginensem Archiepiscopum & totius Africanæ Diæceseos Primatem, à suo Comprovinciali Felice Aptungitano Episcopo consecratum, à Secundo Tigitano Episcopo ac Numidiæ Primate, tamquam Principem à Principe, consecrandum blaterantibus, in Carthaginensis collationis breviculo respondit Sanctus Augustinus: *Aliud habet Ecclesiæ consuetudo, ut non Numidiæ, sed propinquiores Episcopi Episcopum Ecclesiæ Carthaginis ordinent. Sicut nec Romanæ Ecclesiæ ordinat aliquis Episcopus Metropolitanus, sed de proximo Ostiensis Episcopus*. Moris exordium adducit in Sigeberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis: *Ostiensis Episcopus* L. 3. c. 16.

ex

ex antiqua consuetudine ordinat & sacrat Romanum Pontificem. Quae consuetudo exinde accidit, quod martyrizato beato Sixto, & Sancto Laurentio ejus Diacono, beatus Justinus Presbyter cum Clero Romano elegit beatum Dionysium in Romanum Pontificem, quem sacravit Maximus Ostiensis Episcopus. Ex hac consuetudine exindè Ostiensis Episcopus ordinat & sacrat Romanum Pontificem, & habet pallium: Solummodò ad ea quae pertinent in ordinatione
A. 1181. *& consecratione Pontificis.* Rei hujus, quoniam nemo antiquus Scriptor meminit, fides sit penes Robertum. Ego morem illum malim institutum ab Apostolis. At verò Suffraganeus, ad quem Metropolitae, praesertim Patriarchae, consecratio spectat perpetuo jure, est Provinciae suae Protothronus; Qualem in secunda Belgica esse Suessionensem, est suprà ostensum. Qualis item in Senonensi Carnutensis, in Turonensi Cenomanensis, & in Cantuariensi Provincia semper fuit Episcopus Londinensis. Protothronum non habentis Provinciae Metropolita, ad sui Patriarchae manus accedere non consuetus, à Suffraganeo juxta consecrationis aetatem seniori semper fuit consecratus. Quod pallio per singularem Apostolicae Sedis gratiam insignitus Provincialis Episcopus semper item fuerit Provinciae suae Protothronus, lucet ex Sancti Gregorii Magni, qui Syagrio Augustodunensi Episcopo intra primam Lugdunensem Provinciam fecit istam gratiam, Epistola: *Cujus ne indumenti munificentiam nudam videamur quodammodo contulisse, hoc etiam pariter prospeximus concedendum, ut Metropolitae suo per omnia loco & honore servato, Ecclesia civitatis Augustodunae, cui omnipotens Deus praeesse te voluit, post Lugdunensem Ecclesiam esse debeat, & hunc sibi locum & ordinem ex nostrae authoritatis indulgentia vindicare.* A caeteris Episcopis addit secundum ordi-
L. 7. indict. 2. Ep. 114. nationis tempus debere ubique consederi & subscribi. Pallio insigniti Latinorum Provinciales Episcopi eis omnibus fruebantur privilegiis, quibus Graeci solo honore & nomine Metropolitae: Et hisce primum à vero Metropolita fuisse ubique locum, est alibi ostensum.

Insuper aliam Ostiensis Episcopus habuit praerogativam, laudatam à Rogerio Hovedensi: *Joannem de Sancto Paulo, Presbyterum Cardinalem tituli Sanctae Priscae Virginis, adeò prae caeteris diligebat Caelestinus tertius Pontifex, quod illum loco suo constituerat ad omne officium suum exequendum, nisi in consecratione Episcoporum, quod perti-*
Fol. 774. *nebat ad Officium Episcopi Ostiensis Cardinalis.* Et de Cardinali Glandatensi per Urbanum sextum translato ad Episcopatum Ostiensem, scribit ad Ludovicum Flandriae Comitem Pileus de Prata Archiepiscopus Ravennae, & Romanae Ecclesiae Cardinalis: *Episcopos & Archiepiscopos consecravit, Abbates benedixit & ordines fecit tanquam verus Episcopus Ostiensis.* Exstat Epistola apud
Tom. 4. Fol. 307. Lucam Dacherium. Episcoporum consecrationes olim ipse peragebat Pontifex: Est enim supremus actus officii Pontificalis. Nimia agendarum rerum copia postmodum alio illum distraxit, ideoque eminens istud munus est impositum Ostiensi Episcopo, tanquam Protothrono, ad quem non solius Metropolitae, sed etiam omnium, ipso defuncto aut impedito, comprovincialium consecratio semper spectavit. Et hinc de Cardinalibus Episcopis scribit in Turstini Eboracensis Archiepiscopi vita Thomas Stups: *Ostiensis Magister inter eos est & dignior.*

Quae omnia Ostiensem Episcopum fuisse Romanae Provinciae Protothronum, validè confirmant. Verùm & validè obest laudata Joannis octavi constitutio, sanciens quosvis Cardinales in principalibus Ecclesiis Divina celebrare juxta primatum seu aetatem acceptae consecrationis. Obstant & superius laudatae Synodi, in quibus & Episcopi & Presbyteri Cardinales leguntur ita & consedisse & subscripsisse: etiam Episcopus Ostiensis. Est res perplexa. Omninò inclinor, ut cum Onufrio Panuino, rerum ad Romanam Ecclesiam spectantium peritissimo, affirmem inter ipsos non acceptae consecrationis, sed sedium ac titulorum ordinem semper & ubique fuisse. Certè in laudata Joannis octavi constitutione vox, *Consecrationis primatum*, nequaquam debet temporis, sed importare possit primatum Sedis ac tituli, ad quem Cardinales fuerint consecrati. Episcoporum varius in variis Synodis repertus consessus & subscriptio non facit firmum argumentum. Illic enim reperis & Episcopos ante Metropolitas, & juniores sedisse & subscripsisse ante seniores. Quin imò Tholosano, cui Calixtus secundus praesedit, Concilio subscriptum est hoc ordine: *Cono Praenestinus Episcopus, Ottegarius Archiepiscopus Tarragonensis, Raymondus Barbestrensis Episcopus, Bernardus Aniciensis, Lambertus Ostiensis, Richardus Narbonensis, Petrus Cardinalis Sanctorum Cosmae & Damiani, Atto Archiepiscopus Arelatensis.* Haec sunt irregulariter gesta, aut vitiosè compilata. Et singulorum causas quis cognoscat? Quidquid sit, ex allegatis abundè lucet Joannem Portuensem Episcopum post omnes Gallicanos in hac Synodo non sedisse. Hodiè juxta sedium suarum ac titulorum dignitatem Domini Cardinales sedent & subscribunt. Haud dubiè ex more & traditione antiqua.

Porrò de Cardinali Sanctae Ruffinae Episcopatu scribit in Sigeberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis: *Eugenius Papa tertius Episcopatui Ostiensi Velitrensem conjunxit, & sic fecit de duobus unum. Similiter fecit de Episcopatu Portuensi, cui junxit Episcopatum Sanctae Ruffinae, faciens de duobus unum.* Et hinc privilegio, A. 1181.
quod Piscariensi Monasterio apud Lucam Dacherium dedit Adrianus quartus, Bernardus Cardi- Tom. 5.
nalis sese subscribit Episcopum Portuensem & Fol. 56.
Sanctae Ruffinae. Initis inter Innocentium tertium Pontificem ac Joannem Angliae Regem Fol. 576.
concordatis eodem modo subscripsit Cardinalis Benedictus. Onufrius tamen Panuinus unionem istam vult esse opus Calixti secundi, natum ex destructa Sanctae Ruffinae civitate, deductaque ad tantam solitudinem, ut proprio Episcopo non haberet opus. Ita interim evanuit septenarii, quod multis praedicat Sanctus Petrus Damiani, in Cardinalibus Episcopis numeri Sacramentum. Bonifacii octavi, qui teste Henrico

Steto-

Lib. 2. Epist. 1. A. 1294. Sterone Monacho Althanensi, *Civitatem Praenestinam Episcopatus honore privavit, & subverti jussit*, factum successores Pontifices meritò non probarunt.

Cur Petro Cardinali Diacono nullus hic assignetur locus aut sedes, addiscere possis ex Romana Synodo Sancti Gregorii Magni: *Gregorius Papa cum Episcopis omnibus ac Romanae Ecclesiae Presbyteris residens, adstantibus Diaconibus & cuncto clero*. Lib. 4. Ep. 44. Quod ipsum habet ejus alia Synodus de causa Probi Abbatis ad Sanctum Andream. Lib. 9. Ep. 22. Nempe Diaconi sunt dumtaxat Ministri, ideoque in Synodo ipsis non competit sedes, sed post Episcopos atque Presbyteros stare consueverunt. At verò apud Lugdunensem Innocentii quarti Synodum Cardinales Diaconi una cum Romanae Ecclesiae Vice-Cancellario sederunt ante Thronum Pontificis: More Graecorum, apud quos septem Ecclesiae Constantinopolitanae Crucigeri Diaconi Synodalem sui Patriarchae Thronum solent circumcingere. Quod an ante laudati, qui Cardinales insigniter exaltavit, Innocentii tempora fuerit factum apud Latinos, adeoque an in hac etiam Synodo Petrus Cardinalis Diaconus ante Leonis noni Thronum sederit, quidam dubitant. At sine fundamento. Etenim Barensis per Urbanum secundum Synodi acta laudans Guilielmus Malmesberiensis adjungit de Romanae Ecclesiae Cardinali Archidiacono: *Cui ante Pontificem sedere moris est*. Fol. 223. An praesens Petrus fuerit Romanorum Archidiaconus, ignoro. Certe fuit ipsorum Cancellarius, & apud agentem longè ab urbe Pontificem forsan functus fuit vice & officio Archidiaconi, adeoque in praesenti Synodo ante ipsum sedit. Fuisse Cancellarium lucidè dicunt acta Synodalia. Porrò Presbyteros etiam ac Diaconos Cardinales omninò insigniter exaltavit, Episcopis ac Archiepiscopis anteposuit, purpuraque ornavit laudatus quartus Innocentius: ut contra Fredericum secundum ex degradato Imperatore ferocissimum Romanae Ecclesiae hostem armaret, ac vel ex solo propriae vestis aspectu cogeret esse paratos ad pugnandum pro Ecclesiae libertatibus usque ad sanguinem & mortem. Res visa est dura quibusdam Episcopis, ideoque ipsam dudum etiam post conati sunt exsufflare. Etenim de benedicendis Casimiri tertii Polonorum Regis nuptiis tanta inter Cracoviensem Episcopum, qui erat Presbyter Cardinalis, & Archiepiscopum Gnesnensem surrexit contentio, ut neuter alteri voluerit cedere, ideoque Rex utrumque rejecerit, & benedictionis honorem detulerit fratri Joanni Capistrano, Presbytero Ordinis Minorum. Et tales hinc indè contentiones fuerunt plures. Attamen tandem plenè vicerunt Domini Cardinales. Hinc enim in Guilielmum Warhamum Cantuariensem Archiepiscopum, privatis litteris ex veteri more subscribentem, *Guilielmus frater Cantuariensis*, Thomas Volsaeus Eboracensis Archiepiscopus, & Presbyter Cardinalis, pessimè apud Nicolaum Harpsfeldium stomachatus fuit, dixitque adstantibus: *Propediem efficiam, ut intelligat se mihi non esse parem, tantum abest ut sit frater*. Lib. 15. cap. 13. Verùm fuerunt verba vani & insolentis hominis. Nec enim rem peregrinam in Ecclesia aut novam orsus fuit Innocentius. Dominis Cardinalibus aliud non dedit, quam quod in Constantinopolitana Ecclesia jampridem habuerant & septem Cruciferi Diaconi, & Patriarchae Syncelli Clerici, de quibus ad Romani Argyri Imperium Georgius Cedrenus: *Die Pentecostes tumultuatum est ob sessionem in sacro Officio, Metropolitis non ferentibus superiore loco ipsis sedere Syncellos*. Quod tamen Syncelli causam obtinuerint, docet jus Graeco-Romanum ad titulum de Carthophylace, & novellae leges Imperatoris Alexii Comneni.

Culpanda etiam fuit superbia, ex qua Moguntinus, Coloniensis, & Trevirensis Archiepiscopi delatum ab Urbano sexto Cardinalatum non admiserunt. Ea quippè dignitas istis Archiepiscopis non fuit indigna. Etenim Conrardum primum Moguntinum Archiepiscopum, Frederici primi Imperatoris affinem, fuisse ab Alexandro tertio creatum Cardinalem Presbyterum Sancti Marcelli, ac deindè Cardinalem Episcopum Sabinensem, testantur Moguntinae Ecclesiae archiva, & Chronicon Monasterii Laurishamensis. Etiam Siffridum A. 1208. tertium fuisse Sanctae Sabinae Cardinalem Presbyterum scribit Godefridus Monachus Sancti Pantaleonis. Albertus Archiepiscopus, Brandenburgensis Marchionis frater, Lutherano diluvio miserè absortus, erat Cardinalis ad Sanctum Chrysogonum. Et de Theodorico primo Trevirensium Archiepiscopo, qui saeculo decimo sub Leonis octavi Pontificatu floruit, scribit Magnum Belgii Chronicon: *Theodoricus Romae Cellam quatuor Coronatorum cum omnibus Appendicibus suis sibi & suis Successoribus in perpetuum acquisivit*. Fol. 84. Cella ista erat titulus Cardinalis, ideoque & Theodoricus & omnes ejus Successores dudum fuerunt Cardinales Presbyteri: Quomodo ad Sanctam Priscam fuerunt etiam Abbates Vindocinenses. Et Nemausensi per Urbanum secundum celebratae Synodo subscribit *Daimbertus Pisanus Archiepiscopus Cardinalis*. Hic est ille Daimbertus seu Dagobertus, qui posteà sub Latinis Regibus fuit primus Hierosolymae Patriarcha, & Cardinalis mansit. Etiam Rangerium Rhegiensem Archiepiscopum fuisse sub eodem Urbano Presbyterum Cardinalem affirmat antiqua Appendix de majoris Monasterii Abbatibus apud S. Gregorium Turonensem. Fol. 120. Et de Poppone (a) Metensi Episcopo, Calixti secundi Pontificis per sororem nepote, apud Lucam Dacherium scribit prior Metensis Chronici Appendix: *Poppo ab eodem Pontifice consecratus est, & tam Pallii dignitate, quàm Cardinalis titulo honoratus*. Fol. 661. Quinimo Gerbaldum Leodiensem Episcopum, filium Regis Bavariae, fuisse ab Adriano primo creatum Cardinalem, laudatum Belgii Chronicon asseverat. Adeò antiquum est, quod Primates etiam Episcopi ambierint & gavisi sint esse Romanae Ecclesiae Cardinales. Nec mirum: Nam etiam Stephanum Nicomediensem Episcopum, Bithyniae Metropolitam, fuisse Patriarchae Constantinopolitani Syncellum laudat ad Constantini & Basilii Imperium laudatus Georgius Cedrenus. Nec desunt

(a) Stephano. *Noris*.

sunt ejusmodi alia exempla. Hinc etiam Bessarion Nicenus, & Isidorus Russorum Metropolita gavisi sunt esse Romanæ Ecclesiæ Cardinales.

CAPUT III.

Exponuntur Synodi Acta.

SESSIO PRIMA.

PRimam Synodi Actionem exponunt Acta Synodalia: *Episcopis ita residentibus, imperato silentio ex præcepto Domini Papæ, surrexit Petrus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus, expedito sermone proponens, de quibus in eadem Synodo sermo esset habendus. De multis videlicet illicitis, quæ contra Canonum instituta in Gallicis finibus exercebantur. Id est, de Simoniaca Hæresi, de Ministeriis Ecclesiasticis & Altaribus, quæ à Laicis tenebantur, de pravis consuetudinibus, quæ ab eis in atriis Ecclesiarum accipiebantur, de incæstis conjugiis, & eis qui legitimas uxores relinquentes adulterinis iterum nuptiis implicabantur, de Monachis & Clericis à Sancto proposito & habitu recedentibus, de rapinis & pauperum injustis captionibus, de Sodomitico vitio, & quibusdam Hæresibus, quæ in iisdem pullulaverant partibus.* Episcopis, quo plenum deliberandi tempus haberent, statim in Synodi exordio Pontifex exponi jussit capita necessariæ in Gallicana Ecclesia reformationis. Verbum de Petro Cardinali Diacono, *Surrexit*, confirmat ipsum non stetisse post Pontificem, sed ante ipsum sedisse. Ad maturè de dictis capitibus deliberandum, & in ipsis eliminandis adjuvandum Pontificem laudatus Petrus Episcopos adhortatus est, *Et commonuit sub Anathemate Apostolicæ auctoritatis, ut si quis eorum ad sacros Ordines per Simoniacam hæresim pervenisset, vel præmio quemlibet ad eandem dignitatem promovisset, publica confessione patefaceret.* Simoniacæ enim hæresios damnationem fuisse Pontificis palmarem in hac Synodo scopum, multa nos superius authentica testimonia docuerunt.

Porrò ad occulti, ex quo nata irregularitas aut amissus gradus, criminis publicam confessionem cogere reos Episcopos & Clericos est antiquus mos, avitaque regula Synodorum. Lucet ex actis decimæ Toletanæ Synodi, ubi Potamius Bracharensis Archiepiscopus, ex humana infirmitate in fornicationem lapsus, Collegis se publicè prosternit, lacrymans porrigit scriptam criminis confessionem, protestatur se indignum Episcopatu, profitetur se ab omni ejus functione jam per novem menses abstinuisse clausum in Pœnitentiæ ergastulo, rogatque eligi alium Episcopum: Et Synodus omninò elegit. Et ad Andream Tarentinum Episcopum, de concubinatu accusatum, scribit Gregorius Magnus: *Si in sacro Ordine constitutus, concubinæ te permixtione recolis esse maculatum, Sacerdotii honore deposito, ad ministrandum nullo modo præsumas accedere, sciturus in animæ tuæ periculo te ministrare, & Deo nostro sine dubio te reddere rationem, si hujus sceleris conscius in eo, in quo es, ordine, veritatem celans, permanere volueris.* Quod in sequenti Epistola repetit, & mandat similiter infamato Joanni Episcopo Gallipolitano. Et pro nescio cujus vici Presbytero, qui post commissam fornicationem etiam sacrificium offerre præsumpserat, ideoque immisso divinitus cancro fœdè dilacerabatur, salutem deprecanti Palladio Helenopolitano Episcopo respondit Sanctus Macarius Monachus, & Monachalium apud Alexandriam Cellarum Presbyter: *Quod si velis eum curari, persuade illi, ut deinceps abstineat à Ministerio Sanctorum Sacramentorum. Acquievit Presbyter, confessus est peccatum, & spopondit se non peccaturum amplius, neque altari ministraturum, sed fortem laicam amplexurum.* Ita & in corpore & in anima fuisse curatum affirmat in Lausiaca Historia laudatus Palladius. Voluntarii homicidii secretò reus Episcopus vel Clericus, nisi à Romano Pontifice dispensationem accipiat aut accipere cum fundamento speret, Ecclesiæ ministerio non tantùm abstinere, sed & ipsum dimittere obligatur ab hodiernis etiam Canonibus: ita olim obligabat omne crimen. Episcopum enim, Presbyterum, atque Diaconum Apostolicus Canon mandat esse absque crimine, præsertim commisso post sacram Ordinationem. Pedetentim hic rigor decrevit, ipsum tamen quoad Simoniacos plenè adhuc valere voluit hac in Synodo Leo nonus. Quomodo quispiam Gallicanus Episcopus, dum à Cardinali Hildebrando jussus talem confessionem erubescit, deinceps Spiritum Sanctum nec nominare potuerit, suprà audivimus à Sancto Petro Damiani.

L. 2. indict. 12. Ep. 44.

Cap. 20.

Et hinc omnes Episcopi præsenti Pontificis Edicto prompti obedierunt: Omnes professi sunt sese innoxios, exceptis Remensi, Lingonensi, Nivernensi, Constantiensi, & Namnetensi. Prior inducias petiit. Aliorum, quod graviter essent accusati, prolixior causa in aliam sessionem est dilata. Hinc etiam Abbates ad similem professionem postulavit Petrus Cardinalis Diaconus: & plures obedierunt. Omittere nolim humilem confessionem Hugonis Abbatis Cluniacensis: *Pro adipiscendo Abbatiæ honore nihil dedi vel promisi, quod quidem caro voluit, sed mens & ratio repugnavit.* Hic est magnus ille Hugo, multorum Scriptis meritò celebratus. Ejus enim disciplina dedit nobis tres laudatissimos Romanæ Ecclesiæ Pontifices, Gregorium septimum, Urbanum secundum, & secundum Paschalem. *Quidam verò nihil respondentes reatum suum occulere, quàm patefacere maluerunt.* Eos inter fuit Arnoldus Abbas Pultariensis, quem proindè Hugo Lingonensis Episcopus de fœtore luxuriæ, de contumacia adversus Romanam Ecclesiam, de insordescentia in excommunicatione, ipsaque per Missæ celebrationem violata accusavit & convicit, fecitque degradari.

Pergunt Acta Synodalia: *His ita definitis, edictum est sub anathemate auctoritatis Apostolicæ, ut si quis assidentium quempiam universalis Ecclesiæ Primatem præter Romanæ Sedis Antistitem esse assereret, ibidem publica satisfactione patefaceret. Cumque*

que ad hæc universi reticerent, lectis sententiis super hac re olim promulgatis ab Orthodoxis Patribus, declaratum est, quod solus Romanæ Sedis Pontifex universalis Ecclesiæ Primas esset & Apostolicus. A nullo per ista tempora Gallo aut alio Latino homine lego Romanæ Ecclesiæ Primatum fuisse impetitum. Quare adducta verba respiciunt Græcos, de quibus in sua Historiali Epitome Siffridus Presbyter Misnensis: *Tempore Imperatoris Conrardi secundi, Ecclesia Orientalis recessit ab obedientia Sedis Apostolicæ*. Et incogniti Auctoris Historica Compilatio: *Tempore hujus Imperatoris, qui vocabatur Conrardus Salicus, Orientalis Ecclesia in Asia fortitudine Regnorum, diversitate linguarum, multitudine Episcopatuum, grandi terrarum spatio magna valdè, recessit ab obedientia Sedis Apostolicæ. Aliter enim baptizant, generalia Concilia non frequentant, statuta Romanorum Pontificum non recipiunt, de fermentato conficiunt, de pane azymo conficere nolunt, negant Spiritum Sanctum procedere à Filio sicut à Patre, ab Ecclesiastica unitate scissi sunt, & ita in statu damnatorum*. Photius ob invasam sedem Constantinopolitanam, & varia alia facinora, præsertim ob conflatum inter Latinam & Græcam Ecclesiam novum ac inauditum Schisma, ab octava Synodo degradatus cum omnibus per ipsum consecratis Episcopis & Clericis, ac per Joannem octavum Pontificem ex meliorum spe ad Basilii Imperatoris preces dispensatoriè restitutus, nullo modo resipuit, sed laudatum Principem per magicas Theodori Santabareni artes adeò dementavit, ut proprium filium & hæredem Leonem conjecerit in carceres, & renovando Schismati dederit lamentanda fomenta. Hinc post defunctum Patrem Leo levatus in Regnum, mox ejecit Photium, deportatos per ipsum Episcopos revocavit, omne Imperium reddidit Romanæ Ecclesiæ, & fratrem suum Stephanum evexit in thronum Patriarchalem. Verùm quoniam hic à Photio fuerat consecratus in Diaconum, ideoque ex octavæ Synodi Decretis perpetuo atque indispensabiliter irregularis, Orthodoxi Episcopi ejus communionem sunt aversati, ad quos proindè in Synodi octavæ Appendice fatur laudatus Imperator Leo: *Vestram Pietatem rogo, ut cum fratre meo sentiatis, & unum ovile fiat. Quod si absque Romanæ Ecclesiæ auctoritate, quæ Photium anathemate damnavit, cum fratre meo, [illegible] qui à Photio Diaconus sit consecratus, communicare recusetis, agite, Romam scribamus, libellumque supplicem ad Papam mittamus, ut anathematis censura absolvat eos, qui à Photio sunt initiati*. Et Imperator omninò scripsit. Etiam Stylianus Mappa, Neocæsareæ Metropolitanus, Eusebius Nazianzenus, Joannes Comanensis, Joannes Leontopolitanus, aliique plures cum Clericis & Monachis Episcopi scripserunt ad Stephanum sextum, supplicantes ut longas Orientalis Ecclesiæ calamitates miseratus, dispensatoriè dignaretur mitigare octavam Synodum, & omnes à Photio consecratos Episcopos & Clericos, præsertim Stephanum Patriarcham ac germanum Principis fratrem, ad Ordinum suorum honorem & executionem habilitare. Verùm quod Princeps &

An. 1028.

Episcopi in quodam suarum precum articulo discordarent, per Legatos & novas litteras instrui Pontifex voluit, quæ missæ ipsum defunctum repererunt, ac Successorem Formosum, à quo responsum: *In eos, qui à Photio consecrati sunt, clementem sententiam tulimus, ut datis libellis supplicibus fateantur se peccasse, veniam per pœnitentiam petant, polliceanturque nihil se ampliùs hujusmodi peccaturos. Ita enim illis ut Laicis in Fidelium communionem receptis, offensa omnis & scandalum tolletur*. Eos non in Episcopalem aut Clericalem gradum, sed in Laicam dumtaxat communionem recipit, asseverans aliud non pati octavam Synodum, & Decreta suorum Antecessorum. Interim uti in Patriarchali Throno, ita in Romanæ Ecclesiæ obedientia firmus permansit Stephanus, itemque ejus Successor Antonius Cauleas: utique sub spe obtinendæ tandem aliquando gratiæ & dispensationis. Hinc Joanni nono, qui post Bonifacium sextum, Stephanum septimum, Romanum & Theodorum Formoso successerat, iterum supplicavit Stylianus Mappa, non solùm pro Photii, sed etiam pro Stephani & Antonii consecrationibus, obtinuitque hoc responsum: *Volumus ut etiam nunc Decreta sanctorum Pontificum Prædecessorum nostrorum inconcussa maneant: Quapropter Ignatium, Photium, Stephanum & Antonium, sicut sanctissimus Papa Nicolaus, Joannes octavus, sextus Stephanus, & universa Romana Ecclesia huc usque tenuit, etiam nos eodem ordine recipimus & tenemus, & illis, qui super sunt ex eorum ordine, eodem pacto manus præbemus*. Nec Photium nec Stephanum defunctos, nec sedentem tunc Antonium recipere voluit ut Patriarchas, ipsorum tamen consecratos videtur gradui suo reddidisse. Et sanè tandem plenè exstinguendi Schismatis necessitas, variaque ratio ita suadebant, & cogebant. Quidquid sit, omnis tunc Orientalis Ecclesia detestabatur impium cum suis operibus Photium, & Apostolicum Romani Episcopi Thronum integrè venerabatur. Etiam Antonii Successor Nicolaus Mysticus suas adversus quartum Leonis Augusti matrimonium quæstiones permisit appellari ad Benedictum quartum Pontificem, & adversum se ab ipso definiri. Omnes usque ad Theophylactum, Romani Lacapeni Imperatoris filium, Patriarchæ & Pallium, & confirmationem Roma acceperunt. Quod enim ipse assumendi sine Romani Pontificis interrogatione ac donatione Pallii auctoritatem pro se & suis Successoribus emerit à Joanne undecimo Pontifice, affirmat & lamentatur in suæ ad Nicephorum Phocam Imperatorem Legationis descriptione Luitprandus Episcopus Cremonensis. In puerili ætate contra Canones in Patriarchatum intrusus fuit Theophylactus, ideoque à sua Synodo duras passus usque ad excussionis periculum contradictiones, de quibus antiquus & manuscriptus apud Leonem Allatium Chronographus: *Consecratur Patriarcha Theophylactus. Cum Legati Pontificis Roma venissent, & tomum Synodicum apportassent, in quo de illius ordinatione præcipiebatur. Qui & illum in Patriarchali solio confirmarunt*. Quod ipsum confirmant Leo Grammaticus & Georgius Cedrenus. Nempè à Me- L. 2. c. 7.

tropolitis & Episcopis Theophylacti electio fuerat Romam appellata, & adversum ipsos judicavit Joannes Pontifex, puerumque Theophylactum ob Augusti Patris gratiam in tanta Cathedra confirmavit. Tanta tunc istic erat auctoritas Romani Pontificis.

Quis Constantinopolitanus Patriarcha Photianum schisma denuo instaurarit, non plenè constat. Quidam adscribunt Sisinnio, qui post Polyeuctum, Basilium, Antonium Studitem, ac Nicolaum Chrysobergium, successit Theophylacto. Ipse enim Encyclicam, qua Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam pessimè damnavit Photius, Epistolam suo fertur insignivisse præfixo nomine, & ita ad omnes Græcorum Ecclesias direxisse. Verùm quod istorum, quæ ad Photii causam spectarent, nihil sub ipso immutatum sit, alii volunt esse viro impactam calumniam. Fuisse virum probum & doctum, Græcorum scriptores passim testantur. Et nulla tunc nata fuit causa resumendi schismatis. Hinc alii malum processisse credunt à proximo ejus successore Sergio secundo. Fuit enim is Photii cognatus. Ita scribit Nicetas Nicænus, addens causam à Formoso Pontifice duxisse originem. Affirmat Formosum, ejusque successores, Bonifacium sextum, Stephanum septimum, Romanum, Theodorum, Joannem nonum, Benedictum quartum, ac Leonem quintum, in suis, quibus Constantinopolitanos post Photium Patriarchas confirmabant, Synodicis litteris dolosè scripsisse Spiritum Sanctum, Filio omisso, ex Patre procedere, & in suis Romæ Ecclesiis cantasse, *Qui ex Patre filioque procedit*, ideoque fuisse simulatores Hæreticos, ac tandem dicti Leonis successorem Christophorum, & hujus successores, Sergium tertium, Anastasium tertium, Landonem, Joannem decimum, aliosque usque ad Sylvestrum secundum etiam sine simulatione ac fronte deviasse, utpote qui in suis Synodicis scribere palam cœperint Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio: Hinc à Sergio Patriarcha Christophori nomen asserit rasum è sacris tabulis, & intercisam Ecclesiarum communionem, eaque omnia à Michaele Cerulario fuisse postmodò confirmata & aucta. Quod ipsum asserunt auctor de Græcorum & Latinorum dissidio, Josephus Bryennius in oratione de Sancta Triade, ac in Græci & Latini de sancti Spiritus processione Dialogo Margunius, adjungens inter Joannis octavi & Formosi Pontificatum decurrisse octoginta annos.

Sed miserè est lapsus. Etenim inter Joannis octavi mortem, & Formosi promotionem intercesserunt solum anni octo vel novem. Et quod sub Formoso Pontifice Romani in suis Ecclesiis cantarint, & quidem cum famoso additamento, Symbolum, est lucida fabula. Quod cantum
Cap. 2. istum ad Sancti Henrici Imperatoris preces primus induxerit Benedictus octavus, multis refert in libello de quibusdam ad Missam spectantibus
Cap. 2. Berno Abbas Augiensis. Et ipse videtur additamentum necdum recepisse. Præterea Pseudo-Pontifex Christophorus Christi Domini anno nongentesimo tertio Apostolicam Sedem & invasit, & per degradationem amisit clausus in Monasterio ad perpetuam pœnitentiam; Sergius verò secundus Patriarcha anno nongentesimo nonagesimo nono fuit promotus, ideoq; Christophori nomen nequit è sacris tabulis rasisse. Et in litteris ad Michaelem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum scribit Petrus Patriarcha Antiochenus. *Præterea testis ipse quoque sum irrefragabilis, & alii mecum plerique ex Ecclesiasticis Primatibus, sub beatissimo Patriarcha Antiocheno, Domino Joanne, Romanum Pontificem, Joannem & ipsum nuncupatum, in sacris Dypticbis commemorari. Et ante annos quadraginta quinque Constantinopolim appellens sub beatæ memoriæ Patriarcha Sergio, prædictum Papam Joannem inter sacra Missarum solemnia cum aliis Patriarchis commemorari audivi. Quomodo verò posteà ejusdem commemoratio erasa fuerit, & quam ob causam, ignoro.* Patriarcha Michael Papalis nominis erasionem scripserat esse antiquissimam, utpote facta in sexta, ubi Vigilius Pontifex tria Chalcedonensis Concilii Capitula damnare noluit, Synodo: ita homo imperitus ac improbus Schismatis iniquitatem speravit per vetustatem purgare. Hunc fœdum errorem, Patriarcham non ausus in faciem arguere, in ejus Chartophylacem, Patriarchales litteras scribere & signare consuetum, refundit laudatus patriarcha Petrus, demonstrans Papam Vigilium & trium Capitulorum quæstionem non in sexta, sed in quinta fuisse Synodo, atque ita palmaria hujus Schismatis fundamenta infeliciter vacillare. Et revera lucidissimos olim Græcorum oculos Photianum Schisma fecit, præsertim circa Romanæ & omnis Latinæ Ecclesiæ res, adeò titubare & lippire, ut album esse nigrum, & nigrum dicant album, & quasi Andabatæ in nos digladientur.

Quæ omnia in secunda partim Apologetica, partim contradictoria oratione postea confirmavit Joannes Veccus Patriarcha item Constantinopolitanus. Sergius secundus Patriarcha sedit viginti annis, ideoque mortuus est Christi Domini anno decimo nono post millesimum; At verò Petrus Antiochenus promotus fuit anno quinquagesimo tertio, & anno proximè sequenti scripsit laudatam Epistolam, atque ita memorati ab ipso quadraginta quinque anni exordium habent ab anno nono post millesimum, decimo Sergii Patriarchæ, sexto & ultimo Joannis Pontificis decimi noni. Et hujus à Domino Cardinali Baronio productum epitaphium habet cum cæteris hoc dysttichon: *Nam Grajos superans, Eois partibus unam, schismata pellendo, reddidit Ecclesiam.* Inter ipsum ergo & Sergium Patriarcham fuerunt omninò quæstiones, sed catholicæ unitatis & fraternitatis pace servata sopitæ. Etiam nullius Successoris Papæ nomen Sergius videtur rasisse. Etiam de ejus proximo successore Eustatio, & Basilio secundo Imperatore scribit Glaber Rudolphus: *Circa annum Domini millesimum vigesimum quartum Eustatius Constantinopolitanus Præsul cum suo Principe Basilio, aliique nonnulli Græcorum, consilium iniere, quatenus cum consensu Romani Pontificis licere Ecclesiam Constantinopolitanam in suo orbe, sicut Roma in universo, universalem*

dici

dici & haberi. Augusta auri & argenti munera Basilius Imperator adjunxit. Plenam ergo tunc cum Romana Ecclesia communionem Græci omninò fovebant. Hinc item non vanè conjecturamus Stephanum Patriarcham ad universalis Episcopi titulum, quem Photius contumaciter resumpserat, deponendum fuisse à fratre suo Leone Augusto compulsum, ejusque successores ad illum citra Sedis Apostolicæ veniam huc usque non adspirasse. Guilielmum Sancti Benigni Divionensis Abbatem, quod Joanni vigesimo Pontifici, Augustis Græcorum muneribus attendenti, meliora sapere, & postulatum titulum denegare persuaserit, laudat memoratus Glaber Rudolphus. Sed nescio an rectè. Titulum namque in postulato per Eustatium Patriarcham sensu esse tolerabilem affirmat ac demonstrat, admittique supplicat Anastasius Bibliothecarius in septimæ Synodi ad Joannem Octavum præfatione, atque ad continuandam Ecclesiarum concordiam omninò potuerat à Joanne vigesimo dispensatoriè concedi. Planè enim existimo harum precum refutationem fuisse unam ex causis resumpti schismatis. Nec desunt qui resumptum putent ab isto ipso Patriarcha Eustatio. Licet enim Cardinalis Baronius eum ad annum dumtaxat millesimum vigesimum quintum, & ad Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani Chronicon appendix ad annum dumtaxat millesimum vigesimum septimum dicant vixisse, Onuphrius tamen Panuinus vitam ejus & Sedem usque ad annum istius sæculi trigesimum tertium extendit. Et ita Siffridus Presbyter & Historica incogniti auctoris compilatio rectè dicent Græcos anno vigesimo octavo in Romanam denuo Ec-
Lib. 4. clesiam rebellasse. Et hinc in libris adversum Græcos Emmanuel Calæcas, de veteris Romæ separatione ab Ecclesia Græca auctor incognitus, & Leonis Allatii auctor manu scriptus de Episcoporum translationibus, asserentes rebellionem istam à Michaele Cerulario fuisse primitùs resumptam, quibusdam videntur labi. Etenim Michaelem, qui post Alexium Studitam successit Eustatio, Onufrius Panuinus dicti sæculi quinquagesimo primo, Dominus autem Cardinalis Baronius promotum vult anno quadragesimo tertio. Quidquid sit, non potest ipse anno vigesimo octavo in Romanam Ecclesiam rebellasse. Et quomodo ad ipsum tantæ rebellionis auctorem scriberet Petrus Patriarcha Antiochenus: *Quomodo Papæ commemoratio è medio sublata sit, & quanam de causa, ignoro?* Quomodo adjungeret: *De Papæ commemoratione, quando & quare intercisa fuerit, cupio te diligentius indagare*. Quomodo eundem Petrum, itemque Alexandriæ & Hierosolymæ Patriarchas de resumpta Papæ commemoratione, uti de intrusa in Ecclesias novitate, ipse novitatis introductor Michael arguere potuisset? Quo circa rebellionem hanc aut Eustatius cæpit, aut Patriarcha Alexius: aut hic, aut iste, aut forsan uterque scribere se cæpit universalem absolutè Episcopum, utique ob istum cum limitatione titulum à Joanne vigesimo denegatum. Et adversum ista schismatis exordia, postea per Michaelem Cerularium magno cum fænore aucta, Gallicanos Episcopos hic consulit, & ad præbenda sibi adjutoria animat Leo nonus, Nicolaum primum & Formosum Pontificem imitatus, qui adversum Photii nugas, earumque reliquias à Gallicanis etiam Episcopis & Monachis istud ipsum auxilium petierunt ac impetrarunt. Ratramni enim Corbejensis apud Ambianos Monachi, ac Æneæ Parisiensis Episcopi erudita adversus Photium scripta nuper publicavit Lucas Dacherius. Solam de universalis Episcopi titulo audaciam hic discutit ac damnat Leo Pontifex, alias Michaelis Patriarchæ præsumptiones suo tempore & loco discutiemus.

SESSIO SECUNDA.

Secunda Sessio facta est die sequenti, discussitque causam Guidonis Archiepiscopi Remensis, qui de Simonia & aliis criminibus heri accusatus postularat respondendi inducias. Eum ab ipso priùs Pontifice in secreto confessionis & conscientiæ foro discussum, Petrus Cardinalis Diaconus Synodaliter ursit ad satisfaciendum accusatoriis libellis, atque ita ille surgens, ut sibi consiliandi facultas concederetur, expetiit. Qua impetrata, Vesontionensem, Suessionensem, Andegavensem, Sylvanectensem, ac Morinensem Episcopos convocans, cum ipsis habuit mysterium consilii sui, indeque reversus, perorandæ suæ causæ facultatem à Domino Papa obtinuit. Surgens autem Sylvanectensis Episcopus respondit *Archiepiscopum non esse reum Simoniacæ Hæresis*. Verùm hac Apologia non contentus Pontifex per ipsum Guidonem addi voluit solemnia & corporalia Sacramenta, quibus olim in simili causa Maximus Salonitanus in Dalmatia Archiepiscopus sese Ravennæ coram Sancti Gregorii Magni Legatis expurgarat. Ea Guido addixit, sed denuo inducias petiit, à rea palam conscientia circumcinctus. Eas interim Pontifex indulsit, mandans ut suæ Romanæ, ad proximi Aprilis medium celebrandæ, Synodo adesset, atque istic se plenè emundaret. Et haud dubiè Guido Romæ comparuit. Quid autem illic ab ipso vel de ipso actum sit, ignoramus. Rediit restitutus in integrum, & Remensem Ecclesiam usque ad currentis tunc sæculi annum quinquagesimum quintum, mortuus mense Martio, administravit. Erat Gervasii Remensis Vice-domini, & Milonis Castellionensis Domini germanus frater, ideoque crediderim Leonem Pontificem dispensatoria in ipsum gratia fuisse usum.

Exinde *super Abbatia Deruensi Dominus Papa conquestus est, quæ à Tullensi fuerat subtracta Episcopo, & hanc ad ipsius pertinere Ecclesiæ possessionem, per privilegiorum, quæ inde habebat, demonstravit recitationem. E contra Remensis Archiepiscopus Abbatiam respondit sui potius juris esse, & hoc antiquioribus privilegiis Ecclesiæ suæ se testificari valere. Papa verò, quia in præsenti non erant eadem scripta,*

scripta, ex quorum lectione valeret hæc controversia definiri, jussit ea interim in Archivis Remensis Ecclesiæ perquisita in crastino in medium adferri. Deruense Monasterium est antiquissimum, à Sancto Bercario, qui ad septimi sæculi medium floruit, Altivillariensis in Remensi Parochia Cœnobii fundatore ac primo Abbate, Sanctissimoque item Martyre, sub Childerico Francorum Rege erectum ad titulum Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum sub Regula Sanctorum Benedicti & Columbani. Deficiente disciplina, regularibus Clericis fuit posteà traditum, & ad Hautonis Abbatis preces denuo ereptum, & per Imperatorem Ludovicum Pium reposita Monastica disciplina. Est Diœcesis Catalaunensis. Et hinc oritur quæstio, quomodo ipsum ad Tullensem, cujus nuper fuerat Antistes, Leo Pontifex, Guido autem Archiepiscopus dixerit ad suam Remensem Ecclesiam pertinere? Respondeo quædam olim Monasteria, imò & Cathedrales Ecclesias spectasse ad allodium & proprietatem aliorum Monasteriorum aut Ecclesiarum; Etenim quod hic ipse Leo Pontifex in proprio fundo, ac ex propria hæreditate fundatum Sanctæ Crucis Monasterium Romanæ, cui præsidebat, Ecclesiæ in proprium jus donaverit, affirmat Gregorius septimus in litteris ad Warnerium Argentinensem & Burchardum Episcopum Basileensem.
Lib. 2. Epist. 14. Suum item Monasterium ex fundatoris dono ad Romanæ Ecclesiæ allodium spectare frequenter scribit & gloriatur Goffredus Abbas Vindocinensis. Et de Drogone Metensi Episcopo, quod in suo Episcopatu quasdam possideret & regeret Abbatias, graviter olim questus est, & uti abusum
Epist. 10. Canonibus adversum corrigi postulavit Frotarius Episcopus Tullensis. Errat esse contra Canones. Quod enim primævus Patrum Canon Monasteriis eligendi, cui subsint, Episcopi libertatem permiserit, insigniter patet ex Africana Bonifacii Carthaginensis Archiepiscopi Synodo, quam ab illustrissimo Luca Holstenio ex Vaticana Bibliotheca descriptam publicavit Lucas Dacherius. Ex hac ergo, latius per opportunitatem exponenda, libertate processit præsens quæstio, an Deruense Monasterium spectaret ad proprietatem, adeoque & ad curam Tullensis Ecclesiæ, an Remensis.

Exinde *Turonensis Ecclesiæ Clerici per Lugdunensem Archiepiscopum querelam intulerunt super Dolensi Episcopo Britanniæ, qui se cum septem Suffraganeis à Turonensi Archiepiscopo subtraxerat, sibique Archipræsulis nomen contra fas vindicarat.* Difficilis quæstionis exordium exponit Rogerus Hove-
Fol. 798. densis: *Est sciendum, quod postquam Beatus Dubritius, urbis Legionum Archiepiscopus eremum eligens, Beato David suæ dignitatis cessit honorem, Beatus David ex tunc sedem Archiepiscopalem usque Meneviam transtulit, & ibidem Archiepiscopus factus est, & post illum viginti quatuor ibidem Pallio usi sunt, & plena Metropolitica dignitate, quorum ultimus fuit Sanctus Sampson, qui propter ictericam passionem, qua peste catervatim homines in Wallia tunc temporis occubuerunt, navigio in Armoricam Britanniam transiens, in Ecclesia Dolensi, tunc fortè vacante, præfectus est, & Pallio Sancti David, quod secum asportaverat, ibidem usus. Qua occasione Dolensis illa Ecclesia continue Turonensi Ecclesiæ, Pallium affectando, rebellis exstitit. Menevensis autem Ecclesia eadem occasione vel propter ignaviam, vel paupertatem Pallio semper hactenus caruit. Omnes tamen Episcopi Menevensis Ecclesiæ, scilicet novemdecim Episcopi à decessu Sampsonis, usque ad tempus Henrici Regis Angliæ primi, omni dignitate Archiepiscopali usi sunt, excepto Pallio, & habuerunt Suffraganeos septem, scilicet Landavensem, & de Sancto Paterno in Kerdikam, quæ sedes, quia Parochiani suum Pastorem interfecerunt, olim obsolevit, & Menevensi Diœcesi est adunata, & Pangorensem, & de Sancto Asaph, Cestrensem, Herefordensem, & Vigornensem.* Lucius Britannorum Rex sub Sancti Eleutheri Papatu factus Christianus, gentilium Druidas, Bardos, Flamines & Archiflamines ejecit ex Insula, singulosque Metropolitas imposuit singulis Romanarum Provinciarum Metropolibus, quarum una in Cambria seu Wallia fuit urbs Legionum, seu civitas Castrensis, ita dicta quod Romanæ Legiones illic ex more hiemarent. Posteà dicta fuit etiam Carleopolis. Ita fuit usque ad illud Christi Domini sæculum, in quo David, ex Sanctissimo Monacho sanctior Archiepiscopus, à fratrum suorum consortio & disciplina separari nolens, sedem Metropoliticam posuit in suo Monasterio, atque ita peperit Archiepiscopatum Menevensem. Eadem Monachorum Ecclesia, quæ semper Sanctum Andream Apostolum habuerat, laudatum David, miraculis clarissimum, posteà accepit Patronum, atque ita Menevensis Archiepiscopus dici cœpit etiam Sancti David. Inter hunc & Sanctum Sampsonem mediarunt viginti duo Episcopi, quorum nomina exprimit Nicolaus Harpsfeldius Archidiaconus Cantuariensis. Sampsonem non pestilentiæ, sed Anglicæ Barbariei fugiendæ causa fugisse ad Armoricos, scribit Matthæus Parisiensis, L. 1. c. 27.
& adjungit: *Quo cum pervenisset, & à suis Concivibus honorificè susceptus esset, ad Dolensis Ecclesiæ Præsulatum, quæ nuper fuerat Pastore viduata, Episcopus electus est. In illa autem Ecclesia, quoad vixit, Pallio, quod ab Eboracensi Monasterio detulerat, usus est, & Successores ejus multi post eum. Deinde verò Reges illius Provinciæ, cum in Regno suo proprio Archiepiscopum haberent, non permiserunt.* An. 11
Episcopos suos, qui antea semper Suffraganei fuerant Turonensis Ecclesiæ, præfato Turonensi Archiepiscopo debitam impendere obedientiam, statuentes ut deinceps minoris Britanniæ Præsules alium Metropolitanum quam Dolensem Archiepiscopum non haberent. Et majoris & minoris Britanniæ homines erant tunc ejusdem gentis & linguæ, ideoque laudatus Matthæus ait Sampsonem fuisse à Concicivibus honorificè susceptum. Eum non solum, sed cum septem suis Suffraganeis, idque Christi Domini anno sexagesimo sexto post quingentesimum transiisse, scribit Sigebertus Monachus Gemblacensis. Et hæc est forsan causa, ex qua septem etiam Suffraganeos Turonensi Ecclesiæ subtraxerit Episcopus Dolensis. Subtraxit solos quatuor, nempe Venetensem, Aletensem, Coriosopitensem, & Ossimensem, verum quos

No-

Nomenoius Britanniæ Dux posteà divisit in septem. Rei seriem habes apud Jacobum Sirmondum in Analectis ad capitula Caroli Calvi Regis Francorum. Matthæus Parisiensis & Sigebertus Gemblacensis errant Sampsonem fuisse Eboracensem Archiepiscopum. Certum est fuisse Menevensem. Ejus adventum & natam indè dignitatem tanti æstimarunt Britones, ut Cathedralem Dolensium Basilicam posteà titularint Sancti Sampsonis.

Verùm tantam Turonensis Ecclesiæ injuriam pessimè semper tulerunt, & reparare conati sunt Episcopi Gallicani. Etenim secunda Turonensis Synodus statuit: *Ne quis Britannum aut Romanum in Armorico sine Metropolitani aut Comprovincialium voluntate vel litteris ordinare Episcopum præsumat.* Aliud attentantes sua usque ad majorem Synodum communione privat, & fraterna charitate. Christi Domini anno post quingentesimum sexagesimo septimo, primo post Sampsonis & Collegarum adventum, celebrata est ista Synodus, atque ita lucet ipsum statim à suo in Armoricum ingressu Metropoliticum illic jus attentasse. Etiam lucet adventasse eum cum Suffraganeis; etenim Romani Turonicæ Ecclesiæ Suffraganei sine Metropolitæ sui venia assistere ejus consecrationibus noluissent. Ab hisce potissimum prodiit præsens Canon. Et ad Salomonem Britanniæ Principem scribit Nicolaus primus Pontifex: *Hæc sunt præcepta Dei Patris tui, & hæc est lex Ecclesiæ Matris tuæ, ut omnes Regni tui Episcopos ad Turonensem Archiepiscopum mittere non detrectes, ejusque judicium postulare non dedigneris. Ipse enim est Metropolitanus, omnesque Episcopi Regni tui sunt ejus Suffraganei, sicut conscriptiones Prædecessorum meorum evidenter ostendunt, qui Prædecessores tuos, quia illos ab ipsius cura subtraxerant, fori invectione corripere studuerunt. Quamvis nec nostra scripta super hac re missa deesse videantur.* Postquam Sanctus Apostolus noster Bonifacius in avitam Hierarchiam ac disciplinam reparavit Gallicanam Ecclesiam, ejusque Sanctissimas constitutiones plenè executi sunt Imperatores, Carolus Magnus & Ludovicus Pius, etiam Turonensem Metropolim restaurare conati singulariter fuerunt Gallicani Episcopi: Præsertim ubi Nomenoius Britonum Tyrannus semetipsum ex Duce aut Comite curavit ungi Regem, & Metropolitanam septem Ecclesiarum Cathedram firmavit in Monasterio Oppidi Dolensis. Etenim Matthæus Parisiensis, Rogerus Hovedensis, & Nicolaus Harpsfeldius, qui Dolensem Episcopatum Sancto Sampsone existimant vetustiorem, manifestè falluntur. Nequaquam in Dolensis Ecclesiæ Episcopum, sed in istius Cœnobii Abbatem electus fuit Sampson, cœpitque istic Anglicano more, ubi Cathedrales Ecclesiæ passim sunt Monachales, non solum Abbatem, sed & Episcopum agere, & quidem Metropolitam.

Cap. 9.

Notanda sunt verba Synodalis Epistolæ, quam ad laudatum Nicolaum Pontificem scripsit tertium Concilium Suessionense: *Vestram non latere Beatitudinis Excellentiam novimus, Diœcesim Turonicam austeritate Britonum omninò à sua Metropoli divulsam, penitusque discissam, ita ut jam vicenus adsit annus, quo Tyrannica feritate resumpta, nec Comprovincialia cum Turonico Metropolitano celebrent Concilia, nec in Episcoporum consecrationibus ad eundem quidquam respiciant, illi quoque sedi nullo pacto se subdant.* Celebrata est hæc Synodus noni sæculi anno sexagesimo sexto, ideoque palam scribit in Nomenoium, qui circa ejusdem sæculi annum quadragesimum sextum jam memoratas insolentias attentarat. Hinc ejus audaciam Leo statim quartus, anno istius sæculi quadragesimo septimo promotus Papa, ejusque successor Benedictus tertius, ad Gallicanorum Episcoporum preces, compescuerunt. Hi sunt Prædecessores à Nicolao primo laudati. Eosdem Pontifices, ipsorumque de eodem articulo ad Nomenoium Ducem scripta laudat Tullensis apud Saponarias Synodus, addens ab illis omnes Apostolicæ auctoritati refragantes fuisse excommunicatos. Et hinc notanda suasi hæc tertiæ Suessionensis Synodi verba: *Jam vicenus adsit annus:* Item hæc: *Tyrannica feritate resumpta.* Evincunt Beatum Sampsonem secundæ Turonensis Synodi Decreto acquievisse, istamque requiem usque ad Nomenoium Ducem perseverasse. At verò neque Nomenoius Leoni quarto, aut Benedicto tertio, neque ejus filius Salomon Nicolao primo obedierunt. Erant enim barbari & semi-Christiani. Et hinc de Sancto Actardo Namnetensi Episcopo, suo & Tricassinæ Synodi Legato, ad Adrianum secundum Pontificem scripsit Francorum Rex Carolus Calvus: *Romæ destinavit aliquas facere moras, ut adventantibus Britonibus possit coram positus eos convincens, suæ Ecclesiarumque vicinarum ab eis perpetrata pandere detrimenta.* Nempe Britonum Episcopos, quod & anteà Nicolaus primus fecerat, Romam ad reddendas suarum præsumptionum rationes Adrianus evocavit. Et rei successum rescribit ad Herardum Archiepiscopum Turonensem: *De his, quæ de Ecclesiæ tuæ vel Diœcesios privilegiis venerabilis Actardus præcipuè suggessit, Salomoni Duci & Britannorum Populo sufficienter descripsimus, quod etiam in exemplari, quod secum idem Antistes deferet, Experientia tua quibit agnoscere.* Addit ipsos Romæ necdum comparuisse, eorumque iniquas præsumptiones spondet non probandas. In aliis ad laudatum Regem litteris Sancti Martini Metropolim, utpotè Lugdunensis Galliæ secundam vel tertiam, scribit ab antiquo semper fuisse honorabilem, ideoque hortatur ut ipsam non permittat decolorari. Regii, quod non solius suæ Turonensis Provinciæ truncationem, sed & Regiam Nomenoii unctionem semper fuerat aversatum, brachii auxilium adversus Britonum contumaciam implorat.

Ep. 5.

Eandem quæstionem coram Joanne VIII. Pontifice, ejusque Trecensi Synodo movit Adalardus Turonensis Archiepiscopus, obtinuitque Apostolicas litteras, quibus Mahen Dolensis, & ejus in Britannia Coepiscopi ad plenam ejus obedientiam sunt sub excommunicationis pœna jussi redire. Quod ipsum mandatum ad Arduini Turonensis Archiepiscopi preces innovavit Joannes decimus tertius, Roma evocans omnes istos Episcopos sub pœna suspensionis, & de ipsorum

Ep. 46.

ipsorum Duce ac aliis Proceribus adjungens: *Si contra justitiam inobedientes fuerint huic nostræ jussioni*, seu hanc Romanam evocationem impedierint, *& contrarii seu rebelles exstiterint fratri nostro Turonensi Episcopo, sint & excommunicati & nostra Apostolica benedictione privati*. Verùm homines barbari neque tunc obedierunt. Hinc Leonem nonum in hac rursum Synodo Clerici Turonenses interpellarunt. Dolensi Ecclesiæ præsidebat tunc Johovæus, homo variè criminosus. Hinc illum, Antecessores suos imitatus, Romam evocavit Pontifex ad proximam suam Synodum, *Ut ibi rationis hujus agitaretur judicium*. Ex quibus omnibus interim lucet novellum Gallicanæ Ecclesiæ Martyrologium in hisce verbis multum falli: *Sampson divino judicio atque indicio declaratus Antistes primus Dolensis, & cum Metropolitani dignitate, à Comprovincialibus Armoricæ Episcopis consecratus est. Atque à Pelagio Pontifice, pro meritorum præstantia, Pallium recepit*. Quomodo enim Pelagii judicium Turonica Synodus exsufflasset? Quomodo Britonum Episcopi & Duces ad ipsum numquam provocassent? Et sub Pelagii Pontificatu nullus in Gallia Metropolitanus habebat Pallium, nisi solus ob Apostolicas vices Arelatensis.

Post hæc Hugonem Lingonensem Episcopum, de invaso per Simoniam Episcopatu, de venditis sacris Ordinibus, de patratis in bello homicidiis, de exercita in Clerum tyrannide, de adulterio & peccato Sodomitico accusatum, Petrus Cardinalis Diaconus evocavit ad judicium, & singulorum testes produxit. Hinc cum Hugone Vesontionensi, & Halinardo Lugdunensi Archiepiscopo causæ suæ mysterium Hugo contulit, istumque induxit ad sibi Synodali peroratione patrocinandum. Eloquio & multa virtute clarebat Hugo Vesontionensis, sed malæ causæ malum est patrocinium. Hinc in media Apologia à Deo turbatus obmutuit, ideoque solemnem confusionem fucare studens, transtulit patrocinandi vices in Collegam Lugdunensem. Hujus Suffraganeus erat Lingonensis Episcopus, proindeque officium denegare ille non valens, Hugonis crimina tegere conatus est, verùm venditos ab illo sacros Ordines nullo orationis pigmento potuit incrustare. Et hinc secundum in ejusmodi nundinatores Chalcedonensem Canonem recitari jussit Leo Pontifex, postero die juxta illum de Hugone judicaturus. Ita sessio est soluta. Quæ omnia cum rea sua conscientia conferens, & graviora sibi metuens Hugo, à Remensi civitate clanculò aufugit.

SESSIO TERTIA.

Die proximo sequente celebrata est tertia Sessio, in qua per Petrum Cardinalem Diaconum tertio proclamatus ad dicendam causam Hugo Lingonensis non comparuit, ideoque ad ejus ædes directi sunt Frotlandus Sylvanectensis, & Eusebius Andegavensis Episcopus, ipsum ad Synodale judicium deducturi. Quod dum fit, Episcopos qui se legitimè citra Simoniam promotos necdum ostenderant, proclamavit Petrus Cardinalis, & primo Hugonem Nivernensem, de quo Acta Synodalia: *Nivernensis Episcopus surgens, pro Episcopio plurimum pecuniæ confessus est à parentibus datum fuisse, se tamen ignorante, eoque adepto nonnulla Ecclesiasticæ Religioni contraria commisisse, unde se asserebat Divinæ ultionis vindictam pertimescere, ideoque si Domino Papæ & præsenti conventui videretur, idem officium velle potius dimittere, quam in ejus retentione animam suam pessumdare. Quæ ubi dixit, Pastorale pedum ante pedes ipsius Apostolici posuit*. Ex quo vides commissam à parentibus Simoniam ignorantibus etiam filiis nocere plurimum, & ad taliter accepti ordinis aut beneficii depositionem obligare. Pluribus hoc ostendendum est ad Synodos Urbani secundi. Pergunt acta Synodalia: *Apostolicus tanti viri flexus devotione, favente Synodo, eundem, quod absque suo consensu pecunia data fuerit, Sacramento comprobare fecit, sicque illi per aliud pedum ministerium Episcopale reddidit*. Hugo erat reverà vir magnus: Variis in Synodis, etiam in Vercellensi adversus Berengarium Hæreticum, strenuè se gessit. Porrò per ipsum suæ Ecclesiæ pedum solebant olim investiri Antistites. Hinc enim uti rem singularem, quod Wigbertum Electum Merseburgensem per Magdeburgensis Ecclesiæ baculum investiverit Sanctus Imperator Henricus, scribit Ditmarus Wigberti successor. Nempe Merseburgensem Episcopatum Magdeburgensis Ecclesia tunc absorbuerat, & ejus restaurationem jam fieri facto isto Princeps significavit. Lib. 6. Etiam singulare fuit, quod Taginonem Electum Magdeburgensem investierit per baculum Arnulphi Episcopi Halberstadiensis. Leprosa Simoniaci Regis manus Pastorali Nivernensis Ecclesiæ baculo sua scabiem quasi adfricuerat: Hinc Hugonem Episcopum per aliud de Episcopatu Leo Pontifex revestivit.

Exindè *allatum est coram privilegium Remensis Ecclesiæ de Abbatia Dervensi, ex cujus lectione comprobatum est eam pertinere ad jus Remensis Archiepiscopi*. Nempe Sanctus Bercharius hocce Monasterium sanxerat esse ejusdem moris & legis cum altero suæ item fundationis Altivillariensi, de quo in Remensis Ecclesiæ Historia Flodoardus: *Sanctus Rivardus, Remensis Archiepiscopus, poscente Abbate Berchario, privilegium contulit isti Monasterio, ut ipse illud in sui juris dominatione, dum adviveret, conservaret, & ut post suum decessum Remensis Episcopus ipsum gubernet, & ejus Monachos contra omnes defendat*. Lib. 2. cap. 7. Vetus Dervensium Abbatum Catalogus asserit hujus Monasterii Basilicam à Pardulo Remensis Ecclesiæ Vice-Domino seu Œconomo, Laudunensi posteà Episcopo, fuisse restauratam, ac multis impartitam muneribus: Quod nempe Remensis Ecclesia esset ejus domina & protectrix. Cur autem Sanctus Bercharius dicatur Martyr, edicit in Historiali speculo Vincentius Episcopus Belluacensis, affirmans illum à nescio quo profano Daguino, quem de sacro Fonte susceperat & Monachum fecerat, in paternæ correptionis mercedem fuisse per-

percussum ferro & occisum. Quam mortem quia sibi esse pretiosam demonstravit vario miraculo Divina Majestas, Martyrum numero Romana in suis Sanctorum tabulis Ecclesia Bercharium adscripsit. Et ob istam cædem existimo Cœnobium à Monachis ad Clericos pro tempore transiisse. Avita enim Ecclesiæ lex ob trucidatum etiam ab uno solo nebulone Antistitem civitatis Jure & Pontificali Cathedra exuere populum, Monasterium ad meliores alterius professionis homines consuevit transferre. Ob unum non ità pridem nebulonem, qui in Sanctum Carolum Borromæum, Cardinalem Protectorem, laxarat sclopum, exstinctus fuit, quem Jacobus de Vitriaco laudat plurimum, totus ordo Fratrum Humiliatorum.

Redeunt interea Sylvanectensis & Andegavensis Episcopi, referuntque Hugonem Lingonensem, dum criminum suorum discussionem & conscientiam timuit, aufugisse. *Tunc ex ipsius Papæ præscripto lectæ sunt sententiæ super hujusmodi re promulgatæ ab orthodoxis Patribus, sicque ab universi Concilii judicio excommunicationis & degradationis est pœna damnatus.* Etiam à propriis Advocatis Hugone Vesontionensi & Halinardo Metropolita Lugdunensi. Et quidem Hugo tunc palam confessus est sese, dum cœptam heri Apologiam in Halinardum transtulit, à Divina vindicta fuisse compulsum ad silentium, suamque à præsentibus Sancti Remigii Reliquiis linguam alligatam. Et de celato huc usque miraculo veniam supplicavit. Ad quæ compunctus in lacrymas Leo Pontifex: *Adhuc vivit beatus Remigius.* Nempe qui adhuc mortalis blasphemum disputatorem Arianum obmutire jusserat, Christo Domino sociatus eadem pœna percussit iniquæ causæ defensorem.

Causæ hujus successum habemus in Chronico Sancti Benigni Divionensis: *Robertus Francorum Rex in Lamberti Lingonensis Episcopi defuncti locum substituit Richardum, Clericum litteris optimè eruditum, & bonis moribus ornatum, tamen contra voluntatem totius Cleri & Populi. Quapropter post quinque menses adepti Episcopatus, captus, ac pulsus civitate, non multis post diebus veneno vitam finivit. Rex autem consiliis Reginæ ad iram animatus, iterum dedit Episcopatum cuidam Clerico Carnutensis Ecclesiæ. Hugo hic erat dictus, fuissetque utile vas in domo Dei, si juvenilia desideria evitare, & superbiam calcare curasset. Sed is adjecta crudelitate, eundo per fas & nefas, ad ultimum postquam decem & octo per annos Lingonicum tribulavit Clerum & populum, pulsus à sede est judicio Domini Leonis noni Papæ in Concilio habito Remis.* Hugo igitur Simoniaca Regis nominatione fuerat intrusus in Episcopatum, cæterorumque à Petro Cardinali memoratorum criminum omninò reus. Pergit laudatum Chronicon: *Leo Papa, Remis in Italiam regressus, habuit Concilium in urbe Roma, in quo adfuit Halinardus Lugdunensis Archiepiscopus, indeque iterum Galliam properanti comes individuus exstitit. Veniens verò ad civitatem Lingonas ordinavit ibi in præsentia Papæ Dominum Arduinum pro Hugone, qui fuerat ejectus.* Et Halinardus & Dominus Papa erant

A. 1035. (margin, beside "tum, & bonis moribus")
A. 1046. (margin, beside "piscopus, indeque iterum")

Monachi Benedictini, ideoque hic illum apud se continuò detinuit, præsertim post Petri Cardinalis mortem, de qua Chronicon Sancti Petri vivi: *Papa Leo venit Lingonas civitatem, ubi ordinavit Frotmondum Trecorum Pontificem, ibique obiit Petrus Diaconus ejus, sepultusque est in Capitulo Sancti Mamnetis.* Factum id est in reditu ex Remensi Synodo ad urbem. Prosequitur Sancti Benigni Chronicon: *Dominus Apostolicus, è Calabria regressus, quoniam ad colloquium Imperatoris, qui tum fortè erat in finibus Hungariæ, properabat, jussit Halinardum Romæ residere, donec ipse rediret. Erat in ejus comitatu dictus Lingonensis Episcopus Hugo. Is pœnitens eorum, quæ haud cæcus egerat, Dominum expetiit Papam, ut de commissis modum pœnitentiæ & absolutionem delictorum imploraret. Ipse verò Apostolicus, sicut erat misericors & benignus animo, ut vidit eum verè pœnitentem & afflictum, condolens ei statim indulsit, dicens ad pœnitentiam sufficere ea quæ passus fuerat. Abeuntem quoque post absolutionem delictorum muneravit amplissimè, dans insuper licentiam recipiendi Episcopatus.* Ejusdem Hugonis meminit in Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. *Hugo Gilduini, Britilii in Belluacensi agro Comitis, filius erat, qui posteà à Leone nono in Remensi Concilio est depositus. Frater fuit Valeramni, qui in bello apud Bar castrum in geniculo vulneratus, posteà Monachus fuit in Monasterio Sancti Vitoni, & Abbas post Richardum.* Et hinc à Leone Pontifice absolutus, & in integrum restitutus Hugo deinceps non cogitavit de Episcopatu, sed Virdunum ad Fratrem Valeramnum abiit, sub ipso Abbate professus est Monachum, contra Berengarium edidit insigne opusculum, jejuniis & aliis vitæ Monasticæ austeritatibus diluit peccata sua, & tandem septima die Februarii abiit ad Christum Dominum, publicis Sanctorum tabulis apud quasdam Ecclesias adscriptus.

Exindè Josfridus, Constantiensis in Normandia Episcopus, *confessus est, se ignorante, à quodam fratre suo emptum sibi fuisse Episcopatum, quod cum rescisset, ne contra fas ordinationem illam susciperet, voluisse aufugere, sed ab eodem violenter captum, Episcopali contra suam voluntatem dignitate esse donatum. Quod Sacramento comprobare jussus, nec renuens, sic judicatus est Simoniacæ Hæresis non incurrisse facinus.* Commissa enim per Consanguineos Simonia, licet ignorantem ac dissimulantem gravet, nequaquam tamen gravare possit invitum ac viriliter repugnantem. Josfridum hunc malè omittunt, & cum Gaufredo confundunt in Constantiensium Episcoporum Catalogo fratres Sammartani.

Post hæc Pudicus Namnetensis Episcopus *Confessus est genitorem suum fuisse Episcopum civitatis, & in ejus vita donum Episcopii se percepisse, illique mortuo subrogatum per largitionem pecuniæ. Quapropter judicio Synodi, sublato annulo & Pastorali Pedo, privatus est Pontificali Ministerio, condonato ei, intervenientibus Episcopis, tantummodo Presbyteratus officio.* Quod enim degradato ob crimen Episcopo non nisi per dispensatricem contra Canones gratiam relinqui possit Presbyteratus, pluribus ostensum est ad Canones Chalcedonen-

nenses. Degradato item Episcopo rectè eripiuntur baculus & annulus: hic enim spirituale Episcopi cum Ecclesia conjugium, ille Pastoralem significat potestatem, quæ omnia per degradationem solvuntur. Intrusus per Simoniam Episcopus à sacris Canonibus, præsertim post Synodalem degradationem, judicatur nunquam fuisse Episcopus. Hinc Pudicus in Namnetensium Episcoporum Catalogo non reperitur scriptus. Quæstio est, Quomodo acta Synodalia hunc Pudicum appellent Episcopum Anglorum? Respondeo cum Nicolao Spelmanno & Michaele Alfoldo acta esse mutila. Omissum est nomen Anglicani Episcopi, qui fuit Duduc seu Dudocus Episcopus Wellensis. Etenim Ramesiensis Monasterii fundatio laudat præsentem Synodum, & adjungit: *Ad Remense Concilium missi fuerunt honorabiliter à Rege Eduardo Duduc Episcopus Wellensis, & Alfuvinus Ramesiæ, & Wulfricus de Sancto Augustino Abbates, Decreta Christianitatis, quæ ibi à sanctis Patribus statuebantur, relaturi.*

A. 1049. Præsentes Metropolitas percunctatus est tunc Pontifex, An nullus ipsis alius Suffraganeus esset de Simoniaca intrusione suspectus? Et cuncti responderunt non esse. Ita ad Episcopos & Abbates, qui malæ conscientiæ timoribus pressi Regem ad bellum sequi & pugnare, quam Ecclesiasticæ disciplinæ causas tractare cum Pontifice & promovere, suarumque actionum rationes reddere maluerant, processum est; & ipsorum quidam sunt excommunicati, nominatim Archiepiscopus Senonensis, de quo in Sancti Petri vivi Chronico Clarius Monachus: *Obiit Leothericus Archiepiscopus, & Gelduinus in sede sublimatur, non electione Cleri & Populi, sed muneribus. Dominum verò Mainardum, Clericum prudentissimum; ipsius Ecclesiæ Thesaurarium, virum nobilissimum, in ipsa urbe majorem & primum, omnis Populus à minimo usque ad majorem quærebant in Episcopum, sed vicit potentia Regis. Qui Gelduinus apud Parisium suscepta benedictione Pontificatus, nullo modo Senonas civitatem intrare potuit, resistentibus Odone Comite, Daimberto Vice-Comite, & patre ejus Mainardo, & cæteris Proceribus. Eodem igitur anno Rex copiosum exercitum applicuit Senonis.* Senonenses crudele bellum pati, quam Canonica electione privari & Simoniacum sustinere Episcopum maluerunt. A. 1032. Pergit Chronicon: *Wirpivit Odo Comes Regi Henrico medietatem urbis Senonicæ, & Gelduinus receptus est in Sede, in qua nondum fuerat, resistentibus pluribus.* Biennio duravit bellum, tandemque majori Regis potentia fracti Senonenses, improbum Ecclesiarum ac Monasteriorum laceratorem Episcopum A. 1034. recipere, & Carnutensium Comes Odo mediam civitatem Wirpire in factæ injuriæ redemptionem, seu læso Regi dimittere sunt coacti. Verùm iniquam justi Populi afflictionem solatus est Leo nonus, de quo laudatum Chronicon: *Post hæc Gelduinus, peractis in Episcopatu decem & octo annis, projectus est de Pontificatu, à Leone Papa & Henrico Rege, gaudentibus Clericis, & lætante Populo. Cui successit Mainardus Trecacensis* A. 1046. *Episcopus. Posteà ipso Gelduino reclamante se injustè depositum, & Mainardum inthronizatum, auctoritate Papæ Leonis convocati, & in Concilio dijudicati, amisit uterque donum curæ Pastoralis. Posteà verò propter utilitatem tam Ecclesiæ Senonensis, quam totius Patriæ circumjacentis, totius Concilii concordante consensu, Mainardus est restitutus: Gelduinus autem pro sua miserabili vita dejectus, omni honore est privatus. Reversus namque à Roma Rudolphum Comitem adiit, & Castella, quæ ex paterno jure contingebant, ut adjuvaret, dedit, sicque se ab omni honore expulit.* Mainardus ergo, Daimberti Senonensis Vice-Comitis Germanus, post intrusum Gelduinum, factus fuerat Episcopus Trecensis. Gelduinus autem, & adversus suam degradationem, & adversus Mainardi promotionem iterato audiri voluit; auditus fuit Romæ, & uterque Synodaliter dejectus. Attamen ob publicas rationes eadem Synodus Mainardum dispensatoriè reparavit. Porrò Gelduini, anno post millesimum trigesimo secundo per Henricum primum Regem facta, promotio suadet Robertum Regem, Henrici Patrem, anno trigesimo primo obiisse. Quod ipsum affirmant breve Chronicon Sancti Dionysii Parisiensis, & Chronicon Sancti Medardi Suessionensis. Obstat tamen Sancti Benigni Divionensis Chronicon, affirmans Henricum, quem anno vigesimo octavo ejusdem sæculi fuisse à Guidone Remensi Archiepiscopo coronatum fatetur laudatum Sancti Dionysii Chronicon, patri Roberto ad sex annos conregnasse. Hinc aliqui volunt Robertum vixisse usque ad annum trigesimum tertium. Rex non est hujus loci.

Eadem sententia fuit lata in Drogonem Belluacensem Episcopum, cujus singulatim excessus necdum inveni. Latam fuisse etiam in Fulconem Ambianensem Episcopum asserunt acta Synodalia; sed aliud affirmat Ariulphus Monachus in Chronico Sancti Richarii Centulensis: *Fulco Ambianensis Episcopus in Remensi Concilio à beato* Lib. 4. c. 36. *Papa Leone nono excommunicatus fuisset, nisi Reverendissimus vir Geruinus Centulensis Abbas accuratè & prudenter pro illo intervenire studuisset.* Intentatæ autem excommunicationis causa fuit non sola absentia à Synodo, sed & indigna Episcopo vanitas, ex qua *Fulco non animarum saluti; sed volucrum captioni studebat, & venatui ferarum.* Eam quippè vanitatem non solùm in Episcopo, sed & in inferiori Clerico esse intolerabilem abominationem dixit etiam apud Ditmarum Merseburgensem Episcopum Arnulphus Episcopus Lib. 6. Halberstadiensis. Et hinc de hac nostra Synodo scribit Siffridus Presbyter Misnensis: *Leo Papa constituit, ne Sacerdotes aut Monachi canes* A. 1049. *aut aves ad venandum sequerentur, neve turpia lucra sectarentur.* Et certe vitium istud tunc in Galliæ, Germaniæ, atque Italiæ Episcopis fuisse acriter grassatum, possit facilè ostendi. Et quia laudati Decreti prior pars non reperitur in nostris Canonibus aut Synodalibus Actis, lucet ipsa esse decurtata.

Eadem hæc Sessio ob factam à Synodo fugam excommunicavit; & Romam ad ipsius causas discutiendas evocavit Renoldum Sancti Medardi Suessionensis Abbatem, de quo Chronicon A. 1049. ejusdem

ejusdem Monasterii: *Renoldus Abbas Ecclesiæ beati Medardi, quia absque voluntate & licentia Regis Henrici Romæ vocatus abiit, Abbas esse desiit.* Francorum, aliorumque, licet jam Christianorum, Barbarorum Regum mala & pavida conscientia Romano, quod lacerarant, Imperio intulit cum pluribus aliis & hanc calamitatem, de qua ad Marim Persarum Episcopum, Ecclesiasticas Cyrilli Alexandrini & Joannis Patriarchæ Antiocheni lites deplorans, olim scripsit Ibas Metropolita Edessenus: *Non audebat aliquis de civitate ad civitatem, aut ad Provinciam de Provincia proficisci, sed tanquam inimicum suum unusquisque proximum suum persequebatur.* Quod dicti Reges etiam Sedem Apostolicam ac ejus Patriarchales Synodos accedi sine sua licentia vetuerint, affirmat Sanctus Avitus Viennensis Archiepiscopus, & multa exempla docuerunt. Quomodo Israeliticas tribus, quas à Regio Davidis Throno lacerarat, etiam à Hierosolymitani Templi accessu prohibuit Rex Hieroboam, metuens ne hoc illas legitimo suo Domino tandem redderet, ita istud ipsum sibi ac suis Populis Barbari Reges à Romana Ecclesia timuerunt. Est miseranda Ecclesiasticæ Hierarchiæ servitus, quam nonnisi cæcus error inter Ecclesiæ aut Regni libertates possit numerare. Est una ex his Ecclesiasticæ libertatis injuriis, & Barbarorum consuetudinibus, pro quibus exstirpandis sanguinem suum fudit gloriosus Martyr Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis. Eandem ob causam Renoldus, ab Henrico primo Francorum Rege extrusus dignitate, esse Abbas desiit, atque ita omnia sua Abbatis priora delicta per solidam, uti speramus, pœnitentiam expurgavit.

Ab hac item Sessione *excommunicatus est Sancti Jacobi Archiepiscopus Gallicienfis, quia contra fas sibi vindicaret culmen Apostolici nominis.* Antiqua Romani Imperii notitia Hispaniæ assignat septem Provincias: Bæticam, Lusitaniam, Gallæciam, Tarraconensem, Carthaginensem, Tingitanam, ac Insulas Baleares. Solæ quinque priores erant intra Hispaniam. Hinc quædam Romanorum Pontificum ad Hispaniarum Ecclesias ac Antistites Epistolæ ipsis solis inscribuntur. Lusitaniæ Metropolis fuit Brachara, seu Augusta Brachararum, inter cujus Suffraganeas civitates fuit Iria, quæ inter sua oppida & castra habebat hodiernam civitatem Compostellanam. Ita fuit usque ad Carolum Magnum Imperatorem, & Alphonsum Castum Hispaniarum Regem, de quibus in suo Chronico Lucas Tudensis: An. 818. *Limina beati Jacobi cum per devia Alavæ veniens Christianissimus Carolus, gratia visitaret orandi, saniori ejus consilio Rex Aldephonsus Iriam civitatem destruxit, & Sancti Jacobi Apostoli Ecclesiam, quam ipse construxerat, reverendi Patris Leonis tertii Romani Pontificis assensu, Metropolitano sublimavit honore.* Et infrà. *Carolus cum Rege Aldelphonso amicitiam fecit, orationis etiam gratia Ecclesias Sancti Salvatoris & Sancti Jacobi visitavit, & à glorioso Papa Joanne obtinuit, ut utraque Ecclesia Metropolitano privilegio frueretur.* Sancti Salvatoris Ecclesia est Ecclesia civitatis Ovetensis. Joannes ille est Joannes Papa octavus, à quo utramque Ecclesiam rectè scribit factam Metropoliticam, verùm circa Carolum Magnum, Carolum Calvum, & Carolum Martellum, nec non & coetaneos ipsis Pontifices miserè hallucinatur: Carolum Martellum fecit Caroli Calvi Successorem. *Corpus Sancti Jacobi, Zebedei filii,* An. 837. inquit Luitprando adscriptum Chronicon, *quod ubinam tumulatum jaceret, multos annos penitùs ignorabatur, à Theodomiro Iriensi Pontifice divinitùs patefit.* Ei solemnem Ecclesiam exstruxit Rex Alphonsus, ipsamque cum plurimis Episcopis Turpinus Archiepiscopus Remensis, Caroli Magni comes consecravit, hæc scribens de semetipso: Ep. 19. *Ego Turpinus Remensis Archiepiscopus beati Jacobi Basilicam & Altare cum quadraginta Episcopis, Caroli rogatu, Calendis Junii, honorificè dedicavi. Et subjugavit Rex eidem Ecclesiæ totam terram Hispanicam & Gallæcianam, deditque ei in dote præcipiens, ut unusquisque Possessor domus totius Hispaniæ & Gallæciæ quatuor nummos annuatim ex debito daret, & ab omni servitute, Rege præcipiente, liberi essent. Et constituitur die illo, ut Ecclesia illa ampliùs vocitetur Sedes Apostolica, eo quod ibi Jacobus Apostolus requiescat, & in ea Episcoporum totius Hispaniæ crebrò Concilia teneantur, & Episcopales virgæ & Regales Coronæ per manus Episcopi ejusdem urbis ad decus Apostoli Domini præbeantur. Et si fides in aliis urbibus, peccatis populorum exigentibus, vel Dominica præcepta defecerint, ibi Concilio ejusdem Episcopi reconcilientur. Et meritò in illa Ecclesia venerabili fides reconciliari & stabiliri decernitur. Et sicut per beatum Joannem Evangelistam, beati Jacobi fratrem, in Orientali parte apud Ephesum Christi fides & Apostolica sedes instituitur, sic per beatum Jacobum Apostolum in Occidentali parte Regni Dei apud Galliciam fides eadem & Apostolica sedes constituitur. Hæ sunt procul dubio sedes, Ephesus scilicet, quæ est ad dexteram in Regno terreno Christi, & Compostella quæ est ad sinistram. Quæ videlicet sedes his duobus fratribus, filiis Zebedei, in divisione Provinciarum contigerunt, quia ipsi petierant à Domino, ut unus ad dexteram in Regno ejus sederet, & alius ad lævam. Tres Apostolicas sedes principales præ omnibus sedibus in orbe meritò Religio Christiana venerari præcipuè consuevit: Romanam scilicet, & Gallicianam, & Ephesinam.* Jacobum Apostolum fratre suo Joanne asseverat majorem, ideoque & Compostellanam Ecclesiam esse Ephesina eminentiorem. Etiam de Constantiensi seu Salaminensi apud Cyprios, quam Antiocheno Patriarchatui per Apostolicos & Nicænos Canones semper subfuisse constat, Metropoli scribit in Collectaneis Theodorus Lector: *Reliquiæ Barnabæ Apostoli inventæ sunt in Cypro sub arbore cerasa, habentes sub pectore Evangelium Matthæi, manu propria ipsius Barnabæ scriptum, qua occasione Cyprii victores evaserunt, ut Metropolis ipsorum liberum habeat Episcopatum, nec Antiocheni Episcopi jurisdictioni subsit.* Rebellem suam, ex Arianarum contentionum occasione cæpta, à Patriarchico Antiochenæ Ecclesiæ jugo exemptionem Lib. 2. conati quidem sunt acerrimè in Ephesina Synodo defendere Cypriorum Episcopi, verùm non potuerunt evincere. Plenas eis vires sub-

subministravit repertum Sancti Barnabæ Corpus. Exindè clamarunt non minus sibi quam Antiochenis esse Apostolicam Ecclesiam, ideoque ab omni Patriarchico jure se palam immunes. Licet non Apostolicæ sedis dignitatem ac titulum, plenam tamen Autocephaliam exindè obtinuerunt. Ex quo Sancti Andreæ Apostoli Reliquias Constantinopolim ex Achaja transtulit Imperator Constantius, etiam istius civitatis Episcopus de Patriarchali gloria & Apostolica sede cogitare cœpit, multoque fuco nugas ista armare. Hierosolymæ Episcopus, ob insessam suam à Sancto Jacobo Apostolo sedem, non solummodo plenam à Patriarchica Antiochenæ Ecclesiæ potestate libertatem extorsit à Chalcedonensi Synodo, sed & varias Provincias, nomenque & rem Throni Apostolici ac veri Patriarchæ. Proprium item Metropolitam Cæsareensem sibi subjecit. Et ad Venetorum urbem, Sancti Marci corpus habentem; exclamat Sanctus Petrus Damiani: *Gaude, & exultans in Domino plaude Venetia, quia per illud pretiosi Thesauri talentum facta es superni Regis Ærarium, & dum in tuo gremio virum Apostolicæ gratiæ suscepisti, & ipsa quodam-*
Ser. 16. *modò Sedes Apostolica fieri meruisti.* Eodem fuco Theodomirus Iriensis Episcopus sedem suam Iria Compostellam transtulit, Bracharensis Metropoliticam, ac Toletanæ Ecclesiæ Primatialem dignitatem, Regumque coronandorum & omnium per Hispaniam Episcoporum consecrandorum auctoritatem invadere conatus, sesèque ostentare secundæ Apostolicæ Sedis Patriarcham. Ridenda est hæc fabula: istius interim sæculi ignorantia ejusmodi fabulas dilexit. Verùm longè aliter scribit in Hispaniæ Chronico vir eruditus Joannes Vezæus: *Compostella primum villa, deindè municipium, postremò civitas Episcopali sede nobilis, ut ait Paschalis Pontifex in diplomate, quo illam Ecclesiam Pallii honore donat. Compostellanus Episcopus, Iriensi mutata sede, sed retento nomine dictus est Iriensis à tempore Alphonsi Casti, quo tempore sanctissimum beati Apostoli Corpus Theodomiro Iriensi Episcopo, sanctissimæ vitæ viro, revelatum est, usque ad Alphonsum*
Fol. 500. *sextum. Cujus tempore Urbanus Papa secundus, precibus Dalmachii, ex Cluniacensi Monacho Iriensis Episcopi, & sedem & omnia quæcumque Iriensis Ecclesiæ fuerant, Compostellam transtulit, & Compostellanum deinceps appellari, non Iriensem Episcopum jussit. Præterea Compostellanam Ecclesiam hac prærogativa donavit, ut quæ ad illud usque tempus Bracharensem Archiepiscopum agnoverat, nulli in posterum, præterquam Romano Pontifici, Metropolitano subesset Episcopo. Quæ omnia successor ipsius Paschalis, qui Cardinalis adhuc fuerat Legatus in Hispania, paulò post confirmavit, simulque illud adjecit, ut Cardinales in Ecclesia Compostellana crearentur. Posteà quoque Præsulem Compostellanum Pallii honore cumulavit. Postremò Calixtus secundus Compostellanam Ecclesiam Metropolitana dignitate sublimavit, & in eam omnia Emeritensis Ecclesiæ jura transtulit, omnesque illius Suffraganeos Compostellano Archiepiscopo parere jussit. Id quod fecit adductus tum singulari sua in beatum Jacobum & Compostellanam Ecclesiam pietate, præsertim quod in ea frater ipsius Raymondus Tolosæ Comes, Alphonsi septimi Pater, sepultus esset; tum precibus ipsius Alphonsi Hispaniæ Imperatoris, cujus ipse patruus erat, & olim puerum in ea Ecclesia sacro Baptismi lavacro tinxerat, atque in Regem unxerat. Nec his contentus, Domino Didaco Compostellano Archiepiscopo vices suas in Bracharensi & Emeritensi Provincia commisit. Hæc eo accuratius ex Historia Compostellana collegi, in qua & Apostolicæ de iis rebus litteræ descriptæ sunt; quod quæ hactenus super hac re vulgò prodita leguntur; non satis mihi videantur auctoritatis habere.* Eadem inferius repetit & confirmat, asserens Iriensem dumtaxat Provincialem Cathedram à Leone tertio ad Caroli Magni preces translatam fuisse Compostellam, ita tamen ut ejus Antistes Iriensis Episcopi titulum retineret. Quæ omnia etiam firmat gravis Hispanicarum rerum scriptor Joannes Mariana. Quare quidquid Turpinus deprædicat, vel fabula est, vel humana præsumptio ac laicum attentatum. Uti ad suspectos Aquitanos sibi alligandos Primatum Bituricensem nuper erexerat Carolus Magnus, ita ex ejus nunc consilio ad molliter à Saracenis alienandos & sibi conciliandos Hispaniæ populos statuere novum hunc Primatum & Apostolicam Sedem conatus videtur Rex Alphonsus. Fidelium enim animarum sub uno Primate Episcopo unionem ad continendos in Officio populos esse cuncto sui gladii metu vinculum potentius Reges semper judicarunt. Hinc etiam Cantuariensem in Anglia Primatum induxit, aut certè firmavit Guilielmus Rex Conquæstor. Verùm Ecclesiasticas Primatiæ Metropoles aut Cathedras à Regibus institui numquam permisit Romana Ecclesia, ideoque omnes istud Alphonsi & Caroli de Compostellano Primatu attentatum Leo nonus cassavit. Quod nempe exstinctas istas jam pridem nugas nescio quis posterior Rex aut Episcopus circa hujus Synodi tempora resuscitasset. Et meritò hæc cassata sunt. Quod enim non cujusvis, sed solius Petri Apostoli Episcopalis insessio faciat sedem veraciter Apostolicam, ideoque solas tres esse germanè Apostolicas Sedes, est alibi abundè ostensum. Longè minus defuncti Apostoli Reliquiæ habent istam virtutem. Adversus Sancti Jacobi Episcopum statuit Leo istud ipsum pro Ecclesia Toletana, quod adversus Gummitanum in Byzacio Episcopum, similia ex nescio quo fuco prætendentem, posteà statuit pro Ecclesia Carthaginensi: *Sine dubio post* Epist. 4.
Romanum Pontificem primus Archiepiscopus, & totius Africæ maximus Metropolitanus est Carthaginensis Episcopus, nec pro aliquo Episcopo in tota Africa potest perdere privilegium semel susceptum à sancta Romana & Apostolica Sede, sed obtinebit illud usque in finem sæculi, & donec in ipsa invocabitur nomen Domini nostri Jesu Christi, sive deserta jaceat Carthago, sive resurgat aliquando. Quod istud ad Toletani Primatis preces statuerit Leo, lucet ex Urbani secundi vita in libro Pontificali. *Urbanus Pontifex Ecclesiæ Toletanæ Primatum concessit.* Seu potiùs jam pridem à variis Hispaniæ A. 1093.
Synodis erectum, ac à Leone nono adversus Gallicienses Episcopi attentata restitutum confirmavit. Quod nempe isti restitutioni Gallicienses Epi-

Episcopi noluissent acquiescere. Confirmatum fuisse ad Regias preces scribit Bertholdus Constantiensis, ipsumque Urbani diploma exstat apud Rodericum Archiepiscopum Toletanum. Et hinc ad hasce de prioratu ambitiosas quæstiones extinguendas, Compostellanam Ecclesiam à sui Metropolitæ potestate exemit idem Urbanus, Pallio donavit Paschalis secundus, ac plenè tandem Metropoliticam fecit Calixtus secundus. Emerita Augusta, ab emeritis Augusti Imperatoris militibus sic dicta, est antiqua Romanæ Lusitaniæ Metropolis, olim habens duodecim civitates Suffraganeas, verùm tunc per Saracenos, uti etiamnum hodiè, redacta in ruinas: Hinc ejus Metropoliticam dignitatem fuisse à Calixto secundo plenè transcriptam in Ecclesiam Compostellanam, testatur etiam Innocentius tertius in famosis de hac re litteris ad Petrum hujus Metropolitam. Hocce honore esse deinceps contenti, Primatusque rapinam & ambitum deponere jussi sunt Episcopi Jacobenses. Solas tres, quod aliæ sub Saracenis gemerent, Suffraganeas civitates, videlicet Conimbricensem, Salamanticensem, & Abulensem expressit in suo diplomate Calixtus, atque ita de aliis tribus, Lamecensi, Vicensi, & Egitaniensi, quæ tandem à Saraceno jugo liberatæ receperunt Episcopos, quæstionem reliquit, statimque de illis Bracharensis Archiepiscopus cœpit adversus Compostellanum, eas invadentem, acriter digladiari. Prætendit & civitatem Conimbricensem, affirmans ipsam olim non fuisse in Lusitania, & sibi nuper adscriptam à Paschali secundo. Fuit lis longa & dura, ideoque plurimarum ejusmodi contentionum eruditus ac felix diremptor Innocentius tertius, Martinum Bracharensem & Petrum Compostellanum Archiepiscopum evocavit Romam, audivit utriusque rationes, controversas civitates divisit, Compostellanæ Lamecensem ac Egitaniensem, sedi autem Bracharensi adscribens Episcopatum Vicensem & Conimbricensem, atque ita composuit pacem. Conimbricensis semper palam spectarat ad Emeritensem, verùm quod Iriensis Episcopatus fuisset Bracharensi subtractus, prudentissimus Pontifex judicavit civitatem civitate compensandam. Et huic quidem sententiæ Petrus omninò acquievit, verùm de retinendo aut recuperando totius Hispaniæ Primatu spem videtur non deposuisse. Hinc enim statim in ipso suæ promotionis exordio Rodericus Toletanus Archiepiscopus eundem Primatum sibi ac suæ Ecclesiæ supplicavit confirmari, confirmavitque laudatus Innocentius, & quidem ad exemplar Urbani secundi, Gelasii secundi, Calixti secundi, Honorii secundi, Eugenii tertii, Adriani quarti, Alexandri primi, secundi, & tertii, Urbani tertii & Cœlestini tertii. Quæ toties iterata confirmatio ostendit Toletanum sibi assiduè timuisse à Compostellano, & forsan cum ipso dimicasse. Alexandri secundi, ac præsertim Alexandri primi nomen in hoc diploma irrepserunt. Etenim Toletana Ecclesia, per Gothorum Reges primum exaltata, adeò olim non fuit Primatialis, ut nequidem Metropolitana fuerit, sed Suffraganea dumtaxat Parochia Metropolios Carthaginensis. Quomodo igitur Doctissimus Pontifex ejus Primatum dicat esse ab Alexandro primo? Et ipsum post Saracenorum tempora primus confirmavit Urbanus secundus. Exstat & alia laudati Innocentii ad laudatum Rodericum Epistola: *Quod petitiones, quas obtulisti nobis super negotio Primatiæ, necdum admisimus, non ex duritia, sed ex providentia noveris processisse, cum & in his & in aliis opportuno tempore te velimus, quantum in Domino possumus, exaudire. Sed cum ex Saracenorum incursu grave nunc timeatur Hispaniæ dispendium imminere, non oportet occasione hujusmodi Primatiæ aliud in Hispania scandalum modo suscitare.* Promittit suo tempore justitiam judicare. Lib. 2. Ep. 57. Nempe Primatias omnes odisse tunc meritò cœperat Romana Ecclesia, suaviterque, uti & paulatim factum, malebat extinctas. Earum hodiè soli tituli restant Ecclesiis. Ex istis interim vides Compostellanum Episcopum Toletano dudum recalcitrasse.

(Margin, left column: Lib. 1. Ep. 5.)

CAPUT IV.

Exponuntur alia Synodi Acta.

REm memorabilem scribit in sui ad Sanctum Richarium Centulensis Cœnobii Chronico Monachus Ariulphus: *Geruino Abbati erat in convertendis atque salvandis peccatorum animabus tanta curæ instantia, ut peccaminum fasce oppressis mirabiliter compatiens & concurrens, videretur illius spiritu gubernari qui dixit,* FILIOLI MEI QUOS ITERUM PARTURIO. *Non solum verò hujus nostratis Patriæ, si quos cognovisset, homines scelestos corrigebat, sed etiam Neustriam & Flandriam, Halliam quoque & Aquitaniam, nec non Hungariam, pia gyrans sedulitate, criminosorumque confessiones acceptans, & saluberrimis monitis eorum vitam in melius commutans, Evangelistæ & Apostoli opus absque nomine perexplebat. Illud Dominicum in se cunctis pertendens Edictum:* POSUI TE IN LUCEM GENTIUM, UT SIS IN SALUTEM. *Vidimus persæpè, cum esset in Centulo apud gloriosum Confessorem Richarium, totius diei spatium in conclavi absque omni corporali edulio illum peregisse, dum aliis recedentibus, aliis succedentibus, qui animæ cura indigebant, & quorum salutem quærebat, delectabatur ut cœlestis Archiater infirmis eorum animabus mederi. Erat enim super hoc officio* Lib. 4. cap. 27. *deputata ei cellula, quam fratres Confessionem vocabant, in qua per Dei gratiam in se habitantem idem vir beatus multorum hominum enormitate scelerum devias per confessionis humilitatem, & suæ precis interventionem Divinæ misericordiæ restituit animas, sicque revera effici meruit, cui Divinus sermo competenter diceret:* SI FECERIS DIGNUM EX INDIGNO, QUASI OS MEUM ERIS.

Sed quod unquam bonum non secuta est, ac æmulata invidia? Nam Clerici multi, quorum proh dolor studium existebat melioribus invidere, non con-

considerantes, quia lege non stringitur Sancti Spiritus donum, nostrum Equitium verbis venenatis carpebant, cur absque Apostolica licentia homo non Episcopus prædicare auderet, & peccatorum confessiones seu conversiones cur præsumptor non sui officii inquireret; oblatrantes. Hoc nequam rumore aliquorum animos corrumpentes, id tandem peregerunt; ut Papæ Romani auribus hæc hominis Dei gesta insonarent. Qui cum bonitatis ejus ignarus voces detrahentium dijudicare nequiret, dedit suæ auctoritatis præcepto mandatum, ut homo, quem temerarium fama ferebat, ad Sedem Apostolicam vocaretur, suæ præsumptionis, ut dicebant, rationem Papæ daturus.

Gervinus itaque Edicto Papæ accitus, orans expetit Romam, supernum sibi non defuturum juvamen confisus. Et ubi à Papa potuit conspici, illico Reverendissimæ vitæ virum ipsa vultus habitudine contuens ipse Papa ipsam, quæ in illo habitabat, magnificè veneratus est Divinitatis præsentiam. Denique venienti assurgit, satisque humiliter pacis osculum ei præbuit, dein jubet secum residere, & ut ei solitum erat, cælestia coram eo verba tractare. Sanè cum ei relationem prælibatæ detractionis intimasset, Gervinus proponit scripturarum exempla, quæ præcipiebant eos qui ducuntur ad mortem, liberare ne cesses. Item Jacobus Apostolus dicit: Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi. Quoniam quidem ergo, ait, Domine mi Papa, meæ humilitati boni scientiam præstitit misericors Deus, jubet isne ut commissam verbi scientiam subtrahens cum pigritante servo damnationem incurram pro non dispensata pecunia? Simul & considerari decet quod Jacobus item Apostolus ait: Si quis converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum. Si igitur peccatores convertens, non tantùm illorum animas salvo, sed & pro impensa charitate mea quoque peccata diluo, videatur an talis operatio sit cohibenda à summo Pastore, ut scilicet non sit copia cuilibet devoto charitatis exequendæ. Ille igitur verè Apostolicus Pontifex Leo, qui bona non arcere, sed semper augmentare cuperet, tam utilem & tam proficuam intentionis rationem audiens, lætior efficitur. Et quia Ambianorum Præsulem tunc temporis Fulconem, non animarum saluti, sed volucrum captioni & ferarum venatui studere compererat, tali authoritate roborat venerandum Abbatem, his verbis eum confirmans: Nequaquam, amantissime frater, ob invidorum susurria vel detractiones tantam pereuntium animarum consolationem deinceps refugies operari, quo & Dominicæ vineæ fructus te cultore accrescat, & te pro impensis laboribus Christi Domini gratia comitetur, absque dubio æterna mercede quandoque munerandum. Ecce authoritate Domini nostri, & beati Petri Apostoli, ac nostra non solùm authoritate, sed etiam deprecatione concedimus & imperamus, te in recipiendis scelestorum confessionibus, & tradenda pœnitentia, nostri officii participium tenere, ut quæ ligaveris Domini Christi authoritate, ligata, & quæ solveris ejusdem Domini miseratione, sint soluta. Hæc dicens Sanctus Papa, simul & sandalia offert, jubens ut his Gervinus utatur, ut qui prædicationis exercebat studium, Prædicatoris insignibus ornaretur. Venerabilis tamen Abbas, custos veræ humilitatis, eadem ornamenta recusavit, dicens sibi sufficere solam Apostolicæ licentiæ authoritatem ad exercendam circa infirmas animas divini Verbi stipem. Multimodo igitur Pontificis favore auctus regreditur, & cæptum Domini opus, quo liberius, eo melius ac latius reincipit exercere. Hæc quidem Romæ sunt acta, sed sunt & confirmata in præsenti Synodo. Quod enim Sanctus Gervinus hic Sancti Remigii corpus unà cum Pontifice solemniter deportarit, & quod ad ejus preces Fulco Ambianensis Episcopus damnationem evaserit, suprà nobis dixit laudatus Monachus Hariulphus.

Rectè item Gervinum vocat navum sui temporis Equitium. Etenim & Sanctus Equitius, Valeriæ Provinciæ Monachus & Abbas, per Ecclesias, castra, vicos, & domos discurrebat Evangelizans, multosque perducens ad pœnitentiam: Etiam ab æmulis Clericis fuit usurpati officii accusatus apud Pelagium secundum Pontificem, Romam ab ipso evocatus, absolutus per miracula, & in officio confirmatus. Rei seriem latè exponit in primo Dialogorum libro Sanctus Gregorius Magnus. Cap. 4. Quod Evangelicum verbi ac Sacramenti ministerium Monachis frequenter inviderint Clerici, multo constat exemplo, verùm utroque hoc in casu seu invidia seu zelus non caruit fundamento. Quis enim ferat Episcopali delegatione destitutum Monachum vagari per Provincias & urbes, ubique Evangelizare, ac administrare etiam Pœnitentiæ Sacramentum, quæ omnia sine Episcopali authoritate nunquam vel Presbyteris licuisse, clamant omnes antiqui Canones & novi, perpetuaque traditio omnium Ecclesiarum? Fateor etiam in novo Testamento quem posse mitti immediatè à Deo: verùm periculosa est ista porta & suspecta, tritumque jampridem pallium omnium Hæresiarcharum. Quare venerabilis Gervini & Sancti Equitii Acta, quoniam probata per Sedem Apostolicam, veneranda à nobis sunt & admiranda, sed nullatenùs imitanda.

Aliam hac in Synodo tractatam causam adducit in opere de Normandiæ Ducibus Guilielmus Lib. 6. c. 15. Monachus Gemeticensis: *In illo tempore Sanctus Leo Papa Gallias expetiit, Ecclesiam Sancti Remigii Remensis Archiepiscopi consecravit, ejusque corpus in Ecclesiam nuper dedicatam transtulit. Tunc Remis idem Papa grande Concilium tenuit, & desides Episcopos vel Abbates acriter redarguit, inter quos, ut dicunt, propter combustionem Ecclesiæ Ivoni dixit: Qua lege damnari debes, qui Matrem tuam cremare ausus es? Eloquens Ivo palam confessus est se quidem malum fecisse, ne deteriora fierent à scelerosis super filios Ecclesiæ: Denique pœnitentiam secundùm sagacis Papæ jussum accepit, ac de restituenda Sancti Gervasii Ecclesia operam adhibuit. Igitur Apuliam & indè Constantinopolim perrexit, & à divitibus cognatis & amicis suis simul multum pecuniæ congessit, denique Imperatoris de ligno Dominicæ Crucis carum munus deportavit. Reversus autem Sagium, Ecclesiam cœpit tam magnam ædificare, ut Successores ejus, Robertus, Gerardus, ac Serlo nequiverint eam per quadraginta annos consummare.* Azo ad decimi

Chri-

Christiani sæculi finem vigesimus octavus Sagiensis Episcopus civitatis suæ muros destruxit, ac ex eorum lapidibus Cathedralem Sancto Gervasio Martyri Ecclesiam extra civitatis limites ædificavit. Quartus ejus successor Ivo, Guilielmi Bellismensis, & Alenzonii Comitis, nec non Sagiensis Domini filius, & patrui sui Arnulphi, nequiter à sceleratis interfecti, in eadem dominia successor, ab iisdem sceleratis & ipsorum complicibus sustinuit dura bella privata, durasque calamitates. Etenim invasam laudatam Basilicam, ut ex ipsa civitatem vexarent, incastellarunt, *Et sic de Domo orationis speluncam latronum, stabulumque fecerant equorum*. Hinc Ivo armata manu tentavit incastellatam Ecclesiam, captamque exussit. Videbat alia via civitatem suam à sceleratis prædonibus non posse liberari. Eum nihilominus de cremata Matre redarguit Leo Pontifex, compulitque ad pœnitentiam & restaurationem.

Cap. 13.

Matrimoniales variorum Comitum causas decidit eadem Synodus, adducoque unam, quæ tangit Balduinum Insulensem, cognomento Pium, Comitem Flandrensem. *Papa Leo*, inquiunt Acta Synodalia, *interdixit Balduino Comiti Flandrensi, ne filiam suam Guilielmo Nortmanno nuptui daret, & ille ne eam acciperet*. Hic est Guilielmus, qui postea factus est Rex Anglorum. Verùm neuter obedivit. Scribit enim Guilielmus Monachus Gemeticensis: *Jam Duce Guilielmo, juvenili robore vigente, transcensis annis adolescentiæ, cœperunt Optimates ejus de successione prolis cum eo attentius tractare. Audiens autem Balduinum Flandriæ Comitem habere quamdam filiam, Regali ex genere descendentem, Mathildim, corpore valdè elegantem, animoque liberalem, hanc suorum consultu missis Legatis à patre petiit uxorem. Ex cujus proposito animi Balduinus Satrapa admodùm gavisus, non modo petitam dare decrevit, verùm etiam cum muneribus innumeris eam ad usque Oucense Castrum adduxit. Ubi Dux militum stipatus catervis advenit, illamque sibi jure conjugali despondit. Genuit autem ex ea filios quatuor, Robertum qui post eum Ducatum Nortmandiæ aliquamdiu tenuit, & Guilielmum, qui Regno Angliæ tredecim annis præfuit, & Richardum qui juvenis decessit, & Henricum qui fratribus tam Regi, quam Duci successit*. Genuit & quatuor filias. Omninò post præsentem Synodum fuit initum istud matrimonium, ideoque in Flandrorum Annalibus labitur Jacobus Mejerus factum fuisse anno post millesimum quadragesimo septimo. Errorem continent & hæc verba: *Tum Duci ab Malgero Rothomagensi Archiepiscopo, per iram & invidiam puto, sacris interdictum propter nescio quam inter ipsum & Mathildim consanguinitatem, quam quidem consanguinitatem nusquam reperis. Tametsi Robertus Guagninus, eumque secutus Polydorus Virgilius, Leonoram filiam Richardi secundi Nortmannorum Ducis, Comiti Flandriæ nupsisse tradant*. Guilielmus erat nepos Richardi secundi ex patre Roberto. Quod autem Juditham, suam ex Goisfredi Britannorum Comitis filia legitimam filiam, Balduino Barbato, Insulensis patri, tradiderit Richardus, adeoque præsens Mathildis cum Guilielmo Conquæstore fuerit in tertio gradu cognata, testatur testis Authenticus, Guilielmus Gemeticensis. Addit Mathildis matrem fuisse Roberti Francorum Regis filiam, cui nomen fuisse Alam, seu Adelam, scribit Radulphus de Diceto. Pergit Gemeticensis: *Guilielmus Dux, dum à quibusdam Religiosis sæpius redargueretur, eo quod cognatam suam sibi in matrimonio copulasset, missis Legatis Romanum Papam super hac re consuluit. At ille sagaciter considerans, quod si divortium fieri juberet, fortè inter Flandrenses & Nortmannos gravè bellum exurgeret, maritum & conjugem à reatu absolvit, eisque pœnitentiam injunxit. Mandavit enim, ut ab eis duo Cœnobia conderentur. in quibus pro ipsis ab utroque sexu Deo sedulò preces offerrentur. Quod illi gratanter opere compleverunt*. Inter viros istos Religiosos Sanctum Lamfrancum adhuc Monachum, istum autem Pontificem fuisse Nicolaum secundum, suprà audivimus à Milone Crispino & Chronico Monasterii Beccensis. Porrò apud Cadomum Guilielmus Monachorum, Mathildis fundavit Monialium Monasterium. Consonat Guilielmus Monachus Malmesberiensis. Malgerium Rothomagensem Archiepiscopum, Guilielmi Conquæstoris Patruum, ait fuisse litteratum, sed pro illustrium natalium conscientia Episcopalis professionis oblitum, deditum venationibus, & Ecclesiasticæ substantiæ profusorem, ideoque per Romanam Ecclesiam fuisse ab Archiepiscopali Pallio semper suspensum, atque agente proprio nepote Duce tandem degradatum, & adjungit: *Ferunt quidam arcanam fuisse depositionis causam. Mathildim, quam Guilielmus acceperat, proximam sibi sanguine fuisse. Id Christianæ fidei zelo Malgerium non tulisse, sed in Nepotem & Comparem excommunicationis jaculum intentasse. Ita cum iræ adolescentis uxoriæ querelæ accederent, excogitatas occasiones, quibus peccati persecutor sede pelleretur. Sed postmodum provectioribus annis pro expiatione sceleris illum Sancto Stephano Cadomis ædificasse Monasterium, illam Beatæ Trinitati in eodem vico idem fecisse, utroque pro sexu suo personas inhabitantium eligente*. Istud sub Alexandri secundi, hoc sub Gregorii septimi Papatu fuisse plenè dotatum, docent dotationis diplomata, publicata per Lucam Dacherium in notis ad vitam Sancti Lanfranci.

L. 6. c. 21.

L. 4. c. 13. A. 1027.

L. 6. c. 26.

Fol. 129.

Scitu dignum est, quod de Cadomensi ad Sanctum Stephanum Monasterio scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. *Guilielmus Rex in Monasterio Cadomensi, quod ipse in honore Beati Proto-martyris Stephani à fundamentis extruxerat, & multis bonis ditaverat, est sepultus. In cujus sepultura quoddam memorabile fertur contigisse. Cum enim expleta exequiarum solennitate, corpus ejus in loco ad hoc præparato esset condendum, quidam terribiliter accedens, Omnipotentis Dei nomine prætento, eum ibidem sepeliri prohibuit, dicens: Terra ista antiquo jure mihi competit, quam idem Rex, dum Monasterium construeret, violenter mihi abstulit, nec unquam pro ea satisfecit. Obstupuerunt omnes qui aderant, actum transitoriæ dominationis considerantes, ut Princeps potissimus, qui tam latè*

A. 1077.

domi-

dominatus fuerat vivus, locum corporis sui capacem sine querela & calumnia mortuus non haberet, Denique illa querela adeò omnes movit, ut priùs vivo conquerenti pro voto satisfacerent, ac deindè exequias mortuo adimplerent. Et jure meritò. Etenim Justinianum Imperatorem, quod in construenda Sanctæ Sophiæ Constantinopolitana Patriarchali Basilica processerit longè aliter, in opere de ista structura rectè laudat Auctor incognitus, Latinè redditus per fratrem Franciscum Combefis Ordinis Prædicatorum, ac nuper publicatus per Leonem Allatium: *Justinianus cœpit vicinas ædes coemere, ac primam viduæ cujusdam mulieris, Annæ nomine. Æstimatæ ædes prætio librarum octoginta quinque. Cumque illa Imperatori nollet vendere, ac ne si quingentas libras præberet, illi se daturam obfirmaret, isque adeò multis ex Proceribus missis, qui blanditiis mulierem demulcerent, nihil impetrasset, accedens ipse ad impetrandum supplicis specie renitentem mulieris animum obsecrabat, ut ædes pretio venderet. Quem mulier, cum sic precabundum vidisset, ad ejus procidit pedes, rogans ac dicens: Mearum pretium ædium à te, Domine Rex, nullum debeo accipere. Templi verò exstruendi rogo ut ipsa quoque in die Judicii mercedem nanciscar, ac sepeliar in ædibus propè, jugisque donatarum à me ædium habeatur memoria. Imperator sanctè pollicetur, absoluta Templi ædificatione, mulierem illic sepultura donandam, ubi possessionem fundumque concesserit, ejusque ritu perpetuo habendam memoriam.* Plura istiusmodi exempla ibidem refert laudatus Auctor. Ex quibus lucet nec ad construendam Patriarchalem, populo necessariam, Basilicam, longè minùs ad Parochialem aut Monasticam Ecclesiam, privatorum ædes posse taxari à Principe, & dato etiam duplicato pretio eripi Dominis invitis. Alieno in fundo ædificare Deo Ecclesiam est quasi filium immolare in conspectu Patris.

Pergunt Acta Synodalia: *Leo Papa vocavit & Gozfredum Andegavensem usque ad Synodum futuram Moguntiæ, ibi excommunicandum, nisi relaxaret, quem captum tenebat, Dominum Gervasium, qui tunc erat Præsul sedis Cenomannicæ, posteà verò ab ejusdem Tyranni potestate exemptus, Guidone Archiepiscopo defuncto, à Rege Francorum Henrico subrogatus est ad regimen Remensis Ecclesiæ.* Co-
A. 1040. mes ille Andegavensis fuit Gaufredus Martellus, de quo Radulphus de Diceto: *Guilielmus Dux Nortmannorum Heribertum Cenomannicum Consulem nimis impugnabant, cui Martellus auxiliator & tutator fuit, & idcircò Dux Nortmannorum, qui Angliam acquisivit, multa perpessus est à Martello.* Belli causam edicit idem Radulphus, Homagium & Ligantiam, quam Gaufredus Henrici secundi Anglorum Regis filius, per initum cum Constantia Conaci Britonum Principis hærede filia conjugium eorundem Britonum Dux præstitit fratri sub Henrico Regi juniori tanquam Nortmandiæ Duci, laudans & adjunges: *Hoc vinculo debitæ subjectionis exhibitorio de liberalitate Regum Franciæ Comites Britanniæ Ducibus Nortmannorum ab antiquis temporibus tenentur adstricti.* Nortmandiæ Ducibus
A. 1183. id fuisse datum à Rudolpho Francorum Rege, multisque istorum in Britones triumphis confirmatum asseverat in Chronico Flodoardus. Por- An. 937. 939.
rò Nomenoius Britonum Comes, uti ex Fontanellensis Monasterii apud Franciscum du Chesne Chronico, & Caroli Calvi Regis Capitulari constat, olim Namnetum, Redonas, Cenomaniam, ac etiam Andegavum possederat, ideoque etiam ab Heriberto Cenomanensi Comite Guilielmus Dux prætendebat hominium: & ejusdem fortis se esse sciens Gaufredus Martellus Heribertum strenuè adjuvabat, sed frustra. Factus enim Rex Guilielmus resumpsit bellum, & non solùm hominium, sed ipsam quoque Cenomaniam armis acquisivit. Ita scribit laudatus Ra- A. 1088.
dulphus. Et hinc intelliges schedam antiquam & manu scriptam, quam suis ad Sancti Ivonis Epistolas notis inseruit Franciscus Juretus: *Bellum gravissimum exortum est inter Henricum primum An-* Ep. 74.
glorum Regem & Heliam Comitem Cenomanensem, eo quod idem Rex Episcopatum calumniabatur, ideoque ordinationi Hildeberti Episcopi moliebatur obsistere. Cum autem audisset ordinatum esse, manifestis bellorum incursibus patefecit. Non solùm Comitis hominium, sed etiam Episcopi nominationem privativè ad majestatem suam spectare prætendebat Henricus, ideoque Heliæ superbiam vi armata fregit, & sua exuit civitate. In tali igitur bello Gervasium Episcopum, quod Guilielmo Conquæstori faveret, aut favere suspectus esset, captivavit Gaufredus Martellus, & vinculis mancipavit. Ejus per Fulconem Hierosolymæ Regem nepos Gaufredus Plantegast Sagiensem Episcopum etiam castravit. Et Sanctum Hildebertum, quod dicto Heliæ patrocinari crederetur, ad vulgarem igniti ferri purgationem postulavit dictus Rex Henricus primus. Barbara hæc in Episcopos & Clericos sævitia admodum tunc grassabatur. Eam igitur hic compescit & damnat noster Papa Leo. Et quidem Gaufredum Martellum non declaravit excommunicatum, sed dumtaxat excommunicandum citavit. Quod nempe Episcopi aut Clerici iniquum percussorem aut captivatorem excommunicans Canon nondum esset, utpotè latus ab Innocentio secundo.

Rursus Acta Synodalia: *Papa denique excommunicavit illos, de quibus proclamationem fecerant Compendienses Clerici, propter quorum injustitiam illuc detulerant corpus Sancti Martyris Cornelii.* Injustitiam hanc exponit in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem S. Petrus Damiani: *Tam* Lib. 1.
immanis pressuræ calamitas incumbit Ecclesiis, ut Ep. 15.
tamquam Babylonicæ legionis acies circumfusa, & Hierusalem cum suis civibus videatur obsessa. Sæculares enim quilibet Ecclesiastica jura corradunt, salaria subtrahunt, possessiones invadunt, & sic stipendia pauperum velut hostium se reportare manubia gloriantur. Ex isto igitur, tunc etiam per Gallias grassante, pessimo more quidam facinorosi invaserant bona Ecclesiæ Compendiensis. Ejus porrò Clerici fecerunt apud Leonem Papam, quod à Stabulensis Cœnobii Monachis, Malmendiense Cœnobium à Coloniensis Archiepiscopi Commenda & servitute liberare satagentibus, factum fuisse apud Henricum quar-

quartum Imperatorem refert ac laudat Lambertus Schafnaburgensis: *Fratres de Monasterio Stabulensis, inito consilio, & divina, ut fertur, revelatione, ossa Beati Remacli levant, Leodium deferunt, & Rege in celebri loco convivium agente, super mensam ipsam apponunt, obsecrantes per Deum, ut si minùs filiorum, saltem tanti Patris misereretur, jam cum Christo regnantis, & de injuriis suis quotidiè ad tribunal æterni Judicis proclamationem facientis, cui nisi sua restitueret, ultra ei propter penuriam rerum necessariarum militaturi non essent.* Et quidem Monachos ac Sanctum etiam Remaclum sprevit profanus Imperator: *Sed ecce mensa, cui superpositæ erant sacræ Reliquiæ, divina virtute confracta corruit, Ministroque Regis, haud obscuri nominis viro, crura & pedes contrivit, qui paulò post exorata per intercessionem Beati Remacli pietate divina, ita pristinæ restitutus est sospitati, ut nec cicatrix quidem in argumentum læsionis abolitæ relinqueretur.* Tot illic & tanta miracula patravit Sanctus Remaclus, ut concussus Rex plenè concederet postulata. Et de Alberone secundo Leodiensi Episcopo, à Rainaldo Barri Comite detentum Bulloniense oppidum repetente, scribit magnum Belgii Chronicon: *Albero castrum obsedit cum multa Equitum & peditum multitudine, plus tamen de divino quàm humano confidens auxilio, & corpus Sancti Lamberti ad obsidionis locum jussit deferri, sic sperans quod inchoarat prosperari posse & accelerari.* Etiam Rainaldus, cui tamen & Innocentius secundus Pontifex, & Lotharius II. Imperator favebant, miraculis compulsus fuit oppidum Episcopo resignare. Eodem modo Schafnaburgenses Monachos adversum Adelberti Comitis injurias pugnasse habes apud Bertholdum Presbyterum Constantiensem. Plura sunt istiusmodi exempla. Et ex isto more Sanctum suum Patronum Cornelium, uti potentissimum Advocatum, secum ad Synodum detulerunt etiam Clerici Compendienses.

An. 1071. Fol. 161. An. 1098.

Hac item in Synodo decretum est, quod scribit Guilielmus Thorne, Cantuariensis apud Sanctum Augustinum Monachus: *Anno millesimo quinquagesimo sexto Leo Papa Simoniacam hæresim in Francia debellabat. Mittitur ad eum consensu Regis & Regni Wulfricus Abbas, pro negotiis Regni & Ecclesiæ Anglicanæ responsurus. Cujus responso Papa intelligens Anglos cæteris innocentiores, & Anglicanæ Ecclesiæ profectui congratulans, inter alia multa confirmabat, ut Archiepiscopus Cantuariensis in Conciliis vel Synodis celebrandis assidere debeat Pontifici Sanctæ Ruffinæ; Abbas verò Augustiniensis Abbati Montis Cassini. Ipse quoque Abbati Wulfrico de Ecclesiæ suæ dilatatione & Sanctorum ibidem quiescentium honore memoriam facienti, dictus Apostolicus quod petebat libenter annuit & benedixit.* Errat hæc Acta anno post millesimum quinquagesimo sexto; lucidè enim spectant ad præsentem Synodum. Inter alia, quæ Wulfrico Abbati concessit Pontifex, postulata fuit exemptionis & plenæ libertatis confirmatio, de qua post Sancti Lanfranci Episcopatum fuerunt quæstiones interminabiles. Anglia, quod circa Simoniam fuerit cæteris Europæ gentibus innocentior, debet piissimo suo Regi Eduardo, cujus sanctitas & strumas sanavit, & multis coruscavit miraculis.

Quo autem tempore Abbates in generalibus aut Provincialibus Synodis cœperint sedem habere & suffragium, est involuta quæstio, nec hujus loci. Simile interim cum Augustiniensi Abbate privilegium à Gregorio IV. datum fuisse etiam Fuldensi Monasterio, lucet ex ejus ad Rabanum Maurum tunc Abbatem Diplomate: *Concedimus ut tam vos, quàm Successores vestri, ante omnes Abbates totius Galliæ seu Germaniæ Primatum sedendi in omni loco, Conventuque, sive judiciali sententia, seu in omnibus Conciliis ac ordinibus, nostra Apostolica authoritate obtineatis.* Exstat apud Jacobum Gretzerum. Addit Lambertus Schafnaburgensis: *Rex natalem Domini Goslariæ celebravit. Ubi ipsa die, dum ad vesperam sellæ Episcoporum locarentur, inter Camerarios Hecelonis Hildeshemensis Episcopi, & Camerario Wideradi Fuldensis Abbatis, gravis concertatio oborta est. Et primo jurgiis, deindè pugnis res gesta est, citoque ad gladios prorupissent, nisi Othonis Ducis Boiariorum, qui causam Abbatis tuebatur, auctoritas intercessisset. Causa verò talis erat. Consuetudo erat in Regno per multos retro Majores observata, ut semper in Conventu Episcoporum Abbas Fuldensis Archiepiscopo Moguntino proximus assideret. Sed Episcopus causabatur neminem sibi intra Diœcesim suam post Archiepiscopum debere præferri.* Quod ipsum pluribus refert in libro de conservanda Ecclesiæ unitate Venericus Episcopus Vercellensis. Et de Sevvino Senonensi Archiepiscopo scribit in Sancti Petri vivi Chronico Clarius Monachus: *Sevvinus decrevit, ut Sancti Petri Abbas in Conventu Abbatum vel Clericorum post Episcopum primus sedeat, & inter cæteros ejusdem Episcopatus Abbates Primatum teneat. Ipse autem talem se exhibeat, ut dignus sit tali honore.* Et breve Sancti Dionysii propè Parisios Chronicon: *Concessus est usus mitræ, & annuli, & sandaliorum, Gulielmo Abbati Sancti Dionysii, & Successoribus ejus, & prima sedes in dextero latere ante omnes Archimandritas, & prima vox in sententiis.* Et de Notgero Leodiensi Episcopo habet Lobiensis Monasterii Chronicon: *Per Notgerum Episcopum nobis concessum, & à Joanne Papa confirmatum est, ut Lobiensem Ecclesiam inter omnes totius Episcopatus Ecclesias post Matricem primæ sedis Ecclesiam Primatum habere concederent.* Etiam Abbati Sancti Albani fuisse ab Adriano quarto datum primum antè quosvis Abbates in generali Synodo locum, ipsumque in Turonensi Alexandri tertii Synodo assignatum Roberto Abbati per Hyacinthum Sanctæ Mariæ in Cosmedin Cardinalem Diaconum affirmat, & graves inde lites exponit in dicti Roberti vita Matthæus Parisiensis. Etquidem non S. Augustini, sed S. Edmundi Abbas præsertim se opposuit, ideoque istius privilegium videtur non transivisse in usum. Habemus plura ejusmodi privilegia, quæ ob natas ex ipsis turbas longa jam Ecclesiæ consuetudo abolevit meritò & circumscripsit. Porrò Cassinensis Abbas erat tunc caput totius in Europa Monachismi, ideoque primum locum Leo Pontifex illi meritò confirmavit.

Fol. 513. A. 1063. An. 999. A. 1179. An. 990.

CAPUT

CAPUT V.

Exponuntur aliquot circa hanc Synodum quæstiones.

QUæstio prima est, quot sessiones habuerit præsens Synodus? Simeon Monachus Dunelmensis affirmat fuisse sex: *Leo Papa Synodum* A. 1049 *sex diebus celebravit*. Quod ipsum scribit in Chronicorum abbreviationibus Radulphus de Dicero: *Leo Papa magnam Synodum Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum Remis in Francia sex diebus celebravit*. At verò Synodalium Actorum Digestor tres dumtaxat sessiones adducit, diserteque affirmat sola *trium dierum continuatione* Synodum fuisse celebratam. Respondeo tamen eos duci posse in concordiam. Digestor de solius Synodi, Simeon ac Radulphus etiam de Sancti Remigii translationis tempore possint loqui. Mutila interim sunt Acta. Etenim de jam exposito Cantuariensis Ecclesiæ & Augustiniensis Abbatis privilegio, nec non & de quibusdam aliis jam adductis nullam faciunt mentionem.

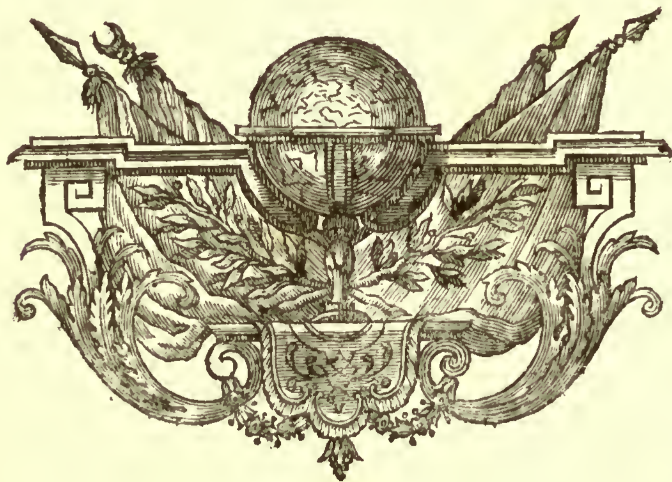
Secunda quæstio est, quanta sit hujus Synodi & ejus Canonum authoritas? Respondeo esse magnam. Scribit enim laudatus Digestor: *Leo Pontifex plurima ad Ecclesiasticam disciplinam, quæ in præfata Synodo tractaverat, jussit capitulatim digeri & inter orthodoxos Canones numerari*. Et in sua, qua Sancti Remigii festum erexit, ad omnes Francigenas Epistola ipse Papa Leo: *Plurima ad utilitatem Christianæ Religionis necessaria statuendo confirmavimus, quæ omnia Capitulis digesta inter Canones haberi præcipimus, & posteà in omnibus Synodis, quas habuimus, id ipsum confirmavimus*. Alias etenim in Germania atque Italia Synodos celebravit idem Pontifex, adeoque in istis omnibus confirmati Canones, non solius Gallicanæ, sed totius Latinæ Ecclesiæ habent authoritatem. Hinc dicuntur Orthodoxi, & totius mundi reverentia consecrati: Nec eis defuit divinum testimonium. Etenim Gebuinum Laudunensem Episcopum, & Hugonem de Baina Castello, qui in Henrico Rege à Synodo ad bellum seducendo fuerant signiferi, ipso Synodi anno infeliciter periisse affirmat Actorum Digestor, addens Hugonem à Synodo fuisse excommunicatum, quod dimissæ legitimæ uxori pellicem superduxisset. Fuit unus ex illis, adversum quos prodiit Canon duodecimus. Etiam Gebuinum fuisse hic degradatum asserit in Sancti Petri vivi Chronico Clarius Monachus: *Leo-* A. 1046 *thericus Præcentor* Senonensis *ordinatus est Antistes Ecclesiæ Laudunensis*. Utique à præsenti Synodo. Et hinc Synodalium Actorum Digestor scribit Gebuinum fuisse vagum super terram, defunctumque in terra aliena. Sic enim solent Episcopi degradati.

Quæstio tertia est, an suprà adducti & expositi Canones sint pleni & integri? Respondeo non esse. Sunt sola Canonum per Digestorem fabricata compendia. Lucet ex decimo quarto: *Pari modo damnavit & Sodomitas*. Uti Acta, ita & Canones Digestor redegit in synopsim. Et quidem in mutilam. Deest enim Canon, aut certè pars Canonis adversum Episcopos & Clericos venatores. Eum quidam existimant prævalere non potuisse in Gallia, ideoque uti inutilem à Digestore omissum. Verùm Guilielmus Normandiæ Dux, dum Patruum suum Malgerium Rothomagensem Archiepiscopum, uti venatorem degradari posteà curavit, haud dubiè usus fuit hocce Canone, atque ita veriùs fit illius à Digestore omissi causam à nobis ignorari. Quidquid sit, eum in Moguntina Synodo fuisse à Sancto Leone innovatum testatur antiqua per Auctorem incognitum Historica Compilatio: *Leo Papa nonus, & cum eo Henricus Imperator tertius, cum quadraginta duobus Episcopis Concilium magnum Moguntiæ celebravit, constituens ne Ministri Altaris vel Monachi canes aut aves ad venandum sequantur, & ne temporalia lucra sectentur*. A. 1050. Ipsum cum edito adversum usurarios Canone conjungit etiam Siffridus Presbyter, ideoque omninò videntur fuisse conjuncti. Hinc item vides Remenses hosce Canones in aliis hujus Papæ Synodis fuisse omninò confirmatos.

Quæstio quarta est, an hac etiam in Synodo Sanctus Leo instituerit festum Sancti Remigii? Respondeo ita passim putari. Putatur id fecisse post Synodum: Ita Sancto Remigio egisse gratias de felici successu, & in perpetuam beneficii memoriam erexisse annuam festivitatem. *Epistolam*, inquit de discedente Remis Pontifice Digestor, *Sancti Remigii laude refertam direxit sanctæ Ecclesiæ filiis in Francia constitutis, qua decrevit apud eos haberi celebrem ipsius festivitatem, quæ recolitur Calendis Octobris*. Hæc sunt verba Epistolæ: *Vestram admonere volumus Dilectionem, ut sicut nos in Sancti Remigii obsequiis perpenditis gratulari, ita & vos causa nostri amoris, maximeque ex debito paterni honoris, solemnitatem ejus, quæ est Calendis Octobris, celebrem habeatis. Quia etsi aliis non est Apostolus; tamen vobis est: Nam primitiæ Apostolatus ejus vos estis in Domino*. Civitatem, in qua celebrata Synodus, honorare est antiquus Patrum mos: hinc & Remos ista gratia Leo Pontifex noluit privare. Respondeo tamen festum hoc, & in Ecclesiæ Breviario, & in publico populi cultu esse apud Francos longè antiquius, ideoque hic non institutum. Etenim inter dies festos, quos solemniter etiam à populo celebrari mandat habita sub Carolo Magno Moguntina Synodus, etiam est festum Sancti Remigii. Ipsum interim in suo Aquisgranensi, habito sub Ludovici Pii Imperio, Conventu Francorum Abbates, ac in suo Capitulari Herardus Cap. 61. Archiepiscopus Turonensis omittunt. Nempe Moguntinum de populari festo Decretum non admiserat omnis Francia, ideoque hic restituit Leo nonus. An tunc receptum fuerit, ignoro. Certè antiquam, quam in litteris ad Lugdunensem Ecclesiam laudat & servandam suadet Sanctus Bernardus, de paucis solemnitatibus regulam Ep. 174. semper venerata est omnis Ecclesia Gallicana.

Quæstio quinta est, an Leo nonus aliam Synodum non celebraverit in Gallia? Respondeo illum

illum posteà in Gallias omninò fuisse reversum. Lucidè id affirmat Chronicon Sancti Benigni Divionensis : *Leone Papa ordinato, evocatus est ab ipso Romæ ad Concilium Domnus Lugdunensis Archiepiscopus Halynardus. Ipso anno ipse Domnus Papa perrexit Franciam, & Remis habuit Concilium, ibique fuit prædictus Pater noster. Tertiò prædictus Papa habuit Concilium in urbe Roma, quo adfuit præfatus Præsul, indeque iterum Gallias properanti comes individuus exstitit. Veniens verò ad civitatem Lingonas ordinavit ibi in præsentia Papæ Domnum Arduinum Episcopum pro Hugone, qui fuerat ejectus.* Et ad quinquagesimum istius sæculi annum post laudatam priori anno nostram Remensem Synodum scribit Hermannus Contractus: *Ipso autumno Domnus Papa Synodum Vercellis collegit, indeque Gallias & Episcopatum suum Leucorum civitatem revisit.* Et in Sancti Petri vivi Chronico Clarius Monachus : *In hoc tempore Papa Leo venit Lingonas civitatem, ubi ordinavit Frotmondum Trecorum Pontificem, ibique obiit Petrus Diaconus ejus; sepultusque est in Capitulo Sancti Mammetis.* Hic fuit Frotmondus secundus, proximus Successor Mainardi, anno elapso confirmati in Archiepiscopum Senonensem. Illum, quod Senonensis ejus Metropolita abesset, essetque extra suam Provinciam, Papa consecravit propriis manibus, Arduinum verò Lingonensem, jus Metropoliticum contristare nolens, permisit præsentibus manibus Halynardi Lugdunensis. Hæc anno præsentis sæculi quadragesimo nono in primo Pontificis adventu fuisse facta labuntur in Trecensium Episcoporum Catalogo fratres Sammartani. Quis enim nesciat Petrum Cardinalem in secundo dumtaxat adventu fuisse defunctum? Primus item adventus non fuit per civitatem Lingonensem. Illum anno quinquagesimo adscribit Hermannus Contractus, rectius anno quinquagesimo primo breve Sancti Dionysii Chronicon. Cur in Gallias Pontifex redierit, distinctè nescio : Nullam scio tunc ab illo factam Synodum. Tullensis Ecclesiæ Præfecturam factus Papa non deposuit, sed ejus proprius & Cardinalis permansit Episcopus, ideoque ob ejus præsertim necessitates videtur in Galliam fuisse reversus. Et hoc insinuat Chronicon Sancti Benigni: *Domnus Papa Gallias, & Episcopatum suum Leucorum civitatem revisit.*

SANCTI LEONIS NONI PRIMUM ROMANUM CONCILIUM.

EXPOSITA jam Remensis non est prima Sancti Leonis Synodus. Duas priores edicit Hermannus Contractus: *Leo Papa in hebdomada post Albas Synodum cum Episcopis Italiæ Romæ celebravit. Idem in hebdomada Pentecostes aliam Synodum Papiæ congregavit, indeque per montem Jovis cum plurimis Romanorum in Cisalpinas partes devenit.* Facta hæc dicit anno istius sæculi quadragesimo nono. Romanam Synodum laudat etiam Sancti Benigni Chronicon, dicens ad ipsam convocatos fuisse & Gallicanos Episcopos, *ad pertractandum ibi de statu & correctione sanctæ Ecclesiæ.*
Cap. 27. Palmaria ejus Decreta & Acta edicit Sanctus Petrus Damiani in libro gratissimo ad Henricum Archiepiscopum Ravennatem: *Quis nesciat usque ad Henrici* tertii *clementissimi Regis Imperium,*
An. 1446. *Præsulatumque reverendæ memoriæ Clementis Papæ* secundi, *istiusque beatissimi Leonis* noni *Apostolici, quo nunc videlicet Præsule sancta se gubernari gratulatur Ecclesia, per Occidentalia Regna virus Simo-*
Cap. 29. *niacæ Hæreseos lethaliter ebulliisse, ita ut quod passim fiebat licenter admissum, ultoriæ animadversioni nequaquam duceretur obnoxium, & quod erat omnibus consentaneum, pro regula tenebatur tamquam legali sanctione decretum.* Et infrà: *Otiosum esse non credimus, si quid super hoc negotio venerabilis Leo Papa statuerit, exponamus. Nam cum omnes Simoniacorum ordinationes Synodalis vigoris auctoritate cassasset, protinùs à Romanorum multitudine Sacerdotum magnæ seditionis tumultus exortus est, ita ut non solùm ab ipsis, sed à plerisque diceretur Episcopis, omnes penè Basilicas Sacerdotalibus Officiis destitutas, & præcipuè Missarum solemnia ad subversionem Christianæ Religionis, & desperationem omnium circumquaque Fidelium funditus omittenda. Quid plura? Post longa sanè hinc inde disceptationum volumina tandem suggestum est, reverendæ memoriæ nuper ejusdem sedis Episcopum decrevisse Clementem, ut quicumque à Simoniaco consecratus esset, in ipso ordinationis suæ tempore non ignorans Simoniacum, cui se obtulerat consecrandum, quadraginta dierum pœnitentiam ageret, & sic in accepti ordinis officio ministraret. Quam nimirum sententiam protinus venerabilis Leo ratam percensuit, & sub hujusmodi pœnitentia omnes in acceptis officiis de cætero perseverare mandavit. Nam & nonnullos hodiè conspicitis, qui dum à talibus per diversos gradus fuerant ordinati, ab eodem Summo Pontifice ad Episcopatus apicem sunt provecti.* Et in operis præfatione: *De iis, qui gratis sunt à Simoniacis consecrati, quanta jam per triennium in tribus Romanis Conciliis fuerit disceptatio, quamque perplexa & confusa dubitatio, & in iis partibus quotidiè ventiletur, Sanctitatem vestram latuisse non arbitror, præsertim cum, crescente fluctuationis ambiguo, eatenùs sit processum, ut nonnullos constet Episcopos ab illis ordinatos Clericos denuò consecrasse.* Ait se à multis Episcopis aliquos de isto dubio Commentarios fuisse rogatum, & prosequitur: *Cum mihi recurreret in memoriam, quia venerabilis Papa Leo in postrema Synodo omnes Episcopos ex divina obtestatione rogaverit, quatenùs Dei misericordiam in commune deposcerent, ut quid super hoc scrupuloso negotio decernendum esset nutantibus revelaret, ejus me arbitratus sum obsecundare prorsus imperio, si vel orando vel scribendo tam difficilem nodum de Ecclesia solvere, superna illucescente gratia, potuissem.* Scriptum est hoc opusculum anno post millesimum quinquagesimo secundo, ideoque tres Romanæ per ipsum laudatæ Synodi sunt omninò Leonis noni.

Simoniacam, etiam quo ad sacros Ordines, Hæresim usque ad Henrici tertii Imperatoris tempora fuisse grassatam in Latina Ecclesia, & paucos hinc indè dumtaxat Clericos & Monachos ab ipsa mansisse mundos, est supra ostensum. Idololatris, aliisque cunctis in persecutione lapsis Christianæ reconciliationis sacramentalem pacem, etiam in vitæ extremo, negavit olim Ecclesia, verùm ob nimiam sub Gallo, Volusiano, ac Decio Imperatoribus lapsorum multitudinem, ne quasi plenè viduaretur Ecclesia, varias ipsorum classes distinguere cœpit Sanctus Cyprianus, & mitioribus dare sub certis conditionibus gratiam pacis. Ex eodem princi-

pio ob plenum, quos omnes à Clero ad Laicos quasi indispensabiliter proscripserat, Simoniacis Occidentem, ne ubique clauderentur Ecclesiæ, triplicem ipsorum speciem distinxit in sua Synodo Clemens secundus: Simoniacos Simoniacè à Simoniacis ordinatos, Simoniacos Simoniacè à non Simoniacis ordinatos, & non Simoniacos non Simoniacè ordinatos à Simoniacis. Et hæc tertia species etiam est duplex. Quandoque enim quis mundus per ignorantiam, quandoque vitii conscius permittit se à Simoniaco consecrari. Præcipua difficultas fuit de hisce posterioribus. Laudatus Clemens utrorumque probavit & ratum habuit, ac dispensatoriè ad executionem admisit ordinem, posterioribus tamen, qui scientes se permiserant consecrari à Simoniaco, imponens pœnitentiam quadraginta dierum. Erat non modica gratia, ideoque tamquam antiquæ disciplinæ dissipatoria patuit multorum oblocutionibus. Eam aliqui Episcopi fuerunt adeò aversati, ut quaslibet Simoniacas etiam tertiæ classis ordinationes ducerent substantialiter irritas, exsufflarent, atque iterarent. Ex ipsis fuisse videtur etiam noster Papa Leo, utpote de quo in opusculo de sua apud Mediolanum Legatione scribat laudatus Petrus Damiani: *Nostræ memoriæ nonus Leo Papa plerosque Simoniacos & malè promotos tamquam noviter ordinavit*. Notandæ tamen sunt voces, *Plerosque Simoniacos*: Vox enim, *Plerosque* importat discretionem. Et tertiæ Classis ordinati non sunt veraciter Simoniaci, sed Simoniacorum dumtaxat communione maculati. Hinc solas duas priores Classes videtur Leo reordinasse. Quidquid sit, in tertiæ etiam Classis reordinationem propendit in præsenti Synodo, recedendum duxit à facta per Clementem secundum gratia, & penitus omnes Simoniacorum ordinationes cassandas. Verùm Domini Cardinales, & plures Episcopi intercesserunt, asserentes hac via omnes cuncto suo clero viduandas, adeoque & claudendas Ecclesias, & provocantes ad laudatum Decretum Clementis secundi, Prædecessoris auctoritatem defendendo coegerunt resilire Leonem, de Simoniacorum ordinationibus liberas disputationes admittere, & idem cum Clemente tandem definire.

Imò non definivit, sed est dumtaxat interlocutus. Reordinatores enim adeò bene coloratis argumentis fucabant errorem, ut quasi inter malleum & incudem hæreret Pontifex, ideoque publicas toti Ecclesiæ preces indiceret, divini in tanto obscuro ac perplexo luminis expostulatrices. Erat quæstio de sola tertia Simoniacorum classe: de solis non Simoniacis, licet scienter, gratis tamen, seu non Simoniacè per Simoniacos Episcopos ordinatis. Eos utraque pars consentiebat in gradu suo dispensatoriè sustinendos: verùm una per solam pœnitentiam, altera per reordinationem. De duabus prioribus ac fœdioribus Simoniacorum classibus erant concordes: utraque pars ipsos censuit perpetuò rejiciendos ad sortem Laicam, ideoque de substantiali similium ordinationum valore non fuit scrupulosius disquirendum. Et nulla tunc Synodus, nullus Pontifex hoc vel istud definivit.

Eas quidem ordinationes dixerunt cassas, irritas, nullas. Verùm voces istæ sunt æquivocæ, & tam solius executionis quàm substantiæ vacuitatem important. Et quo in sensu acciperentur à Synodis tunc, aut Pontificibus, nullibi scio decisum. Et quoniam non soli communes Episcopi, sed & ipsi Romani Pontifices ac ipsorum Legati dictas Simoniacorum ordinationes exsufflarunt & iterarunt, dudum unicuique permissum fuit in suo sensu abundare.

Et hinc solùm præsens Clementis secundi ac Leonis noni Decretum defendit Sanctus Petrus Damiani: acriter & meritò. Etenim Arianos, Novatianenses, Apollinaristas, Eunomianos, Donatistas, Nestorianos, aliosque Schismaticos atque Hæreticos in suis etiam hæreticè ibidem susceptis gradibus semper suscepit Ecclesia, ideoque non Simoniacos, licet scienter, tamen non Simoniacè à Simoniacis ordinatos censuit ista gratia esse longè digniores. Simoniacam lepram usque ad Leonis noni tempora ait fuisse universale crimen, imò pro crimine non reputatam in Latina Ecclesia, & adjungit: *Quid ergo commeruit, quid peccavit, qui Matrem suam Ecclesiam, in qua ex aqua & Spiritu Sancto renatus est, simpliciter adiit, atque ubi Baptismum, illic etiam gratiam consecrationis accepit? Suum quippe non erat, ut de consecraturi se persona disputare debuerit, propterea quem apud Ecclesiam suam præsidere in Episcopali Cathedra reperit, ab eo ad ordinem promoveri integrum duxit. Quid enim faceret, cui & nomen dare in professione sacræ militiæ necessitas imminebat, & migrare tamen ad alienæ Diœcesis Episcopum non licebat?* Simoniacas tertiæ classis ordinationes affirmat non in Schismate aut Hæresi, sed in Catholica Ecclesia acceptas, & quidem ab Episcopo, cujus uti Baptisma, ita consecratrix manus judicari non poterat aut refutari. Gregorii enim septimi, qui Simoniaci Episcopi aut Presbyteri divina Officia recipi vetuit, Canon necdum extabat: Istas ordinationes asserit acceptas per cæcam & simplicem obedientiam, in ipsis nullum esse suscipientis crimen, ideoque nullatenùs cassandas. Quod ipsum insigniter confirmat per trigesimum Apostolicum Canonem: *Si quis Episcopus. aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipse, & Ordinator ejus*. Damnantur solæ prima & secunda Simoniacæ ordinationis classes, ideoque affirmat Canonem non debere ad tertiam extendi.

Cap. 27.

Cap. 35.

Urget & varias reordinationum ac reordinantium excessus atque absurditates: *Ut omnia illis constet provenire confusa, hoc etiam adversus Canones agunt, quia cunctos simul gradus in reconsecratione suscipiunt. Unde cum de quodam mihi noto, quia nuper consecratus fuerit, comperissem, fateor, exhorrui facinus, Quid plura? Tandem conveni hominem. Numquid, inquam, jam in te erat aliquid ex his gradibus, quos nuper ab Episcopo suscepisti? Nihil prorsus, ait: Ut quid enim acciperem, si me habere constaret? Et adjeci: Ergo à Laico nihil distabas, imò Laicus prorsus eras. Etiam, inquit, purus profectò Laicus, ut puta qui de Clerico nihil habuerim. Sed si Laicus, inquam, ipso* Cap. 33.

 die,

die, quo Laicus est, ad Sacerdotii jura proruperit, tuo quoque judicio fit Neophytus, ac proindè procul dubio deponendus. Ad hæc ille confusus obmutuit, & conclusionis necessitatem, quia labefactare non potuit, tacendo firmavit. Illud quoque non levioris videtur esse vesaniæ, quia Reconsecratores novi non præfixa Canonibus jejunia curant, non Sabbatha conferendis sacris Officiis dedicata conservant, sed quocumque mense vel feria munus inordinatæ ordinationis indifferenter usurpant, tamquam prima consecratio hanc secundæ consecrationi licentiam præbeat, ut confusis ordinibus, utpote simul datis, etiam temporum statuta confundat, & hoc in reconsecratione sit licitum, quod ipsi etiam in consecratione omnimodis testantur absurdum. Ex hisce manifestis prævaricationibus Reordinatores non duci divino Spiritu, ideoque reordinationes esse sacrilega attentata non malè credidit Sanctus Petrus Damiani.

Aliud hujus Synodi Decretum laudat idem Petrus in litteris ad Cunibertum Episcopum Taurinensem: *In plenaria planè Synodo Sanctæ memoriæ Leo Papa constituit, ut quæcumque damnabiles fœminæ intra Romana mœnia reperirentur Presbyteris prostitutæ, ex tunc & deinceps Lateranensi Palatio adjudicarentur Ancillæ. Quod videlicet salutare statutum, æquitatis justitiæque plenissimum, nos etiam per omnes Ecclesias propagandum esse decernimus, quatenus percepto priùs Apostolicæ Sedis Edicto, unusquisque Episcopus Ecclesiæ suæ vindicet famulas, quas in sua Parochia deprehenderit sacrilega Presbyteris conjunctione prostratas. Æquitatis scilicet jure, ut quæ sacris Altaribus rapuisse servorum Dei convincuntur obsequium, ipsæ hoc saltem Episcopo per diminuti sui capitis suppleant famulatum.* Decreta hæc fuisse anno post millesimum quadragesimo nono, adeoque in prima Leonis Romana Synodo, disertè testatur Hermannus Contractus. Lib. 4. Ep. 3.

Eadem igitur in Synodo statutum videtur, quod laudat antiqua incogniti Auctoris Historica compilatio: *Leo Papa constituit, ut juxta Ecclesias fiant Claustra ad disciplinam servandam.* Suo loco laudatum Sancti Rigoberti Remensis Archiepiscopi institutum homo Gallus è Gallia traduxit, aut potius reduxit in Italiam, per ipsum conatus reparare Clericalem continentiam, ac deinceps custodire. Hujus vigore Decreti Sanctus Petrus Damiani regularem Claustri vitam multis imposuit Cathedralibus Italiæ Ecclesiis, conditam olim ab Aquisgranensi per Ludovicum Pium Imperatorem Synodo regulam cessare fecit ob enumeratos suo loco nœvos, & cunctis regularibus Clericis tradidit Regulam Sancti Augustini. Ex eodem Decreto Alexander secundus Regulares Clericos Basilicæ Lateranensi præfecit, atque instituit Sanctissimam ac doctissimam Lateranensem Congregationem, è cujus solo principali Monasterio Romana Ecclesia accepit Honorium secundum, Innocentium secundum, Lucium secundum, Alexandrum tertium, Honorium tertium, plurimosque Cardinales. Quod quomodo post variam fortunam ad sæculares Clericos tandem redierit, videre possis apud Onuphrium Panninum in opere de septem Basilicis Romanæ urbis.

Porrò Leonis noni de Romanorum Clericorum uxoribus in Lateranensis Ecclesiæ servitutem tradendis Decretum fuisse posteà ad omnes Ecclesias extensum non lego. Petrus Damiani nequiit extensionem impetrare. Omittere tamen nolim Stephani noni Pontificis de ista re statutum: *Cum Papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem, omnes Clericos Romæ, qui post interdictum Papæ Leonis incontinentes exstiterant, de Conventu Clericorum & Choro Ecclesiæ præcepisset exire, ut quamquam relictis fœminis per pœnitentiæ lamenta se corrigerent, tamen quia sancto viro inobediens fuerant, & de Sacrario ad tempus exirent, & celebrandæ Missæ licentiam de cætero non sperarent, juxta Canonicam beatæ Cæciliæ Transtyberim constitutam Presbyter habitabat, qui nec fœminam ullo modo acquiescebat abjicere, nec unquam poterat hæc statuta nisi vana prorsus & frivola judicare. Quadam itaque die, dum incolumis, vegetus, & robustus existeret, vespertinis horis ad quiescendum in lecto se composuit.* Ait ipsum fuisse subitò exstinctum, & sepultura asini ex suo jussu sepultum. Proindè & Leonis & Stephani Decreta erant pro solis Clericis Romanis. Lib. 4. Epist. 3.

S. LEONIS NONI

CONCILIUM

PAPIENSE.

Quid in Papiensi Synodo decretum fuerit, ignoramus. Eam enim laudari lego à solo Hermanno Contracto. Haud dubiè Romana decreta fuerint illic innovata, & ad Lombardiæ ac vicinarum Regionum Episcopos & Clericos extensa. Præsertim ad Mediolanenses, quos non solum Simonia & incontinentia, sed & Schismatica adversus Apostolicam Sedem contumacia laborasse, expertus etiam posteà fuit Sanctus Petrus Damiani, Nicolai secundi Pontificis Legatus, adversus quem, quod sese in medio,

medio, Collegam suum Anselmum Lucensem Episcopum à dextris, Guidonem Archiepiscopum collocaret à sinistris, *factione Clericorum repente in populo murmur exortum fuit, non debere Ambrosianam Ecclesiam Romanis legibus subjacere, nullumque judicandi vel disponendi jus Romano Pontifici in illa sede competere. Nimis indignum, inquiebant, ut quæ sub progenitoribus nostris semper exstitit libera, ad nostræ confusionis opprobrium nunc alteri, quod absit, Ecclesiæ sit subjecta*. Eandem Mediolanensis Ecclesiæ contumaciam notant etiam in litteris ad Guilielmum Papiensem Episcopum Gregorius septimus, & in litteris ad ipsos Mediolanenses Sanctus Bernardus. Italia olim & quo ad Civilem & quo ad Ecclesiasticam administrationem divisa fuit in duas Diœceses, Urbicariam & Italicam: Illius Dominus Papa, hujus caput & Metropolita erat Episcopus Mediolanensis. Et hinc in litteris ad Solitarios scribit Sanctus Athanasius: *Dionysius Episcopus Mediolani, quod est Italiæ Metropolis*. Hinc item alia Romæ, alia erat Italiæ Synodus, aliique hinc inde ritus & mores, adeò ut quibusdam, quempiam Romanum in Baptismo ritum suæ Ecclesiæ imponere volentibus, responderit in libris de Sacramentis Sanctus Ambrosius: *In omnibus cupio sequi Romanam Ecclesiam, sed tamen & nos homines sensum habemus, ideoque quod alibi rectius servatur, & nos rectè custodimus*. Ex his ergo principiis Mediolanenses Clerici prætendebant exemptricem à Romana Synodo & Patriarchico jugo Autocephaliam, ideoque ejus nova adversus Simoniam & Clericales nuptias decreta blaterabant ad se non pertinere. Eadem forsan de causa Romanam Leonis Synodum accedere detrectarant Longobardorum Episcopi, ideoque ad ipsos descendere compulsus fuit Pontifex, & quidem non in Mediolanensi Metropoli, sed in Papiensi Civitate agere Synodum, utpote à perduellibus metuens istas contumelias, quas postmodum pertulit Nicolai secundi Legatus Petrus Damiani. Papiensis civitas, licet intra Italiam ac Longobardiam, semper tamen spectavit immediatè ad curam & Synodum Metropolitæ Romani. Quidquid sit, parum apud Mediolanenses profecit hæc Synodus. Lucet ex laudata legatione Petri Damiani.

(Margin: Lib. 1. Ep. 12.; L. 3. c. 1.)

S. LEONIS NONI

CONCILIUM

MOGUNTINUM.

Tertia Sancti Leonis Synodus fuit jam exposita Remensis, quarta fuit Moguntina. Ita lucidè affirmant Sancti Benigni Chronicon, Hermannus Contractus, & Chronicon Ecclesiæ Augustensis. Eam affirmant celebratam anno istius sæculi quadragesimo nono, adeoque omnes jam dictæ quatuor sunt ejusdem anni. Eandem Synodum laudat Chronicon Monasterii Laurishamensis: *Leo Papa Moguntiæ Synodo habita, multa de Ecclesiasticis sanctionibus disposuit*. Confirmavit enim illic Canones Remenses. Et Lambertus Schafnaburgensis: *Leo Papa propter componendum statum Ecclesiarum, & pacem Galliis reddendam, Roma egressus, Moguntiæ Synodum celebravit, præsidente Imperatore cum quadraginta* A. 1050. *duobus Episcopis. Ubi Sibecho Spirensis Episcopus de criminibus, quibus accusabatur, sacra communione se purgavit. Et Dux Godefridus, interventu Papæ & Principum, gratiam Imperatoris obtinuit*. Et in Hirgauziensis Monasterii Chronico Abbas Trithemius: *Beatissimus Papa Leo ad Moguntiam cum suis tandem pervenit, ubi Synodum præsente Imperatore cum quadraginta duobus Episcopis, & multis Abbatibus & Clericis celebravit, & multa pro utilitate Ecclesiastica constituit. In hac Synodo Sibicho Spirensis Episcopus de criminibus, quibus accusabatur, sacra se communione purgavit. Hic Sanctissimus Papa acta Synodo Aquisgranum descendit, ibi Imperatorem expeditionem agentem contra Balduinum Comitem Flandriæ, quo usque verteretur, expectavit. Iste Sanctissimus Papa Leo nonus multa in Germania bona fecit, Ecclesias, Capellas, & Altaria in diversis locis absque numero propria in persona consecravit, & quod Pontificuli plures hodiè facere erubescunt, ad quod tamen obligati sunt ratione officii, summus Pontifex non obligatus facere non despexit*. Notat Germaniæ Episcopos, qui laicis suorum temporalium Principatuum curis implicati omne Pontificale officium agunt per Vicarium Episcopum, adeoque de ipso quasi erubescunt. Et Romano Episcopo comparati quid sunt nisi Pontificuli? Et Adamus Bremensis: *Habita est generalis Synodus apud Moguntiam, præsidente Domino Apostolico Leone, & Imperatore Henrico, cum Episcopis Bardone Moguntinensi, Eberardo Trevirensi, Hermanno Coloniensi, Adelberto Hamburgensi, Engilhardo Magdeburgensi, cæterisque Provinciarum Sacerdotibus. Eo in Concilio quidam Spirensis Episcopus Sibicho, cui crimen adulterii intendebatur, examinatione sacrificii purgatus est. Præterea multa ibidem sancita sunt ad utilitatem Ecclesiæ, præ quibus Simoniaca Hæresis, & nefanda Sacerdotum conjugia holographa Synodi manu perpetuò damnata sunt. Quod videns Domnus noster*

(Margin: Lib. 3. c. 21.)

noster Archiepiscopus non tacuisse probatur. *De mulieribus statuit eandem sententiam, quam decessor ejus memorabilis Alebrandus, & anteà Libentius inchoaverunt, ut scilicet fierent extra Synagogam & civitatem, ne malesuada pellicum vicinia castos violaret obtutus*. Libentius ille est Libentius secundus, Libentii primi ex fratre nepos, homo Italus, Bremensis simul & Hamburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus, de quo in Ecclesiastica Saxoniæ
L.4.C.11. Historia Albertus Crantzius: *Vir simplex ac rectus, & timens Deum, qui incontinentiam Cleri, jam paulò serpentem liberius, acriter castigavit. Nam mulieres, quæ se aperto jam scelere fratribus conjuxerant, jussit foras ejici, & in villis custodiæ mancipari. Cessavitque hic morbus usque ad incensionem Claustri Bremensis sub Bezelino Successore ejus*. Bezelinus est idem qui Alebrandus, Libentii post Hermannum successor, sub quo Clericale claustrum à pessimo Clerico Edone fuisse incensum ostendit idem Crantzius,
Cap. 27. & adjungit: *Sanè ex illo tempore fratribus, qui anteà Canones evixerant, extra claustrum vagantibus, Regula Sanctorum Patrum per multa priùs sæcula studiosè conservata, primò negligentius cœpit haberi, deindè funditus abjecta consenuit*. Hinc Alebrandi seu Bezelini proximus Successor Adelbertus ipsam unà cum Claustro restitui gavisus est, & cooperatus in præsenti Synodo, ejusque Decretum fuit strenuè executus. Nec caruit mercede. *Adelbertus* enim, inquit in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus, *vir ma-*
L.1.c.22. *gnificus, & præpotens in Regno, cum fortissimum Henricum Cæsarem, nec non & Papam Leonem haberet propitios, atque voluntati suæ per omnia consentaneos, in omnibus Borealibus Regnis, Daciæ scilicet, Suediæ & Nortvveciæ, functus est authoritate Archiepiscopali, & Legationis Apostolicæ Ministerio. Nec his contentus, Patriarchatus honorem assequi voluit, eo scilicet ordine, ut intra terminos suæ Parochiæ, duodecim statueret Episcopatus*. Plures sibi subjici Archiepiscopos, & ipsorum esse Primas voluit. Rei successum edifferunt memorati Crantzius & Hemboldus. Ex his interim vides primos, qui grassantem tunc Clericorum incontinentiam cœperunt compescere & persequi, non fuisse Pontifices Romanos. Item vides Leonis nostri pro sola Romana Ecclesia adversus eandem scabiem Decreta, non solùm à Gregorio septimo, sed & ab ipso Leone ad alias Ecclesias omninò fuisse extensa. Verùm quasi sine fructu. Adeò enim apud Mediolanensem Ecclesiam non profecit laudata Papiensis Synodus, ut etiam Nicolai secundi Legatus Sanctus Petrus Damiani solam illic Simoniam abjurari exegerit, incontinentiam verò culparit quidem, sed à vindicta dissimularit. Gregorio septimo servabatur hic triumphus.

Porrò reos per Sacro-sanctam Eucharistiam aut Sacrificium purgari est Ecclesiæ mos admodum antiquus. Etenim de Episcopis in Ariminensi Synodo per Arianos circumscriptis in voces dolosas, & de ipsarum Hæresi sese expurgantibus, scribit in libro adversum Luciferianos Sanctus Hieronymus: *Contestabantur Corpus Domini, &*
Cap. 7. *quidquid in Ecclesia Sanctum est, se nihil mali in sua fide suspicatos*. Et de Eulalio Comite, trucidatæ Matris suspecto, & inauditum se excommunicari lamentante, scribit in Francorum L.10.c.8.
Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: *Caustinus Alvernensis civitatis Episcopus permisit eum cum cæteris Missarum spectare solemnia. Verùm ubi ad communicandum ventum est, & Eulalius ad Altarium accessisset, ait Episcopus: Rumor Populi parricidam te esse proclamat. Ego verò, utrum perpetraveris hoc scelus, an non, ignoro. Idcircò in Dei hoc statuo judicio. Tu verò, si idoneus es, ut asseris, accede propiùs, & sume tibi Eucharistiæ particulam, atque impone ori tuo. Erit enim Deus inspector tuæ conscientiæ. At ille accepta Eucharistia, communicans abscessit*. Et Lotharium Lotharingiæ Regem, quod de adulterino cum Waldrada pellice concubitu per sumptam de Adriani secundi Pontificis manu Eucharistiam mendaciter se purgasse malè periisse cum omni An. 869.
suo exercitu scribunt Regino Abbas, Marianus Scotus, & Sigebertus Gemblacensis. Et de Frederico Moguntino Archiepscopo, læsæ Majestatis apud Othonem primum Imperatorem suspecto, laudatus Regino pergit: *Fredericus Archiepiscopus* An. 941.
quia conspirationis particeps videbatur, publica se examinatione, perceptione Corporis & Sanguinis Domini, coram Populo in Ecclesia purgavit. Et sub Adriano secundo celebrata Wormatiensis Synodus statuit: *Si Episcopo aut Presbytero causa crimi-* Cap. 10.
nalis, hoc est, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, in singulis Missam celebrare, & Secretam publicè dicere, & communicare debet, & de singulis sibi imputatis innocentem reddere. Quod si non fecerit, quinquennio à liminibus Ecclesiæ extraneus habeatur, sicut antiqui Canones Cap. 15.
instituerunt. Et infrà: *Sæpè contigit, ut in Monasteriis furta perpetrentur, & qui hæc committunt ignorentur. Idcircò statuimus, ut quandò fratres ipsi de talibus se expurgare debeant, Missa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipse Abbas præceperit, præsentibus fratribus, & sic in ultima Missæ celebratione pro expurgatione sua Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi percipiant, quatenus ita inde innocentes se esse ostendant*. Et Canuti Anglorum Regis apud Joannem Bromptonum lex: *Si contingat Sacerdotem regulariter* Cap. 3.
viventem aliqua criminum compellatione pulsari, Missam celebret, ac sancta communione se purget. Solus solum, si compellatio simplex sit, in triplici calumnia cum duobus sui Ordinis. Duriorem probationem imponit Regularibus Diaconis, ac etiam Plebeis, seu Sæcularibus extra Claustrum Sacerdotibus. Et pergit: *Si quis Altari* Cap. 6.
Ministrantium accusetur, & amicis destitutus sit, cum Sacramentales non habeat, vadat ad judicium, quod Anglicè dicitur Corsned, & fiat sicut Deus velit, nisi per Sanctum Domini Corpus permittatur ut se purget. Quid porrò sit Corsned exponit in suo Glossario Guilielmus Somnerus: *Anglo-Saxonibus erat in more positum, panem certis quibusdam distinctis sententiis consecratum reo gustandum offerre. Habebant enim penitùs insitam opinionem, non posse quemquam mali conscium hoc modo dedicatum panem glutire. Offam judicialem dixere*. Earundem legum ex Anglico in La-

Latinum translator Guilielmus Lombardus vertit: *Panem execratione devotum, panem certis verbis devotum, panem conjuratum*. Erat vulgaris purgationis species, quarum omnium Elementa, uti apud Hebræos aqua Zelotypiæ, consuesse olim partim benedictionibus, partim exorcismis parari, scribit in libris de Lotharii Regis divortio Hincmarus Metropolita Remensis. Eucharistia igitur purgari solas, de quarum firma in tantum Sacramentum fide ac reverentia nullus esset metus aut periculum, eminentes & notas personas permittebat tunc Anglicana Ecclesia, reliquos adstringebat ad Dei judicium per Panem conjuratum. Ecclesiæ enim precibus & exorcismis cooperatur divina Majestas, panemque istum mendaciter sumentes solebant disrumpi. Ejusdem mentis fuit Robertus Francorum Rex in Epitome Helgaldi Monachi Floriacensis: *Præsuli cuidam*, Leotherico Senonensi Archiepiscopo, *quærenti pro quibusdam causis probationem in Corpore Domini nostri Jesu Christi, indignè tulit Rex amator bonitatis, & scripsit plenam indignationis Epistolam in hæc verba: Cum sit tibi nomen scientiæ, & non luceat in te lumen sapientiæ, miror qua ratione quæsieris pro tuis iniquissimis Imperiis, & pro infestato odio, quod erga Dei servos habes examinationem in Corpore, & Sanguine Domini. Et cum hoc sit, quod à Sacerdote dicitur; Corpus Domini nostri Jesu Christi sit tibi salus animæ & corporis, cur tu temerario & polluto ore dicas, Si dignus es accipe, cum sit nullus qui habeatur dignus?* Videtur Rex supremum Ecclesiæ Sacramentum vario indignæ sumptionis periculo noluisse exponi. Forsan tamen corripuerit solos Leotherici excessus. Quomodò damnasset morem vetustissimum Gallicanæ Ecclesiæ?

Aliud enim hujus probationis insigne exemplum habemus in Gerfredo Monacho ac Diacono Monasterii Flaviniacensis. Adalgarium Augustodunensem Episcopum ferebatur veneno occidisse. Verùm nullus erat firmus accusator, pessima interim fama omnem Regionem affligebat. Quare Lugdunensis Metropolita Aurelianus illum discussum priùs Synodaliter, & de tanti Sacramenti reverentia horrendè adjuratum, tandem admisit, & ad Eucharisticam coegit in plena suæ Provinciæ Synodo expurgationem: *Quod omnibus usquequaque satis fuit*. Gualo Augustodunensis Episcopus coram omni Populo celebravit Missarum solemnia, *Et tunc suprafatum præmonuit virum, ut sicut sibi ipsi conscientia dictaret, ad Sacra sumenda, aut etiam refugienda, quoquo vellet modo, se ipsum præfigeret. Qui in nullo hæsitans, Deum sibi, & ipsum, quod percepturus erat, redemptionis pretium in testimonium & judicium invocans, fidissimè omnibus in prospectu positis, quæ suprà fuerant præfixa votis omnibus peregit*. Ita fuit omni suspicione liberatus.
Fol. 532. Exstant Acta apud Jacobum Sirmondum in tertia parte Gallicarum Synodorum. Et in Historia sua scribit Glaber Rudolphus: *Exstitit qui-*
L. 5. c. 1. *dam nostro tempore in Clericali habitu, dum jure culparetur quodam crimine, contigit ut sumeret audacter judicio examinationis donum Eucharistiæ, Calicis videlicet Sanguinis Christi. Cui protinus per medium umbilici egredi visa est pars candidissima, quam sumpserat, ejusdem sacrificii, dans procul dubio evidens indicium reatus se indignè percipientis. Illicò verò confitens quod priùs negaverat, dignè pœnituit*. Et de Juditha Bavariæ Ducissa, & Abrahamo Frisingensi Episcopo scribit Ditmarus Episcopus Merseburgensis: *Juditha in sua viduitate continenter vivens, cum Abraham Episcopum præ cæteris diligeret, invido vulgari dente dilaniabatur. Quæ cum de hac luce migraret, in die despositionis suæ ab eodem Antistite Missam cantante sic expurgatur. Ante communionem is versus ad Populum, quæ merita ejus fuerint, circumstantibus indixit. Hoc, inquit delictum, quo defamata fuit, si hæc unquam commisit, faciat omnipotens* Lib. 2.
Pater Filii suimet Corporis & Sanguinis salutare remedium mihi provenire ad judicium, & ad debitam damnationem, animæque ejus ad perpetuam salvationem. Et tunc cum corporis & mentis innocentia sumpsit unicum cunctis fidelibus remedium. Creditit que Populus, quamvis serò, & cum detractione injusta plus ei profuit, quam nocere statuerit.
Et de Gregorio septimo Pontifice, ac Henrico A. 1077.
quarto Imperatore, invicem variè accusantibus, scribit Lambertus Scafnaburgensis: *Papa Missarum solemnia celebravit, confectaque sacra oblatione, Regem cum cætera, quæ frequens aderat, multitudine ad Altare evocavit, preferensque manu Corpus Dominicum, Ego, inquit, jam pridem à te, tuisque fautoribus litteras accepi, quibus me insimulabas Sedem Apostolicam per Simoniacam Hæresim occupasse, & aliis quibusdam tam ante quàm post acceptum Episcopatum criminibus vitam maculasse, quæ mihi secundùm scita Canonum omnem ad sacros Ordines accessum obstruxerint. Et licet multorum idoneorum certè testium adstipulatione crimen refellere queam, eorum scilicet qui omnem vitæ meæ ab ineunte ætate institutionem integerrimè noverunt, & eorum qui meæ ad Episcopatum promotionis Auctores fuerunt, ego tamen, ne humano potiùs quam divino videar niti testimonio, ut satisfactionis compendio omnem omnibus scandali scrupulum de medio auferam, ecce Corpus Dominicum, quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodiè fiat innocentiæ meæ, ut omnipotens Deus suo me hodiè judicio vel absolvat objecti criminis suspicione, si innocens sim, vel subitanea interimat morte, si reus. Hæc & alia, ut solemne est, præfatus verba terribilia, quibus Deum causæ suæ æquissimum Judicem, & innocentiæ assertorem adesse precabatur, partem Dominici Corporis accepit & comedit. Qua liberrimè absumpta, cum Populus in Dei laudes, innocentiæ ejus congratulatus, aliquamdiu acclamasset, tandem impetrato silentio conversus ad Regem; Fac ergo, inquit, Fili, si placet quod me facere vidisti*. Verùm rea conscientia torquebat Regem, ideoque tremendam hujus purgationis viam admittere non fuit ausus. Notanda sunt verba, *Ut solemne est*: Exprimunt consuetos istius purgationis ritus. Et istiusmodi exempla sunt apud antiquos longè plura. Porrò in solum humanarum probationum defectum adhibita semper fuit tremenda hæc purgatio, ideoque Gregorii septimi, ipsa usi etiam in istorum argumentorum copia, exem-

exemplum est singulare ob singulares rationes, nec facilè imitandum.

Nati inter Godefridum, Gozelonis Lotharingorum Mosellanorum Ducis filium, & Henricum tertium Imperatorem belli, seu potiùs rebellionis originem prodit Lambertus Schafnaburgensis: *Gozelo Lotharingorum Dux obiit, cujus filius Godefridus nobilissimæ indolis juvenis, atque in re militari admodùm exercitatus, quia Ducatum Patris sui non potuit obtinere, arma contra Rempublicam corripuit, Adelbertum Ducem, quem Rex Patri ejus subrogaverat, prœlio victum occidit, cædes hominum & depopulationes agrorum quam maximas fecit, loca omnia usque ad Rhenum, præter ea quæ vel murorum præsidio hostilem impetum subterfugiebant, vel se data pecunia redemerant, in cinerem redegit.* Exponit hæc in suis ad Witichindum Monachum notis Henricus Meibomius: *Carolorum & Othonum temporibus in Romano Imperio Ducatus non erant hæreditarii, sed à Ducibus tamquam Præsidibus & Legatis administrabantur.* Antiqua Francorum Respublica constabat Rege, Ducibus & Comitibus: Duces Provinciarum, Comites erant Rectores civitatum ad nutum & arbitrium Regis. Dux duodecim passim Comites, Comes varios Vice-comites, Centenarios, aliosque Oppidorum aut Pagorum Præfectos sub se habebat. Quæ regiminis forma & in Galliæ Regno, & in Germanico Imperio rectè dicitur viguisse temporibus Carolorum & Othonum. Quomodò enim Gislibertum, ex paterna successione prætensum Lotharingiæ Ducem, humiliarit atque expulerit, Ducatumque tandem fratri suo Brunoni Coloniensi Archiepiscopo dederit Otho primus, habes in Annalibus laudati Witichindi. Ita igitur & Godefridus Paternam administrationem tentavit in hæreditatem vertere, pergitque Monachus Lambertus: *Dux Godefridus à Rege in deditionem acceptus, in Gibekenstein missus est custodiendus, sicque Regnum brevi tempore quietum & pacatum mansit.* Usque ad sequentem annum. Tunc enim *Godefridus Dux custodia absolutus, dum videret nec intercessionem Principum, nec deditionem, quam spontè subierat, sibi aliquid profuisse, & rei indignitate ac inopiæ familiaris tœdio permotus, bellum rursus de integro sumpsit. Inter alias, quas Reipublicæ intulit clades, Neomagum domum Regiam, miri & incomparabilis operis, incendit, civitatem Virdunensem cepit, majorem in ea Ecclesiam concremavit. Sed post modicum facti eum in tantùm pœnituit, ut publicè se verberari faceret, & capillos suos, ne tonderentur, multa pecunia redimeret, sumptus ad reædificandam Ecclesiam daret, & in opere cæmentario per semetipsum plerumque vilis mancipii ministerio functus deserviret.* Graviorum facinorum reos Reges ac Principes olim Episcopi in Clericos, Monachos, aut Pœnitentes detondebant: Et uti solemnis pœnitentiæ manus Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum, ita hæc Tonsura Regem, ipsumque etiam Augustum Principem exuebat dignitate, ejusque recuperandæ faciebat incapacem, ac indispensabiliter irregularem. Plurima habemus & Græcæ & Latinæ, & in primis & in mediis sæculis, Ecclesiæ exempla. Adeò labuntur qui existimant Reges ab Ecclesia non posse exauctorari. Et hinc Dux Godefridus magis Virdunensem timuit Episcopum, quàm Henricum Imperatorem. Istius manum noverat omni hujus exercitu ad degradandum esse longè potentiorem. Hinc ejus tonsuram, imò solum tonsuræ metum tanta & pecunia & humilitate redemit, securè deinceps adversus Henricum cum assumpto in rebellionis consortium & auxilium Balduino Flandrensium Comite militaturus. Eis adhæsit & Theodoricus Hollandiæ Comes, totaque è Lotharingia Henricum excluserunt. Rebelles sacris interdixit Leo Pontifex, verùm quod Ecclesiæ gladium contemnerent, ad mitiora pacis consilia conversus est, scribitque de ipso Sigebertus Gemblacensis: *Leo Papa Godefridum Imperatori reconciliavit, Balduino pertinacius agente, contra eum Imperator exercitum duxit, sed tandem Balduinus flexus condicto die Aquis Imperatori satisfecit.* Et Hermannus Contractus: *Godefridus Aquisgranum venit, & opitulante Papa gratiam Imperatoris promeruit. Balduinus verò utrumque contemnens, vastata ab exercitu magna ex parte Provincia sua, tandem obsides dedit, & pactum cum Imperatore fecit.* Bellum istud, cui ipse Leo Pontifex adfuerit, & Eduardus Anglorum Rex suppetias dederit, fuisse in Flandros durissimum scribit Simeon Dunelmensis. Jacobus Mejerus affirmat Henrico Cameracum & Antuerpiam fuisse à Balduino restituta. Acta hæc sunt Aquisgrani post præsentem Synodum, verum pax non fuit firma. Quod enim & Godefridus & Balduinus rebellionem resumpserint post obitum Pontificis, & usque ad Henrici tertii obitum durè vexaverint Lotharingiam, ostendit laudatus Sigebertus, & adjungit: *Coloniæ generali Conventu habito, Balduinus & Godefridus, mediante Papa Victore secundo, ad gratiam Regis*, Henrici quarti adhuc pueri, *& pacem reducuntur, & omnes bellorum motus sedantur.* Quod nempe puer Rex Mosellanam Lotharingiam Godefrido daret in perpetuam proprietatem.

Aliud hujus Synodi decretum habemus in magno Belgii Chronico: *Synodus Moguntiæ generalis celebratur in præsentia Sancti Leonis Papæ & Henrici Imperatoris, in qua inter alia instituitur festum Conceptionis beatæ Mariæ Virginis.* Chronicon, quod sub Flavii Dextri nomine publicavit Franciscus Biverus, affirmat festum hoc in Hispania à Sancto Jacobo Apostolo institutum: Quod ipsum asseverat adscriptum Luitprando Cremonensi Episcopo Chronicon. Verùm de isto articulo memoratus Biverus adeò erubuit, ut agi dicat non de passivæ, sed de activæ Conceptionis, seu Dominicæ intra Immaculatum Virginis uterum Incarnationis festo. Sergii primi Pontificis vita, antiquus Ordo Romanus, & Amalarius Fortunatus sola Annunciationis, Nativitatis, Purificationis, ac dormitionis festa adscribunt Deiparæ Virgini, ideoque Conceptionis festivitas necdum erat apud Latinos. Apud Græcos est antiquissima. Etenim novella, quam suis ad Photii Nomocanonem scholiis inseruit Theodorus Balsamon, Manuelis Comneni Impera-

Margin notes: A. 1044. — Lib. 1. — Lib. 2. — A. 1045. — A. 1049. — A. 1049. — F. 112. — A. 308. — Fol. 24. — Lib. 3. cap. 43.

Tit 7 c.1. peratoris de publicis in populo festis, lex habet: *Nonus dies Decembris, quia tunc Genitricis Dei nostri Conceptio celebratur*. Festum istud nequaquam instituit, sed juxta vetustum Imperii morem sancit etiam in populo esse feriatum. Etenim Georgius sub Heraclii Imperio Nicomediensis Episcopus affirmat ipsum esse *non novissimè institutum*. Et attestantur plures Græcorum Patrum de eodem Homiliæ. Et de Armeniorum Archiepiscopo, qui decimi tertii sæculi anno vigesimo octavo venit in Angliam, & ad Sancti illic Albani Monasterium, scribit Matthæus Parisiensis: *Interrogatus inter loquendum ab uno, qui fuit ei assidens collateralis, Monacho, si in partibus suis Conceptio beatæ Mariæ celebraretur, respondit, Celebratur. Et hæc est ratio: Quia Angelo nuntiante Joachim dolenti & desertum tunc inhabitanti, ipsa Conceptio facta est. Similiter & Conceptio beati Joannis Baptistæ, simili ratione. De Conceptione autem Domini, quæ facta est Angelo annuntiante Mariæ, quæ concepit ex Spiritu Sancto, nulli fidelium venit in dubium*. Armenii ergò ab antiquo coluerunt tres Conceptiones.

Quo tempore Conceptæ Deiparæ festum cœperit apud Latinos, non plenè constat. Exstat Sancti Anselmi Epistola cum hoc Proemio: *Conceptio venerandæ Dei Genitricis, quemadmodum per multa signorum experimenta in Anglia & in Francia, cæterisque climatibus mundi celebranda sit declarata, me narrantem audiat Dilectio vestra*. Factum in Anglia miraculum evenisse ait Ramesiensi Abbati Hellino, Conquæstoris Regis Guilielmi ad Danos Legato, ideoque tunc Conceptæ Deiparæ festum ex divino jussu fuisse in Anglia institutum. Refert & alias, ob quas in Francia & Aquilejensi Patriarchatu sit institutum idem festum, revelationes factas *tempore Caroli Francorum Regis illustrissimi*. Earumdem vigore idem ipse festum innovat per universam Angliam. Et quidem istum Franciæ Regem non fuisse magnum Carolum evincit adducta Romani Ordinis & Amalarii Fortunati auctoritas. Etiam Adonis Viennensis, & Usuardi, & Wandalberti Martyrologia, & Moguntina istius temporis Synodus, & Aquensis Abbatum Conventus, & Herardi Turonensis Archiepiscopi Capitula, licet omnia sui temporis festa enumerent, de Conceptionis festo non meminerunt. Et de adducta Sancti Anselmi Epistola rectè scribit in suis ad Romanum Martyrologium notis Cardinalis Ba-
Dec. 8. ronius: *An Anselmi sit, à multis merito ducitur in controversiam, cùm habeat multa, quæ eidem auctori repugnent*. Quidquid sit, apud Anglos antiquum est hoc festum. Etenim de sexto decimo, qui sub Henrici primi Regno floruit, sui ad Sanctum Albanum Monasterii Abbate Gaufredo scribit Matthæus Parisiensis: *Statuit Conceptionem beatæ Mariæ Virginis in Cappis festivè celebrari*. Non ipsum festum instituit, sed jam pridem instituto hanc solam addidit solemnitatem. Et ex hoc statuto omninò prodiit supra laudatum colloquium Albanensis Monachi cum Archiepiscopo Armeniorum. Quare & veri speciem habent hæc laudati Cardinalis Baronii verba: *Ex quibus omnibus satis compertum habetur, ejusmodi celebritatem in Anglia primum celebrari cœptam*. Attamen ut vera sint, ista festivitas apud ipsos debet acquisito per Guilielmum Nortmannum Regno esse vetustior: Hæc enim nostra Synodus est longè vetustior, atque ita laudem hanc transferet in Germanos. Ut ut sit, certum est festum hoc apud utramque gentem constanter & dudum viguisse. De Germanis id non obscurè docet Chronicon Ecclesiæ Augustanæ. Et in sua Oxoniensi sub An. 1188.
Honorio tertio celebrata Synodo statuit Stephanus Cantuariensis Archiepiscopus: *Omnia festa Beatæ Mariæ sub omni veneratione serventur, præter festum Conceptionis, cujus celebrationi non imponitur necessitas*. Esse voluit liberum in populo festum, uti in hac Diœcesi est festum S. Josephi. At verò de ejus ad quarti decimi sæculi annum vigesimum octavum successore Simone scribit Thomas Monachus Walsinghamensis: *Simon Archiepiscopus statuit de consensu Concilii, ut festum Conceptionis Beatæ Mariæ solemniter celebretur*. Ex Anglia traductum est ad eidem Domino subjectam Normandiam. Ad duodecimi sæculi finem fuisse istic universale, apud Philippum A. 1197.
Labbe ostendit Chronicon Ecclesiæ Rothomagensis. Ex Normandia in Franciam venit, etiam in Primatialem Lugdunensem Ecclesiam, inductam variis rationibus, nec non & revelationibus, quæ an sint istæ ipsæ, quas refert adscripta Sancto Anselmo Epistola, non possum affirmare. Quidquid sit, graviter hæc improbavit Sanctus Bernardus, dictasque rationes ac revelationes acriter invasit per hasce ad Lugdunensem Ecclesiam litteras: *Inter Ecclesias Galliæ con-* Ep. 174.
stat profectò Lugdunensem hactenus præeminuisse, sicut dignitate sedis, sic honestis studiis, & laudabilibus institutis. Ubi enim æquè viguit disciplinæ censura, morum gravitas, maturitas consiliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis insigne? Præsertim in officiis Ecclesiasticis haud facilè unquam repentinis visa est nativitatibus acquiescere, nec se aliquando juvenili passa est decolorari levitate, Ecclesia plena judicii. Undè miramur satis, quid visum fuerit hoc tempore quibusdam vestrum voluisse mutare colorem optimum, novam inducendo celebritatem, quam ritus Ecclesiæ nescit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio. Numquid Patribus doctiores, aut devotiores sumus? Periculosè præsumimus, quidquid ipsorum in talibus prudentia præterivit. Et infrà: *Si sic videbatur, consulenda erat priùs Apostolicæ Sedis auctoritas, & non ita præcipitanter atque inconsultè paucorum sequenda simplicitas imperitorum. Et antè quidem apud aliquos errorem compereram, sed dissimulabam, parcens devotioni, quæ de simplici corde & amore Virginis veniebat. Verùm apud sapientes, atque in famosa nobilique Ecclesia, & cujus specialiter filius sum, superstitione deprehensa, nescio an sine gravi offensa etiam vestri omnium dissimulare potuerim. Quæ autem dixi, absque præjudicio sanè dicta sint sanius sapientis. Romanæ præsertim Ecclesiæ auctoritati atque examini totum hoc, sicut & cætera, quæ ejusmodi sunt, universa reservo: Ipsius, si quid aliter sapio, paratus judicio emendare*. Ex quo lucet festum hoc à Romana tunc Ecclesia necdum fuisse admissum. Quin imò tria dumtaxat Deiparæ festa coli

coli à Romana Ecclesia, dudum post sub Urbani sexti Pontificatu scripsit in libro de observantia Canonum Radulphus Tongrensis. Quis Romanus Pontifex admiserit, ignoro: Ipsum interim & in Romana & in aliis Ecclesiis, & quidem *ex antiqua consuetudine*, suo tempore viguisse affirmat, ideoque ad omnes sub præcepto extendit Ecclesias, & largis indulgentiis perpetuò ornat Synodus Basileensis. Longè amplius exaltavit Sixtus quartus, addens octavam, & istas ipsas indulgentias, quibus Dominici Corporis festivitatem honoravit Urbanus quartus. Attamen sine præcepto. Quod tandem omnibus ad Catholicam Hispaniæ Monarchiam spectantibus populis ob devotas Philippi quarti Regis in sacram Virginem preces imposuit Alexander septimus. Et ejus in Populo celebritatem, licet Innocentius decimus exstinxerit ob causas, multæ Ecclesiæ constanter retinuerunt. Sancti Bernardi intercessio adeò non fuit efficax. Nec tamen culpandus est zelus. Nam quod etiam adversus Dominicæ Nativitatis festum, dum ipsum quarto priùs sæculo admisit Antiochena Ecclesia, docti & graves viri intercesserint, testatur Sanctus Joannes Chrysostomus. Plura nova festa zelum istum sustinuerunt. Porrò ad cujus preces, vel ob quas rationes Leo nonus hoc festum instituerit, ignoramus.

Cap. 12

Sess. 36.

S. LEONIS NONI
SECUNDUM CONCILIUM ROMANUM.

Quinta Leonis nostri Synodus fuit Romana secunda, habita anno post millesimum quinquagesimo, hebdomada post Dominicam in Albis. Hic iterum esse de Simoniacis tertiæ speciei ordinationibus disputatum, & contra ipsius Pontificis mentem ipsas dispensatoriè confirmatas, suprà audivimus ex opusculo gratissimo Petri Damiani ad Henricum Ravennæ Archiepiscopum, & ex opusculo de ipsius Legatione ad Ecclesiam Mediolanensem. Laudata huc usque adversum conjugatos Clericos, reliquam Simoniam, aliosque istius sæculi abusus Decreta etiam hic fuerunt omninò confirmata. Palmarem actionem edicit in libro de sacrosancta Eucharistia Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: *Tempore Sancti Leonis Papæ delata est, Berengari, Hæresis tua ad Apostolicam Sedem. Qui cum Synodo præsideret, ac resideret cum illo non parva multitudo Episcoporum, Abbatum, diversique ordinis à diversis Regionibus Religiosarum personarum, jussum est in omnium audientia recitari quas mihi de Corpore & Sanguine Domini litteras transmisisti. Portitor quippe earum, Legatus tuus, me in Normandia non reperto, tradidit eas quibusdam Clericis. Quas cum legissent, & contra usitatissimam Ecclesiæ fidem scriptas animadvertissent, Dei zelo accensi, quibus ad legendum eas porrexerunt, plurimis earum sententias verbis exposuerunt. Itaque factum est, ut deterior de te, quam de me fuerit orta suspicio, ad quem videlicet tales litteras destinaretis: Putantibus multis me favere ac fovere quæ à te dicerentur, vel gratia qua te diligerem, vel fide qua revera ita esse indubitanter tenerem. Igitur cum à quodam Remensi Clerico Romam perlatas Recitator legeret, intellecto quod Joannem Scotum extolleres, Paschasium damnares, communi de Eucharistia fidei adversa sentires, promulgata est in te damnationis sententia, privans te communione sanctæ Ecclesiæ, quam tu privare sancta ejus communione satagebas. Post hæc præcepit Papa ut ego surgerem, pravi rumoris à te maculam abstergerem, fidem meam exponerem, expositam plus sacris auctoritatibus quam argumentis probarem. Itaque surrexi; quod sensi, dixi; quod dixi, probavi; quod probavi, omnibus placuit, nulli displicuit.* Et in libris de Eucharistiæ veritate Sanctus Guitmondus Episcopus Aversanus: *Ecclesia per Beatum Leonem Papam hæc Berengariana figmenta mox in suo exortu damnavit.* Et in Sancti Lanfranci vita Milo Crispinus: *Lanfrancus Romam petiit causa cujusdam Clerici nomine Berengarii, qui de Sacramento Altaris aliter dogmatizabat, quam Ecclesia tenet. Dicebat enim panem & vinum post consecrationem Sacramentum tantum, non autem esse verum Christi Corpus & Sanguinem. Iste Clericus Lanfranco quasi familiari suo litteras miserat errore ipso respersas: Eas qui legerunt, Lanfrancum talia sentire opinati sunt, & socium erroris diffamaverunt. At tum fortè Lanfrancus ad urbem profectus fuerat Pontificante tunc Sedem Beati Petri Leone octavo. Amici, qui infamiam sibi conflatam audierunt, litteras ipsas post eum miserunt Romam, ibique suspicionem de Lanfranco quibusdam pepererunt. Papa Berengarium ad diem vocavit. Verùm ille timens venire, distulit, sed Responsales pro se duos Clericos misit, qui ante Papam venientes, & in causa deficientes, reprobati & capti sunt. Lanfrancus jussus surrexit, pravi rumoris à se maculam abstersit, fidem suam exposuit, expositam plus sacris auctoritatibus, quam argumentis probavit. Quod dixit & probavit, omnibus placuit, nulli displicuit.* Cap. 3.

Exponitur

Exponitur error Capharnaitarum & Paganorum circa sanctam Eucharistiam.

GEnuinum adversus boni ac mali sciendi pomum, commissamque in ipso nostram à Deo Apostasiam Antidoton esse sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, rectè in primo adversus Berengarium libro scripsit laudatus Guitmondus
Tom. 6. Fol. 171. ex Sancti Joannis Chrysostomi Homilia de librorum Sigillis. Sicut in illo miram plenæ, qua homo Deo æquari posset, libertatis adipiscendæ vim latitare mentitus est Diabolus, & sibi temerè credulos Protoplastos in originales iniquitates & miserias seduxit; ita in hoc admirandam recuperandæ justitiæ ac felicitatis radicem, utique semetipsum, posuit Dominus noster JESUS Christus, sibique vera promittenti præberi voluit illa fidem, quam antè dederamus Diaboli mendaciis. Esse novo Testamento sanxit novum vitæ lignum, per quod in pomo isto perdita immortalitas cum fœnore redderetur. Hanc enim, & cunctas alias nostri corporis in futuro Regno dotes esse proprium hujus Sacramenti effectum Dominus in Evangelio lucidè docuit, & omnis sub cœlo Ecclesia semper sensit. Rem admirandam, & quasi incredibilem, variis etiam in antiquo Testamento figuris, imò & planis atque apertis prædicationibus, divina providentia munivit. Primi ejus adversarii fuerunt Judæi Capharnaitæ, & aliquot animales adhuc discipuli, existimantes se à Domino invitari ad frustatim quasi in macello concisas ejus carnes vorandas, ejusque in propria forma sanguinem barbaricè hauriendum. Et certè ad primam tanti Arcani prædicationem carnalis animus poterat sibi similia imaginari. Longè gravior fuit Judæ proditoris iniquitas, de qua in Dominici apud Matthæum verbi, *Bibite omnes* expositione Bulgarorum Archiepiscopus Theophylactus: *Sunt qui dicant propter Judam hoc dictum. Judas enim panem accepit, & non comedit, sed occultavit, ut monstraret Judæis, quod panem Corpus suum vocaret* JESUS. *Poculum autem invitus bibit, cum non posset occultare. Propterea hoc loco dicebat*, BIBITE OMNES. Mysterium Judæis Judas enuntiavit, blaterans Dominum, qui panem diceret esse suum Corpus ab omnibus manducandum, neutiquam esse promissum à Lege Messiam, sed ipsius manifestum ac morte dignum proditorem. Hausit ista Theophylactus ex Sancto Joanne Chrysostomo, itemque ex Sancto Basilio, cujus in Liturgia canit ad Christum Dominum Sacerdos: *Non tuis inimicis dicam Mysterium, non dabo tibi osculum, sicut Judas.*

Capharnaitarum cæcitas transivit in Paganos, qui quoniam à Christianorum antelucanis conventibus audiebant manducari Carnem Filii hominis & bibi ejus Sanguinem, crediderunt nobis esse Thyestæas trucidati infantis epulas, nos esse pestem humani generis, ipsius naturæ hostes, Barbaras in humana forma belluas, exitium Imperii Romani. Hoc fuit unum è tribus famosis sceleribus, de quibus in sua ad Romanos Imperatores Apologia questus fuit Philosophus noster Athenagoras: *Judices non tam quid commiserit reus aliquis nostrum inquirunt, quam ipsi nomini, tanquam certo sceleri, illudunt.* Quisquis deferebatur, aut se fatebatur esse Christianum, Thyestææ feritatis censebatur suspectus aut convictus, & tanquam capta bellua trahebatur ad lanienam. Plurima Fidelium millia hoc modo fuerunt trucidata. Quisquis trucidabat, existimabatur Deo facere Sacrificium; dum pluvia deficeret, exundaret mare, aut flumen, vel quævis calamitas affligeret Romanum Imperium, nos ferebamur causa, unanimique voce Amphitheatrum à Principe aut Proconsule expostulabat *Christianos ad Leonem. Tot* Fidei & Religionis nostræ *hostes*, inquit in libro Apologetico Tertullianus, *quot extranei. Et quidem propriè ex æmulatione Judæi, ex concussione milites, ex natura ipsi Domestici nostri. Quotidiè obsidemur, quotidiè prodimur, in ipsis plurimum cœtibus & congregationibus nostris opprimimur.* Pater in Filium, Filius in Patrem, conjux in conjugem, servus in Dominum agebat Frumentarium: ex curiositate & odio *sanguinei poculi & tragicorum ferculorum*. Verùm laudati Athenagoræ, Tertulliani, Justini Martyris, aliorumque nostrorum Doctorum adversum præjudicatas istas calumnias Apologiæ tandem obtinuerunt quod scribit idem Tertullianus: Cap. 9. *Plinius secundus, cum* Bithyniæ *Provinciam regeret, damnatis quibusdam Christianis, quibusdam gradu pulsis, ipsa tandem multitudine perturbatus, quid de cætero ageret consulit tunc Trajanum Imperatorem, allegans præter obstinationem non sacrificandi nihil aliud se de Sacramentis eorum comperisse, quam cœtus antelucanos ad canendum Christo ut Deo, & ad conferendam disciplinam; homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cætera scelera prohibentes.* Scribit se ex duabus Christianis ancillis per tormenta de antelucanis sectæ conventiculis inquisisse, & nihil reperisse criminis, nisi quod illic Christum carminibus honorarent, & Deum profiterentur. A nefandis epulis, perfidia in Romanum Imperium, aliisque facinoribus ac flagitiis esse penitùs alienos. Hinc mitius in nos pedetentim esse cœpit laudatum Imperium, mansit tamen, imò & crevit ejus curiositas, quem & qualem hominis filium Deo nostro immolaremus, immolatique carne & sanguine vesceremur. Quisnam esset secretus ille panis, quale vinum. Hinc de Sancto Tharsitio Romanæ Ecclesiæ Acolytho legimus in Romanis Martyrum tabulis: *Quem Pagani cum invenissent Corporis Christi Sacramenta portantem, disquirere cœperunt quid gereret. At ille indignum judicans porcis prodere Margaritas, tamdiu ab illis mactatus est fustibus ac lapidibus, donec exhalaret spiritum. Et revoluto ejus corpore sacrilegi discussores nihil Sacramentorum Christi in manibus aut in vestibus invenerunt.* Aug. 15. Eadem curiositate captus Imperator Numerianus, à Sancto Babyla Patriarcha Antiocheno ad spectandum in Ecclesia Christianum sacrificium admitti, tandemque vi intrare voluit. Ob repulsam ex amico factus est hostis noster & persecutor, Babylamque in Martyrem promovit. Quæ omnia lucidè convincunt

cunt ipsos etiam Paganos primis Ecclesiæ sæculis de Christianorum circa Eucharistiæ veritatem fide non dubitasse. Hinc etiam adversus Faustum Manichæum, nos de exhibita erga panem & vinum latria accusantem, respondit Sanctus Augustinus: *Pejus desipis quam nonnulli, qui nos propter panem & calicem, Cererem ac Liberum colere existimant.* Nempe Gentilium aliqui, quod circa panem & vinum nos adorare cernerent, adorari crediderunt Cererem & Bacchum. Adeò tunc nullus dubitavit hic Hæreticus, ut & Marcus Ægyptius, impudicissimorum Gnosticorum longè impudicissimus, passim conficeret in vino albo, arte magica transire in rubrum faceret ad verba mysticæ invocationis, seductisque aut seducendis mulieribus suaderet etiam in suum sanguinem esse transelementatum. Videatur Sanctus Irenæus Archiepiscopus Lugdunensis.

Lib. 2. c. 13.

Lib. 1. c. 9.

Exponitur error Pauli Samosatensis.

PRimus adversum sacrosanctam Eucharistiam Erro fuit Paulus Samosatensis, Patriarcha Antiochenus, inter cujus decem Sancto Dionysio Patriarchæ Alexandrino propositas quæstiones hæc fuit quarta: *Scriptum est in Evangelio: Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & dividite inter vos. Hic Calix est novum Testamentum in meo sanguine, qui pro vobis fundetur. Quomodo igitur est sanguis incorruptibilis, si dividitur & funditur?* Exponit in sua responsione laudatus Dionysius: *Surgunt quidam loquentes perversa, ut abducant Discipulos post se. Surrexit itaque primum Samosatensis loquens iniqua, qui diceret esse corruptibilem Sanguinem JESU, qui est Deus Israel, & qui omnem corruptionem, & passionem, & mortem solvit, qui redemit nos à servitute corruptionis. Sanguinem mortalis & patibilis hominis dicit, ut placeat Sathanæ, qui eum delegit; surrexit contra Sanguinem vivificum, & contra Spiritum Sanctum, conculcans ea: Si enim Sanguis sanctus corruptibilis est, quia dividitur & effunditur, sic erit Spiritus Sanctus, sicut Sanguis.* Nam & Spiritus Sanctus effunditur in plures. Paulus iste fuit Antichristus JESUM solvens: Divisit hominem à Verbo, unicumque Dominum nostrum partitus est in duos filios, affirmans esse purum corruptibilis carnis & sanguinis hominem. Ideoque & talem deliravit existere in Eucharistia. Non circa transelementationem erravit, sed circa Sacramenti contenta. Hujus errorem expugnat Sanctus Dionysius, additque vivificum, qui hodie in nos effunditur & frangitur, Sanguinem esse etiam incorruptibilem, quia nempe *fracto Sacramento nulla rei fit scissura, signi tantum fit fractura, qua nec status nec statura signati minuitur.* Hunc benedictum JESU Christi Sanguinem, non minus quam ejus Spiritum Sanctum, affirmat in nos citra divisionem effundi.

Consequenter ad suum palmarem errorem Paulus est locutus. Quisquis Christum Dominum affirmat purum hominem, etiam in Eucharistia aliud quam purum hominem non potest affirmare: Qualis Dominus in propria forma, talis est & in Eucharistia. Hinc in litteris ad Clerum & Populum Constantinopolitanum, & in litteris ad Anatolium ipsorum Episcopum scribit Sanctus Leo Magnus Hæresiarcham Eutychetem esse virum nimis imperitum, ut qui senex nesciat Christum Dominum esse in propria forma, quod ipsi etiam infantes illum esse norunt in Eucharistia: Utique plenum hominem & plenum DEUM. Sic enim omnes communicantes profitentur. Quod etiam Timotheani, Julianistæ, & cuncta Apollinarii atque Eutychetis fœda fæx Domino, uti in propria forma, ita & in Eucharistia, negarint veram carnem, demonstrat per Jacobum Gretzerum publicatus Anastasius Sinaita. Et Haimerico Aquiscinctini Monasterii Prælato, roganti *utrum Dominus noster JESUS Christus in Cœna, quam fecit cum Discipulis ante Passionem, dederit eis Corpus suum passibile, cum nos illud in Mensa Altaris accipiamus impassibile,* respondit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Si tibi respondeatur Discipulos Christi Corpus tale accepisse, quale tunc erat, nos verò tale accipere, quale nunc est, non video quæ authoritas contradicat, non video quæ rationis violentia me urgeat. Imò si aliter dicerem, repugnantem mihi viderem rationem & auctoritatem.* Etenim quorundam contrarium asserentium Doctorum unicum fundamentum prodit in Occidentalis Ecclesiæ Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Fuerunt ex Magistris nostris nonnulli, qui dixerunt quod Christus in Cœna Corpus suum dederit Discipulis impassibile. Licet enim esset passibile sub specie carnis, ad tempus assumpsit impassibilitatem & immortalitatem, ut esset impassibile sub specie Sacramenti.* Ipsos & ratione & auctoritate destitui ostendit, nostram adversum Albigenses Hæreticos assertionem insigniter confirmat, & adjungit: *Sed adhuc objicit Hæreticus. Sit ita quod aliquis Sacerdos in Dominicæ sepulturæ Sabbatho consecraret panem & vinum, numquid Christus mortuus jaceret in sepulchro, & viveret sub Sacramento? Respondemus Hæretico, quod tempore, quo Christus mortuus fuit, nullus posset consecrare Sacramenta. Hoc enim esset contra Christi institutionem, qui panem in Corpus animatum transubstantiavit, & transubstantiandum instituit. Posset tamen, si vellet, talem vim verbis contulisse, ut ad eorum prolationem panis transubstantiaretur in Corpus inanimatum, & secundùm hoc in triduo illo posset confici hujusmodi Sacramentum.* Quod hanc vim verbis Dominus omninò contulerit, est concors hodiè sensus Doctorum. Quin & hunc articulum, *Facta non fuisset transubstantiatio Panis virtute verborum Sacramentalium, si in triduo mortis facta fuisset consecratio* esse absurdissimum, imò & Hæreticum, censuit in sua apud Henricum Cnyghtonum Synodo Joannes Archiepiscopus Cantuariensis. Quæ omnia in suis sententiarum libris confirmat & Cardinalis Robertus Pullus. Quales tamen quæstiones esse curiosas, & silentio potius ac simplici fide, quam subtili disputatione honorandas, rectè censuit in litteris ad Lambertum Monachum, exstantibus apud Lucam Dacherium, Ernulphus Episcopus Roffensis.

Epist. 23.

Epist. 40.

Cap. 38.

A. 1286.

L. 7. c. 4.

Tom. 2.

Expo-

Exponitur error Nestorii.

Ex eodem principio Hæresiarcham Nestorium eadem cum Paulo Samosatensi sensisse, rectè in libro de Sacramento Altaris docet Sanctus Anselmus: *Inter omnes Hæresium diversitates, quæ singulæ suo tempore impugnaverunt Petram ædificatam suprà Petram, hujus de Eucharistiæ veritate quæstionis nec mentio facta est, nisi in Nestoriana Hæresi sola, in qua assertores ejus in persona Christi divina ab humanis separantes, Mariam Dei Genitricem penitùs negantes, sed solius hominis Matrem esse affirmantes, cum requirerentur; Corpus quod de mensa Domini sumimus, cujus esse profiterentur, Hæretica pravitate vel temeritate ad suum errorem detorquebant verba Domini*; NISI MANDUCAVERITIS CARNEM FILII HOMINIS. *Quod ibi sumimus esse tantum Carnem Filii hominis, ne si istud Corpus Domini esse confiterentur, contra se loquerentur, consentientes in Christo Deo & homine esse unitatem personæ. Dicebant ergo Carnem illam esse viri sanctificati & verbo conjuncti secundum dignitatis unitatem, aut sicut divinam possidentis habitationem.* Ex Ephesinæ Synodi Decretis insigniter hæc confirmat. Et certè in undecimo suo famoso Capitulo, in ipsius largiori declaratione, ac in ejusdem adversus Theodoretum Cyri Episcopum Apologia errorem hunc Cyrillus manifestè Nestorio imponit. Et ipsi carnalem Capharnaitarum errorem exponenti: *Verborum sublimitatem qui aderant non tulerunt, putabant ex inscitia Dominum Antropophagiam suadere.* Ad hunc, inquam, Nestorii Commentarium reposuit in quarto adversus illum libro Cyrillus: *Atqui ea res quomodo non certa sit Antropophagia? Quo verò modo sublime adhuc erit illud Mysterium, si non ipsum ex Deo Patre Verbum esse missum dixerimus, & missionis modum confessi fuerimus esse ipsam humanationem? Tunc enim videbimus vivificandi vim habere unitam ipsi carnem, & non alterius carnem, sed factam illius propriam, qui omnia vivificare potest.* Clarè demonstrat meram ac nudam Antropophagiam etiam à Nestorio doceri. Quod ipsum ostendi in Scholiis ad Ephesinam Synodum. Et confirmat per Jacobum Gretzerum publicatus Anastasius Sinaita: *Nestorius Dei corpus & Dei Sanguinem negat, quem percipimus.* Non Corpus & Sanguinem, sed negat esse Dei, seu Deo hypostaticè unita. Eruditus est iste Anastasius Sinaita, videtur tamen non esse magnus ille Antiochiæ Patriarcha, sed quis illo posterior. Nestorium circa hoc Sacramentum fuisse primum Errorem, primamque similis erroris damnatricem fuisse Ephesinam Synodum labitur Sanctus Anselmus. Lucet ex dictis de Paulo Samosateno & Sancto Dionysio Alexandrino. Lege hujus adversus istum litteras, & laudatum Cyrilli librum adversus Nestorium, & videbis ambos locutos eodem spiritu ex iisdem principiis, & Cyrillum à Dionysio pleraque mutuatum.

Cap. 13.

Cap. 5.

Prima quæstio est, An Nestorius etiam erraverit solam Domini Carnem sub Panis, solum sine ipsa Sanguinem sub vini specie contineri? In habita ad Basileensem Synodum adversum Hussitas oratione affirmat Joannes Ragusinus, Ordinis Prædicatorum tunc Procurator Generalis, postea Basileensis Episcopus, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis. Plures inductæ Laicalis sub unica panis specie communionis adducit causas, & tertiam exponit his verbis: *Tertium, propter vitare errores, ne videlicet Populus communis, qui tantum judicat secundùm sensum, credat Christum non esse totum sub una specie, sicut multi Hæreticorum, ut Nestorius & Pelagius, & eos sequentes, adstruxerunt. Nestorius enim sic sub utraque specie ministravit, existimans quod sub specie panis esset tantummodo Corpus Christi sine Sanguine, & sub specie vini Sanguis sine corpore. Pelagius verò & ipsius sequaces, dictis Salvatoris innitentes,* NISI MANDUCAVERITIS CARNEM FILII HOMINIS, *&c. Dederunt laicis sub utraque specie, & etiam parvulis statim post Baptismum. Et si speciem panis Sacramentalem non possent sumere, dicebant quod debebat conteri cum sanguine, sic infundi in ora puerorum. Datur ergò non conficientibus sub una specie, ut evitentur prædicti errores.* Eundem Nestorio imponit errorem, eandemque istius communionis causam adducit eruditus tractatus de Bohemorum vocatione ad Basileensem Synodum, & ipsorum ibidem Actis: *Præterea dicunt Doctores, quod consuetudo communicandi populum sub specie panis tantum, ab Ecclesia & sanctis Patribus fuit rationabiliter introducta propter rationabiles causas. Specialiter propter periculum erroris. Fuit enim error Nestorii credentis quod sub specie Panis sit sola Caro Christi, & sub specie vini solus Sanguis Christi. Ut igitur huic errori obviaretur & magis imprimeretur fidelium mentibus, quod sub qualibet specie est totus Christus, dum non solum verbo, sed etiam ipso signo indicaretur, visum fuit utile esse sub una tantum specie ministrari. Efficacius enim imprimitur, quando cum Doctrina verbali sensuale aliud signum concurrit.* Eadem in Dialogo de utriusque speciei Communione confirmat Eruditissimus Cardinalis Stanislaus Hosius, & cum ipso in Catholicæ fidei confessione omnis Synodus Petricoviensis. Addunt errorem hunc fuisse causam, ex qua sacri Calicis usum populo subtraxit Ephesina Synodus, ob novos postea errores redditum à Sanctis Pontificibus Leone atque Gelasio, & denuò præceptum. *Inter Ephesinum Concilium,* inquit laudatus Dialogus, *& Leonem Papam intercesserunt anni prope triginta, totidem verò inter Leonem & Gelasium. Atque non solum ad Leonis, verùm ad ipsa etiam usque Gelasii tempora sic increbuerat usus alterius tantum speciei, ut ipsi quoque Sacerdotes sacris operantes à Calice abstinerent. Quamobrem & populum Leo Pontifex, & Sacerdotes Gelasius admonere necesse habuit, ut ad calicis usum redirent. A quo quod abstinuerint multi totis ferè sexaginta annis, quam aliam causam ejus rei fuisse putabimus, quam Ephesini Concilii, quod postea sublatum fuit, interdictum?*

Respondeo tamen hæc omnia deviare. Etenim Pelagius nec utramq; nec alteram sacrosancti Sacramenti speciem docuit parvulis necessariam, multo minus ipsas inter se conterendas, & miscendas. Quin imo ejus de originali peccato errorem

rem per universalem sumendæ Eucharistiæ ex Divina lege necessitatem impugnarunt S. Augustinus, Africana Concilia, & Sanctus Innocentius primus Pontifex, atque ex obscurioribus ipsorum dictis nata est alia contentio, an non solum Spiritualis per fidem, sed etiam Sacramentalis Eucharistiæ perceptio esset necessaria parvulis? Adversum cujus contentionis exordia Sanctus Fulgentius ad Ferrandi Carthaginensis Diaconi preces scripsit librum de Baptismo Æthiopis. Et infantes de solo sanguine communicare est Apostolica, ac ab omnibus sub cælo Ecclesiis probata & admissa traditio, à qua certum est Pelagium non deviasse. Longè minus in expositum de Eucharistiæ contento errorem deviavit. A nullo antiquo scriptore fuit de ipso accusatus, nec eo tendunt devia ipsius dogmata. Ex quo fonte dicta sua hauserit Joannes Ragusinus, ipse viderit. Eadem est ratio Nestorii. Quis similia commenta sparserit per Ecclesiam, non possim divinare. Absit ut Ephesina Synodus populum proscripserit à sacro Calice. Certè proscriptum restituere non magis tentasset Magnus Leo, aut Sanctus Gelasius, quam Leo tertius ob ejusdem Synodi reverentiam tentavit ad Constantinopolitani Symboli de Spiritu Sancto articulum addere vocem, *Filioque*. Generalium Synodorum Canones esse Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, adversus Græcorum in Chalcedonensi Synodo pro Constantinopolitana Ecclesia ausus constantissimè clamavit Leo, protestatus istos nec velle se, nec posse mutare. Utique ob solemnem tunc Romani Pontificis de ipsis professionem. Et Romanos aut quosvis Italicos Sacerdotes tunc sacrificasse, aut sacrificantes communicasse de solo panis elemento, quis patienter audiat? Leonis decretum periit aut latet; ejus tamen substantiam retinemus in quarto Sermone de Quadragesima: *Nulla vos Manichææ contagionis adspergat impietas*. Varias sectæ Cap. 5. superstitiones adducit, & prosequitur: *Abdicant se Sacramento salutis humanæ, & Christum Dominum nostrum, sicut in veritate carnis nostræ denegant natum; ita verè mortuum & resurrexisse non credunt. Cumque ad tegendam infidelitatem suam nostri audeant interesse Mysteriis, ita in Sacramentorum communione se temperant, ut interdum tutius lateant. Ore indigno Corpus Christi accipiunt, sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omninò declinant. Quod ideò vestram volumus scire Sanctitatem, ut vobis hujuscemodi homines & his manifestentur indiciis, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati & proditi, à Sanctorum societate Sacerdotali auctoritate pellantur*. Fidem suam non solum tegere, sed & negare est probata apud Manichæos lex, eratque illis grande de sacrilegis suis sacris Privilegium: *Jura, perjura, secretum prodere noli*. Et vinum abhorrebant, blaterantes esse mali Principii opus, vel Principum tenebrarum. Avita Romanæ Ecclesiæ consuetudo publicam populi in Ecclesia communionem ad utrumque non adstrinxit elementum: Vel utrumque vel dumtaxat alterum sumi reliquit liberum, permisit unumquemque in suo sensu abundare. Hoc more abusi, quos Sanctus Leo insectabatur, Romani ac alii per Italiam Manichæi, quo Apostolicum deluderent oculum, miscuerunt se solam panis speciem communicanti populo, atque ita multi & Papalem manum, & imperratas ab ipsa Imperiales leges circumscripserunt. Et adversum hasce technas prodiit laudatum Decretum. Sancit omnem, qui deinceps solum panis elementum in Ecclesia sumpserit, fore suspectum de Manichæo, immo quasi confessum aut convictum. Versutia vix poterat alia via constringi. Quare nullum, quod revera nullum est, Ephesinæ Synodi Statutum hic circumducit Pontifex, sed evertit Manichæos. Eadem arte Hispanos Episcopos eodem tempore circumveniebant Priscillianistæ Erant Manichæi ramus. Hinc eodem ipsos modo tractari jussit Pontifex datis litteris ad Thuribium Episcopum Asturicensem. Longa sunt hæc omnia, ideoque suo loco plenius elucidanda. Interim lucet Nestorium de hoc errore nec cogitasse.

Altera quæstio est, An Nestorius etiam circa Eucharistiæ veritatem, aut transelementationem errarit, aut certè cespitarit? In libris adversum Nestorianos ac Euthychianos affirmare videtur Leontius Byzantinus. Ait Nestorianos, more Manichæo, fuisse dolosæ & promiscuæ communionis, utpotè qui dilectum suum Nestorium anathematizarent coram nobis, & nostris ita personis ac Sacramentis communicarent. Et de quodam nostro, facinorosam istam confusionem deinceps abhorrente, seducto Clerico adjungit: *Hic cum diceret fieri non posse, ut cum ipsis & cum Ecclesia communia haberet, Non oportet, inquiunt, te molestè ferre hanc œconomiam. Panis enim in Typum Corporis Christi propositus plus benedictionis participavit, quam panis qui in foro venditur, & quam panis quos Philomarianitæ offerunt in nomine Mariæ*. Lib. 3. cap. 6. Apud Philomarianitas seu Collyridianos Hæreticos fœminæ Deiparæ Virgini sacrificabant & sanctificabant panem, quem cultus excessum fuisse omnis benedictionis vacuum, quin & omnis Idololatricæ maledictionis plenum attentatum affirmat Sanctus Epiphanius, ac insigniter demonstrat. Et hinc quidam Leontii textum conjecturant vitiatum, atque legendum: *Non plus benedictionis participavit*. Nec sine fundamento. Etenim in percipienda promiscuè seu apud Catholicos, seu apud sese Eucharistia, non esse plus quam in percipiendo communi pane discernendum voluerunt Nestoriani, quod Eucharisticus, non plus quam in foro venalis, aut per Collyridianas mulieres sanctificatus panis haberet benedictionis aut transubstantiationis: quod sit Dominici Corporis non veritas, sed merus typus ac figura. Quidquid sit de Leontii, in quem grassari ego non ausim, textu, certè videtur ille fuisse sensus Nestorianorum. Et hinc de ipsorum Magistro & Primate Theodoro Mopsuestiensi Episcopo pergit Leontius: *Theodorus audet & aliud malum. Aliam enim Missam effutivit præter illam, quæ à Patribus tradita est Ecclesiis, nec reveritus illam Apostolorum, nec illam Magni Basilii in eodem spiritu conscriptam. In qua Missa blasphemiis, non* Cap. 18.

pre-

precationibus τῶν τελετῶν, id est *Mysterium Eucharistiæ opplevit. An ut alius Antichristus adhuc exspectetur, par est, qui sic Christum oderit, & quæ Christi sunt mutare nitatur? Non equidem puto. Satis, inquam, est hic ut in omnibus loco & vice illius sit.* Istæ Antichristo dignæ blasphemiæ videntur non fuisse aliæ, quam Eucharisticæ veritatis & transubstantiationis abnegatio. Hanc enim inter futura Antichristi facinora numerat etiam Sanctus Hyppolitus Episcopus & Martyr Portuensis. Quæ omnia confirmari videntur & à Sancto Cyrillo, palmari Nestorianæ Hæresios eversore, graviter arguente quod *hujus Mysterii vim imminueret* error, garriens *nihil egregii habere incruentam illam victimam, & exiguam admodum utilitatem adferre, & utilitatis vim continere eo usque dumtaxat, ut annuntiemus mortem hominis, & unius è nostro numero commemorationem faciamus.* Quæ omnia videntur Eucharistiam in sola
Lib. 4. c. 5. 6. 7. figura ponere, atque ita Christum Dominum, *dum ipsam dicit esse vivificam*, arguit de mendacio. Eum Cyrillus damnat, *quod omnia confunderet, impudenterque misceret, & panem illum de cœlo, & vitam mundo dantem, propemodum decideret.*

Respondeo Nestorium ac ejus MagistrumTheodorum à posterioribus Nestorianis esse distinguendos. Quod Nestorium Cyrillus non de negata Eucharistiæ veritate seu transelementatione, sed de sola contentorum negata plenitudine arguat, cuivis Cyrilli adversus illum libros legenti est manifestum. Eum dumtaxat arguit quod Sacramentalia elementa non in Dei hominis, sed in puri solùm & vulgaris hominis carnem & sanguinem transmutari blateraret, atque ita Mysterii vim insigniter diminueret, ipsum penè diceret inutile, ac decideret. Christus enim nobis esse debet Mediator, Redemptor, reddendæque justitiæ origo & radix: Quæ omnia uti longè superant purum hominem in propria forma, ita & existentem sub speciebus Sacramenti. Hinc Cyrillus assiduè clamat *id quod in Sanctis Ecclesiarum mensis proponitur*, non esse qualecumque Corpus, sed *proprium verbi ex Patre geniti, quod ex natura & verè est Deus.* Aliud ergo Nestorius non sensit, quam quod Paulus Samosatensis. Et hæ sunt item blasphemiæ, quas Missæ seu Liturgiæ suæ indidit Theodorus Mopsuestenus. Aliud non fecit, quam quod de Eugenio, Hildephonso, ac Juliano, suis Antecessoribus, in erroris sui defensionem scripsit Elipandus Archiepiscopus Toletanus: *Prædecessores nostri Eugenius, Hildephonsus, Julianus,*
Epist. 3. *Toletanæ sedis Antistites, in suis dogmatibus ita dixerunt in Missa de Cœna Domini*, QUI PER ADOPTIVI HOMINIS PASSIONEM SUO NON INDULSIT CORPORI. *Item in Missa de Ascensione Domini:* HODIE SALVATOR NOSTER POST ADOPTIONEM CARNIS REPETIVIT SEDEM DEITATIS. Per hujusmodi blasphemias hi resuscitarunt, quam Theodorus suscitaverat, Hæresim Nestorianam, ideoque & istas Missas meritò damnavit Synodus Francofordiensis. Alium Theodori de Eucharistia errorem hucusque non legi. An Leontio Byzantino, qui cum Sancto Gregorio Magno vixit, coævi posteriores Nestoriani in Eucharisticæ veritatis abnegationem tandem profecerint, non ausim firmiter asseverare. Certè asseverare videtur Leontius. Et Hæreticis omninò solet esse similis profectus. Quod si verum sit, ab hisce fontibus possit error, aut certè suspectus de errore loquendi modus manasse ad Iconoclastas. Hos enim potiùs fuisse malè locutos quàm malè sensisse, & pravi sensus dumtaxat suspicione laborasse, in septimi Concilii Actis & Scholiis est abundè ostensum. Quod ipsum in Dominicæ Cœnæ expositione sensisse videtur Paschasius Radbertus: *Usque ad præsens nemo deerrasse legitur, nisi & qui de Christo erraverunt.* Visibilis enim in propria specie, & in Sacramento invisibilis Christus sunt unus & idem, ideoque omnis de isto errans non potest non etiam de hoc errare.

Exponitur Error Archonticorum, Bogomilorum ac Paulicianorum.

ARchontici, septemplicis Divinitatis fabulones, fuerunt etiam Sacramentarii Hæretici, ac inter ipsorum errores Sanctus Epiphanius numerat & hos: *Baptismum damnant, tametsi inter eos sint, qui baptismo anteà initiati fuerint.* Lib. 40. *Mysteriorum communionem ac bonitatem repudiant,* cap. 2. *tanquam alienam, & in nomine Sabbaoth repertam. Hunc enim in septimo orbe versari, ac Tyrannidem exercere prædicant, cæterosque violenter opprimere.* Eos in Palæstina atque Armenia præsertim grassatos dicit sub Constantii Imperio, ideoque & ipsos notare possit in Oratione de Pœnitentia Sanctus Amphilochius, Lycaoniæ Metropolita, adducens varias Diaboli tentationes, & adjungens: *Diabolus quosdam inducit, ut immortali & vivificæ communioni non credant, & animo offendantur & cunctentur, eam dicens simplicem panem,* Orat. 8. *simplexque vinum, nec præterea aliud quidquam.* Verùm etiam Iconoclastas impugnat hæc oratio, ideoque numquam credidero esse magni Amphilochii. Est alterius ad sæcula junioris. Et quidem Iconoclastas de Sancta Eucharistia malè fuisse locutos, ac de pravo sensu suspectos, jam suprà dixi. Et magni Amphilochii tempore nulla adversùs Sacramenti hujus veritatem hæresis fuit publicè grassata. Dico, *Publicè.* Etenim nescio quem circa hæc tempora in Ægypto Monachum de hujus *Mysterii dono dubitasse, dicentem, Numquid me accedentem sanctificavit?* ideoque per Sanctum Eulogium Presbyterum fuisse ab illo suspensum, scribit in Lausiaca historia Palladius Episcopus Helenopolitanus. Verùm humana fuit ista tentatio, neque transiit in Cap. 75. pertinaciam, longè minùs serpsit in dogma. Et quidem hujusmodi tentationes in antiquis legimus paucissimas: adeò firma fuit tunc fides hujus Sacramenti.

Ad Flaviani Patriarchæ Antiocheni tempora scribit Georgius Cedrenus: *His temporibus Messalianorum hæresis exordium habuit, qui & Eu-* F. 294.

chetæ

chetæ à precibus, & à Numinis instinctu Entusiastæ ac præterea Lampetiani ac Bogomili nuncupantur. Verùm hæ omnes Sectæ, licet ejusdem originis, non tamen sunt ejusdem temporis, aut ejusdem per omnia erroris. Bogomili sunt appendix longè recentior, de quibus in Sectarum Catalogo Constantinus Harmenopulus: *Reverentia dignum illud Sacrum Dominici Corporis atque Sanguinis afficiunt ignominia, quod quidem inbabitantium templis Dæmonum sacrificium appellant. Nam in omnibus sacris ædibus habitare Dæmonas ajunt.* Exponit in libro de Hæresibus Sanctus Joannes Damascenus. *Bogomili Ecclesiarum & Altarium contemptum induxerunt, tanquam oporteat Ascetas in Ecclesiasticis congregationibus non manere; sed contentos esse precibus, quæ fiunt in oratorio. Tantas enim dicebant esse eorum orationis vires, ut & sibi & Discipulis suis Sanctus Spiritus sensibiliter appareret. Prodigiosè jactitant, quod oportet eos qui volunt servari, orare, & nihil penitus agere, donec senserint peccatum, tanquam fumum aliquem, vel ignem, vel draconem, vel aliquod ejusmodi animal per orationem expulsum, & sensibiliter per preces egrediens, Spiritus autem Sancti ingressum rursus sensibiliter accipiant, & apertum in anima sensum habeant introeuntis Spiritus. Et hanc esse veram Chistianorum Communionem.* Messaliani igitur fuerunt Eustatii Sebastensis & aliorum Erronum mixta progenies, & fons nostrorum Svvencfeldianorum, seu cælestium Prophetarum. Non solius Eucharistiæ, sed & Baptismatis negarunt necessitatem. Eucharistiæ veritatem videntur non negasse: quam tamen posteà omninò negarunt Bogomili.

Eundem errorem sectati sunt Pauliciani, de quibus laudatus Cedrenus: *Impiè de Divinis Mysteriis Sanctæ communionis pretiosi Corporis & Sanguinis* Fol. 434 *Domini nostri JESU Christi garriunt, dicentes Dominum verba suis Apostolis dedisse, eaque jussisse accipere, edere & bibere, non panem & vinum, quæ quidem etiam adhibenda negant.* Garriunt Christum Dominum non in panis ac vini Elementis, sed sola à mysticis verbis excitata fide esse à nobis manducandum. Plura habent dogmata, quæ Luthero placent & Calvino, aliisque Sacramentariis. Ipsorum originem exponit in Ecclesiastica Historia Anastasius Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius. Germaniciam, Euphratesiæ Provinciæ Civitatem, quam non ità pridem Saraceni occuparant, scribit recuperatam à Constantino Caballino, ac pergit: *Constantinus assumpsit Cognatos suos ex materna linea descendentes, & Byzantii collocavit una cum multis Syris Monophy-* An. 737. *sitis Hæreticis, ex quibus plures in Thracia usque nunc habitant, & juxta Petrum Cnaphea Trinitatem in Trisagio crucifigunt.* Et infrà: *Constantinus Syros & Armenios, quos à Theodosiopoli & Melitina du-* An. 747. *xerat, in Thracen emigrat, ex quibus etiam Paulicianorum hæresis est dilatata.* Et rursum: *Imperator Nicephorus Manichæorum, qui nunc Pauliciani & Athingani dicuntur, quique in Phrygia & Lycaonia constituti habebantur ejus confines & vicini, amicus ferventissimus erat, responsis eorum semper & immolationibus congratulatus.* Quæ omnia iisdem verbis scribit Martyr Theophanes. Pessimis Nicephori sceleribus ambo adnumerantur, quod Paulicanis fuerit familiaris, nimiamque indulserit libertatem. Etiam de Michaele Balbo Imperatore, apud Phrygiæ Amorium nato, scribit laudatus Cedrenus. *Amorii superioris Phrygiæ urbe, ab antiquis temporibus Judæorum, Athinganorum, aliorumque impiorum multitudo habitabat, & quædam ibi Hæresis ex istorum diuturna atque continenti inter se conflata consuetudine enata erat, nova prorsus & inusitatis constans opinionibus.* Fol. 436. Eidem Sectæ ait adhæsisse Michaelem, ideoque nullatenus fuisse Christianum. Et addit primam Sectæ Originem: *Manichæi sibi Paulicianorum nomen sumpserunt à quodam Paulo Samosateno, Manichææ cujusdam mulieris, Callinices nomine Filio. Ea cum haberet duos Filios, Paulum* Fol. 434. *scilicet hunc, & alium Joannem, Manichæa eos Hæresi instituit, Samosatisque in Armeniam emisit, ut ibi istam hæresim promulgarent. Quod illi fecerunt in vico quodam Phanarroeæ. Exindè vico Epispa-ridis. Sectatoribus factum est nomen Paulicianorum.* Quocirca hic Samosatensis Paulus est longè alius à cognomine Antiochiæ Patriarcha, per quem Nestoriana scabies accepit prima exordia. Unde & hujus sequaces consuerunt dici, non Pauliciani, sed Paulianistæ. Quo tempore vixerit Paulicianorum Auctor, Cedrenus non exprimit: eorum interim scelerata enumerat dogmata, inter quæ est jam dictum monstrum de Venerabili Eucharistia.

Aliud ipsorum facinus exponit laudatus Teophanes, dicens primam septimi Synodi Sessionem fuisse celebratam Constantinopoli in Ecclesia Sanctorum Apostolorum, & adjungens: *Scholariorum & Excubitorum copiæ, perversi sui Magistri doctrina imbutæ, & à propriis Rectoribus incitatæ, nudatis gladiis impetum fecerunt in Synodum, mortemque tam ipsi Patriarchæ, quam Orthodoxis* Fol. 389. *Episcopis, & Monasteriorum Præpositis inferre minati sunt.* Et hæc est causa, cur Synodus fuerit Nicæam translata. Turbulentos istos fuisse Paulicianos, quos ex Syria in Thraciam adduxerat Constantinus Caballinus, disertè asserit Anastasius Bibliothecarius. Fol. 161. Et sanè constat hos cum Iconoclastis, uti Herodem ac Pilatum, adversus Dominum semper conspirasse. Quomodo adversus piissimum Imperatorem Michaelem Rangaben nescio quæ turbida Plebs tumultuata, Constantini Caballini sepulchrum accesserit, illum uti magnum Sanctum ad reparandum Iconoclastiam invocaverit, ipsumque à mortuis surrexisse finxerit, refert idem Anastasius & adjungit: *Multi eorum, qui in his blasphemabant, erant* Fol. 180. *habitu tantùm Christiani, veritate verò Pauliciani.* Michaelis tertii augusta mater Theodora omnes aut converti aut capitali supplicio eradicari sanxit, quam sententiam executus tandem est dicti Michaelis successor Basilius. Denuò rebellantes reliquias in Philippopolitanam Thraciam deportavit Joannes Ztemiscas, & exindè erumpens posteà nescio qui factiosus Lecas Nicephoro Botoniatæ novas movit turbas, sacris indutum vestibus Sardicensem Episcopum occidit ad Altare, aliisque facinoribus se reddidit famosum. Quæ omnia latiùs scribunt Martyr Theophanes,

phanes, Georgius Cedrenus, ac Joannes Scylitza Curopalates. Compendio huc transtuli, ut Lutherani & Calvinistæ suæ in sacras Imagines Sacrosanctam Eucharistiam, ac quosvis suos Superiores rebellionis agnoscant Duces, Magistros, atque Auctores.

Exponitur Error Joannis Erigenæ.

INter Latinos Sacrosanctam Eucharistiam primus nono Christi sæculo impugnavit & abnegavit Joannes Erigena, homo Scotus seu Hibernus, quem multis encomiis onerat Matthæus Westmonasteriensis, affirmans ejus opera à Magistro Floro, Lugdunensis Ecclesiæ Diacono, fuisse corrupta, ideoque per Ecclesiam damnata Loquitur de novemdecim Capitum opere, quod adversus Hodescalchum Monachum miserabilem, & ab ipso assertam duplicem Dei prædestinationem conflavit ad jussum aut preces Hincmari Metropolitæ Remensis, & Parduli Episcopi Laudunensis, & quod tertia Valentina ac Lingonensis Synodus tanquam Diaboli commentum damnaverunt. Ipsum fuisse Lernæum monstrum, erroris & mendacii seminatorem, novumque Pelagianæ factionis Julianum Sanctus Prudentius Tricassinus Episcopus, & alii istorum temporum Patres non sine fundamento dixerunt. Eundem, utpotè gentis suæ Monachum, ipsiusque cum Carolo Calvo Francorum Rege, à quo honorificè susceptus in Gallia, familiaritatem, & multam Latinæ & Græcæ eruditionis varietatem deprædicat Simeon Dunelmensis, & de aliis ejus libris adjungit: *Caroli rogatu Hierarchiam Dionysii Areopagitæ in Latinum de Græco, verbum è verbo transtulit. Quo fit, ut vix intelligatur Latina littera, quæ volubilitate magis Græca, quam positione construitur nostra. Composuit etiam librum, quem* περὶ φύσεω μερισμῶν, *id est, de naturæ divisione titulavit, propter perplexitatem quarundam quæstionum solvendarum benè utilem, si tamen ignoscatur ei in quibusdam, quibus à Latinorum tramite deviavit, dum in Græcos acriter oculos intendit. Quare & Hæreticus putatus est, scripsitque contra eum quidam Florus. Sunt enim in libro de naturæ divisione quamplurima, quæ nisi diligenter discutiantur, à fide Catholicorum abhorrentia videantur. Hujus opinionis particeps fuisse cognoscitur* Nicolaus *Papa, qui ait in Epistola ad Carolum*: Relatum est Apostolatui nostro, quod opus Beati Dionysii Areopagitæ, quod de divinis nominibus vel cœlestibus Ordinibus Græco descripsit eloquio, quidam vester Joannes, genere Scotus, nuper in Latinum transtulerit. Quod juxta morem nobis mitti, & nostro judicio debuit approbari, præsertim cum idem Joannes, licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim non sanè sapere in quibusdam frequenti rumore dicatur. *Propter hanc ergo infamiam tæduit eum Franciæ, venitque ad Anglorum Regem Elfredum, cujus munificentia illectus Melduni resedit.* Quæ omnia iisdem ferè verbis scribunt Rogerus Hovedensis & Guilielmus Malmesberiensis. Laudatam Nicolai Pontificis Epistolam Decreto suo integram inseruit Sanctus Ivo Carnutensis. Simeon quippe omisit hæc verba: Lib. 4. c. 104. *Itaque quod hactenùs omissum est, vestra industria suppleat, & nobis præfatum opus sine ulla cunctatione mittat, quatenùs dum à nostri Apostolatus judicio fuerit approbatum, ab omnibus incunctanter nostra auctoritate acceptius habeatur.* Notanda sunt hæc Pontificis de Joanne verba: *Olim non sanè sapere dicatur.* Evincunt de naturæ divisione librum esse primum Joannis in Gallia opus, quo vanus homo ob Barbaras Danorum in Angliam irruptiones transfuga facundi ingenii opes ostentavit, atque ita Caroli Regis captavit gratiam. Huc enim respiciunt verba Simeonis Dunelmensis: *A Carolo Calvo Joannes magna dignatione susceptus, familiarium partium habebatur, transfigebatque cum eo tam seria, quam joca, individuusque comes & mensæ & cubiculi erat.* Regi fuit adeò familiaris in accubitu, ut roganti, quid inter Sotum seu stultum, ac inter Scotum interesset, impunè responderit interesse solam mensam, jocosè affirmans Regem esse stultum.

An. 883.

An. 884.

Porrò per ostentationem lucubrata opera non diriguntur à Spiritu Sancto, ideoque non solum vanis subtilitatibus, sed & erroribus solent subjacere. Adeò subjacuit hocce Joannis opus, ut turbarit non dumtaxat universam Galliam, sed & Nicolai Pontificis Apostolicas aures inquietarit. Quare ipsum nequaquam fuit opus à Magistro Floro Lugdunensis Ecclesiæ Diacono impugnatum. Labitur Simeon Dunelmensis. Florus enim, Ratramnus Corbeiensis Monachus, Sanctus Prudentius Trecensis Episcopus, aliique istius sæculi Patres solum novemdecim Capitum de unica prædestinatione librum impugnarunt, curaruntque damnari à Valentina Synodo, & Lingonensi. Aliud Joannis opus periit, aut latet, ideoque licitum hic est conjecturare. Adeò in ipso Joannes suam famam prodegit, ut Hincmarum Remensem Metropolitam, ac ipsius Carisiacis Capitulis adhærentes Episcopos, qui ipsum ad scribendum & suas cogitationes defendendas adhibuerant, ignominiæ & opprobrii notet in Libello de tribus Epistolis Sanctus Remigius Archiepiscopus Lugdunensis, & Scotum appellet *Joannem illum*, Erronem vulgò notum, *qui & verbis & libris suis, mendaciis & erroribus, & phantasticis ac hæreticis disputationibus plenis, omnes penè apud Franciam Ecclesias & nonnullas etiam aliarum Regionum, quantùm in se fuit, infecit atque corrupit, ut non tam ipse de fide interrogari, quàm omnia scripta ejus saltem post mortem ipsius debuerint igne consumi, ne simpliciores quique, qui ea multum diligere & legendo frequentare dicuntur, eorum lectione & inaniter occupentur, & perniciosè fallantur ac decipiantur.* Eum cum suis libris & scriptis ait esse omni irrisione ac despectu dignum, adeò ut, nisi corrigere & emendare festinet, *vel sicut demens sit miserandus, vel sicut Hæreticus anathematizandus.* Quapropter in ipso etiam de natu[...] arum transmutationibus, adeòque & de Eucharistica transelementatione disputavit Erigena, Græcos Iconoclastas, quibus tunc alia in parte adhuc fave-

bant quidam Gallicani Episcopi, nimium æmulatus est, Eucharistiam esse Dominici Corporis & Sanguinis figuram cum illis dixit, atque ità Hæreticus audiit in Gallicana Ecclesia, ad Sedem Apostolicam delatus est, & tanquam Hæreticus per Paschasii Ratberti Corbeiensis Abbatis, Iconoclastis inimicissimi, scripta impugnatus. Ejus tamen nomen ex avito fraternæ charitatis more Paschasius in exordio suppressit. Quod librum de naturarum divisione impugnet, lucidè patet ex primo capite libri ad Placidum Abbatem.

Infelix Apologus Ludovicus Cellotius errat ipsum à solo post duo sæcula Sancto Lanfranco fuisse hæresios accusatum. Accusatus fuit etiam à summo suo amico & Patrono Remensium Metropolita Hincmaro, scribente in libro de Prædestinatione: *Sunt & alia, quæ vocum novitatibus delectantes, undè sibi inanes comparant rumusculos, contra fidei Catholicæ veritatem dicunt, videlicet quòd Trina sit Deitas, quòd Sacramenta Altaris non verum Corpus & Sanguis sint Domini, sed tantùm memoria veri Corporis & Sanguinis ejus.* Sancto Prudentio, qui pro vocibus, *Trina Deitas*, librum scripserat, errorem primum, secundum Joanni Scoto disertè adscribit. Hujus errorem Ratbertus lucidè exponit in litteris ad Fredegardum, ac præsertim in annexo illis Commentario Dominicæ Cœnæ apud Sanctum Matthæum. Adducit Domini verba, *Hoc est Corpus meum*, & adjungit: *Audiant qui volunt extenuare hoc verbum Corporis, quòd non sit vera Caro Christi, quæ nunc in Sacramento celebratur in Ecclesia Christi, neque verus sanguis ejus, nescio quid volentes plaudere aut fingere, quasi quædam virtus sit carnis & sanguinis in eo tantummodò Sacramento, ut Dominus mentiatur, dicens, Hoc est Corpus meum.* Et infrà. *Miror quid velint nunc quidam dicere non in re esse veritatem Carnis Christi vel Sanguinis, sed in Sacramento virtutem quandam carnis, & non carnem; virtutem Sanguinis, & non sanguinem; figuram & non veritatem; umbram, & non corpus.* Et rursùm: *Quidam loquacissimi magis quàm docti, dum hæc credere refugiunt, quæcumque possunt, nec credant quæ veritas repromittit, opponunt, & dicunt nullum corpus esse quòd non sit palpabile & visibile. Hæc autem, inquiunt, quia Mysteria sunt, videri nequeunt nec palpari, & ideò corpus non sunt. Et si corpus non sunt, in figura carnis & sanguinis hæc dicuntur, & non in proprietate naturæ Carnis & Sanguinis, quæ caro passa est in cruce, & nata de Maria Virgine.* Assiduè hæc Paschasius inculcat atque impugnat, unicusque ipsius in cunctis hisce scriptis scopus est Eucharistiam esse substantialiter ipsam Domini nostri Carnem, quæ nata est de Maria Virgine, & à Judæis crucifixa: Esse ipsum Sanguinem, qui fusus fuit in remissionem nostrorum peccatorum. Quod ipsum in laudato libro facit Hincmarus, itemque in alio opere laudato per Flodoardum in historia Rememensis Ecclesiæ: *Hincmarus ad Carolum Regem scripsit opus quoddam egregium metricè de Sacramentis Corporis & Sanguinis Christi, quod appellavit ferculum Salemonis.* Licèt versatilis, quoad multa Hincmarus fuit insignis Episcopus, ideoque ubi pessimam hanc lepram advertit serpere, dilectum Scotum etiam strenuè invasit.

Lib. 3. c. 15.

Scotum hunc ex nimia Græcorum, utique Iconoclastarum, imitatione lapsum, ex Græcis etiam ipsis, utique septimi Concilii Patribus, revincere & ad mentem reducere conatus est Græci etiam sermonis peritissimus Ratbertus. Porrò Patres hi in Iconoclasticæ Synodi ac definitionis refutatione scripserunt: *Nullus aliquando tubarum Spiritus Sancti, Sanctorum videlicet Apostolorum, aut Illustrium Patrum nostrorum, incruentum Sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem Corporis ejus.* Affirmant semper dictum & creditum fuisse Corporis veritatem seu verum Corpus, ità omninò cogentibus Dominicis verbis: *Hoc est Corpus meum.* Et pergunt: *Liquidò demonstratum est, quòd nusquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres imaginem dixerint Sacrificium, sed ipsum Corpus & ipsum Sanguinem. Et ante sanctificationis quidem celebrationem typos quibusdam Sanctorum Patrum hæc piè visum est nominare, post sanctificationem autem Corpus propriè & Sanguis Christi dicuntur, sunt & creduntur.* Et apud nos & apud Græcos duplex est Elementorum sanctificatio: Altera verbalis in Offertorio, realis altera per Consecrationem. Per istam in figuras & typos elevari, per hanc in Dominici Corporis & Sanguinis veritatem transmutari Elementa affirmant isti Patres, probantque ex Magno Basilio, & Sancto Eustatio Patriarcha Antiocheno. Quæ omnia in suo ad Gallorum Episcoporum circa septimam Synodum dubitationes Responso firmavit Pontifex Adrianus primus. Eodem modo adversùs Græculum istum Scotum locutus est Paschasius. Hocce in Sacramento videtur nihil asserere, quàm Domini Carnem & Sanguinem: Nihil istic esse nisi incorruptibile ac spirituale. Sacramenti essentiam non destruxit: Lucidè profitetur præter occultam Domini Carnem esse in ipso etiam transmutatorum Elementorum species ac figuras. Verùm an residua ipsorum accidentia, an circumfusi aeris, an ipsius Dominici Corporis miraculosæ affectiones essent, manifestè non distinxit. Videtur ipsas voluisse similes illis, per quas in Agni aut puelli specie Dominus quibusdam piis fidelibus se subindè monstravit. Ipsum Domini Sanguinem dixit in nos effundi ac dividi, ipsamque ejus Carnem à nobis tangi, edi & *dentibus vorari*. Quin imò Sacramenti speciem scripsit esse *colorem fucatum*, atque ità residua Elementorum accidentia denegasse est visus, & adstruere carnalem opinionem, quam Dominus damnavit in Capharnaitis. *Hæc*, inquit in Dominicæ Cœnæ Commentario, *prolixiùs dixerim & expressiùs, quia audivi quosdam me reprehendere, quasi ego in eo Libro, quem de Sacramentis Christi edideram, aliquid his dictis plus tribuere voluerim, aut aliud quàm ipsa veritas repromittit, timentes fortè hoc quod ipsi timuerunt, quibus tunc loquebatur Dominus, quòd partes facere voluerim, & ejus per singulos membra dividere concisa vel dispensare, sicut tunc illi putarunt, qui scandalizati dicuntur, & abierunt retrorsum.* Plus, aut aliud, quàm ipsa repromittat

L. 6.

C. 13.

C. 14.

mittat veritas, in Eucharistia asserere est asserere illic non Elementorum species, sed ipsam Dominici Corporis & Sanguinis substantiam à nobis immediatè sumi, dividi, ac tangi. Hoc putatus est sentire Paschasius, adeoque labi carnaliter cum Capharnaitis. Laudatum de Sacramentis librum memorat etiam in litteris ad Fredegardum, affirmatque cuilibet puero, id est, vulgari Plebi, ac ipsis etiam pueris dedicatum. Et Anonymus per Ludovicum Cellotium ex Jacobi Sirmondi Musæo vulgatus Apologus scribit: *Paschasius Ratbertus, rogatus incertum an provocatus, scripsit de eadem re*, utique de Sacramentis, *libellum ad centum ferè capitula, satis utilem*. Cellotius existimat fuisse Antidotum seu libellum Catechisticum pro simplici populo. Hodiè exstans de Dominici Corporis & Sanguinis Mysterio liber est solorum duorum & viginti Capitum, est dedicatus Placido Abbati, & scriptus ad ejus preces, ideoque quidquid dicat David Blondellus homo Calvinista, videntur libri hi omninò esse diversi. Prior ille periit, aut latet, & mentem suam distinctiùs in ipso exposuit Paschasius, ideoque circa illam nos grandi lumine destituti non possumus non hæsitare.

Quæ omnia in sua ad Carolum Calvum Francorum Regem Epistola insigniter confirmat famosus Bertramnus, seu Bertramni nomine circumtectus Joannes Scotus: *Dum quidam fidelium Corporis Sanguinisque Sacramentum, quod in Ecclesia quotidie celebratur, dicunt quod nulla sub figura, nulla sub obvelatione fiat, sed ipsius veritatis manifestatione peragatur, quidam verò testantur quod hæc sub Mysterii figura contineantur, & aliud sit quod corporis sensibus appareat, aliud autem quod fides adspiciat, non parva diversitas inter eos esse dignoscitur*. Priorem calumniosè Paschasio Ratberto, posteriorem sententiam veraciter adscribit Rabano Mauro. Notanda enim sunt hæc verba: *Quod hæc sub Mysterii figura contineantur*. Clarè affirmant Rabanum de Eucharistia rectum per omnia sensisse. Quam de Paschasio pravam opinionem habuit in litteris ad Magistrum Ascelinum etiam Berengarius: *Paschasius solus sibi confingit Sacramento Dominici Corporis decedere panis omninò substantiam*. Hoc est, substantiam cum omnibus suis etiam accidentibus.

Exponitur opinio Stercoranistarum.

OPtimi Paschasii Adversarios prodit item publicatus per Ludovicum Cellotium Auctor Anonymus: *De Mysterio Corporis & Sanguinis Domini quidam dicunt idem esse quod sumitur de Altari, quod & illud quod natum est ex Virgine: Alii autem negant, & dicunt aliud esse. Quidam etiam Diabolica inspiratione blasphemant secessui obnoxium fore*. Hosce posteriores gravissimè increpat & notat, atque adjungit: *Et his quidem, qui dixerunt secessui obnoxium, quod nunquam anteà est auditum*, id est, *Heribaldo Autisiodorensi Episcopo, qui turpiter proposuit, & Rabano Moguntino, qui turpiùs assumpsit, turpissimè verò conclusit*, *suus ad respondendum locus servetur*. Paschasii adversus Erigenam liber omnem mox perambulavit Galliam, varia variorum subiit judicia, atque ita apud Heribaldum ex Sancti Germani Monacho Autisiodorensem Episcopum de negatis Sacramentalium Elementorum residuis accidentibus, adeoque & de resuscitato Capharnaitarum carnali errore reatum incurrit, aut gravem certè suspicionem, ideoque fuit ad Rabani Mauri, ex Fuldensi Monacho Moguntini Archiepiscopi, summi in Germania ac omni Ecclesia Doctoris, judicium transmissus. Et Rabanus fuit ejusdem cum Heribaldo mentis. In hocce Mysterio non solum Domini Corpus & Sanguinem esse docuit, sed insuper transmutatorum Elementorum residua sine subjecto accidentia, accuratè hæc distinguenda, Domini Carnem & Sanguinem sub illis omninò contineri substantialiter, ipsum tamen spirituali dumtaxat modo à nobis sumi & tangi, corporaliter tangi & sumi sola ista accidentia: tangi & sumi aliorum ciborum more, ideoque & *secessui esse obnoxia*. Addidit id Rabanus, quo istorum accidentium à suo contento discrimen exprimeret apertiùs atque efficaciùs. Ita scripsit ad Egilonem Abbatem, forsan Flaviniacensem, Senonensem posteà Archiepiscopum. Periit aut latet Epistola. Hanc tamen ejus fuisse sententiam memoratus Anonymus Scriptor disertè testatur. Et certè eandem tradit Rabanus in libris de institutione Clericorum: *Maluit Dominus Corporis & Sanguinis sui Sacramentum fidelium ore percipi, & in pastum eorum redigi, ut per visibile opus invisibilis ostenderetur effectus*. Et infrà: *Aliud est Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Sacramentum enim ore percipitur, virtute Sacramenti interior homo satiatur. Sacramentum in alimentum Corporis redigitur, virtute autem Sacramenti æterna vita adipiscitur*. Sacramentum sunt transmutatorum Elementorum residua accidentia: Ea dicit in corporis alimentum redigi, adeoque & in secessum. Ab hocce tamen verbo abstinuit, quod partium contentio tunc ipsum reddidisset odiosum & scandalosum. Lib. 1. c. 31.

Ejusdem sententiæ fuisse Amalarium affirmat manuscripta Guilielmi Malmesberiensis Epitome, & suo ad Sanctorum Patrum Bibliothecam indici addit Mangarinus la Bigne: *Magistrum Florum in manuscripto codice perantiquo legi adfuisse Concilio Carisiacensi, temporibus Caroli Calvi, & scripsisse contra Amalarium Lugdunensem*. Ab Amalario Fortunato, librorum de divinis Officiis Auctore, quem ait fuisse Germanum, & ex Lexoviensi Monacho Archiepiscopum Trevirensem, hunc Amalarium patenter distinguit, videturque omninò distinguendus, de qua re videantur quæ ad septimum Spicilegii sui tomum præfatur Lucas Dacherius. In Godescalchi Monachi Historia Jacobus Usserius, apud Anglicanum Schisma Archiepiscopus Armachanus, nostrum Amalarium cum Sancto Amulo seu Amulone Lugdunensi Archiepiscopo confundit, quem esse viro docto indignum errorem rectè advertit in ejusdem Monachi Historia Gilbertus Manguinus, errans tamen & ipse in Cap. 18.

hisce verbis: *Prior Bertramno scripsisse notatur Paschasius ab anno octingentesimo decimo octavo sub Imperatore Ludovico Pio, & uterque Stercoranistarum Hæresim, quæ illo tempore exorta est, confutavit*. Cap. 17. Stercoranistarum Hæresis ex Paschasii adversus Joannem Erigenam, qui priùs sub Carolo Calvo, ad annum octingentesimum trigesimum nonum regnare exorso, venit in Gallias, pugna prodiit, & Paschasius Ratbertus primùm istius sæculi anno quadragesimo quarto est factus Abbas, & anno quinquagesimo defunctus, decimo octavo ejusdem sæculi anno erat adhuc juvenis, ideoque tunc non potuit scripsisse. Hæc tamen contentio Godescalchi de gratia & prædestinatione lites, anno istius sæculi quadragesimo septimo cœptas, omninò præcessit.

Itaque adversus Heriboldum, Rabanum, & Amalarium defendit sese atque purgavit Paschasius per litteras ad Fredegardum, demonstrans se à Capharnaitarum errore remotissimum, & transmutatorum Elementorum accidentia à se omninò agnosci, sub quibus Domini Corpus & Sanguis existant spiritali modo, tota sub totis & tota sub singulis particulis, & illa sub his à nobis sumi, in nos effundi ac dividi ad modum ipsius Sancti Spiritus, qui in nos effunditur ac dividitur sine sui divisione. Nempe uti hic mediantibus creatis ac divisibilibus suis donis, ita Domini Corpus & Sanguis mediantibus divisibilibus accidentibus effunduntur, sumuntur ac dividuntur: A nostris dentibus aut manibus sola Sacramentalia accidentia, Domini Corpus & Sanguinem sola nostra fide tangi constanter docuit Ratbertus. Et huc omninò in opere de Eucharistia adversus Berengarium respicit Sanctus Lanfrancus: *Prior sententia, per quam dicitur, Panis & Vinum Altaris solummodò Sacramenta sunt, tua est, tuorumque sequacium. Posterior verò, quæ enuntiat, Panis & Vinum Altaris solummodò sunt verum Christi Corpus & Sanguis nullius est hominum*. Omninò purgat Paschasium Ratbertum, qui hujus Sacramenti essentiam in solo Dominico Corpore & Sanguine, & non in residuis transmutatorum Elementorum accidentibus posuisse, ideoque Sacramentum destruxisse, fuerat olim accusatus, & etiam tunc à Berengario accusabatur. Et hinc ad posteriorem istorum verborum periodum miserè in septimo ad Godescalchi Historiam appendice Opusculo labitur Ludovicus Cellotius: Fol. 565. *Imò verò Stercoranistarum erat ista sententia, qui realia omnia, Sacramentale nihil in Eucharistia agnoscebant*. Absit ut Heriboldus, Amalarius, ac præsertim Rabanus, viri longè doctissimi, dixerint in Eucharistia nihil esse Sacramentale. Absit ut blasphemarint ipsum Domini Corpus & Sanguinem nobis verti partim in alimentum, partim in secessum. Dixerunt id de solis Sacramentalibus accidentibus, ideoque hæc sola fuerunt unicum Stercoreæ, ut putabatur, Hæresios fundamentum.

Dico, *Ut putabatur*. Neque enim Doctores istos de Hæresi unquam accusavit Sanctus Paschasius, apud quem nulla Stercoris mentio, nisi in Cap. 20. libro ad Placidum Abbatem: *Nec observandum, sicut Apocryphorum monumenta decernunt, donec ea*, utique Sacramentalia accidentia, *digerantur in corpore, ne communis cibus accipiatur*. Et rursus in eodem Capite: *Frivolum est, sicut in eodem Apocrypho libro legitur, in hoc Mysterio cogitare de Stercore, ne commisceatur in alterius cibi digestionem*. Escam hanc ait esse planè spiritualem, ideoque cum vulgaribus alimentis nihil ipsi esse communionis. An adversus solum Erigenam, an etiam adversus Heriboldum, adeoque & post Rabani ad Egilonem litteras, tanquam Apologeticus sit scriptus hic liber, ignoro: Si prior sit, memorandi Stercoris occasionem Rabano dedit Ratbertus. Quidquid sit, Hæresios illum non notat, dumtaxat asserit de sordibus istis in tanto Mysterio tacendum. Dogmaticæ lites ambulando passim crescunt: hinc utriusque partis Discipuli cœperunt Magistris esse calidiores, atque ita Heriboldus & Rabanus tandem à quibusdam cœperunt de Hæresi infamari.

Distingui oportet duplices Stercoranistas: Alios qui ipsam Dominici Corporis & Sanguinis substantiam, alios qui sola Sacramentalia accidentia crediderunt à stomacho nostro digeri, & secerni in secessum. Ex priori classe non fuerunt, sed ipsum cum suis discipulis Christum Dominum esse talem crediderunt Capharnaitæ. Crediderunt quod carnes suas, tanquam Lanio in macello, in frusta concidere vellet, aut concidi juberet, & istud suis prædicaret sacrificium, quod sumptum, aliarum escarum more, abiret in ventrem & secessum. Hinc prædicationem istam uti barbaram, carnivoram, & à Deo alienam, sunt aversati. A quo calumnioso phantasmate non multum abfuit etiam Berengarius, Dominicum in Eucharistia Corpus comparans altissimæ turri Andegavensi, affirmansque etiam tantum Christiano Populo non posse sufficere. Putabat ergo illud in Sacramento quasi in macello concidendum, & tale à nobis dogmatizari. Et ad Georgii Xiphilini ac ejus successoris Joannis Camateri sub Alexii Co. .neni Imperio Constantinopolitanum Patriarchatum scribit Nicetas Choniates: *Mota est quæstio, utrum Christi Corpus post perceptionem incorruptibile sit, quale post Passionem ac Resurrectionem fuit, an corruptibile, ut ante Passionem. Alii dicebant esse incorruptibile, quod divinorum Mysteriorum perceptio sit confessio & recordatio quædam Domini propter nos mortui ac redivivi*. L. 3. c. 3. Hanc sententiam Nicetas constantissimè probat, confirmat variis Græcorum Patrum testimoniis, demonstrat Dominicum Corpus spiritali ac impartibili modo esse totum & sub totis accidentibus & sub qualibet ipsorum portiuncula, asseverat hunc esse fidei articulum, & prosequitur: *Alii dixerunt id Mysterium non confessionem Resurrectionis, sed sacrificium dumtaxat esse, ac proindè corruptibile, & amens, & inanime, ad quod qui accedit, non totum Christum percipiat, sed partem. Nam si, inquiunt, incorruptibile esset, etiam mentis esset particeps, & animatum, & intactile, & inadspectabile, neque dentibus scinderetur & moleretur, & in scindendo nullam omninò molestiam sentiret*. Quæstionis & erroris Auctor fuit *nequam Monachus Sicidites, homo seditiosus ac Hære-*

Hæresiarcha. Solum sine anima corpus sub panis, sub vini specie contineri dixit solum sine corpore sanguinem : Ambo esse corruptibilia ac partibilia, ideoque à communicantibus sumi, non tota, sed quampiam solummodò partem. Ea blateravit à nobis proximè videri, tangi, scindi dentibus ac moli, in scindendo pati dolorem ac molestiam, adeoque & per stomachum mitti in secessum. Etenim passibile, quod comestum scinditur & molestiam patitur à comedentium dentibus, omninò etiam digeritur à stomacho, ac in solemnes digeritur exitus. Dixit istam esse immobilem Corporis & Sanguinis essentiam, ideoque & gloriosas resuscitati Corporis dotes improbavit, dicens de nobis: *Ipsi viderint, quomodo nos post Resurrectionem nullo modo sub tactum & figuram humanam casuros affirment, sed ut incorporeas umbras volaturos.* Addidit plura ejusmodi impia atque blasphema. Blasphemum hominem editis libris invasit præfatus Patriarcha Joannes; verum quod non divinis Scripturarum & Patrum testimoniis, sed humanis rationibus ipsos munierit, item quod Patriarchali auctoritate hominem non plenè compescuerit, meritò culpat laudatus Nicetas, addens hæc Mysteria esse omni veneratione ac silentio digna, ideoque hujusmodi quæstiones esse simplici Populo scandalosas & statim præcidendas. Ex his interim vides de solo sine anima corpore, & solo sine carne sanguine sub panis ac vini specie errorem, quem Nestorio ac Pelagio quidam attribuerunt, ab hoc impuro Monacho fuisse omninò receptum. Item vides plenè Hæreticos Stercoranistas quandoque omninò fuisse. Eundem errorem in præfato opere Ludovicus
Lib. 3. Cellotius adscribit Paulo Samosatensi, à quo Dominicum in Eucharistia sanguinem dogmatizatum fuisse corruptibilem ac divisibilem suprà audivimus à Sancto Dionysio Alexandrino. Verum sine fundamento. Per corruptibilem enim ac divisibilem Paulus intellexit puri & vulgaris hominis sanguinem, ex communi naturæ lege obnoxium corruptioni ac divisioni. De quo an etiam in Sacramento pateretur, non video tunc fuisse disputatum. Suo tempore fuisse à quodam suo amico disputatum atque assertum testatur ac damnat in libris de sacris Pignoribus Guibertus Abbas Novigenti. De hisce Stercoranistis hic non agimus, sed de solis posterioribus.

Orthodoxi omnes convenerunt Sacramentales species esse idem quod residua transmutatorum Elementorum accidentia, verum an aliorum ciborum more partim in nostram substantiam, partim in secessum abirent, acriter & durè ab illis disceptatum est, occasione accepta ex unica Rabani voce, cui Heriboldus, Amalarius, aliique plures adstipulati sunt, & plurimi adversati, adversarii suis infigentes fœdum nomen Stercoranistarum. Istius ad firmius assertæ veritatis robur emissæ periculosæ seu nimiùm curiosæ vocis videtur Rabanum omninò pœnituisse. Eam enim posteà non amplius assumpsit in calamum aut linguam. Et suas ad Egilonem Abbatem jam pridem perditas litteras ipse forsan ex eadem pœnitentia suppressit. Et hinc ejus sententiam sequentes fuerunt vocati, non Rabanistæ, sed Stercoranistæ. Quidquid sit, de ipsorum opinione errat per Ludovicum Cellotium publicatus Scriptor Anonymus : *Quod nunquam antea est auditum.* Etenim quæstionem hanc ab Apocrypho ante se Scriptore fuisse motam, disertè jam audivimus ab ipso Paschasio Ratberto. Taxat ab Isidoro Mercatore in Franciam adductas ficti Clementis Romani Pontificis ad Jacobum Domini Fratrem litteras : *Qui residua Corporis Domini, quæ in Sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conveniant, ne putent sanctæ portioni commisceri cibum, qui per Aqualiculos digestus in secessum funditur.* Adfirmare videtur Sacramentalia Eucharistiæ accidentia per Aqualiculos non digeri, adeoque non fundi in secessum. Et huic ejus sensui omninò adstipulatur Paschasius, additque commendatam ab illo cautelam esse frivolam, quoniam etiam aliis cibis admixta ista accidentia sint ab omni digestionis aut secessûs periculo secura. Quin & longè adhuc antiquior est ista quæstio. Nam in Sermone de Pœnitentia scribit Sanctus Joannes Chrysostomus: *Num vides panem? Num vinum? Num sicut reliqui cibi in secessum vadunt? Absit. Ne sic cogites. Quemadmodum enim si cera igni adhibita illi assimilatur, nihil substantiæ remanet, nihil superfluit; Sic & hic puta Mysteria consumi Corporis substantia.* Et in quinta Mystagogica Catechesi Sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus: *Panis hic non in ventrem descendit, & in secessum emittitur, sed per te totum, ad corporis & animæ utilitatem, distribuitur.* Uterque videtur palam loqui de sacramentalibus accidentibus. At verò Origenes vel alius quivis scribit in fragmento Commentariorum super Matthæum : *Hic ipse cibus sanctificatus, secundum materiale quod continet, in ventrem vadit, inde in secessum, ut Dominus dixit*, OMNE QUOD INTRAT IN OS, IN VENTREM VADIT, ET INDE IN SECESSUM EMITTITUR. Paschasius Chrysostomum, Origenem secuti sunt Heriboldus, Rabanus & Amalarius, quibus sui non defuerunt sequaces. Etenim de Harigero, Lobiensis, quod olim dicebatur scientiæ vallis, Monasterii Abbate scribit Continuator Folcuini ibidem Abbatis & Chronologi : *Harigerus congessit contra Ratbertum multa Catholicorum Patrum scripta de corpore & sanguine Domini.*

Verùm Ratberto adhæserunt longè plures, de quorum tamen discordiis scribit in Occidentalis Ecclesiæ Historia Cardinalis Jacobus de Vitriacò: *Respondemus Hæreticis, quod postquam facta est transubstantiatio, formæ,* seu accidentia *Panis & vini remanent contra consuetum naturæ cursum sine subjecto. Non enim sunt in Christi corpore, neque in aere, tanquam in subjecto, sed Christi corpori assistunt, & circumfunduntur aere. Cum enim Christi corpus glorificatum oculis mortalibus non sit visibile, vel manibus tractabile, non nisi sub formis sensibilibus posset percipi. Videtur igitur ibi vera albedo, & sapor in veritate sentitur, quia nihil ibi phantasticè agitur, non tamen album videtur vel tangitur, dividitur & frangitur, putrescit & corrumpitur, concrematur & corroditur, corpore Christi integro*

Cap. 1.
Epist. 2.
Tom. 5. ber. 38.
An. 990.

gro & incommutabili permanente, in quo nihil incurrit coinquinatum, sicut solis radius absque sui coinquinatione per locum transit immundum. Scio Jacobum Cardinalem loqui adversum Albigenses sui temporis Hæreticos: respicit tamen & ad lites antiquas. Quo circa inter Paschasii discipulos quidam Sacramentalia accidentia, ut adstruerent incorruptibilia, & à secessus periculo secura, dixerunt phantastica, alii in ipso incorruptibili Domini Corpore subjectarunt. Quem utrumque errorem expugnat etiam Sanctus Anselmus in præfatione libri de Sacramento Altaris.. Catholica veritas semper asseruit illa subsistere sine subjecto. Quidam posuerunt etiam in circumfuso aere: qui errarunt accidens non posse per Deum omnipotentem poni extra subjectum. Hosce inter fuit Petrus Abaelardus, de quo in litteris ad Romanæ Ecclesiæ Cardinales
Epist.188. Sanctus Bernardus: *Petrus de Sacramento Altaris male sentit*. Et in litteris ad Innocentium secundum Pontificem: *Post Consecrationem Panis & Calicis priora accidentia, quæ remanent, dicit pendere in aere*. Non hærere, sed pendere:
Epist.190. Utpote non accidentia, sed Corpuscula Democriti aut Epicuri. Carthesiani Fabulones, usi eodem effugio, suum Magistrum agnoscant. Certè istud Carthesianorum Phantasmatum palmare principium est etiam Herculea clava Joannis Wicleffi, Joannis Calvini, & similium Erronum. Et hinc Sacramentalium accidentium incorruptibilitatem ex alio fonte hauriendam censuit Sanctus Guitmundus, Aversanus Episcopus, huic Berengarii argumento, *Caro Christi est incorruptibilis, Sacramenta verò Altaris, si diutiùs serventur, possunt corrumpi, videntur enim putrefieri*, respondens quibusdam quidem videri corrumpi, re vera autem non corrumpi, probansque ex Sancto Ambrosio, in libris de Sacramentis scribente de utriusque testamenti Manna: *Illud corruptioni obnoxium, si in diem alterum servaretur, hoc alienum ab omni corruptione*. De Christo Domino, Discipulis in Emaus euntibus apparente ut Peregrino, scribit Sanctus Gregorius Magnus: *Talem se eis exhibuit in corpore, qualis apud*
H. 23. *illos erat in mente*. Eodem modo Sanctus Guitmundus vult agi à sacrosancta Eucharistia: ab illorum dumtaxat, apud quorum mentem jam corrupta est, oculis existimat videri corruptam. Probat exemplo Sancti Tharsitii Martyris, in cujus revoluto cadavere ac veste curiosi Pagani non repererunt Sacramenta: quod nempe illa ab istorum, quorum mente non videbantur, etiam oculis videri nollent. Etiam à muribus vult non posse rodi, imò nec ignibus absumi:
Lib. 2. *Si tamen sacra*, inquit, *Mysteria ignibus imponantur, non traduntur equidem ignibus cremanda, sed mundissimo elemento fideliter committuntur, nobis occultanda, & supernis sedibus illico reponenda*. Et infrà: *Corpus Domini nullomodo in secessum mitti & nos credimus. Sicut cibus corruptibilis, cum ab immortalibus*, nempe Sanctis Angelis apparentibus, aut Christo Domino post Resurrectionem versante cum Discipulis, *sumitur, hac secessus lege congruè creditur non teneri, ita cibum incorruptibilem, quod est Corpus Domini, cum à mortalibus editur, secessus necessitatem pati nefas est arbitrari. Absit ut inhonestam corporis egestionem cibus ille sustineat, qui corpus & animam ad æternam honestatem parat*. Hujusmodi plura Berengarii argumenta & ineptas curiositates eodem in libro conformiter dissolvit. Ex Dominici Corporis conjunctione, vel certè ex speciali Dei protectione vult sacras species esse incorruptibiles, in hoc tamen sibi ipsi non plenè consentiens, quod ipsarum esu & potu fateatur hominem longo etiam tempore posse nutriri & sustentari: nutriens quippe & sustentans alimentum nequit non partim in alimenti substantiam, partim in excrementa secerni.

Et hinc nonnihil ab illo dissentit in libro de Corpore & Sanguine Christi Durandus Abbas Troarnensis, scribens de Berengario & ejus Sectatoribus: *Dicunt ea, quæ ad Altare deferuntur, panis & vini munera post consecrationem etiam quod fuerant permanere, & sic quodammodo Corpus Christi & Sanguinem verum, non naturaliter, sed figuraliter esse. Ipsas quoque substantias Divinæ oblationis adeò corruptibiles & corrumpentes delirant esse, quatenus & in digestione communium ciborum perire, & amplius æquo sumentes in crapulam & ebrietatis furorem queant vertere. Sed & alia graviora satis, multoque his turpiora sentiunt, & consciis minusque suspectis insusurrare non desistunt, quæ ne dicam proferre, verùm etiam nefas est vel tenuiter cogitare*. Ista turpiora tandem subjungit esse *turpem Sacramentorum corruptelam*, qua perire dicit *totam professionis Christianæ disciplinam*. Et infrà: *Verè inter manus Ministrorum ad invisibilem speciem cœlesti commercio perducitur Sacramenti etiam visibilis forma, videlicet ut tantum fiat Sacramentum, id est, ex toto Sanctitas ac vita animarum. Nec ut pravi quique audent delirando confingere in digestionis corruptionem resolvitur, sed magis in mentibus utentium vitam salutemque efficaciter operatur*. Et iterum: *Res tam Divina, tamque salutaris, tantæ denique virtutis plena & Majestatis, ut in digestione pereat, cuilibet vel extremo fidelium nullatenus debet persuaderi, sed semel perceptam potius sub spe futuræ, quæ exspectabatur, glorificationis in præsentiarum nos consolari, & ad promerendum id postmodum, quod pollicetur, potenti præparare effectu, oportet credi. Nimis autem videtur absurdum, & à re ipsa decernitur alienum, ut ubi Christus percipitur, de Stercore cogitetur*. Sacramentales species affirmat esse adeò incorruptibiles, ut homo per immoderatam ipsarum sumptionem turbari nequeat aut inebriari. Hanc incorruptibilitatem vult esse unum è Christianæ professionis fundamentis, ideoque Berengarii, quæ cum illa cohærere non possit, Doctrinam vel ex hoc solo capite esse Hæresim manifestam.

Part. 1. Part. 2. Part. 3.

Eandem incorruptibilitatem docet etiam per Ludovicum Cellotium publicatus Scriptor Anonymus: *Sacramenti excellentiam non reveretur, qui secessui dicit obnoxium, sicut cæteras escas. Sed tamen eodem modo, quantum ad comestionem & haustum pertinet, percipitur: videlicet trajiciendo per os, & in ventrem mittendo, ubi quid Dominus de Mysterio suo agere voluerit, suæ scimus tantum cognitum voluntati. Scimus enim consumi posse*

spirituali

spirituali virtute, scimus & servari posse inconsumptibili perennitate, quia quæcumque Christus ex his elegerit, de suo Sacramento perfecit. Absit tamen ut tantum Mysterium secessui fiat obnoxium, in quo si fortè ordo naturæ servatur, Mysterium, quod sola fide conspicitur, humiliatur. An ex extrinseca Dei protectione, an intrinseca aliqua virtute species fiant incorruptibiles, hæret, nec audet definire. Hæret an non diffundantur per singula membra nostra, parentque & aptent ad futuram Resurrectionem ac immortalitatem. Palàm respicit ad superiùs laudata Sancti Cyrilli Hierosolymitani verba: *Panis hic per te totum ad corporis & animæ utilitatem distribuitur.* Cap. 7.

Ejusdem sensus fuit Glaber Rudolphus Monachus Cluniacensis: *Illud præcipuè commonendum, quod Corporis & Sanguinis Domini JESU Christi vivificans Mysterium existimetur nullatenus in se pati dispendium, aut casu aliquo incurrere periculum. Si quando videtur collabi seu deperire per negligentiam sibi tractantium, restat eisdem, si non alacriter pœnituerint, damnationis judicium.* Nicetam Pectoratum, Studiensis apud Constantinopolim Cœnobii Monachum, quod Eucharistiæ sumptione garriret solvi Ecclesiastica jejunia, ipsamque per Aqualiculi digestionem dimitti in secessum, Stercoranistam appellavit etiam Cardinalis Humbertus, Leonis noni ad Constantinum Monomachum Legatus, & adjungit: *Planè sentis cum Ario, qui cùm pro aliis blasphemiis in Filium Dei, tum etiam pro ista foveam delapsus in atram, visceribus fusis, vacuusque ventre remansit.* A quibusdam enim Arius ex nescio quo S. Joannis Chrysostomi loco dicitur fuisse Stercoranista. Eundem Nicetam, quod post Eucharistiam assereret statim posse sumi alios cibos, ex superiùs adducta Sancti Clementis ficta Epistola arguit insuper Humbertus, recedens à Paschasii judicio, qui Epistolas istas ad Apocrypha meritò proscripsit. Quod ipsum in libris adversus Berengarium fecit Algerus Leodiensis Ecclesiæ Canonicus, & adjunxit: *Licèt simili modo, quantùm ad comestionem, per os in ventrem mittatur, absit tamen ut tantum Sacramentum secessui credatur obnoxium, in quo si hujusmodi naturæ ordo compleatur, Mysterium fidei nimia sua indignitate humiliatur.* Quæ verba palàm desumpta sunt ex isto Anonymo Scriptore. Et infrà: *Non sunt observanda Græcorum Hæreticorum, qui meritò Stercoranistæ vocantur, deliramenta, qui dicunt participatione Corporis & Sanguinis Christi solvi Ecclesiastica jejunia usque ad crapulam & ebrietatem, ventrisque distensionem, putantes Cœlestem escam velut terrenam indifferenter accipi, & in sordidum ventris secessum immitti.* Græcorum morem exponit in Responso contra dictum Nicetam laudatus Cardinalis Humbertus: *Reliquias oblationis, velut communes panes, nonnunquam usque ad fastidium sumunt. Et si sumere non sufficiunt, subterrant, aut in puteum projiciunt.* Et antiquus Constantinopoli apud Patres Prædicatores repertus Tractatus. *Diebus Paschalibus cùm populus communicaturus est, abundantiam conficiunt in Dominicum Corpus, & post distributionem reliquiarum acervos, quia durabile non est, sepeliunt.* Ex hisce reliquiis

l. 2. c. 1.

quidam Clerici se ingurgitabant. Etiam ex reliquiis consecrati vini. Videtur esse illorum mos antiquus. Quod enim Dorotheus Thessalonicensis Archiepiscopus ad Apostolicorum Legatorum adventum plurima, uti in Paschate aut imminente persecutione solet, Eucharistiæ Sacramenta consecrarit, singulisque plena canistra dederit, laudati Legati testantur in litteris ad Pontificem Hormisdam. Superfluas reliquias etiam isto tempore vorasse postint, aut etiam subterrasse, quod non solum nobis Latinis, sed etiam Armeniis graviter displicuit. Etenim ab Imperatore Manuele Comneno ad Ecclesiasticam unionem conventi, inter cætera postularunt hunc articulum: *Ut penitus tollatur ille abusus reliquias Sacrificii sub terra asservandi.* Exstat apud Clementem Galanum. Ex isto igitur Græcorum more hominem longo etiam tempore posse ex Eucharistia ali & vivere, imò & inebriari, adeoque ipsam esse rem secessui obnoxiam, & nequaquam verum Christi Domini Corpus conclusit Berengarius; respondit autem Algerus accidentia ista esse plene incorruptibilia, non tantum ab humano stomacho, sed etiam à putredine, muribus, aqua, aut flammis, licet quandoque videatur corrumpi, quomodo suprà dixit Sanctus Guitmundus. Cunctas assertioni suæ adversantes experientias solvi ex iisdem Sancti Guitmundi principiis, fassus & ipse hominem ex Eucharistia longo tempore posse vivere & ali. Cujus mentis, si quidem Eucharistiæ veritatem credidisset, omninò fuisset & ipse Berengarius. Nam cum specierum corruptibilitate dictam veritatem credidit non posse combinari. Et Godefridus Coloniæ apud Sanctum Pantaleonem Monachus scribit in suis Annalibus: *Per idem tempus Atrebati contigit res digna memoria. Miles quidam admodum litteratus de Corpore Dominico benè sensit, scilicet quòd nec per vomitum seu egestionem corrumpatur. A quo quidam Clericus, Robertus nomine, subtiliter quidem, sed inutiliter litteratus, contraria huic, & ideò hæretica sentiens, inter conferendum dissensit. Et ità quæstio ad Episcopum delata est, qui Archiepiscopum Remensem cum multitudine Cleri advocavit. Et dum hæc quæstio discuteretur, prædictus Clericus, quòd non solùm foret Hæreticus,* utique Stercoranista, *sed & alios foveret ac defenderet Hæreticos, à multis est accusatus. Purgare ergò famam suam de objecta hæresi judicio candentis ferri frustrà proponens, tam manifestè Deo operante cecidit, ut non solùm in dextra, in qua ferrum gestabat, sed & in sinistra manu, & in utrisque pedibus, in ambobus lateribus, in pectore simul & ventre, ustura mirabiliter apparuerit.* Sacramentalium accidentium incorruptibilitatem asserens opinio pompaticè ambulavit dudum in Ecclesia, ejusque adversarii fuerunt notati tanquam Hæretici Stercoranistæ.

Relat. 5. Epist. 67.

Fol. 344.

A. 1127.

An ipsam directè impugnarit Lobiensium Abbas Harigerus, nescio. Ab ipsa palàm discessit Magister Ascelinus, de cujus nescio quo compatriota ad Richardum scripsit Berengarius: *Apud Pictavum non est confusus inferre; Propheta dicit transitorium Sacramentum, quod per fauces transiret in ventrem.* Et in præfatione libri de Altaris

ris Sacramento Sanctus Anselmus residua transmutatorum elementorum accidentia à Domini Corpore & Sanguine eleganter ac nervosè distinguit, affirmatque illa *esse corruptibilia, obnoxia corruptioni, & in accipiendo Sacramento consumi*. Quod ipsum, licèt non disertis verbis, tradidit Petrus Lombardus. Et sub Honorii tertii Pontificatu Cardinalis Jacobus de Vitriaco: *Formis*, utique Sacramentalibus accidentibus, *aliquem satiari & sustentari, vel etiam inebriari non negamus. Forma gustatur, sentitur, dentibus atteritur, Corpus autem non in ventrem descendit, sed ab ore ad cor transit*. Formas omninò fatetur in ventrem descendere, adeoque & in secessum. Quod ipsum sensit Doctor Angelicus. Docet Sacramentales species agere & pati omnia panis & vini solemnia, tacet tamen de secessu. Nempè curiosa, scandalosa, & piarum aurium offensiva est ista quæstio ac locutio, ideoque servanda etiam hic est Sancti Augustini Regula: *Tene sententiam, sed corrige linguam*. Heriboldus & Rabanus fuerunt viri doctissimi ac insigniter Sancti, gloriosa & benedicta est ipsorum apud omnes Ecclesias memoria, docueruntque cum antiquis, licèt incertorum auctorum, Canonibus, mandantibus Eucharistiam firmè custodiri, ne forsan à muribus aut aliis injuriis lædatur, proindè solo scandaloso, nequaquam Hæretico verbo peccarunt. Paschasii tamen Ratberti sententia Petri Lombardi & Sancti Thomæ temporibus adhuc vixit, affirmans species, licet ità videretur, nec frangi, nec corrumpi, & insuper nihil falsi aut præstigiosi hic intercedere: Quia nempè dumtaxat *falleretur visus, & non falleret, quod esset, si crederetur ità frangi, ut videtur*. Hanc propositionem uterque quidem improbat, neuter tamen damnat. Verùm omnes Chistianæ Scholæ Heriboldo & Rabano jam dudum accesserunt.

Reditur ad Errorem Joannis Erigenæ.

HIsce quæstionibus in Gallia grassantibus, factum est quod ad nescio quem Richardum scribit Hæresiarcha Berengarius: *Noverit Rex, quæ scribit Joannes Scotus, monitu illum scripsisse precarioque Caroli Magni, Antecessoris sui, qui quantum circa res gerendas perstrenuus, tantum circa Religionem devotus, ne ineruditorum Carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia, erudito viro Joanni illi imposuit colligere de scripturis quæ ineptiam illam converterent*. Et Sanctum Lanfrancum, à quo Erigenæ de Eucharistia sententias Hæresios damnari retulerat Ingelramnus Carnutensis, per litteras seriò monuit, & conclusit: *Si hæreticum habes Joannem, cujus de Eucharistia sententias probamus, habendus tibi est Hæreticus Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, ut de cæteris taceam*. Quæ omnia confirmat in priori Epistola ad Magistrum Ascelinum. Nescio quem Guilielmum, jactitantem quod à se convictus *nequiisset Joannem Scotum negare Hæreticum*, admodum insectatur in eadem Epistola, protestatus esse manifestum mendacium. Quo in errore durus perstitit etiam post Vercellensem Synodum, ubi noster Papa Leo Scotum de Hæresi damnavit. Ex quo lucet Hæreticorum librorum lectionem ac detentionem fundatissimo jure damnari ab Ecclesia, & ipsos non nisi cum summo periculo à doctis etiam viris legi. Etenim de Berengario, quem licet Durandus Troarnensium Abbas dicat abjectum & spurcum nullius scientiæ hominem, Hugo tamen Lingonensis Episcopus titulat *virorum acutissimum*: Quod ipsum de illo etiam Sanctus Hildebertus Turonensis, Frotlandus Sylvanectensis Episcopus, & alii plures sunt testati. De hoc, inquam, Berengario scribit magnum Belgii Chronicon: *Berengarius à Joanne Scoto fuit infectus*. Et Floriacense Francicæ Historiæ fragmentum. *Berengarius Joannis Scoti lectione ad hanc nefariam devolutus est Sectam*. Et hinc in Regula sua Monastica statuit Sanctus Isidorus Archiepiscopus Hispalensis: *Gentilium libros vel Hæreticorum volumina Monachus legere caveat. Melius est enim eorum perniciosa dogmata ignorare, quam per experientiam in aliquem erroris laqueum incurrere*. Sanè ex simili lectione fuit Origenes corruptus. Etiam Sanctum Dionysium Alexandriæ Patriarcham, licèt virum undequaque doctissimum, ea de causa fuisse à quibusdam reprehensum & monitum, habes apud Eusebium Cæsareensem. Marcus item Antonius de Dominis, eruditus Spalatensis Archiepiscopus, hanc sibi fuisse primam Apostatandi causam profitetur in librorum suorum præfatione, & mente privatus gloriatur. Hæreticos libros esse Dei hostes, ideoque non detinendos, sed statim igne cremandos, insigniter ostendit in Prato spirituali Sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus. Et hinc ipsos solenniter exurere est antiquissimus mos, non solius Catholicæ Ecclesiæ, sed etiam adhuc gentilis Reipublicæ Romanæ.

Par. 3. Fol. 119. An. 1044. Cap. 8. L. 7. c. 6. Cap. 48.

Porrò Joannes Erigena Carolum Calvum Regem per adulationem passim vocarat Carolum Magnum, & istud peccatoris oleum resumit etiam ad seducendum Regem Henricum Berengarius. Erigena, inquam, per librum de naturarum divisione, ipsique infartas de Eucharistica veritate blasphemias, turbavit omnem Galliam & Germaniam, ideoque ipsas aut palinodia sanari, aut Sanctorum Patrum auctoritatibus purgari jussit Rex Carolus atque firmari. Quasi inter malleum & incudem hæsit Erro. Videns se à Primatibus ubique Episcopis ac Doctoribus lacerari & damnari uti Hæreticum, fuit certi consilii expers, ipsumque cum suis asseclis vulgatus per Ludovicum Cellotium Scriptor appellat *impiè dubitantes & hæsitantes*. Librum ergo edidit, in quo Eucharistiæ veritatem & defendit & impugnat per quasi contraria Sanctorum Patrum testimonia, immobile fidei Dogma in Scholasticam quæstionem demutare, atque ità utramque contendentium partem sibi conciliare, aut potiùs circumscribere conatus, tandemque concludens pro Sacramentaria hæresi, ac Eucharisticam veritatem definiens adversari Sanctis Ambrosio præsertim & Augustino. Liber latere

Cap. 4.

aut

aut periisse existimatur à multis, verùm in erudita ad Eruditum Lucam Dacherium Epistola Illustrissimus Dominus Petrus de Marca, Parisiensis Archiepiscopus, affirmat & demonstrat ipsum esse fœdum librum, nescio cujus Bertramni nomine titulatum ac nuper vulgatum in Germania à Lutheranis. Ratramnum, Corbeiensis in Picardia Cœnobii Monachum, ostendit à Sigeberto Gemblacensi in Ecclesiasticorum Scriptorum Catalogo, à publicato per Ludovicum Cellotium Scriptore, & aliis non paucis, malè in unum cum hocce Bertramno confundi, utpote personato Histrione, ficto per Joannem Erigenam non ausum revelata facie impugnare Orthodoxam veritatem, ejusque defensores Primates Doctores ac Episcopos Gallicanæ Ecclesiæ. Homo impurus imitatus est Joannem Cassianum, illustrium Monachorum mutuatum nomina ad Sancti Augustini de victrice Dei gratia doctrinam impugnandam. Sunt antiquissimæ Erronum artes. Et quidem memoratus Ludovici Cellotii Scriptor videtur nobis favere: *Ratramnus quidam libro composito ad Carolum Regem.* Hominem obscurum important hæc verba. At verò Ratramnus Corbeiæ Monachus tantæ fuit famæ & scientiæ, ut universa Galliæ Synodus ipsum elegerit ad suo nomine scribendum adversus calumnias & errores Photii Patriarchæ Constantinopolitani: Absit ut tanta provincia Sacramentario Hæretico à tantis Episcopis crederetur. Perperam tamen iste Scriptor Ratramno illi adjungit Rabanum Maurum. Hunc enim rectè de Eucharistica veritate sensisse nemo umquam est inficiatus. Verus Ratramnus Carolum Calvum Regem in suis de duplici prædestinatione libris, quos ejus jussu scripsit ac ipsi inscripsit, more consueto titulat *Gloriosum & Præcellentissimum Principem*; at verò iste Bertramnus in operis sui dedicatione adulatoriè appellat Carolum Magnum. Quod ipsum fecit in superiùs adducta Epistola Hæresiarcha Berengarius, qui ad nullum unquam Ratramnum aut Bertramnum provocavit, sed semper ad Joannem Scotum, ut pote verum istius, à quo corruptus fuit, libri Auctorem. Et hinc liber, quem abjurare, & propriis manibus in flammas conjicere compulsus fuit à pluribus Synodis, omninò etiam erat liber Joannis Scoti. Liber ille scriptus fuit ex jussu Caroli Magni seu Calvi, fuit illi inscriptus, plura adducebat, torquebat & truncabat Sancti Augustini, Ambrosii, Hieronymi, ac Gregorii testimonia, uti lucet ex Sancti Lanfranci libro adversus Berengarium, & Magistri Ascelini ad eundem Berengarium Epistola: *Joannem Scotum nec inconsideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo Hæreticum habeo, quem toto nisu, totaque intentione ad hoc solum tendere video, ut mihi persuadeat, hoc videlicet quod in Altari consecratur, neque verè corpus, neque verè sanguinem esse Christi. Hoc tamen adstruere nititur ex Sanctorum Patrum opusculis, quæ pravè exponit. Quorum illam beati Gregorii orationem hic annotari sufficiat: Perficiant in nobis tua, Domine quæsumus, Sacramenta quod continent, ut quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus. Quam exponendo prædictus Joannes inter cætera nostræ fidei contraria inquit: Specie geruntur, non veritate.* Quæ omnia eisdem verbis hodiè sunt in isto Bertramno, ideoque lucet ipsum esse Scotum personatum. Etiam illud Ambrosii testimonium, quod Ambrosii non esse, sed à Scoto & Berengario fuisse confictum advertit laudatus Lanfrancus, in Bertramno extare notavit Xistus Senensis. Item Paschasium Ratbertum, qui Bertramni librum & impugnavit in litteris ad Fredegardum, & per ipsum fuit impugnatus, Joanni Scoto idem Berengarius semper opposuit. Et nullum Bertramnum, sed solum Scotum damnarunt Synodi Vercellensis, Turonensis, Romanæ plures, Sanctus Lanfrancus, & alii antiqui Scriptores. Quod nempe Bertramni verum nomen scirent esse Joannem Scotum. Imitati sunt Gelasium primum Pontificem, qui Pelagianas Collationes, non sub personato Ægyptiorum Monachorum, sed sub vero Joannis Cassiani nomine Synodaliter damnavit.

Nobis consentit laudatus Xistus Senensis, fœdum librum non Bertramno aut Ratramno adscribens, sed ipsi aut alteri sub ejus nomine. In opere de Eucharistia etiam vir Doctissimus Claudius Espencæus personatum Bertramnum discernit à vero, & pergit: *Verus Bertramnus totos annos septingentos nec à quoquam hæresios fuit insimulatus, aut reprehensus quasi male scripserit, sed in Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum relatus, ut vir non minus vita, quam doctrina, ingenio & eloquio insignis.* Lib. 4. cap. 19. Suis de duplici Prædestinatione, ac de Trina Deitate libris Hincmarum Metropolitam suum graviter offendit. Ejus ergò de sacrosancta Eucharistia errantis ac hæreticè scribentis nomini memoratus, qui amicissimo Erigenæ non pepercit, Archiepiscopus quomodo pepercisset? Eum de Erigenæ patrocinio aut complicitate nemo antiquus notavit. At verò personatum Bertramnum passim haberi callidum & impudentem Hæreticum, ejusque librum ut falso Catholici Authoris nomine titulatum proscribi, laudatus Claudius adjungit. Quæ omnia eisdem penè verbis scribit in opere de Eucharistiæ controversiis Claudius de Sainctes Episcopus Ebroicensis. Quocirca Bertramnum hunc & scabiosum ejus librum, quem Sigebertus Gemblacensis Resp. 2. cap. 14. & cum aliis Abbas Trithemius crediderunt esse Ratramni, ideoque laudarunt, aut purgare sunt conati, meritò ac rigidissimè damnavit nuper, & damnatorum catalogo inseruit Clemens octavus. Videatur apparatus Antonii Possevini. Bertramnum ac Ratramnum confundere primus cœpit Sigebertus Gemblacensis, aut certè publicatus per Ludovicum Cellotium Auctor. Sunt omninò distinguendi.

Et hinc à Paschasio Ratberto, Hincmaro Remensi, Floro Lugdunensi Diacono, ejusdem Ecclesiæ Episcopo Remigio, Lingonensi ac Valentina Synodo, Nicolao primo Pontifice, ac omni Gallicana Ecclesia, damnatus non de varia solum Hæresi, sed de imperitia etiam ac scribendi ineptia, ideoque & à Carolo Rege desertus ille Scotus fecit quod suprà audire cœpimus

mus à Simeone Dunelmensi: *Propter hanc infamiam puduit eum Franciæ, venitque ad* Anglorum *Regem Elfredum, cujus munificentia illectus & magisterio ejus, ut ex scriptis Regis intelligitur, Melduni resedit. Ubi post aliquot annos à pueris, quos*
A. 884. *docebat, graphiis foratus animam exuit, tormento gravi & acerbo, ut dum iniquitas valida & manus infirma sæpè frustraretur, & sæpè impeteret, amaram mortem obiret. Jacuit aliquamdiu inhonora sepultura in beati Laurentii Ecclesia, quæ fuerat nefandæ necis conscia, sed ubi divinus favor multis noctibus super eum indulsit lucem igneam, admoniti Monachi in majorem transtulerunt Ecclesiam, & ad finistram altaris posuerunt.* Esse Martyrem, & uti talem solemni Epitaphio fuisse honoratum scribunt Guilielmus Malmesberiensis, Rogerus Hovedensis, & Matthæus Westmonasteriensis. Latere martyrii causam rectè affirmat Cardinalis Baronius. Ob Sacramentariam Hæresim fuisse à pueris trucidatum scribit ad Sancti Dionysii liturgiam Gilbertus Genebrardus. Res incerta est. Sancti Laurentii Monachos, quos audis fuisse conscios, numquam crediderim in tantum puerorum facinus sine fundamentis connivisse. Quidquid sit, Eucharistiæ veritatem fuisse tunc, non immobile fidei dogma, sed Ecclesiasticam inter Catholicos Theologos ultro citroque ventilatam quæstionem, graviter er-
F. 538. rat Ludovicus Cellotius. In libris de Sanctissima Trinitate longè aliter scribit Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: *De veritate Corporis & Sanguinis non relictus est ambigendi locus.* Et ad Fredegardum Paschasius Ratbertus: *Nemo in aperto adhuc contradixit ei, quod totus orbis credit & confitetur.* Et hinc cum ejecto litigatore exivit jurgium. Post Erigenæ abitum mox ad mentem redivit omnis Gallia, & cuncta de hoc dogmate dubia, etiam citra Synodale judicium, plenè quieverunt. Erigenam cum alio Joanne Scoto, qui sub Carolo Magno orthodoxus floruit, perperam aliqui confundunt.

Restat quæstio, Quinam sint illi Patres Græci, quos imitatus Paschasius Ratbertus est visus docuisse nulla in hoc Sacramento remanere panis & vini accidentia, sed & ipsa cum sibi subjectis substantiis desinere ac transelementari, ideoque *nulla sub figura, vel obvelatione, sed ipsius veritatis manifestatione* Mysterium hoc celebrari? Respondeo eorum ducem esse Sanctum Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, in Mystagogica Ecclesiasticarum rerum contemplatione scribentem: *Paracletus* in hoc Sacramento *inconspicuus adest, quia ipse corpus non gestavit, Dominus verò conspicitur, & tangi se patitur per tremenda & sacra Mysteria, ut qui nostram naturam acceperit, eamque gestet in sæcula. Propterea fidelibus nulla de sanctificatione donorum dubitatio superest.* Ex ipso authenticus Iconoclasticæ sub Constantino Caballino Pseudosynodi Confutator scripsit Eucharistiam nullo modo esse Dominici Corporis & Sanguinis imaginem, aut typum, sed solam veritatem, addens hanc esse mentem Sanctorum etiam Basilii ac Eustatii Patriarchæ Antiocheni, typum & imaginem non agnoscentium, nisi in elementis verbali quidem oblatione benedictis, sed reali consecratione necdum transmutatis. Quæ omnia in septimo Concilio fuerunt lecta & probata. Sancti Germani verba in suam Liturgiæ expositionem transcripsit etiam Nicolaus Cabasilas, & adjungit: *Panis*, arcana sanctificatione consecratus, *non ampliùs figura Dominici Corporis, neque donum ferens imaginem veri doni, neque ferens aliquam descriptionem ipsius Servatoris Passionum, tanquam in tabula, sed ipsum verum donum, ipsum Sanctissimum Corpus Domini, quod omnia illa vera suscepit, probra, contumelias, vibices.* Eandem dicit esse vini ra- Cap. 27.
tionem: confirmans illa dumtaxat usque ad 28.
transsubstantiationem esse imagines & typos. Consonat in disputatione cum Achmet Saraceno beatus Samonas Episcopus Gazensis: *Absit quod nos appellemus exemplar Corporis Christi Sanctam Communionem, aut panem nudum, aut figuram, aut imaginem. Quinimò Corpus ipsum revera & Sanguinem Dei nostri in Deum conversum assumimus, qui incarnatus & genitus est ex Sancta Dei Genitrice, semperque Virgine* MARIA. Probat id ex Dominicis verbis, *Hoc est Corpus meum*; quorum nullo modo possit esse sensus, *Hoc est exemplar mei Corporis aut Imago.* Laudatis verbis ad transmutanda elementa non minùs quam hisce, *Germinet terra herbam virentem*, ad extrahendum ex humo suum opus, affirmat esse stabilem ac perpetuam virtutem. Evangelicam hujus Mysterii doctrinam insigniter ac nervosè confirmat.

Verum absit, ut neget residua sine subjectis accidentia. Huic nobilis Saraceni quæstioni, *Sacrificium Corporis & Sanguinis Christi, quod offertis Sacerdotes, verumnè est Christi Corpus & Sanguis verus, an exemplar Corporis ejus, perindè atque sacrificium hirci quod Judæi offerunt?* Huic quæstioni respondet sacrificium nostrum non tantum esse exemplar, imaginem, typum, aut Sacramentum, sed insuper veritatem. Hinc enim perrexit Saracenus: *Sed quare Christus sub Panis & Vini specie abditum suum Corpus & Sanguinem potiùs tradidit, quam sub alia materia?* Rursumque respondet Samonas panem & cum aqua vinum esse familiariora humani corporis alimenta, ideoque elementa aptissima huic Sacramento. Ipsa transelementari constanter affirmat, ita tamen ut ipsorum remaneant species, additque causam: *Prudenti dispensatione ac gratuita demissione sui ad captum nostrum Christus Dominus tollit nobis horrorem atque metum, quo deterriti ab eo resiliissemus, si carnem suam in sua propria specie & sanguinem jussisset nos assumere. Ad hæc exteræ quoque nationes condemnassent nos voracitatis carnis humanæ, dicentes nos more ferarum sanguinem bibere, & crudam carnem vorare.* Quod per panis & vini species intelligat residua transmutatorum subjectorum accidentia, lucet ex Responso ad hanc Saraceni replicam: *Non dubium est, quin omnibus modis rectè prædices & recenseas mysteria fidei Christianæ. Verum de hac re ambigere quis possit, quo pacto, cum sit unus Deus & unum Christi Corpus, in infinita corpora & partes dividatur. Multi sunt ergo Christi ea quæ dividuntur, an unus? At in singulis partibus unus*

idem

idem salvus ac integer? Ad hanc quæstionem Samonas reponit: *Cum panis sanctificatus in partes dividitur, qui Sacrosanctum Christi Corpus est, ne existimes quod particulatim diducatur aut avellatur, aut more membrorum à se avulsorum dividatur incontaminatum illud Corpus, nam immortale est & incorruptibile, quodque nunquam exhauriri & consumi potest, sed quod partitio ea est accidentium, quæ sub sensum cadunt, dumtaxat post sanctificationem ad fidei robur & exhibitionem signi visibilis rerum quæ permanent, simul & in arrhabonem & in viaticum parandæ nobis vitæ æternæ.* Immortale Domini Corpus esse illic modo spirituali totum sub toto, & totum sub quolibet elementi puncto, insignibus Sancto etiam Augustino usitatis exemplis demonstrat. Eandemque fuisse Sancti Germani, septimæ Synodi, cunctorumque Græcorum Patrum unanimem sensum, certum est, ac lucidè possit ostendi. Iconoclastici Conciliabuli Refutator loquitur ex Sancto Joanne Damasceno: *Quod si nonnulli panem ac vinum Corporis ac Sanguinis Domini figuram esse dixerunt, quemadmodum ille divinitus afflatus Basilius, non hoc post consecrationem dixerunt, sed antequam oblatio ea consecraretur, hoc vocabulum usurparunt.* Quod tamen non plenè subsistit. Etenim in sua, de cujus auctoritate Orientalis Ecclesia nunquam dubitavit, Liturgia Sanctus Basilius consecrata panis & vini elementa disertè appellat *Antitypa Corporis & Sanguinis Domini nostri JESU Christi.* Quod ipsum in sororis suæ Gorgoniæ funebri encomio fecit Sanctus Gregorius Nazianzenus. Sub typo seu specie panis nobis Corpus Domini & Sanguinem dari affirmat in quarta Mystagogica Catechesi etiam Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus. Et in oratione de Palmarum ramis Andreas Cretensis: *Christus sub Antitypis Symbolis immolatur & sacrificatur.* Et magnus Euthymius: *Sub Antitypis est inclusus.* Ubi per Antitypa intelligi figuras seu signa, rectè in suis ad Græcorum Euchologion Notis ostendit eruditus Joannes Goar. Hinc vocem, *Symbola*, adjunxit Andreas Cretensis. In factis à Samona Episcopo interrogationibus voce *Antitypon* usus fuit etiam suprà memoratus Saracenus. Et hinc in marginali ad laudatam Iconoclastici Conciliabuli confutationem Scholio rectè scripsit Anastasius Bibliothecarius: *Græci Patres jam sanctificata non rarò vocant Antitypa.*

Lib. 4. c. 14.

Exponitur error Berengarii.

PSeudomartyr Erigena videtur in Anglia reliquisse discipulos, de quibus in Cantuariensium Episcoporum vita scribit Gervasius ibidem Cathedralis Monachus: *Odo Cantuariensis Episcopus inter Missarum solemnia de Eucharistia, quam manu tenebat, precibus devotis sanguinem manare fecit, ut vel sic incredulos ibidem adstantes ad rectam fidem revocaret.* Et Guilielmus Monachus Malmesberiensis: *Odo plurimos de veritate Dominici Corporis dubitantes ita roboravit, ut pa-*

Fol. 201.

nem Altaris versum in carnem, & vinum Calicis in sanguinem propalam ostenderet, & denuò in genuinam speciem retorta usui humano conducibilia faceret. Nam & Joannes Erigena dubitans hujus veritatis investigator videri magis voluit, quàm manifestus & pertinax negator. Etiam à nescio quo nobili Frisone Eucharistiam sub Albaldo Trajectensi Episcopo fuisse blasphematam, seductamque rusticanam plebem scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis. Verùm cum divinitùs percusso blasphemo cessavit & blasphemia, nec profecit in Sectam. Cardinalis Cæsar Baronius notat & Leothericum Senonensem Archiepiscopum, quem de exactis per Eucharistiam examinationibus fuisse à Roberto Francorum Rege graviter redargutum, suprà audivimus ab Helgaldo Monacho Floriacensi. Examinationes istas existimat fuisse dubitationes de Sacramenti veritate. Verum fuisse judiciales, quæ veritatis istius plenam fidem supponunt, examinationes est manifestum. Interim Leothericus fuit homo vanus, ac etiam in fide & dogmate laborasse evincunt hæc Roberti Regis verba: *Cur Divinitati attribuis ærumnas corporis, & infirmum doloris humani Divinæ connectis naturæ?* Videtur cum Apollinario aut Eutychete divinam in Christo Domino naturam humanis passionibus ac infirmitatibus subjecisse. Quidquid sit, Eucharistiæ veritatem hic error non tangit. Licet Coætanei fuerint Leothericus ac Berengarius, nullibi hic ex illius dictis, sed ex solis Joannis Erigenæ scriptis legitur ac fertur fuisse perversus. Leothericum, Metropolitam suum, de variis arguit in variis Epistolis Sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus, sed nunquam de isto errore. Non item sedulus rerum ad Senonensem Ecclesiam spectantium Adnotator Clarius Monachus in Chronico Sancti Petri vivi.

Lib. 3. c. 22.

Primus ergo Scoticæ Hæresios resuscitator fuit Berengarius, de quo Matthæus Parisiensis: *Eodem tempore Berengarius Turonensis Archiepiscopus prolabitur in Hæreticam pravitatem. Hic panem & vinum in Altari posita post Consecrationem Sacerdotis esse verum & substantiale Corpus Domini, sicut Sancta & universalis prædicat Ecclesia, denegabat.* Addit ipsum à Leone nono, qui Victori secundo successit, Vercellis fuisse damnatum. Paucis in verbis multi errores. Etenim diu ante hunc annum Berengarius insaniit, non fuit Turonensis Archiepiscopus, & Victor secundus Leoni nono successit. Guilielmus Malmesberiensis rectiùs scribit Berengarium fuisse Hæresiarcham Turonensem. Fuit enim natus Turonibus, & posteà Archidiaconus Andegavensis, habetque Magnum Belgii Chronicon: *De isto Berengario vulgò narratur fuisse in adolescentia Nigromanticum. Primò, quia Turonis usque Romam diabolus eum una nocte detulisset. Secundò, quia puer Clericus, nobilis genere, ei commendatus, Magistro absente, dum libros Nigromanticos legeret, esset à diabolo occisus. Tertiò, quia idem diabolus, coactus à Berengario, corpus pueri mortui intrans, per aliquod tempus huc & illuc deambulare puerum, & cum cæteris cantare, & in Choro stare*

A. 1057.

stare fecit, donec ab alio Nigromantico falsitate deprehensa, puer ut erat mortuus videretur. Istud ob facinus addit Berengarium extremo fuisse supplicio adjudicatum, & simulata pœnitentia evasisse. Quod ipsum, licet hominis laudes admisceat, non obscurè fatetur Chronicon Ecclesiæ Turonensis: *Clarebat Berengarius Grammaticus, Andegavensis Archidiaconus & Thesaurarius, necnon Magister Scholarum, & Camerarius Sancti Martini, in Grammatica & Philosophia clarissimus, & in Neomantia peritissimus. A Roma decedens Turonis venit, ibique in Insula, quæ Sancti Cosmæ dicitur, sæculi pompis abrenuntians, fide per viginti octo annos assiduè Domino militavit, aliique plures Canonici Sancti Martini Sancto Spiritu, necnon salutari ejus admonitione mutatis vestibus, sese in illam Insulam transtulerunt.* Floriacense Francicæ Historiæ fragmentum affirmat illum inter divinæ Philosophiæ Sectatores fuisse celeberrimum. Juvenem fuisse periculosi ac petulantis ingenii ostendunt *secreta & vespertina*, per Adelmannum ex Leodiensi Clerico Brixiensem Episcopum, ejus olim collactaneum & carissimum condiscipulum, laudata *Colloquia*, quibus illum discipulum suum magnus Fulbertus, sacræ Theologiæ in Carnutensi Schola Doctor celeberrimus, ac ejusdem Ecclesiæ posteà sanctissimus Episcopus, cum lachrymis & singultibus admonebat & obtestabatur, *ut viam Regiam directim graderetur, sanctorum Patrum vestigiis observantissimè inhæreret, nullum prorsus in diverticulum, nullam in novam & fallacem semitam desiliret*, atque ita decideret in scandala & laqueos errorum. Laudatum quippe Fulbertum non litterarum solummodò, sed & morum fuisse discipulis suis instructorem affirmat in Centulensis Cœnobii Chronico Monachus Hariulphus. Hæc quarto post millesimum anno facta scribit Cardinalis Baronius. Ex tunc à Berengario futurum prævidit Fulbertus, quod completum dolet in litteris ad Rainaldum Pictaviensem Abbatem Sanctus Lanfrancus: *Schismaticus ille Berengarius constanter asserit, quia beatus Hilarius, urbis vestræ & gentis quondam Episcopus, in tractatu fidei perversa senserit, & in libro de Divinitatis Trinitate improbabiles sententias de Domino* JESU *Christo protulerit.* Sanctum Hilarium, cujus libros probavit omnis Ecclesia, ausus ille est de Hæresi damnare. Quod Patrum testimonia, solemni omnium Hæreticorum more, truncarit ac variè vitiarit, quòd item Sanctorum, exceptis tamen Sancti Gregorii Dialogis, vitas spreverit, testatur in opere de Eucharistia laudatus Lanfrancus. Et hinc errorem istum non refutavit, sed ipsum dumtaxat ad exhibendam Sanctis Patribus reverentiam & obedientiam adhortatus fuit in laudata superius Epistola Adelmannus Brixiensis Episcopus. Porrò Sancti Hilarii culpata loca sunt præsertim in decimo de sanctissima Trinitate libro, ubi videtur Dominum nostrum Redemptorem ab omni mortis ac passionis metu, dolore & sensu eximere, illi adscribere corpus impassibile, & præcurrere Julianum Halicarnassi Episcopum, à quo cœptam esse istius impassibilitatis hæresim scribit in Breviario Liberatus Carthaginensis Ecclesiæ Archidiaconus. Hilarium purgare in laudata Epistola totus conatur Sanctus Lanfrancus: An rectè & validè, est alia quæstio. Vide Joannem Gellotum in Commentario de Sancti Hilarii vita & scriptis. Certùm interim est orthodoxè, etiam in isto puncto, sensisse & scripsisse Hilarium, & Berengarii audaciam esse omninò calumniosam atque intolerabilem. Quæ tamen hic non stetit. Pergit enim ad effrœnem linguam in libro de Eucharistia laudatus Lanfrancus: *Traditus es in reprobum sensum, sanctam Romanam Ecclesiam vocans Ecclesiam malignantium, Concilium vanitatis, sedem Sathanæ. Et hoc impio ore garristi, quod garrisse nemo legitur: non Hæreticus, non Schismaticus, non falsus aliquis Christianus. Quotquot enim à primordio Christianæ Ecclesiæ Christiani nominis dignitate gloriati sunt, etsi aliqui, relicto veritatis tramite, per devia erroris incedere maluerint, sedem tamen Sancti Petri Apostoli magnificè honorarunt, nullamque adversus eam hujusmodi blasphemiam vel dicere, vel scribere præsumpserunt.* Reverà enim hæc blasphemia est propria Hæreticis Sacramentariis.

Eandem ingenii petulantiam in Berengario notat Sanctus Guitmundus, ex Sancti Leofredi apud Normannos Monacho Episcopus Aversanus: *Berengarius, cum juveniles adhuc in scholis ageret annos, ut ajunt qui eum tunc noverunt, elatus ingenii levitate, ipsius Magistri sensum non adeò curabat, condiscipulorum pro nihilo reputabat, libros insuper artium contemnebat.* Et hæc est causa, cur Lib. 1. ipsum ad Sanctis Patribus & communi Ecclesiæ sensui exhibendam reverentiam Sanctus Fulbertus fuerit cum lachrymis, at sine fructu, obtestatus. Et hinc anno post millesimum vigesimo nono agonizans, ac inter plurimos visitantes videns adstantem & Berengarium, *Nisu quo valuit*, inquit Guilielmus Malmesberiensis, *expellendum censuit, protestatus immanem Draconem propè eum consistere, multosque ad eum sequendum blandiente manu & illice anhelitu corrumpere.* Agonizans prævidit de Berengario, quod in Martyrii sui carcere prævidit de Clerico suo Ario Sanctus Petrus Patriarcha Alexandrinus. Et reverà blandientem ac illicientem linguam habuit Berengarius. Quomodo enim Sanctum Hildebertum, ex suo discipulo Turonensem Archiepiscopum, sibi adstrinxerit, lucet vel ex solo Epitaphio, quod ab illo post mortem consecutus est, & in quo per nimias Hæretici laudes Hildebertus sanctitatis regulas est omninò transgressus. Eum ut virum non dumtaxat doctissimum, ac potentibus amicis circumcinctum, sed & insigniter Sanctum reveretur in editis per Lucam Dacherium litteris Frotlandus, qui Leonis noni Remensi Concilio adfuit, Episcopus Sylvanectensis. Et in Sancti Petri vivi Chronico scribit Tom. 2. Clarius Monachus, *Berengarius Turonensis Magister, & admirabilis Philosophus, amator pauperum effloruit. Hic composuit Orationem illam, quæ incipit: Justus Judex* JESU *Christe. Post hæc fidelis & verè Catholicus vitam finivit.* Quod istam orationem ad evadendam capitalem A. 1083. de Nigromantia sententiam composuerit in carcere, testatur magnum Belgii Chronicon.

Eusebium Brunonem, Episcopum suum Andegavensem, virum eruditione ac virtutibus clarum, ob nimium in se affectum traduxit in gravissimam participati erroris suspicionem: quod nempè Bruno nascenti veneno Episcopaliter non obstitisset. Etiam à Turonensis Ecclesiæ Chronico eximiè laudari Berengarium supra audivimus. Quin & Adelmannus Brixiensis Episcopus, dum hominem jam manifestè insanum revocare studet per litteras, non desiit dulcissimum condiscipulum intitulare.

Post Sancti Fulberti, ac Roberti Francorum Regis, duri in Hæreticos flagelli, mortem priùs cœpit palam delirare. Occasionem exponit San-
Lib. 1. ctus Guitmundus: *Berengarius, cum per se attingere Philosophiæ altioris secreta non posset, neque enim homo ita acutus erat, sed & tunc temporis liberales artes intra Gallias penè obsoleverant, novis saltem verborum interpretationibus, quibus etiam nunc nimium gaudet, singularis scientiæ laudem sibi arrogare, & cujusdam excellentiæ gloriam venari, qualitercumque poterat, affectabat. Factumque est ut pompatico incessu & sublimi præ cæteris suggestu dignitatem Magistri potiùs simulans, quam rebus ostendens, profunda quoque conclusione intra cucullum, ac simulatione longæ meditationis & vix tandem satis desideratæ diu vocis lentissimo quodam quasi plangore incautos decipiens, Doctorem sese artium penè inscius profiteretur. Sed postquam à Divo Lanfranco in Dialectica in re satis parva turpiter est confusus, cumque per ipsum Divum Lanfrancum, virum æque doctissimum, liberales artes Deus recalescere atque optimè reviviscere fecisset, desertum se iste à discipulis dolens, ad eructanda impudenter divinarum scripturarum Sacramenta, ubi ille adhuc adolescens, & aliis eatenus detentus studiis nondum adeò intenderat, sese convertit. Sed & ibi insipiens, quippe in malevolam animam non intrabit sapientia, & ea, quorum novitate omnium corda permoveret, atque ad se oculos traheret, studiosè perquirens, maluit esse sub aliqua hominum admiratione Hæreticus, quàm sub Dei oculis privatè vivere Catholicus.* Eminendi & hominibus placendi cupiditas, atque hinc procedens in Sanctum Lanfrancum invidia vanum hominem ex confuso ac imperito Philosopho demutavit in imperitiorem, ac tandem hæreticum Theologastrum. Lanfrancum adhuc fæcularem, in Gallia docentem litteras & artes liberales, alteque de sanctissimæ Trinitatis Mysterio scrutantem, à puello totum Sequanam in parvulam scrobem cogere tentante fuisse retusum scribit in Anglicanis Annalibus Henricus Cnygtonus, & adjungit: *Lanfrancus nolens amplius perscrutari Majestatem, ne opprimeretur, statim Beccense Monasterium intravit in Normandia sub Herluino Abbate. Et simulans se quasi pauca aut nulla scire, pro fatuo quasi & simplice habebatur. Eodem tempore quidam famosus & improvidus, Berengarius nomine, qui antea tenuerat opiniones contra Ecclesiasticam doctrinam, & per Lanfrancum sæpius retusus, eo tempore de Lanfranco nec audiens nec videns, credidit eum de me-*
Lib. 2. *dio sublatum. Et sic securus per Galliam suam hære-*
cap. 5. *sim seminavit, scilicet quod verum Christi Corpus non sit super Altare.* Quæ de continuata Lanfranci usque ad Romanam Nicolai secundi Synodum occultatione, ac ipsius illic cum Berengario disputatione subnectit, non subsistunt, uti lucet ex illis, quæ de hac præsenti Synodo audituri sumus ab ipso Lanfranco. Lanfrancus Monachus statim in suo Beccensi Monasterio litteras ac Philosophiam publicè profiteri cœpit, atque ita ipsum ex pauperrimo reddidit opulentum. Etiam tunc per litteras pugnavit in Berengarium, ideoque tamdiu non potest latuisse. Ejus interim Monastica secessio Berengarium omnino reddidit audaciorem.

Quòd Berengarius anno post millesimum quinquagesimo primo palam insanire ac latrare cœperit, affirmant Beccensis Monasterii Chronicon, & Sigebertus Gemblacensis: Floriacense Franciæ historiæ fragmentum quadragesimo quarto, magnum Belgii Chronicon adscribit anno quadragesimo nono. Et hoc videtur veriùs. Cardinalem Cæsarem Baronium, qui anno trigesimo quinto adscripsit, fefellit famosa ac erudita contra Berengarium Epistola, dudum adscripta Durando Leodiensi Episcopo, qui anno istius sæculi vigesimo primo factus Episcopus decessit ad vitam meliorem anno vigesimo quinto, atque ita istius Epistolæ non potest esse Auctor. Epistola est Theoduini ex Sancti Donatiani Brugensis Præposito Leodiensis Episcopi, qui ejusdem sæculi anno quadragesimo septimo promotus sedit usque ad annum septuagesimum quintum. Non solum Berengarium, sed & Eusebium Brunonem Andegavensem Episcopum *de introductis in sua tempora antiquis Hæresibus* accusat: Quòd adstruerent Corpus Domini non tam Corpus esse quam umbram & figuram ejusdem Corporis, & quod legitima conjugia destruerent, quod item quantùm in ipsis erat everterent Baptisma parvulorum. Epistolam sub Leodiensis Episcopi titulo laudat & exponit Sanctus Guitmundus, affirmans à Berengario dogmatizatum fuisse vagum concubitum, & Baptisma differri jussum ad majores annos, quò sic carnales adolescentes per laxatæ libidinis licentiam sibi conciliaret. Verùm quod fideles populorum aures nec audire sustinerent hæc flagitiosa dogmata, ad solum de Eucharistia errorem se plenè contulit, *Ubi & quodam velut testimonio sensuum niti videbatur, nec tam copiosissimè ab aliquo sanctissimorum Patrum, quippè non indigente adeò temporibus illorum Ecclesia, cùm tamen quid inde tenerent, præcipuè & lucidissimè sapientissimi ipsorum multi scripserunt, contra hanc disputatum sentiebat. Aucupatis nonnullis velut ratiunculis, adhibitis quoque paucis malè intellectis capitulis sacræ scripturæ, per egenos Scholasticos, jam per alimoniam qua sustentabat eos, & per suos dulces sermones corruptos, quaquà versum potuit clanculò hujus tanti mali nefandissimum virus effudit.* Quod & in Francia, & in Normandia plurimos seduxerit, scribit Durandus Abbas Troarnensis. Et istæ sunt eleemosynæ, quas in Sancti Petri vivi Chronico laudat Clarius Monachus.

Duorum priorum errorum vix quisquam meminit præter Theoduinum & Sanctum Guitmundum. Quod nempè fidelis Populi zelum, ipsosque

que Christianarum civitatum lapides metuens Berengarius, statim tacuerit, atque ita flagitiosa prædicatio paucos turbarit. Tertium errorem lucidè exponit in sua ad Berengarium Epistola Adelmannus Episcopus Brixiensis: *Spargitur usquequaque, quasi te ab unitate sanctæ Matris Ecclesiæ divulseris, & de Corpore ac Sanguine Domimini, quod quotidiè in universa Ecclesia super Sanctum Altare immolatur, aliter quàm fides Catholica teneat, sentire videaris. Hoc est, ut illorum de te dictis utar, non esse verum Corpus Christi, neque verum Sanguinem, sed figuram quandam & similitudinem*. Et Sanctus Lanfrancus: *Sententiam qua panem in veram Christi Carnem, & vinum in verum Christi Sanguinem converti credimus, vecordiam nominas*. Domini Corpus & Sanguinem dixit esse incorruptibilia, ideoque in Sacramento nec edi posse nec frangi. Varia sacrarum litterarum, & sanctorum Patrum, Augustini præsertim & Ambrosii, congessit loca, truncavit, & variè vitiata detorsit, eis ineptissimas ex carnalibus Capharnaitarum de Domino suspicionibus desumptas ratiunculas adjunxit, atque ex illis Sacrosanctum Sacramentum esse solam, exclusa etiam impanatione, Dominicæ substantiæ figuram cæcus ac infelix conclusit. Et hanc esse Sancti Fulberti sententiam, & ita se ab ipso didicisse, scribere non erubuit ad nescio quem Richardum. Addit in eadem Epistola de Magistro Ascelino: *Beati Augustini verba ad pravitatem sui erroris detorquere non timuit, sicut quidam Compatriota illius, qui apud Pictavium inter discutientes eandem beati Augustini sententiam, hanc conjecturam non est confusus inferre; Propheta dicit transitorium Sacramentum, quod per fauces transiret in ventrem*. Et in Epistola ad ipsum Ascelinum: *Sapis contra omnes naturæ rationes, contra Evangelicam & Apostolicam sententiam, si cum Paschasio sapis in eo quod solus sibi confingit Sacramento Dominici Corporis decedere omninò panis substantiam*. Ad quæ Ascelinus respondit. *Cæterum cum Paschasio, aliisque Catholicis non solùm sapio, sed etiam veneror & amplector verum Corpus, verumque Sanguinem Christi à fidelibus in Altari sumi sub specie panis & vini. Sed neque hoc, ut dicis, contra naturæ rationes ago. Neque enim aliud naturam dixerim, quàm Dei voluntatem. Porrò voluntas Dei tam efficax est & omnipotens, ut ejus velle solum fieri sit*. Transubstantiationis possibilitatem ac veritatem nervosè demonstrat, & concludit: *Hæc tibi breviter responderim, ostendens me cum Paschasio neque contra naturæ rationes, neque contra Evangelicam & Apostolicam sapere sententiam*. Tota inter Berengarium & Ascelinum quæstio erat ea ipsa, quæ olim inter Joannem Erigenam & Venerabilem Paschasium Ratbertum fuerat agitata: An panis & vinum sola verbali benedictione in solam Dominici Corporis & Sanguinis Sacramentalem figuram, an per realem & transelementativam consecrationem in ipsorum substantialem veritatem sanctificarentur? Et Erigenæ adeò pertinaciter adhæsit Berengarius, ut Eucharisticam veritatem esse solius Paschasii commentum garriret, esse contra Evangelicum dogma, contra Patrum doctrinam, ac omnem naturæ rationem. Ascelinum, quòd Eucharistiam esse verum Domini Corpus assereret, unaque tamquàm rem corruptibilem in secessum mitteret, deridet ut sibi ipsi adversantem: nempe credebat accidentia à panis & vini substantia esse inseparabilia. Quod posteà fuit palmare principium etiam Joannis Wicleffi. Et hinc in libro de hocce admirabili Sacramento scribit Sanctus Anselmus: *Rotunditas, albedo, similitudo illa panis, quæ in Altari carnis se oculis ingerit, per se inspecta, non est Corpus Domini. Sed cùm esset quiddam priori simile, id est, pani inhærens vel accidens, migrante in Dominicum Corpus substantia, cui inhærebat, remansit ad peragendum sacri institutum Mysterii. Quod quidem est visum contra rationem omnis mundanæ sapientiæ, ut sublata substantia accidens subsistat, sed legi naturæ non subjacet Deus, imò ipsius legis lex est*. Insigniter & multifariè veritatem hanc confirmat, disertè asserens se agere adversus mundanam sapientiam Berengarii Turonensis.

Verùm adjungit: *Panis substantiam post Dominici Corporis consecrationem in Altari superesse semper abhoruit pietas Christiana, nuperque damnavit in Berengario ac ejus sequacibus. Nam si hoc admitteretur, jam verbum non incarnatum tantùm, sed etiam, si dici potest, impanatum diceretur, si sicut illi dicebant, panis sic in Corpus Dominicum transiret, ut tamen panis esse non desineret*. Lucidè contra nos affirmat à Berengario dogmatizatam fuisse non solam figuram, sed impanationem. Respondeo cum Sancto Guitmundo: *Non omnes, qui de istis Sacramentis errant, unà incedunt via erroris. Nam Berengariani omnes quidem in hoc conveniunt, quia panis & vinum essentialiter non mutantur, sed ut extorquere à quibusdam potui, multùm in hoc differunt, quòd alii nihil omninò de Corpore & sanguine Domini Sacramentis istis inesse, sed tantummodò umbras hæc & figuras esse dicunt. Alii verò rectis Ecclesiæ rationibus cedentes, nec tamen à stultitia recedentes, ut quasi aliquo modo nobiscum esse videantur, dicunt ibi Corpus & sanguinem Domini revera, sed latenter contineri, & ut sumi possit, quodammodo, ut ita dixerim, impanari. Et hanc ipsius Berengarii subtiliorem esse sententiam ajunt. Alii verò non quidem jam Berengariani, sed acerrimè Berengario repugnantes, argumentis tamen ejus, & quibusdam verbis Domini paulisper offensi solebant olim putare, quod panis & vinum ex parte mutentur, & ex parte remaneant. Aliis verò irrationabilem istorum sensum longè abhorrentibus, sed eadem verba Domini, quibus isti moventur, non satis aptè intelligentibus, videbatur panem & vinum ex toto quidem mutari, sed cum indigni accedunt ad communicandum Carnem Domini & Sanguinem, iterum in panem & vinum reverti*. Lib. 3. Subtiliorem istam sententiam medio inter suam de Eucharistiæ veritate in Romana Nicolai secundi Pontificis Synodo solemnem professionem, ac ejusdem manifestam revelata facie prævaricationem tempore adinvenit Berengarius. Professionem istam erubescens revomere, & accidentium à panis & vini substantia separabilitatem nolens fateri possibilem, lapsus est in impanationem: *Ut per panem & vinum Caro Christi comedi*

comedi & Sanguis possit potari. Subtilitatem exponit in litteris ad ipsum Berengarium HugoLingonensis Episcopus: *Dicis nimis extensè loquens, in hujusmodi Sacramento Corpus Christi sic esse, ut panis & vini natura & essentia non mutetur, corpusque quod dixeras Crucifixum, intellectuale constituis. In quo evidentissimè patet, quòd incorporeum confiteris. Qua in re universalem Ecclesiam scandalizas, ipsumque tuum offendis auctorem, quia palpabile obtulit, quod incorporeum affirmas. Namque si panis & vini natura & essentia reali principalitate post consecrationem persistunt, translatum nihil potest intelligi. Et si quod adjunctum est sola fit intellectus potentia, revera non capitur, quomodo vel unde vel idem sit quod adhuc non subsistit*. Non verum, sed nescio quòd incorporeum ac intellectuale Domini Corpus impanari admisit à toto Eucharisticam veritatem profitente mundo compulsus & confusus Berengarius, ideoque non veram impanationem, sed dolosum hujus erroris monstrum. Dolum exponit Durandus Abbas Troarnensis: *At quia sunt nonnulli aliquanto, ut sibi videntur, prudentiores atque Religiosiores, qui Carnem quidem dicant esse Christi non tamen illam, quam de Virgine Sancta Christus ipse suscepit, in qua passus est, & à mortuis resurrexit, quam ad Cœlos cum triumpho victoriæ vivus & verax divexit, sed quandam novam, quam benedictio consecravit*. Novam hanc Carnem non substantialem & veram, sed incorpoream ac intellectualem garriebat Berengarius, ideoque varia, ipsam de Virgine natam ac in cruce passam Domini carnem in Sacramento adstruentia, Sancti Ambrosii loca adducit laudatus Durandus, ac prosequitur: *Ex quibus omnibus luce clariùs constat Dominica Sacramenta verè esse Corpus ac Sanguinem Christi, non solum per virtutis efficaciam & spiritualem potentiam, sed etiam per proprietatem naturalis veritatis integerrimam, nec aliud omninò quam eandem Carnem, quam Virgo de Spiritu Sancto concepit*. Asseverat non nescio quod imaginarium, sed verum Domini corpus esse in Eucharistia, ipsi non impanatione, sed transubstantiatione imponi, istamque esse immobilem Doctrinam totius Christianitatis. Per corpus intellectuale non aliud quàm ab intellectu apprehensam Corporis figuram intellexit Berengarius, atque ita nec veram impanationem docuit, sed dolosis verbis omnem Ecclesiam conatus est circumscribere. Proindè distingue tempora, & omnia concordant. Duæ posteriores Sectæ sunt Discipulorum Schismata & concisa frusta, solemnia omni passim Hæreticæ factioni. Panem & vinum inadæquatè dumtaxat transubstantiari docuerunt olim quidam etiam in Ecclesia Theologastri, adversum quos Beatus Albertus Magnus: *Salvo meliori judicio, mihi videtur quod nihil remaneat de substantia panis & vini*. Cum Berengario nolebat accidens separari posse à subjecto, ideoque Sacramentales Eucharistiæ species opinabatur esse quid residui de transmutatis elementis. Quam sententiam alii etiam antiqui Scholastici impugnant. Tertia Berengariorum sententia est plurimùm diversa. Non idem individuum elementum, sed eandem dumtaxat massam volebant partim transmutari, partim remanere: Remanere ab indignis sumendas, & solis dignis dandas panis & vini portiunculas transmutari. Quod Phantasma quia plurimis obnoxium incommodis, meritò refutatum est, & ab ipsis Erronibus quartus potiùs error electus.

Reditur ad Romanum Concilium.

HUjus Synodi Acta compendio exponit Hermannus Contractus: *Dominus Papa post Pascha Synodum Romæ collegit, & subsecuto tempore ultra Romam progrediens, nonnullos ibi locorum Principes & civitates, tàm sibi, quàm Imperatori, jurejurando subjecit, Beneventanosque adhuc rebellantes excommunicavit. Nonnulli etiam exterarum Principes gentium, missis ad eum, utpotè Apostolicum virum, Legatis, subjectionem ei promittunt*. An. 1059. Hosce inter Principes fuit Anglorum Rex Eduardus. Regno in servitutem absque resurgendi spe ejectus Sanctus Rex Beato Petro Apostolo, si repararetur, Romana limina visitare voverat, & reparatus jam se ad iter parabat: verùm quod Danorum iterandus timeretur incursus, & Episcopi & Proceres graviter intercesserunt, dicentes Regni tutelam & administrationem esse omni sacra peregrinatione opus longè meliùs, ideoque aut cessare votum, aut saltem esse suspensum. Nec sine fundamento. Etenim ad nescio quem Galliæ, qui Compostellam ad Sanctum Jacobum ire voverat, Comitem rectè scripsit Sanctus Hildebertus Archiepiscopus Turonensis: *Iter assumpsisti, quòd nos bonum quidem non negamus, sed quisquis administrationem suscipit, alligatur obedientiæ, quam, nisi ad majora vocetur & utiliora, si relinquit, delinquit. Unde te, fili carissime, culpa inexcusabilis spectat, qui necessariis non necessaria, dispensationi otium, debitis indebita præponis*. Epist. 59. Multis ostendit promissionem istam non fuisse de meliori bono, ideoque nec esse votum. Verum timorata optimi Eduardi Regis conscientia cum nec sic quietaretur, Ailredus Eboracensis Archiepiscopus, Hermannus Episcopus Vintoniensis, & aliquot Abbates sunt Romam legati, postulaturi Apostolicam dispensationem. Rei successum edicit in laudati Regis vita Ailredus Abbas Rievallensis: *Credendum Dei actum providentia, ut Regii Responsales congregatam Romæ Synodum maximam reperirent, in qua præsidente Papa Leone de negotiis Ecclesiasticis tractabatur. Gaudet eorum in adventu illa Sanctorum præclara societas, & quasi sibi missum de cœlo solatium, tantorum Patrum præsentiam susceperunt, magnum Dei munus judicantes, quod à finibus terræ tales viri, tali tempore, tali conventui occurrissent. Igitur Patre Beatissimo præcipiente, Nuntii causam, pro qua venerant, dicturi procedunt in medium, Patribus qui assidebant præbentibus cum summa devotione silentium. Exponunt desiderium Regis, & Regni periculum, dispendium pacis, clamorem pauperum, lachrymas Orphanorum, obductam etiam necdum recentis plagæ cicatricem asserebant, quæ Danica rabie Anglis inflicta,*

si Rex

si Rex discederet, acrior timebatur. Silentibus Nuntiis, sonuit in ore omnium gratiarum actio & vox laudis. Prædicatur circa Deum Regis, circa Regem plebis devotio. Mirantur mansuetudinem David, prudentiam Joseph, cum divitiis Salomonis in tali Principe convenisse. Tandem Summo Pontifice dictante sententiam, omnes in commune decernunt pro pace Regni, pro utilitate Ecclesiæ, pro necessitate pauperum, & quiete Monasteriorum, Regem auctoritate Dei, & Beati Petri, præsentis etiam sacratissimæ Synodi, à voti hujus vinculo solemniter absolvendum, expensas paratas itineri pauperibus erogandas. In voti recompensatione construendum in honore Beati Petri Regiis copiis Monasterium, vel aliquod à barbaris destructum reparandum. In dispensandis aut commutandis etiam Regum votis olim Ecclesia fuit adeò difficilis & anxia. Papales ad Regem litteras suis scriptis inseruit laudatus Abbas Ailredus.

Alter, qui hanc Synodum suis honoravit Legatis, fuit Guilielmus Dux Normandiæ. Remensis Concilii, quo consanguineam Flandrensis Comitis Balduini filiam Mathildim ducere vetabatur, Decreto ille non paruerat, sed ipsam contumax duxerat ac detinebat, ideoque omnem ejus terram Leo Pontifex supposuerat Ecclesiastico interdicto. Beccensis in Normandia Cœnobii sub Beato Herluino Abbate Monachus, & Ducis Consiliarius tunc erat Lanfrancus, ideoque factum est quod scribit laudati Monasterii Chronicon: *Iratus Guilielmus contra Lanfrancum, eum alienavit à Curia sua, cujus Consiliarius exstiterat, quia contradicebat nuptias filiæ Comitis Flandriæ, quam ipse sibi Dux copulaverat matrimonio, quia proximitate carnis & consanguinitate jungebatur. Unde auctoritate Romani Pontificis tota Neustria supposita erat interdicto. Quapropter Lanfrancus Romam adiit, quamvis iturus esset occasione cujusdam Hæretici Berengarii, & tunc præsidebat Leo octavus, & etiam ut ageret pro Duce Nortmannorum, & uxore ejus.* Divina enim miseratio Lanfrancum admirabili via reconciliavit Duci: Reconciliatus est mox cum Herluino Abbate, & supplicibus omnium Procerum litteris Romam ablegatus. Rei seriem in ejus vita exponit Milo Crispinus: *Hujus tam improvidæ jussionis*, qua utique proscriptus fuit Lanfrancus, *causam ajunt, quod idem Lanfrancus contradicebat nuptiis filiæ Comitis Flandriæ, quam ipse sibi Dux copulaverat in matrimonio, quia proxima carnis consanguinitate jungebatur. Unde auctoritate Romani Papæ tota Neustria fuerat ab officio Christianitatis suspensa & interdicta. Quapropter Lanfrancus iterum Romanum Papam adiit. Jam enim anteà Romam petierat causa cujusdam Clerici nomine Berengarii, qui de Sacramento Altaris aliter dogmatizabat, quàm Ecclesia tenet.* Cætera Milonis de Berengario verba adduxi superius. Cap. 5.

Novati dogmatis causæ semper, etiam in prima instantia, privativè spectarunt ad Sedem Apostolicam. Hinc delatum sibi Berengarium Leo Pontifex evocavit ad præsentem Synodum. *Verum ille timens venire distulit.* Quòd enim Romanam urbem plusquam barbaricam obsidionem timeant passim Hæretici, ad Ruffinum verè scripsit Sanctus Hieronymus. Duos interim Responsales misit Berengarius, Rex autem Henricus addidit ejus ad Lanfrancum litteras, atque ita hic venit in suspicionem ejusdem erroris. Litteras publicavit, suisque ad Sancti Lanfranci vitam Notis indidit Lucas Dachetius, & scribit de ipsis in libro adversus Berengarium ipse Lanfrancus: *Cùm tuas ad me litteras*, in Romana Synodo, *Recitator legeret, intellecto quòd Joannem Scotum extolleres, Paschasium damnares, communi de Eucharistia fidei adversa sentires, promulgata est in te damnationis sententia, privans te communione Sanctæ Ecclesiæ, quam tu privare Sancta ejus communione satagebas.* Communi de Eucharistia fidei adversa omninò sentit, Paschasium damnat, Joannem Scotum extollit, & ipsum nonnisi unà cum Augustino, Ambrosio, ac Hieronymo damnari posse asserit memorata Epistola, ideoque videtur esse ista ipsa. Quare Joannis Scoti nomen nulla hic discussione opus habuit, sed auditum statim semetipsum de Hæresi damnavit. Erat enim Scotus Paschasio Ratberto adversus, seu Scotus personatus in Bertramnum. Fictæ personæ larvam detraxit Synodus, & Scotum sub proprio nomine damnavit. Porrò non Rabanum Maurum, aut alium quem Orthodoxum de Eucharistia Scriptorem, sed præsertim Paschasium Ratbertum impugnandum assumpsit Berengarius, quòd is videatur nulla trasmutatorum elementorum residua accidentia, sed solum ac nudum Domini Corpus in Eucharistia adstruere, quòd illic, licet sub aliena specie, in propria tamen substantia tangatur, videatur, dentibus atteratur. Hinc enim usus fuit etiam hoc quasi palmari argumento: *Qui dicit, Panis & Vinum Altaris solummodò sunt Sacramenta, vel Panis & Vinum Altaris solummodò sunt verum Corpus Christi & Sanguis, modis omnibus panem & vinum superesse constituit.* Primam sententiam Joannis Scoti, secundam vult esse Paschasii Ratberti, & omnium Romanæ Ecclesiæ adhærentium, ideoque reposuit Sanctus Lanfrancus: *Posterior sententia nullius est hominum.* Mendax & contumax Hæreticorum spiritus semper accusat Ecclesiam. Hinc & Berengarius affictum hunc Paschasio errorem blateravit esse totius Ecclesiæ dogma, atque ita simplicem plebem dolosè circumscripsit. Hinc dixit Domini Corpus esse impassibile ac incorruptibile, mortalium dentibus aut oculis non posse tangi, & quamvis turrim Andegavensem excederet, non sufficere ad esum omnis Populi Christiani. Quæ omnia deliramenta palam procedunt ex phantasmate Capharnaitano. Quare eadem sentientes ejus Responsales in carcerem conjecit, ipsum verò Berengarium Leo Pontifex à communione suspendit, utique usque ad proximè futuram, quo evocandus & personaliter audiendus, Synodum Vercellensem. In inauditum enim, ad solas præsertim familiares litteras, de Hæresi definire justitia non patitur, nec avita Ecclesiæ consuetudo. Et hæc fuit prima actio præsentis Synodi.

De altera ejus Actione pergit Lanfrancus; *Post hæc præcepit Papa, ut ego surgerem, pravi rumo-*

rumoris maculam à me abstergerem, fidem meam exponerem, expositam plus sacris auctoritatibus quàm argumentis probarem. Itaque surrexi; quod sensi, dixi; quod dixi, probavi; quod probavi, omnibus placuit, nulli displicuit. Quod ipsum iisdem ferè verbis suprà audivimus à Milone Crispino. Passus fuit Lanfrancus, quod in simili Origenis causa passum se scribit ad Pammachium & Oceanum Sanctus Hieronymus: *Audet quidam proferre litteras meas ad Didymum, quasi ad Magistrum. Grande crimen discipuli, si hominem eruditum & senem Magistrum dixerim. Nihil præter honorem & salutationem continet Epistola.* Mutuæ, quas tamen fictas demonstrat in libro de Sectis Leontius Scholasticus Byzantinus, Epistolæ de Nestorio suspectum reddiderunt Theodoretum. Omnis cum Hæreticis communio olim fuit odiosa.

Epist. 65. cap. 1.

Cap. 4. 6.

Actio tertia audivit Beati Herluini Abbatis & Sancti Lanfranci pro Guilielmo Duce legationem, ac ipsius postulata non admisit. Quod enim Guilielmi Ducis & Mathildis Comitissæ incæstuoso conjugio Nicolaus secundus primam fecerit dispensationis gratiam, suprà dictum est, ac infrà latiùs ostendetur. An Normandiæ interdictum relaxarit Leo Pontifex, ignoro. Et certè non ablata causa quomodo relaxasset? Non relaxasse suadent hæc Durandi Troarnensis Abbatis verba: *Berengarius Dominicæ Incarnationis anno millesimo quinquagesimo tertio Nortmannorum finibus irrepsit, & ad Cœnobium, quod Pratellis nuncupatur, appulit, Catholicoque viro, qui idem strenuè regebat Cœnobium, à quo & honestè satis exceptus fuerat, multa plasphemus impiè delatravit. Quod ipse quoque eodem Abbate Ansfredo referente, dum apud me super tanta impietate valde quereretur, non multò post agnovi. In multis itaque subtiliter ab eodem Abbate pertentatus, in multis perindè reprehensibilis & perfidus est repertus. Qui indè digressus, Nortmannorum Principem festinus adiit, quem sua quoque irretire perfidia subtiliter attentavit. Verùm ille, licet ætate Adolescentiæ necdum excederet annos, tamen illum, quia Catholicæ fidei merito præditus erat & gratia, callidè suspendit, secumque quoad Regni sui ad Mediterraneam deveniret sedem, Brionam vocabulo, detinuit, ubi undique coactis Catholicis ac sapientibus viris, super eadem re disponebat conflictum haberi. Eo ergo ventum est, & res sequenti die ventilanda proposita. Cùmque multi ex tota Normandia Sapientes, qui plurimi & clari habebantur, convenissent, præfatum Hæresiarcham Berengarium cum alio quodam, quem secum adduxerat Clerico, in cujus eloquentia victoriæ spem sibi posuerat, ita coram omnibus confutaverunt, atque evidenti ratione superaverunt, quatenus eis silentium imponerent, verborumque quibus fidem Catholicam tuebantur, assensum ab eis extorquerent.* A sui damnatricibus Synodis ad Laicum Principem provocare est vetusta Hæreticorum audacia. Sic enim ab Antiochena ad Aurelianum Paulus Samosatensis, à Romana & Arelatensi ad Constantinum factio Donatistica, à Romana & Hispanica Synodo ad Maximum Imperatorem appellavit Priscillianus. Eodem jure ad Guilielmum Normandiæ Ducem, licet non suum Principem, provocavit etiam Berengarius. Quòd nempè nosset Juvenem & calidum, atque offensum à Leone Pontifice ob negatam dispensationis & relaxati interdicti gratiam, ac ab omni Romana Ecclesia alienum. Quidquid sit, Divina gratia direxit Juvenem Principem, & Leonis de Hæresiarcha judicium fecit per ipsum Synodaliter confirmari.

Restant duæ quæstiones. Prima est, Quomodo Milo Crispinus dicat de proficiscente ad hanc Synodum Sancto Lanfranco: *Lanfrancus iterùm Romanum Papam adiit, jam enim antea Romam petierat causa Berengarii?* Hic enim Romanus accessus fuit Lanfranco ex Beccensi Monasterio omninò primus. Altera quæstio est, Quomodo Durandus Abbas dicat istam Berengarii provocationem, & Brionense de ipso judicium esse facta anno post millesimum quinquagesimo tertio? Hæc enim affirmat facta inter Romanam hanc & ejusdem anni Vercellensem Synodum, quam utramque Hermannus Contractus & alii meliores Historici celebratam asseverant anno quinquagesimo. Ad primum respondeo hæc Milonis verba, *Iterum Romanum Pontificem adiit*, intelligenda de profectione ad Nicolaum secundum, qui præfatum matrimonium tandem ratificavit. Varia enim Lanfranci itinera & Acta Milo illic in compendium agglomerat. Et ejus contextus innuit Normandiæ interdictum usque ad Nicolai secundi gratiam omninò perdurasse. Ad secundum respondeo de Leonini Papatus ac Berengariani erroris exordio & annis esse varias Historicorum sententias, ideoque nos cum omnibus non posse concordare. Et varia illic conglomerat etiam Durandus, quæ omnia non sunt ejusdem anni.

S. LEONIS NONI CONCILIUM VERCELLENSE.

SExta Leonis noni Synodus fuit Vercellensis, anni millesimi quinquagesimi mense Septembri habita, de qua pergit Sanctus Lanfrancus: *Hinc declarata est Synodus Vercellensis, quæ tunc proximo Septembri, eodem præsidente Pontifice, est celebrata Vercellis, ad quam vocatus non venisti. Ego verò Præcepto ac precibus præfati Pontificis usque ad*
Cap. 4. *ipsam Synodum secum remansi. In qua in audientia omnium, qui de diversis hujus mundi partibus illuc convenerant, Joannis Scoti liber de Eucharistia lectus est ac damnatus, sententia tua exposita ac damnata, fides sanctæ Ecclesiæ, quam ego teneo ac tenendam adstruo, audita est concordi omnium assensu confirmata. Duo Clerici, qui Legatos tuos se esse dicebant, volentes te defendere, in primo statim aditu defecerunt, & capti sunt.* Hæc verba, *Quam ego teneo ac tenendam adstruo*, non continent propriam laudem: Agunt adversus Berengarii impudentiam, blaterantis Romanæ Ecclesiæ sententiam non esse aliud, quam vecordiam Paschasii, Humberti, Lanfranci, & Vulgi. Eandem Synodum laudat in Sancti Lanfranci vita Milo Crispinus: *Hæc eadem*, quæ in Romana, *in Vercellensi Synodo retractata sunt, & sententia Berengarii audita & reprobata; fides verò Ecclesiæ, quam Lanfrancus tenebat & adstruebat, exposita & concordi omnium assensu confirmata est:*
Cap. 3. Et in litteris ad Berengarium Magister Ascelinus: *Pudeat te patrocinari Joannis Scoti librum, quem Vercellis in plenaria Synodo damnatum, teque propter eum Hæresis macula notatum audivimus.* Et Sanctus Guitmundus: *Mox incipientibus his erroribus palam audiri, Catholici viri graviter commoti, atque intolerabiliter ferentes, præsidente per semetipsum beatissimæ memoriæ Domino Papa Leo-*
Lib. 1. *ne, Vercellis Concilium ponunt, in quo post diligentissimam de Corpore & Sanguine Domini rationem, Berengarium, & omnes ejus in hac Hæresi fautores perpetuo anathemate, nisi resipiscerent, damnaverunt.* Et Guilielmus Malmesberiensis: *Soliditati Catholicæ timens sanctissimæ memoriæ Leo Papa, Vercellis contra Berengarium instituto Concilio tenebras nebulosi erroris Evangelicorum testimoniorum*
F. 113. *fulgore depulit.* Eadem verba suis Annalibus inseruit Matthæus Parisiensis. Hæc ergo Synodus per priorem Romanam, quod in ipsa non
A. 1087. comparuisset Berengarius, ideoque causa videretur non plenè finita, fuit indicta. Verùm neque hic ille comparuit, sed solos misit Responsales. Et hinc ipsum esse plenè Hæreticum deinceps non dubitavit Pontifex, ideoque cum Joannis Scoti libro iterum damnato non tantùm à communione suspendit ut suspectum, sed ut novum Hæresiarcham cum omnibus suis fautoribus & sequacibus usque ad resipiscentiam anathematizavit. Ejus Responsales denuò conjecit in carcerem.

Synodi Acta Henrico Regi retulerunt, qui Synodo adfuerant à sua Ecclesia Legati, duo Clerici Carnutenses. Ita testatur ipse Berengarius in litteris ad Comitem Richardum. Episcopi enim sui Sancti Fulberti, qui moriens Berengarium ejecerat à sua facie, judicio Carnutensis Ecclesia semper constans adhæsit. Cur duos Clericos legarit Vercellas, prodit Durandus Troarnensium Abbas, ajens damnatum in Romana Synodo Berengarium fuisse à Guilielmo Nortmandiæ Duce contemptum, ac ab illius Episcopis iteratò damnatum, ac pergens: *Berengarius* Cap. 9.
autem tandem non sine pudore evadens, Carnutum petiit, ubi positus de eadem quæstione se consulentibus, audita quippe jam longè lateque acta res fuerat, Clericis ejusdem urbis nulla respondit, cum verò sibi opportunitas daretur, se responsurum promisit. Unde non multò post litteras, quas & ipse legi, dictavit, in quibus multa absurda, fideique Catholicæ aliena anhelus declamavit. Inter quæ Romanam Ecclesiam, caput videlicet totius Christianitatis, multa temeritate hæretico vocabulo denotavit, cum qua Rectorem ejus, Dominum scilicet Papam Leonem, cujus fides Catholica, spectabilis sapientia, laudabilis habebatur industria, quem non excepit, pariter infamavit, seque ad utrumque convincendum, dum respondere differret, interrogantibus intendisse retulit. Tunc quippè instabat constituta dies Concilii postmodum Vercellis habiti. Has itaque litteras puritatis, ut sibi videbatur, plenas, sed reverà multa vanitate refertas, Carnutensibus, qui sibi quæstionem intentaverant, destinavit. Has ergo litteras, & Berengarii apud se Acta Carnutensis Legatio Pontifici & Synodo retulit.

Aliam hujus Synodi actionem refert Henricus Huntindoniensis: *Eo tempore Leo Papa tenuit Synodum apud Vercellas, ubi Ulpho Dorcecestriæ interfuit, & penè fractus est baculus ejus Episcopalis, nisi majus pretium dedisset. Nesciebat enim officium suum, sicut decet Episcopum.* Quid per majus pretium Henricus intelligat, & quæ fuerint Ulphonis crimina, ignoro. Etiam in ac- A. 1049.
cessionibus ad Sigebertum Gemblacensem scribit Robertus Abbas Montensis: *Leo Papa Synodum tenuit apud Vercellas, ubi Ulf Episcopus interfuit. Et penè fractus est ejus baculus Episcopalis, nisi manus accipientium ungerentur. Nesciebat enim officium, sicut Episcopum deceret.* Exponit quid sit majus pretium. At Sanctum Leonem, capitalem istius facinoris hostem, nemo unquam hìc vel suspectum habuit.

S. LEONIS NONI CONCILIUM PARISIENSE.

HÆc sui ac Joannis Scoti iterata damnatio mirè contorsit Berengarium. Et præsertim quod suos Apocrisarios Leo Pontifex jam secundò conjecisset in carcerem. Hinc se convertit ad varios per varias Epistolas, quarum hanc ad Richardum Aureliæ Comitem nuper publicavit magno Ecclesiasticæ eruditionis incremento eruditus Lucas Dacherius: *Quia facilè vobis factum esse cum Rege loqui non nescio, vellem, si videretur & vobis, verbum illi aliquod pro me faceretis, si fortè humanitatis; liberalitatis, dignitatisque Regiæ, atque Christianitatis reputatione, aliqua munificentia compensaret damnum, quod in Clerico Ecclesiæ suæ injustissimè, ac Regia Majestate indignissimè tantum intulit. Quod si facit, ab immodica culpa, si modica expensa, non modicum exsoluit. Si autem non facit, me tamen præsto nihilominus habet in eo uno servire Regiæ Majestati, ut satisfaciam secundùm Scripturas illi, & quibus velit, injustissimè damnatum Scotum Joannem, injustissimè nihilominus assertum Paschasium in Concilio Vercellensi, perversè & Regio auditu indignissimè exposuisse ibi Clericos Carnutenses. Si ita res acta est, quomodo ad me pervenit, sententia de Eucharistia, quam in Scriptura habet gloriosæ memoriæ Fulberti Episcopi, quam quidam ipsius Episcopi putant fuisse sententiam, sed est Beati Augustini. Væ autem Prophetis, qui prophetant de corde suo, qui dicunt, Hæc dicit Dominus, cum Dominus non sit locutus. Propter Ascelinum dico, quod Beati Augustini verba ad pravitatem sui erroris detorquere non timuit. Quod si autem hoc minus fidelitatis. meæ servitium Rex refugiat, noverit quæ scribit Joannes Scotus, monitu illum scripsisse, precarioque Caroli Magni Antecessoris sui, qui quantum circa res gerendas perstrenuus, tantum circa Religionem devotus, ne ineruditorum carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia, erudito viro Joanni illi imposuit colligere de scripturis, quæ ineptiam illam converterent. Unde ferat oportet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium, ne se malit exhibere indignum successione & sede illius magnifici Antecessoris sui, qui etiam circa negotium intelligendarum scripturarum solicitus, ab erudito vivo viro, non ad tenebrandum veritatis lumen, tale exegit obsequium.* Suam de Eucharistia sententiam affirmat esse non solum Sancti Fulberti, sed etiam Sancti Augustini, illum à Carnutensibus Clericis, hunc ab Ascelino detorqueri in Paschasii Hæresim, Joannis Scoti librum fuisse jussu Caroli Calvi Regis editum, & ab omni tunc Gallicana Ecclesia probatum, atque ita Vercellensem Synodum non solum in Catholicum dogma, & Catholicas personas, sed etiam deliquisse in Regiam Majestatem. Adversùm hasce violentias expostulat novum causæ examen, & ex Richardi Comitis intercessione ac in Gallicanæ Ecclesiæ fidelem Clericum Patrocinio Regiam protectionem. Et postulatum officium, etiam cum effectu, Comes Richardus omninò impendit. Lucet ex Theoduini Leodiensis Episcopi ad Henricnm Francorum Regem famosa Epistola: *Fama supremos Galliæ fines prætergressa, totam Germaniam pervasit, jamque omnium nostrum replevit aures, qualiter Bruno Andegavensis Episcopus, item Berengarius Turonensis, antiquas hæreses modernis temporibus introducendo adstruant Corpus Domini non tam Corpus esse, quàm umbram & figuram. Quos ad revincendum & publicè confutandum, eo zelo, eoque fervore, quo erga sanctam Ecclesiam divina inspiratione plurimum semper ardetis, ajunt vos Concilium advocasse, ubi tandem illud totius nobilissimi vestri Regni hoc nimis turpe opprobrium de medio auferatis, & in æternum, si fieri potest, ab ipsa omnium hominum memoria deleatis. O pia voluntas, & vero Rege dignissima. Quæ utinam effectum habere possit, ut in tanto sacrilegio convictos, quod certè facillimum est, absque ulla dilatione debita ultio consequeretur. Sed desperamus id fieri posse, cum Bruno existat Episcopus: Episcopum autem non oportet damnationis subire sententiam præter Apostolicam auctoritatem. Igitur omnes, quicumque sumus filii Matris Ecclesiæ, in maximo dolore positi sumus. Nam plurimùm veremur, si illis miserrimis & perditissimis viris audientia sancti Concilii, sicut ipsi de pœna securi postulant, permittatur, cum de tanta præsumptione revictos puniri minimè concedatur, gravissima scandala in omnium fidelium populo generari. Certè quos videbunt impunitos, & nequaquam à sui gradus honore dejectos, eosdem putabunt ab omni Concilio aut vinci non potuisse, aut justificatos esse: eruntque, ut ita dicam, novissima pejora prioribus. Ergo Majestatem tuam omnes exoratam vellemus, ut interim illorum impiam, sacrilegam, & nefariam assertionem audire contemneretis, donec accepta Romanæ Sedis audientia damnandi potestatem haberetis. Quamquam hujusmodi homines nequaquam oporteat audiri, neque tam est pro illis Concilium advocandum, quàm de illorum supplicio exquirendum. Tunc quippe Hæretici audiendi fuerunt, quando Hæreses ipsæ, & hujusmodi quæstiones, utpote quæ nondum ad unguem discussæ fuissent, in dubium venire potuerunt, ut per congressum certaminis patesceret, utra pars staret pro*

Tom. 2.

pro defensione veritatis. Hanc hæresim asserit esse manifestam, & omnium Patrum lucido judicio damnatam, & pergit: *Quamobrem Brunonem & Berengarium jam anathematizatos arbitramur. Quod si ita est, verè illis Concilii audientia deneganda est, & cum vestris, cumque nostris Episcopis, si ita vobis videtur, cum amico vestro Imperatore, cum ipso Papa, quæ vindicta in eos statuatur, deliberandum. Est enim justum, ut quorum manus sunt contra omnes, omnium manus etiam contra ipsos excitentur*. A Comite Richardo persuasus Rex Parisios convocavit Regni sui Episcopalem Synodum, ipsosque etiam Brunonem ac Berengarium, atque ipsorum causam jussit retractari. Quod degradandorum Episcoporum auctoritatem, nova Canonum per Isidorum Mercatorem in Franciam deportata collectione fretus, Provincialibus Synodis abrogarit, ac Apostolicæ sedi reservarit Nicolaus primus Pontifex, non absque fundamentis affirmat in opere de Sacerdotii & Imperii concordia Dominus Petrus de Marca. Quidquid sit, ista regula postmodum in Gallia adeò viguit, ut Gerardum Engolismensem Episcopum Romanæ Legationis vigore Episcopos degradare tentantem, de invaso ipso Apostolici culminis apice arguat Goffredus Abbas Vindocinensis. Ex eadem regula hanc Synodum uti inefficacem ac inutilem, imò uti & noxiam, dissuadet Theoduinus. Addit & aliam vetustissimam regulam, ex qua adversus Julianum ac alios Pelagianos Episcopos, qui ab Innocentio & Zozimo Pontificibus datum de Pelagio ac ejus dogmate judicium retractari per generalem Synodum expostulabant à Theodosio Imperatore, ad Bonifacium primum scripsit Sanctus Augustinus: *Hæc execrabilia dogmata tenentes & seminantes, adhuc insuper flagitant audientiam, cum damnati debeant agere pœnitentiam*. (Lib. 1.) Synodale ac definitivum Romanæ Ecclesiæ de fide judicium sine ejus venia retractari non posse à Gallicana Ecclesia dicit etiam Theoduinus, asseverat Berengarium & Romæ & Vercellis legitimè damnatum, ideoque nihil superesse, nisi ut vel spontanea pœnitentia corrigatur, vel per Imperialis ac Regii Brachii ab Henrico Imperatore & Henrico Rege concorditer dandum Leoni Pontifici auxilium ad perpetuum silentium compellatur.

Auream Theoduini Epistolam meritò prædicat in suis ad Ægidii Leodiensis Canonici Episcopalem Historiam notis Joannes Chapeauville, (Cap. 71.) & adjungit: *His acceptis Henricus Francorum Rex litteris, bene à tanto Antistite persuasus, à cœpto creditur destitisse. Non enim ipse dum vixit, aliquod fuisse contra Berengarium & socium impietatis collectum Concilium memoria reperitur, sicut aliorum Conciliorum longè minoris momenti*. Verùm vir eruditus non viderat tunc necdum à Luca Dacherio editum Durandi Troarnensis Abbatis adversus Berengarium ac ejus errores librum, in quo hæc habemus: (Cap. 9.) *Cum tanti mali fama crebresceret, & omnium corda fidelium vehementius percelleret, perque multos hujusmodi virus latenter & apertè jam serperet, contigit ut ad aures etiam Regis Francorum Henrici perveniret, qui consultu sui Regni Pontificum Procerumque, Concilium Parisiis cogi decimo septimo Kalendas Novembris præcepit, ac præfatum Berengarium, ut aut sua dicta Patrum auctoritate firmaret multis sibi obnitentibus, aut si ea defendere nequiret, in Catholicam, cui obviare non posset, prudenter transiret, interesse tantorum Cœtui Patrum imperavit. Interea condicta venerat dies, frequensque Conuentus Præsulum ac reliquorum Sancti Ordinis Clericorum, nec non Nobilium Laicorum Parisiis factus est, sed jam dictus Berengarius malæ conscientiæ perculsus terrore, ut jussus erat, eo venire distulit, seque cum Brunone, suo videlicet Episcopo Andegavensi, sub quo Archidiaconi fungebatur honore, pro eo maximè continuit, quia eodem errore, utpote tanti viri credulus, & ipse noscebatur involvi. Interea Præsul Aurelianensis quosdam apices in scheda haud parua digestos in conspectu omnium, & Regis, intererat enim, protulit. Et præcipiat, inquit, vestra Sanctitas has litteras à Berengario editas, si libet, recitari, quas ego quidem ab ipso nequaquam accepi, sed cum eas cuidam suo familiari, nomine Paulo, per Veredarium dirigeret, violenter rapui. Quibus susceptis, & ad recitandum traditis, omnium aures eriguntur, ora in silentium componuntur, corda ad intelligendum quæ continebantur in eis præparantur. Sed inter legendum fit multum repentè murmur, & per singula absurdi sensus verba gravis instrepit fremitus. Itaque omnibus talis lectio, quoniam nequissima sordebat Hæresi, vehementer displicuit. Damnato proinde communi sententia talium auctore, damnatis ejus complicibus, cum Codice Joannis Scoti, ex quo ea, quæ damnabantur, sumpta videbantur, Concilio soluto decessum est, ea conditione, ut nisi resipisceret ejusmodi perversitatis Auctor, cum sequacibus suis, ab omni exercitu Francorum, præeuntibus Clericis cum Ecclesiastico apparatu; instanter quæsiti, ubicumque convenissent, eo usque obsiderentur, donec aut consentirent Catholicæ fidei, aut mortis pœnas luituri caperentur. Quamobrem territi, non multò post in Concilio super fidei suæ statu conventi, ita se sicut Ecclesia tenet Catholica credere fideliter & sapere publicè professi sunt, delatisque Sanctorum pignoribus, ut omnibus satisfacerent, atque de veritate fidei, quam professi fuerant, eos qui aderant certos facerent, Sacramentum dederunt*. Licet non ante, tamen post hanc Synodum Henricus Rex Theoduini judicium est omninò secutus. Sanxit blasphemum cum omnia sua sequela Berengarium, nisi pœnitens ac resipiscens sileret, gladio percutiendum.

Nec sine omni fructu. Tunc enim factum est quod ad Magistrum Ascelinum scribit ipse Berengarius: *Per vos transiens disposueram omninò nihil agere cum quibuscumque de Eucharistia, priusquam satisfacerem in eo Episcopis, ad quos contendebam, secundùm Evangelicam & Apostolicam scripturam*. Dolosa hac circumcursatione conatus est & Episcopos & Regium gladium circumscribere. Ex hinc interim nata est secunda Galliæ Synodus, in qua Catholicam fidem est publicè professus. Quòd dolosè omnia egerit, lucet ex ista ipsa, in qua suos pertinaciter resumit errores, Epistola, ac etiam ex Magistri Ascelini Responso: *Pudeat te patrocinari Librum Joannis Scoti, quem*

quem Vercellis in plenaria Synodo damnatum, te quoque propter eum hæresis macula notatum audivimus. Semper abjurare hæresim, ac ipsam mox resorbere, erat proprium versatilis Berengarii ingenium. Eusebius Bruno Episcopus fuit melioris mentis. Quod enim per ipsa hæc scandala admonitus resipuerit, erroris ac Erronis patrocinium deseruerit, quin & famam suam solemniter purgaverit, lucet ex ejus Apologetica Epistola, quam nuper vulgavit Menardus Andegavensis. Hic est ille Eusebius Bruno, quem & ejus Turonensem Metropolitam Radulphum humilibus, quas in suis ad Petrum de Marca scholiis edidit Stephanus Baluzius, litteris obtestatus est
Lib. 6. Cap. 39. Gebuinus Archiepiscopus Lugdunensis, ne Amatum Olorensem Episcopum, Gregorii septimi Pontificis Legatum, reciperent in sua Provincia, & novo isto Vicariatu novum adhuc & tenerum Lugdunensis Ecclesiæ Primatum offendi ac deprimi paterentur. Bruno igitur non solùm ut Orthodoxus, sed & uti potens in sua Provincia atque integer Episcopus tunc sedebat. Porrò Lugdunensis ille Primatus fuit erectus anno post millesimum septuagesimo nono, atque ità Bruno vitam protraxit ad multos annos. Et à nulla interim Synodo legitur de errore fuisse notatus.

De laudata Theoduini Epistola scribit Dominus Cardinalis Baronius: *Vides, Lector, prima spicula in virulentum Draconem vibrata fuisse à nobilissima Ecclesia Leodiensi, Catholicæ fidei tenacissima, imprimis verò ab ejus Episcopo Durando, nec non ab ejusdem Ecclesiæ Scholastico.* Utique Adelmanno, Brixiensi posteà Episcopo. Rectiùs in secunda Francicarum rerum Decade eximius vir Joannes Rivius: *Berengarii hæresim primus omnium insigni Epistola, ad Henricum Regem scripta, Theoduinus Leodiensis Episcopus ex Præposito Sancti Donatiani Brugis, non Durandus, uti voluerunt hactenus nonnulli, confutavit.* Uterque interim rectè affirmat hanc Epistolam esse primum Magistrale scriptum in Berengarium. Theoduinum posteà secuti sunt Sanctus Guitmundus Aversæ Episcopus, Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis, Algerus ex Leodiensi Canonico Cluniacensis Monachus, Hugo ex Lingonensi Episcopo Monachus Virdunen-
A. 1057. sis, Petrus Venerabilis, Durandus Troarnensium Abbas, Guibertus de Novigento, omnes ex Sancti Benedicti Ordine, aliique plures, de quibus videatur in Sigeberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis.

Porrò quod & Sanctum Leonem Pontificem & ipsam Romanam Ecclesiam blasphemarit Berengarius, affirmat non solus Durandus Troarnensis, sed etiam in edito ad ipsum Berengarium libro Sanctus Lanfrancus: *Traditus in reprobum sensum, Sanctam Romanam Ecclesiam vocas Ecclesiam Malignantium, Concilium vanitatis, se-*
Cap. 6. *dem Sathanæ.* Et Sanctus Guitmundus: *Berengarius jam defunctum Sanctum Leonem Papam, & Sanctos Viros, qui interfuere Concilio, maledicis verbis & scriptis lacerare non desiit, Sanctissimum illud ac Reverendissimum Ecclesiæ speculum, summum non Pontificem, sed Pompificem atque Pulpificem vocans, eumque infatuatione Lanfranci infatuatum, Concilium vanitatis adunasse blasphemans.* Cur Papam dixerit Pulpificem, exponit marginalis ad Gregorii septimi à Bennone Cardinale scriptam vitam Scholiastes: *Berengarius Pontificem Romanum non veritus est vocare Pulpificem, quod Pulpam, id est, Carnem in Eucharistia esse definierit.* Est antiquissima Hæreticorum atque Erronum audacia. Etenim ut in errore de exsufflando Hæreticorum Baptismo Sanctum Cyprianum, adversus Sanctum Stephanum Papam in Apostolica traditione se fundantem, firmaret Firmilianus Cæsareensis in Cappadocia Episcopus, clamavit Romanam Ecclesiam in multis deviare ab Apostolicis institutis, & hoc in puncto Sanctos Petrum & Paulum à Stephano infamari. Quod ipsum adversus Zephyrinum Pontificem blaterarunt Nestorii Magister Artemon, Montanistæ, ac Tertullianus. Cum dogmate Apostolicam quoque disciplinam clamarunt ab illo corruptam. Et à Romana Ecclesia, quod pervertere non posset, se manifesto schismate separatura Eusebiana Arianorum factio, in Philippo-Politano Conventiculo definiit ab ipsa, degradatum ab Orientali Synodo Athanasium reparante, esse violatum Evangelicum ac Apostolicum Canonem, & Julium Pontificem, uti hujus prævaricationis auctorem, communione privavit. Ut à Melchiade datum in Donatum Casænigræ Episcopum, ac ejus factionem damnationis judicium evacuarent Donatistæ, Marcellinum ac laudatum Melchiadem accusaverunt idololatricæ sub Diocletiano Thurificationis, Apostolicam successionem dixerunt Romæ exstinctam, ideoque & novum è sua communione illic ordinaverunt novæ originis Episcopum, quem in nescio qua suburbana rupe latitantem Romanus populus per ironiam titulabat Episcopum Rupitanum. Qua in maledicentia adeò profecit ipsorum Constantinensis Episcopus Petilianus, ut Apostolicam Romanæ Ecclesiæ Cathedram fuisse ab ipso appellatam *Cathedram pestilentiæ*, testetur Sanctus Augustinus. Lib. 2. Cap. 51.
Zozymum item cum suo Clero Pontificem, quod priùs paternè ad meliora tentatum Cœlestium tandem damnasset, maledicentissimè de prævaricatione defamavit Julianus Pelagianista, blaterans hinc à vindice Deo fuisse immissum Schisma Eulalianum. Plura sunt hujus audaciæ exempla. Sanctus Seleucus Amasenus Episcopus, Helenoponti Metropolita, in suæ Synodi de Chalcedonensi Concilio & intruso in Alexandrinam Cathedram Timotheo Æluro ad Leonem Augustum litteris dat rationem: *Si lucem cæci, & veritatem mendaces accusant; illi quidem propter cœcitatem visus, illi verò quod eorum error & malitia pariter arguantur, novimus quia omnes Hæretici Sanctas Synodos, eorum malas sectas destruentes, accusant. Sic enim Ariani & Eunomiani de Nicænis Patribus agunt, Macedoniani de congregatis in urbe Constantinopolitana, Nestoriani Ephesiæ Synodo, Eutychianistæ verò Patribus Chalcedone convenientibus adversantur.* Ita in Sanctum Leonem ac Romanam Ecclesiam, Ep. 53.
quod ab ipsis præsertim damnatus, omnem suæ male-

maledicentiæ vim exeruit Berengarius. Et hanc ejus caninam facundiam omnes Sacramentarii Hæretici, etiam Lutherus & Calvinus, fuerunt insigniter imitati.

S. LEONIS NONI

TERTIUM CONCILIUM

ROMANUM.

SEptimam Leonis noni, Romanam tertiam, factam anno istius sæculi quinquagesimo primo, Synodum laudat Hermannus Contractus: *Post Pascha Dominus Papa Leo Synodum Romæ collegit, ubi inter cætera Gregorium Vercellensem Episcopum propter adulterium cum vidua quadam, Avunculi sui sponsa admissum, & perjuria perpetrata, absentem & nescientem excommunicavit, quem tamen non multo post Romam venientem, satisfactionem promittentem, officio restituit.* Voces, *Officio restituit*, evincunt excommunicationem hic sumi pro degradatione. Excommunicatio enim apud antiquos pro cujusvis communionis ablatione latissimè sumitur. Et degradatio est Clericalis communionis ablatio, abjectioque ad sortem Laicalem. Porrò & adulterium & perjurium sunt crimina, ob quæ Laicus Ecclesiam, Clericus gradum perdebat citra spem reparationis. Quare tam festina Gregorii reparatio ostendit avitæ disciplinæ rigorem tunc multum fuisse laxatum. Hac in parte laxari cœperat à tempore Sancti Gregorii Magni, scribentis ad Januarium Sardorum Archiepiscopum: *Qui post acceptum sacrum Ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro Ordine ità careat, ut ad Altaris Ministerium ulterius non accedat.* Quin ejusmodi etiam lapsum posse per pœnitentiam reparari scripsit ad Secundinum Monachum. Quod ipsum in litteris ad Massanum Episcopum scribit Sanctus Isidorus Archiepiscopus Hispalensis. Quidam tamen Epistolam hanc fictam, istam affirmant adducti Responsi intrusione vitiatam. Nec sine fundamentis. Contrarium enim Gregorius manifestè scribit in laudatis ad Januarium, aliisque ibidem litteris; & carne lapsum Cordubensem Episcopum nullo unquam tempore reparari posse, sed in perpetua usque ad mortem degradatione ac pœnitentia continendum, disertè ad Helladium Episcopum scripsit laudatus Isidorus. Quidquid sit, omnem post Baptisma carne lapsum Apostolicus per plura sæcula servatus Canon fecit indispensabiliter irregularem.

L. 3. Epist. 26. L. 7. Indict. 2. Epist. 54.

Gregorii lapsum fuisse adulterium confirmat Synodus Trullana: *Qui alteri desponsatam mulierem, eo adhuc vivo cui desponsa est, in nuptiarum ducit societatem, adulterii crimini subjiciatur.* Quem
Can. 98. Canonem Romanis legibus in speciem adversari advertit in novella ad Stylianum officiorum Magistrum lege Imperator Leo sapiens: *Romana enim lex tali matrimonio censet dissolvi priora sponsalia, factamque priori sponso injuriam compensat lucro arrbarum.* Attamen Canoni Trullano consonat etiam Synodus Ancyrana: *Desponsatas puellas, & post ab aliis* ad matrimonium *raptas, placuit erui, & eis reddi, quibus antè fuerant desponsatæ, etiamsi à raptoribus* per attentati matrimonii consummationem *vis illata constiterit.* Quod nempe adulterium sit, non matrimonium. Hunc Canonem de inito & consummato cum rapta & desponsata matrimonio lucidè exponit in Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris Magnus Basilius. Et Himerio Tarraconensi Archiepiscopo roganti, *Si desponsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere*, respondit Papa Siricius: *Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus. Quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujusdam Sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur.* Agit non de quibuscumque, sed de solis solemni Sacerdotis benedictione sanctificatis sponsalibus, quæ sunt matrimonium ratum. Et hac etiam via adductum Trullanum Canonem cum Romanis legibus conciliavit Leo sapiens, definiens Canonum cum legibus contrarietatem semper amovendam, ideoque legem de simplicibus, Canonem intelligendum de benedictis sponsalibus. Quod enim connubialis Sacramenti rationem in hac benedictione sitam esse crediderit & Latina olim & Græca Ecclesia, possit facilè demonstrari. Verùm Theodorus Balsamon affirmat Canonem statuere adversus leges: *Adversum nonnullos ex legibus dicentes, quod si quis alteri desponsam in matrimonium duxerit, non est adulter, sed neque fornicator. Neque enim fornicationem admisit, quod cum ea legitimo matrimonio junctus est. Neque verò adulterium perpetravit, quoniam non est adhuc sub marito. Hoc ergo non admisso, Sancti Patres decreverunt, ut tanquam adulter condemnetur, qui ad nuptiarum societatem accepit eam, quæ est alteri desponsa, utpote quod inter sponsos osculum processit, & arrhæ datæ sunt pro contrahentium partium securitate. Nec sponsus aliam uxorem potest aliter accipere, nisi legitimè prima sponsalia solverit.* Commissam cum aliena sponsa fornicationem addit ex Canonis sensu omninò etiam esse adulterium. Et revera est flagitium fornicatione patenter majus, affine adulterio, ideoque singularis malitia, & nova peccati species. Antiquæ Gothorum, Alemannorum,

Leg. 74. Can. 10. C. 32. Ep. 1. c. 4

norum, Bavarorum, ac aliorum Barbarorum Christianæ leges attentatum cum aliena sponsa conjugium sanciunt irritum, & durissimè castigant. Burgundionum lex utrumque attentantem, tamquam verum adulterum, aut certè vero adulterio penitùs proximum, mandat gladio feriri.

Interim plures murmuraverunt adversum istum Trullanum Canonem, dicentes aliud esse sponsalia, aliud ratum matrimonium, adeò ut ex sponso & sponsa ante matrimonium genitus sit illegitimus, & à Parentum hæreditate extraneus. Dixerunt per Canonem confundi, quæ Romana Respublica & omnis sub cælo Ecclesia semper discreverat. Et hinc Canonum dilector, Imperator Alexius Comnenus, murmurationem convertit in legem, sanciens deinceps nulla nisi cum solemni Sacerdotis benedictione, & in annis à Leone Philosopho ad nuptias requisitis fieri sponsalia, id est, sponsalia esse idem cum matrimonio rato. Quidquid antea aut aliter fieret, civilem quempiam, sed nullo pacto sponsalium permisit esse contractum. Exstat novella hæc lex in jure Græco Romano, ipsamque ad juris communis appendicem apposuit Dionysius Gothofredus. Et hinc Trullani Canonis statutum per hanc legem evasisse planum & lucidum laudatus Theodorus Balsamon rectè advertit. Legem confirmavit Macarius ad duodecimi sæculi exordium Patriarcha Alexandrinus, de quo Orientale Alexandrinorum Patriarcharum Chronicon: *Macarius Patriarcha plures abrogavit ritus. Sponsalia cum orationibus & thure contrahebantur in domibus, ille verò decrevit fieri in Ecclesia tempore coronationis sponsorum.* Sponsorum enim coronatio apud Græcos semper fuit proprius Character rati matrimonii. In Gregorii Vercellensis Episcopi causa Leo nonus, aut ex Siricii Pontificis Rescripto, aut de imperfecto adulterio est locutus.

S. LEONIS NONI
QUARTUM CONCILIUM
ROMANUM.

OCtavam tandem Leonis noni, quartam Romanam, anno istius sæculi quinquagesimo secundo factam Synodum laudat Sigebertus Gemblacensis: *Leo Papa Gerardum Leucorum supra se quintum Episcopum, sanctitate vitæ mirabilem, Synodo habita per Apostolicam auctoritatem, decrevit in numero Sanctorum Confessorum in Ecclesia solemniter habendum.* Sanctus hic Gerardus fuit natione Coloniensis. Porrò defunctos justos in Sanctorum Canonem, seu Ecclesiasticas tabulas solemniter referre, seu canonizare, est antiquissima Ecclesiæ consuetudo, habens exemplum ab Apostolo in Epistola ad Hebræos, ubi varios antiqui temporis justos adducit, definiens per donatam sibi in JESUM Christum venturum fidem placuisse Deo, factosque hæredes divinæ per eundem mediatorem repromissionis. Et de Lucilla, opulenta & factiosa muliere, matre aut saltem obstetrice Donatistici Schismatis, scribit in libris adversus ejusdem Primatem Parmenianum Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus; *Cum correptionem Archidiaconi Cæciliani ferre non posset, quæ ante spiritualem cibum & potum os nescio cujus Martyris, si tamen Martyris, libare dicebatur, & cum præponeret os nescio cujus hominis mortui, etsi Martyris, sed necdum vindicati, correpta cum confusione irata recessit.* (Lib. 1.) Ad quæ verba rectè commentatur Gabriel Albaspinæus Episcopus Aurelianensis: *Vindicatum Martyrem Optatus vocat, qui declaratus sit communi Piorum sententia in eam summam dignitatem, relatus jam inter cœli indigetes.* Duo igitur in Lucilla Cæcilianus arguit. Primò, quod nescio quem defunctum ex proprio judicio assereret Martyrem, ejusque ossa uti sacras reliquias coleret. Secundò, quod cujuspiam ex ipso ossis osculum sumendæ Eucharistiæ præmitteret, atque ita istud huic quasi præferret. Et hinc de Donatistis in libro de Sectis habet Constantinus Harmenopulus: *Donatistæ quoddam os manum tenentes, id ipsum prius exosculabantur, atque ita Sacramenta percipiebant.* Et in suis ad sexagesimum primum Carthaginensem Canonem Scholiis Teodorus Balsamon: *Donatus fuit Auctor Hæresis, quæ non alium divinorum esse Mysteriorum participem docebat, nisi os in manu tenens hoc prius salutaret, & sic communicaret.* Damnatum in Lucilla abusum in dogma & ritum verterunt. Cujus tamen nec Sanctus Optatus, nec Sanctus Augustinus, qui istius Schismatis omnia detexit arcana, meminerunt. Hinc interim lucet avitus cultus sacrarum Reliquiarum. Et Clero suo, de coronatis sub ejus exilio martyribus referenti ac roganti, in carcere professam ac victrice morte confirmatam fidem esse *consummatam Martyris gloriam* respondit relegatus Sanctus Cyprianus, & adjunxit: *Dies eorum, quibus excedunt, annotate, ut commemorationem eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus.* (Epist. 37.) Eos absens ad Cleri sui testimonium canonizat, & uti vindicatos Martyres Ecclesiasticis, quas hodie vocamus Martyrologium, tabulis mandat adscribi. Et hi omninò sunt fasti nostri,

quos

quos contra Gentilium festa, seu Gentiles Gentilium festorum tabulas distinguit in libro de corona Militis Tertullianus. Et de Sancto Gregorio Thaumaturgo, dispersum Gentili persecutione populum post redditam pacem visitante, scribit in ejus vita Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. *Instituebat apud omnes ubique populos sanciens ut nomine eorum, qui pro fide decertassent, dies festi atque solemnes Conventus celebrarentur.* Et de Sabbathii, hominis Novatiensis, è Rhodo per suos Constantinopolim translato, & juxta Sanctorum morem illic exaltato cadavere scribit Socrates: *Atticus Constantinopolitanus Episcopus quosdam noctu eo misit, illisque dedit in mandatis, ut Sabbathii corpus in alio sepulchro conderent.* Quod nempe fuisset Hæreticus, ideoque legitimè non canonizatus. Ex eodem principio dealbatas trucidatorum à Turino Africæ Comite Circumcellionum aras seu mensas damnat ac ridet laudatus Milevitanus Episcopus: Erant enim ipsis uti Martyribus in ipso cædis loco erecta, & albis velis ornata Altaria. Hæc sunt per agros passim aut vias residua Sancti Augustini adhuc tempore Altaria, quasi Martyrum memoriæ, quæ dirui mandat, ac ipsorum areas interdici ab Episcopis quinta Carthagiginensis Synodus, & adjungit nulla deinceps sine certis reliquiis, aut fidelissima Martyricæ Passionis origine constitui: *Quæ per somnia, & inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubique constituuntur Altaria, omnimodè reprobantur.* Requirit authenticam Martyris canonizationem. Et de Almachio Telemacho, Sanctissimo Monacho, Gentili Faltonii Probi Alipii Præfecti Urbani jussu à gladiatoribus, dum in eorum insanam crudelitatem solemniter invehitur, trucidato in ipsa area, scribit in Ecclesiastica Historia Theodoretus: *Imperator Theodosius Telemachum in Martyrum invictorum numerum adscripsit.* Hoc est, per Romanum Episcopum adscribi jussit, ac adscriptionem Edictali adversus Homicidarum Defensores lege confirmavit. Ecclesiastica etiam de rebus merè divinis Decreta confirmanti potius Augusto, quàm edenti Episcopo antiqua Ecclesia ex rationibus adscripsit. Fideles Alexandrinos, dum à Principe Theodosio & Episcopo suo Theophilo jussi demoliuntur fana, à Gentilibus mactatos fuisse etiam à laudato Imperatore uti Martyres beatificatos, eadem phrasi scribit Hermias Zozomenus. Et de Martyrio Pauli Constantinopolitani Episcopi Subdiacono, ac ejus Lectore Martiano, per Arianos trucidatis, & miraculorum gratia post mortem coruscantibus adjungit: *Joannes Chrysostomus indignum censuit eos honore Martyrii carere, quos Deus ipse honore affecerat.* Hoc est, ipsos canonizavit. Laudatum quinti Carthaginensis Concilii Canonem probavit, & suo Aquisgranensi Capitulari inseruit etiam Carolus Magnus. Novos Sanctos coli aut invocari, utique sine Episcopali judicio, vetuit idem Synodus Francofordiensis.

Cap. 13.

L. 7. c. 25.

Can. 41.

L. 5. c. 26.

L. 7. c. 15.

Cap. 42.

Ex quibus vides Sanctorum canonizationem non à solo olim Romano Pontifice, sed à quovis Episcopo fuisse peractam. Qui mos dudum permansit in Ecclesia. Etenim de Trauvardo Cameracensi Episcopo, proximum suum Antecessorem miraculis coruscantem Hadulphum canonizante, habet in ejusdem Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis: *Trauvardus lætus, verbo facto ad populum, Beati Hadulphi solemnia in numero Sanctorum notificavit.* Et de Oberto Leodiensi Episcopo scribit ad duodecimi sæculi annum decimum Sigebertus Gemblacensis: *Sanctus Guibertus fundator Gemblacensis Monasterii, quem Deus multis miraculis per annos duodecim clarificaverat, assensu generali Synodi ab Oberto Legiensi Episcopo elevatur, cum mirabili concursu & gaudio populorum.* Et hinc in sua apud Guilielmum Malmesberiensem Synodo statuit Sanctus Anselmus: *Ne quis temeraria novitate corporibus mortuorum, quod contigisse cognovimus, sine Episcopali auctoritate reverentiam sanctitatis exhibeat.* Statuit adversus abusum, de quo scripsit etiam ad Stephanum Diaconum; *Mando vobis, ut eatis in Rumesci, & præcipiatis Dominæ Abbatissæ & Sanctimonialibus ex nostra parte, ut si nolunt me prohibere illis Divinum Officium facere, ex toto prohibeant, ut nullus honor, qui alicui Sancto exhiberi debet, exhibeatur ab illis, aut permittatur ab aliquo exhiberi mortuo illi, quem quidam volunt pro Sancto haberi. Filium autem ipsius mortui propellite à villa, nec amplius converfsetur in illa.* Nempe quod ipse cultum istum strenuè promoveret. Est vetustus fidelis Populi in zelo & pietate excessus, de quo in Monastica Historia scribit etiam Theodoretus: *Martiano*, Sanctissimo, sed adhuc viventi Monacho, *multi oratoria multis in locis ædificarunt, victorem illum Athletam ad se rapere*, seu defunctum apud se sepelire *contendentes. Quod homo Dei cum didicisset, admirabilem Eusebium*, Sanctum suum Discipulum, *rogat, terroris pleno illum adstringens jurejurando, ut corpus suum illo in loco deponat, & sepulchrum nisi post longam annorum seriem nemo sciat præter domesticos duos cæteris familiariores.* Et Eusebius omninò obedivit, atque ita aliorum Sanctorum Reliquiis sanctificata fuerunt ista Oratoria, & Martianus post multos demum annos canonizatus. Ex eodem pietatis excessu Senonensis civitas habere dicitur Ecclesiam & Monasterium Sancti Petri vivi. Erat excessus erroribus obnoxius. Etenim Rosimondam, Henrici secundi Anglorum Regis pellicem, quod Godeshomense Monasterium insigniter ditasset, à Monialibus & adventante populo cultam fuisse ut Sanctam, ideoque ex suo intra Ecclesiam sepulchro projectam ab Hugone Lincolniensi Episcopo, scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Etiam Guilielmum Osberti, hominem insigniter seditiosum, ideoque Regio judicio suspensum in furca, fuisse unà cum ipso patibulo cultum à Londinensibus usque ad armatum Huberti Cantuariensis Archiepiscopi interdictum, scribunt idem Abbas, Radulphus de Diceto, & Henricus Cnygtonus, addens de simili nescio quibus quasi miraculis circumscripti populi in quendam Joannem, audacissimum Judæorum trucidatorem, & ob opima exindè spolia à suo hospite trucidatum, cultu: *Ridebatur hoc*

L. 1. c. 35.

F. 228.

L. 3. E. 51.

Cap. 3.

An. 1198.

An. 1124.
An. 1196.

L. 2. c. 13.

à Pru-

à Prudentibus, sed tamen gratum fuit Clericis gratia commodorum. Res defertur ad Episcopum, qui statim falsi Martyris insignia profanavit. Et de Guiberto Antipapa refert in Mariani Scoti supplemento Dodechinus Abbas Sancti Disibodi: *Quidam de fautoribus ejus rumorem sparserunt in populum, ad sepulchrum ejus se vidisse divina mi-
A. 1099. cuisse luminaria. Quapropter Paschalis secundus Pontifex, zelo Dei inflammatus, jussit ut effoderetur, & in Tyberim projiceretur. Quod & factum est.* Etiam cujusdam in ebrietate occisi nescio quæ miracula, & impensum ob illa cultum damnari ab Alexandro tertio leges apud Gregorium nonum.
Lib. 3. tit. 45. c. 1. Omnem enim iniquè occisum simplex plebs olim putabat Martyrem. Et de Bonifacio octavo Pon-
A. 1302. tifice scribit Henricus Stero: *Corpus cujusdam nomine Armanni, quod viginti uno annis tamquam sanctum in Ecclesia Ferrariensi exstiterat veneratum, fuit exhumatum & combustum tamquam damnati Hæretici, & ejus ara pretiosa destructa est.* Utique jussu Bonifacii. Adversum similes abusus neminem deinceps defunctum nisi ex Episcopali auctoritate coli statuit Sanctus Anselmus, & in laudato Gregorii noni Capitulo Alexander tertius confirmavit.

Verùm & Episcopi quandoque excessere modum, atque errarunt. Etenim in Sancti Martini vita scribit Sulpitius Severus: *Erat haud longè ab oppido Turonensi proximus Monasterii locus, quem falsa hominum opinio velut sepultis ibi Martyribus sacraverat. Nam & altare ibi à superioribus Epi-
Cap. 8. scopis constitutum habebatur.* Verùm quod Martyris nomen & tempora essent obscura, hæsit, inquisivit, defunctumque tandem adjuravit Sanctus Martinus, & mox apparens sordida umbra *Nomen edixit, de crimine confessa est, latronem se fuisse, ob scelera percussum, vulgi errore celebratum, sibi nihil cum Martyribus esse commune, cùm
Lib. 7. illos gloria, se pœna retineat.* Et de Sancto Cyril-
cap. 14. lo Patriarcha Alexandrino, Ammonium Monachum populari seditioni mixtum & ibidem occisum canonizante, scribit Socrates: *Cyrillus cùm in Ecclesia magnitudinem animi Ammonii, utpote grave certamen pro pietate perpessi, laude & prædicatione extulisset, jussit Martyrem appellari. Verùm qui modestiores erant, etiam de ipsis Christianis, Cyrilli studium erga Ammonium minimè approbarunt. Nam exploratum habebant Ammonium non in tormentis interiisse, ne Christum denegare cogeretur, sed temeritatis suæ pœnas dedisse. Quocirca Cyrillus ipse illud ipsius facinus silentio in oblivionem pedetentim venire passus est.* Neque enim pro Christo Domino, sed pro temporali Alexandrinæ Ecclesiæ principatu fuerat mota seditio, & fœdè pugnatum. Etiam Justinianum Augustum, de cujus æterna salute ob defensã incorruptibilium hæresim meritò dubitat universa Christianitas, dudum fuisse ab Ephesina & Constantinopolitana Ecclesia cultum & canonizatum testatur Nicephorus Calixtus. Joannem item Cassianum Massiliensis, & Episcopum suum Luciferum Sanctorum tabulis adscripsit Ecclesia Calaritana. Et de Photio Constantinopolitanæ Ecclesiæ moecho scribit in Sancti Patriarchæ Ignatii vita Nicetas Paphlago: *Basilio Imperatori filius & carissimus & natu maximus Constantinus est ereptus, quem audax Photius in gratiam Imperatoris per se* sine Synodo *in Sanctorum censum relatum Templis & Cænobiis ad aucupandam hominum gratiam colere nihil est veritus.*

Ad hos errores & errorum pericula evitanda Alexander tertius emisit salubre Edictum, laudatum ab incogniti Scriptoris Historica compilatione: *Hic Papa constituit, ut nullus novus Sanctus in veneratione haberetur, nisi ex auctoritate Apostolica, & nisi sit canonizatus, à Papa tamen. Ante quilibet Episcopus suum Sanctum solemniter canonizavit.* Non soli populo, sed etiam quibuscum- A. 1174.
que Episcopis canonizandi potestatem deinceps interdixit. Decretum exstat in Romano Bullario. Nec sine fundamento. Etenim litteræ, quibus Secundus Tigisitanus Episcopus ac Numidiæ Primas factas in Provincia sua persecutiones & variorum Martyria Mensurio Carthaginensi Episcopo ac totius Africanæ Diœcesios Primati retulit, & gloriosa in ipsis morte persunctos uti Martyres honorari, seu canonizari commendavit, lectæ fuerunt in Carthaginensi collatione, ipsarumque compendia retinemus apud Sanctum Augustinum in dictæ Collationis Breviculo. Ex Lib. 3.
ipsis lucet non quosvis in Africa Episcopos, li- cap. 13.
cet Provinciarum Primates, potuisse canonizare, sed eminentem hanc facultatem Primatiali Carthaginensium sedi fuisse reservatam. Quapropter longè potiori jure ipsam sibi reservare potuit Sedes Romana.

Attamen laudato Alexandri Decreto ubique non fuit statim obeditum. Etenim ad quarti decimi sæculi annum septuagesimum tertium scribit Chronicon Episcoporum Mindensium: *Eodem anno Sanctus Felicianus Episcopus miraculis coruscare cœpit, & ideò Episcopus Wedekindus festum ejus per totam Diœcesim Mindensem celebrari instituit.* Quidam tamen existimant inter beatificationem & canonizationem semper fuisse distinctum, & hanc solam ab Alexandro tertio Apostolicæ Sedi fuisse reservatam. Et certè inter duo ista judicia est hodie duplex & grande discrimen. Beatificatio est dumtaxat interlocutio, uni dumtaxat Ecclesiæ, Provinciæ, Regno, aut Regulari ordini impartiens colendi defuncti facultatem; At verò canonizatio est pro universa Ecclesia tale judicium irretractabile atque definitivum. Et hinc olim, dum pro sua dumtaxat Parochia canonizare poterat quisque Episcopus, existimo distinctionem istam non fuisse. Sic enim ipsorum nullus canonizare potuisset. Quidquid sit, etiam beatificationem Romana Ecclesia sibi jam pridem meritò reservavit. Sanctus Bernardus, Sancti Malachiæ Dunensis in Hibernia Episcopi cantans exequias, missam incœpit de *Requiem*, & quasi extra se abreptus Collectam cantavit de sancto Pontifice & Confessore. Adstantium admonitu ad semetipsum reductus recantare noluit, sed Missam non pro Defunctis, sed de Sancto Malachia peregit, affirmans esse omninò sanctum, atque ita ipsum quasi canonizavit. Spiritus Sancti opus hoc manifestè fuit, ideoque tales, licet nec à Pontifice nec ab Episcopis factas, canonizationes Ecclesia numquam impro-

improbavit. Verùm opus est gratia & spiritu discretionis.

Et quidem Romana Ecclesia Synodale examen huic judicio semper impendit. Quod Sanctum Udalricum, Augustanæ in Vindelicis Ecclesiæ Episcopum, non solus, sed cum sua Patriarchali Synodo canonizarit Joannes decimus quintus, lucet ex canonizationis diplomate,
Lib. 1. ac præsertim ex Chronico laudatæ Ecclesiæ. Et
cap. 11. Benedicto Rempeflegiensi Abbati, Guolgosium Antecessorem suum canonicari postulanti, faciliter concedi non posse respondit Urbanus secundus, addens causam: *Non enim Sanctorum quisque debet Canonibus admisceri nisi & testes adsint, qui ejus miracula visa suis oculis attestentur,*
Tom. 4. *& plenariæ Synodi firmentur assensu.* Exstat Epistola apud fratres Sammarthanos in Gallia Christiana. Etiam Ulricus Constantiensis in Germania Episcopus, Sanctum Conrardum Antecessorem suum canonizari supplicans, *ad crebras suas litteras hoc immutabilis sententiæ Responsum accepit* à Romana Ecclesia, *vitam ejus in Concilio reci-*
Ep. 24. *tandam & comprobandam fore generali*. Exstant hæc in Chronico Ecclesiæ Constantiensis. Egilberto item Bambergensi Episcopo, ejusque Canonicis, Fundatorem suum Sanctum Henricum Imperatorem canonizari flagitantibus, reposuit Eugenius tertius: *Hujusmodi petitio nisi in generalibus Conciliis admitti non solet*. Exstat Epistola in vita Sancti Henrici, publicata per Jacobum Gretzerum. Et Sanctum Eduardum Anglorum Regem ad Henrici secundi Regis preces canonizans Alexander tertius scribit in diplomate; *Negotium tam arduum & sublime non frequenter solet nisi in solemnibus Conciliis de more concedi*. Dicit, *Non frequenter*: Quod Eugenius tertius Sanctum Henricum de potestatis plenitudine canonizasset solus in suo Consistorio, usus hoc fundamento, quod *Romanæ Ecclesiæ auctoritas sit omnium Conciliorum firmamentum*. Et certè ipse primus legitur ita canonizasse. Quem in Sancto Eduardo, & Sancto Thoma Cantuariensi Alexander tertius, & in aliis Sanctis canonizandis alii Pontifices sunt deinceps imitati. Etiamnum tamen hodie numquam cum suo solùm Consistorio, sed semper cum ampla insuper omnium in urbe tunc repertorum Episcoporum Synodo Dominus Papa consuevit canonizare. Modum exponit apud Philippum Labbè Rothomagensis Ecclesiæ Chronicon: *Beatus Laurentius quondam Dubli-*
A. 1225. *niensis Archiepiscopus à Domino Papa Honorio tertio, probatis per testes omni exceptione majores signis & virtutibus, quas per illum Dominus operari dignatus est, & convocatis Cardinalibus, & omnibus Archiepiscopis & Episcopis & omnibus aliis qui in Curia præsentes aderant, canonizatus est solemniter, omnibus approbantibus, & Deum collaudantibus, qui in sanctis suis semper est mirabilis, & in Catalogo Sanctorum Confessorum scriptus*.

Per oculatos testes probata miracula meritò requisivit Urbanus secundus. Hinc duos Cardinales, qui in canonizandi Sancti Imperatoris Henrici miracula inquirerent ab ejusmodi testibus, Eugenius tertius legavit in Germaniam. Agitur enim hic de declarando occultissimo in defunctum hominem divino judicio: quod sine divina, quæ passim per miracula fit, attestatione non posse fieri, est manifestum. Miracula sunt Divinæ Majestatis ad nos loquela. Calixto tamen secundo, talia ad Sanctum Conrardum Constantiensem Episcopum canonizandum requirenti, rectè respondit ejusdem Ecclesiæ Episcopus Ulricus: *Operam dedi ex Patrum schedulis hujus viri dignissimam Deo conversationem potius quam miracula, quæ nonnumquam reprobis cum Sanctis communia sunt, continentibus sequens opusculum colligere, vestræque Sublimitati examinandum dirigere*. Sancta enim usque ad finem vita est inter omnia miracula supremum. Et hinc quibusdam ad Sancti Rudolphi Eugubini Episcopi sanctitatem credendam quærentibus miraculorum testimonia respondit in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: *Qui miraculum quæris, nonne tibi videtur* Ep. 19.
esse mirabile, hominem adhuc fragili carne circumdatum Angelitus vivere, adeò ut inter quamplurima hominum millia vix unum ejus similem valeas reperire? Adeò ad sanctitatem affirmat non requiri miracula, ut etiam ipsi Sanctorum omnium supremi, Virgo Deipara ac Baptista præcursor, nullum in sua vita patrarint. Quis nesciat sanctorum Apostolorum miracula, inter quæ & fuerunt mortui suscitati? Puellis tamen perpetuam Virginitatem, & adolescentibus per ipsos persuasam continentiam fuisse miraculum longè amplius affirmat Sanctus Athanasius in Epistola ad Dracontium. Qua virtute Christiani Baptismatis balneum perditissimos etiam ganeones ac lenones subitò transferret in eximia probitatis exempla, olim Gentiles non poterant capere. Eos enim videbant non dementari. Nescio quam ferocissimam mulierem Sanctus Malachias Dunensis Episcopus fecit mansuetissimam: Fuisse suscitato mortuo miraculum majus asserit in ejus vita Sanctus Bernardus. Longè adhuc majus miraculum est hæc non in alio, sed in semetipso operari, & ad vitæ usque finem custodire. Quare de Malcolino, adolescente adhuc Scotorum Rege, per formosissimas à propria etiam Matre immissas puellas tentato frequenter, ac semper invicto, rectè scribit Guilielmus Neubrigensis: *Di-* Lib. 1.
cant quod voluerint veneratores signorum, & ex Cap. 25.
miris merita metientes, & ex sola signorum claritate Sanctitatis titulum tribuentes; planè ego illud in Rege juvenculo sic impugnatæ, sed inexpugnatæ integritatis miraculum censeo præferendum non solùm illuminationi cæcorum, sed etiam suscitationi mortuorum. Hocce Sancti Fulgentii Ruspensis Episcopi dictum, *Mirabilia non conferunt homini ju-* Cap. 26.
stitiam, sed hominum notitiam, meritò laudatur à Ferrando Carthaginensi Diacono. Est enim verissimum. Hinc ubi de eminenti & eximia defuncti justitia constiterit Ecclesiæ, etiam sine miraculorum testimonio procedere possit, & quandoque processit ad canonizationem. Præsertim Martyrum. His enim à Christo Domino facta est singularis promissio, ideoque professam in carcere fidem, & constantem pro ipsa mortem esse consummatam ipsorum gloriam seu justitiam scripsit Sanctus Cyprianus, & aliud nihil

nihil ad ipsorum requisivit canonizationem. Hinc item de Mensurio Carthaginensi Archiepiscopo scribit in Collationis Carthaginensis Breviculo Sanctus Augustinus: *In litteris*, utique Mensurii ad Secundum Tigisitanum Episcopum, *lectum est eos, qui se offerrent persecutionibus non comprehensi, & ultrò dicerent se habere scripturas quas non traderent, à quibus hoc nemo quæsierat, displicuisse Mensurio, & ab eis honorandis eum prohibuisse Christianos. Quidam etiam in eadem Epistola facinorosi arguebantur, & fisci debitores, qui occasione persecutionis vel carere vellent onerosa multis debitis vita, vel purgare se putarent & quasi abluere facinora sua, vel certè acquirere pecuniam, & in custodia deliciis perfrui de obsequio Christianorum.* Veros à falsis, & certos ab incertis Martyribus discernebat Mensurius, & solos hos, quos juxta Evangelicam legem fuisse comprehensos, confessos, ac defunctos comperiebat, sine miraculis canonizabat. Et hac sola discretione quoad Martyres est opus. (Lib. 3. cap. 13.)

Porrò non quævis, licet miraculis illustrata, justitia ad canonizationem sufficit: esse debet eminens, & ab omni etiam famæ nœvo immaculata. Etenim Constantinum Magnum, quem ob summa in Rempublicam ac Ecclesiam merita Romanus Senatus receptum in cœlos variis post mortem picturis est protestatus, quem item in solemnes Sanctorum tabulas accepit omnis Orientalis Ecclesia: Hunc, inquam, Constantinum in laudatas tabulas numquam admisit Latina Ecclesia, quod is sub vitæ finem vafris Eusebianæ criminationis artibus circumductus, licet nullo pacto Orthodoxam fidem, ejus tamen defensorem Sanctum Athanasium malè tractasset. Aurelii Carthaginensis Archiepiscopi in Africanam Ecclesiam singularissima merita, vitamque verè Episcopalem quis ignoret? Ipsum tamen, quod adversum Romanas appellationes & Sardicenses Canones pertinaciter quasi pro suæ Diœcesios juribus litigasset, Sanctorum numero Apostolica Sedes numquam adscripsit. Adversum Romanæ Ecclesiæ exactiones, & Apostolicas Ecclesiasticorum beneficiorum reservationes durè olim recalcitravit Robertus Lincolniensis Episcopus: Etenim excommunicatus Innocentium quartum Pontificem appellavit ac evocavit ad Divinum Tribunal, evocatioque à quibusdam dicitur accepisse effectum. Quidquid sit, scribit Henricus Cnyghtonus: *Hac de causa, quamvis Robertus perspicuis effulgeret miraculis, non est permissus canonizari.* Quod ipsum latè exponit Matthæus Parisiensis, addens etiam Sevallum Eboracensem Archiepiscopum fuisse eadem de causa excommunicatum ab Alexandro quarto, appellasse item ad Divinum judicium, & tamquam Martyrem in ipso mortis lecto miraculis coruscasse. Hanc enim Ecclesiarum libertatem armata manu vindicandam, omnesque in tali bello occisos fore Martyres prædicarat memoratus Episcopus Robertus. Et hinc illos, quorum corpora apud nos fulgent miraculis, & animæ torquentur in purgatricibus flammis, posse canonizari, aut umquam fuisse canonizatos, non facilè crediderο. Quo usque purgantur (Lib. 2. cap. 16.)

eminentium etiam Sanctorum animæ, consueverunt etiam corpora à miraculorum gratia suspendi. Quod enim Sanctus Ragnebertus ante lapsos septem acceptæ, & ante mortem nondum completæ pœnitentiæ annos nullo miraculo inclaruerit, ejus apud Franciscum du Chesne vita testatur. Adversa exempla sunt omninò nulla aut rarissima. Quod enim de Sancto Severino Coloniensi Episcopo adducitur à Sancto Petro Damiani, est apocryphum, nullo antiquitatis authentico testimonio adjutum. Unici Paschasii, Romanæ Ecclesiæ Diaconi, tunicam apud nos purgasse Energumenos, & animam in pœnis fuisse purgatoriis scribit in Dialogorum libris Sanctus Gregorius Magnus. Verùm ille non erat canonizatus. In Laurentiano adversus Symmachum Pontificem Schismate fuerat pertinaciter mortuus, ideoque credebatur & damnatus. Verùm quia magnis eleemosynarum meritis fuerat illustris, *& quia non malitiæ, sed ignorantiæ errore peccaverat, purgari post mortem à peccato potuit.* (Lib. 4. cap. 40.) Aliud similium miraculorum non scio exemplum. Singularem Paschasio factam gratiam Divina Majestas miraculo demonstravit. De cunctorum igitur, quos umquam canonizavit Romana Ecclesia, cœlesti beatitudine non est ambigendum.

Sanctorum cultum ac invocationem omninò impugnaverunt è veteribus Hæreticis quidam, sed nullus canonizationem. Primus id attentavit nescio quis in Anglia Guilielmus, quem Thomas Waldensis appellat Magistrum Joannis Wicleffi. Asseruit is solùm sine generali Synodo Pontificem non posse canonizare. (Lib. 3. cap. 122.) Notat Eugenium tertium, & plures ejus Successores. Verùm apud Henricum Cnyghtonum exstat longè pejor Joannis Wicleffi Articulus: *Quòd festa Sanctorum, scilicet Stephani, Laurentii, Margaretæ, Catharinæ, & aliorum, non sunt colenda neque celebranda, eo quod nescitur, ut dicunt, utrum sint damnati, vel non. Nec credendum est, neque standum eorum canonizationi, & approbationi dictorum Sanctorum per Curiam Romanam in hac parte.* (Lib. 5. F. 2708.) Ait canonizationem fieri non posse nisi à solo Deo, ideoque solos in sacris litteris canonizatos esse nobis habendos pro Sanctis. Addit Papam hic non plus posse, quàm possit Presbyter Joannes Abyssinorum, aut Saracenorum Soldanus. Etenim & canonizandi vita possit usque ad mortem fuisse hypocritica, & miracula queunt esse illusio & præstigiæ, & ipsorum testes possint decipi vel mentiri, ideoque hæc omnia incerta sunt, & ipsum etiam Papam citra divinam revelationem non possint certificare. Ejusdem ex Trialogo verba adducit laudatus Thomas Waldensis, & copiosè refutat. (C. 122.) At miror, cur de Sancti etiam Stephani, quem sacræ Apostolicorum actuum litteræ palàm canonizant, finali justitia & sempiterna gloria Wicleffus dubitet. Circa Sanctam item, quam Anglia semper religiosissimè coluit, Catharinam imitari potuerat discipulum suum Joannem de Montagu, de quo omnes Sanctorum imagines dejiciente scribit Thomas Monachus Walsinghamensis: *Unum solummodò privilegium adepta est* (F. 328.)

imago Beatæ Catharinæ, quam in priſtinum locum deferri permiſit, quia plures illi afficiebantur.

An porrò ſeu per ſolum Pontificem, ejus Patriarchalem Synodum, aut etiam per totum Chriſtianitatis Concilium canonizans Eccleſia falli poſſit ac labi, diſputatur à Catholicis etiam Doctoribus, & aliqui conſtanter affirmant. Etenim Theodori Mopſueſteni Epiſcopi non ſolùm ſcripta, ſed etiam perſonam damnavit & anathematizavit quinta generalis Synodus, ipſamque erraſſe conſtanter & dudum cenſuit omnis Occidentalis Eccleſia. A quo ſenſu numquam exceſſerunt Hiſpani, ideoque ſexta apud nos Synodus & illis dumtaxat quinta. Idem ſemper tenuit Theodelinda Longobardorum Regina, & cum ipſa diſſimulavit Gregorius magnus, edicens quatuor prima generalia Concilia eſſe veneranda tanquam quatuor Evangelia, quintam autem Synodum, ac etiam poſteriores Chalcedonenſis Synodi actiones confitens non eſſe tantæ auctoritatis, quòd in illis actum ſit non de fide, ſed de perſonis. Etiam ſextam, ſeptimam, & octavam Synodos, quæ Honorium primum Pontificem anathematizarunt uti Monothelitam, erraſſe conſtanter tenet hodie, ſemperque tenuit Romana Eccleſia. *Canonizatio*, inquit Thomas Waldenſis, *eſt Canonicum, ſeu ſecundùm Canones prolatum judicium, quo hunc vel illum hominem Eccleſia fidelium populis prædicat eſſe colendum.* Eſt non de fide, ſed de perſona & ejus factis judicium, ideoque Eccleſia in ipſo poſſit errare. Canonizare eſt Sanctorum ſacris faſtis inſcribere: Errari hic autem poſſe docet nupera Romani Martyrologii purgatio, quæ plures Donatiſtarum ac aliorum Hæreticorum falſos Martyres meritò expunxit. Et Gregorii ſeptimi Pontificis exceſſus enumerans Cardinalis Benno ſcribit: *Hildebrandus ut Liberii Pontificis feſtum celebraretur inſtituit. Hoc Præcepto ejus Hæreſim firmavit, qui ex laudabilibus meritis damnabiles exitus habuit.* Omnium uſque ad Siricium antiquorum Pontificum feſta Romano Breviario inſeruit, adeoque ipſos canonizavit Gregorius: Benno affirmat ipſum erraſſe in Liberio, utpotè qui fuerit Arianus. Et revera illum ſuo Breviario jampridem Romana Eccleſia ſubtraxit. Quinimò in Sancti Euſebii Presbyteri feſto dudum legit & cantavit: *Beatus Euſebius Presbyter, cum præſente Conſtantio fide Catholicam conſtantiſſimè defenſaret, & Liberium Papam doleret Arianæ perfidiæ conſenſiſſe, ab irato Conſtantio Imperatore Ariano includitur in quodam cubiculo domus ſuæ, habente in longitudine pedes quatuor, &c.* A paucis annis expuncta eſt iſta lectio, ac etiamnum hodie manet in Martyrologio Adonis. Et in opere Eccleſiaſticorum rituum expoſitorio, quod Leoni decimo dedicavit, ſcribit de canonizandi forma Chriſtophorus Marcellus Archiepiſcopus Corcyrenſis: *Pontifex, antequam canonizationis judicium pronuntiet, conſuevit proteſtari. Quod invenimus ſervatum à multis Pontificibus. Sunt tamen aliqui clariſſimi viri, qui dicunt hoc introductum ex quadam cauſa quæ nunc ceſſat, quia Papa tunc quodammodo cogebatur ad canonizandum quendam contra ſuam opinionem, & propterea proteſtabatur. Nunc autem non videri congruam illam proteſtationem. Sed de hoc ſtatuat Summus Pontifex, & Sacer Senatus.* Hæc fuit proteſtationis formula: *Antequam ad pronuntiationem veniamus, proteſtamur publicè apud præſentes, quod per hunc actum canonizationis non intendimus aliquid facere quod ſit contra fidem, aut Catholicam Eccleſiam, ſive honorem Dei.* Quæ proteſtatio palàm ſupponit errandi poſſibilitatem.

Reſpondeo Honorium Pontificem à ſexto Concilio non uti Hæreticum, ſed dumtaxat uti illum, qui Hæreſi præbuerat negligentiæ fomenta, fuiſſe damnatum. Pluribus id oſtenſum eſt in Scholiis ad ſextam Synodum. Quidquid ſit, aliud eſt canonizationis, aliud anathematizationis judicium. Hoc fit ex ſolis defuncti Doctoris ſcriptis, de quibus in libro de utilitate credendi rectè dixit Sanctus Auguſtinus: *Quibus argumentis abſentis vel mortui hominis voluntatem ita colligam, ut de illa jurare poſſim?* Hinc etiam anathematizatio eſt ſpecies Eccleſiaſticæ cenſuræ, in qua generalem quoque Synodum confiteor poſſe falli. At verò canonizatio ex authenticis ac legitimè probatis, quæ nonniſi per divinam Omnipotentiam fieri poſſe credimus, miraculis fit, eſtque definitivum de totius Chriſtianitatis diſciplina judicium, in quo Eccleſiam, licet per ſolum Pontificem judicarit, hucuſque ſcimus non fuiſſe circumſcriptam, & protegente Deo ſperamus uſque ad ſæculi finem non circumſcribendam. Aliud item eſt Romanum Martyrologium, aliud falli canonizationem: Martyrologio etiam olim canonizati inſeruntur, qua in re falli poſſit & Pontifex, & errorem habere pro veritate. Eadem eſt ratio de inſertione in Romanum Breviarium. Certè Sancti Ambroſii, qui in tertio de Virginibus libro Liberium honorat titulo *Beatæ memoriæ*, judicium Gregorius ſeptimus eſt ſecutus. Ejuſdem Ambroſii, Sancti Athanaſii, Marcellini, & Fauſtini Romanorum Presbyterorum, Theodoreti, Hermiæ Zozomeni, aliorumque de Liberio ac ejus etiam poſterioribus actis fida teſtimonia evincunt fuiſſe virum eximiè Sanctum. Nullo modo Arianum, ſed ſcabioſa dumtaxat Euſebianorum communione fuiſſe pollutum poſſit lucidè oſtendi. Et hinc adducta de Sancto Euſebio Presbytero lectio fuit ex Romano Breviario quàm optimè expuncta. Ob dictam communionis maculam etiam Liberii feſtum expunctum fuit. Gregorii tamen ſeptimi, quidquid maledicus Benno blaterarit, judicium numquam damnatum aut exſufflatum.

Cap. 5.

Hac etiam in Synodo Dominicus Gradenſis, ſeu novæ Aquilejæ Patriarcha ſuas adverſus Forojulienſem Eccleſiam querelas expoſuit, obtinuitque totius Hiſtriæ ac Venetiæ Primatum. Italia à Conſtantino magno diviſa fuit in duas Diœceſes: Urbicariam, & Italicam. Prior decem Provincias, & caput habuit Romam; poſterior Provincias ſeptem, ac Metropolim Mediolanum. Alii tamen dignitatem hanc adſcribunt Aquilejæ, volentes fuiſſe ſecundam totius Italiæ civitatem. Ut ut ſit, Eccleſia nullum ibi habuit Hierarchicum Primatem, ſed Mediolanenſis,

ſis, ac Aquilejenſis, itemque Sardorum Metropoles fuerunt ſorores: Antiquis in Synodis nunc hujus, nunc illius Antiſtitem pro varia acceptæ conſecrationis ætate legimus priori loco ſediſſe. Jta fuit uſque ad trium Capitulorum è quinta Synodo natum Schiſma, pro cujus pertinaci tutela Mediolanenſis Eccleſia & Paulinus Aquilejenſis Archiepiſcopus conjurarunt, atque ita hic, quaſi per Chalcedonenſis Synodi prævaricationem periiſſet Romana Eccleſia, à Schiſmaticis vocari cœpit reſtantis in Italia Chriſtianitatis Patriarcha. Hinc ſchiſma illud, quòd Hiſtriæ Metropolita eſſet ejus caput, dictum fuiſſe Hiſtrium, frequentiſſimè habes in Epiſtolis Gregorii Magni. Ab ipſo Apoſtolo Petro erectam, ac Sancto, qui inde magnam Ægypti Alexandriam tranſiit, Marco Evangeliſtæ fuiſſe traditam Aquilejenſis Eccleſiæ Cathedram, ideoque eſſe ac ſemper fuiſſe Patriarchalem & Apoſtolicam, ac ejus Epiſcopum Romano Pontifici proximum aſſediſse in Romanis Conciliis, ſcripſit ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Dominicus Gradenſis, digniratem ſuam neque ſpuriam eſſe neque heſternam conatus perſuadere. Et prima pars eſt omninò vera. Verùm ad poſteriorem Petrus rectè reſpoſuit: *Cùm ab infantia ad ſenectutem uſque ſacris litteris initiatus ſim, earumque lectioni ſedulus incubuerim, numquam ab illis didici ad hæc uſque tempora, Aquilejenſem aut Venetum Antiſtitem Patriarcham nuncupari. Quinque enim in univerſo terrarum orbe à divina gratia ordinati ſunt Patriarchæ: Romanus, Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus.* Et de Lugdunenſi Innocentii quarti Concilio habent Acta Synodalia; *Ex Domini Papæ oppoſito tres Patriarchæ ordinati fuerunt, videlicet Conſtantinopolitanus, Antiochenus, Aquilejenſis, de quo tertio ſcandalum eſt exortum, ex quo ut alii Patriarchæ dicebant, ſedere non debebat juxta cos, cum non eſſet de quatuor Patriarchis, & deſtructa eſt ejus Sedes, & tandem, ut vitaretur ſcandalum, de voluntate Domini Papæ, ut creditur, refecta eſt.* Etenim Sergius (*a*) primus, dum Hiſtrii Schiſmatis Epiſcopos reduxit ad Eccleſiæ unitatem, vacuum Patriarchæ nomen Aquilejenſi ob diſpenſatorium pacis amorem dereliquerat. Quin & ab ipſis, qui ejus ſedem Lugduni dejecerunt, Græcis Ternobi Epiſcopum, primæ Juſtinianæ Archiepiſcopo & Parriarchæ Conſtantinopolitano ſubjectum, quòd inter Theodorum Laſcarim Juniorem Auguſtum & ſuam Conſanguineam Helenam, Joannis Aſani Bulgarorum Regis filiam, nuptias atque ita firmam Imperii pacem conciliaſſet, & Imperatorio & Synodico Decreto fuiſse Patriarchæ nomine & honore donatum ſcribunt Nicephorus Gregoras, Georgius Acropolita, & Ephremius Conſtantinopolitanus. Hanc regulam etiam in Aquilejenſi tolerandam cenſuit Innocentius quartus.

(*a*) Honorius Papa ex Inſcrip. Gruteri. *Adnot. Noriſiana.*

Paulino Aquilejenſi Epiſcopo ſucceſſerunt Elias ac Severus, de quo in Eutropii appendice Paulus Diaconus: *His diebus defuncto Severo Patriarcha, ordinatur in ejus locum Joannes Abbas Patriarcha in Aquileja vetere, cum conſenſu Agilulfi Regis & Giſulfi Ducis Forojulienſis. In Grados quoque ordinatus eſt à Romanis Candidianus Antiſtes. Candidiano verò defuncto, apud Grados ordinatur Patriarcha Epiphanius, qui fuerat Primicerius Notariorum, ab Epiſcopis qui erant ſub Romanis. Et ex illo tempore cœperunt eſſe duo Patriarchæ.* Severum ad ejerandum Schiſma induxerat, relapſumque denuò reparare multis viis tentaverat Gregorius Magnus: Fruſtra quidem, laudatam tamen ejerationem conſtanter ſervabant aliqui Comprovinciales Epiſcopi, atque ita in Orthodoxos ſeu Romanos, ac in Schiſmaticos Capitulorum defenſores Provincia manſit diviſa. Hinc ipſam in duas poſt Severi mortem ſecuit, novumque Metropolitam Gradenſi in civitate poſuit Gregorius, laudatus à Joanne Diacono: *Severus, quia ad unitatem Sanctæ univerſalis Eccleſiæ redire non meruit, ad ſcindendam quoque ſuæ ipſius Diœceſios unitatem Romanum Pontificem ſua vecordia ſuſcitavit. Adeò ut ab ipſo illius obitus tempore Aquilejenſis Diœceſis in duos Metropolitanos, Catholicorum videlicet & Schiſmaticorum, diviſa ſit, neque poſtmodum, licet omnes generaliter ad unitatem de Schiſmate repedaverint, ad priſtinæ conjunctionis unionem uſque hactenus reformari.* Rem inſigniter elucidat in libris de Italiæ Regno Carolus Sigonius: *Mortuus eſt Severus Patriarcha Aquilejenſis. Poſt Longobardorum in Italiam adventum Aquilejenſis Antiſtes, relicta Aquileja, Gradum tenuerat, atque unus ipſe omnibus Epiſcopis Venetiæ Hiſtriæque præfuerat. Ab hoc tempore duo Patriarchæ fuerunt: Unus qui Aquilejam, alter qui Gradum inſedit. Huic inſtituto cauſam attulere Longobardi. Giſulfus enim Dux Foro-Julienſis, Chriſtiana Religione ſuſcepta, vetus ditioni ſuæ dignitatis hujus faſtigium quærens, ſacros honores novo exemplo diſtribuere auſus, Joannem Abbatem per Clerum Aquilejenſis Eccleſiæ deſignandum Patriarcham curavit. Contra verò Gradenſis Clerus Candidianum elegit. Diſſidio pernicioſi in futurum exempli oborto, res Romam delata eſt: Pontifex Joanne rejecto, Candidianum probavit, eumque Pallio exornavit. Neque eo ſecius Giſulfus ſuum Patriarcham retinuit.* Hinc ipſarum Eccleſiarum conſecuta eſt diviſio. Aquilejenſi paruerunt omnes Epiſcopi, qui erant in continenti Venetia ſub Longobardis: qui Æſtuaria & Hiſtriam ſub Romano Imperio incolebant, reſpexerunt ad Gradenſem. Sanè quod Agilulfus Longobardorum Rex etiam Mediolanenſibus Epiſcopum nominare atque intrudere tentaverit, lucet ex Sancti Gregorii litteris ad iſtius Eccleſiæ Clerum. Porrò Joannes Giſulfi Electus, quod Gradi ſedere non poſset, ad Julii forum Longobardorum iſtic Metropolim, ſeſe cum ſede ſua tranſtulit, dici cœpit Foro-Julienſis Patriarcha, & antiquum Schiſma fovere adverſus Eccleſiam Romanam. Sub prima adhuc Gentilium ac penitùs barbarorum Longobardorum irruptione Paulinus Epiſcopus Aquileja ad Gradi Inſulam aufugerat cum omni Eccleſiæ Theſauro, ejuſque Succeſſor Elias à Pelagio II. Pontifice Epiſcopalem Cathedram, ſecuritatis gratia, illic firmari impetravit. Exinde Gradum dici cœpit nova Aquileia. Et ita dicitur hac etiam in Synodo à Sancto Papa Leone. Hæc omnia mutare, & Cathedram in antiquam Aqui-

Lib. 18. | L. 4. c. 38. | L. 2. c. 65. | Lib. 8. Epiſt. 65.

Aquilejam reducere tentavit Gisulfus, ita sperans etiam Catholicos cum suis civitatibus & populis Episcopos sibi conciliandos. Verùm in sua astutia captus est. Eùm aversati Gradenses redierunt ad Sancti Petri Asylum & Romanam Ecclesiam, sibique Catholicum Episcopum elegerunt. Ex Joannis Diaconi verbis lucet à Sergio primo Pontifice, qui omnes reduxit ad Matrem Catholicam, etiam Diœcesanæ unitatis reparationem, sed irrito conatu, fuisse tentatam. Nam uterque se non solùm ut Patriarcham gessit, sed & insigniter digladiari cœperunt, quis ipsorum videretur esse major? Primum bellum à Sereno Foro-Juliensi & Donato Gradensi Patriarchis motum fuit coram Gregorio secundo, qui post audita partium fundamenta pallium misit Sereno, & rigidè mandavit ne Gradensem sibi subjugare, aut ejus fines tentaret invadere, sed contentus esset Ecclesiis hucusque habitis in Longobardorum gente, seu Fori-juliani Ducatu. Quam sententiam etiam Gregorius tertius confirmavit. Sedes quippe Apostolica, quòd ipsa Episcopalem Cathedram Aquileja transtulisset Gradum, quod item Gradensis Ecclesia dudum ante Foro-Juliensem rediisset ad unitatem, isti potius, quàm huic semper studuit & favit. Eam duxit esse Matricem. Verùm Foro-Juliensis adeò non deposuit animos, ut Poppo Patriarcha, de Sancti Henrici Imperatoris gratia; & Ursi Gradensis Patriarchæ, ejusque Fratris Dominici Flabanitii Ducis Veneti, à suis seditiosè pulsorum, humilitate fretus, Gradensem civitatem invaserit armata manu, ejusque Ecclesiam sibi subiici impetrarit à Joanne vigesimo, ejusque Successore ac nepote Benedicto nono, improbis Apostolicæ Sedis invasoribus. *Poppo*, inquit Carolus Sigonius, *Gradi urbem cum Templis incendit, aras dejecit, Moniales violavit, sacros Thesauros asportavit, Reliquiis Sanctorum exceptis, quas invenire non potuit*. Et tandem sine Sacramentorum viatico est infeliciter exstinctus. Quibus auditis privilegium suum revocavit Benedictus Pontifex, & miseram civitatem reparavit Venetorum Dux Dominicus Contarenus, reddiditque Urso Patriarchæ. Quibus adversum similes Foro-Juliensium Episcoporum violentias, quod tanquam Pseudo-Papa judicatus nuper & ab Henrico tertio Imperatore ejectus fuisset Benedictus, non contentus successor Dominicus Belianus, accessit præsentem Synodum, obtinuitque hoc Decretum: *Relectis privilegiis à Sancta Romana & Apostolica sede Gradensi Ecclesiæ concessis, judicio totius sanctæ Synodi hoc definitum fuit, ut nova Aquileja totius Venetiæ & Histriæ Caput & Metropolis perpetuum haberetur, secundum quod evidentissima Prædecessorum nostrorum adstruebant privilegia; Foro-Juliensis vero Antistes tantummodò finibus Longobardorum esset contentus, juxta privilegium Gregorii secundi, & retractationem tertii. Et hoc quidem extra patientiam Canonum ei pro magno concessimus, quia quater jam vocatus à nobis nec venit nec excusavit, cum Gradensis, id est, novæ Aquilejæ Patriarcha quinquies nostræ Synodo, etiam non vocatus, interfuerit*. Contumax ille Foro-Juliensis Patriarcha fuit Popponis proximus successor Eberardus. Quinque autem, quibus Dominicus Gradensis adfuit, Synodi fuerunt. Papiensis, Vercellensis, ac tres Romanæ, adeoque labitur Carolus Sigonius hoc præsens judicium in primam istius sæculi quadragesimo nono anno celebratam Leonis Romanam Synodum transferens, & Cardinalis Cæsar Baronius rectè affirmat ab hac tertia emanasse. Prima cœpit, tertia complevit. Postmodo fuisse ab Alexandro secundo confirmatum idem judicium scriptores Veneri asseverant. Eundem Dominicum suum ad Michaelem Imperatorem Constantinopolitanum & Græcorum Ecclesias Legatum, quandoque Gradensem, quandoque Veneticum Patriarcham appellat in suis litteris Gregorius septimus. Et Paschalis secundi, per Stephanum Baluzium in additionibus ad Petri de Marca libros publicata Lateranensis Synodus laudat *Joannem Patriarcham Veneticum*. Quòd nempe Venetæ Provinciæ esset Metropolita. Innocentius tertius passim vocat Patriarcham Gradensem: Nempe Patriarchalis Sedes Gradi mansit usque ad Nicolaum quintum, qui ipsam transtulit in Venetorum civitatem, atque ita jam nullus est Gradensis, nullus Foro-Julensis Patriarcha, sed Venetus, & Aquilejensis.

Lib. 2. Epist. 93.

Lib. 4. Epist. 117.

EXPONUNTUR QUÆDAM ALIA

SANCTI LEONIS NONI

DECRETA.

DECRETUM I.

Duo insuper notabilia Decreta Sancto nostro Leoni adscribit antiqua Historica compilatio: *Leo Papa constituit, ut nullus Monachus, nisi legitima ætate & spontanea voluntate fiat*. Monasticam Apostasiam esse gravissimum crimen, clamant ipsa natura, & omnes sacræ litteræ. Nihilominus illa semper habuit Patronos. Et in primis varios Hæreticos. Etenim de duplicis divinitatis fabulonibus Gno-

Gnosticis scribit in Panario Sanctus Epiphanius: Hær. 26. cap. 13. *Gnostici eos omnes derident, qui Monasticum vitæ genus amplexi sunt, aut castitatem & virginitatem profitentur, quod frustra id sibi molestiæ ac laboris imponant.* In plures factiones fuit lacerata sordidissima Hæresis, pergitque Epiphanius de Valentinianis: *Dici non potest quàm impia ac detestanda flagitia committant, quæ dum faciunt, nos qui præ Dei timore ne cogitatione vel sermone quidem scelus ullum admittere studemus, tanquam Idiotas atque imperitos derident, se verò mirificè prædicant, ac perfectos homines electamque stirpem nominant.* Hæ. 31. cap. 21. Quod nempe in omni libidinum luto liberè volutari à sua flagitiosissima Secta permitterentur. Addit Hær. 42. cap. 3. tamen de Marcione: *Cæterùm virginitas à Marcione prædicatur.* Quòd nempe impietas sibi ipsi etiam in hoc articulo non cohæreret. Et de Valente Augusto scribit in suo ad Eusebii Chronicon supplemento Sanctus Hieronymus: *Valens legem dedit, ut Monachi militarent.* Adversum Arianos decertans Magnus Athanasius, in A. 376. subsidium adscitos Monachos cœperat non sine fructu in Episcopos evehere: Hinc capitale totius factionis in ipsos odium prodiit, atque ita impius Valens cogere tandem cœpit ad armatam militiam & Apostasiam. Didicerat ab Imperatore Juliano, quem eadem in Monachos violentia Cap. 52. fuisse usum scribit in Lausiaca Historia Palladius Episcopus Helenopolitanus. Etiam ab Hæresiarchis Joviniano ac Vigilantio fuisse improbatam vitam Monasticam, ejusque professores suasos ac invitatos ad Apostasiam, testantur Sanctus Hieronymus ac Sanctus Augustinus. Hic id ipsum testatur de Donatistis. Et de vigilantibus in Catholicorum perversionem Nestorianis scribit Leontius Byzantinus: *Nestoriani postquam captum tenent, & in quibus volunt obedientem habent, si Monachus sit, hortantur ad legendos libros Gentilium, si tamen idoneus ad eos legendos videatur. Et postquam simplicitatem ordinis Monastici multùm irriserunt, quod nihili sit jejunium, vel vigilia, vel secessus, siquidem virtuti Practicæ, id est, in actione positæ obtrectant, & neque nomen ejus pati possunt æquo animo, ad mutandum habitum hortantur, quod sit ad studium virtutis politicæ, id est, quæ in civitate versetur, impedimentum. Promittunt se eum in Clericorum Ordinem coaptaturos, aut alio modo auxiliaturos, modo fiat particeps impietatis eorum.* Lib. 3. cap. 4. Qui tamen error videtur toti factioni non fuisse communis. Etenim sparsi per Orientem Nestoriani etiam hodie habent plurimos Monachos, & non nisi ex ipsis creant sibi Episcopos. Et ipse Nestorius ex Sancti Euprepii apud Antiochiam Monasterio factus fuit Constantinopolitanus Episcopus, nec legitur quidquam adversus Monasticam professionem deliraſſe. Etiam quæ Acephali & alii Eutychianistæ in Syriæ Monasteria & Monachos patrasse monstrantur in Synodo Constantinopolitana sub Patriarcha Menna, egerunt in solos Orthodoxos: non ex professionis, sed ex odio constantiæ ipsorum in Evangelica veritate. Nam & istorum plures erant Monachi, & illorum Antesignanus Eutyches fuerat apud Regiam civitatem Archimandrita. Pessimi Monachorum hostes fuerunt Iconoclastæ: præsertim Imperatores Constantinus Caballinus, Leo Armenius, Michael Balbus, & super omnes ejus filius Theophilus. Quomodo cunctos ad Apostasiam & publicas nuptias coegerint, & ipsorum Monasteria variè profanaverint, dictum est ad septimam Synodum, & pluribus suo tempore dicendum. Et ex istis fontibus Joannes Wicleffus hausit hosce insanos, & per Constantiensem Synodum optimo jure damnatos articulos: *Peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt viri diabolici. Ingredientes Religionem aut aliquem Ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad servandum Divina præcepta, & per consequens ad perveniendum in Regnum Cœlorum, nisi apostataverint ab iisdem. Augustinus, Benedictus, Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc, quod habuerunt possessiones & instituerunt & intrarunt Religiones. Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt à Diabolo.* Et ab his Magistris sua in Monachos odia didicerunt etiam Martinus Lutherus & Joannes Calvinus. Odiorum causas suo loco exponam.

Sacrilega Monachorum Apostasia semper habuit suos etiam in Catholica Ecclesia defensores. Etenim in hoc Apostoli loco: *Si quis turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, & ita oportet fieri, quod vult faciat, non peccat si nubat.* Hoc, inquam, in loco memoratas ab Apostolo Virgines quidam censuerunt ex dudum servata continentiæ professione fuisse superadultas, & ipsis ad evitanda gentilium opprobria permitti nuptias. Et quin plures seduxerit ista scabiosa prædicatio, non est dubitandum. Et hinc in Canonicis scripturis solam litteram non posse attendi respondet in Apostolicorum Hæresi Sanctus Epiphanius, & prosequitur: *Sed & traditione quoque opus est. Neque enim ex scripturis peti possunt omnia. Idcirco alia scripto, traditione Sancti Apostoli alia reliquerunt. Jam verò illud ab Apostolis Sancta Dei Ecclesia traditum accepit, post decretam* Hær. 61. *Virginitatem ad nuptias se conferre, scelere implicatum videri.* cap. 567. Nec solo verbo, sed & scripto traditum ostendit ex prima ad Timotheum Epistola: *Adolescentiores viduas devita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Per fidem hic intelligi vidualis castitatis professionem adfirmat Epiphanius, ac pergit: *Quod si vel ea mulier, quæ mundum periclitata est, vidua facta, pro eo quòd Deo consecrata fuerit, si postea nupserit, judicium habet, quod primam fidem irritam fecit, quæ antequam mundum experiretur, semetipsam Deo dicaverit virgo, nonne multo magis lascivivit in Christo, majoremque fidem irritam fecerit, ac judicium ideo sustinebit, eo quòd suum illud secundum Deum Propositum relaxavit?* Et nescio quos Catholicos, qui lapsum cum sacra Virgine Monachum ad ineundas nuptias, atque ita purgandum crimen hortabantur, acribus ad Episcopum Januarium litteris notat & expugnat laudatus in Massiliensis Gennadii Catalogo Bacharius. Et pro Apostatantibus à communi intra nuper à Sancto Augustino institutum Claustrum vita Clericis plures Afrorum Catholici apud suos Episcopos intercesserunt: *Quid mali fecit? Non potest tecum tolera-*

tolerare istam vitam. Extra Episcopatum vult manere, & de proprio vivere. Ideò non debet perdere Clericatum. Et quidam etiam Episcopi videntur omninò suffragati. Hinc enim istos Apostatas castigare dudum ausus non fuit Augustinus, permisit suæ ipsorum conscientiæ, & non nisi post multam deliberationem processit ad hocce Edictum: *Interpellet contra me mille Concilia, naviget contra me quo voluerit, sit certè ubi potuerit, adjuvabit me Deus, ut ubi ego Episcopus sum, illic Clericus esse non possit.* Omnes istiusmodi Apostatas sanxit irreparabiliter degradandos. Etiam Apostatas ejus Monachos quidam Episcopi non dumtaxat foverunt, sed etiam evexerunt in Clerum, ita ut omnem Africam passim perambularet hæc paræmia: *Malus Choraula est bonus Symphoniacus, ita malus Monachus est bonus Clericus.* Nec solus id fecit hic aut iste Episcopus, sed etiam Carthaginensis Aurelius, Primas totius Africanæ Diœcesios. Hinc acres ad hunc litteras Augustinus scripsit, & à plena suæ gentis Synodo impetravit Canonem, quem laudat in litteris ad Quintianum Presbyterum: *Recenti Concilio statutum est, ut de aliquo Monasterio qui recesserint vel projecti fuerint, non fiant alibi Clerici, aut Præpositi Monasteriorum.* Est tertius decimus quintæ Carthaginensis Synodi Canon: *Si quis de alterius Monasterio repertum vel ad clericatum promovere voluerit, vel in suo Monasterio Majorem Monasterii constituere, Episcopus qui hoc fecerit, à cæterorum communione sejunctus suæ tantùm plebis communione contentus sit: Et ille neque clericus, neque Præpositus perseveret.* Et quod Canon malum non plenè sanaverit, lucet ex litteris Magni Gregorii ad Dominicum Carthaginensem Archiepiscopum: *Queritur Cumquodeus Abbas, quia si quando Monachos, quibus præesse dignoscitur, sub regulari voluerit disciplina restringere, Monasterium temerè deserant, & licitè quocumque voluerint vagantes existant.* Damnat ac auferri mandat pessimum abusum, atque prosequitur: *Quia verò à quibusdam Episcopis excedentes Monachos perhibet defensari, Fraternitas vestra in hoc studeat esse sollicita, & eos à tali defensione, sua omnibus modis interminatione compescat.* Etiam in Ægypto grassatum abusum demonstrat Canonica Sancti Cyrilli Alexandrini Patriarchæ ad Lybiæ ac Pentapolis Antistites Epistola: *Aliqui ex Monasteriis ut immodesti & insolentes ejecti ordinationes subeunt, & facti clerici in ipsa Monasteria ingrediuntur, ex quibus ejecti sunt, & volunt oblationem facere, seu sacra celebrare, & ea omnia agere quæ mos est Clericis, ut etiam aliqui eorum, qui ipsos norunt, synaxes devitent, & communicare in animum non inducant illis ministrantibus.* Per ejectos omninò intelligit etiam Apostatas. Nam ambos in laudata ad Quintianum Epistola æquiparat etiam Sanctus Augustinus. Ad graves Abbatum querimonias scripsit ista Cyrillus: Sanxit nullum deinceps ejectum aut Apostatam clero admovendum. Et hæc sunt prima exordia istius irregularitatis, qua adstringi Monachos Apostatas notant secundæ Arelatensis Synodi Canon vigesimus quintus, ac in litteris ad Archiepiscopum Lugdunensem, nec non in litteris ad Lingonensem Episcopum Innocentius tertius. Quod

Ep. 235.

Lib. 6. Ep. 23.

notent Monasteriorum Præfecti, qui reductos Apostatas post peractam pœnitentiam permittunt statim ministrare in accepto ordine, aut etiam ad altiorem promoveri. In scripta item ad Joannem Prætorio Præfectum lege habet Imperator Justinianus: *Quoniam & quandam constitutionem invenimus de Monachis differentem, & volentem ipsos non relinquere propria Monasteria, neque turbare civitates, quam & ad quoddam sancitam tempus quidam suspicantur, oportere existimavimus, occasionem indè accipientes, perfectiorem & in omne tempus etiam hoc reformare, ita ut nemini deinceps Reverendissimorum Monachorum licentia sit tale quid agere, & relinquere quidem Monachicum habitum, circumcingere autem qualemcumque militiam, aut cingulum aut dignitatem, aut eorum qui in judiciis versantur sequi vitam, & Dei servitio humanas occupationes præferre aut cognoscere.* Quartum, qui omnem Apostatandi licentiam Monachis circumscripsit, Chalcedonensem Canonem quidam garriebant fuisse dumtaxat ex rationibus temporalem, ideoque jam pridem extinctum. Apostatandi fræna laxabant. Credebant excessum istum nec naturæ, nec Evangelii repugnare legibus, sed solis humanis. Eos damnat Justinianus, sanciens Canonem esse omninò Divinum ac perpetuum, & quosvis omni tempore Apostatas ad sua Monasteria revocandos & compellendos. Apostatarum defensores notat ac damnat etiam sexta Toletana Synodus, & adjungit decima tertia: *Placuit ut nullus alienum Presbyterum, Abbatem, Ministrum, Subdiaconum, Clericum, seu etiam Monachum fugientem, vagumque suscipiat, non fugæ latibulum præbeat, non fugam suadeat, non apud se habito vel retento humanitatem impendat, nec occasiones, quibus quasi se nesciente alibi lateat, turpi oppositione confingat. Nam horum omnium casibus non solum turpatur honestas, sed frequenti dolorum acerbitate confunditur fraternitas.* Agit præsertim in Episcopos, qui ad instaurandum deficientis sibi Cleri numerum videntur devia Apostatis consilia & auxilia ministrasse.

Lib. 1. cod. tit. 3. c. 53.

Cap. 6.

Cap. 11.

Sub Sancti Leonis noni Pontificatu nescio quis in Italia Episcopus Maurus docuit errorem, quem in scripto ad Gislenum Auximanum Episcopum opusculo exponit Sanctus Petrus Damiani: *Cogor adversum te, venerabilis Episcope Maure, scribere. Nempe ante hoc fermè biennium, dum in angusto cellulæ meæ angulo latitarem, sinistrum quid & mærore plenum ad me fama discurrente perlatum est. Videlicet quod nonnulli perditi homines post Sathanam conversi, Monachicum habitum sacrilegia temeritate desererent, & per execrabilem Apostasiam ad sæcularem militiam denuò repedarent. Qui nimirum in tam profundi criminis barathrum lapsi, tuis ad audendum exhortationibus incitari, tua ad persistendum dicebantur auctoritate fulciri. Ferebaris enim dicere, quia nisi quis regulariter protractus, per longa temporum spatia, sicut Monastica præcipit Regula, sit probatus, si aliter aut propter ægritudinem, aut quolibet alio modo ad Monachicum pervenerit Ordinem, liberam redeundi ad sæculum habeat facultatem. Super cujus rei Capitulo tunc temporis brevem tibi Epistolam* missi-

Cap. 16.

misisse me memini. Ut ab hac pestifera doctrina cessares, debita humilitate suggessi. Nuper autem apud Auximum constitutus, à pluribus didici, quia in tua adhuc nihilominus intentione obstinatissimè perseveras, & contra divinæ legis auctoritatem, contra Ecclesiasticæ consuetudinis normam, eadem dogmatizare non cessas. Eodem de errore suspectus fuerat Guido Numanus Episcopus, verum de illo pergit laudatus Petrus Damiani: *Dominum Guidonem Numanum Episcopum in Romano Concilio reperi, & quia ille incitamenta præbere huic vitio dicebatur, fateor peccatum meum, durè in illum succensere præsumpsi. Ille nimirum vir dignæ humilitatis & patientiæ, & non solum sacris eloquiis, sed etiam liberalium artium studiis eruditus, insugillantem quidem me patienter tulit, objecti verò criminis culpam negando, detestando, Dei testimonium implorando, disertissimè propulsavit.* Plures tamen per Italiam Episcopi videntur errori favisse. Et Maurus Episcopus non fuit ejus Auctor. Auctor erat occultus, latens uti aspis in foramine.

Quod Monastica professio sit quasi secundum baptisma, ideoque omnes non solum culpas, sed & his in futura vita debitas pœnas remittat, seu pro ipsis satisfaciat, est certa ac perpetua Ecclesiæ doctrina. Etenim de Sancto Antonio scribit in ejus vita Magnus Athanasius: *Cibum capturus Antonius, cum surrexisset quondam ad preces horam circiter nonam, mente se raptum sensit. Quodque suspiciendum, stans vidit seipsum tanquam extra sese, atque à quibusdam velut in aerem deduci, ibidemque tetros nonnullos & terribiles consistere, transitum ejus ut impedirent, reluctantibus verò ejusdem ducibus, expostulare illi, quasi obnoxius ipsis esset. Cumque rationes à nativitatis exordio deposcerent conferrentque, iidem Antonii duces prohibuere, ac dixere culpam à natali die omnem delevisse Dominum, licere autem illis à Monachatus tempore, & à quo se Deo consecrasset, primordium exigendi capere.* Non Athanasius, sed Sancti Angeli Dœmonibus respondent Antonii rationes à suscepti Monachatus exordio inchoandas: quod nempe omnes priores lapsus ista professio plenissimè diluisset. Et in novella ad Epiphanium Constantinopolitanum Patriarcham lege scribit Justinianus Imperator: *Conversationis Monachalis vita sic est honesta, sic commendare novit Deo ad hoc venientem* Leg. 5. cap. 1. *hominem, ut omnem quidem humanam ejus maculam detergat, purum autem declaret, ac rationabili naturæ decentem, & plurima secundùm mentem operantem, & humanis cogitationibus celsiorem.* Scribit ex communi Orientalis Ecclesiæ sententia: Novellas enim de sacris rebus leges fuisse illi ab assidentibus doctissimis Episcopis dictatas, testatur Procopius Cæsareensis. Monasticæ professioni ad omnia remittenda peccata inesse baptismatis virtutem constanter docet etiam Theodorus Balsamon in Commentario duodecimi Neocæsareensis, & in Commentario Canonis quadragesimi octavi Carthaginensis.

Ejusdem sententiæ semper fuit Latina Ecclesia. Etenim ad nobilem viduam Paulam super Blesillæ filiæ obitu hanc consolationem scripsit Sanctus Hieronymus: *Nunc verò cum propitio Christo ante quatuor ferè menses secundo se quodam-* Ep. 28.

modo Propositi Baptismo laverit, & ita deinceps vixerit, ut calcato mundo semper Monasterium cogitaverit, non vereris ne tibi Salvator dicat, Irasceris Paula, quia filia tua facta est filia mea? Et antiqua apud Hibernos creandi Monachi forma habet: *In Monachorum Ordinationibus Abbas debet Missam agere, & tres orationes complere super caput eorum. Et quatuor dies Monachus velat caput cuculla sua. Et septima die Abbas tollat velamen. Sicut in baptismo Presbyter septimo die velamen infantium abstollit, ita & Abbas debet Monacho, cui secundum baptisma est juxta judicium Patrum, & omnia peccata dimittuntur, sicut in baptismo.* Et in laudato ad Gislerium Auximanum Episcopum libello Sanctus Petrus Damiani: *In dictis Patrum invenitur Monasticæ vitæ Propositum esse secundum baptisma.* Et in litteris ad Gaufredum Carnutensem Episcopum scribit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Carissime Pater & Domine, per* Lib. 2. Ep. 30. *primæ regenerationis, & per Monasticæ Religionis Sacramentum, veterem exuisse hominem, & novum induisse me profiteor.* In scripta ad Pontium Cluniacensem Abbatem Epistola Monasticam vestem titulat *secundæ regenerationis habitum*. *Secundæ* Lib. 4. Ep. 2. *regenerationis stolam* in litteris ad Hamelium Abbatem Sancti Albini. Epist. 12. Et in litteris ad Odonem majoris Monasterii Abbatem: *In regeneratione* Epist. 21. *prima Diabolo, in secunda Diabolo simul & sæculo renuntiamus.* Monasticam professionem vult Christianæ in baptismo professionis esse complementum. Et hinc primis Ecclesiæ sæculis fervidi Christianæ perfectionis dilectores utrumque baptisma suscipiebant simul: simul & Christianum profitebantur & Monachum. Et Edgari Anglorum Regis sacræ leges habent ad titulum de modo imponendæ pœnitentiæ: *Si quis multimodis peccatis seipsum valde labefactaverit, & hæc demum relinquere, & sollicitè corrigere voluerit, declinet ocyus ad Monasterium, ibidemque Deo semper & hominibus, prout docebitur, inserviat, vel à patria discedat longè, & pœniteat semper, donec vixerit, succurratque saltem hic in terra animæ suæ profundissima emendatione, quam invenire possit, ut docebitur.* Affirmat Monasticam professionem perpetuis profundissimæ pœnitentiæ laboribus æquivalere. Quod ipsum Hastulpho, qui propriam uxorem occiderat, scripsit & suasit per litteras, in Sancti Ivonis Decreto exstantes, Stephanus quintus. Quæ omnia tradunt etiam Sanctus Bernardus, aliique gravissimi Scriptores.

Græcorum Euchologion ad titulum, *Oratio super Pœnitentes*, habet & hanc formulam: *Filia Monialis, si ex tota anima divino & Angelico magno habitui Monasticæ vitæ, nuntio mundo remisso, te adjungis, & purè confessa propria tua peccata in teipsam insultando enuntias, præsentem indulgentiam suscipe. Etsi interieris quidem, viaticum salutis ex Christi gratia tibi aderit, sin autem convalueris, pœnitentiæ tibi pignus erit, ut non retro avertaris velut canis ad proprium vomitum, sed extendaris ad ea quæ ante te sunt, & in virtute à Deo accepta bonorum æternorum fruitionem tibi precatura proficias, precibus Deiparæ & omnium Sanctorum.* Ad quam commentatur Joannes Goar;

Legitur hæc oratio, qua mulier prioris vitæ pœnitens, exhomologesi facta, magno habitu suscepto, id est, emissa professione pœnalis vitæ stabilitatem in Monasterio vovet, ex quo non ex Patrum solùm doctrina, sed ex Pontificia liberalitate plenam delictorum indulgentiam consequitur. Eandem doctrinam insigniter illustrat Theodorus Balsamon. Etenim ad quadragesimum octavum, qui ex morbi impetu amentes Catechumenos, dummodò tamen petierint, mandat baptizari, Carthaginensem Canonem commentatur: *Cùm hæc ita se habeant, ne dixeris quod quoniam præsens Canon statuit illos baptizandos, qui bonam voluntatem ostenderint ante morbum vel in ipso morbo, illi quoque necessario tonsuram assequantur, qui tempore mortis & ante extremum spiritum, ut tonderentur voluntatem ostenderint. Hi enim extremum Angelici habitus viaticum indistinctè assequentur, si ejus quod fit sensum habeant. Orthodoxis enim, & qui futurum Dei judicium sperent, pœnitentia cohabitat, & quilibet proposito Christianus desiderat, ut per tonsuram ei sua peccata remittantur*. Et post quædam: *Dico audacter, quod qui propter inenarrabilem Dei misericordiam divino & Angelico habitu digni sunt habiti, ii ab omni peccato & omni macula, quæ ante tonsuram illis inusta est, liberantur, eo quod Divini Baptismi vires hæc habeat perfectio. De iis autem, quæ posteà committunt, rectè & apud Deum, & apud homines possint examinari: Sicut & qui post baptismum peccant. Pro iis autem qui non per divinum & Angelicum habitum perfecti sunt, sed parvo tantum habitu induti, Dei vel solam clementiam imploro*. Duodecimus Neocæsareensis Canon sanxit Clinicos esse irregulares, & adjunxit causam: *Fides enim ejus non ex instituto, sed ex necessitate*. Et ad hunc Theodorus Balsamon etiam commentatur: *Nota ex hoc præsenti Canone, quod sicut in baptismate, ita etiam in tonsura, qui in extremo spiritu tonsus est, in aliquo quidem ut Monachus reputabitur, in aliquo autem tanquam Monachus non admittetur. Eo quod tonsura secundus baptismus existimatur. Si enim supervixerit qui sic tonsus est, & tonsura dignam pœnitentiam & servitutem acceperit, non reputabitur tanquam qui sponte tonsus non est. Si autem cùm primum tonsus fuerit, commune mortis poculum hauserit, apud Deum quidem certè, ut ego existimo, ut qui in sanitate Monachus factus est, recipietur. Sancti enim quæ casu etiam, vel ex aliqua circumstantia dantur, tonsuras amplectuntur, & veluti voce divina incitati dicunt: Ubi te invenero, illic te judicabo. Apud homines autem non videbitur esse tonsus. Quare si ei aliquid relictum esset, sub hac conditione, Si tonsus esset, & cum in vita esset, tonsus non est, sed in extremo spiritu vitam Monasticam elegit, & sic mortuus est, non accipiet ejus hæres, quæ ei relicta sunt, tamquam impleta fuerit conditio, sed condemnabitur: Utpotè quod defunctus non tonsus fuisse visus sit, & ideò conditio nullas vires habuerit*.

Duo hic sunt notanda. Primò, quod Monastica vestis tituletur divinus atque Angelicus habitus. Secundò, quod distinguatur habitus magnus & parvus. Græci suos Monachos hodierno Latinorum more non distinguunt per varias Regulas, Ordines, aut vestes, sed omnes antiquo more sunt ejusdem vestis atque Ordinis: Eos distinguunt in Novitios, Professos, atque Perfectos. Novitii dumtaxat parvum, omnes Professi habent magnum habitum seu Angelicum. Unde ipsorum Euchologion habet hosce titulos: *Officium parvi habitus*, *Officium magni & Angelici habitus*. Angelicus habitus est etiam quoad titulum antiquissimus. Etenim de Abbate quodam scribit in Ecclesiastica Historia Ruffinus Presbyter: *Multorum erat Monasteriorum Pater, qui habitu ipso videbatur honoris Angelici*. Et de Or Abbate habet in Lausiaca Historia Palladius Episcopus Helenopolitanus: *In monte Nitriæ fuit vir admirabilis, Abbas Or nomine, habens Monasteria mille fratrum, habitu Angelico præditus*. Et in Sancti Sophronii Patriarchæ Hierosolymitani spirituali prato senex quidam Monachus juniorem, quod cauponam ingressus daret populo scandalum, increpat in hæc verba: *An nescis, Domine Frater, quod habitum Angelicum feras?* Tituli radicem discere possis ex laudato Palladii loco: *Licebat videre multitudinem eorum, qui cum Or erant, Monachorum in Ecclesia, tanquam Angelorum Choros Deum laudantium*. Monasticam professionem Patres frequenter titulant vitam Angelicam: quod nempe Monachi vivere debeant uti terrestres Angeli. Hinc & vestis ipsorum dicitur Angelicus habitus. Alii desumunt originem ex Sancti Pachomii vita: *Angelica visione Monachalem habitum cernere dignus fuit*. Vestis formam & modum didicit ab apparente ac demonstrante Angelo, ideoque illa meruit Angelica titulari. Utramque rationem probat in tractatu de pœnitentia Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis, addens atque ostendens rectè etiam pœnitentiæ, quæ tamen in Angelis non reperitur, habitum appellari.

Lib. 11, c. 11.

Cap. 9.

Cap. 194.

Quando magni & parvi habitus distinctio cœperit apud Græcos, non possum affirmare. Esse tamen antiquam lucet ex relato per Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium testamento Venerabilis Theodori, in Studiano apud Constantinopolim Monasterio Archimandritæ. Ejus in exordio adversus tunc adhuc grassantia Iconoclasticæ hæresios in Monasticam professionem odia Theodorus profitetur ipsam, præsertim si juxta Magni Basilii regulas formetur, esse Sanctam atque angelicam, & post varia quarundam reformationum capita adjungit: *Non dabis parvum habitum, quem vocant, postea veluti magnum. Unus est enim habitus, sicut & Baptisma. Quemadmodum in more fuit Sanctorum Patrum*. Apud primævos Monachos omnino fuit Novitiatus ac probationis tempus, & quidem extra Conventum in distinctis domibus, attamen in plena veste Monastica. Quis in distincta veste Novitiatum introduxerit, Novitiorum vestem jusserit inter Laicam & Monasticam esse mediam, atque ita parvi & magni habitus discretionem invexerit, jam dixi esse incompertum. Laudatus tamen testamenti articulus probat esse antiquam. Interim parvum proscribi, & cunctis fratribus juxta antiquam Patrum disciplinam esse unicum ac pariformem habitum, ac in ipso probari Novitios sanxit. Et quædam Mona-

steria

steria videntur obtemperasse, & hinc postmodum subjacuisse abusibus; quin & Novitiatum omnem atque probationem intermisisse. Hinc enim Constantinopolitanæ, quam in Sanctorum Apostolorum Basilica celebravit. Patriarcha Photius, Synodi quintus Canon hanc intermissionem graviter improbat, ac pergit: *Nemo Monastico habitu dignus putetur, priusquam triennii tempus ad experientiam eis relictam eos esse probatos, & tali vita dignos ostenderit.* Sancit duo. Primò, ut cuncti Novitii cogantur ad triennii probationem. Secundò, ut ante illam expletam nemo donetur Monastico habitu, utique Angelico, seu magno. Lucidè videtur sancire adversus Theodori testamentum, & natos ex ipso abusus. Et non plenè hoc extinxit. Etenim quod quædam Monasteria suos Novitios in Angelico habitu probarent adhuc suo tempore, & ipsos etiam ad sæculum redire permitterent, testatur in adducti Canonis Commentario Theodorus Balsamon. Refert varias de hoc more sententias: ipse illum omninò improbat & damnat. Et in his, quæ ad Canonica Nicolai Chrysobergi Patriarchæ Constantinopolitani Responsa scripsit, scholiis addit: *Mihi videtur non posse quispiam, qui sanctas vestes ullo modo indutus est, eas abjicere, & in ludibrio habere. Nec enim debet cum vestibus Monasticis probari, sed cum habitu Laico.* Nempè parvus Novitiorum habitus erat adhuc Laicus. Angelicum, ut ab abjectionis ludibrio securus sit, censet solis professis esse credendum. Et hinc plura Græcorum Monasteria Theodori Studitæ testamento non obtemperarunt, in ipsis parvus Novitiorum habitus semper mansit, ac permanet usque in hodiernum diem. Et videtur Theodorus pro solo suo Studii Monasterio fuisse testatus. Erat magnæ auctoritatis Monasterium. Hinc ejus istum morem videntur quædam alia liberè assumpsisse. Quomodo distinguatur à Magno seu Angelico parvus habitus non spectat ad præsentem materiam. Interim discrimen istud est longè amplius, quam apud nos Latinos, quorum etiam quidam Monachi Novitios & Professos habitu discernunt. Rectè item Theodorus Balsamon affirmat non parvum, sed magnum dumtaxat seu Angelicum habitum esse secundum Baptisma, & gaudere privilegio omnium peccatorum remittendorum. Affirmat hoc privilegium non Monastico ingressui, sed inesse solemni professioni. Affirmat inesse etiam isti professioni, quæ fit in lecto mortis.

Et hæc doctrina peperit pietatem, ex qua Græcorum etiam Principes frequenter in mortis lecto assumpserunt Angelicum habitum, & in alicujus Abbatis aut Episcopi manu solemnem professionem emiserunt. Etenim de Imperatore Michaele Paphlagone scribit in Compendiaria Chronologia Joel: *Michael continuo morbo confectus, propriaque salute desperata, à Monacho Cosma Zinzilucio, qui illi semper aderat, agendaque demandabat, detondetur, pœnitensque exacta delictorum confessione occumbit.* Et de Imperatore Isaacio Comneno: *Imperator, cùm ivisset venatum, igne fulmineo percussus, equoque dejectus, spumans humi circumvolutabatur. Itaque eum consilii pœnituit, nec morbo remittente, sed intimè misereque vexante, sceptro & rerum moderamine deposito, ad Studii Monasterium se confert, Monasticam vitam amplexus.* Quod ipsum scribunt Michael Glycas, & Joannes Scylitza. Et de Imperatore Manuele Comneno, jam desperato à Medicis, scribit Nicetas Choniates: *Admota ad arteriam manu, & pulsu pertentato, cum alto suspirio femur percussit, & Monasticum habitum postulavit. Quo dicto cùm tumultus esset ortus, & spiritualem vestem nigro panno, omnis ornatus expertem, ministri nescio ubi nacti, mollibus & Regiis vestibus detractis, & aspero illo divinæ vitæ indumento illi inducto, in spiritualem eum convertunt militem, & galea thoraceque insigniore ornatum in cœlestis Imperatoris catalogum referunt. Ea lacerna, quippe brevior, crura heroici illus corporis non tegebat: Ut nemo, qui cernebat, à lachrymis temperaret, humanæ imbecillitatis cogitatione, & vilitate corporis in morte, quo animus tanquam testæ inclusus coalescit. Sic igitur & vita & Imperio cedit.* L. 7. c. 7. Manuel revera fuerat magnus Imperator. Quod ipsum de Joanne Duca, qui post captam à Flandris Constantinopolim secundus imperavit, scribit Georgius Acropolita. Et addit de ejus filio ac successore Theodoro: *Theodorum Imperatorem morbus gravis invasit. Longo itaque tempore noxa conflictatus, & corpus omne exsiccatus, prope finem in animo suo dedit pœnitentiæ locum, & Monasticum habitum induens confessionem peccatorum generoso animo ac magnifico dignam absolvit. Quippe Evangelicam æmulatus meretricem, Mitilenensem Archiepiscopum pro delictorum confessione accersens ante illius pedes in solum obvolutus, lachrymarum indesinenter fluentium rivis terram, in qua jacebat, consperssit, adeò ut ex illis lutum concinnatum sit. Sic qui illa conspexerant, nobis planè affirmarunt. Et sæpè illud, Deserui te Christe, inter confessionis verba immiscens inclamabat. Ita mortem obiit.* Quod ipsum scribit Nicephorus Gregoras. Cum tanta animi contritione fiebat ista Monastica extremæ pœnitentiæ professio. Quam frequens apud Græcos fuerit, docet hic Sancti Nicephori Confessoris Canon: *Si quis infirmus sit, & Sanctum Baptisma, Sanctumque habitum requirat, dari ei sine mora oportet, nec gratia est deneganda.* Ubi rursum vides Sanctum habitum Baptismo comparari. Adeò frequens apud Græcos fuit ista pietas, ut moribundis etiam non petentibus amici ipsam impenderent, & ratam & validam affirmet Theodorus Balsamon.

(Cap. 48. — Cap. 74. — Cap. 7.)

Etiam apud Latinos fuit olim frequentissima. Etenim de Comite Ageluino scribit in Anglorum Regum gestis Simeon Dunelmensis: *Comes Angeluinus ab Aldredo Vigornensi Episcopo Monachizatus decessit.* An. 1046. Et Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis: *Rogerus de Belem, illustris Comes Salopiæ, obiit. Qui cùm decubaret, ad succurendum animæ suæ Monachus factus est, Adela Comitissa consentiente. Miserat nanque Reginaldum Salopiæ Priorem Cluniacum pro tunica Sancti Hugonis Abbatis induenda,* An. 1088. Et ad Philippum primum Franciæ Regem, Monachizari in extremo

mo vitæ periculo postulantem, rescripsit laudatus Abbas Hugo: *O magne amice, recordamini quia me aliquando interrogastis, An aliquis unquam de Regibus factus fuerit Monachus? Respondi, Etiam: sed etsi de nullo alio certi essemus, solius Sancti Guntramni Francorum Regis exemplum sufficeret, qui relictis sæculi pompis factus est Monachus, imitans illum, qui cùm dives esset, pauper pro nobis factus est, ut sua nos paupertate ditaret.* Criminosum Regem multis hortatur ad imitandum. Nec sine fructu. Etenim scribit Guilielmus Malmesberiensis: *Philippo nulla mora insanæ temulentiæ satietatem fecit, nisi quod in extremo vitæ tactus morbo Monachorum apud Floriacum accepit habitum. Pulchrius & fortunatius illa, quod ætate & sanitate integra, nec specie rugata, apud fontem Euraldi sanctimonialium appetit velum. Nec multò post præsenti vitæ valefecit. Deo forsan providente non posse delicatæ mulieris corpus religionis laboribus inservire.* Ea fuit Bertrada Andegavensis Comitis uxor, propter cujus raptum & sceleratas nuptias Philippus in Papali excommunicatione dudum sorduerat, & quæ post ejus pœnitentiam ac mortem facta etiam fuerat Monialis. Et in Sigeberti Gemblacensis supplemento scribit Robertus Abbas Montensis: *Robertus de Novoburgo, Dapifer & Justitiarius totius Normandiæ, adversa valetudine tactus, gibbum Cameli deposuit, videlicet innumeras divitias Ecclesiis, & Monasteriis, & pauperibus dividens, & ad ultimum in Monasterio Becci habitum Monachi sumens, per unum mensem ibi fructuosam pœnitentiam egit, & hominem exuit.* Quod item Imperator Fredericus secundus, post omnia sua facinora ad vitæ finem deductus, Cisterciensem habitum cum magna pœnitentia susceperit, & admodum piè defunctus sit, testatur Matthæus Parisiensis. Addit de Hugone Nunant, Conventrensi Episcopo, Monachorum capitali hoste: *Hugo de Nunant Conventrensis Episcopus, Romam tendens, in Normandia cœpit graviter infirmari. Cumque in gravescente ægritudine, mortem sibi vicinam cognovisset, fecit accersiri viros Religiosos totius Normandiæ, quos habere poterat, Abbates & Priores. Et audientibus cunctis, voce clamosa confessus est purè, & maxima cordis contritione, ac lachrymarum jugiter effusione, omnia peccata, scelera, & enormitates omnes, quæ suæ memoriæ occurrebant. Tanta autem contritus erat & commotus pœnitentia, quod omnes adstantes & se intuentes ad lachrymas & singultus commovit. Denique flens & ejulans, manibusque consertis, Prælatos omnes in virtute Dei adjurabat, quatenùs sibi pœnitenti super tot & tantis flagitiorum excessibus pœnam infligerent & satisfactionem condignam. Audientes autem viri Religiosi, qui lecto adstabant, in Episcopo vitam adeò flagitiosam, simul & admirabilem cordis contritionem, ad invicem sese contuentes, obtumuerunt universi, nescientes quid darent consilii, & quid tam subito responderent: Quod cernens Episcopus dixit eis: Scio, scio, quod tantis enormitatibus auditis hæsitatis inter vos, quid mihi pro pœnitentia infligatis. Sed obsecro vos in nomine* JESU *Christi Domini nostri, quatenùs in loco pœnitentiæ & remissionem peccatorum meorum injungatis mihi, ut secundùm voluntatem Dei sim in pœnis Purgatorii usque in diem judicii: ut nunc per misericordiam Redemptoris nostri, qui semper misericordiam exaltat super judicium, salvus fiam. Placuit hoc consilium universis, salva semper sibi Clementia Divina, quæ omnes salvari desiderat, & neminem vult perire. Tunc Episcopus, audientibus cunctis, cum ingenti mœrore recognovit, qualiter expulsis Monachis Conventrensibus ad cumulum omnium malorum in loco eorum irreligiosos Clericos introduxit. Ad cujus flagitii satisfactionem aliud genus correctionis non invenit, nisi ut in eorum habitu vitam finiret, in quos Diabolico spiritu exagitatus, dum potuit, persecutionem excitavit, mendicare coegit, quantum in se erat, odio mortali afflixit. Sicque cum magno ejulatu Abbatem Becci, qui inter cæteros aderat, deprecans adjuravit, quatenùs intuitu charitatis, ad Diaboli confusionem, habitum sibi concederet Monachalem, ut illos haberet Patronos in sæculo futuro, quos persecutus fuerat in hoc mundo. Quod cùm impletum fuisset, omnia quæ possidebat in auro & argento, in gemmis & vasis pretiosis, domibus Religiosis & pauperibus erogavit. Et sic in spe bona omnium assistentium, & jugi lachrymarum effusione, fine insperato quievit.* Extant istiusmodi plura extremæ pœnitentiæ exempla.

Fol. 159.

An. 1160.

An. 1250.

An. 1198.

Et hanc pietatem Maurus Episcopus nulla ratione damnavit. Dumtaxat censuit istiusmodi professiones non esse validas, ideoque ab ipsarum post acceptam sanitatem pertæsis posse deseri sine peccato aut apostasia. Et credidit sibi non deesse fundamenta. Palmare ejus fundamentum Sanctus Petrus Damiani exponit hisce verbis: *Quia nisi quis regulariter protractus & per annale spatium sit probatus, etiamsi conversus sit per ægritudinem, absolutam relabendi ad sæculum habet libertatem.* Verba alludunt ad Sancti Benedicti Regulam, quæ Novitium per duodecim menses probari mandat, ac interim ei Regulam tertio prælegi, & pergit: *Si habita secum deliberatione, promiserit se omnia custodire, & cuncta sibi impetrata servare, tunc suscipietur in congregatione, sciens se jam sub lege Regulæ constitutum. Quod ei ex illa die non liceat egredi de Monasterio, nec collum excutere de sub jugo Regulæ, quam sub tam morosa deliberatione licuit aut excusare aut suscipere.* Usque ad factam hujusmodi professionem permittit Novitiis liberum ad sæculi vota regressum. Et omnem hanc probationem, præsertim ejus annale tempus, Maurus Episcopus credidit præscribi ut substantialia, ideoque sine ipsis factam in mortis lecto professionem esse nullius valoris. Est antiquus error, olim natus ex perperam intellecto Rescripto magni Leonis ad Rusticum Archiepiscopum Narbonensem: *In adolescentia constitutus, si urgente aut metu mortis, aut captivitatis periculo pœnitentiam gessit, & postea timens lapsum incontinentiæ juvenilis, copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fecisse venialem, si præter conjugem omninò nullam cognoverit. In quo tamen non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius æstimamus. Nam secundùm veram cognitionem nihil magis ei congruit, qui pœnitentiam gessit, quàm castitas perseverans & mentis & corporis.* Sexto sæculo publica apud nos Latinos

Cap. 58.

Epist. 92. cap. 11.

tinos pœnitentia agi cœpit ferè in solis Monasteriis, seu converti in Monasticam professionem, ideoque hanc in mortis periculo factam Hispani quidam dixerunt ex laudato Rescripto non esse firmam, sed posse excuti à convalescentibus. Errorem damnat sexta Toletana Synodus, rectè adfirmans Rescriptum esse dispensatorium, & loqui de solis adolescentibus: Sancit deinceps
Can. 8. intelligendum de solis illis, *qui non acceperint pœnitentiæ benedictionem*.

Erat tunc error damnatione dignissimus. Etenim de Imperatore Isaacio Comneno, qui post professam in Studii Cœnobio Monachalem pœnitentiam devenit sanus, scribit laudatus Joel: *Isaacius adeò Monasterii Præsidi fuit obediens, ut & Ostiarius factus sit, aliisque Ministeriis pro sua ingenti moderatione inservierit*. Et Joannes Scylitza: *Comnenus Monasticas vestes indutus, cum parum exspectasset, si qua ratione à morbo liberaretur, ubi se novit incurabili morbo captum, adhuc ipso vexatus Studii Monasterium ingreditur, multum Æcaterina Augusta ejus consilium adjuvante & pro terreni Imperii amissione cœlestis gaudii fructus promittente. Cum annos duos ac menses tres impe rasset, & in habitu Monastico pauciores his supervixisset, omnem præstans Monasterii Præfecto obedientiam, ita ut & janitor esset, & alia Ministeria obiret propter multam animi æquitatem & modestiam*. Quod ipsum scribit Michael Glycas. Ex firmo tunc Orientalis etiam Ecclesiæ sensu Isaacius noverat se esse verum Monachum, ideoque ad Imperium & sæculi negotia regressum sibi deinceps non licere. Sanctus Petrus Damiani præsertim indignatus est, quod Episcopi, quorum est Monasticum statum defendere & promovere, avitæ omnium Ecclesiarum disciplinæ adversarentur. Et ad Mauri Episcopi desumptum ex Sancti Benedicti Regula argumentum reposuit: *Dic mihi, qui præcipit ut sub hac probatione quis ad conversionem veniat, ubi etiam censuit ut aliter veniens à Monachica institutione recedat? Et cùm ostendere hoc minimè poteris, competens est ut credas, quia propter vagos homines & duplices animo dictum est magis consilii cautela, quàm, auctoritate præcepti*. Demonstrat variis casibus, ac præsertim factæ in extremo vitæ periculo professioni annalem probationem non esse necessariam. Ipsam à Sancto Benedicto non præcipi ut substantialem, sed dumtaxat imponi ut convenientem, ideoque per Abbatem posse dispensari. Eandem sententiam firmat in litteris ad Landulphum de Corsica Alexander secundus. Extremè laborans, & à peccatis suis territus Landulphus, voluit fieri Monachus, invitam uxorem incusso trucidationis metu compulit ad consensum, Monasticum habitum sine Abbate induit, & sanitati redditus reclamante uxore recepit se in Monasterium. Et hæc omnia laudatus Pontifex cassavit: non ob Novitiatus, sed ob uxorii consensus defectum, ideoque censuit istum non
33. qu. 5. esse substantialem. Epistolam in suo Decreto
c. 2. nobis custodierunt Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus, & Monachus Gratianus. Quod ipsum
Cap. 4. ad titulum de sepulturis Alexander tertius, & ad titulum de Regularibus Clemens tertius, necnon & tertius Innocentius factis ad se relationibus rescripserunt. Et hæc Rescipta, quod Cap. 13.
tunc adhuc servarentur, suis Decretalibus inseruit Gregorius nonus. Quod ipsum tradit Constantinopolitanæ, quam in sanctorum Apostolorum Basilica celebravit Patriarcha Photius, Synodi quintus Canon. Ex Imperatoris Justiniani legibus mandat Monachum probari per integrum triennium, & adjungit: *Et hæc omnimodò servari præcepit, præterquam si gravis aliquis morbus incidens probationis tempora contrahi coegerit, vel si nondum quis sit vir Religiosus, & tamen vitam Monasticam in habitu sæculari peragat. Tali enim viro ad absolutam experientiam tempus semestre sufficeret*. Arsenius Monachus Canonem redegit in hanc Synopsim: *Non oportet perfectum Mo-* C. 106.
nachum, id est, magnum habitum gerentem, attonderi intra triennium, nisi gravis morbus, qui mortem minetur, inciderit, aut nisi sit aliquis vir pius multis eo nomine notus, eorumque testimonio jam probatus. His etiam semestre tempus ad tonsuram sufficit. Etiam illos & Principes & Proceres, quos invitos ad tonsuram ac professionem compulerant seu Tyranni seu Principes, fuisse à Novitiatu & probatione exemptos docet & Latinorum & Græcorum perpetua consuetudo. Illustre exemplum est Alexius Comnenus, quem Isaacii Angeli Imperatoris jussu fuisse in Papycio monte detonsum scribit Nicetas Choniates. At verò in Latina Ecclesia plenus probationis annus est jam dudum substantialis, adeoque sine illo facta in mortis lecto professio est vacua & nulla, habetque solas vires ac effectum investitionis.

Restat quæstio, an adversus Mauri Episcopi sententiam emanarit aliquod Synodale Decretum? Respondeo emanasse. Lucidè hoc affirmat in litteris ad Gislerium Auximanum Episcopum Sanctus Petrus Damiani: *Non vobis excidit, Reverendissime Præsul, quid de reprobis illis viris, qui spreto Religionis habitu ad sæculum sunt relapsi, sæpè una conquesti, sæpè communi sumus tædio lamentati. Nuper autem cum te corporali valetudine laborante, Romanæ Synodo me interesse contingeret, hujus rei notitiam Domino Papæ suggerere congruum judicavi. Ille autem, utpotè vir sanctissimus, juxta sincerissimæ charitatis viscera, quæ in templo sui pectoris vigent, rem valdè perdoluit, & mox congruum immanissimo vulneri remedium adhibere curavit. Itaque quia ad executionem hujus negotii idonejorem in illis partibus virum nequiit addiscere, suas ad te censuit litteras destinandas, quatenùs prævaricatores illos tu secundùm facundiæ tuæ prudentiam convenires, & obedire volentes ad suum Propositum revocares, rebelles verò qui existerent, perpetui anathematis sententia ferirentur*. Et infrà: *Quapropter post illam summæ auctoritatis Epistolam hoc etiam opusculum suscipe, & sic revera Beniamin filius, utraque manu armatus bicipiti gladio, in constipatos hostes irrumpe, quatenùs illa ac si validus vomer ad virosum aconitum radicitus evellendum zizaniati pectoris arva proscindat*. Omninò igitur in istos Apostatas emanavit Synodale Decretum, ipsius executio fuit commissa laudato Gislerio, ejusdemque justitiam insigni

isto

isto opusculo Petrus Damiani vindicavit. Et hinc lucet pestem prope Auximum in Piceno fuisse præsertim grassatam.

Altera quæstio est, cujusnam Pontificis fuerit ista Synodus? Dominus Cardinalis Cæsar Baronius ipsam adscribit Stephano decimo. Respondeo tamen fuisse Leonis noni. Etenim non solum laudati Decreti, sed & post ipsum scripti opusculi tempore laudatus Petrus erat adhuc Monachus & Eremita. Quod non statim post Synodum istud scripserit, demonstrant hæc ejus ad Maurum Episcopum verba: *Ante hoc ferè biennium, dum in angusto Cellulæ meæ angulo latitarem, sinistrum quid & mœrore plenum ad me perlatum est, videlicet quod nonnulli perditi homines Monachicum habitum sacrilega temeritate desererent. Super cujus rei Capitulo tunc temporis brevem tibi Epistolam misisse me memini, & ut ab hac pestifera doctrina cessares, debita humilitate suggessi. Nuper autem apud Auximum constitutus, à pluribus didici quia in tua adhuc intentione obstinatissimè perseveras.* Quæ omnia lucidè clamant se non esse unius diei aut mensis, sed longa sibi tempora intercurrisse. Synodali Decreto obedire, & errori ob ejus auctoritatem renuntiare dudum noluit Maurus, ideoque istud suo libello Petrus duxit adjuvandum. Porrò paucis mensibus Stephanus decimus vixit in Apostolica Cathedra, & in ipso statim Pontificatus exordio Petrum evexit ad Cardinalem Episcopatum Hostiensis Ecclesiæ. Ergo Decretum istud nequit ab ejus Synodis emanasse. Ejusdem nulla est memoria apud Acta Victoris secundi. Est igitur à Leone nono, qui Monasticam apostasiam damnavit etiam in Synodo Remensi.

A. 1057.

DECRETUM II.

De ætate ac voluntate profitentium.

QUod Maurus Episcopus non solam ex mortis periculo ac metu emissam, sed & alias insuper professiones asseruerit vacuas & nullas, ac taliter professis repetendi sæculi licentiam fecerit, lucet ex his laudati Petri ad ipsum verbis: *Aut quolibet alio modo ad Monachicum pervenerit Ordinem.* Annalis Novitiatus probationem duxit esse substantialem, ideoque sine ipsa nullam omninò professionem subsistere aut valere. Et adjunxit: *Sed dic, rogo, ferendumne est, & non potiùs liberis vocibus arguendum, cùm pravi quilibet Monasteriorum Rectores, qui nec Deum diligunt, nec lucrum animarum quærere comprobantur, turpis lucri stimulis accensi, ita simplices quosque blanda persuasione decipiunt, ut eos vanis promissionibus illectos ad Monasterium trahant? Eritne hujusmodi recta conversio, quam non in Possessorem, sed in possessionem præcessit inflammata cupido?* Etiam hasce professiones censuit nullius valoris. Eique favet in libro de velandis Virginibus Tertullianus, adversùm professas ex humanæ gloriæ libidine Virgines declamans: *Porrò ubi gloria, ibi sollicitatio, ubi sollicitatio, illic coactio; ubi coactio, illic necessitas: ubi necessitas, illic infirmitas.* Istiusmodi professiones adfirmat non voluntarias, ideoque & nullas. (Cap. 14.)

(Cap. 2.) Quod castitatem professi passim laborent avaritia, adfirmat & rationem addit in libro de Viduitate Beatus Augustinus. Et nominatim de Monachis scripsit in Oratione ad Heraclium Cynicum Apostata Imperator Julianus: *Genus est quoddam hominum, quos infelices Galilæi vulgò nominant Renuntiatores. Horum plerique postquam exiguis sese bonis abdicaverint, admodum multa vel omnia potiùs undique conradunt, adeò ut ingenti aliorum honore atque officio stipentur.* Addit quod sub faciendæ eleemosynæ fuco ista agitent. Quod ipsum multis queritur etiam Zozimus Comes. Maledicam utriusque Pagani hominis calumniam exponit ac revellit in libris adversùm Gentiles Monasticæ vitæ vituperatores Sanctus Joannes Chrysostomus, affirmans Monachis non solùm æterna in futuro, sed etiam temporalia in præsenti sæculo bona donari à Christo Domino, & totum mundum esse in ipsorum potestate, atque sic demonstrans: *Sin tu minus credis, age te ad illum,* quempiam videlicet Monachum *adducamus, ac persuadeamus, ut de monte descendens, magis autem illic residens, alicui ex his, qui & divites valde & religiosi sunt, mandet ut sibi mittat auri pondus, quantum ipse vis, sive quia istud non pateretur, illi vel illi indigenti dari jubeat, videbis autem illum huic devotius, alacrius, promptius obedientem, quàm faceret metu tuo quivis ex tuis dispensatoribus. Nam hic quidem cum aliquid jubetur, mærens, tristis, demissus id facit, contra ille cùm impenderit, tunc demum maximè trepidat atque anxius est, ne fortè in aliquo offenderit, quod sibi ejusmodi nihil imperetur. Atque ego plurimos tibi possim ostendere, non modò ex eis qui excellentiores sunt, verùm ex humilioribus quoque, qui tanta hac potestate sunt præditi.* Argumentum hoc insigniter prosequitur, & pergit. *Quod si nobiscum in Religione concordares, enarrassem tibi profectò multas ac longas, novasque & veteres hujusmodi historias.* Hac potestate non quivis pollebant Monachi, sed soli temporalium contemptores. Quod inter ipsos sordidi & avari fuerint, profitetur ac lamentatur in libris de cordis compunctione idem Chrysostomus: *Et quidem quòd homines sæculi viam spatiosam gradiantur, non valdè mirum est, eos autem, qui viden-*

Orat. 7. Lib. 5. Lib. 2. cap. 5. Lib. 2. cap. 6.

videntur crucem suam sustulisse & sequi Christum, per hanc spatiosam velle incedere, non tibi prodigiosum videtur? Denique Monachi, cùm de Monasteriis & locis habitationum percunctantur, ante omnia requirunt, si requies sit in loco, si abundent omnia, si aquarum copiæ fluant. Sed etsi de eremo requirant, etiam ibi ante omnia de requie tractant, & de opportunitate ministerii corporalis. Jam verò si ad aliquam dispensationem vocaveris, aut aliquid divini Ministerii injungere volueris, prima statim sollicitudo est ejus, & prima ista verba sunt: Si est ibi requies quo eundum est, si inveniantur quæ necessaria sunt abundanter, si nihil desit eorum quæ lata & spatiosa via deposcit? Quàm aliqui fuerint impudenter sordidi, imò & rapaces, lucet ex Sancti Augustini ad nobilem Ecdiciam Epistola, ac ex libro de opere Monachorum. Avitam, quæ omnia professi bona simul cum persona devolvebat in Monasterium, consuetudinem suis postea legibus firmavit, & ubique universalem fecit Imperator Justinianus, atque ita ex bono fonte fomentum accepit pravus rivus. Tunc præsertim cœperunt Monasteria venari, & ad se pellicere opulentos homines. Videtur esse abusus, ex quo sanctissima magni Pachomii Monasteria evertenda Angelus prædixit. Quidquid sit, adversus illum statuit olim ad Caroli Magni preces secunda Synodus Cabilonensis: *Imputatur quibusdam Fratribus, eo quod avaritiæ causa hominibus persuadeant, ut abrenuntiantes sæculo res suas Ecclesiæ conferant. Quod penitus ab omnium mentibus est eradicandum. Animarum quippè salutem inquirere Sacerdos, non terrena lucra debet: Quoniam Fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, neque circumveniendi. Oblatio namque spontanea esse debet.* Et in sequenti Canone: *Constituit Sacer Conventus, ut Episcopi sive Abbates, qui non in fructum animarum, sed in avaritiam & turpe lucrum intuentes, quoslibet homines illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione non solùm acceperunt, sed potiùs subripuerunt, pœnitentiæ Canonicæ, utpotè turpis lucri sectatores, subjaceant. Hi vero, qui vanis promissionibus illecti, vel quibuslibet machinationibus persuasi, mentis inopes effecti, rerum suarum Domini esse nescientes, comam deposuerint, in eo quod cœperunt perseverare cogantur. Res namque quæ ab illectis & negligentibus datæ, ab avaris & cupidis non solum acceptæ, sed raptæ noscuntur, hæredibus reddantur, qui dementia parentum & avaritia incentorum exhæredati esse noscuntur. Si vero nescientibus Episcopis aut Abbatibus, Ministri eorum, quilibet videlicet in Clero, hoc fecisse convincuntur, Episcopi & Abbates de desidia, illi verò de rapacitate & avaritia judicentur. Hoc verò quod quisque Deo justè & rationabiliter de rebus suis offert, firmiter Ecclesia tenere debet.* Hunc Canonem adversus Maurum Episcopum laudat etiam Sanctus Petrus Damiani, affirmatque esse Moguntinum, in suo autem Decreto Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus adscribit Remensi Synodo. At constat esse Cabilonensem. Per Carolum Martellum usque ad mendicitatem exspoliata Episcopia ac Monasteria, sub Pippini & præsertim Caroli meliore Regno conata sunt se reparare. Et quidam Episcopi ac Abbates, aut certè ipsorum subditi elegerunt jam dictam viam, quam in Capitulorum, quibus Episcopos suos atque Abbates allocutus fuit, Brevi latius exponit laudatus Carolus: *Inquirendum est, si ille sæculum dimissum habeat, qui quotidie possessiones suas augere quolibet modo, qualibet arte non cessat, suadendo de cœlestis Regni beatitudine, comminando de æterno supplicio inferni, & sub nomine Dei aut cujuslibet Sancti, tam divites quàm pauperes, qui simplicioris naturæ sunt, & minus docti atque cauti inveniuntur, rebus suis exspoliant, & legitimos hæredes eorum exhæredant, ac per hoc plerosque ad flagitia & scelera propter inopiam, ad quam per hoc fuerunt devoluti, perpetranda compellunt, ut quasi necessario furta & latrocinia exerceat, cui paternarum rerum hæreditas, ne ad eum perveniret, ab alio prærepta est.* Lapsam disciplinam reparans Carolus hanc pravitatem voluit correctam, & laudata Cabilonensis Synodus correxit. Et hinc lucet Maurum Episcopum, qui similes professiones voluit cassas, non fuisse fundatum. Nec ipsi favet Tertullianus. Absit ut hic de similium professionum valore dubitaverit. Verissima tamen sunt hæc ejus verba: *Ubi necessitas, illic infirmitas.* Et dat ipsorum causam: *Meritò dum caput non tegunt ut sollicitentur gloriæ causa, ventres tegere coguntur infirmitatis ruina. Æmulatio enim illas, non religio producit. Aliquando & ipse venter Deus earum. Quia facile Virgines suscipit fraternitas. Nec tantum autem ruunt, sed & funem longum delictorum sibi attrahunt.* Sacrarum Virginum ex casta Dei dilectione non factas professiones insigniter demonstrat passim esse infelices, ac fieri turpiter criminosas. Quotidiè hæc experimur.

[Margin notes: Cap. 6. — Part. 7. c. 111. — Cap. 5.]

Harum quæstionum occasione etiam de pueris Monasterio per parentes oblatis, ac de intrusis per Regem aut Synodum Proceribus, ipsisque etiam Regibus, necnon de Episcopis aut Clericis videtur fuisse disputatum. Quòd enim dejectos & Reges & Proceres quandoque per justitiam, quandoque per violentiam & Reges & Tyranni consueverint, quòd item degradatos Episcopos & Clericos in Monasterio claudere ad perpetuam pœnitentiam consueverit olim Latina præsertim Ecclesia, est omnibus exploratum. Hi omnes cogebantur ad solemnem professionem. Et de Basilii Camateri Patriarchæ Constantinopolitani facta ad Isaacii Angeli Imperatoris jussum degradatione scribit Nicetas Choniates: *Causa prætexebatur, quod quas nobiles Matronas* Andronicus Comnenus, crudelissimus Tyrannus, *in Monasteria invitas abstrusisset, iis ipse nigro habitu deposito reditum ad pristinum habitum & vitæ rationem concessisset.* Et de Cæsare Alexio Comneno, per memoratum Isaacium Angelum iniquè damnato ad Papycii montis Monasterium pergit idem Nicetas: *Cum Papycium montem ascensuri essemus, ut Monasticis cæremoniis eum initiaremus, tunc subitò tristior apparuit. Me verò urgente, & subitæ mutationis causam rogitante, inquit: Non habitum horreo. Quid enim vestis mutatio periculi habeat? Sed promissiones, quas secum fert habitus, reformido. Et illud, quad ad cœleste Regnum*

[Margin note: Lib. 2. cap. 4.]

Lib. 3. cap. 2. *Regnum nullo modo aptus est is, qui manum aratro semel admotam per insaniam retraxerit. His & aliis id genus dictis Christianum pallium invitus induit, & precibus, quæ super eum peragebantur, ne summis quidem auribus admissis, tantum radi se & Athanasium appellari passus est.* Græci enim, dum Monachum profitentur, passim nomen mutant more Latino: verum primam prioris nominis litteram semper retinent. Hinc Cæsar hic ex Alexio factus est Athanasius. Quem morem servarunt etiam Patriarchæ Constantinopolitani: Laudatus, inquam, Alexius talem etiam professionem censuit à se non posse excuti sine Apostasiæ reatu & dispendio vitæ æternæ. Quod nempè tunc ita crederet Ecclesia Orientalis. Et hinc Imperatorem Isaacium, qui Athanasium posteà revocavit ad sæculum, & denuò Alexium fecit, fuisse Euripo inconstantiorem, & insignis sacrilegii reum affirmat idem Nicetas. Et de Imperatore Nicephoro Botoniate, per Alexium Comnenum detruso in Monasterium, scribit Anna Comnena: *Nicephorus à quodam familiarium interrogatus, quo animo mutationem ferret, respondit molestam sibi accidere abstinentiam à carnibus, cætera minus negotii facessere.* Responsio supponit taliter detonsum ac professum etiam Principem ad omnia Monasticæ disciplinæ onera fuisse plenè obligatum.

Notanda sunt Nicetæ Choniatæ verba: *Causa prætexebatur:* Ostendunt istam de invitæ professionis validitate sententiam non omnibus Græcis placuisse. Et de Heraclio Imperatore scribit in Historiæ Breviario Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus: *Heraclius Philippicum Mauritii Imperatoris, cujus sororem duxerat, affi-*
Cap. 4. *nem, tunc temporis clerici habitu detonsum, ei Imperio, quod antea Crispus administraverat, præfecit.* Quod nempe Phocas Tyrannus ipsum iniquè ad tonsuram damnasset. Et de Imperatore Justino primo habet in Ecclesiastica Historia Anastasius Bibliothecarius: *Appionem Patritium, quem in Nicena civitate Presbyterum consecraverat Anastasius Imperator, Iustinus ut reverà prudentem fecit Præfectum Prætoriorum.* Quod nempè per injuriam fuis-
Fol. 96. set detonsus. Hoc ipsum afferit Martyr Theophanes. Et in litteris ad Nicolaum secundum
Lib. 1. Pontificem probat, licet non per omnia, San-
Epist. 9. ctus Petrus Damiani. Et Platonem Studiani Monasterii Abbatem, quod se à Sancti Tharasii Patriarchæ Constantinopolitani, qui à Constantino sexto jussus Mariam Augustam iniquè totonderet in Monialem, communione separaverit, laudat idem Anastasius. Et Michaeli tertio, matrem suam Theodoram & sorores tonderi ac in Mo-
F. 165. nasterio claudi jubenti, reposuit apud Nicetam Paphlagonem Sanctus Patriarcha Ignatius: *Hoc à me fieri nefas. Nam Ecclesiæ gubernacula, Sacramque Sedem cum susciperem, fidem jurejurando meam per scriptum adstrinxi, nunquam me Imperio vestro insidias positurum, vel ejusmodi consilia agitaturum. Et verò nunc quod Reginarum est facinus, quævè in illis causa, ut Majestas vestra talia in ipsas machinetur?* Hæc discordia fuit primus fons Photiani schismatis. Et de Imperatore Romano tertio ac Polyeucto Patriarcha scribit Georgius Cedrenus: *Romanus Ioan-*
nem quemdam Clericum Spadonem, quem ob turpia F. 641.
quædam facinora Constantinus, Romani pater & Antecessor, *proturbarat & Monachum fecerat, & qui usque ad ejus mortem abditus latuerat, habitu exuit, Clericique reddito amictu inter suos recepit Cubicularios: At Polyeuctus justa indignatione concitus, vehementer Imperatorem urgebat, ut sua familia ejiceret hominem, qui votum Monasticum ejurasset. Imperatore tamen excusante, quod negaret eum reverà Monachi conditiones amplexum, aut illi generi vitæ ab ullo Sacerdote votis consecratum fuisse, sed tantum ista metu Imperatoris simulasse, deceptus eum missum fecit. Ioannes ille usque ad Romani mortem, profanam novo instituto vitam exegit; Eo mortuo, rursùm Monastico velatus habitu, animum tamen non mutavit.* Ad Monasticum habitum redire fuit compulsus, quod justè fuisset damnatus ad Monasterium, & Patriarcham mendaciis circumscripsisset. Quod ipsum scribit Michael Glycas. Et ad tertium Ancyranum Canonem scribit Magnus Græcorum Doctor Theodorus Balsamon: *Cùm Dominus Nicolaus Muzalon, qui Amyclæus Episcopus dictus est, vi à Magistratu tonsus esset, & supplex contenderet, ut quod vi in eum erat factum tolleretur, & Episcopale rursùm munus obiret, sanctissimus ille Patriarcha Dominus Lucas, videns eum synodicè cum vestibus Episcopalibus præsentem, eum non admisit dicens, quod si Synodalem quidem sententiam & correctionem exspectasset Episcopus, Canonicum auxilium invenisset, sed quia vestes Monasticas, quibus vi indutus fuerat, inordinatè exuit, & sibi ipsi jus dixit, auxilium non assequetur. Sed cùm sanctissimus Patriarcha ad Dominum migrasset, vi quidem factam tonsuram tanquam non factam reputans abolevit, Episcopum autem, utpote qui negligens fuisset, & sibi jus dixisset ad tempus celebrandi officio privavit. Porrò & Comnenam Dominam Theodoram, quæ dicta est Laparde; illius Domini Andronici conjux, vi illius Tyranni Andronici tonsam, Constantinopolitana Synodus non sivit mutare habitum, nec cum Crale Hungariæ, qui hoc vehementissimè petebat conjungi, eo quod post ejus viri mortem processisset tonsura, etiamsi vi facta esset, & in Cœnobiaco Monasterio vitam egisset. Jam verò & alias quoque nobiles Dominas sic tonsas æquum censuit hæc Synodus ad pristinum habitum reverti: vel quòd earum mariti superessent, vel quòd tonsuram omninò non admisissent post mortem Tyranni.* Laudati Episcopi ac Doctores inter incussum justè ac injustè incussum metum aut allatam vim distinxerunt. Et à solo injusto metu aut vi professionem censuerunt vacuari. Et taliter vacuatas per liberam in Monastico habitu permansionem crediderunt fieri ratas & firmas. Et hinc noluerunt per quemquam sibi ipsi jus dici, sed natas quæstiones per Synodum discuti atque finiri. Et hæc omninò fuit communior Græcorum sententia.

Eadem sententiarum varietas fuit olim etiam apud Latinos. Nam & horum olim & Reges & Episcopi damnabant etiam invitos ad Monasticam & Clericalem tonsuram. Et quandoque adversum innocentes fuerunt in tales circum-

scripti sententias. Et in quinto Capitularium apud Ansegisum Lobiensem libro exstat hæc lex: *Qualicumque modo mulier, permittente Canonicè viro suo, aut eo defuncto, velum sanctum in caput acceperit, aut sponte aut invita, in eo permaneat omninò, nec dimittat*. Et in suo Decreto Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus ex Moguntina, quam in nova tunc Sancti Albani Basilica celebravit cum Carolo Magno Riculphus Archiepiscopus, Synodo refert hunc Canonem: *Si quis ante annos legitimos tonsuratus est sine consensu parentum suorum, etsi ipsi parentes infra annum non se reclamaverint ad Principem, aut ad proprium Episcopum, aut ad Missum Dominicum, in ipso Clericatu permaneat. Si verò post legitimos annos per vim Clericus factus est, & infra annum ad supra memoratas personas minimè se reclamaverit, in Clericatu permaneat, sicut is de quo superiùs dictum est*. Agit Canon de Regulari intra claustrum Clericatu, cui adnexa omninò erat solemnis professio. Et hinc post plures similium dubiorum decisiones adjungit: *Hoc & de velandis puellis observandum est*. Iniquè ac violenter impressum Monasticum jugum supponit esse validum, attamen infirmum, quod facta intra annum reclamatione elidi possit, & quod ejusdem temporis lapsu, aut etiam suscepto intra ipsum Sacro Ordine fiat stabile & ratum. Facta fuit hæc Synodus noni sæculi anno tertio decimo, & in Gallia Christiana Sammarthani Fratres affirmant manuscriptam exstare in Cæsarea Bibliotheca Viennensi. Quapropter videtur diversa ab illa, quam cum aliis Galliæ Synodis vulgavit Jacobus Sirmondus. In hac enim non ille, sed hic reperitur Canon: *De Clericis hoc statuimus, ut hi qui hactenus inventi sunt, sive in Canonico, sive in Monastico Ordine, tonsurati sine eorum voluntate, si liberi sint, ut ita permaneant. Et deinceps cavendum ut nullus tondeatur sine legitima ætate, & spontanea voluntate, vel cum licentia sui Domini*. Quem Canonem in septima sui Decreti parte habet etiam laudatus Ivo: Priorem vigesimo sexto, hunc posteriorem numero centesimo nono. Quare hic videtur etiam tempore posterior. Ex data intra annum reclamandi licentia videntur nati abusus. Hinc priorem Synodum videtur correxisse posterior, sanciens huc usque violenter impressas tonsuras esse ratas & firmas, verùm deinceps non attentari. Et de Theodegildi Cariberti Francorum Regis vidua, quam dolosè captam Guntramnus Rex violenter tonsurarat in Arelatensi Monasterio, scribit in Francorum historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: *Theodegildis ægrè acquiescens jejuniis ac vigiliis affici, per occultos nuntios Gothum quemdam adivit, promittens si se in Hispanias deductam conjugio copularet, quod cum thesauris suis de Monasterio egrediens, libenti eum animo sequeretur. Quod ille nihil dubitans repromisit. Cumque hæc collectis rebus factisque volucris è Cœnobio pararet egredi, anticipavit ejus voluntatem industria Abbatissæ, deprehensaque fraude, eam graviter cæsam custodiæ mancipari præcepit, in qua usque ad exitum vitæ præsentis, non mediocribus attrita passionibus perduravit*. Abbatissa punivit uti

C. 113.
Part. 7. c. 26.
Can. 23.
L. 4. c. 26.
L. 5. c. 14.

veraciter Apostatam. Filium suum Merovæum, quòd è Cenomanensi, ubi violenter fuerat tonsus, Monasterio fugisset, eodem rigore tractavit Rex Chilpericus. Et ipsum pro excommunicato habuerunt etiam laudatus Gregorius, ac Ragnemodus Episcopus Parisiensis. Plures sunt ejusmodi Canones & exempla.

At verò contrariam sententiam redegit in Canonem Romana Eugenii secundi Synodus: *Sicut qui Monasteria elegerunt, à Monasteriis egredi non permittuntur, ita hi qui inviti sine justæ offensionis crimine Monasteriis sunt intromissi, nisi volentes non teneantur. Quia quod non petunt, non observant. Ideoque tales considerandi sunt maximè peccata committere quam plangere, sicut Decreto Sanctissimi Leonis Papæ manifestissimè continetur*. Notanda sunt verba, *Sine justæ offensionis crimine*: Gravium criminum reos permittunt invitos etiam deinceps damnari ad Monasticam professionem, ipsamque sanciunt ratam & firmam. Quem Canonem in Romana sua Synodo innovavit atque confirmavit etiam Leo quartus. Eandem ferè sententiam secutus est Joannes octavus. Etenim pro Theodora vidua, quam invitam ob invadenda ejus prædia Germanus frater vi compulerat ad Sacrum Velamen & Monasticam professionem, scripsit ad Theodoricum Theatinum & alios vicinos Episcopos: *Nos habentes eundem, quem & Patres nostri, spiritum fidei & zelum justitiæ, eadem super legitimè relatis, quæ & illi, sentimus, eademque omnino decernimus, & quod non propria voluntate, non arbitrio, non voto, non expetito vel spontaneo judicio, quin potius coactè admittitur, cassandum esse sancimus. Præcipuè cùm hæc eadem fœmina non nisi minis perterrita, plus minus diebus quindecim idem velamen gestasse se dixerit, & nullo Sacerdote benedictionem tribuente hoc violenter susceperit. Quod licet ad hujus absolutionem sufficere posse speremus. Quia si ita est totius violentiæ ac necessitatis vinculis absoluta, suum licenter & ingenuè debet sequi arbitrium, & quod non elegit, ut perferat non est cogenda. Tamen Sanctitati vestræ committimus, ut in unum convenientes, ipsius fœminæ causam secundùm Deum discutientes, & omnem super hac querimonia veritatem subtili indagatione reperientes, ad liquidum finiatis*. Videtur professionem non declarare ipso jure nullam, sed dumtaxat uti infirmam jubere cassandam. Largè interim ostendit, ea, quæ per injustè incussum metum fiunt, non esse immobilia.

Per Eugenium secundum laudata magni Leonis verba edicit Leo quartus: *Verùm etiam qui sponte ad talem devotionem pervenerit, & postmodum ad nuptias vel ad militiam devolvitur, publicæ satisfactionem Pœnitentiæ gerat intentius, ut ad perfectionem venire non diffidat*. Desumpta sunt ex Rescripto ad Rusticum Archiepiscopum Narbonensem. Et videtur quartus Leo sensum potiùs desumpsisse quàm verba. Magnus enim Leo sic scripsit: *Propositum Monachi proprio arbitrio aut voluntate susceptum deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vovit Deo, debet & reddere. Undè qui relicta singularitatis professione, ad militiam vel ad nuptias devolutus est, publi-*

Can. 32.
Ep. 226.
Ep. 92. cap. 12.

cæ Pœnitentiæ est satisfactione purgandus. Quia etsi innocens militia, & honestum possit esse conjugium, electionem tamen meliorum deseruisse transgressio est. Uti sub nono, ità & sub primo Leone videtur fuisse grassata Monachorum Apostasia; Illorum præsertim qui aut adhuc infantes, aut pueri per parentes oblati, vel adulti fuerant per alios violenter ac injustè detrusi in Monasteria. De his præsertim videtur Rusticus ad Apostolicam Sedem retulisse. Et quod causa etiam tunc esset dubia, ac utraque contradictionis pars haberet defensores, videtur ipsam noluisse Magnus Leo decidere, & dumtaxat de illis, qui proprio arbitrio & voluntate suscepissent Monachi Propositum, respondisse. Circa alios permisit quemque in suo sensu abundare. Ex eodem principio Vermeriensis olim Synodus emisit hunc Canonem; Can. 4. *Ut quolibet modo fœmina velum acceperit, in hoc permaneat, nisi se invitam aut reclamantem velaverit aliquis. Tamen prædicandum est, ut cum velo suo permaneat, si voluerit. Quòd si Presbyter eam invitam reclamantemque velaverit, gradum suum pro hac causa perdat.* Etiam taliter professis aut velatis mandat prædicari perseverantiam. Quod dubius esset ipsarum status, & alii ipsum assererent validum, alii negarent. Et ad evadendum labyrinthum Canon mandat deinceps velum
Can. 11. non imponi invitis. Hinc in suo ad Monachos Capitulari statuit etiam Carolus Magnus: *Nullus cogatur invitus promittere.* Et Neophytis Bulgaris rogantibus, *Utrùm si mulierem viduam, nolentem vitam Monasticam suscipere, quis Monacham fecerit, peccatum committat,* Nicolaus primus respondit alia esse Divini Præcepti ac necessitatis, alia dumtaxat consilii & supererogationis bona opera, atque prosequitur: *Monachicum habitum induere, ac vitam remotam ducere, non nisi à spondente Divinitus exiguntur. Undè quisquis vim intulerit alicui, ut Monachicum habitum & vitam remotiorem, quam non optavit nec elegit, assumat, hic tanquam violentus peccatum evadere non valet. Et quoniam quod agitur, ex accipientis voto non venit, nec accipiens Religiosum habitum inde mercedem habet, nec in-*
Ep. 71. cap. 87. *ferens crudelitatis suæ judicio carebit.* Ad Constantinopolitanum Imperium semper respexerunt Bulgari, ideoque facti Christiani Apostolicam sedem consuluerunt de variis Græcorum moribus, inter quos erat Regia invitorum ad Monasterium damnatio; Nam nuper Imperator Michael innoxias Germanas Sorores suas, propriamque matrem Theodoram ità damnaverat, & hac de causa exercebat simultates cum Sancto Patriarcha Ignatio. Et Nicolaus Pontifex respondit ad sola interrogata. Dumtaxat respondit ejusmodi damnationem esse iniquam & crudelem, addens & professionem carere merito. De ejus valore tacuit. Quod & Latini & Græci de ipso controverterent. Hinc & Joannes octavus lucidè non definivit.

Etiam de infantium seu puerorum facta per parentes oblatione omnis olim non concordavit Ecclesia. Antiquissima est ista oblatio. Etenim se ad Sancti Macedonii Monachi preces fuisse è sterili matre conceptum, & ab ipsa ex ejusdem consilio ac jussu oblatum & obstrictum Deo, scribit in Monastica Historia Theodoretus, & adjungit de frequentibus ejusdem Sancti viri ad se adolescentulum exhortationibus: *Macedonius* Cap. 13. *sæpè me adhortatus dicebat, multis cum laboribus natus es. Multas & ipse noctes duxi, hoc unum poscens à Deo, ut parentes tui hoc fierent, quod te nato appellati sunt. Dignam igitur laboribus vitam age. Ante partum promissionibus consecratus es. Deo autem quæ oblata sunt, veneranda sunt omnibus, nec à vulgo contractanda. Quare oportet te pravos animi motus non admittere, sed illa tantùm & facere, & loqui, & cogitare, quæ virtutis legislatori Deo placent. Ego verò & verborum memini, & divinum donum edoctus sum.* Et ad Nomum Consulem scribit: *Priusquam me conciperent, oblaturos se Deo polliciti sunt parentes, atque ab incunabulis, ut promiserant, devoverunt, & hoc modo educarunt. In Monasterio tempus, quod Episcopatum præcessit, cùm exegissem, invitus Episcopus ordinatus sum.* A primis incunabulis fuit Epist. 81. ob factum de necdum nato votum traditus Monasterio à parentibus, ideoque adolescentulum, ut castè & Monasticè viveret, adhortabatur Macedonius, firmiter censens ejusmodi oblationem esse validam ac firmam professionem. Quod judicium omninò probavit ipse etiam jam Episcopus & Doctor Theodoretus. Et ad nobilem Matronam Lætam de filiola ejus Paula scribit Sanctus Hieronymus: *Propositum mihi est ad te sermonem dirigere, & docere, quomodo instituere Paulam nostram debeas, quæ prius Christo consecrata est, quàm genita. Quam ante* Epist. 7. *votis, quam utero concepisti. Vidimus aliquid temporibus nostris de Prophetalibus libris. Anna sterilitatem alvi fœcunditate mutavit: Tu luctuosam fœcunditatem vitalibus liberis commutasti.* Parentum oblatione ligari filiolam, ideoque esse Monachaliter educandam, & sine Apostasia non posse transire ad alia vota, ostendit multis, & Sancti Samuelis exemplo confirmat. Proindè hæc pietas à Synagoga venit ad Ecclesiam. Et firmatur in antiquo Romanorum jure, apud quos Epist. 12. Patria potestas fuit despoticum in proles dominium. Quæ omnia Hieronymus repetit in Epistola ad Gaudentium, qui filiam Pacatulam Deo devoverat. Utramque Epistolam scripsit in Palæstina, ideoque in utraque locutus est ex sensu Orientalis Ecclesiæ.

At verò Ponticam atque Asiaticam Diœcesim longè aliter docuit magnus Basilius. De sacrarum Virginum lapsu atque pœnitentia scribit varia ad Sanctum Amphilochium Iconii in Asia Metropolitam, & subjungit: *Illud autem confiteri nobis est necessarium, quod virgo nominatur, quæ se sua sponte Domino obtulit, & matrimonio renuntiavit, & vitam in sanctificatione prætulit. Professiones autem ab eo tempore judicamus, quo ætas rationis complementum habuerit. Non enim pueriles voces omninò in his esse ratas existimare oportet, sed eam quæ suprà sedecim annos nata fuerit, rationisque compos, & diu examinata ac probata perseveraverit, & ut admittatur precibus contendit, tunc oportet in sacrarum Virginum catalogum referri, ejusque confessionem comprobare, & illius infir-*

infirmationem inexorabiliter punire. Multas enim parentes & fratres offerunt, & quidam eorum qui eas cognatione attingunt, ante ætatem non ex seipsis ad Cœlibatum incitatas, sed aliquid quod ad victum suum pertinet procurantes, quas non facilè admittere oportet, donec apertè propriam suam sententiam Cap. 18. *perscrutati fuerimus*. Ad quæ verba partim benè, partim malè commentatur Theodorus Balsamon: *Ne dixeris intelligi de Monachis, vel Ascetriis. Etsi enim in minore ætate crinem sæcularem deposuerint, prima erit, ut mihi videtur, ad id quod deinceps sequitur, ipsorum professio*. Rectè affirmat Canonem non loqui de professis intra Monasterium Virginibus. Lucet ex proximè sequenti Can. 19. Canone: *Virorum autem professiones non novimus, præterquam si qui ipsos Monachorum Ordini adjudicaverint, qui tacitè videntur Cœlibatum admittere*. Affirmat nullum virum ad profitendam in sæculo ac propria domo castitatem admitti, vacuamque esse ejusmodi professionem. Quod nempe viri nequeant domo claudi ad evitanda istius professionis ex libero in publicum processu pericula. Et factas à puellis in sæculo ac propria domo professiones valere non vult Canon, nisi fiant proprio arbitrio post expletum sextum decimum ætatis annum. Infantes ac quasvis minorennes permittit quidem offerri à parentibus, verùm exinde consecrari non vult aut obligari. Quod nempe parentes filiolas frequenter ex paupertate offerrent Ecclesiæ, atque ita non plenè castis cordibus divina gratia quandoque non cooperaretur. Et sedecim annorum puella non nisi post multam instantiam, examen, ac probationem poterat ad profitendum admitti. Utique ab Episcopo. Quare nec ab alio poterat. Quam laudabilem, & à nostris temporibus omninò imitandam disciplinam existimo non inductam à Basilio, sed apud Ponticos fuisse antiquam.

Theodorus tamen Balsamon errat hosce Canones à Basilio non extendi ad Monasticas professiones. Posterior enim Canon disertè addit de Monachis: *Sed in illis quoque illud existimo præcedere oportere, ut ipsi interrogentur, & evidens ipsorum accipiatur professio, ut postquam se ad libidinosam* Cap. 25. *& voluptuariam vitam converterint, eorum qui fornicantur punitioni subjiciantur*. Evidens professio est professio post discretionis annos facta per propriam electionem. Lucidiùs hoc Basilius tradit in fusiùs disputatis Regulis. Affirmat utriusque sexus infantes ac pueros omninò admittendos ad Monasteria, & adjungit: *Quo sanè tempore*, utique completæ rationis, *admittenda est virginitatis professio, tanquam firma jam, & ejusmodi quæ à proprio consilio ac judicio proficiscatur, ratione jam probè adulta. Porrò sententiæ ejusmodi testes assumendi sunt Ecclesiarum Antistites, quo videlicet per ipsos & sanctificatio corporis, veluti res sacra Deo dedicetur, & actionis illius per illorum testimonium confirmatio sit. Sic enim & studium Fratrum maledicta maximè evitabit, & qui seipsos palam Deo dedicaverint, si professionem posteà rescindere conati fuerint, iis nulla ad impudentiam causa reliqua fiet. Qui verò vitam cum virginitatis professione suscipere nolit, is tamquam qui res Dei accurare sollicitè non possit, ipsis iisdem adhibitis testibus dimittitur*. Etiam in brevioribus Regulis puerorum per parentes oblationem probat ac laudat, atque adjungit: *Firma tamen tunc erit professio virginitatis, ex quo adulta jam ætas esse cœperit, & ea quæ solet nuptiis apta deputari ac perfecta*. Ex quo Cap. 6. vides sacrum Tridentinum Concilium, dum professuras Virgines sanxit ab Episcopo examinandas, à Patrum institutis non recessisse. Quæ omnia propter Basilii auctoritatem confirmavit Trullana Synodus. Præter decimum septimum ætatis annum. Decimum annum admisit Can. 40. ad professionem.

Eadem sententiarum varietas olim fuit in Latina Ecclesia. Sancti Benedicti Regula sic habet: *Si quis fortè de Nobilibus offert filium suum Deo in Monasterio, si ipse puer minori ætate est, parentes ejus faciant petitionem. Et cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri involvant in palla Altaris, & sic eum offerant*. Subjungit spectantis ad Cap. 59. puerum substantiæ oblationem, atque prosequitur: *Similiter & pauperiores faciant. Qui verò ex toto nihil habent, simpliciter petitionem faciant, & cum oblatione offerant filium suum coram testibus*. Quæ Patris oblatio omninò fuit filii professio, & ipsum perpetuò Divinæ Majestati ac Monasterio obligavit. Lucet ex oblatione Sanctorum Mauri & Placidi, ac plurium aliorum. Et puerum Gregoriano ad Scauri clivum Monasterio à parentibus oblatum, quod adolescens apostatasset, fuisse à Deo gravissimè percussum scribit in litteris ad Nicolaum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani. Eundem sensum lucidè L. 1. Ep. 9. habuit quarta Toletana Synodus: *Monachum aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum reverti intercludimus, &* Can. 49. *omnem ad sæculum interdicimus regressum*. Hoc ipsum de publicæ pœnitentiæ assumptoribus statuit alius ejusdem Synodi Canon, & adjungit: *Non aliter & hi, qui detonsi à parentibus fuerint*, Cap. 55. *& posteà habitum sæcularem sumpserunt, iidem à Sacerdote comprehensi, ad cultum religionis, acta priùs pœnitentia, revocentur*. Tractandos illos sancit uti Apostatas. Et hoc extendit etiam ad Can. 6. fœminas. Et sexta Synodus videtur confirmare. Quidquid sit, adversus grassantem prævaricationem lucidè statuit decima Synodus: *Si in qualibet minori ætate vel Religionis tonsuram, vel Religioni debitam vestem, in utroque sexu filiis aut unus aut ambo parentes dederint, certè aut nolentibus aut nescientibus se susceptam non mox visam in filiis abdicaverint, sed vel coram se vel coram Ecclesia, palamque in Conventu eosdem filios talia habere permiserint, ad sæcularem reverti habitum ipsis filiis quandoque penitùs non licebit. Sed convicti* Cap. 6. *quod tonsuram aut religiosam vestem aliquando habuerint, mox ad Religionis cultum habitumque revocentur, & sub æterna districtione hujusmodi observantiæ inservire cogantur. Parentibus sanè filios Religioni contradere non ampliùs quàm usque ad decimum ætatis eorum annum licentia poterit esse*. Decennio majores sancit nonnisi ex propria voluntate obligandos.

Ejusdem sententiæ fuit Gallicana Ecclesia.

Etenim quinta Aurelianensis Synodus *puellas, quæ aut propria voluntate Monasterium expetunt, aut à parentibus offeruntur*, mandat probandas in veste Laica, & lapso probationis tempore admittendas ad Religionis habitum, additque tunc firmas in statu, nec posse redire ad sæculum. Hæc Canonis verba, *Secundùm statuta Monasterii, in quo elegerint permanere*, intelligi oportet de electione, quæ fit aut profitentis propria, aut offerentium parentum voluntate aliena. Ita exponit prima Matisconensis Synodus: *De puellis, quæ se Deo voverunt, & præclaræ decore ætatis ad terrenas nuptias transierunt, id custodiendum esse decrevimus, ut si qua puella voluntariè, aut parentibus suis rogantibus Religionem professa, vel benedictionem fuerit consecuta, & postea ad conjugium aut illecebras sæculi, quod potius est stuprum quam conjugium judicandum, transgredi præsumpserit, usque ad exitum cum illo, qui se hujusmodi conjugio miscuerit, communione privetur*. Notanda sunt verba: *Religionem professa, vel benedictionem fuerit consecuta*. Priora ad voluntariè eligentes, posteriora referenda sunt ad oblatas à parentibus. Et Apostata Monialis Agnes, quam gravissimè punivit eadem Synodus, omninò videtur non professa fuisse, sed oblata. Et hinc ad Sanctum nostrum, reparaturum Gallicanæ Ecclesiæ lapsam disciplinam, Apostolum Bonifacium rescripsit Gregorius secundus Pontifex: *Addidisti, quod si Pater vel Mater filium vel filiam intra septa Monasterii in infantiæ annis sub Regulari tradiderint disciplina, utrum liceat eis, postquam pubertatis impleverint annos, egredi & matrimonio copulari. Hoc omninò devitamus, quia nefas est ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis frœna laxentur*. Rescripsit non ex Romanis dumtaxat Canonibus, sed & ex Gallicanis. Et hinc verba ista in suum vigesimum secundum Canonem assumpsit sub Adriani secundi Pontificatu celebrata Synodus Wormatiensis.

Can. 19. Can. 12. Cap. 91. Ep. 9. c. 7.

Quinimò quosdam Galliæ Episcopos aut Doctores tunc sensisse longè liberalius in Monasticæ vitæ favorem, docet prima apud Sancti Ivonis Decretum Moguntina Synodus Riculphi Archiepiscopi: *Si quis ante annos legitimos tonsuratus sine consensu parentum suorum, & si parentes infrà annum non reclamaverint ad Principem, aut ad proprium Episcopum, aut ad Missum Dominicum, in ipso Clericatu permaneat*. Et infrà: *Ille qui ante legitimos annos tonsuratus est, utrum in eadem tonsura permanere debeat necne, in potestate sit parentum*. Et post varia concludit: *Hoc & de velandis puellis observandum est*. Quidam & Episcopi & Abbates puellos ac puellas etiam invitis parentibus tondebant aut velabant, & rata ac firma volebant tam velum quam tonsuram: & hoc confirmat Riculphus Archiepiscopus, læsis tamen parentibus annum indulgens ad reclamandum. Quod ipsum confirmat ejusdem secunda Synodus, atque adjungit: *Deinceps cavendum est, ut nullus tondeatur, nisi legitima ætate, & spontanea voluntate, vel consensu parentum*. Eousque seu in Canonico, seu in Monachico habitu datam aliter tonsuram jubet esse stabilem & inconcussam. Nec tamen sic cessavit violentia. Etenim adversus illam statuit in primo suo Capitulari Imperator Ludovicus Pius: *Ne pueri sine voluntate parentum tonsurentur, vel puellæ velentur, modis omnibus inhibitum est. Et qui hoc facere tentaverit, mulctam quæ in capitulis legis mundanæ à nobis constitutis continetur, persolvere cogatur*. Et nota, quod non soli Patres, sed & Matres potuerint infantes ac pueros suos offerre Monasteriis. Quare oblatio hæc plenè fundata non fuit in Patria potestate.

Part. 7. cap. 26. Cap. 20.

Eumdem fuisse Romanæ Ecclesiæ sensum docent & Sancti Benedicti per magnum Gregorium probata Regula Monastica, & suprà laudatum Gregorii secundi Rescriptum. Quod ipsum insigniter lucet ex Rescripto Nicolai primi ad constitutos in Germanico Regis Ludovici Regno Episcopos. Atto Comes in propriis fundis duo ædificaverat Monasteria, vivebat istic Monachus, & novem annorum filium Lambertum invitum ac recalcitrantem, induerat cuculla. Citra omnem Monasticæ Regulæ consequentiam nec ipsum Pater Altaris palla involverat, nec ita obvolutum ulli Abbati obtulerat, nec ullus Abbas ipsum Monachaliter benedixerat: Salomon Constantiensis Episcopus dumtaxat ipsum invitum, & quidem citra patris oblationem compulerat ad assumendum Monasticum habitum. Quod nempe prius patris factum censeret sufficere ad Monasticam filii obligationem. Verùm laudatus Pontifex sensit longè aliter. Vitiosum hunc Monachatum censuit, licet non penitùs vacuum, tamen infirmum, ideoque & cassavit, Lambertum ad ejus observantiam violenter compelli vetuit, & tamen adjunxit: *Quapropter consultius agetur, si piis suasionibus contemptum mundi & amorem Dei prædicando, quam violentiam inferendo, illum ad Cœlestem amorem accendamus. Usque dum Divina inspiratione compunctus propria voluntate se subdat, liceat eum à mundanis & laicalibus remotum vagationibus vel negotiis inter Religiosos & Ecclesiasticos viros, in Canonica degere vita. Non enim putamus Canonicos Religiosos à Sanctorum Monachorum vita & consortio sejunctos*. Itaque & Germaniæ Episcopi, & Doctissimus Pontifex Nicolaus Monachatum hunc non censuerunt penitus vacuum, sed dumtaxat dubium, ideoque & commutarunt in Regularem clericatum. A memoratis formæ vitiis liberum judicassent omninò validum & firmum. Laudata Epistola extat in Decreto Gratiani. 1. Q. 3. cap. 4.

At verò contrariam sententiam secutus fuit Montanus Toletanus Archiepiscopus, statuens in secunda Toletana Synodo: *De his, quos voluntas parentum à primis infantiæ annis in clericatus officio vel Monachali posuit, pariter statuimus observandum, ut mox cum detonsi vel Ministerio Lectorum contraditi fuerint, in domo Ecclesiæ sub Episcopi præsentia à Præposito sibi debeant erudiri. At ubi decimum octavum ætatis suæ compleverint annum, coram totius Cleri & Plebis conspectu voluntas eorum de expetendo conjugio perscrutetur. Quibus si gratia castitatis placuerit, & promissione castimoniæ suæ absque conjugali necessitate responderint servaturos, hi tanquam appetitores arctissimæ vitæ lenissimo Domini jugo subdantur. His autem, quibus voluntas*

tas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit, concessam ab Apostolo licentiam auferre non possumus. Hæc tunc erat universæ Hispaniæ constans sententia, quam per posteriores Synodos mutari impetrarunt Sanctus Leander, ejusque frater ac in Hispalensi Episcopatu successor Sanctus Isidorus: haud dubiè propter Sancti Benedicti Regulam, probatam & firmatam à magno Gregorio. Et Montani sententia videtur nunquam caruisse Patronis. Hinc enim adversa sententia non tantum per quartam, sed etiam per sextam ac decimam Toletanam Synodum debuit innovari. Montani sententiam amplexa est sub Ludovici Pii Imperio universa ferè Francia. Aquensis enim Abbatum Synodus statuit: *Ut puerum Pater aut Mater tempore oblationis offerant Altari, & petionem pro eo coram laicis testibus faciant, quam tempore intelligibili ipse puer confirmet.* Hoc est, post acceptum usum rationis. Cap. 36.

Erat novum statutum, & avitis Gallicanæ Ecclesiæ moribus adversum. Lucet ex instrumento, quo Nobilis vir Widilo filiolum suum Amblulphum obtulit Novaliacensi Monasterio, & quod exstat in ejusdem Chronico; *Dum legaliter sancitum antiquitus tenetur & cautum, cum oblationibus Domino parentes tradere suos filios in templo feliciter servituros, procul dubio hoc de nostris filiis faciendum nobis salubriter præbetur exemplum. Æquum enim judico Creatori nostro de nobis reddere fructum. Idcirco ego Widilo hunc filium nostrum Amblulphum, cum oblatione in manu atque petitione, altaris palla manu mea involuta ad nomen Sancti Petri, & Sancti Andreæ, cæterorumque Sanctorum, quorum reliquiæ hic continentur, & tibi Warnari præsenti Decano, ad vicem Domini Witgari Episcopi, seu & Richarii Præpositi, trado coram testibus Regulariter permansurum. Ita ut ab hac die non liceat illi collum de sub jugo Regulæ excutere, sed magis ejusdem Regulæ fideliter se cognoscat instituta servare, & Domino gratanti animo militare. Et ut hæc nostra traditio inconvulsa permaneat, promitto cum jurejurando coram Deo & Angelis ejus, quia nunquam per me, nunquam per suspectam personam, nec quolibet modo per rerum mearum facultates aliquando egrediendi è Monasterio tribuam occasionem.* Iste Amblulphus sub Carolo Magno rexit laudatum Monasterium, & ipsi in dignitatem successit Hugo ejusdem Regis filius, atque ita lucet istum filialis oblationis morem usque tunc in Gallia fuisse firmum & inconcussum. Et omnes ejus ritus hic insigniter exprimuntur. Filii oblatio fiebat ad Missam tempore Offertorii, & parens prolem, uti quamvis aliam suam rem Divinæ Majestati ad Abbatis, aut certè Vicarii, Præpositi vel Decani manus, in perpetuum atque immobile servitium tradebat. Et de actus validitate nullus tunc hæsitabat in Gallia. Plures ejusmodi antiquas paternæ oblationis formulas adducit in scholio ad trigesimam secundam Sancti Lanfranci Epistolam Lucas Dacherius.

Et hinc præfatum adversus Sancti Benedicti Regulam & plures ejus confirmatores Canones Abbatiale Decretum ab omnibus non fuit admissum. Etenim non solus Petrus Damiani, sed etiam Maurus Episcopus istas filiorum oblationes profitebatur validas. A mota interim inter ipsos disputatione motus Leo nonus stetit pro istis Abbatibus, ediditque Decretum, ut deinceps nemo fieret Monachus, nisi ætate legitima & propria voluntate. Qua in Synodo ediderit, ignoro. Et nec ipsum fuit ubique admissum. Etenim & Toletanos, & Gallicanos, qui istas oblationes firmant, Canones Decretis suis inseruerunt & Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus, & Monachus Gratianus, ideoque supposuerunt adhuc vivere & servari. Et ad Goisfredum Constantiensem in Normandia Episcopum scribit Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis; *De Sanctimonialibus, de quibus mihi dulcissima Paternitas vestra litteras misit, hoc vobis respondeo. Sanctimoniales, quæ de servanda Regula professionem fecerunt, vel quæ, quamvis adhuc professæ non sint, ad Altare tamen oblatæ fuerunt, secundum mores & vitas earum ad servandam Regulam moneantur, increpentur, constringantur. Quæ verò nec professæ, nec oblatæ sunt, ad præsens dimittantur sic, donec voluntates earum de servando ordine subtilius exquirantur.* Laudatum Leonis Decretum impulit Goisfredum ad consultandum, & non secundum ipsum, sed secundum Sancti Benedicti Regulam respondit ejusdem Regulæ Professor Lanfrancus. Et inter vetustas, quas in hujus Epistolæ scholiis adducit Lucas Dacherius, paternæ oblationis formulas una est facta sub Philippo primo Francorum Rege. Et ad Pictaviensem Archidiaconum, qui neptem suam Adelitiam parabat invitam imponere Monasterio, scribit Petrus Blesensis: *Canonum clamat auctoritas, quia Monachum sive Monacham facit propria professio, vel paterna devotio. Propriæ verò professionis vinculo non ligatur, qui huic professioni, quantum potest, renititur & reclamat. Nec adstringit ipsam paterna devotio: Quia non est in sacris patris, sed quasi emancipata per patris mortem, & in alienam potestatem non recidens animæ suæ adepta est facultatem.* Lucidè supponit paternam oblationem adhuc vivere & obligare. Quod ipsum supponit in prima sua Epistola Sanctus Bernardus. Et certè Cistertiensis reformatio non fuit aliud quam Sancti Benedicti Regulam custodire ad litteram. Et de nescio quo puero Apostata scripsit ad Belluacensem Episcopum Alexander tertius. *Mandamus, quatenus si inveneris, quod non fuisset à parentibus oblatus, & infra decimum quartum annum facti voti pœnitens à religione recesserit, ab illo voto professionis, quod fecit, denunties absolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatus, seu decimum quartum annum compleverit, cùm Religionem intravit; seu post decimum quartum annum professionem à se prius factam ratam habuerit, eùm ad eandem, vel aliam Religionem transire compellas.* Clarè affirmat paternæ oblationi inesse professionis vim, & ab ipsa non posse resiliri.

Ep. 32. Epist. 54. Li 3. tit. 31. c. 11.

Et hinc de Cœlestino tertio Pontifice scribit laudata superius Historica compilatio: *Hic Papa Cœlestinus constituit, quod pueri, cum venerint ad annos discretionis, id est, ad quindecim annos, si noluerint remanere in claustris, licitè possint ire ad sæculum, & ad hæreditatem suam.* Leonis nostri A. 1190.

Decre-

Decretum innovavit, & sanxit ubique servandum. Antiqua quæstio mota fuerat sub Clemente tertio: Altera Toletanos Canones, altera pars allegaverat Magni Leonis Rescriptum ad Rusticum Metropolitam Narbonensem. Et Clemens in exstante apud Gregorium nonum Rescripto respondit juxta Toletanos Canones: Respondit Paterna oblatione & infantes & puellos omninò ligari, & ipsam ab adultis citra Apostasiæ crimen non posse violari. Quia nostri noni Leonis Decretum non laudat, quidam suspicantur ipsum nunquam fuisse. At argumentum non concludit. Etenim in communem observantiam non admissus Canon non habetur pro Canone, ideoque Clemens istum non laudavit. Eadem ergo facti species à nescio quo Episcopo relata fuit proximo Clementis successori Cœlestino. (Lib. 3. tit. 31. cap. 12.) Nescio quis miles cum suo filiolo & omnibus suis bonis se tradiderat nescio cui Monasterio, & etiam dictum filiolum induerat habitu Monachali. Et consultus Pontifex rescripsit: *Respondemus, quod si dictus puer ad annos discretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem, si ad hoc induci nequiverit, non est ullatenus compellendus, quia tunc liberum sibi erit eum dimittere, & bona paterna, quæ ipsi ex successione proveniunt, postulare*. (Cap. 14.) Et hoc est lucidè Decretum à memorata Historica compilatione laudatum. Et ipsum à successoribus Pontificibus firmatum custodit usque hodie omnis Latina Ecclesia. Hinc enim ad tertii decimi sæculi annum vigesimum sextum Narbonensis Provinciæ Benedictini Abbates ad reparandam disciplinam ediderunt, & per Gregorium nonum probari impetrarunt statuta varia, & in ipsis hunc articulum. *Infantes, qui recipiuntur in Monasteriis, & quotidie audiant Regulam exponi, & schola non exeant, donec legitimæ ætatis fiant, & tunc professionem faciant, & benedictionem accipiant secundum formam Regulæ*. Propter laudatam Cœlestini constitutionem statuunt adversus Sancti Benedicti Regulam. Eandem constitutionem dudum antea servavit omnis Orientalis Ecclesia. Hujus enim ferè omnes Monachi, uti lucet ex Trullana ac septima Synodo, jam dudum vixerunt secundum Regulam Sancti Basilii, ideoque paternas filiorum oblationes non duxerunt ratas, nisi ubi per ipsos oblatos in adulta ætate firmarentur.

Exponuntur aliquot de hac re quæstiones.

PRima quæstio est, An præsens Leonis noni Decretum à nullis Monasteriis fuerit admissum? Respondeo à quibusdam fuisse admissum. Etenim de totius Benedictinæ Religionis capite Cassinensi Monasterio scribit ad Desiderium Abbatem Sanctus Petrus Damiani: *Inter cæteros virtutum flores, quos in illo agro pleno, cui benedixit Dominus, reperi, fateor, hoc mihi non mediocriter placuit, quod ibi scholas puerorum, qui sæpe rigorem sanctitatis evertunt, non inveni, sed omnes aut senes, cum quibus utique nobilis vir sedebit in portis Ecclesiæ, aut juvenili vivendi decore lætantes. Qui nimirum ut filii Prophetarum idonei sunt ad Eliam per deserta quærendum. Aut certè adhuc adolescentiæ flore vernantes, qui juxta Apostolum Joannem vicere malignum.* (Lib. 2. Ep. 17.) Quod non solum Sanctus Pater Benedictus, sed ipsius etiam in Cassinensis Monasterii Præfectura successores dudum admiserint oblatos à parentibus pueros atque infantes, est omnibus exploratum. Quare hanc mutationem adscribi oportet Leonis nostri Decreto, aut certè alicui novellæ, quam istud confirmarit, consuetudini. Et licet ipsam hic laudet Petrus, in litteris tamen ad Ariper- (Lib. 6. Ep. 17.) tum Monachum pergit laudare paternam filiolorum oblationem, & Sancti Samuelis exemplo confirmare. Quidquid sit, à patris sui Regula multi Abbates noluerunt recedere.

Secunda quæstio est, Qua de causa Cœlestinus tertius laudatum Leonis Decretum innovaverit, & admitti jusserit per omnem Latinam Ecclesiam? Respondeo rationem edici à Guilielmo Thorne, ubi scribit de Cantuariensi suo Sancti Augustini Monasterio: *Quia nonnulli Abbates, carnali ducti amore, ac etiam divitum & præpotentum patriæ coacti importunitate, pueros vix ablactatos solebant ad Monachalem habitum pro libito suæ voluntatis suscipere, in scandalum religionis & detrimentum Ecclesiæ, ideo sub hoc tempore Conventus ex præteritis damnis futura pericula doctus præcavere, impetravit à Papa Alexandro tertio privilegium inhibitionis, ne de cætero pueri infra quindecim annorum ætatem in isto Monasterio ad habitum Monachalem ullo modo recipiantur.* (A. 1168.) Quod pueri in Monasteriis soleant enervare disciplinam, nobis jam dixit Sanctus Petrus Damiani. Galliæ ac Germaniæ Monasteria, olim numerosissima ac opulenta, in libris de sua vita Guibertus Novigenti Abbas lamentatur esse suo tempore ad pauperiem & Fratrum paucitatem redacta, & dat causam. *Perpauci reperiri poterant, qui peccati fastidio sæculum respuissent, sed ab illis potissimum detinebantur Ecclesiæ, qui in eisdem parentum devotione contraditi ab ineunte nutriebantur ætate. Qui quanto minorem super suis, quæ nulla videbantur egisse, malis motum habebant, tanto intra Cœnobiorum septa remissiori studio victitabant.* (Lib. 1. cap. 80.) Ab hisce tepidis fratribus affirmat Monasticum statum devenisse in summas calamitates, ac de ruina fuisse periclitatum, nisi illum divina bonitas per novum Carthusiensium & Cistertiensium fervorem erexisset. Adversum istos pueros statuit etiam Cluniacensium Abbas Petrus Venerabilis: *Statutum est, ut nullus, etiam ex concessione, futurus Monachus, Regularibus usque ad annum vigesimum vestibus induatur. Causa instituti hujus fuit immatura, nimisque celer infantium susceptio, qui antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere possent, sacræ Religionis vestibus induebantur, & admixti aliis, puerilibus ineptiis omnes perturbabant. Et ut quędam taceam, & multa breviter colligam, & sibi nihil penè proderant, & aliorum postea religiosum Propopositum non parum, imò quandoque plurimum, impediebant.* (Cap. 38.) Varia igitur ex ipsorum admissu nascentia incommoda considerans Cœlestinus, istud Alexandri privilegium sanxit deinceps fore universalem legem.

Cap. 15. Tertia quæstio est, Quæ olim ætas requisita fuerit in profitentibus? Respondeo Magnum Basilium in fusioribus Monachorum Regulis requirere plenum rationis usum, de annis tacere. Primum repetit in Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris, atque adjungit:
Cap. 18. *Pueriles voces omninò in his ratas existimare non oportet, sed eam quæ supra sedecim aut septemdecim annos nata fuerat, rationisque compos, oportet in sacrarum Virginum catalogum referre, ejusque confessionem comprobare.* An idem de masculis statuat, non possim certus affirmare. Quidquid sit, Arsenius Monachus in sua Synopsi habet hunc Canonem.
C. 104. *Oportet eum, qui sæculo nuntium remittit, & fit Monachus, non minus quàm decem annos esse natum.* Lucidè loquitur Canon de professione, quæ citra Apostasiam non possit violari. Eandem ætatem requirit in libris adversus Monasticæ vitæ vituperatores Sanctus Joannes Chrysostomus. Adversum eos, qui non nisi post exactum matrimonium ac in vitæ fine censebant suscipiendum Monachatum, cum Propheta docet Domini jugum portandum ab adolescentia, & prosequitur: *Nempe si esset in potestate nostra certaminis tempus,*
Lib. 3. c. 15. 16. *rectè forsan senectutem exspectare possemus. Sin verò per omnem vitam nobis dimicandum est, à prima statim ætate inchoandum, cum decem annorum esse cœperimus. Ex ea quippe ætate eorum omnium, quæ peccavimus, rationem reddituri, pœnasque daturi sumus.* Et hanc suam Regulam multis confirmat. Videtur non certum ætatis annum, sed plenum dumtaxat rationis usum exquirere. Et hanc ejus Regulam omninò respexit Trullana Synodus, à Magni Basilii, quæ in profitente Virgine septemdecim aut sedecim exquisivit annos, disciplina recedens, & in utroque sexu requirens annos dumtaxat decem, ipsosque ab Episcopi arbitrio permittens vel differri vel præ-
Cap. 40. veniri. Utique pro rata judicii, quod in professuro Episcopus adverterit. Et hac lege hodierni etiam Græci vivunt. Ita testatur in centesimi vigesimi septimi Africani Canonis Commentario Theodorus Balsamon, atque adjungit: *Si velis præsentem Canonem sic valere, ut præjudicio non afficiantur Episcopi, qui præter justam causam aliquos etiam ante decennium vestiunt, nemo est qui prohibeat.* Loquitur de utroque sexu. Eadem lex olim viguit item apud Latinos. Lucet ex Regula Sancti Aureliani Archiepiscopi Arelatensis. *Minori ætate in Monasterio non excipiantur, nisi ab annis decem aut duodecim, qui & nutriri non egeant, & cavere noverint culpas.*
Cap. 17. Quidam tamen hæc non de admissione ad professionem, sed de admissione ad Novitiatum intelligunt, de qua statuit in Sanctimonialium Regula etiam Sanctus Cæsarius. *Si fieri potest, aut difficile aut nulla umquam in Monasterio infantula parvula, nisi ab annis sex aut septem, quæ jam litteras discere, & obedientiæ possit obtemperare, suscipiatur.* Quidam existimant paternas parvularum prolium oblationes ab hisce item sanctis Patribus non fuisse admissas. Quidquid sit, de professione omnino loquitur in litteris ad Anthemium Subdiaconum, Apostolici in Campania Patrimonii Rectorem, Magnus Gregorius:

Quia dura est in Insulis congregatio Monachorum, Lib. 1.
etiam pueros in Orphiariæ Monasteriis ante decem & Ep. 48.
octo annorum tempora suscipi prohibemus, vel si qui nunc sunt, tua eos Experientia auferat, & in Romanam urbem transmittat. Hoc etiam in Palmaria, aliisque Insulis te per omnia volumus custodire. Quid sit dura Monachorum congregatio, exponit in litteris ad Symmachum Defensorem: *Horisco Abbati injunximus, ut in Gorgonem Insulam pergat, cum quo tua Experientia pariter eat, & mala omnia, quæ illic cognovimus admissa, ita vindicate, ut per ultionem vestram præfata Insula etiam inposterum maneat correcta.* In adjacentibus Ita- Ep. 50.
liæ Insulis laxata erat Monastica disciplina, ideoque optimus Pontifex nolebat pueros istic periclitari. Ex eadem Regula scripsit ad Candidum Presbyterum, Apostolici in Gallia Patrimonii Rectorem: *Volumus ut Dilectio tua ex soldis quos acceperit, pueros Anglos, qui sunt ab annis decem & septem vel decem & octo, ut in Monasteriis dati Deo proficiant, comparet. Quatenus solidi Galliarum, qui in terra nostra expendi non possunt, apud locum proprium utiliter expendantur.* Et cum Im- Lib. 5. Ep. 10.
peratore Mauritio, & cum regnantibus in Italia Longobardis Francorum Reges passim non bene convenerunt, atque ita licet Gallicana Romanæ Ecclesiæ Patrimonia non invaserint, ex ipsis tamen collectam, uti & quamvis aliam, pecuniam vetuerunt exportari Regni finibus. Hinc ipsam providus Gregorius impendi jussit emendis intra Galliam Anglicanis mancipiis, emi solos octodecim aut septemdecim annorum juvenes, ipsos donari Monasteriis, atque illic in neophytæ suæ gentis Apostolos educari. Emi jussit solos istos, qui sub illo onore admitterent Apostolicum libertatis beneficium. Et ne posteà aucupari possent resiliendi fucos, esse jussit septemdecim aut octodecim annorum. Quæ omnes à communi Regula exceptiones demonstrant minorem ætatem tunc ad profitendum fuisse passim admissam.

Variæ tamen Latinorum gentes habuerunt varios mores. Etenim Toletana sub Montano Archiepiscopo Synodus oblatos à parentibus infantes ac pueros sanxit educari ad annum usque octavum decimum, & tunc demum illis fieri facultatem vel recedendi ad sæculum, vel stabiliter profitendi. Nulli igitur ante istum annum permisit professionem. At verò decima ejusdem civitatis Synodus offerendos à parentibus pueros mandat esse minores anno quarto decimo. Majores ligari non vult, nisi propria voluntate. Ergò ad validam professionem exquisivit annos completos dumtaxat quatuordecim. At verò in Romana sua Synodo Eugenius secundus Pontifex statuit: *Fœminæ, quæ habitum Religiosum, aut* Cap. 29.
velamen obtentu Religiositatis susceperunt, cùm essent viri potentes, deinceps viro sociari non permittantur, sed eligentes Monasteria regulariter vivant, aut in domibus susceptum habitum castè observent. Quem Canonem firmavit Leo quartus, addens ipso etiam puellos ligari. Ambo videntur statuisse juxta antiquos Canones aut mores Romanæ Ecclesiæ. Et juxta Magnum Basilium, qui in brevioribus Monachorum Regulis scribit:

scribit: *Apta tunc erit professio Virginitatis, ex quo adulta jam ætas esse cœperit, & ea quæ solet nuptiis apta deputari atque perfecta.* Porrò puelli quarto-decimo, puellæ passim duodecimo anno fiunt potentes matrimonialis operis. Et hi omninò sunt anni legitimi, de quibus apud Sancti Ivonis Decretum statuit prima Synodus Riculphi Archiepiscopi Moguntini: *Si quis ante annos legitimos tonsuratus est sine consensu parentum suorum, & ipsi parentes intra annum non se reclamaverint, in ipso Clericatu permaneat. Si verò post legitimos annos per vim clericus factus est, & infra annum minimè se reclamaverit, in clericatu permaneat.* Et infra: *Hoc & de velandis puellis observandum est.* Et secunda ejusdem Synodus: *Deinceps cavendum, ut nullus tondeatur, nisi in legitima ætate, & spontanea voluntate, vel cum consensu parentum.* Quæ sit legitima, ac spontaneam voluntatem habens ætas non exprimit: Quod alia esset masculis, alia fœmellis. Et res erat nota. Ipsam postea expressit Triburiensis Synodus: *Puella si ante duodecim annos ætatis suæ sponte sua sacrum sibi velamen assumit, possint statim parentes vel tutores ejus id factum irritum facere, si volunt. At si annum & diem id dissimulando consenserint, ulterius nec ipsa nec ipsi mutare hoc poterunt. Porrò si in fortiori ætate adolescentula vel adolescens Deo servire elegerint, non est potestas parentibus hoc prohibendi.* Istam reclamandi potestatem facit etiam pupillarium Virginum Mundiburnis. Lucidè affirmat duodecim ætatis annos sufficere ad profitendum. At verò in litteris ad Belluacensem Episcopum, in litteris ad nescio quem Civitatensem Canonicum Alexander tertius, ac in litteris ad Cassinensem Abbatem Innocentius tertius in professuro adolescente disertè exquirunt annos completos quatuordecim. Exstant litteræ apud Gregorium nonum sub titulo de probationibus, & sub titulo de Regularibus. Emissam antea professionem Alexander lucidè adfirmat esse vacuum attentatum. At verò Innocentius rescripsit Roberto Lingonensi Episcopo: *Quæsivisti, utrùm illi, qui in annis minoribus constituti Novitiorum habitum susceperunt, & infra annum facta postmodum professione, ad sæculum sunt reversi, & ab Episcopis suis hoc scientibus ad sacros Ordines sunt promoti, sustineri debeant in illis Ecclesiis ministrare, in quibus fuerint ab eisdem Episcopis instituti.* Robertus dubitabat, an essent Apostatæ, ideoque irregulares. Et Innocentius respondit: *Propter hoc non sunt ab ipsis Ecclesiis amovendi, sed in iis possunt liberè ministrare, nisi fortè prudentia suppleverit in illis ætatem.* Hoc casu factam ante completos quatuordecim annos professionem habet firmam & ratam. Et adjungit: *Vel saltem transire debeant ad Regulam priorem, cùm ipsi absque protestatione Religionis habitum assumendo, vitam præsumantur voluisse mutare.* Etiam istorum, in quibus prudentia ætatem non supplet, professionem habet ratam. Quocirca ætatis defectus usque tunc non fuit vitium certò substantiale. Fuerunt variæ de ipso sententiæ. Porrò de Sanctimonialibus statuit ad titulum de Electione Bonifacius octavus: *Nulla monialis, nisi duodecimum annum peregerit, & professa fuerit tacitè vel expressè, ad eligendam Abbatissam cum aliis admittatur.* Palam supponit duodecim completos annos sufficere puellis ad profitendum. Apud eundem exstat constitutio, qua Innocentius quartus discretionis annos in masculo adfirmat esse completos quatuordecim, & ante ipsos nec expressè nec tacitè quempiam posse profiteri. Ex quibus omnibus lucet, quòd Romana Ecclesia in masculis quatuordecim, in fœmellis solos duodecim annos semper exquisierit, & quod usque ad quartum Innocentium prudentia in masculis potuerit supplere ætatem. Et ità viximus usque ad Sacrosanctum Tridentinum Concilium, quod in utroque sexu ad professionis substantiam exquisivit sedecim completos annos. Hinc item lucet Decretum, quo Cœlestinus tertius laudatur exquisisse quindecim annos, nec in ipsius Romanæ Ecclesiæ transiisse mores. Eadem est ratio Decreti hujus, quod Otho Sancti Nicolai in Tulliano carcere Diaconus Cardinalis, Gregorii noni per Angliam Legatus, in Londinensi Benedictinorum Abbatum congregatione edidit apud Matthæum Parisiensem. *Nullus ante vigesimum annum completum ad professionem, & decimum nonum ad probationem in Monasterium de cætero admittatur.* Nec in Anglia admissum fuit aut servatum.

Cap. 6. | Part. 7. cap. 26. | C. 116. | Cap. 33. | C. 11. | C. 8. | C. 8. | L. 3. Ep. 116. | Cap. 43. | L. 3. tit. 14. c. 1. | A. 1238.

Quarta quæstio est, An solus olim Pater parvulas suas proles potuerit Deo ac Monasteriis offerre? Partem affirmativam suadet ratio patriæ potestatis, quam & gentilium & Christianorum Romanorum leges soli Patri adscripserunt. Hinc solus Pater poterat prolem ex causis vendere aut donare in servum aut filium adoptivum. Ergo & in Monachum. Et patria quidem potestas apud primævos Romanos fuit tanta, ut etiam vitæ & necis jure Pater polleret in filium, ideoque longè magis posset Divinæ præsertim Majestati tradere in perpetuam servitutem. Respondeo tamen hanc oblationem non fundari in patria potestate. Etenim Theodoretus Cyrensis Episcopus se non à patre, sed à sola matre scribit Deo fuisse oblatum. Et ad Sanctum Amphilochium scribit Magnus Basilius: *Multas,* utique infantes aut parvulas, *Parentes & Fratres offerunt, & quidam eorum qui eas cognatione contingunt.* Utique pupillarum aut à parentibus deserrarum Curatores. Etiam Paulam filiolam non pater, sed sola mater Læta Deo consecravit. Et plerique usque huc adducti Canones utrique parenti palàm adscribunt parem hac in re potestatem. Et Aquensis Abbatum Conventus habet. *Puerum pater aut mater tempore oblationis offerunt.* Et in Sancti Ivonis Decreto Triburiensis Synodus sancit: *Quicumque filiam suam, aut neptem, vel parentem suam Deo Omnipotenti offerre voluerit, licentiam habeat.* Utique neptem, vel parentem, cujus habuerit tutelam. Lucet ex præcedenti Canone: *Puella si ante duodecim ætatis suæ annos sponte sua sacrum sibi velamen assumit, possint statim parentes vel tutores ejus id factum irritum facere, si velint.* Possunt & ratificare. Et hæc ratificatio habet vim oblationis. Riculphi Archiepiscopi prior Moguntina Synodus eandem pote-

Can. 36.

poteſtatem agnoſcit Domino in ſervum. Et certè ſi Dominus ſervum poſſit homini vendere aut donare, cur non & Divinæ Majeſtati? Hæc igitur poteſtas non in Romano, ſed in naturali aut communi gentium fundatur jure, quod utrique parenti parem in proles impartit auctoritatem. Nam & alterius conſenſus ſufficit, ut communis infans à nobis baptizetur.

Quinta quæſtio eſt, Quam formam requirat hæc oblatio? Reſpondeo nullam eſse præfixam ab antiquis Canonibus. At verò Sanctus Benedictus hanc præſcripſit in ſua Regula: *Si quis offert filium ſuum Deo in Monaſterio, ſi ipſe puer minori ætate eſt, parentes ejus faciant petitionem. Et* Cap. 59. *cum oblatione ipſam petitionem, & manum pueri involvant in palla Altaris, & ſic eum offerant.* Petitionem exponit præcedens caput: *Suſcipiendus in Oratorio coram omnibus promittat de ſtabilitate ſua, & converſionem morum ſuorum, & obedientiam coram Deo & Sanctis ejus. Etſi aliquando aliter fecerit, ab eo ſe damnandum ſciat, quem irridet. De qua promiſſione ſua faciat petitionem ad nomen Sanctorum, quorum Reliquiæ ibi ſunt, & Abbatis præſentis. Quam petitionem manu ſua ſcribat, aut certè ſi non ſcit litteras, alius ab eo rogatus ſcribat. Et ille Novitius ſignum faciat, & manu ſua eam ſuper Altare ponat.* Et infrà: *Illam petitionem, quam deſuper Altare Abbas tulit, non recipiat* novellus Monachus, *ſed in Monaſterio reſervetur.* Hæc igitur petitio eſt Monaſtica trium votorum profeſſio, cum adjunctis precibus, quibus profitens ipſam ſupplicat à Divina Majeſtate, Tutelaribus Monaſterii Sanctis, ac præſente Abbate admitti & firmari. Et hanc formam cum tota Sancti Benedicti Regula probavit, & in morem redegit magnus Gregorius, omniſque jam pridem Latina Eccleſia. Plura ejus, & pro adultis, & pro parvulis antiqua exemplaria ex vetuſtis Monaſteriorum archivis produxit, ac ſuis ad Sancti Lanfranci vitam & ejuſdem trigeſimam ſecundam Epiſtolam ſcholiis inſeruit Lucas Dacherius. Audiamus unam: *Dum legaliter ſancitum antiquitùs teneatur & cautum, cum oblationibus Domino parentes ſuos tradere filios in templo Domini feliciter ſervituros, procul dubio hoc de noſtris filiis faciendum ſalubriter præbetur exemplum. Æquum enim judico Creatori noſtro de nobis reddere fructum. Idcirco ego Hildegrinus hunc nepotem meum nomine Riſuinum cum oblatione in manu atque petitione, altaris palla manu mea involuta, ad nomen Sancti Remigii, vel ad Sanctorum, quorum etiam Reliquiæ hic continentur, & Abbati præſenti trado coram teſtibus permanſurum, ita ut ab hac die non liceat illi collum de ſub jugo Regulæ excutere, ſed magis ejuſdem regulæ fideliter agnoſcat inſtituta ſervare, & Domino gratanti animo militare. Et ut hæc mea traditio inconvulſa permaneat, promitto jurejurando coram Deo, & Angelis ejus, numquam per me, numquam per ſuſpectam perſonam, nec quolibet modo per rerum mearum facultates aliquando egrediendi de Monaſterio occaſionem tribuam. Et ut hæc mea traditio firma & inviolata permaneat, manu mea ſubterfirmavi.* Filii aut nepotis oblator, non ſolum pro filio aut nepote, ſed etiam profitebatur pro ſemetipſo: Profitebatur ipſum numquam incitare, fovere, aut adjuvare ad prævaricandum. Nam & hoc diſertè mandat Sancti Benedicti Regula. Eundem oblationis ritum laudavit Otho Comes, ubi de Lamberto filio ſuo dixit ad Nicolaum primum: *Ego pater ejus palla altaris involutum, illum non obtuli, neque à quocunque Sacerdote vel Abbate, ut mos depoſcit, benedictione percepta Regulæ umquam ſubactus fuit Monachus.* Et ex hoc etiam capite laudatus Pontifex Lambertum à prætenſo adverſus ipſum Monachatu abſolvit. Et meritò. Etenim paterna oblatio atque petitio, nec non & Abbatis acceptatio lucidè ſpectant ad ſubſtantiam. Eſt enim, uti Sanctus Bernardus ſcribit, *Votum Patris de filio.* Epiſt. 1. Et de ſuo nepote Roberto addit: *Petitio, quam Regula præcipit, pro eo facta non fuit a parentibus, nec manus illius cum ipſa petitione involuta palla Altaris, ut ſic offerretur coram teſtibus.* Hinc ſcribit ipſum non oblatum fuiſse, ſed promiſsum dumtaxat, ideoque non ligatum. Et quidem ut in Miſsa ad Offertorium fiant hæc omnia, mandat etiam Aquenſis Abbatum Conventus. Et habent ſuas rationes. Verùm an ſubſtantialia fuerint, non velim affirmare.

Sexta quæſtio eſt, An etiam antiqui Monachi habuerint Novitiatum? Reſpondeo habuiſse. Etenim Hermias Zozomenus affirmat in antiqua Sancti Pachomii Regula fuiſſe & huncArticulum: *Si quis cum ipſis habitare cuperet, ut primò omnium gravioribus laboribus ad triennium exerceretur, & ita eorum convictus particeps fieret.* Eandem L. 3. c. 33. Regulam fuiſse Pachomio ab Angelo traditam affirmat in Lauſiaca Hiſtoria Palladius Helenopolitanus Epiſcopus, & laudat hæc ejus capita: *Eum qui ſemel ingreditur, nec poteſt ad triennium ſuſtinere certamen, non admittes. Sed cum opera fecerit difficiliora, ſic prodeat in ſtadium poſt triennium.* Cap. 38. Graviores iſtos labores multis deſcribit in quarto Monaſticarum inſtitutionum libro Joannes Caſſianus. Laudat quadrageſimum nonum Regulæ caput, in quo triennii non fit mentio, ſed hæc ſtatuuntur de Novitiorum habitu: *Tunc nudabunt eum veſtimentis ſæcularibus, & induent habitu Monachorum, tradentque Oſtiario, ut orationis tempore adducat eum in conſpectu omnium fratrum.* Sub Pachomio non videtur fuiſse diſcrimen minoris habitus à majori. In Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris etiam magnus Baſilius ſcribit nullam ad ſervandæ in propria etiam domo Virginitatis profeſſionem admitti, niſi, *quæ diu examinata ac probata perſeveraverit, & ut admittatur precibus contenderit.* Et in ſua Mo- Cap. 18. naſtica Regula admittendi Novitii modum præſcribit quaſi ex Sancto Pachomio, ac pergit: *Cum ex ſingulis documentis fuerit comprobatus, quia firma mente & ſtabili conſilio, ac prompto animo ſit, tunc ſuſcipi eum decet. Priùs autem quam corpori fraternitatis inſeratur, oportet ei injungi quædam laborioſa opera, & quæ videntur opprobrio haberi à ſæcularibus. Et obſervari oportet, ſi libenter hæc, & liberè, & fiducialiter expleat, nec confuſionem eorum graviter ferat. Vel etiam ſi in labore impiger inveniatur & promptus.* Ejuſmodi repertos ſancit admitti ad profeſſionem. Cap. 6. Etiam

Etiam aliorum antiquissimorum Patrum Regula lucidè laudat Novitiatum. Etiam pleræque Latinorum Patrum Regulæ. Et quidem Sanctus Benedictus ipsum jubet esse integri anni, ac intra ipsum Novitio ter prælegi Regulam, & ante ipsius lapsum non admitti ad professionem. Rei modum exponit antiqua per Lucham Dacherium ex Sancti Remigii Monasterio producta formula, qua probatus Novitius consuevit professionem petere: *Ego Rodfridus, initium conversionis meæ diligenter attendens, considero quod petitionibus meis primum non facilis concessus est introitus, sed diu pulsanti mihi vix hospitii locus est misericorditer attributus. In quo per paucos dies commoratus, Novitiorum sum domum ingressus, in qua dura & aspera primum mihi à Seniore sunt prædicata, & stabilitatis meæ promissio expetita, & ter in anno lecta atque tradita est Regula, cum admonitione dicentis: Ecce lex, sub qua militare vis, si potes observare, ingredere, si verò non potes, liber discede.* Primùm ergo Novitius ad hospitium in veste Laica, hinc ad Novitiorum domum in veste Monastica, tandem professus admittebatur ad Conventum. Quæ forma & apud Latinos & apud Græcos fuit passim observata.

Porrò in novella ad Epiphanium Constantinopolitanum Patriarcham lege statuit Imperator Leg. 5. c. 2. Justinianus: *Sancimus, sacras sequentes Regulas, eos qui singularem conversationem profitentur, non promptè mox à reverendissimis Præsulibus venerabilium Monasteriorum habitum percipere Monachalem, sed per triennium totum tolerare, nondum Monachicum habitum promerentes, sed tonsura, & veste eorum, qui Laici vocantur, uti, & manere divina addiscentes eloquia.* Eos jugiter probandos atque erudiendos mandat, & prosequitur: *Et dum triennio toto ita permanserint, optimos semetipsos & tolerabiles aliis Monachis & Præsuli demonstrantes, hos Monachicam promereri vestem atque tonsuram.* Ex Sancti Pachomii Regula vult Novitiatum esse completi triennii. Non in Monastica, sed in Laica veste & tonsura. Hoc est, in parvo habitu. Et hoc secundùm sacras Regulas. Ex quo lucet parvi & magni habitus discrimen esse Justiniano longè antiquiùs. Si conjecturandi fiat libertas, ejus originem deferam in magnum Basilium. Ex singulari, quæ Monasticam etiam in oblatis per parentes parvulis vitam noluit ante septimum decimum ætatis annum esse ratam ac firmam, magni Basilii doctrina plures assumpserunt occasionem & fomentum excutiendi emissam ante professionem, unaque sacrum & Angelicum habitum, atque ad sæculi vota redeundi. Et Basilianæ disciplinæ sectatores censuerunt excuti sine sacrilegio, attamen non sine magna venerandi habitus injuria. Hinc ipsum duxerunt nonnisi professis credendum, atque ita inducendum parvum habitum. Quod ipsum apud nos Latinos videtur placuisse Sancto Cæsario Arelatensi Archiepiscopo. Lucet ex Cap. 3. ipsius ad Moniales Regula: *Ei, quæ Deo inspirante convertitur, non licebit statim habitum Religionis assumere, nisi antea in multis experimentis fuerit voluntas illius approbata. Sed uni ex senioribus tradita annum integrum in eo, quo venit, habitu perseveret. De ipso tamen habitu mutando sit in potestate Prioris: & quomodo personam vel compunctionem viderit, ita vel celeriùs vel tardiùs studeat temperare.* An in merè Laico, an autem in parvo Monastico habitu Moniales suas probari sanxerit, ignoro. Item laudatas ab adducta lege sacras Regulas ignoro. Crediderim fuisse à Provincialibus hinc inde Synodis, aut potius à variorum hinc inde Monasteriorum Patriarchis conditas, & per Justinianum extensas ad omnem Ecclesiam. Novellas enim suas de Ecclesiasticis rebus leges conatus ille est omnibus sub Cœlo Ecclesiis imponere.

Et certè ipsas admisit etiam Latina, ipsaque item Romana Ecclesia. Non tamen hunc Articulum. Magnus enim Gregorius hac in re magis probavit Regulam Sancti Benedicti. Sed nec ipsam hic admisit per omnia. Lucet ex litteris ad Fortunatum Neapolitanum Episcopum: *Pervenit ad nos Mauritium quendam, qui nuper in Monasterio Barbatiani conversus est, ablatis secum aliis Monachis, fuga de eodem Monasterio discessisse.* Lib. 8. Epist. 23. *Qua in re prædictum Barbatianum sua nobis præcipitatio vehementer accusat, qui temerè sæcularem hominem, & non ante probatum tonsuravit. Propterea Monasteriis omnibus Fraternitas vestra districtiùs interdicat, ne eos, quos ad convertendum susceperint, priusquam biennium in conversatione compleant, nullo modo audeant tonsurare. Sed hoc spatio vita eorum, moresque sollicitè comprobentur, ne quis eorum aut non sit contentus quod voluit, aut ratum non habeat quod elegit.* Recedit à Sancti Benedicti Regula, & admittit laudatam Justiniani legem, verùm cum temperamento, & dispensatione unius anni de præscripto per ipsam triennio. Extendit & ampliat hoc suum anterius Synodale Decretum: *Multos de Ecclesiastica vel sæculari familia novimus ad Omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitute liberi, in divino* L. 4. 44. *servitio valeant familiariùs in Monasterio conversari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiendi Ecclesiastici juris Dominium occasionem præbemus, si verò festinantes ab Omnipotenti Dei servitio incautè retinemus, illi videmur negare quædam, qui dedit omnia. Unde necesse est, ut quisquis ex juris Ecclesiastici vel sæcularis militiæ servitute ad Dei servitium converti desiderat, probetur priùs in Laico habitu constitutus. Et si mores ejus atque conversatio bono desiderio ejus testimonium ferunt, absque retractatione servire in Monasterio Omnipotenti Domino permittatur, ut ab humano servitio liber recedat, qui in divino obsequio districtiorem appetit servitutem.* Laudatæ legi Imperator Justinianus adjecerat hanc ampliationem: Sive liberi sint sive servi. Permiserat servos etiam insciis atque invitis Dominis fieri Monachos: Per professionem sanxerat servos emancipari, & quietari adversus omnem calumniam. Nec sine fundamento: *Nam si multis casibus etiam ex lege hoc fit, & talis quædam libertas datur, quomodo non prævalebit divina gratia talibus eos absolvere vinculis?* Verùm humana nequitia est profunda & astuta. Quidam furtorum aut aliorum criminum rei servi ob evadendam pœnam fiebant Monachi, non ad sanctimoniæ veritatem. Similes

les

les servos intra probationis triennium à Dominis reclamari permittit lex, & adjungit: *Triennii semel expleto tempore, servus judicatus quia Monastica dignus est honestate, maneat in Monasterio.* Præscriptum vult adversus Dominos, & nulla ex causa posse ab ipsis etiam adversus malæ fidei servos reclamari. Placuit hæc lex omnibus ubique servis, atque ita plurimi tam ex Ecclesiastica, quàm ex sæculari familia convolarunt ad Monasteria, & ad professionem omni modo festinabant. Etiam apud Romanam ac alias Latinas Ecclesias. Nec dubitandum, quin intervenerint plures Dominorum querimoniæ. Hinc ergo quoad servos aliquid laudatæ legis admisit Magnus Gregorius. Admisit illis datam à lege facultatem & modum consequendæ libertatis, ipsosque probari voluit in veste Laica, seu parvo habitu, & quidem multo tempore. Non admisit necessitatem pleni triennii. A Sancti Benedicti Regula exquisitum annum excedi voluit: juxta arbitrium Abbatis. Homines liberos permisit laudatæ Regulæ. Verùm post Fortunatum Episcopum ac Barbatianum Abbatem turpiter à Mauritio Monacho circumscriptos rem expendit maturiùs, & quosvis generatim Novitios sanxit in parvo habitu per totum biennium probandos. Ex quibus claret parvum habitum etiam apud Latinos omninò viguisse.

Ejusdem Pontificis ad omnes Italiæ atque Illyrici Metropolitas, necnon ad Siciliæ Antistites
Lib. 7. Ep. 11. Epistola sic habet: *Si qui ex militaribus numeris in Monasteriis converti festinant, non sunt temerè suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et juxta normam Regularem debent in suo habitu per triennium probari, & tunc Monachicum habitum Deo auctore suscipere. Qui si ita sunt probati atque suscepti, & pro anima sua pœnitentiam de perpetratis culpis agere student, pro eorum vita & lucro cœlesti non est eorum conversio renuenda. Qua de re etiam serenissimus & Christianissimus Imperator, mihi credite, omni modo placatur, & libenter eorum conversionem suscipit, quos in rationibus*
Lib. 8. *publicis implicatos non esse cognoscit*. Et in E-
Ep. 23. pistola ad Fortunatum Neapolitanum Episcopum: *Miles si converti voluerit, nisi priùs nobis renuntietur, nullus eum sine nostro consensu qualibet præsumat ratione suscipere.* Imperator Mauritius tulerat legem, ne quis publicis administrationibus Præfectus, aut manu signatus miles, nisi expleta militia, aut per divales litteras solemniter absolutus & manu missus, promoveretur in Clerum, aut admitteretur in Monasteria. Nec penitùs sine fundamento. Etenim & milites, & præsertim publici Officiales quandoque peculatus aut aliorum criminum sunt rei, ideoque Principi obligantur ad multas rationes. Quandoque item sunt Reipublicæ necessarii. Hinc enim Comiti Bonifacio Monachatum strenuè dissuasit Magnus Monachorum Pater Sanctus Augustinus.
Ep. 70. Legem insigniter exponit in publicatis per Lucam Dacherium litteris ad Carolum Calvum
Tom. 2. Francorum Regem Hincmarus Metropolita Remensis: *Imperator Mauritius decrevit, ut ei, qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate sui corporis*

repulsus, in Monasterium recipi, & Christo militare non liceat. Quod Religiosi Imperatores, & Sanctus Gregorius auctoritate Apostolica & generali Episcoporum consensu, Ecclesiastico vigore, ac Reipublicæ Christianæ cohibente Religione destruxerunt. Ecclesiasticæ libertati ac Evangelicæ pietati legem adversari judicavit Gregorius, impugnauit multis argumentis, ipsorum palmare scripsit ad Theodorum Principis Medicum: *Hanc legem* Lib. 6.
primùm, sicut ii dicunt qui leges veteres nove- Ind. 11.
runt, Julianus protulit, de quo sciunt omnes, Ep. 65.
quantum Deo adversus fuerit. Sacrilegam Apostatæ violentiam noluit Pontifex ab Orthodoxo Principe assumi in legem. Post multa conventum tandem est inter Pontificem & Imperatorem, ut nullus Imperii publicus Minister, nisi priùs redditis rationibus, admitteretur in Novitium, & ut milites, juxta Justiniani legem, toto triennio in parvo habitu probarentur. Ita interim Principi mansit reclamandi facultas. Et quo nullus reclamationi obnoxius obreperet, sanxit Gregorius nullum suscipi sine facta ad se relatione, & suo ad ipsum Rescripto. Et quoniam Orientales præsertim Illyrici Antistites existimaverant Mauritium à sua numquam lege recessurum, addidit in laudatis ad ipsos litteris: *Qua de re Imperator omni modo placatus est.* Addidit: *Mihi credite.* Quod sciret à se scribi rem quasi incredibilem. Et hinc vides duo. Primò, quod Imperiales de Ecclesiasticis rebus leges Romanus Episcopus possit limitare, imò & abrogare. Secundò, quod triennalem Novitiatum Græci semper constantissimè tenuerint. Nam & ipsum in sua apud Apostolorum Basilicam celebrata Synodo Patriarcha Photius affirmavit. At verò Latina omnis Ecclesia jam dudum plenè admisit Sancti Benedicti Regulam, ideoque omnes generatim Novitios deduxit ad annuam probationem.

Septima quæstio est, Quando annua hæc probatio cœperit spectare ad professionis substantiam? Respondeo sub Innocentio tertio necdum spectasse. Lucet ex ejus apud Gregorium nonum sub titulo de Regularibus Rescripto ad Archiepiscopum Pisanum. Annalem probationem adfirmat esse paternam legem, & Novitii & Monasterii gratia inductam, addit ipsi per utriusque consensum posse renuntiari, ideoque tunc valere factam anteà professionem, & prosequitur: *Quia multa fieri prohibentur, quæ si facta* Cap. 16.
fuerint, obtinent roboris firmitatem. Prohibendum est autem Abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant. Et si contra formam præscriptam quoslibet indiscretè receperint, animadversione sunt debita corrigendi. Cum in subsidium fragilitatis humanæ spatium probationis sit regulariter institutum. Verùm non cessarunt Abbates paternam legem dispensare. Grassabatur & alius abusus. Quidam Abbates multorum etiam annorum Novitios non co- Cap. 22.
gebant ad professionem. Aliqui item multorum annorum Monachi nolebant Monachaliter vivere, imò & redire volebant ad sæculum garrientes se non professos, & quod habitus non faceret Monachum, sed sola Regularis professio.

sio. Adversum hos & Abbates & Monachos proximus Innocentii Successor Honorius tertius rescripsit ad Episcopum Venetensem: *Mandamus, quatenùs, quoslibet tibi lege Diœcesana subjectos, qui prædicto modo terram duabus viis ingredi non verentur, ut postquam per annum gestaverint habitum Monachalem, Regulam secundùm formam Ordinis profiteantur & servent, Ecclesiastica censura compellas*. Statuit de solis Benedictinis spectantibus ad Venctam in Gallia Diœcesim. Hinc Rescriptum ad Anglos extendit in sua apud Matthæum Parisiensem Londinensi Synodo Otho Sancti Nicolai in Tulliano carcere Diaconus Cardinalis, Gregorii noni Legatus, & adjunxit: *Hoc etiam ad Canonicos Regulares, & Moniales duximus prorogandum*. Etiam in generali ibidem Abbatum Congregatione edidit hoc Decretum: *Qui ad probationem admissus fuerit, professionem in continenti faciat anno probationis elapso, vel exeat Monasterio. Alioquin Abbas vel Prior, qui aliquem sine professione sustinuerit ultra annum, per Præsidentes Capituli puniatur graviter, & ille Novitius nihilominùs profiteri cogatur, & haberi debeat pro professo*. Fecit hæc ex mandato sui Pontificis, qui laudatum Rescriptum inseruit suo codici, adeoque voluit esse Canonem generalem.

A. 1237.

A. 1239.

Alium item ipse Canonem edidit, quo sanxit toto probationis anno Novitium posse liberè reverti ad sæculum, atque ita quibusdam visus est annum istum fecisse substantialem. Verum addidit: *Nisi evidenter appareat, quod tales absolutè voluerint vitam mutare, & in Religione perpetuùm Domino deservire. Cum quilibet renuntiare valeat ei, quod pro se noscitur introductum*. Et omnes hi Canones spectare videbantur ad solum Sancti Benedicti Ordinem, ideoque novelli tunc Fratres Prædicatores ac Minores pergebant sine probationis anno ad professiones admittere. Admittebant etiam inhabiles personas, atque ita suos Ecclesiæ utilissimos Ordines gravabant ac vitiabant. Hinc ergo Innocentius quartus ad generalem Prædicatorum Magistrum emisit diploma, quo annalis probationis necessitatem urget ex laudatis jam Canonibus, ac ex Sancti Benedicti Regula, & concludit: *Vobis de Fratrum nostrorum consilio, in virtute obedientiæ, sub pœna excommunicationis, auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum, qui est maximè in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus, quemquam ad professionem vestri Ordinis, seu renuntiationem sæculi faciendam recipere præsumatis*. Et infrà: *Quod si contra hujusmodi prohibitionem quemcumque recipere præsumpseritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenùs vestro Ordini esse alligatum, vosque à receptione quorumlibet ad professionem ejusdem Ordinis fore ipso facto suspensos*. Addit & alias pœnas. Emisit diploma primo sui Pontificatus anno apud Civitatem Castellanam. Ipsum verò publicarunt Otho Portuensis Episcopus, & Godefridus ad Sanctum Adrianum Cardinalis Diaconus, & publicationis instrumento subjecerunt: *Nos ad precum instantiam Fratrum Minorum præsens transcriptum ex litteris ipsis de verbo ad verbum sumptum sigillis nostris fecimus communiri*. Quæ omnia refert Matthæus Parisiensis, & adjungit: *Hæc taliter impetrata sunt generaliter, & jussa per dictos Ordines observari*. Et iterum: *Quia Fratres, præsertim Prædicatores, à tramite disciplinæ Sancti Benedicti nimis exorbitasse deprehendebantur, Papalis severitatis moderamine corriguntur, & auctoritate litterarum talium in viam meliorem diriguntur*. Et revera Sancti Benedicti Ordo apud Latinam Ecclesiam est omnium nobilissimus, ipsiusque Regulam esse omnium Regularum Dominam semper censuit Apostolica Sedes. Hinc quartus Innocentius etiam Fratres Mendicantes noluit ab ipsa longius deviare. A. 1244.

Verum constitutio hæc à neutro Ordine fuit admissa in observantiam. Hinc ipsam de verbo ad verbum innovavit Alexander quartus, cum hac tamen exceptione: *Nisi, major tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacitè vel exprese, aut evidenter constet illum vitam voluisse mutare. Quod tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indiciis ostendatur*. Ex Sancti Benedicti Ordine fuit quartus Alexander, ideoque noverat probationis annum à Regula non sanciri uti substantialem. Hinc à probata per Innocentium tertium & nonum Gregorium exceptione censuit non recedendum, & cum quarto Innocentio sanxit de solis Fratribus Prædicatoribus & Minoribus. Disertè hoc testatur ad titulum de Regularibus, cui & laudatam Alexandri Constitutionem imposuit, Bonifacius octavus: *Constitutionem Innocentianam, quæ prohibet conversorum professionem recipi ante annum probationis elapsum, piæ memoriæ Alexander Papa quartus ad Fratrum Prædicatorum & Minorum Ordines dumtaxat declaravit extendi*. Ipse illam extendit ad omnes Mendicantes Ordines propter rationis similitudinem, ac pergit: *In aliis autem Religionibus professio exprese vel tacitè fieri potest licitè infrà annum. Sed exprese emissa etiam sæculari habitu non mutato, illi Religioni præcisè obligat, quam profitens est professus. Tacitè verò facta infrà probationis annum per susceptionem habitus, qui profitentibus tantùm datur, non illi specialiter, cujus habitus est susceptus, sed generaliter Religioni alicui recipientem obligat, si ætatis aptæ sit, si sciens, & voluntarius, & triduo perseveret*. Et hinc patet ratio, cur quartus Innocentius & quartus Alexander dicant de admissis ante completum probationis annum ad professionem Prædicatoribus atque Minoribus: *Decernimus nullatenùs vestro esse Ordini alligatum*. Quod nempe omninò valeret professio, attamen non huic specialiter, sed dumtaxat generaliter alicui Ordini professum alligaret. Hinc addidit Innocentius: *Prohibemus ne constitutum in hac probatione Novitium præsumatis aliquatenùs impedire, quo minùs infrà ejusdem probationis annum ad aliam Religionem quam maluerit transeat, sicut de sua processit libera voluntate, non obstante Statuto contrario, si quod à vobis est editum, quod irritum decernimus & inane, vel aliquibus litteris à Sede Apostolica impetratis, seu etiam impetrandis, quæ de præmissis expressam non fecerint mentionem*. Eos non

Cap. 2, 3.

ad fæculum tranfire permittit, fed dumtaxat tranfire ad alium Ordinem: Quod nempe ante completum probationis annum facta profeffio ab ifto Ordine excluderet, & inhabilem redderet ad ipfum, ac ad eligendum alium interim obligaret. Et ad hunc præfertim articulum quartus Alexander addit fuperius laudatam exceptionem: Nifi tacitè vel exprefsè infrà probationis annum profeffus fit major quatuordecim annis. Hoc generali vinculo neminem ligari voluit, nifi profeffum poft expletos quatuordecim ætatis annos. Octavus Bonifacius exceptionem cenfuit effe nimis largam: Ante lapfum probationis annum factas profeffiones, ut certo obligarent Ordini, voluit effe expreffas. Etiam tacitas, ideoque generatim folummodò obligantes, adftrinxit ad certas conditiones. Hæc ejus de expreffa
Cap. 5. profeffione verba, *Etiam fæculari habitu non mutato*, refpiciunt famofum fub titulo de Monachorum ftatu Refcriptum, quo nefcio quem Presbyterum non mutato habitu apud Regulares Clericos profeffum obligari declaravit Innocentius tertius.

Octava quæftio eft, An Bonifacius octavus Fratrum Mendicantium ante elapfum probationis annum factas profeffiones fecerit irritas & nullas? Refpondeo non feciffe. Lucet ex ejus verbis: *In aliis Religionibus profeffio exprefsè vel tacitè fieri poteft licitè infrà annum.* Ad quæ Gloffator: *In Mendicantibus etiam fieri poteft, fed non licitè.* Multa enim fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent. Duo circa Mendicantes Ordines fecit Bonifacius: Innocentii quarti & quarti Alexandri de Fratribus Prædicatoribus ac Minoribus Conftitutiones innovavit. Deinde ipfas extendit ad alios etiam Mendicantes. At vero neutra conftitutio factas ante anni lapfum profeffiones penitùs caffavit. Quare omnia, quæ fuæ conftitutioni Bonifacius de tacita ac exprefsa profeffione addidit, etiam habuerunt locum in Fratribus Mendicantibus. Et hinc Fratribus Minoribus, ut ante completum annum pofsent ex Difcretorum confenfu profeffiones admittere, facultatem & privilegium dedit Leo decimus. Quod nempe illicitæ dumtaxat efsent iftiufmodi profeffiones, non invalidæ. Ad evitandum temeritatis ac indifcretionis periculum adefse voluit afsenfum Patrum Difcretorum. Et ifto jure viximus ufque ad Tridentinam Synodum. Hæc prima plenum probationis annum fecit omni Regulari Ordini, & omni profeffioni efse fubftantialem. Et Ecclefiam à multis contentionibus & fcandalis liberavit. Pius poftea quintus Sancti Dominici Sanctimonialibus fecit privilegium, ut in mortis articulo ante expletum annum poffint validè profiteri: dummodò tamen fint legitimæ ætatis. Quæ gratia ad ejufdem Ordinis Fratres, longeque magis ad alios Ordines non poteft extendi. An facro-fancta Synodus Decretum fuum extendat etiam ad militares Ordines, eft quæftio. Communior opinio adfirmat non extendere.

DECRETUM III.

Aliud Sancti Leonis noni Decretum adducit laudata item Hiftorica compilatio: *Leo conftituit, ut Clerici nonnifi quatuor temporum jejuniis ab Epifcopis jejunis ordinentur.* Apud Gregorium nonum fub titulo de Ordinationum temporibus exftat hoc Refcriptum Cœleftini tertii ad Archiepifcopum Hydruntinum: *Quia in par-*
Cap. 9. *tibus Calabriæ Latini à Græcis & Græci à Latinis fecundum alterius inftitutionis obfervantiam ordinantur, volumus de cætero commixtiones non fieri, & confuetudines rituum, & confuetudines Ordinum obfervari.* Videtur legendum: *Sed volumus confuetudines Ordinum obfervari.* Utique à Græcis Græcas, Latinas à Latinis. Et de Clerico Græco, qui Latino Epifcopo fubjectus de hujus licentia ordinatur à Græco Epifcopo, ad fuum Conftantinopoli Cardinalem Legarum refcripfit
Cap. 11. Innocentius tertius: *Si fecundùm morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus fit Epifcopus Latinus, qui Clericos fuos à Græco facit Antiftite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab Ecclefia toleratur, impediri ordinatus non debet ab executione Ordinum taliter fufceptorum.* Ubi ad verba, *Si fecundùm morem Græcorum fuerit ordinatus*, rectè fcribit Glofsator: *Extra quatuor tempora, ficut eft in antiqua compilatione. Et fic bene facit ad titulum.* Et prioris Capituli Glofsa habet: *Clerici Latini in Calabriæ partibus ordinabantur à Græcis Epifcopis fecundùm inftitutionem Græcorum, extra quatuor tempora Ordines conferendo.* Revera enim morem illum aut Canonem, qui facros Ordines in folis quatuor temporum Sabbathis dari permittit, Græci numquam habuerunt.

Lucet ex Sancti Leonis Magni ad Diofcorum Alexandriæ Patriarcham Epiftola: *Quod à Pa-* Ep. 81. c. 1.
tribus noftris propenfiore cura novimus effe fervatum, à vobis quoque volumus cuftodiri, ut non paffim diebus omnibus Sacerdotalis vel Levitica ordinatio celebretur, fed poft diem Sabbathi ejus noctis, quæ in prima Sabbathi lucefcit, exordia deligantur. Hoc eft, fub lege Divini officii fubftituantur. In quibus his qui confecrandi funt jejunis, & à jejunantibus Sacra benedictio conferatur. Quod ejufdem obfervantiæ erit, fi manè ipfo Dominico die continuato Sabbathi jejunio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quàm ad diem Refurrectionis, ficut etiam in Pafcha Domini declaratur, pertinere non dubium eft. Nam præter auctoritatem confuetudinis, quam ex Apoftolica novimus venire doctrina, etiam Sacra Scriptura manifeftat, quod cùm Apoftoli Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus Sancti ad Evangelium Gentibus mitterent prædicandum, jejunantes & orantes impofuerunt eis manus, ut intelligamus, quanta & dantium & accipientium devotione curandum

dum fit, ne tantæ benedictionis Sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideò piè & laudabiliter Apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum Sacerdotum formam per Ecclesias, quibus Dominus præesse te voluit, etiam ipse servaveris. Ut his, qui consecrandi sunt, numquam benedictiones, nisi in die Resurrectionis Dominicæ tribuantur, cui à Vespera Sabbathi initium constat adscribi, & quæ tantis Divinarum dispensationum Mysteriis est consecrata, ut quidquid est à Domino insignius constitutum, in hujus diei dignitate sit gestum. Peracta in die Dominico Mysteria enumerat, & concludit: *Cœlesti quàdam Regula insinuatum & traditum noverimus, in die illo celebranda nobis esse Mysteria Sacerdotalium Benedictionum, in quo collata sunt omnia dona gratiarum.* Dioscorum non arguit, quod extra quatuor temporum Sabbatha, sed quod extra quodvis Sabbathum daret Sacros Ordines. Ipsos in quovis Sabbatho dari lucidè permittit. Ex eadem Regula adversus Anatolium Patriarcham Constantinopolitanum, qui Archidiaconum suum Ætium feria sexta consecraverat in Presbyterum, scripsit ad Imperatorem Martianum: *Anatolius adeò nimia commotione turbatus fuit, ut consecrationem sexta Sabbathi, traditionis Apostolicæ aut nescius aut oblitus, inferret. Quasi non ad Episcopum magis quàm ad Presbyterum ordinationis illius vitium pertineret.* Alexandrinæ Ecclesiæ Archidiaconus, & per Dioscori factionem in Ephesino latrocinio in Constantinopolitanam Cathedram promotus fuerat Anatolius, ideoque quod Alexandriæ fieri viderat à suis Patriarchis, Constantinopoli Episcopus etiam faciebat. Haud dubiè æmulabatur Dioscorum, atque ità lucet hunc Magno Leoni non obedivisse. Etiam ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum suum in Illyrico Vicarium scripsit idem Pontifex: *Cognovimus sanè, quod non potuimus silentio præterire, à quibusdam Fratribus solos Episcopos tantùm diebus Dominicis ordinari, Presbyteros verò & Diaconos, circa quos par consecratio fieri debet, passim quolibet die dignitatem Sacerdotalis officii accipere. Quæ contra Canones & traditionem Patrum usurpatio corrigenda committit, cum mos quibus est traditus circa omnes sacros Ordines debeat omnimodis custodiri.* Etiam istos Episcopos arguit, non quod extra quatuor tempora, sed quod extra quævis Sabbatha Presbyteratum ac Diaconatum impartirentur. Exstat Epistola in Romana, publicata per Dominum Lucam Holstenium, Synodo Bonifacii secundi.

Ep. 57. [margin, beside "rem Martianum"]

Ep. 24. [margin, beside "publicata per Dominum Lucam Holstenium"]

Verum his obstare videtur privilegium, quod Thomæ Patriarchæ Constantinopolitano dedit Innocentius tertius: *Tuis precibus annuentes Fraternitati tuæ personaliter indulgemus, ut in diebus Dominicis, & præcipuis solemnitatibus, cum necesse fuerit, personas idoneas in Subdiaconos valeas promovere.* Exstat Epistola in laudati Pontificis vita, publicata per Dominum Franciscum Bosquettum. Magnam *Canonicè institutorum* Clericorum inopiam patiebatur tunc Constantinopolitana Ecclesia: Et tamen non Presbyteros aut Diaconos, sed solos Subdiaconos in quavis Dominica die aut præcipua solemnitate consecrari permisit doctissimus Pontifex. Et quidem per solum Patriarcham, qui proinde id non poterat per Vicarium. Quia nempè Canon, qui Sacros Ordines solis quatuor temporum Sabbathis celebrari permittit, istic omninò obligabat. Respondeo Thomam illum fuisse virum Latinum, captæ per Flandros & Venetos Constantinopolis primum Patriarcham. Gloriosi isti milites ante obsidionem inter se fuerant stipulati, ut Flandri Imperatorem, Veneti haberent Patriarcham, atque ità omnem Orientalem Ecclesiam deducerent ad Apostolicæ Sedis obedientiam, ac ritus Latinos. Absque his ritibus existimarunt à Photio Patriarcha inchoatum, & à Michaele Cerulario restauratum schisma numquam fore eradicandum. Laudatus ergo Thomas Latinos ritus induxit in Constantinopolitanam Ecclesiam, atque ità ab Innocentio tertio postulavit istam gratiam, & impetravit. Latinos ritus cœpit à rasura barbæ, de qua Nicetas Choniates: *Thomas patrio vestitu indutus erat, qui corpus ita constringebat, ut acubus illi assutus videretur, manibus dumtaxat & pectore aperto, malis ita rasis, ut quemadmodum in impubi puero nullum pili vestigium cerneretur.* Indignatur, quod non Græca, sed Latina Episcopi tonsura & veste uteretur. Et quidem ad Latinum ritum, nec à Patriarcha, nec ab Imperatore, nec à Martino Cardinali Legato, traduci voluit Constantinopolitanus populus. Hinc Pelagium Cardinalem Albanensem Episcopum eo legavit Pontifex cum amplissima potestate & Papalibus ornamentis, scribitque de isto Georgius Acropolitanus: *Pelagius omnes, ut veteri Romæ colla subjicerent, compellebat: Hinc Monachi in carcerem impingi, Sacerdotes in vincula, & templa omnia claudi. Nec præter hæc duo tertium statui. Etenim vel Papam primum omnium Pontificem faterentur, illiusque inter Sacrorum solemnia memoriam facerent, vel qui id abnuissent, morte penderent pœnam.* Verum & Clerus & populus apud Imperatorem Henricum, qui fratri suo Balduino successerat, intercesserunt in hæc verba: *Nos alio genere orti, aliumque habentes Pontificem, nosmetipsos Imperio tuo & potestati subjecimus, ita ut corpora, non & animam & spiritum dominareris; namque in tui defensionem, dum bellum geritur, arma capere necesse est. At nostris ritibus & cæremoniis cedere, fieri omninò nequit. Aut itaque nos ab urgenti periculo libera, aut tamquam liberis ad indigenas aditionem dato.* Quin & multi, præsertim Monachi & Clerici, ad Theodorum Lascarim Imperatorem, & ad Patriarcham Antonium Anctorianum, residentes apud Nicæam Bithyniæ transfugerunt. Cardinalis Pelagius petebat duo à Constantinopolitanis. Primò, ut Romani Pontificis Primatum agnoscerent. Secundò, ut in Divinis Officiis & Ecclesiasticis moribus admitterent ritum Latinum. Et à primo, quoniam Evangelicæ legis substantiam tangit, postulato numquam crediderim Imperatorem Henricum recessisse. Alterum postulatum erat Adiaphorum, ideoque de illo solo Princeps fecit quod addit memoratus Georgius: *Henricus, cum tot populis, optimisque viris privari nollet,*

Fol. 103. [margin, beside "quettum. Magnam Canonicè institutorum"]

Cap. 17. [margin, beside "bitque de isto Georgius Acropolitanus"]

nollet, etiam invito Legato ac renuente templa reseravit, vinculis & custodiis circumcinctos Monachos ac Sacerdotes exemit, & tempestatem, qua tunc jactabatur Byzantium, sedavit. Et exindè Græci omnes Latinis ritibus cœperunt impotentiùs adversari. Tunc enim scriptus videtur ille Schismaticus plurimarum in nos calumniarum indiculus, qui posteà in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus habet & hunc articulum: *Promotiones Episcoporum & Clericorum non per omne tempus perficiunt Latini Antistites, sed tantùm in anno quater, & per observabilem diem. Nam cùm anni quatuor tempora sint, scilicet, Ver, Æstas, Autumnus, Hyems, horum temporum initia, primordia mensis Martii scilicet, Junii, Septembris, atque Decembris observant. In primis Hebdomadibus Clericos, Diaconos, Presbyteros, Episcopos promovent: Malè sentientes & barbaricè, adventum Spiritus Sancti non secundùm virtutem Promoventis & Promoti arbitrantes descendere, sed diebus quibusdam putant hunc venire, ut insipientes.* Latinum Canonem, qui Sacrorum Ordinum donationem quatuor anni temporibus adstringit, Græci tunc sunt adeò hostiliter aversati.

Et sunt calumniati mendaciter. Nec enim supremum Episcopatus, aut minores infimos, sed solos Sacrorum Ordinum medios gradus Canon adstringit ad quatuor tempora. Isto item tempore etiam Orthodoxi Græcorum Clerici passim noluerunt ordinari à suis Latinis Episcopis, & de ipsis ad suum Constantinopoli Legatum scripsit Innocentius tertius: *Si secundùm morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus sit Episcopus Latinus, qui Clericos suos à Græco facit Antistite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab Ecclesia toleratur impediri ordinatus non debet ab executione Ordinum taliter susceptorum.* Morem istum tolerari compulit jam memoratum factum Henrici Imperatoris. Adeò tunc iste mos invaluit, ut pleræque tunc à Latinis occupatæ Græcorum Civitates passim habuerint duos Episcopos, Latinum & Græcum.

Laudatus de quaternis Sacrarum Ordinationum temporibus Canon etiam apud Latinos non est antiquissimus. Rectè scribit Amalarius Fortunatus: *Ordinatio in quatuor temporibus à primis Episcopis celebrata non fuit.* Etenim usque ad Sancti Sylvestri tempora nullum est ipsius vestigium, nulla memoria. Hinc Quintum Nolanæ Ecclesiæ Presbyterum fuisse quinque ante Sanctum Felicem Collegam diebus consecratum scribit in Felicis vita Venerabilis Beda. Nec item est memoria dudum post Sylvestrum. Etenim de Sancto Ambrosio adhuc Catechumeno, & à Mediolanensibus ad Episcopatum rapto, scribit Presbyter Paulinus: *Baptizatus fertur omnia Ecclesiastica officia implesse, atque octava die Episcopus ordinatus est.* Itaque Diaconatum ac Presbyteratum non potest in quatuor temporum Sabbathis accepisse. Et à Barchinonensi populo raptus Sanctus Paulinus à Lampio Episcopo statim fuit ex Laico Presbyter consecratus. Ità scribit ipse in litteris ad Severum. Eodem modo fuisse ab Hipponensi populo raptum & à Valerio Episcopo consecratum Sanctum Augustinum testatur Sanctus Possidius. Eandem violentiam à Pappo Episcopo Sanctus Epiphanius, ab Epiphanio frater Sancti Hieronymi Paulinianus, alii ab aliis & apud Latinos & apud Græcos fuerunt frequenter passi. Quod nempè Sacri Ordines nullis tunc essent affixi Sabbathis. Quod ipsum lucidè patet ex superius laudata Magni Leonis ad Dioscorum Epistola. A Dioscoro servandum jubet Apostolicum Canonem, & Romanæ Ecclesiæ morem, ideoque prosequitur: *Studiosè Dilectionem tuam & familiariter admonemus, ut quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis & fide & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio Presbytero, hanc ad Fraternitatem tuam dedimus Epistolam perferendam, qui nostris processionibus atque ordinationibus frequenter interfuit, & toties ad nos missus, quid in omnibus Apostolicæ Sedis auctoritate teneremus, agnovit.* Clarè profitetur omni Ecclesiæ tunc fuisse unicum Canonem & morem.

[Marginal notes: L. 2. c. 2. — C. 6. — Epist. 6. — Cap. 2.]

Porrò hic Canon aliud non mandabat, quam *ut non passim diebus omnibus Sacerdotalis vel Levitica ordinatio celebretur, sed post diem Sabbathi ejus noctis, quæ in prima Sabbathi lucescit, exordia deligantur, in quibus his qui consecrandi sunt jejunis, & à jejunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiæ erit, si manè ipso Dominico die, continuato Sabbathi jejunio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem Resurrectionis Dominicæ, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est.* Sanctus Leo adfirmat hunc esse Canonem Apostolicum. Etenim Apostoli à glorificato per Resurrectionem Domino audierunt: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* In die Dominico sunt ita consecrati Sacerdotes. Etiam in die Dominica acceperunt Spiritus Sancti plenitudinem. Eadem item die Paulum & Barnabam, & septem Diaconos, & quosvis alios consecrarunt, & cunctis suis Successoribus fixerunt consecrandi legem. Et jejuni consecravere jejunos. Hinc ergo Hierarchicos, quos solos laudant Canonicæ Apostolorum litteræ, Ordines Dominica dumtaxat die semper dedit & jejunis & per jejunos omnis Ecclesia. Et quia Sabbathi jejunium usque ad Dominicæ diei lucem protrahere est quibusdam difficile, laudatos Ordines celebrari permisit post Sabbathini Solis occasum. Tunc enim Dominica dies incipit juxtà legalem, quam semper etiam custodivit Ecclesia, Synagogæ Regulam: *A Vespera in Vesperam celebrabitis Sabbatha vestra.* Antiquum Romanæ Ecclesiæ morem edicit in Sancti Ivonis Decreto Pelagius secundus Pontifex, de Latino Diacono, in Marcellianensis Ecclesiæ Episcopum electo, scribens ad Tullianum Episcopum Grumentinum. *Si potest, ante diem sanctum festinet occurrere, ut vel Sabbatho ipso noctis magnæ post Baptismum valeat ordinari.* Et antiquus Ordo Romanus: *Episcopi omni tempore benedicuntur. Nunc verò mos est, ut nocturno tempore benedicantur.* Ad secundam nocturni

[Marginal note: Part. 6. c. 112.]

ctutni Officii intercisionem, seu ad sextam lectionem. Episcopum Sabbatho consecrari scribit etiam Amalarius Fortunatus, & adjungit: *Episcopi consecratio transit in Dominicam diem*. Et in libro de Ecclesiasticis observationibus Micrologus: *Quatuor Dominicæ, quæ quatuor temporum jejunia proximè subsequuntur, in libro Sacramentorum vacantes prætitulantur, eo quod propriis careant Officiis*. Sic olim adfirmat fuisse, & prosequitur: *Hæ autem Dominicæ antiquitùs ab officio vacabant, quia celebratio ordinationum juxta Decreta Patrum tam serò fiebat in Sabbatho, ut potiùs Dominicæ quàm Sabbatho adscriberetur*. Probat ex laudata Sancti Leonis ad Dioscorum Epistola, & adjungit: *Unde & Romanus Ordo in Quadragesima in Sabbatho Ordinationum orationem super populum interdicit, ad quam antiqui non solùm capita, sed & genua flectebant, quod Nicæni Canones in Dominica fieri penitus vetant*. Et in animæ Gemma scribit de prima post Pentecosten Dominica Honorius Augustodunensis: *Dominica, quæ sequitur, ideò ab Officio vacat, quia olim Romani Ordinationes in Dominica faciebant, sed in Vespera Sabbathi incipiebant. Et ideò in Quadragesima oratio super populum non dicebatur, ad quam non capita, sed genua flectebant, quod in Dominica minimè licebat. Sacerdotes namque jure in Dominica ordinantur, per quos Dominica Sacramenta consecrantur*. Adfirmat olim sic fuisse factitatum. Ast verò de sui temporis more scribit: *Papa Vicarius Christi, omnesque Episcopi Apostolorum Vicarii, in Dominica die debent ordinari*. Adjungit causas, ac pergit: *Ministri Ecclesiæ vel Altaris in Sabbathò ordinantur, quod requies dicitur, quia ipsis ab omni opere servili requiescere, & in Dei servitio vacare præcipitur*. Quod ipsum eisdem verbis scribit Hugo de Sancto Victore. Et in Theologica de Sacramentis eruditione: *Presbyteri & Diaconi Sabbatho consecrandi Episcopo præsentantur, benedictiones verò Pontificum diebus tantum Dominicis celebrandas esse sacri Canones sanxerunt*. Presbyteros ac Diaconos ordinandos adfirmat *die Sabbathi circa Vesperam celebrato jejunio*. Quod ipsum scribit Abbas Rupertus. Prima igitur Majorum nostrorum pietas Episcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum ordinationes ea parte noctis, quæ lucescit in primam Sabbathi, seu post noctis medium inchoabat, & usque ad lucem durabat istud officium, ideoque in fine Missæ non dicebatur Quadragesimalis aut alterius jejunii super populum Collecta, & ista Dominica vacabat à Missa. Posteriora sæcula ad noctis exordium inchoarunt istud officium, & tunc solos cum aliis Clericis Diaconos ac Presbyteros consecrarunt, Episcoporum consecrationem distulerunt in tertiam Dominicæ diei horam: quod tunc Apostoli accepissent Spiritum Sanctum. In minoribus olim ad horam nonam, in Quadragesimalibus autem ac aliis majoribus jejuniis Missa inchoabatur post horam diei duodecimam, seu post occasum Solis: & hanc horam mediorum sæculorum pietas sanxit etiam in sacris Clericorum ordinationibus servandam. Et tunc quatuor istæ Dominicæ desierunt vacare. Et in antiquæ vacationis memoriam Dominica prima Quadragesimæ, & Dominica quarta Adventus etiamnum hodie idem cum præcedenti Sabbatho habent Evangelium. Vespertinæ jejuniorum Missæ apud nos desierunt à paucis sæculis. Et tunc Clericorum etiam ordinationes cœperunt celebrari ante prandium. Et in paternæ disciplinæ memoriam Quadragesimales Vesperæ ante prandium adhuc hodie cantantur.

L. 2. c. 2.
Cap. 29.
L. 3. c. 156.
L. 1. c. 198 190.
L. 1. c. 44.
Lib. 2. Part. 2. c. 20.
L. 3. c. 8. 9.

Quæri possit, Quo sæculo Episcopi ad tertiam Dominicæ diei horam, Clerici autem ad Sabbathi Vesperam cœperint consecrari? Respondeo præcisum istius temporis cardinem à nobis ignorari. Romanus Ordo, quem octavo sæculo scriptum adfirmant eruditi viri, laudat & servari jubet primævam adhuc pietatem. Eodem sæculo in Papatum intrusus fuit Constantinus Laicus, & ejus consecratio fuit variis fœdata excessibus. De ejus tamen Diaconali consecratione scribit Marianus Scotus: *Illuscente die Diaconus factus est*. Ast verò Beatus Alcuinus Flaccus, aut quicumque alius istius de divinis Officiis libri Auctor floruit nono sæculo, & scribit: *Episcopus in Dominica ordinatur, reliqui Ministri in Sabbatho*. Et iterum: *Episcopi consecratio, qui est Vicarius Apostolorum, imò & Christi, fit in Dominica, quia eodem die per donum Spiritus Sancti Dominus dignatus est illustrare corda Apostolorum*. Et de Missa, in qua Clerici consecrantur, adjungit: *Oratio post Communionem non habetur, quia istud Officium frequenter circa noctem Dominicam solet fieri, in qua minimè genuflectitur*. Sacræ itaque Ordinationis hora medio inter Romanum Ordinem & hunc Scriptorem tempore fuit mutata. Quasdam tamen antiqui moris reliquias sub undecimi sæculi exordium viguisse adhuc in Gallia, docet Lemovicensis sub Benedicti noni Pontificatu celebrata Synodus. Decernit *ut si tanta multitudo fuit ordinandorum, quam Sabbatho non possit Episcopus consecrare, in crastina Dominica usque ad horam sextam à mane qui superfuerint debeant ordinari, aliàs autem nullo modo, nisi causa grandis necessitatis de Diaconatu tantum & Presbyteratu oportet ordinationes agi. Et hoc in nulla festivitate, nisi Dominica die, quam tamen jejunium generale in Sabbatho præcesserit*. Proximæ tunc post quatuor tempora Dominicæ non erant vacantes, sed propriam habebant Missam, ideoque etiam in hac, dummodò tamen continuato jejunio ante horam sextam, id est, ante meridiem fieret, laudata Synodus permisit Presbyteros ac Diaconos ex memorata causa consecrari. Antiquam disciplinam censuit à se servari. Eandem aut restituere, aut saltem stabilire conatus est in Claromontana Synodo Urbanus secundus: *Non fiant Ordines, nisi in quatuor certis temporibus, & Sabbatho medianæ Quadragesimæ. Et tunc jejunium protrahatur usque ad Vesperam, & si fieri potest, usque in crastinum, ut magis appareat in die Dominico Ordines fieri*. Voces, *Si fieri potest*, insinuant à quibusdam tunc adhuc Ecclesiis fuisse jejunatum usque ad Dominicæ diei lucem, ideoque & sacras Ordinationes circa ejus exordium fuisse primum expletas. Laudatas Canonis voces

An. 797.
Cap. 37.
Cap. 29.
Act. 2.
Cap. 24.

ces sic exponit in suo compendio Guilielmus Mal-
Fol. 180. mesberiensis : *Ordines vel in Vespere Sabbathi*, *vel perseverante jejunio in Dominica celebrentur*. Eisdem verbis Canonem exponit Matthæus Pa-
An. 1095. risiensis. Attamen paucissimæ tunc fuerunt istiusmodi Ecclesiæ. Etenim Micrologus, Honorius Augustodunensis, aliique istius sæculi Scriptores nullam istius antiquæ disciplinæ mentionem faciunt. Generatim afferunt Episcopos die Dominica mane, Clericos Sabbatho ad Vesperam consecrari.

Et plurima ab istius sæculi Scriptoribus habemus conformia exempla. Etenim Geberardum Constantiensem Electum fuisse Sabbatho in Presbyterum, & subsequenti Dominica consecratum in Episcopum testatur Bertholdus Presbyter ejusdem Ecclesiæ. Et de Adolpho Coloniensium
An. 1084. Electo scribit Godefridus Sancti Pantaleonis Monachus : *Sabbatho, Sitientes, in Presbyterum, &*
An. 1193. *sequenti die, Judica, in Archiepiscopum est consecratus*. Et de Theodorico ejusdem Ecclesiæ Electo : *Theodoricus Sabbatho post Pentecosten à Theodorico Trajectensi Episcopo in Presbyterum, & Dominica sequenti, id est, in octava Pentecostes, à Goardo Leodiensi Episcopo in Archiepiscopum conse-*
An. 1209. *cratur*. Et de Simone Vigorniensis Ecclesiæ Electo habet Radulphus de Diceto : *Sabbatho hebdo-*
An. 1125. *madæ Pentecostes Presbyter ordinatur, & in crastino consecratur*. Quod ipsum scribit de Sancto Thoma Archiepiscopo Cantuariensi. Episcopatûs enim est Presbyteratus complementum, & cum ipso coalescit in unum plenum Sacerdotium, atque ita uno & eodem die semper potuerunt conferri. Nam & Latinum Diaconum, Marcellianensis Ecclesiæ Electum, Pelagius secundus Pontifex in eadem Paschali nocte & Presbyterum & Episcopum consecravit. Et hinc errandi occasionem arripuit Bononiensis ille Episcopus, qui Imolensis Ecclesiæ Electum *præcedenti Sabbatho in Diaconum, & sequenti Dominica continuato jejunio in Presbyterum ordinavit*. Quod in Presbyteratu ac Episcopatu videbat in dies fieri, existimavit etiam in Diaconatu ac Presbyteratu fieri posse. Item Sabbathi Vesperam & subsequentis Dominicæ lucem censuit diversos dies. Ast esse unum atque eundem diem demonstravit in litteris ad Mutinensem Episcopum, exstantibus in antiqua Decretalium collectione ad titulum de Ordinationum temporibus Innocentius tertius, & tam ordinantem quàm ordinatum graviter castigavit. Ex hoc interim vespertinas quatuor temporum Missas, & in ipsis consuetas Clericorum ordinationes sub laudato Innocentio adhuc plenè viguisse.

Quod non in solis præter Pascha quatuor, sed omninò in omnibus Sabbathis, seu potiùs Dominicis diebus Episcopos olim consecraverit Latina Ecclesia, insigniter in tertia Carthaginensi Synodo profitetur Aurelius Carthaginensis Ar-
Cap. 39. chiepiscopus : *In hac Ecclesia, ad quam dignata est vestra Sanctitas convenire, crebrò ac penè per diem Dominicam ordinandos habemus Episcopos*. Vastissima enim erat Africana Diœcesis, & omnes ejus Episcopos, licet non deberet, Carthaginensis Primas tamen poterat consecrare. Et inter vitia, quæ in Tuenti ac Ursi Episcopali consecratione patrarat Proculus Massiliensis Episcopus, in litteris ad Africæ, Galliæ, atque Hispaniæ Episcopos Zozimus Pontifex adduxit & hoc : *Nec saltem diei custodita solemnitas*. Et Epist. 2.
adversum Hilarii Arelatensis Archiepiscopi varias in consecrandis alienarum Provinciarum Episcopis præsumptiones scripsit ad Viennensis Provinciæ Antistites magnus Leo : *Non passim, sed die legitimo ordinatio celebretur. Nec sibi constare status sui noverit firmitatem, qui non in die Sabbathi Vespere, quod lucescit in primam Sabbathi, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus. Solùm enim Majores nostri Resurrectionis Dominicæ diem hoc honore dignum judicarunt, ut Sacerdotes qui sumuntur, hoc die potissimum tribuantur*. Lucidè permittit ac mandat ipsos in quavis Dominica consecrari. Et hoc jure etiamnum vivimus. Et in omni & in sola Dominica semper consecravimus & etiamnum consecramus Episcopos. Horum consecrationem nec ad Sabbathum retraximus umquam, nec ad ullas singulares Dominicas restrinximus. Nempe Apostolicum Canonem Ecclesia censuit non alterandum. Hodiernum tamen Pontificale habet : *Episcopalis consecrationis dies debet esse Dominica, vel natalitium Apostolorum, vel etiam festiva, si summus Pontifex hoc specialiter indulserit*. Quod nempe Episcopi sunt Apostolorum Successores. Quæ extensio quando cœperit, ignoro.

Porrò de Canone, qui Sacrorum nostrorum Clericorum ordinationes ad sola Paschalis festivitatis & quatuor temporum Sabbatha restrinxit, scribit auctor Micrologus : *Sanctus Leo Papa istud Evangelium*, ASSUMPSIT JESUS, *de jejunio vernali exposuit, quasi Dominicæ diei satisfaciens, infra quam ipse semper ordinationes fieri constituit*. Laudatum Canonem videtur adscribere Sancto Leoni. At ipsum labi evincit laudata hujus magni Pontificis Epistola ad Dioscorum Patriarcham Alexandrinum. Hæc enim lucidè permittit non dumtaxat omnium Sacerdotum, sed & Levitarum consecrationes fieri post quodvis Sabbathum seu in quavis Dominica. Quocirca rectiùs scribit Amalarius Fortunatus : *Pri-* L. 2. c. 1.
mi Apostolici semper in Decembri mense, in quo Nativitas Domini Nostri JESU-*Christi celebratur, consecrationes ministrabant usque ad Simplicium, qui fuit à Petro quadragesimus nonus. Ipse primus sacravit in Februario. Ni fallor, nullam aliam ob causam, nisi intimando conjungendos propinquiùs Christi corpori, qui per sacrum Ministerium provehuntur*. Et in libris de Clerico- L. 2. c. 24.
rum institutione Rabanus Maurus : *Sacras ordinationes quatuor temporum diebus oportere fieri, Decreta Gelasii Papæ testantur*. Et ipse au- Cap. 24.
ctor Micrologus : *Gelasius Papa constituit, ut ordinationes Presbyterorum & Diaconorum non nisi certis temporibus fiant*. Utique in famosis quatuor temporibus. Amalario consonat antiquus Ordo Romanus : *In quatuor mensium temporibus, quali-* Fol. 33.
cumque die Dominus Apostolicus voluerit, ad Sacros Ordines Parochianos Clericos per omnes Ecclesias, si necessitas fuerit, benedicit. Et adjungit de jejunio Decembris. *Et tunc Sacri Or-*

Ordines in Ecclesia Romana de eis qui vocantur Cardinales, tradi consueverunt. Nempè circa hos primates Clericos primævum servari morem constanter voluit Apostolica Sedes. Sancti Gelasii Decretum exstat in ejus litteris ad Lucaniæ ac Siciliæ Episcopos: *Ordinationes Presbyterorum ac Diaconorum, nisi certis temporibus ac diebus, exercere non debent Episcopi, id est, quarti mensis jejunio, septimi, & decimi, sed etiam Quadragesimalis initii, ac mediana Quadragesimæ die, Sabbathi jejunio circa Vesperam noverint celebrandas.* Et de Juliano Brandensi Episcopo scripsit ad ejus Clerum & populum: *Sacris Ordinibus applicandos hac observatione promoveat, ut jejunio quarti, septimi, ac decimi mensis, vespere Sabbathi Presbyteros atque Diaconos ordinandos esse cognoscat.* Epistolam nuper publicavit Lucas Holstenius. Ex eadem regula de Latino Diacono, in Marcellianensis Ecclesiæ Episcopum electo, ad Tullianum Grumentinum Episcopum scripsit Pelagius secundus: *Ante diem sanctum festinet occurrere, ut vel Sabbatho ipso noctis magnæ post Baptismum valeat ordinari. Alioquin necesse est usque ad quarti mensis jejunium sustinere.* Quod nempe Latinus non tantum in Episcopum, sed etiam in Presbyterum esset consecrandus.

Epist. 9.

Et quidem an Romani olim Pontifices in solo Decembris mense Episcopos & majores Clericos consecraverint, non est manifestum. Amalarius Fortunatus loquitur ex libro Pontificali, qui de antiquis Pontificibus passim habet: *Fecit Ordinationes mense Decembris.* Et istum morem vult esse traditionem Apostolicam. Et certè laudatus liber scribit de Sancto Petro Apostolo: *Hic fecit ordinationes per mensem Decembris.* Et istam phrasim continuat usque ad Hilarum Pontificem: *Hic fecit ordinationem unam per mensem Decembrem.* At verò de proximo ejus Successore Simplicio habet: *Hic fecit ordinationes per mensem Decembrem & Februarium.* Successor Fœlix tertius denuò ordinavit in solo Decembri. Successor autem Gelasius *fecit ordinationes duas per menses Decembris & Februarii.* Omnes hujus Successores in solo item Decembri, aut in Decembri & Februario ordinasse scribuntur, usque ad Fœlicem quartum, de quo laudatus liber: *Hic fecit ordinationes duas, per menses Februarii & Martii.* Quod nempe Quadragesimæ exordium ac verni jejunii tempus semel in Februario, semel in Martio occurrisset. Exinde Successores leguntur per omnia quatuor tempora ordinasse. Hisce obstant Zozymus Pontifex, Aurelius Carthaginensis Episcopus, quarta Carthaginensis Synodus, ac præsertim Magnus Leo, quorum irrefragabilis auctoritas lucidè adfirmat & Sacerdotum & Levitarum ordinationes omni Dominica die fuisse ab Apostolico Canone permissas. Et ita consuesse etiam in Romana Ecclesia, per laudatas ad Dioscorum litteras palam asseverat Magnus Leo. Et usque ad Sylvestrum Papam liber Pontificalis non est plenæ auctoritatis. Quidquid sit, aut Simplicius, aut Gelasius, aut quis istius temporis Pontifex sacros Ordines quatuor temporibus alligavit. Varia ad id permovit ratio. Elegantem adducit laudatus Amalarius. Et comprobat Berno Abbas Augiensis.

Lib. 2. cap. 1.

Cap. 7.

Laudata Gelasii Decreta lucidè loquuntur de solis Presbyteris atque Diaconis. Episcopalem consecrationem permittunt antiquæ consuetudini. Et de Subdiaconis atque aliis minoribus Clericis habet Ordo Romanus: *Sicut Sacramentorum codex continet, quando & ubi fuerit, usque in Subdiaconatus Officium ordinentur. Diaconi verò atque Presbyteri numquam nisi in publica ordinatione.* Subdiaconos & alios minores permittit quovis die ordinari. Nempe Subdiaconatus tunc necdum erat major Ordo, ideoque Subdiaconus non poterat eligi in Episcopum. Ipsum huc evexit Urbanus secundus, atque exinde conferri non potuit, nisi in quatuor temporibus. Et hinc ad Bathoniensem in Anglia Episcopum scripsit Alexander tertius: *Subdiaconos nulli, nisi Romano Pontifici, liceat in diebus Dominicis ordinare.* Et ad Episcopum Herefordensem: *De eo quod quæsivisti, an liceat extra jejunia quatuor temporum aliquos in Ostiarios, Lectores, Exorcistas, vel Acolythos, aut etiam Subdiaconos promovere, taliter respondemus, quod Episcopis licitum est Dominicis & aliis Festivis diebus unum aut duos ad minores Ordines promovere. Sed ad Subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut Sabbatho Sancto, vel in Sabbatho ante Dominicam de Passione, nulli Episcoporum præterquam Romano Pontifici liceat aliquos ordinare.* Exstant litteræ apud Gregorium nonum, sub titulo de temporibus Ordinationum. Ad verba, *Unum vel duos*, rectè Glossa: *Numquid plures? Utique, dummodò non videatur generalis ordinatio.* De eisdem habet hodiernum Pontificale: *Clericatus, seu prima tonsura, quocumque die, hora, & loco conferri potest. Minores verò Ordines possunt dari singulis Dominicis, & Festivis diebus duplicibus, ubicumque, in mane tamen.* Quod Festivi dies debeant non tantùm in Ecclesia, sed etiam in populo esse Festivi, rectè advertit Franciscus Zypæus. Et adjungit: *Quamvis Rebuffus, aliique negent consuetudine induci posse, ut aliis temporibus ordinationes permittantur, tamen his in locis obtinuit, ut feriis sextis quatuor temporum etiam minores Ordines conferantur. Qui usus hic immemorialis vicem viresque privilegii obtinet.* Loquitur de Belgis. Et ex huc usque dictis etiam vides Innocentii tertii privilegium, quo Thomæ Patriarchæ Constantinopolitano dedit facultatem diebus Dominicis ordinandi Subdiaconos, fuisse insigniter singulare.

Fol. 95.

Objici possint varia. Primò, antiquus Ordo Romanus, quatuor jejunii tempora laudans, atque adjungens: *Ut hoc jejunium celebretur in largitione sacrorum Ordinum, Ecclesiæ primitivæ mos obtinuit.* Adfirmat hunc morem esse Pontificibus Gelasio ac Simplicio longè antiquiorem. Et dum Macedonii Anachoretæ factam à Flaviano Antiochiæ Patriarcha Presbyteralem Ordinationem refert in Monastica Historia Theodoretus, adfirmat quidem fuisse diem Dominicam, adjungit tamen talia, quæ ostendant claram fuisse diem, non vesperam aut noctem. Et de Sancto Heriberto Coloniensi Archiepiscopo scribit in ejus vita Rupertus Abbas: *Ipsa nocte Natalis*

Fol. 91.

Cap. 23.

Cap. 9. *talis Domini consecratus est inter Missarum solemnia, quæ ex more celebrabantur circa ortum diei. Venerant quippe ad hoc ipsum cum eo plures Episcopi.* Adfirmat in secunda istius festivitatis Missa fuisse consecratum. Etiam Sanctus Paulinus in litteris ad Severum adfirmat se eadem die fuisse à Lampio Barcinonensi Episcopo consecratum in Presbyterum. Et de beato Alcuino Flacco habet authentica ejus vita: *Die Purificationis Sanctæ Mariæ Levita sacratur.* Nec desunt alia ejusmodi exempla. Respondeo, Romanum Ordinem non de quatuor temporibus, sed de solo jejunio loqui. Ejus in dandis Ordinibus observantiam adfirmat antiquissimam. Est enim Apostolica traditio, laudata per Sanctum Lucam, ubi exponit Ordinationem Pauli & Barnabæ: *Jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus.* Et hinc adversus Novatiani Ordinationem, quod hora diei decima ab ebriis & crapulatis esset facta Episcopis, ad Fabium Antiochiæ Patriarcham scripsit apud Eusebium Cæsareensem Romana Sancti Cornelii Pontificis Synodus. Hinc conclusit ipsum esse suspensum, seu irregularem.

Epist. 6.

Cap. 11.

Lib. 6. c. 35.

Adducta exempla respondeo esse similia illis, quæ in Proculo Massiliensi, Hilario Arelatensi, Anatolio Constantinopolitano, Dioscoro Alexandriæ Patriarcha, ac in aliis Episcopis, compescuerunt Zozymus Pontifex ac Magnus Leo. Fuerunt aut prævaricatoria, aut dispensatoria. Singula Majorum gesta non convenit à nobis judicari. Certè rationes, ob quas Sanctum Paulinum Siricius Pontifex fuit dudum aversatus, erant in ejus Ordinatione quædam patrata adversum Canones. Et quidem de Wallia & Scotia scribit ad Herefordensem Episcopum Alexander tertius: *Sanè super eo, quod moris esse dixisti in Ecclesijs quibusdam Walliæ & Scotiæ, in dedicationibus Ecclesiarum vel Altarium extra jejunia quatuor temporum Clericos ad sacros Ordines promovere, significamus quod consuetudo ista, utpotè institutioni Ecclesiasticæ inimica, est penitùs improbanda, & nisi multitudo & antiqua consuetudo terræ esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis Ordinibus ministrare. Nam apud nos taliter Ordinati deponerentur, & Ordinantes privarentur auctoritate ordinandi.* Sancti Gelasii Canon usque tunc non fuerat istic admissus in mores, & forsan nec notus. Et hinc beatus Alcuinus apud Eboracum sacratus fuerat Diaconus in Festo Deiparæ Purificatæ. Ex eodem fundamento antiquum Metensium Episcoporum Chronicon videtur scripsisse de Sancto Crodogando: *Hic consecravit Episcopos quamplurimos per diversas Civitates. Presbyteros nihilominùs ac Diaconos, cæterosque Ecclesiasticos Ordines, sicut moris est Romanæ Ecclesiæ, in diebus Sabbathorum quatuor temporibus anni.* Verba, *Sicut moris est Romanæ Ecclesiæ*, innuunt morem istum tunc in Gallia non viguisse. Utique ob Merovingiorum Regum incuriam.

Exponuntur aliquot Quæstiones.

PRima hic occurrit quæstio, An de Alexandro tertio Pontifice rectè scribat antiqua Historica compilatio? *Hic Papa constituit ut Clerici ordinari possint in Sabbatho, Sitientes.* Hoc est, Sabbatho ante Passionis Dominicam. Rationem dubitandi facit Sancti Gelasii suprà laudatum ad Lucaniæ ac Siciliæ Episcopos Rescriptum, quod quatuor temporum Sabbathis disertè addit Sabbathum medianæ Quadragesimæ. Et ad Mauritium Diaconum Londinensis Ecclesiæ electum Episcopum scribit Sanctus Lanfrancus Primas Cantuariensis: *Cicestrum, sicut Fraternitati tuæ insinuavi, venies, & ibi Sabbatho ante Lætare Hierusalem, cooperante Spiritu Sancto, Presbyterii gradum recipies.* Et in animæ Gemma Honorius Augustodunensis laudat item quatuor jejuniorum atque Ordinationum tempora, & adjungit: *Clerici & in Quadragesima ordinantur.* Utique in Sabbatho mediæ Quadragesimæ. Quod ipsum in Claromontana Synodo statuit Urbanus secundus. Respondeo laudatam compilationem vera scribere. Etenim Alexander tertius, quas Sanctus Gelasius fieri sanxit in Sabbatho ante Dominicam Lætare, ex causis transtulit in Sabbathum sequens ante Dominicam Passionis. Tertia Quadragesimæ hebdomada ex antiquissimo Ecclesiæ more occupatur baptizandorum scrutiniis: Hinc ordinandorum scrutinia visa sunt in sequentem hebdomadam transferenda.

A. 1174.

Ep. 24.

Lib. 3. c. 155.

Secunda quæstio est, An Sanctus Gelasius permiserit etiam in Paschali Vigilia consecrari Presbyteros ac Diaconos? Ratio dubitandi est, quod in laudatis ad Lucaniæ ac Siciliæ Episcopos litteris nullam istius Vigiliæ faciat mentionem. Respondeo tamen permisisse. Lucet ex superiùs laudato Pelagii secundi ad Tuilianum Grumentinum Episcopum Rescripto, quo Latinum Diaconum, Marcellianensis Ecclesiæ Electum, adesse sibi jussit in ista Vigilia, quo tunc in Presbyterum consecraretur. Et sanè nulla dies est huic Sacramento aptior. In ipsa enim Dominus noster Apostolis suis dedit complementum Presbyteratus: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Hanc ergo diem Gelasius, licet non expresserit, tamen supposuit. Et ipsam perpetua consuetudo firmavit. Ejus complementum est dies Pentecostes. Undè & in hac quidam olim Episcopi Presbyteros ordinabant ac Diaconos. Verum illos compescuit per litteras ad Bathoniensem Episcopum Alexander tertius: *Sabbatho Pentecostes non liceat alicui Episcopo sacros Ordines celebrare, cùm in sequenti septimana, accepta Spiritus Sancti gratia, celebrentur.* Exstat Epistola sub titulo de temporibus Ordinationum.

Cap. 1.

Tertia quæstio est, An laudata magni Leonis ad Dioscorum Alexandrinum, ac Anatolium Constantinopolitanum Rescripta Græci olim admiserint atque observaverint? Respondeo negativè. Græci enim præter unicam Paschæ Vigiliam nulla Sabbatha jejunant, & pro isto suo more semper acerrimè decertarunt. Hinc lau-

data Rescripta censuerunt adversari fundamentalibus disciplinæ suæ Regulis. Sabbathi jejunium antiqui etiam Græcorum Patres fuerunt adeò aversati, ut inter capitales Marcionis errores Sanctus Epiphanius ponat & hunc: *Marcion Sabbatho jejunium sanxit*. Et de Imperatore Michaele Amoriensi scribit Georgius Cedrenus: *Michael exempli loco, quod imitaretur, vitam Copronymi sibi proposuit, summoque eam studio æmulatus ad summum impietatis perrexit. Itaque modò Sabbathi jejunium præcipere, modò futuram Resurrectionem inficiari, &c.* Quod Sabbathi jejunium cogitaret inducere, fuit de Manichæismo, aut Paganismo suspectus. Hinc ergo Anatolius Ætium Archidiaconum feria sexta sacravit in Presbyterum. Utique feriæ sextæ Vespera, quæ illucescebat in Sabbathum. Tunc enim etiam Græci solemniter jejunabant. Orientale Illyricum, licet Romano subesset Patriarchatui, semper tamen vixit ritu Græco: Etiam Sabbathi aversabatur jejunium, ideoque ejus Episcopi sacros Ordines non dabant in die Dominica. Quare non crediderim illos Magni Leonis de hac re jussionibus obtemperasse.

Lib. 42. c. 3.

Attamen de Alexandrina Ecclesia scribit in libris adversus Græcorum Opposita Ratramnus Corbejensis Monachus: *Non omnes Orientales Ecclesiæ Sabbatho non jejunare deprehenduntur. Alexandrina namque cum Romana prisca jam traditione super Sabbathi jejunio consentit. Etenim Collectæ non fiunt eo die Alexandriæ, sicut nec Romæ. Unde monstratur Alexandrinos Sabbatho non prandere, sicut nec Romanos. In diebus enim Collectarum & Sacramenta moris est conficere atque percipere, & jejunia solvere*. Et ex his videtur credibile, quod tandem Romanis hac in re obtemperare cœperint Ægyptii, & solis diebus Dominicis Clericos ordinare. Verum Ratramnus loquitur ex Socrate: *Quamquam omnes ubique in orbe terrarum Ecclesiæ singulis septimanis vertentibus die Sabbathi Mysteria celebrent, Alexandrini tamen & Romani ex antiqua traditione id facere renuunt*. Ex hisce verbis Ratramnus infert Alexandrinos Sabbathis jejunasse. Ast non sequitur. Etenim in jejuniorum diebus ad Vesperam semper obtulit Romana Ecclesia, erratque Socrates ipsam non obtulisse. An Alexandrina tunc non obtulerit, est alia quæstio. Certum est ipsam non jejunasse in Sabbathis, atque ita nec post ipsorum Vesperam ordinasse. Græci igitur omnes etiamnum faciunt, quod in Euchologii Notis scribit Joannes Goar: *Græci diem habendis ordinationibus præfixum penitùs nullum habent, ex antiqua sua consuetudine*. Episcopos & Presbyteros Latino more non ordinant nisi in pleno sacrificio, ideoque illis diebus, qui sola Præsanctificatorum oblatione gaudent, isti non ordinantur.

L. 3. c. 3.

Lib. 5. c. 21.

Fol. 246.

Laudatum Sancti Gelasii de ordinationum temporibus Decretum vix in Latina etiam Ecclesia servabatur Sancti Leonis noni tempore: cum multa alia disciplina & ipsum negligebatur. Hinc ipsum laudatus Pontifex reposuit. Etiam per Victoris secundi Legatos Tholosana, ac per Nicolai secundi Legatos celebrata Synodus Andegavensis. Et neque sic abolitus est abusus, nec facta plena executio. Lucet ex Sancti Ivonis Carnutensis Episcopi ad Senonensis Ecclesiæ Capitulum Rescripto de Daimberto ejusdem Ecclesiæ Electo: *Petitorio vestro mandavit nobis Fraternitas vestra, ut Electum vestrum in Purificatione beatæ Mariæ pro Officio nostro ordinemus in Presbyterum, sequenti autem Dominica consecremus in Episcopum. Sed Apostolica institutio & paterni Canones habent, ut non fiat Levitica vel Sacerdotalis ordinatio, nisi jejunio quarti mensis, septimi, & decimi, aut initio Quadragesimæ, vel Sabbatho medianæ Quadragesimæ. Et quia periculum est Ordinatoris & Ordinati, citra ordinem à Patribus traditum sacrum Ordinem tradere vel accipere, exspectet vestra Fraternitas legitima tempora*. Illegitimam Ordinationem à Provinciæ Protothrono Episcopo Ivone postulavit Metropolitanum Capitulum, quod laudata jam Decreta necdum essent per omnem Galliam plenè admissa. Et per Apostolicam institutionem Sanctus Ivo nequaquam Apostolicum Canonem, sed omninò intelligit laudatum Decretum nostri Leonis. Et hinc ipsum, quod utique necdum plenè obediret Gallia, iteravit atque innovavit in Claromontana Synodo Urbanus secundus. Huc item apud antiquam Decretalium Collectionem spectare possit excessus Clariensis Episcopi, quem ob Ordinatum in Assumptæ Deiparæ Vigilia Presbyterum suspendit à Pontificali Officio Clemens tertius. Leonis nostri Decretum possit etiam tunc non plenè viguisse.

Ep. 58.

Ex laudato Sancti Ivonis Rescripto lucet, quod nec Episcopus, nec Metropolita possit circa hosce Canones dispensare. Ex nulla causa. Adducta enim per Senonensem Capitulum causa erat gravissima, & Protothronus Ivo Metropolitica auctoritate tunc fungebatur. Et ad Apostolum nostrum Sanctum Bonifacium rescripsit item Zacharias Pontifex. *De Ordinatione Presbyterorum & Diaconorum, cogente necessitate & paupertate rogantium non legitimis temporibus & diebus à te promoveri, te offensionem incurrisse insinuasti. Dicimus autem tibi, ut bene nosti, quod sacri Canones docent aptis temporibus Sacerdotes Ordinandos. Attamen in eo, quod à te propter zelum fidei actum est, à Domino Deo nostro indulgentiam postulamus*. Lucidè supponit etiam tanto Apostolicæ Sedis Legato talem non fuisse potestatem. Ordinationes istas adeò damnarunt posteriora sæcula, ut quidam de ipsarum substantiali valore dubitaverint. Hinc enim ad Bracharensem Archiepiscopum rescripsit Gregorius nonus: *Eos, qui extra tempora statuta sacros Ordines receperunt, characterem non est dubium recepisse*. Erant tamen suspensi à Divinis, aut certè per Episcopum suspendendi. Ipso facto suspensos jam declaravit Pius secundus. Graviores pœnas addidit Sixtus quintus. Verum ipsas moderatus est, & ad antiquos terminos reduxit Clemens octavus.

Ep. 13.

De Clemente sexto scribit in suis Annalibus Henricus Monachus Rebdorffiensis: *Hic Papa sacros Ordines plures etiam extra tempora, & alia indifferenter contra consuetudinem olim in Ecclesia servatam contulit, & conferri mandavit*. Et infrà:

A. 1342.

A. 1351.

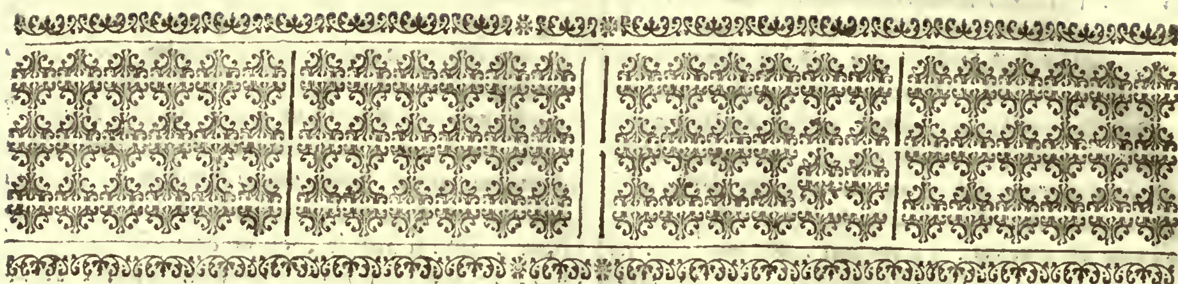
infrà: *Hic Papa Humbertum Delphinum fecit Patriarcham Antiochenum, & in Festo Nativitatis Domini, quod fuit in Sabbatho, ipsum promovit ad tres sacros Ordines. In prima Missa galli cantus ordinat ipsum in Subdiaconum, in secunda Missa ortus diei ordinavit ipsum in Diaconum, in Summa Missa in Sacerdotem. Et eodem die ipse Delphinus Missam celebravit. Et post octo dies ipsum Papa consecravit Episcopum*. Et iterum: *Eodem anno de mandato ejusdem Papæ Domnus Bertholdus Episcopus Ecclesiæ Eystetensis in Ascensione Domini ad quatuor minores Ordines est promotus, in Vigilia proxima Pentecostes in Subdiaconum, & Sabbatho quatuor temporum sequenti in Presbyterum ordinatus, & post octo dies est in Episcopum consecratus*. Rectè dicit laudatus Monachus: *Contra consuetudinem in Ecclesia servatam*. Ejusmodi enim Ordinatio est vitium, quod in Pseudo-Papa Constantino notat Marianus Scotus: *Toco Dux Nepesinæ Civitatis, & Passinus & Paschalis Germanum suum Constantinum Laicum fecerunt Papam, & comminando injustè Georgio Episcopo, compulerunt eum, orationem Clericatus eidem Constantino tribui, sicque Clericus factus est. Et alia die, secunda feria Subdiaconus, & Diaconus illucescente eodem die à prædicto Episcopo factus est. Et Dominica sequenti Pontifex est consecratus*. Ex quo lucet sententiam illam, quæ Romanum Pontificem adfirmat nullis ad faciendas Ordinationes temporibus alligari, tunc fuisse ignotam. Cunctis enim generalibus, licet ex causis dispensare, & moderari possit, Ecclesiæ Canonibus se adstringi, Romani Pontifices fuere semper professi. An. 767.

Et hinc de Alexandri tertii ad Bathoniensem Episcopum Rescripto, *Nulli nisi Romano Pontifici licet diebus Dominicis Subdiaconos ordinare*, quæri possit, an istud privilegium sit antiquum? Et partem affirmantem suadet liber Pontificalis, fixis Ordinationum temporibus assiduè afferens à Pontificibus ordinatos fuisse Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos, & de Subdiaconis nullam faciens mentionem. Quod nempe illos non in certis dumtaxat temporibus, sed in omni Dominica posset Pontifex ordinare. Etiam intra suæ consecrationis Missam celebrare Ordines potest solus Pontifex. Et esse antiquissimum privilegium demonstrat in litteris adversus Timotheum Ælurum, Alexandrinæ sedis invasorem, scriptis ad Leonem Augustum Orthodoxa Ægypti Synodus: *Timotheus neque regulas Patrum, neque sanctiones Ecclesiasticas mente percipiens, Ordinationes effecit Episcoporum simul & Clericorum*. Utique mox post suam sacrilegam consecrationem. Ipsum arguit, quod & violasset Canones, ac Romani Episcopi privilegium usurpasset. Exstat laudata Epistola post Synodum Chalcedonensem. Et in sua Canonum Collectione habet Fulgentius Ferrandus: *Unus Episcopus Episcopum non ordinat, excepta Ecclesia Romana*. Ergo & circa Subdiaconos possit eadem Ecclesia habuisse singulare privilegium. *His verò*, inquit Dominus Jacobus Hallier Episcopus Cavalonensis, *repugnant tum Hostiensis, tum alii veteres Canonistæ, Romanarum consuetudinum periti, qui Summum Pontificem nullos ex sacris Ordinibus extra tempora conferre solere adfirmant, imò nec decere ipsum ea in re communem legem ab aliis servatam prævaricari*. Ep. 22. Cap. 6.

Respondeo privilegium istud esse omninò antiquum. Etenim Subdiaconatus olim non fuit major, ac in multis Latinis Ecclesiis hec Sacer Ordo. Et omnia de Ordinationum temporibus antiqua Decreta loquuntur de solo Presbyteratu ac Diaconatu. Episcopatum omni Dominicæ diei, Subdiaconatum ac alios inferiores gradus permittunt prioribus suis temporibus. Hinc item liber Pontificalis solemnibus temporibus nullas adscribit Subdiaconorum promotiones. Quod nempe ipsos in quavis ad minimum Dominica facere posset Pontifex & consuevisset. Urbanus secundus Subdiaconatum primus fecit esse majorem Ordinem, ideoque & ejus collationem primus ad solemnia tempora adstrinxit. Adstrinxit solos inferiores Episcopos, non seipsum, nec suos Successores. Hi omnes perrexerunt Subdiaconos in quavis Dominica consecrare. Sic communis totius Latinæ Ecclesiæ mos ac lex cœperunt esse singulare Romani Episcopi privilegium.

DIS-

DISSERTATIO DE S. LEONIS NONI ACTIS

Adversus Schisma Michaelis Cerularii Patriarchæ Constantinopolitani.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Photii Patriarchæ, qui Schisma hoc inchoavit, exitus.

N Joannes octavus Pontifex miserandi Schismatis turbulentum Auctorem, & Constantinopolitanæ Cathedræ adulterum invasorem Photium ab irreparabilis degradationis vinculo prudenter solverit, & contra rigidissima Antecessorum suorum Nicolai primi & Adriani secundi, necnon totius octavæ Synodi Decreta reddiderit laudatæ Cathedræ, eruditi viri certant, & adhuc sub Judice lis est. Certè egit ista valdè infeliciter. Petulco, cui multæ litteræ fuerunt quasi arma in manu furiosi, ingenio ansam dedit & fomenta in Ecclesiasticam Hierarchiam & Catholicam Christianitatis pacem liberè sine frœno insaniendi. Et homo insaniit quousque vixit Imperator Basilius. Quin & optimum Principem per malignissimè consutos adulandi dolos circumscripsit in sua adversus Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam mendacissimas calumnias, adeò ut Stephanus sextus Pontifex fuerit compulsus & Legatos & litteras mittere Constantinopolim, & Basilium de Photio docere. Legationis successum exponit authentica octavæ Synodi appendix: *Hæc Epistola missa quidem est ad Imperatorem Basilium, sed vita functo jam parènte, Leo Basilii filius eam accepit. Qui cum vim & auctoritatem Epistolæ perspexisset, pessimis Photii artibus deprehensis, subitò cunctos veritatis Sacerdotes, à Photio damnato acerbè divexatos, revocavit, ejectoque Tyranno Photio, qui per vim thronum invaserat, Stephanum Germanum suum in Patriarchio collocavit.*

Hæc verba laudat in libris de Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ Concordia Leo Allatius, & adjungit: *Neque quid interim evenerit Photio, Historici tradunt, sed æquè ac de mortuo altum est silentium. Malè itaque ab illis*, Græcis Schismaticis, *asseritur in communione Romanæ Ecclesiæ objisse. Numquam enim absolutus & receptus in gradum rediit, etiamsi id non abnuisset Joannes Pontifex.* L. 2 c. 6. Agit adversus Auctorem libri de exordio Hæresis apud Latinos, qui ejectum ab Imperatore Leone Sapiente Photium adfirmat Romam appellasse & accessisse, fuisse istic oculatum varii abusus ac erroris inspectorem, restitutum in sedem, & ad propria reducem dictos abusus & errores Synodaliter damnasse. Alii Schismatici garriunt Romanam Ecclesiam errores istos recan-

tasse

tasse ob Photii auctoritatem, & perpetuam cum illo communionem sovisse. Hæc sunt recentiorum Græculorum somnia, quæ eruditè istic refutat laudatus Allatius, & quæ necdum nata dudum anteà præsocavit authentica octavæ Synodi appendix: *Photius quadraginta quinque annis ad hodiernum usque diem palam anathemate feritur à Leone Papa* quarto *usque ad Formosum. Nam annos undecim anathematizatur sæcularis & Laicus tamquam qui cum Gregorio Syracusano exauctorato & anathematizato communicaret. Et alios triginta quatuor, postquam sacris initiatus est. Etenim Leo Pontifex, & Benedictus, & Nicolaus Gregorium propter varias causas anathemate damnabant. Ubi verò Photius à damnato consecratus est, cum propter alia ipsius facinora, tum quod sacris esset à Gregorio initiatus, anathematizatur à novem Romanis Pontificibus, Leone, Benedicto, Nicolao, Adriano, Joanne, Marino, Adriano altero, Stephano, & Formoso*. Existimo Photium usque ad Formosi Pontificatum supervixisse, atque ita à cunctis istis Pontificibus, ipsum aut damnantibus, aut ejus ab Imperatore Leone ejectionem omninò comprobantibus, fuisse anathematizatum, ac in anathemate defunctum. Et hinc in Formosum multa fingunt posteriores Græculi, quo novissima in Photium sententia credatur esse parvi ponderis.

Quod post factam à Leone ejectionem Historici de Photio deinceps taceant, est omninò verum. Ejectionis modum describit Leo Grammaticus: *Leo Imperator Andream Domesticum Scholarum una cum Joanne Agiopolita viro litteris præstantissimo mandavit, qui Ambone Ecclesiæ conscenso, & causis in Photium Patriarcham lectis, throno se abdicare coegerunt, & in Armeniorum Monasterium, Bordi dictum, detruserunt. Fratrem etiam in Patriarchium induxit, qui imminentibus Christi Natalitiis Patriarcha consecratur à Theophane Heraclejensi, primæ post Patriarcham Sedis Episcopo, & à reliquis Præsulibus*. Utique à Theophane Heraclejensi Episcopo, Europæ Metropolita, ac totius Thracicæ Diœcesios Exarcho, ad quem de jure spectat Constantinopolitani Patriarchæ consecratio. Et ita notatur Photius, qui à Gregorio Syracusæ Archiepiscopo, & quidem damnato ac anathematizato, se permiserat consecrari. Addit laudatus Grammaticus: *Andreas Domesticus & Stephanus Magister, à Theodoro Santabareno contumelias quondam passi, insidias deindè in ipsum machinati, suggesserunt Imperatori Photium Patriarcham & Theodorum Santabarenum ex Photii Patriarchæ consanguineis aliquem constituere Imperatorem consiliatos*. Nec accusatio carebat fundamento. Nam & ipse Imperator Leo à circumscripto per Photii calumnias patre suo Basilio fuerat passus carcerem, & de vita periclitatus. Ad Schisma suum firmandum Photius omninò cogitaverat Basilii genus perdere, & Imperium in suum sanguinem derivare. Et ad hasce machinas fuerat usus isto Theodoro, nequissimo Monacho, & magicarum artium insigniter perito, aut certè graviter suspecto. Et quo hic auctoritatem haberet, ipsum ille creaverat Metropolitam Euchaitarum. Ab horum igitur facinorum memoria, & à laudata Stephani Pontificis Epistola excitatus Imperator Leo, & Photio & Theodoro Synodalem processum fecit in palatio ad fontem, & hunc ad publica flagella & excæcationem damnavit, illum ad perpetuam pœnitentiam in Monasterio Armeniorum. Quæ latiùs exponunt Leo Grammaticus, Georgius Cedrenus, & Michael Glycas.

De fontis Palatio scribit laudatus Cedrenus: *Imperator Basilius condidit Palatium ad fontes*. Insignem ad Aureum in Constantinopolitano suburbio fontem Deiparæ Virginis Basilicam exstruxit Magnus Imperator Leo, reparavit & ornavit Justinianus, & plurimis sanitatum miraculis clarificavit divina clementia. Etiam tempore Schismatis. Ad hanc ergo Basilicam illustre Palatium erexit Basilius: Nam pleræque nobiliores apud Constantinopolim Ecclesiæ habebant adjuncta Palatia. Et paternum opus dilexit filius Leo, atque ita in ipso exercuit judicium in Photium & Theodorum. De eadem Ecclesia & Palatio scribit Historia Turcica: *Inde venitur ad decimam sextam, videlicet Selybriæ portam, quæ à priscis porta aurea nominabatur, & porta fontis. Nam extra portam hanc est hodie fons, qui aureus fons à Græcis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum Historiis, quæ sæpè numero de Palatio fontis mentionem faciunt, & de Templo Deiparæ Virginis ad fontem. Ædificia nunc diruta sunt, fundamentis adhuc exstantibus & ipso fonte, quem hodie Græcorum vulgus aureum fontem appellat, & invisere magno concursu consuevit certo anni tempore, velut si Deiparæ Templum adhuc incolume staret*.

Fol. 988.

Ca. 200.

Etiam variarum gentium Ecclesias & Monasteria habuit Constantinopolis. Nam quod illic Gothorum Ecclesiam Sanctus Joannes Chrysostomus ædificaverit, testantur Theodoretus & Hermias Zozomenus. Et ex illo præsertim tempore gentis istius Episcopus spectare cœpit ad jus & consecrationem Episcopi Constantinopolitani. Et in libro de originibus Constantinopolitanis scribit Georgius Codinus: *Monasterium Romæ sive Romani condidit tempore Leonis Macelæ Hæmon quidam Patritius Romanus. Ibi enim in urbem veniens habitavit*. Uti Roma plura Græca, ita Constantinopolis habuit plura Latina Monasteria & Templa. Nam & Michael Cerularius, dum Schisma cœpit, clausit seu Ecclesiastico interdicto supposuit omnes Latinorum Ecclesias. Et Constantinopolitanæ per Sanctum Flavianum adversus Eutychetem Synodo interfuit atque subscripsit *Theodorus Presbyter & Archimandrita Monasterii Ægyptiorum*. Etiam *Jacobus Diaconus & Archimandrita Syrorum*. Sic & Armeniorum fuit istic Monasterium, & in ipso Photium clausit Sapiens Leo ad perpetuam pœnitentiam. Videtur fuisse tenue & angustum. Vix enim notum est nisi ex hac Photii captivitate. Et eandem gratiam huic haud dubiè fecerit Leo Imperator, quam relegato & excæcato Santabareno factam scribit Leo Grammaticus: *Post annos aliquot placatus Imperator Theodorum reduxit in urbem, & ex nova Ecclesia Annonam percipere decrevit*. Et adjungit: *Idem Santabarenus sub Constantino & Zoa ejus Matre defunctus est*.

L. 5. c. 4.
L. 8. c. 5.

De

De Photii morte omnes tacent. Constantinus, ultimus Leonis Sapientis filius, post fratrem Alexandrum, regnavit cum Zoa Matre annis quatuordecim, à decimi Christiani sæculi anno nono usque ad vigesimum secundum. Porrò Formosus Pontifex sedere cœpit noni sæculi anno nonagesimo primo, atque ita dudum mortuus est ante Santabarenum. Stephanus Patriarcha, licet Photii discipulus & Diaconus Syncellus, fratri tamen Leoni constanter adhæsit, fuitque insigniter orthodoxus. Et sic omne Schisma fuit exstinctum.

Verum his obstare videtur Synodalis acclamatio ad tomum unionis post Schisma ob quartas Imperatoris Leonis Philosophi nuptias. Græcæ disciplinæ tenax Patriarcha Nicolaus Mysticus Principem excommunicarat, hic autem Latinam disciplinam sciens provocarat Romam, causam illic vicerat, ejecit Nicolaum, à Successore Euthymio fuit absolutus, atque ita intestino ac duro Schismati dedit ansam. Alii enim Romano, quod Augustis Justiniani legibus fulciebatur, Decreto, alii Episcopi ac Monachi adhærebant nupero Imperatoris Basilii Edicto, damnanti ac irritanti istas nuptias uti adversas Evangelicæ legi. Leonis filius ac Successor Constantinus Porphyrogenitus reposuit Nicolaum Patriarcham, discordantes Episcopos composuit, & famosum, nobis in jure Græco-Romano custoditum à Joanne Leunclavio, edidit unionis tomum. Et ad ipsum facta Synodalis acclamatio habet hæc verba: *Ignatii, Photii, Stephani, Antonii, Nicolai, Euthymii, Stephani, Tryphonis, Theophylacti, Polyeucti, & Antonii, orthodoxorum Patriarcharum, æterna sit memoria.* Et Nicolaus Patriarcha, & Imperator Constantinus fuerunt insigniter orthodoxi, & tamen Photium honorarunt uti Collegam, atque ita nequit ille in Schismate, degradatione, atque exilio esse defunctus.

Respondeo acclamationem istam non esse factam sub dicto Principe & Patriarcha. Lucet ex subjecto ad laudatum tomum Scholio. *Hæc quidem gesta sunt ab Imperatoribus istis olim rerum potitis.* Utique Leone Philosopho, ac ejus filio Constantino. *Nunc verò ex Patris & Filii & Spiritus Sancti benevolentia & gratia, Sacerdotes atque Monachos, jam ante nonaginta annos ob prædictam causam & occasionem à se invicem divulsos, serenissima Majestas à Deo coronatorum Imperatorum nostrorum Basilii & Constantini conjunxit & univit, unamque generalem & Apostolicam Ecclesiam effecit. Quamobrem prædicandi, & magni faciendi veniunt, qui opus tam gratum Deo, & tam magni momenti ad exitum perduxerunt.* Mystici Nicolai degradatio, ac natum inde Schisma contigerunt anno Domini nongentesimo secundo aut tertio, unionis tomus prodiit anno ejusdem sæculi vigesimo, Basilius & Constantinus Imperium septuagesimo septimo, Sisinnius secundus Patriarchatum iniit anno nonagesimo quarto, scribitque de ipso Georgius Cedrenus: *Sisinnius dissidium propter quartas nuptias dudum ortum sustulit; concordia facta.* Fuerat horrenda discordia, Sapientis Leonis à Romana Ecclesia probatum facinus plures esse insipientem Hæresim, ac ab ipsa eversam Christianitatem blaterabant; Patriarchæ Euthymii, qui Leonem communioni reddiderat, nomen radebant è suæ Ecclesiæ tabulis, ac etiam à Polyeucti, quod nomen istud admisisset, communione aversabantur. Adeò unionis tomus unionem non fecerat. Hanc ergo & inter defunctos & inter vivos tandem perfecit Sisinnius, & quidem, ut aliqui non sine fundamento asserunt, damnando Romanam Ecclesiam, & Photii causam resumendo. Hic enim est qui Encyclicis Photii in Romanam ac omnem Latinam Christianitatem calumniis præfixit suum nomen, sua Patriarchali auctoritate denuò sparsit per omnem Orientem, atque ita viam stravit Michaeli Cerulario. Hinc ergo & Photii nomen inseruit præfatæ acclamationi.

CAPUT II.

Exponuntur Michaelis Cerularii natales, Episcopatus, mores, & finis.

Michael quintus genere & cognomento Paphlago, ingressus est Imperium undecimi Christiani sæculi anno trigesimo quinto, tenuitque ad quinque ferè annos. Et tunc primam de Michaele Cerulario mentionem facit Georgius Cedrenus: *Hoc tempore adversus Imperatorem conspiratum est, Principibus facinoris Michaele Cerulario & Joanne Macrempolita, aliisque civium haud paucis.* Et infrà: *Vigesima die Februarii, indictione undecima, Alexius Patriarcha rebus humanis excedit. Ei sufficitur die Annuntiationi festo Michael Cerularius, qui vixerat Monachus, ex quo eum Orphanotrophus ob paratas insidias relegaverat.* Michael igitur fuit natione Constantinopolitanus, familia illustris, spiritu inquietus, rebellis in Principem, ac non propria voluntate professus, sed ob pœnam compulsus ac detrusus in Monasterium. Fuerat mortis reus. Perpetuæ pœnitentiæ spe est vitam lucratus. Et hinc in sententia, qua illum excommunicavit, Cardinalis Humbertus, Sancti Leonis noni ad Imperatorem Constantinum Monomachum Legatus, posuit hoc elogium: *Michael solo humano timore habitum Monachorum adeptus.* Et adjunxit: *Abusivus Patriarcha, Neophytus.* Monachi enim, præsertim istiusmodi, non minus quàm sæculares sunt merè Laici, ideoque gradatim per Canonica interstitia promoveri debent, & non nisi per abusum possint statim in Diaconos aut Presbyteros, ac præsertim in Episcopos promoveri.

Promotus fuit Michael in Patriarcham undecimi sæculi quadragesimo tertio, undecimo Benedicti noni Pontificis, secundo anno Constantini Monomachi Imperatoris Constantinopolitani. Fuit hic insigniter orthodoxus, atque ita claret etiam Michaelem fuisse tunc in-

tegræ

tegræ famæ, & de ejus recta fide non dubitatum. Nec enim Orthodoxus Princeps Hæreticum aut Schismaticum, vel de simili lepra suspectum, Regia sua, quæ vigebat Constantinopoli, nominatione exaltasset. Per decem annos ille occultavit pessimam mentem: Nec nisi quinquagesimo tertio istius sæculi anno cœpit in Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam insanire. Etenim isto ipso anno ad Petrum Orthodoxum Antiochiæ Patriarcham rescripsit Sanctus Leo nonus: *Porrò quod à nobis causas divisionis universalis Ecclesiæ compatiendo requiris, fatemur tuæ religiosæ Sollicitudini nos adhuc, Domino miserante, firmissimè retinere vinculum sanctæ Unitatis, nec videmus nos alicubi incurrisse damnum Schismatis quos integritas concordiæ, & plenitudo Ecclesiasticæ disciplinæ indesinenter regit.* Isto, inquam, anno promotus in Patriarcham Petrus consecrationem suam ex avita consuetudine retulerat ad Sedem Apostolicam, ejusque supplicaverat confirmationem. Hac occasione etiam rogaverat Pontificem, an novello huic Schismati Romana Ecclesia dedisset aliquid occasionis. Periit aut latet Petri Epistola. Interim tota Sancti Leonis Responsio clamat Schisma tunc fuisse novellum. Exstat ejusdem Petri ad Michaelem Cerularium hæc Epistola: *Præterea ipse quoque sum testis irrefragabilis, & alii mecum plerique ex Ecclesiasticis Primatibus, sub Beatissimo Patriarcha Antiocheno Domino Joanne Pontificem Romanum, Joannem & ipsum nuncupatum, in sacris dypthichis commemorari. Et ante quadraginta & quinque Constantinopolim appellens sub Beatæ memoriæ Patriarcha Sergio jam dictum Papam inter sacra Missarum solemnia cum aliis Patriarchis commemorari audivi. Quomodo verò posteà ejusdem commemoratio fuerit erasa, & quam ob causam, ignoro.* Nempe Michael Petrum ad Schismatis societatem & radendum Papæ nomen sollicitarat, ac respondit Petrus novellas esse has lites, & legitimam ipsis deesse causam, aut sanè hanc à se ignorari. An Michael sit primus hujus Schismatis Auctor, suprà est disputatum. Quidquid sit, ipsum rectè ac passim vocatur Schisma Michaelis Cerularii.

Quam perduelli in suos Superiores spiritu fuerit Michael, demonstrat ejus non solum in Michaelem Paphlagonem, sed etiam in Imperatorem Michaelem Stratioticum rebellio. Quod cum suis cognatis & Theodoro Patriarcha Antiocheno ipsum dolosè Imperio ejecerit, omnem Constantinopolim impleverit cædibus & rapinis, ac Isaacium Comnenum intruserit in Imperium, pluribus ostendit Georgius Cedrenus. Et de istius Isaacii Imperio pergit Joannes Scylitza: *Patriarcha inexplebili benevolentia fretus Imperatoris, contra ipsum elatus est, non petitionibus modò & admonitionibus utens, si quando alicujus rei & pro aliquo indigeret, verùm sæpè minimè voti compos propter frequentes & odiosas petitiones, minas & absurdas increpationes adhibebat, ac nisi parceret, Imperii amissionem minabatur, vulgare & tritum hoc dictum proferens, ego te condidi, furne, ego & te dejciam. Aggressus est etiam cocco tincta induere calceamenta, antiqui Sacerdotii hunc morem asserens, & oportere his uti novum quoque Archiepiscopum: Nam inter Sacerdotium & Regnum nihil interesse, vel admodum parum, & in rebus pretiosoribus ampliùs fortasse & magis colendum Sacerdotium.* Et huc in antiquo Latini ac Græci Dialogo, respicit Latinus Interlocutor: *Sed nos Michaelem Cerularium posteriorem sub Imperio Monomachi dicimus Papam ex commemoratione dypthichorum delevisse, quod ambiret indui coccineis calceis, & Romanus Pontifex impediret, cum ille solus haberet facultatem illis se ornandi, nec fas esset aliis Patriarchis hoc facere.* Verùm Latinus ille labitur in tempore. Nec enim sub Constantino Monomacho, sed sub Isaacio Comneno illud Michael attentavit, atque ita nequit hic fuisse fons & origo conceptæ à Cerulario adversus Papam iræ & Schismatis. Certè sub Isaacio, quod ipsum elevasset ad Regnum, præsumebat omnia, quæ sub Constantino nec cogitasset. Græci, qui purpureos compagos negat à Michaele assumptos, in eodem Dialogo lapsus est longè gravior: Joannis enim Scylitzæ in hac re testificatio est irrefragabilis.

Verùm quid sibi volunt hæc Michaelis verba, *Oportet his uti novum quoque Archiepiscopum?* Cur se, qui tunc quatuordecim annis sederat Patriarcha, titulat novum Archiepiscopum? Respondeo respicere ad excogitatum olim à Schismatis auctore Photio, etiam à se resumptum commentum, quod asserit Papalia Privilegia adnecti Imperialibus, ideoque jamdudum Roma migrasse Constantinopolim. Etenim etiam Michael se asserere cœpit Patriarcham Œcumenicum, non per suas dumtaxat Diœceses, sed per omnem sub Cœlo orbem: atque ita & novum Archiepiscopum. Quod nempe in veterem Romani per privilegiorum translationem degradati Archiepiscopi locum noviter successisset. Hinc nova, per Photium numquam tentata, audacia assumpsit purpureos compagos, soli Augusto Principi & supremo totius Christianitatis Pontifici privativè proprium ornamentum. Hinc etiam de Michaele Palæologo, magno Duce, ac impuberibus Imperatoris Joannis Lascaris Præfecto, ideoque totius Imperii moderatore, nec non & de Arsenio Patriarcha scribit Georgius Pachymeres: *Palæologus ante omnes longissimè processit obviam, nihil ad summam tum erga Patriarcham, tum erga sacrum Collegium venerationem sibi reliqui faciens. Quippe qui pedibus incedens, correpti manu muli, quo Patriarcha vehebatur, habenis, eum usque intra Palatium Regum præsens duxit.* Papæ dumtaxat debitum Stratoris officium exhibuit Patriarchæ. Et de Andronico Comneno, jam Imperatore designato, quod coram Papa Theodosio Tiaram deposuerit, atque in genua ad equi illum vehentis ungulas ceciderit, testatur in Alexio Manuelis Comneni filio Nicetas Choniates, & adjungit: *Paulò post assurgit, & Patriarchæ plantas deosculatur.* Dum Barlaamus Gyracensis Episcopus & Gregorius Palamas de Divino Christi Domini in monte Tabor transfigurati lumine disceptarent, Joannes Patriarcha cum sua Synodo non convenit in eandem sententiam, fuit in degradatio-

L 1. c. 26.

Cap. 12.

tionis periculo, scribitque de se ac de mutatis à se in aliam mentem Episcopis Imperator Joannes
L. 4. c. 3. Cantacuzenus: *Adfirmabant nec sibi probari, Patriarcham throno depelli, nisi perversam doctrinam & ab Orthodoxa religione valdè discrepantem sectari ostenderetur*. Omnia Papalia privilegia in Patriarcham Constantinopolitanum Schismatici Græci transcripserunt. Etiam illud, quod asserit Papam esse suprà Concilium, ideoque ab ipso non nisi ob Hæresim posse degradari, aut potiùs declarari degradatum. Hic est ille Patriarcha Joannes, qui Joannem Andronici secundi Palæologi filium coronavit in Imperatorem, & de
L. 3. c. 36. quo scribit idem Cantacuzenus: *In qua festi diei celebritate omnes penè Proceres, ut quemque Imperatrix, Patriarcha, & Concilium esse dignum judicarant, dignitates adepti sunt. Patriarcha, quia gradum permutare non poterat, habitu se augustiorem fecit, & in subscriptionibus colore cæruleo est usus, flammeumque seu tegmen capitis, quod anteà Patriarchas, si de Monachis non essent, album ferre mos erat, ipse auro illustravit, Servatoris nostri, & illibatæ ejus Genitricis Deiparæ, ac Joannis Baptistæ in eo depictis iconibus*. Et hoc quia gradum permutare, seu altiùs non posset ascendere. Episcopatum suum censebat omninò supremum, ideoque & variis id profitetur ornamentis. Quæ omnia ortum ducunt ex Michaele Cerulario.

Degradare & erectum à se furnum destruere minati Michaelis audaciam atque potentiam omninò timuit Imperator Isaacius Comnenus, ideoque de ipso pergit Joannes Scylitza: *Hæc audiens Imperator Michaelem mussitantem, studuit potius aliquid perpetrare quam pati. Quare cum Archangelorum dies advenisset, egreditur Patriarcha ad Suburbana loca, ut ibi studiosè ac solemni ritu, quæ ad diem festum pertinerent, perageret. Imperator autem ut lucro sibi oblata occasione accepta, veritus ne quis tumultus aut perturbatio fieret, turbam militum misit, qui ipsum non sine ignominia è throno correptum ac mulo impositum, usque ad littus, quod est in Blachernis, impellentes deduxerunt, & ipsum & Patrueles ejus, atque inde Lembo impositum ad Proconesum ut exularet, perducendum curavit. Ipse cum aliquibus Metropolitis collocutus, & de ipso abdicando spectatissimis ipsorum electis, eorum opera nuntiat ut Archiepiscopatum deponat, priusquam ipsum cum dedecore amittat, iis quæ contra ipsum Decreta erant, expositis & propalatis Synodo & Concilio. Sed cum ipsis visus esset eujusmodi, qui expugnari & deprimi non posset, quantum ad ipsum attinebat, desperata fuit depositio Sacerdotii, de qua Imperatore assiduè cogitante, intereà vitam cum morte Patriarcha tranquille commutat. Cujus corpus Imperator, quod ipsum jam pœnituerat, honorificè importandum, & in suo Monasterio reponendum curat, perculsus eo miraculo, quod acciderat, non ipse modò, sed omnes qui cum ipso erant. Nam dextra Patriarchæ manus in crucis figuram conformata, ut mos est benedicendi populo acclamanti pacem, ita firma permansit, neque cum mortuo corpore est immutata*. Quæ omnia confirmat etiam Michael Glycas. Ita qui turbidè semper vixerat, etiam turbidè est defunctus.

CAPUT III.

An Divina Clementia extra Ecclesiam operetur Miracula?

MIraculum istud, quod Michaeli Cerulario adscribitur à suis Symmistis, est admodum sterile ac modicum. Ambiunt illi quod omnes semper Hæreticos atque Schismaticos ambiisse scribit in Præscriptionum libro Tertullianus: *Adjiciunt prætereà multa de auctoritate cujusque Doctoris Hæretici, illos maximè doctrinæ suæ fidem confirmasse, mortuos suscitasse, debiles reformasse, futura significasse, ut meritò Apostoli crederentur*. Cap. 44. Illos fucos elidit insigniter idem Tertullianus, & placet hic aliquid addere. Miraculorum patrationem, atque inde erroris sui auctoritatem venari, est avita superbia omnium Hæreticorum. Etenim Spiritum Sanctum, quem ab Apostolis emere tentavit Simon Magus, non fuit donata per ipsum interna sanctitas, sed externa gratia miraculorum. Et hinc de cunctis generatim Gnosticis, qui ex ipso uti ex putrido cadavere vermes ebullierunt, scribit Sanctus Irenæus: *Virtutes operari dicuntur, non in virtute* L. 2. c. 56.
Dei, neque in veritate, neque in beneficiis hominibus facientes ea quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & universa fraude plus lædentes, quàm utilitatem præstans his qui credunt eis, in eo quod seducunt. Ipsosque Magis & Circulatoribus fuisse familiarissimos asseverat etiam Tertullianus: Et hæc familiaritas præsertim ambiit, si non gratiam, saltem fucum miraculorum obtinere. Etiam adversus Ebionem scribit Sanctus Epiphanius: *Verùm agedum à monumento La-* L. 30. c. 34.
zarum accerse, aut alium quempiam mortuum excitato; aut infectos lepra repurga, cæcis visum, nervorum resolutione laborantibus sanitatem, si potes, restitue. Sed ideò non potes, quod infidelitate, carnisque vinculis, ac legis imperfectis cæremoniis illigatus, contraria illi omnia facis. Atque ut præstare maximè posses id, quod propter depravatam tuam fidem minimè potes assequi, non instar Christi dico, sed neque Christi nomen ad edenda prodigia potes invocare, aut si tamen invocaveris, efficies quidquam. Nempe etiam Ebion & Ebionitæ omni studio gratiæ hujus seu veritatem seu fucum ambiebant. Addit eadem vanitate tumuisse & Manetem: & quidem ad sanandum Persici Regis filium. Verùm hic inter istius manus exspiravit, atque ita convicit omne præstigium. Eodem ambitu adeò laboravit cum sua Quintilla & Maximilla Montanus, ut promissum à Domino JESU Christo Spiritum Sanctum cunctis suis Charismatibus blaterarit non die Pentecostes in Apostolos, sed nuper in se advenisse. Spiritum Sanctum in se esse incarnatum. Tot & per se & per suos edidit portenta, ut Sanctum Eleutherum Pontificem, omnemque Romanam Ecclesiam ad ipsa communicatoriis litteris comprobanda ferè circumscripserit, & tandem seduxerit magnum Tertullianum. Et adversum Donatistas in L. 65. c. 4. 5
Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium declamat Tract. 13.

clamat ad suam plebem Sanctus Augustinus: *Nemo vobis fabulas vendat*, dicendo, *Et Pontius fecit miraculum, & Donatus oravit, & respondit ei Deus de Cœlo*. Et in libro de unitate Ecclesiæ: *Nemo* Donatista *dicat*, *Ideò verum est* nostrum
Cap. 15. dogma, *quia illa & illa miracula fecit Donatus vel Pontius, vel quilibet alius, aut quia homines ad memorias Martyrum nostrorum orant & exaudiuntur, aut quia illa ibi contingunt, aut quia ille frater noster, aut illa soror nostra tale visum vigilans vidit, vel tale visum dormiens somniavit*. Episcoporum istorum, qui parti suæ Basilicas & Conventuum libertatem reddi impetraverant à Juliano Apostata, Princeps erat Pontius, & hunc cum Donato magno fuisse Thaumaturgum buccinabant Donatistæ, ideoque suum dogma esse legitimum, & divino testimonio confirmatum. Etiam nescio quem ipsorum Presbyterum de sibi facta Angeli apparitione fuisse gloriatum, lu-
Ep. 165. cet ex Sancti Augustini Epistola ad nobilem virum Generosum. Idem actum à Valente Mursiensi Arianorum Episcopo, atque ita Imperatorem Constantium fuisse in ejus communione firmatum scribit in Ecclesiastica Historia Sulpitius Severus. Quomodo Cyrola, Wandalorum in Africa sub Hunnerico Rege Arianus Episcopus, nescio quem pauperem, qui se cæcum & ab ipso illuminandum fingeret, pretio emerit,
L. 2. c. 3. multis refert in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. Verùm fraus non successit: Deus enim è mendacio veritatem fecit, cæcus ille remansit cæcus, quousque nostris Episcopis supplex visum recuperaret. In foro itèm Constantinopolitano delirus senex Polychronius, dum suam Monotheliticam Hæresim per
Act. 15. solemnem defuncti suscitationem confirmare tentavit, derisus à populo omni, & à sexta Synodo fuit juxta meritum damnatus. Etiam à Joanne Calvino, dum è mortuo vivum facere tentat mendacio, è vivo factum esse mortuum testantur gravissimi Scriptores. Eandem, licet non fraudem, tamen vanitatem notat in Lutheranis Erasmus, addens ab illis usque huc nec unum canem potuisse suscitari. Est justus sarcasmus. Quod tamen venerabilis Wido Abbas Piscariensis à suis rusticis occisum Trasmundi Comitis equum resuscitarit, atque ità hunc ab
V. 1038. istorum cæde revocarit, in ejusdem Cœnobii Chronicon testatur Joannes Berardi. Nec desunt alia ejusmodi exempla.

Quæstio est, An mortuorum suscitandorum, aut alia vera miracula patrandi gratia detur quan-
Cap. 44. doque Hæreticis aut aliis Infidelibus? Partem affirmativam in laudato Præscriptionum libro videtur Tertullianus supponere. Quin & de Apollonio Thianensi, homine Gentili & pessimo Mago, scribit in Aureliano Augusto Flavius Vopiscus: *Quid illo viro Sanctius, venera-*
Cap. 24. *bilius, antiquius, Diviniusque inter homines fuit? Ille mortuis reddidit vitam, ille multa ultra homines & fecit & dixit, quæ qui velit nosse, Græcos legat libros, qui de ejus vita conscripti sunt*. Quod illum, uti & Apulejum Madaurensem, ob patrata miracula Gentiles Christo Domino prætulerint, te-
Epist. 5. statur in litteris ad Comitem Marcellinum San-

ctus Augustinus. Et de Imperatore Vespasiano, præter spem evecto ad istam dignitatem, scribit Lib. 10.
Svetonius Tranquillus: *Auctoritas & quasi Ma-* cap. 7.
jestas quædam, ut scilicet inopinato, & adhuc novo Principi, deerat. Hæc quoque accessit. E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudinis, demonstratam à Serapide per quietem: Restituturum oculos, si inspuisset, confirmaturum crus, si dignaretur calce contingere. Cùm vix fides esset rem ullo modo successuram, ideoque ne experiri quidem auderet, extremò hortantibus amicis palam pro concione utrumque tentavit, nec eventus defuit. Quod ipsum in Historiarum libris asseverat Cornelius Tacitus, addens cæcum istum fuisse Ægyptium, ideoque monitum à Serapide. Et de Imperatore Adriano, per morbi impatientiam parante seipsum occidere, scribit
Ælius Spartianus: *Ea tempestate supervenit quæ-* Cap. 25.
dam mulier, quæ diceret somnio se monitam, ut insinuaret Adriano, ne se occideret, quod esset bene valiturus. Quod cum non fecisset, esse cæcatam. Jussam tamen iterum Adriano eadem diceret, atque genua ejus oscularetur, receptura visum, si fecisset. Quod insomnium cum implesset, oculos recepit, cum aqua, quæ in fano erat, ex quo venerat, oculos abluisset. Venit & de Pannonia quidam natus cæcus ad febrientem Adrianum, eumque contigit: Quo facto & ipse oculos recepit, & Adrianum febris reliquit. Et de Mopso Argonautarum Vate Lib. 14.
defuncto circa Africam, ac ibidem sepulto, ha- c. 25.
bet Ammianus Marcellinus: *Cespite Punico tecti Manes dolorum varietati medentur, plerumque sos-* L. 13. c.
pitales. Et Aristæum Battum, Cyrenensis in 6. 7.
Lybica Pentapoli civitatis Conditorem & Regem, ad Cirni Patris preces fuisse per Apollinem à naturali balbutie liberatum adfirmat Justinus. Etiam Æsculapii, Aristæi Proconesii, Aristæi Clazomenii, Cleomedis Astipalensis, aliorumque Gentilium miracula jactavit apud Origenem, & ex Pindaro ac Herodoto confirmavit Celsus, exinde concludens Dominum nostrum JESUM Christum istis in nullo fuisse majorem. Plura adduci possint talia exempla, & de ipsis scribit in libro de unitate Ecclesiæ Sanctus Au-
gustinus: *Exaudiuntur multi, & multis modis,* Cap. 19.
non solùm Christiani Catholici, sed & Pagani, Judæi, & Hæretici variis erroribus & superstitionibus dediti. Exaudiuntur autem vel à spiritibus seductoribus, qui tamen nihil faciunt nisi permittantur à Deo, sublimiter atque ineffabiliter judicante quid cuique tribuendum sit, vel ab ipso Deo, vel ad pœnam malitiæ suæ, vel ad solatium miseriæ, vel ad monitionem quærendæ salutis æternæ. Ad ipsam verò salutem ac vitam æternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum. A Gentilibus Scriptoribus jam memorata miracula videtur palam confirmare.

In homiliis ad populum Antiochenum confirmat etiam Sanctus Joannes Chrysostomus: *Ethni-*
ci Dæmoniorum arte morbos sæpè curarunt, & Hom. 36.
ægrotos sanitati restituerunt. Vitanda esse ejusmodi miracula ostendit ex Deuteronomii mandato, ac ipsum exponit: *Si Propheta quispiam surrexerit, & signum ediderit, vel mortuum excitarit,*

vel leprosum mundarit, vel debilem sanarit, signoque edito, te ad impietatem invitaverit, ne propter signi eventum obedias. Admittit hæc omnia non solùm per fucum, sed quandoque etiam in veritate fieri, atque adjungit: *Permissio ista à Deo fit ad tui explorationem non quod Deus nesciat, sed ut discas eos etiam missos facere Dæmonas, qui medentur.* Quæ omnia repetit in sexta adversum Judæos Homilia; *Si falsus Propheta possit mederi cæco, aut excitare mortuum, nec ista præstanti credideris. Cur? Eo quod Deus tentans te permisit, ut ille hoc possit. Non quod ille non nosset animum tuum, sed ut tibi probationis occasionem exhiberet, an verè diligeres Deum.* Lucidè supponit à Pseudo-Prophetis posse & illuminari cæcos, & mortuos suscitari. In Hæreticorum templis morborum sanationes, expulsiones Dæmoniorum, aliaque fieri
Qu. 5. miracula atque virtutes supponit apud Justinum Martyrem etiam Auctor Christianarum quæstionum. Idem de Pseudo-prophetis in Dialogo cum Triphone Judæo supponit ipse Justinus. Quemodo nescio cui Judæo, qui pluries fictè baptizatus etiam Paulum Constantinopolitanum Novatianensium Episcopum circumscribere tentabat,
L. 7. c. 17. sacri fontis aquam subtraxerit divina justitia, narrat Socrates, & adjungit. *Hoc miraculum per Paulum fuit editum.* Ecclesiam item fuisse ejus precibus liberatam ab horrendo incendio scribit,
L. 1. c. 34. & concludit: *Deus igitur ejus preces audivit.* Et de Eutychiano Novatianensi itidem apud Bithynos Monacho Hermias Zozomenus: *Sanavit mor-*
L. 3. c. 5. *bos, & facta mirabilia edidit.* Et de Ariano homine Eusebio Episcopo Emeseno: *Fertur Deus multa per ipsum edidisse miracula, uti testatur Georgius Laodicensis.* Plura sunt istius generis exempla.

Respondeo tamen à Paganis nullum umquam suscitatum mortuum, nullum veraciter cæcum illuminatum, nullum germanum editum miraculum. Verissimè enim in libro Apologetico Tertullianus affirmat summa Gentilium miracula esse phantasmata Castorum, aquam cribro gestatam, navem cingulo protractam, barbam tactu inrufatam, caprarum & mensarum Divinationes,
Cap. 22. 23. aliaque id genus, *ut Numina lapides crederentur, & Deus verus non quæreretur.* Etiam Magorum in Ægypto adversus Moysen miracula adfirmat fuisse fucos Diabolicos. Quidam tamen adfirmant fuisse veritatem. Quidquid sit, Vespasiani Imperatoris miracula insigniter exponit in quarto Historiarum libro Cornelius Tacitus:
Cap. 81. *Per cos menses, quibus Vespasianus Alexandriæ statos æstivis flatibus dies & certa maris operiebatur, multa evenere miracula, queis cœlestis favor, & quædam in Vespasianum inclinatio Numinum ostenderetur. Ex plebe Alexandrina quidam oculorum tabe notus genua ejus advolvitur, remedium cæcitatis exposcens gemitu, monitu Serapidis Dei, quem dedita superstitionibus gens ante alios colit. Precabaturque Principem, ut genas & oculorum orbes dignaretur respergere oris excremento. Alius manu æger, eodem Deo auctore, ut pede ac vestigio Cæsaris calcaretur, orabat. Vespasianus primo irridere, adspernari, atque illis instantibus modo famam vanitatis metuere, modo obsecratione ipsorum ex vocibus adulantium in spem induci. Postremò æstimari à Medicis jubet, an talis cæcitas ac debilitas ope humana superabiles forent. Medici varie disserere. Huic non exesam vim luminis, & redituram, si pellerentur obstacula; illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari. Id fortasse cordi Deis, & Divino Ministerio Principem electum. Denique patrati remedii gloriam penes Cæsarem, irriti ludibrium penes miseros fore. Igitur Vespasianus, cuncta fortunæ suæ patere ratus, nec quidquam ultra incredibile, læto ipse vultu, erecta quæ adstabat multitudine, jussa exequitur. Statim conversa ad usum manus, & cœco reluxit dies. Utrumque, qui interfuere, nunc quoque memorant, postquam nullum mendacio pretium.* Palàm vides sanitates istas Angelica arte non fuisse superiores. Florentia tunc Christianorum miracula Serapis ista forsan via tentavit obnubilare. Ad similia Imperatoris Adriani miracula addit Ælius Spartianus: *Quamvis Marius Maximus hæc* Cap. 25.
per simulationem facta commemoret. Et ad Apollonii Thianensis miracula scribit Isidorus Pelusiotes: *Quidam novis sermonibus homines decepe-* Lib. 1.
runt, Thianæum Apollonium inducentes, qui mul- Epist. 398
ta plerisque in locis, tutæ habitationis causa, ut ajunt, effecerit. At nihil, quod ab ipso factum sit, ostendere possunt. Nam alioquin ii, qui nudos etiam ipsius sermones litteris mandarunt, totamque ipsius vitam accuratè conscripserunt, actiones eas, quæ vulgi sermonibus celebrantur, non omisissent. Habes autem Philostratum, qui ipsius vitam magna cura & diligentia in lucem edidit. Ex quo intellige, quam perspicuam hujusmodi præstigiarum calumniam viri illius hostes, ut vero consentaneum est, concinnarunt. Similem ejus Apologiam habet Svidas. Quod ejus, uti viri insigniter probi, imaginem in suo Larario habuerit & coluerit Alexander Severus, à Magis alienissimus Imperator, testatur Ælius Lampridius. Et uti insignem Philosophum laudat in Chronico Aurelius Cassiodorus. Vixit cum Apostolis in prima Evangelii & nostrorum ubique miraculorum gloria. Hinc illa adversarii nostri Gentiles per adficta isti magiæ mendacia conati sunt obscurare. Plerique affirmant fuisse nequissimum delusorem ac maleficum, ideoque ab Imperatore Domitiano justè proscriptum. Indignus est, cui accusando aut defendendo bonas horas perdamus.

Eadem est ratio Hæreticorum. Hinc enim in Evangelio natus ille cæcus ad Judæos dixit inauditum esse in mundo, ut quis Pseudopropheta sibi similem illuminaverit, ac inde conclusit Dominum nostrum JESUM Christum esse verum Prophetam. Quod ipsum & illi ipsi, qui eundem Dominum lapidare uti blasphemum voluerant à paucis diebus, ex Lazari resuscitatione concluserunt. Et nec Scribæ, nec Pharisæi noverunt aliquid opponere. Et Sanctus Irenæus scribit: *Super hæc arguentur qui sunt à Simone Ma-* L. 2. c. 56.
go, & Carpocrate, & si qui alii virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis facientes hominibus ea quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & universa fraude plus lædentes, quàm utilitatem præstantes his qui credunt eis, in eo quod seducunt.

runt. Nec enim possunt cæcis donare visum, neque surdis auditum, neque omnes Dæmones effugare, præter eos qui ab ipsis immittuntur. Si tamen & hæc faciunt. Neque debiles, aut claudos, aut paralyticos curare, vel alia quadam corporis parte vexatos, quemadmodum sæpè evenit fieri secundum corporalem infirmitatem, vel earum quæ foris accidunt infirmitatum bonas valetudines restaurare. Tantùm absunt ab eo, ut mortuum excitent, quemadmodùm Dominus excitavit, & Apostoli per orationem, & in Fraternitate sæpissimè, propter aliquid necessarium ea quæ est in quoquo loco Ecclesia universa postulante per jejunium & postulationem multam, reversus est Spiritus mortui, & donatus est homo orationibus Sanctorum. Multis demonstrat miraculorum gratiam esse in sola Ecclesia, ideoque apud Hæreticos non reperiri nisi mendaces magiæ fucos. Quæ ejus verba probavit, & suæ Hi-
L. 5. c. 7. Cap. 30. storiæ inseruit Eusebius Cæsareensis.

Et in Præscriptionum libro Tertullianus edicit miraculorum virtutem esse proprium legitimi Apostolatus characterem, ac pergit in Gnosticos: *Volo igitur & virtutes eorum proferri.* Adfirmat ipsorum miracula esse mortuos è vivis, non è mortuis vivos. Et in libro de anima scribit: *Multa & adversum Apostolos Simon & Elymas Magi* ediderunt miraculorum fucos, *sed plaga cæcitatis*
Cap. 57. *de præstigiis non fuit. Quid novi? Æmulatio veritatis à spiritu immundo. Ecce hodiè ejusdem Simonis Hæreticos tanta præsumptio artis extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis movere se spondeant. Et credo quia mendacio possunt.* Amplè ostendit omnia ipsorum miracula esse mendacia, & pergit: *Sed etsi quosdam revocavit in corpora Dei virtus, in documenta juris sui, non ideò communicabitur fidei & audaciæ Magorum.* Defunctorum excitationem asseverat esse solius divini juris seu potestatis, ideoque nonnisi per Christum Dominum, aut fideles ejus servos posse fieri aut impetrari. Etiam ad Montanum delapsus Apostolorum ac Prophetarum miracula laudat in libro de pudicitia, ac pergit in Zephyrinum Pontificem:
Cap. 21. *Exhibe & nunc mihi, Apostolice, Prophetica exempla, & agnoscam Divinitatem, & vendica tibi remittendorum ejusmodi delictorum potestatem.* Laudatum Pontificem ob nuperum tunc pro Mœchia Decretum existimabat, uti Christiani dogmatis prævaricatorem, excidisse vera Ecclesia, ideoque ab illo exigit miracula, certus & securus ipsa ab Hæretico non posse patrari. Quomodo Elias Propheta Sacerdotes Baal, ita nostri Clerici aut Monachi variorum Hæreticorum Clericos aut Monachos, necessitate cogente, provocarunt ad miraculum, & nullum umquam, nisi à sese editum, viderunt. Plura sunt hujus generis exempla. E summis Latinæ Ecclesiæ Thaumaturgis fuit Sanctus Martinus Turonensis Episcopus. At ecce ipsum, ubi Ithacianæ factioni communicavit ob diem humanum, suspensum fuisse ab ista gratia, testatur in ejus vita Sulpitius Severus. Quod nempe illa nec ad Schismata derivetur. Sic apud Colchos & Iberos
Cap. 12. post rejectam Florentinæ Synodi unionem cessasse eandem testatur in opere de istorum cum Latinis unione Clemens Galanus. Etiam miraculosam Paschalis luminis gratiam in Hierosolymitana cessasse Ecclesia, est cunctis exploratum.

Verum quid ad superiùs laudatum Tertulliani locum, ubi fatetur ab Hæreticorum Doctoribus suscitari mortuos, & debiles reformari? Eum in tertio libro adversus Marcionem, Christi sui sine præviis Prophetarum prædicationibus repentinum adventum per sola *virtutum documenta* sufficienter probari volentem, acriter confirmat: *At ego negabo solam hanc illi speciem ad testimonium competisse, quam & ipse postmodum exauctoravit. Siquidem edicens multos venturos & signa facturos, & virtutes magnas edituros, aversionem etiam Electorum, nec ideo tamen admittendos, temerariam signorum & virtutum fidem ostendit, ut & etiam apud Pseudo-Christos facillimarum.* Respondeo utrumque locum exponi insigniter à Sancto Augustino, scribente in Faustum Manichæum: *Unde huc existis, unde confiditis? Scripturas tanta auctoritate firmatas, commendatasque respuitis, miracula non facitis, quæ si faceretis, etiam ipsa in vobis caveremus, præstruente nos Domino, & dicente, Exurgent Pseudo-Christi & Pseudo Prophetæ, & facient signa & prodigia multa, ut fallant, si fieri potest, etiam Electos.* Sola miracula vult non esse plenum recti dogmatis testimonium. Hinc censet scrupulosè non quærendum, quæ & qualia patrare valeant Hæretici, quoniam constat ipsos, qualiacumque aut quantacumque quavis virtute patrarint, cavendos esse ac detestandos. Etiam Celso, Christi Domini miracula uti Magica, ideoque & inepta rectæ prædicationis testimonia calumnianti, Origenes respondit de illis, ut ad utilem hominum institutionem & legitimam doctrinæ confirmationem sint efficacia, priùs disquirendum, à quo rectè patrentur, ne alioquin damnemus omnia, vel omnia probemus. Lucidè supponit divinam Majestatem Pseudo-Prophetis ad vera miracula non cooperari. Etiam Sanctus Joannes Chrysostomus dumtaxat vult Hæreticorum, licet etiam excitarent mortuos, prædicationibus non credendum. Per Hermiam Zozomenum pro Eusebio Emeseno laudata Georgii Laodiceni fides est nullius ponderis: Georgium enim Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyterum fuisse non solùm ob Arii patrocinium, sed & ob alia crimina degradatum à Sancto suo Patriarcha Alexandro, & ob pertinacem dictæ Hæresios tutelam postmodò intrusum in sedem Laodicensem, variis in locis testatur Sanctus Athanasius. Socrates fuit homo Novatianensis: Hinc & ejus pro suæ Sectæ Episcopo Paulo testimonium est infirmum. Hæretici virtutem hanc non ambiunt, nisi ob turpem quæstum, popularem gloriam, aut erroris sui firmitatem, ad quos fines divinam Bonitatem cooperari non posse supponit in adducto superiùs loco Sanctus Irenęus, & in quinta decima collatione ostendit Joannes Cassianus. Hinc & ab Antichristo, omnium Hæreticorum Principe, non nisi Diabolica edenda miracula affirmat in libris de Dei Civitate Sanctus Augustinus.

Quo igitur sensu idem Augustinus in libro de Ec-

Margin notes (right column): Cap. 3. — L. 13. c. 5.

Ecclesiæ unitate adfirmat non solùm Hæreticos, sed etiam Judæos & Paganos quandoque à Domino Deo exaudiri ad gratias curationum? Quin & post laudata, quæ in nostris fiant, frequentissima miracula adjungit: *Quæcumque talia in Catholica fiunt, ideò sunt approbanda, quia in Catholica fiunt, non ideò ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea fiunt*. Cum Tertulliano adfirmare videtur solas jam valere Canonicas litteras, & cuncta miracula esse à Christo Domino exauctorata. Respondeo aliud esse Hæreticos à Deo exaudiri ad faciendas, aliud exaudiri ad accipiendas gratias sanitatum. Solum primum Augustinus asserit. Et dat causam, ajens id fieri, vel ad pœnam malitiæ, vel ad solatium miseriæ, vel ad monitionem salutis æternæ. Loquitur cum Tertulliano, qui in libro de anima laudat atque enumerat Ecclesiæ miracula, & adjungit: *Si & apud Ethnicos tale quid traditur, ubique Deus potestatis suæ signa proponit, suis in solatium, extraneis in testimonium*. Neuter omnia, sed dumtaxat vidua, seu à Christianis moribus, ac præsertim à recto dogmate destituta miracula affirmat à Christo Domino exauctorata. Alludunt ad vigesimum quartum Sancti Matthæi caput, ubi fallacia Antichristorum miracula Christus Dominus monuit vitanda. Quæ omnia apud Justinum Martyrem tradit etiam Christianarum quæstionum Auctor, insigniter demonstrans talia miracula nullo modo esse Hæretici erroris confirmationem.

Cap. 25.

Cap. 51.

In laudato adversus Marcionem libro Tertullianus disputat, an Christus Dominus debuerit apparere subitò, an autem dudum anteà humano generi per Deum Patrem suum prænuntiari atque promitti. Et vanus Marcion garriebat subitam apparitionem illi congruere, & dabat causam: *Non fuit ordo ejusmodi*, videlicet præviæ promissionis, *necessarius, quia statim se & filium, & Missum, & Dei Christum rebus ipsis esset probaturus per documenta virtutum*. Quod etiam Christus Dominus suam à Patre Missionem probare debuerit, uterque profitebatur, verùm sola miracula non esse plenæ probationis speciem urgebat Septimius, asseverans illius nobiliorem partem esse paternum testimonium, ac promissum per Prophetas. Igitur non qualiacumque, sed sola Prophetici aut Evangelici dogmatis assistentia & subsidio destituta, qualia esse solent Hæreticorum aut Paganorum, miracula docet à Christo Domino esse exauctorata.

Porrò legitima miracula, licet magnæ auctoritatis sint, à nullo tamen sunt expetenda. Sunt gratia, non gratum faciens, sed dumtaxat gratis data ad meram necessitatem aut utilitatem alienam. Non de ipsis, sed de inscriptis in vitæ librum nostris nominibus gaudendum Dominus rigidè edixit. Et hinc Sancti omnes ipsorum & potestatem & patrationem semper & fugerunt studiosissimè & absconderunt. Sanctum Fulgentium Ruspensem Episcopum, quod gratiam istam sibi non conferri supplicaverit, laudat in ejus vita Ferrandus Diaconus Carthaginensis. Et de Sancto Gregorio Turonensi scribit authentica ejus vita: *Multa in salute loquentium operabatur, quæ tamen sub obtentu Sanctorum, quorum reliquias perindè ferebat, à suis meritis excludere nitebatur*. Et Sanctum Woldonem Leodiensem Episcopum, in Sancti ibidem Laurentii Monasterio sepultum, quod frequentibus miraculis populum undequaque evocaret, atque ita inquietaret Monachos, cessare jussum ab Abbate, & cessasse, adfirmat in Leodiensium Episcoporum Historia Anselmus ejusdem Ecclesiæ Canonicus. Idem eandem ob causam Sancto Spinulo fuisse à Sancto Hidulpho Abbate Senonensi interdictum adfirmat in ejusdem Cœnobii Chronico Monachus Richerius. Quod & olim factum in nostro Illycetani apud Thuscos nemoris Conventu ajunt ejusdem Annales. Miracula enim suis patratoribus quandoque obfuisse scribit in suis super Sancti Matthæi Evangelium homiliis, atque ostendit Sanctus Joannes Chrysostomus. Nam & Electionis vas, ac divinus gentium Doctor ipse Paulus Apostolus, ne à revelationum magnitudine extolleretur, fuit passus periculum, ideoque & Angelo Sathanæ datus colaphizandus. Hæc paucis dicta sint ob miraculi fucum in cadavere Michaelis Cerularii.

C. 25. 26.

Cap. 70.

Lib. 1. c. 13.

Fol. 390.

CAPUT IV.

Exponitur Schisma Michaelis Cerularii.

ADversus Laicam suorum Principum potestatem rebellare assuetus Michael, undecimi Christiani sæculi quinquagesimo tertio anno cœpit rebellare etiam adversus Apostolicam Sedem, conceptum virus evomere, palam resumere & augere Photianum Schisma, atque ita fecit quod habent authentica apud Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium Acta: *Ipse Michael, cognomento Cerularius, nec non & Leo Acridanus Archiepiscopus Bulgarorum, in sugillationem omnium Latinorum, adversus Sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, imò contra omnem Occidentalem Ecclesiam scripserunt Epistolam, quam miserunt ad Joannem Tranensem Episcopum, pervulgandam apud Latinos omnes, cui in codice titulus hujusmodi est præfixus. Calumnia Episcoporum Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani, pertinaciter exhalantium pestiferas Mephites diversarum Hæresion adversus Sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, imò contra omnem Latinam & Occidentalem Ecclesiam. Hæc quidem calumnia Græco sermone edita, & Joanni Tranensi Episcopo in sugillationem omnium Latinorum directa, cum fuit Trani exhibita fratri Humberto sanctæ Ecclesiæ Sylvæ candidæ Episcopo, in Latinum est translata ejus studio, atque delata Domino Leoni nono. Quæ etiam hic ad cautelam multorum & notitiam, non autem ad aliquam utilitatem inserta, cunctis scire volentibus fideliter est conservata.*

Acrida est Justiniani Imperatoris Patria, mediterraneæ Pannoniæ Metropolis, quam ille

exalta-

exaltatam volens titulavit primam Justinianam, ab Apostolicis Thessalonicensis Episcopi vicibus exemit, ipsiusque Antistem sanxit esse non tantùm Metropolitam, sed & Archiepiscopum, seu plurium Provinciarum Primatem. Quæ latè habes in novella ad Catellinum istius Justinianæ
Leg. 11. Episcopum. Postmodum à Bulgaris invasa ista cum vicinis Regionibus civitas est facta ipsorum Regia, ac simul sedes Archiepiscopalis. Et de ejus superbia scribit Georgius Acropolitanus:
Cap. 21. *Bulgariæ Archiepiscopus Demetrius, tamquam qui, ut ipse fatebatur, sui juris esset, neminique sui facti rationem reddere teneretur, ideoque in ejus potestate esse quoslibet, & ubicumque, & quandocumque illi libitum fuisset, Reges ungere*, Theodorum
L.1.c. 30. Comnenum, Imperii invasorem, *coronat*. Quod eodem jure istius Theodori ex fratre nepotem Michaelem coronaverit Jacobus Acridensis Episcopus, testatur Georgius Pachymeres. Acridanus iste uterque Episcopus ostentavit se, licet non ut universalem, tamen ut supremum ac ab omni humana potestate exemptum Archiepiscopum, atque ita duplex commisit Schisma: & Eusebianum, & Photianum. Eusebianum enim Schisma neminem agnoscit supremnm Pontificem, sed Ecclesiæ Hierarchiam blaterat esse Aristocraticam, in plures independentes ac supremos Episcopos divisam. Orientalem Ecclesiam, Photiano Schismate laceratam ab Occidentali, Demetrius ille laceravit in duo capita, adeoque & in duo corpora, & sic ipsam fecit biforme monstrum. Accessit posteà & exemptus Triboni Episcopus, atque ita divulsa à nobis Latinis Græca Christianitas cœpit esse Cerberus triceps. Eodem fastu laborasse Leonem Episcopum demonstrat communis ejus cum Michaele ad Joannem Trani Antistitem Epistola: *Michael universalis Patriarcha novæ Romæ, & Leo Archiepiscopus Acridæ, Metropolis Bulgarorum, dilecto fratri Joanni Tranensi Episcopo.* Superba nominum conjunctio videtur asserere utrumque indipendentem.

Quis & qualis fuerit iste Joannes Tranensis Episcopus, non habeo compertum. Forsan fuerit ille, de quo in litteris ad omnes Cardinales Episcopos, nimiam Pontificalium ornamentorum superbiam notans in quibusdam Episcopis,
L.1.Ep.2. scribit Sanctus Petrus Damiani: *Numquam certè vidisse me memini Pontificales baculos tam continuo radiantis metalli nitore contectos, sicut erant, qui ab Esculano atque Tranensi gestabantur Episcopis. Uterque tamen, alter in Apulis finibus, Nicolao præsidente, alter in Lateranensi Ecclesia coram Alexandro Romanis Pontificibus, sunt dejecti.* Partim Romanæ, partim ex vigenti adhuc Leonis Isauri violentia Constantinopolitanæ Ecclesiæ parebant Apuliæ & vicinarum gentium Episcopi, videturque Joannes iste fuisse è posterioribus. Ita suadet Epistolæ præfatio: *Dei magna dilectio & jucunda compositionis viscera flexerunt nos scribere ad tuam Sanctitatem, & per te ad universos Principes Sacerdotum, & Sacerdotes Francorum, & Monachos & Populos, & ad ipsum Reverendissimum Papam.* Videntur hæc non ad alienæ Diœcesios, sed ad subditum Episcopum dirigi. Per Francos intellige Longobardos & Nortmannos: Hos enim tunc in Italia dominantes Græci passim appellabant Francos. Ex laudatis Sancti Petri Damiani verbis hisce à Nicolao secundo fuisse celebratam Synodum in Apulia. Et illic aut Tranensem, aut Esculanum Episcopum fuisse degradatum.

Quæ omnia confirmat in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham præfatus Patriarcha Michael. Apostolicorum ad se Legatorum Acta exponit, ipsos de multo excessu calumniatur, ac pergit: *Hæc verò techna apertius fuit deprehensa & manifestata ab Archiepiscopo Tranensi & Syncello, qui inde ad nos venit, & veram eorum*, utique Romanorum, *mentem aperuit potenti & sancto nostro Imperatori*. Affirmat istum Joannem fuisse non solummodò fidum sibi Symmistam, sed & Patriarchalem Syncellum. Et hæc erat non modica dignitas. Largiùs exponit antiquus Schismatici Græci in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus Tractatus: *Romanus Pontifex, & omnes partium Occidentalium Latini Sacerdotes & Laici, præter Calabros, ante multa tempora extra Catholicam Ecclesiam pervagantur, Evangelicarum & Apostolicarum traditionum ignari, & à fide alieni. Nam & Theutonici à Gentium ritibus parùm discordant, in Deum impii; sed Calabri, & cæteri Orthodoxi, sicut antiquitùs, & Apostolicæ & nostræ Ecclesiæ alumni, ejus moribus informati sunt.* Sub Calabris intelligit etiam Apulos & Brutios. Hi enim per Imperatorem Leonem Isaurum à Romana avulsi Constantinopolitanam Patriarchalem Cathedram coluerunt zelosè, & Michaelis factionem sunt cum impetu sectati. Et istorum Coryphæus erat Joannes Tranensis Episcopus. Hinc suas ad ipsum litteras direxit Michael: Hinc ipsius, quod Romam deduci non posset, degradandi causa Nicolaus secundus perrexit in Apuliam.

Facta hæc esse ad memoratum quinquagesimum tertium annum disertè scribit Sigebertus An. 1052.
Gemblacensis: *Græcis in Hæresim multiformem declinantibus, auctore Michaele Patriarcha Constantinopolitano, & Leone Acridano Bulgarorum Episcopo, Leo Papa errores eorum redarguens, scripsit contra eos librum firmis scripturarum testimoniis roboratum. Nicetas autem Monachus Constantinopolitanus, qui agnominabatur Pectoratus, scripsit contra Romanos librum plenum erroris & stultitiæ, prætitulatum de Azymo, de Sabbatho, de nuptiis Sacerdotum.* Quod ipsum lucet ex Sancti Leonis noni adversus Leonem Acridensem & Patriarcham Michalem Rescripto: *Ecce jam post mille ac fermè viginti à Passione Salvatoris nostri annos incipit per vos discere Romana Ecclesia, qualiter memoria ejusdem Passionis sit recolenda.* Currebat enim tunc à Domini Nativitate annus millesimus quinquagesimus tertius, ideoque à Passione vigesimus necdum erat completus.

Nicetas iste Pectoratus fuit in Constantinopolitano Studii Cœnobio Hieromonachus, de quo titulo in Scholiis ad Græcorum Euchologion
scribit Joannes Goar: *Diaconos Monachos, Hierodiaconos, Presbyteros Monachos Græci Hieromonachos sunt appellare consueti.* Quod nempe varia Sch. 10.

san-

sanctitate illi sint Domino Deo consecrati. De Studii Monasterio scribit ad quinti sæculi annum quinquagesimum quintum Sanctus Martyr Theophanes: *Hoc anno Præcursoris templum Studius extruxit, & traductos ex insomnium mansione Monachos illic posuit.* Et in libro de originibus Constantinopolitanis Georgius Codinus: *Studii Monasterium Studius Patritius condidit tempore Leonis Macelæ, & plurimis ditavit possessionibus, atque Monachos mille in eo instituit.* Addit tunc fuisse extra muros in Suburbano. Aucta postmodum civitas ipsum muro inclusit. Studium fuisse Romæ advenam Patritium affirmat Nicephorus Calixtus. Quod sub primi Nicephori Imperio septingentos illud haberet Monachos, testantur laudatus Theophanes & Anastasius Bibliothecarius. Nempe ab Iconoclastis Imperatoribus summas injurias ac ruinas pertulerat, ideoque numerus ad trecentos decreverat. Et semper abundavit viris doctissimis. Unde & hic Nicetas postea rediit ad sanam mentem & doctrinam.

Fol. 97.

CAPUT V.

An Christus Dominus primam Eucharistiam confecerit in pane Azymo?

HÆc fuit palmaris ac prima Michaelis Cerularii & Leonis Acridani in Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam calumnia: *Azyma mystice indecenter custoditis, & communicatis Judæis. Etenim Azyma ipsi custodire à Moyse jussi sunt, nostrum verò Pascha Christus est.* Adfirmant Dominum duas cum Apostolis in novissima ante Passionem vespera fecisse Cœnas: Aliam completivam veteris, aliam novi Testamenti inchoativam. In sola priori volunt fuisse legale Azymum, in posteriori autem usuale fermentum. Hic enim Dominus fuit usus vino & pane, de quo pergunt: *Vos quidem panem, nos verò ἄρτον dicimus. Ἄρτον autem interpetratur elevatus, & sursum portatus, à fermento & sale calorem & elevationem habens. Azyma autem nihil distant à lapide sine anima, & luto lateris deorsum conjuncta terræ, & sicco luto comparata.* Asseverant Azyma non esse verum panem, ideoque nec aptam Sacramento materiam. Idem adfirmat Nicetas Pectoratus: *Azymum non est panis. Neque enim compositus, neque per seipsum perfectus est, sed indigens, semique perfectus, indigens plenitudine fermenti. Panis autem compositus per seipsum perfectus est & plenissimus, sicut ille qui totum habet in seipso plenitudinis.* Verum panem vult non sola farina & aqua, sed insuper constare fermento ac sale. Addit Christum Dominum nullis in novissima Cœna Azymis usum. Et probat: *Quoniam quidem oportebat pati Christum secundum diem legalis Paschæ, in qua Agnus ab Hebræis immolabatur. Oportuit enim fieri Pascha ab interfectoribus Dei in sexta feria, in qua tandem & quarta decima Luna erat juxta primum mensem.* Adfirmat Christum Dominum non quarta decima, sed tertia decima Luna celebrasse Pascha, legale tempus die uno prævenisse, atque ita in ejus mensa non fuisse Azymum. Paschale festum vult incidisse in Sabbathum, non in sextam feriam: Christum Dominum debuisse occidi, & cruentè immolari ipsa Paschali vespera, ideoque & antiqui & novi Testamenti Sacramentale Pascha fuisse ab ipso & anticipandum & anticipatum. Laudat Sancti Lucæ verba, *Accepit panem & benedicens fregit*, atque prosequitur: *Ecce & Lucas accipere panem dixit Christum, & non azymum. Non enim adhuc erat sextæ feriæ dies. Tertia decima erat Luna in illa quinta feria, & non erat azymum, neque adhuc ablatio fermentati.* Videtur cum Michaele Patriarcha & Leone Archiepiscopo circa hoc punctum non convenire. Quod enim Christus Dominus legitimo die & antiquum Judaicum & novum Christianum Pascha peregerit, videntur hi admittere: Et dumtaxat velle quod antiqui Paschatis azyma à novo excluserit. Eundem tamen ipsis errorem adscribit Cardinalis Humbertus: *Hinc nihil tergiversationum vestrarum prætermittentes, quia consideratis vestro fermentato secundùm legem & Evangelium justè contradici, adstruere nitimini Dominum non celebrasse Pascha cum Judæis quarta decima Luna mensis primi, sed priusquam fieret legalis abjectio fermentati.*

Quidquid sit de Michaele ac Leone, fuisse tunc inter Græcos Schismaticos istam sententiarum varietatem, demonstrant hæc laudati Humberti verba: *Hic ne quid minus factum videatur, etiam vestratium ridiculæ opinioni obviamus, qui non invenientes quonam sanctarum Scripturarum funiculo scapham assertionis suæ pertrahant ad alicujus stabilitatis littus, fluctuando pertrahuntur in illud divinæ Omnipotentiæ pelagus. Namque sciscitantibus nobis, unde Dominus JESUS in Cœna fermentatum habuerit, cum in omnibus finibus Israel non inveniretur, respondent: Si creditur Omnipotens, potuit subitò undecumque fermentatum exhibere, aut certè ipsum azymum benedicendo fermentare.* Fatebantur hi Dominum JESUM, ne legis transgressorem fateri cogerentur, Judaicum Pascha & in legali die & in legali azymo celebrasse, nolebant tamen ab ipso vetera novis, aut Mosaica permixta Evangelicis, ideoque novum Pascha fuisse peractum in usuali fermento. Quod quia isto die reperiri non poterat in Israel, confugiebant ad divinam Christi Domini omnipotentiam, fingebant sine fundamento miracula, & insigniter nugabantur. Quæ omnia eruditè demonstrat laudatus Humbertus. Etiam in Florentini Concilii Apologia Gennadius secundus Patriarcha Constantinopolitanus. Et hinc nugacitatem istam alii improbantes dixerunt Dominum prævenisse legalem diem, atque ita fermento primam Eucharistiam consecrasse. Et hæc sententia passim placuit zelosioribus istius Schismaticis Doctoribus. Commune omnium dogma est Christum Dominum non confecisse in azymo. Omnes negant azyma esse aptam Sacramento materiam, ideoque nos carere vera Eucha-

chariſtia, & eſſe Hæreticos Azymitas.

Eandem de prævento per Dominum Paſchali die ſententiam conſtanter defendit etiam Georgius Cedrenus: *Quo igitur tempore Chriſtus ſuo corpore pro nobis ſupplicium luit, eo legitimum Paſcha non edit, ſed ipſe pro nobis victima factus eſt. Quod autem non decimo quarto die Paſcha celebrarit, ſed ipſum anteceperit Myſticæ Cœnæ inſtitutione, quo tempore infermentatorum ſanctificatio & feſtivitatis apparatus aguntur, argumento eſt, quia Diſcipulis non de victima & panibus infermentatis, ſed panem & vinum tradidit*. Etiam Michael Glycas magnum illum Sabbathi diem adfirmat Fol. 207. fuiſſe ipſum Paſchale feſtum, & concludit: *Quæ cum ita ſint, manifeſtò licet intelligere, id quod Chriſtus diſcipulis porrecto pane & vino dederit, ipſa magnæ quintæ feriæ Veſpera, fermentatum fuiſſe. Quippe necdum id tempus appetierat, quo non fermentatis panibus utendum eſſet, ut hominum vulgus exiſtimat. Eorum tu ſermonibus valere juſſis, ſeriei ſacrorum Oraculorum inhæreto*. Addit Sancti Joannis Chryſoſtomi ſententiam fuiſſe variam. Poſteriorem ſuæ concordare, priorem ab iſta eſſe retractatam, ac reformatam, ideoque nullatenùs ſequendam. Ab ipſo notata, & caveri juſſa vulgi ſententia eſt illa ſuperiùs memorata, quæ Dominum adfirmat legitimo die egiſſe Paſcha, ideoque conſecratum ab ipſo fermentum debuiſſe à divina Omnipotentia poſtulari. Quam ſententiam etiam refert, ac alia tolerabiliorem ducit in ſacri belli Hiſtoria venerabilis Guibertus Abbas Novigenti. Adverſam & communem aliorum Græcorum ſententiam eleganter exponit in libris de Miſſæ ſacrificio Innocentius L. 4. c. 4. tertius: *Græci in ſuo pertinaces errore, de fermentato conficiunt, aſſerentes in Paraſceve Lunam quartam decimam exſtitiſſe, in qua verus Agnus eſt immolatus, ut legis impleretur figura, quæ quarta decima Luna primi menſis Paſchalem Agnum juſſerat immolari. Dominus ergo ea die ſe paſſurum eſſe prænoſcens, præcedente in Veſpera neceſſitate ductus anticipavit comedere Paſcha. Et quia tunc licitè poterat comedere fermentatum, & ipſi corpus Domini de fermentato conficiunt*.

At verò Latina ſemper Eccleſia conſtanter docuit primam Euchariſtiam à Domino fuiſſe in azymo pane conſecratam. Ita in jam laudato loco aſſerit Innocentius tertius. Etiam in ſuis adverſus Michaelem Cerularium ac ejus factionem opuſculis Sanctus Leo nonus & Cardinalis Humbertus. Dum Flandri noſtri ac alii Franci fuere profecti ad ſacrum bellum, frequens nobis fuit cum Græcis commercium, frequentes ultrò citroque legationes ac diſputationes, quarum una Waleranum Naumburgenſem in Germania Epiſcopum permovit ad conſulendum hiſce de rebus Sanctum Anſelmum Archiepiſcopum Cantuarienſem: Exſtat eruditiſſimum hujus Reſcriptum, affirmans ac demonſtrans opinionem, quæ Dominum aſſerit confeciſſe in fermentato, eſſe *turpiſſimum errorem*. Et olim repertus in Conſtantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu adverſum Græcos Tractatus habet: *Græci contra inſtitutionem Chriſti Salvatoris noſtri fermentata offerunt, cum ſupercilio enim ignorant, quis dux fuerit illius traditionis, Chriſto in Cœna benedicente Azyma, quod trium Evangeliſtarum firmatur teſtimonio*. Errat tamen fermentatorum oblationem eſſe contra Domini inſtitutionem. Et in Occidentalis Eccleſiæ Hiſtoria Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Secundùm inſtitutionem Domini de pane azymo debet confici Sacramentum. Dominus enim in Cœna ſecundum ritum legis Agnum Paſchalem comedit quarta decima die primi menſis ad Veſperam. Tunc autem non inveniebatur panis fermentatus apud Hebræos*. L. 2. c. 30. Quod ipſum in prima ſua ad Græcos Epiſtola demonſtrat Barlaamus Epiſcopus Gyracenſis. Et id ipſum doceri à Sancto Joanne Chryſoſtomo fatentur Græci, nec poſſunt inficiari. Et certè quocumque die Dominus celebraverit Paſcha, celebravit juxta legem. Quod nec legis ἰῶτα aut apicem fuerit umquam prævaricatus, & Latini & Græci Patres conſtantiſſimè adfirmant. At verò Paſcha non tantum edi debebat cum pane azymo, ſed & fermentatum ſibi non compatiebatur. Et certè proditor Judas, qui enuntiavit Myſterium tranſubſtantiationis, & de ipſo tamquam de ridiculo commento accuſavit Dominum, de violata per fermentum lege non tacuiſſet. Quod in Dialogo adverſus Michaelem Cerularium Cardinalis Humbertus, & in Florentini Concilii Apologia rectè advertit Gennadius ſecundus Patriarcha Conſtantinopolitanus. Et ad errorem ſuum deferendum Florentina Synodus Græcos compulit. Eſt unum è Capitibus, quæ Marcus Epheſiorum Epiſcopus numquam voluit admittere. Ita habes in edito adverſum ipſum opere per Gregorium Protoſyncellum.

Ante omnia cavendus hic eſt antiquus error, adverſus quem in Sancti Matthæi Commentariis bene ſcribit Bulgarorum Archiepiſcopus Theophylactus: *Putant quidam, quod hoc anno Dominus non comederit Paſcha. Dicunt enim quod ſtantes comedebant Agnum, Chriſtus autem recumbebat: Igitur Paſcha non comedit*. Cap. 26. Urgebant Sancti Matthæi verba: *Et paraverunt Paſcha. Veſpere autem facto diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis*. Quod ipſum ſcribunt Marcus & Lucas. Hinc iſti noviſſimo Dominicæ prædicationis anno volebant Judaicum Paſcha non fuiſſe celebratum à Dei Filio, ſed Evangelicum dumtaxat inſtitutum. Reſpondet verò Theophylactus: *Dicimus quod priùs Paſcha ſtans comederit, ſed recumbens tradidit ſuum Sacramentum. Primùm enim perfecit figuralia, deinde verum perfecit*. Cap. 14. Pergit in Sancti Marci Commentariis: *Quomodo Dominus & Diſcipuli accumbebant, cum lex præciperet à ſtantibus comedendum Paſcha? Veriſimile igitur primùm perfecta ea quæ ſunt legis, deinde recubuiſſe proprium Paſcha traditurum*. Et in Sancti Lucæ Commentario: *Paſcha ſtantes comedebant, quomodo igitur Dominus recumbere dicitur? Dicunt itaque quod poſtquam comedit legale Paſcha, recubuerunt more vulgari, comedentes alios quoſdam cibos*. Non unicam, nec duas dumtaxat, ſed omninò tres Cœnas tunc Dominus cum Diſcipulis celebravit. Prima fuit legale Paſcha, eſum à ſtantibus & feſtinantibus, juxta omnes legales cæremonias, de quo Evangeliſtæ compendio lo-

cuti sunt, sed non penitùs tacuerunt. Hoc enim omninò est, de quo dicunt: *Misit Dominus duos è Discipulis, & paraverunt Pascha*. De instituendæ Eucharistiæ paratura Discipuli tunc nec cogitarunt. Alteram Cœnam jam nobis laudavit Theophylactus, & de illa dixit Dominus: *Et ipse vobis demonstrabit Cœnaculum grande stratum*. Stratum Cœnaculum non ad standum in Agni esu, sed ad sequenti in refectione recumbendum. Hic enim erat Judæorum festivus mos, quem Dominus duxit in nullo lædendum. Tertiam Cœnam nobis aperit Sanctus Evangelista
Cap. 13. Joannes: *Et Cœna facta, cùm Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iscariotes, surgit à Cœna, & ponit vestimenta sua, & cœpit lavare pedes Discipulorum*. Nulla in toto terrarum orbe semita est adeò munda, in qua, licet non luto, tamen pulveribus non maculemus pedes: Ita & nemo justus est hic mundus à peccatis venialibus. Et quia percipienda Eucharistia etiam ab his optat nos esse purgatos, ipsam instituturus & daturus Dominus lavit Discipulis pedes. Ista lotio erat non sola ad nostrum exemplum humilitas, sed & magnum Sacramentum. Pergit Evangelista: *Postquam ergo lavit pedes eorum, cùm recubuisset, iterum dixit eis*. Et in hoc secundo recubitu ac tertia Cœna instituit Eucharistiam. Quas omnes tres Cœnas differere est res longa, & non hujus loci. Quod ipsas interim tradiderit etiam Sanctus Joannes Chrysostomus, demonstrat in Florentini Concilii Apologia Gennadius secundus Patriarcha Constantinopolitanus. Etiam laudata Theophylacti Commentaria non sunt nisi Sancti Joannis Chrysostomi compendia.

Quod quinta septimanæ feria ad vesperam Dominus has Cœnas fecerit, & sexta feria pro nobis sit crucifixus & mortuus, certum est apud omnes Christianos. Verùm an eadem vespera etiam Judæi fecerint suum Pascha, est valde ambiguum ac intricatum. Ea de re scribit in suis super Sanctum Matthæum Homiliis Sanctus
Hom. 83. Joannes Chrysostomus: *Ipsa nocte, in qua comederant Pascha, tanta insania & tanto furore agitabantur*. Agit de Judæis Christum Dominum captivantibus. Lucidè adfirmat ipsos tunc Pascha celebrasse. At verò in alia ibidem Homilia hæc
Hom. 86. habet: *Cur JESUM ad Caypham duxerunt, ubi omnes erant congregati? Ut ex Pontificum sententia facerent omnia. Idcirco ad eum omnes conveniunt, qui illo anno summum Pontificatum obtinebat, ubi pernoctarunt vigilantes, adeò ut Pascha ea nocte comedere neglexerint.* Adducit Sancti Joannis Evangelistæ verba: *Et ipsi non introjerunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*, & prosequitur: *Unde liquidò patet cupiditate interficiendi Christum, prævaricatos fuisse, ac alia die Pascha comedisse. Non enim Christus tempus Paschæ transgressus est, sed illi audacissimi homines, & mille transgredientes legis præcepta, quoniam ira inflammati erant, & sæpè conati capere ipsum, nihil capere potuerant, ex insperato nacti quod cupiebant, tempus Paschæ transposuerunt, ut ardentes cæde animos suos explerent*. Adfirmat hoc liquidò patere. Eadem Sancti Joannis *verba laudat in suis super* ipsius Evangelium Homiliis, ac pergit: *Sed quid significat, ut manducarent Pascha? Atqui JESUS jam id fecerat una die Azymorum,* Hom. 82.
Sive ergo Pascha totam appellat solemnitatem, sive quod tunc faciebant. Christus autem pridiè, cœdem suam in Parasceve reservans, quando antiquitùs celebratum erat.

Quod Dominus feria quinta, Judæi autem feria sexta ad vesperam celebraverint Pascha, videtur manifestum. Etenim apud Matthæum Dominus ad Discipulos dixit feria quarta: *Scitis quia* Cap. 26.
post biduum Pascha fiet. Utique à Judæis. Ipse enim illud die proximo fecit. Et de ipso trucidando Judæi dicunt: *Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo*. Concludunt istud opus, quod feria sexta fecerunt, ante diem festum esse complendum. Eodem modo loquitur Sanctus Marcus: *Erat autem Pascha & Azyma post biduum*. Et iterum: *Et primo die azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei Discipuli*. Verba, *Quando Pascha immolabant*, exponi debent ex jam laudato Sancti Joannis Chrysostomi Commentario: *Quando antiquitùs celebratum erat.* Hoc est, quando ex legis præscripto erat immolandum. Et de Judæis ad sextam feriam scribit Sanctus Joannes: *Erat autem manè. Et ipsi non introjerunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*. Quod non de quotidiano dierum Paschalium Sacrificio, sed de ipso Paschali Agno Patres passim intelligunt. Pergit Sanctus Joannes: *Judæi, quoniam Parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho, erat enim magnus ille dies Sabbathi, rogaverunt Pilatum, &c.* Addit Sanctus Lucas: *Et dies erat Parasceves & Sabbathum illucescebat. Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus ejus. Et revertentes paraverunt aromata, & unguenta. Et Sabbatho quidem siluerunt, secundùm mandatum*. Et Sanctus Marcus: *Et cùm jam serò esset factum, quia erat Parasceve, venit Joseph ab Arimathia, & petiit Corpus JESU*. Lucem hæc accipiunt ex Mosaica Paschalis festi lege: *Dies prima erit sancta atque solemnis, & dies septima eadem festivitate venerabilis, nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent*. Quocircà si sexta feria isto anno fuisset Judæis prima Paschalis, etiam in ipsa debuerant secundùm mandatum silere, non totam in varia, sine quibus extremum Domini supplicium & sepultura peragi non poterant, prohibita opera expendere. Non dumtaxat ad sequens Sabbathum, sed & ad istam feriam non profanandam debuerant feriam quintam assumere, & in ipsa usque ad noctem occupari. Et Paschale festum non possit esse ordinarii Sabbathi Parasceve, sed ipsum omninò habet Parasceven.

Et istius anni ac septimanæ Sabbathum nequaquam vulgare fuit, sed fuit magnus ille dies Sabbathi, seu Sabbathorum Sabbathum, de quo ad Isidorum Diaconum rectè scribit Isidorus Pelusiota: *Sabbathum festum omne nuncupatur. Ac* Lib. 3.
proptereà dictum est Sabbatha Sabbathorum, quo- Ep. 110.
niam interdum festi principium aut finis in hebdomadæ

madæ Sabbathum incidebant. Quemadmodum etiam apud nos plerumque contigit. Nam cum Epiphania, aut carnalis Domini Nativitas Dominico die occurit, duplicem solemnitatem efficit, & velut festum in festo. Eodem quoque modo apud illos, si festum in Sabbathi diem incidisset, Sabbatha Sabbathorum vocabantur. Addit in quinquagesima super Sancti Joannis Evangelium homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Primus & ultimus* Paschalis festivitatis *dies magnus erat, medii autem potius in deliciis consumebantur.* Non igitur cujuscumque, sed primi dumtaxat, aut ultimi Paschalis diei cum Sabbatho concursus faciebat magnum illum Sabbathi diem, seu Sabbathum Sabbathorum. Et hinc festi principium aut finem debere concurrere dixit Isidorus Pelusiotes.

Omnia hæc eleganter exponit in libris de Hebræorum Republica Carolus Sigonius: *Cautum lege Synedrii fuit, ut traditur ab Hebræis in libro Seder Olam, ne Pascha celebraretur die septimanæ secundo, quarto, & sexto, si in eos incidisset. Itaque si dies quinta decima mensis incurrebat in sextum diem septimanæ, Pascha differebatur in posterum diem, qui erat Sabbathi, quemadmodum factum ajunt in eo anno, quo Christus est passus. Ille autem ut multi opinantur Interpretes, à lege Dei nolens recedere, celebravit illud feria quinta Vesperi, Judæi verò, morem novum aut traditionem Patrum secuti, feria sexta Vesperi, unde solemnitas Sabbathi initium erat ductura. Neque verò Interpretes multi aliter congruere verba Joannis cum verbis aliorum Evangelistarum posse arbitrantur. Quorum hi Pascha celebratum esse à Christo feria quinta Vespere tradunt, ille verò ipsum in Parasceve, id est, in præparatione Paschæ, id est, pridiè Paschæ esse passum exponit. Accedit, quod in ipsa Parasceve, quæ dies est sexta Judæi se nolle Prætorium ingredi, ne contaminarentur, & ut Pascha comedere possent. Id quod eo die non mane, sed Vespere erant facturi, qui ad solemnitatem sequentis Sabbathi pertinebat.* L. 3. c. 9. Judæi igitur paternas traditiones, Dominus legem servandam duxit, atque ita hic quinta, isti sexta feria suum Pascha fecerunt. Hi legem Dei propter suas traditiones, uti sæpè alias, sunt prævaricati. Et uti legitimum diem, ita & legitimos cibos omninò servavit Dominus, atque ita lucet ipsum tunc non fermento, sed solo azymo fuisse usum.

CAPUT VI.

Exponuntur Michaelis Cerularii rationes contra Azyma?

MIchael Cerularius & cuncta ejus factio pertinaciter asserunt Azyma non esse verum panem, ideoque nec aptam Sacramento materiam, ac proinde nos Latinos carere Eucharistia, & non esse veros ac plenos Christianos. Hinc ipse Michael fecit, quod scribit Sanctus Leo
Ep. 1. c. 20. nonus: *A tanta amentia jam respirate, & Latinos verè Catholicos, atque maximi Petri familiares Discipulos, institutionisque ejus devotiores Sectatores, cessate subsannando Azymitas vocare, aut Ecclesias illis denegare, aut tormenta, sicut cœpistis, inferre, si vultis nunc & semper partem & portionem cum Petro habere.* Et infrà: *Vos alloquimur, qui tulistis clavem scientiæ, qui clauditis Regnum Cœlorum ante homines. Nec ipsi intratis, nec alios intrare permittitis, sed potius prohibetis, dum matris venerandam faciem conspuere quæritis, dum eam insequimini convitiis & maledictis, dum Agnos ejus ab ea segregare, etiam anathemate & flagellis, ne vocem maternam agnoscant & sequantur, contenditis. Ut enim fertur, omnes Latinorum Basilicas penes vos clausistis, Monachis Monasteria & Abbatibus tulistis, donec vestris viverent institutis.* Quæ omnia fecit & Leo Acridensis Episcopus apud primam Justinianam. Pergit Sanctus noster Leo in alia Epistola: *Illud quis non stupeat, quod post tot Sanctos & Orthodoxos Patres per mille & viginti à Domini Salvatoris Passione annos, novus calumniator Ecclesiæ Latinorum emersisti, anathematizans omnes, & publicam persecutionem excitans, quicumque participarentur Sacramentorum ex Azymis.* Epist. 6.
Et in litteris ad Imperatorem Constantinum: Epist. 7.
Noverit tua Claritas, qualiter Michael aperta persecutione in Latinam Ecclesiam exardescens, anathematizare non timuit omnes, qui Sacramenta attrectant ex Azymis. Etiam Constantinus, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Sacellarius, fecit, quod scribit Cardinalis Humbertus in Michaelis excommunicatorio diplomate: *Constantinus Latinorum sacrificium profanis conculcavit pedibus.* Quod nempe nos Latinos duceret Hæreticos, nostramque Eucharistiam esse vacuam & nullam. Et ad Synadensem Armeniorum Archiepiscopum scribit Gregorius septimus: *Cognovimus Ecclesiam vestram in Azymo sacrificare, & ob hoc à Græcis dumtaxat imperitis, quasi de Hæresi reprehendi. Volumus vos de temeraria garrulitate illorum multùm mirari, sed nec ab instituto desistere, scientes eorum procacitatem non modo vobis hanc quasi calumniam objicere, verùm etiam simili de causa, graviori verò injuria, hucusque contra Sanctam Romanam Ecclesiam insurgere.* L. 8. Ep. 1. Azyma est una causarum, ob quas de Euthymio Græcorum Antiocheno Patriarcha scribit Georgius Pachymeres: *Euthymius ab Arsenio* Patriarcha Constantinopolitano *non recipiebatur in communionem. Causa ferebatur, quod communicasset quadam in re cum Armeniis.* L. 4. c. 9. Et Nicephorus Calixtus in suo Synaxiano Triodio hæc posuit: *Unde & panem vocat corpus suum, non tamen azymum. Erubescant qui sacrificio azymos adhibent.* Cap. 7. 8. Ita habes apud Gennadium secundum Patriarcham Constantinopolitanum in Apologia Florentini Concilii. Et in prima sua ad Græcos Epistola scribit Barlaamus Episcopus Gyracensis: *Græcorum Gens propter duo Latinos accusans, æstimat oportere se ab eis dividi. Unum & principalius, quod ajunt Spiritum Sanctum ex Patre filioque procedere. Secundùm, quod per Azymos panes sacratissimam celebrant Hostiam.* Hic posterior etiam articulus fuit apud Græcos adeò capitalis, ut ad Eugenium quartum Pontificem Marcus Ephesiorum Archiepiscopus scripserit Ecclesiarum unionem fore facilem, L. 5. c. 2. dum-

dummodò Sacramentum corporis absque fermento emortui curaret aboleri. Ita habes in Florentini Concilii Historia apud Sylvestrum Sguropulum. Addit hic Latinos inter & Græcos esse quatuor capitales quæstiones: Et primam de processione
Cap. 8. Sancti Spiritus, secundam esse *de azymo ac fermentato*. Adfirmat etiam hanc esse *nobilem & tran-*
Cap. 9. *scendentem*, & laudata priori *nodosiorem*. Et hinc Imperator Joannes Palæologus etiam ipsam voluit non in privatis congregationibus, sed in solo totius Synodi consessu examinari ac definiri. Post finitam, quæ & azyma & fermentum probaverat, Synodum solemne unionis sacrificium cantaturus erat Pontifex, ac in veræ concordiæ signum quidam Græcorum Episcopi disponebant azyma de illius manu communicare. Erat optima propositio, attamen de ipsa scribit memo-
L. 10. C. 9 ratus Sguropolus: *Quod ubi auribus insonuisset nostris, cohorruimus.* Quomodo post Imperatoris & Episcoporum reditum Schismaticus Regiæ civitatis populus fuerit in Synodum & factam ab ipsa unionem debacchatus multis refert in Byzantina Historia incognitus ac Orthodoxus Michaelis Ducæ nepos, & adjungit de induratis istis cordibus etiam intra obsessam, & jam jam capiendam à Mahomete secundo Turcarum Prin-
Cap. 36. cipe civitatem: *Infima forensisque turba, è Monasterii Claustris dilapsa in Æmopolia, manibus phialas mero plenas tenentes, Henoticos, id est, unioni adhærentes, diris devovebant. Et in honorem imaginis Deiparæ exhaustis poculis, eam invocabant, ut urbi præesset, & auxiliaretur, & quomodo olim adversus Chosroem, Chaganum, & Arabes pugnaverat, ita nunc adversus Mahometem præliaretur. Latinorum enim, inquiunt, auxiliis non est opus nobis: Procul sit à nobis Azymitarum ritus.* Et infrà: *Plebs fera, bonis infensa, arrogantiæ germen & radix, vanæ gloriæ ramus, superbiæ flos, fax nationis Græcæ, quæ cæteras gentes, contemptibilis ipsa, despectus habet,* in unionis negotio *Acta omnia pro infectis reputabat. Qui ergo Henoticorum partes secuti cum Schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt: Sinite & videamus, num Deus hunc hostem de medio tollat Draconem immanem, qui in acie contra nos stat, qui hanc urbem devoraturum se penitùs jactat. Si Deus eum perdiderit, compertum vobis tunc clarumque erit, an cum Azymitis in concordiam & amicitiam redierimus.* Ita intra captivam civitatem blaterabant etiam factæ unionis Professores. Nempe Deo mentiri & ipsum fallere, stulta mentis cæcitate conabantur. Hæc verba, *E Monasterii claustris dilapsa*, respiciunt Pantocratoris seu Dei Omnipotentis Monasterium, ejusque seditiosum è Georgio Scholario Monachum Gennadium, qui miserabilem populum in miserando isto adversum Latinos odio & Schismate penitùs induravit, atque ita non solam Constantinopolitanam civitatem, sed omnem Orientem deduxit in captivitatem Turcarum. Longè diversus hic est à supra laudato Florentini Concilii Apologo, qui etiam ex Georgio Scholario factus est Gennadius, verùm non Monachus, sed Patriarcha. Nominum ac temporum identitas, & morum diversitas facit quosdam de ipsis cespitare. Patriarcha fuit insigniter Orthodoxus, & in laudata Apologia eruditè demonstrat Christum Dominum non in fermento, sed in Azymo Eucharistiam consecrasse. Vide Leonem Allatium in Diatriba de claris Georgiis. Ex his interim lucet, quod Michael Cerularius fermentum & Azyma voluerit esse primum suæ factionis fundamentum.

Et adduxit plures rationes. Hæc est prima: *Azyma mysticè indecenter custoditis, & communicatis Judæis. Etenim Azyma ipsi custodire à Moyse jussi sunt. Nostrum verò Pascha Christus est. Qui ut non juxta legem inveniretur adversarius, & circumcisus est, & legale Pascha celebravit primitus. Sic illo discedente nostrum novum operatus est.* Vult à Christo Domino legale quidem in Azymo, Evangelicum verò Pascha fuisse celebratum in fermento, hoc ipsum ab illo jussum omnibus Christianis, & cum aliis Judaicis cæremoniis etiam Azymum fuisse proscriptum ac interdictum. Hinc pergit Michael: *Azymæ per novum Testamentum, & per Christum sunt maledictæ & derelictæ.* Et infrà: *Qui Azyma custodiunt, neque Judæi neque Christiani sunt, sed similes sunt Leopardo, cujus capilli, sicut dixit magnus Basilius, nec nigri sunt, nec omninò albi.* De illis, qui Azyma à Judæis acceperint, statuit septuagesimus Apostolicus Canon: *Episcopus aut Clericus deponatur, Laicus segregetur.* Et ad ipsum scribit Theodorus Balsamon: *Ex hoc quod deponuntur vel segregantur, qui à Judæis accipiunt Azyma, dicunt multi eos argui, qui per Azyma Mysticum sacrificium faciunt. Si enim simpliciter Azymum comedisse Judaici festi, depositionem & segregationem inducit, eorum tamquam Dominici corporis esse participes, & similiter ac illi Pascha facere, quam non habebit condemnationem sive reprehensionem?* Adfirmat nos Judaizare, esse Apostolici Canonis prævaricatores, ideoque degradatos ac excommunicatos.

Secunda Michaelis Cerularii ratio fundatur in Domini verbis ad acceptum panem: *Hoc est Corpus meum.* Ea sic commentatur: *Adspicite quomodo Dominus panem Corpus suum sub novo Testamento vocavit. Vos quidem panem, nos ἄρτον dicimus. ἄρτος autem interpretatur elevatus, & sursum portatus, à fermento & sale calorem & elevationem habens. Azymæ autem nihil distant à lapide sine anima, & luto lateris deorsum conjunctæ terræ, & sicco luto comparatæ.* Ita audivimus suprà scribentem & Marcum Ephesium: *Sacramentum corporis sine fermento emortui.* Quod Schismatici isti fermento adscripserint animam, adeo putarunt aliqui, ut in latæ adversum illos excommunicationis diplomate Cardinalis Humbertus posuerit hunc etiam articulum: *Sicut Manichæi, quodlibet fermentatum fatentur esse animatum.* Quod an verum sit, ignoro. Ipsorum sensum videtur melius exponere antiquus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus Tractatus: *Asserunt fermentati panis vitam & animationem conferre.* Fermentatum panem volunt non vivum esse, sed vitalem seu verum, qui comedentem nutriat & animet: Azymum autem esse quasi lapidem, huma-

næ

næ nutritioni ac animationi ineptum, ideoque nec aptam Sacramento materiam.

Tertia Michaelis ratio est hæc: *Azymas Moyses cum amaritudinibus comedere miseris Judæis semel in anno legem constituit. Quoniam malæ passionis & tribulationis Symbola sunt. At nostrum Pascha gaudium & lætitia totum est, & extollit nos ab humo ad Cœlum, sicut & fermentum propter proprium calorem, panem qui omni suavitate repletus est.* Adfirmat Azyma Sacramentalibus Sacrosanctæ Eucharistiæ significationibus atque effectibus non convenire. Primo, quod sint non lætitiæ, sed mæroris symbolum. Secundò, quia sursum non elevant, sed deprimunt deorsum. Pergit Michael: *Azymæ neque sal neque fermentum habentes lutum est aridum. An non audistis* JESUM *dicentem Discipulis suis: Vos estis sal terræ? Et simile est Regnum Cœlorum fermento, quod accipiens mulier abscondit in farinæ satis tribus, usque dum fermentaretur totum? Mulierem vocat Sanctam Ecclesiam. Satis verò tribus repletis, Patrem & Filium & Spiritum Sanctum. Quorum nequaquam lutulentæ Azymæ sunt participes.* Symbolicas novi Testamenti Parabolas vult soli fermento, non Azymo quadrare.

Adducit Michael & quartam rationem: *Dicit David de Christo, Tu es Sacerdos in æternum secundùm Ordinem Melchisedech. Qui ante Abraham & Moysem, cœli & terræ & cæterarum rerum agnoscens Deum, exurgens illi obtulit panem & vinum.* Urget Michael tunc necdum fuisse Azyma aut ullum legale Sacramentum, proinde fermentum fuisse oblatum à Melchisedech, ideoque etiam à Christo Domino & omnibus Christianis fuisse ac esse offerendum. Et adjungit: *Et quia translato Sacerdotio, necesse est ut legis translatio fiat, quæ lex lutulenta Judæis constituit Azyma custodire.* Vult Azyma esse Judaicam cæremoniam, ideoque Christianis ritibus adversari. Ex Sancto Paulo Apostolo adjungit Eucharistiam esse Dominicæ mortis commemorationem, ac pergit: *Azymæ verò neque commemorationem habent ei, neque mortem illius annuntiant, sicut Mosaicæ, & ante mille quadringentos annos ex lege constitutæ, & per novum Testamentum maledictæ ac derelictæ.* Hinc & ipsarum Usitatores vult esse maledictos ac à Deo derelictos.

Respondeo hæc argumenta esse parvi ponderis. Quod enim Christus Dominus non in fermento, sed in azymo confecerit, jam satis demonstratum est, evincitque memorata malitia Judæ Proditoris, de quo Liturgia magni Basilii: *Cænæ tuæ mysticæ hodiè, fili Dei, assume me participem. Non enim tuis inimicis dicam Mysterium, non dabo tibi osculum, sicut Judas.* Et in vigesima quinta ad Antiochenum populum Homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Vultis dicam, cujusnam opus perficiant illi, qui ante sacrificii complementum ac finem discedunt, neque Cœna absoluta gratiarum actionis hymnos offerunt? Quando ultimæ Cœnæ communicavit Judas nocte illa postrema, cæteris omnibus recumbentibus, ipse se proripiens excessit. Illum imitantur & isti qui ante ultimam gratiarum actionem discedunt.* Et in sua adversùm suæ gentis errores invectiva Isaac magnæ Armeniæ Catholicus: *Judas accepto pane egressus, panis adminiculo Dominum prodidit.* Accepta Dominica Buccella, Judam continuò exivisse disertè adfirmat Sanctus Evangelista Joannes. Unde solius panis, non autem vini consecrationi videtur adfuisse. Et ob perfidiam à Diabolo invasus non manducavit Buccellam, sed Judæis enuntiavit Mysterium, accusans Dominum quasi de insania, qui istiusmodi Buccellam adfirmaret suum corpus, & tanquam tale vellet à cunctis manducari. Et hinc non ad Corpus, sed ad solum Calicem dixit Dominus: *Bibite ex hoc omnes.* Hoc est, Judam, qui Sanctum Panem non comedit, imitari nolite, sed bibite omnes. Hinc & adjunxit: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in Regno Patris mei.* Quod nempe nullus in Regno non bibiturus tunc adesset. Quidquid sit, dumtaxat de confecto Mysterio, non de sumpto contra legem fermento Judas accusavit Dominum: Nec ullus posteà Judæus. Qui omni studio venati sunt quævis accusationis capita ac falsa etiam testimonia, sanè hoc verum non neglexissent.

A Juda factam Mysterii enuntiationem insigniter exponit Anonymus de Francis ac aliis Latinis Tractatus, atque prosequitur: *Christus ac Deus noster Judaicum Pascha comedit, adimplens legem. Ubi autem legem implevisset, tunc panem fermentatum posuit, tunc dixit: Hoc est corpus meum. Ac quidem cum de legali ageretur, minimè ait, Accipite, comedite corpus meum, cum autem de fermentato, tunc dixit: Hoc est corpus meum. Idcircò invenit Judas, quo accusaret Christum. Cum enim accepisset panem ad communionem, non tamen eo communicavit, sed illum servans ostendit Judæis. Quamobrem videns Christus ipsius malitiam, cum dixisset, Accipite, comedite, hoc est corpus meum, non dixit, Omnes; at in calice ait, Bibite ex hoc Omnes. Sicque liquet Christum dixisse panem fermentatum fore suum corpus. Porrò hanc traditionem acceperunt ab Origene.* Schismaticus hic Auctor à Christo Domino, ne ipsum faciat legis prævaricatorem, fatetur legale Pascha legitimo die celebratum. Hac in re Græci adeò non conveniunt. Videtur addere, quod Judas Dominum non de solo confecto Mysterio, sed etiam de usitato contra legem fermento accusaverit. Laudatum Leonis noni, Cardinalis Humberti, ac sui Patriarchæ Gennadii argumentum conatur hac via evadere, & suæ factionis de fermento errorem stabilire. Verùm de suo loquitur, nullo fulcitur fundamento.

Eandem quæstionem tractat Armeniorum Patriarcha Isaac: *Eccum verò quid ajunt increduli Armenii? Nempe panem, quem Christus dedit, azymum fuisse, ac idcircò azyma in sacrificio offerre. Ergo, qui semper & ubique Christo adversamini, impii homines, verbis pariter & factis vestris Christum nunc vestræ impietatis ac nugationis testem producitis? Esto, fuerit quem Christus dedit panem, azymus. Equidem ille ob angustias temporis, ut ne tantum salutis mysterium ab eo non traditum relinqueretur, eò quod eadem hora Judæis tradendus esset, talem tradidit: Ut ne omninò nos tanta*

salute privaret, quam nobis ad usque sæculi finem largitus est, ac dignatione, qua Sanctissimum suum Corpus manducandum præberet, ac per illud vivificaret, suique comparticipes faceret. At neque decebat, ut id temporis perfectum panem in manus acciperet, eò quod dies illi azymorum essent, ut te Judæis ansam præbere accusandi velut impium, ac solutorem legis. Christum Dominum, ne legis prævaricatorem & Judæorum calumniis obnoxium faciat, fatetur confecisse in azymo, & nihilominùs in azymo conficientes Armenios appellat Christi hostes, & impiè Judaizantes. Affirmat plura Christi Domini Acta nos nec debere imitari, nec posse. Et multis demonstrare conatur exemplis. Tanta opinandi varietas evincit ac præscribit Græcos circa verum cespitare.

Quod porrò non solus fermentatus, sed etiam azymus panis sit panis omninò verus, laudatus Gennadius insigniter etiam demonstrat. Etenim in Judicum libro dixit Angelus ad Gedeonem:
Cap. 6. *Tolle carnes, & azymos panes.* Et in Exodi libro
Cap. 29. lex mandat: *Tolle vitulum, panesque azymos & crustulam absque fermento.* Et de Discipulis apud Emmauntem cum Domino manducantibus scribit Sanctus Lucas: *Cognoverunt eum in fractione panis.* Utique Azymi. Erat enim tertia Paschalis festivitatis dies, adeoque fermentum in Judæorum domibus non poterat reperiri. Et in Sancti Danielis Prophetæ Commentario scribit Theodoretus: *Panis dicitur fermentatus & Azymus.* Laudatus Gennadius insigniter hæc exaggerat. Quod ipsum pluribus facit Cardinalis Humbertus, & adjungit panes Propositionis, *quos Azymos fuisse nemo dubitat, qui Mosaicæ legis aliquam notitiam retentat*, tamquam veros panes fuisse Davidi datos à Sacerdotum Principe, & ab isto manducatos. Et de Ægyptiorum panibus scribit in Sancti Antonii vita Magnus Athanasius: *Antonius sumptis ad semestre secum panibus, qui mos est Thebanorum, durantque illi per integrum sæpè annum incorrupti.* Et infrà: *Antonius vixit asceticè, nec nisi sexto quoque mense panes à tecto demissos accepit.* Consonat in quinta apud Joannem Cassianum Collatione Abbas Serapion, adfirmans Gastrimargiæ vitium in nobis numquam exstingui, nequidem *per quotidiani victus providentiam, & annui panis præparationem.* Et in decima nona Collatione Abbas Joannes laudat
Cap. 6. vitam Cœnobiticam, quod libera sit *ab annui panis inevitabili cura.* Et in secunda Collatione Abbas Moyses affirmat quotidianam Monachi
Cap. 19. refectionem esse duo paximatia, id est, *duos parvulos panes, quos vix libræ unius pondus habere certissimum est.* Quod ipsum in duodecima Collatione Abbas Cheræmon, & in quarto Mona-
Cap. 15. sticarum institutionum libro testatur ipse Cassianus. Et in Sancti Pauli simplicis vita scribit Palladius Episcopus Helenopolitanus: *Fert pa-*
Cap. 14 *nes Antonius, & imponit mensæ quatuor paximidia. Et sibi quidem unum madefecit. Erant enim sicci.* In libro de Catholicæ Ecclesiæ moribus addit de his Monachis Sanctus Augustinus: *Pane solo,*
Cap. 32. *qui eis per certa temporum intervalla adfertur, contenti sunt.* Nempe non nisi semel in anno pinsebantur ista paximatia, & cuique Monacho tum dabatur totius anni provisio. Erant azyma & sicca, ideoque intra annum non corrumpebantur. Et quin veri essent panes, nemo unquam dubitavit. Ad panis essentiam nemo unquam exquisivit aliud, quàm farinam & aquam.

Licet verò Dominus Eucharistiam in Azymo pane omninò confecerit ob dictas rationes, nequaquam tamen hoc suum factum fixit nobis in legem. Reliquit hoc arbitrio suorum Apostolorum, & ipsis succedentium Episcoporum. Evangelium enim est avitæ libertatis reparatrix lex: Ab omni Mosaicæ servitutis jugo nos solvit, constringit ad sola septem simplicia Sacramenta, certam Hierarchiam, ac naturæ legem, circa hujus aut istorum rituales vestes permittit quemque cum suo populo Episcopum in suo sensu abundare. Et nos Latini nunquam recessimus ab illa modestia, quam in Commentario de Sancta Communione laudat. Georgius Metropolita Corcyrensis. Apud Leonem Allatium in Diatriba de claris Georgiis hic est libri titulus: *Commentarius de Sancta Communione, in quo est ex ipsis Sacris Scripturis sincera demonstratio panem fermentatum Ecclesiæ traditum fuisse ab Apostolis ad oblationem, quemadmodum ad tempora Sancti Gregorii cognomento Dialogi in Romana Ecclesia offerebatur. Prosequitur præterea disputationem de hac re Byzantii habitam, & quomodo illi contradicere noluerunt Latini, sed potiùs sanctum panem fermentatum laudarunt, & cum illius panis, quem Christus in Cœna Discipulis tradidit, particula in magni Palatii Scevophylacio inventa esset, omnis contradicendi causa de medio sublata est.* An sub magni Gregorii Papatu Romana Ecclesia in fermentato obtulerit, suo loco est discutiendum. Interim fermentatam confectæ à Domino Eucharistiæ particulam fuisse tunc inventam Constantinopoli, & probatam à Latinis, est omninò fabulosum. Tantam rem quomodo Michael Cerularius, Constantinus Sacellarius, Nicetas Pectoratus, aut quis similis fermenti patronus ignorarit? Levis ac infirma est Græcorum fides circa multas Reliquias. Interim Latini nunquam damnarunt aut improbarunt fermentum, sed semper laudarunt. Et hinc de Cardinale Humberto habent ejus Acta Constantinopolitana: *Humbertus anathema dedit cunctis, qui deinceps communicarent ex manu Græci Romanum sacrificium vituperantis.* Nec Græcum nec Latinum sacrificium voluit vituperari. Utrumque defendunt Stephanus Eduensis Episcopus, Abbas Rupertus, ac in insigni Epistola ad Germanum Patriarcham Constantinopolitanum Gregorius nonus. A sensu hoc Latina Ecclesia nunquam decessit.

Quod nostrum sacrificium non Judaizet, in Rescripto ad Walerannum Naumburgensem Episcopum insigniter demonstrat Sanctus Anselmus: *Quod Græci ajunt nos Judaizare, non est verum. Quia non sacrificamus de Azymo, ut legem veterem servemus, sed ut hoc diligentius fiat, & Dominum, qui hoc non Judaizando fecit, imitemur. Cum enim facimus aliquid, quod Judæi ut Judaismum servarent faciebant, non Judaizamus, quia non propter Judaismum, sed pro-*

ptcr

pter aliam causam hoc agimus. Si enim in diebus Paschæ Azymum panem aliquis comedat, sive quia non habet alium, sive quia illo magis delectatur quàm fermento, aut si quis propter infirmitatem præputium circumcidere cogitur, aut si bovi suo quis trituranti, ne esuriat, os non obturat, nullus nisi insipiens hæc agentem Judaizare judicabit. Cum ergo nos panem Azymum sacrificamus, ut per Azymi figuram talem Dominum JESUM *fuisse significemus, vel ut ipsum panem in corpus ejus, divina operante virtute, sicut ipse fecit, sanctificemus, nequaquam in hoc legis vetustatem servamus, sed Evangelii veritatem celebramus.* Judaica Sacramenta non sunt sola ac nuda, sed certis, quæ jam evacuatæ & adimpletæ sunt, significationibus ac promissionibus vestita elementa, ideoque qui ipsa ab hisce dividit, & sic divisis utitur, nullo modo Judaizat. Alioquin & Græcorum fermentum erit Judaismus. Res clarior est, quam ut elucidetur. Eam interim apud Sanctum Cyprianum insigniter elucidat Auctor incognitus de cardinalibus Christi operibus in sermone de Unctione Chrismatis. Hinc fundamento caret etiam hæc Marci Ephesii calumnia: *Duo diversa Symbola recitantur. Duo sunt differentia sacrificiorum genera: alterum quod pane fermentato conficitur, alterum quod azymo.* Etenim non plus azymum & fermentum, quàm album & rubrum vinum, faciunt duo sacrificia. Calumnia latiùs revincit Gregorius Protosyncellus, posteà Gregorius Patriarcha ob constanter defensam Florentinæ Synodi unionem à Schismaticis ejectus ex Constantinopolitana urbe. Et tunc illa fuit capta à Turcis.

Cur autem nos Latini azymo potiùs utamur quàm fermento, duas jam rationes audivimus à Sancto Anselmo. Prima est, ut per azymi figuram significemus talem fuisse Dominum JESUM Christum. In quæstionibus super Exodi librum insigniter elucidat Magnus Græcorum Doctor Theodoretus: *Panes non fermentatos, id est,*
Qu 55. *azymos Altari offerebant Judæi, fermentatos autem offerre Dominus prohibet, ex sensibilibus nos docens ea, quæ pertinent ad intellectum. Cum enim panis azymus ex tempore fiat, fermentatus autem habeat aliquid fermenti veteris, prohibet lex, ne quid Ægyptiacæ doctrinæ rebus divinis admisceatur, quemadmodum & Dominus sacris Discipulis dixit: Cavete à fermento Scribarum & Pharisæorum.* Quod ipsum repetit in prima quæstione super librum Levitici. Affirmat & azyma esse verum panem, & fermentum esse vitiosæ significationis. Hanc in prima ad Corinthios
Cap. 5. Epistola exponit Apostolus: *Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova consperfio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis.* Ut ergo & verum & mysticum JESU Christi Corpus esse novam sine macula & ruga Creaturam profiteatur Latina Ecclesia, ipsum semper duxit in azymo potiùs quàm fermento consecrandum. Altera hujus moris per Sanctum Anselmum laudata ratio est Domini exemplum, de quo jam ostendi non esse dubitandum.

CAPUT VII.

An Latina Ecclesia in suo Sacrificio sit semper usa pane azymo?

IAcobus Sirmondus suum de azymo libellum donat hac præfatione: *Sæpè mirari subiit, qui factum sit, ut in Eucharistiæ Sacramento, quod ex pane vinoque constat, cum de vino dubitet nemo, quin verum & ex uvis expressum esse debeat, quia id antiqui Canones docent, de altera parte, quam panem simpliciter Canones vocant, aliud potuerint quàm germanum atque usitatum panem interpretari. Sed hominibus nimirum, qui sola in Altari azyma contueri, sola in scholis & exedris audire azyma solerent, difficilè fuit de superioribus temporibus aliud suspicari, quàm de suis.* Latinam per multa sæcula Ecclesiam vult sacrificasse in fermento, & spondet ipsum demonstrare. Latinorum azyma affirmat nunquam à primo Schismatis auctore Photio, sed primo ab ejusdem resumptore Michaele Cerulario fuisse impugnata, & concludit: *Quod si Photianis temporibus nulla de azymo fuit quæstio, & hanc à Cerulario primùm Patriarcha excitatam res docet, quid verò propius, quàm ut azymorum initium apud Latinos ad intervallum illud referamus, quod Photium inter & Cerularium intercessit?* Ugonem Thuscum, *qui Ecclesiam Latinam azyma perpetuò immolasse*, aut Rupertum Abbatem, *qui Ecclesiam Romanam censet fermentum in sacrificio nunquam admisisse*, existimat non audiendos, atque adjungit: Cap. 3.
Nec Leo nonus Pontifex unquam, nec Cardinalis Humbertus cum azymorum causam agerent, ista se perpetui moris præscriptione defenderunt. A se adducta pro antiquo Latinorum fermento argumenta atque exempla affirmat esse demonstrantia ac manifesta.

Verùm quod Sanctus Leo nonus ista perpetui moris præscriptione numquam fuerit usus, est lucidè falsum. Etenim in prima adversus Michaelem Cerularium & Leonem Acridæ Antistitem Epistola scribit: *Dicimini Apostolicam & La-* Cap. 5. 6. 7.
tinam Ecclesiam, nova præsumptione atque incredibili audacia, nec auditam nec convictam palam damnasse, pro eo maximè quod de azymis audeat commemorationem Dominicæ Passionis celebrare. Ecce incauta reprehensio vestra, quando ponitis in Cœlum os vestrum, cum lingua vestra transiens in terra, humanis argumentationibus & conjecturis antiquam fidem confodere & subvertere moliatur. Ecce jam post mille ac ferme viginti à morte Salvatoris nostri annos incipit per vos doceri Romana Ecclesia, qualiter memoria ejusdem sit recolenda, quasi ei nihil contulerit præsentia, conversatio, & diuturna institutio, seu mors pretiosa illius venerabilis Senis, cui specialiter Christus filius Dei vivi dixit: Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui est in

Cœlis.

Cœlis. Multis ostendit Romanum hunc ritum esse institutum Sancti Petri, ideoque venerandum ab omnibus, & à nemine rodendum. Adversus eundem Michaelem ac Leonem scribit Cardinalis Humbertus: *Quia sufficiente auctoritate novi & veteris testamenti constat Dominum nostrum* JESUM *Christum commemorationem suæ Passionis recolendam in azymo Discipulis sub ipsa Cœna commendasse, sicut hodieque Sancta Romana & Latina Ecclesia noscitur recolere, dicere debetis, cujus institutionem in fermentato tam obstinatè defenditis. Nempe quicumque vel qualiscumque ille fuerit, juxta beatum Job compositus Deo, qui est ipsa justitia ac sapientia, nec justus nec sapiens erat. Nec potest fieri, ut quilibet convenientius aut verius commendare prætulisset Sacrosanctum Mysterium fidei, quam ipse qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis.* Affirmat quod Romana ac omnis Latina Ecclesia azymi sui ritum acceperit ab Apostolis & Christo Domino, ipsumque etiam hodiè citra interpolationem servari, Græcum autem fermenti ritum esse posterioris ignoti hominis institutum, ideoque istum esse & antiquiorem & longè sanctiorem. Et in omni isto libro hic est unicus Humberti scopus. Et hinc in ipsum scripsit Nicetas Pectoratus: *Si, sicut dicitis, Apostoli à Domino acceperunt azyma, & illi iterum tradiderunt vobis, hæc in figura Corporis Christi in Mysterium novi Testamenti, dum nec oblatio panis fieret secundùm constitutionem Moysi, neque erant tunc azyma, ubi reperta sunt?* Vult Dominum non in quartæ decimæ, sed in decimæ tertiæ Lunæ Vespera celebrasse Pascha, ideoque non in azymo, sed in fermento. Hinc infert, non nostrum, sed suum ritum esse Dominicum atque Apostolicum. Et pergit: *Valdè veritati obsistitis Fratres. Si enim traditum vobis fuit ab Apostolis comedere azyma, quomodo Agathon Sanctissimus Papa vester, Præsessor cum esset sextæ Synodi sub Constantino Imperatore, & divinus Gregorius Agrigentinorum Episcopus non obstitere, cum hujus Synodi divini Patres adversum azyma legem constituissent, à nemine fidelium hoc fieri?* Et iterum: *Si aliquis dixerit de Sancta & universali Synodo, quæ Papam Romæ Sanctissimum Agathonem habuit Præsessorem, ipsa centum & septuaginta Patrum, sub Constantino Imperatore, nepote Heraclii, patre Justiniani. Quomodo non obstitit divinus Agathon Sanctæ Synodo sancienti adversum hos impios, quos usque nunc habetis? Si verò ab Apostolis haberetis has traditiones, obstitisset forsitan, & non suscepisset hæc, quæ apud nos ab ea promulgata sunt. Papa cum esset vester, quoniam adulteras cognoscebat traditiones ipsas, & extraneas ab Apostolorum doctrina.* Affirmat sexto Concilio Sanctum Agathonem, utique per Legatos, præsedisse. Eidem addit adfuisse Sanctum Gregorium Agrigentinum in Sicilia Latinum Episcopum. Imperator enim Leo Isaurus Siciliam tunc necdum lacerarat à Romano Patriarchatu, nec transcripserat in Diœcesim Constantinopolitanam. Subdit Nicetas azymi ritum fuisse damnatum à sexta Synodo. Hinc concludit ipsum non fuisse perpetuam Latinorum consuetudinem, nec Apostolicam traditionem. Hujusmodi enim traditionem nec Sanctus Agatho, nec Sanctus Gregorius damnari ac suis Ecclesiis eripi permisissent. Ex quibus omnibus lucet, quod Cardinalis Humbertus constanter asseruerit nostrum azymum esse perpetuum Latinæ Ecclesiæ ritum, & ipsi traditum ab Apostolis. Lucet quod Nicetas Pectoratus admiserit illum apud nos viguisse usque ad sextum Concilium, asserens ab ipso proscriptum, & tunc relictum à nobis, & posteà resumptum. Quocircà Jacobus Sirmondus nobis obtrudit, non avitam Patrum sententiam, sed errorem Nicetæ Pectorati. Disertè profitetur sibi probari sententiam, quam in Rescripto ad Constantinum Cabasilam Dyrrachii Metropolitam asserit Demetrius Chomatenus Archiepiscopus Bulgariæ: *Latinorum azymorum nullus unquam meminit canon. Quippe quod posterius, ut probabile est, eorum mos in Romanam Ecclesiam se insinuaverit.* Et an sancta, an profana essent nostra azyma, quærenti reposuit esse sancta, & ob illa nos à Græcis non aversandos: quod essent solius disciplinæ discrimen, non dogmatis. Hic est ille Demetrius, qui Imperatori Joanni Lascari rebellantem Theodorum Comnenum coronavit in Augustum, asseverans se esse autocephalum, ideoque non minus quàm Patriarcham Constantinopolitanum coronandi Principis potestate gaudere. Rem latiùs narrat Georgius Acropolita. Imperator Joannes Ducas, quo Flandros Constantinopoli exigeret, tentabat tunc, uti refert Georgius Pachymeres, exstinguere Schisma, & unire Ecclesias. Et bono operi favebat Demetrius. Hinc ut aversum ab illo Dyrrachiensem Episcopum sibi adjungeret, contra suæ factionis errorem asseruit Latinorum azyma esse sancta spectare ad solam disciplinam, ideoque ob ipsa unionem non impediendam. Cap. 21.

Quod eodem tempore libros de eodem objecto scripserint Nicephorus Blemmidas, & Nicetas Marronensis, magnæ tunc Constantinopolitanæ Ecclesiæ Chartophylax, postea Thessalonicensis Archiepiscopus, testantur laudatus Pachymeres & Nicephorus Gregoras. Fuerunt libri adeo eruditi, ut durissimi Schismatis contra Imperatorem Michaelem Palæologum ac ab ipso dilectam Ecclesiarum unionem defensor Joannes Veccus fuerit ipsorum lectione conversus in carcere, profeceritque in eximiè orthodoxum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcham, & constantissimum factæ per Lugdunensem Gregorii decimi Synodum unionis Vindicem ac Protectorem. Nicephorus Blemmidas est ille magnus Monachus & Abbas, qui & oblatum sibi Patriarchatum recusavit, & qui Marcesinam, publicam Imperatoris Joannis Ducæ cum populi scandalo Concubinam, ab ingredienda sui Monasterii Ecclesia publicè projecit, & provocato ad vindicandum Principi extorsit has voces: *quid me ad virum Justum puniendum impellitis? Nam si ego sine probro & ignominia vivere voluissem, imperii Majestatem inviolatam conservassem.* Quod hæc *mœrore affectus & lacbrymis oppletus*: *cum profundo suspirio* dixerit, affirmat memoratus Gregoras.

ras. Hæc dicta sint, ut luceat Orientali Ecclesiæ Lib. 2. insignes orthodoxos nunquam defuisse. Et hi magnum Basilium imitati, disposuerunt sermones suos in judicio: ne Schismaticam suam gentem nimis offenderent, Latinos ritus dispensatoriè non exaltarunt. Hinc dictus Demetrius, quo suum fermentum præferret, addidit azymi ritum non esse Apostolicum, sed à nobis noviter inductum. Et hocce dogma laudat, probat, ac profitetur Jacobus Sirmondus. Sextæ Synodi circa hanc materiam Acta exponam suo loco. Ea interim habent & hunc articulum: *Oblatio munda debet esse à fermento, juxta quod in gestis Pontificalibus à Beato Sylvestro legimus esse statutum.* Et qui non solùm Michaelis Cerularii, sed & Photii calumnias præcessit, Alcuinus Flaccus scribit ad Lugdunensem Ecclesiam: *Audivimus aliquos in illis partibus affirmare salem esse in Sacrificium Corporis Christi mittendum. Quam consuetudinem nec universalis observat Ecclesia, nec Romana custodit auctoritas. Tria sunt,* Epist. 69. *quæ in Sacrificio hujus testimonii offerenda sunt: Panis; aqua, & vinum. Panis, qui in Christi Corpus consecratur, absque fermento ullius alterius infectionis debet esse mundissimus, & aqua absque omni sorde mundissima, & vinum absque omni commixtione alterius liquoris, nisi aquæ, purgatissimum. Igitur aqua utrique conveniat. Ex aqua & farina panis fit, qui consecratur in Corpus Christi.* Ante utrumque schisma scripsit in libris de Clericorum institutione etiam Rabanus Maurus: *Panem infermentatum, & vinum aqua mixtum in Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi sanctificari oportet.* Utique ex antiqua Latinæ Ecclesiæ consuetudine. L. 1. c. 31. Et subdit illius causam: *Credimus & panem illum, quem primum Dominus in Cœna mystica in mysterium sui Corporis consecravit, infermentatum esse, maximè cum in tempore Paschæ nullum fermentum cuiquam vesci, sed nec in domo habere ulli licebat.* De incognito apud Sanctum Cyprianum Auctore Sermonum de cardinalibus Christi Domini operibus scribit Jacobus Pamelius: *Cujuscumque sit opus, certè scriptum constat ætate Cornelii & Cypriani, atque adeò eandem auctoritatem meretur.* At certum est non esse tam antiquum. Lucet ex Sermone de Unctione Chrismatis: *Hodie patent carceres, & damnati libertate donantur. Severitate deposita hodie judices mansuescunt.* Laudat in Theodosiano Codice exstantem Valentiniani primi legem ad Viventium Urbis Præfectum: *Ob diem Paschæ, quem intimo corde celebramus, omnibus quos reatus adstringit, carcer inclusit,* Lib. 9. tit. 38. cap. 3. *claustra dissolvimus. Attamen Sacrilegus, in Majestate reus, in mortuos, Veneficus, sive maleficus, Adulter, Raptor, Homicida, communione istius muneris separentur.* Exstant ejusmodi plures Leges Romanorum Principum. Judæi ob Paschalis sui reverentiam quotannis dimittebant unum vinctum. Hinc enim Christum Dominum hoc titulo liberare volenti Pilato Præsidi reclamarunt: *Non hunc, sed Barabbam.* Christiani Romanorum Principes verum nostrum Pascha duxerunt largiùs honorandum: Cunctis præter graviorum criminum reos, vinctis omnes ubique carceres reserarunt. Quem morem laudant Innocentius primus Pontifex, Sanctus Ambrosius, magnus Leo, in precibus in Ephesino latrocinio exhibitis Constantinopolitanum Eutychetis Monasterium, Sanctus Gregorius Nazianzenus, & cum aliis Sanctus Joannes Chrysostomus, laudans magnum Imperatorem Theodosium, quod suis Encyclicis Paschalis indulgentiæ Litteris addidisset hanc Clausulam: *Utinam mihi & mortuos revocare, atque ad pristinam vitam reducere liceret.* Ita habes in Sermonibus ad Populum Antiochenum. Est mos inductus à magno Constantino. Eundem continuarunt Gothorum in Italia Reges. Lucet ex Lib. 11. Epist. 40. larga ejus formula apud Aurelium Cassiodorum. Alii, licet Christiani, Barbarorum Reges gratiam aut abrogarunt, aut certè insigniter mutilarunt. Quo circa laudatorum sermonum auctor post magnum Constantinum vixit, & quidem eo tempore, quo adhuc integrum erat Romanum Imperium. Vivere debuit ante finem sexti sæculi. Et in sermone de Domini cœna scribit de nostro Sacrificio: *Panis hic azymus, cibus verus, & sincerus, per speciem & Sacramentum nos tactu sanctificat, fide illuminat, veritate Christo conformat.* Quin & ipse Sanctus Cyprianus scribit ad Presbyterum Cæcilium: *Sic Calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur, quomodo nec Corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adm ixtum fuerit, & copulatum, & panis unius compage solidatum.* Eucharisticum panem affir- Epist. 63. mat ex sola aqua confici & farina, ideoque esse Azymum. Quod ipsum frequenter scribit Sanctus Augustinus, & alii Latini Patres.

Quidquid sit, in Animæ Gemma scribit etiam Honorius Augustodunensis: *Panis sit absque fermento, quia Christus fuit sine peccato.* Nescio quis Andegavensis Ecclesiæ Presbyter, *dum mi-* L. 1. c. 31. *nistraturus sacris adstaret altaribus, nec in hostiam præparatum panem inveniret, de communi pane Sacrificium obtulerat,* atque ita per imperitiam aut incuriam fuerat Græcatus, & ipsum castigandum transmittenti ad se Metropolitam Episcopo Gaufredo rescripsit Sanctus Hildebertus Episcopus Turonensis: *Qua in re licet potiùs consuetudo quam fides impugnetur, nos tamen non nullam in eo culpam attendimus, arbitrantes gravius puniendum esse Ecclesiæ scandalum, quam delictum; & Sacerdotis incuriam, quam reatus qualitatem.* Affirmat azyma esse avitam Ecclesiæ consuetudinem. Epist. 44. Loquitur enim in sensum, quo scripsit in opere de divinis officiis etiam venerabilis Tuitiensium Abbas Rupertus: *Cur Sancta Romana Ecclesia* L. 2. c. 22. *nunquam in Sacrificio fermentum admiserit, non otiosè quæritur, nec inutiliter, maximè quia consuetudini huic tota hactenus Græcia refragatur.* Exponit Michaelis Cerularii calumnias, ac prosequitur: *Tantæ sinceritatis fuit semper Romana Ecclesia, ut cui desit scripturarum notitia vel argumentandi facultas, sola illius de azymo contra Græcos sufficere debeat auctoritas.* Consonat in Orientalis Ecclesiæ Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco. Affirmat ac demonstrat Christum Dominum confecisse in azymo, ac pergit: *Unde hanc consuetudinem Apostoli reliquerunt Ecclesiæ,* &

& maximè hunc ritum sacrificii Romana Ecclesia habuit à Beatis Apostolis Petro & Paulo, à quibus dum viverent ordinationem accepit, quos & mortuos usque nunc custodit. Hunc sacrificii ritum Græci postquam tunicam Domini inconsutilem invidia Latinorum disciserunt, ne Romanam Ecclesiam imitari viderentur, pertinaci contumacia mutaverunt, & usque hodie ex fermentato conficiunt, non attendentes mysterium, neque virtutem Scripturarum. Demonstrat azymum esse fermento longè aptiùs ad Christianum Sacrificium. Affirmat non Latinos à fermento ad azymum, sed post schisma Græcos ab azymo ad fermentum esse digressos. Quod ipsum iisdem verbis scribit in libris de Missæ Sacrificio Innocentius tertius. Adeò diversus uterque est à Jacobo Sirmondo. Basilianus Calabriæ Monachus Barlaamus à nobis apostatavit ad Græcos, & sub Andronici secundi Paleologi Imperio fuit Constantinopoli magnus Doctor. Gregorius Palamas, qui posteà fuit Thessalonicensis Archiepiscopus, movit tunc, aut potiùs à nescio quibus imperitis Græcorum Monachis motam de transfigurati in Monte Thabor Domini nostri Divino & increato Lumine quæstionem defendit, & horrendos evomuit errores. Ipsos revicit Barlaamus, verum cæca Joannis Patriarchæ Constantinopolitani Synodus adhæsit Palamæ, & Barlaamum de hæresi damnavit. Quæ omnia latè describit in sua Historia Joannes Imperator Cantacuzenus. Ista vexatio Barlaamo dedit aliam mentem, ipsum reduxit ad Romanam Ecclesiam; scribitque dictus Imperator: *Barlaamus judicium valdè claudicasse clamitans, & aufugiens in Italiam, cum Latinis, ut antea, sensit, ab eisque Hieracis Episcopus creatus est.* Hieracum (a) seu Gyracum est Civitas in Peloponeso. Illic Barlaamus omni studio conatus est Græcos ad unionem ducere, scribitque in prima ad ipsos Epistola: *Græcorum gens, propter duo Latinos accusans, æstimat oportere ab eis se dividi. Unum est principalius, quod ajunt Spiritum Sanctum ex Patre filioque procedere. Secundùm, quod azymo pane Sacratissimam celebrant Hostiam. Ego autem tempora examinans, video quod schisma quidem nondum quadrigentorum est annorum. Sub Basilio enim Macedone & Photio Patriarcha, ut ajunt, incœpit. A quibus prædictorum annorum numerus necdum est completus. Romana verò Ecclesia ante inchoatum schisma plusquam septingentis annis per azyma conficiebat Sacratissimam Theleten. Alexander enim Romanus Pontifex, qui sub Adriano vitam glorioso Martyrio finivit, Hostiam Romanæ Ecclesiæ de azymo statuit. Post quem non paucos Romanos Pontifices Deus virtute, & martyrio, & miraculis glorificavit, ut utræque partes in Sanctis eos connumerent.* Circa Alexandri factum consonat in Libro de Canonum observantia Radulphus Decanus Ecclesiæ Tongrensis: *Alexander Papa præcepit, ut oblatio ex azymo fieret in parva quantitate.* In Libro de expresso Dei Verbo exponit Dominus Cardinalis Stanislaus Hosius: *Sed nec illud ignoramus, quod in azymo Pane Sacramentum Eucharistiæ Christus confecit, qui ritus aliquamdiu etiam fuit observatus in Ecclesia. Et observatur nunc quoque. Simul autem ut exorti fuerant Ebionitæ, qui Legalia simul cum Evangelio servari debere contendebant, quam etiam ob causam in fermentato Pane Sacramentum istud confici posse negabant, quod omnis oblatio, quæ offertur Domino, juxtà Legem absque fermento esse debeat, contrarium est constitutum, nimirùm ut in fermentato Pane conficeretur Eucharistia, cum natura tamen sua sit indifferens, nec referre quidquam videatur, in azymo conficias, an in fermentato. Postquàm verò cessavit Ebionitarum hæresis, ad intermissum in azymo consecrandi morem Latina Ecclesia sibi redeundum putavit.* Hunc reditum aliqui ab Alexandro, aliqui decretum existimant à Sancto Sylvestro. Inchoasse possit Alexander, Sylvester innovasse ac firmasse. Dominus Cardinalis ista accepit à Doctore Angelico in Commentariis ad quartum Librum Petri Lombardi.

Cap. 38. — L. 4. c. 4. — L. 2. c. 40. — (a) Est Urbs in Calabria habens Episcopum. *Adnot. Norisiana.* — Cap. 23. — Fol. 57.

Fateor istam fermenti & azymi mutationem nullo fulciri antiquo testimonio. Attamen non caret omni fundamento. Nam & ad Aquilejæ Episcopum scripsit Petrus Antiochiæ Patriarcha: *Quod si etiam dictorum vim molestè fertis, & contentiosiùs obnitimini, dicentes accepisse à Sanctis Apostolis Petro & Paulo azymi traditionem, hoc quoque concedemus vestræ Fraternitati, & Deo favente ostendemus quædam ab Apostolis tradita, aut à Patribus, aut ab illis postmodum fuisse correcta, ac in id quod magis pium videretur mutata, tanquàm fide in Christum jam confirmata, ac Ecclesia per Dei gratiam roborata ac dilatata. Nam & Sabbathum perindè atque Dominicam diem jussi sumus honorare atque servare, nihilque operis in eis facere: Nec tamen id modò observatur. Sed & Petrus accedentes ex gentibus ad inculpatam Christianorum Fidem, primùm circumcidebat, sicque demùm baptizabat.* Fatetur azymum non tantùm à Christo Domino, sed etiam à Sanctis Apostolis Petro & Paulo usitatum, ac traditum Latinæ Ecclesiæ, verùm non uti perpetuum Christianitatis ritum, sed tanquàm adhuc honorandas mortuorum Legalium reliquias, cum gratia proscribendas suo tempore ac sepeliendas. Quæ azymi temporanea sepultura omninò possit propter Ebionem, quod ipsum non Evangelica libertate, sed legali servitute usitandum vellet, contigisse. Et hoc insinuat Sanctus Epiphanius, scribens de Ebionitis: *Ex Christianorum & Ecclesiæ imitatione mysteria quædam quotannis celebrant, in quibus panes azymos, & alteram mysterii partem adhibent meram aquam.* L. 30. c. 16. An Azymi panis usum Epiphanius improbet, non liquet. Si improbet, non improbat nisi usum Judaicum. Et hac de causa possit ipsum omnis tunc Ecclesia deseruisse. Quidquid sit, hæc omnia evincunt azymi usum apud Latinos esse antiquissimum.

CA-

CAPUT VIII.

Exponuntur aliæ de Azymo Lites.

Michael Cerularius nequaquam fuit primus de azymo contra Latinos Litigator. Etenim hac de re scribit Nicetas Pectoratus: *Si traditum vobis fuit ab Apostolis comedere azyma, quomodo Agathon Sanctissimus Papa vester, Præsessor cum esset Sextæ Synodi sub Constantino Imperatore, & Divinus Gregorius Agrigentinorum Episcopus non obstitere, cum hujus Synodi Divini Patres adversus azyma legem constituissent, à nomine fidelium hoc fieri?* Laudat undecimum Trullanum Canonem: *Nemo eorum, qui in Sacerdotali ordine enumerantur, vel Laicus, Judæorum azyma comedat.* Affirmat nostri sacrificii azyma de Judaico contagio per istum Canonem damnari. Demonstrare hoc conatur in Canonis commentario Theodorus Balsamon: *Non dicat quispiam, quod illa azyma vetiti sint comedere, quæ dantur ab Hæreticis, non autem sacrificium facere per azyma, vel absolutè comedere azyma, quoniam nos quoque diverso modo azyma comedimus, quæ dicuntur* κεικάνζαζα. *Audiet enim quod non azyma comedere sit probibitum, sed per azyma more Judaico Festa celebrare. Quod est majus Festum incruento Sacrificio, quod Dominus noster* JESUS-CHRISTUS *tradidit tempore mortis suæ & Festi Paschalis? Quia autem Sanctis Patribus ne in mentem quidem venit nos per azyma celebraturos, ex eo clarum est, quod omne Festum Judaicum aboleverint.* Cum Niceta Pectorato non plenè convenit. Affirmat nostrum in azymo Sacrificium istius Synodi Episcopis nec venisse in mentem, ideoque nec fuisse directè damnatum. Affirmat ab illis damnari omnem cum Judaicis Festis ac ritibus communionem, ideoque & Latini Sacrificii azyma: *Verum per solam consequentiam.*

Respondeo à Niceta Pectorato sextam Synodum cum Trullana imperitissimè confundi. Et quis unquam audivit Trullanæ Synodo præsedisse Agathonem Pontificem, aut Gregorium Agrigentinum Episcopum interfuisse? Et Romani Sacrificii azyma nullo pacto improbavit ista Synodus. Absit ut ipsum de Judaico contagio damnarit. Varios Armeniorum ritus damnavit de isto contagio, & tamen ipsorum azyma nec verbo uno tetigit: Quod nempè ipsum accepissent à Romana Ecclesia, & Christiana in Romanum morem libertate usurparent. Fateor tamen in sexta Synodo fuisse à Latinis & Græcis disputatum de azymo & fermento. Disputationem, quam Actis suis non inseruit laudata Synodus, ex Romanis Archivis produxit adversùs præfatum Nicetam Cardinalis Humbertus. Synodalia de fide adversùm Monothelitas Acta exponit compendio, & prosequitur: *Tanta gratia Legatos Apostolicæ Pacis comitata est, ut Joannes Portuensis Episcopus, qui erat unus ex ipsis, Dominica octavæ Paschæ. Missas publicas in Ecclesia Sanctæ Sophiæ coram Principe & Episcopo ipsius Urbis Latinè celebraret.* Celebravit in azymo, atque hinc factum videtur quod Humbertus subdit: *Tunc piissimus Princeps Constantinus interrogavit Legatos, qualiter Romana Ecclesia de Sacrificio Corporis & Sanguinis Domini nostri* JESU-CHRISTI *ordinem teneret. Illi responderunt: In Calice Domini non solet solùm offerri Vinum, sed Aqua mixtum. Nam si solùm Vinum offertur, Sanguis Christi incipit esse sine nobis. Et si aqua pura offertur, sola plebs incipit esse sine Christo. Quando utrumque admiscetur, id est, Vinum & Aqua, tunc Sacramentum spiritale perficitur. Oblatio verò, quæ in Sacrificio Altaris offertur, nullam commixtionem aut corruptionem fermenti debet habere, sicut Beata Virgo Maria absque omni corruptione Christum concepit & peperit. Hinc in Ecclesia mos obtinuit, ut Sacrificium Altaris, non in serico aut panno tincto, sed in lino terreno celebretur, sicut Corpus Domini fuit in Syndone munda sepultum. Sic & munda debet esse à fermento, juxta quod in Gestis Pontificalibus à Beato Sylvestro legimus esse statutum. Tunc placuit piissimo Principi Constantino hæc traditio Apostolicæ Sedis.* Placuit & Græcorum Episcopis. Et hæc est ratio, cur idem ipsi in Trullana postmodùm Synodo adunati damnarint in solo Vino offerentes Armenios, & de damnando aut notando Latinorum azymo ne vel somniarint. Hinc nec somniavit Photius. Eandem rem refert Græcus Monachus Hilarion: *Ubinam eorum somnia, quæ dicunt in sexta Synodo, celebrata Imperatore Constantino, Agathonem Papam, & Gregorium Agrigentinensem Episcopum lege sancire adversùs azyma, ut ne quis deinceps Fidelium utatur? Ex quo enim Latini cœperunt sacrificare in azymis, nunquam recesserunt ab eo ritu. Quin verò, quod spectat ad sextam Synodum, legi Patres post reprobatam hæresim Monothelitarum in Octava Paschæ, in Urbe Constantinopoli, ac Templo Sanctæ Sophiæ, gratias Deo agentes, celebrasse latinè, Græcis omnibus laudantibus modum Sacrificii ritu latino.*

Quæstio est, an sub magno Gregorio Romana Ecclesia obtulerit in fermento? Affirmat Georgius Metropolita Corcyrensium. Etenim in Diatriba de claris Georgiis Leo Allatius memorat ejus commentarium de Sancta Communione, in quo ex ipsis Scripturis demonstratur, aut certè demonstrari tentatur, *Panem fermentatum fuisse traditum ab Apostolis ad oblationem, quemadmodum ad tempora Sancti Gregorii cognomento Dialogi in Romana Ecclesia offerebatur.* Consonat in Libro de Missa & Templo Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: *Sanctus Gregorius, Auctor ille Dialogorum, cum fermentato Sacrificium offerri testatur.* Quod ipsum vult Jacobus Sirmondus. Sacras Sanctæ Radegundis in Gallia oblationes affirmat fuisse è communi pane, & pergit: *Romæ verò vesana illa Matrona occurrit, quam in Sancti Gregorii Vita narrat Joannes Diaconus interrogatam cur risisset, Gregorio respondisse, quia panem, quem propriis manibus me fecisse cognoveram, tu Corpus Dominicum perhibebas. Utraque videlicet usitati panis oblationes parabat, atque hanc Romæ & in Gallia fuisse consuetudinem utraque confirmabat.* Respondeo hæc insigniter refutari à Gennadio secundo Patriarcha Constantinopolitano: *Nunc demonstrabitur, quo pacto Roma-*

Romana Ecclesia azymum, & Orientalis Ecclesia fermentatum conficit, per Gregorium Dialogum, *Virum sanctissimum, qui ante Ecclesiarum schismata vixit, cujus commemorationem nostra etiam Ecclesia unoquoque anno cum laude facit. Hic enim optimè causas reddit azymi & fermentati, traditque Occidentalem Ecclesiam azymum, Orientalem antiquitùs in usu habuisse fermentatum, bonaque & laudabili ratione utramque ad id efficiendum fuisse permotam. Scribit enim: Solet multos perturbare, quamobrem quidam in Ecclesia panes azymos, quidam offerunt fermentatos. Romana Ecclesia offert azymos panes, propterea quod Dominus sine ulla commixtione suscepit Carnem, sed ceteræ Ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo quod Verbum Patris indutum est Carne, & est verus Deus & verus Homo. Item: Et fermentum commiscetur farinæ, & efficitur Corpus Domini nostri* JESU-CHRISTI *vivi. Sed sive in azymo, sive in fermento conficiatur, Domini Corpus & Salvatoris nostri sumimus. Audite quomodò magnus hic Pater nullum inter azymum & fermentatum judicat esse discrimen.* Et ad Haytonem ex suo nuper Rege Cœnobitam scribit Gregorius Sisensis Patriarcha Armeniorum: *Nos à Sancta Romana Ecclesia acceptum habemus azymum, Mitram Episcopalem, & modum signandi Cruce*. Armenii non cum Græcis à dextro in sinistrum, sed cum Latinis à sinistro in dextrum pectoris latus ducta manu formant signm Crucis. Quos omnes mores à magno Gregorio admiserunt. Procurarat hæc Domitianus Melitinensis Episcopus, secundæ Armeniæ Metropolita, Imperatoris Mauritii Cognatus, Gregorio amicissimus: Quocircà constat Romanam sub Gregorio Ecclesiam non in fermentato, sed omninò obtulisse in azymo. Item constat de hac ritus differentia tunc aliquid fuisse controversiæ. Quare non primam de ipsa quæstionem fecit Michael Cerularius, sed primum schisma.

Jacobi Sirmondi argumentum non pro sola Romana & Gallicana, sed pro omni Latina concludit Ecclesia. In omni enim olim Ecclesia per Sacerdotem consecranda, & à se tunc sumenda elementa offerebat populus, cujus moris lucida testimonia etiam nunc hodie supersunt in Romano Missali. Dicit enim illic Sacerdos: *Orate, Fratres, ut meum ac vestrum Sacrificium fiat acceptabile*. Et in Canone: *Memento Domine Famulorum, Famularumque tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium Laudis*. Et iterum: *Hanc oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ Familiæ tuæ*. Et in Secreta Paschali: *Suscipe Domine preces populi tui cum oblationibus Hostiarum*. Et in alia Secreta: *Quod singuli obtulerunt*. Obtulerant enim Panem & Vinum. Et pergit de illis Jacobus Sirmondus: *Quo argumento clariùs doceri poterat Latinos tunc azymis in Altari usos non esse, quàm undè constat oblatum à populo Panem consecrasse, quem minimè dubium est usitatum sibi ac fermento de more temperatum obtulisse?* Et hoc est ejus palmare fundamentum.

Respondeo nullius esse firmitatis. Faciebat enim olim Latinus Populus, quod ipse à se visum affirmat in Armoricis: *Nunc si quando in Missa Panis offertur, ideò non consecratur, quia azymus non est, & sola apud nos hodie azyma consecrantur. Quod si azymus offerretur, consecrari fas esset. Vidimus aliquando ipsi, non injucundo spectaculo, in Armoricis apud Leonices, antiqui moris imaginem referentes Matronas aliquot, quæ die Festo communicaturæ cum in Dominicum venissent, adstantique ad Altare Missam celebraturo Sarcerdoti suam singulæ Oblatam, sed puram & azymam, vel domo allatam, vel è Sacrario petitam obtulissent, ubi peracta consecratione ad Communionem ventum est, ita omnes communicarunt, ut mutatas inter se Hostias participarent, nec culpari ulla posset, si de alterius, ut loquitur Cyprianus, Sacrificio sumeret, cum suam ipsa vicissim alteri concederet.* Quanta cura atque munditia suam olim Oblatam pararet fidelis Populus, docet decima sexta Toletana Synodus, mandans ipsam *studio parari*. Ut per cumprovinciales Ecclesias fiant ad formam Metropolitanæ Ecclesiæ, mandat quinta Synodus Arelatensis. Sui temporis morem insigniter exponit Cardinalis Humbertus: *Quod calumniamini azyma deorsùm terræ conjuncta, non negamus vulgò hæc eadem sic parari, lapidibus aut argilla superposità, aut sicut dicitis, terræ conjuncta. Verum hæc ad communes usus hominum, & cæterorum animalium transeunt. Nam ad magnam Christi mensam non accedunt, sed illud solum quod Diaconi cum Subdiaconis, seu ipsi Sacerdotes sacris amicti Vestibus, cum melodia Psalmorum, conspersum & in ferro paratum, ex Secretario proferunt.* Et iterùm: *Romana & Occidentalis Ecclesia à Ministris sacri Altaris in Secretario confectum offert azymum*. Azyma nostra nihil distare à lapide, & tanquàm lateres coqui dixerat Michael Cerularius. Et ad hanc calumniam Humbertus fatetur id verum de profanis, non de sacris azymis, affirmans non in terra, sed in ferro, nec à Laicis parari in suis domibus, sed à solis Clericis in Secretariis Ecclesiarum. Media sæcula voluerunt Oblatas esse non tantùm ejusdem materiæ, sed & ejusdem formæ. Hinc ipsarum paraturam in solos Clericos transtulerunt. Avitam de ipsis curam latiùs exposui ad Trullanos Canones, & exponam ad Dictatum septimi Gregorii. Et hæc omnia evincunt ipsas non usualem fuisse panem, sed penitùs singularem.

Aliud Jacobi Sirmondi argumentum desumitur ex sexto Canone decimi sexti Toletani Concilii: *Ad conventus nostri agnitionem delatum est, quod in quibusdam Hispaniarum partibus quidam Sacerdotum, non panes mundos & studio præparatos, suprà Mensam Domini in Sacrificio offerunt, sed de panibus suis usibus præparatis crustulam in rotonditatem auferant, eamque super Altare cum Vino & Aqua pro sacro Libamine offerant. Quod factum nequaquam ex sacræ auctoritatis Historia gestum perpenditur. Unde id unanimitatis nostræ delegit Conventus, ut non aliter panis in Altari Domini Sacerdotali Benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus. Nec grande aliquid, sed modica tantùm oblata, secundùm quod Ecclesiastica consuetudo retentat.* Jacobus Sirmondus Canonem commentatur in hunc modum: *Quid hoc tandem est quod Concilii hujus Antistites in his Sacerdotibus reprehendunt? An quod azymum panem*

nem non consecrarent? Minimè gentium. Atqui hoc ante omnia redargui oportuit, si azyma requirebatur, quia panes ipsorum usui præparati, quos immolabant, azymi non erant, sed fermentati. Quo ergò nomine reprehendunt? Quia panes hi, quibus utebantur, nitidi non erant, nec studio in eam rem parati, quod consuetudo poscebat. Anno Domini sexcentesimo nonagesimo tertio fuit celebrata ista Synodus, ideòque Latinam Ecclesiam eo usque abstinuisse ab azymo Scriptor iste existimat. Respondeo longè aliud sentire beatum Alcuinum Flaccum in Epistola ad Fratres Lugdunenses. Affirmat *Hispaniam, quæ olim Tyrannorum fuit nutrix, tunc fuisse nutricem Schismaticorum contra universalem Sanctæ Dei Ecclesiæ consuetudinem.* Et adducit rationes. Primò, quod Christum Dominum doceret assumptæ Humanitatis causa esse adoptivum Dei Patris Filium. Secundò, quod Constantinopolitano Symbolo adderet vocem, *Filioque*. Tertiò, quod Christianæ regenerationis Baptisma censeret unica mersione complendum. Quarta ratio est hæc: *Audimus quoque aliquos in illis partibus affirmare salem esse in Sacrificium Corporis Christi mittendum.* Nec tacet erroris fundamentum: *Hujus Sectæ Auctores dicunt aquam & salem esse ejusdem naturæ.* Azymum Latinæ Eucharistiæ panem ex sola farina & aqua coquendum asserit cum omni Latina Ecclesia Alcuinus, & ab isto principio Hispani Errones non sunt ausi deviare. Hinc dixerunt salem esse aquam, seu ejusdem cum aqua naturæ. Verùm pergit Alcuinus: *Quam consuetudinem nec universalis observat Ecclesia, nec Romana custodit auctoritas.* Et iterùm: *Panis qui in Corpus Christi consecratur, absque fermento alicujus infectionis debet esse mundissimus. Ex aqua & farina fit panis, qui consecratur in Corpus Christi.* Et pergit: *Novas Hispanici erroris Sectas tota vobis cavete intentione. Sanctorum Patrum sequimini Vestigia, & universali Ecclesiæ sanctissima vos adjungite unanimitate.* In Eucharistico pane aliud est sal, aliud fermentum. Hinc enim inter suæ gentis errores Armeniorum Patriarcha Isaac ponit hos distinctos articulos. *Armenii azymum, mortuam Hostiam, impudenti facie in conspectu Dei juxta Hebræorum traditionem sistunt. Panem absque sale habent, nec audiunt Dominum dicentem Discipulis, Vos estis sal terræ.* Etiam incognitus, qui se Joannem Damascenum vult videri, de azymis Auctor scribit contra Armenios: *Armenii massam mortuam manducantes, gloriantur, ac nobis dicunt; Non sicut vos, sale & fermento & aqua farinam subigimus, sicque oblationem fermentati facimus, sed aqua sola & farina, & igne azymum conficimus.* Cur Græci non solùm fermentatum, sed & salem suo pani admisceant, exponit in Litteris ad Aquilejæ Episcopum Petrus Patriarcha Antiochenus. *Qui percipiunt azyma, periculum est ne errore in Apollinarii incidant heræsim. Ille enim præsumpsit dicere, accepisse Dei Filium ac Verbum ex Sacra Virgine Corpus anima ac mente destitutum, satis inquiens esse Deitatem loco animæ ac mentis. Planè etiam qui offerunt azyma, carnem mortuam, & non vivam offerunt. Si quidem enim præjacens fermentum animæ loco efficitur, salque loco mentis. Azymum iis carens non revera inanime est atque mortuum, quodque mortuum deceat? Quippe Dominus noster* JESUS-CHRISTUS, *qui esset perfectus Deus ac Homo perfectus, natura duplex, non hypostasi, cum corpus anima ac mente præditum ex Sancta semper Virgine assumpsisset, meritò perfecti panis Symbolo tradidit novi Testamenti mysterium.* Ex quibus insigniter firmatur nostra assertio, quæ censet fermento non animationis, sed solius significationis vitam à Græcis fuisse adscriptam. Porrò Hispani non fermentum, sed solum salem videntur miscuisse Eucharistico pani. Et tamen Alcuinus appellat schismaticos, auctores monstrorum, ac paternæ atque universalis disciplinæ prævaricatores. Existimo damnatos à sexta decima Toletana Synodo Presbyteros non obediisse, & conversationis lapsum firmasse in errorem prædicationis, atque Græcizasse. Sanctus Hildephonsus Toletanus Archiepiscopus fertur scripsisse opusculum de Oblatis, & illic azymi usum insigniter defendere. Latet istud: Quandoque vulgatum poterit nos plura docere. Quidquid sit, fuit ille solius Hispaniæ lapsus & error, quem Jacobus Sirmondus pessimè transscribit in omnem Latinam Ecclesiam. Longa & nimia cum Arabibus commixtio possit Hispanos circumscripsisse, posteà tamen fuerunt correcti. Nam quod & Africæ & Hispaniæ Mozarabes cum Romana Ecclesia in azymo sacrificarent suo tempore, in Orientalis Ecclesiæ Historia disertè affirmat Jacobus Cardinalis de Vitriaco. Et hæc est tertia de azymo antiqua lis. Verùm inter solos Latinos.

Epist. 69.

Cap. 11.

CAPUT IX.

Exponitur aliud argumentum.

QUod Romana ac omnis Latina Ecclesia olim in fermento sacrificarit, suadere videtur Liber Pontificalis, scribens de Sancto Papa Melchiade: *Hic fecit ut Oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* Et de Siricio Pontifice: *Hic constituit ut nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur fermentum.* Et ad Decentium Eugubinum Episcopum scribit Sanctus Innocentius primus. *De fermento, quod Die Dominico per titulos mittimus, superfluè nos consulere voluisti, cum omnes Ecclesiæ nostræ intrà Civitatem sint constitutæ. Quarum Presbyteri, quia die ipsa propter Plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcircò fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut se à nostra Communione, maximè illa die, non judicent separatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia non longè portanda sunt Sacramenta. Nec nos per Cæmeteria diversa constitutis Presbyteris destinamus. Et Presbyteri eorum conficiendorum jus habent atque licentiam.* Et circà hoc fermentum sunt variæ quæstiones.

Cap. 5.

Prima

Prima quæstio est, Quis fuerit ejus transmittendi scopus? Respondeo scopum esse nobis jam dictum à Sancto Innocentio: *Ut se à nostra Communione, præsertim illa die, non judicent separatos*. Ecclesia, juxtà Sanctum Martyrem Ignatium, non est aliud, quàm populus Episcopo adunatus. Episcopus Christum Dominum, aut etiam Deum Patrem repræsentat, ideòque ab illo per laceratam Communionem dissociari est exordium atque imago illius tremendæ separationis, qua Ventilator & Pastor in magno illo die paleas à tritico, & hædos ab agnis separabit in ignem æternum. Quæ dissociatio præsertim cavenda est in nostra Ecclesiastica ante Divinam Majestatem Apparitura. Cavenda illic est omnis parasynagoga & Altarium divisio. Et hinc nobilibus Pagorum Domicellis, ut præcipuas anni Festivitates, non in sua Parochia apud ejus Presbyterum, sed apud suum Episcopum agant in Cathedrali Civitatis Ecclesia, rigidè mandant Gallicanæ Synodi, Agathensis, prima Aurelianensis, Epaonensis, Arvernensis, & prima Matisconensis. Unitas est Ecclesiæ adeò necessaria, ut ipsum tanquàm fundamentalem articulum & in Nicæno seu Constantinopolitano, & in Apostolico Symbolo quotidiè profiteamur. Ecclesia est illius adeò amans, ut tota sub uno Episcopo & ad unum Altare adorare velit, atque ita ad instar suæ cælestis Sororis suas synaxes seu Apparituras celebrare. Verùm quia per omnes mundi plagas diffusa est, & multiplicata suprà numerum, istud est impossibile, dividi debuit in varias Classes seu Diœceses, quibus tamen præesset unicus seu Episcopus seu Presbyter, atque ita quisque sub suo populus supernæ Civitatis unitatem repræsentaret. Ex eodem principio plures olim Civitates non habuerunt nisi Basilicam unicam & unicum Altare: Quo ejus omnis Episcopo adunatus Populus Domino Deo in dies appareret. Quin & pluribus Episcopalibus Diœcesibus nullas aliquando fuisse rusticauas Basilicas aut Aras, faciliter possit demonstrari. Et hinc Donatistas, quod ob suum schisma secundam in suis Civitatibus exstruxissent Basilicam, uti de perniciocissimo opere arguit Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Sic enim Altare erexerant contra Altare, & Populum in diversa Altaria ac Episcopos diviserant. Hinc item Altare erigere contra Altare est phrasis, qua antiqui Christiani consueverunt schisma exprimere. Eadem de causa duos in eadem Civitate Episcopos disciplina nostra fuit semper aversata. Numerosa Christiani populi multiplicatio tandem coegit in eadem etiam Civitate multiplicari Basilicas, & unam per Episcopum, alias regi per Presbyteros, atque ita populum dividi in diversas Apparituras. Eandem ob unitatem antiquus Dei populus non habuit nisi unicum Altare & Templum, alibi sacrificare aut apparere non potuit, & omnis simul junctus debuit in quovis anno ad istud apparere. Nostra multitudo hoc non patitur. Hinc cunctos saltem Nobiles ac Honoratos cum suo, licet non Papa aut Patriarcha, saltem Episcopo apparere Domino Deo in præcipuis Festivitatibus, laudatæ Synodi jusserunt. Quod ipsum ab omnibus Presbyteris, Diaconis, & Clericis, quos utique propriæ Ecclesiæ necessarium ministerium non detinuerit, fieri mandat laudata Synodus Matisconensis. Et in Sancti Ivonis Decreto habemus hunc Canonem: *Sacerdotes, qui in circuitu Urbis sunt, aut in eadem Urbe, & populus in unum ad publicam Missarum Celebrationem conveniant*. Et jure meritò. Etenim uti Apostoli à Christo Domino, aut Sancti Angeli à Divina Majestate nunquam abfuerunt aut absunt, ita & Clerici ab Episcopo, præsertim dum publicam Apparituram celebrat, nunquàm deberent disgregari. Certè qui ob necessarium aliarum Basilicarum ministerium non possunt non disgregari corpore, congregari debent spiritu & mente. Hinc ut illis pro Dominicis publicæ Apparituræ diebus mitteretur ab Episcopo Symbolicum Communionis fermentum, sanxit Melchiades. Siricius voluit tantam esse ejus necessitatem, ut Presbyter, qui ipsum non accepisset in die Dominica, per omnem sequentem septimanam esset à Missarum celebratione suspensus. Quod diebus Dominicis mitteretur, disertè affirmat Sanctus Innocentius. Parte 2. c. 119.

Altera quæstio est, An S. Melchiades hunc transmittendi fermenti morem primus instituerit? Respondeo negativè. Mos iste est longè antiquior. Etenim de S. Romanæ Ecclesiæ Acolytho & Martyre Tharsitio scribit Romanum Martyrologium: *Romæ, via Appia, Sancti Tharsitii Acolythi, quem Pagani cum invenissent Corporis Domini Sacramenta portantem, cœperunt disquirere quid gereret. Ille indignum judicans porcis prodere Margaritas, tamdiu ab illis mactatus est fustibus & lapidibus, donec exhalaret spiritum. Et revoluto ejus corpore sacrilegi discussores nihil Sacramentorum Christi in manibus aut in vestibus invenerunt*. Ut hæc Paganorum insolentia intra Urbem fieret, urbica disciplina non fuit passa. Facta fuit extrà portas circà Cœmeteria. Nempè Tharsitius ad horum Presbyteros deportabat sacrum fermentum. Quod enim per Acolythos deportaretur, disertè affirmat Sanctus Innocentius. Si conjecturandi detur facultas, dicam istud Martyrium fuisse causam, ex qua sacrum fermentum deinceps ad solas Urbis Basilicas, non foras ad Cœmeteria deferri statuerint Romani Pontifices. Hoc sacro plenæ cum suo Episcopo communionis Symbolo plus indigebant forenses Presbyteri, quàm Civitatenses, utpotè remotiores ab oculis Episcopi, ideòque in lapsum faciliores. Quod igitur ipsum non longè portandum duxerit Romana Ecclesia, suasit Tharsitii casus, cui nec suos Acolythos nec ipsum Sacramentum paterna Pontificum providentia voluit ampliùs subjacere. Quidquid sit de hoc puncto, istum deportandi ritum apud alias etiam gentes esse antiquissimum, suadet in secunda apologia Sanctus Martyr Justinus, Eucharistiæ veritatem describens insigniter, atque adjungens: *Post quàm Præsidens gratiarum actionem complevit, qui apud nos vocantur Diaconi, distribuunt unicuique præsentium, in quo actæ sunt gratiæ, panem, vinum & aquam,*

aquam, & ad absentes perferunt. Et infrà: *Distributio & Communicatio fit eorum, in quibus gratiæ sunt actæ, cuique præsenti, absentibus autem per Diaconos mittitur.* Morem hunc esse non dumtaxat Sanctorum Apostolorum, sed & ipsius Domini institutum, tradit, qui sub Heraclii imperio floruit Georgius Metropolita Nicomediensis. Affirmat Deiparam semper adhæsisse lateribus sui Filii, ac pergit: *Deipara, nec cum celebrata sunt mysteria, defuit. Non ita ut recubuerit cum duodecim, sed ut ejusdem cum eis tecti particeps fuerit.* Serm. 8. *Ipse quidem, quoniam festinabat Discipulis mysteria præbere, solos secum duodecim fecit recumbere, Matrem autem sivit habere curam Mulierum, quæ ministrabant, ac eis præesse, ejusque opera eas suo convivio vicissim impartivit.* Utique Eucharistico convivio. Lucidè affirmat Eucharistiam à Domino fuisse Matri transmissam, utique in plenæ Communionis Symbolum. Et ita locum istum intelligit etiam Franciscus Combefis.

Laudata Justini verba non de Symbolico ad subjectarum Basilicarum Presbyteros fermento, sed de transmissa ad absentes fideles domestica Eucharistia quidam intelligunt; ad absentes, quos persecutio aut aliud impedimentum publico Dominicæ diei Sacrificio non sinebat adesse. De hocce enim sacrificio palàm agit Justinus. At certum est labi. Etenim utriusque speciei transmissionem laudat Justinus. At verò Domestica Laicorum Communio semper & ubique fuit sub sola specie panis. Nullum, qui utramque speciem domi servaret aut sumeret, novi Laicum, nisi Gorgoniam Nazianzeni Gregorii Germanam. Erat Virgo Sanctissima, passim infirma, Sancti Episcopi Soror, Sanctique Episcopi Filia: hinc habuit singulare privilegium. Quare omninò suadeor Justinum loqui de transmisso ad Parochiales Presbyteros fermento. Eundem in sensum accipio ab Eusebii Cæsareensis Ecclesiastica Historia laudatas Sancti Irenæi Lugdunensis Episcopi Litteras ad Sanctum Pontificem Victorem. Laudant varium Ecclesiarum in celebranda Paschali Festivitate morem, & addunt de anterioribus Romanorum Episcopis: *Licet* Lib. 5. c. 24. *ipsi hoc Festum eo die, quo Asiæ Episcopi non observarint, nihilominùs tamen cum istarum Ecclesiarum Episcopis ad se accedentibus pacem & concordiam perpetuò tenuerunt, & illis Eucharistiam miserunt.* Quod nempè ante acceptum istud Communionis Symbolum nec cum Pontifice procedere in primaria Romanæ Ecclesiæ Apparitura possent advenæ Græcorum Episcopi, nec in assignatis sibi Basilicis Divina celebrare. Nempè lex, quæ Cardinales Presbyteros, etiam advenas Episcopos obstringebat.

Hanc ergò fermenti transmissionem Papa Melchiades nequaquàm instituit, sed labentem aut Lib. 69. cap. 1. lapsam stabilivit dumtaxat aut revocavit. De Alexandrina Ecclesia ac ejus Presbytero Ario scribit Sanctus Epiphanius: *Ferunt Arium ex Lybia oriundum Alexandriæ Presbyterum esse factum, qui tum Baucalensis cujusdam Ecclesiæ Præfecturam gerebat. Etenim quotquot Alexandriæ Catholicæ Communionis Ecclesiæ sunt, uni Archiepiscopo subditæ, suus cuique præpositus est Presbyter, qui Ecclesiastica munera administrat iis, qui circà Ecclesias illas habitant, eorumque Conventicula ab Alexandrinis vici seu lauræ vulgò nominantur.* Arium de devia prædicatione fuisse à Meletio Lycopolitano Episcopo Lib. 68. accusatum, & Alexandro Patriarchæ delatum cap. 4. scribit in alio loco, & adjungit: *Arius Baucalæ cujusdam apud Alexandriam Ecclesiæ Presbyter erat. Nam unicuique Ecclesiæ, quæ tunc multæ erant, hodiè verò plures sunt, suus attribuebatur Presbyter.* Uti Roma, ita & Alexandria, divisa erat in plures Presbyterales titulos. Et quidem Arius Patriarchæ suo fuit adeò rebellis & contumax, ut opus fuerit hocce per Socratem & Zozomenum relato remedio: *Alexandriæ non concionatur Pres-* Lib. 5. c. 21. *byter. Qui mos eo tempore initium habuit, quo Arius Ecclesiam perturbavit.* Quod antea concionati fuerint Presbyteri, docet Pierius ejusdem Ecclesiæ Presbyter, quem sub Theona Patriarcha fuisse florentissimum Concionatorem scribit Cap. 76. in Illustrium Virorum Catalogo Sanctus Hieronymus. Eadem Presbyterorum contumacia, aut similis contumaciæ pericula possint fuisse in aliis etiam Ecclesiis. Et istud remedium erat durum, ac subjectum incommodis. Hinc Melchiades istis seu malis seu periculis occurrere maluit per firmatum aut restitutum morem Symbolici fermenti. Erat medicina efficax. Nam sine illo Parochialis Presbyter nec concionari poterat ista Dominica, nec offerre, nec celebrare Collectam. Erat quasi ab officio suspensus. Dico, *ista Dominica*, Melchiades enim videtur pro sola ista die suspendisse. Hinc enim, quod morbo aut periculo sic non esset satis cautum, Siricius per totam subsequentem septimanam suspendit à Missis celebrandis.

Insigniter hæc illustrant in exhibitis magno Imperatori Theodosio precibus Faustinus & Marcellinus, Romanæ Ecclesiæ schismatici Presbyteri, agentes de persecutione, quam Luciferianæ factioni movit Sanctus Papa Damasus: *Eodem tempore gravis adversùm nostros persecutio inhorruerat, infestante Damaso egregio Archiepiscopo, ita ut fidelibus Sacerdotibus per dies sacros plebis cætus ad deserviendum Christo Deo convocare liberè non liceret. Sed quia pro conditione rerum quolibet tempore, vel clam nostræ salutis Sacramenta facienda sunt, sanctus Presbyter Macarius dat vigilias in quadam domo convocare Fraternitatem, ut vel noctu divinis lectionibus fidem plebs sancta roboraret. Sed Diabolus qui favet impiis, quia & impii favent Diabolo, nec in occulto patitur Divina Sacramenta celebrari. Denique tendunt insidias Clerici Damasi, & ubi cognoverunt quod sacras Vigilias celebrat cum plebe Presbyter Macarius, irruunt cum Officialibus in istam domum, & plebem dissipant non resistentem, ipsumque Presbyterum comprehensum, non jam ducere dignantur, sed per silices trahunt, ita ut in coxa ejus pernitiosum vulnus fieret. Atque alio die sistunt eum ante Iudicem, ut magni criminis reum. Cui quidem Iudex veluti sub Imperiali Rescripto & minis extorquere contendit, ut cum Damaso conveniat.* Veritatis limites excedit hæc schismatica narratio. Interim nos docet severitatem, qua Romani

ni Pontifices celebrantem sine accepto fermento Presbyterum sunt olim consueti tractare.

Quæstio tertia est, Quid sint Romanæ Ecclesiæ Cœmeteria? Respondeo exstare insignem Sancti Joannis Chrysostomi Homiliam *de appellatione Cœmeterii*. Habita fuit in Dominicæ Crucis ac Mortis memoria, seu in sexta Feria Sancta. Porrò Dominus noster extrà portam fuit crucifixus, ideoque & extrà Antiochiam in suburbano, & quidem non in aliqua Ecclesia, sed in Cœmeterio celebrata fuit ista memoria. *Extrà*, inquit laudatus Doctor, *hac de causa congregamur. At cujus gratia in hoc Martyrio, non in alio? Etenim divino munere, quocumque ex latere Urbs nostra Sanctorum Reliquiis circumdatur. Cujus igitur gratiæ hic, non in alia Martyris alicujus Ecclesia nos convenire voluerunt Majores nostri? Quia hic mortuorum multitudo sita est. Cum igitur hodie Dominus ad mortuos descenderit, ea de causa hic colligimur. Ob id etiam locus ipse nominatur Cœmeterium. Ut discas mortuos, & eos qui hic siti sunt, non mortuos, sed somno sopitos esse ac dormire. Nam ante Christi adventum mors nomen mortis habebat, at postquàm Christus venit & pro mundi vita mortem subiit, mors non ampliùs vocatur mors, sed somnus & dormitio.* Hinc nostra Defunctorum sepulchralia loca appellantur Cœmeteria, seu dormitoria. Quod ipsum in gemma animæ advertit
Lib. 10. cap. 147. Honorius Augustodunensis. Sunt longè antiquissima. Ipsa enim in libro adversùs Scapulam Africæ Proconsulem laudat Tertullianus: *Sub Hilariano Præside Gentiles de Areis sepulturarum nostrarum acclamarunt, Areæ non sint, Areæ ipsorum non fuerunt.* Illatas tunc nostris Cœmeteriis
Cap. 3. injurias affirmat divinitus fuisse vindicatas. Vocem, *Cœmeterium*, factumque in ipso miraculum laudat etiam in libro de Anima. Sanctos A-
Cap. 51. postolorum Principes Petrum & Paulum fuisse Romæ à Nerone Augusto trucidatos scribit in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsareensis, atque adjungit: *Insignis ac testata Petri & Pauli in-*
L. 2. c. 24 *scriptio, quæ in Cœmeteriis Romæ ad hoc usque tempus manet, hujus rei gestæ fidem facit.* In septimo ejusdem operis libro adducit hoc Æmiliani Augustalis Præfecti adversùs Sanctum Dionysium
Cap. 10 Alexandriæ Patriarcham Edictum: *Omninò vel vobis vel aliis quibuscumque potestas non erit aut celebrandi conventus, aut in ea, quæ Cœmeteria appellantur ingrediendi.* Et infrà laudat Edictum, quo Imperator Gallienus loca illa, quæ nominabantur Cœmeteria, adeundi & occupandi fecit nobis integram potestatem. Quæ nempè antecessor Valerianus redegerat in Fiscum. Et in nono libro scribit de Imperatore JovioMaximi-
Cap. 2. no: *Nos conventu, qui in Cœmeteriis fieri solet, interdicere armatur.* Et de proscripto per Imperatorem Constantium Pontifice Liberio habet antiqua Sancti Damasi Vita: *Liberius habitavit extrà, milliario tertio, in Cœmeterio quod dicitur Noella, via Salaria.* Et infrà: *Non longè à Cœmeterio Noellæ est Cœmeterium Ostrianum, ubi beatus Petrus baptizaverat.* Hanc vitam ex Romanis Vaticanæ Ecclesiæ Archivis descripsit Constantinus Cajetanus, vulgavit Martius Milesius. Et de Anacleto Pontifice scribit liber Pontificalis: *Hinc constituit loca, ubi Episcopi recondantur sepulturæ.* Et de Sancto Fabiano: *Hic multas fabricas per Cœmeteria fieri præcepit.* Et de Sancto Dionysio: *Hic Presbyteris divisit Ecclesias & Cœmeteria.* Et de Symmaco Pontifice: *Hic fecit Cœmeterium Jordanorum in melius propter corpus Alexandri*; Pontificis ibidem sepulti. Et de Joanne tertio: *Hic ampliavit ac restauravit Cœmeteria Sanctorum Martyrum. Hic constituit ut Oblationes & amulæ in eadem Cœmeteria per omnes Dominicas de Lateranis ministrarentur.* Oblationes consecrandi panis & amulæ consecrandi vini, quo levaretur inops populus. Et de Bonifacio quarto habet idem Liber: *Hic perfecit Sancti Nicodemi Cœmeterium, & dedicavit.* Cœmeteria erant non Pagi aut Parochiales Pagorum Basilicæ, sed suburbanæ aut campestres sine domibus areæ, in quibus primi cum suo Episcopo aut Presbytero Christiani agebant divini Sacrificii ac Verbi Synaxes, & Sanctorum Martyrum ac aliorum fidelium cadavera sepeliebant. Hinc in ipsis primum Cryptas, deindè domos, tandem Ecclesias aut Monasteria Majores nostri exstruxerunt. Cur non Pagos, sed areas elegerint, edicit in primo adversùs Celsum libro Origenes: *Primum criminationis caput Celso est, à Christianis clancularios conventus haberi solere, legibus vetitos.* Erat vera criminatio. Etenim quod persecutionis tempore etiam Episcopi & Clerici consueverint clandestinè consecrari, profitetur, ac ex authenticis Martyrum Actis demonstrat in edito post Carthaginensem Collationem libro Sanctus Augustinus. Hinc quo curiosos, à quibus omnia nostra fuisse obsessa queritur in libro Apo- Cap. 14.
logetico Tertullianus, Gentilium Frumentarios laterent, non Civitates aut Pagos desiderabant primævæ nostræ Synaxes. Aliam rationem adducit in scripta ad Pammachium Constantinopolitanæ Urbis Præfectum Lege Imperator Gratianus: *Omnia, quæ suprà terram urnis clausa vel sarcofagis corpora detinentur, extrà urbem delata ponantur.* Exstat Lex in nono Theodosiani codicis libro ad titulum de sepulchris violatis. Antiquum, qui intrà Civitates non admisit cadave- Cap. 6.
ra, morem reparat ac firmat. Cujus moris Gentiles præsertim fuerunt tenacissimi. Hunc ergò ne violarent, etiam primi Fideles sua Cœmeteria jusserunt esse campestria aut suburbana. Urbani Cœmeterii prima mentio est apud Evagrium Epiphaniensem, qui circà Imperatoris Justiniani tempora affirmat Antiochiæ aliud extrà, aliud intrà Civitatem fuisse Cœmeterium. Porrò Romanorum Episcopus est variæ L. 4. c. 34.
potestatis: Est almæ Urbis Episcopus, Provinciæ suæ Metropolita, Italiæ Primas, multarum Diœcesium Patriarcha, ac totius Christianitatis Papa Œcumenicus. Hinc quo omnium Ecclesiarum sollicitudini posset vigilantior intendere, Apostoli adscripserunt illi modicam Parochiam: Romanam dumtaxat Civitatem. Extrà muros nullam habet Parochialem Ecclesiam, sed quædam dumtaxat Cœmeteria. Quæ forma Constantinopolitano, dum in invasas trium Autocephalarum Primatum Diœceses Patriarcham agere cœpit, Epi-

Episcopo etiam placuit. Quod enim extrà muros nullam etiam Parochiam habeat, lucet ex machinis, quas adversùm Patriarchales Ecclesiarum ac Monasteriorum exemptiones & Patriarcham Joannem Veccum movit Isaac Archiepiscopus Ephesinus. Ipsas refert in sexto suæ historiæ libro Georgius Pachymeres. Hinc ergò intellige hæc superiùs memorata Sancti Innocentii ad Decentium verba: *Quod per Parochias fieri debere non puto. Quia non longè portanda sunt Sacramenta. Nec nos per Cœmeteria diversa constitutis Presbyteris destinamus*. Affirmat Symbolicum fermentum à Romanis Pontificibus nec per Parochias mitti, nec etiam per Cœmeteria. Quod nempè Romana Diœcesis nullas haberet forenses Parochias, & omnia Cœmeteria essent extrà muros. Decentii relatio supponit laudatum fermentum à quibusdam Episcopis fuisse omninò missum etiam ad Parochias. Et existimo hunc morem olim fuisse universalem. Cur Romana Ecclesia illum mutaverit, non possim certus affirmare. Suprà dixi meum sensum.

C. 10. 11.

Quæstio quarta est, An istud fermentum fuerit Eucharistia? Dominus Cardinalis Cæsar Baronius negat. Affirmat fuisse simplicem Eulogiam: quod Romana Ecclesia Eucharistiam nunquam confecerit in fermentato. Respondeo tamen fuisse Eucharistiam. Nam quod Ecclesia olim Eucharistiam in Catholicæ Communionis Symbolum transmiserit, jam ostendi ex Sancto Irenæo, ex Sancto Justino, ac per exemplum Sancti Tharsitii: & confirmat in Lausiaca historia Palladius Episcopus Helenopolitanus. Variam, qua Ægyptii Monachi consueverunt sese invicem hospitio suscipere, charitatem exponit, & adjungit de ejus complemento. *Viris magnis mos est nihil carnis admittere, priusquàm spiritale alimentum animæ tradiderint. Hæc autem est Christi Communio. Cum ejus ergò fuissent participes & egissent gratias, Or Abbas hortatus est ad mensam*. Uti Romani Pontifices advenis Episcopis, ita hi Monachi advenis Collegis in fraternitatis tesseram dabant hoc Sacramentum. Et de duobus per Æginam in Cilicia Stylitis Monachis, quomodò sibi mutuò eundem in finem transmiserint Eucharistiam, in Prato Spirituali refert Sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus. Et de noviter consecratis Presbyteris statuit antiquus Ordo Romanus: *Tollat Pontifex Oblatas integras, & det singulis Novitiis Presbyteris, & indè communicent usque dies octo*. Et de recens consecrata Virgine: *Postquàm communicavit, reservet de ipsa Communione, undè usque ad octavum diem communicet*. Et de noviter consecrato Episcopo scribit apud Alcuinum Flaccum auctor de Ecclesiasticis officiis: *Ad communicandum Pontifex* Consecrator *porrigit ei formatam atque sacram oblationem. Quam accipiens communicat super Altare, cætera verò reservat sibi ad communicandum usque ad quadraginta dies*. Quod ipsum statuit laudatus Ordo Romanus, addens formatam illam atque sacratam oblationem debere esse integram. Quod ipsum habent plures, per Joannem Morinum in opere de sacris Ordinationibus adducti, antiqui Ecclesiarum libri Rituales. Idem ritus servatus olim fuit in Moguntina Ecclesia. Verùm novellus Episcopus ex sacrata oblata per solos triginta dies communicabat. Lucet ex Rituali per laudatum Morinum adducto istius Ecclesiæ libro: *Cum ventum fuerit ad communicandum, Electus communicabit de manu Episcopi, accipiens Hostiam integram. Si quid residuum fuerit, servabit sibi ad communicandum quotidiè per triginta dies*. Quod Gallicani Episcopi cunctis à se consecratis Presbyteris sacratam pro quadraginta dierum Communione Hostiam impartirent, affirmat in litteris ad Finardum, & datis rationibus probat Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis. De ordinato noviter Presbytero habet etiam Græcorum Euchologium: *Accedit Ordinatus, & Pontifex sanctum Panem ei tradit, dicens, Accipe depositum istud, & custodi illud usque ad adventum Domini nostri* JESU-CHRISTI, *cum à te repetetur*. Et infrà: *Cum dicturus es, Sancta Sanctis, tunc Ordinatus panem sanctum restituat*. In Christianissimi Regis Bibliotheca, ac in Cryptæ ferratæ Monasterio exstans exemplar addit: *Et per septem dies continuos quotidiè celebrat*. Utique ex accepto sacro Pane. An hic fuerit Eucharistia quidam dubitant: nec sine fundamentis. Quidquid sit, datas à Latinis Episcopis Formatas certum est fuisse Eucharisticas. Hæc enim verba, *Formata & Sacrata Oblatio*, non patiuntur alium sensum. At verò iisdem verbis utuntur & Melchiades & Siricius, atque adjungunt: *Ex consecratu Episcopi*. Innocentius addit esse *Sacramenta non longè portanda*. Utique ob factum illis casum in Sancto Tharsitio. Et tam transmissi fermenti, quàm donatæ Formatæ ritus erat ejusdem significationis & effectus. Hæc legitimam legitima consecratione datam missionem, illud liberam in Parochiali officio executionem, plenamque donantis aut mittentis cum accipienti Communionem testabantur, & toti populo annuntiabant. Nec enim possit ambigi, quin solemni ritu fermentum deferretur. Dabat *conficiendorum Sacramentorum jus atque licentiam*. Quocircà existimo fuisse Eucharistiam.

Cap. 9.

Cap. 19.

Fol. 97.

Fol. 161.

Fol. 113.

Epist. 2.

Verùm his obstare videtur quartus decimus Canon Laodicenæ Synodi: *Quod Sancta, instar Eulogiarum, in Festo Paschæ ad alias Parochias transmitti non debeant*. Canonem Theodorus Balsamon commentatur hoc modo: *Quod fit hodie à Latinis. In Festo enim Paschæ distribuunt Laicis azyma, postquam sanctificata fuerint, perindè ut communia. Hoc etiam olim fiebat à nostris, ut est vero simile, in Sanctis Mysteriis. Canon ergò hoc prohibet, & statuit non esse huc & illuc transferenda Sancta, perindè ut communia & vulgaria*. Affirmat non esse Eucharistiam, sed simplicem Eulogiam. Et quidem quod Latini Episcopi in Paschali olim Festo consueverint sibi mutuo Eulogiam transmittere, docet apud Marculphum quadragesima secunda formula, cui est hæc Epigraphe: *Indiculus Episcopi, qui ad alium in Resurrectione Domini Eulogias dirigit*. Istæ formulæ sunt irrefragabile testimonium constantis Gallicanæ consuetudinis. Esse insigniter antiquam consuetudinem

dinem docet Sancti Paulini Nolensis Episcopi ad Sulpitium Severum Epistola : *Panem Campanum tibi de Cellula nostra pro Eulogiam misimus.* Addit fuisse Siligineum. Etiam ad Sanctum Augustinum scribit: *Panem unum, quem unanimitatis indicio misimus Charitati tuæ, rogamus accipiendo benedicas.* Et ad Sanctum Alypium Tagastensem Episcopum: *Panem unum Sanctitati tuæ unitatis gratia misimus, in quo etiam Trinitatis soliditas continetur. Hunc panem esse Eulogia tu facies dignatione sumendi.* In pane hoc contentam Sanctæ Trinitatis soliditatem existimo esse tribus farinæ satis commixtum in Evangelio fermentum. Existimo hunc panem, uti siligineum, ita fuisse & fermentatum. Pergit Paulinus ad nobilem Virum Romanianum: *Ne vacuum fraternæ humanitatis officium videretur, de buccellato Christianæ expeditionis, in cujus procinctu quotidiè ad frugalitatis annonam militamus, panes quinque tibi pariter & filio nostro Licentio misimus.* Quid sit Buccellatum seu Buccellatus panis, edicit apud Photii Bibliothecam Olympiodorus; *Buccellarii vocabubulum Honorii Imperatoris temporibus, tributum militibus, non Romanis tantùm, sed & Gothis quibusdam.* Exponit ipse Photius: *Panem siccum Scriptor hic buccellatum vocari tradit, illuditque Militum cognomini, ut qui hinc Buccellarii sint appellati.* Et Ammianus Marcellinus: *Constantius viginti dierum frumentum, ex eo quod erat in sedibus consumendum, ad usus diuturnitatem excoctorum, Buccellatum ut vulgò vocant, humeris imposuit lubentium Militum.* Erat enim panis levis & bis coctus, quem antiquæ Ægyptiorum Monachorum regulæ, ac ex ipsis Joannes Cassianus videntur appellare paximacia. Fuisse expeditionis tempore datum Militibus affirmat in Theodosiano codice Constantini Lex ad Elpidium Prætorio Præfectum. Ejus formam prodit in libro de Thematibus Constantinus Porphyrogenitus: *Buccella panis dicitur in modum circuli factus.* Juxtà Romanos mores etiam Evangelistæ frequenter loquuntur. Quare & Sanctus Joannes datam Judæ Domino partem possit hoc sensu titulasse Buccellam. Quod si verum sit, hodierna Latinæ Eucharistiæ forma est valdè authentica atque antiqua. Quidquid sit, Romanum morem respexit Sanctus Paulinus: Sacram Eulogiam appellavit Christianæ expeditionis Buccellam. Eodem ritu usum fuisse Sanctum Augustinum docet improperata per Petilianum Donatistarum Constantinensem Episcopum calumnia: Quo ejus Episcopalem consecrationem impediret quispiam calumniator, finxit quod nescio cui Mulieri *sub panis Eulogia* filtrum miscuisset. Et ad Juvenalem Hierosolymæ Episcopum rescripsit magnus Leo: *Particulam Dominicæ Crucis cum Eulogiis Dilectionis vestræ dignanter accepi.* Utique cum benedicti panis Eulogiis. An omnes hæ transmissiones fuerint factæ in Paschali Festivitate, non possim affirmare. Interim lucet ipsas viguisse in omnibus Ecclesiis, & factas de fermentato pane, adeoque non fuisse Eucharistiam. Per omnia consonat Dominus Cardinalis Cæsar Baronius, cujus sententiam compendio exponit Severinus Binius: *Paschalibus diebus interdictum est Eulogiis communicare, quia eisdem temporibus ad Eucharisticam Communionem sumendam obligati erant.* Hinc à Melchiade & Siricio fermentum uterque ille Scriptor existimat in Paschali Festo non fuisse transmissum.

Epist. 1. Epist. 30. Epist. 36. Lib. 8. Lib. 17. L. 7. tit 4. cap. 6. L. 3. c. 16. 9. 72.

Respondeo Laodicensem Canonem omninò agere de Eucharistia. Hoc evincit vox, *Sancta.* Est antiquissimus sacrosanctæ Eucharistiæ titulus. Sic in in libro de Spectaculis loquitur Tertullianus: *Quale est ex ore, quo* Amen *in Sanctum protuleris, gladiatori testimonium reddere?* Et in Sermone de Lapsis Sanctus Cyprianus: *Cum quædam arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, indè igne surgente deterrita est, ne auderet attingere.* Et infrà: *Alius, quia & ipse maculatus, Sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere, Sanctum Domini edere & contrectare non potuit, cinerem ferre se apertis manibus invenit.* Et in libro de unitate Ecclesiæ; *Caro Christi & Sanctum Domini ejici foras non potest.* Quæ phrasis etiam apud Græcos fuit usitatissima. Hinc enim apud illos communicaturo populo acclamabat Diaconus: *Sancta Sanctis.* Eadem phrasi usus est in litteris ad Innocentium primum Pontificem Sanctus Joannes Chrysostomus. Est phrasis desumpta ex Sancti Archangeli Gabrielis ad Deiparam verbis: *Quod nascetur ex te Sanctum.* Aliud enim sunt sanctus Homo, sanctus Angelus, sanctus Panis, sanctus locus, aut sanctum tempus, aliud ipsum Sanctum: Cujus utique participatione sanctificantur, quæcumque sanctificantur. Hoc autem est ipse Deus benedictus in sæcula. Qui quia per personalem cum assumpto homine unionem est in Eucharistia, hoc magnum suum nomen illi communicat. Ex eodem fonte illa ab antiquis vocata fuit, non bonus panis aut bonum vinum, sed ipsum *Bonum.* Hinc & vulgarem in candenti ferro probationem posteriores Græci titularunt *Sanctum.* Ita testatur Georgius Pachymeres. Quod nempè ipsa divina Justitia adesse illic crederetur & judicare. Quocircà certum est Laodicenum Canonem loqui de iisdem Sanctis. At cur ipsa vetat in Paschali Festo transmitti ad alias Ecclesias? Nescio firmus aliquid affirmare. Donanda est conjecturandi facultas. Illata Sancto Tharsitio violentia possit & alibi evenisse. Hinc non Romana solùm ac pleraque Latina, sed etiam Græca Ecclesia desiit Eucharistiam ad forenses Paræcias mittere, quædam tamen exceperunt Festivitatem Paschalem. Laudabilem hanc Christianæ inter Episcopum & populum Communionis tesseram judicarunt in principali Christianitatis Festo non intermittendam. Verùm isthæc etiam transmissio non carebat incommodis: Hinc & ipsam Synodus abstulit ac interdixit. Quod in Festo Episcopi sibi invicem Eulogiam mitterent, videtur non fuisse universale. Extrà Gallicanam Ecclesiam non reperio exemplum. Erat optima consuetudo. Nec dubito, quin olim Eucharistiam transmiserit. Ita persuadent adducta superiùs exempla. Verùm & hic incommoda non defuerunt. Hinc posterior disciplina sanxit transmitti solas Eulogias. Quod antiqua sit ista mutatio, suadent exempla

L. 1. c. 13.

San-

Sancti Augustini & Sancti Paulini. Possit esse statutum aut Sancti Melchiadis, aut alterius circa ista tempora Pontificis. Nam qui Eucharistiam deportari vetuit ad forenses Parochias, multò magis vetuit mitti ad alias Cathedrales Ecclesias. Et ex hoc statuto emanasse possit Canon Laodicensis. Quidquid sit, ad civitatenses Parochias deportatio omninò permansit.

Quinta quæstio est, An istud fermentum fuerit revera fermentum, adeoque Romana Ecclesia tunc in fermento confecerit Eucharistiam, & conficiendam jusserit? Respondeo non fuisse. Etenim Melchiades Pontifex non dicit fuisse fermentum, sed illud quod aut quo *declaratur fermentum*. Et Papa Siricius: *Declaratum quod nominatur fermentum*. Exponit, & rectè, Jacobus Sirmondus: *Eucharistiam hic constat fermentum ex eo dictam, non quod pane esset fermentato, sed quod ipsa, quocumque ex pane fieret, Ecclesiis ad quas mitteretur, fermenti vicem præstaret, eisque unionis inter se vinculum esset, sicut fermentum massæ, cui commiscetur*. Omnes in Christo sumus unus panis & unum corpus: Uti farina partim per aquam, partim per fermentum in unum panem, ita nos per Sanctum JESU CHRISTI spiritum, ac ejus in cordibus nostris diffusiva, Eucharistiam præsertim, Sacramenta compaginamur in unum corpus. Hinc Eucharistia rectè asseritur declarare fermentum. Et quod simplex Eulogia semper fuerit ex fermento confecta, non est verum. Theodorus enim Balsamon affirmat nobis fuisse azymam. Nullus Canon illi imponit fermentum. Fuisse frequenter azymam demonstrat Hincmari Rhemensis Metropolitæ ad suos Parochianos Presbyteros Capitulare: *De oblatis, quæ offeruntur à populo & consecrationi supersunt, vel de panibus, quos Fideles deferunt ad Ecclesiam, vel certè de suis, Presbyter convenienter partes incisas habeat, ut post Missarum solemnia, qui communicare non fuerint parati, Eulogias accipiant*. Quod Capitulum Namnetensis Synodus admisit in suum Canonem. Panes, quos Fideles deferebant tunc ad Ecclesiam, erant usuales in eleemosynam Pauperum. Ejusmodi erant & Presbyterorum domestici panes. Proindè & Hincmarus & laudata Synodus Eulogiam fieri permittunt, vel ex azyma, Oblata, vel ex fermento. Quod ipsum permittunt antiquæ constitutiones Cœnobii Cluniacensis. Et de solemnium dierum Monachali Eulogia habet antiquus manuscriptus Affiegemiensis Monasterii Codex: *Offerunt singuli Religiosorum in Patena Hostiam, & aliquantùm vini. Utrumque autem à Sacerdote cum Diacono & Subdiacono accipitur. Omnibus autem oblatis Hostiis, unam Sacerdos eligit, & seorsim ad consecrandum ponit*. Omnes erant ejusdem cum ista ad Consecrationem electa naturæ, ideòque
L. 2. c. 45. azymæ. Quem modum fuisse etiam in Rhemensi Ecclesia servatum affirmat Guilielmus Marlot. Quocircà licet Melchiades ac Siricius loquerentur de simplici Eulogia, nequaquàm tamen sancirent ipsam debere confici ex fermento. Hinc studio dixerunt: *Quod declaratur*, aut *nominatur fermentum*.

Sexta quæstio est, An transmissam ab Episcopo Eucharistiam Parochialis Presbyter omni olim Dominica debuerit sumere? Et quando? Respondeo debuisse sumere. Hic enim est unicus Eucharistiæ usus. Sumendæ tempus & modum ignoramus. De data novellis Presbyteris ab Episcopo, & per quadraginta dies sumenda Eucharistia scribit ad Phinardum Presbyterum Sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus: *Quidam inter cæteros ad Sacerdotalem gradum admissus, Hostiam, sicut alii, de manu Episcopi suscepit, quam in pergameno, in hos usus parato, involutam quotidiana celebratione solvebat, & portiunculam parvam, juxta instantium dierum numerum computatam sumebat. Accidit verò ut quadam die expletis mysteriis, dum vestimenta cum Syndone Altaris incautiùs colligaret, immemor Hostiæ sacræ, diligentiam nequaquàm adhibens, thesaurum cœlestem infelix amitteret. Veniens ad Diversorium, quæque necessaria curat, transfigitur dies in crastinum, repetita celebratione, instante hora communicandi, Hostiam sanctam Frater ille non inveniens, turbatus nimirùm & consternatus sursùm deorsùm cursitans, nec etiam signum aliquod invenire potuit*. Videtur novellus Sacerdos Episcopalis Hostiæ particulam cum consecrata à se Hostia quotidiè sumpsisse. Eodem igitur modo fecerit omni Dominica Parochialis etiam Presbyter. Et ut ita non in sola Dominica, sed per totam septimanam faceret, videtur Siricius præcepisse. (Epist. 2.)

CAPUT X.

Exponuntur alia argumenta.

Objici nobis possint quædam Sanctorum Patrum loca. Etenim in habita adversùm illos qui Pascha jejunant, Homilia Sanctus Joannes Chrysostomus antiquorum & novorum Sacramentorum differentiam insigniter exponit, & pergit de Christo Domino: *Christus idcircò cum Judæis Pascha fecit, non ut nos cum illis faciamus, sed ut per umbram introduceret veritatem. Nam & Circumcisionem passus est, & Sabbatha servavit, & Festa celebravit, & azyma comedit. Sed nulli tamen horum nos obnoxii sumus. Clamat Paulus*: Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. *Et rursùm de azymis*: Festum celebremus non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis. *Nostra enim azyma non sunt farina commixta, sed conversatio sincera, & vita per virtutem transacta*. Eundem Apostoli de azymis locum laudat in Sermone de Martyribus, & pergit: *Sunt azyma apud Judæos, sunt & apud nos. Verum apud illos quidem azymum ex farina confectum, apud nos autem vitæ puritas, & conversatio ab omni nequitia aliena*. Non istud, sed hanc affirmat esse azymum, in quo mandat Apostolus Christianas Festivitates celebrari. Affirmat Judaicum azymum non reperiri in Ecclesia. Respondeo hæc omnia esse verissima. Plura enim hic affirmat Chrysostomus,

Primò, quod Dominus azymum cum Judæis manducarit, & in ipso Pascha celebrarit. Disertè enim exponit & Judaicum Pascha, & Christianum. Secundò affirmat quod nos azymo, licet Dominus servaverit, non simus obnoxii. Tertiò, quod nobis ab Apostolo prædicatum ac impositum azymum non sit panis aut quid corporeum, sed Judæis per ipsum præsignificata, & nobis Christianis promissa puritas mentis. An autem à Judaico & fermento & azymo semper libera Ecclesia tunc in hoc aut in illo offerret suum sacrificium, nec negat nec affirmat.

Alter ejusdem magni Chrysostomi locus est in vigesima quarta Homilia super primam epistolam ad Corinthios. Eucharistiæ nostræ veritatem ac dignitatem amplè exponit, atque prosequitur: *Neque solummodò Corpus suum Dominus dedit, sed quoniam prior carnis natura è terra ficta, à peccato priùs erat morte affecta, & vita privata, aliam, ut ita dicam, massam & fermentum induxit, suam Carnem, quæ natura quidem erat eadem, à peccato autem libera, & vita plena. Et dedit eam omnibus participandam, ut ea nutriti, priori, quæ erat mortua, deposita, per hanc mensam in vitam immortalem contemperaremur.* Carnem suam lucidè affirmat esse fermentum. Respondeo illic à Chrysostomo prædicari duos homines, duo humani generis opposita capita & fontes, Adamum & Christum Dominum. Utrique affirmat esse suum corpus massam, & utrique corpori ac massæ suam unitatem, seu unionis fermentum. Christiani corporis seu massæ fermentum affirmat esse assumptam à Domino Carnem, ideòque ipsam sub symbolico panis elemento sumi à nobis omnibus & manducari. Et exponit panis Symbolum: *Quomodo panis ex multis granis compositus est unitus, ut nusquam appareant grana, sed sunt quidem ipsa, non manifesta autem si ipsorum differentia propter conjunctionem, ita etiam inter nos & Christo conjungimur.* Non itaque panem, in quo Christum consecramus, sed ipsam ejus substantiam affirmat esse nostræ massæ fermentum. Vocem *Fermentum*, supponit in eo ipso sensu, quo ipsam supponunt Pontifices Melchiades, Siricius, ac Innocentius, pro principio efficiente nostram cum Christo Domino & nobis invicem unionem. Hinc addit Eucharistiam sumi ab omnibus: Ut nempè sit istius unitatis ac fermenti Sacramentum. Quod fermenti usus sit antiquissimus apud Græcos, omninò profiteor: Verùm antiquissima Patrum testimonia illis etiam omninò desunt.

Objici nobis possit etiam Sanctus Augustinus. Antiquæ legis mandata affirmat esse varia, & exponit: *Horum quæ jubendo & vetando scripta sunt, alia sunt Sacramentorum velata mysteriis, quæ à populo Christiano nunc non fiunt, sed tantummodò intelligenda leguntur atque tractantur, sicuti est Sabbathum ad visibilem vacationem, sicut azyma in pane sine Fermento.* Fratricidam Cain divina Justitia non solùm jussit non occidi; sed insuper in ipso posuit signum, quo per alienas terras vagus occidi non posse indicaretur. Erat magnum futuræ rei Sacramentum. Fratricida ille significavit Judaicum populum, qui Deo placentem suum Fratrem Dominum nostrum JESUM-CHRISTUM occidit: Et quidem etiam ex invidia, & in agro extra portas. Ipsum etiam castigari per Romanum Imperium jussit divina Justitia, attamen non occidi, sed dumtaxat dispergi toto terrarum orbe, & quidem cum signo, quo vaga gens demonstretur non posse exterminari. Signum hoc exponit in trigesimi noni Psalmi commentario laudatus Augustinus: *Judæa gens manet cum signo suo, cum signo Circumcisionis, cum signo azymorum. Sic manet. Non est occisus Cain, habet signum suum.* Quod ipsum scribit in prima Concione super Psalmum quinquagesimum octavum: *Hoc est signum quod habent Judæi. Tenent omninò Reliquias legis suæ. Circumciduntur, Sabbatha observant, Pascha immolant, azyma comedunt.* Affirmat azyma esse jam Judæis per novi Testamenti gratiam conversa in divinæ maledictionis signum, ideòque & negat à Christianis usitari. Respondeo aliud esse azymi substantiam, aliud ipsius Judaicum usum. Quæ duo distingui debent etiam in lactucis agrestibus, Paschali Agno, Ovibus & Bobus, aliisque Judaicorum Sacrorum elementis. Non ipsorum substantia aut esus Christianus, sed solus Judaicus usus est demutatus in divinæ maledictionis signum, ideòque nobis interdictus.

Objici nobis potest etiam Ernulphi Roffensis Episcopi per Lucam Dacherium publicata, ad Lambertum epistola. Affirmat Apostolos, non de lapidea aut solemniter consecrata, sed de lignea, aut forsan etiam nulla mensa accepisse Eucharistiam, ac pergit: *Ibi panes quotidianos comederunt, de genimine vitis biberunt.* Loquitur ex communi sui temporis sensu, adeòque Ecclesia tunc non censebat azymum esse traditionem Apostolicam. Eandem sententiam sequitur in sua adversum suæ gentis errores Invectiva Isaac Patriarcha Armeniorum. Fatetur Dominum confecisse in azymo, addit omnia Domini Acta nobis non imitanda, adducit exempla varia, & prosequitur: *Non tanquam Christo adversantur, ac ei hostes essent, ejusque res attenuarent ac deprimerent, universa hæc Apostoli & Patres in Ecclesia tradiderunt, sed potiùs augentes & magnificantes, extollentesque, ac honorantes & glorificantes mysteria, atque ad ejus gloriam & magnificentiam, nostramque salutem, ac gloriationem, res hujusmodi constituentes ac disponentes. Qui ergò perfecti panis traditionem respuunt, nec volunt admittere, panemque azymum in Sacrificio volunt offerre, etiam respiciant ac negent hæc à nobis dicta, quæ quidam Christus per semetipsum nequaquàm tradidit, sed Apostoli & Sancti Patres.* Panem fermentatum, licet Dominus in azymo confecerit, affirmat ab Apostolis fuisse usitatum, ac impositum Ecclesiis. Respondeo Ernulphum esse duodecimi sæculi Episcopum, ideòque non validæ circà res adeò antiquas auctoritatis. Azymum esse Apostolicam traditionem affirmant multi testes authentici, quidam tamen censent esse Institutum Sancti Alexandri, aut Sancti Sylvestri. Alii volunt ab illis non institutum, sed post extinctos Ebionitas reductum. Res incerta est. De Apostolis in Synodalibus

Tom. 2.

Cap. 8.

bus ad Haytonem ex Armeniæ Rege sanctissimum Cœnobitam litteris rectè scripsit Gregorius Sisensis, Orthodoxus Armeniorum Patriarcha: *Etsi fermentatum non sit à Canonibus stabilitum, attamen eo utentes improbandi non sunt, juxtà Præceptum Domini Patriarchæ Niersesis, dum etiam Apostoli illo interdum usi sunt.* Affirmat ab Apostolis nec azymum nec fermentum impositum Ecclesiis, & quandoque illud, quandoque hoc fuisse ob varias loci aut temporis rationes usitatum. Quod non abhorret à vero. Azymum interim est Institutum longè antiquissimum, recteque adversùs Michaelem Cerularium scribit Cardinalis Humbertus: *Quia sufficienti auctoritate & veteris & novi testamenti constat Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM *cōmemorationem suæ Passionis in azymis recolendam Discipulis sub ipsa Cœna commendasse, sicut hodièque Sancta Romana & Latina Ecclesia noscitur recolere, dicere debetis, cujus institutionem in fermentato tam obstinatè defenditis.* Affirmat Græcorum fermentum esse incerti auctoris, Latina autem azyma niti ipsius Domini exemplo, ideòque esse firmiùs fundata.

CAPUT XI.

An soli Latini utantur Azymo?

Respondeo negativè. Etenim quod Hierosolymitana Ecclesia circà varios Eucharistiæ ritus differat à reliquis Græcis, & tenues ex simila oblationes cum Latinis conficiat, affirmat Cardinalis Humbertus, & prosequitur: *Luce clariùs intelligi datur eundem ritum Divini Sacrificii Sanctam Hierosolymitanam Ecclesiam observasse antiquitùs, quam Sacro-sancta Romana Ecclesia observare non cessat hactenùs.* Ex quo fonte hæc hauserit Humbertus, ignoro. Interim ejus assertio non caret fundamento. Etenim usque ad Adriani Imperium, destructamque ab ipso Civitatem ac Templum, & usque ad assumpti è Gentibus Marci Episcopatum Judaizavit ista Ecclesia, & mortua Legalia deduxit cum honore ad sepulturam. Et sic Paschale Sacrificium non nisi in azymo potuit offerre. Et ne nunc in azymo offerret, nunc in fermento, possit Paschalem morem semper tenuisse: persuasa à Domini exemplo. An Episcopus Marcus morem mutaverit ac induxerit fermentum, non possim affirmare. Altum de his est apud antiquos Scriptores silentium. Interim existimo Humbertum locutum non fuisse sine fundamento. Quin & ejus assertionem firmat in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham ipse Michael Cerularius. Expostulat quòd & Alexandriæ & Hierosolymæ Patriarchæ Romanum Pontificem è sacris tabulis commemorent ad Sacrificium, & adjungit: *Nec hoc solùm, verùm etiam ad aures nostras pervenit, quòd prædicti duo Patriarchæ non solùm alios azymis vescentes recipiunt, sed etiam ipsi aliquando in azymis sacrum conficiunt Sacrificium. Et nos quidem cùm non haberemus in promptu hominem, per quem de hac re illos sciscitaremur, quin etiam nec aliis confidere volentes, rem totam tuæ Sanctitati requirendam relinquimus, ut de hac re, cum omnia diligenter fuerint scrutata, Humilitati nostræ singula facias manifesta.* Et Patriarcha Petrus non fuit hæc inficiatus. Latinis advenis semper abundavit Hierosolymitana Ecclesia: Propter illos Patriarcha quandoque possit in azymo celebrasse. Suas item causas habuisse debet Alexandrinus.

De Maronitis, quos in libro de Tartaris Haytonus, è Regio Armeniorum Sanguine Præmonstratensis Canonicus, vocat Maronianos, scribit in recipiendorum ad Ecclesiam Hæreticorum modo & ritu Timotheus Presbyter Constantinopolitanus: *Appellati sunt Maronitæ à Monasterio suo, dicto Maro, in Syria.* Alii à nescio quo Marones, quem aliqui Eutychianistam aut Monothelitam, aliqui Sanctum volunt, censent appellatos. Maronitas, quos constat laborasse ista hæresi, volunt seductos post ejus mortem. In Syria ad Libani montem degunt, per Bibliensem, Botriensem, ac Tripolitanum Episcopatum dispersi. Antiochenæ Ecclesiæ tertius è Latinis Patriarcha ad duodecimi Christiani sæculi trigesimum septimum annum fuit Aymericus: Quod sub illo ad Romanæ Ecclesiæ fidem atque obedientiam redierint, testatur in sacri Belli historia, ac modum exponit Guilielmus Metropolita Tyriorum. Et usque Lib. 22 Cap. 8.
huc in recta via firmi ambulant. Quod enim ipsorum Patriarcha Lateranensi Innocentii tertii consilio adsuerit, testatur in Orientalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco. Addit Cap. 77.
plures ipsorum ritus esse Latinos. Undè ipsis insigne Collegium Romæ erexit Gregorius decimus tertius. Et in libro de sacris ordinationibus scribit Joannes Morinus: *Maronitæ Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi in azymis conficiunt, ut Latini, licet cæteri Orientales, ut Nestoriani & Iacobitæ, fermentato pane utantur. Ajunt consuetudinem illam esse in eorum Ecclesiis antiquissimam, licet fateantur panis consecrandi figuram, quam nunc usurpant, à paucis annis ad Latinorum formam esse mutatam. Antiquos Maronitas azymis fuisse usos demonstrat Abraham Ekellensis, testimonio cujusdam Davidis Archiepiscopi Maronitæ, qui anno Christi millesimo quinquagesimo tertio scribebat, in annotationibus ad Catalogum librorum Chaldaicorum Hebed* JESU. Azymum igitur à propria antiquissima consuetudine habent, non ab unione cum Latinis.

Eandem consuetudinem à multis sæculis habent Armenii. Etenim de ipsis ac de Germanis nostris scribit in Isaacio Angelo Nicetas Choniates: *Hi commercia inter sese agitant, & in plerisque Religionis dogmatibus consentiunt. Quippè apud Alemannos & Armenios sacrarum Imaginum adoratio æque interdicta est, & azymis utrique in sacris utuntur, & alia quædam Orthodoxis Christianis improbata, opinionis errore, pro legitimis observant.* Lib. 2. cap. 3.
Quod salutatoriam sacrarum Imaginum Venerationem nos Latini damnemus, est antiquissima & mendacissima Schismaticorum Græcorum

Lib. 1. cap. 7. rum calumnia. De suis Armeniis scribit etiam Patriarcha Isaac: *Armenii, Judæorum more, panem azymum offerentes nulla unione commixtum,* Cap. 8. *unius naturæ, solius, inquam, Deitatis mysterium faciunt.* Et infrà: *Nihil aliud impii molientes, quàm ut Christo perfectam humanationem negent, omnia hæc nugantur & prætexunt.* Et inter articulos, quorum causa vult damnari Armenios, ponit & hunc: Lib. 1. *Panem azymum, Judæorum more, in Sacrificium offerunt.* Et interùm: *Azymum, mortuam hostiam, impudenti facie in conspectu Dei juxtà Hebræorum traditionem sistunt.* Et infrà: *Panem absque sale habent.* Et quibusdam Judaicis ritibus, & Eutychiana hæresi quandoque laborarunt Armenii: Isaac affirmat in utroque errore fordere pertinaces, utpotè qui per suum sine fermenti unione panem profiteantur esse unicam in Christo Domino sine Hypostatica unione divinam naturam, atque ita in ipso sacrificio & judaizent quotidiè, & sese clament Eurychianistas. Lib. 18. cap. 53. De eisdem scribit Nicephorus Calixtus: *Armenii in re divina facienda utuntur azymo, non pane.* Cum Michaele Cerulario affirmat azymum non esse panem. Et pergit: Cap. 54. *Atque illi quidem nunc ex traditione, quæ ratione nulla nititur, hæc faciunt. Veteres autem eorum Doctores magnæ Armeniæ Gregorium illum Antistitem ritus ejusmodi eis per manus tradidisse, calumniosè jactant, maximè verò oblationem azymam, propterea quod in mystica Domini Cœna azymum etiam Sacrificium fuerit.*

Quod Armenii azymo pane sint usi à multis sæculis, est omninò certissimum. Disertè enim Epist. 1. Lib. 8. hoc affirmat in litteris ad ipsorum Patriarcham Vejajaser & laudat Pontifex Gregorius septimus. Et ad duodecimi sæculi annum septuagesimum Imperator Manuel Comnenus Armenios à Romana Ecclesia ad Constantinopolitanum Michaelis Cerularii schisma pervertere studuit, ideòque ad illos misit Doctorem Theorianum. Egit & disputavit hic cum Patriarcha Niersese, & res non malè successit. Hinc ejusdem sæculi anno septuagesimo septimo idem Imperator Legatos alios misit ad Niersesis successorem Gregorium Deghiam, & varios unionis articulos, quorum sextus fuit hic: *Quærimus, ut in pane fermentato, & in vino cui admixta sit aqua, sacrificetis.* Hac de causa Armenii indixerunt Tarsensem Synodum, & per suum Patriarcham isthic reposuerunt: *Circà hunc articulum, quod sanè justum est, Reverentiæ vestræ suademus, ut nimirùm cum Apostolica Petri Sede, & cum nostra aduc humilitate, concordes efficiamini, atque ita submissi legem Charitatis instauretis. Sunt namque illi, non secus ac vos, Apostolicæ hujus traditionis Discipuli, cum quibus & nos azymum panem in sacrificio consecramus. Quod si tàntam humilitatem vobis Deus concesserit, ut hac in re nobiscum conveniatis, debitum nobis erit, ne quid obstaculi Ecclesiæ unitati opponatur, aquam puro vino miscendi ad gloriam Dei.* Et quartus, quem illi à Græcis postularunt, articulus fuit hic: *Ut Sacrosanctum Sacrificium azymo pane perficiatur, juxtà veram magnæ Romanorum Ecclesiæ, atque nostræ traditionem.* Terram Sanctam tunc possidebant Franci ac alii Latini, & non solummodò per Catholicum dogma, sed etiam per variam affinitatem habebant sibi obnoxios Armenios. Fraterna inter ipsos concordia graviter urebat Manuelem Comnenum, ideoque per Ecclesiasticæ unionis fucum conatus est ipsam dissolvere. Et hinc cum Romana Ecclesia sese unitos reposuerunt Armenii, atque ita nullam esse unionis spem, nisi & Græci velint Michaelis Cerularii Schisma proscribere, & cum debita humilitate sese reddere obedientiæ Romanæ, & ejus azyma admittere. Attamen Græcum fermentum non damnarunt. Lucet ex Patriarchæ Gregorii Sisensis epistola ad Haytonem ex Rege Cœnobitam: *Quidquid apud nos antiquum & à principio traditum, conservare accuratè debemus, ne quando rei nostræ contingat id, quod sæpè numero vineæ evenire solet, in qua aditus anteà angustus, ex incuria tamen omissus, paulatim deinde à transeuntibus aperitur, ac undique dilatatur. Propterea nos excommunicationem, quæ in miscentes aquam iniquè lata fuerat, penitus abrogamus & abolemus, ne fortè quispiam è populo nostro Armenio, qui suum azymum inveterata consuetudine servat, incidat ultrò in fermentatum, aut etiam in loram quamvis. Etsi fermentatum non sit à Canonibus stabilitum, eo tamen utentes improbandi non sunt, juxtà Præceptum Domini Niersesis, dum etiam Apostoli illo interdum sunt usi.* Lucidè laudat Acta & Disputata Niersesis cum Theoriano. Existimo quod à Latinis ad Græcos deficere nolentes Armenii postularint azyma admitti in sacrificio, quod scirent esse articulum impossibilem, ideòque nunquàm admittendum. Quidquid sit, hæc omnia clamant azymi usum esse illis antiquissimum.

Quæstio est, A quo illum acceperint? Respondeo esse varias sententias. Ipsorum antiqui, si Nicephoro Calixto credimus, Doctores dixerunt esse à Sancto suo Apostolo & Patriarcha Gregorio, qui sub Tyridate Rege & magno Imperatore Constantino prædicavit isthic & fundavit Evangelium. Idem scribit in opusculo de Jacobitarum & Chatzitzariorum seu Armeniorum hæresi Demetrius Cyzicenus: *Armenii quum oblationem offerunt, faciunt azymam. Et juniores quidem Chatzitzarii ex causa irrationabili id ceremoniæ inductum nugantur, veteres autem eorum Doctores Sanctum à Deo afflatum ac Martyrem Gregorium, magnæ Armeniæ Episcopum, oblationem ejusmodi sine fermento ideò tradidisse calumniantur, quia quem Christus panem tribuit in Cœna Mystica, dicunt azymum fuisse.* Opusculum hoc nuper vulgavit Franciscus Combefis. Et favet per eundem publicata de Armeniæ rebus narratio. Affirmat Armenios à Julianistis, seu Eutychianis Juliani Halicarnassi Episcopi sectatoribus fuisse seductos in istam hræresim, & pergit de ipsorum Patriarcha Moyse ac Imperatore Mauritio: *Imperator Mauritius jussit Episcopos omnes ac Moysen Catholicum unà cum militaribus copiis venire Constantinopolim.* Utique ad istas quæstiones Synodaliter componendas. *Verùm ille iussis haudquaquàm adhibuit animum, dicens: Absit ut transeam fluvium Azat, vel furno coctum comedam, aut calidum bibam.* Palam alludit ad Græcos, qui Eucharistiam sacrabant ex fermento, & im-

immissa ferventi aqua sacratum Calicem calefaciebant, atque ita affirmat azymum apud suas Ecclesias esse antiquissimum. Et certè ipsorum Apostolum Sanctum Gregorium fuisse apud Romanos educatum affirmat ejus vita. Et Gregorius Polydorus apponit hoc marginale Scholion: *Romæ nutritur Gregorius*. Quocircà possit non solummodò Romanam fidem, sed & disciplinam ad suos detulisse.

Verùm hæc omnia præfatus Nicephorus improbat. Nec sine fundamento. Etenim laudatus Gregorius non fuit Romæ enutritus. Ejus vita aliud non vult, quàm fuisse non apud suos adhuc Barbaros, sed in Romano solo, utiquè in Oriente, nutritum. Ad Ponticam Diœcesim & Primatialem Cæsareensis in Cappadocia Ecclesiæ Cathedram spectavit olim Armenia, & hujus Episcopos per illius Exarchum consecrandos sanxit Gregorius, ideòque videntur in aliis etiam ritibus concordasse. Et de Armeniorum Patriarcha Joanne Oznienſi scribit antiqua Armeniorum Historia: *Hic jussu Homaris Saracenorum Ducis Synodum congregavit in Vrbe Manaschierti, ubi cum Armeniis convenientibus sex Assyriis Episcopis definita fuit in Christo una natura, una voluntas, & una operatio. Fueruntque è sacris Mysteriis ablata fermentum & aqua*. Homar fuit tertius Saracenorum post Mahometem Dux, Imperatori Heraclio coætaneus. Joannem hunc laudata de rebus Armeniis narratio appellat Joannem à Pacrana. Est iste Joannes, quem Musiles Romani exercitus in Armenia Dux promovit in Primatem. Chosroas Persarum Rex ob restitutum sibi per rebelles expulso Regnum gratificaturus Romanis, Imperatori Mauritio reddidit omnem ferè Armeniam, atque ita hic hæresim exstincturus omnes ejus Episcopos vocavit Constantinopolim, & induxit ad recipiendam ac profitendam Synodum Chalcedonensem. Utiquè Episcopos Romanæ Armeniæ. *Reversos autem non receperunt* Primas *Moyses ac alii Episcopi in Perside & Armenia*, seu in Persica Armenia. *Musiles verò Catholicum* seu Primatem *creavit Joannem à Cocosta Regionis Pancratorum*. Armeniam divisit in duos Primates: Romanum & Persicum, Orthodoxum & Eutychianum. Post trucidatum à Phoca Imperatorem Mauritium Chosroas Romanis iratus invasit ac recepit Armeniam, atque ita Moysis successor Abraham reduxit Eutychianam hæresim, & cum sequacibus Orthodoxis Episcopis Joannem ejecit & proscripsit. Hujus successor Comitas eisdem ambulavit pedibus, & sedis post suam mortem promissa successione Joannem in suas vias seduxit. Et promissa adimplere non potuit. Etenim Comitæ Christophorus, & Christophoro successit Esdras, qui ex Imperatoris Heraclii jussu apud Theodosiopolim celebravit magnam Synodum, admisit & professus est Synodum Chalcedonensem, ac duas in Domino integras sub una persona naturas, abjuravit Eutychetem ac Julianum, & visus est fieri Orthodoxus. Verùm latuit anguis in herba. Etenim ex Julianista factus est Monothelita, atque ita optimum Principem circumscripsit in falsam unionem. Hæc est unio, ad quam cooperatus plurimum est Paulus Monoculus, in litteris ad Honorium Pontificem laudatus à Sergio Patriarcha Constantinopolitano. Ipsam interim Julianista Joannes detestatus est, tentavit Primatum resumere, cum Stephano Cartamanensi & aliis plenè Eutychianistis Episcopis fecit præfatam Synodum, & memorata Decreta. Nempè unico & in Calice & in pane elementi symbolo profitendam sanxit unicam in Domino naturam, voluntatem ac operationem. Et ex hoc principio suos Armenios Patriarcha Isaac suprà accusavit. Et ad laudatam de Armeniis narrationem scribit Franciscus Combefis: *Gregorius, Armeniorum Apostolus, videtur à Græcis accepisse fermentum, quod postmodùm successores facti Julianistæ commutarint in azyma, in signum aliquod hæræsis Eutychianæ. Quo sensu etiam Sancti reprobant ipsorum azyma, ut Sanctus Damascenus tractatu de ea re necdum edito in Bibliotheca Regia*. Verùm quando? Etenim primus ad Eutychianam Juliani Sectam lapsus contigit sub Justini primi Imperio: Et posteà sæpiùs fuerunt & reconciliati, & relapsi, & nullam in ullis Actis reperimus memoriam aut azymi admissi, aut recepti fermenti. Unica memoria est in Actis dicti Joannis. Et neque Julianus Halycarnassi Episcopus, neque Jacobus Syrus, nec quis alius Eutychianæ blasphemiæ Dux antiquum fermentum mutavit in azyma. Quin imò Demetrius Cyzicenus inter Jacobitas & Monothelitas Armenios hanc lucidè ponit differentiam, quod hi in azymo offerrent, illi in fermento. Est res intricata: Invenire originem est difficile.

Cap. 17.

Forsan & ipsi Armenii ignorant. Etenim tertiam adhuc sententiam adducit, & scribit Patriarcha Gregorius Sisensis: *Nos à Sancta Romana Ecclesia aquæ admixtionem modò recipimus, sicut ab eadem acceptum habemus azymum, Mytram Episcopalem, & modum signandi Cruce*. Etiam Romano ritu Episcopos suos & Clericos consecrant, & ista de re scribit ipsorum Doctor Gregorius Cæsareensis: *Armeniorum Ecclesia ritum conferendi ordines à Gregorio Papa suscepit, ut in nostro Rituali manuum impositionis compertum habetur, quoniam eo ritu accipimus eorundem ordinum potestatem*. Ab eodem igitur Gregorio habent azymum, & plures Ritus Latinos. Nec obsunt hæc subsequentia dicti Armenii Doctoris verba: *In ritibus tamen Missarum & aliarum orationum cum Romanis minimè concordamus*. Etenim azymi admissio non compellit ad omnes & singulos Latinorum ritus. Quidquid sit, azymum apud ipsos, adeòque & apud Latinos est omninò antiquum. Et licet ipsum Armenii ex pravo forsan principio admiserint, possunt posteà rectum in finem continuasse. Apud Latinos esse Apostolicum Institutum, suprà nobis dixerunt plures etiam Græci, & Anonymi in Patrum Prædicatorum Constantinopolitano Conventu repertus Tractatus confirmat: *Latini pro fermento azyma offerunt, & calumniantur Sanctum Petrum & Sanctos Patres Romanos Pontifices exstitisse auctores talis traditionis*.

Ve-

Verum hisce graviter obviat in generali historia Otho Frisingensis Episcopus. Affirmat Armeniorum Ecclesiam constare mille Episcopis, Gregorii Patriarchæ ad Eugenium tertium Pontificem legationes & professam obedientiam exponit, ac subdit: *Inter ipsos & Græcos quædam de ritu Sacrificii habitudo est in quibusdam, in aliis verò discrepantia. Ponunt enim panem fermentatum, sicut illi, aquam autem vino non admiscent, sicut nos & illi. Pro his & aliis, dum inter se dissentirent, Romanam Ecclesiam judicem eligentes, consultum veniunt, formamque Sacrificii juxta consuetudinem ejus sibi tradi deposcunt. Quos Romanus Antistes gratanter suscipiens, Missarum solemniis ac secretis sacrificiis adhibuit, diligenterque ea, quæ fiebant ibidem, eos animadvertere monuit. Quod dum facerent, intentique sacro Altari adstarent, unus ex eis Pontificali dignitate præditus, sicut postmodum in plena curia retulit, summo Pontifice divina mysteria agente, splendido fulgore radium super caput ejus coruscare, & in ipso duas columbas adscendentes & descendentes vidit, cumque diligentius hac & illac oculos circumferret, nullumque aditum, per quem lux illa transfunderetur, inveniret, Deificum hoc esse cognoscens, ac ad obedientiam Romanæ Sedis magis accensus, cunctis quæ viderat aperuit.* Hinc affirmat Romanorum azyma fuisse ab Armeniis admissa. Consonat in opusculo de Sacramentorum diversitate S Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis: *Armenii de fermentato se laudem sacrificare putant, sed in novitate vitæ cum Christo non ambulant.* Sub Paschalis secundi Pontificatu scriptum est hoc opusculum, adeòque Othonis Frisingensis relationem strenuè confirmat.

Lib. 7. c. 32.

Respondet in opere de Armeniorum cum Romana Ecclesia unione Clemens Galanus: *Otho in eo solum, quod refert Armenios in sacris mysteriis pane fermentato uti fuisse hoc tempore solitos, atque ob id convenisse cum Græcis, erroris manifesti convincitur.* Est vera responsio. Etenim paucis post hanc legationem annis habita fuit inter Theorianum Imperatoris Manuelis Comneni Legatum & Niersem Armeniorum Patriarcham disputatio, & celebrata Tarsensis Synodus, quæ altè clamant azymi usum tunc apud Armenios fuisse antiquum. De memorata legatione scribit antiqua Armeniorum historia: *Ad Dominum Gregorium Patriarcham Pontifex Romanus*, Utique tertius Eugenius, *litteras quasdam misit, quibus ab ipso postulabat, ut eo planè ritu Nativitatis & Epiphaniæ Domini festa perageret, & in sacris Mysteriis aquam vino misceret, quo & Sancta Romana Ecclesia, & omnis alia Christianorum natio id præstare consueverant.* De fermento & azymo nullam facit mentionem. Quod nempe in ipso Armenii cum Romanis concordarent. Quocirca aut memoria aut errore lapsus est etiam Sanctus Anselmus.

Cap. 20.

Ibidem.

Rem admirandam refert ad tertii decimi sæculi secundum annum ac Innocentii tertii Pontificatum etiam magnum Belgii Chronicon: *In partibus Asiæ majoris versus Mesopotamiam & Armeniam quidam Jonas vir venerabilis erat Patriarcha in Civitate Susis. In cujus Jonæ manibus, dum Missam celebraret more suæ gentis, hoc est, secundum consuetudinem Surianorum, tale fertur accidisse miraculum, ut panis ille magnus fermentatus, unde fiebat sacrificium, in parvam & pulchram hostiam, ad morem sacrificii Latinorum, converteretur, & calix ligneus destrueretur cum cochlearibus, reperto vero sanguine in argenteo calice. Et hoc accidit in Festo beati Joannis Baptistæ hujus anni. Undè plures Surianorum Ecclesiæ, Armenii, Georgiani, & Jacobitæ ad consuetudinem Sanctæ Catholicæ & Romanæ Ecclesiæ de die in diem per hoc miraculum cœperunt converti. Et iste Jonas Patriarcha magno concilio Romano interfuit, & postmodùm in Patriarcham Alexandrinum est promotus.* Magnum illud Romanum Concilium fuit Lateranense Innocentii tertii.

CAPUT XII.

Exponuntur Schismaticæ Græcorum in Latinos injuriæ.

Errores & calumnias, quas nobis Latinis Photius impegit, exposui ad octavam Synodum, ideòque hic nolim repetere. Michaelis Cerularii schisma & Romani Pontifices & Constantinopolitani Imperatores sunt frequenter conati exstinguere. Horum enim plures fuerunt similes Constantino Monomacho ac ejus Augustæ domui, de quibus in sua adversus istum Michaelem sententia dixit Cardinalis Humbertus: *Quantùm ad columnas Imperii, & ejus Honoratos, atque cives sapientes, Christianissima atque orthodoxa est civitas.* Verùm Patriarchæ, Episcopi, Clerici, & Monachi, quos oportebat esse populi salem & lumen, fuerunt passim cæcus & durus grex in vario errore. Istorum Imperatorum unus fuit Joannes Ducas, qui post captam à Flandris Constantinopolim secundus regnavit apud Nicæam. Tunc Germanus Patriarcha varias, nobis servatas à Matthæo Parisiensi, anno 1237. pro unione litteras scripsit ad Romanam Ecclesiam, & in prima ad Gregorium nonum Pontificem adducit tres capitales schismatis causas: *Dogmatum contrarietas, & Canonum destructio, & Rituum, quos tradiderunt Patres, immutatio, sunt materia sepis, quæ separat priùs unita.* Et in epistola ad Dominos Cardinales: *Eramus omnes, tam Italici quam Græci, aliquando in eadem fide, & in eisdem Canonibus, pacem habentes inter nos, & pugnantes alter pro altero, & inimicos Ecclesiæ confundentes.* Ex istis fontibus affirmat processisse miseriam, de qua pergit: *Heu, Heu, quàm amara divisione sequestramur, unus detrahit alteri, & alter alterius, velut animæ periculum, vitat consortium.*

Primùm ergò, quod nobis Græci imponunt, crimen est Paternorum rituum immutatio. Et horum omnium caput est azymus in sacrificio panis. Quod ipsum Patriarcha Germanus improperarit, lucet ex secunda noni Gregorii ad ipsum epistola, quæ demonstrat utrumque ritum esse legitimum & fundatum, ideòque hujus discrepantiæ causa Ecclesias non fuisse lacerandas. Quam detestati fuerint etiam tunc Græ-

ci

ci nostram Eucharistiam, demonstrat repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus: *Latinus cum Græca muliere volens contrahere matrimonium, juramento compellitur deserere communionem suam, confessionem, baptismum, jejunium Sabbathorum, & carnis Christi edulium. Omnis enim, qui in Regia urbe de fratribus Græcorum uxorem ducit, scripto spondet juramento, quod deinde non manducabit in azymis carnem Domini, nec filios secundum Latinum ritum faciet baptizari, neque sacerdoti Latino peccata confitebitur, neque in Sabbatho jejunabit, præter unum solum.* Et edicit Herodiani juramenti causam: *Græci contradicunt Christo patenter, & super sanctissimo illius corpore verbis operibusque occursant. Nam cum ipse in azymorum panis specie carnem suam Discipulis dederit, hi asserunt azymos panes in carnem non posse converti per benedictionem. Qua ex re Sacramenti Corporis Domini Latinos ajunt expertes.* Et ex hoc errore duodecim, quos Georgius Cyprius Patriarcha meritò curavit vivos exuri, Monachi dicebant *Sacramentum Latinorum esse lutum & non Sacramentum, & quod sacrificantes, vel sumentes ex eo, more Gentilium dæmoniis immolarent.* Ex eodem principio scribit in Orientalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Tam Græci quam Suriani Sacramentis nostris nullam exhibent reverentiam, nec adsurgere volunt, quando Corpus Domini ad visitandos infirmos nostri deferunt Sacerdotes.* (Lib. 1. cap. 75.) Verum laudatus Tractatus rectè reponit: *Attendere debet Christianus, quod sicut diversa vina verbum Dei in Sanguinem, ita panes azymos & fermentatos, non ita differentes, permutat in carnem.* Quod ipsum scribit adversus Marci Ephesii calumnias, & largius illustrat Gregorius Constantinopolitanæ Ecclesiæ Protosyncellus. Etiam de Latinis scribit Nicephorus Gregoras: *Cum Imperator Andronicus primus Palæologus conjugem non haberet, Legatos ad Hispaniæ Regem mittit, qui libenter ei misit, non filiam suam, sed aliam sibi cognatam. Idque factum contra veterem Latinorum morem, Papa inconsulto. Nam Latini Proceres affinitates cum Romanis jungere, non nisi Papa prius assenso, consueverunt. Sed cum ei delicti cujusdam prætextu sacris interdictum esset, per eam causam clam puellam ablegavit, futuram Romanorum Imperatricem.* Rex ille fuit Petrus secundus Aragoniæ Rex; à Papa Martino quarto ob ejectos è Sicilia Francos excommunicatus. Et Latini Græcos, & Græci Latinos censebant schismaticos atque hæreticos, ideòque mutua matrimonia detestabantur. Et hinc liquet istiusmodi conjugia apud omnem sub Cœlo Ecclesiam pessimè semper fœtuisse.

Nec dumtaxat ob azyma, sed etiam ob multa alia Græci nos Latinos censuerunt paternorum rituum immutatores. Enumerat in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Michael Cerularius: *Certò scito, quod non unica tantùm sagitta, azymorum scilicet errore, quod omnibus apertè patet, confossi sunt Romani, sed multis & aliis diversis. Quapropter illos omninò aversari necesse est. Et quæ quidem Judæorum more peragunt, talia sunt, ut error, qui illis tribuitur, de azymo. Et quod suffocatum comedunt. Et barbas radunt. Et Sabbatha custodiunt. Et comedunt immunda. Monachi carnibus vescuntur, nidore videlicet suis, & larido omni, quod ad carnem pertinet. Et quod etiam attinet ad primam hebdomadam Quadragesimæ, & aliam etiam hebdomadam Quinquagesimæ, qua nos ovis tantùm & lacte vescimur, & propterea casei hebdomadam illam appellamus. Sed præter hæc talia & hujusmodi habentia, in sacro Symbolo hanc etiam adhibent additionem, malè & perversè sentientes. Ita enim se habet:* Et in Spiritum Sanctum, Dominum, & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit. *In sacra etiam Missa,* Unus Sanctus, unus Dominus JESUS-CHRISTUS in Gloria Dei Patris per Spiritum Sanctum, *alta dicunt voce. Præter hæc, nuptias Sacerdotum prohibent, illos videlicet, qui uxores habent, ut nullo pacto Sacerdotium consequantur, permittunt, sed innuptos manere volunt eos, qui Sacerdotes esse cupiunt. Duo etiam fratres ducunt duas sorores. Et in sacra Missa, tempore Communionis, alter Ministrorum comedens azyma, alios amplexatur, & pacem illis largitur. Episcopi etiam annulos gestant in manibus, quasi uxores Ecclesias accipientes, & arrhabonem se ferre dicunt. Ad bellum etiam exeuntes, manus suas sanguine coinquinant, & in conspectu suo animas occidunt, & occiduntur: Quemadmodùm etiam à nonnullis, qui hoc affirmant, accepimus. Sacrum Baptisma ita peragunt, ut eos qui baptizantur, unica mersione baptizent, dicentes* In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Sale etiam præterea eorum qui baptizantur, ora implent. Malè etiam Apostolicum illud accipientes, quod ait* modicum fermentum totam massam fermentare, *ipsi ita scriptum habent:* Modicum fermentum totam massam corrumpit. *Contendentes hac modici hujus verbi occasione tollere fermentum, quod panem sublevat & attollit. Quin imò Sanctorum Reliquias illorum nonnulli non venerantur, nec Sanctas etiam Imagines. Sanctos etiam illos & magnos Patres nostros, Basilium & Chrysostomus, cum reliquis Sanctis non connumerant, nec illorum doctrinam omninò recipiunt. Alia etiam faciunt multa, quæ singula enumerare esset molestum.* Hi sunt partim Ritus, partim Canones, de quorum immutatione & prævaricatione nos accusat Michael: E tribus enim per Germanum Patriarcham adductis nostræ accusationis capitibus duo conjungit. Longè plures utriusque capitis articulos adducit antiquus Tractatus repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores.

Tertium & principale accusationis caput est *Dogmatum contrarietas.* Nempè illa, ex qua Symboli additamentum fecimus, *malè sentientes.* Utiquè de Spiritu Sancto. Nos hunc ex Patre & Filio, illi ex Patre per Filium docent procedere. Et hæc dogmata volunt sibi invicem adeò adversari, ut de magno illo Patriarcha Joanne Vecco, qui ad Ecclesiarum per Gregorium decimum Pontificem & Imperatorem Michaelem Palęologum in Lugdunensi Synodo factam unionem firmandam non adversari demonstravit ex antiquis suæ gentis Patribus, scribat Georgius Pachymeres: *Hæc incredibiliter efferebant plerorumque animos, opinioque multorum non inverisimilis fuit, si ab his Veccus temperasset, futurum fuisse, ut sensim fervor schismatis consenesceret, & cuncta tempore ad tranquillitatem componerentur.* (Lib. 6. cap. 25.)

rentur. Etenim Schismatici pertinaciter censebant nos Latinos sentire omninò hæretica de Spiritu Sancto, ideòque adversùs laudatum Patriarcham, tanquàm Latinæ hæresios seminatorem, turbidissimè tumultuabantur. Eadem de causa Filius & in Imperio successor Andronicus defunctum Patrem Augustum Michaelem, tanquàm hæresiarcham projecit in campum, & asini sepultura sepelivit. Longa est hæc res suo loco elucidanda. Interim ex his capitibus nos non tantùm de paternorum rituum immutatione, nec tantùm de fundamentalium Canonum prævaricatione, sed etiam de hæresi damnavit Michael Cerularius, voluitque tanquàm à Canone anathematizatos esse ab omnibus tractandos. Nam Ephesinus Canon quodvis Symboli additamentum vetuit sub rigidissimo Anathemate. Et hinc Marcus Alexandriæ Patriarcha Magno Canonum Doctori & Antiocheno Patriarchæ Theodoro Balsamoni proposuit hanc quæstionem: *Captivi Latini, & alii ad nostras Catholicas Ecclesias accedentes petunt Divinæ sanctificationis Communionem. An sit concedendum hoc, scire volumus.* Et Balsamom respondit Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam jam pridem esse divulsam à cunctis Orientalibus, ideòque Papæ nomen apud hos non recitari, & adjungit: *Non debet homo Latinus Sacerdotali manu per Divina & immaculata Mysteria sanctificari, nisi priùs Latinorum dogmata & mores velit ejurare.* Ad quæ verba in suis ad omnes ubiquè Christianos adversùs Florentinam Synodum litteris declamat Marcus Ephesiorum Archiepiscopus: *Audis? Divulsi sunt non solum per mores, sed etiam per dogmata, quæ non agnoscit Ecclesia. Quæ verò non agnoscunt Orthodoxi, hæretica certè sunt.* Uterque nos affirmat non tantùm varii Canonis, sed & Cristiani dogmatis schismaticos atque hæreticos prævaricatores, ideòque per errorum nostrorum abjurationem, & oppositæ veritatis professionem, nec non & Chrisma accipiendos in Ecclesiam, juxta septimum primæ Constantinopolitanæ Synodi Canonem, mandantem ita recipi Arianos ac Macedonianos. Illi enim his nos adnumerant: Utpotè qui erremus circa Spiritum Sanctum. Et hinc adversum nos, & adversus Florentinam, quæ nos in nostris ritibus ac dogmatibus perseverantes univit cum Græcis, exclamat memoratus Marcus: *Undè ergo nobis repentè Orthodoxi apparuerunt, qui per tot tempora, & per tot Patres & Doctores hæretici judicati sunt?* Et adversum suos in laudata Synodo Græcos Coepiscopos: *Quis illos tam facilè Orthodoxos fecit? Aurum: Lucra tua. Imo verò aurum non illos fecit Orthodoxos, sed te, reddens illis adsimilem, in hæreticorum partem detrusit.* Græcos in Florentina Synodo Episcopos aluerat Romana Ecclesia: hinc Marcus blaterat illos auro fuisse seductos. Et hæc calumniosissima & multifaria, quam plurimis per Orientem & Septemtrionem populis persuaserunt, detractio est prima, & non parva, Cerulariæ factionis in Latinam Ecclesiam injuria.

Secundam injuriam refert Nicephorus Gregoras. Andronicus Paleologus Imperator, qui defunctum Patrem Michaelem ad asinos projecit, omnes ab illo ob perduellem in schismate pertinaciam deportatos Episcopos & Proceres etiam revocavit, ac in potestatem cum fœnore restituit, & hi in Blachernensi Ecclesia fecerunt latrocinalem Synodum, & omnes factam à Lugdunensi Synodo unionem amplexos Collegas sine reparationis spe degradarunt. Retinendi Episcopatus cupiditas quosdam retrahebat in lapsum: Et hi septimæ, quæ cunctis de Iconoclastico lapsu pœnitentibus Episcopis reddiderat & communionem & gradum, Synodi pietatem implorabant, supplicantes etiam sibi impendi. Verùm adeò non fuerunt exauditi, ut post horum Actorum relationem pergat durus Schismatis patronus Gregoras: *Quis adeò durus est animo adamantino, ut contumeliam illam & maximam inhumanitatem referre queat, qua contra miseros Episcopos & Sacerdotes usi sunt? Nam post verborum convicia Præsides inferioribus imperabant, ut direptos illis pileos humi abjicerent, ter acclamantes*: Indignus est. *Aliis verò aliorum vestes exuere, easque à fimbria inversas ad caput applicare, atque iterum ter acclamare juberent*: Indignus est. *Deindè alapis impactis tanquam sicarios vi extrudere sacro loco. At humanus* JESUS *& servator etiam Latronem admisit: Et proditoris pœnitentiam, modò ipse voluisset, desideravit ac expectavit.* In Agarenam impietatem, aut Paganam etiam Idololatriam lapsos Episcopos reparari indulgent posteriores Græcorum Canones, verùm ad Latinos conversi Episcopi debent cum Cain dicere: *Major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear.* Et hinc Patriarcha Joannes Veccus post Lugdunensem ab Andronico excussam unionem non solùm degradari, sed & laniari timens à Schismaticis, fugit Constantinopoli, & se clausit in Panachranti Monasterio. Ipse enim unionem fuerat constantissimè tutatus. Posteà nihilominus per successorem Georgium Cyprium degradatus fuit ac deportatus. Quin & ipse Georgius, quòd diceretur à Latino Episcopo promotus in Lectorem, fuit de degradatione ac indispensabili irregularitate non parum periclitatus. Græcorum Episcopi, præsertim Patriarchæ, nunquam fuerunt permissi ultrà fixum à Canonibus tempus differre consecrationem, nec antè ipsam administrare. Primò id indultum fuit huic Georgio. Quòd nempè Heracleensium Metropolita admisisset unionem, ideoque per ejus degradationem vacaret Ecclesia. Et quia omnes etiam Con-Provinciales unionem admiserant, vacavit usque ad unius è Bulgaria, & alterius è Naupacti Provincia Schismatici Episcopi adventum: Hi ex Imperiali jussu consecrarunt novum Heracleæ Metropolitam, & hic Georgium Patriarcham. Quod satius sit spinas, quam Hæretici Episcopi manus in caput admittere, affirmant antiqui Canones. Hoc ipsum Schismatici Græci clamant de Latino non tantùm Episcopo, sed etiam de Græco per Latinam Communionem polluto.

Lib. 6.

Tertiam injuriam adducit incognitus Michaelis Ducæ Nepos. Gravidæ Græcorum mulieres ex avita pietate consueverunt confiteri antè

partum,

partum, Eucharistiam sumere, & se quasi ad mortem præparare. Est laudanda pietas, & ab omnibus imitanda. Intra obsessam à Mahomete secundo Constantinopolim quædam nobilis, verùm Schismatica Matrona fuit Schismatico suo Confessario confessa istam ob causam, an ab amittente Florentinam unionem Sacerdote Eucharistiam posset accipere postulavit, & accepit hoc Responsum: *Tibi concessum est, Deus condonabit tibi, abi, & Communionem omni dubio remoto percipe. Ipse Sacerdos est ac Minister, discrimine illo omisso communica.* Mollior erat iste Confessor, ideòque & publicæ & privatæ necessitatis gratia censuit dispensatoriè id posse indulgeri. Verùm non plenè quietata conscientia mulierem coegit ad alium Pœnitentialem Presbyterum nomine Neophytum, à quo accepit hanc sententiam: *Id tibi haud licet. Si enim ex istius manibus Communionem sumpseris, panem manducabis, & vinum bibes.* Asseruit non solùm à Latino, sed etiam à Græco per Latinam Communionem maculato Sacerdote & Eucharistiam & quodvis Sacramentum non posse validè confici, atque ejus consilium est mulier secuta. *Mulier nobilis inter contraria Præcepta fluctuans Communione abstinuit illo die, ita ut nocte sequenti non sumpta Eucharistia pepererit.* Pluribus hæc refert laudatus Ducas, admiratur Christi Domini patientiam, & pergit adversùs Neophytum: *Si Sacerdos Latinus esset, stultitia tua, aliqua, quamvis absurda, ratione excusari posset. Quod scilicet Latino sermone ad Deum preces recitasset, quòd non esset fermentatus panis, nec aqua calida adhibita, aliaque absurda allegare potuisses, quæ Orthodoxus tamen ore nunquam proferet, nec vel minimùm adversùs peracta hoc modo divina Misteria murmurabit. Talia enim quilibet ausus est lapidibus obruendus. Quid vel quomodo obloqui potes divinis Mysteriis tuo idiomate celebratis? Quid illis precibus opponere, quibus tibi cum cæteris Orientis Sacerdotibus communis est usus? Aliud allegare non potes, ò Pharisæe vane, nisi quòd purus es & intactus, & à cæteris Christianis segregatus. Addam ego: Et excommunicatus.* Illum meritò vocat mente excæcatum.

Nec illa fuit solius Neophyti sententia. Etenim de omnibus passim Græcis post captam Constantinopolim scripsit ad omnes ubique Christianos Imperator Balduinus: *Hæc est Gens, quæ omnes Latinos non hominum nomine dignatur, sed canum, quorum sanguinem effundere penè inter merita reputatur, nec ulla satisfactione satisfaciunt Laici Monachi, penes quos, Sacerdotibus submotis, tota ligandi atque solvendi consistit auctoritas.* Addit Legatum Apostolicum nuper ab illis fuisse occisum: *Græci, sicut eorum qui viderunt recens recolit memoria, Legatum Apostolicum morte tam turpissima condemnarunt, ut nec inter Martyres legatur ulla consimilis, licet pœnas incredibiles invenerit ingeniosa crudelitas.* Exstat epistola apud Arnoldum Abbatem Lubecensem in Chronico Sclavorum. (Lib. 6. c. 20.) Quòd apud Græcos soli passim Monachi Confessiones audiant, est omnino verum. Conjugatis enim Sacerdotibus detrectant confiteri. Etiam quòd Laici Monachi fungantur isto munere, non errat Balduinus. Passim tamen solis Presbyteris creditum semper fuit istud ministerium. Et ad Thomam Constantinopolitanum Patriarcham scribit Innocentius III. *Græci Latinos omnes canes appellant.* Trucidatus ab illis Legatus videtur fuisse Joannes Alexandri tertii Legatus, de quo scribit in Sacri Belli Historia Guilielmus Metropolita Tyriorum: *Græci virum venerabilem, Joannem nomine, S. Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum, quem pro negotiis Ecclesiæ Dominus Papa illuc direxerat, comprehendentes, in contumeliam Ecclesiæ decollaverunt, caput ejus ad caput immundæ canis alligantes.* (Lib. 22. Cap. 12.) Agit de invaso per Andronicum Comnenum Imperio, demonstratque Latinos reverà ab illo fuisse tractatos uti canes. Quæ omnia pluribus refert in Sigiberti Gemblacensis appendice Robertus Abbas Montensis, addens laudatum Joannem fuisse Alexandri tertii Legatum, apud Constantinopolim stetisse ad faciendam Ecclesiarum pacem, & occisum multis coruscasse miraculis. (A. 1128.) Ab Alexandro fuerat missus, & à successore Lucio tertio ibidem continuatus. Et de habitantibus in Syria sub Latinorum tunc dominio Græcis scribit in Orientalis Ecclesiæ Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Latinorum Prælatis, in quorum Diœcesibus commorantur, non corde, sed ore tantùm & superficialiter se dicunt obedire, timore scilicet Sæcularium Dominorum. Habent enim proprios Episcopos Græcos. Nec Latinorum excommunicationes, vel alias quascumque sententias in aliquo formidarent, nisi ab eorum Communione in contractibus & in aliis necessitatibus Laici nostri se subtraherent. Dicunt enim inter se, quòd Latini omnes excommunicati sint, ideoque non possint aliquos aliqua sententia innodare.* (Lib. 10. cap. 75.) E Florentina Synodo reversi Episcopi in Patriarcham elegerunt Metrophanem Cyzici Episcopum, ejusque inthronizationi adfuit Christophorus Coronensis Episcopus, Eugenii quarti Pontificis Legatus, ac Apostolica vice ipsam probavit & confirmavit. Nescio cujus propè Constantinopolim pagi Presbyter Theophylactus ad eosdem, quòd nunquam vidisset, sacros & solemnes ritus curiosus spectator advenerat. Ad Dominicæ Adscensionis Festum redux in pagum, pulsatis de more campanis populum suum convocavit primò ad Vesperas, deinde ad solemnem Missam. Verùm nemo comparuit. Et suo Parocho dixerunt causam: *Quia tu Patriarcham secutus es Romana novitate initiatum, & nos te eadem Latinismi lepra contactum suspicamur.* Non Communionis, sed solius curiositatis gratia se adsuisse protestatus est Theophylactus, & nihilominus respondit populus: *At te saltem turbæ immiscuisti in Latina dogmata degeneranti, coram Patriarcha Romani Pontificis assecla, cujus etiam inter cæteros te afflavit benedictio.* Non quòd Legati, sed quòd Legato communicantis Patriarchæ benedictioni adfuisset, arguunt suum Parochialem Presbyterum, ipsius Communionem affirmant scabiosam, ac penitus detestantur. Ejusmodi benedictionem censebant pessimam maledictionem. Latè hoc describit in Florentini Concilii historia, & mirificè extollit homo Schismaticus Sylvester Sguropulus. (Lib. 12. cap. 5.)

Florentina unio non diu duravit. Ejus prævaricatio Imperatorem Joannem Palæologum

gum mœrore exstinxit. Interim Turcarum Princeps Mahometes secundus, & Divina per ipsum vindicta quotidie magis & magis accedebant Constantinopolim, ideoque Joannis frater & successor Constantinus ad Nicolaum quintum Pontificem misit novos Legatos, unionem reparari supplicavit, & suo prævaricatori populo placari divinam Majestatem. Et Pontifex legavit virum Græcum, venerabilem Isidorum Russiæ Archiepiscopum, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem. Et hic post multa nomen Pontificis reddidit sacris Ecclesiarum tabulis, Schisma iterum exstinxit, & in Sanctæ Sophiæ Ecclesia solemnem unionis Missam cantavit. At de ipsa scribit insignis ille Orthodoxus, cujus pronomen
Cap. 36. ignoramus, Ducas: *Multi sacris donis oblatis abstinuerunt, quod illa Liturgia concordiæ reconciliandæ celebrata, impium & abominandum Sacrificium peractum existimarent.* Hosce Schismaticos animabant Gennadius in Pantocratoris Cœnobio Monachus, in Palatina capella Pœnitentialis Presbyter Neophytus, aliique ferè omnes Clerici & Monachi, de quibus pergit laudatus Ducas:
Cap. 37. *Ad eos accedentes Christiani peccata sua confessuri, interrogabantur an cum eis, qui ab Ecclesiæ Communione rescissi sunt, communicassent? An ab Henotico celebratæ Liturgiæ interfuissent? Et fatentibus pœnitentiæ causa dura pœna inflicta, mulctaque gravis dicta. Peracta deinde ex more pœnitentia, qui participatione corporis & sanguinis Dominici dignus censebatur, illa percipere à Sacerdote Henotico, gravi pœna indicta vetabatur. Talem enim Sacerdotem non esse, nec perfectè ab eo oblationem peragi. Ad funus porrò offerendum, vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi Henoticus Sacerdos illic comparuisset, stolis subito exuti velut è flammis mediis se proripiebant. Magna etiam Ecclesia Dæmoniorum specus & Græcorum gentilium delubrum censebatur. Ubi cerei? Ubi oleum in lychnis accendistis? Omnia tenebris plena. Nec ullus qui eas dissiparet, aderat. Templum sacrum desertum conspiciebatur: Solitudinem, qua mox propter peccata & iniquitates in eo habitantium erat complendum, portendens.* Et infrà: *Aprilis die sexta, Parasceve post Pascha, obsidione Urbem cinxit Mahometes. Constantinopolitani à quo die in magna Ecclesia facta est concordiæ reconciliatio, illam ut Judæorum Synagogam refugiebant, nec in ea oblatione, holocausto, aut incenso litabatur. Si quis Sacerdotum Divinam Liturgiam die aliquo insigni celebrare voluisset, qui precabantur, quo usque ad oblationem Sacrorum donorum ventum fuisset, adstabant: Deinceps omnes tam mulieres, quàm viri, Monachi atque Moniales exibant. Quid pluribus est opus? Templum illud delubro & ara gentilium, & Sacrificium perinde ac Apollini factum existimabant.* Quòd Græcus, verum Orthodoxus & Romanæ Ecclesiæ communicans, Episcopus & Cardinalis in ipso celebrasset. Istum ab acceptata unione censebant exutum Sacerdotio, & oblatum ab ipso Sacrificium esse vacuum ac maledictum Attentatum. Hæc capitalia in Latinos odia exercuerunt etiam in obsessa Civitate. Etiam Clerici & Monachi. Quod etiam hi adversùs factam in Lugdunensi Synodo unionem fuerint pertinacissimi, testantur Georgius Pachymeres & Nicephorus Gregoras. Nempè etiam tunc iniquitas est egressa à Senioribus, qui videbantur regere populum. Verùm Divina Justitia non dormitat. Quomodo capta Urbe Schismatici illi ad laudatam Sanctæ Sophiæ Basilicam confugerint turmatim quasi ad asylum, & quomodo illic à Turcis oppressi & capti fuerint crudelissimè, accuratè refert laudatus Ducas. Nempè in quæ quis peccat, in his merito & punitur. Dum barbarus Gothorum Rex Alaricus cepit Romanam urbem, etiam Pagani Romani ad Sanctorum fugerunt Basilicas, & has iste fuit veneratus; at verò captæ Constantinopoleos nulli Basilicæ perceperunt Turcæ: Quod nempè Schismatica turbulentia excedat omnem idololatriam.

Quartam Michaelis Cerularii in nos Latinos injuriam adducit in scripto adversùs ipsum Libro Cardinalis Humbertus: *Verè omninò aqua furtiva est, in qua rebaptizatis Latinos Catholicè baptizatos, quod nullus Catholicus adhuc præsumpsit, scilicet ut rebaptizaret aliquos in nomine S. Trinitatis ab ipsis etiam Hæreticis baptizatos.* Et in suorum apud Constantinopolim Gestorum breviculo: *Græci, sicut Ariani, rebaptizant in nomine S. Trinitatis baptizatos, & maximè Latinos. Sicut Donatistæ affirmant, excepta Græcorum Ecclesia, Ecclesiam Christi, & verum Sacrificium atque Baptismum ex toto mundo periisse.* Blaterarunt non solam Eucharistiam & Ordinationem, sed etiam Baptisma apud Latinos esse vacuum & nullum. Labitur tamen Humbertus, quòd nemo unquàm Catholicus asseruerit datum in legitimo verbo ac elemento etiam ab Hæreticis baptismum esse repetendum. Id enim asseruerunt non soli cum suis Synodis Sanctus Cyprianus ac Sanctus Firmilianus, sed etiam post Nicænam Synodum magnus Basilius. Et adversùs hunc Constantinopolitana Synodus Niceno symbolo indidit hoc additamentum: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.* Ex Græco in nos odio etiam Theodorus Balsamon ad Marcum Alexandriæ Patriarcham scripsit captivum, aut alium quemvis Latinum, antequàm à Græcorum Sacerdotibus admittatur ad Eucharistiam, compellendum *ejerare Latina dogmata, canonicè Catechismo initiandum, & sic referendum in numerum Orthodoxorum.* Utique novo post novum Catechismum Baptismo. Et Constantipoli apud Patres Prædicatores repertus Tractatus habet: *Græcorum Sacerdotes omnibus modis laborant ostendere plus factis quàm dictis, quòd inviolata fides sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ sit irrita. Nam quemcumque Latinum sibi associant per fidem, sive latenter sive patenter baptizant. Unde Latinorum Filios, mediantibus Matribus, dicti Sacerdotes, nescientibus Patribus, rebaptizabant, baptizatos jam secundùm ritum Latinorum. Quod omnibus abominationibus est detestabilius.* Et in laudatis ad omnes ubique Orthodoxos litteris Latinus Græcorum Imperator Balduinus: *Græca gens inter ritus nefandos, quod sibi spreta Scripturarum auctoritate confixit, etiam lavacri salutaris plerumque facere præsumit iterando jacturam.* Et in sua Lateranensi Synodo Innocentius tertius

tius: *Postquàm Græcorum Ecclesiæ cum quibusdam complicibus ac authoribus suis ab obedientia Sedis Apostolicæ se subtraxit, Græci cœperunt abominare Latinos. Baptizatos à Latinis rebaptizare ausu temerario præsumebant, & adhuc, sicut accepimus, quidam agere hoc non verentur.* Lucidè agit de novissimo Michaelis Cerularii schismate. Nec enim Photius, aut quis Photianus id unquàm vel cogitavit. Et ipsi etiam Michaelistæ de infami facinore tandem erubuerunt. Hinc addit Pontifex: *Et adhuc quidam agere non verentur.* Nempè in libris adversùm Donatistas & cunctos rebaptizatores rectè scribit Sanctus Augustinus: *Huc accedit, quia sic homines occulta nescio qua inspiratione Dei detestantur, si quis iterùm Baptismum accipiat quem ubicumque acceperat, ut eidem ipsi Hæretici, dum indè disputant, frontem confricent, & propè omnes eorum Laici, qui apud eos inveteraverunt, & animosam pertinaciam adversùs Catholicam conceperunt, hoc solùm illic sibi displicere fateantur. Et multi, qui propter adipiscenda aliqua commoda sæcularia transire ad eos volunt, occultis conatibus ambiant, ut hoc eis quasi peculiari & domestico beneficio præstetur, ne rebaptizentur. Et nonnulli cæteris eorum vanis erroribus & falsis criminationibus adversùs Catholicam Ecclesiam credentes, hoc uno revocentur, ut eis sociari nolint, ne rebaptizentur.* Et ex hoc ineluctabili omnis Christianæ mentis horrore ipsi etiam Donatistarum Principes Primianistæ Maximianistarum Baptismum contra sua principia censuerunt ratum, & admiserunt. Nec unquam integras in Paschate turmas, sed hinc inde dumtaxat unum rebaptizarunt aut alterum: Quòd nempè in uno per diversa loca aut altero *facti horror non ita sentiretur.* Quod ipsum Augustinus repetit etiam in commentario Psalmi quinquagesimi quarti. Et hic horror invasit etiam Græcos. Hinc enim Marco Ephesiorum Archiepiscopo, Baptisma nostrum esse irritum & repetendum blateranti, respondit Gregorius Protosyncellus: *Quid multa? Unum & ipse Vir egregius novit Baptisma nostrum & Latinorum, non duo. Cùm enim alumnus Ecclesiæ sit, nunquàm vidit Latinos iterùm baptizari à nobis. Verùm hæc ille profert iratior.* Affirmat Marcum ex ira loqui adversùs proprium judicium, nunquàm vidisse rebaptizari Latinos, nec fore ausum prorumpere in istud facinus.

L. 5. c. 5.

Cap. 6.

Quintam Michaelis Cerularii in nos injuriam exponit in litteris ad ipsum Michaelem S. Leo nonus: *Romanæ Ecclesiæ agnos ab ea separare, etiam anathemate & flagellis contenditis, ut enim fertur, omnes Latinorum Basilicas penes vos clausistis, Monachis Monasteria & Abbatibus tulistis, donec vestris viverent Institutis.* Et in latæ adversùs Michaelem excommunicationis diplomate Cardinalis Humbertus: *Michael Apostolicis Nuntiis præsentiam suam & colloquium denegavit, & Ecclesias ad Missas agendas interdixit. Sicut & priùs Latinorum Ecclesias clauserat.* Et in suprà laudatis litteris Imperator Balduinus: *Græca gens in odium summi Pontificis Apostolorum Principis nomen audire vix poterat, nec unam eidem inter tot Græcas Ecclesiam concedendo, qui omnium Ecclesiarum ab ipso Domino accepit Principatum.* Hujus schismatis mala enumerat in litteris ad Gregorium nonum Pontificem etiam Constantinopolitanus Græcorum Patriarcha Germanus, habetque & hunc articulum: *Sigilla januis Ecclesiarum impressa.* Utique Sigilla Imperialia. Latinas Basilicas Græcorum Episcopi & Principes tractarunt, quomodò Christi Domini Sepulchrum tractarunt Judæorum Pontifices ac Pontius Pilatus. Eandem injuriam urget in litteris ad Thomam Latinum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcham Innocentius tertius; & adjungit de Imperatore Isaacio Angelo: *Isaacius Imperator ob gratiam Saladini fieri fecit in urbe Constantinopolitana Meskitam.* Saladinus iste fuit Turcarum in Syria Sultanus, qui nobis Hierosolymitanam Civitatem & omnem ferè Terram Sanctam eripuit, & de quo scribit Matthæus Parisiensis: *Accedit ad cumulum iniquitatis, & opprobrium ad desolationem Christianitatis, familiaritas quæ viget inter Saladinum & Imperatorem Constantinopolitanum, cui idem Saladinus tradidit omnes Ecclesias Terræ promissionis, ut in eisdem serviatur secundùm ritum Græcorum. Insuper etiam idem Saladinus misit Idolum suum Constantinopolim Imperatoris assensu, ut ibi publicè coleretur. Sed per gratiam Dei est captum in mari à Januensibus, & cum ipsa navi perductum est Tyrum. Nuper etiam exercitus constructus est copiosus ante urbem Antiochiæ, & dictus Imperator promisit centum Galæas Saladino. Saladinus quoque dedit ei totam Terram Promissionis, ita scilicet ut impediat viam Christianorum, maximè autem Francorum, ad succesum Terræ Sanctæ properantium. Nec est aliquis apud Constantinopolim, qui crucem accipiat, quin statim capiatur & carceretur.* Hujusmodi abominanda adversùm Latinos fœdera cum Turcis iniit iste, quem Nicetas Choniates meritò vocat terrestrem, Angelus. Quid per Saladini Idolum Matthæus intelligat, ignoro. Turcæ enim à Saracenis, ex quibus iconoclastia per Leonem Isaurum Imperatorem ducit originem, licet gente differant, erroribus concordant, & ambo sacras Imagines detestantur. Existimo à Matthæo intelligi ipsius Saladini effigiem, in Constantinopolitana Aula figendam ac venerandam. Quidquid sit, Meskita fuit omninò ædificata. Fuisse ad septemtrionalem Urbis portam, circa mare, propè S. Irenes Basilicam, scribit in memorato Isaacio præfatus Nicetas. Et de Urbis invasoribus Flandris pergit. *Quidam è Francis, qui olim Flaminii vocabantur, ad diripiendas Saracenorum facultates trajiciunt. Ea scelerata factio, cùm ad Urbem appulisset, in Saracenorum Synagogam irrumpunt, & per vim omnia diripiunt. Eam inexpectatam injuriam Saraceni armis obiter arreptis ulciscuntur, Romanis etiam, ejus mali fama excitatis, adjuvantibus.* Quòd nullam Latinis Ecclesiam, Saracenis autem & Turcis esse suam Meskitam viderent Parentes nostri, indignati hanc lacerarunt penitus & everterunt. Et hanc ità dilexerant Græci, ut in ipsa tutanda Saracenos & Turcas contra Christianos Latinos adjuvarent. Et hinc acriùs incensi nostri Parentes ignem injecerunt in omnem Constantinopolim, & Regiam urbem fœdè deformarunt. Et tunc Studii Monasterio evenit cala-

Lib. 1. Epist. 184.

Cap. 2.

calamitas, quam refert Nicephoras Gregoras: *Constantinus*, Imperatoris Michaelis Palæologi
Lib. 6. Porphyrogenitus Filius, *Templo Studii splendidum addidit tectum (locus enim is desolatus erat à Latinis, & longo jam tempore oves pascebat) & firmo muro circumducto, & magnis impensis Monachorum habitationi accommodavit ædificium, ut parum à vetere forma differret.* Flandri nostri istud Monasterium possint ob Nicetam Pectoratum singulariter odisse. Quidquid sit, lucet quòd schismatici Græci Turcicam Meskitam permittere maluerint, quàm Latinam Ecclesiam.

Latinas Ecclesias & Latina in ipsis officia Michael Cerularius adeò odit, ut ipsas etiam Apostolicis Legatis *ad agendas Missas interdixerit*. Quæ Cardinalis Humberti verba respiciunt simile facinus Pauli Patriarchæ Constantinopolitani, de quo ad Lateranensem suam Synodum dixit Sanctus Papa Martinus primus: *Paulus pravitatem suam defendens, quòd nunquam à prioribus Hæreticis præsumptum est, illicitè præsumere studuit. Altare enim Sanctæ Nostræ Sedis, in domo Placidiæ sacratum in venerabili Oraculo, subvertens diripuit, prohibens ne adorandam & immaculatam hostiam, id est, sacram celebrationem Apocrisarii nostri ibidem Deo offerre valeant, & vivificæ Communionis Sacramenta percipiant. Quos videlicet Apocrisarios, qui ex præceptione Sedis Apostolicæ auctoritatis commonuerant eum, ut de hæretico intentu recederet, nec non contestari visi sunt, persecutionibus diversis, cum aliis Orthodoxis viris & venerabilibus Sacerdotibus insectatus est, quosdam custodiæ retrudens, alios in exilio deportans, alios verberibus submittens.* Quæ verba in Librum etiam Pontificalem ac laudati Martini vitam transtulit Anastasius Bibliothecarius. Et idem facinus Michaeli Cerulario in faciem objecit S. Leo nonus. Illustrem in Blachernis & Divinam & humanam Basilicam exstruxit
Epist. 1. Imperatrix Pulcheria: Idque in usum Sedis
cap. 10. Apostolicæ. Apostolici enim & Legati & Apocrisarii illic deinceps habuerunt domicilium aut hospitium, & Latino ritu Sacra faciebant. Etiam ipsi Romani Pontifices. Quin & de Sancto Joanne primo Pontifice, quem Theodoricus Italiæ Rex Arianus legaverat ad Imperatorem Justinum primum, scribit in Chronico Marcellinus Comes: *Joannes Papa Constantinopolim venit, miro honore resumptus est. Dexter dextro Ecclesiæ resedit Solio, diemque Domini nostri Resurrectionis plena voce Romanis precibus celebravit.* Et Agapetus Pontifex, dum Constantinopoli in ejecti Anthymi locum consecravit Mennam Patriarcham, non est dubitandum quin omnia egerit ritu Latino. Quod item Sancti Agathonis post peractam sextam Synodum Legati, non in Blachernensi, sed in ipsa Sanctæ Sophiæ Patriarchali Basilica Latinam Missam celebraverint, est suprà ostensum, & in litteris adversùs Nepotem suum Hincmarum Laudunensem Episcopum confirmat Hincmarus Metropolita Remensis. Et
Epist. 33. haud dubiè Joannes etiam & Agapetus istic ce-
cap. 20. lebrarint. Et antiquissimus tam Latinæ quàm Græcæ Ecclesiæ Canon est, ut advena Episcopus invitetur ad solemne & verbum & sacrificium. Quod Sancto Polycarpo Smyrnensi Episcopo honorem istum etiam Romæ obtulerit Anicetus Pontifex, testatur apud Ecclesiasticam Eusebii Cæsareensis Historiam Sanctus Irenæus. Quod ergò & Latini Græcis, & Græci olim Lib. 5.
Latinis omnibus Episcopis istud ipsum fecerint, cap. 24.
non est ambigendum. Et hinc Legatis suis factam etiam in proprio Templo & Altari injuriam meritò tulit ægerrimè Sanctus Martinus. Monothelita Paulus videtur Romanos non solùm de Nestorio, sed etiam arguisse de azymo, ideòque Legatis clausisse Ecclesiam. Quidquid sit, de azymo isthic disputatum fuit, ipsum probatum etiam à Græcis, & in injuriæ compensationem Legati non solùm in Blachernensi, sed etiam in Sanctæ Sophiæ Basilica solemniter in azymo celebrarunt. Et istud Pauli facinus resumpsit Michael Cerularius. Et posteriores Patriarchæ continuarunt adeò pertinaciter, ut etiam de facta per Imperatorem Michaelem Palæologum & Lugdunensem Gregorii decimi Synodum unione scribat Nicephorus Gregoras: *Nullus Latinorum ad Papæ rationem celebravit Liturgiam, nisi quod Freriorum nonnulli potestate data semel in Blachernio Templo id fecerint, suffragio cujusdam è familiaribus.* Lib. 5.
Hujus unionis mediatores & Apostolici ad Michaelem Legati fuere semper Fratres Prædicatores aut Minores. Hinc illis antiquum jus non fuit redditum, sed facta quasi singularis gratia semel in Blachernensi Ecclesia Latinam Missam celebrandi. Hujus celebrationis causa, quivis Latinus debebat transfretare ad Sycas, quæ hodiè vocatur Galatha aut Pera. Etiam isti nobis uniti Græci Latinam Missam fuerunt adeò aversati. Nempè apud plurimos erat non vera, sed simulata & dispensatoria unio, uti pluribus ostendit Georgius Pachymeres, & post Michaelis Augusti mortem demonstravit eventus.

Sextam Michaelis Cerularii in nos injuriam edicit in sua Lateranensi Synodo Innocentius
tertius: *In tantum Græci cœperunt abominari Latinos, ut si quando Sacerdotes Latini super eorum celebrassent Altaria, non prius ipsi sacrificare volebant in eis, quàm ea tanquàm per hoc inquinata lavassent.* Can. 4.
Et Constantinopoli apud Patres Prædicatores repertus Tractatus habet: *Si fortè Latinus Sacerdos, quod vix permittitur, in Græcorum Ecclesiis Dominica peragat, Græcus non nisi abluto Altari ibidem celebrat.* Et Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Suriani Altaria, suprà quæ Latini celebraverunt Divina, priusquàm ipsi celebrent, abluere consueverunt.* Quod cunctas clausissent Latinorum Ecclesias, compulsi sumus apud ipsos celebrare: Et tunc istud injuriæ genus nobis addiderunt. Addiderunt à primo sui schismatis auctore Photio, de quo scribit in Sancti Patriarchæ Ignatii vita Nicetas Paphlago: *Mandavit Photius*, ut per Sanctum Ignatium consecrata *Ara, ad littus maris deportata, quadragesies unda tingeretur, atque ita demùm reducta reponeretur.* Et de Timothei Æluri in S. Patriarcham Proterium, cujus trucidati Alexandrinam Sedem invaserat, odio scribit ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum Orthodoxa Ægypti Synodus: *Timotheus ad tantam insaniam insiluit, ut etiam*

Ponti-

Pontificales Sedes, in quibus resedit sanctæ memoriæ Proterius, postquàm fregit eas, igni contraderet, & venerabilia ac Sancta Altaria in Sanctis Ecclesiis, Epist. 23. *ubi ædificata sunt atque dicata, aqua marina diluerit.* Exstat epistola post Synodum Chalcedonensem. Quod item Donatistarum in nos odium fregerit aut raserit nostra Altaria, nostros Calices conflaverit, & nostrarum Basilicarum etiam pavimenta ac parietes marina aqua expurgaverit, testatur ac detestatur S. Optatus Episcopus Milevitanus. Lib. 6. Nempè se censebant per omnia mundos, ideòque à maculatis nostro ministerio Vasis, Altaribus, aut Basilicis nolebant contaminari. Ex quo Schismatico & Pharisaico fastu etiam Pneumaticus, seu Constantinopolitanæ Ecclesiæ Pœnitentialis Presbyter Ferrariæ adversùs Patriarcham suum Josephum, dum ab Eugenio quarto Pontifice ad celebrandum Pascha peteret sibi ac suis Episcopis Ecclesiam, fecit quod in Florentini Concilii historia scribit Sylvester Sguropulus: *Quamplurimis nostratium visum id est indignum, maximè Pneumatico Gregorio. Qui multum detonuit, vehementerque despuit in hoc facinus, omnigenis injectis probris & querimoniis. Quin & à se repulit, quos novit huic incæpto favere, tanquàm Sycophantas unionem cum Latinis ambitiosè nimis & intempestivè procantes.* Lib. 4. Cap. 31. Et hanc ejus intercessionem Sguropulus omninò probat ac laudat. Quæ omnia sciens Eugenius meritò negavit illis Basilicam, & ægrè tandem indulsit modicum S. Juliani Sacellum, non ad Divina officia, sed ad solam sepulturam mortuorum.

De isto spirituali Gregorio pergit Sguropulus: *Quin Gregorius & hoc insuper adjecit memorabile dictum coram Patriarcha, & Archiepiscopis, & nobis omnibus; Quoties ascendo in aliquam Latinorum Sacram Ædem, nullam adoro Imaginem alicujus Sancti ex iis omnibus, quos illic contemplor, quia illorum Sanctorum novi neminem. Christum fortasse solùm novi. Sed nec Christum in eorum Templis adoro. Quia nescio quibus fidei titulis definitus mihi proponitur adorandus. Sed me ipsum Cruce insignitum munio, & tunc adoro. Adoro igitur quàm mihi præfiguravi Crucem, & nihil ultrà eorum omnium, quæ meis oculis obversantur. Tam aversum & crudum animum Gregorius in initio se concepisse monstrabat contra omnia commercia cum Latinis habenda. Et in conspectu nostro profusè flevit, quod in Latinorum territoria Græci unquam penetrassent.* Quod duplicis Divinitatis fabulones, Sabelliani, Ariani, Apollinaristæ, Eutychiani, aliique omnes circa Divinæ Majestatis substantiam errantes Hæretici sint veri Idololatræ, est constans doctrina Patrum. Isti enim non vivum & verum, sed à se confictum Deum habent & adorant: Faciunt Idola non manu in ara, sed intellectu in sua phantasia. Hinc etiam Calvinistas, qui Deum optimum maximum blasphemant esse auctorem peccati, & plura aliena illi affingunt, eadem maculari Idololatria non dubitamus. Porrò de Divina Majestate non solùm cum Calvinistis, sed etiam cùm Judæis & Sabellianis sentiunt Mahometani, ideoque & ipsos esse Idololatras, antiqui Græcorum Doctores & constantissimè & verissimè censuerunt. Lib. 7. Cap. 6. Et antiqui ipsorum Catechismi continent *Anathema in Mahometi Deum, quem nec genuisse nec genitum ille affirmat, sed Holosphyrum.* Verùm de Schismatico Imperatore Manuele Comneno scribit Nicetas Choniates: *Manuel id Anathema ex omnibus Catechisticis libellis aboleri voluit, ab ipsa magnæ Ecclesiæ tabula auspicatus. Idque ratione probabili scilicet. Ajebat enim blasphemiis in Deum qualibuscumque offendi Agarenos, qui ad piam nostram Religionem deficerent.* Constanter & dudum illi obstiterunt cum multis Episcopis Patriarcha Theodosius & Eustatius Metropolita Thessalonicensis, verùm Principis sententia tandem per potentiam obtinuit, scribitque de istis Nicetas: *Episcopi tandem ægrè assenserunt, ut Anathema à Deo Mahometi in ipsum Mahometem, & omnem ejus doctrinam & Sectam, in Catechisticis libellis transferretur. Quo decreto & firmato post multos congressus, tandem quieverunt.* Et hoc Decretum haud dubiè servavit iste etiam Spiritualis Gregorius. Mahometanis verum Deum, nobis autem Latinis censuit esse falsum Christum; ideoque ipsum noluit adorare. Dum iter ad Florentinam Synodum pararet Imperator Joannes Palæologus, ad ejus Legatum Paulum Asanen Turcici Sultani Amurathis Bassæ dixerunt. *Quid rei est quod vestrum Imperatorem tantopere impellit ad Latinorum opem implorandam? Si necessitas urgeat, exprimat mentem Imperatori nostro, qui actutum subveniet. Et opportuniora subsidia à nostro Domino inveniet, quam à Latinis.* Lib. 3. C. 14. *Et magis profuerit vestro Imperatori fœdus ictum cum Amurathe, quam cum Latinis.* Imperatorem Joannem, quod hæc consilia non probaverit, arguit Sguropulus. Nempè & ipsi magis placebat Mohometi Deus, quàm Christus Latinorum. Ex eodem fonte quidam intrà obsessam à Mahomete secundo Constantinopolim clamabant se malle intra muros admitti tiaram Turcicam, quàm galerum Latinum. Ita scribit Orthodoxus Ducas.

CAPUT XIII.

Exponitur alia Græcorum in Latinos Injuria.

EX eodem odio profectum est facinus, quod post Florentinam Synodum in Sancti Marci apud Venetos Basilica patravit Antonius Heracleensis Episcopus, Europæ Metropolita. Ad factæ unionis honorem & firmitatem Venetiarum Dux Græcorum Imperatori obtulit laudatam Cathedralem Basilicam, in qua ejus Episcopi Græco ritu agerent Liturgiam. Gavisus fuit Catholicus Princeps, & quòd Patriarcha Josephus Florentiæ obiisset, per dictum Antonium, utpotè primum à Patriarcha Antistitem, celebrari voluit, & non nisi post longas preces & minas Schismaticum hominem ad obtemperandum perduxit. Tandem ergo ille peregit sacrificium, & de ipso scribit Sylvester

Lib. 11. Cap. 4. ster Sguropulus: *Dux & quotquot eum circumstipabant, nostris ritibus applauserunt. Quamquam alii obtrectatores, quod Latinorum in Ecclesiis Sacra peregissemus, nobis immeritò quidem & invidè calumniabantur. Nam non nisi nostra usurpavimus Antimensia, & nostra sacra vasa, ut anteà in profanis Latinorum ædibus adsuevimus.* Cap. 31. Eandem Liturgiam refert, & ab omni Venetiarum populo laudatam scribit Orthodoxus Ducas: Affirmat tamen non post, sed antè Florentinum Concilium fuisse celebratam. Verum Sguropulo, qui fuit unus ex Altaris & Antonii celebrantis Ministris, est potiùs credendum. Et antè peractam unionem nec Eugenius Pontifex, nec Ferrariensis Episcopus illis ad celebrandum Pascha voluit vel ullam Monasterialem permittere Basilicam: Quomodo igitur Venetorum Patriarcha permisisset & obtulisset suam Patriarchalem?

Antimensiorum frequens est & antiqua memoria. Græcorum quippè Euchologium habet & hunc titulum: *Ordo fieri consuetus in Antimensiorum consecratione.* Et consecrationis preces ipsa assiduè vocant Dei Thronum, & Altare. Antimensium enim est Græcis istud ipsum, quod nobis Altare portatile. Et in jure Græco-Romano exstat hæc Lib. 5. quæstio: *Quid Græcè significent Antimensia? Et quomodò scribendum sit, per Eta, an Jota?* Et Joannes Cithri Episcopus respondet: *Appellatio ipsa deducitur à minso, quod secundùm Græcos significat Canistrum, & secundùm Italicam linguam præparatum à quovis edulium. Hac enim ratione & in mensis explicatæ mappæ dicuntur mensalia, ad ornatum puta mensæ & minsorum, id est Eduliorum, ornatum positæ. Vulgari autem sermone dicuntur Antimensia, ut in vestimentis Antipana, vel quæcumque propter effectus reflexionem sunt appellationem sortita. Hæc autem in sanctis ponuntur mensis, quas consecratio non sanctificavit. Nam ex Antimensiis ipsa nobis consecrata mensa, & sacrificata oblatio Sanctificationem sumunt. Quæ enim sanctificata est ex seipsa sanctificat dona: Cum per se non sint sancta.* Ad vocem, *Antipana*, addit in suis Euchologii Scholiis Joannes Goar: *Pravè interpres vertit fimbrias ante annos, cum potiùs pannos vestibus subductos vox significet.* Pergit Cithri Episcopus: *Si igitur haud dedicatum est Templum, quod ei deest, sanctificatoria Antimensii vis supplet, ideòque in Templo non consecrato sacris operari sine Antimensio nunquàm concessum est. Quonam enim modo Altare sanctificabit donum, si sanctificationis non fuerit particeps? Et Sacerdoti, qui hoc ausus fuerit, pœna erit depositio.* Alii Græci meliùs asserunt vocem non à minso, sed à mensa derivari, & hinc Theodori Balsamonis Interpres ipsam rectè vertit: *Super-Altaria.* Sylvestri Sguropuli Translator Robertus Creyghtonus vertit: *Instrata Mensalia.* Est vox partim Græca, partim Latina, ideòque palam non antiquissima. Res tamen videtur antiquissima. Etenim de sese invicem impugnantibus Arianis scribit ad suos Monachos magnus Basilius: *Si Ortho-* Epist. 73. *doxus est Basilides, quamobrem cum è Dardania redirent, Altaria ipsius subverterunt in agro Gangrenorum, Mensasque suas substituerunt?* Per hasce mensas videtur omninò intelligere deportata ab Episcopis per viam Antimensia.

Antimensia item laudat antiqua notitia dignitatum & officiorum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Etenim in quinto Quinario hic est ultimus: *Præfectus Antimensiis eos, qui Sanctam Communionem percipere volunt, introducit.* Et Matthæi Jatri Monachi catalogus: *Præpositus Antimensiis.* Ad quæ verba scribit Joannes Goar: *Antimensia, quasi sacræ Mensæ vice assumpta, sunt Græcorum Altaria portatilia. Lintea nimirum Sacris Reliquiis ditata, unguento quoque sacro delibuta, & Pontificis benedictione ad Missam in eis celebrandam dedicata.* Iconoclastæ non solùm sacras Imagines, sed & Sanctorum Reliquias spernebant, & sine ipsis contra perpetuum Ecclesiæ morem dedicarant plura Altaria. Hinc adversùm ipsos statuit septima Synodus: *Si à præ-* Cap. 7. *senti Canone inventus fuerit Episcopus absque Lypsanis consecrare Templum, deponatur.* Et ad istum Canonem scribit Theodorus Balsamon: *Dixit quiscumque, Quomodo Oratoria hodiè sine Reliquiarum depositione consecrantur? Et audivit, quod quæ fiunt ab Antistitibus Antimensia eo tempore, quo fit Templi consecratio, Oratoriis tradita sufficiunt pro consecratione sive dedicatione, inthronizatione, encæniis, & apertione.* Græci non Capellas, sed solas Basilicas, & sola harum Altaria plenè cum Reliquiis consecrant, ideòque in istis non licet sine Antimensio celebrare. Etiam in trigesimi primi, qui in privatis nobilium domorum Oratoriis Presbyteros sine Episcopi venia celebrare vetat, Trullani Canonis commentario pergit dictus Theodorus: *Is qui non est expresè prohibitus, videtur tacitè ex Episcopi sententia hoc facere. Propterea enim, ut est verisimile, excogitata sunt Antimensia, & fiunt ab Antistitibus qui sunt in regione, quo tempore faciunt inthronizationem, ut ponantur suprà sacras Mensas Oratoriorum, & sufficiant non solùm pro iis, quæ Sanctum Altare perficiunt, sed & Sanctæ Mensæ tabulæ existimantur, scilicet inthronizatione apertionum & dedicationum, sed ut ostendatur ex Episcopi permissione fieri hoc sacrificium.* Affirmat Antimensia esse non solùm vicaria Altaria, sed insuper plenæ cum Episcopo communionis symbola: Ad illum fermè modum, quem Melchiades & Siricius Pontifices adscribuut transmissæ Eucharistiæ fermento.

Aliam de Antimensiis quæstionem proponit Jus Græco-Romanum: *An Antimensia etiam valeant in aliis Provinciis & Diœcesibus, an solùm in Diœcesi Episcopi Antimensia illa consecrantis?* Et Joannes Cithri Episcopus denuò respondet *valere ubique, sicut & ipsum sacrum Unguentum, & alia Sacra, quàmvis uno in loco sanctificata, semel tamen sanctificationem adepta, ubique eam retinent & exserunt.* Et Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus: *Antimensia, ubicumque eis fuerit opus, mittuntur. Nec hac vel illa regione circumscribuntur, sed in aliam quoque Provinciam transferuntur, sicut & sacrum Unguentum.* Et hinc Ariani illi ex Dardania per Paphlagoniam in suam Regionem redeuntes Episcopi etiam propè Gangras fuerunt usi suis Antimensiis. Ipsos non fuisse Paphlagones lucidè supponit magnus Basilius. Et non quod ipsis usi fuerint, sed dumtaxat quod in alienis Parochiis Altaria sibi sub-

subjugaverit, arguit. Loquitur de Eustatio Sebasteno apud Armenios, Acacio Cæsariensi apud Palæstinos, Georgio Laodicensi apud Syros Episcopo, & aliis ejusmodi turbinibus, de quibus scribit etiam ad Evasenos: *Basilidis Paphlagonis Altaria, dum Paphlagoniam transiret, subvertit Eustatius, & propriis mensis Missæ officium celebravit*. Utitur verbis, συςρέφω & καταςρέφω quæ hic non subversionem, sed commotionem potiùs aut dissolutionem significant: nam sacrati Lapidis motione aut dissolutione Græca præsertim Altaria fuerunt semper prophanata. Et hinc ipsorum reconciliatio passim apud ipsos vocatur *stabilitio Mensæ*. Magnus ergo Basilius istam Episcoporum factionem culpat, quod Basilidis Altaria, tanquàm hæretica, prophanaverit, & tunc super ipsa in suis Antimensiis celebrarit. Et Basilidis Altaria vocat θυσιαθέρια, istorum verò Antimensia vocat τραπέζας. Vocabulorum distinctio clamat res fuisse distinctas. Et integros Altarium lapides factiosi isti non potuerunt per omnem Orientem circumferre. Scio voce τραπέζα non Antimensium, sed mensam significari. Verùm quod ipsam etiam Antimensis applicarint Græci, est manifestum. Etiam portatilia apud nos Latinos Altaria extrà Diœcesim consecrari non possunt à nostris Episcopis, extrà illam tamen deportata perseverant consecrata & plenè sancta. Epist. 27.

Aliam insuper quæstionem proposuit Bellæ Episcopus: *Antimensia scimus fieri solita, quando Episcopus consecrato & dedicato Templo, pannum mensæ substratum, mensamque seu Altare tegentem, in frusta dissectum, pictumque Sacerdotibus distribuit, ut eo præditi sacrificium offerre queant. Quid faciendum, si desint Antimensia, cum sine his celebrare non liceat?* Alia translatio habet: *Et scripto Sacerdotibus distribuit*. Et rectè. Græcum quippè Antimensium est quid simile nostro Latino Corporali, quod nec penicillo, nec acu pingi permittunt nostri Canones. Bellæ Episcopus cum Theodoro Balsamone supponit ipsum esse non dumtaxat vicarium Altare, sed etiam plenæ inter Presbyterum & Episcopum Communionis characterem, ideòque debere per codicillum seu testimoniales litteras tradi, & transferri non posse de persona in personam. Supponit unicuique Presbytero debere esse suum Antimensium, ideòque quærit, An Presbyter, qui ipso per quemvis casum careat, possit celebrare? Et Manuel, illorum Patriarcharum qui post captam à Flandris Constantinopolim resederunt apud Nicæam Bithyniæ, septimus synodaliter respondit: *Antimensia in omnibus sanctis mensis poni necesse non est, sed in iis, de quibus incertum, num consecratæ sint, nec ne. Nam Antimensia locum obtinent consecratarum Mensarum, nec iis opus est, ubi Mensas consecratas esse constat.*

Antimensia itaque Græcorum Episcopi non consecrabant quovis die, sed in solis Ecclesiarum solemnibus consecrationibus. Quod enim haberent illa consecratæ Ecclesiæ virtutem, videbantur aliter non consecranda. In Scholiis ad Georgium Codinum rectè scribit Jacobus Gretzerus: *Antimensia erant partes tegumenti illius, quod novum Altare, quando Templum consecrabatur, operuerat*. Ipsorum formam describit in suis ad Euchologium Notis Joannes Goar: *linteum, cui nullo interjecto discus & Calix superponuntur, Latinis Corporale à Christi Corpore continendo, Græcis εἰλητὸν ab eo involvendo dicitur. Hujus autem eadem forma est, quæ Antimensii. Ejus ab illo nullum aliud est discrimen, nisi quod in assuto loculo Antimensium reliquias contineat, εἰλητὸν autem nullas*. Uti nostra Portatilia Altaria, ita Græcorum Antimensia sine sepulchro, & in ipso reconditis Sanctorum Reliquiis non possunt consecrari. Requiritur & alius ritus, de quo Joannes Cithri Episcopus: *Antimensia non primò statim dedicationis die distribuuntur, sed tunc demùm ubi tegumentum Altaris per sacrificia septem continuis diebus oblata sanctificationem accepisset, in partes divisum, & pro Antimensiis fuit distributum*. Quod ipsum scribit Matthæus Blastaris: *Antimensia sanctificationis virtutem participant, eamque illis Templorum nuper consecratorum officium, & septemdiale in Altari sacrificium elargiuntur*. Uti novus Sacerdos, ita & novum Altare ac Templum debebat apud Græcos sanctificari per continuum septemdierum Sacrificium, atque ita in accepta per Episcopum consecratione firmari. Nec sine fundamento. Post hos ergo septem dies novi Altaris sacro oleo ac vino imbutum linteum dividebatur in plures nostris Corporalibus similes partes, eisque singulis imponebantur Sacræ Reliquiæ: Et hæc erant Antimensia. Et hinc de ipsis hunc Canonem edidit Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, vel quicumque alius istorum Canonum auctor: *Si per ignorantiam lotum fuerit Antimensium, non polluitur. Sanctificatio enim in eo est. Sacrum non efficitur impurum*. Quod lotio ipsi auferret sacrum unguentum, quibusdam visa fuit auferre & sanctificationem. Voces, *Per ignorantiam*, videntur asserere, quod Antimensium deliberatè non potuerit lavari. Lib. 1. Cap. 9. Cap. 14.

Nostri in novo Testamento Sacrificii Altaria, licet forsan non divinum, omnino tamen sunt institutum atque mandatum Apostolicum. Nam ipsa laudat in suis Epistolis Sanctus Paulus Apostolus, & vetustissimi Ecclesiæ Patres. Ipsam *Altaris* vocem habet ille in Epistola ad Hebræos. Et quòd in Epistola ad Corinthios per Domini mensam intelligat Altare, rectè affirmat vigesima secunda sessio Tridentini Concilii. Durantibus Gentilium persecutionibus illa erant non tantùm in Basilicis, sed insuper in Cœmeteriorum cryptis & privatis ædibus. Erant non solùm lapidea, sed etiam lignea, ac faciliter transportabilia. Nobis Latinis esse lapidea, ac in solis Basilicis figi jussit Sanctus Sylvester. Et Decretum omnis etiam Orientalis Ecclesia constanter admisit. Etenim sub ejus Pontificatu statuit Laodicensis Synodus: *Quòd non oportet in domibus oblationes celebrari ab Episcopis vel Presbyteris*. Privata, ad quæ Gentilium persecutio compulerat, sacrificia vult jam pacatis Ecclesiæ temporibus proscripta penitus ac eliminata. Attamen Cap. 10.

men semper fuit locus Episcopali dispensationi. Nam de S. Anachoreta Mari ac semetipso Episcopo scribit in Monastica historia Theodoretus.
Cap. 10. *Cum Maris spiritualis & mystici sacrificii videndi desiderio diuturno teneretur, rogavit ut illic divini doni fieret oblatio. Ego verò libenter obtemperavi, & sacra vasa adferri jussi, Diaconorumque manibus usus pro Altari, mysticum & divinum ac salutare sacrificium obtuli.* Quin & celebrandæ in rusticana domo Missæ facultatem & jussionem Presby-
Cap. 8. teris suis dedit Sanctus Augustinus. Sic ipse testatur in novissimo Libro de Civitate Dei. Sunt plurima hujusmodi exempla. Et quòd nobiles Viri domesticam Capellam, suumque illic Altare & à proprio Sacerdote sacrificium habeant, est antiquus usus omnium Ecclesiarum. Porro nec publica Oratoria, nec ipsorum Altaria consecrari unquam permiserunt Græci: Hinc domesticis privatorum Capellis aut Altaribus honorem hunc longè minùs detulerunt. Et uti istius Anachoretæ cella, ita longè magis ista rusticana domus non habuit Altare. Et extrà verum vel vicarium Altare nunquàm licuit sacrificii oblatio. Quocircà videtur certum, quòd suorum Diaconorum manibus Theodoretus Antimensium, & rusticanæ mensæ vel portatile Altare vel quid simile imposuerit Presbyter Sancti Augustini.

Nostra enim portatilia Altaria, licet nullum huc usque noverim lucidum testimonium, credo esse antiquissima. Antiquus est Ecclesiæ Canon: *Altare si motum fuerit, Ecclesia denuò consecretur.* Altare enim, quod unicum habebat olim omnis Ecclesia, significat fidem: & sicut mota fides omnem hominis justitiam, ita motum Altare omnem evertit Basilicæ Sanctitatem. Et hinc ob lapidis motum longè magis debebat ipsum Altare iterùm consecrari. Verùm aliqui objiciebant Altaria portatilia, quæ *licet de loco ad locum moveantur, non tamen denuò consecrantur.* Et respondit in litteris ad Gerardum Sancti Gandregesili Abbatem Sanctus Ivo Carnutensis
Ep. 72. Episcopus: *Portatilia Altaria non aliter consecramus, nisi vel in tabulis ligneis, vel in aliquo competenti substratorio compacta & firmiter sint affixa. Undè licet de loco ad locum portentur, non tamen de loco, in quo consecrata sunt, moventur. A quo si avulsa fuerint, sicut cætera Altaria, denuò*
Ep. 80. *sunt consecranda.* Quod ipsum repetit in litteris ad Guilielmum Abbatem Fiscanensis Monasterii. Loquitur de his Altaribus, tanquàm de re antiqua. Apud Gregorium nonum Honorius
Cap. 30. tertius ad titulum de privilegiis vocat *Altare Viaticum*, & ipso ubicumque utendi facultatem concedit Fratribus Prædicatoribus & Minoribus, & queritur suam gratiam prava interpretatione
Constit. 7. à quibusdam Episcopis truncari. Eandem gratiam Prædicatoribus firmavit Gregorius undecimus, Carthusiensibus quoad suas Gangrias Urbanus quintus, Benedictinis Pius quartus, Societati JESU etiam quoad Castrenses missiones Gregorius decimus tertius, degentibus in Africa Trinitariis dedit Urbanus octavus. Orthodoxis Græcis Clemens octavus fecit libertatem vel suis Antimensiis, vel nostris portatilibus Altaribus utendi. In concedenda hac gratia largus adeò fuit Bonifacius nonus, ut inter ejus excessus Thomas Walsinghamensis ponat hunc articulum: *Bonifacius Altaria portatilia nulli pecuniam offerenti negavit.* Quòd etiam Fol. 247.
Episcopi possint facere hanc gratiam, lucidè supponit in laudato Decreto Honorius tertius. Eisdem, quòd quandoque Diœceses suas egredi ex causis, & quotidiè Missam audire debeant, ubicumque locorum in viatico Altari celebrandi facultatem impertivit Bonifacius octavus. Et ita fuit usque ad Tridentinum Concilium, à quo & omnia hæc Regularium privilegia, & Episcoporum etiam potestatem esse sublata, disertè affirmat in laudato Clericis Societatis JESU dato privilegio Gregorius decimus tertius. Concilii verba sunt in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ: *Ordinarii non patiantur privatis in domibus, neque omninò extrà Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda & visitanda, sanctum hoc Sacrificium à sæcularibus aut Regularibus quibuscumque peragi.* Non qualemcumque, sed solùm extrà Ecclesias aut Oratoria portatilis Altaris usum interdicit. Et Oratoria, quæ in suis Conventibus erigunt exempti Regulares, nec designari debent ab Episcopo, nec visitari. Addit Dominicus Cardinalis Thuscus: *Episcopus potest concedere hospitali prophano Oratorium cum Altari viatico seu portatili, in quo celebretur pro infirmis. Amplia, quòd etiam potest concedere hoc in aliis privatis domibus sine consensu Rectoris Parochiæ.* Quod ipsum docent hodiè plures Canonum periti. Undè quidam Episcopi existimant sibi esse, quidam existimant non esse hanc potestatem.
(Lib. 5. tit. 70. cap. 12.; Lib. 1. cap. 31.)

Quæstio est, An apud antiquam dignitatum & officiorum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ notitiam verba, *Præfectus Antimensiis eos, qui sanctam Communionem percipere volunt, introducit*, intelligantur de jam laudatis Antimensiis? Negat Balduinus Junius. Intelligi affirmat *Præfectum antecessui mensæ, adducentem eos qui erant venturi ad sacram Communionem.* Vult hic intelligi non Antimensia, sed Antemensales, qui ad sacram Mensam recipiebantur & Communionem Eucharistiæ. Hi enim priusquàm admitterentur, solebant ante Mensam sisti, coram Antemensalium Præfecto, & posteà eodem præeunte adduci ad Communionem, ut palam testatum ille faceret hos suos comites in unum Corpus coaluisse cum Christo & ejus Ecclesia. Hic autem ritus apud Græcos dicebatur τὸ Ἀντιμένσιον. Verùm hæc Commentaria Jacobus Gretserus in suis ad Georgium Codinum scholiis affirmat esse imperitas, quas satis nequeat admirari, ineptias, & plusquàm Æsopicas fabulas, quibus refellendis non sit immorandum. Porrò in suis ad Sylvestrum Sguropulum notis Robertus Creyghtonus constanter defendit Junium, & dentato Gretseri calamo reddit talionem. Laudat locum, in quo Sguropulus refert sui Principis & Patriarchæ ad Venetos ingressum, suamque cum Bis-Consule legationem ab illis & accessum ad Ducem, & pergit; Lib. 1. cap. 9.

Dux

Lib. 4. cap. 11. *Dux nos peramanter recepit, vultu sereno, sermone blando, & medium inter utrumque se interferens, una manu Bis-Consulem, altera me comprehendit. Cujus ad exemplum pariter & monitum Senatores primarii, qui aderant, utrumque utriusque manibus alteris suas implicuerunt. Et pari situ Senator alter ejus Senatoris sinistram tenuit, qui mihi dexteram accommodarat. Ut ordine expanso in latum, seu acie ad frontem composita, è meditullio cubiculi ad interiorem parietem progrederemur consessuri, omninò ad formam Antemensalium*. Hunc locum Creyghthonus sic commentatur: *Venetiarum Dux, Legati, & Senatores manus manibus intexebant ad instar Antemensalium, cùm se coram Mensa Domini in latitudinem expandebant communicaturi. Hic est loci sensus, nec alium ferre potest: Quo non datur alter in hac historia aut celebrior, aut dignior animadversione ad Antemensalium ritus demonstrandos, novitios aut vetustos dicam, non constat.*

Respondeo Robertum Creyghthonum vera scribere & erudita. Apud Græcos enim aliud omninò sunt Antimensia, aliud Antemensales. Et laudatus antiquæ notitiæ locus lucidè agit de Antemensalibus. Antimensia enim & ipsorum custodia non ad istum Præfectum, sed spectabant ad Schævophylacem, unum è Crucigeris magnæ Ecclesiæ. Licet & dictus Robertus & Balduinus Junius sint homines Calvinistæ, dedignari non debemus ipsorum eruditionem agnoscere. Eandem gratiam & ipsi nobis deferant, & brevi Catholica pace gaudebimus. Certè Robertus in Sguropuli translatione est pessimè hinc inde meritus. In superius adducto loco, ubi Sguropulus affirmat Antonium Heracleensem Episcopum fuisse apud Venetos usum suis Antimensiis & vasis, disertè habet: τὰ ἱερὰ σκεύη, id est, sacra vasa. Et Robertus vertit: *Vascula*. Alium locum in quo Eugenii quarti Legatus asseritur populo Constantinopolitano passim in
Lib. 11. cap. 4. plateis benedixisse, hoc modo vertit: *Notarius sequester Legatum ab hac benedicendi gesticulatione inhibuit*. Sacerdotales benedictiones tanti semper fecit Ecclesia, ut ex ipsis, tanquàm irrefragabili argumento, victricis gratiæ necessitatem adversùm Pelagianos confirmet frequentissimè S. Augustinus. Verùm Roberto isti magis placet magnus Martini Lutheri Discipulus Joannes Brentius, qui formatam ducta manu crucem etiam censet esse inanem gesticulationem, quæ non magis prosit ad salutem, *quàm si circulum descripseris in aere*. Ita in quarto adversùs illum Libro testatur Dominus Cardinalis Stanislaus Hosius. Pluribus istiusmodi sordibus translationem suam fœdavit Robertus. Etiam suas ad Carolum secundum magnæ Britanniæ Regem, & ad Lectorem proœmiales litteras. Redeamus ad suprà memoratam Græcorum in Latinos injuriam: Cum suis asseclis Heracleensium Antistes Antonius Cathedralem Venetorum Basilicam duxit prophanam & pollutam, ideoque non in ipsius Altari, sed in suo super illud strato Antimensio celebravit. Et ob has & alias plures in nos injurias non sine fundamento Parentes nostri Græcos Schismaticos, quod queritur Georgius Pachymeres, appellarunt *albos Saracenos*.

CAPUT XIV.

Quando cœperit Græcorum in Latinos ritus tam capitale Odium.

Respondeo illud antiquis fuisse penitus ignotum. Etenim quòd & Latini Græcis, & Græci Latinis advenis Episcopis olim publicè sacrificandi & concionandi locum obtulerint, atque ita mutuos ritus honorarint, suprà ostensum est, & suo loco pluribus ostendendum. Etiam Legatis sibi Clericis Episcopi exhibuerunt honorem illum, de quo in litteris ad Alexandriæ Patriarcham Dioscorum Magnus Papa Leo: *Filius noster Possidonius Presbyter nostris processionibus atque ordinationibus frequenter interfuit,* Ep. 80. cap. 2. *& toties ad nos missus quid in omnibus Apostolicæ Sedis auctoritatis teneremus, agnovit*. Et de Antecessore suo Pelagio secundo scribit ad Eulogium Alexandriæ, & Anastasium Antiochiæ Patriarcham Magnus Gregorius: *Pelagius Diaconum,* Lib. 4. Ep. 36. *qui juxta morem pro Responsis Ecclesiæ faciendis piissimorum Dominorum vestigiis adhærebat, cum Joanne Constantinopolitano Episcopo Missarum solemnia celebrare prohibuit*. Joannes ille *Universalis Episcopi* nomen sibi superbè arrogaverat, ideoque ad ipsum excommunicandum progredi quidem Pelagius noluit, suum tamen Diaconum Apocrisarium cum illo procedere noluit, atque ita ipsum à Romanæ Ecclesiæ non modica Communione suspendit. Quod ipsum suo Diacono injunxit Gregorius. Hæc omnia repetit in litteris Ep. 39. ad ipsum Joannem, & pergit in litteris ad Sabinianum Diaconum suum & Apocrisarium: *Sicut tibi jam transactis epistolis scripsi, nunquàm cum Joanne procedere præsumas*. Et de Joanne & de Lib. 6. Ep. 31. ejus in Cathedram ac superbiæ titulum successore Cyriaco scribit ad laudatos Alexandriæ & Antiochiæ Patriarchas: *Fratris & Coepiscopi nostri Cyriaci Responsales, quia hoc omninò humiliter precabantur, Missarum solemnia mecum celebrare feci; meus verò Diaconus cum prædicto fratre nostro Cyriaco Missarum solemnia celebrare non debet*. Et hujus diversitatis dat rationes. Ad Patriarchales Ecclesias concurrebant plures Legati Diaconi: Omnes procedebant cum Patriarcha, & quisque locum habebat juxtà dignitatem suæ Ecclesiæ. Hinc ad Joannem Ravennæ Archiepiscopum scribit idem Gregorius: *Ne credas, quia ego Ecclesiam tuam in* Lib. 4. Ep. 15. *aliquo gravari aut minui volo. Recordare in Romanarum Missarum Solemnibus, ubi Ravennas Diaconus stabat, & require ubi hodiè stet, & cognosces quia Ravennatem Ecclesiam honorare desidero.*

Proindè advenam Diaconum cum loci Episcopo procedere est illum huic ministrare in solemni Missa, & cum illo celebrare. Hinc & S. Ambrosius duos non optimè moratos Clericos non permisit secum procedere. Ita scribit in Libris officiorum. Et de Arsenii Patriarchæ Con-

Constantinopolitani in ordinatos ab intruso Patriarcha Nicephoro Episcopos vindicta scribit Georgius Pachymeres : *Ordinatis à Nicephoro omnem functionem Sacerdotii permisit Arsenius, excepto solùm secum unà pariter, ubi Sacris solmniter operabatur, ministrandi usu*. Etenim cum Patriarcha non solum Diaconi procedebant & Presbyteri, sed etiam Episcopi. Hinc de Dorothæo Marcianopolitano Episcopo, secundæ Mœsiæ Metropolita, ad S. Cœlestinum Pontificem scripsit Sanctus Cyrillus Alexandriæ Patriarcha : *Dorothæus, dum Sacra peragerentur, Reverendissimo Nestorio in Cathedra Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedente, surrexit, & magna ac elata voce inclamare ausus est*, &c. Nempè Patriarcham ostentabat Nestorius, feceratque Dorothæum secum procedere. Et de Alexandro Basilonopolitano apud Bithynos Episcopo, qui motam in S. Joannem Chrysostomum & ipsi adhærentes Episcopos persecutionem fugiens advenerat Ptolomaidem Pentapolios, scribit istius Civitatis Episcopus Sanctus Synesius ad suum Alexandriæ Patriarcham Theophilum : *In Ecclesiam quidem illum admittere nolui, nec sacram cum eo Mensam communem habui, domi verò juxtà atque innocentes honoravi. Quæ mea agendi cum indigenis ratio est*. Alexandrum non permisit secum procedere. Synesius enim, licet non Patriarcha, erat tamen Metropolita. Et Zacharias Chalcedonensis ac Theophilus Tauromeniæ in Sicilia Episcopus, ut Photii Patriarchæ, à quo ad Nicolaum primum Pontificem fuerant Legati, Constantinopolitanam consecrationem fuisse à dicto Papa admissam persuaderent populo, dixerunt ad octavam Synodum : *Diximus & iterùm dicimus, quia ut summi Sacerdotes sumus suscepti à Papa Nicolao, & comministravimus ei, & suscepti sumus ab eo*. Et de Zacharia & Rothaldo Episcopis, suis ad Constantinopolitanam Ecclesiam Legatis, scribit ad omnes eidem Ecclesiæ subjectos Episcopos laudatus Nicolaus : *Cùm Photio adultero Ecclesiæ invasore atque Neophyto, quod illis multipliciter fuerat prohibitum, inter Sacrosancta Mysteria communicaverunt*. Hoc est, cum Photio processerunt.

L. 3. c. 2. — Epist. 66. — Act. 4.

Græci in Missa habent duplicem introitum: Magnum & parvum. Magnus est solemnissimus. Omnes præsentes Episcopi, Presbyteri, Diaconi præcedunt ac deducunt Patriarcham aut Metropolitam ad Altare cum summa gravitate & pompa. Et quò solemnior est Missa, eo plures Episcopi solent ministrare. Et hæc processio repræsentat Domini nostri Incarnationem, quà comitantibus Angelis à Patris dextera descendit in uterum Virginis. Introitum hunc eleganter depingit in libro de Missa & Templo Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis, & adjungit : *Sicut ab ipso Salvatore instituta est, & ab Apostolis ac Patribus tradita, ita & Missam celebramus. Et sicut quidem Dominus cum Discipulis adhuc commorans consecravit, & panem fregit, & calicem similiter, ita & nunc Ecclesia exequitur, Pontifice cum Sacerdotibus consecrante, & omnibus distribuente, vel certè Sacerdote cum Collegis celebrante*. Affirmat omnes Episcopos ac Presbyteros cum Episcopo, omnes item præsentes Presbyteros cum celebrante Presbytero procedere, celebrare, consecrare, & communicare. Ritum in omnibus sub Cœlo Ecclesiis esse & vetustissimum, & olim fuisse universalem, demonstrat octavus decimus Canon Nicænus, quorumdam Diaconorum, sacræ Communionis gratiam ante Episcopos contingere, & Presbyteris impartiri præsumentium, audaciam damnans, atque adjungens : *Diaconi per ordinem post Presbyteros gratiam sacræ Communionis accipiant, aut Episcopo eis aut Presbytero porrigente*. Lucidè agit de solemni Episcopi Missa. Eundem morem laudant antiquus Ordo Romanus, Alcuinus Flaccus, Amularius Fortunatus, aliique Latini Ecclesiasticorum rituum Expositores. Et suo adhuc tempore viguisse in Romana Ecclesia testatur in libris de Missæ Sacrificio Innocentius tertius. Et ita etiamnum hodiè faciunt Græci in festo ac in Romana Basilica S. Athanasii. Quocircà olim & Græci apud Latinos in azymo, & Latini apud Græcos in fermento celebrabant & communicabant. Et ita adhuc fuit sub Photio Patriarcha. Nam ejus Episcopi Zacharias & Theophilus de isto sibi per Nicolaum Pontificem delato honore gloriabantur, & Photii consecrationem conabantur ex ipso firmare. Proindè certum est, quòd hodiernum Græcorum in Latinos ritus odium induxerit Michael Cerularius. Nam & ante illum nemo Patriarcha clausit Latinas Ecclesias.

L. 4. c. 25.

Et à simili in Græcorum ritus odio alienissima semper fuit Romana Ecclesia. Hinc enim plura Græcorum Monasteria semper fovit intrà & circà Urbem, & de ipsis ad Latinorum Monasteriorum eversorem Michaelem Cerularium scripsit S. Leo nonus : *Ecce in hac parte Romana Ecclesia quantò discretior, moderatior, & clementior vobis est. Siquidem cùm intrà & extrà Romam plurima Græcorum reperiantur Monasteria sive Ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur à paterna traditione, sive sua consuetudine, quin potiùs suadetur, & admonetur eam observare*. Græcos ritus tanti fecit Pelagii secundi Diaconum Apocrisarium Constantinopoli agens magnus Gregorius, ut factus Pontifex ipsorum quosdam traduxerit in Romanam Ecclesiam, & quosdam contra opus istud murmuratores composuerit hac sanctissima regula : *Si quid boni vel Constantinopolitana vel altera Ecclesia habet, ego & minores in bono imitari paratus sum. Stultus enim est, qui in eo se primum existimat, ut bona, quæ viderit, discere contemnat*. Et addit sibi in hoc opere S. Damasum & alios magnos Pontifices præluxisse. Quæ omnia laudat in ejus vita etiam Joannes Diaconus. Latinos ritus Græcis imponere conatus est Innocentius tertius: nempè ob captam à Flandris Constantinopolim. Sperabat à Latini Principis auctoritate facilitandum negotium, atque ita vetus schisma radicitùs evellendum. Verùm quàm non successerit, suprà audivimus à Georgio Acropolitano. Et ad unionis postulatorem Germanum Patriarcham Gregorius nonus rescripsit Græcis & Latinis propter azyma & fermentum, ac alios diversos ritus,

Ep. 1. c. 29 — Lib. 7. Indict. 2. Epist. 64.

non esse diversa Sacramenta, idòque illis utrimque manentibus offert unionem. Exstat epistola apud Matthæum Parisiensem. Et hinc novo etiam suo Canonum Codici inseruit plures decretales epistolas, quæ Græcos ritus non tantùm permittant, sed etiam probent & confirment. Etiam in Civitatibus, quæ mixtum ex Græcis & Latinis Populum, & Latinum habeant Episcopum. Ejusmodi in Civitatibus vetat contra Nicænum Canonem esse duos, Episcopos, attamen contra octavæ Synodi constitutionem indulget, ut Latinus Episcopus sibi ordinet Græcum Suffraganeum. Et pleraque hæc firmavit in suo ad suum in Cypro Cardinalem Legatum Rescripto Innocentius quartus. Etiam in facta per Lugdunensem Synodum unione, & post ipsam firmavit Gregorius decimus. Et de Eugenio quarto Pontifice, & Josepho secundo Patriarcha Constantinopolitano scribit in Florentini Concilii historia Sylvester Sguropulus: *Ferrariam advectus Patriarcha misit ad Papam, qui hoc ei suo nomine significarent. Venimus te exoratum, ut nobis liceat, concedente Beatitudine tua, ordinaria officia nostra, & totam sacræ Liturgiæ consequentiam in dies Deo perficere eisdem ritibus, quos nostra Græcia non ita nuper, & à nascentis Ecclesiæ primordio usurpavit.* Timebat Papam suis ritibus adversaturum. Verùm ille *ultro consensit, & simpliciter edixit, Patriarcha ut sua haberet Sacra, quocumque velit modo & ritu.* Ex eodem principio idem Eugenius, dum factæ unionis Missam celebravit, Græcorum Episcopos ad de azymo suo Sacrificio communicandum est adhortatus: ad secum antiquo more procedendum & comministrandum. Nam & Nicolai quinti Legatus Cardinalis Isidorus resumptæ unionis Missam in S. Sophiæ Ecclesia celebravit non Latino ritu, sed Græco. Et quosdam Latinos Episcopos, qui subjectos sibi Græcos volebant ad Latinum ritum cogere, graviter compescuerunt, & ad servandam Florentinæ Synodi unionem compulerunt Leo decimus & Clemens septimus. Utrisque diploma suo de sacris ordinationibus operi inseruit Joannes Morinus. Quæ omnia evincunt Græcorum ritum à Latinis semper fuisse probatum ac defensum.

An. 1238. — L. 4. c. 23. — Par. 1. c. 4.

Ex iisdem principiis ab uno ritu transiri ad alium, facilè permisit olim Ecclesia. Imo & quandoque præcepit. Etenim de Theodoro Tharsensi apud Cilices Monacho, quem Vitalianus Pontifex Cantuariensibus misit Archiepiscopum, scribit in Cantuariensium Pontificum Gestis Gervasius ejusdem Ecclesiæ Monachus: *Vitalianus Theodorum sacravit hac interposita conditione, ne Anglicanas institutiones Græca novitate mutaret.* Coegit Theodorum è Græco fieri Latinum. Ita dum Sanctus Irenæus Lugdunensium, Auxentius Mediolanensium, Sanctus Valerius Hipponensium, aliique Græci alias Latinorum acceperunt regendas Ecclesias, etiam transierunt ad ritum Latinum. Nam & plures Græci fuerunt Romani Pontifices. Et Gerontius, quem ex Mediolanensi S. Ambrosii Diacono Nicomediensem in Bithynia Archiepiscopum consecravit Helladius Cæsariensis in Cappadocia Primas, omninò transivit ad ritum Græcorum. Gerontii promotionem exponit Hermias Zozomenus. Etiam Græci ac Latini Principes frequenter inter suos filios & filias miscuerunt Matrimonia, ideoque & hi de ritu ad ritum transierunt. Etiam dum quis Latinus ad Græcos, aut Græcus ad Latinos transfert domicilium, possit & ritum mutare. Nisi tamen transeat ad locum ex Græco ac Latino populo & Clero mixtum. Tunc enim servanda est Pii quinti Pontificis constitutio: *Cùm ad notitiam nostram pervenerit, quòd nonnulli Presbyteri, tam Græci quàm Latini, antiquum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritum, tam in celebratione Missarum, quàm aliorum Divinorum officiorum, pervertere satagentes, diversas licentias & facultates, Missas & alia Divina officia Græci Latino more, ac Latini Græco ritu celebrandi ab Apostolica sede, vel ejus Legatis, ac etiam majori Pœnitentiario, variis prætextibus impetrarint, illisque jam pridem utantur, hoc ab antiquo Catholicæ Ecclesiæ Instituto, Sanctorumque Patrum Decretis deviare considerantes, propterea hunc abusum ab Ecclesia Dei exstirpare volentes, omnes hujusmodi licentias & facultates revocamus & cassamus.* Etiam datas Ecclesiis aut Monasteriis. Præsertim vetat, ne uxorati Græcorum Presbyteri celebrent ritu Latino. Et tam Græco quàm Latino prævaricatori infligit perpetuam suspensionem. Et fidei professioni, quam à Græcis exigi & præstari sanxit, Gregorius decimus tertius inseruit hunc articulum: *Credo in azymo sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici, Sacerdotesque in altero ipsum conficere debere, unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ, sive Occidentalis, sive Orientalis, ritum.* Et Latinis Episcopis, ex Græcis & Latinis populos mixtos habentibus, Clemens octavus fixit has regulas: *Maritus Latinus Græcæ Uxoris ritum non sequatur. Latina Uxor non sequatur ritum Mariti Latini. Quòd si id fieri non possit, quisque conjugium in suo ritu, Catholico tamen, manere permittatur. Proles sequatur ritum Patris: nisi prævaluerit Mater Latina.* Ita utrumque ritum semper dilexit, & tamen ab uno ad alium faciliter transferri semper noluit Latina Ecclesia. Pius quintus rectè affirmat hunc esse antiquum morem, & Patrum Institutum. Nam & hic locum habet: *Quisque in vocatione maneat.*

L. 8. c. 6. — Const. 12. — Const. 33. — Const. 34.

CAPUT XV.

Exponuntur variæ Michaelis Cerularii in Latinos Calumniæ.

AD Petrum Antiochiæ Patriarcham, quo suæ factioni adjungeret, Michael Cerularius scripsit varias de nobis Latinis, calumnias quas oportet elucidare.

CALUMNIA I.

Latini suffocatum comedunt.

EAndem Calumniam repetit Michael in litteris ad Joannem Tranensem Episcopum. Et Græci Schismatici repertus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu Tractatus: *Latini comedunt suffocata, capta à bestiis, morticina, sanguinem*. Affirmat esse contra Canonem & Synodale Decretum Sanctorum Apostolorum, qui fideles etiam gentes jusserunt abstinere ab immolatis simulacrorum, à fornicatione, ac à sanguine & suffocato. Et hinc inter vulgares Apostolicos sexagesimus tertius Canon carnes in sanguine animæ ipsorum, quod à feris captum; vel morticinum vetat comedi: Comedentem Laïcum segregari mandat, Episcopum aut Clericum degradari. Theodorus Balsamon in suo commentario laudat canonem, & adjungit: *Quæ à venatoriis avibus vel canibus capiuntur & suffocantur, quomodò à quibusdam comedantur; nescio. Nota canonem propter Latinos, qui suffocata indiscriminatim comedunt*. Ex ejus prævaricatione vult omnes Latinos esse segregatos aut excommunicatos, & mutua communione pollutos. Apostolicæ Synodi Decretum laudat etiam sexagesimus septimus Trullanus Canon, & addit: *Eos qui propter lautum & delicatum ventrem cujuscumque animalis sanguinem arte aliqua esculentum condiunt ac instruunt, incusamus ac punimus*. Clericum deponi etiam mandat, Laicum segregari. Et Theodorus iterum exponit: *Quoniam nonnulli sanguinem non comedebant, nonnulla autem esculenta ex aliis & ex sanguine faciebant, & se sacram Scripturam observare dicebant, quòd non sanguinem nulla re intercedente comederent, statuerunt Sancti Patres ejusmodi sacræ Legis circumscriptionem cessare oportere, cumque qui quavis arte vel ratione animalis sanguinem comederet, si sit quidem Clericus, deponendum; si verò Laicus, segregandum. Et hæc quidem Canon. Latini verò indiscriminatim suffocata comedunt. Sed etiam Adrianopolitani, ut audio, animalium sanguine cum quibusdam esculentis utuntur. Quære & Imperatoris Leonis sapientis Novellam quinquagesimam octavam, quæ statuit eos, qui quamcumque sanguinolentam speciem comedunt, publicandos & corpore puniendos, & impressa cuti tonsura notandos, & perpetuo exilio condemnandos*. Dicta Lex habet & hæc verba: *Perlatum ad aures nostras est, quod intestinis, tanquam tunicis, sanguinem infartum, velut consuetum aliquem cibum, ventri præbeant*. Item hujusmodi botulos vetat non tantum edi, sed etiam fieri aut vendi: Negligentes item Magistratus durè castigari. Cujus disciplinæ Græci semper fuerunt, ac etiamnum sunt adeò tenaces, ut in suo Euchologio habeant & hos titulos: *Oratio super execrandos & vetitos cibos comedentes. Oratio pro illis qui in cibis scandalum passi sunt, & offenderunt*. A vicinis barbaris capti in bello Græci quandoque per famem adacti, quandoque dolo circumventi edebant cum Barbaris immundos cibos; Et ambos Ecclesia judicabat lapsos in immunditiam, ideoque Sacerdotaliter purgandos. Et quia nos Latini non tantùm ex necessitate aut deceptione, sed omni cum libertate edimus suffocata & apertum etiam sanguinem, Michaelis Cerularii factio censet nos esse inexpurgabiles. Suffocata enim non nisi ob inclusum sanguinem fuerunt nobis interdicta.

Apostolicæ hujus constitutionis adeò observans olim fuit etiam Latina Ecclesia, ut de Gentilibus nostrorum Parentum persecutoribus ac tortoribus scribat in libro Apologetico Tertullianus: *Inter tentamenta Christianorum botulos etiam cruore distentos admovetis, certissimi scilicet illicitum esse penes illos, per quod exorbitare eos vultis*. Cap. 9. Hujusmodi botulos edentibus Tortores promittebant impunitatem. Ex quo liquet, quod nec ad evadendam mortem talis tunc cibus licuerit. Qui rigor cur etiam hodie quosvis cum Calvinistis aut Lutheranis degentes fideles non liget ad fixis ab Ecclesia diebus abstinendum ab esu omnis carnis? Singularis tamen ratio parentibus nostris persuasit tantum rigorem. Ut nempè demonstrarent sese remotissimos à tribus, de quibus patiebantur calumniam, famosis criminibus, quorum unum erat infantis trucidatio in nocturnis Sacrificiis. Quo argumento eandem Apologiam firmant Minucius Felix, Athenagoras, aliique Christianæ Religionis antiqui Defensores.

Etiam dudum post extinctas Gentilium persecutiones nos Latini servavimus istam Disciplinam. Etenim ex Theodori Cantuariensis Archiepiscopi Libro pœnitentiali Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus suo Decreto inseruit hunc canonem: *Aves, & animalia cætera, si in retibus strangulantur, non sunt comedenda. Nec si oppresserit accipiter, & si sic mortua inveniuntur. Quia in actibus Apostolorum præcipitur abstinere à fornicatione, sanguine, suffocato*. L. 9. c. 97. Et Alvredi Anglorum Regis antiquæ leges habent: *Carnem à bestiis laceratam ne gustatote, sed ad canes projicite*. Eandem legem suo adhuc tempore viguisse in Germania affirmat & probat Ditmarus Meseburgensis Episcopus: Arguit & culpat pauperes, qui sanguinem censebant à se posse edi sine peccato. Lib. 2. d. Et ad quartum decimum duodecimi sæculi annum habet in Chronico Gilbertus Genebrardus; *Historici scribunt tempore Calixti secundi Pontificis Pomeranis tunc ad fidem conversis injunctum, ne quid immundum comederent, nec morticinum, nec suffocatum, nec sanguinem animalium*; Utique ex antiquo Wormatiensis Synodi canone: *Aves & alia animalia, si retibus strangulantur, non sunt comedenda*. Can. 6. 5. Qualia Decreta reperies etiam apud Rabanum Moguntinum, Hincmarum Rhemensem, & Halitgarium Episcopum Cameracensem. Et ad præsentem Michaelis Cerularii calumniam respondit Cardinalis Humbertus: *Suffocatum & sanguinem nobis contra vos non defendimus. Antiquam enim consuetudinem seu traditionem Majorum nostrorum diligenter retinentes, nos quoque hæc abominamur: Adeo ut sanguine, vel quocumque morticino, aut aquis seu quacumque negligentia humana præfocato, apud nos aliquando vescentibus absque extremo periculo vitæ hujus, pœnitentia*

tentia gravis imponatur. Pro eo maximè, quia antiquas consuetudines & traditiones Majorum, quæ non sunt contra fidem, Leges Apostolicas arbitramur. Nam de cæteris, quæ aucupio, aut canibus, aut laqueo venantium moriuntur, Apostoli præceptum sequimur: Omne quod in macellum venit manducate; nihil interrogantes propter conscientiam. Verùm ne scandalizetur frater infirmus in fide, qui putat aliquid commune vel immundum esse, si quis dixerit, hoc suffocatum est vel morticinum, non est comedendum, ut Apostolus de Idolotheto ait. Eodem modo respondit Petrus Antiochiæ Patriarcha: *Quòd suffocata Latini comedunt, puto fieri absque Papæ permissione, vel ab aliis Pontificibus hæc parvi pendi. Id verò contigit fieri propter eorum audaciam, qui hæc facere non dubitant. Qualia etiam in nostro Romano Imperio præter leges, etiam execranda, fieri contingit, quæ nos ignoramus. Et invenies si quidem in ipsa etiam Constantinopoli, & extra eam multos, qui sanguinem suillum comedunt. Vide itaque venerabilissime Domine, quomodo nos multa eorum, quæ in nostris perperam fiunt, negligentes & prætermittentes, diligentiùs quàm par est res alienas curiosè indagamus & de illis verba facimus.* Fortiter ac suaviter affirmat à Michaele, qui trabem in oculo habeat, alieni oculi festucam castigari. Cum Cardinale Humberto affirmat Apostolicum Canonem omninò servari in plerisque latinis Ecclesiis: Michaeli relatas transgressiones esse solius carnalis populi, ex quibus omnis Latina Christianitas nec damnari possit nec devitari. Nam & de Græcis scribit repertus Constantinopoli Tractatus: *Græci intestina porcino sanguine implentes, pro deliciis vescuntur, contra Apostolorum Decreta.* Utique per prævaricationem. Interim circa tertii decimi sæculi exordia scriptus videtur iste Catholici Tractatus, atque ita evincit Apostolicum Decretum tunc apud nos adhuc viguisse.

Cardinalis Humbertus distinguit inter grandia & inter parva suffocata animalia: Venatorum artibus suffocatas aves, lepores, & similes feras affirmat à fidelibus licitè manducari. Quas tamen rigidè interdixit Theodorus Cantuariensis Archiepiscopus; etiam laudata Wormatiensis Synodus. Utique adversùm suos Francos & Anglos, sta distinctione etiam utentes. Eadem distinctio viguit apud Græcos. Etenim laudatus Tractatus habet: *Græci nec suffocatorum abstinent sanguine. Nam turdos comedunt laqueis strangulatos, & alias aves.* Et de Imperatore Andronico secundo Paleologo scribit Nicephorus Gregoras: *Andronicus canes & aves venaticas magno alebat numero, quibus ita erat deditus, ut si quis eum aditurus canem aut avem adferret, facillimè compos redderetur.* Addit grandem Augustorum proventuum portionem eisdem alendis fuisse impensam. Et quod nimia venandi cupiditas Avo Andronico primo ipsum odiosum fecerit, affirmat Imperator Joannes Cantacuzenus. Nec dubium, quin habuerit collegas. Et venationes suas illi omninò comederunt. Nec ullus Patriarcha legitur corripuisse. Et hinc supra dixit Theodorus Balsamon: *Quæ à venatoriis avibus vel canibus capiuntur, quomodo à quibusdam comedantur, nescio.* Est revera contrà Apostolici canonis litteram, quæ generatim loquitur de quovis sanguine, nec inter parva animalia suffocata discernit & magna. Et hinc de religiosioribus etiamnùm hodiè Græcis scribit in Euchologii Scholiis Joannes Goar: *Etiam pisces, nisi sanguine illorum diligenter abluto, contingere non audent.*

Lib. 11.

Quòd interim antiquissima sit ista distinctio, docet in libris adversùs Faustum Manichæum S. Augustinus. Apostolicum de non edendo suffocato aut sanguine Decretum affirmat à quibusdam secundùm litteram, à quibusdam intelligi de non patrando homicidio, & prosequitur: *Hoc nunc discutere longum est, & non necessarium. Quia & si tunc hoc Apostoli præceperunt, ut ab animalium sanguine abstinerent Christiani, ne præfocatis carnibus vescerentur, elegisse mihi videntur pro tempore rem facilem, & observantibus nequaquam onerosam, in qua cum Israelitis etiam Gentes propter angularem illum lapidem, duos parietes in se condentem, aliquid communiter observarent, simul & admonerentur, in ipsa Arca Noe, quando Deus hoc jussit, Ecclesiam omnium gentium fuisse præfiguratam, cujus facti Prophetia, jam gentibus ad fidem accedentibus, incipiebat impleri. Transacto verò illo tempore, quo illi duo parietes, unus ex circumcisione, alter ex præputio venientes, quamvis in angulari lapide concordarent, tamen suis quibusdam proprietatibus distinctiùs eminebant. At ubi Ecclesia gentium talis effecta est, ut in ea nullus carnalis Israelita appareat, quis hoc jam Christianus observat, ut turdos vel minutiores aviculas non attingat, nisi quarum sanguis effusus est? Aut leporem non edat, si manu à cervice percussus, nullo cruento vulnere, occisus est? Et qui fortè pauci adhuc tangere ista formidant, à cæteris ridentur. Ita omnium animos in hac re tenuit illa sententia veritatis: Non quod intrat per os vestrum, vos coinquinat, sed quod exit. Nullam cibi naturam, quam societas admittit humana, sed quæ iniquitas committit, peccata condemnans.* Eamdem distinctionem laudat in Ezechielis Prophetæ commentario S. Hieronymus. Hæc Prophetæ verba, *Omne morticinum & captum à bestia, de avibus & de pecoribus, non comedent Sacerdotes*, commentatur, & adjungit: *Hæc præcepta conveniunt, ut morticinum non comedat Sacerdos, tam de avibus quàm de pecoribus, cujus nequaquam sanguis effusus est, quod in actibus Apostolorum dicitur suffocatum. Et quæ necessario observanda, Apostolorum de Hierusalem epistola monet. Et condemnat Sacerdotes, qui in turdis, ficedulis, gliribus, & cæteris hujusmodi, hæc aviditate gulæ non custodiunt.* Arguit nescio quos Episcopos, non quòd majora, sed dumtaxat ista minora animalia suffocata comederent. Et laudatum Sancti Augustini locum commendant & sequendum sanciunt Nicolaus primus Pontifex in Rescripto ad Bulgarorum Consulta, & in publicata nuper per Henricum Canisium Epistola Evantus Archiepiscopus Viennensis.

L. 32. c. 13.

Cap. 90.

Et istum Evantus extendit ultrà Sancti Augustini mentem. Augustini tempore laudatam Apostolicam constitutionem quidam non de cibis intelligebant, sed de homicidio. Censebant per ipsam gentilibus singulariter interdici

tria

tria apud ipsorum plerosque grassantia crimina: Idololatriam, homicidium, & mœchiam. Ita intellexit in libro de pudicitia Tertullianus, & in exhortatoria ad pœnitentiam Parænesi Sanctus Pacianus Episcopus Barchinonensis. Sententiam Augustinus non damnat, magis tamen probat Apostolos de suffocato & sanguine sanxisse litteraliter, & istam sanctionem fuisse primævæ, partim ex Judæis, partim ex gentibus vocatæ, Christianitati quandam unionis fibulam, quoddamque sepulchrale ornamentum, quo mortua Legalia cum decore ad sepulturam deducerentur. Et hunc sensum probant etiam Sanctus Hieronymus in sermone de Machabæis, Sanctus Gaudentius Brixiensis Episcopus, & alii passim Patres, Latini & Græci. Et hinc post excisam ab Imperatore Adriano & rasam Hierosolymam, plenè eversum Judaicum Templum, proscriptos ex illa terra Judæos, impositos illi gentiles Episcopos, atque ita post completam Legalium sepulturam, variæ Christianæ Gentes redierunt ad avitam consuetudinem, & hunc Apostolicum canonem: *Omnia munda mundis*. Avito more cœperunt sanguinem & suffocata edere.

Et ita omninò fecerunt in Africa. Laudato in loco lucidè id affirmat Sanctus Augustinus. Et hinc adversùm nos scripsit Faustus Manichæus: *De mandato abstinendi à cibis communibus visum vobis est & vehementer creditum, morticina quidem & immolata esse immunda.* Nos notat, non quòd à cunctis suffocatis, sed quòd à solis morticinis abstineremus. Quia nempè quidam cuncta violenter suffocata, & ipsorum sanguinem liberè manducarent. Eandem libertatem fuisse à quibusdam restitutam in mores, docet Gangrensis Synodus: *Si quis carnem edentem, præter sanguinem, & idolis immolatum, & suffocatum, cum religione & fide, condemnat, velut spem propter hujusmodi perceptionem non habentem, anathema sit*. Carnis esum affirmat licitum adversùs novas Eustatii Sebastensis Episcopi nugas, addit tamen abstinendum à sanguine & suffocato: Quòd nempè aliqui tunc liberè illis vescerentur. Idem est scopus vulgaris Apostolici canonis, qui non solùm sanguinem aut suffocatum, sed etiam à feris captum vetat manducari. Quod additamentum altè clamat ipsum non esse Apostolicum. Etenim de capta aut lacerata à feris carne nec Apostolica Synodus, nec ullus vetustus Ecclesiæ Doctor facit memoriam: Istorum canonum quinquaginta priores sunt sæculi quarti: Quòd reliqui non nisi quinto aut sexto sæculo apparuerint, demonstrat Joannis Scholastici, quem in Constantinopolitanam Sancti Eutychii Cathedram intrusit Imperator Justinianus, canonica collectio. Hæc prima istorum fecit mentionem. Sunt Græcum opus: Et memoratus canon altè clamat in avitam & sanguinis & suffocati edendi libertatem respirasse quosdam, & ipsos compescit. Verùm nec Latini nec Græci potuerunt plenè compesci. Minora suffocata animalia perrexerunt ambo comedere. Nam illi Episcopi, quos de hac re notat Sanctus Hieronymus, omnino videntur fuisse

Cap. 2.

Græci. Et circa ipsam dudum mansit sententiarum varietas: Istam quippe libertatem Sanctus Hieronymus damnavit, probavit Sanctus Augustinus. Et certè quisquis voluerit adhærere S. Hieronymo, debebit Christianis omnem venationem interdicere. Nam quomodò persuadeas toti Christianitati, ut lepores aut turdos capiat, & non comedat?

Prima fidei rudimenta Pagani & Barbari Bulgari, partim à Romanæ, partim à Constantinopolitanæ Cathedræ Apostolis acceperunt, ideoque circa multos utriusque Ecclesiæ diversos ritus & mores anxiè fluctuarunt. Hinc inter varias quæstiones Nicolao primo Pontifici proposuerunt & hanc: *Animalia sive volatilia, si sine ferro mactentur, & solo ictu hominis percussa moriantur, si liceat comedi?* Non de quibuscumque, sed de solis suffocatis volatilibus rogant: Proindè & de iisdem solis per laudata superiùs Sancti Augustini verba Pontifex respondit. Quòd nempè à grandibus suffocatis animalibus & Latini tunc & Græci concorditer abstinerent. Ad quæstionem edita per Severinum Binium Concilia habent hoc marginale Scholion: *De superstitionibus*. Pessimè. Nec enim superstitiosa unquam, sed omninò religiosa semper fuit à suffocatis & sanguine abstinentia. Nicolao concordat Adrianus primus. Etenim ad Egilam Hispaniæ Episcopum scribit: *Insinuavit Dilectio vestra, quòd quidam in errore perseverantes prædicant, ut qui non ederit pecudum & suillum sanguinem & suffocatum, rudis est atque ineruditus. Nos quidem Apostolicis præceptis imbuti atque eruditi, confirmantes prædicamus, quòd si quis pecudum aut suillum sanguinem, vel suffocatum manducaverit, non solùm totius eruditionis alienus, sed ipsius quoque communis intelligentiæ prorsus extraneus, sub anathematis vinculo obligatus, in laqueos incidat Diaboli.* Quòd nempè vigentem tunc in Ecclesia morem & legem contemnere talis præsumeret ac damnare. Quod ipsum Pontifex repetit in alia ad omnes Hispaniæ Antistites Epistola. Has nuper vulgavit Jacobus Gretzerus. Et ex hoc anathemate natus videtur error Episcopi Evanti: *Ad agnitionem nostram venit, quòd exsurgentes in quibusdam Cæsar-Augustæ partibus reperisse vos asseritis Christianos, necdum eruditos paginis sacris, Judaico more sequi litteram occidentem, & postponere spiritum vivificantem, qui dicunt immundum fieri hominem alicujus animalis sanguinem comedentem, nescientes neque intelligentes Præcepta prisca magis mores hominum demonstrare, quàm in natura servare.* An Cæsar-Augustani plenè Judaizaverint, ignoro. Videntur inflictum ab Adriano Pontifice anathema dumtaxat crudiùs intellexisse. Quid quid sit, pergit in ipsos Evantus: *Legant libros Doctorum, & maximè Sancti Augustini contra Faustum Manichæum, in quo ista, quæ illi evacuant, & faciebant & dicebant, & se convictos erubescebant.* Affirmat à nullo sanguine aut suffocato abstinendum. Avitam libertatem plenè restituit, atque ita Sancti Augustini locum extendit ultrà ejus mentem. Et ultra mentem Romanæ Ecclesiæ. Nam quòd hæc grandia suffocata animalia necdum ederet sub Leone nono, supra dixit Cardinalis Humbertus.

Epist. 97.

Quæ

Quæstio est, Cur vulgaris Apostolicus Canon sanguini & suffocato addat captum à bestia? Etiam addit secunda Aurelianensis Synodus. Idolothetorum manducatores arcet ab Ecclesiæ cœtibus, & pergit: *Similiter & hi, qui bestiarum morsibus exstincta vescuntur*. Et Alvredi Anglorum Regis Lex: *Carnem à bestiis laceratam ne gustatote, sed projicitote ad canes*. Sub Rabani Mauri Moguntino Episcopatu tanta fames vexavit Germaniam, ut plures ex ipsa morerentur, & proprios devorarent filios. Duos conjuges ab tam horrendo facinore liberavit per duos lupos lacerata cerva. Ipsam comederunt, scribuntque de ipsis Fuldenses Francorum Annales: *Tunc Mater resumpto spiritu gratias Deo egit, quia filium suum recipere meruit, nec minus Pater, quod eum Deus à liberi interfectione innocuum dignatus est conservare. Ambo tamen de carnibus lege prohibitis, necessitate coacti, se recrearunt*. Videtur tanta necessitas tunc à peccato non excusasse. Et in Pœnitentiali libro habet Theodorus Cantuariensis Episcopus: *Animalia, quæ à lupis seu canibus lacerantur, non sunt comedenda*. Addit & aves, *quas oppresserit accipiter*. Et fundat in constitutione Apostolica. Et infra pergit: *Qui manducat carnem laceratam à bestiis, quadraginta dies pœniteat*. Exstant hæc in Decreto Sancti Ivonis. Et Bulgarorum postulatio fuit de solis animalibus, *quæ sine ferro mactantur, & solo ictu hominis percussa moriuntur*. Quod nempe à bestiis occisa supponerent non posse manducari.

Cap. 20.

Anno 850.

Part 15. Cap. 97. 100.

Respondeo hæc in Apostolico Constituto non fuisse expressa. Videntur tamen fuisse subintellecta. Etenim Propheta Ezechiel scripsit: *Omne morticinum, & omne captum à bestia, de avibus & pecoribus, non comedent Sacerdotes*. Et Sanctus Hieronymus commentatur: *Juxta litteram omni generi electo, & Regali & Sacerdotali, quod propriè ad Christianos refertur, qui uncti sunt oleo spirituali, hæc præcepta conveniunt*. Fundat se in Apostolica constitutione, & pergit de capto à bestiis: *Et ipsum similiter suffocatum est*. Lacerantes bestiæ laceratam omni sanguine non evacuant, ideoque & hæc habet aliquid suffocati. Et quia tam inter Græcos quam inter Latinos quidam olim de hoc puncto disceptarunt, prodierunt laudati Canones, & S. Hieronymi judicium confirmarunt. Verum quoad turdos, lepores, & alios similes per aves & accipitres venationis fructus fuit difficilis observantia, & jam pridem à pluribus Christianis gentibus excussa.

Cap. 44.

Altera quæstio est, An Sanctus Hieronymus in laudato loco rectè scribat *morticinum in actibus Apostolorum esse suffocatum*? Respondeo locutionem istam, si rigidi simus, esse justo largiorem. Suffocatum enim à violenta, morticinum à naturali morte dicitur. Et de hujusmodi morticino scribit in laudato adversus Faustum Manichæum libro Sanctus Augustinus: *Morticinum puto quod ad escam usus hominum non admisit, eo quod non occisorum, sed mortuorum animalium morbida caro est, nec apta ad salutem corporis, cujus causa sumimus alimentum*. Et laudata Aurelianensis Synodus: *Qui quolibet morbo aut casu suffocata vescuntur, ab Ecclesiæ cœtibus arceantur*. Et Theodori Cantuariensis Episcopi liber Pœnitentialis: *Nec cervus, nec capreus comedendi sunt, si mortui inventi fuerint, nisi fortè ab homine adhuc vivi occidantur prius, sed porcis & canibus dentur*. Et iterum: *Qui manducat carnem morticinam, quadraginta dies pœniteat. Si necessitate fanus contingat, multò levius est*. Attamen peccatum. Et infra: *Piscis mortuus in flumine inventus non est edendus, quia non est venatio hominis. Si vero piscando tactus fuerit, & ipso die inventus fuerit mortuus, qui non hæsitat, manducet; Qui autem dubitat, non manducet*. Ex quibus lucet morticinum tunc non à sola corporali salute, sed ab Ecclesiastica etiam lege fuisse interdictum. Etenim morticinum, non minus quam suffocatum, est plenum sanguine. Scribit item Cardinalis Humbertus: *Suffocatum & sanguinem abominamur, adeo ut sanguine vel quocumque morticino, aut aquis seu quacumque humana negligentia suffocato, apud nos aliquando vescentibus absque extremo periculo hujus vitæ, pœnitentia gravis imponatur. Pro eo maximè, quod antiquas consuetudines & traditiones Majorum, quæ non sunt contra fidem, leges Apostolicas arbitramur*. Ob solam extremam famis necessitatem affirmat licere. Quæ disciplina viguit etiam apud Græcos. Etenim Leo Cephala, à Boadmundo Siculorum Principe obsessæ Larissæ Præfectus, ad Imperatorem Alexium Comnenum scripsit: *In extrema quædam ventum est. Nam cibis, quibus vesci Christianos fas est, deficientibus, ad feros & insuetos versi, horum quoque copia jam destituimur*. Exstat Epistola apud Annam Comnenam. Quod ipsum de obsessa per Turcos Antiochia scripsit ad eundem Principem idem Boadmundus. Et Latinis & Græcis hæc disciplina fuit tunc manifestè communis. Et hinc non quod morticinis, sed dumtaxat quod suffocatis vesceremur, objecit nobis Michael Cerularius.

Lib. 5.

Lib. 11.

Tertia quæstio est, An per eundem Michaelem adducta adversus suffocati & sanguinis esum ratio sit valida? Est verò hæc: *An nescitis, ut omnis animalis sanguis sit anima ipsius, & qui comedit sanguinem, animam comedat? Et idcirco secundùm hoc Latini nec Gentiles ex toto sunt. Illi enim occidunt, aut plagantes comedunt*. Affirmat nos Gentilibus pejores. Et quidem brutorum animam esse ipsum sanguinem docere videtur etiam Theodoretus. In quæstionibus supra Levitici librum versat hunc locum, *Anima omnis carnis est sanguis illius*, & adjungit: *Sicut tu immortali anima præditus es, sic animal irrationale sanguinem habet loco animæ. Hunc si edis, animam comedisti. Rationalis enim animæ locum ille obtinet. Idcirco talem esum lex cædem appellavit. Eandem ob causam arcet ab edendis animalibus mortuis: Eo quod sanguis non fuerit separatus à corpore*. Consonat in tertia decima super Genesim homilia Sanctus Joannes Chrysostomus. Advertit Adami corpus Divinis formatum manibus, & formato inspiratam divinitùs animam, at verò de brutis esse scriptum: *Producat terra animam viventem*. Et adjungit causam: *Idcirco de brutis dicebat Moyses, Sanguis ejus anima ejus est, in homine autem substantia quædam est incorporea & immortalis*; quam proinde terra non possit producere. Et in vigesima

Quæst. 23

ma septima homilia exponit datum Noe Præceptum, *Verumtamen carnem in sanguine animæ ne comedatis*, & prosequitur: *Quid est caro in sanguine animæ? Hoc est suffocatum. Bruti enim anima est sanguis*. Ex quo vides, quod vulgaris Apostolicus canon per carnem in sanguine etiam intelligat suffocatum. Item quod suffocati abstinentia non sit ex lege, sed ex Patribus. Est toti humano generi datum in Noe Præceptum. In quæstionibus super Leviticum etiam Sanctus Augustinus hunc legis locum, *Anima omnis carnis est sanguis ejus*, examinat, concludit sanguinem esse bruti animam, non per substantiam, sed
Quæst. 47. per significationem: *Sanguis, quoniam propter vitalem quandam corpulentiam animam significat, anima dictus est*. Locutionem istam affirmat similem huic: *Petra erat Christus*. Verumtamen adjungit: *Verum si quisquam putat animam pecoris esse sanguinem, non est in ista quæstione laborandum*. Ad quæ verba Renati Carthesii Symmistæ exultant, creduntque sua de inanimatis brutorum horologiis somnia non proscribi à Sancto Augustino, & à Sancto Chrysostomo probari.

Respondeo hæc paradoxa dogmata non esse nata in Renati cerebro, aut chartis, sed tantum renata. Primus auctor fuit Epicurus, de quo
Fol. 161. Georgius Cedrenus: *Epicurus principia rerum posuit atomos ac inane. Hoc ut locum rebus natis recipiendis, atomos ut omnium materiam. Earum atomorum congressu & Deum & elementa, & quæ in eis sunt omnia exstitisse: Necquidquam aut ortum, aut constare, nisi ex atomis. Ita vocant tenuissima corpuscula, quæ centro aut puncto nullo dividi possunt. Animas esse sanguinem. Et cum corporibus, ut nasci, sic etiam interire*. Effusum in corde sanguinem esse ipsam rationalem animam docuit apud Ciceronem in primo Tusculanarum quæstionum libro etiam Empedocles. Et huc in nono Æneidos libro respexit Virgilius: *Purpuream vomit ille animam*. Alludit ad illos Philosophos, de quibus in primo Christiani Pædagogi libro scripsit postea Clemens Alexandrinus: *Sanguis invenitur primùm genitus in homine, quem multi ausi sunt dicere essentiam animæ*. Monstrosum commentum Carthesiani contrahunt ad solas animas brutorum. Quod nempe se profiteantur Christianos. Verum ex tali cloaca quis sibi speret purum veritatis aurum? Et laudatum Levitici testimonium illis nullo modo favet. Ejus sensum exponit idem Cedrenus. *Brutorum anima ex terra nata est, hominis autem orta est ex Divina inspiratione. Esse brutorum animam terrenam, ex ipsa potest intelligi scriptura. Dixit enim: Anima omnis pecoris est sanguis ejus. Porro sanguis concretus in carnem mutatur, caro suo interitu in terram dissolvitur*. Aliud nos ista phrasi docere Moyses non voluit, quam brutorum animas esse corporeas atque
Cap. 12. mortales. Qui sensus omnino est etiam Sancti Joannis Chrysostomi ac Theodoreti.

Alter istorum somniorum Patriarcha est cum omni sua factione Manichæus, de quo in libro adversus Adimantum Sanctus Augustinus: *Quæstio non de corpore, sed de anima proposita est, quam putant sic accipi in lege, ut sanguis esse existimetur, quo nos nullo modo sic intelligimus, sed quamvis de pecorum animis non curemus; cum quibus non habemus rationis aliquam societatem, tamen illud, quod lex dicit fundendum non esse sanguinem, nec in escam adsumendum, quia sanguis est anima, esse positum dicimus sicut alia multa. Et penè universa antiquarum scripturarum Sacramenta signis & figuris plena sunt futuræ prædicationis, quæ jam per Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM *declarata est. Sic est enim sanguis anima, quomodo petra erat Christus*. Brutorum animas esse corporeas omnis Christianus novit, esse tamen insectiles constanter docet in libro de quantitate animæ Sanctus Augustinus. Etiam vermium animas. Quod ergo sint sanguis, quomodo possit vel dubitasse? Nos ipsi adhæremus, Renatum Carthesium cum Epicuro, Manichæo, Michaele Cerulario permittimus delirare. Elegantem, ex qua bruti anima dicitur sanguis, rationem adducit in libro de jejuniis Tertullianus: *Anima per sanguinem effunditur*.

Quarta quæstio est, Qua igitur de causa Dominus Deus Noe, & omni humano generi, dum carnis esum indulsit, interdixerit suffocatum & sanguinem? Qua de causa Apostoli istud ipsum Præceptum omnibus Christianis imposuerint? Respondeo carnis esum non nisi post diluvium nobis fuisse permissum. Lucidè hoc docet in adducto de jejuniis libro Tertullianus: *In primordio herbidum solummodo & arboreum homini pabulum addixit Deus, postea verò ad Noe enumerata omni subjectione omnium bestiarum terræ, & volatilium Cœli, & moventium in terra, & piscium maris, & omnis viventis, erunt vobis, inquit, in escam, velut olera fœni dedi vobis universa. Verum in sanguine animæ suæ non comedetis*. Quod Cap. 10.
ipsum in libro adversus Tryphonem Justinus Martyr, in primo & secundo contra Jovinianum libro Sanctus Hieronymus, in pluribus super Genesim homiliis Sanctus Joannes Chrysostomus, variis in locis Theodoretus, ac alii antiqui docent Græci & Latini. Genesis locum, qui bina ex immundis, ex mundis septena animalia jussit induci in arcam, laudat Theodoretus, & adjungit: *Cùm Deus hominibus esset per-* Quæst. 50.
missurus manducare carnes, & homines pii sacrificaturi essent illi, majorem numerum mundorum animalium custodiri jussit, nempe tres conjugationes ad augmentationem generis, unum vero reliquum animal ad sacrificandum. Cuncta intra arcam animalia affirmat victitasse ex fœno, & addit de omni anteriori tempore: *Manifestum est, quod & homines & animalia ab esu carnium abstinebant, pro alimento verò fructibus è terra nascentibus utebantur*.
Quod nec pisces usque ad diluvium potuerimus Quæst 53.
manducare, addit in sequentibus quæstionibus. 54. 55.
Latiùs hæc exponit Michael Glycas: *prima lex homini fructuum tantum usum concedebat, cum adhuc Paradiso dignus esset. Itaque tam homines, quam aeriæ volucres, & terrestres bestiæ fructibus arborum, herbis & gramine vescebantur. Et quamquam hodiè leo, pardalis, aliæ feræ cruentis mactationibus & cibis delectentur, tamen id temporis hæc etiam animalia legi naturæ subdita fructibus tantum alebantur. At postquam Deus hominem jam factum intem-*

peran-

perantiorem vidit, altera lege post diluvium potestatem ei fecit omnibus vescendi. Propter hanc concessionem reliqua etiam animalia quibuslibet vesci cœperunt. Ita leo carnivorus ab eo tempore fuit, & morticina vultures observant. Nec enim id temporis, quo primum oriebantur animalia, terram vultures circumspectabant, ut ad pastum cadavera consequerentur, sed in pratis alimoniam quærebant. Et Abelem fuisse opilionem objicientibus respondet: *Scire debes pecudum curam inventam fuisse vestimentorum causa, quemadmodum in oratione nona de sex dierum operibus Chrysostomus inquit.*

Et huic alimentorum mutationi causa assignatur à variis varia. Glycas adsignat majorem depravari hominis intemperantiam. Et sanè multiplicata & ad originale addita plurima actualia crimina naturam nostram semper depravarunt in fortiores libidines. Eandem causam adducit in secundo adversùs Jovinianum libro S. Hieronymus. Primævi mundi abstinentiam laudat, ac prosequitur: *Posteà videns Deus, quòd diligenter ad malitiam esset appositum cor hominis ab adolescentia, & spiritus ejus in his permanere non posset, qui erant caro, opera carnis diluvio condemnavit, & audacissimam hominum gulam, dedit eis licentiam comedendarum carnium, ut dum sibi intelligunt licere omnia, non desiderent magnopere quod licebat, ne mandatum verterent in causam prævaricationis.* Quidam adversùs primævum mandatum videntur attentasse carnes, atque ita cataclysmum advocasse: & huic à simili lapsu præservandæ infirmitati videtur Deus carnes indulsisse. Hanc ipsam causam adducit, & cum alia conjungit in quæstionibus super Genesim Theodoretus: *Mox ubi Deus creasset hominem, dedit ei terræ fructus, jubens illum vesci fructu seminum & arborum. Post diluvium autem majores illi delicias munificè largitur, jubens occidere & comedere volatilia, & natatilia, & terrestria animalia, affectum affectu repellens, & leviori curans graviorem. Prævidens enim Deus homines in extremam dementiam delapsos, hæc omnia pro Diis habituros, permisit illorum esum, ut istam impietatem cohiberet. Summa enim insania est adorare quod comeditur.* Loquitur ex sententia, quæ existimat nullam antè diluvium fuisse idololatriam. Verùm hasce causas refutat, & aliam adducit in vigesima septima super Genesim Homilia S. Joannes Chrysostomus, laudans Divinæ Majestatis ad Noe verba, ac pergens: *Hic est initium edendarum carnium. Non ut ipsos ad ventris ingluviem paret & instruat, sed quia ex ipsis Noe erat sacrificaturus, & Deo gratias acturus, ut ne videamur à consecratis quasi abstinere. Idcircò edendi facultatem concedit, & valdè securos reddit.* Verùm neque hæc ratio concludit. Etenim etiam primævi homines Deo sacrificarunt animalia, nec tamen ex ipsis participarunt. Omne tunc sacrificium erat holocaustum.

Quæst. 55. (margin, beside "causam adducit")

Michaelis Glycæ rationem probat in laudato adversùs Jovinianum opere etiam S. Hieronymus, ac insuper insinuat aliam: *Dicæarchus in libris antiquitatum & descriptione Græciæ refert sub Saturno, id est, aureo sæculo, cum omnia humus funderet, nullum comedisse carnes, sed universos vixisse frugibus & pomis, quæ sponte terra gignebat.* Aurea

L. 10. c. 10. (margin)

Saturni sæcula sunt vana Poetarum figmenta, attamen non carent omni fundamento. Sacras Hebræorum litteras aut traditiones illi in suas nugas passim transtulerunt. De primævo usque ad diluvium mundo scribit in suis super Genesim quæstionibus B. Alcuinus Flaccus: *An pluviæ ante diluvium essent? Respondeo, videtur non fuisse. Quia arcus non erat, nisi ex radiis Solis & humida nube. Potest autem fieri, ut ex roris & fontium, sicut in Ægypto, irrigatione terra fœcundaretur.* Pluviæ, venti, nives, aliæque elementorum tempestates pessimè vexant ac deterunt nostra corpora. Istorum nihil, sed nobis fovendis commodissima tunc semper fuisse omnia elementa, plures Scriptores affirmant. Et hinc primævi homines vitam ad mille ferè annos protraxerunt. Aliam hujus rei causam adducit in suis super Genesim commentariis Ephrem Syrus, agens de ejecto extrà Paradisum Adamo: *Benignitas atque gratia est perpetuus scopus Deo. Habitationem ipsi dederat in Paradiso, sed prævaricatus est. Rursus ergò extrusit Paradiso, sed in propinquo. Sed & hic perditissimi homines deliquerunt, & qui juxtà Paradisum habitarent, indigni evaserunt. Arcæ igitur imperavit, ea in Armeniam illos portavit.* Latiùs in libro de Paradiso exponit Moyses Barcepha: *Alii existimant indè ex quo deliquerat Adamus, & ex Paradiso fuerat eliminatus, usque ad diluvium mortales omnes mansisse in ea terra, quæ trans Oceanum circum Paradisum exstabat, hanc verò, quam nos jam habemus, terram ad id usque tempus fuisse vacuam prorsùs hominibus, & desertam. Illos omnes diluvio obrutos propter vitæ impuritatem periisse, uno Noe viro justo cum tribus liberis atque conjugibus superstite, ut reliqui tunc fuerint soli octo mortales. Cæterum Noe cedros in illa, quæ ultrà oceanum est, terra sevisse, atque ex illis arcam illic struxisse, eaque vectos octo istos homines, cum à diluvio servati essent, ex illa Paradisi regione in hanc nostram pervenisse, non autem pedibus maris vadum pertransisse.* In illa, quam hodiè dicimus Americanam Indiam, terra uterque Scriptor affirmat fuisse Paradisum. Et certè ista Regio est totius mundi fertilissima. Ejus solas Paradiso vicinas partes addunt habitasse primævos post lapsum homines, ac non nisi per diluvium venisse in Armeniam, hinc dispersos in Asiam, Africam, & Europam. Certè in isto clymate possit fuisse plena clementia omnium elementorum. Josephus Antonius Gonzalez nuper publicavit dissertationem, qua conatur demonstrare primævam terram nunc esse, & nostram hodiernam olim fuisse Mare. Hæc indigent longo examine. Quidquid sit, certum est omnia elementa esse diluvio corrupta, ideòque rectè pergit Beatus Alcuinus: *Cur esus carnium post diluvium homini conceditur, & non antea? Respondeo, propter infœcunditatem terræ, ut æstimatur, & hominis fragilitatem.* Etiam quærit, cur de primævis hominibus Deus dixerit, *Disperdam eos cum terra*, & respondet: *Tradunt Doctores terræ vigorem & fœcunditatem longè infirmiorem esse post diluvium, quàm antè, & idcircò hominibus carnem edendi licentiam esse datam, & antè diluvium fructibus terræ solummodò victitasse homi-*

Qu. 135. (margin, beside "quæstionibus B. Alcuinus")
Qu. 122. (margin, beside "que rectè pergit")

homines. Ab elementis non tantùm cinguntur nostra corpora, sed etiam ex ipsis formantur, organizantur, ac nutriuntur: quare illis deterioratis etiam hæc non potuerunt non deteriorari. Hinc ergò post diluvium brevior cœpit esse nostra vita, & solidiori carnium alimento indigere. Hinc qui aquam anteà biberamus, cœpimus vineas plantare & vinum bibere. Hinc à Gentilibus, Dei mysteria cæco mentis oculo palpantibus, ficta est fabula aureorum sæculorum.

Cur verò Divina Bonitas, dum carnem indulsit, suffocata & sanguinem exceperit, varii adducunt varias rationes. De quibusdam sui ævi Doctoribus scribit in vigesima septima super Genesim Homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Dicunt aliqui brutorum sanguinem gravem, terrestrem, & multarum ægritudinum causam, si comedatur*. Similem rationem adducit in quarta Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Apostoli & Seniores omnibus gentibus communem Catholicam scribunt epistolam, ut abstineant sanguine & suffocato. Nam homines multi feri & immanes, moreque canino viventes, sanguinem lambunt, agrestium & ferocium instar, suffocata devorant abundè*. Eandem rationem haud dubiè adscripserit primævę prohibitioni. Verùm hasce rationes improbavit idem Sanctus Joannes Chrysostomus, & hanc adduxit: *Vide, obsecro, Dei benignitatem, quomodo priùs magna beneficia donat, & tandem unicum & leve dat mandatum. Et sicut de Adam dictum est, postquàm ei concessit ut habitaret in Paradiso, & tot ac tantis frueretur, tandem ei præcepit, ut ab unico ligno abstineret, ita & hic postquàm promisit non ultrà se talem illaturum generalem stragem, & postquàm ipsi benedictionem sunt consecuti, donatique pristina super bruta omnia potestate & carnium esu securè permisso, tunc inquit, verumtamen carnem in sanguine animæ non comedetis*. Et in eadem Homilia: *Hoc autem facit ideò, ut primis illis temporibus comprimat illorum impetum & propensionem ad homicidia*. Ut primus in Paradiso lapsus fuit superbia, ac indè nata curiositas & multa inobedientia, ita extrà Paradisum prima ad cateclysmum præparatio fuit fraterna invidia, ac indè natum homicidium. Hinc à Dei filiis hominum filii cœperunt discerni, omni flagitii & facinoris genere maculare terram, & generali ablutioni reddere obnoxiam. Hinc nos adversùs similes imposterum calamitates muniens divina clementia, statim vetuit humanum fundi, bestialem verò sanguinem manducari. Ita ab illo
L. 6. c 12. fundendo voluit nos esse remotissimos. Quare Apostolicarum constitutionum auctorem, qui etiam primævos antè diluvium homines affirmat vixisse eadem lege, non satis intelligo. Etenim qui nullam carnem poterant edere, à sanguine & suffocato non debuerunt singulariter prohiberi.

Porrò de Apostolica constitutione rectè scribit in trigesima tertia super Apostolorum Actus Homilia laudatus Joannes Chrysostomus: *Hæc nova Lex non præcipit. Nusquàm enim de his disserit Christus. Sed à lege hæc sumunt Apostoli*. Hac legis modica, quod & dudum antè legem fecerat Divina Majestas, portione censuerunt uniendos Gentiles & Judæos, atque ita totam legem cum reverentia paulatim sepeliendam. Ex Evangelio desumptum Sancti Pauli dictum, *Omnia munda mundis*, cum laudata Apostolorum constitutione confert & examinat in octava sententiarum parte Cardinalis Robertus Pullus, & concludit: *Nemo Apostolos Apostolo quasi contrarios objiciat, qui dum cætera concesserunt, suffocatum cum sanguine prohibuerunt, non Decretum sancientes, verùm ut opinor, aliquorum imbecillitati condescendentes*. Cap. 10.
Quæ doctrina non est contemnenda. Ipsam omninò docuit etiam Cardinalis Humbertus. Etenim suffocati & sanguinis abstinentiam non solùm in antiquo, sed etiam in novo per Apostolos testamento esse nobis impositam clamanti Michaeli Cerulario reposuit: *Nec nos nescimus. Tamen pro loco & tempore nonnulla carnalia veteris legis mandata Apostolos observasse scimus, quando adhuc quasi in matutino crepusculo tenebræ & lux consulgebant, & intuentium oculos nunc huc, nunc illuc reducebant: Sic Apostoli in Judæa commorati, aliquando claritate Evangelii expergefacti, ab umbra legis recedebant, aliquando necessitate vel consuetudine torpente in ea recidebant*. Per non satis Sanctis Apostolis dignum torporis vocabulum intelligit dispensatorium condescensum. Quod ipso intrà Judæam frequenter illi fuerint usi, demonstrat exemplis, atque prosequitur: *Sed ubi ab angustiis Judææ exclusi, amplitudine gentium fuerunt potiti, mox quasi catenis servitutis palàm erepti, quotquot ad spiritualem gratiam attrahebant, à carnalibus cæremoniis legis avertere non cessabant*. Præsentem constitutionem affirmat à Sancto præsertim Apostolo Paulo nec prædicatam, nec missam in executionem apud gentes, ideoque dumtaxat in dispensatorium Judaici pro suis ritibus Zeli temporale solatium emanasse. Interim Michaelis Cerularii tempore ista constitutio quoad solorum grandium animalium suffocata & sanguinem servabatur & à Latinis & à Græcis. Eramus per omnia pares. Etenim in litteris ad Nicolaum Diaconum, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Castrensium, Theophylactus Bulgariæ Archiepiscopus affirmat Latinos in quibusdam rectà, in quibusdam perperàm accusari, & adjungit de esu suffocatorum: *Hujus neque nomen Latinis temperantibus tolerabile est, sicut nec nobis*. Quæst. 3.
Ita testatur Demetrius Chomatenus, Bulgarorum item Archiepiscopus, in Responsis ad Consulta Constantini Cabasilæ Metropolitæ Dyrrachiensis. Exstant apud Joannem Leunclavium Lib. 5.
in jure Græco-Romano. Atque ita præsens Michaelis calumnia nullum tunc habuit fundamentum aut colorem.

CALUMNIA II.

Latini barbam radunt.

AD hanc calumniam reposuit Petrus Antiochiæ Patriarcha: *Quid nostra interest, quòd Romanorum Sacerdotes barbam radant? Nos enim etiam*

etiam gestamus in capite coronam, pro veneratione procul dubio Principis Apostolorum Petri, super quem Dei Ecclesia est superædificata. Et barbæ & verticis rasuram affirmat adiaphora ac sibi invicem similia, ideoque Latinos non plus de barbæ, quàm Græcos de verticis rasura posse notari. Verùm Michaelis mentem videtur non penitus percepisse. Etenim barbæ rasuram in solis Sacerdotibus aut Clericis arguere est antiqua Photii calumnia. Hanc auxit Michael, & eandem rasuram in Latinis Laicis culpavit. Eandem culpat in Alexio Duca Murzuflo Nicetas Choniates, inter Latinorum militum vitia ponens *juveniliter rasam maxillam*. Etiam Anna Comnena. Etenim Boadmundum Siculorum Principem describit à capite ad calcem, & addit hunc sarcasmum: *Barba cujus coloris esset non possim dicere. Genæ quippe ac mentum ejus acie novaculæ ad cutem rasa superficiem habebant quovis gypso læviorem.* Etiam Nicephorus Gregoras. Etenim è Matre Latina natum, & apud Latinos
Lib. 9. diu versatum Theodorum Paleologum affirmat Patri Andronico primo Imperatori fuisse ingratum, quod animo, religione, habitu, & *rasa barba esset germanè Latinus*. Rasuram hanc quanti fecerit Michael Cerularius, lucet ex latæ in ipsum à Cardinale Humberto excommunicationis Edicto. *Michael & Leo Acridensis, capillos capitis & barbas nutrientes, eos qui comas tondent, & secundùm institutionem Romanæ Ecclesiæ barbas radunt, in Communionem non recipiunt.*

Quòd Græci barbas alant, & frequens est & antiquum. Etenim Latinorum Militum, dum sub Guilielmo Siciliæ Rege ceperunt Thessalonicam, petulantias exaggerat in Andronico Comneno Nicetas Choniates, & urget hunc
Lib. 1. cap. 8. articulum: *Obviorum barbas & capillos ambabus manibus comprehendebant, & hirtas ac promissas illas barbas esse malas, capillis verò opus esse dicebant, ut ipsorum more in orbem tonderentur.* Imperatorem Isaacium Angelum, dum Alexii Branæ compescuit tyrannidem, Conradi Imperatoris Milites ac etiam Urbani Latini strenuè adjuverunt, & ex causis fecerunt grandem Græcorum Civium stragem. Et quo se invidia liberarent, usi sunt hac per eundem Nicetam
Lib. 1. cap. 10. memorata arte: *Romanos, qui in pugna ceciderant, Latinis vestibus indutos, rasisque barbis in suarum ædium vestibulis collocatos, pro popularibus suis lamentati sunt.* Et de Tartarorum Principe Tamerlane, qui Turcarum Ducem Bayazetem duxit captivum, scribit Theodoricus à Niem:
Lib. 3. cap. 42. *Barbam protensam habebat, pendentibus in illa pluribus pretiosis lapidibus, prout Magnatum Græcorum & partium Orientalium consuetudo vetus observat.* Et in sacri Belli historia scribit Guilielmus Tyriorum Metropolita: *Mos est Orientalibus, tam Græcis quàm aliis Nationibus, barbas*
Lib. 11. cap. 11. *tota cura & omni sollicitudine nutrire, pro summoque probro, & majori quæ unquàm irrogari possit ignominia reputare, si vel unus pilus quocumque sibi casu de barba detrahatur.* Et hinc astutus Edessæ Comes Balduinus militibus suis pro stipendiorum securitate obligavit opulentissimi soceri sui Gabrielis barbam, atque ita ab illo extorsit triginta millia aureorum Michaelitarum. Nempè omne aurum, quàm solam barbam illustris Armenius perdere maluisset. Rei seriem pluribus describit laudatus Guilielmus. Eandem Balduini astutiam refert, & omnium Orientalium pro barba zelum exponit Jacobus Cardinalis de Vitriaco, & adjungit: *Sicut apud Latinos Eunuchi, qui barba penitus carent, indecentes & quasi effæminati censentur, ita Orientales pro summo habent opprobrio, non solùm si barba radantur, sed etiam si unus ab eis pilus extrahatur. Unde nuntii David, quibus Naas Rex Ammonitarum in contemptum David dimidias barbas rasit, aliam partem radere noluerunt, sed absconderunt se in Iericho, donec barbarum recuperassent honorem.* Lib. 1. cap. 75. Et quòd Assyriorum Regi Sennacherib in summam, ex qua judicaretur Regno indignus, ignominiam Angelus barbam raserit, apud Sanctum Hieronymum affirmant Hebraicæ super secundum Paralipomenon librum traditiones. Cap. 32. Barbæ rasuram apud Græcos fuisse fœdissimum supplicium, ostendi possit vario testimonio Annæ Comnenæ, Joannis Cantacuzeni, ac aliorum recentiorum Græcorum. Nec desunt antiqua testimonia aut exempla. Etenim de ducendis in captivitatem Moabitis scribit Prophera Hieremias: *Omne caput calvitium, & omnis barba rasa erit.* Cap. 48. Et addit Theodoretus: *Is erat captivorum habitus.* Eadem de ipsis verba Isaiæ laudat Sanctus Hieronymus, & adjungit: *Apud antiquos barbæ, capitisque rasura luctus indicium fuit. Per hæc ergò magnitudo mœroris ostenditur.* Cap. 15. Quod repetit etiam in Hieremiæ & Ezechielis commentario. Et de quibusdam Mesopotamiæ Monachis scribit Sanctus Epiphanius: *Deterius quiddam ab illis agitur. Siquidem barbam, hoc est, propriam viri formam resecant. Atqui in Apostolorum constitutionibus divino sermone ac dogmate præscribitur, ne ea corrumpatur. Hoc est, ne barba ponatur, nevè meretricius cultus & ornatus usurpetur.* Lib. 80. cap. 1. Apostolicæ apud Romanum Clementem constitutiones vetant barbam radi. Lib. 1. cap. 3. E in Christiano Pædagogo habet Clemens Alexandrinus: *Eum, qui vir est, pecti & tonderi crines componentem ad speculum, genasque radi, velli, ac deglabrari, quomodò non est plenè muliebre? Et certè nisi eos nudos videris, mulieres esse putaveris.* Lib. 3. cap. 3. Et infrà: *Deus voluit fœminam quidem esse glabram ac lævem, sola coma, sicut equum juba, sponte naturæ exultantem; virum autem cum sicut leones barba ornasset, virilem etiam fecit hirsuto pectore, quod quidem & roboris & imperii est indicium.* Pluribus hæc confirmat, & Rasorum & Vulsorum mercenarias officinas addit esse *artifices meretriciæ fornicationis*. Et pergit in alio capite: *De pilis ita videtur. Virorum quidem caput ne sit hirsutum, nisi fortè pilos crispos habeat, barba autem hirsuta. Intorti autem capilli ne à capite nimium dimittantur, in comam muliebrem delabentes. Viris enim barba sufficit. Quòd si quis etiam barbam non nihil tondeat, ea tamen non est omninò denudanda. Est enim turpe spectaculum. Et barbæ ad cutem usque tonsura videtur non multum abesse à vulsione & lævore.* Et hæc sunt fundamenta, ex quibus Michael Cerularius nos censuit Apostolici Canonis prævaricatores, ideoque anathematizandos.

Verùm

Verùm mos iste etiam apud Græcos non fuit universalis. Etenim adversùm Christianos Antiochenos, à quibus hircina ejus barba deridebatur, scribit in Misopogone Imperator Julianus: *Ne quisquam existimet me ex maledicto isto gravius commoveri. Ipse enim causam prætereo, qui hircorum simile mentum gero, cùm possim hoc læve glabrumque efficere, quale habent formosi pueri omnesque mulieres, in quibus natura inest amabilis decor & venustas. Nam vos in senectute vestra etiam vestros Liberos imitamini, & pro ista vestra delicatissima vita, & simplicissimis fortasse moribus, studiosè illud glabrum facitis, & virum non ut ego ex genis, sed ex fronte ostenditis.* Et infrà: *Omnes sint formosi, proceri, glabri, & imberbes.* De Gentilium Philosophis scribit in prima Oratione de Divina Providentia Theodoretus: *Philosophorum Phalanx pallio albo, & barbæ prolixitate, & capitis capillitio Philosophiam metitur.* Cyrensis ad Euphratem Episcopus fuit Theodoretus, spectans ad Patriarchatum Antiochenum. Et dum ob dejectas Principis Statuas crudelia à magno Theodosio ad ipsam Patriarchalem Civitatem venerunt cum armatis executoribus Edicta, ad omnem populum declamavit Joannes Chrysostomus adhuc Presbyter: *Ubi nunc sunt pallia gestantes, & profundam ostentantes barbam, externorum Philosophi? Omnes nunc Civitatem deseruerunt.* Non per Cives, sed nescio quos advenas fuerat facta dejectio, ideoque & Clerus & populus animis suis infixerunt Sapientis monitum: *Justus confidit ut Leo.* Constantes manserunt in Civitate, sese expurgaturi, & deprecaturi iram Principis. Quin & omnes per vicina deserta commorantes Monachi se adjunxerunt. At verò gentilis sapientiæ animalia, quod suæ pelli metuerent, se dederunt in fugam. Hinc ipsorum barbam derisit Chrysostomus. Quod nempè Antiocheni essent passim rasi, aut tonsi ad cutem. Hinc & Imperatorem Julianum, qui etiam tonsura & veste ferebat se Philosophum, omnis Civitatis Christianitas antea deriserat. Hinc pergit Chrysostomus in tertio Sermone de Sancto Propheta Job: *Oppressus Job circumtotondit comam. Nunc inter nos flentes multi nutriunt comam. Ille autem abscidit. Quare? Id nimirùm est propositum ei qui flet, ut contrariam in formam constituat habitum. Ubi enim honoratur coma, signum fletus est tonderi; ubi verò tondetur, signum fletus est non tonderi. Ubique enim à flentibus contraria sumitur forma.* Nequaquàm de Occidente & Oriente loquitur, sed de solo Oriente, atque ita lucidè affirmat alios istic fuisse rasos, alios longobarbos. Et in trigesima septima super Apostolorum Actus Homilia scribit de Persarum exploratoribus: *Persæ tiara sublata, & gladiis peculiaribus, & barbaricis calceamentis dimissis, alieno in habitu Regionem nostram ingrediuntur, & rasi in corpore, & familiari lingua loquentes bellum occultant.* Vicinam sibi Antiochiam, ac Syriam Persæ præsertim explorabant. Hinc erant barba rasi. Quod nempè Romanus isthic populus illo schemate passim uteretur. Quod etiam tunc multi per Ægyptum & Gentiles & Christiani barbam raserint, lucet ex adductis Clementis Alexandrini testimoniis. Affirmat, licet ex causis improbet, isthic fuisse plures ubique Rasorum officinas.

Quin imò de Imperatore Heraclio scribit Georgius Cedrenus: *Heraclius barba fuit lata atque prolixa, sed Imperator factus extemplo comam totondit, ac mentum rasit, qui est Imperatorum habitus.* Et de Imperatore Justiniano Fasti Alexandrini: *Justinianus erat mento rasus, ritu Romanorum.* Omnes enim antiqui Romanorum Principes radebant barbam. Quòd primus ipsam aluerit Adrianus, Dio testatur. Rasuram à successoribus fuisse resumptam suadent Antiochenorum sarcasmi in Julianum. Insuetam Imperio formam in ipso riserunt. Et adducta de Juliano ac Heraclio testimonia evincunt Jovianum & Successores ad rasuram rediisse. Et duravit illa usque ad Constantinum quartum, ab Imperialis barbæ novo more dictum Pogonatum, seu Barbatum. Scio ab aliis adduci aliam agnominis causam: at hæc videtur fundatior. Exindè Successores aluisse putantur barbam: & paulatim in omnem populum traduxisse. Sanè hæc Alexandrini Chronici verba, *Ritu Romanorum*, videntur omnem designare populum. Nam & Arcana Procopii historia Venetam Circensium factionem notat de alieno, ac non Romano cæsariei habitu, & addit de barba: *Erat mento & alis intonsis.* Interim Græcorum Euchologion etiamnum hodie habet hunc titulum: *Oratio in barbæ abrasionem.* Et oratio concludit ad Dominum Deum: *Ad tuam gloriam barbæ detonsioni principium dat servus tuus.* Et Joannes Goar commentatur: *Græcorum juvenibus, mystacibus servatis, mentum radere consuetum est, & ab anno trigesimo barbam omnem enutrire.* Ritus originem habemus in libro Levitici: *Neque in rotundum attondebitis comam, nec radetis barbam.* Cap. 19. Ad quæ verba Theodoretus: *Moris est apud Græcos capita puerorum non attondere, sed sinere capillos promitti, & hos posteà Dæmonibus dedicare.* Mos fuit etiam apud quosdam Germanos. Etenim de Cattis scribit in libro de Germanorum moribus Cornelius Tacitus: *Ut primum adoleverint, crinem barbamque submittere, nec nisi hoste cæso exuere votum, obligatumque virtuti oris habitum.* Cap. 31. Solemni tonsura aut rasura judicabantur antea non esse digni. Et avita consuetudo in Oriente permansit apud Christianos. Etiam hi filiis suis & primam tonderi comam & primam barbam radi solemniter curarunt per Sacerdotem, & istas primitias offerebant Divinæ Majestati, atque ita illos hujus servitio iterùm mancipabant. Est ritus antiquissimus. Etenim de hoc existimo loqui Ammianum Marcellinum, ubi Diodorum Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyterum Lib. 22. cap. 28. affirmat fuisse à gentilibus trucidatum, quòd *puerorum cirros licentiùs detonderet, ad Deorum honorem existimans pertinere.* Hæc verba, *Ad Deorum honorem*, continent paganam Ammiani phrasim. Diodorus enim, licet Arianus, Gentilium Deos detestabatur. Clericalis tonsura semper & cum studioso delectu, & per solos Episcopos fuit olim data, ideoque passim omnibus per Diodorum data videtur fuisse jam laudata ab Euchologio. Diodorus videtur etiam

gen-

gentilium filiis secuisse, & Deo vivo ac vero obtulisse primos cirros, ideoque ab ipsorum parentibus fuisse occisus.

Ad hunc etiam ritum spectat quòd liber Pontificalis scribit de Imperatore Constantino quarto, & Benedicto secundo Pontifice: *Hic suscepit Mallones capillorum Domini Justiniani & Heraclii, filiorum Clementissimi Principis, simul & jussionem, per quam significat eosdem capillos direxisse.* Et de Carolo Martello habet in Centulensis Monasterii Chronico Frater Richarius: *Carolus pepegit fœdus cum Luitprando Longobardorum Rege, eique filium suum Pippinum misit, ut more fidelium Christianorum ejus capillum primus attonderet, ac Pater illi spiritualis existeret.* Quod ipsum testantur & alii Francorum Scriptores. Etiam à Pippino Rege filium Carolum fuisse eodem fine missum ad eundem Regem, affirmat Chronicon Monasterii Novaliacensis. Et de Michaele Bulgarorum Rege scribit in octavi Concilii præfatione Anastasius Bibliothecarius: *In tantum crevit pietas Principis; & abundabat circa Beatum Petrum venerationis affectu, ut quadam die manu propria suos capillos apprehenderet, & contemplantibus cunctis traderet Romanis Missis, dicens; Omnes Primates & cuncti populi Bulgarorum terræ cognoscant ab hodierna die me servum fore post Deum Beati Petri & ejus Vicarii.* Non igitur soli fideles Græci, sed etiam nos olim Latini nostris pueris solemni & sacro ritu abscidimus cirros, & Divinæ Majestati dedicavimus. Nam & ipsos sibi abscidit Michael Rex, quod licet non post veteres ex Matris utero, tamen post novos ex Sancto Fonte natales essent primi. Possit apud gentiles Bulgaros viguisse mos gentilium Batavorum, de quorum Principe Gentile scribit in quarto historiarum libro Cornelius Tacitus: *Civilis barbaro voto, post cœpta adversùm Romanos arma, propexum & rutilatum crinem, patrata demum cæde legionum, deposuit.* Possit Michael votum, quod ante suis Diis paganus quandoque fecerat, etiam Sancto Petro Christianus explevisse. Quidquid sit, Græcorum juvenes, dum usque ad trigesimum annum radunt barbam, Apostolicos Canones non prævaricantur.

Lib. 2. cap. 2.

Cap. 61.

Eadem varietas fuit apud Latinos. Nequaquàm omnes olim fuerunt barba rasi. Lucet ex Longobardis. Quod enim etiam Christiani barbas suas alere perrexerint, demonstrat in Adriani primi vita liber Pontificalis. Spoletinos ac Reatinos, quos à civili Romanæ Ecclesiæ Dominio & obedientia abstraxerant Longobardi, affirmat à Rege Desiderio rediisse ad laudatum Pontificem, & adjungit: *Omnes more Romanorum tonsurati sunt.* Eadem in vita exponit Ciacconius: *Spoletini & Reatini Romam perrexerunt, se ad pedes Pontificis prostraverunt, atque in ejus verba perpetuam Romanæ Ecclesiæ fidem & obsequium juraverunt, deposito capillo & barba, quod apud eam gentem deditionis veræ maximum signum erat.* Et ipsorum per Rotharim Regem Christianum lata lex habet: *Si quis hominem liberum subitò surgente rixa per barbam aut per capillos traxerit, componat solidos sex. Si servum ministerialem, aut Aldium, seu servum alienum rusticanum per barbam aut capillos traxerit, componat ei solidum unum.* Nec tamen Romani ac alii Itali erant barba rasi. Lucet ex Ratherii Veronensis Episcopi libro de contemptu Canonum. In secunda ejus parte dissolutos sui Cleri mores exaggerat, & adjungit: *Ad tantam consuetudo impulit impudentiam, ut solummodò barbirasio & vertice cum aliquantula vestium dissimilitudine nudo distare eos videas à ritu Laico.* Quod ipsum etiam in Epistola ad Alexandrum secundum Pontificem, & in Epistola ad Cives Florentinos scribit & queritur, atque ita lucidè affirmat Laicos tunc non fuisse barba rasos Sanctus Petrus Damiani.

Lib. 1. tit. 6. cap. 4.

Lib. 1. epist. 15. Lib. 8. epist. 11.

Eadem forma viguit olim apud Anglos. Etenim inter Cives Londinenses Matthæus Parisiensis memorat Robertum & Guilielmum cum barba, & dat rationem cognominis: *Guilielmi genus avitum ob indignationem Nortmannorum radere barbam contempsit.* Exponit in superioribus, scribens de Anglicanis Militibus, quos ad Guilielmi Conquæstoris exercitum explorandum miserat Rex Haroldus: *Illi seriò affirmabant omnes exercitus illius Milites videri Presbyteros, eo quòd faciem totam cum utroque labio haberent rasam.* Et in Fretherici tertii decimi ad S. Albanum Abbatis vita pergit de ejusdem Guilielmi novis legibus: *Conculcabantur spreti & derisi Nobiles Angli, & more Nortmannorum barbas radere & cincinnos cogebantur.* Et infrà: *Ipso Normandicæ persecutionis tempore exularunt ab Anglia Nobiles tam Milites quàm Prælati viri sancti, generosi, ac dapsiles, qui more Orientalium, & maximè Trojanorum, barbas & comas nutriebant, armis & fide probatissimi.* Angli igitur tunc alebant barbas, adeoque diligebant, ut ipsarum sibi à novo Rege imperatam rasuram dicerent barbaram persecutionem, & aliqui exulare maluerint, quàm barbam amittere. Et hinc Londinensis ille Robertus, quòd Regiis Edictis nollet obaudire, appellatus fuit Robertus à barba, & apud Reges de mala fide semper suspectus. Porrò Siciliæ Princeps Boadmundus erat Nortmannus, ideòque & ipse & omnes ejus Commilitones fuerunt rasi.

Anno 1196.

Anno 1166.

Et quidem intrà Gallias soli tunc Nortmanni videntur fuisse rasi. Etenim quòd Francorum Reges crinem profusum & submissam barbam gererent, eaque esset dominantis species, disertè testatur in magni Caroli vita Eginardus. Et de Dodone Diacono, quòd ad Judæos factus Apostata sibi crines & barbam crescere permiserit, affirmant Bertiniani Francorum Annales. Quòd nempè cuncti in Regno Laici tunc ita consuessent. Eginardus, submissam barbam scribens esse dominantis speciem, omninò affirmat inter Regem & subditos quoad barbam fuisse istud discrimen, quòd quoad crines fuisse scribit Agathias: *Solemne est Francorum Regibus nunquàm tonderi, sed à pueris intonsi manent, cæsaries tota decenter eis in humeros propendet. Anterior coma à fronte discriminata in utrumque latus deflexa. Neque verò, quemadmodum Turcis & barbaris, impexa iis & squallida, sordidaque est coma, vel complicatione indecenter cirrata, sed smigmata varia ipsi sibi adhibent, diligenterque curant, idque velut insigne quoddam, eximiaque bono-*

honoris prærogativa Regio generi apud eos tribuitur. Subditi enim orbiculariter tondentur, neque eis prolixiorem comam alere facilè permittitur. Quidquid sit, etiam subditi non fuerunt barba rasi.

Tit. 95. cap. 2. Nec etiam Alemanni. Lucet ex ipsorum antiqua Lege: *Si quis barbam alicujus nolentis totonderit, cum sex solidis componat.* Nec item Bohemi aut Moravi. Etenim Joannes Moraviensis Episcopus Jeromirum Pragensem Episcopum, quòd ejus servientes contumeliosè *decapillasset, & ipsorum barbas abradi præcepisset*, accusavit apud Gregorium septimum Pontificem, & Jeromirus omni studio se expurgavit. Habes hæc Lib. 1. Epl. 78. in Epistola laudati Gregorii ad Uratislaum Bohemiæ Ducem. Germanorum mos videtur olim fuisse varius. Etenim Imperatorem Henricum Sanctum, dum Romæ coronandus solemniter procederet ad Sancti Petri Basilicam, fuisse à sex barba rasis, & à sex prolixa barba Lib. 7. ornatis Senatoribus stipatum scribit Ditmarus Episcopus Mersebutgensis. Quòd nempè quidam tunc in Germanico Imperio hunc, quidam populi istum haberent morem. Et de Fredegonde Francorum Regina, Bajocassinos Saxones in belli subsidium advocante, scribit in Francorum historia Sanctus Gregorius Turonensis Episcopus: *Fredegondis Bajocassinos Saxones, juxtà* Lib. 10. cap. 9. *ritum Bitannorum tonsos, atque cultu vestimenti compositos, abire præcepit.* Nempè etiam de Laicis omninò verum est, quod de Clericis scribit ad Naitonum Pictorum Regem Abbas Ceolfridus: *Scimus quia neque Apostoli omnes uno eodem modo sunt attonsi, neque nunc Ecclesia Catholica, sicut una fide in Deum consentit, ita etiam una atque indissimili totum per orbem tonsuræ sibi forma congruit.* Prophetam Job comatum, Patriacham verò Joseph demonstrat fuisse attonsum, & adjungit: *Ecce uterque vir Dei diversum ab altero vultus habitum foris præmonstrabat, quorum tamen intus conscientia in parili virtutum sibi gratia concordabat.* Exstat Epistola apud Anglicanam historiam Venerabilis Bedæ. Variæ Latinæ Gen- Lib. 5. cap. 22. tes, uti vestis, ita & barbæ variam semper habuere formam.

Antiquam Latinæ barbæ disciplinam edicit in Libro de Fœminarum cultu Tertullianus: *Proprias præstigias formæ & viri sexus sibi agnoscit,* Cap. 8. *barbam acrius cædere, intervellere, circumradere.* Loquitur cum Clemente Alexandrino, qui barbam velli, radi, aut ad cutem tonderi vetat, permittit autem ali, aut certè ita tonderi, ut mentum non omninò denudetur, quod hoc sit turpe in viro spectaculum. Evulsionem ac rasuram meritò damnavit & Latina & Græca Ecclesia. Etenim junioribus erat multi flagitii occasio ac fomentum, Senes autem fœdabat vitio, quod eodem in Libro notat idem Tertullianus: *Proh temeritas! Erubescit ætas exoptata votis, furtum confitetur, adolescentia in qua deliquimus suspiratur, occasio gravitatis interpolatur.* Plura adducunt laudatus Clemens, ac etiam Gentiles Romanarum rerum Scriptores. Profusam porrò barbam Græca olim non imposuit, sed dumtaxat toleravit, Latina autem Ecclesia omninò improbavit. Etenim nescio quos longobarbos Monachos durè & variè notat in libro de Monachorum opere Sanctus Augustinus. Hi sunt cum fœmineis contra Apostolum crinibus, & hircorum barba viri, quos sacris Virginibus vitandos mandat in Epistola ad Eustochium etiam Sanctus Hieronymus. Eosdem notat in Episto- Epl. 24. cap. 12. la ad Rusticum Monachum. Etiam posteriori- Epla. 4. bus sæculis Martinum Anachoretam, qui numquàm deronsam barbam nutriebat usque ad talos, culpat in litteris ad Teuzonem Florentiæ Monachum Sanctus Petrus Damiani. Et San- Lib. 6. ctum Franciscum, dum suæ regulæ confirmatio- epla. 39. nem supplicavit, omnes novimus fuisse in prima instantia repulsum ab Innocentio tertio: Causas varias adducit Matthæus Parisiensis, easque interfuit etiam *Prolixa barba.* Barbati enim & criniti isti Monachi primam de tonsura & barba litem moverunt in Ecclesia, ipsam in variis Gentibus acriter turbarunt, atque ita Photio Schismatico & ejus Successori Michaeli Cerulario variæ in nos Latinos calumniæ ansam ministrarunt atque fomentum. Vana & caduca istorum fundamenta adducit in laudato Libro de Monachorum opere Sanctus Augustinus.

Ex eodem principio de publicis Pœnitentibus scribit in secundo de Ecclesiasticis Officiis Libro Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus: *Qui pœnitentiam agunt, capillos & barbam nutriunt,* Cap. 16. *ut demonstrent abundantiam criminum, quibus caput peccatoris gravatur. Capilli pro vitiis accipiuntur, sicut scriptum est:* Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur. Vir quippè si comam nutriat, ignominia est, *ut ait Apostolus. Illam ergò ignominiam suscipiunt Pœnitentes pro me-* Cap. 55. *rito peccatorum.* Quod ipsum eisdem verbis scribunt apud Alcuinum Flaccum Auctor de Officiis Ecclesiasticis, & in secundo Libro de Clerico- Cap. 29. rum institutione Rabanus Maurus. Et in animæ Lib. 3. gemma confirmat Honorius Augustodunensis. cap. 77. At verò de pœnitentiæ petitoribus sanxit Aga- Cap. 15. thensis Synodus: *Si comas non deposuerint,* Cap. 12. *abjiciantur.* Et tertia Toletana: *Episcopus eum* Lib. 1. cap. 2. *prius tondeat, & sic pœnitentiam tradat.* Quod ipsum statuit Synodus Barchinonensis. Pœnitentes ergò & apud Gallos & apud Hispanos, dum pœnitentiam peterent, debebant & verticem & barbam radere, aut certè ad cutem tondere, toto autem istius decursu nec radi nec tonderi poterant, atque ita lucet integros Laicos nec rasos nec ad cutem tonsos fuisse, nec longobarbos. Lucet Michaelis Cerularii in nos calumniam non solùm esse frivolam, sed & falsam. Soli enim cum quibusdam suis forsan Parentibus in Gallia & Anglia & Sicilia ferè Nortmanni fuerunt rasi. Isti enim sunt borealium Germanorum progenies. De Photio, Clericalis barbæ rasuram damnante, rectè scribit in opere adversum ejus calumnias Ratramnus Corbejensis Monachus: *Quis non videat quanto sit tenendum ridiculo, de barbæ tonsione quod culpat?* Et infrà: *Tam levis hæc calumnia agnoscitur, ut ei non responderi meritò decerneretur, ne forsan talium levitati pares, vel certè leviores æstimentur, qui nullam habenti rationem objecto respondere potiùs, quàm contemnere delegerunt. Quid*

enim

enim refert ad justitiæ non tantum perfectionem, verùm etiam inchoationem barbæ detonsio aut conservatio? Demonstrat hac in re nihil à sacris Litteris aut Apostolicis traditionibus esse constitutum, addit reperiri varias Gentium consuetudines, & prosequitur: *Aliis inest mos barbam seu caput tondere, nonnullis barbam quidem non tondere, caput verò totum nudare, nonnullis autem placet faciem pilis omnibus spoliare, verticem capitis capillorum tonsione detegere, relicta capillorum parte, quæ inter nudati verticis partes & tempora consistit. At verò quidam barbam cum attondent, caput ex parte tondent, & detonsum ex parte relinquunt.* Loquitur de Clericis. Et de Laicis est eadem ratio. Photius & ejus Successor Michael Cerularius suis nugis nos cogunt ad examinandas hasce quisquilias. Cur Latini Clerici passim barbam raserint, dixi ad octavam Synodum. (Lib. 4. cap. 5.)

CALUMNIA III.

Latini comedunt immunda.

TErtiam de Sabbathi jejunio calumniam omitto. Abundè ipsam exposui ad octavam Synodum atque Trullanam. An mundorum ac immundorum animalium discrimen fuerit consuetudinaria ante diluvium lex, disceptant & antiqui & novi Doctores. Quidquid sit, ipsam statim post diluvium aut induxit aut firmavit Divina Majestas, & per datas Moysi sanctiones firmissimè confirmavit, ex rationibus variis. Et licet ab omni hoc servitutis jugo nos solverit Evangelica gratia, & Græca tamen & Latina Christianitas semper duxit quasdam carnes esse non amplius ceremoniali significatione, sed naturali ad humani corporis alimentationem incongruitate immundas, ideòque non edendas. Et quidem Græci in suo Euchologio habent hosce titulos: *Ordo solitus observari, si contigerit aliquod execrandum, qualecumque illud sit, in aquæ puteum demergi. Ordo servari solitus, si contigerit aliquid execrandum in vini aut mellis, aut alterius cujuscumque vas nuper incidisse.* Vasa hæc & puteos accensis cereis, sacri thuris fumigatione, sacra Theophaniorum aqua, & variis precibus expiant atque expurgant. Quem ritum aliqui sine fundamento arguunt Judaicæ superstitionis. Hac de re non malè scribit Michael Glycas, affirmans jam cessare omnem legalem immunditiam, & prosequens: *Neque novum tibi videatur etiam modo quædam pro immundis haberi, verbi gratia, Lupum, Leonem, Pardalim. Quippè magnus ille Basilius hæc in adsceticis suis, qui libri rationes exercitiorum pietatis continent, in hunc modum explicavit & illustravit.* Quemadmodum in oleribus quod noxium est, ab eo discernimus quod naturæ nostræ convenit, sic in carnibus etiam ab utilibus noxias secernimus. Nam & cicuta proindè olerum appellatione venit, ut & vulturum carnes pro carnibus ducuntur. Nemo tamen mentis compos Hyoscyamum comederit, nec carnem caninam gustaverit, nisi fortè magna quædam necessitas urgeat. Quod quidem si usu veniat, nihil hoc modo vescens delinquit. *Quapropter scire debes nos opera data res noxias aversari, & iis quidem animalibus vesci, quæcumque boni sunt succi, ab aliis autem abhorrere, quæ fortè valetudinem incommodam, vel aliquid aliud ingratæ rei nobis sunt conciliatura.* (Part. 2.)

Quapropter hoc non est positivum Evangelii mandatum, sed naturæ lex generalis, qua omnes jubemur proprium corpus non odisse, sed diligere ac fovere. Hinc etiam apud Gentiles fuerunt immunda animalia: Varia apud varios. Etenim de antiquis Britonibus, quòd Lepores, Gallinas, & Anseres quidem animi gratia alerent, at comedenda non ducerent, testatur in libris de bello Gallico Julius Cæsar. Et de Afris, quorum tunc Amilcaris & Asdrubalis Pater Mago erat Rex, scribit Justinus: *Legati à Dano Persarum Rege Carthaginem veniunt, afferentes Edictum, quod Pœni canina carne vesci probibebantur.* Et de Oratores Hortensio scribit in libro de Pallio Tertullianus: *Primus Pavum cibi causa occidit.* Quod ipsum in naturali Historia scribit Plinius. Et de Ismaelitis seu Saracenis, per Simeonem Anachoretam ad JESUM-CHRISTUM conversis, habet in Monastica historia Theodoretus: *Divinis Mysteriis initiantur, paternis moribus valedicentes, asinorumque agrestium & camelorum esum respuentes.* Et in secundo adversùs Jovinianum libro Sanctus Hieronymus: *Quis ignoret unamquamque gentem, non communi lege naturæ, sed iis, quorum apud se copia est, vesci solitam? Verbi gratia, Arabes & Saraceni, & omnis Eremi Barbaria Camelorum lacte & carnibus vivit: Quia hujusmodi animal pro tempore & sterilitate Regionum facilè apud eos & gignitur & nutritur. Hi nefas arbitrantur Porcorum vesci carnibus. Sues enim, qui glande, castaneis, radicibus filicum, & hordeo ali solent, aut rarò apud eos aut penitus non inveniuntur, & si inventi fuerint, alimenta non habent quæ diximus. E regione Septemtrionales Populi, si ad esum Asinorum Camelorumque compellas, simile putabunt eorum vesci carnibus, ac si lupum comedere cogantur aut corvum. In Ponto & Phrygia vermes albos & obesos, qui nigello capite sunt, & nascuntur in lignorum carie, pro magnis reditibus Pater familias exigit. Et quomodò apud nos attagen & ficedula, mullus & scarus in deliciis computantur, ita apud illos Xylophagon comedisse, luxuria est. Rursum Orientalis & Libyæ Populos, quia per desertum & calidam Eremi vastitatem locustarum nubes reperiuntur, locustis vesci moris est. Hoc verum esse Joannes quoque Baptista probat. Compelle Phrygem & Ponticum, ut locustam comedat, nefas putabit. Coge Syrum, Afrum, & Arabem, ut vermes Ponticos glutiat, ita eos despiciet ut muscas, millepedios, & lacertos. Quamquàm Syri & Crocodilis terrenis, Afri etiam lacertis viridibus vesci soleant. In Ægypto & Palæstina, propter Boum raritatem, nemo vaccam comedit, Taurorumque carnes & Boum, Vitulorumque assumunt in cibos, at in nostra Provincia scelus putant vitulos devorare. Undè & Imperator Valens nuper legem per Orientem dederat, ne quis vitulorum carnibus vesceretur,* (Lib. 5. cap. 11.; Lib. 19.; Cap. 5.; Cap. 26.; Cap. 6.)

tur, utilitati agriculturæ providens, & pessimum Judaizantis vulgi emendans consuetudinem, pro altilibus & lactentibus Vitulos consumentis. Nomades & Trogloditæ, & Schytæ, & Hunnorum nova feritas semi crudis vescuntur carnibus. Porrò Ichytophagi, Gens errans in littore maris rubri, super petra Solis ardore ferventes assant pisces, & hoc solo alimento victitant. Sarmatæ, Quadi, & Wandali, & innumerabiles aliæ gentes Equorum & Vulpium carnibus delectantur. Laudatæ Valentis legi ansam dedit Imperator Julianus, qui nimia Sacrificiorum in suos Deos professione totum Boum genus apud Syros fermè exstinxerat. Quòd Gallia ovium dumtaxat, non autem vaccinum lac comederit suo tempore, videtur in Libro de Synodis affirmare Sanctus Hilarius Pictaviensis. Etiam ciconias, graculos, corniculas, fibras, lepores, sylvestres, ac domesticos equos, & crudum laridum Germanis ac aliis Francis interdixerunt per Legatum suum Sanctum Bonifacium Zacharias Pontifex ac Gregorius tertius. Et prævaricantes jusserunt castigari. Et tamen graculos etiamnum hodiè manducat Gallo-provincia. Et venerabilis Bedæ liber in Sancti Ivonis Decreto habet hunc canonem: *Qui comedit scabiem, aut vermiculos, qui pediculi dicuntur, si infantes sunt vel pueri, vapulent, si in virili ætate, septem dies pœniteant, & utrique cùm impositione manus Episcopi sanentur.* Et Romanæ Ecclesiæ antiquus Pœnitentialis Liber: *Qui comedit vel bibit intinctum à familiari bestia, id est, cane vel catto, si scit, centum Psalmos cantet; si nescit, duos dies jejunet. Qui dederit alicui liquorem, in quo mus vel mustela mortua inventa sunt, septem dies pœniteat. Si quis semicoctum comederit inscius, tres dies pœniteat, sciens autem septem dies pœniteat. Si quis tinxerit manum in aliquo cibo liquido, & non idonea manu, centum palmatis emendetur. Si in farina aut in aliquo cibo sicco, aut in pulte aut in lacte coagulato mus vel mustela mortua inveniuntur, quod in circuitu ejus est, totum projicietur foras, quod reliquum est manducetur.* Et in octava Sententiarum parte scribit Robertus Cardinalis Pullus: *Est cibus ex accidenti aut in consueto contemptibilis. Potum etiam si quæ contra decus incidunt, nauseatores non fuerunt. Hujusmodi sumere culpa non est, nisi intuentibus id scandalo sit. Propter quod minimè comedas butirum inter Francos, aut inter alios quosdam allium.* Et infrà. *Caseus, jure gentium esui concessus, à nonnullis ferè quasi pestis vitatur.* At verò de Ægyptiis, quod pro salibus, id est, deliciis & lauticiis uterentur caseo, & ipsum omni cibo superfunderent, in decima nona collatione testatur Joannes Cassianus. Quod ipsum hodiè faciunt & Itali. Adduci possent adhuc plures hujusmodi consuetudinum varietates.

Part. 15. cap. 96. — Cap. 118. — Cap. 10. — Cap. 6.

S. Hieronymo, manducatas à S. Joanne Baptista locustas affirmanti fuisse animalia, consentit S. Augustinus, ac in ejus vita S. Possidius. Verùm longè aliter in litteris ad Timotheum Lectorem scribit Isidorus Pelusiota: *Locustæ, quibus Joannes alebatur, non animantia sunt, ut quidam imperiti putant. Absit. Sed herbarum aut plantarum summitates.* Ad tertium S. Matthæi caput mitior est Theophylactus: *Quidam dicunt locustas esse herbas, quas melagia vocant: alii nuces aut poma sylvestria.* Habitatam à S. Joanne Baptista solitudinem describit in Orientalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco, & adjungit: *In hac Eremi solitudine non nisi locustas cum melle Beatus Joannes edebat. Est autem in partibus Syriæ plerisque consuetudo, adveniente locustarum multitudine, eas colligendo & congregando ad victum reservare. Quoniam autem verisimile mihi non videtur, quod Beatus Christi Baptista locustarum carnes manducaret, qui pane vesci etiam renuebat, quæsivi diligenter à quodam Surianorum Monacho, cujus Cœnobium in partibus illis erat, habens maximam Monachorum multitudinem sub uno Abbate, vitam arctissimam ducentium, cujusmodi essent Locustæ, quas in solitudine illa Jordanica Beatus Joannes manducasse perhibeatur. Qui mihi statim respondit, quòd frequenter in Refectorio suo quædam herba Monachis ad edendum apponebatur, quam Langustam, id est, Locustam nominabant, cujus circà Monasterium suum magna habebatur copia; adjungens quòd illa esset, quam edebat B. Joannes.*

Cap. 22. — Lib. 1. Ep. 133. — L. 1. c. 53.

Audiamus quid sit & mel sylvestre, altera S. Joannis esca. Pergit de ipso laudatus Isidorus: *Eodem modo non herba quædam est mel sylvestre, verùm mel montanum, quod ab agrestibus Apibus conficitur, summeque amarum est, & gustatui omninò infestum ac inimicum. Quibus ex rebus singularem quamdam ac penè incredibilem corporis afflictationem Joannes præ se gerebat: Ut qui non inedia tantùm, verùm etiam victus asperitate omnem corporis appetitionem amaram redderet.* Consonat laudato in loco Teophylactus: *Mel agreste est, quod à feris apibus conficitur, & in arboribus ac petris invenitur.* Verùm alia longè est sententia laudati Cardinalis: *Mellis ex calamellis maximam in Syriæ partibus vidimus abundantiam. Calamelli autem sunt calami pleni melle, id est, succo dulcissimo, ex quo quasi in torculari compresso, & ad ignem condensato prius quasi mel, post hæc quasi saccarum efficitur. Vocatur autem alio nomine Canamelles: Quod nomen ex cana & melle componitur. Eo quod cannis sive arundinibus hujusmodi calami sint similes.* Infrà describit Jordanem fluvium, & adjungit: *Campi adjacentes ex calamellis condensa multitudine stillantes dulcedinem, saccari procreant abundantiam.* Affirmat Sanctum Joannem ipso vesci consuetum. Eandem sententiam sequitur in sacri belli historia, Syriæ campos describens, Fulcherius Carnutensis: *Tunc erant in agris cultis messes quædam, quas vocant canamelles, arundinibus similes, à cana & melle nomen compositum. Undè, ut puto, & mel sylvestre dicitur illud, quod de his sapienter conficitur. Has quidam propter saporem mellitum dentibus famelici ruminabamus.* Eisdem ferè verbis hæc refert incognitus in ejusdem belli historia Scriptor, & adjungit: *Plus indè saporis capessebamus, quam vigoris.* Tripolitanæ Civitatis obsidionem atque agrum describit in eadem historia Albertus Aquensis, atque prosequitur: *Calamellos ibidem mellitos per camporum planitiem abundanter repertos, quos vocant saccara, suxit populus, illorum salubri succo lætatus. Et vix ad saturitatem præ dulcedine expleri hoc gustato valebant. Hoc enim genus herbæ summo labore agricolarum per singulos excollitur*

Cap. 53. — Lib. 2. — L. 5. c. 37.

colitur annos. Deindè tempore messis maturum mortariolis indigenæ contundunt, succumque colatum in vasis suis reponentes, quo usque coagulatus indurescat sub specie nivis vel salis albi. Quem rasum cum pane miscentes, aut cum aqua terentes, pro pulmento sumunt. Et suprà favum mellis gustantibus dulce ac salubre videtur. Quidam ajunt esse genus mellis, quod reperiens Jonathas filius Saul Regis super faciem terræ, inobediens gustare præsumpsit. His ergò calamellis melliti saporis populus, in obsidione multum horrenda fame vexatus, est refocillatus. Ex quibus lucet herbam hanc à S. Joanne Baptista non fuisse comestam. Est adeò delicata, ut Canarienses, qui ejus siliquis pascuntur, porcos authentici testes scribant esse nostris Brugensibus caponibus meliores. Et in deserto Syriæ non sponte nascitur; sed magno labore seminatur in campis & alitur. Istam ergò sententiam meritò proscribit Isidorus Pelusiota. Quocircà S. Joannes manducabat sylvestrium apum mel, quod in Syriæ desertis abundare affirmat idem Jacobus de Vitriaco. nec mireris istud mel fuisse amarissimum. Nam & in quibusdam regionibus domesticæ apes conficiunt venenatum, ex qualitate alimenti.

Porrò Neophytis Bulgaris rogantibus, *Quæ animalia seu volatilia liceat manducare*, respondit Nicolaus primus Pontifex: *Omne animal, cujus cibus minimè corpori noxius esse probatur, & societas hoc in cibum admittit humana, comedi non prohibetur.* Probat & ex Canonicis Scripturis, & ex S. Augustino. Præsertim ex Genesis loco, ubi Dominus Noe & filiis ejus omnia citrà exceptionem animalia concessit, dempto solo sanguine & suffocato. Hanc libertatem affirmat toti mundo restitutam ab Evangelio. Et hinc ad præsentem Michaelis Cerularii calumniam rectè reposuit Petrus Patriarcha Antiochenus: *Quòd Latini immundis rebus vescantur, invenies etiam ejusmodi res, si diligenter inquiras, à nonnullis nostrorum fieri. Bithyni enim, & Thraces, & Lydi comedunt picas, corniculas, turtures, & terrestres echinos, quorum usum indifferentem Patres nobis reliquerunt. Nulla enim Dei creatura est reprobanda, si cum gratiarum actione sumatur.* Respondet hanc calumniam esse frivolam, & magni Basilii adducto per Michaelem Glycam testimonio sua Dicta confirmat. Cap. 43.

CALUMNIA IV.

Latinorum Monachi carnibus vescuntur, nidore videlicet suis, & larido omni, quod utique ad carnem pertinet.

HAnc calumniam aliter in quarti decimi Ancyrani Canonis commentario format Theodorus Balsamon. *Latini Monachi carnibus quidem abstinent, earum autem adipem cum oleribus indiscriminatim comedunt.* Nempè viderat aut mentitum, aut certè lapsum fuisse Michaelem

Cerularium, ideòque ejus Dicta contraxit & correxit. Quin & se errasse vidit ipse Michael: Hinc enim & ipse contraxit suam calumniam ad solius laridi in coquendis oleribus usum, affirmans ipsum ad carnem pertinere. Aliam adhuc in formam loquitur Schismaticus, in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus, Auctor: *Si quis Latinus Monachus in Episcopum promoveatur, carnes manducat intrepidè. Et Monachi parva vexati ægritudine carnibus vescuntur. Communiter autem omnes pinguedine porcina utuntur.* Ex quo lucet has calumnias eo tempore, quo Latini omnes Monachi adhuc abstinebant carnibus, esse scriptas, circa tempus Michaelis Cerularii. Nam & Calabros præ omnibus Latinis gentibus affirmat esse canonum & Apostolicæ disciplinæ observantes: Quod nempè Constantinopolitanæ Ecclesiæ adhuc adhererent, necdum reducti ad Patriarchicum jus Romanæ Cathedræ. Reducti sunt per Nortmannos, circà tempus dicti Michaelis. Aliud hisce calumniis, aliud tempus assignandum est ipsarum Catholicæ refutationi. Hæc est multò recentior.

A carnibus & vino abstinere est omnibus per Orientem Monachis adeò antiquum, atque solemne, ut in Sancti Antonii, quem aquæ solius potu & panis ac salis solo esu victitasse scribit, vita addat S. Athanasius: *Carnium & vini meminisse est supervacaneum, cum ne apud alios quidem Ascetas illa invenirentur.* Et de seipso jam Episcopo ad Imperatorem Julianum, mille auri libras pro Persica sua expeditione postulantem, rescripsit magnus Basilius: *Parcere nobis, Optime, placeat, tantùm vix possidentibus, quantùm, si lubeat absumere, satis hodiè non fuerit. Ars enim coquendi domi nostræ neglecta est, & culter sanguinem non attingit. Ciborum lautissima nobis sunt oleris folia cum pane modico & vino flaccescente, ut nihil stupeant nostri sensus ob ventris ingluviem, neque præ deliciis munia sua negligant.* Quod ipsum repetit in iterato ad iteratam Principis exactionem Responso. Quòd Basilius tunc Episcopus fuerit, demonstrat postulatum aurum; Quis enim mente sanus Princeps à paupere Monacho belli subsidia, & quidem tanta, postularit? In virorum illustrium catalogo scribit de magno Basilio Sanctus Hieronymus: *Moritur imperante Gratiano.* Et hinc rectè Onuphrius Panuinus Domini anno post trecentesimum sexagesimo nono, malè Dominus Cardinalis Cæsar Baronius affirmat defunctum anno septuagesimo octavo. Solis enim octo annis & aliquot mensibus Basilius sedit Episcopus, & ad sexagesimum quartum istius sæculi annum Julianus periit in Perside, ideoque lucidè nequit ille ad Domini Cardinalis catalogum vixisse. Et quod sub Juliano fuerit Episcopus, testantur gravissimi Scriptores. Et exstant Epistolæ, quibus dictum aurum Julianus exegit. Basilius ergo etiam in Episcopatu vixit Monachum, ideòque ignorabat carnes, & non nisi ob languidum stomachum modico & flaccido vino utebatur. Et ad Nilum Monachum scribit Isidorus Pelusiota: *Si cibos Monasticæ vitæ, juxta Deum perfectæ, in Joanne Baptista didicimus,* her- Epist. 208. L. 1. Ep. 51

herbarum & foliorum summitatibus contenti erimus, ad exiguam & minimè redundantem alimoniam ac vires. Sin autem hæc imbecillitatem nostram excedant, tum necessitatis omnis, tum rationis vivendi, ac perfectionis adipiscendæ forma nobis ac regula sit quod Antistes censuerit atque imperarit. Denuò affirmat Sanctum Joannem Baptistam ex solis herbis victitasse, ita victitandum omni Monacho, ac etiam infirmo citra Præfecti judicium ab ista sanctitate non recedendum. Quod ipsum in Epi-
Epist. 7. stola ad Lætam, in Epistola ad Salvinam, in
Epist. 9. Epist. 13. Epistola ad Furiam, in Epistola ad Sanctum Paulinum, in Epistola ad Eustochium, ac aliis locis Sanctus Hieronymus, variis item in locis Joannes Cassianus, & alii authentici Scriptores testantur. Et de seipso scribit in Epistola ad Asellam laudatus Hieronymus; *Ego ventrem faba*
Epist. 99. *impleo*. Rationem dat in laudata ad Paulinum Epistola; *Sit vilis & vespertinus cibus, olera & legumina. Interdum pisciculos pro summis ducas deliciis. Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non quærit magnopere, de quam preciosis cibis stercus conficiat*.

Addit in Epistola ad Salvinam; *Procul sint à conviviis tuis Phasides aves, crassi turtures, attagen Jonicus, & omnes aves, quibus amplissima avolant patrimonia. Nec ideò carnibus te vesci non putes, si suum, leporum atque cervorum, & quadrupedum animantium esculentias reprobes. Non enim hæc pedum numero, sed in suavitate gustus judicantur*. Et in Epistola ad Furiam: *Illis tribue divitias tuas, qui non Phasides aves, sed cibarium panem comedunt, qui famem depellat*. Et nescio quem Orientalem Monachum de abstinentia laudans in Lausiaca historia Palladius Helenopolitanus
Cap. 46. Episcopus adjungit: *Sed neque avium aucupium, neque ullum animal persequebatur*. Lucidè supponit quosdam Monachos vacasse isti aucupio, atque ita aviculas manducasse. Rationem dat in Ecclesiastica historia, varias variarum gentium in servanda Quadragesima consuetudines edis-
L.5.c.21. serens, Socrates: *Alii omninò ab animantium genere abstinent, alii inter animantia solos pisces comedunt, alii cum piscibus volucres etiam manducant, easque ex aqua nasci asserunt*. Et in Photii bibliotheca Basilius Ciliciæ Presbyter Joannem Schyto-
Lib. 107. politanum arguit, *quod sacrum Quadragesimæ tempus revocasset ad tres septimanas, eisdemque nec ab avium carnibus abstinuisset*. De avibus & piscibus pulchrè ad Dominum Deum canit S. Ambrosius: *Qui ex aquis ortum genus partim immergis gurgiti, partim levas in aera*. Hinc quidam aves & pisces dixerunt esse ejusdem qualitatis, ideoque utraque comederunt in Quadragesima, & à solis quadrupedibus terræ animantibus abstinuerunt. Quam distinctionem probarunt, & ex ipsa vixerunt plures etiam Monachi. Nec ipsam plenè damnat Sanctus Hieronymus. Dumtaxat Phasianos, crassos Turtures, aliasque id genus grandes & pretiosas aves interdicit Monachis: Parvulas videtur omninò permittere. Dum in Juliani apud Halicarnassum Episcopi de incorruptibili Domini corpore hæresim incidit, atque obduruit Imperator Justinianus, sibi adversantes Primates Orientis Episcopos proscipsit ac deportavit: Etiam Sanctum Eutychium ex Monacho Patriarcham Constantinopolitanum. Et quia aliquem tituli fucum semper venatur persequens Tyrannus, pro causa adduxit, quod Eutychius aviculas comedisset. Edixit illum esse prævaricatorem suæ Monasticæ Professionis, ideòque dignum degradari. Verùm in Sancti vita ridet hæc atque explodit Eustatius Presbyter, atque ita affirmat Græcorum Monachis avicularum esum passim licuisse. Et reverà ipsarum caro est modicæ substantiæ.

Nec tantum in Monasterio, sed etiam extra ipsum ex causa versantes Monachi debuerunt abstinere à carnibus. Lucet ex regula S. Pachomii: *Quod si necessitas impulerit ut Monachus foris maneat,* Cap. 54.
& vescatur in paterna seu propinquorum domo, nequaquàm hoc faciat, sed manebit vel in Dominico, vel in Monasterio ejusdem Fidei. Et si eis affines vel cognati præparaverint cibos & apposuerint, non accipient omninò nec vescentur nisi his, quæ in Monasterio comedere consueverunt. Non gustabunt liquamen, nec vinum bibent, nec aliud quidpiam, quorum edendi consuetudinem non habent. Et de sacrarum Virginum disciplina scribit ex Oriente, atque ita ex Orientali regula ad Lætam Sanctus Hieronymus: *Sacra Virgo non vescatur in publico, id est, in Parentum convivio, ne videat cibos, quos desideret. Et licet quidam putent majoris esse virtutis, præsentem contemnere voluptatem, tamen ego arbitror securioris continentiæ esse, nescire quod quæras*: Et hinc Philippum Monachum, qui lautioris mensæ amore sæculares domos visitabat, fuisse de cubili in cubile migrare consueto lepori similem scribit Isidorus Pelusiota, atque adjungit.
Tibi illud continget, ut omnibus Israelis urbibus, L.1.Ep.41
atque omnibus terræ recessibus cum hujusmodi ventre atque animi instituto peragratis, Euripus quidam sis, omni ciborum vento circumactus, ac perpetua instabi- Epist. 173.
litate laborans. Etiam Marcus Monachus, *non comparandæ eruditionis, sed exquisitarum epularum studio atque cupiditate lustrabat alienas domos*. Ipso fuisse vento raptum pulverem scribit Isidorus, ac pergit; *Heu quis te satis dignè deplorare queat? Qui & exitium tibi ipsi infers, & multos inutiles reddis*. Utique pravo exemplo. Etiam ad Hæresiarcham Pelagium scribit: *Cani effusi sunt in Ephra-* Epist 314.
in, & ipse ignoravit, vitiosis utique affectionibus juvenescens. Eodem modo tibi quoque ingens annorum turba canitiem invexit, & tamen rigidum atque inflexum animum habes ex alio Monasterio ad aliud subindè migrans, atque omnium mensas perscrutans & explorans. Quamobrem si tibi carnium nidor atque obsoniorum condimentum curæ est, iis qui Magistratus gerunt, potiùs blandire, atque urbium caminos vestiga. Neque enim homines Eremitæ eas facultates habent, ut te, quemadmodum tibi gratum est, excipere queant. Ita per alienas & Monasteriorum & nobilium domorum carnosas mensas gyrando, suum virus seminabat. Ejusmodi Gyrovagos Glossogastores graviter arguit etiam S. Gregorius Nazianzenus; vigesimus item secundus Canon secundæ Synodi Nicænæ: nec sine fundamento. Nam à Gastrimargiæ adhuc obnoxio Monacho silentii Monastici militiam necdum esse inchoatam, multis demon-

monstrat in quinto Monasticarum Institutionum Libro Joannes Cassianus.

Et promotos in Clerum, ipsumque etiam Episcopatum Monachos fuisse huic disciplinæ semper adstrictos demonstrant S. Basilii ad Imperatorem Julianum laudatæ Epistolæ, & S. Eutychio per Imperatorem Justinianum inflicta degradatio. Inter primos Monachorum ad Episcopalem apicem evectores fuit magnus Athanasius Patriarcha Alexandrinus. Firmando adversùs Arianam turbulentiam recto dogmati aptiores pugiles vidit ægrè reperiendos. Eos inter fuit Dracontius Monachus. Verùm hic Episcopatum nunquàm suscipere juraverat: Quod cum Monastico jejunio & temperantia censeret Episcopalem hospitalitatem
C. 10. 17. non posse cohærere. Et quidem ejusmodi juramentum esse validum docebant tunc plures, ipsorumque sententiam sequitur in Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris magnus Basilius. Athanasius contrarium censuit, Dracontium compulit Episcopum fieri, & adjunxit: *Licebit tibi in Episcopatu esurire & sitire, sicut Paulo. Licebit & vinum non bibere, sicut Timotheus fecit. Et jejuniare frequenter, ut Paulus solebat. Ne igitur talia objiciant tui Consiliarii. Novimus enim & Episcopos jejuniantes, & Monachos comedentes. Novimus Episcopos non bibentes vinum, & Monachos bibentes.* Et ex hisce quæstionibus manasse credo antiquum Orientalis Ecclesiæ Canonem, qui Clero ac ipsi etiam Episcopatui admotum Monachum adstringit ad retinendum professæ humilitatis habitum, cibum, potum, omnem disciplinam. Eundem Canonem innovat, & firmat in novella ad Epiphanium Constantinopolitanum Patriarcham Lege Imperator Justinianus.
Leg. 5. c. 8 *Si quis Monachicam profitentium conversationem meruit Clerici ordinationem, maneat etiam sic puram servans conversationem. Quod si facti Clerici abutantur fiducia, & ad nuptias venire præsumant: Quippè in tali gradu constitutus inter Clericos, qui ei uxorem ducere permittat, excludatur omnibus modis à Clero, tamquàm priorem conversationem & solitariam confundens vitam.* Uti hodiè ad Episcopatum, ita olim ad Presbyteratum, ac Diaconatum, imò & ad Lectoratum assumebantur Monachi, omnisque illa evectio solvebat ac emancipabat Monasticum jugum. Hinc quidam ad minores gradus assumpti censebant sibi reviviscere istius sui gradus licentiam, ideòque & ducebant Uxores. Adversùm hosce solos avitum Canonem innovat Justinianus: Quod nempè Episcopi & quivis è Monachis majores Clerici illum integrè custodirent. Ità de Aphtonio post Monachum Episcopo scribit in Monastica
Cap. 5. historia Theodoretus: *Aphtonius nec pallium mutavit adseticum, nec tunicam è caprarum pilis contextam, cibisque eisdem usus est, quibus antè Episcopatum vescebatur.* Et de Helladio Tarsensi in
Cap. 17. prima Cilicia post Monachum Metropolita Episcopo: *Pristinam non deseruit Philosophiam, sed laboribus illis Pontificales quoque sudores adjecit.* Et de Abrahamo Carrarum in Mesopotamia post Monachum Episcopo: *Admirabilis iste vir nec panem Episcopatus tempore gustavit, nec legumina, nec olera igni cocta, nec aquam, sed lactucas, intyba, apia, & hujusmodi alia cibi ac potus loco habuit, pistorum & cocorum superfluas esse artes demonstrans. Autumni verò tempore fructibus vescebatur.* Plures è Monachis Episcopos in laudata ad Dracontium epistola laudat magnus Athanasius, affirmatque cunctos in sua Philosophia constanter permansisse. Et de Zenone Gazensi apud Palæstinos Episcopo scribit Hermias Zozomenus: *In Philosophia Monastica vitam traduxit.* Addit ex manuum labore usque ad mortem victitasse. Et L. 7. c. 27.
Isidorum Pelusiotem, Alexandrinæ Ecclesiæ è Monacho Presbyterum, quod Angelicam vitam traducere & Monasticæ vitæ vivum speculum esse perrexerit, prædicat Evagrius Epiphaniensis. Ipsum vixisse ad octoginta & quinque annos affirmat in Lausiaca historia Palladius Helenopolitanus Episcopus, & adjungit: *Hic Sanctus usque ad horam obitus nihil lineum gestavit extra vittam,* Cap. 1.
non balneo est usus, non tetigit carnes, nunquàm à mensa recessit repletus usque ad satietatem, Erat autem corpore à Dei gratia tam benè contemperato, ut omnes qui ignorabant ejus victus rationem, persuasum haberent lautè ipsum & opiparè vivere. Et de Joanne quarto post Monachum Patriarcha Constantinopolitano scribit Theophylactus Simocata: *Postquàm die suo perfunctus est Joannes, Imperator Mauritius in ejus facultates inquirens, paupertatem consectatum invenit. Nihil aliud invenisse ajunt præter lectum ligneum, & laneum stragulum nullius pretii, ac deformem penulam. Vili enim vestitu delectabatur vir frugalitate vitæ conspicuus.* Hinc Lib 7. c. 6.
enim & à Græca & à Latina Ecclesia usque hodiè titulatur *Joannes Jejunator;* Magnus reverà Episcopus, nisi usurpato *Universalis Episcopi* superbo nomine virtutes diluisset. Hujus disciplinę adeò tenax semper fuit Græcia, ut inter præcipua Imperatoris Constantini Caballini sacrilega facinora referatur, quod promptos è Monachis Episcopos & seduxerit & compulerit ad edendas carnes: & inter articulos, de quibus Sanctum Joannem Chrysostomum accusavit in habita apud Quercum Synodo Joannes Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconus, fuit & hic: *Quod solus edat, intemperanter Cyclopum vitam degens.* Eum accusat quod ex Monacho Episcopus carnem & vinum clandestinè voraret. Posterioribus sæculis Joannes Glycas, è conjugio assumptus ad Regiæ civitatis Patriarchatum, voluit Monachum induere, verùm à sua Synodo non fuit permissus: Quod senex esset & laboraret podagra, ideòque carnibus non posse carere. E Monachis Patriarchas semper dilexit ista Ecclesia: Hinc in Patriarcham etiam intrusus Photius statim se fecit tonderi in Monachum. At sæcularem illa habere maluit, quàm Monachum, qui non Monachaliter viveret. Nec in tali casu censuit cum dicto Joanne dispensandum. Habes exemplum istud apud Nicephorum Gregoram.

Fuerunt tamen casus, in quibus & carnes & vinum Monachis permittebantur. Primus est corporis infirmitas. Etenim in præfatione ad Sancti Pachomii Regulam scribit de ejusdem Monachis Sanctus Hieronymus: *Ægrotantes* Cap. 4.
mini-

ministrorum sustentantur obsequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis. Et de omnibus generatim Ægypti Cœnobitis scribit ad Eustochium: *Si quis cœperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem, & tanto senum ministerio confovetur, ut nec delicias urbium, nec matris quærat affectum*. Carnem & vinum non esse sumenda à Monachis demonstrat insigniter in secunda ad Lausum Præpositum Epistola Palladius Helenopolitanus Episcopus, atque adjungit: *Quod si caro sit ægra, vel mœrore confecta, vel aliquo casu afflicta, tunc utetur vel cibo vel potu tanquam medicamentis*. Utique & carne & vino. Et in primo de Monachorum institutionibus sermone scribit magnus Basilius: *Cibi usus ejusmodi esse debet, qui ad solam necessitatem referatur. Item vinum neque omninò respui debet, si quando valetudinis causa assumendum sit, neque studiosè nimis, si necessitas non sit, exquirendum*. Quod ipsum docet Sanctus Joannes Chrysostomus. Et ad Lysimachum scribit Isidorus Pelusiota: *Imbecillitate laboranti stomacho vini non nihil impertiendum esse sapiens Paulus docuit, ne ob nimiam continentiam alia rursum aquæ potione immoderatio egeat. At sano atque ætate ferventi, idque Monacho, vinum, quo in omnibus rebus liquidis nihil est calidius, infundere, ac velut igni ignem addere, haud mihi bonum esse videtur*. Ex quibus lucet etiam senibus vinum fuisse permissum. Hinc enim & magnus Basilius Episcopus modico & flaccido vino utebatur. An etiam carnes senibus Monachis Græci permiserint, audiamus à Lausiaca Palladii historia. Laudat trecentorum Monachorum in Panensi ad Nilum civitate Cœnobium, ejus disciplinam describit, & pergit: *Sues etiam alunt. Quod cùm ego reprehenderem, hoc ex traditione Majorum se suscepisse dicebant. Aluntur sues, ne cribratarum frugum excrementa pereant, & purgatorum olerum folia, & cætera quæ projiciuntur purgamenta: ne jactura eorum fiat. Et mactantur sues, ut carnes vendantur, ungulæ tamen & extremæ eorum partes in ægrotorum & senum epulas reserventur, quod in ea regione mediocris sit rerum copia, & ingens hominum frequentia*. Apud alias ergo rerum abundantes regiones videtur nulla carnis manducatio senibus fuisse permissa. Quin & de Syriæ Monasteriis scribit ad Eustochium Sanctus Hieronymus: *De cibis & potu taceo, cum etiam languentes Monachi aqua frigida utantur, & coctum aliquid accepisse sit luxuria*.

Epi. 22. Cap. 15.

Lib. 1. Epist. 385.

Cap. 39.

Epi. 22. Cap. 9.

Tertiam & bibendi vini & comedendæ carnis causam adducit in spirituali prato Sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus: *Quinto decimo ab Alexandria milliario Monasterium est, quod vocatur Calamon. In hoc vidimus Abbatem Theodorum Pentapolitanum. Erat autem nobiscum Sophista Sophronius. Et interrogavimus eum: Bonum est, Pater, quoties vel ipsi ad aliquem pergimus, vel si quis venit ad nos, vini abstinentiam solvere? Respondit nobis Senior, & ait: Non. Ajo autem ad eum: Et quomodo antiqui Patres solvebant? Respondit Senex: Antiqui Patres, ut magni & potentes, & solvere poterant, & iterum ligare; nostra verò generatio solvere ac ligare non sufficit. Nam si solvamus ritum abstinentiæ nostræ, non amplius vitæ nostræ religiosæ austeritatem retinemus*. Ista non tantummodò quoad vinum, sed etiam quoad carnem solutio videtur adhuc viguisse in sæculo Hæresiarchæ Pelagii. Quod enim per omnia quocumque Monasteria vagans, & vino & carne tractari vellet & tractaretur, supra audivimus ab Isidoro Pelusiota. Verùm cum laudato jam Seniore etiam ipse Isidorus morem istum improbabat. Et in fusioribus regulis scribit magnus Basilius: *Quoniam videmus eos, qui in civili vitæ genere versantur, humilitatem paupertatis fugere veluti rem ignominiosam, & ob eam causam quotiescumque ipsis aliquis suscipiendus est hospes, epularum et copiam et magnificentiam studiosiùs consectari, equidem metuo ne ad nos quoque furtim se istiusmodi pestis insinuet, nevè planè esse convincamur, quos tantoperè commendatæ à Christo paupertatis pudeat. Ut igitur si vasa argentea, velavè purpura prætexta, aut mollia stragula et pellucida amicula foris accersita compararemus, ex decoro nostro non esset, sic indecorum prorsus fuerit, si nova et à communi victus nostri ratione longè horrentia escarum genera excogitare velimus*. Lautam ac splendidam hospitalitatem amplè demonstrat adversari paupertati monasticæ, permittendam vetat in suis Ponticis Monasteriis, atque ita supponit in aliis hinc inde viguisse. Cap. 20.

Et omnis hæc disciplina olim viguit etiam apud Latinos. Etenim à Sancto Antonio inchoatum Cœnobiticum Monachismum magnus Athanasius Romam, Eusebius Vercellensis Episcopus in Liguriam, Sanctus Martinus in Galliam, Sanctus Augustinus in Africam, aliàs in Latinas regiones deportarunt alii: Cuncti deportarunt etiam Antonianas regulas & mores. Lucet ex suprà adductis S. Hieronymi testimoniis & litteris. Licèt enim hæc in Syria scripserit, scripsit tamen ad Occidentis Monachos & Moniales, atque ita supponit utrique Ecclesiæ fuisse eandem Monasticam disciplinam. Et de Turonensi Sancti Martini Cœnobio scribit in ejus vita Sulpitius Severus: *Cibum unà omnes post horam jejunii accipiebant. Vinum nemo noverat, nisi quem infirmitas coegisset*. Cap. 7.
Eadem est ratio carnis. Quod nos Europæi Ægyptiorum Monachorum, solis herbis & lapsanis Cap. 11.
victitantium, frugalitatem observare non valeamus ob aeris intemperiem, in quarto Monasticarum Institutionum Libro rectè observat Joannes Cassianus, carnis tamen esum nequaquam indulsit. Summus Occidentalium Monachorum Patriarcha Sanctus Benedictus novam Monachismi speciem non instituit, sed lapsam disciplinam dumtaxat reparavit, ac ex variis variorum Monasteriorum legibus aut consuetudinibus temperatam composuit regulam, & sanxit: *Licèt legamus vinum omninò Monachorum non esse, sed quia nostris temporibus id Monachis persuaderi non potest, saltem vel hoc consentiamus, ut non usque ad satietatem bibatur, sed parciùs. Quia vinum apostatare facit etiam sapientes*. Ex tot antè ipsum in Occidente Monachorum Legislatoribus primus vinum indulsit. Ab initio non ita fuerat: Monachalis tunc cordis duritia istam indulgentiam extorsit. Et pergit regula de esu carnium: *Carnium quadrupedum ab omnibus abstineatur comestio, præter omninò debiles & ægrotos*. Consonat in sua regula S. Cæsarius Arelatensis Archiepiscopus: Cap. 40. Cap. 39.

Pullos

Pullos & carnes nunquam sani accipiant. Infirmis quidquid necesse fuerit, ministretur. Et ejus successor Sanctus Aurelianus: *Carnes in cibo nunquam sumantur. Pulli vel cuncta altilia in congregatione non ministrentur. Infirmis tantum provideantur, & accipere liceat.* Et in Solitariorum regula Grymlaicus Presbyter: *A carnibus tam quadrupedum quàm volucrum omninò abstineant, nisi fortè aliqui in gravi ægritudine fuerint detenti.* Sancti Fructuosi Lugdunensis Archiepiscopi regula omnem etiam gustandæ carnis licentiam proscribit, ejus præsumptorem damnat ad trimestrem carcerem, & adjungit: *Servato tamen moderamine pietatis erga ægrotorum necessitudines, vel longè proficiscentium qualitates, ut & volatilium esu infirmi sustententur, & longinquo itineri destinati. Si aut à Principe vel Episcopo sperantur, pro benedictione & obedientia degustare non metuant, servantes apud se de reliquo continentiam consuetam.* Tribus in casibus permittit carnis esum: Infirmis, peregrinantibus, & invitatis ad mensam Principis aut Episcopi. Sanctus Columbanus, & alii quidam suis Monachis sola olera permiserunt. Etiam S. Hispalensium Episcopus Isidorus. Attamen in festis permittit addi leviores carnes.

Cap. 44.

Cap. 5.

Et hinc vides Orientalem, quæ inter quadrupedes distinguit & alites, differentiam viguisse etiam in Occidente. Et quidem Sanctus Benedictus interdixit solas quadrupedes, alites omninò permisit. Utique etiam ad duritiam cordis. Et hinc S. Cæsarius, S. Aurelianus, S. Fructuosus, S. Grymlaicus, aliique plures exsuflarunt istud regulæ caput, & alites solis infirmis permiserunt. Eadem de re scribit in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius: *Si à quadrupedibus abstinentes, Phasianis, altilibus, vel aliis avibus pretiosis aut piscibus perfruantur, non mihi videntur resecare delectationes sui corporis, sed mutare; nec pro abstinentia, sed velut pro nescio qua immunditia, vel certè, quod veriùs est, pro stomachi nauseantis teneritudine delicias illas communes ac viles abjicere, quo possint aliis non solùm carnibus, sed etiam delicatioribus ac pretiosioribus suas voluptates explere.* Quem locum adducit in libris de Laica institutione, & laudat Jonas Episcopus Aurelianensis. Non quasvis, sed solas majores ac pretiosas aves interdicit. Et de S. Eligio, prius Monacho, ac deinde Tornacensi Episcopo scribit Sanctus Audoenus Archiepiscopus Rothomagensis: *Octo & decem fluxerunt anni, quibus nunquam vinum hausit in poculo. De carnibus verò melius tacere puto, quàm aliquid dicere, quandoquidem eas post propositum nec edere passus, sit nec attingere, & cùm in prædicto annorum spatio una tantùm die eum meminerim propter hospitium, charitate exigente, de Volatilibus modicum quid gustasse.* Et Aquisgranensis Abbatum sub Ludovici Pii Imperio Conventus statuit: *Volatilia in Natali Domini & in Pascha, tantum quatuor diebus, si est undè, comedant, si verò non fuerit undè, non requiratur per debitum. Si autem Abbas aut Monachi abstinere se voluerint, sit in eorum arbitrio.* Et in ejusdem Ludovici Capitularia habent: *Ut Volatilia intus forisvè, nisi pro infirmitate, Monachi nullo tempore comedant. Ut nullus Episcoporum Monachis Volatilia comedere præcipiat.* Et in Libris de Clericorum Institutione Rabanus Maurus. *Avium esum indè credo Patribus esse permissum, eo quòd ex eodem elemento, de quo & Pisces, creatæ sunt. Nam in Monachorum regula non invenimus aliarum carnium esum illis contradictum esse, quàm quadrupedum.* E Benedictino Monacho Moguntinus Archiepiscopus sui Patris regulam per consuetam tunc in omni Occidente Antonomasiam appellat Regulam Monachorum. Regula sancit de infirmis: *Carnium esus infirmis omninò debilibus pro reparatione concedatur. At ubi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant.* Et ad hæc verba scribit S. Abbatissa Hildegardis: *Carnes tam quadrupedum quàm volatilium intelligi vult, & nullas carnes, quas homines comedere solent, excipit. At ubi meliorati fuerint, à carnibus omnes more solito abstineant. Scilicet à carnibus quadrupedum. Quia sani illas, et succum earum comedere non solebant, sed infirmi. Sani verò carnes volatilium, quoniam mundæ sunt, nec ardentem libidinem comedentibus inferunt, manducabant.* Etiam à nobis adducta regulæ verba, *Carnium quadrupedum ab omnibus abstineatur comestio*, laudat inferiùs, atque adjungit: *De Volatilibus reticet, quoniam comestionem illorum sanis non interdicit. Nam Patres, quia suo tempore Monachorum conversatio rudis & adhuc ferè insolita erat, esum carnium ipsis per omnia interdicere devitabat. Undè ut esu volatilium uterentur, eis permittebat.* Per monasticam conversationem non ipsa tunc per omnem Europam frequentissima Monasteria, sed intelligit Monasticam disciplinam. Hæc tunc erat insolita & rudis, seu deformata, ideoque edi volatilia Sanctus Benedictus dispensatoriè permisit. Et hinc manifestum errorem continent hæc Cardinalis à Turrecremata ad Sancti Patris Regulam verba: *Licet S. Pater tantùm nominet carnes quadrupedum, prohibitio tamen extenditur usque ad carnes etiam bipedum, scilicet volatilium. Cùm enim carnes volatilium sint dulciores, magis delicatæ, & pretiosiores, quando minus delicatas vetuit, procul dubio magis delicatas & pretiosiores prohibere credendus. Mos enim Sanctorum est in minori comprendere majus.* Ex sui temporis sensu & disciplina fuit locutus, avitam disciplinam non plenè intellexit. Interim circà avitam inter quadrupedes & bipedes differentiam nostri Majores variè senserunt. Nam & leviores carnes, quas etiam in Refectorio edi diebus Festis permittit Sanctus Isidorus, erant carnes avicularum.

Lib. 2. Cap. 23.

Lib. 1. Cap. 22.

Cap. 78.

Add. 1. cap. 8. & 9.

Lib. 2. cap. 7.

Cap. 26.

Et omnis hæc disciplina adstrinxit etiam assumptos è Monachis Episcopos & Clericos. Hinc enim de Sancto Martino scribit in ejus vita Sulpitius Severus: *Sumpto Episcopatu Martinus qualem se quantumque præstabat, non est nostræ facultatis evolvere. Eadem in corde ejus humilitas, eadem in vestitu vilitas erat. Nam & Episcopus erexit novum Monasterium, vixit in ipso, & in communi manducavit mensa, in qua nullus vinum novit, nisi quem infirmitas coegisset.* Eandem regulam servarunt assumpti ex isto Monasterio Episcopi, de quibus pergit Severus: *Plures ex his posteà Episcopos vidimus. Quæ enim esset civitas aut Ecclesia, quæ non se de Martini Monasterio cuperet habere Sacerdotes?*

Cap. 7.

Et

Cap. 22. Et de Sancto Augustino post Monachum Episcopo scribit Sanctus Possidius: *Mensa usus est & frugali & parca, quae quidem inter olera & legumina etiam carnes aliquando propter hospites vel quosvis infirmiores continebat.* Quam regulam assumpti etiam omnes ex ejus Monasteriis Episcopi constanter observaverunt. Etenim ad S. Alipium ex Augustinensi Monacho Tagastensem Episcopum scribit Sanctus Paulinus: *Et si in populis, & super*
Ep. 35. *populum agas, oves pascuae Domini regens solicitis vigil Pastor excubiis, tamen in abdicatione saeculi, & repulsa carnis ac sanguinis, desertum tibi ipse fecisti, secretus à multis, vocatus à paucis.* Desertum Monachus incoluerat Alipius, ideoque & Episcopus istud si bi servabat. Et de S. Fulgentio post ejusdem professionis Monachum Ruspensi Episcopo scribit in ejus vita Fernandus Carthaginensis Ecclesiae Diaconus: *Huic Beatissimo Sacerdoti nullus aliquandò extorsit cujuslibet generis carnes accipere, sed sola simpliciter olera, ptisanas, & ova. Quamdiu fuit juvenis, sine oleo; postquàm senuit, superfuso oleo manducavit. Ideò oleum persuasus est accipere, ne caligo praevalens oculorum, lectionis impediret officium.* Istud enim saeculum vitrea senilium oculorum adjumenta adhuc ignora-
Cap. 18. bat. Etiam vinum ille nunquàm bibit, nisi insi-
Epl. 3. gniter dilutum graviter infirmus. Quod ipsum de Sancto Heliodoro, Altinensi post Monachum Episcopo, testatur Sanctus Hieronymus. Addit & Nepotianum fuisse foris Clericum, & domi Monachum. Clero admovendum Monachum rectè vult esse in Monastica disciplina perfectum; qui sic vixerit in Monasterio, ut Clericus fieri mereretur. Et hinc adversus Jovinia-
Lib. 1. num Heresiarcham scribit idem Hieronymus;
cap. 25. *Post sordidam tunicam, & nudos pedes, & cibarium panem, & aquae potum, ad candidam vestem, & nitidam cutem, & mulsum, & elaboratas carnes, ad jura Apitii & Paxami, ad balneas quoque & fritillas, ad popinas se contulit.* Eum argit, quod è Monacho in Clericum promotus praesentem regulam praevaricaretur. Hinc pergit in sequentis ejusdem operis libro: *Certè in tanta diversitate*
Cap. 23. *victus & vestitus necesse est aut hic aut ibi esse peccatum. Non quod peccatum in cibo aut in vestibus asseram, sed quod varietas et commutatio in deterius sit reprehensioni proxima.* Monachus enim per impositum Episcopatum aut Clericatum non debet deficere, sed proficere in meliora. Hinc & Sanctus Episcopus Eligius adduci vix poterat, ut quandoque cum hospitibus aviculas degustaret. Nec sola consuetudo, sed & Paternus Canon Latinos è Monachis Clericos semper ad hoc adstrinxit. Lucet ex primi Innocentii Rescripto ad Sanctum Victricium Metropolitam Rothomagensem: *De Monachis, qui diu morantes in Monasteriis posteà ad Clericatus ordinem pervenerunt, non debere eos à priori Proposito deviare. Etenim sicut in Monasterio fuit, & quod diu servavit, idem in meliori gradu positus, amittere non debet.* Et hunc Canonem Carolus magnus, dum lapsam nobis reparavit Christianitatem, servandum jussit, & suo Aquisgranensi Capitulari inseruit cum hac Epigraphe: *Monachus, si ad Clericatum provehatur, Propositum Monasticae Professionis non amittet.* Et ad Egilonem è Monacho Archiepiscopum Senonensem, dum Apostolicam confirmationem & Pallium misit, inter alia monita praescripsit Nicolaus primus: *Tuum praetereà, Frater carissime,* Epl. 55.
Propositum observa, & qui diu in Monasterio moratus es, à pristino voto divertere noli. Quod enim diu in humili habitu custodisti, perpetuò indecens est, si nunc in potiori positus dimiseris ordine, hoc ipsum sancta quoque Scriptura, venerandisque Decretis pleniter edocentibus. Et Albertus Hostiensis Episcopus, Innocentii secundi per Angliam Cardinalis Legatus, in sua Londinensi Synodo edidit hunc Canonem: *Adjicimus Decretum Innocen-* Cap. 13.
ti Papae dicentis, Monachi diu in Monasteriis morati, si posteà ad Clericatus ordinem pervenerint, non debent aliquatenus à priori Proposito deviare, sed sicut in Monasteriis positi fuerunt, ita in Clericatus ordine degere debent, & quod diu servaverunt, in altiori gradu positi amittere non debent. Exstat Synodus apud Richardum Hagustaldensis Monasterii Priorem, & Gervasium Monachum Cantuariensem. Et hinc de Balduino post Cister- A. 1184.
tiensem Monachum Cantuariensi Archiepiscopo, quod carnes nunquàm comederit, scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis.
Quod ipsum de Sancto Rudolpho Eugubino A. 1184. Lib. 1.
post Monachum Episcopo testatur in litteris ad Epl. 19.
Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani. Et hinc lucet praesentem Schismatici Graeci calumniam fuisse mendacem. Etenim ex jam adductis Decretis & exemplis plura sunt juniora Michaele Cerulario. Calumnia possit allusisse ad praevaricatores hinc indè Episcopos, quos cum aliis paleis Ecclesia semper toleravit.

Avita disciplina dudum post Michaelis tempora duravit etiam in Monasteriis. Etenim de Fontis Avellani Monasterio, quod solis leguminibus viveret, scribit in Sancti Petri Damiani vita Joannes Monachus, & addit: *De vini usu quid* Cap. 5.
memorem, cùm nisi pro sacrificio, seu forsitan pro aegro vinum ibidem prorsus deesse feratur? Et de S.
Dominici Loricati Monasterio scribit ipse lauda- Lib. 1. Ep. 19.
tus Petrus: *Sub hac regula vivebatur, ut nunquàm vinum biberent, nunquàm adipe alimenta condirent.* Solis aegris, dum piscis reperiri non possit, ministrari carnes affirmat generaliter in Lib. 6.
Epistola ad Patruelem suum Marinum Mona- Ep. 26.
chum Classensem. Et quosdam Monachos, quod ex carnis edendae pruritu aut simularent morbum, aut verè infirmi optarent non reperiri pisces, graviter arguit. Se tali casu infirmum cogi ad edendas carnes non potuisse, & tunc ex improviso pisces mox advenisse, refert in Epistola ad Monachos Rudolphum ac Aripandum. Etiam Ho- Ep. 24.
nestum Monachum, qui asserebat se non posse carere carnibus, arguit per longam Episto- Ep. 23.
lam. Varias hujus observantiae rationes deducit in litteris ad Guilielmum Monachum. Et de Ep. 19.
Pharnulpho Urbis veteris Comite scribit: *Dum ad mensam Comes ille discumberet, quidam illi Monachus assidebat, quem rogare coepit, ut quia pisces deerant, dictante necessitate carnibus vesceretur.* Affirmat Monachum importunis nugacis Comitis precibus circumscriptum comedisse carnes,

atque prosequitur; *Cùm jam satiatus existeret, & carnalis illecebræ vota complesset, ecce permaximum lucium Dapifer attulit, & in se convescentium oculos & ora convertit. Cumque hunc & Monachus miraretur, & oculos in eum inhianti curiositatis aviditate defigeret, ait Comes: Quia carnes tanquàm Laicus comedisti, piscem tanquàm Monachus cur attendis? Planè si hoc tibi licuerit, versiculum illum congruè decantabis: Meus est Galaad, & meus est Manasses. Porrò si carnibus abstinuisses, piscis iste tibi de industria servabatur, sed quia carnibus appetitum carnis implesti, fauces tuas piscis hic post alimenta carnalis ingluviei non transibit.* Ita carnalem Monachum dedit ludibrio totius mensæ. Ex quibus lucet carnis abstinentiam tunc omni Monasterio fuisse solemnem, & servandam etiam extra claustrum. Hinc enim & Hildebertum Cenomanensem Episcopum, quod Joannem Fratrem laicum, utilem cæmentarium, se invito detineret, graviter queritur apud Paschalem secundum

Lib. 1. Ep. 3. Pontificem Goffredus Abbas Vindocinensis, & adjungit: *Ibi ipso sciente, contra Propositum Monachi, carnibus vescitur, & omninò Regulæ sanctæ contrarius, perniciem animæ suæ in carnis turpitudine operatur.*

Lucet, inquam, istam legem solis infirmis fuisse relaxatam: & memorati inter quadrupedes & bipedes discriminis nullam tunc vixisse memoriam. Et revera discrimen hoc caret firmo fundamento. Ipsum ad cordis duritiam dumtaxat dispensatoriè indulsit S. Benedictus, ideoque melior postmodo disciplina meritò abrogavit, ac altissimè sepelivit. Quod tamen hæc abstinentia non ita

Lib. 6. Ep. 15. dudum post Petri Damiani tempora fuerit graviter læsa, demonstrat venerabilis Petri Mauritii Cluniacensis Abbatis ad suos Fratres Epistola: *Abstinent causa Dei ipsi mimi vel lixæ à carnibus omni Sabbatho, abstinent insuper plerique Laicorum omni quarta, abstinent quidam ex ipsis etiam omni secunda Feria. At Fratres nostri S Ordinis, Cælestis Propositi Monachi, & hoc Cluniacenses, spreto Deo, abjecto pudore, totum, ut dicitur, annum, nulla præter sextam excepta Feria, in absumendis carnibus continuant: nec hoc saltem occultè, sed palàm & publicè facientes.* Non sine causa dicit: *Et hoc Cluniacenses.* Cluniacense enim Cœnobium fuit olim longè sanctissimum, ideoque certum est ipsum non solum declinasse. Duodecimi sæculi vigesimo secundo anno Petrus accepit Abbatialem Sedem. Quo anno, & qua occasione cœperit hæc deformatio, ignoro. Videtur ejus exordium non sine fundamento colligi ex Roberto Abbate Montensi, in appendice ad Sigebertum Gemblacensem: *Dominus Pontius Abbas Cluniacensis, cùm vellet ad unguem*

Anno 1117. *corrigere excessus in cibo, & in vestitu quorumdam Monachorum, qui exteriora ejusdem Monasterii negotia tractabant, insurrexerunt in eum, & crescente simultate accusaverunt eum in præsentia Paschalis Secundi Papæ de quibusdam gravissimis capitulis, licèt falsis. Quibus cùm dedignaretur respondere, dicens nec de accusatione eorum se curare, neque de Abbatia. Confidebat enim & in bona conscientia, & in genere: utpote filius Comitis Mergulensis. Invito Papa Abbatiam relinquens, Hierosolymam perrexit. At illi durantes in sua malitia, elegerunt sibi Abbatem Hugonem, Priorem Marciniaci. Quo defuncto infra primum annum sui regiminis, elegerunt quemdam strenuæ nobilitatis juvenem, nomine Petrum. Quomodo autem prædictus Pontius de Hierosolymis rediens, iterum Abbatiæ, cui renuntiaverat, præesse voluit, & quomodo schismate facto in eodem Monasterio multum humani sanguinis effusum est, pudet dicere. Remansit tamen venerabili Petro regimen Cluniacensis Monasterii, quod adhuc disponit, transactis exinde duobus annis. Pontius verò in Monasterio, quod vocatur Cavea, ad ultimum mortuus est.* Electionis schisma ad lacerandam Monasteriorum disciplinam est longè potentissimum. Planè existimo commissum à Monasterii Procuratoribus seu Apocrisariis in cibo excessum ab ipso traductum ad ipsum conventum, atque ita etiam ad alias ejusdem Congregationis familias. Et hæc omninò fuit una ex causis, ob quas Robertus Prior & alii Zelosi fratres discesserunt è suo Molismensi Monasterio, & ad exactè servandam Sancti Benedicti regulam fundarint Cœnobium Cistertiense. Attamen & Cluniacense venerabili suo Abbati Petro obedivit. Etenim in prima sua Epistola Sanctus Bernardus ipsum notat, non quod carnes, sed dumtaxat quod vinum bibentes & mulsum, ederent pinguia, frixuras piscium cum siccis herbis & aromatibus. Addit Cistertienses vesci solis oleribus, fabis, pultibus, pane cibario: Condimentum esse salem & famem. Quod ipsum in prima sua Epistola scribit Stephanus Tornacensis Episcopus. Nec dubitandum, quin Cluniacensis reformatio fuerit traducta in totum corpus istius Congregationis.

Verum non perseveravit. Etenim non ita dudum post scripsit ad Abbatem & Conventum Sublacensem Innocentius tertius plenam multa reformatione Epistolam, in qua est hic etiam articulus: *In Refectorio nullus omninò carne vescatur. Nec in quibusdam solemnitatibus, sicut aliquando fieri consuevit, Conventus exeat cum Abbate, paucis ibi relictis, ut extra Refectorium edant carnes: Cùm illis diebus præcipuè Regularis disciplina sit studiosiùs observanda. Sed nec extrà Refectorium, nisi in Infirmatorio, esum carnium credant sibi licere. Quamquam ex indulgentia possit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos, prout necessitas postulaverit, advocare, ipsosque secum in camera sua meliùs & pleniùs exhibere.* Exstat Episto- Cap. 6.
la apud Gregorium nonum sub titulo de statu Monachorum. Et in suo Spicilegio Lucas Dacherius inseruit *Statuta Abbatum Ordinis S. Benedicti in Provincia Narbonensi ad restaurandam disciplinam regularem, approbata à Gregorio Papa nono.* Hæc Sancti Patris de carnibus abstinentiam conantur reducere, & varia sanciunt. Longiora sunt, ideoque in suo fonte videnda. Etiam in Londinensi sua Synodo statuit Cardinalis Otho, Gregorii noni per Angliam Legatus: *Audivimus & lætati sumus, quòd Religiosi viri, Abbates Ordinis S. Benedicti per Angliam constituti, convenientes nuper in suo capitulo generali, tanquam filii juxta sermonem propheticum ad suos terminos revertentes, providè statuerunt, ut de cætero secundùm S. Benedicti Regulam, ab esu carnium debeant abstinere, exceptis debilibus & Infirmis, quibus debet secundùm ejus-*

ejusdem regulæ continentiam in infirmario provideri. Quod approbantes statuimus inviolabiliter observari. Et in Londinensi Abbatum Synodo: *Cum esus carnium sit Monachis nigri Ordinis per regulam B. Benedicti ac Statutum nostrum, nec non & Abbatum Angliæ Præsidentium generali capitulo interdictus, ut Monachis, qui per abusum consueverunt vesci carnibus, tollatur occasio & materia murmurandi, præcipimus Abbatibus & Prioribus, ut loco illius cibi eis vetiti studeant & procurent Monachis, juxta facultatem domus, cibum alium competentem ministrare.* Exstant hæc apud Matthæum Parisiensem. Quæ omnia innovarunt & confirmarunt Innocentius quartus, in Viennensi Synodo Clemens quintus, in Benedictinis Constitutionibus Benedictus duodecimus, & in suæ Provinciæ Synodo Tristandus de Salazar Archiepiscopus Senonensis. Etiam S. Norbertus ac S. Dominicus perpetuam à carne abstinentiam suis Fratribus imposuerunt. Uti S. Benedictus vinum, ita primus suis discipulis carnes permisit S. Franciscus. Et exindè avita abstinentia cœpit plurimum flaccescere. Nam & avitæ nostri ordinis constitutiones carnis esum permittunt. Verùm hæc libertas non erat tempore Michaelis Cerularii, ideòque priorem suæ calumniæ partem meritò ipse recantavit. Attamen uti quædam Græca ob regionis infœcunditatem alebant porcos, ac ipsorum intestinis ac extimis partibus vescebant, ita ex eodem principio quædam Latina Monasteria suum olus & legumen larido condiebant. Hinc enim S. Dominici Loricati Monasterium, quod conditum adipe alimentum ignoraret, tanquàm singulare nobis suprà laudavit S. Petrus Damiani. Esse antiquissimum morem demonstrat Abbatum Aquisgranensis sub Ludovici Pii Imperio Synodus: *Fratres aliquid pinguedinis in victu quotidiano habeant, excepta sexta Feria, & diebus octo ante Natale Domini, & à Quinquagesima usque ad Pascha.* Et hinc ad secundam præsentis calumniæ partem rectè reposuit Petrus Antiochiæ Patriarcha: *In leguminibus & oleribus nidorem suillum immiscere, etiam à Sanctis Patribus permissum est, & decretum, præsertim illis, apud quos bonum oleum non reperitur. Inquit prætereà in sua regula Beatus Basilius, quod ciborum differentia nihil prodest. Socii præterea S. Basilii sues alebant.* Et ad Nicolaum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconum & Castrensium Theophylactus Bulgariæ Archiepiscopus scripsit Latinos perperam accusari de variis, & inter ipsa ponit hunc articulum: *Alia ex dispensatione veniunt, quæ infirmitatem regit, forsitan quidem & animæ; omninò autem corporalem, ut Monachos in ægrotationibus sumere carnes, idque sobriè, & reverà spiritaliter.* Ita habes in Responso Demetrii Chomateni Bulgarorum item Archiepiscopi ad quæstiones Constantini Cabasilæ Metropolitæ Dyrrachiensis.

Cap. 77.

CALUMNIA V.

Per primam Quadragesimæ Hebdomadam, & aliam etiam Hebdomadam Quinquagesimæ, quas nos ovis tantùm & lacte vescimur, & propterea casei Hebdomadam appellamus, Latini carnes comedunt.

Est antiqua Photii calumnia, quam in Libro adversùs illius Schisma Æneas Parisiensis Episcopus proponit in hæc verba: *Græci sciscitantur, quare à carnium esu octo Hebdomadis antè Pascha, & septem à casei & ovorum, more suo non abstineamus?* Eisdem verbis Ratramnus Monachus Corbeiensis, ac in litteris ad Hincmarum Rhemensem Archiepiscopum proponit Pontifex Nicolaus primus. Circa Quadragesimalium septimanarum numerum & modum fuisse olim varias Ecclesiarum consuetudines; testantur Socrates, Hermias Zozomenus, apud Joannem Cassianum Abbas Theonas, & apud S. Ambrosium Sermo ad Dominicam Sexagesimæ. Quod quædam sex, quædam Ecclesiæ septem septimanas jejunarent, affirmat in laudata collatione Germanus Monachus, & laudatus Theonas dat rationes. Quod Cappadocia, & omnis forsan Pontica Diœcesis servaret septem septimanas, in Sermone contra ebrietatem & luxum disertè testatur magnus Basilius. Et hunc morem omnis jam dudum Oriens admisit & servat. Etenim Quadragesimam Domino Deo omnes offerimus tanquam totius anni Decimam, & triginta sex dies cum dimidio sunt ista Decima. Et Græci nullum jejunarunt Sabbathum, nisi solam Paschalem Vigiliam. Hinc in suis septem septimanis præcisè jejunant dies triginta sex. Etiam de Papa Telesphoro habet Liber Pontificalis. *Hic constituit, ut septem Hebdomadas antè Pascha jejunium celebraretur.* Et prima ipsi apud Isidorum Mercatorem afficta epistola habet: *Statutum est apud Sedem Apostolicam, ut septem Hebdomadas plenas antè sanctum Pascha omnes Clerici à carne jejunent. Quia sicut discreta esse debet vita Clericorum à Laicorum conversatione, ita & in jejunio debet fieri discretio.* Verùm in libris de Clericorum institutione Rabanus Maurus, & alii vetusti Ecclesiasticorum rituum Expositores istius discriminis nullam faciunt memoriam. Affirmant Telesphori Statutum fuisse universale pro omni Latina Ecclesia. Hanc discordiam conciliat antiquus Ordo Romanus: *Græci Sexagesimam sanctificant suo jejunio, Clerici nostri, auctore Telesphoro Papa, sequentem septimanam, id est, Quinquagesimam, quæ constituit septem Hebdomadarum jejunium antè Pascha.* Quod ipsum eisdem verbis scribit apud Alcuinum Flaccum Auctor libri de Ecclesiasticis Officiis. Nempè totos quadraginta dies jejunare ex Domini exemplo voluit Latina Ecclesia; & quoniam præcisum hunc numerum nec in sex nec in septem invenimus septimanis, aliquid addere quàm demere maluit Telesphorus, atque ita in-

Lib. 4. cap. 4. Epist. 70. Lib. 5. cap. 21. Lib. 7. cap. 19. Coll. 21 Cap. 24. 25

Lib. 2. cap. 34.

Fol. 17.

duxit

duxit dies quadraginta duos. Addit apud S. Ambrosium Sermo Dominicæ in Sexagesima: *Quinquagesima ideò à quibusdam servatur, in qua sunt quinquaginta dies. Quia si subtraxeris ab his septem Dominicas, non amplius remanent in abstinentia, nisi quadraginta & duo dies. Et in ipsis duobus diebus alii jejunant, alii non, ut in Cœna Domini, & in Sabbatho Sancto.* Quod ipsum scribit Æneas Episcopus Parisiensis. Et hæc est vera apud quasdam Ecclesias origo aut quintam Feriam majorem, aut Sabbathum Sanctum jejunandi. Quem posteriorem morem suo adhuc tempore viguisse in Italia, affirmat & queritur in litteris ad suæ Congregationis Eremitas Sanctus Petrus Damiani.
L.6.Ep.35 Ex alio tamen ipse principio conatur aliquatenus purgare. Et hic jejunandæ Sexagesimæ mos dudum permansit. Tandem tamen contractus fuit ad solos Clericos. Ita lucidè affirmat adductum Romani Ordinis testimonium. Et hunc morem videns istarum apud Isidorum Mercatorem epistolarum Auctor scripsit Telesphorum de solis Clericis statuisse. At pro omnibus statuisse affirmat etiam in litteris ad laudatum Alcuinum Imperator Carolus magnus.

Etiam de Sancto papa Melchiade scribit Liber Pontificalis: *Hic constituit ne ulla ratione die Dominica aut quinta feria jejunium quis fidelium ageret, quia eos dies Pagani quasi sacrum jejunium celebrant.* Hujus de quinta feria Statuti causam esse varia à Domino Deo peracta & nobis donata ista die mysteria ac beneficia affirmat in laudata Epistola magnus Carolus, ipsa enumerat, atque adjungit: *Sexagesima, ut existimamus, propterea à nonnullis observatur, ut & Decimas dierum omnipotenti Deo dare possint, & Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM *quadragenario particulatim jejunio imitari, & primam vel quintam feriam à jejunio vacare debeant.* Hoc ipsum Melchiadis institutum, easdemque ipsius rationes laudat memoratus apud Alcuinum Flaccum Auctor, & pergit: *Tunc placuit Fidelibus, ut octo hebdomadas consecrarent jejunio, & primam Dominicam sexagesimam nominarent, non propter sexagenarium dierum numerum, sed propter usum locutionis nostræ, quo Quadragenario Quinquagenarius, ita Quinquagenario Sexagenarius, & Sexagenario Septuagenarius coaptatur. A Sexagesima usque ad Pascha sunt octo hebdomadæ, è quibus singulis si primam & quintam feriam de abstinentia subtrahas, ut Melchiades instituit, & ipsum diem Sanctum Paschæ, quadraginta tantum dies remanent abstinentiæ, ad imitationem Domini nostri* JESU-CHRISTI. Et laudatus apud S. Ambrosium Sermo: *Sexagesima celebratur, in qua sunt octo hebdomadæ, id est, dies quinquaginta sex. Si subtraxeris octo Dominicos dies, & octo quintas Ferias, quadraginta dies solummodò remanent jejunii.*

Quòd quintas etiam per Quadragesimam Ferias Latina olim Ecclesia, utique ex S. Melchiadis Instituto, non jejunaverit, tradit in epistola ad Casulanum Presbyterum Sanctus quoque
Ep.86. c.4 Augustinus: *Apud Romanos quinta Sabbathi jejunandum non videtur.* Quod ipsum lucidissimè tradit in priori ad Januarium epistola. Et in suo Capitulari Hatto Vercellensis Episcopus: *Quinta Feria quoque non est jejunandum, ut inter jejunium Christianorum & Gentilium, Catholicorum atque Hæreticorum discretio fit.* Hatto de solis extrà Quadragesimam, Sanctus Augustinus de cunctis per omnem annum quintis agit Feriis: quod nempè dudum antè Hattonis tempora Gregorius secundus quintas Quadragesimæ Ferias à data per Melchiadem libertate ad avitum jejunii debitum reduxisset. Testatur hoc Liber Pontificalis: *Gregorius Quadragesimali tempore, ut in quinta Feria jejunium atque Missarum celebritas fieret in Ecclesiis, quod non agebatur, instituit.* Quod ipsum scribunt Marianus Scotus, Sigebertus Gemblacensis, ac Radulphus de Diceto. Exponit in Cap. 20. libro de rebus Ecclesiasticis Walafridus Strabo: *Melchiades statuit, ut nulla ratione Dominico die aut quinta Feria jejunium quis Fidelis ageret. Pagani enim his diebus quasi jejunia frequentabant. Ideò Beatus Gregorius in dispositione officiorum anni infrà Quadragesimam, quintam Feriam vacantem dimisit: Ut quia festiva erat veluti Dominica, etiam officio diei Dominicæ celebris haberetur. Quæ quinta Feria quoniam cœpit ut cæteræ jejuniis applicari, Gregorius junior statuit eam Missis & Orationibus esse solemnem, & undècumque colligens, ejusdem diei argumentavit officia.* Quod ipsum eisdem ferè verbis scribit Micrologus, & adjungit: *Quintam Quadragesimæ Feriam Gregorius junior statuit esse solemnem officiis undequaque collectis, & maximè de æstivalibus Dominicis.* Edicit æstivales, quarum Evangelia & omne Missæ officium traduxit in quintas Quadragesimæ ferias II. Gregorius, Dominicas, ac prosequitur: *In Hebdomada quoque Pentecostes quinta Feria officio Dominicæ inofficiatur.* Affirmat in quintis Quadragesimæ feriis usque ad laudatum Gregorium fuisse dictam Missam de præcedenti Dominica. Et sanè res ipsa clamat hodiernas quintarum Quadragesimæ Feriarum Missas esse posterius superadjectas. Reliquarum consequentiæ non plenè correspondent. Quæ omnia in animæ gemma tradit etiam Honorius Au- L.4. c.14. gustodunensis.

Etiam quidam Græci quintas Quadragesimæ Ferias videntur olim non jejunasse. Hinc enim in laudatis ad Alcuinum Flaccum litteris scribit magnus Carolus: *Septuagesima, ut æstimamus, propterea ab aliquibus observatur, ut & Decimas dierum Domino dare queant, & prima vel quinta, nec non & septima Feria jejunium solvere possint. A Septuagesima usque ad Pascha sunt novem hebdomadæ, quæ faciunt dies sexaginta quatuor. E quibus si de unaquaque hebdomada tres præfatos subtraxeris dies, & Paschalem Sacratissimum, triginta sex in observantia remanent dies.* Idem scribit laudatus Sermo apud Sanctum Ambrosium, atque vel hac sola voce clamat se nullo modo esse Ambrosianum, sed Ambrosiastrum. Exponit in litteris ad laudatum Imperatorem laudatus Alcuinus: *Audivi, dum Romæ essem, quosdam dicentes* Epist. 2. *Magistros, quòd Orientales populi novem hebdomadas, Græci octo, Latini septem jejunare soleant.* Et hæc sunt verba, quæ notat & carpit in libris de Clericorum Institutione Rabanus Maurus: *Alii, nescio quorum ore ducti, asseverant quod Orientales populi novem hebdomadas,* L.2. c.34.

das, Græci octo, Latini septem jejunare soleant. Aut Alcuini, aut certè laudatorum ab ipso Romanorum Magistrorum fidem vocat in dubium. At quibusdam videtur, quòd sine fundamento. Etenim per distinctos à Græcis Orientales intelliguntur Armenii, quos certum est per novem olim septimanas jejunasse. Cum omnibus Christianis Dominicas, cum Græcis Sabbatha, cum Latinis quintas Ferias videntur à jejunio exemisse. Et hoc, uti & alii Latini mores, illis fuisse possit à magno Gregorio. Et ob secundi Gregorii auctoritatem noluerunt consuetudinem deserere.

Consonat in opere adversùs Photii schisma Rattamnus Corbejensis Monachus, asseverans alios senis, alios septenis, alios octonis septimanis jejunare, & adjungens: *Superaddunt etiam alii nonam.* Et subnectit causam: *Reperiuntur nonnulli*
L. 4. c. 4. *quinta Sabbathi jejunium solvere.* Addit quod ipsum etiam Dominicis & Sabbathis solvant, atque ita ad reperiendos triginta sex jejunii dies cogantur illud à Septuagesima inchoare. Et pergit de Græcis: *Ergò cum deprehendantur non solùm ab Occidentalibus, verùm & ab Orientalibus dissentire, dicant quâ ratione reprehendant Romanos, & non reprehendi verentur ab aliis Ecclesiis, quibus in Paschali jejunio non concordare videntur.* Asserit illos circà istud ipsum, in quo damnant Latinos, damnari posse ab Orientalibus, qui utique non septem, aut octo, sed novem septimanas jejunant. Per Orientales omninò intelligit Armenios. Etenim uti adversùm nos de solis sex, ita adversùm illos de novem septimanis Græci litigant. Litem mox exponemus. Quæ omnia in opere adversùs idem schisma confirmat Æneas Parisiensis Episcopus. Dumtaxat Græcos non distinguit ab Orientalibus. Ait quosdam per septem, quosdam Græcos per octo aut novem hebdomadas jejunare. Nempè Armenii quoad Ecclesiasticum ritum sunt Græco-Latini. An Æneæ ac Ratramni tempore quintas Quadragesimæ Ferias Armenii adhuc sine jejunio agerent, est suo loco disquirendum.

Interim Sancti Melchiadis Institutum ab omni Latina Ecclesia non fuit admissum. Etenim Sanctus Augustinus in laudata ad Januarium epistola disertè scribit esse in hac re diversos Ecclesiarum mores. Et in litteris ad Casulanum ait quintas ferias non jejunari à Romanis. Supposuit in Africa jejunari. Hinc & quarumdam Africanarum Ecclesiarum, quæ in quinta Dominicæ Cœnæ feria tolerabant solvi jejunium, consuetudinem graviter improbat in dicta ad Januarium epistola, & optat auferri. Lucidè affirmat ipsius solius, quæ etiam apud alias gentes fuit, libertatem non probari, sed dispensatorio plebeiæ pacis amore
Cap. 16 dissimulari. Et adversùs Hæresiarcham Priscillianum statuit prima Bracharensis Synodus: *Si quinta feria Paschali, quæ vocatur Cœna Domini hora legitima post nonam jejunus in Ecclesia Missas non tenet, sed secundùm Sectam Priscilliani, festivitatem ipsius diei ab hora tertia per Missas Defunctorum, soluto jejunio, colit, anathema sit.* Quod ipsum firmat secunda istius civitatis Synodus. Quocircà quintæ istius feriæ jejunium solvere primus in Hispania cœpit Priscillianus, atque ita Melchiadis Decretum illic etiam non fuit admissum. Illius item nulla est memoria apud Gallicanam Ecclesiam. Et hinc nec Gallia nec Hispania Quadragesimale jejunium unquàm extendit ultrà sex septimanas. Solos 36. dies, an- Serm. 13.
ni Decimam offerentes Domino, jejunaverunt. Probarunt hanc Petri Blesensis sententiam: *Apostolica traditio fuit 36. diebus jejunare antè Pascha. Audientes enim fructuum decimas sibi Dominum vindicare, nihilominus & dierum decimas Deo sanctificare statuerunt. Subsequentes verò Patres Apostolici quatuor superaddiderunt dies, ut numerus Dominici jejunii adimpleretur.*

Quæstio est, A quibus Patribus isti quatuor dies fuerint adjecti? Micrologus Scriptor censuit esse magno Gregorio antiquiores. Quadragesimalem jejunii ac sacrificii horam affirmat à quarta cinerum feria inchoandam, & prosequitur: *Scien-* Cap. 49.
dum, non solùm modernos, ut quidam putant, sed & antiquos à capite jejunii incœpisse, cum & S. Gregorius ibi videatur Quadragesimalia officia initiasse. Sic enim in Gregorianis Sacramentariis, sive Gradualibus Libris evidentissime declaratur. Subsequens tamen Dominica propriè initium Quadragesimæ dicitur. Undè & quadraginta dies usque ad Pascha computantur, quibus cum sex Dominicas subtrahimus, non nisi triginta sex in abstinentia observamus. Ergò à capite jejunii necessariò incipimus, si cum Domino jejunium quadraginta dierum complere volumus. Exindè etiam orationem super populum juxtà Gregorii institutionem exordimur, quam numquàm dicimus, nisi cum Quadragesimaliter jejunare debemus. Verùm longè aliter censet Amalarius Fortunatus. Quatuor adjectos dies laudat, & adjungit: *Occurrit quod S. Gregorius tantummodò triginta & sex dies abstinentiæ nobis insinuat Quadragesimalis temporis, forsan quia necdum erant additi quatuor dies à feria quarta usque ad Dominicam Quadragesimæ.* Particula, *Forsan*, videtur superflua. Etenim in suo adversùs Photium opere scribit Æneas Parisiensis Episcopus: *Beatus Papa Gregorius Quadragesimale computans tempus, à capite sex hebdomadarum illud computare incipit.* Et adducit Gregorii verba: *A* Quæst. 5.
præsenti die usque ad Paschalis festivitatis gaudia sex hebdomadæ veniunt, quorum videlicet dies quadraginta & duo fiunt. Ex quibus dum sex dies Dominici ab abstinentia subtrahuntur, non plus in abstinentia, quàm sex & triginta remanent. Demonstrat ipsos esse totius anni decimam partem, & in hoc principio fundat ipsorum numerum. Exstant verba in decima sexta Homilia super Evangelia. Asseverant nobis duo. Primò, quod quatuor dies tunc necdum adjecisset Romana Ecclesia. Secundò, quod Melchiadis de quintis Quadragesimæ feriis non jejunandis Decretum tunc Romæ esset abolitum. Abolitionis tempus & modum ignoramus. Interim ista abolitio etiam videtur Romanam Quadragesimam ab octo septimanis ad sex contraxisse. Qui omnis mos durasse videtur ad noni sæculi medium, quo adversùs Photium scripsit Ratramnus Corbejensis Monachus: *Jejunant Romani sex antè Pascha septimanas continuatim, præter Dominicam, quâ jejunium solvunt.* Disertè affirmat solos dies triginta sex, tanquàm L. 4. c. 4.

totius

totius anni Decimam ab illis jejunari. Et hinc Romanum ritum postulantibus Bulgaris Nicolaus primus Pontifex imposuit jejunium solius Quadragesimæ, cujus exordium esse primam Dominicam nobis suprà dixit Scriptor Micrologus, & in suorum Capitularium Præfatione confirmat Isaac Lingonensis Episcopus: *A quarta Feria antè initium Quadragesimæ*. Nempè Quadragesimæ & Quadragesimalis jejunii exordia antiqui distinxerunt.

Respondeo tamen Scriptorem Micrologum rectè sentire: Quatuor dierum adjectionem esse magno Gregorio antiquiorem. Quod enim totos quadraginta dies tunc jejunaret Romana Ecclesia, in laudata per Æneam Parisiensem Episcopum Homilia magnus Gregorius disertè affirmat, repetit, atque inculcat. Triginta sex in illis conclusos dies asserit esse totius anni Decimam, non asserit illos solos jejunari. Eodemque sensu accipiendus est, nisi ex laudato Gregorii loco censeamus circumscriptum, Ratramnus Corbejensis. Et laudati Æneæ post enumeratas varias variarum Ecclesiarum in jejunando consuetudines verba sunt clara: *Cum his & aliis modis per multa spatia Orbis Quadragesimali tempore ordo abstinentiæ confundatur, potissimum & optimum delegit Romana Sedes continuare & extendere antè Pascha jejunium in numero quadraginta dierum. Triginta autem & sex diebus in abstinentia computatis, adjunctis & quatuor qui à capite jejunii incipiunt, egregiè compaginantur, & absque ulla reprehensione utimur jejunio Salvatoris nostri;* qui utique quadraginta dies jejunavit. Et in decretali ad omnes Episcopos, & Curatos Presbyteros epistola scribit Leo quartus: *Quarta feria antè Quadragesimam plebem ad peccatorum confessionem invitate. Ab illa quarta feria usque ad diem Resurrectionis Domini nullus manducet carnem aut sanguinem.* Scribit antiquam disciplinam Romanæ Ecclesiæ. Nam quartam feriam esse caput jejunii, & in ipsa omnes admoneri ad faciendam peccatorum confessionem mandat etiam Ordo Romanus.

Manet itaque quæstio, Quis quatuor istos dies adjecerit? Ab Ænea Parisiensi Episcopo adversùs Photii calumniam adducitur Fausti Rejensis Episcopi testimonium cum hac epigraphe: *S. Faustinus Episcopus in Dominica antè Quadragesimam, Homiliatico sermone secundùm morem istius temporis, ita de jejunio variè exsequitur.* Ille Faustus dictus etiam fuit Faustinus. Et licet circà Divinæ gratiæ exordia in Massilienses errores titubarit, humana tamen tentatio ista ipsa non privavit. Hæc sunt ejus verba: *Permotos esse vos credo, Fratres dilectissimi, cur à superiori Dominica Quadragesimam præcurrimus, & cum hodiè sit ejus exordium, cur Festivitatem ejus antè unam hebdomadam celebrare cœperimus. Reprehendi non potest observatio illa præpopera. Devotionis enim indicium est prius legem exsequi, quàm legis præcepta cognoscas, & antè obedire præceptis, quàm obedientiæ præcepta compellant.* Affirmat Paschale jejunium non à Quadragesimæ, sed à Quinquagesimæ Dominica fuisse cœptum. Hinc aliqui existimant septem Telesphori septimanas tunc adhuc viguisse in Gallia, proindeque in Italia, atque ita à magno Gregorio non quatuor adjectos, sed duos dies fuisse detractos, aut certè mutatos. Quod quintam majoris hebdomadæ feriam & Sabbathum Sanctum non jejunaret populus, censent displicuisse Gregorio, ideoque duos istos dies redditos jejunio, & secundam ac tertiam Quinquagesimæ feriam fuisse exemptas.

Et hanc opinionem valdè confirmat Beneventana per Stephanum Baluzium, inter opera Domini Petri de Marca publicata, Urbani secundi Synodus: *Nullus omninò Laicus post diem cineris & cilicii, qui caput jejunii dicitur, carnibus vesci audeat.* Cur de solis Laicis statuat, dicimus à Claromontana, quæ hanc confirmavit, ejusdem Pontificis Synodo: *Nemo Laicorum à capite jejunii, nemo Clericorum à Quadragesima usque ad Pascha carnes comedat.* Ita scribit Guiliemus Malmesberiensis. At legendum est, *à Quinquàgesima.* Ita enim legitur apud Matthæum Parisiensem. Et per Franciscum Bellefortium publicatus Canon habet: *Vetitum est etiam Laicis à die cinerum ad festum Paschæ carnibus vesci. Clericis autem, & in Ecclesia promotis, à Quinquagesimæ Dominica ad diem Resurrectionis Domini.* Utraque Synodus innovat, & cum quodam moderamine confirmat antiquum Telesphori Decretum. Licet non à Laicis, sed à Clericis tamen & Monachis mandat Quinquagesimam jejunari. Quidam volunt istud ipsum statutum fuisse à Magno Gregorio, ideoque & ab Urbano innovatum.

Fol. 130.

An. 1095.

Respondeo adductum Fausti locum non facere ad propositum. Lucidè affirmat ex suo dumtaxat Episcopali consilio, non ex Ecclesiæ præcepto, & non ab omnibus, sed à solis quibusdam fuisse isto anno ita jejunatum. Et inter jejunantes ac non jejunantes fuisse contentionem. Et edicit causam: *Illos magis reprehendendos puto, qui cum parati fuerint jejunare, posteaquàm audierunt solemnitatis ambiguum neglexerunt jejunare. Demonstrarunt utique non se volentes religiosè vivere, sed coactos.* Paschalis festivitatis dies erat isto anno apud Episcopos de octo dierum intervallo ambiguus, ideoque Faustus Episcopus fecit quod sub Justiniani Imperio factum Constantinopoli scribit Theophanes: *Paschalis termini perversus est ordo, habuitque populus carnisprivium die quarta Februarii. Imperator autem carnem alia sequenti septimana palàm divendi sanxit. Lanienam itaque cuncti exercuerunt macellarii, mactaverunt, & venalem exposuerunt. Nullus tamen pretio comparavit, aut comedit carnem. Paschalis igitur solemnitas, prout decretaverat Imperator celebrata est, ac simul deprehensum, una amplius, quàm debuerat, hebdomada populum jejunasse.* Quod ipsum scribunt Anastasius Bibliothecarius, Georgius Cedrenus, ac Nicephorus Calixtus. Et Faustus videtur etiam errasse, atque ideò populus fuisse divisus in partes, & contendisse. Hinc ipsum compositurus in prima Quadragesimæ Dominica rem hanc ille tractavit pro concione, demonstravitque jejunantes egisse rectiùs, utpotè qui & labendi periculum caverint, & fecerint opus supererogationis. Et notanda sunt hæc ejus verba: *Quadragesimam prævenimus, cum*

hodiè

hodie sit ejus exordium. Lucidè affirmat Paschale jejunium, non à quarta feria, sed à prima Quadragesimæ Dominica tunc apud Gallos fuisse inchoatum.

Quo circa primum horum quatuor dierum auctorem multi credunt esse Magnum Gregorium. Est tamen incertum. Etiam incertum est, quis quintas ferias in Romanorum ac aliorum eis se conformantium jejunia reposuerit, atque ita inductas à Melchiade novem septimanas reduxerit ad sex aut septem. Istas ferias fuisse suo tempore omninò jejunatas affirmare videtur in adducta homilia laudatus Gregorius, atque ita in secundi Gregorii vita Pontificalis liber quibusdam videtur cespitare. Quidquid sit, quatuor isti dies sunt antiqui in omni Latina Ecclesia. Et ipsos uti tales lucide laudant Meldensis Synodus & secunda Suessionensis. Laudatas Ur-
Cap. 76. bani secundi Synodos, non ex magno Gregorio loqui existimo, sed ex Telesphori apud Isidorum Mercatorem Epistola. Auctoritatis pondus isto sæculo habebat illa collectio, atque ita laudatus Pontifex istam Epistolam voluit saltem
Epist. 133 à Clericis & Monachis observari. Verùm quod non obtinuerit, demonstrat Petri Blesensis ad Decanum & Capitulum Saresberiensis Ecclesiæ Epistola: *Decretum Telesphori Papæ de adjectione septimæ septimanæ usus contrarius abolevit.* Jam ergo dudum & per omnem Sexagesimæ hebdomadam, & per tres primas Quinquagesimæ ferias noster & Clerus & populus liberè manducat carnes. Et hoc est fundamentum præsentis in nos calumniæ.

Etenim Græci suum carnisprivium inchoant à Dominica sexagesimæ, & ejus septimanam appellant Tyrophagorum. Rationem dat Anna Com-
Lib. 8. nena: *Ab esu casei vulgare Tyrophagi obtinet nomen:*
fol. 221. Græcia de extremo noluit transire ad extremum, ideoque prima jejunii septimana abstinet à solis carnibus, caseum manducat & alia lacticinia. Moris exordium est obscurum. Etenim in prima adversum suæ gentis errores invectiva scribit Isaac Patriarcha Armeniorum: *Christus à Baptismo*
Cap. 8. *quadraginta dumtaxat dies jejunavit, obtinuitque illa traditio usque ad annum centesimum vigesimum; nos tamen quinquaginta dies Paschæ proximos jejunamus.* Videtur laudare Decretum Telesphori, qui sedere cœpit anno Christi centesimo vigesimo septimo. Loquitur de pleno etiam à lacticiniis jejunio, quod Græci inchoant Dominica Quinquagesimæ, atque ita durat per dies quinquaginta. Hinc pergit in secunda invectiva: *Lacticiniorum jejunium, quod Ecclesia Christiana à Sylvestro & Constantino Magno traditum accepit, & deinceps admiserunt omnes Sancti Patres, quod & magnus ille Imperator confirmavit, Armenii susceptis impiorum Hæresiarcharum doctrinis polluerunt, atque in eo carnes comedunt.* Quod cum Anna Comnena hodierni Græci appellant jejunium casei, Isaac vocat jejunium Lacticiniorum. Et sicut ob ejus neglectum Photius & Michael Cerularius nos Latinos, ita ille suos Armenios affirmat esse damnatos prævaricatores. Prævaricatores canonis editi à S. Sylvestro Pontifice, firmati per magnum Constantinum, & ab omnibus ubique Ecclesiis probati.

Verùm sine fundamento clamat. Istius enim canonis nullum adduci possit antiquum atque authenticum testimonium. Quocirca veram hujus Tyrophagiæ originem videtur edicere Græcorum Triodion: *Eam quidam referunt Imperatorem Heraclium, cum priùs carnes in ea comederentur, abstinentiæ diebus aggregasse, & solius casei in ea degustandi licentiam fecisse. Continuis quippe sex annis cum Chosroe dimicans, Deo vovit, ut si adversus eum prævaleret, licentiam carnes in hac hebdomadà comedendi mutaret, eamque mediam inter jejunium & deliciosas epulas constitueret.* Eandem originem probat in Synaxario Nicephorus Calixtus, addens hanc abstinentiam etiam à Patribus potuisse induci tamquam Quadragesimæ præparatoriam: ne populus à carnibus ad arida sine medio, sed per aliquot dierum Tyrophagiam suaviter deduceretur. Possint & Patres Heraclii votum probasse ex hac causa, & admisisse. Certè antè Heraclium nulla reperitur hujus abstinentiæ memoria. Quin immò in Ecclesiastica Historia Socrates & Hermias Zozomenus, ubi varias Lib. 5. Cap. 21. variarum gentium circa Paschale jejunium con- Lib. 7.
suetudines conglomerant, nullos ad novem aut cap. 19. octo, sed quosdam affirmant jejunasse ad septem septimanas. Hanc laudem Zozomenus adscribit Constantinopolitanis, & aliis nationibus usque ad Phœnices. Nempè octavæ septimanæ carnisprivium erat tunc Græcis ignotum. Et hæc est causa, cur Armenii ipsum non admiserint. Ante Heraclii Imperium ab Ecclesia & Christo Domino apostatarant ad Julianum Halicarnassi Episcopum, aut ad similem Eutychianæ Hæresis Principem: Exierant à nobis cum consueta tunc Orientalis Christianitatis disciplina, ideoque novas Heraclii leges noluerunt admittere. Eadem quibusdam videtur esse ratio omnium Jacobitarum, de quibus in opusculo adversùm ipsos Demetrius Metropolita Cyzicenus: *Vescuntur carnibus ipsa quoque Dominica carnisprivii.* Verùm non de cunctis, sed de solis Chathzitzariis, qui omninò sunt Armenii, Jacobitis Demetrius loquitur. An toti Jacobiticæ factioni mos sit communis, ignoro. Hinc interim lucet, quod Photius & Michael Cerularius nos Latinos ob novellam, & soli Orientali Ecclesiæ datam legem damnarint de excussa Christianitate. Quarè ad hanc calumniam Petrus Antiochiæ Patriarcha meritò dedignatus est respondere.

Pergit Demetrius de Armeniis: *Ante carnisprivium per aliquot dies jejunant.* Et in opusculo de pessima pessimorum Armeniorum Religione Sanctus Monachus Nicon: *Armenii tyrophagiæ septimana carne vescuntur, jejunantes septimana, quæ est antè ἀποκρέον, intensis jejuniis, præter panem & aquam nihil aliud gustantes.* Itaque per Sexagesimæ hebdomadam comedunt carnes nobiscum, at verò per Septuagesimæ septimanam jejunant in pane & aqua, istudque jejunium appellant Adami, Ninivitarum, Sancti Sergii, Prophonesimi, aut Atzeburii, de quo addit Isaac Patriarcha: *Maximè impii homines Atzeburem ut Deum adorant.* Affirmat esse jejunium sceleratum, Lib. 1.
schismaticum, blasphemum. Quod ipsum cap. 14.
asse-

asseverant præfatus Demetrius, laudatus Nicon, Theodorus Balsamon, & cuncti passim Græci. Et hoc omninò est Orientale jejunium, quod ob exemptas cun Dominicis & Sabbathis quintas ferias protrahi ad novem septimanas, audivit Romæ à nescio quibus Doctoribus Alcuinus Flaccus, ac ex ipsius fide laudant Carolus magnus, Ratramnus Corbejensis Monachus, Æneas Episcopus Parisiensis, ac Sermo Ambrosiaster. Et de istius Doctoralis relationis veritate Rabanus Maurus meritò dubitavit. Etenim Armenii nec quintas ferias exemerunt à Quadragesimæ jejunio, nec hoc ad novem septimanas extenderunt. Per totam Sexagesimæ seu Græcæ tyrophagiæ septimanam & pransi semper sunt, & carnes comederunt.

Varias jejunatæ Septuagesimæ rationes adducunt Armenii, ipsasque edicit ac refutat S. Nicon: *Hanc septimanam Armenii vocant Atziburzia, nesciunt tamen quid sibi velit vis hujus nominis. Sed nonnulli quidem dicunt fuisse hoc cujusdam Sergii jejunium, nonnulli Ninivitarum, aliqui verò Adami, quando ex Paradiso deliciarum ejectus est. Et hinc sine ratione jejunare convincuntur. Quidam autem dicunt, & videtur verum esse quod ab eis dicitur, fuisse quemdam apud eos Episcopum, qui utebatur catulo, cui erat cognomen Atziburzes. Id autem præcursor seu præcessor latinè appellatur. Præcedebat enim Episcopum ingressurum in urbem aut vicum. Quo mortuo septem dierum jejunium ab Episcopo constitutum est in memoriam luctus, qui fuit propter canem.* Sanctus Armeniorum Apostolus & Patriarcha Gregorius universæ genti, dum ad Baptisma præpararet, indixit solemne jejunium: Etiam Romanæ Urbi, dum magnum Constantinum pararet ad idem Sacramentum, S. Sylvester. Hæc etiam jejunia ab isto suo annuatim commemorari & continuari affirmant Armenii. Quas omnes rationes acriter impugnat Patriarcha Isaac, & adjungit de cane Episcopi: *Sergius quidam Armeniorum hæresis Magister canem habebat sic appellatum, Atziburem. Porrò ea vox prænuntium significat. Utebatur sæpè numero Sergius eo adventus nuntio ac indicatore, dæmone ipsum agente, cùm in oppidum aliquod aut urbem, vel locum venturus esset, ubi ejus discipuli ac ejus hæresi infecti habitarent. Cumque illi canem vidissent, postridiè ad aliquot milliaria obviam Magistro effusi procedebant.* Addit canem fuisse devoratum à lupo, à Sergio defletum per septem dies, & hinc esse natum ac dictum Sergii jejunium. Quis non videat esse fabulam.? Rectè scribit Clemens Galanus: *Hoc puto accepisse Niconem à Græcis, infensissimis Armeniorum inimicis.* Et ad marginem scribit: *Atziburzia est vocabulum à Græcis corruptum. Dicitur ab Armeniis Arracciavvoraz.*

Fol. 217.

Adductam rationum multitudinem & varietatem in hæretici doli suspicionem devocat Patriarcha Isaac, & prosequitur: *Quis ex multa illa variatione ac diversis nominibus, quæ confingunt, non intelligat nihil omninò, quem dicunt Atziburem, Christianorum traditionem esse, aut ullius Sancti jejunium, sed magnam hæresim, ac terribilem valdè, contentiosè ab hæreticis expositam ac adinventam, ad schisma & divisionem à recta Romanorum fide inducendam, cujus adminiculo in eorum impietatis barathrum omnes detrahere contendunt?* Et infrà: *Armenii jejunium observant prophonesimum, quod ab impiis ac prophanis Hæreticis acceperunt, congregatis in Matzecert, sive Theodosiopoli, quando scissi sunt à Christianorum Orthodoxa fide, & scelestè illud jejunium Jezabel sanxerunt. Nam illa jejunium prædicavit, non propter justitiam ac sanctitatem, sed ut effunderet sanguinem, ac jejunii arte interfecit Nabuthe. Ita & Hæretici isti prædicaverunt ejusmodi jejunium, non sanctificationis causa, sed ut se ab Orthodoxorum fide abscinderent. Et sic illud confirmarunt, ac ratum voluerunt, ut ipsum timeant, ac quod emiserunt sacramentum, cùm alioquin sit ira Dei, ac acephalum, nec solemne, tanquàm tabernaculum in deserto, ac sicut corpus inanime, & mendacii organum, ac sicut infrugifera regio.* Duas Synodos apud Theodosiopolim celebrarunt Armenii. Primam laudat antiqua incogniti Auctoris narratio de rebus Armeniæ: *Heraclius Imperator vigesimo tertio Imperii anno, quarto à morte Chosrois, magnam Synodum universorum Episcoporum & Doctorum majoris Armeniæ Theodosiopoli fieri præcepit, & perquiri & despicere de duabus in Deo Christo naturis, ac de Synodo Chalcedonensi. Perquisierunt ergò per mensem, & è Scripturis inducti ad fidem Armenii, scripta propria manu schedula, nihil se amplius ea in re contradicturos jurarunt.* Verùm à præstito ob Principis reverentiam juramento statim post illius obitum recesserunt. Posteriorem Synodum memorat Isaac Patriarcha, asserens fuisse prophanum, execrandum, & Caiphæ Judaicum in loco Diabolico conciliabulum. An cum Chalcedonensi fide etiam tyrophagiam admiserint in priori Synodo, ignoro: Ipsam in posteriori omnino proscripserunt. Quo se à Græcis plenè separarent, & citra unionis spem separatos profiterentur, Heraclii tyrophagiam aut exsufflarunt aut noluerunt; ut Græcis non minus Sancti esse, nec minus jejunare viderentur, suum prophonesimum jejunium instituerunt. Hanc jejunii varietatem sanxerunt esse suum à Græcis discrimen, & schismatis inviolabilem characterem. Hinc Græcis adhærens Patriarcha Isaac affirmat ipsum esse dolosum, schismaticum, blasphemum, acephalum, prophanum Jezabelis jejunium, tabernaculum in deserto, inanime corpus, mendacii organum, infrugiferam regionem. Quod nempè modica Armeniæ gens hanc omni Orientali Ecclesiæ adversam legem pravo fine sibi fixisset.

Et tanto in istud jejunium odio laborant omnes passim Græci. Etenim in sexagesimi noni Apostolici Canonis commentario scribit Theodorus Balsamon: *Per carnem non solvet quis quemcumque quartum diem & Parasceven, exceptis Paschalibus & aliis concessis, etiam si extremum spiritum agat. Similiter excipe mihi quartos dies & Parasceves, quæ sunt ante tyrophagiam. In eis enim solvimus, quia jejunant Armenii propter Ninivitas.* Addit eadem septimana Tetraditas etiam hæreticos perfungi magno jejunio. Quartas & sextas totius anni ferias rigorosissimè jejunari scribit etiam in Canonicis ad Marcum Alexandriæ Patriarcham Responsis, periculosè infirmos adfirmat

tunc

tunc ad solos pisces, non ad carnes edendas posse dispensari., & prosequitur: *Excipe mihi dies quartos & sextos Carnisprivii, Septuagesimæ, Renovationis, & duodecim dierum. In his enim per carnes etiam; citra periculum, jejunia frangimus: Quia circa Dodecahemerum jejunant Armenii propter Atziburium, in hebdomada prima Carnisprivii propter Ninivitas. Et in hebdomada tyrophagi Tetraditæ hæretici jejunium magnum observant. Nos igitur contraria iis facientes frangimus, ne videamur cum eis consentire: Eo excepto, quod illud fiet, si quis cum Tetraditis aut Armeniis habitet. Alioquin enim si in regione degat, ubi nullus est ejusmodi, degustabit tantum ex caseo vel carnibus, & suspicionem attenuabit per continentiam, non per ingluviem.* Dodecahemeron sunt duodecim inter Domini Nativitatem ac Epiphaniam medii dies, quos Theodorus errat ab Armeniis jejunari propter Atziburium. Quod propter hunc jejunent solam Septuagesimæ hebdomadam, omnes constanter adfirmant. Errat eosdem in Carnisprivii septimana jejunare. Etiam suprà erravit Tetraditas jejunare in Septuagesima. Quæ omnia scribunt etiam Anastasius Cæsareensis, & alii Græci. Uti Armenii Græcorum Tyrophagiam, ita hi istorum Atziburium jejunium adversa quartæ & sextæ etiam feriæ libertate dehonestarunt. Eadem tamen forma non placuit omnibus Græcis. Patet ex litteris Nicolai Patriarchæ Constantinopolitani ad Abbatem Anastasium: *Hebdomadam eam dico, quæ ante hebdomadam carnisprivii est, quam etiam nos vocamus hebdomadam-Atziburii. Multi sueverunt absque ullo timore solvere feriam quartam & sextam, Laici quidem carnem, similiter & Monachi caseum comedentes, probè sentientes, & probè agentes. E-*

Quæst. 5: *tenim si ex genere Armeniorum originem ducerent, & hæresi Atziburii adhærerent, probè faciunt, omnem suspicionem à se amoventes. Si verò fideles Orthodoxi sunt, & ab Orthodoxis prognati, frustrà solutionis jejunii hanc causam adferunt. Illi enim per totam hebdomadam jejunant, pane solo & sale & aqua contenti, nos verò jejunium solvimus ab ipsa feria secunda. Quarè ex hoc demonstratur nos cum illis non communicare, & Atziburium causari.* Et Anastasius Cæsareensis laudat hunc Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani canonem: *Iejunandum est Monachis feria quarta & sexta tyrophagiæ, & post Missam Præsanctificatorum edant caseum & ova. Hic canon evertit Tetraditarum ac Jacobitarum hæresin.* Libertatem, quæ istas in Septuagesima ferias propter Armenios, & quæ easdem in sexagesima propter Tetraditas eximit à jejunio, Nicolaus & Nicephorus dant solis Laicis: Monachos obligant ad tyrophagiam. Et ita censent à pleno Jacobitarum & Tetraditarum jejunio sufficienter declinari. Et istum carnis & casei esum affirmant obligare in solis Armeniorum terris, alibi esse liberum: Et eos, qui hic suspecti fuerint, defungi sola degustatione. Huc etiam spectat, quod in libro de Matrimonialibus quæstionibus scribit Matthæus Monachus: *Et quidem in primis eos vesci carnibus convenit in diebus, quibus Hæretici quidam per jejunium ab eis abstinere solent, ne cum eis consentire videantur. Præsertim si fortè degant in urbe, cujus maxima pars hoc morbo laboret.* Et Dicta sua confirmat ex quarto decimo, qui de veris Hæreticis loquitur, Canone Ancyrano. Uti nos Latini non integros manifestè Orthodoxos, sed solos de Priscilliani lepra suspectos ad carnem aut ejus certè jusculum degustandum coegimus olim per Hispanicas Synodos; ita Patriarcha Nicolaus solis de Armeniorum errore suspectis censuit memoratis quarta & sexta feriis carnes permittendas. Imò nec ipsis censuit ad purgationem sufficere, si secunda, tertia, & quinta Atziburii feria illas manducarent.

Interim etiam ipse hoc jejunium appellat hæresim. Quod nempe ex hæretico fonte duceret originem, & hæresi præberet fomenta. Reverà non fuit hæresis. Spectat enim non ad dogma, sed ad disciplinam. Nec à præcessore cane, sed à prævio ad Quadragesimam tempore dictum fuit Atziburium, prophonesium, seu præcursorium. Isto jejunio Armenii se ad longius triginta sex dierum jejunium præpararunt. Et cur hoc ad commemorandam Adami ex paradiso expulsionem, ad imitandos Ninivitas, ad agendas Deo gratias de suæ gentis aut magni Constantini ad Christum Dominum conversione, & ad alium ejusmodi finem non potuerint exercere? Certè & nos Latini in eadem Septuagesimæ Dominica Adami expulsionem commemoramus, ideoque omittimus Alleluja, legere incipimus librum Genesis, & pleraque Responsoria sunt de expulso Adamo. Proinde in isto Armeniorum jejunio nihil culpandum venit, nisi quòd ipsum voluerint esse firmum sui schismatis vinculum & fomentum. Uti nos ob non servatam Sexagesimæ Tyrophagiam & carnisprivium, ita Armenii ob suum Atziburii jejunium nullius Apostolici Canonis sunt prævaricatores.

CALUMNIA VI.

Latini in sacro Symbolo adhibent additionem, malè & perniciosè sentientes.

HÆc etiam est Photiana calumnia, & nos arguit de duobus, quorum alterum ad dogma, alterum spectat ad disciplinam. Primò nos arguit, quòd Spiritum Sanctum credamus & doceamus non ex Patre per Filium, sed procedere ex Patre & Filio. Secundò, quod Constantinopolitano Symbolo in istius erroris confirmationem addamus vocem, *Filioque*, atque ita ipsum in nostris Ecclesiis contra Ephesinæ Synodi Decretum solemniter decantemus. Et hæc calumnia cunctis passim Græcis visa est momentosa, ideoque cespitare fecit etiam Petrum Antiochiæ Patriarcham: *Sed malum est istud, & malorum pessimum, additio in Symbolo. Si enim Evangelia nostra sint eadem cum illorum Evangeliis, unde illi, plura quàm nos edocti, hujusmodi alienam additionem fecerunt? Sed, ut videtur, amiserunt Romani exempla Nicænæ Sanctæ Synodi, cùm Wandali-*

ca

ta gens Romæ Imperio diu potita sit. Nobis enim satis est ad perfectam veritatis cognitionem & confirmationem sapiens illud & salutare divinæ gratiæ Symbolum. Docet enim nos perfectam fidem de Patre & Filio & Spiritu Sancto, Incarnationem præterea Domini fidelibus manifestat, qui illam recipiunt. Illos itaque, qui Symbolo aliquid addunt vel auferunt, anathemate damnamus. Si quis enim, inquit Apostolus, evangelizaverit vobis præter id quod evangelizatum fuit, anathema sit. Bonum est enim ad bonum respicere, præsertim cùm neque Deus neque fides patitur aliquod detrimentum, ad pacem semper inclinare & fratrum dilectionem. Fratres enim nostri sunt isti, licèt rusticitate vel ignoratione contingat illos sæpè à recto recedere, propriæ servientes voluntati. Nec oportet nos adeò exactam diligentiam quærere inter barbaras gentes, quàm nos quærimus qui circa litteras versamur. Magnum erit, si apud illos absque aliquo errore Sanctissima Trinitas, vitæ origo & causa, prædicetur. Et si Incarnationis etiam mysterium juxta nostram sententiam illi confiteantur. Nicęna Synodus de Spiritus sancti processione nihil desinivit, sed dixit hoc unum: *Credo & in Spiritum sanctum.* Proinde uti nos Constantinopolitanum Symbolum passim appellamus Nicęnum, ita hic Patriarcha Petrus per Nicęnam Synodum intelligit Constantinopolitanam. Cum exstincta magni Theodosii stirpe exstinctum etiam fuit Occidentis Imperium, & laceratum in Barbaros. Exinde Græci cœperunt se solos dicere Romanos, & nos omnes Barbaris accensere. Hinc & Petrus Patriarcha à nobis factum symboli additamentum refert in nostram commiseratione ac venia dignam Barbariem, alia via nesciens purgare. Etiam Bulgarorum Archiepiscopus Theo-
Lib. 5. phylactus omnes nobis à Græcis imputatos excessus refert in nostram barbariem, & pondus facit de solo Symboli additamento. Ita in jure Græco-Romano testatur ejus successor Demetrius Chomatenus in Responsis ad Constantinum Cabasilam Metropolitam Dyrrachiensem. Ad eundem scrupulum cespitavit etiam ille magnus, quem ad exequendam & firmandam in Lugdunensi per Gregorium decimum Synodo factam unionem Imperator Michael Palęologus evexit in Constantinopolitanum Patriarchatum, Joannes Veccus. Et nostrum, qui Spiritum sanctum ex Patre & Filio, & Græcorum, qui ipsum ex Patre per Filium docent procedere, dogma esse re unum & idem ac sola phrasi diversum demonstravit insigniter, verùm de Symboli addi-
Lib. 6. Cap. 25. tamento adjunxit *se illic vix culpam levem agnoscere.* Agnovit tamen culpam. Ita scribit Georgius Pachymeres. Quòd Græci hoc additamentum habeant pro palmari nostræ prævaricationis & suæ à nobis secessionis fundamento, suprà audivimus etiam à Barlaamo Gyracensi Episcopo. Longa est hæc quæstio, opportuniori infra loco elucidanda.

CALUMNIA VII.

Latini in Sacra Missa illud, Unus Sanctus, Unus Dominus JESUS CHRISTUS in gloria Dei Patris per Spiritum sanctum, *alta dicunt voce.*

HÆc verba etiam Græci in sua Liturgia dicunt alta voce. Etenim & in Sancti Jacobi Apostoli, & in magni Basilii, & in Sancti Joannis Chrysostomi Liturgia Sacerdos ante Communionem declamat ad populum: *Sancta Sanctis.* Et non solus Clerus, sed omnis populus respondet: *Unus Sanctus, unus Dominus* JESUS-CHRISTUS *in gloriam Dei Patris, cui gloria in sæcula sæculorum.* Finalia verba Liturgiæ variant. Sancti Chrysostomi Liturgia sic habet: *Unus Sanctus, Unus Dominus* JESUS-CHRISTUS *in gloriam Dei Patris, Amen.* Eodem modo in Paschali ad populum sermone declamavit Sanctus Proclus, laudati Joannis Discipulus ac Successor. Populum Sacerdos monet Sacro-sanctæ Eucharistiæ tremenda Mysteria esse non qualecumque, sed ipsum substantiale atque incommutabile Sanctum, dandum solis Sanctis, ideoque neminem sibi malè conscium posse accedere. Et humanam infirmitatem agnoscens populus respondet nullum in mundo esse Sanctum, nisi solum Dominum JESUM-CHRISTUM, & hoc non ex illo ipso, sed ex Dei dono, ideoque in gloriam Patris. Hac publica voce constanter profitetur se non suis meritis, sed sola Dei misericordia confisum accedere ad hoc Sanctum. Hoc modo exponit etiam recentior Græcorum Doctor Nicolaus Cabasilas, atque ita lucet ritum apud illos non esse mutatum.

Et hinc oritur quæstio, Cur ergo Michael Cerularius nos arguat, quòd ista verba dicamus alta voce? Respondeo laudata verba in pluribus solemnium precum locis frequentari à Græcis. Dicuntur enim etiam in Hymno Angelico, *Gloria in excelsis*, quem in matutinarum laudum officio Euchologion appellat magnam glorificationem. Eundem hymnum cum toto suo additamento adducunt apud Clementem Romanum Apostolicæ constitutiones, & Franciscus Turrianus rectè posuit ad marginem: *Oratio matutina.* Matutinam Psalmodiam edisserit in libro de Virginitate etiam Sanctus Athanasius, ac inter ejus partes ponit: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Laudamus te, benedicimus, adoramus te, &c.* Hymnus hic fuit ante lucem cantatus etiam à Sanctis Angelis, ideoque nostris matutinis precibus est omninò congruentissimus. Quare errorem continent hæc Honorii Augustodunensis verba: *Gloria in excelsis Deo, Angelicus chorus primus cecinit, sed* Lib. 1.
Hilarius Pictaviensis Episcopus ab illo loco, Laudamus te, usque in finem composuit. Quod ipsum affir- Cap. 87.
mant Walafridus Strabo, apud Alcuinum au- Cap. 25.
ctor libri de Ecclesiasticis officiis, ac alii antiqui Cap. 40.

Scriptores. Etenim & magnus Athanasius, & Apostolicarum constitutionum auctor sunt Hilario seniores, aut certè coaetanei: Et istud supplementum laudant uti antiquum. Et hinc rectè scribit in libris de Missae Sacrificio Innocentius tertius: *Hymnum hunc Telesphorus Pontifex ad Missam nocturnam Natalis Domini cantari praecepit. Et in illo ea, quae sequuntur, ad verba Angelorum adjecit. Quamquam à plurimis asseratur, quod ea B. Hilarius Pictaviensis adjecerit.* Adjecisse possit & S. Silvester, magnus Ecclesiasticorum rituum auctor & augmentator. Addit laudatus Innocentius: *Symmachus Papa constituit tam die Dominico, quàm Natalitiis Martyrum, Gloria in excelsis Deo, ad Missam cantari.* Quod ipsum passim affirmant alii Ecclesiasticorum rituum antiqui expositores. Hodiè dicimus ad Missam cujuscumque Sancti. Etiam Graeci dicunt. Verùm alio loco & modo. Dicunt enim post expulsos Catechumenos, & de modo sancit S. Jacobi Liturgia: *Deinde signacula Crucis Sacerdos facit super dona, & stans apud se dicit, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, bona voluntas.* Quod ipsum olim habuit Liturgia S. Joannis Chrysostomi. Lucet ex tertia ejus homilia super Apostolicam ad Colossenses epistolam: *Eucharistiam celebrantes dicimus, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, bona voluntas.* Hodiè desunt haec verba, atque ita constat Liturgiam non esse solummodo auctam in variis, sed & decurtatam. Hinc ergo Michael Cerularius nos arguit, quòd laudata verba dicamus alta voce: & quidem in Missa Catechumenorum. Censet esse sanctiora, quàm ut alta voce in tali loco dicantur. Verùm est frivola calumnia, ideoque ad ipsam Petrus Antiochiae Patriarcha nihil reposuit, & dedit rationem: *Quicumque à te sunt enumerati Romanorum errores, percurrimus. Et illorum quidem alios execrandos duxi atque evitandos, alios incertos, alios praetermittendos.* Hoc est, responso indignos. Quòd non sint errores, aut abusus, sed rationabiles consuetudines. Et talem censuit hanc praesentem.

L. 2. c. 20

CALUMNIA VIII.

Apud Latinos duos etiam Fratres duas ducunt Sorores.

OMitto calumniam, quae nos arguit, quòd Presbyteris ac aliis majoribus Clericis initi antè sacrum Ordini Conjugii usum non permittamus. Ipsam etiam Petrus Patriarcha duxit indignam Responso. Est antiqua Photii calumnia, abundè refutata in superioribus. Praesentem calumniam adducit etiam repertus Constantinopoli apud Patres Praedicatores Tractatus: *Latini duos Fratres duabus Sororibus carnaliter copulari permittunt.* Patriarcha Michael non sine causa addidit particulam ampliantem, *Etiam.* Etenim apud Graecos nec pater & filius, nec duos fratres duas consobrinas, nec duae sorores possunt duos consobrinos accipere. Hinc pacta inter Gregorium Gaurum & Isaaci Comneni Sebastocratoris filiam sponsalia, quod illius pater Theodorus duxisset hujus consobrinam, fuisse exsuflata testatur in Alexiados libris Anna Comnena. Etiam contracta inter Michaelem Despotam & Michaelis Palaeologi Imperatoris filiam Annam sponsalia, quod istius frater Nicephorus duxisset hujus consobrinam, ob adversum Patriarchae Sisinnii secundi Canonem fuisse suspensa, & non nisi per Synodalem dispensationem potuisse perfici in matrimonium, affirmat Georgius Pachymeres. Et addit causam: *Intercedebant inter designatos conjuges sex gradus adfinitatis, ex una quidem parte quatuor, duo ex altera.* Graeci habent tres adfinitatis classes. Hanc extendunt ad sextum inclusivè gradum. Et gradus non juxtà nostros Latinos Canones numerant, sed juxtà leges Justiniani. Fratres in secundo, consobrini sunt illis in quarto gradu. Hinc ergò Michael Cerularius dixit, quod apud Latinos duo fratres non tantùm duas consobrinas ducerent, sed etiam duas sorores. Et huc respicit in Rescripto ad Walerannum Namburgensem Episcopum Sanctus Cantuariensium Episcopus Anselmus: *Graeci detestantur nostra connubia, ubi cognati cognatis de alia cognatione copulantur.*

Lib. 8.

L. 6. c. 6.

Respondeo detestationem hanc nullo niti fundamento. Nullus Ecclesiae antiquus Canon, nulla Romanae Reipublicae antiqua Lex vetat hujusmodi conjugia. Etenim quod magnus Constantinus ac ejus Pater Constantius duxerint Faustam ac Theodoram, Imperatoris Maximiani Herculii filias, testantur & Gentiles & Christiani Romanae historiae Scriptores. Nec damnant aut notant. Et de Constantini filio Constantio scribit ad Senatum ac Populum Atheniensem Imperator Julianus: *Constantius Patruelem suum, Gallum Caesarem, sororis suae virum, ac neptis suae ex eadem sorore patrem, cujus ipse sororem anteà duxerat, quo cum ipsi tam sancta necessitudinis & germanitatis jura intercesserant, inimicissimis hominibus ad necem tradidit.* Ad quae verba rectè commentatur Dionysius Petavius: *Constantiam Constantini filiam, Constantii Sororem, duxerat Gallus. Ex hinc susceptam esse filiam Julianus significat. Tum Galli sororem Gallam Constantio antè nupsisse. Quae posteriora duo, ab hoc uno, quòd sciam, auctore prodita, hactenus erant ignota.* Et de Juliano scribit in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius: *Constantius ab Eusebia propria uxore rogatus Julianum ex carcere ductum, Caesarem facit, & in Gallias mittit, copulans ei ad nuptias sororem suam Helenam, quae & Constantia dicta est.* Quod ipsum scribit Ammianus Marcellinus. Et Constantius, & Gallus, & Julianus, ipsorumque uxores, ac praesertim Imperatrix Eusebia, erant omninò Christiani, vivebant juxta Ecclesiae Canones; & tamen non tantùm duo consobrini duas consobrinas, sed etiam duo Fratres duxerunt duas Sorores. Et nullus è multis, qui & Constantium & Julianum acriter momorderunt, Ecclesiae Scriptor id unquàm vel notavit.

Et in Canonicis ad S. Amphilochium litteris scribit magnus Basilius: *De his, qui duas sorores ducunt uxores, vel illis quae duobus fratribus nubunt,*

à nobis edita est Epistola, cujus exemplum tuæ Pietati misimus. Est epistola ad nobilem ac eruditum Virum Diodorum. An duas successivè sorores quis posset ducere, hic quæsierat, & placebat ipsi pars affirmans propter auctoritatem Mosaicæ legis, quæ talia Matrimonia non solummodò permittit in quibusdam casibus, sed & imperat. Et nullus tunc Ecclesiæ Canon, nulla Reipublicæ Lex obsistebat. Interim hæsitavit Diodorus, suæ mentis fluctum retulit ad magnum Basilium, & pro Responso accepit non à solis Canonibus aut Legibus, sed etiam à longa fidelis populi consuetudine figi conjugii impedimenta, & omninò fixum esse hoc: *Si quis immunditiæ affectu correptus, ad illicitam duorum sororum communionem exorbitaverit, id neque conjugium censendum, neque talem ad Ecclesiasticum cœtum esse admittendum, priusquàm à se invicem dirimantur.* De duobus duas sorores ducentibus fratribus nec ipse, nec quis antiquus fecit mentionem. Si quæ tunc regula aut consuetudo vetuisset hæc conjugia, quomodò de duabus ab uno successivè ducendis sororibus potuisset Diodorus ambigere? Ad laudatam Basilii epistolam rectè commentatur Theodorus Balsamon: *Magni Basilii ad Diodorum epistola non est hoc tempore quærenda. Decernit enim, ne in matrimonii societatem duæ sorores accipiantur: Quòd, Dei gratia, hodiè nec in mentem quidem venit homini Christiano.* Quòd nempè hodiè nec duos fratres, immò nec duo consobrini possint apud Græcos accipere duas sorores.

Ep. 197.

Adversùs Michaelis & Nicephori Despotarum fratrum cum duabus consobrinis conjugia Georgius Pachymeres rectè scribit objectum fuisse Canonem Patriarchæ Sisinnii secundi. Hic est quartus Antecessor Michaelis Cerularii. Ejus constitutio exstat in jure Græco-Romano: *Moderatio nostra decrevit, ne istiusmodi matrimonia inter Christianos de reliquo locum habeant, neque ullo tempore contrahantur.* Et contrahentes, & parentes consentientes, & benedicentem Sacerdotem gravissimè castigat. Attamen solis futuris ponit Legem. Quod nempè contracta eò usque matrimonia licuissent. Disertè fatetur usque tunc nullam fuisse adversam legem, aut consuetudinem. Addit tamen fuisse vetita per magni Basilii Canonem, & in adversam consuetudinem declamat plurima, uti in corruptelam. Verùm sine fundamento. Et nobis consentit in Scholiis ad Photii Nomo-Canonem Theodorus Balsamon: *Temporibus sanctissimi illius Patriarchæ Domini Sisinnii duo patrueles, ut videtur, duas sorores ducebant uxores.* Addit, *Ut videtur*: Quoniam Sisinnius Canonem suum conatus est antiquum facere, & traducere in magnum Basilium. Et videtur Canon ab ipso habuisse aliquid fundamenti. Circa ipsum variis temporibus plurima sunt mota dubia: Solutiones, quæ ad præsens Institutum non spectant, exstant sparsæ per totum corpus juris Græco-Romani. Michael Cerularius dixit à duobus Latinis fratribus non tantùm duas consobrinas duci, sed & duas sorores, ut crimen nostrum augeat: ut à nobis demonstret non solùm Sisinnii recentiorem, sed & alios antiquos contemni Canones, ac violari.

Quæstio est, Qui sint hi antiqui Canones? S. Martyr Theophanes videtur asserere Apostolicos, aut certè antiquissimos. Etenim de magno Constantino, ac ejus patre Constantio, ducentibus duas sorores, scribit: *Nemo miretur, si antè Baptismum, cum adhuc Paganos ritus servarent, duas sorores duxerunt pater & filius.* Quod ipsum in Ecclesiastica historia habet Anastasius Bibliothecarius. Videntur affirmare tale matrimonium Christianis etiam tunc non licuisse. Respondeo illos loqui juxtà Græcam sui temporis Legem, juxtà quinquagesimum quartum Trullanum Canonem: *Cum divina Scriptura nos apertè doceat,* Non ingredieris ad omnem consanguineam carnis tuæ ad revelandam ejus turpitudinem, *Divinus Basilius nonnullas prohibitas nuptias in suis Canonibus enumeravit, multis silentio præteritis, & his utrisque utilitatem nobis attulit. Turpium enim nominum multitudine evitata, ne verbis orationem pollueret, generalibus nominibus impuritates complexus est, per quas legibus vetitas nuptias nobis in summa ostendit. Quoniàm autem propter ejusmodi silentium, & quod non discerni posset illicitarum nuptiarum prohibitio, seipsam natura confundit, nobis visum est ea paulò apertiùs exponere, ab hoc deinceps tempore decernentes, ut qui cum patrui sui filia matrimonii societatem inierit, vel pater & filius, qui cum matre & filia, vel cum duabus puellis sororibus pater & filius, vel cum duobus fratribus mater & filia, vel fratres duo cum duabus sororibus, in septennii Canonem incidant, illis procul dubio separatis à nefario contubernio.* Non solos ad S. Amphilochium scriptos Canones, sed & famosam ad Diodorum Epistolam urgent Græci, in qua magnus Basilius nescio cujus duas sorores successivè duci posse adserentis errorem refutat acerrimè, & adjungit: *Neque uxori licet, ut viri se adfinibus adjungat.* Et post multa concludit: *Oro ut vel admonitio nostra hanc inordinatam affectionem retundat, vel scelus hoc in nostram regionem non serpat, sed in quibus præsumptum est locis, in illis detineatur.* Admittit licentiam istam tolerari ac vigere in aliis Regionibus: Admittit successivum ejusdem viri cum duabus sororibus conjugium per nullam Legem aut Canonem, sed apud meliores Christianos damnari per solam consuetudinem. Et per adfines intelligit solos adfines primi gradus. Proindè duas consobrinas tunc idem successivè poterat ducere. Etenim consobrinus dudum duxit consobrinam. Hoccè conjugium primus diremit magnus Imperator Theodosius. Et isto jure Græci usque ad adductum Trullanum Canonem, nos passim Latini viximus usque ad Gregorium secundum. Porrò Trullanam Synodum quis ignoret esse erraticam, & plures ipsius Canones ab omni Latina Ecclesia constanter rejectos? Hinc propter ipsorum contemptum credimus nos nec à Deo damnandos, nec ab æquum & justum censentibus hominibus. Et ipsi Græci ipsorum non fuerunt observantissimi. Quòd Imperator Andronicus secundus Palæologus & Bulgarorum Rex mutuas sorores duxerint, testatur Laonicus Chalcondylas Repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tracta- Lib. I.

tus præsenti Græcorum calumniæ reddit hunc talionem: *Mixturam sanguinis prohibitam à Sanctis Patribus Græci faciunt jugiter. Nam consobrini consobrinas ducunt uxores.* Sine fundamento. Ejusmodi enim conjugia nec Latini nec Græci improbarunt. Tales conjuges apud hos sunt in octavo gradu.

CALUMNIA IX.

Latini in Sacra Missa, tempore Communionis, alter Ministrorum comedens azyma, alios amplexatur, & pacem illis largitur.

Eandem calumniam nobis facit repertus Constantinopoli Tractatus: *Latini participationem Sanctæ Communionis, non similiter ut nos Græci, perficiunt, sed dicunt; quod qui Missam celebrat Sacerdos, osculatur volentem communicare.* Intrà Missæ Sacrificium & à Clero & à Populo dari pacis mutuum osculum est Apostolica traditio, & à Latinis semper observata & à Græcis. Verùm alio & alio sacrificii loco. Etenim in Sancti Joannis Chrysostomi Liturgia statim post magnum introitum seu offertorium Sacerdos exclamat: *Pax omnibus.* Et Diaconus: *Diligamus nos invicem, ut in concordia confiteamur.* Tunc omnes osculantur sese mutuò, interim cantatur symbolum Constantinopolitanum, & exindè pergit Diaconus: *Stemus honestè. Attendamus sanctam oblationem in pace offerre.* Ritum insigniter exponit ipse laudatus Pater in libris de compunctione cordis: *Jubet Dominus relinqui munus antè altare, & prius reconciliari fratri, ut ex hoc discamus, quia nec illo tempore, quo ad Dei ministerium videmur accedere, reconciliationem dissimulari ac differri patitur Deus. Quantò magis in aliis temporibus hoc curari jubet? Nos verò imaginem quidem colimus Præcepti, veritatem verò ipsam & virtutem negligimus: Nam osculum pacis porrigere tempore, quo munera offeruntur, in usu est, sed vereor, ne fortè ex nobis plures labiis hoc tantummodò faciant, cùm Christus pacem non ex ore, sed ex corde desideret, & affectu velit proximum, non labiis salutari. Si enim pax non habetur in corde, quasi in scena res agi videtur & ludo. Undè per hæc exacerbari Deus credendus est potiùs, quàm placari.* Lucidè affirmat Offertorii tempore impartiri mutua pacis oscula, idque ob mandatum Domini: *Cùm offers munus tuum ad altare, prius reconciliare fratri tuo.* Vera ac germana nostri Sacrificii oblatio fit in tremenda elementorum consecratione. Hinc antè ipsam Græci non malè voluerunt fieri istud fraternæ charitatis aut reconciliationis signum. (Lib. 2. cap. 3.)

Ipsum laudat iterum, & eruditè exponit idem Doctor in Homiliis super secundam ad Corinthios epistolam. Hæc verba, *Salutate invicem in osculo sancto*, commentatur: *Quid est, Sancto? Non ficto, non subdolo, quemadmodum Judas Christum est osculatus. Ob id enim nobis datum est osculum, ut charitatis igniculus ac fomes sit, ut affectum inflammet, ut hac ratione nos ipsos mutuò amemus, velut fratres invicem se amant, patresque vicissim filios. Imò etiam multò vehementiùs. Illa enim naturæ sunt, hæc gratiæ. Ad hunc modum animæ inter se devinciuntur. Ob eam causam etiam ex aliqua peregrinatione reversi, mutuò nos osculamur, animis videlicet ad mutuum congressum accedentibus. Hoc enim potissimum membrum est, quod animi affectum nobis prædicat. Quin de hoc sancto osculo aliud quoque adferri potest. Quid tandem? Templum Christi sumus. Itaque templi vestibula & aditum osculamur. An non cernitis, quotnam homines etiam ejus templi vestibulis osculum figunt, partim inclinato capite, partim manu tenentes, atque ori manum admoventes? Ac per has portas & januas ingressus est Christus, & ad nos ingreditur cùm communicamus. Nostis enim vos, qui mysteriorum participes estis, quid dicam. Neque enim vulgari quodam honore os nostrum afficitur, cùm Corpus Dominicum excipit. Eaque præsertim de causa mutua oscula jungimus.* Hæc verba, *Per has portas ingressus est Christus*, laudant magnum Offertorii introitum: Affirmant tunc dari pacis osculum, ut ita ora nostra, in quæ etiam est statim ingressurus Dominus, honoremus & purgemus. (Ho. 30.)

Eundem ritum laudat & servandum sanxit Laodicena Synodus: *Quod oportet seorsim, primum post sermones Episcoporum, Cathecumenorum orationem peragi, & postquàm exierint Catechumeni, Pœnitentium orationem fieri, eisque accedentibus accepta manuum impositione & abscedentibus, sic fidelium tres orationes fieri, unam quidem, scilicet primam silentio, secundam verò & tertiam pronuntiatione impleri. Deindè sic pacem dari. Et postquàm Presbyteri Episcopo pacem dederint, tunc Laici eam dare. Et sic sanctam Oblationem celebrari.* Post ejectos cum Cathecumenis Pœnitentes, & completas pro integris fidelibus orationes statim fit magnus introitus ac Offertorium: Synodus lucidè mandat statim post ipsum figi fraterna oscula, & tunc procedi ad Præfationem, Canonem, & Consecrationem. Et in Ecclesiastica Hierarchia scribit Dionysius: *Coopertus divinus panis proponitur, & benedictionis calix, sacrum verò osculum sancto modo celebratur.* Per verbalem oblationem sanctificata elementa Græci velo cooperiunt: Et Dionysius affirmat tunc donari osculum. Per Jacobum Gretzerum publicatus Anastasius Sinaita affirmat hunc Dionysium fuisse olim à Manichæis vitiatum, & scholiis illustratum à Dionysio Alexandriæ antiquo & magno Patriarcha. Quod si verum sit non possumus negare Areopagitam esse verum istorum librorum auctorem. Etiam Apostolicæ apud Romanum Clementem Constitutiones Diaconis antè Præfationem indicunt osculum: Et statim Clerici Episcopum, Laici viri viros, fœminæ fœminas osculantur: Et solemnem, quæ statim post Offertorium fit, Sacrificantium manuum ablutionem laudat in quinta Mystagogica Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, ac pergit: *Deindè clamat Diaconus, Complectimini, & osculamini vos invicem. Atque tunc mutuo nos osculo* (Cap. 3. — Cap. 22. — Lib. 8. Cap. 15.)

osculo salutamus. Non hoc ita accipias, quasi osculum illud sit ejusmodi, quale in foro inter communes amicos esse consuevit. Neque enim tale est. Hoc igitur osculum animas mutuò conciliat, & omnium malorum oblivionem illis spondet. Affirmat esse à Petro & Paulo commendatum fraternæ dilectionis osculum, & pergit: *Posteà clamat Sacerdos, Sursum corda.* Ait à nobis ita impleri Evangelicum mandatum, quo Dominus nos jussit antè Sacrificii oblationem reconciliari. Quæ omnia tradit in publicato per Franciscum Combefis Sermone de sacra Synaxi etiam Sanctus Anastasius Sinaita, Patriarcha Antiochenus; etiam Simeon Thessalonicensis Archiepiscopus, Nicolaus Cabasilas, aliique recentiores Græcorum rituum Expositores.

Qui mos olim viguit in quibusdam item Latinis Ecclesiis. Etenim in Ambrosiana apud Jacobum Pamelium Missa statim post Offertorium Sacerdos dicit ad populum: *Pacem habete.* Et populus respondet: *Ad te Domine.* Et ad Decentium Eugubinum Episcopum scribit Sanctus Pontifex Innocentius primus: *Pacem asseris antè confecta Mysteria quosdam populis imperare, vel sibi Sacerdotes tradere, cùm post omnia, quæ aperire non debeo, pax sit necessariò indicenda, per quam constet populum ad omnia, quæ in Mysteriis aguntur, atque in Ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrentur.* In quibusdam & Clerus & Populus, in quibusdam Ecclesiis soli sibi invicem Sacerdotes inter Offertorium & Canonem dabant pacis osculum: Quòd nempè offerrent & consecrarent, ideoque istud fraternæ charitatis symbolum saltem inter sese censerent præmittendum. Ast utrumque morem improbat Pontifex, affirmans & à Clero & à Populo non nisi post consecrata elementa præstandum. Quem morem esse in Latina Ecclesia antiquissimum & frequentissimum demonstrat Tertulliani liber de oratione: *Alia jam consuetudo invaluit, jejunantes habità oratione cum fratribus subtrahunt pacis osculum, quod est signaculum orationis. Quando autem magis conferenda cum fratribus pax est, nisi cum oratio commendabilior adscendit, ut ipsi de nostra operatione participes jam audeant de sua pace fratri transigere? Quæ oratio cum divortio sancti osculi integra? Quem Domino officium facientem impedit pax? Quale sacrificium est, à quo sine pace receditur? Quæcumque operatio sit, non erit potior observatione Præcepti, quo jubemur jejunia nostra celare. Iam enim de abstinentia osculi agnoscimur jejunantes. Sed etsi qua ratio est, ne tamen huic Præcepto reus sis, potes domi, si fortè, inter quos latere jejunium in totum non datur, differre pacem. Ubicumque autem alibi operationem tuam abscondere non potes, debes meminisse Præcepti. Ita & disciplinæ foris, & consuetudini domi satisfacies. Sic & die Paschæ, quo communis & quasi publica jejunii religio est, meritò deponimus osculum, nihil curantes de occultando, quod cum omnibus faciamus.* (Cap. 14.)

Eo tempore erant tres jejunii species: Plenum ac ex legis Præcepto universale, semiplenum ac ex Episcopi indictu, aut communi pietate stationarium, & privatum ac proprio arbitrio assumptum. Per Paschæ diem Tertullianus hic intelligit sextam magnæ septimanæ feriam, quæ sola tunc per totum annum videtur præcepta jejunari. Hinc enim etiam ad Montanum lapsus scribit in libro de jejuniis: *Quartam & sextam Sabbathi stationibus dicamus, Parascevem,* id est, magnam sextam feriam, *jejuniis.* (Cap. 14.) Et in hac feria, quòd communis & publica esset jejunii religio, non plenum, sed dumtaxat ex Præsanctificatis fiebat sacrificium, & populus non communicabat. Adeò antiqua est hæc, per Innocentium primum Pontificem, non inducta, sed dumtaxat firmata aut reparata cæremonia. Lucet ex subsequentibus Septimii verbis: *Similiter & stationum diebus non putant plerique sacrificiorum orationibus interveniendum, quòd statio solvenda sit accepto Corpore Domini.* Quid est, *Similiter?* Uti in pleno parasceves, ita & in dimidio stationum jejunio. Hinc ergò in parasceve etiam non dabatur osculum. Quòd nempè unicus aut certè præcipuus osculi scopus sit factam à Sacerdote consecrationem obsignare, & populum ad ejus participationem disponere. Nam & hinc dari non consuevit in Defunctorum Missis: quòd populus tunc non communicaret. Ob singularia & spontanea privatorum jejunia intermitti non poterat Sacrificium, nec ad sola Præsanctificata contrahi; isti tamen jejunantes nolebant illi intervenire, seu de illo participare, atque ita etiam ab osculo abstinebant. Et hanc abstinentiam improbat ob adductas rationes Septimius. Est locus obscurus. Lucidè interim nos docet osculum tunc datum fuisse post Consecrationem proximè antè Communionem populi; fuisse peracti Sacrificii signaculum & complementum. Quòd ipsum in libris adversùs Petilianum Constantinensem Donatistarum Episcopum, agens de Optato Gildoniano Thamugadensi Episcopo, scribit Sanctus Augustinus: *Optato pacis osculum inter Sacramenta copulabatis, in cujus manibus Eucharistiam ponebatis, cui vicissim danti manus porrigebatis.* (Lib. 2. Cap. 23.) Lucidiùs loquitur in Sermone de diversis ad Neophytos, exponens omnem Sacrificii ordinem. Primùm dici affirmat Offertorii orationem, tum Præfationem, hinc Consecrationem fieri, tum recitari orationem Dominicam, & pergit: *Post ipsam dicitur,* Pax vobiscum, *& osculantur se Christiani osculo sancto, quod est signum pacis.* (Ser. 83.) Quem morem fuisse tandem admissum ab omni Latina Ecclesia, tradunt Amalarius Fortunatus, Walafridus Strabo, aliique Ecclesiasticorum rituum Interpretes. Dico, *Tandem*: Quòd enim suo adhuc tempore Hispania statim post Offertorium antè Præfationem daret osculum, disertè affirmat in libris de Ecclesiasticis officiis Sanctus Isidorus Archiepiscopus Hispalensis. (Lib. 1. Cap. 15.) Affirmat quartam ab Offertorio orationem esse pro pacis osculo, & dici antè Præfationem.

Prima quæstio est, An antiquus, non communicantes vetans ad pacem accedere, Canon obliget etiam sponte ab Eucharistia abstinentes, adeoque an Tertullianus spontaneos privati jejunii observatores rectè arguat, quòd abstinerent ab osculo? Respondeo eandem quæstionem moveri à Walafrido Strabone, & responderi (Cap. 22.)

deri negativè. Et rectè. Quòd enim quotidiana populi Communio nunquàm præcepta, sed semper libera fuerit, lucet ex priori Sancti Augustini ad Januarium Epistola, & pluribus aliis Patrum & Canonum testimoniis. Quæ libertas olim fuit etiam in publico sacrificio. Nec obest hic Antiochenus Canon: *Omnes qui ingrediuntur Ecclesiam, & Scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione pro populo, sed pro quadam intemperantia se à perceptione Sanctæ Communionis avertunt, ii de Ecclesia removeantur, quamdiu per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur.* Etenim dolosus est iste Canon, & Arianus. Nec adversùm Eucharistiæ abstemios agit, sed adversùm abstinentes ab orationum communione, & solùm, cui etiam Pagani ac Judæi adesse poterant, Episcopi aut Presbyteri sermonem audientes. Plurimis tunc per Orientem Ecclesiis, quarum Orthodoxos Episcopos Imperator Constantius ejecerat, præsidebant Ariani, eisque Orthodoxus Populus, quidquid Princeps severissimè cogeret, nolebat communicare. Discreta ab istis communio plurimos nobis per horrenda tormenta peperit Confessores & Martyres. Hinc circumducendæ pœnalis legis studio aliqui intrabant Basilicas, audiebant Episcopi aut Presbyteri sermonem & catechumenorum Missam, & tunc exibant, maculosi Præpositi orationem seu sacrificium aversantes. Sic sperabant & servare animam, & legis pœnam evadere. Verùm ista Synodus intellexit artem, & adversus illam emisit dictum Canonem. Non eos, qui & sermoni & orationi seu sacrificio, sed damnat solos illos, qui nec orationi volebant communicare. Sola orationis communione fuit contenta. Hosce communicatores nec ipsa compulit ad Eucharistiæ perceptionem. Et ex hoc canone desumptus est manifestè nonus inter vulgares Apostolicos, qui addit de factæ oblationi, seu orationi communicantibus, & non percipientibus Eucharistiam: *Aut causam dicat, ut si rationabilis fuerit, veniam consequatur; aut si non dixerit, communione privetur, tanquam qui populo causa læsionis exstiterit, dans suspicionem de eo, qui sacrificavit, quod non rectè obtulerit.* Verùm de solis Episcopis & aliis Clericis loquitur, ideoque & Laicos ipse non adstringit. Porrò canon, qui non communicantes arcet à pacis osculo, non de spontaneis Eucharistiæ abstemiis loquitur, sed de abstentis & exclusis. Quidam existimant illum agere de solis excommunicatis. Malè. Etenim nullum excommunicatum, nullum Flentem, nullum Substratum antiqua disciplina admisit ad orationem, seu Sacrificii consecrationem, sed omnes expellebat antè Offertorium. Canon ergo statuit in quartam pœnitentiæ classem, Consistentes, qui tremendæ orationi communicare poterant, verùm non percipere ipsam nec offerre ad Altare, seu communicare cum oblatione. Etiam ipsorum nomen offerri non poterat, seu recitari ad Sacrificium. Hi proindè carebant & jure osculi. Erat jus solorum Perfectorum. Et hi, licèt ex causis de Sacrificio participare nollent, debebant tamen ipsum comprobare & obsignare. Et hinc memoratos spontaneos jejunatores non de Eucharistiæ abstinentia, sed dumtaxat de omisso osculo rectè arguit Tertullianus.

Cap. 2.

Altera quæstio est, An plures olim Afri, ac ipse etiam Tertullianus crediderint per sumptam Eucharistiam violari jejunium? Partem affirmativam suadent hæc hujus in libro de oratione verba: *Similiter & Stationum diebus non putant plerique orationibus interveniendum, quod statio solvenda sit accepto corpore Domini. Ergo devotum Deo obsequium Eucharistia resolvit? An magis Deo obligat? Non solemnior erit tua statio, si & ad aram Dei steteris? Accepto corpore Domini & reservato utrumque salvum erit, & participatio Sacrificii, & executio officii.* Istam sententiam ille quidem improbat, attamen non damnat: Affirmat stationariam Eucharistiam posse accipi, ac citra sumptionem reservari. Quam formam viguisse etiam in Hispania demonstrat Cæsar-Augustana Synodus: *Eucharistiæ gratiam si quis probatur acceptam in Ecclesia non sumpsisse, Anathema sit in perpetuum.* Lumen hauriri debet ex præcedenti canone: *Ne quis jejunet die Dominica, causa temporis, aut persuasionis, aut superstitionis. Nec Quadragesimæ diebus ab Ecclesia fideles desint. Nec habitent in latibulis cubiculorum aut montium, qui in his suspicionibus perseverant. Sed exemplum & præceptum custodiant Sacerdotum, & ad alias villas agendorum conventuum causa non conveniant.* Statuuntur hæc adversùm Priscillianistas, qui dies Dominicos, ac Domini, quem verè Incarnatum negabant, præcipuas festivitates agebant in tristitia, jejunabant, ideoque nec communicabant. Et quò erroris suspicionem evaderent, à Sacerdote accipiebant Eucharistiam, sed reservabant. Quod nempè tunc vigeret ista libertas. Quas latebras ut dolosæ hæresi auferret Synodus, avitam libertatem circumduxit. Non soli igitur Priscillianistæ, sed & avita orthodoxæ Hispaniæ libertas omninò credebant à sumpta Eucharistia lædi & solvi jejunium. Et istum Cæsar-Augustæ canonem firmavit, & adversùm novos dolos ampliavit prima Synodus Toletana. Domesticam populi communionem nullo modo proscribunt isti canones, sed solas jam dictas Priscilliani hæreticas fallacias.

Cap. 14.

Cap. 3.

Cap. 13. & 14.

Partem negantem constanter tuetur & in primo antiquarum observationum libro, & in Scholiis ad librum de oratione eruditus Aurelianensium Episcopus Gabriel Albaspinæus. Quòd Tertullianus popularem, qui modica transubstantiati elementi particula censebat frangi jejunium, errorem admisisset aut dissimulasset, videtur illi paradoxum. Quare stationis solutionem hic esse vult, non prævaricationem, sed finem & dissolutivum complementum. Vult quosdam censuisse, quòd post acceptam Eucharistiam non esset ampliùs manendum in Ecclesia, nec continuanda Ecclesiastica statio, sed quòd tunc cuique liceret ad sua redire. Vult post acceptam Eucharistiam mansisse faciendas nescio quas longiores orationes: & ad has à Septimio urgeri populum. Textus interpunctionem affirmat vitiatam, & formandam hoc modo: *Nonne solemnior erit statio tua, si & ad aram Dei steteris*

Cap. 16.

ac-

accepto corpore Domini & reservato? Utrumque salvum est: Et participatio Sacrificii, & executio officii. Et hæc sua sensa confirmat exemplo S. Fructuosi Tarraconensis Archiepiscopi & Martyris, de quo cum sociis incarcerato & ad mortem damnato habent Acta: *Cum multi ex fraterna charitate eis offerrent condimentum, ut permixtum poculum sumerent, ait Fructuosus: Nondum est hora solvendi jejunii. Agebatur enim hora diei quarta. Siquidem in carcere quartæ feriæ stationem solemniter celebraverunt. Igitur sexta feria lætus atque securus festinabat, ut cum Martyribus & Prophetis in paradiso persolveret stationem.* Urget verba, *Persolveret stationem*: Hæc enim omninò videntur importare stationis dissolutivum complementum.

Respondeo hæc Acta nobis palàm favere. Quis enim non videat à Sancto Fructuoso isthic per solutionem fuisse intellectam jejunii fractionem? Quæ dum antè tempus fit, est prævaricatio. Et antiqua statio erat omninò jejunii species. Porrò jejunium non solo cibo aut potu, sed & variis aliis læditur. Etenim saltus, cantus, nuptialia ac natalitia festa, immò & sacras Sanctorum solemnitates, omnemque seu prophanam seu sacram lætitiam, à jejunii diebus antiqua disciplina proscripsit. In illis nullum permisit celebrari festum, nisi solam Dominicam Annuntiationem. Quin & Hispani dudum ipsam non in Quadragesima, sed in Decembri celebrarunt. Ex eodem principio Græci in solis Quadragesimæ Dominicis ac Sabbathis habuerunt plenum Sacrificium, reliquos dies solo Præsanctificatorum officio jusserunt esse contentos. Quòd nempè Dominicis & Sabbathis non jejunarent. Hinc & plures Afri probabant istum morem, censebantque etiam stationaria jejunia Sacrificio orbanda, aut certè illud à populo non communicandum. Nec sine fundamento. Etenim jejunia sunt pœnitentiæ dies, & tunc non solùm in victu, sed etiam in habitu & omni actu præ nobis ferre debemus pœnitentes, qui Sacrificio adesse non possunt, nec videre Eucharistiam, longè minùs percipere. Hac ratione censebant ab Eucharistia solvi jejunium. Hoc improbat, non tamen damnat Septimius, ideoque addit: *Accepto Domini corpore & reservato utrumque salvum est.* Quorum verborum interpunctionem alterare est nimium audax grassatio. Nostram enim interpunctionem firmant Beatus Rhenanus, Jacobus Pamelius, Georgius Capucinus Ambianensis, Carolus Moreau, Nicolaus Rigaltius, aliique Septimii Expositores. Et res ipsa clamat. Etiam editi in Hispania Canones adversus Priscillianum. Quocircà illi Afri non per sumptum ab Eucharistiæ speciebus alimentum, sed per spiritalem ab illa datam nobis dignitatem & lætitiam censebant solvi ac lædi jejunium. Et ipsorum judicium secuta quidem est Græca Ecclesia, non tamen Latina. Quòd nos Latini in plenis etiam jejuniis plenum Sacrificium, sed circà vesperam, semper obtulerimus, suo loco ostendetur. Quin & populum fecimus illius participem. Dudum tamen sumptam Eucharistiam non jussimus sumi in Ecclesia, sed permisimus reservari. Quòd ipsam in ipsa Sancta Parasceve potuerit communicare noster populus, restantur antiquus Romanorum Ordo, Alcuinus Flaccus, ac Amalarius Fortunatus. Quod an sit antiquissimum, non est hoc loco definiendum.

Tertia quæstio est, Cur quidam privatim jejunantes Afri censuerint non tantùm à sumenda Eucharistia, sed etiam à dando & accipiendo pacis osculo abstinendum? Est quæstio intricata. In quintæ ad Theodosiani codicis titulum de sponsalibus & antè nuptias donationibus legis commentario Jacobus Gothofredus exponit osculi jus inter sponsos, addit magnam etiam inter Christianos esse osculi reverentiam, & pergit: *Nam & pacis osculo sese salutabant passim Christiani, & orationem nominatim osculo obsignari mos fuit, extrà jejuniorum dies.* Et probat hoc præsenti testimonio Tertulliani. Vir eruditus labitur. Hanc enim, præterquam in Sancto Pascha, abstinentiam Tertullianus improbat. De antiquis Christianis etiam Gabriel Albaspinæus in primo antiquarum observationum libro ponit hunc titulum: *Ab osculo pacis abstinebant diebus jejunii.* Probat item ex Tertulliano. At longè meliùs scribit in scholiis ad librum de oratione: *Quamobrem oscula negarent jejunantes, non invenio, quòd ad auctores, antiquorumque ritus intelligendos plurimum conferret. Nam & si consuetudinem hanc improbet Tertullianus, aliqua tamen vero simili ratione constabat.* Non in cunctis, sed in solis privatim jejunantibus Tertullianus improbat. Rectè Nicolaus Rigaltius: *Pravæ consuetudinis causam Tertullianus non inquirit. Nec etiam vulgò adferri video, nisi quòd in osculo hilaritatis aliquid esse ducerent, alienum à jejunii mœstitia luctuque.* Respondeo dandum & accipiendum in Sacrificio osculum fuisse illius signaculum & comprobationem, ideoque jus solorum Perfectorum. Porrò privatim jejunantes gerebant & agebant pœnitentium schema ac personam, ideoque ab illo abstinebant. Et ipsos non de Eucharistiæ, sed de solius osculi abstinentia Tertullianus rectè arguit. Quod nempè ab illa, non ab hoc possent sine jactantia, proximorumque & Sacrificii offensa abstinere. Cap. 17.

Quarta quæstio est, Cur in Sancta Parasceve omnis Ecclesia abstineret ab osculo? Respondeo, ob tres causas. Prima fuit publicum tunc & solemne jejunium. Omnis tunc Ecclesia agebat pœnitentis personam, ideoque abstinebat & ab Eucharistia & ab osculo. Præcipuum enim hujus officium est populum ad percipiendam Eucharistiam præparare. Et hinc nec dari consuevit in Defunctorum Missis: quòd in ipsis populus non communicaret. Nec enim privata Eucharistiæ sumptio, sed sola oblatio prodest Defunctis. Sumptio ex sumentis seu operantis pietate prodesse possit, non ex opere operato. Altera ratio est, quòd in Sancta Parasceve offerrentur sola Præ-sanctificata. Hæc enim jam signata erant per osculum, nec iterato egebant signaculo. Tertiam causam dat Amalarius Fortunatus: *A pacis osculo nos abstinemus, non quòd pacis osculum malum sit, ubi ex charitate vera profertur,* Lib. 1. *sed ut demonstretur, quam injuriam passus sit Chri-* Cap. 13. *stus à suo proditore. Ut & nos eandem injuriam vitemus*

temus in fratribus. Ita fieri affirmat non tantùm in Parafceve, fed etiam in Sabbatho Sancto. Aliis item in Sacramentis ac divinis officiis ofculum frequentavit antiqua difciplina. Verùm hæc funt alterius loci. Et quidem uti aliqui Latini antè, ita & quidam Græci poft confecta Euchariftiæ myfteria dederunt pacis ofculum. Lucet ex fecunda Sancti Martyris Juftini Apologia: *A precibus finitis, mutuis nos ofculis falutamus.* Uterque ritus eft bonus, fanctus, nixus rationibus. Quare noftrum fine fundamento culpavit Michael Cerularius.

CALUMNIA X.

Latinorum Epifcopi geftant annulos in manibus, Ecclefias quafi uxores accipientes, & arrhabonem ferre dicunt.

EAndem Calumniam adducit repertus Conftantinopoli apud PP. Prædicatores Tractatus: *Latinorum Epifcopi in fignum Sanctæ Ecclefiæ defponfationis annulos portant & chyrothecas. In dextera fcribunt, Dextera Domini, in finiftra, Agnus Dei.* Etiam Conftantinus Cabafilas, Metropolita Dyrrachienfis, Demetrio Chomateno Bulgarorum Archiepifcopo propofuit hanc quæftionem? *An confentaneum fit annulum à Latinorum Epifcopis geftari?* Refpondit verò Petrus Antiochiæ Patriarcha: *Quid ad nos, quòd Latini annulos geftant in fymbolum contracti cum Sancta Dei Ecclefia connubii? Nos etenim etiam coronam in capite geftamus, pro veneratione proculdubio Principis Apoftolorum Petri, fuper quem Dei Ecclefia eft fuperædificata. Auro etiam exornamur & nos: Chyrothecas, & manipulos, & ftolas auro contextas habemus.* Et præfatus Demetrius Chomatenus: *Annulum ferre, iis quidem qui fecundum fpiritum ambulant, fpiritaliter accipitur. Quemadmodum enim Chriftus Ecclefiæ, mundarumque & virginearum animarum nominatur fponfus, fic qui ubique funt Ecclefiarum Præfules, fponfi appellantur, annulo accepto, ut fpiritus figillo. Quòd & Salvator in digito, id eft, Spiritu fancto, fe dæmonia ejicere incredulis dicebat Judæis, qui eum convitio, quafi Beelzebub haberet, confectabantur. Et prodigum filium reverfum aureo annulo exornavit, totum videlicet hunc faciens fpiritalem pro carnali. At Latinis non fpiritaliter, fed carnaliter, non fuper-mundanè, fed mundanè annuli appellationem accipientibus, ftudio magno affectatum eft annulos geftare, utpote Ecclefiarum fponfis. Ideoque neque hoc illis notam inurit.* In Evangelio laudatum annuli ufum affirmat effe myfticum & allegoricum, ideoque fpiritaliter accipiendum. Addit Latinos folo intellectu non contentos externo etiam fymbolo delectari. Nec ideò culpandos. Exftat Epiftola apud Joannem Leunclavium in jure Græco-Romano. Lib. 5.

Calumniæ radicem detegit in fuo ad Photii Nomo-canonem commentario Theodorus Balfamon, omnia Imperialia ornamenta affirmans à magno Conftantino communicata Sancto Sylveftro, ac ejus in Romana Cathedra Succefforibus, atque adjungens. *Quia fecunda Synodus Archiepifcopo Conftantinopolitano dedit omnia Papæ Romani privilegia, conati funt nonnulli Patriarchæ, ut ille Cerulas & Dominus Michael, & alii eadem fibi privilegia arrogare, fed eis non rectè ceffit.* Hanc Michaelis Cerularii audaciam edicit Joannes Schylitza: *Michael aggreffus eft etiam cocco tincta induere calceamenta, antiqui Sacerdotii morem hunc afferens, & oportere his uti novum quoque Archiepifcopum. Nam inter Sacerdotium & Regnum nihil intereffe, vel admodum parum, & in rebus pretiofioribus ampliùs fortaffe & magis colendum Sacerdotium.* Per antiquum Sacerdotium Michael omninò intellexit Romanum Pontificatum. Quòd ob translata Imperialia privilegia cenferet etiam ipfum translatum atque exftinctum, titulavit antiquum feu antiquatum. Hinc & fe dixit novum Archiepifcopum. Non folam Papalem poteftatem, fed etiam Papalia ornamenta blateravit pertinere ad Papalia privilegia, ideoque omnia Conftantinopolim migraffe. Verùm illi non bene ceffit. Quomodò ab Imperatore Ifaacio Comneno frænatus & tractatus fuerit, pluribus refert idem Schylitza. Nempè Auguftæ fuæ dignitatis, quàm Hierarchicæ in Ecclefia unitatis zelofiores paffim fuerunt Imperatores Conftantinopolitani, atque ita utramque tandem amiferunt. Uti ergò Michael Romano Pontifici purpureos compagos & alia Imperii ornamenta, ita aureos annulos invidit cunctis noftris Epifcopis, atque ita in frivolam hanc calumniam eft devolutus.

Eft omninò frivola. Quòd enim inter Epifcopum & Ecclefiam intercedat fpirituale conjugium, non foli nos Latini, fed & omnes femper docuerunt Græci. Lucet ex orthodoxa totius Ægypti Synodo, quæ adverfus Eufebium Nicomedienfem Epifcopum, ad eminentiores femper cathedras adfpirantem ac migrantem, fcripfit ad omnes fub Cœlo Ecclefias: *Eufebius præ oculis non habet illud Præceptum*, Alligatus es uxori, noli quærere folutionem. *Quòd fi hoc de uxore dictum eft, quanto magis de Ecclefia, atque adeo de Epifcopatu, cui cum quis alligatus eft, alium quærere non debet, ne adulter in facris litteris deprehendatur?* Et de Euftatio Pamphyliæ Metropolita, qui Sedi renuntiaverat, ad ejufdem Provinciæ Epifcopos fcripfit Ephefina Synodus: *Indignum fuiffet viduam manere Ecclefiam.* Et Chalcedonenfis, cujus condendis Canonibus nullus adfuit Latinus Epifcopus, Congregatio: *Redditus Ecclefiæ viduatæ.* Quem Canonem infigniter commentatur Hincmarus Rhemenfis Epifcopus: *Nifi viri & uxoris legalis conjunctio ad Epifcopi & Ecclefiæ fibi conjunctæ myfterium pertineret, magnum Chalcedonenfe Concilium defuncto fuo Epifcopo viduatam Ecclefiam non vocaret.* Etiam Alexandrina Synodus & plures Græcorum canones illegitimam Epifcopi translationem non vocarent adulterium. Etiam Schifmaticorum Græcorum in jure Græco Romano Doctores Epifcopum paffim vocant Ecclefiæ fuæ fponfum aut maritum. Quid ergò delinquimus, quòd fpirituale hoc conjugium dato & geftato annulo figamus in contiua Epifcopi memoria, atque

Canon. X. Ep. 45. Cap. 16.

que

que ita illum ad constantem suæ sponsæ dilectionem admoneamus?

Est ritus antiquissimus. Etenim de facienda degradati Episcopi reparatione sanxit quarta Toletana Synodus: *Recipiat de manu Episcopi orarium, annulum, & baculum*. Quòd nempè degradatus Episcopus eadem in sua Consecratione accepisset. Et in opere de Ecclesiasticis officiis scribit de consecrandi Episcopi ritu Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus: *Datur ei annulus, propter signum Pontificalis honoris, vel signaculum secretorum. Nam multa sunt, quæ carnalium minùsque intelligentium sensibus occultantes Sacerdotes, quasi sub signaculo abscondunt, ne indignis quibusque Dei Sacramenta aperiantur*. Quæ verba esse Isidori affirmat, & in nonum primi sui Libri Canonem admittit prima Synodus Aquisgranensis. Et ex hoc loco annulum gestatorium aliqui confundunt cum annulo signatorio, utique antiquissimo, atque ita ex hoc confirmant etiam illius antiquitatem. At certum est labi. Etenim signatorium annulum fuisse ferreum, & gestari inhabilem, lucet ex litteris S. Aviti Viennensis Episcopi ad Sidonium Apollinarem Episcopum Arvernensem. Et quòd etiam Monachi olim haberent annulos signatorios, testatur ac lamentatur in quarto Monasticarum Institutionum libro Joannes Cassianus. Et hinc annulus, quem nunquam Sancto Augustino adfuisse scribit Possidius, fuit signatorius. Ipsum cum clave conjungit. Augustini integritatem laudat, qui etiam clavem & annulum non servaret secum, sed crederet suis Clericis. Quòd enim Augustinus annulo signaret, docent ejus ad Victorium Episcopum litteræ: *Hanc epistolam signatam misi annulo, qui exprimit faciem hominis attendentis in latus*. Quòd & gestatorium annulum habuerit Augustinus Episcopus, videtur non ambigendum. Etenim annulus, quem inter Ecclesiæ dotes numerat & laudat S. Optatus Milevitanus Episcopus, omninò videtur esse sacer gestatorius Episcoporum. Nam & illi adscribit mysterium secreti. Quidquid sit, de consecratis sine Ebbonis sui Rhemensis Metropolitæ consensu Episcopis scribit ad Nicolaum primum Pontificem Rex Francorum Carolus Calvus: *Omnes suffraganei, qui Ebbone absente ordinati fuerant, annulos & baculos, & suæ confirmationis scripta, more Gallicanarum Ecclesiarum, ab eo acceperunt*. Sic illos ab incursa suspensione Ebbo absolvit. Voces, *More Gallicanarum Ecclesiarum*, evincunt hos annulos esse antiquos. Exstat epistola post Synodum Tricassinam. Et consecrandi Episcopi ritum Adventio Metensi Episcopo exponens Ebbonis successor Hincmarus dicit de Episcopo consecrante: *Mittat annulum in dextræ manus digito qui præcedit minimum, dicens, ad quid illi annulus detur. Signum est enim fidei, ut audientibus se ex Divinis Mysteriis signet quæ & quibus signanda sunt. Et aperiat quæ & quibus sunt aperienda*. Exponit in animæ Gemma Honorius Augustodunensis: *Annuli usus ab Evangelio acceptus creditur, ubi saginati vituli conviva prima stola vestitur. Olim solebant Reges litteras cùm annulo signare: Cum hoc soliti erant & nobiles quoque sponsas subarrhare. Fertur quòd Prometheus quidam sapiens primus annulum ferreum hoc insigne amoris fecerit, & in eo adamantem lapidem posuerit. Quia videlicet sicut ferrum domat omnia, ita amor vincit omnia. Et sicut adamas est infrangibilis, ita amor est insuperabilis. Quem etiam in illo digito portari constituit, in quo venam cordis deprehendit. Undè & annularis nomen accepit. Postmodum verò aurei sunt pro ferreis instituti, & gemmis pro adamante insigniti. Quia sicut aurum cuncta metalla præcedit, ita dilectio universa bona excellit. Et sicut aurum gemma decoratur, ita amor dilectione perornatur. Pontifex ergo annulum portat, ut se sponsum Ecclesiæ agnoscat, ac pro illa animam, si necesse fuerit, sicut Christus, ponat. Mysteria Scripturæ à perfidis sigillet, secreta Ecclesiæ resignet*. Etiam sacras nostrorum Episcoporum chyrothecas esse Apostolicum Institutum affirmat in primo de Sacramentis libro, & ipsarum mysticas significationes exponit Hugo de S. Victore.

Lib. 2. Cap. 5.

Ep. 78.

Cap. 13. 15.

Cap. 24.

Ep. 217.

Ep. 43.

Lib. 1. C. 216.

Et horum ornamentorum delatum sibi à Latinis honorem Græcorum Episcopi passim non aversantur. Immò probant, laudant, & diligunt. Etenim de Maronitis, ad Romanæ Ecclesiæ unitatem post hæresim & schisma redeuntibus, scribit in Orientalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Cùm omnes Orientales Prælati, exceptis dumtaxat Latinis, annulis & mitris Pontificalibus non utantur, Maronitæ in signum obedientiæ consuetudines & ritus observant Latinorum*. Et ad eandem unitatem venienti Basilio Trinobi Episcopo, dum in totius Bulgariæ & Blachiæ Primatem evexit, Innocentius tertius una cum pallio misit etiam mitram, chyrothecas, & annulum: & summas ille egit gratias. Latè hæc habes in authentica, quam Franciscus Bosquettus Montis-Pessuli Episcopus vulgavit, laudati Pontificis vita. Et ad Thomam, à Flandris occupatæ Constantinopolis primum Patriarcham Latinum, ibidem scribit idem Pontifex: *Nobis humiliter supplicasti, ut de nostra tibi permissione liceret constitutos & constituendos in Ecclesiasticis dignitatibus, mitris, annulis, & sandaliis insignire. Nos ergò personaliter tibi volentes facere gratiam, indulgemus, quatenus illis concedas insignia suprà dicta, quibus secundùm morem Apostolicæ Sedis possint honestè concedi*. Latini Orientalium civitatum Episcopi semper habuerunt ista insignia, atque ita pro redeuntibus ad unitatem Græcis postulavit illa Thomas, ac impetravit. Et Constantino Armeniorum Primati, postulanti Pallium, etiam Mitram & Annulum addit Gregorius nonus, idque *in signum Apostolicæ dilectionis & gratiæ, ac in ejus devotionis indicium*. Et de Episcopis, quos Imperator Michael Palæologus misit ad Lugdunense Gregorii decimi Concilium, scribit Georgius Pachymeres: *Perhumaniter illos excepit Papa, adeò ut eos honoraverit Mitris & Annulis, quibus insignibus Episcopos ornari mos illic obtinet*. Attamen Sanctus Petrus Damiani, qui pretiosas annulorum margaritas graviter damnat, est à nostris Episcopis omninò audiendus.

Cap. 56.

Cap. 73.

Lib. 5. cap. 21.

Lib. 2. Ep. 2.

CALUMNIA XI.

Latinorum Episcopi ad bellum exeuntes manus suas sanguine coinquinant, & in conspectu suo animas occidunt, & occiduntur, quemadmodum etiam à nonnullis, qui hoc affirmant, accepimus.

QUòd nostri Episcopi propriis in bello manibus aliquando pugnaverint, negare non possumus: Multis exemplis est suprà demonstratum. Rhemensium Metropolita Manasses adeò neglexit Clerum, ac dilexit milites, ut passim & palam diceret: *Bonus esset*, utique ob divitias & splendorem, *Rhemensis Archiepiscopatus, si non Missas inde cantari oporteret.* Undè illum ob scandalosam vitam Hugo Diensis Episcopus, Apostolicæ Sedis in Gallia Legatus, punivit variè, ac tandem degradavit atque ejecit Gregorius septimus. Illius non tantùm Canonicus, sed etiam Cancellarius fuit Sanctus Bruno. Etenim diplomati, quo ad undecimi sæculi septuagesimum sextum annum Manasses S. Basoli Monasterio dedit quædam Altaria, est subscriptum: *Brunone Rhemensis Ecclesiæ Cancellario.* Non Theologi apud Parisios Doctoris manifestata damnatio, sed hujus Manassis pessima vita illi dedit ansam & stimulos ad se recogitandum, derelinquenda omnia, & instituendum Anachoreticum Ordinem Carthusiensem. Habes hæc apud (Lib. 1. cap. 11.) Guibertum Novigenti Abbatem in libris de sua vita. Etiam de Christiano Moguntinensium Metropolita scribit in appendice ad Sigebertum (F. 1182.) Gemblacensem Robertus Abbas Montensis: *Christianus Moguntinensis Archiepiscopus obiit, qui se non habebat secundùm morem Clericorum, sed more Tyranni, exercitum ducendo, & Brabanzones.* Hoc est, suo loco exponendos latrones.

Quòd ejusmodi Episcopis & Clericis etiam Græci non caruerint, est suprà item ostensum. *Quòd Margi in Illyrico Episcopus in Schytarum fines transgressus, Regum istbic loculos & reconditos thesauros indagatus expilaverit*, scribit Priscus Rhetor ac Sophista. Addit quòd postmodum ad placandos Barbaros transfuga duxerit ipsorum exercitum, ac illis post devastatas Romanas terras tradiderit suam Civitatem. Et de Conone secundæ Syriæ Apamæensi Metropolita scribit (Fol. 118.) Sanctus Martyr Theophanes: *Conon relicta Sede ex Episcopo in armatum militem mutatus inter copiarum ductores expeditionem suscipit.* Margensis ille sub Theodosii, Conon Episcopus vixit sub Imperio Anastasii. Addit Theophanes de commisso apud Isauriæ Claudiopolim prælio: *Ibi vulnere accepto Conon Episcopus brevi postmodum spatio moritur. Et fit Romanis secundæ & maximæ accessio victoriæ.* Nempè Conon non in Barbaros pugnabat, sed in Romanos. Et de Themelo apud Ci- (Fol. 637.) lices Presbytero habet Georgius Cedrenus: *Cum Ameras Tharsi bello Romanos petens, partem exercitus in pagum Herculis prædatum emisisset, Presbyter quidam, nomine Themelus, tunc incruentum peragens Sacrificium, cognito Saracenorum adventu, omisso Sacrificio, ita ut erat sacras vestes indutus.... Templi corripuit, eoque hostes irruentes defendit, multos vulneravit, complures interfecit, reliquos in fugam vertit.* Ab Episcopo suo degradatus apostatavit ad Saracenos, in Romanos duxit exercitum, *& ne scribere quidem fas est, quæ ejus fuerint & quàm dira facinora.* Et cognatum suum Colossensis Ecclesiæ Diaconum, quòd sub Imperatore Manuele Comneno militem egerit, & in Persas strenuè pugnaverit, laudat Nicetas Choniates. Et de Barlaamo, Adrianopolitano Archiepiscopo, & Germani tertii Patriarchæ Constantinopolitani nepote, scribit Georgius Pachymeres: (Lib. 4. C. 22.) *Barlaamus decori cultus studiosus equis utebatur, interdum & armis. In quo etiam ambitiosè generositatem ostentare amabat, cominus congrediens cum hostibus.* Degradatus fuit ob varia, degradationem sprevit, ab Imperatore Michaele Palæologo equestris cohortis præfecturam petiit, spopondit magna trophæa de hostibus, pergitque Pachymeres: *Quod Imperatori audienti gravem, & ad extremum supplicanti exitiosam suspicionem movit.* A turbido enim ingenio pejora me- (Lib. 3. Cap. 32.) tuens Princeps jussit Barlaamum excæcari. Quòd item sibi Beræ castrum obsidenti Monachi armis restiterint, testatur Imperator Joannes Cantacuzenus. Et ad tertium decimum Magni Basilii Canonem Constantinus Harmenopulus ostendit Reipublicæ hostes non solùm sine peccato, sed etiam cum merito à Laicis occidi ex Magistratus præsertim jussione, & adjungit de Clericis: *Clerici autem, qui quamcumque cædem admiserint,* (Part. 3.) *confestim puniri par est, nullo discrimine hostis habito, vel latronis, vel cujuscumque. Quod factum est, ut Episcopus qui occiderat Agarenum tempore belli, qui gladium adversùs ipsum strinxerat, de Synodi sententia depositus sit.* Loquitur ex Constantini Chlianeni Patriarchæ Constantinopolitani Edicto, quod in jure Græco-Romano enumerat varias homicidiorum species, & concludit: *Et hæc quidem de Laicis. Clerici enim, quo-* (Lib. 1.) *modocumque occidentes, deponuntur, nulla habita differentia hostium, vel latronum, vel aliquorum aliorum.* Dum Turcarum Sultanus Bajazetes decennalem Byzantii obsidionem ageret, & ipsius Dux Brenezes vastaret Peloponnesum, de rerum successu desperans Spartanorum Dux Theodorus, Civitatem istam vendidit sacris Rhodi Militibus, scribitque in secundo libro Laonicus Chalcondylas: *Spartani cognito se traditos à suo Duce, admoniti à suo Episcopo, qui id indicium fecerat, in Comitium evocantur. Ibi multis ultrò citroque jactatis, conjurationem faciunt, & unanimiter conspirant se quidvis potiùs mali subituros, quàm Latinorum Nazaræis parere velint. Quæ res ut majori auctoritate gereretur, Episcopum Ducem creant.* Et ipsius ductu Rhodios ab ineunda possessione armati repulerunt. Plura sunt ejusmodi exempla. Apud nos ambos sunt non legis, sed hominum vitia, ideoque propter illa invicem non damnemus. Deo laus, istam paleam jam dudum à nobis eventilavimus.

CA-

CALUMNIA XII.

Latini sacrum Baptisma ita peragunt, ut eos qui baptizantur, unica mersione baptizent.

EAndem calumniam nobis impingit Marcus Ephesiorum Archiepiscopus: *Bina* per Latinos *inducuntur Baptismata. Unum quod trina immersione confertur, alterum quod aquæ infusione à summo vertice.* Duo in nobis culpat. Primò, quòd trinam non adhibeamus mersionem. Secundò, quòd aliquando nec unicam: Quòd nempè quosdam perfundamus dumtaxat, aut adspergamus. Et de Gregorio Hieromonacho, Alexandrinæ Ecclesiæ Primicerio, ac Philothei Patriarchæ ad Florentinam Synodum Vicario atque Legato, scribit in ejusdem Concilii historia Sylvester Sguropulus: *Antè triduum cum Petro quodam Calabrico in disputationem incidens de Baptismi Sacramento, Latinos Christianæ Religioni per regenerationis lavacrum non ritè initiatos arguebat, quod multis sanctorum Patrum testimoniis comprobavit, qui Baptismum delinearunt, quibus nempè ritibus in eodem singula administrentur.* Etiam iste Gregorius ex iisdem capitibus affirmavit nos nec legitimè nec validè baptizatos. Et Sguropulus confirmat. Constanter asseverat nos Latinos *Sacro Baptismi fonte non ritè ablutos*, ideoque nobiscum tentandam non fuisse unionem. Fundant se in septimo Canone Constantinopolitanæ Synodi: *Eunomianos, qui in unam demersionem baptizantur, ut Græcos admittimus, & baptizamus.* Ad hæc enim verba scribit Theodorus Balsamon: *Nota ex præsenti Canone, quòd omnes qui in unam demersionem baptizantur, rursum rebaptizentur.* Omninò notat nos Latinos.

Lib. 9. Cap. 9.

Pergit Sguropulus: *Dixit Primicerius Petro, Quid sibi vult ista vox, Baptisma? An ut aqua in alicujus caput affatim effundatur, an potius ut quis in fluentem descendat, & adscendat immersus undis? Inficianti autem Petro talem nunc baptizandi ritum usurpari, & Catabaptismatis nomen mereri, quod Primicerius postulet: Minimè, respondit Primicerius, Erras in ætymo. Nam Catabaptisma propriè accipitur, quando descendunt in undas, & non adscendunt. At baptismus vult, ut in undis baptizati proluantur, & ab undis ad ripam redeant.* Petrus Calaber solam, tunc à Latinis usitatam, perfusionem sufficere, Gregorius Primicerius voluit requiri mersionem ac emersionem, solam demersionem ambo censuerunt esse Catabaptismum. Et ita hodiernam, quæ sola demersione baptismum compleri posse autumat, quorumdam Scholasticorum sententiam præfocarunt. Et merito. Etenim adversùs Parmenianum Carthaginensem Donatistarum Archiepiscopum, qui Domini carnem dixerat *Jordani demersam diluvio*, scripsit Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus: *Satis inconsideratè hoc usus es verbo. Quod verbum soli Pharaoni & ejus populo debebatur, qui pondere delictorum, tanquam plumbum, ita mersus sit, ut ibi remanserit. Christi autem caro, dum in Jordane descendit & adscendit, demersa à te dici non debuit.*

De baptizantibus Apostolis scribit in Libro de baptismo Tertullianus: *Nulla distinctio est, mari quis an stagno, flumine an fonte, lacu an alveo diluatur. Nec quidquam refert inter eos, quos Joannes in Jordane, & quos Petrus in Tyberi tinxit. Nisi & ille spado, quem Philippus inter vias fortuita aqua tinxit, plus salutis aut minus retulit.* Et in secunda Apologia scribit de baptizandis Justinus Martyr: *Eò adducuntur à nobis, ubi est aqua.* Utique ad mare, flumen, lacum, aut fontem. Et de Sancto Pontifice Victore habet liber Pontificalis: *Hic constituit, ut necessitate faciente, ubicumque inventus fuisset quicumque hominum ex gentibus veniens, sive in flumine, sive in mari, sive in fonte, sive in stagno baptizaretur, tantum Christianæ credulitatis confessione declarata, integer efficeretur Christianus.* Videntur aliqui de dato in communibus locis baptismo tunc dubitasse. Quod frequentissimus olim fuerit iste baptismus, demonstrant plurima Martyrum antiqua Acta & exempla. Et de Sancto Gregorio Armeniorum Apostolo, quod centum & viginti millia baptizaverit in Eufrate, affirmat authentica ejus vita, & confirmat in prima Invectiva Isaac ejusdem gentis Patriarcha. Et Christianorum etiam Regum temporibus plurimos desiderasse baptizari, & baptizatos fuisse in Jordane, est omnibus manifestum. Nam & Magnus Constantinus, & Magnus Basilius id desiderarunt. Quòd Hierosolymæ Episcopus habuerit singularem, baptizandis isthuc advenis præfectum Clerum, affirmat in spirituali Prato Sanctus Sophronius ibidem Patriarcha.

Cap. 4.

Interim uti sacras Basilicas, ita & sacra Baptisteria habere semper studuit atque habuit omnis sub Cœlo Ecclesia. Et hæc post datam à Magno Constantino pacem fuerunt splendidissima. Quod ipsa etiam gentiles venerarentur, & horrerent offendere, scribit ad Leonem Imperatorem, & Timothei Æluri, qui Sanctum Patriarcham Proterium illic præsumpsit occidere, facinus inde exaggerat Orthodoxa Ægypti Synodus. Exstat epistola post Synodum Chalcedonensem. Habuerunt varia nomina. Dicta fuerunt concha, fons, balneum, piscina. Ep. 22. Eorum formam describit in prima Mystagogica Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Ingressi estis in porticum domus Baptisterii.* Et de novo Sanctis Joannis apud Alexandriam Baptisterio scribit Martyr Theophanes: *Hoc anno Sancti Joannis nomine quadra figura constructum est opus Alexandriæ, & baptismo lustrandis adjunctum ædificium.* Fol. 98. Et quod amplissima, variasque habens Basilicas, Tyriorum Metropolis non habuerit nisi unicum baptisterium, in litteris ad Constantinopolitanam Agapeti Pontificis Synodum testatur Epiphanius ejusdem civitatis Episcopus. Qui mos etiamnum hodie viget in quibusdam Civitatibus Italiæ. Fol. 95. Quod olim apud quosdam nulla rusticana Parochia, sed sola Cathedralis Basilica habuerit baptisterium, evincunt multa exempla. Et ita fuisse Hierosolymis, testatur spi-

C. 165. spirituale Pratum Sancti Sophronii. Et tunc non nisi in Paschate ac Pentecoste apud plerosque, & apud paucos etiam in Epiphania licebat baptizari. Quare amplissima fuerunt ista Baptisteria.

Erant ad modum balnei & piscinæ. Hinc enim de degradati ac ejecti Sancti Joannis Chrysostomi Clero, quod ab Ecclesia & baptisterio interdictus ac exclusus baptizarit in Constantiniano balneo, testatur in dialogo cum Theodoro Romanorum Diacono Palladius Episcopus Helenopolitanus. Et in originum libris scribit
Lib. 19. Cap. 4. Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus: *Fons in delubris est locus Regeneratorum, in quo septem gradus in Spiritus Sancti mysterio formantur. Tres in descensu & tres in adscensu. Septimus vero is est, qui & quartus, similis filio hominis, exstinguens fornacem ignis, stabilimentum pedum, fundamentum aquæ, in quo plenitudo Divinitatis habitat corporaliter.* Quæ ipsa verba apud Sanctum Hieronymum habet epistola de septem gradibus ad Rusticum Narbonensem Episcopum, atque ita lucet ipsam non esse Sancti Hieronymi. Eandem interim Latini fontis formam laudant apud Alcuinum Flaccum auctor libri de Ecclesiasticis officiis, & in animæ gemma Honorius Augustodu-
Cap. 19. nensis. Et hinc intellige Benedictum Presbyterum in vita Sancti Damasi Pontificis: *Sabbatho Paschalis Festivitatis, dum turbæ se comprimerent ad baptismum, puerulus de manu Sacerdotis delapsus est, atque in fonte demersus. Et post spatium ferè unius horæ, dum sperarent omnes jam mortuum, quidam Mansionarius ipsius Ecclesiæ, in fiduciam Sancti Damasi projiciens se in fontem, sanum & illæsum secum reduxit.* Alia ejusdem Pontificis vita affirmat puerum jam baptizatum ex unius, qui Damaso baptizanti ministrabant, Cardinalium manibus cecidisse, & *petiisse ima fontis*. Quod nempè fons esset profundum balneum.

Et hocce balneum omnes baptizandi intrabant plenè ac naturaliter nudi, & viri, & fœminæ, & apud Latinos, & apud Græcos. Etenim in Ecclesiastica Hierarchia scribit de baptizante Episcopo antiquus ille quicumque Dionysius: *Episcopus exuit eum, exspoliatque per Ministros.* Et iterum: *Cum plenè vestes Ministri detraxerunt, tunc Sacerdotes sacrum Unctionis oleum afferunt.* Elucidat in suo ad quartam Nazianzeni Gregorii orationem commentario Elias Cretensis: *In Divino nostro ortu, quemadmodum Sacerrimus Dionysius inquit, ad Sacerdotem adducitur hic qui spiritali regeneratione donandus est, ipse autem & pedes ejus, adhibita Ministrorum opera, calceis nudat; & universum corpus detegit.* Et in Sanctum Dionysium Contemplator: *Episcopus eum, qui accedit, quasi superiori vita exuit, ad extremos usque habitus exspoliat.* Et de Georgii Cappadocis, in suam Alexandrinam Cathedram per Arianos intrusi, militari violentia scribit in litteris ad Africæ Episcopos Sanctus Athanasius: *In sacrum Baptisterium Christicidæ Judæi, & Athei Ethnici nulla cum reverentia ingressi, eam verborum & factorum turpitudinem nudatis corporibus designarunt, ut pudendum & abominandum sit relatu.* Et Judæos & Gentiles Georgius ad expellendum Athanasium assumpserat adjutores. Et in secunda Mystagogica Catechesi declamat ad Neophytos Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Statim ut ingressi estis, vestem exuistis. Quod quidem exuti hominis antiqui cum operibus suis imago fuit. Atque ita exuti eratis nudi. Imitantes & in hoc eum, qui in Cruce nudatus fuerat, Christum. Qua ille nuditate Principatus & Potestates hujus sæculi spoliavit, & magna confidentia in ligno de illis triumphavit.* Et in septima decima communi Catechesi. *Qui mergitur in aquas & baptizatur, undique ab aquis circumdatur.* Totus aquas intrat, utpotè totus nudus. Et in libro ancorato scribit Sanctus Epiphanius: *Deus primùm in Moyse calceamenta solvit. Tunc in Prophetis exteriorem tunicam exuit, cum Hieremiæ nihil præter Campestre reliquit. In Joanne porrò omnia mundi vestimenta rejiciens, cilicio è cameli pilis induit. Postremò in ipso Salvatore, ipsiusque Discipulis, mundi cultum omnem & habitum deposuit, ac post aquarum expiationem ignis & spiritus vestibus cælitus induit.* C. 117. Affirmat quòd Divina Providentia novi Testamenti Baptismum ita cœperit in Prophetis prænuntiare ac promittere, tandemque in ipso Domino ac ejus Discipulis exhibuerit. Affirmat & Dominum & ejus Discipulos, dum baptizabantur, fuisse totos sine Campestri nudos. Dominum *in Jordane stetisse nudum*, disertè scribit in oratione adversùs Imperatorem Constantinum Caballinum Sanctus Joannes Damascenus. Et Epiphanius pergit: *Aqua cum invocatione sancta non unum* C. 118. *dumtaxat hominis membrum occupat, sed integrum prorsus repurgat, circumdat, ac malis omnibus solvit.* Et de baptizando Magno Basilio scribit in ejus vita antiquus Auctor: *Basilius vestes exuit, & cum eis planè deponit veterem hominem. Sic demùm descendit in aquam.* Vox, *Planè*, asserit plenam sine Campestri nuditatem. Et de patratis in sua expulsione violentiis queritur apud Sanctum Pontificem Innocentium Sanctus Joannes Chrysostomus: *Mulieres, quæ per illud tempus se exuerant ut baptizarentur, metu gravis istius incursùs nudæ aufugerunt. Neque enim concedebatur ut se velarent, sicut mulieres honestas decet.* Uti Sanctus Athanasius, ita & Sanctus Chrysostomus fuit in nocturno ac Paschali Baptismatis ministerio invasus. Et in quadragesima suprà primam ad Corinthios epistolam Homilia scribit idem Chrysostomus: *Dimittimur in fontem sacrorum fluentorum.* Urique toti. Quòd aqua etiam faciem nostram circumfluat, testatur in Homiliis super Sancti Matthæi Evangelium. Et adversùs Petrum Apameensem Episcopum, suum secundæ Syriæ Metropolitam, deposuit in Constantinopolitana Agapeti Pontificis Synodo Stephanus Presbyter: *Cum essemus in Baptisterio Neo-* Cap. 3. *phytarum, sine tunicis & calceamentis existentium*, &c. Et in Sancti Sophronii spirituali Prato narrat de Conone apud Jordanem Presbytero atque Baptista Abbas Athanasius: *Cum essem in Monasterio Penthucata, Presbyter quidam erat ad Baptismi ministerium, Conon nomine, genere Alexandrinus, quem pro vitæ merito Patres jusserant, ut baptizaret accedentes: Ipse igitur sancto Chrismate ungebat & baptizabat eos, qui ad hoc veniebant. Quoties ergò mulierem inungebat, scandalizabatur,*

atque

atque ideò ex Monasterio abscedere volebat. *Cùm autem ea cogitatione pulsabatur, assistebat ei Sanctus Joannes Baptista, dicens: Tolera, & persevera, & ego te de hoc bello liberabo. Quadam verò die venit puella ex Perside ut baptizaretur, quæ adeò speciosa erat ac tantæ pulchritudinis, ut non posset Presbyter eam nudam sancto oleo ungere. Cùm sic verò puella illic mansisset per duos dies, audiens hoc Archiepiscopus Petrus, obstupuit de Sene vehementer, voluitque ad hoc opus delegare Diaconissam, sed non fecit, ne contra Canones fecisse videretur. Conon verò Presbyter sumpta melote sua recessit, dicens: Jam non amplius in hoc loco manebo. Cùm ergò exiisset ad colles, ecce S. Joannes Baptista obvius illi factus est, & tranquilla voce affatus est illum, dicens: Revertere ad Monasterium tuum, & hoc te bello levabo. Abbas verò Conon ait illi cum indignatione. Verè non revertar. Ecce enim jam toties pollicitus es mihi istud, nec fecisti. Tunc S. Joannes eum sedere fecit, amotisque vestimentis ejus, signavit eum ter signo Crucis sub umbilico, dixitque ei: Crede mihi, Presbyter Conon, volebam te ob hanc pugnam mercede donari, sed quia non vis, ecce abstuli à te hoc bellum, mercede autem hujus operis carebis. Reversus Presbyter in Cœnobium, ubi baptizare consueverat, in crastinum unctam Puellam baptizavit, neque penitùs animadvertit eam esse natura mulierem. Implevit autem & alios annos duodecim in baptizandi ministerio, tanta tranquillitate, animi & corporis, ut nullum ultrà sentiret carnis motum neque mulierem natura videret*. Baptizandæ igitur etiam mulieres erant natura nudæ. Nec sine causa in unctione potiùs, quàm in ablutione Conon turbabatur: Græci enim baptizandos inungunt toto corpore. Aliud similis nuditatis exemplum refert in eodem Prato Abbas Palladius. Et de Iberorum & Colchorum ritibus scripsit ad Urbanum octavum Pontificem Petrus Avitabolis, Apostolicus istic Missionarius: *Baptismi Sacramentum hoc modo conferunt. Exuitur vestibus infans, & totus diligenter abluitur.*

C. 176.

Eadem nuditas olim viguit apud Latinos. Hinc pictura, quæ Magni Constantini à Sancto Sylvestro Baptismum repræsentat in Lateranensi Romanorum Basilica, illum exhibet naturaliter nudum. Et ita fuisse omninò factum, apud Simeonem Metaphrasten testatur ejusdem Pontificis vita: *Cum Imperator lætus probrum carnis suæ*, id est, lepram *subjecisset oculis, & unctus fuisset S. Chrismate, ingressus est piscinam*. Nec desunt alia antiquiora testimonia. Etenim in libris de Spiritu Sancto scribit S. Ambrosius: *In illo aquarum sepelimur elemento, ut renovati per spiritum resurgamus. In aqua enim est imago mortis, ut per aquam moriatur corpus peccati, quæ quasi quodam tumulo corpus includit*. Sancti Joannis Apostoli locum, *Tres sunt qui dant testimonium in terra, Spiritus, aqua, & sanguis*, allegat, & prosequitur: *Aqua est testis sepulturæ*. Quòd nempè totus homo intraret baptismale balneum, atque ita Dominicam repræsentaret sepulturam. Quòd nudus tunc intraret, palam affirmat in Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium Beatus Augustinus. Domini verbum, *Qui lotus est, non opus est ut pedes lavet*, exponit, atque adjungit: *Quid putatis, nisi quia homo in sancto Baptismate totus abluitur, non præter pedes, sed totus omnino*. Et ad Imperatorem Justinianum scribit Facundus Hermianensis Episcopus: *Sed & ipsam tanti mysterii, quæso, consideres actionem. Quemadmodum lavacro regenerationis abluendi, in conspectu Dei & sanctorum Angelorum stemus, occultum dedecoris Ecclesia teste damnantes. Nihil ibi obtectum, nihil absconditum fuit. Exspoliato denique corpore, magnum illud fidei percepimus, & servare spopondimus Sacramentum. Et non sola voce, verùm etiam totius habitu corporis profitemur exuisse nos veterem hominem cum actibus suis*. Quòd nempè simus plenè nudi. Et antiquus Ordo Romanus habet: *Cùm vestiti fuerint Infantes, Episcopus eos confirmet*. Nempè nudi fontem intraverant. Quod ipsum scribit apud Alcuinum Flaccum liber de Ecclesiasticis officiis. Et de Sancto Othone Bambergensi Episcopo, conversos ad Christum Pomeranos baptizante, scribit Andreas S. Michaelis Bambergensis Abbas: *Cum ad stadium Catechismi turbæ venirent, sermone, qui talibus competeret, Episcopus eos omnes alloquens, sexumque à sexu dextrorsum & sinistrorsum statuens, Catechizatos oleo perunxit. Deindè ad baptisteria digredi mandat. Igitur ad introitum cortinæ venientes, singuli cum patrinis suis tantum intrabant, statimque vestem, qua fuit amictus is, qui baptizandus erat, & cereum, illo in aquam descendente, patrini suscipiebant, & antè faciem suam illam tenentes exspectabant, donec eam redderent de aqua exeunti. Sacerdos verò, qui ad cuppam stabat, cum audisset potius, quam vidisset, quod aliquis esset in aqua, velo paululum amoto, trina immersione capitis illius mysterii Sacramentum perfecit, unctum liquore Chrismatis in vertice, & alba imposita, reductoque velo, de aqua jussit exire baptizatum, patrinis veste, quam tenebant, illum cooperientibus, atque deducentibus. Hic modus, hæc species, hic ordo nobis fuit baptizandi viros & mulieres, & pueros adultos, qui à Sacerdotibus in aquam levari non poterant*. Nempè parvulos ipse Presbyter propria manu mergebat ac elevabat. Pergit Michael, vel potius apud Michaelem Siffridus S. Othonis assistens Presbyter: *Neque tunc Othonis diligentia, quod tempori commodum esset, invenire neglexit. Nempè in stubis calefactis, & in aqua calida, eodem nitore atque verecundiæ observatione, infossis doliis, & cortinis adhibitis, thure quoque & aliis odoriferis speciebus cuncta respergentibus, veneranda baptismi confecit Sacramenta. Nec mirum te ista mirari. Etenim qui ea vidimus, mirabamur & ipsi tam hæc, quam alia complura morum ejus & virtutum insignia*. Humanæ verecundiæ ac reverentiæ causa baptismum de nocte celebrabat antiquitas: Et aptas officinas ac porticus habebant baptisteria. Hæc quia necdum erant apud Pomeranos, terræ infossa & cortinis velata vasa adhibuit S. Otho. Angusta erant: Ideoque ipsa, quod fiebat in baptisteriis, baptizans Presbyter cum baptizandis non intrabat. De parvulorum apud Græcos baptismo scribit repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tracta-

Marginalia: Lib. 2. Cap. 6. — Tr. 56. — Lib. 4. Cap. 4. — Lib. 2. cap. 15.

Tractatus: *Græci aquam mandant fieri calidam infantulum perpurgaturam. Quod neque Christus, neque quisquam discipulorum fecisse legitur. Quare duo baptismata faciunt, cùm scriptum sit: Unus Dominus, unum Baptisma, una Fides.* Quod sit imperita ac frivola calumnia, demonstrat factum Sancti Othonis. Sub septimi Gregorii Pontificatu Otho floruit; atque ita lucet baptizandorum nuditatem plenè tunc adhuc viguisse. Quin & in Theologicæ Eruditionis Summa Hugo de Sancto Victore affirmat baptizatos ab omni & culpa & futuræ vitæ pœna liberari, ideoque statim à baptismo morientes non transire per ullum Purgatorium, & prosequitur: *Si opponitur, quod nullum peccatum*
Tract. 5. Cap. 7. *sit impunitum, dicimus, quod ipsa contritio, mors quoque, ipsa etiam erubescentia, quam patitur dum nudus baptizatur, non relinquunt peccatum impunitum.* Est traditio Apostolica. Quod enim & baptizandus Eunuchus, & baptizaturus Philippus in aquas descenderint, scribit Sanctus Lucas in Apostolicis Actis. Quem locum rectè commentatur Joannes Gagnæus: *Eunuchus ideò non erubuit coram familia nudari, quia peccata sua coram Deo non erubescebat propalari.* Etiam ipse Dominus, adeoque & alii omnes fuerunt ita à Joanne baptizati. Et non sola Apostolorum Scripta, sed & ipsorum Gesta esse nobis disciplinæ regulas, rectè affirmat in libris de compunctione cordis Sanctus Joannes Chrysostomus. Et hinc baptizans Minister semper etiam intravit
Lib. 1. Cap. 8. fontem. Ita demonstrat lapsus è Cardinalis manu puer, & disertè affirmat Innocentius primus in Responsis ad Episcopos Gallicanos. Porrò ritum hunc apud Latinos non servari amplius, suprà nobis dixit Petrus Calaber. Quo tempore mutari cœperit, ignoro. Post Victorini Hugonis tempora cœpit pedetentim decrescere, & tandem plenè est exstinctus.

Et hinc intelliges quæ de Elpidiphoro, Apostata nostro ac tortore, & de Muretta Carthaginensis Ecclesiæ Diacono, scribit in libris de Wandalica persecutione Sanctus Victor Vitensis
Lib. 3. Episcopus: *Elpidiphorus fuerat apud nos in Ecclesia Fausti baptizatus, quem venerabilis Muretta Diaconus de alveo fontis susceperat generatum.* Etiam hunc torquere non erubuit Apostata, pergitque Victor: *Cum Muretta, Elpidiphoro sedente & fremente, honorabilis Senior cœpisset extendi, priusquam exueretur, clam furto, nescientibus cunctis, illa quibus eum de fonte suscipiens dudum texerat Sabana bajulabat. Quibus ventilatis, simulque in ostensione cunctorum extensis, in his verbis totam dicitur ad fletum & lachrymas commovisse civitatem: Hæc sunt linteamina, Elpidiphore Minister erroris, quæ te accusabunt, dum Majestas venerit judicantis, custodiente diligentia mea ad testimonium tuæ perditionis ad demergendum te in abysso putei sulfurantis. Hæc te immaculatum cinxerant de fonte surgentem. Hæc te acrius persequentur, flammantem gehennam cum cœperis possidere, quia induisti te maledictionem sicut vestimentum, scindens atque amittens veri baptismatis ac fidei Sacramenta.* Et in litteris ad Januarium Calaritanum Archiepiscopum Magnus Gregorius laudat *album byr-*
Lib. 7. Indict. 2. *rhum*, quo *Petrus*, ex Judæo novellus *Christianus, de fonte resurgens indutus fuerat.* Arguit Petrum, quòd cum Dominicæ crucis signo, & Deiparæ Virginis Imagine suum quoque Sabanum in Judæorum Calaritana Synagoga, tamquam immobiles illius occupatæ titulos, in ipso Paschali die solemniter ac violenter collocasset. Epist. 5.
Et in quarto Dialogorum libro scribit de quodam Centumcellensis Ecclesiæ Presbytero: *Invenit virum, qui de pedibus calceamenta abstraheret, vestimenta susciperet, & exeunti de balnei caloribus sabana præberet.* Et ad Pippinum Francorum Regem rescribit Paulus primus Pontifex: *Sodalitatis vestræ illustris Missus pretiosissimum nobis supernæ gratiæ munus attulit, Sabanum videlicèt, in* Epist. 6.
quo nostra dulcissima spiritualis filia, sacratissimo lavacro abluta, suscepta est. Quem & cum magna jucunditate, aggregata populi coborte, infrà aulam sacrati corporis auxiliatricis vestræ B. Petronillæ, celebrantes Missarum solemnia; cum magno gaudio suscepimus, & per allatum eundem sabanum eam tanquam præsentialiter suscepisse gaudemus. Et in libro de Virginis laudibus venerabilis Adelmus: *In sabanis & sindonibus bajulabantur ægroti.* Et de Walderico Laudunensi Episcopo, quem sui Cives trucidaverant ac insepultum projecerant, scribit in libris de sua vita Guibertus Novigenti Abbas: *Qui nudus jacuerat, jubetur tandem levari, & sabano superjecto ad Sanctum Vincentium deportari.* Quocircà Sabanum erat grande linteamen, quo quis nudus de balneo egrediens excipiebatur & cooperiebatur. Etiam è baptismali balneo olim egrediebamur nudi, ideoque sabano excipiebamur per Diaconum: Et istud videtur in Ecclesia solemniter remansisse, ac fuisse servatum.

Et hæc nuditatis disciplina servata olim fuit etiam in privato baptismo. Etiam in baptismo infirmorum. Etenim de Sisinnio Romanæ Ecclesiæ Diacono, nescio quem Aproniamum privatim baptizante, apud Laurentium Surium habent S. Marcelli Pontificis Acta: *Eadem hora, allata est aqua, & catechizavit eum, & benedixit fontem, & nudum deposuit eum in pelvim.* Et de S. Laurentio Archidiacono, nobilem virum Lucillum baptizante, habet istius Vita: *Cùm exspoliasset eum, fudit aquam super caput ejus.* Et de Cyriaco Diacono, Jobiam Persarum Regis filiam baptizante, dicunt S. Marcelli Acta: *Fecit eam Catechumenam more solito, & catechizavit eam, & allata aqua deposuit eam nudam in concham argenteam.* Et de nobili viro Tranquillino, quem gravissima podagra afflictum baptizavit Polycarpus Presbyter, habent Acta S. Sebastiani: *Post hos Infantulos Tranquillinus adductus est, adeò podagra & chyragra constrictus, ut vix manibus portaretur. Hunc cum exuerent indumentis, & ille intolerabili se diceret torqueri dolore, interrogavit eum Polycarpus Presbyter, num ex toto corde crederet unigenitum Filium Dei, Dominum nostrum* JESUM-CHRISTUM, *posse ipsi salutem conferre. Statimque ut respondit, Credo, resolutæ sunt manus ejus, quæ erant nodosæ, & genua simul, plantæque pedum ejus ita sunt incolumes redditæ, ut velut parvulus renovatis pedibus suis in fontem descenderet.* Et de illo Judæo, quem in Arabiæ desertæ iti-

tæ itinere lethaliter infirmum pia comitum simplicitas ob aquæ defectum baptizavit in arena, scribit in spirituali Prato Sanctus Patriarcha Sophronius : *Ereximus illum, erectumque exuimus*. C. 176.
Et Paralyticum Judæum, qui post longa medicæ artis varia tentamenta cœpit à Christiano Baptismo sperare salutem, ad Baptisterium in lecto portari jussit, ac in fonte immersit Atticus Constantinopolitanus Episcopus, & divina gratia etiam in corpore sanavit. Ita habes apud Socratem. Et in hoc more fundatum fuit dubium, quod ad Sanctum Cyprianum retulit Magnus: *Quæsisti, Fili charissime, quid mihi de illis videatur, qui in infirmitate & languore gratiam Dei consequuntur, an habendi sint legitimi Christiani, eò quòd aqua salutari non loti sint, sed perfusi*. Nimia infirmitas quosdam faciebat clinicos, ideoque nec nudari totos aut lavari, sed dumtaxat perfundi permittebat aut adspergi. Et de tali Baptismo etiam tunc aliqui dubitabant. Quin immò dubitasse videtur cum sua Romana sexaginta Episcoporum Synodo etiam S. Papa Cornelius. Etenim de Novatiano clinico scribit ad Fabium Antiochiæ Patriarcham: *Aquam petiit, qua in ipso lecto, ita ut decumbebat, perfusus, baptizatus scilicet est. Si quidem hujusmodi tinctionem Baptismum vocari licet*. Quod nempè consueta tunc disciplina etiam infirmos cogeret nudari, ac nudos lavari.

Baptizandi stabant erecti in fonte. Hinc Patrem suum, dum baptizandus genua flexit per simplicitatem, videntibus dedisse futuri sui Episcopatus præsagium, testatur Sanctus Gregorius Nazianzenus. Utroque enim genu flexo consecramur in Episcopos. Et stantes à baptizante non tantùm perfundebantur aut tingebantur, sed omninò mergebantur. Ad Domini verbum, *Docete omnes gentes, baptizantes eos*, scribit in opere de Baptismi ritibus Josephus Vice-comes: *Divinarum litterarum peritis dubium non est, Christum verbo*, Baptizantes, *mersionem intellexisse*. Et firmat auctoritate Hieremiæ Patriarchæ Constantinopolitani. At virum labi, abundè evincit laudata Sancti Cypriani ad Magnum Epistola. Ablutionem, quam Dominus istic intellexit, etiam omnino præcepit, adeoque si mersionem intellexerit, certum est adspersionem non sufficere. Et istius Hieremiæ auctoritas est schismatica, latinis moribus inimica, ad probandum infirma. Interim qui Sanctum Petrum Apostolum, dum uno die baptizavit tria hominum millia, existimant fuisse usum adspersione, temerè conjecturant. Fecit Petrus, quod posteà fecit & Sanctus Gregorius Armeniorum Apostolus, qui scribitur eodem die duodecim millia baptizasse in Euphrate. Plura sunt hujusmodi exempla. Quòd Sanctus Petrus Simonem Magum non adspersit aut perfuderit, sed omninò immerserit, disertè testatur in suarum catechesium præfatione Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Magi quidem corpus lavit aqua, cor autem non illustravit Spiritus. Descendit quidem corpus & adscendit, anima verò non est consepulta Christo, neque cum illo resurrexit*. Eleganter depingit informe Sacramentum. Ritus istius causam insigniter exponit in Paschali per Franciscum Combefis vulgato ad Neophytos sermone Sanctus Athanasius: *Resurrectionis tibi arrhabo facta est gratiæ initiatio. Baptisma est tibi pignus futuræ in Cœlo vitæ. Mersione imitatus es Domini sepulturam. Rursùs verò emergens resurrectionis opera adspexisti, cum necdum opera exhibuisses. Quorum vidisti symbola, eorum quoque res accepta ac proba*. Adducit S. Pauli ad Romanos verba: *Si complantati facti sumus similitudini morti ejus, etiam resurrectionis erimus*. Et pergit: *Pulchrè illud, Complantati. Baptismus quippè plantatio est immortalis vitæ, Piscina aquis edita, & Cœlo fructificans. Illic gratiæ Spiritus arcana ratione operatur. Neque te naturæ cognatio in miraculi ignorationem impellat. Aqua ad usum ministrat. Quod in Piscinam mittitur, in ea novum, tanquàm in vulva formatur. In aqua, haud secus ac in fornace descendentem conflat. Immortalitatis ei, seu desponsationis jure, pignora tribuit. Resurrectionis præbet signaculum*. Baptismo inesse affirmat varia Dei dona, mysteria, Sacramenta: Regenerationis, innovationis, desponsationis, Dominicæ sepulturæ, ac resurrectionis. Mersio sepulturam repræsentat, emersio resurrectionem. Laudatum Apostoli locum eodem modo intelligunt & alii passim Patres, atque ita lucet istum baptizandi ritum esse traditionem Apostolicam.

Nec solummodò unicam, sed omninò trinam immersionem omnis usitavit Antiquitas. Etenim in libro adversùs Praxeam scribit Tertullianus: Cap. 26.
Dominus Apostolis mandat, ut tingerent in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, non in unum. Nam nec semel, sed ter ad singula nomina in Personas singulas tingimur. Et in libro de corona Militis enumerat plures Ecclesiæ antiquissimas traditiones, & adjungit: *Ter mergitamur*. Quod ipsum scribit in libro de Spiritu Sancto Magnus Basilius. Cap. 3.
Etiam affirmat esse vetustissimam traditionem. Cap. 27.
Et adjungit in epistola ad S. Amphilochium: *Doctrina de elevatione in Baptismate nescio quæ tibi emersit interrogare. Si tamen suscepisti trinam demersionem, typum trium dierum explesti. Baptizari enim tales impossibile est, nisi toties eleventur*. Ep. 391.
Basilii mentem eleganter exponit in litteris ad Siciliæ Episcopos Magnus Leo. A magno Athanasio laudatum Apostoli locum adducit integrum: *An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in* CHRISTO-JESU, *in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodò surrexit Christus à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus*. Et prosequitur: *Quæ geruntur in membris, his quæ* Ep. 4.
in ipso capite gesta sunt, congruunt, dum in Baptismatis regula & mors intervenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio, & ab aquis elevatio est resurgentis ad instar de sepulchro. Cap. 3.
Uti trina demersio, ita & trina fit elevatio. Hinc S. Amphilochius hæsitavit & quæsivit, quomodò ipsa unicam Domini resurrectionem repræsentaret. Et Basilius reposuit unicam omninò fore congruentiorem, verùm quoniam cum illa cohærere non possit trina demersio, ideò nos

nos

nos ad tertiò etiam elevandum obligari. Innumera sunt & Græcorum & Latinorum Patrum de hoc ritu testimonia, ideoque ipsum esse Institutum Apostolicum, non est dubitandum. Laudatum Apostoli locum de ipso constanter intelligunt. In Sermone, quem suo Decreto inseruit
Part. 1. C. 194. S. Ivo Carnutensis Episcopus, B. Augustinus addit, quòd trina demersio nobis rememoret etiam tres Divinitatis Personas. Et super quartum Apostolicæ ad Ephesios epistolæ caput scribit S. Hieronymus: *Ter mergimur, ut unum Trinitatis appareat Sacramentum*. Nempè uti tres Personæ sunt unus Deus, ita tres mersiones constituunt unum Baptismum.

Ritum mutare primus incœpit puri puti Arianismi Resuscitator, & suæ factionis apud Cyzicum Hellesponti Metropolim Episcopus Eunomius, de quo septimus Canon Constantinopolitanæ Synodi: *Eunomiani in unam demersionem baptizant*. Et vulgaris Apostolorum Canon:
Can. 50. *Si quis Episcopus aut Presbyter non trinam mersionem unius mysterii celebret, sed semel mergat in Baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur*. Ex quo lucet hosce Canones non esse omnes Apostolicos, sed ipsorum collectionem esse Eunomio posteriorem. Et Hermias Zozomenus scribit:
Lib. 6. Cap. 26. *Quidam memorant Eunomium primum ausum esse asserere divinum Baptismatis lavacrum unica immersione debere peragi, sicque traditionem ab Apostolorum temporibus ad hoc usque tempus observatam violasse. At veriùs, credo, uti etiam aliis videtur, dicunt hi, qui tradunt Theophronium Cappadocem, & Eutychium, istius Sectæ fautores, cum se ab Eunomio divisissent, nonnulla cum aliis Eunomii Decretis, tum in sacro Baptismate novare cœpisse, non in Trinitatem, sed in Christi mortem esse baptizandum asserentes. Eunomium autem hac in re*
Lib. 7. Cap. 17. *nihil novasse*. Alias Theophronii & Eutychii nugas in sequenti libro latiùs exponit. Et in quarto hæreticarum fabularum libro Theodoretus: *Eunomius sancti Baptismatis legem olim à Domino & Apostolis traditam evertit, & contrariam apertè sanxit, dicens non oportere ter illum immergere qui baptizatur, nec invocare Trinitatem, sed semel baptizare in Christi mortem. Baptizantes verò usque ad pectus aqua madefaciunt, reliquis autem partibus tanquàm execrandis aquam adhibere prohibent. Qua de causa, quando in solio baptizabant, hominem extrà illum statuentes, ejus caput usque ad pectus semel in aquam deprimebant. Postquàm autem contigit sauciari quempiam capite ad solium allisо, aliud genus baptismatis excogitarunt. In subsellio enim quodam pronum extendentes, & extrà illud caput erigentes, aquam infundunt, quæ nullum aliud membrum attingit. Quidam verò illorum alium etiam Baptismatis modum invenerunt. Tæniam enim longissimam præparantes, & hanc consecrantes, ea hominem usque ad ungues involvunt, à pectore incipientes, atque ita deindè aquam infundunt. Hæc*
Lib. 76. Cap. 6. *autem indicarunt, qui eorum impietatem fugientes, Dei nostri ovibus se adjunxerunt*. Consonat Sanctus Epiphanius: *Eunomius eos, qui baptizati jam fuerunt, iterum baptizat, non modo qui à Catholicis aut ab aliis hæresibus, sed eos etiam qui ab ipsis-met Arianis deficiunt. Repetiti verò illius Baptismi ea formula est: In nomine Dei increati, & in nomine Filii creati, & in nomine Spiritus sanctificantis, & à creato Filio procreati. Atque ut tota illorum fraus, ac scenicæ velut artes, & fallaciæ penitus appareant, & id omninò constet non fidem esse quod illi prædicant, sed Histrionum officinam, sunt qui narrent, quotquot ab eis denuò baptizantur, in caput demergi, pedibus in sublime porrectis*. Et in Ecclesiastica Fol. 33.
Historia Anastasius Bibliothecarius: *Impius Eunomius præsumpsit in una mersione Baptismum celebrare, non in Trinitate, sed in morte Christi oportere baptizari dicens. Et eos, qui in Trinitate baptizati erant, rebaptizabat*. Quod ipsum eisdem ferè verbis scribit S. Theophanes.

Proindè varius fuit Eunomii excessus. Primò, quòd Apostolicum trinæ immersionis ritum mutaret in unicam. Secundò, quòd immersionis modum mutaret. Nec enim stantes, sed in solio sedentes aut jacentes mergebat. Nec totos, sed à solo capite usque ad pectus; & hoc capite inverso. Nempè inferiores partes esse execrandas & sacra lavatione indignas censebat, forsan cum Paternianis aut Venustianis, de quibus scribit in Hæreticorum catalogo S. Augustinus: *Paterniani inferiores partes humani corporis non à Deo, sed à Diabolo factas opinantur, & omnium ex illis partibus flagitiorum licentiam tribuentes, impurissimè vivunt*. Tertius Eunomii excessus fuit mutatio institutæ à Domino Baptismalis formæ. Et hinc Theodoretus affirmat ab ipso mutatam non dumtaxat Apostolicam, sed & ipsius Domini traditionem. Et quidam in Domini mortem, quidam in relatam à S. Epiphanio blasphemiam baptizarunt. Prior impietas fuit apud illos frequentior. Hinc enim laudatus Apostolorum Canon adjungit: *Non dixit Dominus, In morte mea baptizate, sed Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Hinc item Constantinopolitana Synodus, Hermias Zozomenus, ac alii antiqui Scriptores Eunomianum Baptisma censuerunt nullum ac exsufflandum. Theodorus Balsamon & alii hodiè Schismatici Græci pessimè existimant unicam quorumdam hodiè Latinorum immersionem ab eisdem prædamnari ac exsufflari.

Egregiè hoc lucet ex Rescripto Pelagii secundi Pontificis ad Gaudentium Episcopum. In Illyrico circà Syrmium ac Singidunum grassabantur Hæretici Bonosiani, & in unica baptizabant mersione: Quidam in solius Christi nomine, quidam in nomine trium Divinarum personarum. Hinc de redeuntibus ad Ecclesiam Gaudentius hæsitavit: An per novum baptisma essent admittendi, an per solam pœnitentiam? Et Pontifex respondit: *Si revera hi de præfatis hæreticis, qui in locis Dilectioni tuæ destinatis commorari dicuntur, solummodò se in nomine Domini baptizatos fuisse forsitan confitentur, sine cujusdam dubitationis ambiguo eos ad Catholicam fidem venientes sanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Sin verò apud Dilectionem tuam eorum qui converti volunt, manifesta confessione claruerit, quòd in Trinitatis nomine fuerint baptizati, sola conciliationis gratia impensa, Catholicæ reconciliare fidei maturabis*. Palam censet à solo trinæ demersionis defectu Baptismum non

non invalidari. Unicæ tamen mersionis usum nequaquam probat, aut admittit. Exstat episto-
Part. 1. Cap. 161. la in Decreto S. Ivonis. Et hinc discimus varia. Primò, quòd unicæ mersionis audacia ab Eunomio transierit etiam ad Bonosiacos: Hæretici enim, licèt jurati invicem hostes, adversus Ecclesiam sunt per caudas colligatæ vulpes, faciles ad mutuam excessuum confusionem. Attamen factæ hujus confusionis ac traducis modum ac originem ignoro. Secundò discimus, cur datum à Bonosiacis baptismum quædam ratum, quædam Synodi ducant irritum. Quod nempè istorum quidam in solius Christi, quidam in omnium trium personarum nomine baptizarent. Tertiò discimus, quòd datum in solius Christi nomine baptismum Romana Ecclesia semper duxerit irritum, nec unquam crediderit Sanctos Apostolos ità baptizasse. Quare Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus, adversam sententiam constanter defendens in libro de Synodis, non est admittendus. Quartò discimus, quòd Bonosiaci grassati fuerint circà Syrmium præsertim ac Singidunum, adeoque Bonosus videatur fuisse Syrmiensis Episcopus successor Photini.

Eunomii audacia non transiit ad alios Arianos. Etenim inter Arianos ac Eunomianos disertè distinguit septimus Constantinopolitanus Canon. Illos per Chrisma mandans admitti in Ecclesiam, nihil culpat in ipsorum baptismate. Attamen trinæ mersionis significatum illi corruperunt. Bonosiaci fuerunt Sabellii soboles. Hinc ad profitendam unicam Domini Dei & naturam & personam quæpiam ipsorum factio assumpsit unicam mersionem. Adversi illis Ariani trinam retinuerunt, non ad triduanam Domini sepulturam, nec ad trinam unicæ Deitatis personam, sed ad profitendam trinam & personam & naturam. Et ab Eudoxio Constantinopolitano Episcopo ad Arium transversi Gothi impietatem hanc secum traduxerunt in Hispanias. Et virtute & eruditione magnos Episcopos habuit tunc Hispania, qui & suo circa hæc officio non defuerunt. Trinam mersionem, licèt Apostolicum Institutum, quòd illi suam lepram subintrusisset Ariana perfidia, circumscripserunt, induxerunt unicam, atque ita suos Orthodoxos Hispanos ab Arianis Gothis separarunt, discreverunt, & custodierunt. Audiamus rem à Magni Gregorii ad Sancti Leandri Hispalensis Archiepiscopi & Gotho-
Lib. 1. Epist. 41. rum Apostoli relationem Rescripto: *De trina mersione baptismatis nihil responderi verius potest, quàm quod ipsi scripsistis. Quia in una fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem quòd tertiò mergimus, triduanæ sepulturæ Sacramenta signamus, ut dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quòd si quis forte etiam pro summæ Trinitatis veneratione æstimet fieri, neque ad hoc aliquid obsistit baptizando semel in aquis mergere. Quia dum in tribus personis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate in aquam vel ter vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in una potest Divinitatis singularitas designari. Sed quia nunc huc usque ab Hæreticis infans in baptismate tertio mergebatur, fiendum apud vos esse non censeo: ne dum mersiones numerant, Divinitatem dividant; dumque quod faciebant faciunt, se morem nostrum vicisse glorientur.*

Aliud est propositio hæretica aut erronea, aliud propositio suspecta, scandalosa, aut piarum aurium offensiva. Hanc propositionem, *S. Virgo est Christipara*, quis dubitet esse Catholicam & Orthodoxam? Ipsam tamen quinta Synodus circumscripsit & abolevit. Quòd nempè Nestoriani, vocem *Deipara* aversati, eam in sui erroris latibulum vertissent, & hunc sub ipsa occultarent, uti lupum sub ovina lana. Erant voces sanctæ & puræ, verùm ad sancta & profana, ad pura & impura sensa ambidextræ: & ob intrusum Nestorii virus malè olere cœperant, esse periculosæ & scabiosæ. Passæ sunt istud ipsum, quod patitur munda vestis ab intruso scabioso corpore. Et hinc non sanum illis inditum à sanctis Patribus sensum damnavit, sed ipsas dumtaxat ab omni fideli ore deinceps proscripsit laudata Synodus, sanciens omnem ipsis post hac usurum fore malè olidum, & suspectum de Nestorio, aut etiam convictum. Quam potestatem habet, & frequenter exercuit Ecclesia circa bonas item actiones, etiam circà elementa Sacramentalia. Etenim publicam populi sub unica panis specie communionem quis ignoret sanctam, & etiam olim liberam ac usitatam à multis gentibus? Verùm Magni Leonis tempore & Manichæi & Priscillianistæ sunt ipsa abusi. Quo Ecclesiæ ac Reipublicæ oculos & pœnas evaderent, se in Basilicis junxerunt solum panem communicantibus fidelibus, atque ita istam communionem reddidere suspectam. Hinc ipsam proscripsit, & omnem Italiæ atque Hispaniæ populum ad utriusque speciei sumptionem adstrinxit Magnus Papa Leo, sanciens omnem de solo panis elemento deinceps communicantem forè habendum & tractandum uti Manichæum aut Priscillianistam. Plura sunt hujusmodi exempla. Dum Ariani Gothi occuparunt Hispanias, orthodoxi istius Diœcesis Episcopi eandem regulam censuerunt adsumendam circà trinam mersionem baptismatis. Ejus, licèt non elementa, tamen sacra significata Gothi mutaverant: Tres in Deo non tantùm personas, sed & naturas blasphemè profitebantur. Hinc istum, licèt sanctissimum ac Apostolicum ritum omittendum & circumducendum censuerunt providi Hispaniarum Episcopi, & unicam, quæ unam Divinæ Majestatis naturam profiteretur, mersionem induxerunt. Ita inter Romanorum in Hispania veram fidem & Gothorum perfidiam discreverunt.

Sanctus intereà Leander Richaredum Regem & omnem Gothorum in Hispania gentem perduxit ad Christum Dominum & Catholicam Hispaniæ disciplinam, atque ita etiam ad unicam mersionem. Ob duas præsertim rationes. Prima fuit, ne ipsorum antiquus de Divina essentia blasphemus error deinceps haberet ansam aut fomentum. Et hanc rationem laudant adducta Magni Gregorii verba: *Ne dum mersiones numerant, Divinitatem dividant*. Alteram edicunt hæc verba: *Ne dum quod faciebant faciunt, morem nostrum se vicisse*

vicisse glorientur. Ut in plenè jam Catholica Hispania alii trina, alii unica mersione uterentur, non conveniebat: nec item ut Hispani ad Gothorum morem accederent. Sic enim illis præberetur fundamentum, ex quo non se ab Hispanis, sed Hispanos à se correctos jactitarent. Sic enim Hæretici consueverunt. Hinc ergo etiam ipsis unicam mersionem Sanctus Leander imposuit. Erat res magni ponderis. Etenim Gothorum, licèt ab ipsis vitiatus, ritus erat traditio ac lex Apostolica, Hispanorum autem mos erat novellum Institutum, ideoque hic potiùs quam ille videbatur mutandus. Hinc gravem ac difficilem quæstionem Sanctus Leander retulit ad sedem Apostolicam, & ejus judicium ob adductas rationes probavit ac firmavit Magnus Gregorius. Primi igitur è Catholicis Hispani istam Apostolicam traditionem immutarunt.

Et hæc, præsertim post obtentam Sedis Apostolicæ confirmationem, immutatio non caruit obicibus & contradictionibus. Etenim de Joanne quarto Constantinopolitano Episcopo scribit in virorum illustrium catalogo Sancti Leandri in Hispalensi Cathedra successor, & germanus frater, Sanctus Isidorus: *Joannes græco eloquio edidit Rescriptum de Sacramento Baptismatis ad Beatæ recordationis Dominum meum & Prædecessorem Leandrum Antistitem, in quo nihil ponit proprium, sed replicat tantummodò Patrum antiquorum de trina mersione sententias*. Trinam mersionem Joannes ursit esse Apostolicam traditionem ac legem, ideoque ob blasphemas illi ab Arianis subintrusas nugas nec vitiari potuisse, nec debuisse mutari. Pergit Isidorus de Sancto Leandro: *Leander scripsit epistolas multas ad Papam Gregorium. De baptismo unam. Ad cæteros quoque Episcopos promulgavit plurimas familiares epistolas, etsi non satis splendidas verbis, acutas tamen sententiis*. Et de Luciniano Spartanæ Carthaginis Metropolitano Episcopo: *Luciniani nonnullas legimus epistolas. De Sacramento baptismatis unam*. Leandri ad Gregorium epistola videtur fuisse de facta trinæ mersionis abrogatione relatio, per aliarum aliquam haud dubiè responderit Joanni Patriarchæ. Et ut suo facto pondus adderet, curavit scribi etiam per Lucinianum. Et Gregorius, & Joannes, & Leander viderant sese mutuò apud Constantinopolim, fuerantque familiares. Occasionem edicit, de vexato per Arianum Regem Levigildum Sancto Leandro agens, in mundi Chronico Lucas Tudensis: *Leander, cum Arianæ hæresis fervorem tempore Levigildi ab Hispaniis quondam confutare radicitùs nequiisset, pro conservandis sanctæ & immaculatæ Trinitatis capitulis ad Constantinopolitanum Præsulum cœtum transmeavit*. Anno 624. Hinc quæstioni huic se Joannes miscuit. Pro superbo *Universalis Episcopi* titulo luctabatur tunc adversus Gregorium: Hinc etiam possit hunc contradictionis talionem illi reddidisse.

Constantinopolitanæ Synodi septimus Canon prima fronte videtur datum ab Eunomianis baptisma ob solum trinæ mersionis defectum sancire irritum ac exsufflandum. Nec dubitandum, quin præsertim illum Joannes Patriarcha allegarit. Ita suadet sextus Canon quartæ Toletanæ Synodi: *De baptismi Sacramento, propter quod in Hispaniis quidam Sacerdotes trinam, quidam simplam mersionem faciunt, à nonnullis schisma esse conspicitur: & unitas fidei scindi videtur. Nam dum Patres diverso & quasi contrario modo agunt, alii alios non baptizatos esse contendunt*. A quibus verbis discimus magni Gregorii & Sancti Leandri Statutum ab omnibus non fuisse admissum. Videtur non admissum à conversis ad fidem Gothis. Etenim à primo ipsorum in Hispanias ingressu usque ad susceptam à Rege Richaredo fidem viguit apud Romano-Hispanos unica mersio, nec ipsorum ullus de ejus validitate aut legitimitate hæsitavit, nec ullum hic scrupulum movit aut Leander aut Gregorius. Qui ergò posteà moverunt, fuerunt Gothi, moti ab argumentis Joannis Constantinopolitani Episcopi, utique à septimo Constantinopolitano Canone. Verùm Magni Gregorii magna auctoritas superavit omnia. Ejus ad Sanctum Leandrum litteras produxit ac firmavit laudata Toletana Synodus, probavit mersionem unicam, ac toti Hispaniæ denuò imposuit, demonstrans ab ipsa, licèt non triduanam, sepulturam tamen Domini & cum morte resurrectionem, nec non Divinæ Majestatis unitatem ac Trinitatem omninò repræsentari: *Ne fortè cuiquam sit dubium hujus simpli mysterium Sacramenti, videat in eo mortem & resurrectionem Christi significari. Nam in aquis mersio est quasi ad infernum descensio, & rursus ab aquis emersio, resurrectio est. Item videat in eo unitatem Divinitatis, & Trinitatem personarum ostendi. Unitatem, dum semel mergimus: Trinitatem, dum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizamus*. Quod ipsum confirmat aliis argumentis. Et suæ constitutionis adjungit causam: *Quia de utroque Sacramento*, videlicet trina & unica mersione, *quod fit in sancto baptismo, à tanto viro*, Magno Gregorio, *reddita est ratio, quod utrumque rectum, utrumque irreprehensibile in sancta Dei Ecclesia habeatur; propter vitandum autem schismatis scandalum, vel Hæretici dogmatis usum, simplam teneamus baptismi mersionem, ne videantur apud nos, qui tertio mergunt, Hæreticorum approbare assertionem, dum sequuntur & morem*. Sancti Leandri, cui trina mersio ob subintrusam Arianæ blasphemiæ significationem visa fuerat scandalosa, & proscribenda, judicium confirmat. Et ex hinc cœpit omnis Hispania unicam mersionem concorditer frequentare.

Verùm hæc omnia non placuerunt Beato Alcuino Flacco. Scribit enim ad Clerum Lugdunensis Ecclesiæ: *Novas Hispanici erroris Sectas tota vobis cavete intentione. Sanctorum PP. in finem sequimini vestigia, & universali Ecclesiæ sanctissima vos adjungite unanimitate*. Epist. 69. Affirmat olim tyrannorum, tunc Hæreticorum procreatricem esse Hispaniam, enumerat ejus errores, & adjungit: *Tertia nobis de Hispania contra universalem sanctæ Dei Ecclesiæ consuetudinem de baptismo quæstio delata est. Affirmant quidam sub invocatione sanctæ Trinitatis unam esse mersionem agendam*. Affirmat hunc morem non tantùm sanctis Ecclesiæ Patribus, sed & ipsis adversari Apostolis: Quoniam

triduana

triduana Domini sepultura debeat in baptismo repræsentari. Demonstrat hoc varia Patrum auctoritate, variaque ratione, & pergit in sequenti epistola: *Nemo Catholicus contra Ecclesiæ auctoritatem, nemo sobrius contra rationalem consuetudinem, nemo fidelis contra pietatis intelligentiam certare audeat. Et ne schismaticus inveniatur, & non Catholicus, sequatur probatissimam Romanæ Ecclesiæ auctoritatem: Ut undè Catholicæ fidei initia accepimus, indè exemplaria salutis nostræ semper habeamus. Ne membra à capite separentur suo, ne Claviger regni cœlestis abjiciat, quos à suis deviasse intelligit doctrinis.* Epist.70. *Epistolam verò, quam à Beato Gregorio de simpla mersione dicunt esse conscriptam, in epistolari suo libro, qui de Roma nobis allatus est, non invenimus. Alias vero omnes perspeximus in eo libro, quem ad Occidentalium partium Ecclesias, Pontifices, vel Reges scripserat. Ideò dubii sumus, an illius sit, an ab aliquo hujus Sectæ auctore sub ejus nomine scripta sit.* Et in litteris ad Paulinum Epist.81. Aquilejæ Patriarcham: *Nunc iterum antiquus serpens de dumis Hispanici juris, & de speluncis venenatæ perfidiæ contritum, non Herculea, sed Evangelica clava, caput relevare conatur, & prioribus nequitiæ poculis nova maledictionis toxica immiscere. Sed & frigidissimus Aquilo ventus alio de latere, solidum Ecclesiæ impellens parietem, sacri baptismatis Catholicæ consuetudinis regulam immutare nitens, & sub invocatione sanctæ Trinitatis unam asserentes mersionem fieri debere, triduanamque nostri Salvatoris sepulturam in baptismo imitari negligentes, cum Apostolus dicat:* Consepulti estis cum Christo in baptismo. *Alii verò trinam volentes facere mersionem, & sub unaquaque mersione invocationem sanctæ Trinitatis, ac per hoc totas tres personas ter nominare studentes, dum ipsa veritas præcipiat:* Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Quid opus est tertiò replicare, quod semel dictum sufficit?* Prior periodus notat de Christi Domini adoptione & servitute hæresim, inductam à Felice Urgelitano Episcopo, ac Elipando Primate Toletano.

Quòd trina mersione utentes Hispani sacrosanctam Trinitatem etiam tertiò nominarint, & ad singulas mersiones invocarint, nemo affirmat antiquus testis. Attamen Beati Alcuini fidem nolo devocare in dubium. Est ab antiquo etiam Fol.82. Romano ordine damnatus abusus: *Presbyteri baptizent sub trina mersione, sanctam Trinitatem tantùm semel invocantes.* Et jure meritò. Etenim ad primam sub tali invocatione mersionem completus est baptismus, ideoque secunda istiusmodi & tertia mersio, licèt baptizantis personam & actum exprimentia verba prætermittantur, non longè absunt à rebaptismo. Etenim verba hæc ad formæ essentiam non requiri censuerunt olim gravissimi Doctores. Et iste, si quidem tunc fuerit, Gothorum abusus omnino suffecit, ut Sanctus Leander unicam mersionem induceret. Verùm nulla illius est tam vetusta memoria. Interim Beatus etiam Alcuinus, dum Magni Gregorii ad istum litteras devocat in spuriæ suppositionis suspicionem, graviter excedit. Ipsas enim laudat, non solùm quarta Toletana Synodus, sed etiam in illustrium virorum Catalogo oculatus ipsarum testis Sanctus Isidorus: *Gregorius Papa scripsit quasdam epistolas ad Leandrum Episcopum, è quibus una eloquitur de mersione baptismatis.* Et adducit ipsius capitalia verba. Plura ejusdem, quem excellentissimum Doctorem vocat, Pontificis scripta laudat in suo etiam Catalogo Sanctus Hildephonsus Toletanus Archiepiscopus, & addit: *Exceptis opusculis, de quibus Isidorus mentionem facit.* Et in publicata per Lucam Dacherium epistola ad ipsum Magnum Gregorium scribit suprà laudatus Carthaginis Episcopus Licinianus: *Scripsisti Leandro Episcopo de trina tinctione.* Quocircà de legitimis istius epistolæ natalibus non est dubitandum. Nihilominus trinam mersionem profiteor esse Institutum ac mandatum Apostolicum. Addo etiam Apostolicas Leges posse ab Ecclesia non solùm dispensari ex causis, sed etiam vel in totum vel pro parte abrogari. Etenim Apostolicus canon mandat omnem Sacerdotio aut Diaconatui applicandum esse sine crimine, seu sine externo mortali peccato. Rigor hic apud omnem sub cœlo Ecclesiam est jam pridem circumductus. Apostolicus canon mandat Episcopum coram Clero & populo eligi ab Episcopis: Omnis sub cœlo Ecclesia jam dudum aliter eligit. Apostolicus Canon omne Illyricum Romano, omnem Orientem subjecit Antiocheno Patriarchæ: Posterior Ecclesia hæc omnia mutavit. Plura sunt istiusmodi exempla. Nam & Constantinopolitanus Patriarchatus repugnat Apostolicis Canonibus. Hinc ergo Ecclesia etiam trinam mersionem potuit mutare in unicam. Attamen hoc factum est pro sola Hispania ex dictis rationibus.

De qua re longè meliùs & temperatiùs loquitur Walafridus Strabo. Magni Gregorii litteras agnoscit esse legitimas, factæ mutationis adducit rationes, & pergit: *Quæ singularis mersio quamvis tunc ita Hispanis complacuit,* Cap. 26. *dicentibus trinam mersionem ideo vitandam, quia Hæretici quidam dissimiles in Trinitate substantias dogmatizare sint ausi, tamen antiquus usus prævaluit, & ratio supradicta.* Utique significatio triduanæ Dominicæ sepulturæ. *Si enim omnia deserimus, quæ Hæretici in suam perversitatem traxerunt, nihil nobis restabit: Cum illi in ipso Deo errantes, omnia quæ ad ejus cultum pertinere visa sunt suis erroribus quasi propria applicarint.* Walafridus sequitur hanc Sancti Augustini in libris de sermone Domini in monte regulam: *Oves non debent pelles suas deponere, si aliquando eis lupi se contegant.* Etiam Orthodoxum ritum, licèt illi suum virus subintrusissent Ariani, censet ab Hispanis non fuisse deserendum. Addit ipsum ab illis jam esse resumptum. Alcuinus enim Flaccus Hispanos arguit de quatuor excessibus: De Feliciana hæresi, de Eucharistici panis sale aut fermento, de facto ad Constantinopolitanum symbolum additamento, ac de unica mersione. Et quòd tria hæc posteriora solius disciplinæ vitia isti hæresi adjungerentur, omnia quatuor appellavit hæresim. Hæresim plenè exstinxit Francofordiensis Synodus. Nam quidquid sit de frequenter relapsò Felice, certè Elipandus Archiepiscopus rediit ad integram pœnitentiam & sanitatem. Eucharistici panis salem

ſalem item depoſuit Hiſpania, ac etiam redivit ad trinam merſionem. Et jure meritò. Etenim poſt plenè exſtinctos Arianos ceſſavit factæ mutationis cauſa, ideoque Apoſtolicam Inſtitutionem decuit reſumptam. An ob Alcuini murmura, an ob Francofordienſem Synodum reſumpſerit, ignoro. At verò Symboli additamentum adeò non depoſuit, ut ipſum adſumpſerit etiam Gallia, & pertinaciter contra Leonis tertii Pontificis Interdicta defenderit. Ita Schiſmaticis poſteà Græcis anſam præbuit duriſſimæ & longævæ in nos Latinos calumniæ.

Iſtam merſionis mutationem adeò non admiſerunt aliæ Eccleſiæ, ut illam nobis improperanti Marco Epheſiorum Epiſcopo reſponderit Gregorius, qui poſteà Patriarcha fuit, Proto-Syncellus: *Eſſe neceſſariam trinam immerſionem, patet. Nam & à Sanctis hoc traditum eſt. Nempè ad ſignificandam triduanam Domini ſepulturam. Ità ſanè traditum eſt. Et Ritualia Latinorum ità obſervandum docent.* Privatos, quorum reprehendendorum poſſit undecumque arripi quæpiam anſa, unius Provinciæ aut Diœceſis ritus Hæretici paſſim devolvunt calumniosè in omnem Eccleſiam. Ita ex ſolius, quæ à mari remota piſces non habet, ideoque in Quadrageſima caſeum & butyrum comedit, Germaniæ antiqua libertate Photius debacchatus eſt in omnes Latinos. Eadem via hic ambulat Michael Cerularius. Solius Hiſpaniæ diſpenſatorium, à Romana tunc probatum Eccleſia, jam dudum abdicatum morem vult eſſe Apoſtolici Canonis prævaricationem, & imponit omnibus Latinis. Quòd ejus tempore omnis Latina Eccleſia non dumtaxat trinam uſitaret merſionem, ſed etiam baptizandos plenè nudaret, eſt ſuprà abundè demonſtratum. Et in litteris ad Adeodatum confirmat Sanctus Carnutenſium Epiſcopus, qui circà hæc tempora floruit, Fulbertus: *Chriſtus memoriam ſuæ mortis*
Epiſt. 1. *& ſepulturæ atque etiam reſurrectionis inſculpens, ineffabilia baptiſmi contulit munera, per quæ ſupervenientè primæ originis fine, ei commortui, & intra ſacrum gurgitem conſepulti, demerſi reſurgeremus, vita emergente criminibus.* Quòd ſuo tempore etiam infantes mergerenrur in fonte, teſtatur Presbyter Auxilius in præfatione ſecundi libri de validitate ordinum datorum à Pontifice Formoſo. Et Michaeli Cerulario coætaneus Sanctus
Lib. 6. Petrus Damiani ſcribit ad ſuæ Congregationis
Ep. 35. Monachos: *In baptiſmi ſacramento ad imitationem Chriſti & morimur & reſurgimus. Morimur, dum in aquam mergimur; reſurgimus, dum levamur.* Et de Caſſelenſi, celebrata ſub Alexandri tertii Pontificatu, apud Hibernos ſynodo ſcribit Rogerus Hovedenſis: *In concilio illo ſtatutum eſt, ut pueri deferrentur ad Eccleſiam, & ibi baptizarentur in aqua munda, ſub trina merſione.* Etiam ſub Clementis quinti Pontificatu celebrata apud Ravennam ſecunda Synodus ſtatuit fieri *trinam adſperſionem vel immerſionem.* Quod nempè quædam Eccleſiæ tunc adſpergerent dumtaxat, quædam adhuc immergerent. Undè circà iſtud tempus cœperunt merſio & nuditas fortiter declinare. Interim trina ſeu aſperſio ſeu infuſio conſtantiſſimè apud nos etiamnum hodiè perſeverat.

Et hinc oritur per Marcum Epheſi Epiſcopum mota in nos quæſtio, An ſola adſperſione vel infuſione datum baptiſma ſit validum ac ratum? Eſt antiquiſſima quæſtio, de qua ad Magnum reſcripſit Sanctus Cyprianus: *Quæſiſti, fili chariſſime, quid mihi de illis videatur, qui in infirmitate* Epiſt. 76.
& languore gratiam Dei conſequuntur, an habendi ſint legitimi Chriſtiani, eo quod aqua ſalubri non loti ſint, ſed perfuſi. Et infrà: *Nec quemquam movere debet, quòd adſpergi vel perfundi videntur ægri, dum gratiam Dominicam conſequuntur.* Et iterum: *Si aliquis exiſtimat eos nihil conſecutos, eo quod aqua ſalutari tantùm perfuſi ſunt.* Quæſtio videtur nata ex ſuprà laudatis S. Cornelii & Romanæ ſub ipſo ſynodi verbis de Novatiano Clinico: *Si quidem hujuſmodi tinctionem baptiſmum vocare licet.* Sunt verba ambigua, ideoque iſtiuſmodi baptiſmum aliqui videntur cenſuiſſe irritum penitus, aliqui dixerunt validum, ſed minoris effectus. Nec carere ſe putabant fundamento. *Movebantur, quòd quidam de iis, qui ægri baptizabantur, ſpiritibus adhuc immundis tentarentur.* Energumeni olim per baptiſmum, non ſolum in anima, ſed etiam in corpore liberabantur à malo ſpiritu: Quæ gratia videtur tunc quibuſdam Clinicis non adveniſſe. Hinc ergo ipſorum baptiſma erat ſuſpectum.

At fuiſſe validum ac effectu plenum Sanctus Cyprianus conſtanter affirmat: *Non ſic in Sacramento ſalutari delictorum contagia, ut in lavacro carnali & ſæculari ſordes cutis & corporis abluuntur, ut aphronitis & cæteris quoque adjumentis & ſolio & piſcina opus ſit, quibus ablui & mundari corpuſculum poſſit. Aliter pectus credentis abluitur, aliter mens hominis per fidei merita mundatur. In Sacramentis ſalutaribus, neceſſitate cogente, & Deo indulgentiam ſuam largiente, totum credentibus conferunt divina compendia.* Quid ſit antiquum balnei ſolium, oſtendit Svetonius Tranquillus, ſcribens de Cæſare Auguſto: *Quoties nervorum* Cap. 82.
cauſa, marinis, albulisque calidis utendum eſſet, contentus hoc erat, ut inſidens ligneo ſolio, quod ipſe Hiſpanico verbo Durretam vocabat, manus ad pedes alterius jactaret. Solium ergò erat ſedes compoſita ad commodè balneandum. Lignea fuiſſe contentus laudatur Auguſtus. Aliqui, teſte Plinio, argentea utebantur. Et hinc vides, cur Eunomius ipſam etiam ad baptiſmale adhibuerit balneum: Quòd nempè ſine illa non poſſet hominem capite deorſum in pedes erigere. Sanctus Cyprianus affirmat baptiſmum potiùs mentis per fidem, quàm corporis per aquam eſſe lavacrum, eſſe ſolum inviſibilis lotionis viſibile ſymbolum, ideoque ſola adſperſione poſſe compleri. Probat ex Ezechiele Propheta: *Adſpergam ſuper vos aquam mundam*; & variis libri Numerorum locis, ubi legalis mundationis aquam Spiritus Sanctus vocat adſperſionis aquam, iſtamque mundationem mandat adſperſione compleri. Cap. 36.
Hanc aquam Cyprianus affirmat fuiſſe noſtri baptiſmi prænuntiam ac promiſſivam figuram, atque adjungit: *Undè apparet adſperſionem quoque aquæ inſtar ſalutaris lavacri obtinere.* Addit & aliud irrefragabile argumentum: *Non decipiantur*, utique Clinici, *ut ſi incommodum languoris evaſerint,*

evaserint, baptizentur. Seriò hortatur, ne quis ipsos sanatos rebaptizare attentet: Quod datus in Ecclesia baptismus sine gravissimo sacrilegio non possit exsufflari. Nam & Clinicum Novatianum Romana Ecclesia promovit in Clerum, nec unquàm ullus illum postulavit ad rebaptisma. Etiam effectu plenum esse tale baptisma demonstrat variè laudatus Cyprianus, & illis, qui ipso initiatos per ironiam titulabant, non Christianos, sed Clinicos, graviter indignatur. Notanda sunt ejus superiora verba: *Cogente necessitate*. Affirmat trinam mersionem requiri ex mandato Apostolico, & illos solos infirmos, quos morbi gravitas cogit esse Clinicos, ac vetat deportari ad Baptisterium, posse adpersione aut persusione baptizari, & tandem concludit: *Rescripsi ad litteras tuas, quantum parva nostra Mediocritas valuit, & ostendi quid nos, quantum in nobis est, sentiamus, nemini praescribentes, quo minùs statuat, quod putat, quisque Sacerdos, actus sui rationem Domino redditurus*. Qua humili clausula usus etiam fuit in suis de repetendo hæreticorum Baptismate Decretis ac Rescriptis; Quod nempè damnare non præsumeret adversa Romanæ Ecclesiæ Sensa, nec sibi etiam subditos Episcopos ad sua alligare.

Et hoc ejus Decretum laudat in libris de Baptismo adversùm Donatistas Sanctus Augustinus:
Lib. 6. Cap. 7. *Cyprianus in epistola, quam scripsit ad Magnum, cum de Baptismo tinctorum & perfusorum quæreretur, utrum aliquid interesset*, Qua in parte, *inquit*, nemini verecundia & modestia nostra præjudicat, quòd minùs unusquisque quod putaverit sentiat, & quod senserit faciat. *Quibus ejus sermonibus satis apparet illo tempore ab eis illa esse tractata, quod nondum declarata sine ambagine hauriebantur, & adhuc clausa magno molimine quærebantur*. Adducta per Augustinum verba non reperiuntur in laudata Sancti Cypriani epistola: Quocircà aut duas eadem de re ad Magnum litteras scripsit hic, aut ille non verba hujus adduxit, sed sensum. Lucidè interim affirmat datum sola tinctione aut perfusione Baptismum fuisse suo tempore certum ac securum; & de ejus vali-
Cap. 18. ditate neminem ampliùs dubitasse. Et hinc Clinicorum seu Grabatariorum Baptisma disertè probant Synodus Antisiodorensis, secunda Ma-
Cap. 3. tisconensis, sexta Parisiensis; & plures antiqui
Lib. 1. per hanc adducti Canones. Nam & ipsum diù
Cap. 78. antè Augustini tempora probavit Synodus Neo-
Can. 12. Cæsareensis. Et ad hocce Francorum Episcoporum dubium, *Si licèt per necessitatem cum concha, aut cum manibus infanti in infirmitate posito aquam super caput fundere, & sic baptizare*, respondit Stephanus secundus: *Hoc Baptisma, si in nomine sanctæ Trinitatis peractum fuerit, firmiter permanebit. Præsertim cum & necessitas exposcit, ut ille, qui ægritudine detentus est, hoc modo renatus efficiatur particeps regni Dei*. Extat Rescriptum in Gallicanis Synodis Jacobi Sirmondi. Et ex ipso scribit Walafridus Strabo: *Notandum, non solùm mergendò, verùm etiam desuper fundendo multos fuisse baptizatos, & adhuc posse ita baptizari, si necessitas sit. Sic in passione B. Laurentii quemdam*
Cap. 26. *urceo allato legimus baptizatum. Hoc etiam solet evenire, cum provectorum granditas corporum minoribus vasis hominem tingi non patitur*. Et quos clanculo in Paganorum carceribus olim baptizarunt nostri Majores, haud dubiè aliquando fuerunt adspersi dumtaxat aut perfusi. Interim soli necessitati istud permisit antiquitas.

Attamen non soli nos Latini, sed etiam Græci antiquum morem jam pridem mutarunt. Lucet ex Gregorii Proto-Syncelli ad Marcum Ephesium Responso: *Sed & nos haudquaquam immergimus infantes usque ad summum verticem. Nec enim possumus illis præcipere, ut respirationem ac exspirationem per nares cohibeant: Ne etiam per aures sacra permeet aqua. Sed neque os infantis obturare possumus: Verùm eos in sacrum immittimus fontem, ut nequid valdè necessarium ex traditione prætermittamus, quasi uteri imaginem referente lavacro, & regenerationem per hoc indicante. Et ne caput, in quo est sedes omnium sensuum & vehiculum animæ, sacri Baptismatis fiat expers, cava mànu aquam è sacro fonte haurientes, illud profundimus, Divinum invocantes nomen, & proprietatem singularum hypostaseon. Nam & Sancto Apollonio, cum objectum illi esset à tyranno ut probrum, quod Baptismo non ablutus, proindè non esset Christianus, fusis ab eo precibus satisfecit Deus, deprecationem ejus benignè audiens: Demissa enim nube caput ejus rore perfudit. Si igitur Baptismus non perficitur perfusione capitis, non ita, sed alio modo res gesta esset*. Sola perfusione perfici Baptismum Divina Bonitas isto miraculo confirmavit. Consonat in sua vernacula Synopsi Neophytus Rhodinus: *Ter aquam super eum, qui baptizatur, infundimus, ut S. Trinitatem, in cujus nomine baptizamur, declaremus. Et ut insuper tribus illis immersionibus mortem, sepulturam, & resurrectionem Christi profiteamur*. Infusionem antiquo vocabulo appellat immersionem: Quod nempè in hujus locum ob adductas à Gregorio Proto-Syncello rationes successerit. Hodiernam Græcorum praxim exponit in suis ad Euchologion Notis Joannes Goar. Et sic lucet etiam Marci Ephesii calumniam esse frivolam & vanam.

Quæstio est, An orthodoxa olim Orientalis Ecclesia de dati per adspersionem aut perfusionem Baptismi valore dubitarit? Respondeo non dubitasse. Lucet ex duodecimo Canone Neo-Cæsareensis Concilii: *Si quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem Presbyterii non potest promoveri, quod non ex proposito fides ejus, sed ex necessitate descendat. Nisi fortè propter sequens studium, atque hominum raritatem talis possit admitti*. Sancti Papæ Cornelii & Romanæ Ecclesiæ de Novatiani & omnium Clinicorum Baptismo sententia est elucidanda. Cornelius scribit Novatianum in Catechumenatu fuisse Energumenum, liberatum per Ecclesiæ Exorcistas, Clinicum baptizatum in lecto, aqua dumtaxat circumfusum, & adjungit: *Si modo talem hominem Baptismum suscepisse dicendum est. Verùm morbo tandem elapsus, neque cætera, quibus post Baptisma secundùm Ecclesiæ Canonem imbui oportuerat, acquisivit. Neque Domini Sigillo ab Episcopo obsignatus fuit. Quo quidem neutiquam potitus, quomodò, quæso, Spiritum Sanctum adeptus est?* Addit Novatianum

tandem

tandem fuisse donatum Presbyteratu, ac pergit: *Minimè licebat quemquam propter morbum in lecto baptizatum, sicut huic contigerat, in Clerum adsumi*. Adfirmat id factum ex Episcopi in hominem singulari adfectu, & adjungit: *Qui quidem Episcopus non modò ab universo Clero, sed etiam à multis Laicis vetitus, magnoperè postulabat sibi potestatem dari, huic soli in sortem Presbyterii manus imponendi*.

Habemus hinc varia. Primò, Romana Ecclesia Novatiani Clinici Baptisma censuit plenè validum: Etenim sanitati redditum hominem non rebaptizavit. Secundò, Novatianus sine consuetis cæremoniis, & sine adjuncto Christianæ Confirmationis, adeoque & sine Eucharistiæ Sacramento Baptismum accepit: Quod nempè tunc Clinicis soleret ita succurri. Quod solus ac nudus Baptismus illis consuesset dari in necessarium Viaticum. Tertiò, Romana Ecclesia non ob istius Baptismi infirmitatem, sed ob Confirmationis absentiam judicavit Clinicos non esse plenè donatos Spiritu Sancto, nec plenè Christianos. Quartò, Clinicos censuit irregulares: Inhabiles ad quemvis in Clero gradum. Quintò, faciebat dispensationi locum: etiam prævia. Sextò, sine Cleri & populi assensu Romanus etiam Pontifex tunc non dispensabat. Et hæc omnia videntur quidam non plenè percepisse, ideoque censuisse quod sola adspersione datum Clinicis Baptisma esset quidem validum, attamen infirmum, nec pleni effectus impartitivum. Et hunc præsertim errorem impugnat Sanctus Cyprianus in Epistola ad Magnum. Improbat & istam irregularitatem. Per hæc verba: *Rebus ipsis experimur, ut necessitate cogente in ægritudine baptizati, & gratiam consecuti, careant immundo Spiritu, quo antea movebantur, & laudabiles ac probabiles in Ecclesia vivant, plusque per dies singulos in augmentum cœlestis gratiæ per fidei incrementa proficiant. Et è contrà sæpè nonnulli de illis, qui sani baptizantur, si postmodum peccare cœperint, Spiritu immundo redeunte quatiuntur*. Verba omnino adludunt ad Novatianum. Hic enim ante Baptismum fuerat Energumenus. Affirmant cunctos Baptizatos esse pares, & irregularitatem non ex suscepti Baptismi modo, sed ex varia post ipsum vita debere desumi. Attamen propter Romanæ Ecclesiæ reverentiam Cyprianus addidit: *Rescripsi & ostendi quid nos sentiamus, nemini præscribentes, quo minùs statuat quod putat unusquisque Præpositus, actus sui rationem Domino redditurus*.

Eadem sententiarum varietas fuit tunc in Orientali etiam Ecclesia. Nata forsan ex Sancti Cornelii litteris ad Fabium Antiochiæ Patriarcham. Fuit varietas non circà istius Baptismi validitatem, sed circà contractam ex ipso irregularitatem. Si enim nulla istic fuerit quæstio, quid fuit opus Synodali examine, & novo Canone? Quæstionem ergò discussit Pontica apud Neo-Cæsaream Synodus, & statuit varia. Primò, Baptisma esse validum, ratum, formatum. Id supposuit potiùs, quàm statuit: Quod nempè de isto articulo nemo dubitasset umquam, aut dubitaret. Secundò, fatetur istum Baptismum ac professam in ipso fidem non tam ex proposito, quam ex necessitate proficisci, ideoque non semper plenum in ipso dari effectum; non ob Sacramenti, sed ob infirmitatem præparationis & ipsi cooperantis fidei. Tertiò, ejusmodi baptizatos sancit esse irregulares: non ad omnem Cleri gradum, sed ad solum Presbyteratum. Quartò, addidit esse locum dispensationi: ob singulares Clinici virtutes, vel etiam ob Clericorum raritatem. Clarum est omnia esse, attamen cum aliquo temperamento, statuta ob reverentiam & sententiam Romanæ Ecclesiæ.

Lucet Schismaticos hodiè Græcos ex livido nos Latinos calumniandi zelo hallucinari miserabiliter, & à suorum Patrum dogmatibus deviare. Miserandam hallucinationem & calumniam continent hæc verba anonymi & schismatici Scriptoris de separatione veteris Romæ à Græcis: *Ex* Franciæ *locis Carolum* Magnum *secuti fuerunt quidam Arii & Apollinarii hæresi infecti, qui Romam ingressi populum Dei subvertere cœperunt, adferentes Spiritus processionem ex filio, in Azymo offerendum, & in Baptismate eos, qui baptizantur, non esse lavacro immergendos, secundùm Apostolicam & Ecclesiæ traditionem, sed super caput tantummodò aquam fundendam, absque oleo*. Quod ipsum scribit Athanasius Cydonius in opusculo de separatione Romanæ Ecclesiæ à quatuor aliis Patriarchis, addens Erronibus ac erroribus fuisse à Carolo data fomenta. Auctor libri de hæresis apud Latinos exordio adjungit hæc omnia synodaliter damnata fuisse à Patriarcha Photio, Papale nomen propter ipsa rasum è sacris tabulis, & schisma consummatum. Sunt horrendæ fabulæ. Quod enim Magnus Carolus immersionem mutari in adspersionem aut perfusionem non permiserit, jam altissimè nobis dixit ejus Magister Alcuinus. Et quod Photius nullam Azymi aut fermenti mentionem fecerit adversùm Latinos, est omnibus notum. In dialectica oratione de Græcorum mystico & Latinorum Azymo pane Hilarion Monachus adfirmat Azymum à Sancto Papa Agathone ac Sancto Agrigentinorum Episcopo Gregorio non fuisse damnatum, vel abolitum in sexta Synodo, addit Apostolicos Legatos illic solemniter in Azymo celebrasse, & pergit: *Ab eo tempore, quo Latini sacrificium in Azymo conficere cœperunt, numquam ab eo destiterunt*. Latina enim Ecclesia in tantis rebus non admittit novitates. Azymum apud nos esse antiquissimum, suo loco est abundè demonstratum.

CALUMNIA XIII.

Latini sale eorum, qui baptizantur, ora implent.

AD Catechumenos in libris de symbolo declamat Sanctus Augustinus: *Nondum quidem per sacrum baptismum renati estis, sed per Crucis signum in utero S. Matris Ecclesiæ jam conce-* Lib. 2. Cap. 10.

pti

pti estis. Agat itaque hæc mater congruis alimentis pascere quos portat, ut post partum læterur tales se suscepisse, quos spiritaliter nutriat. Hocce alimentum sunt non solæ solemnes orationes, sed & varii per Ecclesiam instituti ritus, quos suo etiam verbo ac elemento constantes idem Augustinus passim appellat *Sacramenta Cathecumenorum.* Esse Apostolicum Institutum lucidè affirmat in libro de Corona Militis Tertullianus. Etenim inter antiquissimos Ecclesiæ mores adducit & hunc: *Indè*, utique ex sacro fonte, *suscepti, lactis & mellis concordiam degustamus.* Et in primo adversùs Marcionem libro laudat *lactis & mellis societatem, qua Deus suos infantat.* Utrumque locum mutuò accipit & copulat in libro contra Luciferianos Sanctus Hieronymus, inter antiquas Ecclesiæ traditiones adducens & hanc: *Egressos*, de sacro fonte, *lactis & mellis prægustare concordiam, ad infantiæ significationem.* Et hæc Prophetæ Isaiæ verba, *Emite absque ulla commutatione vinum & lac*, commentatur: *Mos ac typus in Occidentis Ecclesiis hodie usque servatur, ut renatis in Christo vinum & lac tribuatur.* Quod quædam etiam Belgarum Ecclesiæ suis olim Neophytis præter lac & mel propinarint & dulce vinum, testatur in Panoplia Guilielmus Lindanus Episcopus Ruremondensis. Eundem ritum laudant S. Agnetis ad tyrannum verba: *Lac & mel ex ejus ore suscepi.* Cuncta enim illa sanctissimæ Virginis de variis à Sponso acceptis donis & ornamentis ænigmatica prosopopeja lucidè prædicat tria Sacramenta, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, consueta simul dari, & varia ipsorum Ritualia vestimenta. Et in Africano Codice habemus hunc Canonem: *Primitiæ, sive lac, sive mel, offerantur uno die consueto, ad infantium mysterium.* Theodorus Balsamon statui existimat de frugum primitiis, ac pro infantibus quoad ætatem. Nempè Latinos ritus non intelligit. Canon manifestè agit de primitivo & sacro Neophytorum, quos Latina Ecclesia consuevit titulare infantes, lacte & melle, vetans illa consecrari extrà consuetum diem, utique Paschalem. Eadem videtur laudare Sanctus Petrus Apostolus: *Sicut modò geniti infantes, rationabile sine dolo lac concupiscite.* Quidquid sit, ex isto loco suum ritum Latina Ecclesia desumpsit.

Cap. 3.
Cap. 14.
Cap. 4.
Cap. 55.
Cap. 40.

In antiquis observationibus scribit Gabriel Albaspinæus, Aurelianensis Episcopus: *lactis & mellis Sacramentum non satis constat an in Catechumenatu præberetur. Nam ad id confirmandum præter conjecturas nihil adferri potest. Quarum hæ præcipuæ videntur. Principio omnes cæremoniæ, ut docet Josephus Vice-Comes, earum rerum diligentissimus Scriptor, quæ in Catechumenatu celebrabantur, inter quas cum mellis & lactis Sacramenta commemorentur, vero simile est lac & mel, alio etiam quam Baptismi tempore, Catechumenorum cibum & alimentum fuisse. Altera conjectura ex Canone Carthaginensi depromitur. Cùm enim dicat diebus Festis Sacramenta mutari Catechumenis, atque alia quam salis præberi posse, nihil aliud fingere possumus aut adsignare, ex quo Sacramenta illa, quæ mutarentur, fierent, quam lac & mel.*

Lib. 2. c. 36.

Laudat quintum tertii Carthaginensis Concilii Canonem: *Placuit ut etiam per solemnissimos Paschales dies Sacramentum Catechumenis non detur, nisi solitum sal. Quia si fideles per illos dies Sacramentum non mutant, nec Catechumenis oportet mutari.* Canon non mandat, nec indulget, sed vetat Catechumenis in Paschali die dari aliud Sacramentum præter consuetum salem. Proscribit novellæ mutationis abusum. An verò hic lac & mel tunc dederit Catechumenis, ignoro. Quidquid sit, illa solis Neophytis statim ad fontis egressum dari permittit laudata per Tertullianum & Sanctum Hieronymum Apostolica traditio. Hinc item ipsa in solo Paschali die consecrari jussit alius Africanus Canon. Quod nempè solo isto die baptizaretur. Et dabantur ad significationem spiritualis in Christo infantiæ. At verò Catechumeni sunt adhuc in utero, necdum geniti infantes, ideoque adhuc alieni ab alimento lactis & mellis. Si quis Afer Canon illa Catechumenis dederit, fuit apertus abusus.

De Catechumenorum ergò Sacramentis scribit in secundo libro de peccatorum meritis ac remissione Sanctus Augustinus: *Non unius modi est sanctificatio. Nam & Catechumenos secundùm quendam modum suum per signum Christi & orationem manus impositionis puto sanctificari. Et quod accipiunt, quamvis non sit Corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius cibis, quibus alimur, quoniam Sacramentum est.* Dominicæ Crucis signum, & illi adjuncta Sacerdotalium manuum impositio sunt Sacramentum, quo fiunt, ac intrà matris Ecclesiæ uterum concipiuntur Catechumeni, sanctificati Panis Eulogia est unum è Sacramentis ipsos in isto utero alimentantibus, & præparantibus ad partum; etiam varia manus impositio. Nam plures hæc habet species & classes. Aliud hujusmodi Sacramentum fuit sanctificatus, & jam per Carthaginensem Synodum laudatus sal, quem in confessionum libris laudat etiam Sanctus Augustinus: *Audieram ego adhuc puer de vita æterna, nobis promissa per humilitatem Domini Dei nostri, descendentis ad superbiam nostram, & signabar jam signo Crucis ejus, & condiebar ejus sale, jam indè ab utero matris meæ.* Quod à prima statim infantia fuerit Catechumenus, testatur in tertio libro, & sexto. Quod sacer sal non semel dumtaxat, sed frequenter fuerit sibi datus, lucidè asserit. Æquiparat eum Crucis signo, quod Catechumenis frequenter imprimebatur. Quod ipsum lucidè affirmat adductus Carthaginensis Canon. Rationem dat apud Sanctum Hieronymum epistola ad Rusticum Narbonensem Archiepiscopum: *Sal propterea Catechumenis datur in mysterio, ut nos esse sal terræ, id est, Dei sapientiam noscamus*; ut pedetentim nos ad percipiendam in Baptismo Divinam sapientiam formari admoneamur, atque adjuvemur. Ista enim per Ecclesiam benedicta elementa nequaquam sunt vacua aut egena.

Cap. 27.
Lib. 1. Cap. 11.
Cap. 4.
Cap. 4. 11.

Quæstio est, An etiam hic sanctificatus sal sit Apostolica traditio? Rationem dubitandi facit Tertulliani ac Sancti Hieronymi, qui lactis & mellis usum & sanctificationem laudant, altum

altum de illo silentium. Primus de ipso mentionem videtur fecisse in sexta super Sancti Ezechielis Prophetiam homilia Origines. Laudat Prophetæ verba ad Hierusalem, *Non es aqua lota in salutem, nec sale salita, nec involuta pannis*, & commentatur: *Oportet animam, quæ renascitur, rationabile & sincerum lac desiderare, & priusquàm sine dolo rationabile lac desideret, debet sale saliri, & pannorum involucro colligari, ne dicatur ad eam, Sale non es salita, neque pannis involuta*. Hunc locum laudat in opere de Baptismi ritibus Josephus Vice-Comes, & adjungit: *Si considerare volumus, quando salis usus primò invectus sit, intelligemus circa tempora Origenis incœpisse. Nam nec quisquam ætate major Origene meminisse est visus*. Respondeo esse infirmum fundamentum. Lib. 2. Cap. 42. Quod enim vinum & lac, adeoque & mel, sint solius Occidentalis Ecclesiæ ritus, nobis supra dixit Sanctus Hieronymus. Et hinc adducta homilia lucidè non est Origenis, sed hominis Latini. Etiam sanctificatum Catechumenorum salem nullus Græcorum antiquus Pater laudat: Esse solorum Latinorum ritum evincit præsens Michaelis Cerularii calumnia. Et esse antiquissimum demonstrant adductus Sancti Augustini locus, & laudata Carthaginensis Synodus. Illum laudant uti vulgatam & vetustam consuetudinem. Nec obest Tertulliani silentium. Non enim ille cunctorum nostrorum rituum texit istic catalogum, sed ad demonstrandum, quòd plura nobis sint sine scripto tradita & imperata, adducit quosdam, professus se à Baptismo, prima Christianitatis janua, ducere exordium. Hinc adduxit lac & mel, prima Neophytorum Sacramenta. Catechumenorum salem, uti antiquum laudant etiam Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus, antiquus Romanorum Ordo, Amalarius Fortunatus, Walafridus Strabo, Alcuinus Flaccus, & alii Latinorum rituum antiqui Expositores. Et nullus unquàm Græcæ Ecclesiæ Pater illum arguit. Est enim sanctissima, & firmis sacrarum significationum anchoris nixa cæremonia. Et ipse Michael Cerularius, quòd Eucharistico pani non misceamus salem, nos blaterat insulsos. Hinc insulsa est præsens ejus calumnia. Præsertim hæc verba: *Ora implent*, eructantur à corde pleno maledicentiæ.

CALUMNIA XIV.

Latini malè Apostolicum illud accipientes, quòd ait Modicum fermentum totam massam fermentare, ita scriptum habent: Modicum fermentum totam massam corrumpit. *Contendunt hac modica hujus verbi occasione tollere Fermentum, quod Panem sublevat & attollit.*

Ad ista Apostoli verba, *Totam massam corrumpit*, olim sub junioris Theodosii imperio scripsit etiam Latinus homo, Cœlius Sedulius: *In Græco, Fermentat*. Proindè antiquissima & universalissima est ista Latina translatio. Ea enim usi sunt Tertullianus, Sanctus Cyprianus, Hilarus Romanorum Diaconus, Sanctus Ambrosius, Sanctus Hieronymus, S. Augustinus: Latini semper & ubique omnes. Tertullianus tamen in primo adversùs Marcionem libro scribit: *Marcion modico fermento totam fidei massam hæretico acore discepit*. Cap. 2. Undè quibusdam videtur legisse: *Modicum fermentum totam massam decepit*. Et redit in idem. Nemo tunc litigabat de sacrificii Fermento aut Azymo: Undè non ad dolosam & malignam fermenti circumscriptionem, sed ad alium longè finem facta fuit à nescio quo primo auctore, & ab omnibus firmata ac probata ista translatio. Canonicæ litteræ multa explicant per parabolam ac similitudinem: & ex eadem re nunc bonam ducunt, nunc pravam parabolam. Etenim de Christo Domino dicitur: *Vicit Leo de tribu Juda*. Et de diabolo: *Tamquàm Leo rugiens circuit quærens quem devoret*. Nempè alias & alias qualitates habet Leo, à quarum una ad Christi Domini virtutem, ab altera ad aliquam Diaboli iniquitatem cognoscendam manu dicimur & paramur. Et talia habemus plurima in laudatis litteris. Et tale quid est etiam fermentum. Etenim ex ipso ad Divinam & admirabilem cœlestis Regni, seu Evangelicæ prædicationis virtutem Dominus, Apostolus autem ad negligenter ab Episcopo dissimulatam publici incœstus iniquitatem, & manantis ab ipsa scandali contagionem significandam duxit parabolam. Et hinc Latinus interpres Evangelistæ locum vertit: *Simile est regnum Cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum*. Præsentem verò Apostoli locum transtulit: *Totam massam*, seu consperſionem, *corrumpit*. Quòd nempè non boni communionem, sed mali contagium docere illic intendat per fermenti parabolam Apostolus. Proindè & hæc Michaelis Cerularii calumnia est frivola, ac sine fundamentis.

CALU-

CALUMNIA XV.

Latinorum nonnulli Sanctorum Reliquias non venerantur, nec sanctas etiam Imagines.

Lib. 2. Cap. 3. EAndem calumniam nobis imponit in Isaacio Angelo Nicetas Choniates : *Armenii & Alemanni commercia inter se agitant, & in plerisque Religionis dogmatibus consentiunt. Quippè apud Alemannos & Armenios sacrarum Imaginum adoratio æquè interdicta est, & azymo in Sacris utrique utuntur, & alia quædam Christianis dogmatibus improbata opinionis errore pro legitimis observant.* Et nescio quem Italum Philosophum, qui sacras Imagines damnans corruperit etiam Patriarcham Eustratium Garidam & multos nobiles, fuisse Lib. 5. grassatum Constantinopoli, ideòque à patre suo Imperatore Alexio damnatum refert Anna Comnena. Addit & posteà correctum. Verùm hæc sunt Michaele Cerulario posteriora. Etiam Waldenses, Albigenses, Amalricus, & alii Iconoclastiæ Latini Resumptores. Quare possit maledicus Michael respexisse antiquas Francorum adversùs septimam Synodum contradictiones. Et quia hanc damnavit Francofordiensis Synodus, malum hoc non fine fundamento adscribitur Alemannis. De Leone Chalcedonensi Episcopo, qui sacram Ecclesiarum supellectilem mutuò ad publicas Reipublicæ necessitates postulanti eidem Principi constantissimè restitit, scribit eadem Anna: *Porrò hac occasione cùm de sacris ædibus, signisque & imaginibus multa, ut fit, disputarentur, hic Antistes in eam sententiam disseruit, ut contenderet sacras imagines absoluto à nobis, & in ipsis inhærente cultu affici, non autem tantum respectivo.* Addit hoc in errore Leonem fuisse pertinacem, ideoque damnatum Synodaliter ac relegatum. Petrus Possinus Annæ verba transtulit in hodiernam Scholasticorum phrasin. Affirmat illa, quòd Leo sacras imagines vellet coli latreuticè, id est, non dumtaxat salutari juxta Decretum septimæ Synodi, sed adorari. Ignotus passim hic est cum suo dogmate Erro, quòd non habuerit sectatores. Michaelis Cerularii tempore possit quis similis tenebrio blaterasse apud Latinos, & hujus stultitiam ille in omnes Latinos iterùm derivasse. Armenii sacras imagines omnino damnarunt : Horum nobiscum sacri belli tempore firma amicitia videtur nos apud Græcos reddidisse suspectos.

Quidquid sit, ad Nicolaum Diaconum, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Castrensium, rectè scripsit Theophylactus Archiepiscopus Bulgariæ: *Sanè non admittamus Satanicam illam calumniam, ut Latinis non admittenda sit imaginum veneratio.* Quod ejus Rescriptum laudat in Responsis ad Constantini Cabasilæ Metropolitæ Dyrrachiensis Consulta Demetrius Chomatenus Bulgarorum item Archiepiscopus, & ad hanc ejusdem Constantini quæstionem, *An Græcus Episcopus possit invitatus intrare Latinorum Ecclesias, & illic adorare,* respondit affirmativè, & dedit causam : *Et Latini sanctarum imaginum sunt cultores, & in suis templis ea erigunt.* An Græci in Latinis, & Latini in Græcis Ecclesiis possint sepeliri, & an utriusque gentis Clerus possit pro defuncto divina cantare officia, idem Dyrrachiensis Metropolita postulavit à Joanne-Citri Episcopo, & hic item respondit affirmativè, ac dedit causam : *Divina templa, venerationesque pretiosæ Crucis & sanctarum imaginum, Latini sunt nobiscum communia.* Et infrà : *Etiam Latinis est pretiosæ Crucis & divarum effigierum erectio & veneratio.* De Imperatore Manuele Palæologo, ad habenda adversùm Turcas Latina auxilia profecto in Italiam, scribit politica, quam ad Martinum Crusium misit Theodosius Zygomalas, Constantinopolitana historia: *Auxilium non fuit præstitum. Causa prætexebatur, Manuelem die quodam festo venerationem imaginis Christi Crucifixi, intextæ in dextro Epimanicio Chorepiscopi, recusasse. Undè causa Pontifex arrepta, omnibus Italis scripsit: Quicumque Imperatori Græco, qui noluisset imaginem Christi adorare, auxilium ferret, eum à Sacrorum communione sinè venia exclusum iri.* Historia errat id factum in Chorepiscopo. Italia enim tunc non habuit Chorepiscopos. Immo quod umquam habuerit, est difficilè ostensu. Cujusmodi Pontificale ornamentum sit Epimanicion, discere possis à Theodori Balsamonis opusculo de juribus Patriarcharum. Interim Schismaticus Imperator non quasvis, sed solas Latinas aversabatur imagines. Nam & quidam ad Florentinam Synodum venientes Græcorum Episcopi noluerunt ipsas venerari. Hunc ipsum talionem possint nescio qui Latini reddidisse Græcis : Hinc nasci potuit his opinio, quòd sacras imagines non veneraremur.

Ejusdem farinæ est hæc postrema Michaelis Cerularii in nos calumnia : *Latini sanctos illos & magnos Patres nostros Basilium & Chrysostomum cum reliquis sanctis non connumerant, nec illorum doctrinam omninò recipiunt.* Est refutatu indignum mendacium. Superiorem item calumniam nobis imponit repertus apud Patres Prædicatores Tractatus: *Latini historias sanctorum præter Passionem Christi in Ecclesiis suis non designant. Et sacras imagines renuunt osculari.* Est mitior calumnia, ast æquè falsa. Quæ enim apud nos orthodoxa gens solas patientis Domini imagines figit in suis Basilicis? Et quasvis sanctorum imagines omninò osculamur. Verùm nobis in more non sunt Græcorum ritus, de quibus idem Tractatus : *Sanctæ Dei Genitricis imaginem, ut filios parturiat, Græci compellant, eaque mediante ipsam Domini matrem, ut commater fiat, accersunt. Hoc modo imagini Syndonem connectunt, ut baptizatum puerum de manu Sacerdotis ipsa ut commater accipiat. Quam superstitionem à se fieri, sermone profitentur.* Etiam Sanctos sibi eligunt in confratres hoc ritu. *Ære conducunt Sacerdotem, cum in Ecclesia cantatur Missa, funduntur pro fraternitate preces. Cerei ad minùs accenduntur duo & perungitur oleo fictus frater, & sanctam amplectitur imaginem, quam ausus est dicere fratrem.* Audi & alium ritum : *Græci singuli papyris oleo lam-*

padarum ardentium coram imaginibus Sanctorum intinctis frontes suas perungunt, & aqua se adspergunt, à Reliquiis Sanctorum contacta. An hæc omnia superstitionem contineant, non facilè dixerim: Nos interim Latini ab ipsis meritò abstinemus. Verùm exindè sine fundamento censemur sacras imagines non osculari. Hæc porrò sunt capita, ob quæ Michael nos censet, & à Petro Antiochiæ Patriarcha censeri vult indignos consortio Christiani nominis.

CAPUT XVI.

Exponuntur crimina, quæ Michaeli Cerulario ac ejus factioni imponit Cardinalis Humbertus.

DE nobis Latinis queritur in Florentini Concilii Historia Sylvester Sguropulus: *Latini*
Lib. 6. Cap. 4. *infamiam de nobis sparserunt, quòd Hæreses non minùs quinquaginta quatuor profiteamur. Nec verbis id modò asseruerunt, sed Scriptis propalavere in militum stationibus fori præsidio excubantium, & programmata de his in foro venumdanda publicaverunt*. Ad has plurium Episcoporum, qui proindè nullam cum Latinis unionem sperandam affirmabant, coram Josepho Patriarcha querimonias reposuerunt Bis-Consules *ea stulta programmata esse scurrarum ac morionum ingenia: Nec enim quisquam è toto collegio aut gente Pontificiorum, aut inter Latinos ullus vir bonæ frugis, linguam contra nos acuit, sed è contra omnes reverentur & collaudant. Quæ igitur audivistis in triviis objectari ab hominibus imperitis, non ita debent nostros sensus affligere, ut propterea maximarum rerum ja-*
Cap. 6. *cta fundamenta convellere conemur*. Hæresim esse inveteratum Schisma rectè scribit in secundo adversùs Cresconium Donatistam libro Sanctus
Epist. 164. Augustinus. Et in litteris ad Emeritum Donatistarum Cæsareensium Episcopum dat causam: *Schismatis crimen malè perseverando etiam hæresim fecistis*. Quod ipsum evenit Græcis: Longum Schisma ipsos præcipitavit in plures errores. Aliqui interim Latini quædam in illis non culpanda culparunt. Aliqui per imperitiam, aliqui per nimium pro Latinis ritibus zelum. Ita illos offenderunt graviter, & à fraterna nobiscum unione diverterunt. Etiam Michaelem Cerularium ac ejus Gregales de variis erroribus culpavit in latæ adversùs illos excommunicationis diplomate Cardinalis Humbertus. Qui omnes an firmè subsistant, est disquirendum.

CRIMEN I.

Græci, sicut Simoniani, Dei donum vendunt.

EOdem de crimine Græcos notat repertus Constantinopoli apud Patre Prædicatores Tractatus: *In sorte Simonis Magi de jure ponendi sunt Græcorum Pontifices, qui nullis Ecclesias sine pecunia largiuntur. Quos verè tangit istud Apostolicum*: Pecunia tua tecum sit in perditionem. *Sacros ordines, qui gratis debent dari, nisi manus eorum ære graventur, non tribuunt. Sepulturas in cæmeteriis non faciunt, nisi acepta pecunia*. Quòd apud Græcos sacrorum Ordinum, aliorum Sacramentorum, nec non Ecclesiasticorum officiorum ac beneficiorum Simonia sit admodum antiqua, frequenterque grassata & damnata, est suo loco abundè demonstratum. Et Enthronistica ac Insinuativa, quæ à noviter consecratis Episcopis & Clericis exigi permisit, & pendi jussit Justinianus, ab ista lepra non facilè expurgaveris. Certè ipsa in variis ad sibi subditos Orientalis Illyrici Episcopos litteris impetere videtur Magnus Gregorius. Hi enim Constantinopolitanæ potiùs quàm Romanæ Ecclesiæ moribus semper adhæserunt. Et septima Synodus non tam Latinorum, quàm Græcorum damnavit Simoniam. Patriarchale Palatium inter alios Officiales olim habuit Ostiarium, qui cunctis porrigebat Patriarchales de quovis expedito negotio litteras, exigebat pro illis, & cauponabatur. Ex antiqua consuetudine. Ipsam de Simonia damnavit, qui sub Leonis sapientis Imperio sedit, Nicolaus Mysticus Patriarcha, & ut plenè eradicaret, istud Palatinum Officium exstinxit.

Magnus Episcopus fuit iste Nicolaus, ideoque quamvis etiam aliam Simoniam existimo ab illo exstinctam. Quidquid sit, revixit illa sub Successoribus, etiam quoad sacros Ordines. Etenim in suis ad Photii Nomocanonem Commentariis scribit Theodorus Balsamon: *De Coronario Tributo, & consuetudinibus, quæ pro ordinatione dantur, huc usque in Republica vim habet aurea bulla celebris illius Imperatoris Isaacii Comneni*. Hæc sunt bullæ verba: *Majestas mea sanxit, ut in ordinatione Sacerdotum nihil ampliùs capiat Episcopus, qui Sacerdotem ordinat, præter septem aureos nummos præstantioris monetæ Majestatis meæ. Videlicet unum, quando eum simplicem Papam, sive Lectorem facit. Tres, quando Diaconum ordinat. Et alios tres, quando Presbyterum facit*. Confirmat Patriarchæ, qui Michaelem Cerularium proximè præcessit, Alexii Studitæ Synodale Decretum, de quo Synodus Patriarchæ Nicolai Grammatici: *Existimant nonnulli per Provinciam Religiosissimi Episcopi se non parùm ex Synodali Præcepto, quod olim de Canonici præstatione sub beatæ memoriæ Patriarcha Domino Alexio fuit expositum, damni percipere, veluti quod factis deinceps Sacris & Imperatoriis ad*

orbis universi civitates Sanctionibus, per aureas bullas munitis, adversari videretur, quatenus illud Decretum Synodale statuat solummodo exigendum à quolibet eorum qui ordinantur, si Lector sit, nummum aureum unum; si Diaconus, nummos aureos tres similes; Si Presbyter, alios tres nummos consimiles sumendos alimenti nomine dumtaxat ab eo qui ordinat. Quandoquidem si maximè mercedem, non tamen & vivendi sumptus excludit Evangelium. Aureæ verò bullæ à piis Principibus promulgatæ appendicem quandam deinceps invexerunt ad ea quæ ab ordinandis præstantur. Ex quibus verbis habemus varia. Primò, quòd exorbitantem priorum exactionum consuetudinem Patriarcha Alexius sit moderatus. Secundò, quòd ejus Synodale Decretum plures Imperatores aureis suis bullis confirmaverint. Et inter ipsos haud dubiè fuit etiam Constantinus Monomachus. Ita non obscurè colligitur ex aurea bulla Imperatoris Alexii Comneni, confirmante simile Decretum Patriarchæ Nicolai Grammatici. Hodiè tamen habemus solam auream bullam Isaacii Comneni, emissam haud dubiè ad preces Michaelis Cerularii. Tertiò habemus, quòd Episcopi istas exactiones constanter defenderent. Asserebant solam mercedem seu nundinationem, non Episcopalia alimenta seu stipendia esse Simoniaca, ac damnata ab Evangelio. Alexianum Decretum asserebant ab aureis bullis non confirmatum dumtaxat, sed & ampliatum, ideoque à Patriarcha Nicolao postularunt non juxta illud, sed secundùm has deinceps vivere. Et Nicolaus tam has quàm illud discussit Synodaliter, invenit convenire per omnia, atque istis postulatis imposuit silentium. Nihilominus Alexii Patriarchæ Decretum confirmavit & purgavit: *Quod stipendiis propriis juxta Divinum Apostolum nemo militet.* Adjunxit alios expurgationis fucos, & conclusit: *Nec his amplius aliquid nomine alimentorum illius, qui ordinat, ab Ordinando expendetur.* Et hoc Synodale Decretum, nec non & dictam Isaacii bullam confirmavit Imperator Alexius Comnenus. Et Episcopi videntur obedivisse, ast non ipsi Patriarchæ, aut certè ipsorum Chartophylax, & alii Clerici. Omnium Ordinandorum examen spectabat ad Chartophylacem, ipseque pergebat illos adeò vexare exactionibus, ut paucissimi ad Patriarchæ manus, plerique ad alios accederent Episcopos, atque ita plures promoverentur indigni, & Apostolicus, quemque Clericum à suo Episcopo consecrari mandans, Canon abiret in contemptum & dissuetudinem. Quarè hosce excessus proscripsit Patriarcha Michael Anchialus, & adjunxit: *Ne sit prætextus, isque satis elegans, iis qui nolunt ordinari, ad Religiosum nostrum Chartophylacem accedentibus, quòd majorem fortè habeant innovationem, quàm olim dari fuerit consuetudo, ei quoque rei à nostra Mediocritate est hodie provisum. Cautum est enim, ne antiqua in iis consuetudo transfiliatur, sed illa solùm dentur Episcopi Ministris & Religiosissimo hujus temporis Chartophylaci, quæ ab iis, qui ordinantur, jam olim dari consueverunt.*

De aliis item Sacramentis Alexandriæ Patriarcha Marcus proposuit hanc quæstionem: *Pontifices, qui Diaconos vel Sacerdotes ordinant, item qui per Divinum Lavacrum pueros Orthodoxorum, aut aliquos Hæreticos sanctificant, pariter qui aliquibus ministrant Divinas Sanctificationes, si in laboris præmium nummarias aliquas summas ab iis exigunt, rectè ne faciant, an non?* Quæst. 18. Et Theodorus Balsamon respondit: *Milites propriis stipendiis non aluntur. Et per Moysen dixit Deus:* Non alligabis os bovi trituranti. *Si igitur per mediocrem dationem aliquam, & arbitrio ordinati, vel aliter sanctificati, solatium accipere quærunt Sacerdotes & Pontifices, qui ordinant vel baptizant, nihil mali faciunt. Nam per consuetudinem solemne est Ordinantes accipere solatium. Quod si hujusmodi solitas munificentias non requirant, sed majora dona, & quæ Ordinati facultates coangustent, non tantùm non exaudientur, sed & depositioni subjicientur.* Utique tamquam Simoniaci, per secundum à Theodoro isthic laudatum Calcedonensem Canonem. Et pro modica exactione nihil novit adducere, nisi consuetudinem. Et certè aliquot aureorum exactio non est quid modicum: Præsertim in opulentis Episcopis, quales passim in Græcia fuisse testantur in litteris ad Constantinopolim euntes Francorum Legatos Italiæ Clerus, & Facundus Episcopus Hermianensis. Constantinopolitanæ Ecclesiæ Chartophylax, & posteà Thessalonicensis Episcopus Nicetas respondit rectiùs ad eandem quæstionem, omnem in quovis Sacramento exactionem damnans de Simonia, atque adjungens: *Si quis autem Ministro spontè offerat, in solatium fortè paupertatis, vel honoris causa, vel in modum liberalitatis, accipere & pro offerente vota facere non prohibetur.* Permittit solam spontaneam oblationem. Eisdem sordibus Græci maculant Sacrosanctum Pœnitentiæ Sacramentum. Etenim repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus scribit: *Prælatio Sacerdotii apud Græcos tantùm inter Monachos esse videtur. Soli enim Monachi potestatem solvendi atque ligandi exercent, quæ Petro & Petri successoribus principaliter est tradita. Qua de causa studium singulare pecuniæ Sacerdotes in Monastico habitu constitutos complectitur, multaque inde facinora profluunt, ut evanescant in cogitationibus suis.*

Michaelis Cerularii tempore Græci Sacerdotes eodem modo tractarunt Sacramentum Matrimonii. Etenim aurea, quæ à Patriarcha Nicolao Grammatico probatum Coronarium aurum firmavit, Imperatoris Alexii Comneni bulla prosequitur: *Præterea secundùm Sanctionem Imperatoris Monomachi Majestas mea statuit, ut cùm aliqui subjecti territorio cujuscumque regionis Episcoporum, conjugii ritu legitimis uxoribus junguntur, accipiat Episcopus à Sponso quidem nummum aureum unum, à Sponsa verò linteum ulnarum duodecim, quemadmodum sancitum est.* Et in Martini Crusii Turco-Græcia Dionysius Nauplii & Argorum Episcopus scribit ad Theodosium Zygomalam Constantinopolitanæ Ecclesiæ Proto-Notarium: *Accipio de primo Matrimonio duodecim Aspra, de secundo viginti quatuor, de tertio sexaginta. Quorum dimidium occultè Presbyteri retinent,* Lib. 4. *& multa mendacia prætexunt. Ergò si omne jus* Epist. 34.

tuum integrum, nec diminutum obtinere cupis, mitte Regium mandatum, quo nominatim perscriptum sit, tantum de nuptiis exigendum esse, quantum tributi penditur Patriarchæ, per Exarchum exigenti. Exactio tunc dividebatur in tres portiones: Prima Episcopo, secunda Parochiali Presbytero, tertia Patriarchæ cedebat, ad pendendum Turcicum Charatzion. Nauplium tunc spectabat ad Venetorum Rempublicam. Hinc ejus Episcopus fuit suspectus & accusatus, quòd in isto portando onere nollet Patriarcham adjuvare. Et ille culpam transcripsit in Parochiales Presbyteros. Et de proximo Michaelis Cerularii Antecessores Alexio, necnon de Imperatrice Zoe, quæ cum adultero Michaele Paphlagone Augustum suum Maritum Romanum trucidaverat, scribit Michael Glycas: *Zoe Imperatrix in aureo triclinio sedens, Michaelem producit, & Patriarcham adigit, ut eum sibi Maritum sacris precibus jungeret. Patriarcha rei novitate perculsus, Sacrasne preces illas eis impartiretur, non abs re dubitabat. Quapropter Joannes*, Michaelis frater, *& Zoe quinquaginta auri libris Patriarchæ, totidemque Clero donatis, persuaserunt homini, ut ipsorum Matrimonium consecraret.* Verùm malè parta malè dilabuntur. Quòd enim pingues, ex ejusmodi nundinis forsan, acquisitos, defuncti Alexii thesauros Imperator Monomachus invaserit, multis refert Georgius Cedrenus.

Etiam pro Defunctorum sepultura graves exactiones tum fecit Græcorum Clerus. Hinc enim in Constantinopolitanis originibus scribit Georgius Codinus: *Cæmeterium S. Lucæ condidit Irene Augusta, ut ibi gratis sepelirentur pauperes.* Quod nempè anteà etiam illi debuissent solvere jura sepulturæ. Et de defuncta Imperatrice Andronici primi Palæologi uxore Anna, ejusque exequias celebrante Patriarcha Joanne Vecco scribit Georgius Pachymeres: *Perfunctus cæremonia funebri Patriarcha sibi olim familiares ac necessarios multis aureis, quos illo funere lucratus fuerat plurimos, liberaliter elargiendis demeruit.* Et in Turco Græcia scribit Martinus Crusius: *Græcorum Presbyteri ex eleemosynis & redditibus, quos ex certis Sacris accipiunt, vivunt. Exequias enim mortuorum, quæ illis frequentes & multiplices sunt, alii ab eis redimere coguntur.* Quòd per Turcicam servitutem expilatus Græcorum Clerus vivat ex similibus oblationibus, nullo modo est culpandum. Verùm oblatio debet esse spontanea, & compelli non potest populus ad ipsam redimendam. Et mirandum est, quod & à Latina & à Græca Ecclesia constantissimè semper frequentatas defunctorum exequias esse Apostolicum ac Evangelicum dogma non crediderit Crusius, circumscriptus ac seductus à Martino Luthero. In schismaticis Græcis præsertim dilexit ipsum detestabile schisma, & odium Papæ.

Lib. 6. Cap. 28.

Fol. 487.

Et omnes has exactiones Græcorum etiam meliores Episcopi improbarunt semper, immo & damnarunt. Nicetæ Thessalonicensis Archiepiscopi judicium jam audivimus. In suo ad secundum Chalcedonensem Canonem Scholio Constantinus Harmenopulus laudat famosas, quæ omnem in sacris ordinationibus exactionem damnant de Simonia, Sancti Tharasii Episcopi Constantinopolitani ad Adrianum primum Pontificem litteras, & adjungit: *Aurea verò Bulla Imperatoris Isaacii Comneni, quam ratam esse jussit & Synodica sententia Patriarchæ Michaelis, hæc verba continet.* Adducit verba, & pergit: *Hæc confirmavit & aliud monimentum Synodicum Patriarchæ Nicolai.* Hæc Decreta laudatis Tharasii litteris manifestè opponit. Et antiqua, quam consecratis à se Episcopis olim dabat quisque Patriarcha, variarum instructionum formula ipsos rigidissimè jubet abstinere ab omni Simonia, atque adjungit: *Ne consuetudinibus quidem, quas vocant, aditus & fenestra est patefacienda. Etenim hæ, quæ dicuntur consuetudines, uti cum avaritiæ morbo irrepserunt, ita non minus quam Simonia, si quidem non etiam magis, ad condemnationem Pontifices, qui harum participes facti deprehenduntur, pertrahunt: Quandoquidem sub honesta larva Simonis Hæresis exercetur. Famosum namque facinus, licet honesto vocabulo veletur, omnimodo vitandum est & aversandum, adeoque magis etiam quàm id, quod apertè scelus ipsum præ se fert. Latentia nimirum ulcera difficilius sanari solent, & absurda facinora, quibus inest subdola quædam nequitia, longè se faciliùs in vulgus insinuant, quàm quæ manifesta sunt.* Enumerat hujusmodi consuetudines, ponitque & hanc: *Nec item propter Hegumeni, Archimandritæ, vel Exarchi præfectionem, immo nequidem propter institutionem Œconomi vel Majoris; quod horribilius denique, non propter ordinationem Diaconi, vel Presbyteri, vel Episcopi, quidquam prorsus ullo modo, nec antè nec post ordinationem sumere convenit. Hoc enim quam absurdum sit, ut equidem arbitror, etiam sacrorum Canonum imperitis est manifestum.* Lucidè respicit secundùm Chalcedonensem Canonem, qui inter alia damnabat etiam hunc Ibæ Edesseni Episcopi excessum: *De ordinationibus accipit.* Noviter consecrati Episcopi solebant suos Consecratores & ipsorum Clericos munusculo impartiri, pergitque etiam de ipso instructio: *Statuimus ut Enthronismus, quem vocant, non ei qui ordinat Episcopum, absit ut hoc fiat, sed pauperioribus Clericis, vel alio quopiam Ecclesiastico munere fungentibus, Ecclesiasticarum facultatum ratione habita, detur. Quippe si locuples sit Episcopatus, nequaquam prohibemus, quo minùs in eos, qui Ministeriis Ecclesiasticis inserviunt, & inopem vitam traducunt, vel ex beneficentia, munuscula quædam conferantur.* Etiam hæc munuscula vult esse non exacta, sed spontè oblata. Exstant hæc omnia in jure Græco-Romano.

Et confirmat Turco-Græcia. Etenim de Constantinopolitana, quæ sub Turcico Solimanni secundi Imperio Patriarcham Josephum quartum degradavit ob variam Simoniam, Synodo habet per Emmanuelem Malaxum descripta Patriarchalis historia: *Tunc una eademque mente & voce* Fol. 175.
Decretum ibi ab Episcopis factum est, quo Simonis subtilissimum & impietatis plenum vitium exscindebatur, videlicet ne ullam caperent in manus impositione pecuniam, sed Divinorum & sacrorum Canonum sententiam inviolatam retinerent. Quod si Præ-

sulum ullus hos transiret, jam tunc per se sui muneris functione esse dejectum. Nihilominùs tamen Embaticion, doni nescio quid initio dabatur, accipi permiserunt. O indulgentiam pœnis dignam! Malæ arboris discusserunt folia & ramos exciderunt; atque ipsam adeò arborem, sed radicem reliquerunt. Quod dico, hoc est: Nundinationem quidem Simoniacam Ordinationum amputarunt, sed radicem, nempè munus, quod initio dabatur, reliquerunt. Ut scilicet ne deesset causa rursus germinandi & crescendi, punitionis apud inferos arbori. Huic Josepho affirmat successisse Metrophanem tertium, & prosequitur: *Sub hujus Patriarchatu fuerunt quidem Pontifices, qui ob Sacerdotes creandos non accipiebant pecuniam, sed tantùm Embaticion aliquis capiebat, quando Sacerdotem aliquem faceret, dante id Ecclesia. Atque cognoscite, quæso, quodnam Embaticion quidam eorum acceperint. Cùm in ipsa ordinatione nullos caperent nummos, ne sanctionem sacrarum legum & Antistitum transirent, nec eodem cum Simone Mago crimine condemnarentur, capiebant duplex Embaticion. Ita è tali nundinatione nihil eis decidebat, sed ad idem satiandæ suæ avaritiæ principium redibant. Væ, væ illis. Non patitur se irrideri Deus.* Hoc Embaticion damnavit de Simonia etiam Patriarcha Hieremias secundus, & concludit dicta Historia: *Ita, Divinæ gratiæ beneficio, evulsa & eradicata est Simoniaca nundinatio, & Embaticion, quod & ipsum erat Simonia maximè impia, sicut à nobis scriptum supra exstat.* Ostendit ipsum per sanctorum Apostolorum, Magni Basilii, & aliorum Patrum antiquos Canones de Simonia damnari. Turcica Græcorum captivitas, & indè nata paupertas Coronarium aurum transmutavit in Embaticion. Notanda sunt hæc historiæ verba: *Dante id Ecclesia.* Videtur Ordinator Episcopus Embaticion non ab ipso Ordinando aut Ordinato, sed ab Ecclesiæ, ad cujus ministerium ordinabatur, fidelibus collectum & collatum exegisse & accepisse. Omnes has exactiones sub Michaele Cerulario grassantes, & à nono nostro Leone damnatas durissimè, etiam Cardinalis Humbertus rectè de Simonia damnavit.

CRIMEN II.

Græci, sicut Valesii, hospites suos castrant, & non solùm ad Clericatum, sed insuper ad Episcopatum promovent.

De Valesiis hæreticis scribit in hæreticorum catalogo Sanctus Augustinus: *Valesii & seipsos castrant & suos hospites, hoc modo existimantes Deo se servire debere.* Quod ipsum tradunt & latiùs exponunt Sanctus Philastrius, & Sanctus Epiphanius: Rectè addens castrationem esse rem barbaram, à barbaris Regibus introductam in mundum. Interim ad instar aliarum mutilationum purgari potest, & fieri ex causis. Etenim Imperatorem Justinianum, quod Esaiam Rhodi, & Andream Diospolis in Thracia Episcopos-Sodomitas absciderit, & abscissos jusserit circumduci in spectaculum, quidquid dicat in arcana historia Procopius, laudant Sanctus Theophanes, Georgius Cedrenus, & alii Græci. Et antiquæ Gothorum in Hispania leges ista mutilationis specie puniunt quædam crimina. Quod fecerunt & aliæ gentes. Præsertim, quoniam in posteros traduci solet, crimen perduellionis. Et hinc Græci suos Augustos Principes aut alios Proceres, dum degradarent & vita non spoliandos censerent, cum omni mascula prole frequenter evirabant. Sic ab arida radice nihil metuebant amplius. Et hosce aridos promovebant etiam ad Episcopatum. Etenim de Constantino quarto Imperatore scribit Sanctus Teophanes: *Constantinus Justinianum Patricium,* quod ad patris sui Constantis cædem fuisset in Sicilia cooperatus, *Germani, qui deinde Patriarchæ dignitatem sustinuit, patrem occidit, ipsum verò Germanum ferociùs se gerentem virilibus rejectis castigavit.* Hic est ille sanctissimus Germanus, qui posteà Cyzici fuit Archiepiscopus, ac tandem Constantinopolitanus Patriarcha, Catholicam Fidem strenuè defendit, & multa tolerantia confirmavit adversùs Iconoclastiam Imperatoris Leonis Isauri. Nempe ista vexatio petulanti juveni dederat intellectum: Et de Leone Armenio, Augustum Michaelem Rangabem ejiciente, scribit incognitus Sancti Theophanis continuator: *Ejecto Michaele, Leo tyrannicè sumpsit Imperium, & tonsa Procopia Augusta Michaelis Conjuge, filios ejus pariter per Insulas detonsos virilibus orbavit.* Hosce inter fuit Nicetas, qui ex sanctissimo Monacho factus fuit sanctior Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcha Ignatius, à Photio, simili item Eunucho expulsus, passus horrenda, & tandem per octavam Synodum restitutus.

Similium Episcoporum plurima sunt apud Græcos exempla. Nec semper malè. Etenim non quosvis, sed solos à semetipsis castratos Nicæna Synodus extrusit à Clero: A Barbarorum, Dominorum, Tyrannorum, aut quorumvis aliorum injuria, vel etiam à necessaria medicorum ope excisos permittit permanere in Clero, imò etiam ad ipsum assumi, si tamen fuerint clari virtutibus, & insigniter digni. Quocircà aliud non culpat Cardinalis Humbertus, quam quod anteà in suis ad Michaelem Patriarcham litteris ipse Sanctus Papa Leo: *Absit ut velimus, quod publica fama non dubitat asserere,* Epist. 1. Cap. 23 *Constantinopolitanæ Ecclesiæ contigisse, ut Eunuchos contrà primum sancti Nicæni Concilii Capitulum passim promovendo, fœminam in sede Pontificum suorum sublimasset aliquando. Hoc tam abominabile scelus & detestabile facinus, & si enormitas ipsius vel horror, fraternaque benevolentia non permittat nos credere, considerata tamen incuria vestra ergà SS. Censuram Canonum, quia Eunuchos, & aliqua parte corporis imminutos, non solum ad Clericatum, sed ad Pontificatum etiam indifferenter & solemniter adhuc promovetis, fieri potuisse pensamus.* Quod Constantinopolitani fœminam aliquando

quando in Patriarcham promoverint, nullo nititur fundamento aut testimonio, ideoquè Sanctus Pontifex meritò non credidit. Erat popularis in novum tunc Græcorum schisma sarcasmus. Hinc interim lucet etiam Papissam Joannam esse manifestam fabulam. Nam si quid veri subesset, quomodo Pontifex non timuisset talionem? Quomodo Michael Patriarcha, Nicetas Pectoratus, aut quis alius Græcus illum non reddidisset? In Latinos Græci horrendas & varias finxerunt calumnias: Hanc ne vel somniarunt. Nullum novi hujus fabulæ memoratorem Græcum, nisi solum noviorem scriptorem Laonicum Chalcondylam: *Constat mulierem quandam fuisse subvectam in Pontificatum, quia sexus ignorabatur. Nam Italiæ Occidentales penè omnes barbas radunt.* Videtur fabulam admittere, ut Latinam Sacerdotalis barbæ rasuram reddat odiosiorem. Eam adeò oderunt Græci, ut de Patriarcha Josepho tertio, qui ad Mahometis Bassæ preces admittere noluerat cujusdam Christiani Ducis illegitimum matrimonium, scribat descripta per Emmanuelem Malaxum Patriarchalis Historia: *Bassa apud Sultanum*, Mahometem secundum, *obtinuit ut Patriarchæ barba praecideretur*. Nec enim major illi poterat inferri contumelia. Et hinc in ipsius laudem concludit eadem historia: *Josephus, cui barbam præcidi Sultanus jussit*. Sine fundamento addit Laonicus, *Constat*. Fabulam enim abundè revincit ex Græcis scriptoribus Leo Allatius. Quod ipsum fecit ex aliis fundamentis Joannes Gerardus Vossius, homo Calvinista. Cardinalis Humbertus duo damnavit in Græcis. Primò, quod Valesiano more non suos hospites, sed suos Innoxios & Augustos cum omni ipsorum mascula prole Principes tyrannicè exscinderent, & ipsorum exscissores tyrannos admitterent, adorarent, coronarent solemniter, & mysticè ungerent in Imperatores. Est enim, licet in privatum patretur, capitale crimen, non tantùm per Christianos, sed etiam per Gentiles Romanorum Principes severissimè damnatum. Et gravissimè sibi displicere Divina bonitas demonstravit in Constantino, Imperatoris Leonis Armenii, per Michaelem Amoriensem ejecti & trucidati, castrato filio: Quod violenta exsectio illum etiam voce privaverit, hanc reddiderit Sancti Gregorii Nazianzeni salutata imago, atque ita juvenem ab Iconoclastica parentis hæresi ad rectum dogma duxerit, pluribus refert Georgius Cedrenus.

Lib. 6. | Fol. 122.

Secundum ab Humberto in Græcis damnatum crimen est nimia in evehendis Eunuchis facilitas, & prævaricatio Nicæni Canonis. Hic enim factos à Barbaris aut Medicis Eunuchos quidem permittit manere in Clero, at in ipsum promoveri vetat, nisi sint clari virtutibus, quibus consueta Excisorum vitia expungant & compensent. Et jure merito. Nam quale sit pessimum istud hominum genus, abundè nos docere possit unicus in variis locis Magnus Basilius. Vide epistolam ad Simpliciam hæreticam. At verò de Constantinopolitano Patriarcha Eustratio Garida scribit Michael Glycas: *In Cosmæ Patriarchæ locum suffectus est Eustratius, Spado, simplici vir ingenio, & dignus qui in angulo degeret. Verùm & ille post triennium administrati Pontificatus, contra voluntatem suam, propter ignotam quandam causam deturbatur*. Occultam causam prodit Anna Comnena, affirmans Italum Philosophum, quem de undecim accusat hæresibus, erudiendum fuisse traditum Eustratio, & non illum ab hoc correctum, sed hunc ab illo fuisse corruptum & seductum, ideoque & degradatum. Plures ejusmodi Episcopos Græci habuerunt. Et ad quartum Trullanum Canonem scribit Theodorus Balsamon: *Olim Cantorum ordo non ex Eunuchis solùm, ut fit hodiè, constituebatur, sed ex iis, qui non erant hujusmodi*. Videntur Græci gratiosa voce donatos adolescentulos exscidisse, & hosce solos promovisse in Ecclesiasticos Cantores. Et hæc omnia meritò damnavit Cardinalis Humbertus.

Epist. 87. | Fol. 332.

CRIMEN III.

Græci, ut Ariani, rebaptizant in nomine sanctæ Trinitatis baptizatos, & maximè Latinos.

PRimi, qui in Catholica Ecclesia baptizatos præsumpserunt rebaptizare, videntur fuisse Novatianenses. Anteriores istius facinoris attentatores ignoro. Ipsos rebaptizasse testatur in litteris ad Jubajanum Episcopum Sanctus Cyprianus: *Nec nos movet Novatianenses rebaptizare eos, quos à nobis solicitant, quando ad nos omninò non pertineat, quod hostes Ecclesiæ faciunt, dummodò teneamus ipsi potestatis nostræ honorem, & rationis ac unitatis firmitatem*. Affirmat non solos Novatianenses, sed ipsum etiam Novatianum rebaptizare, ac edicit causam: *Novatianus, Simiarum more, quæ cum homines non sint, homines tamen imitantur, vult Ecclesiæ Catholicæ authoritatem sibi & unitatem vendicare, quando in Ecclesia non sit, immo adhuc insuper contra Ecclesiam rebellis & hostis exstiterit. Sciens etenim unum esse baptisma, hoc unum sibi vindicat, ut apud se esse Ecclesiam dicat, & nos Hæreticos faciat*. Quod Pontica Ecclesia datum ab Hæreticis aut Schismaticis baptismum semper ex Apostolica traditione exsufflaverit atque iterarit, constanter affirmat in litteris ad Sanctum Cyprianum Sanctus Firmilianus Cæsareensis Archiepiscopus. Verùm ex impetu in Sanctum Stephanum Pontificem scripsit, ideoque ira viri justitiam & veritatem Dei videtur non fuisse operata. Quidquid sit, Apostolicam in Africa adversam consuetudinem immutare, & ab Hæreticis baptizatos rebaptizare cœpit Carthaginensium Archiepiscopus cum suo Presbytero Tertulliano Agrippinus, istamque consuetudinem innovavit ac stabilivit Sanctus Cyprianus, ac pacificè traduxit usque ad Pontificatum & potentem contradictionem laudati Stephani. Pseudo-Papatum, quem adversus Sanctum Cornelium cœperat, isto adhuc tempore agebat Novatianus, & à Novato nescio cujus

Epist. 73.

cujus in Africa Sedis Apostata Episcopo instructus censuit rebaptismum profuturum suæ factioni, cunctos Romanæ Ecclesiæ, quæ lapsos ad pacem admittere jam cœperat sub memorato Cornelio, communicatores edixit Hæreticos, ideoque à se, ad cujus communionem jam contracta esset Christi Ecclesia, rebaptizandos. Quocircà non nisi sub Stephani Papatu hæc attentavit. Hac via etiam Cyprianum & Firmilianum, summos ac Stephano adversos Episcopos, speravit sibi adjungendos. Et hæc omnia altè perpendens Jubajanus, vidit esse pessimam radicem, ex qua non soli Catholici Hæreticos, sed etiam Hæretici Catholicos, & sese mutuo rebaptizarent, atque ità rebaptismis impleretur Ecclesia, & contra Evangelicam veritatem tot nascerentur Baptismata, quot capita Sectarum. Hæc retulit ad suum Primatem Sanctum Cyprianum, sperans ita à perperam inducta per Agrippinum consuetudine revocandum. Verùm hora necdum venerat. Cypriani Responsum jam audivimus.
Lib. 3. Cap. 11. Ipsum in Libris de Baptismo contra Donatistas rectè laudat Sanctus Augustinus; nihilominus rem pessimam Agrippinus exorsus est, & Sanctus Cyprianus prosecutus. Dederunt ansam audaciæ, quam forsan sol numquam vidisset. Hanc interim in Catholicos primus attentavit Novatianus, de quo scribit in Libris de pœnitentia etiam Sanctus Ambrosius: *Domine* JESU-CHRISTE,
Lib. 1. Cap. 6. *Novatianus servos tuos iterati Baptismatis labe inquinavit*. Ad Ecclesiam venientes Novatianenses sola manus impositione admittendos scribit ad Sanctum Victricium Rothomagensem Episcopum Sanctus Pontifex Innocentius primus, ac adjungit: *Præter eos, qui fortè à nobis*
Cap. 8. *ad illos transeuntes sunt rebaptizati*. Hi resipiscentes *sub longa pœnitentiæ satisfactione admittendi sunt*. Horum pœnitentiam sanxit, non à Substratione, sed à Fletu inchoandam. Lucidè supponit Novatianenses etiam tunc rebaptizasse. Videtur tamen crimen toti factioni non fuisse commune. Uti circà Paschale festum, ita circa hoc facinus fuere discordes.

Ibid. Donatistis fuit universale, & adeò famosum, ut de ipsis dicat prima Arelatensis Synodus: *Afri propria sua lege utuntur, ut rebaptizent*. Fuit inter palmaria factionis fundamenta. Attamen ab ipso factionis exordio non plenè viguit. Ita testatur in litteris ad Vincentium Rogatistarum Cartennensem in Mauritania Episcopum Sanctus
Epist. 48. Augustinus: *Tichonius, homo vestræ Communionis, scribit à ducentis & septuaginta Episcopis vestris Concilium Carthagine celebratum, in quo per septuaginta & quinque dies, postpositis omnibus præteritis, limatam esse sententiam atque decretum, ut Traditoribus, immensi criminis reis, si baptizari nollent, pro integris communicaretur. Deuterium etiam Marionensem Episcopum communionis vestræ dicit Traditorum plebem congregatam Ecclesiæ miscuisse, & secundùm Statuta Concilii, à ducentis & septuaginta Episcopis vestris facti, fecisse cum Traditoribus unitatem. Nec solùm huic Deuterio, sed etiam universis Maurorum Episcopis per quadraginta annos, quos ducit usque ad persecutionem per Macarium factam, Traditoribus sine baptismo communicasse*. Et in populari contra Donati partem Psalmo Romanum Papæ Melchiadis Judicium, & Donatistarum ab ipso appellationem exponit, ac pergit: *Donatus ubique victus cœpit Christianos ubique rebaptizare*. Carthaginensem adversùs Cæcilianum à Secundo Tigisitano Episcopo factam Synodum memorat Auctor Libri adversus Fulgentium Donatistam, & adducit hocce Martiani isthic Episcopi Suffragium: *Sicut palmites infructuosi amputati projiciuntur, ita Thurificati, Traditores, & qui in schismate à Traditoribus ordinantur, manere in Ecclesia Dei non possunt, nisi cognito ululatu suo per pœnitentiam reconcilientur*. Et addit hunc commentarium: *Per pœnitentiam, non per tinctionem*. Affirmat schismatis Auctores non rebaptizasse, ideoque à posteris imitandos. Donatus magnus, proximus Majorini, primi in schismate contra Cæcilianum Episcopi, Successor scripsit epistolam, in qua agit ut nonnisi *in ejus communione baptisma Christi esse credatur*.
Ipsam refutavit Sanctus Augustinus, ac in ipsius, Lib. 1.
quod latet aut periit, operis retractatione scribit: Cap. 21.
Sane non Donatus Carthaginensis, ut Christiani rebaptizarentur, instituit, quod ego eum instituisse credideram, quando ejus epistolæ respondebam. Audaciæ Auctorem asserit fuisse Donatum in Casis nigris Episcopum, qui primus Carthaginensem laceravit Ecclesiam, & Altare erexit contra Altare. Nam & hunc, non Donatum Magnum de rebaptismo damnavit Melchiades. Hic ergò est primus audaciæ fons, quam in omnem Africam traducere conatus fuit Magnus Donatus, sed cunctis suæ turbulentiæ adjutoribus non potuit statim persuadere. A Macario, Imperatoris Constantis Legato, offensa factio illi tandem acquievit. Et tunc existimo prodiisse ejus memoratam, non doctrinalem, sed Primatialem epistolam, qua tanquam totius Africæ Exarchus edixit validum baptisma esse in sola sua parte. Nam & hinc ad Sanctum Augustinum Fortunius Tubursicensis Donatistarum Episcopus dixit, *tamdiu transmarinarum partium Ecclesias* Epist. 163.
mansisse innocentes, donec consensissent in eorum sanguinem, quos Macarianam persecutionem pertulisse dicebat. Eodem Macariano tempore existimo prodiisse Synodale Decretum, de quo perrexit idem Fortunius: *Jam forma facta est, ut quisquis ad nos fidelium de vobis venerit, baptizetur*. Et Augustinus addit: *Quod eum invitum & cum dolore dicere, quantum poterat, apparebat*. Etiam plurimis Laicis displicuisse rebaptismum affirmat in quinquagesimi quarti Psalmi commentario, & laudat has ipsorum querulas voces: *Verè, malè fit, utinam posset non fieri. Sed quid facimus de Statutis nostrorum Majorum?* Paulum & Macarium ad pacandos Donatistarum animos, & exstinguendum schisma, cum magnis donis & Augustæ benevolentiæ signis legavit Imperator Constans: at sinè effectu. Sanctum Principis opus adeò infamavit Donati factio, ut non erubesceret in plebem spargere: *Quod qui gustaret aut acciperet de Sacrificio adventantis, de sacro, utique Idolorum, sumere videretur*. Etiam ipsum Principem ac ejus præcipuos Magistratus horrendè blasphemarunt. Et quò Christianæ paci omnem

nem spem præciderent, ac inter se & Ecclesiam firmarent perpetuum & immensum chaos, rebaptismum generali Canone stabilierunt. Et tunc Gratus, Catholicus Carthaginensium Episcopus, contra istum Canonem egit illa omnia, quæ laudantur in prima Carthaginensi Synodo. Ab exordio itaque schismatis solus cum paucis turbulentis sociis Donatus Casensis rebaptizare cœpit solos Cæciliano communicantes Afros, facinus propagare studuit Donatus Magnus, & tandem post Constantis Augusti & Macarii Legati in reparanda unitate studium sanxit omnes totius Mundi fideles esse rebaptizandos.

Quod tamen Fortunius Episcopus de facinore erubuerit, jam nobis dixit Sanctus Augustinus. Et Maximinum nescio cujus alterius civitatis Donatistam Episcopum laudat in aliis litteris, quod passim crederetur non rebaptizare.
Epist. 203. Et haud dubiè fuerint plures similes Episcopi. Nam & omnes Primianistæ datum extra suam communionem à Maximianistis, quos ad Dathan & Abyron proscripserant teterrimis elogiis, Baptisma probarunt & admiserunt; & de hoc ipsorum in sua paterna Decreta obvio opere pergit Augustinus in Libris de Baptismo: *Sentiunt quam scelerate jam faciant, recepto Baptismo Maximianensium, violare Baptismum orbis terrarum. Sed timent rebaptizatos suos, ne fortè non eis parcant, si & ipsi pepercerint cæteris, ne de illis exigant animas suas, si animas aliorum trucidare cessaverint.* (Lib. 2. Cap. 11.) Demonstrat Donatistis tunc fuisse apertos oculos, & de sua sacrilega audacia exindè palam erubuisse. Et hinc pœnales, quas post Carthaginensem Collationem emiserunt in ipsam Romani Augusti, Leges fecerunt fructus amplissimos. Habes illos in sexto decimo libro Codicis Theodosiani. Nec solùm à nobis datum baptisma, sed etiam Confirmationem, Eucharistiam, Ordinem, & quævis exsufflarunt Sacramenta. Eucharistiam conculcarunt pedibus uti profanam, & suis canibus projecerunt. Et adversùs Leontium ipsorum Rusticianensem Episcopum dixit ad Carthaginensem Collationem noster nescio cujus civitatis Episcopus Terentius: *Iste rebaptizabat post partem Donati, rebaptizatus est posteà, & sic est ordinatus.* Existimo Leontium primò fuisse Urbanistam, Rogatistam, aut Maximianistam, ac tandem ad Primianistas, utique cardinales Donatistas, quorum exsufflabat baptisma, per novum baptismum transiisse. Ex rebaptismo nascuntur tales tragœdiæ. Quarè Imperator Arcadius in scripta ad Adrianum Prætorio Præfectum lege rectè edixit Donatistas esse non tantùm Schismaticos, sed veros Hæreticos.

Eandem sacrilegam rebaptizandi audaciam adsumpserunt Ariani. Testatur hoc in Libro de Hæresibus Sanctus Augustinus: *Ab Arianis rebaptizari Catholicos novimus, utrùm & non Catholicos, nescio.* (Lib. 16. tit. 6. leg. 4.) Quod sacras etiam Virgines rebaptizarint in Africa, lamentatur in Epistola ad Comitem Bonifacium. (Epist. 70.) Et in libris de Symbolo declamat in Arianos: *Serpens inique, Christum exsufflas, Catholicum rebaptizas.* (Lib. 2.) Et in sermone de tempore barbarico. (Cap. 13.) *Quem Christus per Baptismum vivificavit, quarè eum Arianus rebaptizando occidit?* Et à nescio quo vetusto & authentico Doctore scriptum fidei Breviarium: *Ariani, si quos de nobis seducere possint, inconsideranter rebaptizant.* (Cap. 8. Fol. 131.) Et in sermone adversùs Valentiniani secundi de tradendis Basilicis Edictum Sanctus Ambrosius: *Cur rebaptizandos Auxentius*, in Mediolanensem Ecclesiam intrusus Arianorum Episcopus, *fideles populos putat, baptizatos in nomine Trinitatis?* Et in Liberii Pontificis vita habet Liber Pontificalis: *Ursacius & Valens*, Ariani Episcopi, *rogaverunt Constantium Augustum, ut revocaret Liberium de exilio, & una tantùm communione participaret extra secundum Baptismum.* Liberium, dummodò ipsorum communionem admitteret, spoponderunt dispensatoriè non rebaptizare. Quod si verùm sit, lucet etiam Episcopos ab ipsis fuisse rebaptizatos. Et pergit idem Liber de Felice secundo: *Hic declaravit Constantium* Imperatorem *hæreticum, & secundò rebaptizatum ab Eusebio Nicomediensi.* Quod Wandalorum in Africa Reges Ariani cunctos ibi Orthodoxos, etiam Episcopos, ad Rebaptismum coegerint, & ex hac causa plurimos crearint Martyres, demonstrat in ipsorum Gestis Victor Episcopus Uticensis. Audiamus unum ejus locum: *Wandalorum Episcopi atque Presbyteri cum armatorum manu nocturnis temporibus vicos & oppida circuibant, & sic despicatibus Januarum, aquam gladiumque portantes, animarum prædones intrabant.* (Lib. 3.) *Et quos domi repererunt, alios fortè in lectulis soporatos imbre igneo atque fulmineo respergentes, Dæmoniaca vociferatione Christianos suos ipsi pariter vocitabant, ut ludum prorsus suæ hæresios, magis quàm aliquam religionem ostenderent. In quo minùs capaces & ignavi impletum in se pollutionis sacrilegium putabant, prudentiores verò nihil sibi, quod nolentibus atque dormientibus ingestum est, obesse gaudebant. Nam & multi eadem hora cinerem capitibus suis injecerunt, alii sese, vel quia factum est, cilicio lugubri texerunt, nonnulli cœno fœtido linearunt, & linteamina illa violenter imposita per fila consciderunt, atque in latrinis & fœtidis locis manu fidei projecerunt. Tali violentia, nobis videntibus, Carthagine filius cujusdam nobilis, annorum circiter septem, jussu Cyrillæ*, Ariani Episcopi, *à parentibus separatus est, matre sine verecundia matronali solutis crinibus, post raptores tota urbe currente, infantulo clamante, ut poterat:* Christianus sum, Christianus sum, Christianus sum. *Cui & os obturantes, infantem in suum gurgitem demerserunt.* Plures ejusmodi tragædias istic habes. Ista linteamina erant baptizatorum Sabana. Quod enim solos nudos, juxta solennem tunc Ecclesiæ morem, baptizare vellent, & vigilantem hominem denudare Ariani non facilè possent, nocturna in quiete domos irrumpebant, & dormientes Afros rebaptizabant in lecto. Hinc & istum verè Christianum puerum demerserunt in suum gurgitem. Hinc item intelliges lepidam facti speciem, quam de nobili Hispana puella & Wandalorum Rege Trazamundo refert in Francorum Historia Sanctus Gregorius Turonum Episcopus: *Cùm puella Regiis fuisset oblata conspectibus, cœpit eam primò ad rebaptizandum blandis sermonibus inlicere. Et cùm* (Lib. 2. Cap. 2.)

frangi

frangi non posset, ad rebaptizandum invita deducitur. Cumque in illud cænosum lavacrum vi cogeretur immergi, ac proclamaret, Patrem cum Filio ac Spiritum Sanctum unius credo esse substantiæ, *digno aquas unguine cunctas infecit, id est, fluxu ventris adspersit*. Addit ob istud Hispanicæ veraciter fidei facinus fuisse subjectam horrendis tormentis, & tandem capite plexam. Simile Constantini Caballini & Imperarori Wenceslai in sacrum fontem infantile opus demonstrat istis adhuc temporibus baptizandos infantes fuisse naturaliter nudos. Laudatus Gregorius ibidem adducit insignem ac verè pastoralem Epistolam, qua Sanctus Carthaginensium Primas Eugenius suum populum ad firmam in tantis persecutionibus fidem adhortatur, atque adjungit: *Servate unici Baptismatis gratiam, custodientes Chrismatis unctionem. Nemo post aquam revertatur ad aquam, renatus ex aqua*. Tanta interim istic facta est strages, tantusque Rebaptizatorum numerus, ut ad Orthodoxos ubique Episcopos scripserit Felix tertius Pontifex: *Qualiter in Africanis regionibus astutia Diaboli sævierit in Populum Christianum, ut non modò vulgus incautum, sed ipsos quoque in mortis profunda demerserit Sacerdotes, nullus non orbis gemuit, nulla terra nescivit*. Utique per iteratum Baptisma. Hinc varias præscribit Regulas, juxta quas rebaptizati Afri deberent admitti in Pœnitentiam & Communionem.

Epist. 7.

Etiam in Gallia grassatum est malum. Lucet ex Sancti Aviti Viennensis Episcopi ad Victorium Gratianopolitanum Antistitem, qui à nobis factas Basilicarum dedicationes ab Arianis Burgundis exsufflari & iterari questus fuerat, Rescripto: *Non mirum est, si dedicationes geminare audeant, qui Baptismata confrequentant*. Consonat tertia Aurelianensis Synodus: *Judex civitatis vel loci, si Hæreticum vel Bonosiacum vel cujuslibet alterius hæresis Sacerdotem, quamcumque personam de Catholicis rebaptizasse cognoverit, quia Reges nos constat habere Catholicos, non statim rebaptizantes adstrinxerit, & ad Regis Fidem atque Justitiam propterea distringendos adduxerit, annuali excommunicationi subdatur*. Nempè Burgundionum aut Gothorum Ariani Sacerdotes quandoque adventabant in Franciam, & istud facinus illic attentabant. Notanda sunt verba: *Quia Reges habemus Catholicos*. Edicunt licentiam, quæ sub gentilibus Francorum Regibus fuerat isti facinori, jam esse proscriptam atque ablatam. Nam quod antea Ariani per Galliam liberè grassarentur, docet Sancti Remigii cum illis disputatio.

Epist. 6. Cap. 31.

Facinus cum Arianis Gothis & Wandalis transivit quoque in Hispanias. Etenim sub Theodorici tertii Regno celebrata Ilerdensis Synodus statuit: *De his, qui in prævaricatione rebaptizati sine aliqua necessitate vel tormento delapsi sunt, placuit ut circa eos illa Nicænæ Synodi Statuta serventur, quæ de prævaricatoribus censita esse noscuntur*. Uti in Africa, ita & in Hispania Barbari Ariani non solùm verbis, sed etiam tormentis ad rebaptismum compellebant. Nam omne hoc malum ex Hispania transivit in Africam. Omnium acerbissimus fuit Rex Levigildus, de quo scribit in Gothorum Chronico Sanctus Isidorus: *Ausus est etiam inter cætera hæresis suæ contagia rebaptizare Catholicos, & non solùm ex plebe, sed etiam ex Sacerdotalis Ordinis dignitate. Sicut Vincentium Cæsar Augustanum, quem de Episcopo Apostatam fecit, & tamquam è Cœlo in inferna projecit.* Leovigildus rebaptismum non instituit, sed sopitum aut dormiturientem solummodò resuscitavit. Etenim de Justiniano, qui sub Theudis Regno circa sexti sæculi medium rexit Valensem Ecclesiam, habet in Ecclesiasticorum Scriptorum catalogo laudatus Isidorus: *Justinianus Episcopus scripsit librum responsionum ad quemdam Rusticum de quæstionibus interrogatis. Quarum tertia responsio est de Baptismo Christi, quod iterare non licet. Quarta responsio est de distinctione Baptismi Joannis & Christi*. Nempè Ariani, Donatistas imitati, Sanctorum Apostolorum, qui post Joannem rebaptizarunt, exemplo conabantur facinus purgare. Alios tres germanos fratres Episcopos habuit Justinianus: Hæc sancta quadriga sacrilegam audaciam insigniter contrivit. Et hæc per Leovigildum reparata invenit etiam potentes adversarios. Lucet ex Chronico venerabilis Joannis Abbatis Biclarensis: *Leovigildus Rex in urbem Toletanam Synodum Episcoporum Arianæ Sectæ congregat, & antiquam hæresim novello errore emendat, dicens de Romana religione ad nostram Catholicam fidem venientes non debere baptizari, sed tantummodò per manus impositionem & communionis perceptionem pollui, & gloriam Patri per Filium in Spiritu Sancto dari. Per hanc ergò seductionem plurimi nostrorum cupiditate potiùs impulsi in Arianum dogma declinant*. Reparatum rebaptismum, quod videret Arianismo obesse potiùs quàm prodesse, ipse desperatus circumscripsit & abolevit. Ejus novellus error fuit, quod nostros Apostatas compulerit glorificare in Arianam formulam: *Gloria Patri per Filium in Spiritu Sancto*. Attamen ista abolitio non plenè obtinuit. Ariani Episcopi & Clerici inveteratum facinus noluerunt deserere. Lucet ex tertia Toletana Synodo, in qua Gothorum Episcopi & Proceres cum Rege Richaredo susceperunt Romanam fidem, fecerunt solennem ipsius professionem, & in ipsa posuerunt hunc etiam articulum: *Quicumque rebaptizandi sacrilegum opus esse bonum credit aut crediderit, agit aut egerit, Anathema sit*.

Omnium Arianorum audacissimus in hoc sacrilego facinore fuit Eunomius Cyzicenus Episcopus, cujus natales, mores, studia, progressum insigniter depingit Sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus, atque adjungit: *Qualia quidem Eunomiani in occulto doceant, & quænam evulgent, & qualia ipsis à gravi scilicet mysteriorum Antistite tradantur, modumque & ritum Baptismalem, si quis accuratè nosse velit, ipsos interroget, quibus nulla est religio turpia ac indecora proloqui. Nos tacebimus. Neque enim æquum est etiam accusatores horum meminisse, cum norint verbis quoque honorare puritatem, neque prætextato sermone libros commaculare. Quamvis à veritate alienum non esset id, quod diceretur*. Castus Gregorii calamus erubuit obscæna mysteria enuntiare. Ipsa tamen

tamen edixit in Panario Sanctus Epiphanius: *Eunomius, qui ad hæc tempora superest, eos qui baptizati jam fuerunt, iterum baptizat, non modo qui à Catholicis, aut ab aliis hæresibus, sed etiam qui ab ipsismet Arianis deficiunt*. Ab Eusebiana factione correctum & mitigatum Arium in suas blasphemias plenè reparavit Ætium Diaconum sectatus Eunomius, atque ita non solos nos Orthodoxos, & aliarum Sectarum sequaces, sed etiam suos mitigatos Arianos censuit Hæreticos, & rebaptizandos. Rebaptismi fundamentum subjungit Sanctus Epiphanius: *Repetiti porrò illius Baptismi ea formula est, In nomine Dei increati, & in nomine filii creati, & in nomine Spiritus sanctificantis & à creato Filio procreati*. Alii asserunt, quòd in Domini mortem baptizarit. Nempè factio fuit variè lacerata. Quidquid sit, uniformem trium personarum invocationem censuit non esse legitimum verbum, ideoque in ipso non donari validum Sacramentum. Etiam trinam mersionem garrivit non esse legitimum elementum. Hinc nostrum Baptisma calumniatus est de duplici substantiali vitio. Rem illustrat Hermias Zozomenus: *Quidam memorant istum Eunomium primum ausum esse adserere Divinum Baptismatis lavacrum unica immersione debere peragi, sicque traditionem ab Apostolorum temporibus ad hoc usque tempus observatam violasse*. Et infrà: *At verius, credo, uti etiam aliis videtur, dicunt hi, qui tradunt Theofrnium Cappadocem, & Eutychium, istius Sectæ fautores, cum temporibus Imperatoris, qui proximè successerat, se ab Eunomio divisissent, nonnulla cum in aliis Eunomii Decretis, tum in sacro Baptismate novare cœpisse, non in Trinitatem, sed in mortem Christi baptizandum esse adserentes, Eunomium autem nihil hac in re novasse, sed de ea idem ab initio, quæ Arius, sensisse, & in illa sententia permansisse*. Et iterùm: *Quin etiam testes ipsi sunt, quòd quoscumque ad suam opinionem traduxerint, etiam rebaptizent, etiamsi antea secundùm Catholicæ Ecclesiæ traditionem eodem fuissent initiati mysterio. Quæ certè res Ecclesiam non mediocriter conturbavit*. Lucidè affirmat Evangelicum Baptismi verbum ac elemenmentum fuisse ab Eunomio, aut ejus Discipulis Theofronio ac Eutychio proscriptum ac mutatum, & rebaptizandi audaciam ab ipsis processisse. Audaciam esse ab ipso Eunomio, suprà audivimus ab irrefragabilibus testibus, vulgari Apostolorum Canone, Canone septimo Constantinopolitanæ Synodi, Sancto Epiphanio, ac Theodoreto. Et hinc Imperatoris Gratiani ad Hesperium Prætorio Præfectum scripta adversum Rebaptizantes severa lex est omninò adversùs Eunomium & Eunomianos. Lucet ex hac Honorii & junioris Theodosii ad Aurelianum Prætorio Præfectum Lege; *Domus Eunomianorum propriæ Clericorum, quæ apud inclytam urbem habentur, Fisci juribus addicantur, in quibus nefarios conventus habitos, vel iteratum Baptisma claruerit, quod in modum semel nati hominis semel à Deo conceditur*. Contra Eunomianos prodiit etiam hæc Arcadii ad Eutychianum Prætorio Præfectum lex: *Si in qualibet post publicatam solemniter jussionem urbe deprehensi, aut aliquam celebrandæ superstitionis gratia ingressi domum probabuntur, & ipsi ademptis bonis ultima animadversione plectantur, & domus, in quam ingressi, nec statim à Domino expulsi at proditi fuerint, Fisco sine dilatione societur*. Publicis Ecclesiis per Gratianum exclusi ad alienas privatorum ædes, & his per Arcadii gladium ejecti Eunomiani proprias sibi ad Rebaptismum compararunt, atque ipsas fisco suo addicunt Honorius & Theodosius. Durissimis legibus eos vexavit etiam magnus Theodosius: haud dubiè ob Rebaptismum. Etiam pleræque sub titulo, *Ne Sanctum Baptisma iteretur*, Leges sunt adversùm Eunomianos. Sub hæretico Valentis Imperio grassatus est Eunomius, ideoque sub successore Magno Theodosio facta Constantinopolitana Synodus statim damnavit istam audaciam: Et omnes laudatæ Leges septimum illius Canonem firmant ac exequuntur. Omnes loquuntur de solo Eunomio, nulla de Eutychio aut Theofronio, ideóque constat illum esse audaciæ fontem. Et hinc nec apud Magnum Athanasium, nec apud Sanctum Hilarium Pictaviensem, nec apud Luciferum Calaritanum, qui Arianorum facinora abundè edicunt, ulla est Rebaptismi memoria. Nempè scripserunt sub Constantii aut Juliani Imperio ante Eunomium. Eadem de causa Magnus Basilius, ac Faustinus & Marcellinus, Romanæ Ecclesiæ, verùm Luciferianæ factionis, Presbyteri, Eustatium Sebastensem, Georgium Alexandrinum, aliosque Arianos Episcopos durè & meritò damnant de exsufflatis ac repetitis Catholicæ Ecclesiæ ordinationibus, at penitus tacent de Rebaptismo. Hinc item Liber Pontificalis, qui Liberium Pontificem affirmat ab Ursacio & Valente fuisse de singulari gratia admissum sine Rebaptismo, omninò fallitur. Etiam dum affirmat Imperatorem Constantium ab Eusebio Nicomediensi Episcopo rebaptizatum. Etenim longè aliter scribit in libro de Ariminensi ac Seleuciensi Synodo Magnus Athanasius; *Constantius hæreticus fuit, qui ad finem usque permanens in impietate, ac deindè moriens voluit, non à piis viris, sed ab Euzojo, non semel, sed sæpiùs ob Arianam hæresin, & cùm Diaconus esset, & cùm Antiochiæ resideret, deposito & rejecto, baptizari*. Apud Mopsocrenas in spectante ad Antiochenum Patriarchatum Cilicia defunctus est Constantius, ideoque non à Constantinopolitano, tunc dudum defuncto, Eusebio, sed ab Antiocheno Episcopo Euzojo videtur baptizatus. Mediolanensium Pseudo-Episcopus Auxentius fuit homo Cappadox, atque ita rebaptizandi facinus possit accepisse ab Theofronio, deportasse in Italiam, & traduxisse per Occidentem. Quidquid sit, licet nec Eunomii profanum verbum, nec sacrilegum elementum admiserint alii Ariani, admiserunt tamen rebaptismum: quò se à nobis longius alienarent.

Lib. 2. Cap. 26.

Sub dicti Constantii Imperio celebrata Ariminensis Synodus dedit occasionem Luciferiano schismati. Lucifer Calaritanus Sardorum Metropolita fuit immaculatæ Communionis & Catholicæ disciplinæ semper tenacissimus, adeò ut de ipso scribat in Eusebiani Chronici supplemen- Anno 1371.

to San-

to Sanctus Hieronymus: *Lucifer Calaritanus Episcopus moritur, qui numquàm se Arianæ miscuit pravitati.* Lapsos in dicta Synodo, & Ariana, non hæresi, sed sola Communione pollutos Episcopos est adeò aversatus, ut lacerare Ecclesiam maluerit, quàm ipsis uti Episcopis communicare. Antiquum avitæ disciplinæ Canonem, qui in hæresim aut schisma lapsum Episcopum aut Clericum proscripsit ad Laicos, censuit indispensabilem, ideoque lapsis istis factam à Romana Ecclesia dispensationem edixit prævaricatricem confusionem, atque ita omnem Christianitatem contractam ad solam mastrucam Sardorum. Edixit Arianos, & omnes illis communicantes esse Gentilibus similes, ideoque non referre, si aut ex ipsis aut ex Gentili Capitolio accipiantur aut recipiantur Sacerdotes. Attamen datum, non solùm à nobis, sed etiam ab Arianis Baptisma habuit ratum, & vetuit iterari. Ita testatur in Dialogo adversùm Luciferianos Sanctus Hieronymus. Orthodoxo illic roganti, *Si Ariani, ut dicis, Gentiles sunt, & Arianorum conventicula sunt castra Diaboli; quo modo in castris Diaboli baptizatum recipis?* respondet Luciferianus: *Recipio, sed Pœnitentem.* Largè hæc exponit & pergit: *Recipimus Laicos, quoniam nemo converteretur, si se sciret rebaptizandum.* Et in libro de Christiano Agone scribit Sanctus Augustinus:
Cap. 30. *Luciferiani neminem rebaptizant.* Et meritò addit: *Rectè faciunt.* Hoc schisma pertinacissimè foverunt Romani Presbyteri Faustinus & Marcellinus, & pro ipso apud Magnum Imperatorem Theodosium expanderunt omnes suæ eruditionis ac eloquentiæ nervos: Quosdam Arianorum Episcopos de attentatis reordinationibus accusant, uti de horrendo facinore, ideoque certum est ipsos ab illo, & longè magis à rebaptismo fuisse alienissimos.

In idem schisma lapsus fuit Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, qui non dumtaxat Arianorum Episcopos aut Clericos in gradum, sed nec ipsorum baptizatos voluit sine novo Baptismate in communionem admittere, & de quo scribit in Luciferiano Dialogo Sanctus Hierony-
Cap. 8. mus: *Hilarus cùm Diaconus de Ecclesia recesserit, solusque, ut putat, turba sit mundi, neque Eucharistiam conficere potest, Episcopos & Presbyteros non habens, neque Baptisma sine Eucharistia tradere, & cùm jam homo mortuus sit, cum homine pariter interiit & Secta. Quia post se nullum Clericum Diaconus potuit ordinare. Ecclesia autem non est, quæ non habet Sacerdotes.* Ecclesia enim, teste Sancto Ignatio Martyre, est Populus sub Episcopo adunatus. Hilarus fundabat se in damnato Sancti Cypriani facto, ideoque pergit in
Cap. 9. ipsum Sanctus Hieronymus: *Antequàm Ariminensis Synodus fieret, antequàm Lucifer exularet, Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus ab Hæreticis venientes in eo, quod prius acceperant, Baptismate suscipiebat. Nisi fortè tantùm Ariani hæretici sunt, & ab his solis baptizatum recipere non licet, ab aliis licet.* Ebionitas, Manichæos, Cherintianos, aliosque similes esse Arianis fædiores, & tamen anteà sine novo Baptismo fuisse ab Hilaro admissos, & Sancti Cypriani temeritatem illi tunc displicuisse affirmat, ideoque admiratur & ridet hujus in ipsum novi luminis delapsum. Præsertim post toties, etiam à Nicæna Synodo, damnatam Sancti Cypriani sententiam. E Luciferiano igitur schismate solus Hilarus rebaptizare præsumpsit. Unicus Diaconus totum mundum. Hinc lepidè & rectè Sanctus Hieronymus ipsum titulat *Orbis Deucalionem.* Quantus Ecclesiæ Doctor ac Pugil fuerit ante lapsum Lucifer, docent epistolæ Liberii Pontificis, & in epistola ad suos Monachos Magnus Athanasius. Proindè qui stat, videat ne cadat. Apollinaristæ, Pelagiani, Nestoriani, ac primi Eutychianistæ nullibi leguntur rebaptizasse. Attamen ex fædo Eutychetis spermate tandem prodierunt Severus Antiochensis, Anthymus ex Trapezuntino Episcopo Patriarcha Constantinopolitanus, Petrus in secunda Syria Apamæensis Metropolita, atque id genus alii, adversùs quorum clandestina in privatis ædibus aut schismaticis Baptisteriis Anabaptismata accusatorios libellos & Agapeto Pontifici, & Imperatori Justiniano, & Constantinopolitanæ per Mennam ac Epiphanium Patriarchas continuatæ Synodo obtulerunt plures Orientales Episcopi, Archi-Mandritæ, Clerici, & Monachi: Et quos dictus Pontifex, Imperator, & Synodus damnarunt. Et omninò adversùm ipsos in Justinianeo etiam codice habemus titulum: *Ne sanctum Baptisma iteretur.* Scio nullam illic esse propriam Justiniani legem, sed sola antiquarum ex Theodosiano codice mutuata legum fragmenta: Quòd nempè hæc adversùm novos istos Anabaptistas plenè sufficerent. Et ex istis scabiosis fontibus prodiit primùm Monophysitica, deindè Monothelitica Armeniorum hæresis, adversùs quam in prima Invectiva declamat Patriarcha Isaac: *Horreat cœlum, & universa terra contremiscat super audacia Dei & Christi adversariorum, impiorumque Armeniorum. Quis enim audiens non horreat, lugeatque, ut hi qui Christum media parte negant, Romanos qui perfectum Christum confitentur, decipientes, tamquàm impios iteratò baptizent?* Per Romanos intelligit Græcos, quos Armenii plusquàm Latinos semper oderunt. Ex eodem errore Rostuanus, Cardeliensis apud Colchos Provinciæ Princeps, dum è sua ad Mahometem Apostasia rediret ad Christum Dominum, jussit se rebaptizari. Putabat Baptismum nec dari posse extra Ecclesiam, Cap. 12.
nec retineri. Ita habes apud Clementem Galanum. Quod etiam sola cum Judæa aut Agarena scortatio Christianum exueret Baptismate, Q. 47.
ac rebaptizandum juberet, censuerunt quidam Græci. Ita habes in quæstionibus, quas Theodoro Balsamoni proposuit Marcus Patriarcha Alexandrinus.

Nec tantùm Armenii Græcos, sed etiam Græci Armenios rebaptizarunt. Etenim illorum errores & graves excessus exponit in prima Invectiva præfatus Isaac, affirmat esse nequissimos Dei hostes, & vasa Diaboli, ac prosequitur: *Quomodò eorum Baptisma erit acceptabile, & non potiùs execrandum ac repudiandum, atque immundum? Quomodò ipsi alios sanctificare possunt, qui sunt alieni à gratia Spiritus Sancti?* Affirmat esse

ab omni Ecclesia damnatos anathemate, & diris devotos, ideoque remotissimos ab omni potestate baptizandi: Et infrà addit: *Nonnè quos ipsi baptizarint, prorsus Ethnici sunt, nec baptizati?* Clamat nec benedictionem ab Anathemate, nec precationem à maledictione, nec Christi mysterium posse procreari à Diabolo, & concludit: *Quod errantes & impii Baptisma conficiunt, non est acceptabile*. Asseverat esse *perspicuè reprobum ac irritum*, uti & *Sacra ipsorum omnia*. Et iterum: *Qui eorum Baptisma ratum habeatur? Obturentur stultorum immunda ora, quæ eos verè Christianos frustrà nominant, eorumque dicunt ratum Baptisma.* Et infrà: *Quòd eorum Baptisma alienum sit, nec Spiritus Sancti gratiæ particeps ob eorum hæresim, nec Sathanas per eorum Baptisma ex eis exturbetur ac pellatur, nec Spiritus Sanctus domicilio inducatur, ex eo liquet, quod nedum eorum Laici & Idiotæ, verùm etiam eorum eximii Episcopi & Sacerdotes, seu potiùs tenebris obscurati ac profani homines, ut mox Manichæi adierint, aut eos lustraverint, statim relicto ac prorsùs abnegato falso Christianismo, ad Manichæorum perfidiam, ac execrandam pristinæ vitæ rationem revertuntur. Si enim Spiritus Sancti gratia per eorum Baptisma induceretur, ac inhabitaret, non sic facilè ad absolutam Christi negationem verterentur, muniente & tutante quæ in eis gratia habitaret.* Per Manichæos intelligit Saracenos, aut certè Paulicianos. Et frivola sunt hæc omnia argumenta. Nempè Isaac vixit post Michaelis Cerularii tempora, vixisse videtur sub Manuelis Comneni Imperio, ac esse iste qui nominatur in disputatione Theoriani cum Niersese Patriarcha Armeniorum. Non ab Armeniis ad Latinos, sed ad Græcos transiit, atque ita de Calcaria in Carbonariam. Videtur utroque pede claudicasse: partim adhæsisse Latinis, partim Græcis. Et quia suos Armenios nobis Latinis, quorum tamen Baptisma & Sacramenta omnia exsufflabat dicti Michaelis factio, videbat adhærere, blateravit ipsos longè potiori jure rebaptizandos.

Cap. 14

Ejus porrò adversùs Græcorum rebaptizatores Armenios exclamatio non caret fundamentis. Etenim quod rebaptizare sit ipsi *Deo maledicere*, rectè adfirmat Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus: Et declamat in Donatistas. *Quid iniquius, quam exorcizare Spiritum Sanctum?* Et in sequenti libro affirmat in illis compleri Regis David Prophetiam: *Si videbas furem, currebas cum eo.* Affirmat ipsos currere & operari, non cum visibili aliquo terrenæ substantiæ, sed cum nostrarum animarum fure diabolo, & exponit: *Possessio Dei est turba fidelium, ex qua quotidiè diabolus cupit aliquid involare. Talem furem cum videtis contrà nos vim facere, vestris operibus adjuvatis. Nam neminem fugit, quod omnis homo, qui nascitur, quamvis de parentibus Christianis nascatur, sine spiritu immundo esse non possit, quem necesse sit antè salutare lavacrum ab homine excludi & separari. Hoc exorcismus operatur, per quem spiritus immundus depellitur, & in loca deserta fugatur, fit domus vacua in corde credentis, fit domus munda. Intrat Deus, & habitat, dicente Apostolo:* Vos estis Templum Dei, & in vobis Deus habitat. *Et cum Deo unusquisque plenus fit; de quo fur diabolus aliquid involare contendit, vos rebaptizando exorcizatis hominem fidelem, & dicitis Deo habitanti: Maledicte exi foras. Audit ergò Deus injurias non sibi debitas, & hujusmodi habitaculum deserit. Et homo, qui Deo plenus in Ecclesiam intraverat, egreditur vas inane.* Aliam adhuc, quæ ipsi Deo per rebaptismum fit, injuriam exponit in tertio libro: *Jam illud quale est, quod hominibus Christianis, etiam Clericis, dicitis, Estote Christiani? Et cum admiraculo quodam unicuique dicere, Cai, Sei, Caja, Seja, adhuc Paganus es, aut Pagana. Eum, qui ad Deum se conversum esse professus est, Paganum vocas?* Hanc injuriam exponit & exaggerat in trigesimi noni Psalmi commentario Sanctus Augustinus. Affirmat diabolum gentilium Tyrannorum tempore Leonem egisse, in rebaptizantium hæreticorum grassatione agere Draconem. Tunc enim per tormenta cogebat, nunc per dolosa dogmata circumscribit Fideles, ut se negent Christianos. Quod ipsum repetit in secunda Concione super Psalmum trigesimum sextum, ac in sexto & undecimo tractatu super Sancti Joannis Evangelium. Et de Sancto Petro Martyre & Patriarcha Alexandrino scribit ejusdem Ecclesiæ Chronicon: *Hic est, cui Antiochena mulier adduxit suos filios, ut eos baptizaret, & concrevit aqua, ut minimè illos Patriarcha baptizare potuerit.* Nempè anteà ob mortis à tempestate periculum fuerant à Matre in marina aquâ baptizati. Et de Judæo, qui ab Attico Constantinopolitano Episcopo baptizatus, iterum baptizari petiit lucri causa, & impetravit à circumvento Paulo Novatianensium Episcopo, scribit Socrates: *Cùm vestem splendidam pro illo emisset, & alveum baptisterii aqua impleri jussisset Paulus, Judæum eò deduxit, ut eis baptismum impertiret. Verùm aqua universa, divina quadam virtute, subitò exhausta est.* Fontis foramina, per quæ aquam delapsam opinabatur, firmiter obturari, & illum denuò impleri jussit Paulus: & iterùm vidit ac admiratus est subitò evacuatum. Nempè nec Sanctum Petrum, nec istum hæreticum Paulum, licet ignorantes, divina Bonitas passa est rebaptismo maculari. Criminis atrocitatem miraculis demonstravit. Apud Sanctum Philastrium Brixiensem Episcopum prima hæresis est eorum, qui scriptam ad Hæbreos Epistolam Sancto Paulo abjudicant, & affirmant esse Sancti Barnabæ, Clementis Romani, aut Lucæ Evangelistæ. Nec deerant illi argumenta. Unum erat, quod pœnitentiæ fructum epistola videatur proscribere, & sentire cum Montanistis aut Novatianensibus. Verùm laudatus Doctor respondet: *Pœnitudinem epistola non excludit docendo, sed diversum gradum dignitatis ostendit inter hunc qui se integrum custodivit, & illum qui peccavit. Dignitatis est igitur detrimentum in eo qui peccavit, non damnum salutis. Nam si fortiter quis pugnaverit per martyrium, recipiet pristinam dignitatem, aut si condignè in hoc sæculo vixerit, impetrat quod desiderat adipisci. Nam ipsa epistola rebaptizatores excludit, non baptismum pœnitentiæ.* Largiùs exponit in primo libro de sacrarum imaginum cultu Jonas Aurelianensis Episcopus. Apostolicæ epistolæ

Vol. 1. Lib. 2.

Lib. 7. Cap. 17.

stolæ locum, *Qui rursus crucifigitis Filium Dei, & ostentui habetis*. Claudianistæ Iconomachi detorquebant adversus Matrem Catholicam, *quæ crucifixi Christi imaginem ob Dominicæ passionis memoriam in auro aut argento exprimit, aut certè in tabulis depingit*. Hæreticam interpretationem Jonas variè refutat, & prosequitur: *Apostolus his, qui per gratiam baptizati semel fuerant, & Sancti Spiritus dona consecuti, hæc loquitur. Hi namque, qui peccata, quæ post baptismum admiserint, non nisi baptismatis iteratione dilui posse putabant, meritò ab eodem Apostolo arguuntur, eo quod rursus sibimet ipsis crucifigerent Filium Dei, & ostentui haberent, quod omninò impossibile affirmat. Ille enim qui secundò se posse baptizari putat, rursus Christum, uti à Patribus traditum accepimus, sibimet ipsi crucifigit, & ostentui habet*. Et amplè hoc demonstrat. Rectè addit: *Sicut à Patribus traditum accepimus*. Authentici enim & antiquissimi Patres laudatum Apostoli locum intelligunt de rebaptismo. Et hinc Sanctus Firmilianus, dum Apostolos & cunctos ipsorum in Pontica Diœcesi successores Episcopos scripsit semper rebaptizasse post hæreticos, manifestè est hallucinatus. Ira viri non est operata justitiam. Nam ad Ponticam Diœcesim semper spectavit Galatia, in qua certum est Sanctum Paulum docuisse istud ipsum, quod scripsit ad Hebræos. Etiam verbum, quo Sanctus Augustinus dixit hanc quæstionem non fuisse decisam ab Apostolis, non plenè subsistit. Ex his interim vides rebaptismum esse horrendum facinus Arianorum, ideoque Michaelis Cerularii factionem meritò ob ipsum fuisse damnatam à Cardinali Humberto.

CRIMEN IV.

Græci, sicut Donatistæ, affirmant excepta Græcorum Ecclesia Ecclesiam Christi, & verum Sacrificium atque Baptismum ex toto mundo periisse.

FOrtunius Tubursicensis Episcopus Donatista in sua cum Sancto Augustino ac Sancto Alypio disputatione professus fuit *tam diu transmarinarum partium Ecclesias mansisse innocentes, donec consensissent in eorum sanguinem, quos Macharianam persecutionem pertulisse dicebat*. Imperator Diocletianus nova persecutionis specie vexavit Christianitatem. Omnes Ecclesiarum bibliothecas & archiva spoliavit, & cunctos ipsarum Episcopos & Clericos tormentis compulit ad occultatorum codicum, instrumentorum, sacrorumque vasorum & vestimentorum traditionem: Exustis libris & chartis speravit Christianitatem per se ruituram. Et verè fuit diabolica machina. Ex ipsa factum est ut de primævis Apostolorum ac aliorum Patrum nostrorum Gestis habeamus modicam notitiam. Et qui ex tormentorum metu obedierunt Principi, appellati fuerunt traditores: Thurificatis aut libellatis in crimine æquales. Et hæc persecutio pessimè fædavit Africam: Etenim Secundi, Tigisitani Episcopi & tunc per Numidiam Primatis, ex isto & alio vario lapsu leprosa, cujus signifer fuit Donatus apud Casas nigras Episcopus, factio novellam Cæciliani in Carthaginensem defuncti Mensurii Primatialem Cathedram promotionem noluit ex causis admittere, dixit illum esse aut traditorem, aut à traditoribus ordinatum. Timuit ab illo convinci de isto ipso crimine, ac damnari. Et istud singulariter crimen dixit esse contagiosam scabiem, quæ non solùm Ordinato ab Ordinante, aut cuivis Initiato à quovis Initiante, sed etiam cuivis communicanti affricetur. Omne crimen dixerunt esse hujusmodi scabiem. Quòd tamen traditioni singularem maculandi vim adscripserint, affirmat in libro de unico Baptismate Sanctus Augustinus. Et revera pleræque ipsorum declamationes sunt in solos traditores. Hinc Cæcilianum & omnem ejus communionem sunt hostilissimè aversati, discreverunt se ab hac, illius ordinationem censuerunt irritam & vacuam, erexerunt novum altare, & in Primatialem Africæ thronum intruserunt Majorinum. Omnes cum Cæciliano perseverantes duxerunt Apostatas, & minimè Christianos: Utpotè qui ex traditoris communione polluti Christianitatem excussissent. Et omnes ab ejus Episcopis aut Clericis baptizatos censuerunt baptizatos extra Ecclesiam, & rebaptizarunt. Interim agnoverunt transmarinam Ecclesiam: & Græcam & Latinam, Romanam præsertim, suam Patriarchalem. Nam & Melchiadem Pontificem agnoverunt in suæ causæ Judicem, & à Magno Constantino impetrarunt illi adjungi aliquot Gallicanos Episcopos, quòd illic sub imperante ejus Patre Constantio nulla fuisset persecutio grassata, ideoque nulla etiam esset macula aut contagio traditionis. Et ita res vario successu ambulavit usque ad Legatos in Africam ab Augusto Constante Macarium & Paulum. Tunc Majorini successor Donatus exercuit suæ superbiæ turbulentias, omnes transmarinas Ecclesias blateravit consensisse isti legationi & factis per ipsam persecutionibus, ideoque ab hac contagiosa lepra sordidatas omnes, & exutas Christianitate. Christianitatem tunc dixit periisse de toto terrarum orbe, & remansisse apud solos suæ partis Afros. Verùm Christo Domino promissa à Deo Patre hæreditas est à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Nihil altiori voce clamat utrumque Dei testamentum, quàm universalem omnium gentium vocationem durare usque ad consummationem sæculi, & Christi Ecclesiam esse perpetuò Catholicam. Et hinc Donatistæ in varia phantasmata se contorserunt. Primò, & Romanis & Hispanis, & aliis gentibus miserunt novos Episcopos, sperantes ubique Christum eradicare, & plantare Donatum. Verùm quòd machina non

Epist. 163.

non succederet & ubique abiret in risum, censuerunt omnes extra Africam Ecclesias damnandas. Hierosolymitana Ecclesia ipsum Dominum habuit Doctorem, est Evangelicæ prædicationis prima Mater, Donati litibus nunquam se immiscuerat, nec ipsas forsan audierat, & nemo inscius maculari potest alieno crimine. Maculamur enim per solum consensum. Interim Donatistæ rogati, cur ipsi non communicarent, reposuerunt: *Non communicamus illi civitati, ubi occisus est Rex noster & Dominus*. Ita scribit Sanctus Augustinus in secundo tractatu super Sancti Joannis epistolam. Eminens Christianarum gentium festivitas est Domini Epiphania. In ipsa enim gaudemus de nostra universali vocatione, de ipsius usque nunc continuatione agimus gratias, & supplicamus usque ad sæculi finem permanere. Hinc de Donatistis scribit in sermonibus de tempore Sanctus Augustinus: *Meritò istum diem nunquam nobiscum hæretici Donatistæ celebrare voluerunt. Quia nec unitatem amant, nec Orientali Ecclesiæ, ubi apparuit illa stella, communicant. Nos autem manifestationem Domini, quia primitias gentium delibavit, in unitate gentium celebramus*. Ad seductam plebem in errore firmandam factio nescivit aliud, quam se esse solos Christianos, solos Sanctos, & ex Domini verbo, *Multi sunt vocati, pauci electi*, de paucitate gloriari.

Serm. 32. Cap. 2.

Est antiqua vox omnium hæreticorum. Non sola antè sui dissectionem plena factio, nec soli posteà Primianistæ, sed etiam Maximianistæ, Rogatistæ, Claudianistæ, ac Urbanistæ, licèt in modico alicujus Africanæ Provinciæ angulo latitarent apud alios ignoti, jactitarunt se solos Christianos, & omnem alibi mundum apostatasse. Etiam modicum Luciferi schisma blateravit omnem orbem apostatasse ad diabolum, Ecclesiam esse demutatam in lupanar, & Christum Dominum jàm habitare in sola Mastruca Sardorum. Quin immò unicus sine quovis Episcopo aut Presbytero Diaconus Hilarus præsumpsit à se rebaptizandam omnem Christianitatem, & se esse totius mundi Christianum Deucalionem. Ad Montanum delapsus Tertullianus *gloriosissimam Psychicorum multitudinem* derisit insuper, clamans Ecclesiam non esse Episcoporum numerum, sed solorum spiritalium paucitatem, ac etiam in tribus posse consistere. Tertullianus est omnium rebaptizantium primus fons & auctor. Planè existimo ipsum Agrippini Carthaginensis Episcopi Presbyterum, & illum ad rebaptizandos hæreticos fuisse ab eo seductum aut circumscriptum. Quòd hæreticorum rebaptisma adhuc Catholicus docuerit, lucet ex ejus libro de baptismo. Ipsius Tertullianistæ fuerunt vile & modicum, non è Catholica vite, sed è Montani labrusca præcisum sarmentum. Quin etiam rebaptizarint, licèt demonstrare non possim, autumo non dubitandum.

Omnes Anabaptistæ non solam Ecclesiam & Sanctorum Communionem, sed etiam ratum baptisma censuerunt perditum à Catholica Matre, & migrasse ad suam synagogam. Et revera baptismus est horti conclusi fons signatus, quorum claves & signacula, per Canonicos Sacerdotes administranda, Dominus Deus credidit soli Matri Catholicæ. Et ista cum clavibus sigilla Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus rectè numerat inter dotes Ecclesiæ, affirmans omnem hæresim & schisma esse ab illis remotissima. Exponit in prima ad Sanctum Amphilochium Canonica epistola Magnus Basilius: *Separationis principium per schisma. Qui autem se ab Ecclesia sejunxerunt, non habent amplius gratiam Spiritus. Defecit enim traditio, quod discissa sit consequentia. Qui enim primi recesserunt, ordinationem à Patribus habebant, & per manuum impositionem habebant spiritalem gratiam. Qui autem abrepti sunt, Laici affecti, nec baptizandi nec ordinandi habent potestatem, ut qui non possint amplius Sancti Spiritus gratiam, à qua ipsi exciderunt aliis præbere. Quare eos, qui ab ipsis baptizati erant, tamquam à Laicis baptizatos, Cyprianus & Firmilianus jusserunt ad Ecclesiam venientes vero Ecclesiæ baptismo expurgari*. Et in litteris ad Alexandrum Antiochiæ Patriarcham Sanctus Papa Innocentius primus scribit Arianorum ac aliorum Hæreticorum ad Ecclesiam venientes Laicos in suo baptismo, Clericos autem nullo modo admittendos in suo gradu, & adjungit causam: *Solum baptisma illis ratum esse permittimus, nec Spiritum Sanctum eos habere ex illo baptismate, illisque mysteriis arbitramur, quoniam cum à Catholica fide eorum auctores desciscerent, perfectionem Spiritus Sancti, quam acceperant, amiserunt. Nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maximè in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam amiserunt*. Et in libris de baptismo adversum Donatistas Sanctus Augustinus cum Sancto Cypriano affirmat Ecclesiasticum Primatum, seu Sacramentorum administrandorum legitimam potestatem esse in solis Catholicis, imo in solis justis ac integris Sacerdotibus, & concludit de quibuscumque iniquis: *Eos Primatum in Divinis habere quis dicat, nisi qui nihil Divinum sapit?* Lapsos in hæresim aut schisma Episcopos & Clericos in Laicam communionem seu degradationem abjecit, & citrà reparationis spem immobiliter in ipsa fixit antiqua disciplina: ipsum sacræ ordinationis characterem & substantiam ab ipsis perdi, censuisse videtur Magnus Basilius. Quidquid sit, quod ab illis attentatas ordinationes censuerit substantialiter nullas, est alibi demonstratum. Verùm sibi ipsi non constitit. Quod enim Zoin & Saturninum, in Encratitarum hæresi ordinatos Episcopos, in suo gradu admiserit, profitetur in ista ipsa jam laudata Canonica epistola. Et cunctas olim tam intrà quàm extrà Ecclesiam reordinationes & rebaptizationes lucidè videmus stetisse & fabricasse in arena, ideoque ad varium ventum variè fluctuasse. Eodem modo Magnus Basilius cespitavit circà rebaptismum. A degradatis, quod jam Laici essent aut Laicis æquati per omnia, Sacerdotibus datum baptisma nunc dixit vacuum & nullum, nunc per dispensatricem œconomiam aut regionis consuetudinem posse sustineri. Quod extrà necessitatem à Laico datum baptisma non teneret, plures olim docuerunt.

Cap. 1.

Epist. 18. Cap. 3.

Lib. 5. Cap. 16.

Magni

Magni Basilii de datæ per hæreticos ordinationis substantiali nullitate errorem secutus est item Eustatius, Sebastenus Episcopus, primæ Armeniæ Metropolita, de quo ad Theodotum Episcopum scribit ipse Basilius: *Quod jam recenter ausus est Eustatius, cui non horrorem incuteret? Qui sicuti audio, modò verus sit rumor, & non figmentum delationis gratia compositum, etiam manum quibusdam denuò imponere præsumpsit. Quod nemo unquam ex hæreticis fecisse videtur*. Non arguit Eustatium quod simpliciter reordinarit, sed quod reordinarit Episcopos in Catholica Ecclesia legitimè ordinatos. Hunc Basilii locum laudat in Sancti Ignatii Constantinopolitani Patriarchæ vita Nicetas Paphlago, & adversùs Photium, consecrata ab eodem suo Antecessore altaria resacrare ausum, adjungit: *Et tu, audita Magni Basilii sententia, nihil reformidas, cum de quopiam admirabundus dixit nullum ex omnibus totius mundi hæresiarchis, qui fuere quàm plures, ausum fuisse resacrare, præter Eustatium Ancyro-Galatam, cujus nefarium scelus Synodus Gangrensis exponit*. Verùm Nicetas non satis attendit hæc Basilii verba: *Nemo fecisse videtur*. Nempè Basilius ab aliquo factum non audiverat. Quod tamen statim post Seleuciensem ac Ariminensem Synodos fuerit factum ab Arianis, testantur in exhibitis magnos Imperatori Theodosio precibus Romani Presbyteri Faustinus & Marcellinus: *Execrabiles Ariani in partibus Orientis, & maximè in Ægypto, non fuerunt hoc solo contenti, ut Episcopi, damnata fide integra, in eorum impiam sententiam declinarent, sed hos ipsos, qui primum fuerant per Catholicos Episcopos ordinati, ubi pro eorum desideriis subscripserunt, in Laicorum numerum redigebant, & postea iterum eos eidem hæretici Episcopos ordinabant. Ut non solùm fidem Catholicam damnare viderentur, sed & ordinationem factam per Episcopos Catholicos*. Affirmant nescio quos miserabiles & ambitiosos Episcopos, ne Episcopatum perderent, istud in se facinus tolerasse. Mali author etiam antè istas Synodos videtur fuisse Georgius Cappadox, ab Antiochena Encæniorum Synodo in Alexandrinam Sancti Athanasii Cathedram intrusus, de quo pergunt memorati Presbyteri: *Oxyrinchi civitas vidit Episcopum Theodorum in impiam prævaricationem fuisse collapsum, ita ut non solùm fidem integram condemnarent, sed & Laicum se fieri ab impio Georgio pateretur, & denuò ab ipso hæretico Episcopum ordinari*. Hoc ipsum infrà repetunt, & de Theodori in Apollonium Episcopum violentiis adjungunt: *Theodorus hinc se vult Catholicum videri, quod & ipse nunc quosdam Presbyteros & Diaconos Apollonii facit Laicos, & eos iterum ordinat, ut videatur turpissimæ istius ordinationis vicem referre, quam passus est*. Ipsum lepidè appellant bis Episcopum. Hi cuncti solos se Orthodoxos, omnes sibi adversa sentientes censebant hæreticos, ideoque & reordinabant. Sequebantur sententiam, ex qua postmodò etiam Constantiensium scholarum Rector Bernardus, à Bertholdo ejusdem Ecclesiæ Presbytero reprehensus meritò, docuit nullum Sacramentum validè dari extrà Ecclesiam, nisi solùm baptisma. Quod tamen dati extrà Ecclesiam Ordines sint rati & validi, videtur in litteris ad Sanctum Stephanum Pontificem docere Sanctus Cyprianus. Quidquid sit, ex eodem isto fonte etiam nuper scripsit in opere de Sacramentis Joannes Maldonatus: *Quòd ea Confirmatio, quæ ab Episcopis Catholicis data fuit, non debet repeti, semper fuit certum, & de ea intelliguntur omnes Canones Conciliorum, qui agunt de hac re. Tamen an Confirmatio data ab hæreticis Episcopis repeti deberet, in Ecclesia Catholica non ita fuit certum: Immò existimò in tota veteri Ecclesia fuisse repetitam: Quia non existimabatur fuisse vera Confirmatio*. Scribit cum Constantino Harmenopulo, ad quadragesimum septimum, qui datum in hæresi baptismum mandat exsufflari, Apostolicum Canonem addente hoc scholion: *Baptizatum rebaptizare prohibitum quidem est, sed unguento inungere nequaquam, licet hoc sacri baptismatis pars esse videatur*. Est horrendum & ab omnibus damnandum dogma. Ejus caduca fundamenta sunt alibi exsufflanda.

Epist. 196.

Magni Basilii de ordinationibus errorem sequitur etiam in priori adversus suam gentem Invectiva Isaac Primas Armeniorum: *Quod Armenii neque ordinationem habeant, sed ab omni Sacerdotio sint alieni, liquet. Nam Sanctus Gregorius, qui Armeniorum fuit Episcopus, ac beatissimus Cæsareæ Cappadociæ Archiepiscopus Leontius, qui eundem Gregorium ordinavit, securitatis pactum inter se inierunt, ut qui pro tempore Armeniorum Episcopus præficeretur, ab Ecclesia ac Pontifice Cæsaræensi ordinationem acciperet, ex qua ipse à principio Gregorius Sacerdotium accepisset. Illi verò in innumeras prolapsi hæreses, & extranei facti ab Ecclesia Catholica, cum non accipiant ordinationem ab Ecclesia Cæsaræensi, nonnè omninò profani sunt, & Laici? Et quos ipsi baptizaverint, ethnici prorsus, ne baptizati.?* Quòd Cæsaræensis Exarchi sacras manus contempserint, illis subtraxerint suos Metropolitas, & sibi Autocephalum Primatem creaverint, fuit pessima prævaricatio: attamen acceptæ ordinationis substantiam non potuit evacuare. Interim Isaaci errorem sequitur Constantinopolitana Pachomii Patriarchæ sub Turcico Bajazetis secundi Imperio celebrata Synodus. Monembasia tunc spectabat ad serenissimam Venetorum Rempublicam. Hinc Græcum & schismaticum Episcopum ejici jussit Alexander sextus Pontifex, & eò misit Arsenium Diaconum, jussum consecrari ab Elei Episcopo & duobus Presbyteris: quòd alii Catholici Episcopi non essent ad manum. Hinc ergò Arsenium durissimè damnavit dicta Synodus, & omnes ab ipso ordinatos jussit reordinandos. Et pro palmari causa adjunxit, quòd non à Patriarcha Constantinopolitano, nec per ejus mandatum à Metropolita, sed à Provinciali Episcopo esset consecratus. Censuit Metropolitam non posse à suffraganeo Episcopo validè consecrari. Exstat Synodus apud Martinum Crusium in Turco-Græcia. Videtur Isaac similem tueri errorem. Quidquid sit, rectè urget quòd istam à Cæsariensis Ecclesiæ throno secessionem Armenii fecerint propter hæresim, quòd per eandem reddiderint se alienos à quatuor Apostolicis thronis, atque ita

Cap. 13.

ita amiserint potestatem canonicè ordinandi. In secunda Invectiva profitetur se natum, educatum, & consecratum Episcopum ab Armeniis, ac etiam ob transitum ad Græcos fuisse degradatum cum hoc elogio: *Nullam prorsus Sacris operandi potestatem habes, eò quòd ab Armeniorum religione te separaveris.* Et addit se reposuisse: *Nedum Sacerdotium, quod non habui, repudio, verùm etiam Episcopos ac religionem vestram detestor ac devoveo. Idcircò ad inculpatam ac veram fidem confugi, & ad sanctissimam Metropolim recurri.* Utique Cæsaræensem. Profitetur impressos sibi ab Armeniis ordines fuisse irritos, ideoque sibi postulanti iteratos à Primate Cæsariensi.

In prima Invectiva profitetur omnia Armeniorum mysteria esse irrita & nulla. Quem errorem sequitur Theodorus Balsamon. Etenim ad Marci Alexandrini Patriarchæ, qui aliquos hæreticos esse, aliquos non esse rebaptizandos rectè scripserat ex septimo Constantinopolitano Canone, hanc quæstionem: Q. 30. *Si hæreticus Sacerdos vel Diaconus dignus habitus Divino & sancto Baptismate, vel per sanctam Unctionem sit sanctificatus, licebit-ne ei Sacra facere cum priori ordinatione, an verò si Sacra ministrare velit, iterabitur ejus ordinatio?* Ad hanc, inquam, quæstionem Theodorus respondet omnem in hæresi acceptam ordinationem esse habendam pro sacrilegio, & pro non facta, ideoque iterandam. Respondit ex vulgari, quem suo codici inseruit etiam Constantinus Harmenopulus, Apostolorum Canone: Can. 67. *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus secundam ordinationem habet, deponatur & ipse, & qui ordinavit, nisi utique constiterit, quòd ab hæreticis ordinationem habeat. Qui enim ab eis ordinati sunt, ut Clerici sint, fieri non potest.* Quæ omnia exstant in jure Græco-Romano. Ibidem nescio quis Constantinopolitanus Episcopus Antiocheno Patriarchæ Martyrio respondet hæreticos juxtà septimum Constantinopolitanum Canonem esse admittendos in Ecclesiam, & de Arianis ac cunctis aliis, quorum Baptisma admittimus, adjungit: *Secundùm hæc tanquam egregii Laici ad eum gradum ordinantur, in quo priùs apud suos erant.*

Præfatus Isaac Armeniorum præsertim sacrificium censuit irritum & nullum. *Errant Armenii in Missa, nec habent sacrificium mysticum.* Non tantummodò ob panem azymum ac legitimi elementi defectum, sed etiam ob excussam illis ab hæresi potestatem. Quem errorem plures olim & intrà & extrà Ecclesiam docuerunt. Etenim ad Januarium Lambesitanum Episcopum, Numidiæ Primatem, scribit cum suæ Proconsularis Provinciæ Synodo Sanctus Cyprianus: Epist. 70. *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut accepto chrismate, id est, unctione, unctus Dei esse, & habere in se gratiam Christi possit. Porrò autem Eucharistia, & undè baptizati unguntur, oleum in altari sanctificatur. Sanctificare autem olei creaturam non potuit, qui nec altare habuit nec Ecclesiam. Undè nec unctio spiritalis apud hæreticos potest esse, quando constet oleum sanctificari, & Eucharistiam fieri apud illos omninò non posse.* Quod ipsum de degradatis ob crimen Episcopis affirmare videtur in litteris ad Epictetum Assuritanum Episcopum, & in litteris ad Legionensem Ecclesiam ac Asturicensem. Epist. 74. Eandem sententiam constantissimè tutati sunt Donatistæ, & ex ipsa consecratam à nostris Sacerdotibus Eucharistiam projecerunt suis canibus. Epist. 78. Ita testatur Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus, addens canes statim in rabiem ac proprios Dominos fuisse conversos. Lib. 2. Et adversùs Lucium Adrianopolitanum Episcopum scribit Philippopolitanus Eusebianæ factionis Conventus: *Lucius sacrificium à sanctis & integris Sacerdotibus confectum, si fas est dicere, canibus projiciendum jubebat.* Lucius erat Episcopus insigniter Orthodoxus, & ita tractaverat Eucharistiam Arianorum. Et inter famosa Sancto Athanasio per dictam factionem imposita crimina fuit Ischyræ Presbyteri celebrantis fractus Calix, & dejectum omne sacrificium. Volebat factio Catholicum sacrificium sic non potuisse tractari. Et de Turbine, Eutychii Eleutheropolitani Episcopi seditioso & Ariano Diacono, atque ipsius in istic exulantem Luciferum Calaritanum Episcopum violentiis scribunt ad Magnum Imperatorem Theodosium Romani Presbyteri Faustinus & Marcellinus: *Januam clausam securibus effregerunt, & irruentes in Luciferum*, clandestinè illic celebrantem, *Divina quoque Sacramenta everterunt.* Affirmant à Turbinis satellitio rapta omnia Luciferi sacra vasa, & ipsa etiamnum ab Eleutheropolitana Ecclesia possideri. Plurima sunt hujusmodi exempla, quibus Catholici hæreticorum, & hæretici Catholicorum Eucharistiam pessimè tractarunt. Nempè alteri alteros censebant hæreticos, ideoque attentata ab illis sacrificia credebant esse profanum panem, non sacrosanctam Eucharistiam. Per Jacobum Gretzerum publicatus Anastasius Sinaita refert insignem Alexandriæ habitam Orthodoxi cum Golianita hæretico disputationem, in qua uterque Eucharisticam veritatem & transelementationem insigniter profitetur, & tunc Orthodoxus pergit ad hæreticum: *Agedum adfer nobis aliquid ex communione vestræ Ecclesiæ, tanquam suprà omnes alias Orthodoxa, & in vase cum omni honore & reverentia reponemus hoc sanctum Christi Corpus, & Sanguinem, & si intrà paucos dies non corrumpatur, aut immutetur, aut alteretur, planum fiet vos rectè asserere corpus Christi penitùs ab ipso Incarnationis exordio esse corruptionis expers; si verò corrumpatur aut immutetur, necessarium erit ut è duobus unum fateamini. Aut id quod sumitis non esse verum Corpus Christi, sed solam figuram, & quasi Vicarium quiddam, aut propter perversam vestram fidem Spiritum Sanctum in illud non descendere.* C. 23. Palam affirmat in hæreticorum elementa non descendere sanctificantem Spiritum, ideoque ipsa in Eucharistiam non consecrari. Etiam posterioribus sæculis scripsit in suis sententiarum libris Robertus Cardinalis Pullus: *Indigni Eucharistiam, licet damno suo, attamen conficiunt. Et quidem ita mihi videtur.* Parte 7. C. 6. Quæ verba rectè commentatur Hugo Matthoud: *Modestè Pullus veritati suffragium præbet, non nescius quosdam sui sæculi, Catholicos inter & scien-*

tiæ

tiæ fama reverendos, contrarium docuisse. Etenim quòd non solùm hæretici, sed etiam quivis excommunicati Eucharistiam validè non conficerent, constanter docent Petrus Lombardus, ac Petrus Pictaviensis. Et in sexto suæ Summæ tractatu scribit Hugo de Sancto Victore: *Aliis videtur, quòd nec manifesti hæretici conficiant. Cum alia Sacramenta extrà Ecclesiam possint fieri, hoc nunquam extra. Et istis magis videtur assentiendum.* Hosce errores secutus fuit etiam Michael Cerularius: Et hinc apud nos Latinos, quos hæreticos & anathemate damnatos volebat, censuit defecisse Ecclesiam, legitimum Sacerdotium, & cum Baptismo verum Sacrificium.

An hos errores Cardinalis Humbertus damnaverit, non plenè constat. Et certè si damnasset, quomodo illos posteà Petrus Lombardus, Petrus Pictaviensis, Hugo Victorinus, & similes latinæ Ecclesiæ Doctores perseverassent tradere? Et quòd Humberti tempore cunctos Simoniacos aliqui censuerint hæreticos, ideoque datos ab illis ordines iteraverint, est suo loco demonstratum. Et quòd Florentini Monachi à suo simoniaco, ideoque & hæretico Episcopo palam clamaverint nec Chrisma posse confici, nec Eucharistiam celebrari, nec dedicari Ecclesias, nec Clericos consecrari, ibidem audivimus à Sancto Petro Damiani. Et de fidelibus tunc passim populis, qui conjugatorum Sacerdotum sacrificia & Sacramenta aversabantur ex Decretis
An. 1074. Gregorii septimi, scribit Sigibertus Gemblacensis: *Laici corpus Domini à Sacerdotibus conjugatis consecratum sæpè pedibus conculcarunt, & Sanguinem Domini voluntariè effuderunt*. Nempè Presbyteros illos habebant ut damnatos ab Ecclesia, ideoque privatos aut certè à potestate validè consecrandi suspensos apud Divinam etiam Majestatem. Attamen veritas nunquam caruit suis patronis. Et inter hos generosus eminuit Sanctus Petrus Damiani. Et in suis ad Constantinum Cabasilam Dyrrachiensem Metropolitam Responsis scripsit etiam Demetrius Chomatenus Archiepiscopus Bulgariæ: *Hæreticorum quoque ordinationes ab Orthodoxis recipiuntur juxtà Patrum traditionem, si Orthodoxi sint vel fiant, qui ab aliis ordinantur*. Et ejusmodi plures Doctores habuit tunc utraque Ecclesia. Interim plena in suo sensu abundandi licentia permansit usque ad Angelicum Doctorem, qui cunctis tandem persuasit quævis, præter Reconciliationem, extrà Ecclesiam data Sacramenta esse valida & rata. Et hoc est unum ex ejus multis in Ecclesiam beneficiis. Porrò Michael Cerularius non solùm cum Sacerdotio Sacrificium, sed etiam Baptisma blateravit apud nos defecisse: Imitatus damnatos ab omni Ecclesia Donatistas. Item omnes nos asseveravit hæreticos. Hæc ejus duo facinora præsertim damnavit Cardinalis Humbertus.

CRIMEN V.

Græci, ut Nicolaitæ, carnales nuptias concedunt, & defendunt sacri altaris Ministris.

De schismaticis Pseudo-Patriarchæ Photii in nos Latinos calumniis scripsit ad Hincmarum Remensem & alios Galliæ Episcopos Sanctus Pontifex Nicolaus primus: *Photiani dicunt nos abominari nuptias, quia Presbyteris sortiri conjuges prohibemus*. Eandem calumniam resumpsit Michael Cerularius. Licet ejus nec in litteris ad Joannem Tranensem Episcopum, nec in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham meminerit, ex ejus tamen mente & ore omnino scripsit Nicetas Pectoratus: *Quis ille est qui vobis tradidit prohibere & abscindere nuptias Sacerdotum?* Legitimas nuptias ob supervenientem sacrum Ordinem affirmat à nobis solvi: Infringi à Sancto Clemente Romano laudatos Apostolicos, à Sancto Papa Agathone probatos Trullanos, & alios plures Canones, ideoque nos esse proximos Anti-Christi præcursores, à quibus prohibendas nuptias prædixit Apostolus. Et hæc imperita maledicentia Cardinalem Humbertum graviter & meritò offendit. Noverat Græcum Clerum jam pridem vivere secundum præscriptam à vulgaribus Apostolorum canonibus & novellis Justiniani legibus continentiam, verùm insuper noverat Sanctum Leonem nonum acerrimè tunc pugnare adversùs Latini Cleri incontinentiam & grassantes nuptias: Ejus Decreta censuit, non dumtaxat in Latinum, sed etiam in Græcum dirigenda Clerum, ideoque eis recalcitrantes Græcorum Episcopos dixit Nicolaitas. Sic enim incontinentes Clericos appellare solet latina Ecclesia.

Et certè iniquissima est ista Græcorum calumnia, nec sibi ipsi cohæret. Etenim ut nos Latini cunctos majores Clericos, ita ipsi suos Episcopos & à contrahendis arcent nuptiis, & ab anteà contractis compellunt abstinere. Ita mandant ipsorum Apostolici Canones, leges Justiniani, Trullana Synodus, Leges Leonis sapientis, & perpetua consuetudo. Non solvunt aut dirimunt matrimonium, sed perpetuò dumtaxat suspendunt. Hinc præfatæ Synodi quadragesimus octavus Canon promoti in Episcopum mariti uxorem mandat claudi ac velari in monasterio, aut certè consecrari in Diaconissam; ad securam tutelam ab adulterio. Et quia conjuges sunt una caro, ideoque unus non possit converti sine altero. Sub Isaaci Angeli Imperio quædam Episcoporum uxores nec intrabant monasteria, nec Diaconalem profitebantur castitatem, sed mundanum retinebant habitum, manebantque in propriis ædibus. Rem ad memoratum Principem, & ipsi assidentem

Ggg trium

trium Patriarcharum & multorum Episcoporum Synodum retulit Metropolita Cyzicenus, & obtinuit hoc Edictum: *Mea Majestas definiit, cohortantibus ad id sanctissimis Patriarchis, uxores creatis Pontificibus antè ordinationem conjunctas, in muliebria monasteria procul sita ab habitatione Pontificum sine dilatione induci, tonderique eas, & canonicè apud Monachas degere, in quo monasterio comam deposuerint. Aut si ipsæ tonsuram recusent, qui eis antè ordinationem juncti erant matrimonio, Pontificali solio & dignitate priventur, ac in eorum locum alii sufficiantur. Imposterum autem, qui antè creationem habebit legitimam uxorem, non aliter ordinari, quam si communi conjugum scripto consensu & placito à se invicem separentur, & mulier monasticam vitam sit amplexa. Sic enim creatio sine offendiculo & damno juxtà sacros & Divinos Canones procedet, semota ab omni Sacerdotalis ordinis reprehensione.* Et hoc Edictum laudat plurimùm in opere de quæstionibus & causis matrimonialibus Matthæus Monachus. Est unicus casus, in quo Episcopi uxor possit apud Græcos manere in sæculo. Est casus per Constantinum Cabasilam Dyrrhachii Metropolitam propositus: *Si uxorem habens Sacerdos, vel Diaconus, vel Lector tondeatur, maneat autem ejus uxor in mundo, an qui tonsus est possit ad Episcopatum promoveri, licet uxor tonsuram non admittat?* Et Joannes Citri Episcopus respondet ad omnia affirmativè. Græci enim per alterius conjugis monasticam professionem censent solvi conjugale vinculum, ac proindè Monachum professi Clerici uxor non est amplius uxor, atque ita licet ille fiat Episcopus, hæc potest ad alias nuptias adspirare. Quæ omnia habes in jure Græco-Romano.

Etiam licentia, quæ majoribus Clericis permisit prioris uxoris usum, apud Græcos semper fuit odiosa, & ad strictissimam ligata interpretationem. Lucet ex quæstione, quam Nicetæ, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ tunc Chartophylaci ac posteà Thessalonicensium Archiepiscopo, proposuit nescio quis Episcopus: *Clericus uxorem ducens, precatione tantum sponsaliorum suscepta, cum ea congressus est, deinde creatus est Sacerdos, credens sponsaliorum preces ad nuptias sufficere, cum Antistes ignoraret perfectas nuptias non fuisse contractas. Posteà etiam nuptiarum precationem accepit. Quæro, An debeat Sacra celebrare, aut à celebratione desistere, aut temporalibus pœnis coerceri?* Græci & sponsalia & matrimonium solemniter celebrant in Ecclesia, utrique impendunt Sacerdotalem benedictionem, & in hac omninò fundant essentiam conjugalis Sacramenti. Quidam porrò sponsus imperitè ignorans harum benedictionum & contractuum discrimen, est consecratus in Presbyterum, voluitque istam sponsam retinere in uxorem. Et quo nihil deesset, jam Presbyter nuptialem benedictionem accepit. Respondit verò dictus Nicetas: *Clericus, qui cum sua sponsa antè nuptiarum consecrationem congressus est, licèt non censeatur clandestinas contraxisse nuptias, quia sufficere existimat sponsaliorum conjunctionem ad sponsæ copulam, quia tamen omninò ignoravit ea quæ ipsum ignorare non oportuit, ob eam causam præjudicium patitur, etsi post ordinationem susceperit benedictionem nuptialem. Duo enim ignoravit: Et solam sponsaliorum precationem non sufficere ad copulam, & post ordinationem benedictione conjugali non initiari quemquam. Dicam & tertium: Neminem, qui cum sponsa antè nuptias congressus sit, ordinatione dignum haberi.* Quod nempè neminem vel unica fornicatione maculatum Apostolicus Canon admittat ad Clerum. Affirmat non desponsæ, sed solius anteà ductæ uxoris usum majoribus Clericis permitti.

Ex eodem principio grassantem suo tempore, quæ Presbyteris ac aliis majoribus Clericis etiam biennio post acceptam consecrationem permittebat inire nuptias, consuetudinem sustulit novella ad suum fratrem Stephanum Patriarcham Constantinopolitanum Lege Imperator Leo sapiens, & adjunxit causam: *Dignum non est, ut qui spirituali adsensu supra corporis abjectionem & sordes evecti sunt, hi rursus ad carnis sordes delabantur, sed è converso ut Divinum Ministerium ex corporis sordibus tamquam in altum aliquem gradum conscendat, convenientius fuerit.* Eadem prava consuetudo in Diaconos ac Subdiaconos revixerat tempore Marci Patriarchæ Alexandrini. Hinc enim Theodoro Balsamoni Antiocheno Patriarchæ proposuit hanc quæstionem: *An Subdiaconus & Diaconus legitimè possint cum muliere copulari?* Et Theodorus rigidissimè reposuit non licere, firmans & ex antiquis Canonibus, & ex laudata lege. Quod ipsum scribit in præfato de Matrimonialibus causis opere ad titulum de concessis & prohibitis Clericorum nuptiis Matthæus Monachus, addens etiam Ancyranum, qui ordinatis cum facta adversus castitatis professionem protestatione Diaconis indulget novas nuptias, Canonem esse jam pridem abolitum & circumductum. Et adjungit de tales ordinantibus Episcopis: *Qui Diacono permittit, ut post ordinationem ducat uxorem, Episcopatu expellitor.* Quæ omnia exstant etiam in jure Græco-Romano. Et altè clamant non minus à Græcis, quàm à Latinis proscribi Episcoporum conjugia: Est istorum Clericis permissum prioris matrimonii usum esse merè dispensatoriam indulgentiam, semper coercitam intrà limites strictissimæ interpretationis. Et non nisi ex Latinorum odio Græci illam cœperunt contrà propriam conscientiam prædicare. Quod pleræque ipsorum Ecclesiæ Latinam continentiam suo Clero olim imposuerint, & non nisi per Episcoporum desidiam devenerint in præsentem licentiam, est suo loco abundè demonstratum.

Leg. 3.

CRIMEN

CRIMEN VI.

Græci, ſicut Severiani, maledictam dicunt legem Moyſis.

ANtiochiæ fœdus Patriarcha & Eutychianæ factionis vehemens turbo à ſuo nomine reliquit Severianos. Verùm nec ille, nec hi veteris teſtamenti inſtrumentum damnarunt, aut proſcripſerunt ad apocrypha. Fecit hoc alius Severus, duplicis Divinitatis fabulo, cujus & alias impias nugas exponunt Sanctus Epiphanius & Sanctus Auguſtinus. Et ipſum nec Photius in aliquo ſecutus eſt, nec etiam Michael Cerularius. Hic tamen, quò noſtrum Sacrificii azymum exponeret publico odio, de omni Moyſis lege videtur locutus non cum plena reverentia: Hinc ipſum Cardinalis Humbertus dixit declinare ad Severum.

CRIMEN VII.

Græci, ſicut Pneumatomachi, vel ſicut Theomachi, abſcindunt à Symbolo Spiritus Sancti proceſſionem à filio.

GRæci Spiritum Sanctum à Patre per Filium, nos Latini à Patre & Filio credimus & docemus procedere. Diſcrepamus ſolis verbis, non ſenſu. Et Conſtantinopolitana Synodus in ſuis ad Nicænum Symbolum additamentis omninò poſuit de Spiritu Sancto: *Qui à Patre procedit.* Et ut nihil penitùs adderetur deinceps, ſub duro anathemate interdixit Synodus Epheſina. Et hinc vocem, *Deipara*, illi adversùs Neſtorium inſerere noluit Synodus Chalcedonenſis. Vocem, *Filioque*, primi addiderunt Hiſpani. Et ipſos dudum & acriter improbavit atque impugnavit Gallicana Eccleſia. Sub Caroli Magni Imperio & hæc admiſit: Et graviter obſtitit ac duriſſimè tulit Romana Eccleſia. Quod & ipſa tandem admiſerit, palam hic affirmat Cardinalis Humbertus. Formoſus Pontifex paſſim creditur admiſiſſe. Proindè Græci voces iſtas ſymbolo non abſtulerunt, ſed nos Latini addidimus. Nam hinc ab illis invidioſiſſimè clamamur eſſe prævaricari Epheſinam Synodum, & amiſiſſe veram Chriſtianitatem. Quæ omnia ſunt alibi largiùs elucidanda. Hic eſt ſequens articulus: *Græci, ſicut Manichæi, inter alia quodlibet fermentatum fatentur eſſe animatum.* Eſt ſuprà abundè expoſitus.

CRIMEN VIII.

Græci, ſicut Nazareni, carnalem Judæorum munditiam adeò ſervant, ut parvulos morientes antè octavum à nativitate diem baptizari contradicant, & mulieres menſtruo vel partu periclitantes communicare, vel ſi paganæ fuerint, baptizari prohibeant.

AN infantuli antè octavam nativitatis diem valeant baptizari, eſt antiquiſſima quæſtio, de qua ad Fidum Epiſcopum reſcripſit cum ſexaginta ſex Collegarum Synodo Sanctus Cyprianus: Epiſt. 59. *Quantum ad cauſam infantium pertinet, quos dixiſti intrà ſecundum vel tertium diem, quo nati ſunt, conſtitutos baptizari non oportere, & conſiderandam eſſe legem Circumciſionis antiquæ, ut intrà octavam diem eum qui natus eſt baptizandum & ſanctificandum non putares, longè aliud in Concilio noſtro omnibus viſum eſt. In hoc enim, quod tu putabas eſſe faciendum, nemo conſenſit, ſed univerſi potius judicavimus nulli hominum nato miſericordiam Dei & gratiam denegandam.* Fidus neſcio cujus in Africa civitatis Epiſcopus Baptiſmum, quoniam Circumciſioni ſucceſſerat, cenſuit antè octavum diem prodeſſe non poſſe aut conferri. Aliud ejus fundamentum edicit laudatus Cyprianus: *Nam quòd veſtigium infantis in primis partus ſui diebus conſtituti mundum non eſſe dixiſti, quòd unuſquiſque noſtrum adhuc horreat exoſculari, nec hoc putamus ad cœleſtem gratiam dandam impedimento eſſe oportere. Scriptum eſt enim: Omnia munda mundis. Nec aliquis noſtrum id debet horrere, quod Deus dignatus eſt facere. Nam etſi adhuc infans à partu novus eſt, non ita eſt tamen, ut quiſquam illum in gratia danda atque in pace facienda horrere debeat oſculari: Quando in oſculo infantis unuſquiſque noſtrum pro ſua religione ipſas adhuc recentes Dei manus debeat cogitare, quas in homine modò forma, & recens nato quodammodo exoſculamur, quandò id quod Deus fecit amplectimur.* Ex quo vides Eccleſiaſticum ritum, quo baptizator baptizatum oſculari conſuevit, eſſe antiquiſſimum, & omnino Apoſtolicum. Nec illi deſunt firmæ rationes.

Pergit martyr Cyprianus: *Quòd in Judaica circumciſione carnali dies octavus obſervabatur, Sacramentum eſt in umbra atque imagine antè præmiſſum, ſed veniente Chriſto veritate completum. Nam quia dies octavus, id eſt, poſt ſabbathum primus, futurus erat, quo Dominus reſurgeret & nos vivificaret, & circumciſionem nobis ſpiritualem daret, hic dies octavus, id eſt, poſt ſabbathum primus, & Dominicus præceſſit in imagine, quæ imago ceſſavit ſuperveniente poſtmodum veritate, & data nobis ſpirituali circumciſione. Propter quod neminem putamus à gratia conſequenda impediendum eſſe ea lege,* quæ

quæ jam statuta est, nec spiritalem circumcisionem impediri carnali circumcisione debere, sed omnem omninò hominem admittendum esse ad gratiam Christi. Multifariè hæc confirmat, solvit singula Fidi fundamenta, demonstrat & in adultis & in parvulis esse eandem *Divinis muneris æqualitatem.* Atque ita posterioribus sæculis exortam quarumdam scholarum, quæ parvulis sine intrinsecorum donorum infusione remitti originale peccatum sunt opinatæ, sententiam insigniter præfocat, & concludit: *Idcircò hæc fuit in Concilio nostra sententia, à baptismo atque à gratia Dei, qui omnibus misericors & pius est, neminem debere prohiberi. Quod cum circà universos observandum sit atque retinendum, tum magis circà infantes ipsos & recens natos observandum putamus, qui hoc ipso de ope nostra, ac de Divina misericordia plus merentur, quòd in primo statim nativitatis suæ ortus plorantes & flentes nihil aliud*
Epist. 23. *faciunt, quam deprecantur.* Et hoc Sancti Cypriani Synodale decretum laudat ac probat Sanctus Augustinus in epistola ad Bonifacium Episcopum, ac aliis in locis.

Iterim errorem hunc in Latina Ecclesia neuter plenè exstinxit. Lucet ex quinto Canone Gerundensis Synodi: *De parvulis, qui nuperè materno utero sunt editi, placuit constitui, ut si infirmi, ut assolet, fuerint, & lac maternum non appetunt, etiam eadem die, qua nati sunt, si oblati fuerint, baptizentur.* Et Sanctus Anglorum Apostolus Augustinus ad Magnum Gregorium retulit hanc quæstionem: *Si prægnans mulier debeat baptizari, aut postquam genuerit, post quantum tempus possit Ecclesiam intrare? Aut etiam ne morte præoccupetur quod genuerit, post quot dies hoc liceat sacri Baptismatis Sacramenta percipere?* Et ad utramque quæstionem Gregorius respondit: *Ba-*
Q. 10. *ptizari vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit, sine mora, si mortis periculo urgetur, vel ipsa hora eadem, qua gignit, vel hoc quod gignitur, eadem qua natum est, nullo modo prohibetur. Quia sicut sancti mysterii gratia viventibus atque discernentibus cum magna discretione est providenda, ita his, quibus mors imminet, sine ulla dilatione offerenda est, ne dum adhuc tempus ad præbendum redemptionis mysterium quæritur, interveniente paululum morte, inveniri non valeat qui redimatur.* Quæ omnia altè clamant de infantilis intrà primos nativitatis dies dati baptismatis valore tunc aliquos cespitasse. Verùm sine fundamento. Quin immò quòd etiam intrà uterum fætus validè baptizetur, magni Doctores affirmant. Hæc est alia quæstio. In sexti Ancyrani Canonis commentario Theodorus Balsamon sequitur partem negativam.

Fidi Episcopi error grassatus olim fuit etiam apud Græcos. Etenim in scripta ad Stephanum fratrem suum & Constantinopolitanum Patriarcham novella lege habet Imperator Leo sapiens: *De infantibus constituimus, ut si non in-*
Lege 17. *quietentur, inimicosque naturæ casus superent, antequam gratiæ splendore illustrentur, quadragesimus dies expectetur. Consentaneum namque est, ut quemadmodum fætus quadraginta diebus in naturæ materno receptaculo planè informantur, sic etiam in æquali dierum numero in Divinæ gloriæ donum procedant. Si tamen & octavo à partu die baptizare aliquis volet, neque id absurdum fuerit. Dominus enim noster Christus octavo die circumcisus, imposito circumcisione fine, pro hac vivifico Baptismo initiari concessit. Verum hæc obtineant, si nulla necessitas, quæ mortem minetur, existat. At si periculum aliquod emergens vim vitæ inferatur, omni diligentia omnibusque viribus etiam intrà octavum diem peragi sacram lotionem oportebit, ne non illuminatus, neque sacri lavacri, atque adeò summi boni expers partus decedat.* Palam affirmat & damnat etiam periclitantes de vita infantes à quibusdam non fuisse intrà octavum diem baptizatos.

Erroris radicem aperit hic, quem suæ epitomæ inseruit Constantinus Harmenopulus, Canon Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani: *Si mulier peperit, & infans in periculo est à tribus aut quatuor diebus, puer quidem per baptismum illuminator, sed alia mulier, baptizata & munda, lactabit eum. Mater autem cubiculum ipsius non ingreditor, in quo puer jacet, usque ad quadragesimum diem, dum purgata scilicet integrè fuerit, & preces à Sacerdote impetrarit. Nec omninò puerum continget.* E rationibus, ob quas aliqui nec moribundos infantulos censebant baptizandos, una fuit matris, quæ illos & lactare & fovere debebat, immunditia: Tantum Sacramentum censebant illi non credendum aut commiscendum. Et ad hæc incommoda evitanda Sanctus Nicephorus ex mortis metu baptizatum infantulum sanxit separandum ab immunda matre, & ab alia baptizata ac munda lactandum atque fovendum. Ita & puero & sacramento credidit undequaque provisum. Hanc tamen disciplinam posteriores Græci aboleverunt. Etenim in Jure Græco-Romano exstat hoc Responsum Petri Diaconi Constantinopolitani & Chartophylacis: *Si baptizatus sit infans, an lactari à matre sua debet adhuc immunda? Respondeo, omninò lactabit infantem, ne pereat.* Alienum enim lac recentes ab utero parvuli solent aversari. Et Sanctus Nicephorus addidit hunc Canonem: *Infantes non baptizatos absente Sacerdote baptizet is, qui repertus fuerit. Quod si pater ipsemet, vel quivis homo Christianus eos baptizaverit, nullum in eo peccatum admittitur.* Et Constantinus Harmenopulus addit hoc scholion: *Infantem, qui ægrotat, confestim baptizari permissum est, rectè valentem post quadragesimum à nativitate diem. Beatus autem Joannes sic ait: Puerum morbo detentum, jamque morti proximum, si trina dumtaxat immersione, ne præripiatur metuens, perfecerit, non opus est ut deinceps preces, quas omisit & aphorismos integrè suppleat.* Hic est Joannes quartus Patriarcha Constantinopolitanus, cognomento Jejunator. Hic sine consuetis sacrorum rituum vestimentis, Sanctus Nicephorus etiam à proprio patre citrà contrahendi matrimonialis impedimenti periculum mandat ægrotos infantes quovis tempore baptizari: Uterque noverat Sacramenti necessitatem. Sub Iconoclastico & turbido Leonis Armenii Imperio floruit, & ob Orthodoxam Fidem deportatus fuit Sanctus Nicephorus, ideoque ejus Decreto non fuit integrè

integrè ob ditum. Hinc causam resumpsit, & auctoritati suæ non confisus Patriarcha Stephanus retulit ad fratrem suum Leonem.

Et difficultatem etiam sapiens Princeps agnovit, novellam suam Legem præfatus: *Quod Beatitudo tua postulat, à vobis procedere quàm à nobis originem sumere & proficisci, æquius fuerat. De re enim sacra Sanctitatem tuam sancire oportebat.* Suos infantulos non statim baptizare, sed ad majusculam, quæ Sacramenti ritum ac effectum utcumque possit capere, ætatem Græci solent differre. Hinc enim desemet ipso scribit Petrus Arcudius: *Ego, quando lustratus fui, ejusmodi ætatis eram, ut planè meminerim.* Ipsorum tamen Euchologion habet hunc titulum: *Oratio ad Cruce signandum puerum, suscipientem nomen octava die.* Octava nativitatis die consueverunt infantulos suos facere catechumenos, & ipsis nomen imponere. Et laudatus titulus habet hanc subnotationem: *Observandum, quòd si natus puer graviter infirmatus lac non sugat, & ad interitum vergat, nulla mora trahenda est juxtà eos, qui in sextam aut octavam diem baptismum reponendum asserunt, sed ea qua natus est hora, si modo ablutus, est continuò baptizandus, ne non illuminatus decedat.* Eos qui nec ex tanta necessitate antè octavum aut sextum diem censebant baptizandum, improbat, atque ita insinuat istum errorem tunc adhuc in Græcia viguisse. Nempè Leonis sapientis novellas leges non admisit Orientalis Ecclesia, atque ita etiam post ipsas quidam in suo errore atque abusu pertinaces constiterunt. A nobis tamen adductam legem laudat, & omninò servandam asseverat in suo ad secundum Sancti Dionysii Patriarchæ Alexandrini Canonem commentario Theodorus Balsamon. Quod faciunt & alii Græcorum Episcopi & Doctores in suis Canonicis Responsis aut Decretis apud jus Græco-Romanum. Quia abusus necdum erat exstinctus. Et hunc suo adhuc tempore apud Græcorum quosdam grassantem meritò damnat & ad hæreses proscribit Cardinalis Humbertus.

(Lib. 1. Cap. 13.)

Cap. 6. Gravidas mulieres non baptizare est etiam antiquus Græcorum abusus, in quem statuit Neo-Cæsariensis Synodus: *Gravidam oportet baptizari, quando voluerit. Nihil enim in hoc, quæ parit, nascenti communicat, propterea quod uniuscujusque propositum in confessione declaretur.* Exponit Theodorus Balsamon: *Quidam dicebant non debere baptizari gravidas, sed exspectare fœtus exitum in lucem. Ne dum ea baptizatur, videatur quoque una baptizari fœtus, quem in utero gerit, ut qui sit ei omninò unitus. Quo fit, ut postquam natus fuerit, vel non illuminatus relinquatur, vel si baptizetur, rebaptizari putetur. Patres itaque hac contradictione non admissa, statuerunt ut sine ullo præjudicio baptizentur prægnantes mulieres, quando voluerint, eò quòd nihil habeat commune puerpera cum fœtu, qui paritur, quod ad illuminationis rationem attinet. Maximè, inquiunt, cum sit unicuique sua in Baptismate necessaria promissio. Fœtus autem, qui est in utero, cum sit affectione destitutus, non potest, quæ in Baptismate requiruntur, professiones & vota facere. Adjectum est autem Canoni,* Quando voluerit, *propter eos, qui dicunt, antequam fœtus formetur in hominem, posse mulierem prægnantem sine periculo baptizari, non autem rectè baptizari posteà, eò quòd id quod habetur in utero, in ea est constitutione, in qua infantes qui modò nati sunt, qui polliceri non possunt. Et ideo dixerunt Patres esse in mulieris gravidæ potestate baptizari, quando velit. Quomodo enim se habeant fœtus in utero, nemo potest perquirere, vel eos suscipere. Infantes autem per eos, qui ipsos suscipiunt, affirmant, & actus illuminati Divina illustratione digni censentur.* Quidam toto qualiscumque, quidam solo animatæ gestationis tempore affirmabant gravidas non baptizandas: Quòd antè animationem fœtus sit Baptismi incapax, ideoque ille sine ullo periculo aut incommodo matri tunc impartiatur. Opinionis fundamentum fuerunt Romanæ leges, quæ clausum utero fœtum affirmant esse matris partem, ideoque datum huic baptismum non posse illi non communicari. Quam difficultatem evasurus in Nomo-Canone Photius demonstrat leges hac in re ob variam factorum speciem esse diversas atque adversas, & adjungit: *Alia etiam hac de re diversa jura in libro meo de in speciem contrariis singulari collegi.* Et etiam hic Theodorus Balsamon commentatur: *Dubium aliquando fuit, an prægnantem baptizari oporteret. Fuerunt enim qui dicerent, quoniam fœtus in maternis visceribus absconditis, matri tamquam omninò pars ipsius counitus est, non posse ipsum cum illa illuminari, ideò quòd nondum in lucem prodierit, neque ad assentiendum sacrosancto baptismati voluntatem habeat; nec ipsam prægnantem debere baptizari, sed exspectare oportere fœtus editionem in lucem, ut ne aliud ipsius membrum baptizetur, aliud non illuminatum maneat. Et quod si fœtus unà cum prægnante baptizatus, postquam in lucem prodierit, baptizetur, inveniatur bis esse baptizatus: Quod est insolens. Idirco Neo-Cæsariense Concilium solvit ambiguitatem.* Eundem errorem insigniter refellit in sexto adversus Julianum Pelagianistam libro Sanctus Augustinus: *Matris corpus ut esset templum Dei, gratiæ beneficium est, non naturæ. Quæ gratia non conceptione, sed regeneratione confertur. Nam si ad matris corpus id, quod in ea concipitur, pertineret, ita ut ejus pars deputaretur, non baptizaretur infans, cujus mater baptizata est aliquo mortis urgente periculo, cum eum gestaret in utero. Nunc verò cum etiam ipse baptizetur, non utique bis baptizatus habebitur.* An quis aliquando Latinus istum errorem dogmatizaverit, ignoro. Rectè tamen Augustinus dicit: *Aliquo mortis urgente periculo.* Tunc enim extrà canonica tempora nemo nisi ob mortis periculum solebat baptizari.

(Tit. 4. Cap. 10.)

Isti per Neo-Cæsariensem Synodum damnati Græcorum Errones omnem deviæ mentis impetum verterunt in puerperas, fulti hoc, per Constantinum Harmenopulum laudato, Magni Dionysii Patriarchæ Alexandrini Canone: *Catechumena, si fluxum habuerit, ne baptizetur, antequam purgata fuerit.* Consonat in Canonicis Responsis Magni Dionysii successor Timotheus: *Si mulier cate-*

catechumena dedit nomen suum ut illuminaretur, & die baptismatis illi accidit quod solet mulieribus, debetnè eo die baptizari, an differri, & quantum differri? Respondeo, debet differri, donec purgata fuerit. Eousque censetur immunda, & indigna baptismo. Adversam sententiam fortissimè sequitur Apostolicarum Constitutionum sub Romani Clementis nomine Auctor: *Si qui sunt qui Judaicos ritu observant, ut fluxus seminis, per somnium maculationes, conjunctiones corporum secundum legem, respondeant nobis, An caveant diebus & horis, quibus hæc eis accidunt, ne precationes faciant, aut librum tangant? Quòd si assentiantur, liquet eos Spiritu Sancto, qui semper adest fidelibus, vacuos esse. Etenim si tu mulier existimas diebus septem menstruæ fluxionis te esse Spiritu Sancto vacuam, ergo si repentè è vita excedas, excedes sine Spiritu Sancto, nulla in Deum spe confisa, cum habeas alioquin Spiritum Sanctum prorsus à te non separatum? Opùs verò tibi est precatione, & adventu Spiritus Sancti, cum nihil in hoc peccaveris. Neque enim legitimus concubitus, neque partus, neque sanguinis fluxio, neque genitalis seminis per somnium excretio naturam hominis fœdare possunt, aut Spiritum Sanctum separare, præterquam sola impietas, & actio à lege interdicta.* Acriter hæc exaggerat, & concludit: *Ejicite hæc, & fugite hujusmodi observationes. Ad Gentiles enim ista pertinent.* Qui solemni sanguine fluentem mulierem censuerunt fieri immundam, & deseri à Spiritu Sancto, ideoque nec orare, nec pia legere potuisse, forsan crediderunt nec potuisse baptizari. Nam quem Spiritus Sanctus deserit, quomodò possit intrare? Est revera gentilis error, & ipsius nimia aversatio istum Scriptorem abripuit ad damnandas omnes istiusmodi observantias. Ex quo lucet laudatas ab illo constitutiones non esse Apostolicas. Hanc enim damnationem nec Oriens admisit quoad omnia, nec Occidens. Et damnatio errorem non exstinxit.

Lib. 7. Cap. 26.

Quòd existentes in puerperio mulieres quidam Græcorum Doctores suo adhuc tempore censuerint nec ob vitæ periculum baptizandas, in adducta lege palam affirmat laudatus Imperator Leo. Divinæ in nos misericordiæ magnitudinem extollit, ac prosequitur: *Valdè, mea quidem sententia, à salutifera ipsius providentia diversè sentiunt, quotquot eam, quæ recenti puerperio decumbit, & morte præ foribus consistente, nec diem, quem ipsi exspectandum numerant, quadragesimum nempè post partum, exspectante, citiusque obtorto velut collo protrahente corripitur, illuminatione indignam esse opinantur, & ut ob corporis immunditiam reverà illa è vita immunda excedat; quippè quæ Sacris non instituatur, nec sacri lavacri lustrationis, regenerationisque particeps fiat, efficiunt.* Crudelem hanc & impiam quorumdam sapientiam circumscribit ac damnat, mandatque sanas quidem post quadragesimum dumtaxat diem, infirmas autem ac de vita periclitantes puerperas baptizari quovis tempore. Quòd sine isto Sacramento intrare non possint in vitam æternam. Easdem sacrosancta etiam Eucharistia donari mandat, quòd sine hac Baptismus non compleretur. Et neque hic Canon exstinxit errorem. Usque ad Cardinalis Humberti legationem perdurasse ostendit apud Patres Prædicatores repertus Constantinopoli tractatus. Partim ex magni Dionysii, partim ex successoris Timothei sensu potiùs quàm verbis conflat hanc regulam: *Quòd mulieres menstruatæ non debent accedere ad Ecclesiam, etiam pro baptismo recipiendo, sed debent abstinere ab ingressu Ecclesiæ, & differre baptismum, quousque purificentur.* Et concludit: *Hæc quomodo serventur in Latinorum Ecclesia, omnis qui habet oculos videre potest.* Timothei Decretum Photius in Nomo-Canone non malè commentatur: *Non convenit mulierem tempore purgationis suæ baptizari.* Utique nisi sit mortis periculum. Et hanc Græcorum disciplinam Romana Ecclesia nunquam notavit. Præfatus schismaticus scriptor videtur istum etiam extremæ necessitatis articulum comprehendisse. Nec mireris. Quosdam enim etiam Latinos sic olim errasse ostendit Sancti Augustini Anglorum Apostoli relatio ad Magnum Gregorium. Et ex hujus Rescripto abusum Humbertus rectè damnavit.

Tit. 4. Cap. 16.

Quòd in mensis vel puerperii purgatione existentes fideles mulieres Græci nunquam admiserint ad Eucharistiam, est omninò verum. Hinc enim ipsas proximè antè partum consuesse ac debuisse communicari, est suprà ostensum. Dico, *fideles mulieres*: Quòd enim paganas aut catechumenas, quibus de vita periclitantibus donabant Baptismum, etiam Eucharistia impertirent, statim nobis dixit sapiens Imperator Leo. Nostrum de fidelibus assertum firmat in canonico ad Basilidem Episcopum Rescripto Magnus Alexandriæ Patriarcha Dionysius: *De mulieribus, quæ sunt in abscessu, an eas sic affectas oporteat domum Dei ingredi, supervacaneum vel interrogare existimo. Neque enim eas existimo, si sint piæ & fideles, sic affectas ausuras vel ad sanctam mensam accedere, vel Corpus & Sanguinem Domini attingere. Neque enim quæ duodecim annorum fluxum habebat, ipsum ad medicinam tetigit, sed solam ejus fimbriam. Orare enim, quomodocumque se habeat aliquis, & utcumque sit affectus, Domini meminisse, & auxilium implorare, non est reprehendendum. Ad Sancta autem Sanctorum, qui non anima & corpore purus est, accedere prohibebitur.* Basilides varia interrogaverat. An immundæ mulieres possent intrare Ecclesiam, ac præsertim sacros cancellos usque ad altare? An possent Eucharistiam percipere? An domi possent orare, libros pios legere, ac Divinum auxilium implorare? Ab Apostolicarum constitutionum Compilatore damnatus error etiam tunc fuit omnino grassatus. Et ad primam ac secundam negativè; ad tertiam quæstionem Dionysius affirmativè respondit. At non plenè exstinxit errorem. Quidam perrexerunt errare immundas mulieres deseri à Spiritu Sancto, ideòque nec posse pia legere, nec Deum precari. Et hinc memoratus constitutionum Author transiit ad aliud extremum, omnemque istam disciplinam proscripsit ad Judaicas aut Gentiles superstitiones. Et Dionysii Rescriptum

ptum firmat in canonicis Responsis successor Timotheus. Immundam mulierem respondet non baptizandam, & pergit de fideli: *Si mulier sibi accidisse viderit quod solet mulieribus, debetne ad sancta Mysteria accedere, an non? Respondeo non debere*. Et de puerpera, cujus proles ob vitæ periculum antè quadragesimum diem baptizari debuit, rescripsit Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus: *Alia mulier munda & baptizata lactabit puerum, mater autem ipsius cubiculum non ingredietur, in quo puer jacet, usque ad quadragesimum diem, dum purgata integrè fuerit, & preces à Sacerdote impetrarit. Nec omninò puerum attinget*. Qui proscripsit à baptizati filii cubiculo, longè minùs permisit ingressum Ecclesiæ. Quæ omnia in novella ad fratrem suum & Patriarcham Stephanum lege confirmavit sapiens Imperator Leo. Porrò menstruam immunditiem durare ad solos septem dies, rectè observat in commentario ad laudatum magni Dionysii Canonem Theodorus Balsamon.

Et pergit: *Hæc cum Antistes definierit, videmus hodiè, & maximè in mulierum monasteriis, mulieres securè stare in templorum vestibulis, quæ sanctis omnis generis imaginibus exornata, & ad Dei laudem deputata sunt. Et cum interrogamus, Quomodo hoc fiat, audimus eas non esse in Ecclesia. Quod nobis non ita videtur. Vestibula enim non sunt communia, ut Ecclesiarum atria, sed sunt pars ipsarum, mulieribus attributa, quæ in Ecclesia versari non prohibentur. Quod quidem vestibulum est locus pœnitentiæ, qui dicitur Audientium, & in ipso ne viris quidem stare permittimus, quibus imposita est pœna, ne in Ecclesia versentur, sed extrà ipsum deflere. Oportet ergo ejusmodi loca, in quibus stabunt immundæ mulieres, Ecclesiarum loco directo non implere, vel etiam cum Episcopali permissione ejusmodi loca separare, ut immundæ mulieres in eis sine præjudicio stare possint. Ego autem vidi etiam ejusmodi mulierem in vestibulo stantem, & arrhæ orationem ab Antistite accipientem, quod quidem sum admiratus*. Est locus mendosus. Pro voce, *loco*, videtur legendum, *honore*. Immundas mulieres vult non solùm ab Ecclesiis, sed etiam arcendas ab ipsarum vestibulis, & admittendas ad sola profana loca, in quibus non sint sacræ imagines, nec alia Ecclesiastica ornamenta. Et maximè indignatur tali mulieri arrhalem, seu sponsalitiam benedictionem fuisse impensam. Vult hæc omnia reformata. Et ad hanc Marci Alexandrini Patriarchæ quæstionem, *Divini Canones Diaconissarum meminerunt, quærimus, quale sit ipsarum officium*, in jure Græco-Romano respondet: *Olim aliquando ordines Diaconissarum Canonibus cogniti fuerunt, habebantque ipsæ gradum ad altare. Menstruorum autem inquinatio ministerium earum à Divino & sancto altari expulit. In sanctissima autem Constantinopolitanæ sedis Ecclesia Diaconissæ ordinantur, sed nullam communicationem habent ad altare. Mulieres autem plerumque inducunt in Ecclesiam, earumque conventum dirigunt & gubernant*. Quod ipsum insinuat in scholio quinti decimi Canonis Chalcedonensis. Et ad nescio quem in eodem Græco-Romano Jure rescribit Petrus Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconus & Chartophylax: *Si mulier partum ediderit, & quidam in ejus domum ingressi fuerint, quamdiu per censuram à participatione debent arceri? Respondeo, Abluti postridie non arcebuntur à Sacramentis*. Nempè non sola puerpera, sed etiam obstetrix, & omnes puerperio cooperatæ aut præsentes mulieres erant quasi ex contagio immundæ, de quibus addit Matthæus Blastaris: *Sed & tales in præsenti non solùm ab altari, in quod olim fas erat eis accedere, sed & à templo eliminantur penitùs*. Et hinc Græcorum Euchologion habet hosce titulos: *Oratio in mulierem puerperam, primo die partus dicenda. Altera pro mulieribus adstantibus dicenda*. Et in hac Sacerdos precatur Dominum Deum: *Benedic & sanctifica præsentes tuas ancillas, partui ancillæ assistentes, ut inculpatæ sanctam tuam Ecclesiam intrent, & sanctis tuis & immaculatis mysteriis participent*. Proximo die poterant sic expurgari. Quam omnem disciplinam etiamnum hodie apud Græcos vigere affirmat in Euchologii scholiis Joannes Goar: *Corporum munditiem tamen requirunt Græci in Ecclesiis, ut à partu necdum purgatas mulieres ab illarum ingressu arceant, & menstruis fluentibus inquinatæ, rubore contempto, conscientia urgente, seipsas hodie eliminent, panem pro oblatione pinsere detrectent, sed & Sacra quavis tangere, reliquiasque deosculari vereantur. Illis satis est juxta limina foris sub dio oculis transeuntium expositas stare*.

Lege 5.

Eadem disciplina olim viguit in quibusdam Latinis Ecclesiis. Lucet ex quæstione, quam Magno Gregorio retulit Sanctus Augustinus Anglorum Episcopus: *Mulier, postquam genuerit, post quantum tempus possit Ecclesiam intrare? Aut si menstrua consuetudine tenetur, An Ecclesiam ei intrare liceat, aut sacræ Communionis Sacramentum percipere?* Et laudatus Pontifex respondit: *Cum enixa fuerit mulier, post quot dies debeat Ecclesiam intrare, testamenti veteris præceptione didicisti, ut pro masculo triginta tribus, pro fœmina verò sexaginta sex diebus debeat abstinere. Quod tamen sciendum est, quia in mysterio accipitur. Nam si eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Ecclesiam, nullo peccati pondere gravatur. Voluptas enim carnis, non dolor est in culpa. In carnis autem commixtione voluptas est, in prolis verò partus dolor & gemitus. Si itaque enixam mulierem prohibemus Ecclesiam intrare; ipsam ei pœnam suam in culpam deputamus*. Et infrà: *Mulier dùm ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi Ecclesiam intrare non debet, quia ei naturæ superfluitas in culpam non debet imputari. Et per hoc, quod invita patitur, justum non est ut ingressu Ecclesiæ privetur. Novimus namque quod mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur, post tergum Domini veniens vestimenti ejus fimbriam tetigit, atque statim ab ea infirmitas sua discessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potùit Domini vestimentum tangere, cur quæ menstruum sanguinis patitur, ei non liceat Domini Ecclesiam intrare?* Multis demonstrat istam mulierum passionem esse meram ex originali culpa pœnalem ægritudinem, atque prosequitur: *Sanctæ Communionis mysterium in iisdem diebus percipere*

re

re non debet mulier prohiberi. *Si enim ex veneratione magna percipere non præsumit, laudanda est; sed si perceperit, non judicanda. Bonarum quippe mentium est, etiam ibi aliquo modo culpas suas agnoscere, ubi culpa non est.* Et hanc libertatem multis confirmat.

A se in transitu visam Gallicanæ Ecclesiæ disciplinam Augustinus retulit, & ipsam neque probavit, neque damnavit Gregorius, sed unamquamque fidelem mulierem permisit in suo sensu abundare. Ejus tamen sententiam plures Gallicanæ Ecclesiæ videntur aut servasse anteà, aut tunc admisisse. Etenim ipsius Rescriptum suo Capitulari inseruit Isaac Lingonensis Episcopus.
Tit. 10. cap. 187. Et Turonensium Archiepiscopus Erardus suo
Cap. 60. Capitulari inseruit ejusdem sensum: *Mulier post partum, statim ac voluerit, nisi fortè sit adultera, intret Ecclesiam, ac Deo referat gratias.* Excipit adulteram; quòd illa cogi deberet ad publicam pœnitentiam, adeoque & ab Ecclesia excludi. Et in suo Decreto Sanctus Ivo habet hunc Canonem:
Lib. 2. Cap. 60. *Mulier enixa, si voluerit, Communionem accipiat.* Et affirmat esse Carthaginensem. Quòd tamen per Sanctum Augustinum Magno Gregorio relata disciplina perseveraverit in pluribus Galliæ Ecclesiis, ostendit in animæ Gemma Honorius Augustodunensis:
Lib. 1. C. 146. *Mulieres post partum non intrant Ecclesiam, quia immundos à cœlesti templo excludi designant. Alioquin si præ infirmitate valerent eadem die, qua pariunt, intrare Ecclesias, eis liceret, ut Deo agerent gratias. Propter hanc significationem in multis locis menstruæ viris commixtæ foris Ecclesiam stare solent.* Et in alio ejusdem operis libro:
Lib. 3. Cap. 24. *Mulieres in hoc Sanctam Mariam imitantur; quòd post partum transactis quadraginta diebus Ecclesiam ingrediuntur, quia cœleste Templum intrare non merentur, quæ in præsenti vita, quæ per quadraginta dies accipitur, beatam Virginem non imitantur.* Affirmat esse non Præcepti, sed solius decori ac honesti consuetudinem. Et ita servatur usque hodie in omni fermè Gallia: etiam nostra Belgica. Quidam tamen censebant esse Præceptum, & quidem adeò rigidum, ut de ipsis pergat laudatus Honorius:
Lib. 1. C. 170. *Interfecti ideò in Ecclesiam non portantur, ne sanguine pavimentum maculetur. Ob hanc enim causam putant quidam mulieres in partu defunctas non esse in Ecclesiam deferendas. Quod tamen licet fieri.* Censebant non tantum à vivis, sed etiam à defunctis istiusmodi mulieribus Ecclesiam quasi profanari. Mitiorem sententiam continet in Sancti Ivonis Decreto hic Canon:
Lib. 15. C. 150. *Mulieres menstruo tempore non offerant. Nec Sanctimoniales, nec laicæ. Si præsumpserint, tres hebdomadas pœniteant.* Ipsas admittit ad Ecclesiam, verùm sine oblatione, adeòque & sine Eucharistia. Antiqua enim disciplina, quos offerre vetuit, vetuit & communicare.

Quin immò & laudatus Honorius & Magnus Gregorius, ideoque & Italica & Gallicana Ecclesia videntur non discordasse. Etenim Gregorius tertius suo Pœnitentiali libro inseruit hunc articulum:
Cap. 30. *Si qua mulier antè mundum sanguinem intraverit Ecclesiam, quia nec in usu habetur, quadraginta dies pœniteat.* Item hunc:
Cap. 25. *Mulieres menstruo tempore in Ecclesiam non intrent. Quod si præsumpserint, tres hebdomadas pœniteant.* Homo Græcus fuit iste Gregorius, ideoque hosce pœnitentiales Canones videtur à Græcis mutuatus. Et hinc ipsos statim mitigat, subnectit à nobis jam laudata Magni Gregorii verba, & concludit: *Nonnulli Patres ità definierunt.* Et videtur suos Canones soli honesto, non rigido Præcepto adscribere. Et ita etiamnum hodiè servat Italia. Etenim Romanum Pastorale habet hunc titulum: *Ordo ad introducendam mulierem in Ecclesiam post partum.* Et hæc est Sacerdotis super mulierem oratio: *Deus, qui per Moysen famulum tuum Israeliticæ plebi mandasti, ut mulier, quæ filium peperisset, ab ingressu templi sequestraretur, quæsumus ut hanc famulam tuam ab omni inquinamento peccati mundare digneris, quatenus mente & corpore mundata sinum Matris Ecclesiæ valeat penetrare, & tibi pro suis delictis acceptabile munus offerre.* Orat ipsam non à sanguinis, sed à peccati inquinamento mundari: A solis namque peccatis & inquinantur Christiani, & mundantur. Laudatos Canones suo Decreto inseruit Sanctus Ivo, ipsosque non tertio Gregorio Lib. 15. C. 151.
adscribit, sed Theodoro Archiepiscopo Cantuariensi. Etiam hic fuit vir Græcus, verùm apud Apostolicam Sedem solemniter professus Anglis tradere non Græcam disciplinam, sed Latinam. Hinc possit primùm laudasse suæ gentis Canones, & statim per Magni Gregorii ad Anglos Rescriptum mitigasse. Quidquid sit, etiam Magnus Alexandriæ Patriarcha Dionysius hæc omnia spectare credidit ad solam morum honestatem, non ad rigidam legem. Lucet ex novissimis epistolæ verbis: *Ego autem, non ut Doctor, sed ut cum omni simplicitate convenit nos invicem disserere, meam sententiam in commune edidi, quam cum tu examinaveris, fili sapientissime, quod tibi justum & melius apparuerit, vel an si etiam de his habere existimas, rescribe.* Permittit unumquemque Episcopum abundare in suo sensu, atque ita altè clamat hanc disciplinam non esse legem. Cardinalis Humbertus dumtaxat arguit, quod Græci ipsam etiam in vitæ periculo censerent non laxandam. Menstruatæ mulieres jam passim apud nos intrant Ecclesiam: Omninò tamen convenit ut abstineant ab Eucharistia: Hoc enim judicavit etiam Magnus Gregorius.

Et hæc disciplina & Latinis & Græcis peperit puerperarum mulierum solemnem purificationem, de qua scribit Matthæus Parisiensis: *Rex Anglorum Guilielmus in Normandia moram faciens, aliquantisper se continuit à bello, quod in Francorum Regem cogitabat. Rex autem Francorum Philippus, abutens ipsius patientia, opprobriose fertur dixisse: Rex Anglorum jacet Rotbomagi, cubile fovens instar parturientium fœminarum. Sed cum post partum se purificaturus exiverit, centum millia candelarum cum eò veniam oblaturus in Ecclesia.* Anno 1087.
Quibusdam enim in locis purificanda mulier cum multo sociarum comitatu procedit ad Ecclesiam: & singulæ gestant ac offerunt candelam. Pergit Matthæus de Stephano Cantuariensi Archiepiscopo: *Exivit Decretum ab Archiepiscopo in hunc modum.*

Con-

Concubinæ sacerdotum & sacrorum Clericorum, si pepererint, non purificentur, nisi priùs sufficientem cautionem præstiterint Archidiacono. Stephanus decrevit adversum tunc adhuc prætensas Clericorum uxores, ipsasque tractari voluit uti fornicarias. Quæ enim ex fornicatione concipiunt, solemni Ecclesiasticæ purificationis cæremonia censentur indignæ. Et Odo Parisiensis Episcopus in suo Capitulari habet hunc articulum: *Præcipitur Presbyteris, ut quando mulieres post puerperium veniunt ad purificationem, dent eis tantummodo panem benedictum, & Domini Corpus eis nullo modo propinent, nisi expresse petant, & priùs confessæ fuerint.* Et in litteris, quæ inter Antipolitanum Episcopum & Lerinensem Abbatem circà Grassensem Sancti Honorati Ecclesiam Pacta firmant, scribit Innocentius tertius: *Monachi in purificatione parientium Missas non cantent, nec Orationes exsolvant.* Quæ omnia ostendunt hanc cæremoniam esse apud Latinos antiquam. Eandem uti talem laudat adductis jam Scriptoribus senior Honorius Augustodunensis.

Tit. 9. Cap. 50.

Græci puerperis ac earum fœtibus adhibent varias purificationes. Euchologion habet hos titulos: *Orationes in mulierem puerperam die primo nati pueri. Oratio ad cruce signandum puerum, suscipientem nomen octava die nativitatis. Oratio in mulierem puerperam post viginti vel quindecim dies. Oratio in mulierem puerperam post quadraginta dies.* Et ad hunc titulum subjicitur: *Quadragesimo die rursum templo præsentatur puer, ut Ecclesiæ aggregetur, id est, ut in Ecclesiam induci sumat principium. A matre verò, jam plenè mundata & lota, adstante etiam qui Susceptoris munus in Baptismate obiturus est, offertur.* Et de prima oratione quærit in libro de Sacramentis Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: *Quare in pueri nativitate à Sacerdote fit oratio?* Et respondet: *Quandoquidem carne natos, ad Spiritus regenerationem hac via deduci nos convenit, Ecclesia Christi, ut immaculata & in Christo sanctificata, inter Deo devotos peccatricem nostram & ex carne generationem statim emundare aggreditur. Et à matre devota fœtu edito, advenit Sacerdos, Deoque laudem agit, quia natus est homo in mundum, signoque Crucis puerum benedicit, & vivum permanere, ac Baptismum & Chrisma suscipere postulat, & matri precatur quæ ad salutem conducunt. Tum illi, & aliis cum ipsa mulieribus gratiæ & sanctificationis donum impertit & propria sibi opera semper exequendi licentiam concedit & nusquam impediri ab illis aggrediendis, aut immundas se putare, aut anxias esse propter invidi inimici dubia sibi in mente præsentata, eò quod peccati & voluptatis partui ministrarint.* Eas à contracta immunditia expurgat. Nam pro primo partus die Euchologion habet & hunc titulum. *Altera pro adstantibus mulieribus oratio.*

Etiam secundæ orationis ritum exponit idem Simeon: *Octavo die à quibusdam puer adducitur in templum, & præ foribus stantem, necdum enim Baptismate est expiatus, Sacerdos signat in fronte, ore, & pectore, & per orationem imponit ei nomen, quodcumque parentes voluerint, cum quo deinde baptizatur, prout Christo Domino die nativitatis suæ octavo contigit, cum JESUS est appellatus.* Hic ergo ritus non fit in domo, sed ante Ecclesiam, ideoque de postremæ orationis ritu dicit Euchologion: *Puer templo rursum præsentatur.* Sacerdos puerum tunc facit Catechumenum. Nam quòd etiam Latina Ecclesia per fronti impressum crucis signum faciat Catechumenum, tradit in secundo libro de Symbolo ad ipsos Sanctus Augustinus: *Nondum per sacrum Baptismum renati estis, sed per Crucis signum in utero sanctæ Matris Ecclesiæ jam estis concepti.* Quod ipsum testatur in aliis locis. Et quòd in Phrygia exulans Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus nescio quam Florentiam per Crucis signum fecerit Catechumenam, scribit in ejus vita Presbyter Fortunatus. Et de conversis per Sancti Anscharii Hamburgensis Archiepiscopi prædicationem Danis scribit in ejus vita successor Rombertus: *Signaculum Crucis recipiebant, ut Catechumeni fierent.* Et istum Græcorum ritum respicit in Manuele Comneno Nicetas Choniates: *Nato filio, Deo gratiæ agebantur, omnesque subditi plaudebant & lætabantur. Ipse verò Imperator, ut diem natalem redderet celebriorem, cives honoratiores, ut moris erat, ramos gestantes conviviis excepit, & puerum Alexium nominavit.* Cum tanta solemnitate Græci suos filios creabant Catechumenos.

Cap. 1. Lib. 1. Lib. 5. Cap. 8.

Postremæ etiam purificationis ritum exponit idem Archiepiscopus: *Quadragesimo die rursus in templum puer à matre adducitur, illumque velut donum offert Deo. Stans namque Sacerdos præ templi foribus, neque enim oratione nondum facta fas est inducere, matremque cum fœtu cruce signans, & precibus illos expians, matri quidem quadragesimum diem, in quo fœtus in ipsa perfectus fuit & exsilire incæpit, adimplenti, à voluptuosa & immunda nativitate purgationem largitur, & in templum permittit ingressum, cum illuc usque neque aditu neque mundissimi mysterii participatione fuerit digna. Puerum autem in manus suscipiens, Simeonem repræsentat qui puerum Dominum est ulnis complexus, & decantans, Nunc dimittis servum tuum Domine, puerum à peccato solvi, & Christum lucem adspicere rogat. Et si quidem puer baptizatus fuerit, ad sanctum usque altare inducit, & in circuitu quasi adorantem, & donum Deo oblatum, factoremque suum summo cultu venerantem deportat. Sin minùs fuerit Baptismo lustratus, ad cellos usque defert infantem, adorationis cultu demissum. Et matri tandem restituit, ac dimissionem facit. Exindè Catechumenis adnumeratur puer, expurgataque mater templum ingrediendi, & mysteriis participandi facultatem accipit.* Et Simeon hic & alii hodiè Græci censent infantem per octavæ diei preces dumtaxat præparari ad catechumenatum donandum die quadragesimo.

CRIMEN NONUM.

Græci capillos capitis & barbam nutrientes, eos qui comas tondent, & secundùm institutionem Romanæ Ecclesiæ barbas radunt, in communionem non recipiunt.

DE Christiani capitis cæsarie habemus Apostolicum in priori ad Corinthios epistola Canonem: *Vir, si comam nutriat, ignominia est illi, mulier verò, si comam nutriat, gloria est illi. Quoniam capilli pro velamine illi dati sunt.* Exponit in Apostolicæ ad Galatas epistolæ commentariis Sanctus Hieronymus: *Apostolus Corinthios notat quòd eorum mulieres intecto capite sint, & viri comam nutriant. Hæc ex parte usque hodie permanere non potest dubitare, qui Achajam viderit.* Et in sua ad laudatam epistolam præfatione Sanctus Joannes Chrysostomus inter varia Corinthiorum vitia enumerat & hoc: *Multi inter Corinthios circumibant & vagabantur comati, quos Apostolus jubet tonderi.* Et in vigesima sexta Homilia: *Viri comam alebant, ut qui versarentur in Philosophia. Et caput operiebant orantes & prophetantes. Quod quidem utrumque erat legis Græcorum.* Demonstrat non solis viris, sed etiam mulieribus fuisse tunc prophetiæ gratiam, & pergit: *Apostolus virum non semper cogit esse aperto capite, sed solum quando orat. Mulierem autem semper jubet esse non nudo & aperto capite. Ostendit quòd non solum tempore orationis, sed perpetuò eam oportet habere caput opertum. In viro autem non de capitis tegumento, sed de coma tractat oratio. Nam tunc solum jubet caput aperire, quando orat, comam autem alere semper prohibet.* Varias, ex quibus procera Cæsaries virum dedeceat, adducit rationes, & concludit: *Etiamsi tunc contendebant Corinthii, nunc universus terræ orbis hanc admisit legem, & custodit.* Utique legem de virilis capitis tonsura. *Tanta est potentia Crucifixi.* Duo igitur in Corinthiis culpavit Apostolus, Primò, quòd viri gentilem in morem orarent velato capite. Deindè, quòd gentilium Philosophorum affectarent & sapientiam & habitum, atque ita alerent proceram cæsariem. Quod enim gentiles Philosophi *Pallio albo, & capitis capillitio Philosophiam metirentur*, in prima oratione de Divina Providentia testatur Theodoretus.

Præf. l. 2.

De antiqua Judæorum Laicorum tonsura habet lex in libro Levitici: *Neque in rotundum attondebitis comam.* Rationem dat Sanctus Propheta Hieremias, dicens de Saracenis & aliis vicinis Judæorum gentibus: *Attonsi sunt in comam.* Suum populum etiam comæ forma discerni ab illis Dominus voluit. Quæstio est, quid sit attonderi in comam? In laudati Prophetæ commentario Theodoretus non de cæsarie, sed de barba videtur intelligere, scribens de Ismaelitis, & Cethuræ posteris: *Propheta hos vocat circumtonsos facie, quia pilos genarum vellere consueverant.*

Cap. 18. Cap. 9.

Respondeo lucidè exponi à Theodoro Mopsuestiæ Episcopo: *Comam ad occipitium promittentes Saraceni, partem solummodò tondent, quæ fronti imminet. Hos hodiè Gentiles appellamus.* Et de antiqua Venetorum apud Græcos factione scribit in Arcana historia Procopius Cæsariensis: *Factiosi comere cæsariem, ac novo quodam & Romanis alieno cultu recidere. Nam mento & alis intonsis, quæ Persarum morem prolixè lubebat promittere, sinciput capillitio ad tempora usque nudarunt, coma ad occipitium promissa, ut Messagetæ solent, nulla lege diffluere. Et hunc habitum Hunnicum appellavere.* Et de Imperatore Justiniano scribit Georgius Cedrenus: *Erat capite ad comæ pulchritudinem nonnihil detonso.* Ita fuisse ex ejus apud Ravennam antiqua effigie ostendit in arcanæ historiæ commentariis Nicolaus Alemannus, & adjungit: *Venetorum, quibus favebat Justinianus, his erat habitus.* Et iterum: *Non Hunnorum, non Messagetarum, sed Saracenorum proprium fuisse hunc habitum, alii narrant.* Hæc ergo est non in totius capitis, sed in solius faciei rotundum attonsio, quam suo populo Deus olim interdixit. Et sic Theodoretus nec à sacro textu dissentit, nec à Mopsuestiensi Theodoro. Porrò Saraceni vellebant, Hunni barba vestiebant genas: hinc Venetorum habitum Procopius rectè appellat Hunnicum.

Cap. 7. Cap. 14. Cap. 7.

Et ad hæc Sancti Ezechielis de Judaicis Sacerdotibus verba, *Caput suum non radent, neque comam nutrient, sed tondentes attondebunt capita sua,* scribit Sanctus Hieronymus: *Perspicuè demonstratur, nec rasis capitibus, sicut Sacerdotes cultoresque Isidis atque Serapidis, nos esse debere, nec rursum comam dimittere, quod propriè luxuriosorum est, barbarorumque & militantium, sed ut honestus habitus Sacerdotum facie demonstretur.* Septuaginta Interpretes sic habent: *Capita sua non radent, & comas suas ad pressum non tondebunt, sed operientes operient capita sua.* Et laudatus Hieronymus commentatur: *Juxtà quod dicimus, nec calvitium esse novacula faciendùm, nec ita ad pressum tondendum caput, ut rasorum similes esse videantur, sed in tantum capillos dimittendos, ut operta sit cutis.* An non soli Sacerdotes & Levitæ, sed omnis Hebræorum populus fuerit ad talem tonsuram obligatus, est alia quæstio. Legem fuisse universalem affirmat in opere adversum Acephalos, publicatus per Jacobum Gretzerum, Anastasius Sinaita. Affirmat Domino nostro etiam capillos fuisse suo tempore detonsos, & adjungit: *Judæis enim capillos tondere præceptum erat, non nutrire.* Excipe tamen Nazaræos, quorum singularis & votiva cæsaries erat congruum istius temporis Sacramentum. Quidquid sit de Judæis, omnis fidelis Christianus per Baptisma consecratur in Sacerdotem & mores Sacerdotales, ideoque istam tonsuram Apostoli introduxerunt in Ecclesiam, & nobis omnibus sunt conati imponere.

Cap. 14. Fol. 167.

Et istius Canonis, licet antiquum abusum apud quosdam Corinthios suo tempore adhuc durasse testetur Sanctus Hieronymus, Orientalis Ecclesia fuit olim observantissima. Et in Christiano Pædagogo scribit Clemens Alexandrinus:

Lib. 3. Cap. 11. xandrinus: *De pilis autem ita videtur. Virorum quidem caput ne sit hirsutum, nisi fortè pilos crispos habeat. Intorti autem capilli ne à capite nimium demittantur, in comam muliebrem delabentes.* Plures istius tonsuræ utilitates enumerat, & addit de capillatura mulierum: *Alienorum capillorum appositiones sunt omninò rejiciendæ, & externas comas capiti adhibere est maximè impium, quæ mortuis pilis cranium induunt. Cui enim manum imponit Presbyter? Cui benedicit? Non mulieri quæ ornata est, sed alienis capillis, & per illos alieno capiti.* Alienos capillos damnat in solis fœminis, quod istam nostri sæculi fœditatem tunc in Ægypto viri penitus ignorarint. Et de variis monachorum moribus scribit in Catholicæ fidei expositio-
Cap. 13. ne Sanctus Epiphanius: *Quidam prolixiore coma palam & in omnium oculis procedunt.* Et infrà: *Nonnullis prolixior coma placuit, sanctioris videli-*
Cap. 23. *cet Instituti causa. Id quod suaptè voluntate, sine Evangelii Præcepto aut Apostolorum approbatione faciunt. Nam Apostolus Paulus formam ejusmodi atque cultum abdicavit.* Ex isto grege erant illi Monachi, qui ex Oriente in Africam advenæ novellum isthic Monachismum inquietabant, & de quibus scribit in libro de Monachorum opere Sanctus Augustinus: *Illi venalem circumferentes hypocrisim,*
Cap. 32. *timent ne vilior habeatur tonsa sanctitas, quàm comata, ut videlicet qui eos videt, antiquos istos quos legimus cogitet, Samuelem & cæteros qui non tondebantur.* Utique Nazaræos. Pergit
Lib. 80. in Panario Sanctus Epiphanius: *Est & alia*
Cap. 6. *vivendi forma ac disciplina, qua venerandi fratres nostri utuntur, qui in Mesopotamia domicilium fixerunt. Qui & comas muliebrem in modum promittunt.* Affirmat istam formam esse ab Ecclesiæ Catholicæ & Apostolorum doctrina prorsus alienam, atque adjungit: *In Apostolorum constitutio-*
Cap. 7. *nibus Divino sermone & dogmate præscribitur, ne meretricius cultus & ornatus usurpetur, ac per arrogantiam & fastum affectata quædam justitiæ species in congressu & consuetudine præferatur. Illud enim Nazaræis dumtaxat ob figuram congruebat.* Sanctum & devotum Nazaræorum caput significabat mundi votum & venturum caput Christum Dominum: Istius per capillos coopertio repræsentabat hujus absconditum sæculo, & antiquæ legis multis scematibus tectum mysterium. Hoc jam toti mundo prædicatum & revelatum est, ideoque nemo amplius possit caput pilis velare. Hinc & Nazaræi suo tempore deponebant votivam cæsariem: Ita à novo Testamento faciendam Christiani mysterii revelationem prænuntiabant. Mosaicum istorum capillorum Sacramentum eodem modo exponunt Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus, & alii Latini. Porrò solos istos Monachos, nullos Laicos de nutritis capillis arguit Sanctus Epiphanius: Quòd nempè Orientalis, ubi ille docuit, diœceseos populus istam petulantiam ignorarit. Et in hoc cardine pendet alia per Sanctum Augustinum adducta isto-
Cap. 33. rum Monachorum ineptia: *Jam illud, si dici potest, quàm ridiculum est, quod rursus inveniunt ad defensionem crinium suorum. Virum, inquiunt, prohibuit Apostolus habere comam. Qui autem seipsos castraverunt propter regnum Cœlorum, jam non sunt viri.* Quod per abolitum Nazaræorum Sacramentum viderent se non posse defendi, blaterarunt se non esse viros, ideoque ad se non extendi Apostolicam legem, à cunctis tunc viris constanter observatam. Et hinc in illos rectè exclamat Sanctus Augustinus: *O dementiam singularem.*

Porrò hodiernæ Romani Clementis Apostolicæ Constitutiones hæc habent: *Pulchritudinem à Deo tributam ne insuper ornes, quin potiùs tempera eam modestè apud homines, non capillum nutriens, imò conscindens & concerpens, ne pexus & comatus, aut unguentis delibutus, eas mulieres ad te pellicias, quæ sic capi, aut capere solent.* Et infrà: *Tibi, qui fidelis es & homo Dei, non licet nutrire comam, & in unum colligere. Hæc enim luxuria est, & mollities. Neque effusam gestare, neque discriminatam, neque facere ut tumescat. Neque eam carpendo & crispando formare. Neque flavam reddere.* Proceram viri comam dumtaxat de vanitate, non de affectata aut ostentata justitia arguit, ideoque hæc à laudatis per Epiphanium Constitutionibus sunt aut alteræ, aut alteratæ. Et in suo tempore grassantia adolescentiæ vitia concionatur, in quinquagesima super Sanctum Matthæum Homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Ego arbitror numquam fuisse Romanorum Imperatorem, qui se propter trophæa sua jactaret, quantum luxu perditi adolescentes ob calceorum ornatum, ob vestes scitè constructas, ob cæsariem in modum pilæ tonsoris opere circumductam.* Et in octogesima septima Homilia declamat adversus Monachorum vitia: *Aliqui religionem esse putant non parvam, capillos capiti nutrire, quod ex prohibitis est, & non parvum dedecus adfert.* Et in tertio sermone de Sancto Propheta Job scribit: *Nunc inter flentes multi nutriunt comam, ille autem abscidit. Quare? Id nimirum est propositum ei qui flet, ut contrariam in formam constituat habitum. Ubi honoratur coma, signum est fletus tonderi. Ubi verò tondetur, signum fletus est non tonderi. Ubique enim à flentibus contraria sumitur figura.* Sanctus Job fuit Idumæus, & in prosperitate occipitii cæsariem aluit, atque attonsionem. Pro Levitici verbis, *In rotundum non attondebitis comam*, Theodoretus legit, *Non facietis Sisoen ex coma capitis vestri*, atque interpretatur: *Sisoen quidam interpretati sunt capillos de industria crispos factos. Ego verò existimo lege aliud interdici. Nam moris est apud Græcos capita puerorum non attondere, sed sinere capillos promitti, & hos posteà dæmonibus dedicare.* Affirmat esse morem gentilem: Quòd nempè veri Christiani etiam parvulos suos tonderent juxtà mandatum Apostoli. Laxata tamen disciplina postmodò permisit parvulis longos cincinnos, & ipsorum primam tonsuram, tanquam primitias, alicui sancto dedicabat.

Etiam in Abbatis Apollinis laudem scribit in Lausiaca historia Palladius Helenopolitanus Epi- Cap. 52.
scopus: *Apollo multum reprehendebat eos, qui comam nutriebant.* Et in nescio quem imbellem & comatum militem Joannem scribit ad suum fratrem Sanctus Synesius Ptolomaidis in Pentapoli Episcopus: *Nullus capillum, quin Cynedus* Ep. 104.
sit, fovet. Hunc versum affirmat esse non prover-

bium, sed oraculum. Et nescio quem Theanum, quòd intortos crines gereret, gravissimè arguit Isidorus Pelusiota, affirmans adversari nostræ professioni, qua baptizandi renuntiamus Diabolo ac mundo, & omnibus ipsorum pompis. Vagos & comatos Eremitas graviter arguit, & tonderi mandat etiam Trullana Synodus. Et de lapsam disciplinam reparante Imperatore Theophilo scribit Georgius Cedrenus: *Theophilus, quia à natura paucos capitis capillos habebat, & erat re calvaster, ideò edito Edicto jussit crines ab omnibus tonderi, neque ab ullo Romano ultrà collum demissos gestari. Et auxit Edictum gravi flagrorum supplicio, priscorum Romanorum virtutem revocare studens.* Verùm reformatio aut non obtinuit, aut non permansit. Etenim in Responso adversus quintam Photii calumniam scribit Æneas Parisiensis Episcopus: *Græcorum Laici, fœminarum more, contrà interdictum tonantis Apostoli comas nutriunt.* Affirmat esse fœmineum cultum, damnari ab Apostolo, ideoque à Latinis non admitti. Et Constantinopoli apud Patres Prædicatores repertus tractatus: *Græci nequaquam venerantur præceptum Apostolicum*, Vir si comam nutriat, ignominia est illi. *Omnes enim maximo studio incrementis operam præstant. Hujus lapsus Clerici maxime sunt rei. Et etiam, quos nullo modo decet, Monachi. Etenim in coronæ modum, sicut regula præcipit, tonsuram capillorum non faciunt, sed penè ut mulieres in fronte dividendo discriminant, servatis undique capillis, ut colli nuda & aurium cartilagines protegant.* Et adjungit: *Mulieres deserto naturali cultu capillorum, densissimis mortuorum comis subornantur.* Hanc fœditatem notat in solis fœminis, adeoque profitetur à Græcorum viris etiam tunc fuisse adhuc ignoratam. Et istum virorum excessum meritò notat Cardinalis Humbertus.

Lib. 1. Ep. 461.

Cap. 42.

Etenim Apostolicum Canonem Latina olim Ecclesia religiosissimè custodivit. Lucet ex Tertulliani libro de velandis virginibus: *Sæculum Dei æmulum virgini cæsum capillum decori mentitur, quemadmodum & puero permissum.* Utrumque affirmat adversari Apostolo, qui omnem fœminam suis etiam capillis velari jussit, omnem virum tonderi. Adversum abusum notat in solis gentilibus: Quòd Christiani Apostolo passim obedirent. Et in prima super trigesimum secundum Psalmum concione declamat Sanctus Augustinus: *Non benè tonsus es, dicit vir gravis lascivo adolescenti, non te decet cum talibus cincinnis incedere. Novit autem ille capillos suos placere nescio cui. Odit te reprehendentem vero judicio, & servat in se quod placet pravo consilio. Inimicum te putat, quia turpitudinem demis. Fugit oculos tuos, & omninò non curat, qua justitiæ regula reprehendatur.* Lucidè affirmat istam fœditatem grassari in solis lascivis adolescentibus. Et in sermone de tempore concionatur: *Habitus impudicus corporis est nuncius adulterini cordis. Impudicus autem habitus in viris est inordinata capillatura.* Et ad Eustochium virginem scribit de hypocritis monachis Sanctus Hieronymus: *Viros fuge, quos videris catenatos, quibus fœminei contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, nudi in frigoris patientia pedes: Hæc omnia argumenta sunt Diaboli.* Et in litteris ad Maram Celedensis Ecclesiæ Presbyterum: *Catenæ, sordes, & comæ non sunt diadematis signa, sed fletus.* Ex quo lucet nec ipsum Augustum Principem tunc fuisse comatum. Raræ Latinorum Patrum in istum luxum invectivæ evincunt olim non fuisse grassatum.

Cap. 7.

Ser. 247.

Epist. 22.

Epist. 77.

Hieronymus suprà dixit istum luxum esse proprium lascivis, militibus & Barbaris. Quòd nempè præter milites & lascivos juvenes nemo Romanus Apostolicum Canonem tunc prævaricaretur. Porrò inter varia Barbarorum ornamenta etiam Tertullianus in libro de velandis Virginibus numerat *Cirros Germanorum.* Et de iisdem passim intelligimus hunc Eliberinum Canonem: *Ne qua fidelis vel Catechumena comatos aut viros cinerarios habeat.* Est desumptus ex eodem Tertulliano, qui in libro de fœminarum cultu declamat ad omnes Christianas: *Frustra laboratis ornatæ videri, frustra peritissimos quosque structores capillaturæ adhibetis.* Et hosce structores in secundo ad uxorem libro vocat *peregrinæ*, utique Germanæ, *proceritatis cinerarios.* Germani tunc non tantum comati erant, sed & peritissimi ciniflones, qui calefactis intra cineres calamistris nossent polire crines, & in cirros ac annulos crispare. Hinc & Martialis scribit: *Crinibus in nodum tortis venere Sicambri.* Hanc artem lucri causa circumferebant per omne Romanum Imperium, apud delicatos ac delicatas erant grati, admittebantur inter opulentarum familiarum officia, ideòque ipsos uti morum corruptores à fidelium, & catechumenarum mulierum famulitio laudata Synodus proscripsit. Proscripsit à solis fœminis. Quòd fideles viros ista vanitas passim non occuparit. Et ad quinquagesimum sexti sæculi annum scribit Martyr Theophanes: *Sub idem tempus gens prorsus insolens atque incognita Abares ei nomen, Constantinopolim advenit, & ad ejus spectaculum, quod nusquam visi fuissent hujus formæ homines, cuncta urbs est effusa. Comas siquidem à tergo longas admodum, tæniis revinctas & implexas gestabant.* Quem capillaturæ nutritum & ornatum etiam in antiquis Cynedis notat Christianus Clementis Alexandrini Pædagogus, & prosequitur: *Ex gentibus quidem Galli & Schytæ comam nutriunt, sed non immodicè colunt. Et terribile quidem quid præ se fert densum Barbari capillitium, & flavus ille color bellum minatur, ut qui videatur cognationem habere cum sanguine.* Et hinc *devictorum Gallorum comam in servitutis signum fuisse detonsam à Francis* victoribus scribit Humbaldus. Attamen Schytæ non aluere comam. Etenim de nescio quo Hunno, qui sunt omninò Schytica gens, scribit Rhetor & Sophista Priscus: *Erat bene & eleganter vestitus, capite in rotundum raso.* Et addit de nescio quo Francorum Rege: *Vidimus eum Romæ, flava coma, & capillis propter densitatem & magnitudinem super humeros effusis.* Et de occiso per Burgundiones Francorum Rege Clodomiro scribit Agatias Scholasticus: *Clodomiro humi jacente, Burgundiones promissam ipsius & laxam comam, & ad scapulas usque pertingentem conspicati, confestim intellexerunt se ducem hostium interfecisse.* Edicit intelle-

Cap. 10.

Cap. 67.

Cap. 7.

L. 3. c. 3.

Lib. 1.

ctus causam: *Solemne enim est Francorum Regibus nunquam tonderi, sed à pueris intonsi manent. Cæsaries tota eis decenter in humeros propendet. Anterior coma à fronte discriminata in utrumque latus deflexa. Neque verò quemadmodum Turcis & Barbaris impexa iis & squallida, sordidaque est coma, vel complicatione indecenter cirrata, sed smigmata varia ipsi sibi adhibent, diligenterque curant, idque velut insigne quoddam & eximia honoris prærogativa Regio generi apud eos tribuitur. Subditi enim orbiculatim tondentur, neque eis prolixiorem comam alere, facilè permittitur.* Consonat ipsorum Salica lex: *Si quis puerum infra duodecim annos, sive crinitum,*
Tit. 26. Cap. 1. 2. *sive incrinitum, occiderit, culpabilis judicetur. Si quis puerum crinitum sine voluntate parentum totonderit, culpabilis judicetur.* Per crinitum puerum intelligitur puer Regii sanguinis. Hi omnes Barbari Pagani quinto Christi Domini sæculo lacerarunt Romanum Occidentis imperium, quisque ipsorum Dux invasit ejus partem, multa sanctorum tunc Episcoporum patientia, & doctrina eos fecit Christianos. Et quia dilecta ab ipsis cæsaries non spectabat ad fundamentales Evangelii articulos, illam eis dispensatoriè isti permiserunt. Fecerunt quod circa imperfectos quosdam NeoCæsariensium ritus fuisse à Thaumaturgo Gregorio factum scribit in libro de Spiritu Sancto magnus Basilius: Speraverunt à suis Successoribus opportunè corrigendos.

Et hinc Christiani Franci promissam capillaturam soli Regio generi constanter & dudum permiserunt. Etenim Pragmaticum Childeberti Regis Edictum habet: *Nullus de crinosis incœstum usum sibi societ conjugio.* Et apud Sanctum Gregorium Turonensem idem Childebertus de suis ex fratre Clodomiro nepotibus dixit ad fratrem Clotarium: *Mater nostra filios fratris nostri secum retinet, & vult eos regno donari. Debes velociter adesse Parisiis, & habito communi consilio pertractare oportet, quid de his fieri debeat. Utrum incisa cæsarie ut reliqua plebs habeantur, an certè his interfectis regnum Germani nostri inter nosmetipsos æqualitate habita dividatur.* Nempè incisa cæsaries Regios pueros non tantum æquabat plebi, sed etiam tanquam servilis nota reddebat regno indignos. Et hinc Arcadio carnifici venienti cum forcipibus & gladio, ac roganti: *An Nepotes incisis crinibus vivere mallet, an utrumque jugulari?* Avia Clotildis respondit: *Satiùs mihi est, si ad regnum non evehuntur, mortuos videre quam tonsos.* Pergit Gregorius de Gundebaldo ejusdem Clotarii verò
L. 6. c. 24. aut supposito filio: *Hic natus est in Galliis, & diligenti cura nutritus, ut Regum illorum mos est, crinium flagellis post terga demissis.* Verùm Clotarius illum oderat, ideoque ad se adducto *comam tonderi jussit*, dicens, *Hunc ego non generavi.* Tonsura fecit ex Regio plebeium. Et de Chilperici Regis filio Clodoveo, quem trucidatum ac in Ma-
L. 8. c. 9. trona flumine submersum nescio quis piscatus, dixit ad Regem Guntramnum: *A cæsarie prolixa cognovi esse Clodoveum.* Plurima sunt hujusmodi testimonia & exempla. Quæ disciplina adhuc viguit sub genere Magni Caroli. Etenim Græcos, quòd fœminarum more alerent cæsariem contrà mandatum Apostoli, in opere adversum Photii calumnias arguit Æneas Parisiensis Episcopus, & pergit: *Latini comas nutrire indignum ducunt, ut non muliebri cultui assentiant*; & ut Apostolo non repugnent. Nam & ejus Canonem strenuè urget Æneas, palamque affirmat apud suos citrà prævaricationem vigere. Et de Boadmundo Siculorum Principe scribit in tertiodecimo Alexiados libro Anna Comnena: *Capilli subflavi, eatenùs promissi ut aures tegerent, non etiam more gentis humeros flagellarent. Neque enim insaniebat istam insaniam comæ studentium.* Per gentem intelligit Francos, atque ita innuit promissam cæsariem tunc apud illos fuisse permissam omnibus. Nempè post exstinctam cum magni Caroli genere variam disciplinam hæc etiam licentia intraverat. Quòd tamen non omnes Franci sectarentur istam insaniam, memorata Anna profitetur.

Verùm errat Boadmundum fuisse Francum. Fuit enim Nortmannus. Et hæc gens, saltem ex quo Christiana, semper fuit tonsa in orbem. Hinc enim de Guilielmi Siculorum Regis exercitu, captam Thessalonicam deprædante, scribit in Andronico Comneno Nicetas Choniates: *Milites obviorum civium capillos ambabus manibus comprehendebant, ac illis opus esse dicebant, ut ipsorum more in orbem tonderentur.* L. 1. c. 8. Et Imperatoris Isaaci Angeli filio Alexio, Latinum simulante, & ad Latinos ob postulanda Patri auxilia fugiente, pergit: *Coma in orbe tonsa, & latina veste induta, perductus est in Siciliam.* Licet Nortmannorum virile genus exstinctum esset in Sicilia, & illic tunc Svevi dominarentur, Nortmandica tamen tonsura mansit, ideoque & ipsam assumpsit Alexius. Volebat esse similis Regi, suo sororio. Et de Guilielmo Anglici Regni conquæstore scribit in Frederici ad Sanctum Albanum Abbatis vita Matthæus Parisiensis. *Angli jugum servitutis nescientes, more Nortmannorum cincinnos tondere cogebantur.* Et hinc lucet Anglos anteà comatos, & Nortmannos semper fuisse attonsos. Verùm Guilielmi genus non tanta, quanta Guiscardorum in Sicilia posteri, constantia hanc modestiam tenuit. Etenim de vastata per ejus filium & successorem Guilielmum disciplina scribit Guilielmus Malmesberiensis: *Tunc fluxus crinium, tunc luxus vestium, tunc usus calceorum cum arcuatis aculeis est inventus.* Et ad vigesimum nonum fratris & successoris Henrici annum pergit in primo novellæ historiæ: *Accidit in Anglia, quod mirum videatur crinitis nostris, qui obliti quid nati sint, in muliebris sexus habitum capillorum longitudine se ipsos transformant. Quidam provincialium militum magno crinium luxu superbiens, conscientiaque stimulante perterritus, visus est sibi videre in somnis, quasi aliquis eum capillorum suorum criniculis suffocaret. Quare somno excussus, quidquid superfluebat comarum citò abscidit. Exemplum cucurrit per Angliam, & sicut recens pœna mentem movere solet, omnes penè milites ad justum modum crines suos rescindi æquanimiter tulerunt. Sed non diu stetit hæc sanctitas. Vix enim anno elapso, cuncti qui sibi curiales esse videbantur, in pejus vitium reciderunt: Longitudine capillorum cum fœminis certabant, & ubi crines*

crines deficerent, involucra quædam innodabant, obliti vel potiùs ignari Apostolicæ sententiæ, Vir si comam nutriat, ignominia est illi.

Fictorum capillorum fœditatem damnari jam suprà audivimus etiam à Clemente Alexandrino, ac ab Orthodoxo adversùm Græcos Scriptore, reperto Constantinopoli apud Patres Prædicatores. Eandem damnat in libro de mulierum cultu Tertullianus. Mulieres, quæ in collyridarum aut spuctorum formam effigiabant suos capillos, arguit, atque prosequitur: *Si non pudeat enormitatis, pudeat inquinamenti, ne exuvias alieni capitis, forsan immundi, forsan nocentis & gehennæ destinati, sancto & Christiano capiti supparetis.* Spucta enim & collyridæ, quòd notandæ essent altitudinis, sine alienis capillis vix strui poterant. Et adversùm vanas, ac de sua veneranda ætate erubescentes vetulas scribit ad nobilem Marcellam Sanctus Hieronymus: *Nec numerus annorum potest dicere quòd vetulæ sint, quæ capillis alienis verticem struunt.* Hi omnes Doctores agunt in solas fœminas, atque ita certum est istam fœditatem tunc omnibus ubique viris fuisse ignotam: Eam igitur sub Henrici primi, aut certè sub secundi Guilielmi regno peperit nobis Anglia. Et quòd monstrum diu non fuerit egressum ista insula, suadet Everardi Archiepiscopi sub Martini quinti Papatu celebrata Salisburgensis Synodus: *Quædam mulieres faciunt suis peplis, crinibus aliis, atque capitis ornamentis, ac si antè & post facies habeant monstrosas.* Alienos crines etiam ipse culpat in solis fœminis. Quidquid sit, adversùm Anglicanos abusus sanxit in sua Londinensi Synodo Sanctus Anselmus: *Ut criniti sic tondeantur, ut pars aurium appareat, & oculi non tegantur.* Reparavit antiquam Nortmannorum tonsuram. Exstat Synodus apud Guilielmum Malmesberiensem. Quòd ista disciplina adhuc passim apud Italos vigeret noni Leonis tempore, evincit præsens Diploma Cardinalis Humberti. Adeò apud nos vigebat in hujus sæculi exordio, ut paucis hinc indè nobilitatis titulo comatis adolescentibus cincinnos humaniorum litterarum Professor deformiter in schola adscinderet, imò & virgis castigaret. Avitam modestiam adversùs nasciturientem abusum ita firmabat.

CAPUT XVI.

Exponitur principale crimen Michaelis Cerularii.

DUm Constantinopolitanæ urbi à Carolo Andegavensi Siculorum Rege Imperator Michael Paleologus timeret gravissimè, post defunctum ejus fratrem Sanctum Ludovicum Francorum Regem vidit sibi nullam superesse auxilii spem, nisi à Romano Pontifice, cujus inflectendi unicus modus est unio & pax Ecclesiarum. Hinc ad Josephum primum Patriarcham, Primates Episcopos, & magnæ Ecclesiæ Clerum est multa concionatus de extinguendo schismate, & omnes sunt ejus sermonibus adstipulati. Verùm solo ore: veriti offendere tantæ auctoritatis Principem. Rationem edicit Georgius Pachymeres: *Utrumque illis certum erat perstare deinceps quoque in semel adita possessione auctoritatis independentis, qua Ecclesiam, ut prius, ab omni absolutam alieni Primatus subjectione se fixum habebant tuituros, ne cauponum & illiberalis sortis homuncionum subjici umquam ipsos, quod abominabantur, judicio contingeret.* Addit ipsos à nostris moribus ac ritibus fuisse alienissimos, *præsertim tamen à spirituali imperio, & auctoritate in rebus Ecclesiasticis superiori agnoscenda Latinorum.* Ob Regii pueri Joannis Ducæ barbaram excæcationem excommunicatus idem Princeps, quòd ad sibi pœnitenti reddendam communionem inducere nullis rationibus valeret Arsenium Patriarcham, passim in populum spargebat: *Quoniam Patriarcha palam contemneret sacros Canones, dari pacem lapsis jubentes, tempus esse recurrendi ad Papam Romæ sedentem, & ab eo suppliciter petendi salutare peccati remedium.* Noverat enim ab Arsenio nihil magis horreri, quàm vel solum cogitatum de recipiendo Primatu Romani Pontificis. Græci cunctos nos Latinos pro barbaris habent & abjectis homuncionibus, ideoque & nostrum Pontificem censent indignum, cui capita submittant. Est ramus diabolicæ superbiæ, qua cum asseclis Lucifer nec Divinæ Majestati voluit subjici, sed independens esse sui juris.

L. 5. c. 10.

Lib. 3.

Et hæc superbia est capitale crimen etiam Michaelis Cerularii, ipsumque seduxit. Uti suæ gentis Augustis Principibus, ita Romanorum Episcopis noluit subesse. Quin & cum Photio esse voluit novus Papa, novus totius Christianitatis Œcumenicus Episcopus, Princeps Episcoporum omnium, ac Patriarcha omnium Patriarcharum. Hinc enim, quod Photius numquam præsumpserat, assumpsit purpureos compagos. Nec propter superiùs enumerata, quæ nobis impegit, crimina credidit degradatum aut exstinctum Papatum, sed ad habendum superbiæ fucum finxit ista mendacia. Non igitur Eusebianæ, quæ Christianitatis Hierarchiam esse inter tres æquales Patriarchas Aristocraticam dixit, factionis schisma, sed Photii, qui unà cum Imperialibus Papalia privilegia blateravit translata Constantinopolim, f. stum tentavit resumere & firmare. Lucet ex nostri noni Leonis ad ipsum litteris: *Nova ambitione Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiquis suæ dignitatis privilegiis privare contendens, contrà omne fas & jus tuo dominio subjugare conaris.* Et ex litteris ad Imperatorem Constantinum: *Michael Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiqua sua dignitate privare contendens, contra fas & jus sibi subjicere nova ambitione contendit.* Et ad Petrum novellum Antiochiæ Patriarcham, qui suam promotionem confirmari postulaverat, multa de Michaelis in suam Ecclesiam violentia conquestus, Pontifex rescripsit: *Pro sancti Petri excellentia tertiam à Romana Ecclesia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere summoperè mo-*

Epist. 6.

monemus, non tuæ gloriæ causa, sed pro Sedis, cui ad tempus præsides, antiqua honorificentia. Nec revoceris ab hac intentione cujuslibet pompa vel arrogantia, quin constanter defendas honorem, quem Antiochenæ Ecclesiæ reliquerunt omnia Sanctorum Patrum Concilia. Ad quod utique, si oportuerit, maxima Mater, Romana scilicet atque prima Sedes, tam dilectæ sibi filiæ, imò consociæ, nusquam & nunquam deerit. Quod ideo dicimus, quia quosdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochenæ Ecclesiæ audivimus. Michael illis se non dumtaxat anteponere, sed ipsos suo dominio subjugare conabatur, ideoque eo sensu, quo magna Chalcedonensis Synodus Sanctum Papam Leonem, se scribebat & titulabat Episcopum universalem. Eidem dominio subjugare Romanum Pontificem erat impossibile: Quod enim omnis Occidens jam dudum excussisset Orientis Imperium, vana erat sine viribus ira. Hinc omnes cum suo Papa Latinos blateravit esse jam pridem degradatos ac anathematizatos hæreticos, ideoque & ab insordescentia exstinctum Papatum.

Hinc processit & illa intolerabilis audacia, ad quam rescripsit noster nonus Leo: *Discat Fraternitas tua, saltem admonita, cautè & humiliter loqui, ne aliquando Dominus dicat & tibi,* Ex abundantia cordis os loquitur. *Scripsisti siquidem nobis, quoniam si unica Romana Ecclesia per nos haberet nomen tuum, omnes Ecclesiæ in toto orbe terrarum haberent nomen nostrum. Quid hoc monstri est, Frater charissime? Romana Ecclesia, caput & mater Ecclesiarum, membra & filios non habet?* Noni Leonis nomen Michael rasit è sacris Ecclesiæ tabulis, spondens reponere, & recitare ut Patriarchale, dummodò & Romæ recitaretur suum, utique tanquàm supremum atque Papale. Et hinc meritò rescripsit Leo: *Quid hoc monstri?* Ex eodem spiritu sua ad Leonem Scripta jactat Michael in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham, & adjungit causam: *Id ea de causa fecimus, quoniam ipsum lucrari volebamus.* Et pergit de ipsius ad se Legatis: *Cum ad nostram Humilitatem venissent, quis dicere possit, quanta superbia & arrogantia usi sint? Cum nec triviali salutatione nos salutassent, neque sua capita vel modicum quid inclinassent, & consuetam nobis venerationem exhibere dignati fuissent, neque à tergo Metropolitarum nobiscum in secreto congregatorum sedere ullo pacto voluissent, sed quasi pro ipsorum contumelia id factum putassent.* Apostolicæ Sedis Legatos, licet Archiepiscopos, sedere voluit post dorsum suorum Metropolitarum: Quod nempè Romanum Episcopum jam non amplius totius Christianitatis Primatem duceret, sed simplicem ac sibi subjectum Patriarcham. Quo in facinore excessit & ipsam Dioscori Patriarchæ Alexandrini in Ephesino latrocinio insolentiam. Hic enim magni Leonis Legatis secundum saltem obtulit locum. Et revera antiquissimus Canon & perpetua consuetudo omnes Patriarchas semper honorarunt in suis Legatis, & his illorum locum etiam in plena totius Ecclesiæ Synodo tribuerunt. Undè Michaelis hoc facinus fuit usque tunc inaudita contumelia.

Ex eodem principio Michael pergit ad Petrum Antiochiæ Patriarcham: *Jam verò quiddam ad nostras aures pervenit, quod tua Beatitudo Papam in sacris referat Dyptichis, nec non & idem faciat Alexandriæ & Hierosolymorum Patriarcha. Nec adduci possum, ut credam tanta vos ignorantia detineri, præcipuè tuam incomparabilem virtutem.* Et Petrus reposuit: *Quomodò debebam ego bucusque in sacris Dyptichis Papam referre, cum sanctissima tua Ecclesia ipsum non referat? Cum ego sim ipsius Ecclesiæ alumnus & æmulus, ut quivis alius, & verbis ejus privilegia semper magnifaciens & venerans.* Et infrà: *Et hac in re ego testis fidus sum, & alii multi Ecclesiæ Proceres, quod tempore beatæ memoriæ Patriarchæ Domini Joannis Romanus Papa, Joannes etiam nuncupatus, in sacris Dyptichis habebatur. Et cum Constantinopolim quadraginta quinque abhinc annis venissem, inveni tempore beatæ memoriæ Patriarchæ Domini Sergii in sacra Missa unà cum aliis Sanctissimis Patriarchis relatum. Quomodò verò deindè eadem relatio & commemoratio è medio sublata sit, & quanam de causa, ignoro.* Joannes ille non Constantinopolitanus, sed Antiochenus fuit Patriarcha, secundo Constantinopolitano Sergio, ac Romanis Pontificibus septimo decimo & decimo octavo Joanni coætaneus. Petrus ergò affirmat Papalis nominis recitationem in omnibus Patriarchalibus Ecclesiis esse antiquam, & jam recenter apud Constantinopolim factæ rasionis causas ignorari à se, ac de ipsis optare instrui. Et tamen citra instructionem obedivit Michaelis novitatibus, ac istud nomen etiam ipse rasit. Et hinc ad ejus litteras rectè commentatur Dominus Cardinalis Baronius: *Memorare Lector, quæ scripserit superiori anno idem Petrus ad Leonem Romanum Pontificem, & plenè senties ipsum esse bilinguem in iis, quæ de Constantinopolitana Ecclesia prædicat, de qua valdè conquestus erat, quod ipsius Patriarcha subjicere sibi studeret reliquos Patriarchas.* Periit aut latet Petri Epistola: Fuisse acribus contrà Michaelem querimoniis dentatam demonstrat suprà laudatum Leonis Responsum. Etiam Romanæ Ecclesiæ supremum Primatum fuerat insigniter professus. Et jam Vertumnus recantat omnia. Radit Papæ nomen, ejus obedientiam excutit, & semetipsum atque Antiochenam Ecclesiam contrà omnes Canones non tantum postponit, sed etiam subjicit Cathedræ Constantinopolitanæ. Quod ipsum forsan fecerint Alexandrinus ac Hierosolymitanus. Hi enim gemebant sub Saracenis, adeoque in pluribus indigebant auxilio Regiæ civitatis. Est incertum.

At Romanum Pontificem sibi subdere erat opus & labor. Audi frivolam rationem & intolerabilem imperitiam Michaelis: *Nosti quod à sexta Œcumenica Synodo bucusque à sacris Dypticbis dempta est Papæ commemoratio à nostra sanctissima Ecclesia, cum Vigilius Papa, qui tunc Romanæ præerat Ecclesiæ, ad Synodum non venisset, neque anathemate damnasset ea, quæ à Theodoreto adversùs rectam fidem & duodecim Sancti Cyrilli Capitula sunt scripta. Epistolam præterea Ibæ. Et ex eo tempore usque ad nostra tempora Papam à nostra sanctissima Ecclesia esse segregatum.* Et hinc de Patriarcha Petro, qui

Papæ nomen recitabat, concludit: *Qua de causa incredibile omninò nobis visum fuit, non adeò pro illis*, utique Alexandrino & Hierosolymitano Patriarchis, *quam pro tua magna sapientia, & singulari prudentia*. Petrus verò respondit: *Pudore nescio quo pacto confusus sum, præcipuè verò tua causa, præsertim si eo pacto, quo ad nos scripsisti, eadem ad alios scripseris beatissimos Patriarchas, cum absque diligenti inquisitione & exacta rerum cognitione, quæ non gesta sunt, ac si gesta essent, vano rumore impulsus protuleris.* Adducta enim Michaelis verba continent plures errores, quàm periodos. Et hinc Petrus prosequitur: *Quod de Vigilio Papa perperam dicitur, cum res non ita se habeat, id quantum ignaviæ tribuat venerabilissimo Chartophylaci tuo, tute ipse videris.* Ostendit sextam Synodum non sub Vigilii, sed sub Sancti Agathonis Papatu fuisse celebratam, ac in ipsa non de tribus Chalcedonensis Synodi capitulis fuisse actum, sed adversùs hæresim Monotheliticam: Istorum Capitulorum damnationem esse opus quintæ Synodi, & ad ipsam noluisse Vigilium comparere. Et hos fœdissimos errores, ut Michaelem videatur excusare, transcribit in Chartophylacem, cujus erat quascumque Patriarchales litteras scribere & sigillare. Erat enim os & manus Patriarchæ. Verùm addit Petrus: *Tute videris*. Etenim Theodorus Balsamon, dum Patriarchæ Theodosii ageret Chartophylacem, nescio quod erroneum de quapiam matrimoniali quæstione Decretum scripserat ac signaverat, & posteà ipsum impugnavit. Hinc aliqui ipsum arguerunt de versatili ingenio, & ille his reposuit: *Respondemus Chartophylacem, qui os Patriarchæ dicitur, ea tum scribere, tum dicere, quæ capitis ipsi vertex instar nubis & aquæ suppeditat. Ideoque nec culpandos nec laudandos nos putabit quispiam, qui vel rectè præsentem causam, vel è contrariò malè litteris complexi sumus.* Affirmat Chartophylacem Patriarchæ esse istud ipsum quod Baruch fuit Hieremiæ Prophetæ, ideoque omnem Diplomatum errorem aut laudem esse non Chartophylacis, sed ipsius Patriarchæ. Habes hoc in opusculo de ducendis successivè duabus ab eodem sobrinis.

Eadem principia respicit Petrus, & per circuitum affirmat Michaelem esse penitùs imperitum Historiæ Ecclesiasticæ. Etiam demonstrat Papale nomen adhuc sub Patriarcha Sergio secundo fuisse recitatum in omni ubique Patriarchali Ecclesia, ideoque à Vigilii tempore non fuisse rasum. Hunc è Petri Epistola locum laudat ad præsentem Christi Domini annum Dominus Henricus Spondanus, & ex ipso rectè affirmat Alexandrinam, & cum Antiochena Hierosolymitanam Ecclesiam usque tunc mansisse in Romana communione, ac Papale nomen solemniter recitasse. Displicet hoc Anglicani schismatis fautori, qui à Sylvestro Sguropulo scriptam Florentini Concilii Historiam multo fœdavit infidæ translationis mendacio, Roberto Creyghtono, atque in istius operis præfatione scribit: *Hoc falsissimum comprobatur ex Coriolani Summa, ut unum Summulistam ab alio submoveam, qui ad vigesimum nonum Canonem Œcumenicæ quartæ Synodi adnotat, non modò Alexandrinos, sed universam Ægyptum à Dioscoro usque ad Clementis octavi tempora, & annum millesimum quingentesimum nonagesimum quartum Apostolicæ sedis communionem numquam expetiisse. Si Romanæ Ecclesiæ firmitatem fortioribus argumentis non stabiliunt Latini, aut Constantinopolitanæ levitatem diluunt, ut loquitur ille, vitem turpiter fefellit Ridica, ut est in proverbio.* Pauca verba tot habent errores, quot Epistola Michaelis Cerularii. Quod enim Ægypti Ecclesia à Dioscoro usque ad octavum Clementem fuerit aversata Romanæ sedis communionem & obedientiam, est fabula cantanda apud pueros. Et Ambrosius Coriolanus, licet apud nos sit parvi ponderis, tales ineptias nec somniavit. Et ubi Robertus didicit Michaelem Cerularium appellari Marcum? Sic assiduè appellat. Quocirca si ipse Anglicani schismatis firmitatem fortioribus argumentis nesciat stabilire, profectò Ridica vitem fefellit. Porrò Antiochenus Petrus deformes adeò errores apertis oculis secutus, fefellit ac præcipitavit semetipsum.

Aliud suæ superbiæ fundamentum Michael Cerularius desumpsit à Photio: Augustæ sedis & imperialium privilegiorum translationem è vetere Roma ad novam. Ab Othone primo Occidentis Imperatore ad Constantinopolitanum Imperatorem Nicephorum Phocam Legatus Luitprandus Ticinensis Episcopus secum detulit Papales litteras, quibus Joannes duodecimus hunc titulabat Imperatorem Græcorum. Græcis omnibus adeò id displicuit, ut Nicephorus Patricius dixerit ad Luitprandum: *Papa fatuus, insulsus, ignorat Constantinum Sanctum Imperialia sceptra huc transtulisse, Senatum omnem, cunctamque Romanam militiam; Romæ verò vilia mancipia, piscatores scilicet, cupedarios, aucupes, nothos, plebejos, servos tantummodo dimisisse.* Nicephorus scribi ac titulari volebat *Imperator Romanorum*. Et quia tunc cum Romana Ecclesia communionem fovebat Græcia, de Ecclesiastico Primatu nulla est facta quæstio. Hanc resumpsit Michael, & sequuta est ejus factio. Etenim in Jure Græco-Romano exstans Byzantinorum Episcoporum catalogus dicit de Metrophane: *Hic regnante Constantino Magno factus est ab eodem Imperatore Patriarcha Constantinopolis.* Et in Meditato de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon affirmat Sanctum Sylvestrum ab eodem Principe fuisse donatum Papæ titulo; & de erecto in Constantinopolim Byzantio pergit: *Cum Imperii sceptra ex veteri Roma, Divina & ineffabili providentia, tamquam ex oleastro in olivam, huc translata fuissent, qui tunc Pontificia cum auctoritate throno hujus Ecclesiæ præerat, sanctus ille Metrophanes ex Episcopo, nomine mutato, vocatus fuit Archiepiscopus. Etenim idcircò prima Sancta Synodus universalis mentione hujus throni Constantinopolitani facta, Romæ veteris illi honoraria jura tribuit propterea, quod esset, ut ipsius verbis utar, nova Roma. Quemadmodum hæc secundo & tertio ejusdem Synodi Canone declarantur.* Per primam Synodum non intelligit Nicænam, sed primam Constantinopolitanam. Et in ejus subsidium advocavit etiam vigesimum octavum Chalcedonensem

&

& trigesimum sextum Canonem Trullanum. Ad eandem translationem probandam Anna Comnena Constantinopolitanum omittit, & utitur solo Canone Chalcedonensi. Verùm ab omni Latina Ecclesia proscripti, quod sacrosanctis Nicenis adversentur, & damnati sunt isti Canones, & nequaquam Romanæ, sed Alexandrinæ dumtaxat ac Antiochenæ, nec non & trium Autocephalarum Diœceseon Cathedris intulerunt injuriam: Romanum Primatum firmant, Constantinopolitanum Episcopum illi nullatenùs æquant, sed solummodò dant secundum in Ecclesia locum. Nulla umquam Synodus, uti hæc, Romanum Primatum exaltavit. Et Trullana, quod abesset Romanus Episcopus, & sine ipso nosset se nihil posse, in ipso Episcopalium subscriptionum capite posuit: *Locus sanctissimi Papæ Romani*. Et immediatè post Patriarchas adjunxit: *Locus Episcopi Thessalonicensis*. Quod hic in Illyrico ageret vices Romanas. Papalia privilegia pendere ab Imperialibus, & cum illis esse translata, ideoque universalem totius Christianitatis Præfecturam migrasse Constantinopolim, primus somniavit Photius: & jam dudum sepultas nugas Michael Cerularius resumpsit.

Aliud pro fabula argumentum adducit in eodem de Patriarcharum juribus Meditato idem Theodorus Balsamon: *Nonnulli dicunt non esse permissum Alexandrino vel Antiocheno, verbi gratia, ut cum lampade vel face Patriarchali faciat iter ad urbem Imperatoriam, vel in aliam Diœcesim, exceptis illis provinciis, quæ per Canones sunt illis attributæ*. Enumerat Patriarcharum privilegia, & in his affirmat pari loco habendum *& pauperem & opulentum*. Et prosequitur: *Tacere non possum, quin iis respondeam, qui audacter prædicant à dignitate Patriarchali removendos Antiochenum & Hierosolymitanum. Quippe Canonibus statutum est*, inquiunt, *nequidem recensendos esse inter Pontifices, qui non vel extremo cum periculo se conferant ad suos Thronos à Barbaris occupatos, nec martyrii coronam præripiant*. Hoc argumentum manifestè non est Michaelis Cerularii. Ejus quippè tempore sola Alexandria ac Hierosolyma, non autem Antiochena civitas erat in potestate Saracenorum. Uti nos Latini, ita etiam Græci captis & possessis per Saracenos aut alios Barbaros civitatibus dederunt & consecrarunt Episcopos, & multis dispensatoriis gratiis exornarunt. Et dum illi suas incolere ac regere Ecclesias non permittebantur ab Infidelibus Tyrannis, passim habitabant apud Constantinopolim, modici & pauperes. Et uti nostri Archiepiscopi crucis vexillum, ita Græcorum Patriarchæ accensam sibi prælatam facem habent inter sua privilegia. Splendorem istum ambo usurpare nequeunt extrà suas Diœceses. Hinc quidam dixerunt exules Patriarchas illo non posse uti in Regia præsertim civitate, ipsos esse miserabiles solo nomine Antistites, ad residentiam obligari etiam cum martyrii periculo, aut sanè esse indignos nomine & re Patriarchalis dignitatis. Dixerunt solum Constantinopolitanum esse verum Patriarcham, ad illum jam transiisse omnis Christianitatis præfecturam, & istud requiri ad Ecclesiæ unitatem. Et addiderunt rationem: *Cum Divini & sacri Canones velut arvipendio quodam Patriarchis quatuor orbis partes distribuerint, qui fit ut ipse semel statuta transgrediens, velis, eas instar unius haberi Provinciæ, quæque divisa sunt rectè, malè confundere*. Laudant dumtaxat quatuor Patriarchas: Quod Romanus, ob superbiam amisso universalis Episcopi titulo, crederetur à Patriarcharum cœtu avulsus, ideoque & animo laceratus Theodorus Balsamon ipsius conversionem quotidiè exspectaret. Isti, inquam, arguerunt hunc Theodorum, quod semel statutum Constantinopolitanæ Cathedræ supremum Primatum convelleret, & Ecclesiæ Hierarchiam juxta Eusebianæ factionis principia divideret in quatuor Patriarcharum Aristocratiam. Hanc ille firmat toto conatu istius opusculi, & adversa argumenta refutat.

Quocircà supremum illum Primatum nec Photius, nec Michael Cerularius potuerunt stabilire. Aut ipsimet, aut ipsorum successores amiserunt. Etenim in commentariis ad Photii Nomo-Canonem præfatus Theodorus prædicat Romano Pontifici donata à Magno Constantino Regia ornamenta, atque adjungit: *Quia secunda Synodus dedit Archiepiscopo Constantinopolitano omnia Papæ Romani privilegia, conati sunt nonnulli Patriarchæ, ut ille Cerulas & Dominus Michael, & alii eadem sibi privilegia arrogare, sed eis non rectè cessit*. Et in memorato de Patriarcharum juribus opusculo scribit: *Video Constantinopolitanum Archiepiscopum nullo Papæ privilegio semet ornantem, quippe nec Regni coronatur fascia, secundum id quod Sancti Constantini statutum esse putatur, nec cum coccineis calceis, ut ibidem sancitur, velut in spectaculo semet exhibet, nec aliud denique Romæ veteris Papæ privilegium usurpat*. Uti Græcorum Patriarchæ, ita & ipsorum Augusti Principes insolentem Michaelis ambitum & superbam alienæ potestatis rapinam non tulerunt, atque ita hi purpureos compagos & alia Imperialia ornamenta, illi supremum totius Ecclesiæ primatum nescio cui ejus successori excusserunt. Et hinc confictam ab Eusebiana factione Aristocratiam defendit constantissimè dictus Theodorus, & prosequitur: *Primus Patriarcha adversùs secundum sese non effert, neque secundus adversùs tertium, sed cum instar quinque sensuum capitis unius apud populum Christianum habeantur, dignitate nihilominùs pares sunt in omnibus. Et cum capita sanctarum per universum orbem Ecclesiarum jure dicantur, locum in eis discrimen ab hominibus statutum habere non potest*. Cum Eusebiana factione affirmat omnes quinque Patriarchas esse divino jure pares per omnia, & sola loci, nulla potestatis prærogativa unum præponi alteri, ideoque nullo humano Canone aut Commento hæc posse immutari. Hoc docet non dumtaxat contrà Romanum, sed etiam contra Constantinopolitanum. Et quidem Romanum ubique profitetur esse primum: Adeò non favit Michaeli Cerulario. Istam item Aristocratiam existimat non obesse unitati Ecclesiæ. Quinque enim Patriarchas, tamquam quinque Chri-

ſtiani corporis ſenſus, affirmat uniri in Chriſto capite, ideoque in illo eſſe unum: Unum Vicarium Caput Eccleſiarum. Addit Auguſto Principi eſſe plenam & temporalium & ſpiritualium poteſtatem, illi ſubeſſe Patriarchas, atque ita etiam viſibile Eccleſiæ caput eſſe perſona unum. Ex eodem principio de Imperatore Manuele Palæologo ſcribit Laonicus Chalcondylas: *Diademate caput filii cingens Manuel, eum Regem & Pontificem Græcorum eſſe juſſit*. Ex eodem fonte prodiit Anglicani ſchiſmatis ſomnium de ſuprema poteſtate Regis in Eccleſiam. Videre id poſſis in profano opuſculo Stephani Gardineri Epiſcopi Vintonienſis, qui tamen poſteà rediit ad ſanam mentem.

Lib. 4.

Eandem ſententiam in opere de Papæ Primatu conſtanter defendit Nilus Cabaſilas Archiepiſcopus Theſſalonicenſis, ſcribens de cauſa ſchiſmatis: *Neque verò illud in cauſa eſt, quod Latini affirmant, nos nobis Primatum arrogare velle, & in ſecundis poſt Romanum Principatum nolle conſiſtere, ſimulque idcircò pacem detractare. Neque enim umquam cum Romana Eccleſia de Primatu contendimus, neque de ſecundo loco nunc agitur. Sed neque vetus conſuetudo, neque Patrum Decreta nos latent, quibus Romana Eccleſia antiquiſſima omnium Eccleſiarum declaratur. Alioquin neque æquum fuerit, ut id quod inficiamur, nobis objiciatur*. Et infrà: *Primatus, quem Romanus Epiſcopus obtinet in alios univerſales Epiſcopos*, ſeu Patriarchas, *non eſt æqualis ei, quem obtinet Epiſcopus unius gentis in ſubditos. Illic enim Primatus ordinis tantum eſt, & in verbis magis quam in rebus poſitus, cum in plurimis æqualitas ſpectetur. At verò in iis, qui Primatum obtinent alicujus gentis, non item: Sed æqualitas quidem in verbis, Primatus verò in rebus*. Et in ſequenti libro: *At verò dicere eandem eſſe rationem Papæ ad Conſtantinopolitanum, quæ eſt ipſius Conſtantinopolitani ad Cæſarienſem, vel ad alium quemvis Epiſcoporum qui ſub ipſo ſunt, quo pacto non omninò durum ſit? Romanus enim Epiſcopus reſpectu Conſtantinopolitani primus dicitur, veluti hoc ſecundum ordinem obtinente. Nequaquam verò Conſtantinopolitanus reſpectu Cæſarienſis ita primus, tanquam illo ſecundas partes obtinente, ſed Conſtantinopolitanus ita eſt primus eorum, qui ſub ipſo ſunt, tamquam ſolus, & tamquam aliis non coordinatus. Cæſarienſis verò ne ipſe quidem ſecundus vocatur, ſed etiam ipſe primus eo excepto, quod ſit aliis coordinatus, & ſecundum poſt ſe habens, atque etiam tertium*. Papam eſſe coordinatum, & ejus reſpectu Conſtantinopolitanum dici ſecundum, probat ex ſecundo Conſtantinopolitano, vigeſimo octavo Chalcedonenſi, & trigeſimo ſexto Trullano Canone, atque tunc Romanum Pontificem alloquitur; *Si quia primus es in numeratione, idcircò Dominatum arripis, concede hoc ipſum etiam Conſtantinopolitano. Nam & hic præponitur Alexandrino. Alexandrinus verò eadem ratione ſub ſe habeat Antiochenum: Hic verò rurſum Hieroſolymitanæ ſedi præſcribat. At quid hæc niſi tumultum adferant? At ſi Conſtantinopolitanus Cæſarienſem, quique eum ſequuntur, ordinat, Romanus autem neque Conſtantinopolitanum, neque alium aliquem ex generalibus Patriarchis, quomodò cenſeri poſſint veraces, qui dicunt eadem ratione Romanum eſſe primum reſpectu Conſtantinopolitani, qua hic ipſe reſpectu Antiſtitum, qui ſub ipſo ſunt?* Romanum Epiſcopum profitetur eſſe omnium Patriarcharum primum, ſed non Primatem aut Præfectum. Alium inter Romanum Epiſcopum & alios Patriarchas, alium inter quemvis Patriarcham & ſpectantes ad ejus diœceſim Epiſcopos affirmat eſſe ordinem: Hic ſuperioritatis ac ſubjectionis, illic autem ordinem ſolius loci & conſeſſus. Et hunc ipſum ſupponit eſſe inter Conſtantinopolitanum & alios Patriarchas. Quæ omnia in iſto opere pluribus confirmat. Eadem multis docuit, dum noſter adhuc eſſet Apoſtata, in opuſculo de Papæ Principatu monachus Barlaamus. Et hinc claret Michaelis Cerularii ambitum ſemper diſplicuiſſe, ac etiamnum diſplicere Græcis ſchiſmaticis, ipſis autem placere ab Euſebianæ factionis Philippopolitano conventu conſictam Ariſtocratiam.

Et ex hoc peſſimo principio præcipitati tandem ſunt in Acephaliam, quam illis in prima epiſtola improperat idem Barlaamus jam Orthodoxus Gyracenſium Epiſcopus. Chriſtianam Hierarchiam ex Chriſti Domini Inſtituto eſse monarchicam, & ita obſervari in Romana communione demonſtrat, pergitque de Græcis: *Non ſingularitas principii, ſed pluralitas principiorum, & principii carentia eſt apud Græcos honorata. Quinque enim exiſtentibus Patriarchis, Bulgarenſi connumerato, & adhuc Triballenſi Archiepiſcopo, ſub quibus penè omnes hujus partis ſunt, nullus horum ſex vel de jure vel de facto talis eſt, ut reliqui quinque ipſum ut ſuum caput habere velint, & ab ipſo & ejus Synodo corrigi & retractari patiantur, & ad omnia ejus juſſa ſint ita obedientes, ut tamquàm divinas voces recipiant illius mandata, & periculum ſalutis credant illum reſiſtendo offendere*. Quod primæ Juſtinianæ apud Bulgaros Archiepiſcopus eſſe per omnia Autocephalus, & nec ipſi Conſtantinopolitano Patriarchæ, ſed ſoli Deo ſubeſse prætendat, ſuprà oſtendi ex ſuperbis facinoribus Demetrii Chomateni, & ſucceſsoris Jacobi. Illum non ſubeſse Conſtantinopolitano profitetur etiam Nicephorus Gregoras. Etiam in opuſculo de Patriarcharum juribus Theodorus Balſamon, addens ipſi eſse Patriarchale jus, quo jubeat ſibi præferri accenſam lampadem, ſeu facem. Et extendit ad Archiepiſcopum quoque Cypriorum.

Lib. 6.

Et iſtam ſuperbiam atque Autocephaliam Bulgarus pertinaciſſimè tenet etiam ſub Turcarum Imperio. Etenim de Prochoro, qui ſub Solimanni Imperio ac Hieremiæ primi Patriarchatu rexit Acridenſem Eccleſiam, ſcribit Turco-Græca Conſtantinopolitanorum Patriarcharum hiſtoria: *Venit Archiepiſcopus Acridarum, olim primæ Juſtinianæ, nomine Prochorus, huc Conſtantinopolim. Cum in Senatum acceſſiſſet, protulit aurei ſigilli diplomata Imperatoria, quibus affirmabatur & declarabatur ad ejus Archiepiſcopatum pertinere Berrhæa, qui eſt Epiſcopatus Metropoleos Theſſalonicæ*. Ipſam non à Theſsalonicenſis Epiſcopi Metropolitica, ſed à Hieremiæ Patriarchali poteſtate volebat exemptam, ac ſibi ſoli poſt Deum ſubeſse.

Et

Et ut evinceret, Charatzio spopondit addere centum aureos. Ast Berrhæensem Ecclesiam jam à trecentis annis Constantinopolitanæ Cathedræ subjacuisse demonstravit Hieremias, & pergit dicta historia: *Quo audito, Bassæ Episcopatum Hieremiæ adjudicarunt, sub conditione tamen ut additioni centum aureorum, quam Prochorus fecisset, acquiesceret. Quod hic, cum retractare non posset, fecit. Hoc modo aureum magnæ hujus Ecclesiæ tributum ad quatuor mille & centum Ducatos pervenit.* Quale tributum sit istud Charatzium, suo loco exponetur. Et Constantinopolitana, quæ Josephum quartum Patriarcham degradavit, Synodus habet hanc subscriptionem: *Josephus Metropolita Castoriæ, & Proto-thronus totius Bulgariæ.* Castoriensis Ecclesia olim fuit Larissenæ Thessalorum Metropoli suffraganea. Quis eam erexerit in Metropolim, ignoro. Interim habere Metropolitam Proto-Thronum est lucidus character magnæ & potentis Autocephaliæ. Talem igitur se etiam tunc ostentabat Archiepiscopus Bulgarorum. Habes hæc in præfata historia, quam Emmanuel Malaxus descripsit, & ad Martinum Crusium, Philippi Melanthonis discipulum, transmittit Theodosius Zygomalas, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Proto-Notarius. Qui Malaxum credunt istius historiæ authorem, errant plurimùm. Malaxi enim qualitates audi à Crusio: *Malaxus est admodum senex, pueros & adolescentulos Græcos in Patriarcheio in parvula & misera casa docet, pisces siccatos in ea suspensos habet, quibus vescitur ipse coquens. Libros pretio describit. Quidquid lucratur, vino insumit. Pinguis & robustus est.*

Et de Triboni apud Triballos Archiepiscopo, qui inter sui Regis Asanis filiam & Imperatoris Joannis Ducæ filium Legatus conciliaverat nuptias & inter ipsorum parentes pacem, scribit Georgius Acropolitanus: *Tunc Triboni Præsul,*
Cap. 33. *Constantinopolitano obnoxius, Imperatorio ac Synodico Decreto, ut Asano Bulgarorum Principi affinitatis & amicitiæ causa gratificarentur, suo jure vivere, & Patriarchæ nomine condecorari obtinuit.* Et de Imperatore Andronico secundo Palæologo & Triballorum Rege, pacem stipulantibus, scribit Imperator Joannes Cantacuzenus: *Cæterum*
L. 3. c. 45 *& Triballorum Archiepiscopum adesse oportebat, in cujus præsentia juraretur. Is à Crale evocatus mox adfuit. Cui ad medium atrii procedens obviam Crales frœnum equi, quo vehebatur, apprehendit, & ad locum, quo descendere solebat, perduxit.* Rex Episcopo exhibuit stratoris officium, quod illum veneraretur, ut independentem Patriarcham. Et hinc antiqua notitia formularum, quibus Patriarcha Constantinopolitanus scribere consuevit ad alios Episcopos, habet hunc titulum: *Quomodo Patriarcha scripsit ad Patriarcham Trinobi.* Et hanc formulam: *Sanctissime Patriarcha Trinobi & totius Bulgariæ in Sancto Spiritu dilecte frater nostræ Mediocritatis, & Comminister.* Formula consonat privilegio Innocentii tertii, qui Romanæ Ecclesiæ obedientiam amplectenti Basilio Trinobi Episcopo dedit Primatum totius Blachiæ atque Bulgariæ. Exstant Acta in laudata Pontificis vita. Etiam Pescii in Servia

Episcopus, Exarchus Iberiæ & Armeniorum Catholicus apud schismaticos Græcos fuerunt Autocephali, & ab omni humana potestate exempti. Et hinc Josephus Patriarcha Constantinopolitanus, ob simoniam degradatus à sua Synodo, & ad generale appellans Concilium, rogavit congregari tres alios Patriarchas, Archiepicopum Acridensem, Archiepiscopum Pescienscm, nec non & omnes Metropolitas ac Archiepiscopos sedis Constantinopolitanæ. Uti Acridensem, ita & Pesciensem æquavit Patriarchis, & à Constantinopolitani Metropolitis & Archiepiscopis discrevit. Quod nempè nemini, nisi Deo ac generali Synodo putarentur subesse. Ejus epistola exstat in Turco-Græcia. L. 4. Ep. 6. Porrò Ecclesiæ aut cujuscumque Reipublicæ unitas stare nequit sine unitate capitis: Hinc meritò improperavit Barlaamus Græcis, quod prævaricentur hunc Constantinopolitani Symboli articulum, *Unam Ecclesiam.*

Et adjungit de subjectis istorum supremorum capitum Episcopis: *Et quid dico de aliis, sed neque quicumque sub quolibet sunt horum sex, ita devotè se habent ad suum caput, ut metu non corporalis damni, sed animæ perditionis, illius mandata velint implere.* Inobedientiæ radicem detegit in Meditato de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon: *Quidam perhibent nihil esse impedimento, quò minùs ubivis constituti Pontifices eodem cum Patriarchis honore & amplitudine fruantur, cum & ipsi docendi dignitatem sint nacti, & ad exemplum Moysis & Aaronis in Sanctis Sanctorum consistant, incruentamque victimam offerant.* Dixerunt cunctos Episcopos divino jure esse pares, & supremos in sua Ecclesia, ideoque Metropoliticam aut etiam Patriarchalem eminentiam esse nudum titulum & prioris loci dignitatem, nullam jurisdictionis Præfecturam. Hinc suis etiam Patriarchis nullam aut modicam exhibebant obedientiam. Et ex ista fæce videtur fuisse ipse item Monachus Barlaamus. Docuit enim omnes etiam Apostolos fuisse pares, & Sancto Petro nihil competisse præ aliis, nisi priores loquendi vices, & priorem in considendo locum. Et prosequitur: *Omnes igitur omninò Sermonis discipuli, Doctores Pastoresque orbis terrarum exstitere, particulares autem Pastores, quos Episcopos appellavere, alium alius civitatis constituerunt aut regionis. Verbi gratia, Athenarum Dionysius, Timotheus Epesi, Titus Cretæ, alius alius loci Pastor ab Apostolis constitutus est. Similiter S. Clemens Episcopus Romæ est à Petro ordinatus, qui soli Sacrosanctæ Dei Ecclesiæ, quæ erat Romæ, præesset, eandemque moderaretur. Verùm enim verò posteà, cum Dei providentia Imperii jus ad nostros pervenisset, piissimorum Regum & sanctissimorum Patrum nostrorum Decretis, ut Romana Sedes esset prima, ideo sancitum est, quod urbs illa rerum potiretur, Ecclesiasque orbis terrarum Imperio unius subjici videretur consentaneum, cum anteà Romanus Episcopus, ut nec cæterorum quisquam, nec primus esset, nec postremus.* Omnes Episcopos affirmat Divino Jure æquales per omnia atque pares, quorum nullus alteri teneatur ad rationes, sed omnes soli Domino Deo. Affirmat à Divino jure nullum esse Papam, nullos Patriarchas,

Primates, aut Metropolitas: Hos omnes procreatos à magno Constantino & Nicæna Synodo, ideoque Papalia privilegia per posteriores Principes ac Synodos potuisse contrahi, ampliari, transferri, exstingui, & jam Romæ per hæresim esse penitus exstincta. Et hæc sunt, licet hinc indè varient, hodierna schismaticorum somnia. Ex his Provinciales Episcopi suis Metropolitis, aut etiam Patriarchis vix dignantur obedire. Ita error semper præcipitat in errorem, & miserandam omnium rerum confusionem. Et ex hisce deviis principiis præcipitatus etiam fuit Marcus Antonius de Dominis, Archiepiscopus Spalatensis.

Ex eodem fonte secundus occupatæ à Francis Antiochiæ Latinus Patriarcha Radulphus bibit istud venenum, de quo scribit in sacri belli Historia Guilielmus Metropolita Tyriorum: *Radulphus*, non ab Episcopis, sed à solo populo electus, *Ecclesiam & Palatium occupans, statim sine mora Pallium de altari beati Petri, nulla ad Ecclesiam Romanam habita reverentia, sibi adsumpsit.* Erat audacissimum facinus. Etenim de Sancti Petri corpore aut altari sumere, ac sibi ipsi pallium imponere, est supremæ majestatis character, proprius soli Romano Pontifici. Hinc Romam evocatus fuit Radulphus à Paschali secundo Papa, pergitque laudatus Metropolita Guilielmus: *Radulphus Romam perveniens, prima facie difficiles habuit ad Dominum Papam introitus, tamquam Romanæ Ecclesiæ persecutor, & qui singularem sedis Apostolicæ Primatum comminuere & infringere voluerit, sedem æmulam contrà Romanam erigens & parificans Ecclesiam, tanquam læsæ Majestatis reus ab ingressu sacri arcetur Palatii, & à Domini Papæ colloquio suspenditur. Porrò tàm Dominus Papa, quàm universa Ecclesia erant procliviores ad hoc, ut Dominum Patriarcham sumpta qualibet honesta occasione gravarent, ejusque adversariis plurimum exhibebant favorem. Suspectus enim eis habebatur admodum, eò quod vir dives esset & magnificus, & sedem cui præerat, Antiochenam videlicet, Romanæ subjacere dedignabatur, sed ei eandem in omnibus parificare contendebat, dicens utramque esse Petri Cathedram, eamque quasi Primogenitæ insignem prærogativa.* Haud dubiè hæc à Schismaticis Græcis doctus aut suasus fuerat Radulphus, qui cunctos Patriarchas affirmant pares, & nullum alteri præesse aut subesse. Et hinc de illo ad meliora converso pergit Guilielmus: *Radulphus resignato Pallio, quod de altari Antiochenæ Ecclesiæ sua sibi sumpserat auctoritate, in injuriam, ut dicebatur, Apostolicæ sedis, & Cardinalibus tradito, aliud ei, sumptum de corpore beati Petri, more solemni per Priorem Diaconorum traditur.*

Lib. 14. Cap. 10.

Lib. 15. Cap. 12.

Devia principia in tractatu adversus Acacii Constantinopolitani Episcopi audaciam insigniter præfocavit Sanctus Papa Gelasius. Alexandrinæ Ecclesiæ intrusum invasorem Petrum Mogum, quem sub pœnitentiæ fuco reconciliatum in throno stabilire tentaverat Acacius, multis ostendit non nisi à Romana Ecclesia potuisse vel damnari vel absolvi, & dat rationem: *Secundæ sedis Antistitem nec expellere quispiam, nec revocare sine primæ sedis assensu vel potuit vel debuit, nisi forte confuso jam ordine rerum atque turbato, nec prima, nec secunda, nec tertia Sedes debeat observari, vel suscipi secundùm antiqua Statuta Majorum, & sublato capite, ut videmus, omnia membra vario inter se compugnent certamine, fiatque illud, quod de populo scriptum est Israel;* In illo tempore non erat Dux in Israel, unusquisque quod placitum erat in oculis suis faciebat. *Qua enim ratione vel consequentia aliis sedibus defendendum est, si primæ Beatissimi Petri Sedi antiqua & vetusta reverentia non defertur, per quam omnium Sacerdotum dignitas semper est roborata atque firmata, trecentorumque decem & octo Patrum invicto & singulari judicio vetustissimus judicatus est honor?* Affirmat Alexandriæ & Antiochiæ Patriarchales cathedras Romanæ omninò coordinari, nequaquam solo præcessus, sed etiam Præfecturæ ac subjectionis ordine, ideoque plenè subjici ac subordinari. Demonstrat hoc ex antiquissima, quam & Apostoli, & Patres, & ipsa etiam Nicæna Syodus firmavit, consuetudine, quæ Alexandrinum secundæ sedis Antistitem non nisi à Romano Pontifice, aut ex ejus ad factam Relationem Rescripto semper permisit judicari. Quod ipsum Gelasius constanter inculcat in litteris ad Dardaniæ Episcopos, ac in litteris ad omnes Orientales, exstantibus apud Jacobum Sirmondum post appendicem codicis Theodosiani. Et adversus istius consuetudinis prævaricatorem Acacium pergit: *An duæ sunt Ecclesiæ, & duo Pastores? Absit: Unus est enim qui fecit utraque unum, tollens de medio inimicitiarum parietem in corpore suo.* Et hic non solummodò se supremum, sed & suum Vicarium Pastorem sanxit esse unum. Hinc singularia Sancto Petro per Evangelium facta promissa enumerat idem Pontifex, atque prosequitur: *Quare ad Petrum tam frequens Domini sermo dirigitur? Nunquidnam reliqui Sancti ac beati Apostoli non erant simili virtute succincti? Quis hoc audeat affirmare? Sed ut capite constituto, schismatis tolleretur occasio, & una monstraretur compago corporis Christi, quæ ad unum caput gloriosissima dilectionis societate concurreret, ut una esset Ecclesia, cui fideliter crederetur, unaque Domus unius Domini, & unius Redemptoris, in qua de uno Pane & de uno Calice nutriremur.* Sine uno Episcopali capite non posse esse unam Ecclesiam, & in istam dignitatem Sancto Petro Apostolo semper successisse & successuros Romanos Episcopos, pluribus illic ostendit Gelasius. Et istam fuisse perpetuam atque immobilem omnium olim Græcorum Patrum fidem, suo loco demonstrabitur. Quapropter Eusebiana factio, quæ Christianorum Hierarchiam secuit in trium Patriarcharum Aristocratiam, & illius sectatores hodierni Græcorum schismatici, qui ipsam in quinque Patriarcharum & aliquot Primatum Exarchorum æqualem ac ultrò citroque independentem Autocephaliam dividunt, Ecclesiæ unitatem manifestè lacerant, inducunt Acephaliam, & Constantinopolitanum prævaricantur symbolum, in quo profitemur *unam Ecclesiam.*

Epist. 8.

Constantinopolitanus tamen Patriarcha dudum habuit aliquos universalis super alios Græcorum

corum Patriarchas, ac ipsorum Diœceses potestatis characteres, quos Photius & Michael Cerularius plurimùm firmaverunt. Primum characterem, utique ipsum titulum *universalis Episcopus*, adducit in opusculo de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon. Romano & Alexandrino Papæ seu Avi, Constantinopolitano & Hierosolymitano Archiepiscopi, soli Antiocheno affirmat propriè attribui titulum Patriarchæ. Mediorum sæculorum Græci distinguunt Archiepiscopos & Metropolitas. Archiepiscopi apud illos sunt solo honore & titulo Metropolitæ, qui sine potestate nomen habeant, & nullum sibi subditum suffraganeum: Qui passim nomen istud adepti sint sectione Provinciæ. Nihil rei dabat titulus nisi exemptionem à vero provinciæ Metropolita. Porrò Constantinopolitanus ab Heracleensi, Hierosolymitanus fuit ita exemptus à Metropolita Cæsareensi. Hinc in Patriarchas evecti titulum retinuerunt. Uterque nullum unquàm habuit suffraganeum, nisi posterior sub Latinis Regibus. Pergit Balsamon: *Volebam dicere, quamobrem Papa Romanus appelletur universalis Papa, similiterque Constantinopolis Archiepiscopus, universalis Patriarcha, cum reliqui Patriarchæ, licet ejusdem sint ordinis, appellationis, & honoris, ita proclamari non soleant. Sed quando Papam Romanum malus ille ambitionis genius à reliquorum sanctissimorum Patriarcharum cœtu avulsit, & in Occidentem dumtaxat coarctavit, cum interim videam Constantinopolitanum nullo se Papæ privilegio ornantem, ideoque stant pedes ejus in rectitudine. Ne subscriptiones quidem suas magnificas facit tanquàm Pater universalis, licet à nobis ita vocetur & celebretur.* Affirmat olim solos Romanum & Constantinopolitanum fuisse titulatos universales Episcopos ac Patriarchas, nunc autem illum excidisse ob schisma & hæresim, ideoque titulum mansisse soli Constantinopolitano. Aliis Patriarchis numquam competisse. Hinc etiam in opere de matrimonialibus quæstionibus scribit Matthæus Monachus: *Hac de re tractatum fuit tempore Imperii Isaaci Angeli, tribus Patriarchis in Concilio præsentibus, Universali, Antiocheno, & Hierosolymitano.* Per antonomasticè positum universalem intelligit Constantinopolitanum. Et in formularum, quibus Constantinopolitanus solet ad alios Patriarchas aut Episcopos scribere, notitia ille semper solus titulatur universalis. Et reverà soli, quibus Joannes secundus dedit exordium, Regiæ civitatis Patriarchæ pro isto superbiæ titulo cum Romana Ecclesia litigarunt. Et de profecto Hierosolymam, ac alios tres Patriarchas ibidem reperiente Hieremia habet descripta per Emmanuelem Malaxum Historia: *In unum collecti quatuor Patriarchæ liturgiam celebrarunt. Deindè diebus aliquot apud Œcumenicum Patriarcham Hieremiam consumptis, singuli thronos suos repetiverunt.* Solum Hieremiam appellat Œcumenicum. Exstat in Turco-Græcia. Ibidem habes Joachimi Alexandrini, Joachimi Antiocheni, & Germani Hierosolymitani Patriarchæ litteras, qui omnes sibi figunt altos titulos, at nullus aut seipsum aut suum collegam, nisi solum Constantinopolitanum, titulat Œcumenicum. Attamen Alexandrinus Joachimus in datis Alberto Comiti Leuvvenstenio testimonialibus litteris se titulat Judicem orbis terræ. Et in memorato opusculo Nilus Thessalonicensis Episcopus omnes generatim Patriarchas assiduè vocat Episcopos universales. Nempè per suas diœceses. Et hoc dumtaxat sensu Joannes secundus assumpsit, Joannes quartus resumpsit titulum, & ipsorum successores continuarunt; usque ad Photium. Et iterum à proximo hujus successore Stephano, usque ad Michaelem Cerularium. Hi duo esse prætenderunt totius Christianitatis universales Episcopi. Et licet rem apud suos etiam schismaticos amiserint, titulum tamen successores pertinaciter retinuerunt. Porrò dum ab ipsis titulum istum non quæri affirmat Theodorus Balsamon, insigniter imponit. Multa ipsorum pro isto titulo adversùs Romanam Ecclesiam contumacia longè aliud altissimè clamat.

Alterum memoratæ potestatis characterem adducit idem Theodorus in opusculo de Chartophylace & magno Defensore Constantinopolitanæ Ecclesiæ: *Chartophylax describit & dat Patriarchalia Stauropegia per universum propè terrarum orbem, ac multarum urbium Ecclesiastica capita transfert in primi capitis Regiam.* Et in compendiario Legum delectu Imperator Leo sapiens: *Omnium Metropoleon, Episcopatuum, Monasteriorum & Ecclesiarum cura & judicium ad proprium Patriarcham spectat, Constantinopolitano autem licet etiam in aliarum sedium territoriis, in quibus hæc prærogativa non est, crucium fixiones in templis concedere.* Stauropegia seu crucium in Ecclesiis aut Monasteriis fixiones sunt sigilla exemptionis, quam apud Græcos facere possunt soli Patriarchæ. Lucet ex lite, quam adversùs Naupacti Metropolitam, ausum in suffraganeis Parochiis cruces figere, movit Artensis Episcopus. Etenim à Germano secundo Patriarcha obtinuit hanc sententiam: *Stauropegiorum, quæ sunt per diœcesim, soli Patriarchali Amplitudini relictum est privilegium, Metropolitanorum autem nemini.* Exstat in Jure Græco-Romano. Et quia istud Patriarchæ privilegium laudatur à Leone Philosopho, certum est non dumtaxat Michaele Cerulario, sed etiam Photio esse antiquius, ideoque vetustissimam consuetudinem, non schismaticam usurpationem. Est avitæ Monasticæ libertatis superstes vestigium. Quod enim olim Monachi ad suum Diœcesanum non adstringerentur, sed possent quemvis sibi eligere Episcopum, suo loco ostendetur. Ita fuit usque ad Chalcedonensem Synodum. Hæc ad impediendas, quas tunc ab Eutychianistis Monachis passi fuerant Syrorum Episcopi, barbaras violentias sanxit omnia deinceps Monasteria suo diœcesano Episcopo in omnibus subesse. Constantinopolitanus Patriarchatus insigniter ibidem est firmatus & augmentatus, atque ita videtur ejus Patriarcha sese excepisse ab observantia istius Canonis, & perrexisse in Episcopum eligi à quibuscumque per Orientem Monasteriis. Et quia semper phylacteria sua ampliare studuit, tandem cæpit semetipsum illis etiam obtrudere atque præficere. Et à Monasteriis perrexit ad Ecclesias.

Præ-

Præsertim quod omnia hæc exempta loca Patriarchæ penderent Canonica, seu annuas pensione. Et hinc Episcopi frequenter ac potenter intercesserunt adversum has exemptiones, adeo ut præfatus Patriarcha Germanus tandem emiserit hoc Edictum : *Mediocritas nostra Regionum*
Fol. 236. *Antistitibus talium jure cedit*. Omnia, præter peregrinorum, exempta monasteria reddidit Episcopis. Habes Edictum in tertio libro juris Græco-Romani. Et de Ephesiorum Archiepiscopo, Imperatoris Michaelis Palæologi Confessario, & magno Patriarchæ Joanni Vecci ad-
Lib. 6. versario Isaac scribit Georgius Pachymeres: *Isaac*
Cap. 10. *studuit suo juri subjugare loca jurisdictioni Patriarchæ reservata in cunctis per Orientem Diœcesibus, ita ut ea tantum sacra loca, quæ intrà unam urbem Constantinopolim sita essent, ordinariæ potestati Patriarchæ subjecta remanerent, quæ extrà urbem essent, subjacerent auctoritati illorum Præsulum, qui Diœceses, ubi erant illa posita, Episcopali auctoritate gubernarint*. Et pergit: *Prodiit Imperatoria Novella, qua decernebatur, ut quæ ubicumque vel cujusque modi loca vel monasteria Patriarchæ uni subjecta eatenus censebantur, ea deinceps Episcopis, quorum illæ propriæ Diœceses essent, jure ordinario subjacerent. Addebatur Decreti ratio: Per abusum videri, & contra sacrorum Canonum auctoritatem attentatum id, quod ex longo hactenus tempore factitatum fuerat, ut nempè Patriarchæ Constantinopolitano ultrà fines Diœcesis propriæ jus competeret*. Exemptio est revera supremus potestatis actus, qui proindè extrà territorium non valet exerceri. Et omninò adversatur Chalcedonensi Canoni. Isaac sola urbica Monasteria volebat manere Patriarchæ. Etenim Constantinopolitana, uti & Romana, Parochia concluditur civitatis muro: Foris nullam habet Parochialem Ecclesiam, sed sola quædam vicina Cæmeteria aut Monasteria. Isaac volebat etiam intra Patriarchalem Diœcesim nulla esse exempta Monasteria. Et est omninò consecutus. Quod verò ex proprii quæstus cupiditate hæc ille moverit, disertè scribit Pachymeres, & pergit: *Quod qui dicebat, non intelligebat eripere se Patriarchæ titulum Œcumenici, quippè quem concluderet urbe Constantinopoli, nec saltem ei concederet Diœcesim, quanta & qualis cuivis etiam vulgari tribuitur Episcopo*. Quod nempè vulgares passim Episcopi præter civitatem habeant forense territorium. *Verùm id tum quidem nihil pensi habens Isaac, & in lucri parte numerans oblatam occasionem gratificandi quomodocumque amicis suis Episcopis, quos multos offendebant istæ in propriis Diœcesibus exceptiones locorum subtractorum propriæ ipsorum potestati, ac Patriarchæ auctoritati subjectorum, & passim contendebant non plus juris Constantinopolitano in alienas Diœceses, quàm cuique ipsorum esse in Constantinopolitanam*. Cum collegis Episcopis Isaac sectabatur supra memoratam à Theodoro Balsamone sententiam, quæ omnes Episcopos affirmat esse jure Divino pares per omnia ac supremos, ideoque nullum subesse alteri; at verò Georgius Pachymeres, utpotè magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Cruciger & magnus Defensor, vidit ab isto errore pessimo induci Acephaliam, & cum omni Hierarchia everti cunctam dignitatem sui Patriarchæ, qui sine aliqua saltem per omnes Orientis Ecclesias potestate nullatenùs possit dici Œcumenicus seu universalis. Ita per schisma in fratres Cadmæos demutati Græci sese mutuo roserunt, momorderunt, ac tandem absumpserunt.

Tertiam universalem Constantinopolitani Episcopi potestatem adducit in laudato Legum compendio Leo Philosophus : *Sedes Constantinopolitana, quam Regia exornat, Synodorum suffragiis Prærogativam obtinet, quibus divinæ Leges suffragantes, controversias in aliis sedibus motas ad hujus notionem referri præcipiunt*. Laudat ejus circa Stauropegia universalem potestatem, & adjungit: *Neque hoc solùm, sed & controversias in aliis sedibus exortas dirimere ac dijudicare potest*. Videtur loqui ex nono & decimo septimo Chalcedonensibus Canonibus, qui cunctas Clericalium apud Episcopum, cunctas Episcopalium causarum primas instantias mandant agi apud Metropolitæ Synodum, atque adjungunt: *Quod si adversùs Provinciæ Metropolitam Episcopus vel Clericus habet querelam, petat aut Primatem Diœceseos, aut Sedem Regiæ urbis Constantinopolitanæ, & apud ipsam judicetur*. Nicolaus primus Papa per Diœceseos Primatem intellexit Romanum Pontificem, atque ita ab istis Canonibus stabiliri credidit Romanas appellationes. Alii intelligunt quemvis Orientalem Exarchum aut Patriarcham: Censent cunctis Orientalibus Episcopis & Clericis permitti alternativam, qua vel ad suum Exarchum aut Patriarcham, vel certè ad Episcopum Constantinopolitanum possint appellare. Verùm hæc opinio caret fundamento. Quòd enim Alexandrini aut Antiocheni Patriarchatus Clericos aut Episcopos ad Constantinopolitanum Patriarcham provocare permiserit Antiquitas, nulla ostendit consuetudo, nullus Canon, nullum exemplum. Proindè per Diœceseos Primatem intelliguntur tres Autocephali Primates, quibus omnem avitam auctoritatem circumscribere, & Constantinopolitani Episcopi plenum jugum injicere nolens Synodus introduxit istam appellandi alternativam.

A suo Episcopo Clericum, aut à sua Synodo degradatum Episcopum duodecimus Antiochiæ Canon mandat non esse molestum Augusto Principi, sed refugere ad majorem Synodum. Sui prævaricatorem immobiliter firmat in inflicta degradatione, & præscribit ab omni audientia. Sextus Constantinopolitani Concilii Canon rigorem est moderatus. A Provinciæ Synodo damnatum Episcopum mandat non ad Principem, nec ad Generalem totius Christianitatis, sed ad sui Patriarchæ aut Exarchi Synodum appellare : Ab hac damnatis permittit recurri ad Principem, & generalem ab ipso Synodum postulari. Nempè pro iniquæ damnationis auxilio confugientes ad se quoscumque Episcopos solebat admittere Princeps, & ipsorum causas Regiæ civitatis Antistiti ac per ipsum ex advenis Episcopis collectæ Synodo delegare. Indignum & Ecclesiasticæ Hierarchiæ adversum judicarunt hoc laudatæ Synodi. Reverà enim indi-

indignum erat omnium non dumtaxat Provincialium, sed etiam Patriarchalium Synodorum de gravioribus causis judicia submitti uni Constantinopolitano Episcopo, per ipsum ac variarum gentium paucos illi assidentes Episcopos retractari, & quandoque etiam reformari. Hinc damnatum à sui Patriarchæ aut Exarchi Synodo Episcopum Constantinopolitani Patres permiserunt quidem recurrere ad Principem, attamen non ut Constantinopolitani, licet insigniter exaltassent, Antistitis, sed generalis Synodi imploraret Judicium. Verùm hanc clausulam non obtinuerunt. Etenim Augusti Principes perrexerunt damnatorum Episcoporum admittere querelas, & Regiæ civitatis Episcopo ac ejus ex advenis Collegis Synodo delegare. Ita Gabadii & Agapii, de Bostrensi apud Arabes Metropolitano Episcopatu contendentium, causam Arcadius Augustus delegavit Nectario, qui laudatæ Synodo adfuerat, Constantinopolitano Episcopo, & hic ipsam, haud dubiè judicatam anteà à Flaviano Antiochiæ Patriarcha, retractavit. Et licet non tantùm hic Flavianus, sed etiam Alexandrinorum Patriarcha Theophilus adesset, Synodo præsedit. Quòd Photii Tyrii & Eustatii Berytensis Episcopi, de Metropolitica per primam Phæniciam potestate contendentium, causam Imperator Theodosius delegarit Anatolio Constantinopolitano Antistiti, & hic cum modica ex advenis Episcopis Synodo retractarit, demonstrat quarta actio Chalcedonensis. Nullo Canone fulciebantur, & à variis Metropolitis, præsertim Patriarchis, improbabantur istiusmodi Synodi, ideoque ab his moti gloriosissimi Judices quæsierunt: *An Synodum appellare oporteat Conventum Episcoporum, qui in Regia civitate diversantur?* Et post varia variorum Episcoporum Responsa Anatolius novit hoc unum adducere: *Tenuit consuetudo*. Et hæc adeò permansit, ut de simili, in qua profanum universalis Episcopi titulum sibi assumpserat Joannes Jejunator, Synodo ad Eusebium Thessalonicensem ac alios Illyrici Episcopos scripserit magnus Gregorius: *Pelagius*
Lib. 7. Ind. 2. Epist. 60. *Decessor noster omnia Gesta istius Synodi, præter illa quæ illic de causa Gregorii Episcopi Antiocheni sunt habita, valida omninò districtione cassavit.* Criminalem istius Gregorii causam latiùs exponit Evagrius Epiphaniensis. Datum de ipsa à tali Joannis Constantinopolitani Synodo Judicium magnus Gregorius affirmat à Pelagio secundo fuisse probatum. Quare ipsos etiam Patriarchas permisit Pelagius per istas Synodos judicari. Et de damnatis à Romana Ecclesia, ac ad Imperatorem Theodosium provocantibus Pelagianis scribit ad Nestorium Constantinopolitanum Episcopum Sanctus Pontifex Celestinus: *Atticus tuus Antecessor eos ita persecutus est pro Rege communi, ut eis nec standi quidem illic copia tribueretur.* Quod ipsum addit factum ab Attici successore Sisinnio. Exponit in tertio adversùs Julianum Pelagianistam libro Sanctus Augustinus: *Christi exercitus*
Cpa. 1. *debellavit Celestium apud Constantinopolim, tam longè à regionibus Africanis.* Et in carmine de Ingratis Sanctus Prosper: *Quid loquar & curam, magna quam gessit in urbe Constantinopoli docto bonus ore Sacerdos Atticus, antiqua Legatos hæreticorum confutando fide? De qua tunc impia corda, quamvis se obductæ tegerent velamine formæ, Judicii & tacitæ tulerant tormenta repulsæ.* A Romanis Pontificibus damnatæ, Italia ejectæ, & generalem Synodum postulantis factionis causam ex Principis delegatione retractavit in sua Synodo Atticus, firmavit Romanum Judicium, & ab omni ulterioris audientiæ spe ad perpetuam pœnitentiam proscripsit. Ex quo lucet, quòd non solas Orientalium Patriarcharum, sed etiam Romani Pontificis sententias Constantinopolitanus Episcopus retractaret.

Verùm sacris Canonibus adeò adversabatur hæc consuetudo, ut de delegata sibi per Imperatorem Arcadium causa Alexandrini Patriarchæ Theophili scripserit ad Sanctum Innocentium Pontificem Sanctus Joannes Chrysostomus: *Nos scientes Leges Patrum, & Theophilo honorem habentes, etiam super hac re ejus litteras, oportere in quibusque Provinciis sua negotia tractari, transmontanosque ad nostra judicia non trahendos fortiter detrectavimus, ne causam susciperemus judicandam.* Et ipse & Theophilus protestati sunt similes delegationes adversari Nicænis Canonibus. Interim Principum violentia firmavit morem: Et ipsum in suo Legum compendio laudat Leo Philosophus. Non ipsum, sed ipsius dumtaxat fidelem usum in Attico & Sysinnio probarunt Sanctus Celestinus Pontifex, Prosper & Augustinus. Ipsum Romana Ecclesia dissimulanter ac dispensatoriè toleravit. Et ex ipso non probari aut firmari universalem Constantinopolitani Patriarchæ super alios Patriarchas potestatem, rectè affirmat, & non penitùs malè demonstrat Nilus Cabasilas Archiepiscopus Thessalonicensis.

CAPUT XVI.

Exponitur Apostolica Legatio Cardinalis Humberti.

De hac Legatione scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Fredericus, frater Godefridi* An. 1053.
Lotharingiæ Ducis, Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, Constantinopolim Apostolica functus Legatione abiit. Indicta Synodo cum Imperatorem Constantinopolitanum & Patriarcham evocasset, & illi Primatus sui Majestatem vindicantes, dicto obtemperare dedignarentur, egressus urbe, sandalia sua more Apostolorum publicè super eos excussit. Quo facto tantum terrorem omnibus Constantinopolitanis incussit, ut Imperator & Patriarcha cum Clero & populo sequenti die, sacco & cinere obvoluti, ad eum procederent, & Apostolicam auctoritatem in eo proni in terram adorarent. Et Sigebertus Gemblacensis: *Leo Papa per Epistolam ad Imperatorem Constantinum scriptam animum ejus sibi concilians, Apocrisarios suos Humber-* An. 1054.
tum videlicet, Cardinalem Episcopum Sylvæ candidæ, Petrum Amalphitanorum Archiepiscopum, Fredericum

dericum quoque septimum Levitam & Cancellarium, dirigit Constantinopolim ad confutandas Græcorum hæreses. Enumerat Michaelis Cerularii errores, ac inter ipsum ponit & hunc: *Romanam Ecclesiam in filiis suis anathematizabat, eique Ecclesiam Constantinopolitanam præponebat*. Quod nempè cum Photio Michael garriret simul cum Imperialibus Papalia privilegia migrasse Roma Constantinopolim, ideoque se jam esse Œcumenicum caput & Episcopum totius Christianitatis. Et hinc de illo, quòd Primatus sui majestatem vindicans nollet obedire Romanis Legatis, affirmat laudatus Lambertus. Pergit Sigebertus: *Ab Imperatore benignè habiti Legati, Nicetam Monachum ante eum vicerunt, adeò ut librum, quem contra Romanos scripserat, anathematizarit & incenderit. Michaele Patriarcha nolente eis colloqui, Charta excommunicationis coram Clero & populo super altare Sanctæ Sophiæ posita recedunt: Michael chartam ipsam corrumpens, populoque legens, illos ab Imperatore revocatos ad Synodum absente Imperatore convocavit ut à populo lapidarentur: Quod Imperatore prohibente, Michael commovit populum contra eum. Sed convictus chartam excommunicationis falsasse Michael, omnesque sui ab Imperatoris gratia remoti sunt. Humbertus verò Episcopus Sylvæ Candidæ hæc descripsit, & Scripta Nicetæ Monachi, & Leonis Acridani Bulgarorum Archiepiscopi confutavit. Quæ de Latino in Græcum translata jussu Imperatoris Constantini à Græcis recepta sunt*.

Consonat in Cassinensis Monasterii Chronico
L. 2. c 89. Leo Ostiensis Episcopus: *Eodem anno*, utique quinquagesimo quarto post millesimum, *gratia concordandi Romanam & Constantinopolitanam Ecclesiam Leo Papa viros prudentissimos ad Imperatorem Constantinum, cognomento Monomachum, Apocrisarios misit, Fredericum scilicet Cancellarium suum, & Humbertum Episcopum Sylvæ Candidæ, & Petrum Archiepiscopum Amalphitanum. Qui ad Cassinense Monasterium primitus advenientes, ac se fratribus devotè commendantes, ita demum viam suam profecti sunt. Eos Imperator honorificè susceptos aliquamdiu secum in Palatio tenuit. Quo tempore plerasque Græcorum hæreses corrigere studentes, Patriarcham tandem Michaelem, & Leonem Acridanum Episcopum, omnesque illorum complices auctoritate Apostolica damnarunt. Sed cùm intra hos dies defuncto jam Papa redire disponerent, Regiis illos donis secutus Imperator, beato quoque Petro munera per eos haud parva transmisit. Illorum insuper precibus binas auri libras huic Monasterio ex reditibus regiis dari singulis annis instituit*. Nempè plures tunc per utramque Siciliam Regiones adhuc parebant Græcis, & varias Cassinensis Monasterii possessiones invaserant Nortmanni, atque ita ipsum depauperaverant: Hinc istam illi eleemosynam à Constantino Apostolici Legati impetrarunt. Magnificentissimam enim Constantini liberalitatem prædicant omnes passim Græci Scriptores, vereque scribit Constantinus Manasses: *Munificas Constantini manus expertæ sunt Nationes integræ, templa, pauperes. Erat enim fluvius ubique se effundens, & munera copiosissimè distribuebat in ærumnosos, tamquàm in tubulos & canales haud perfossos*. Erat & plenè Orthodoxus.

Hosce Legatos in Litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham describit Patriarcha Michael: *Unus est, qui ut audivimus, Amalphitanorum Ecclesiæ aliquando præfuit, deindè verò ab eadem Ecclesia ejectus rationabilibus de causis, peregrinus vagatur. Alter verò nomine tantùm Archiepiscopus, re autem omninò alienus, cùm nulli Metropoli præfuisse unquàm reperiatur. Tertio personam, quæ illi placuerit, Papa tribuens, Cancellarii videlicet, idque coram Romana dignitate, pro insigni quadam versutia, ut talem se diceret, abduxit. Ut posset per eum quæ machinabatur, obtinere, illo quasi quodam forti clypeo usus*. Est calumniosissima descriptio. Petro Amalphitano Archiepiscopo impactam calumniam elucidat in litteris ad Imperatorem Constantinum noster nonus & Sanctus Leo: *Ex Amalphitano Episcopo nulla tibi suboriatur suspicio, quia Romanus est omninò, & ab Amalphitanis discedens, familiariter nobiscum vivit jam penè anno integro*. Per Romanum Pontifex intelligit addictum & fidelem Imperio Græco, quod erat reverà Romanum. Luitprandus Cremonensis Episcopus, ac Joannis duodecimi Pontificis ad Imperatorem Nicephorum Phocam Legatus, durè fuit exceptus Constantinopoli, & nullum fecit fructum: Quòd Papales litteræ dictum Principem titularint Imperatorem, non Romanorum, sed Græcorum. Et omnes Græcorum historici sese semper titulant Romanos. Græcos à nobis titulari est illis durissima contumelia: Videre id possis etiam in quarto libro Joannis Cinnami de Gestis Imperatoris Manuelis Comneni. Hinc suam Legationem ab hisce quisquiliis lædi aut impediri nolens noster Leo, usus est phrasi græca. Ad Constantinopolitanum, uti Imperium, ita & Patriarchatum ex Imperatoris Leonis Isauri violentia spectabat tunc Amalphis, ideoque ejus Episcopum Laurentium fuisse & Græcè & Latinè peritum scribit in Sancti Odilonis Abbatis vita Sanctus Petrus Damiani. Addit fuisse insigniter Sanctum, coruscasse miraculis, & Romæ defunctum. Quod nempè se nosset per Apostolicos Canones pertinere non ad Constantinopolitanum Patriarchatum, sed ad Romanum. Ejusdem mentis credo fuisse Petrum. Hinc dum Michael Cerularius cœpit sui schismatis violentas nugas, quòd plures Calabrorum & Apulorum Episcopi ipsis circumscripti adhærerent, illum abiisse in spontaneum exilium, & apud Sanctum Petrum Apostolum quæsiisse asylum, ac invenisse. Quòd calumniosas suas adversùs Romanam & omnem Latinam Ecclesiam litteras Michael Apuliæ & Calabriæ Episcopis inscripserit, disertè testatur in suo ad illum Rescripto noster Sanctus Leo. Et Constantinopoli apud Patres Prædicatores repertus schismaticus Scriptor habet: *Romanus Pontifex, & omnes Occidentalium partium Christiani, Sacerdotes & Laici, præter Calabros ante multa tempora extra Ecclesiam Catholicam pervagantur*. Eos affirmat impios in Deum apostatas, & adjungit de Calabris: *Apostolicæ & nostræ Ecclesiæ alumni sunt, ejus moribus informati*. Et qualis fuerit Joannes Tranensis Episcopus est suprà ostensum. A Calabriæ, Apuliæ, ac Siciliæ Epi-

Episcopis Patriarchales apud Constantinopolim Synodos fuisse & antè & post Michaelis Cerularii schisma frequentatas docent subscriptiones ad editos à Sisinnio secundo, secundo Sergio, ac Eustatio Patriarchis Canones, exstantes in Jure Græco-Romano. Horum contagiosam communionem & Michaelis insolentias metuens Petrus fugerat Romam, atque ita Constantinopoli erat plurimum suspectus. Hinc illum expurgat noster Sanctus Leo apud Principem, & asseverat esse verè Romanum. Utpotè qui non Rempublicam, sed schismaticam Ecclesiam fugisset.

Rectè addidit Leo: *Familiariter nobiscum vivit*. Etenim belligerantem adversùs Nortmannos in Apulia Pontificem comitatus fuit Petrus, & illic cum ipso decidit motas inter Luitfridum ad Vulturni fontes Abbatem, & Albertum Monachum, qui Sanctæ Mariæ de Castineto Cellam invaserat, & illic se ostentabat Abbatem, quæstiones, de quibus istius Monasterii Chronicon: *Assistentibus pluribus Præsulibus, à Papa Leone causa est judicata Abbati Sancti Vincentii. Qui interfuerunt, hi sunt: Humbertus Sylvæ Candidæ Episcopus, Petrus Amalphitanus Archiepiscopus*. Ex quo vides Cardinales Episcopos ex tunc fuisse Archiepiscopis digniores. Factum hoc fuit anno istius sæculi quinquagesimo tertio. De Petro nostro scribit ad Desiderium Cassinensem

L.2.Ep.15 Abbatem etiam Sanctus Petrus Damiani: *Vester ille finitimus piæ recordationis Amalphitanus Episcopus, nomen nescio, Stephano Romano Pontifici, me præsente, sub jurejurando sæpè testatus est, quia cùm aliquando mensam Domini sacrificaturus accederet, sed super Sacramento Dominici Corporis incredulus hæsitaret, in ipsa confractione salutaris Hostiæ rubra prorsus ac perfecta caro in ejus manus apparuit ita ut etiam digitos illius cruentaret, sicque Sacerdoti omnem scrupulum dubietatis auferret: Ubi notandum, quàm sit immane periculum, indignis manibus attrectare tam terribile Sacramentum*. Grassabatur tunc Berengariana hæresis, ejus fundamenta Petrus in Vercellensi Synodo forsan audierat, atque ita passus fuerat à Berengarii fautoribus, quod in Præ-

Cap. 15. scriptionum libro habet Tertullianus: *Hæretici scripturas obtendunt, & hac sua audacia statim quosdam movent, in ipso verò congressu firmos fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt*, Petrus tunc erat ex mediis, ac ipsum Divina gratia isto miraculo perfecit in firmum. Quavis adversùs Eucharistiam grassante hæresi, Divina semper in nos bonitas arcanam sacrosancti Mysterii veritatem, & cespitantes de ipso mentes vario miraculo erexit ac stabilivit. Etiam Latinè & Græcè eruditus fuit iste Petrus, habuitque doctum Clerum. Etenim Paschalis secundi Legatus, qui inter Boadmundum Antiochiæ Principem Latinum & Græcorum Imperatorem Alexium Comnenum composuit pacem, fuit ex ejus discipulis Maurus Archiepiscopus Amalphitanus. Ita in tertio decimo suo libro scribit Anna Comnena. Quare illum non sine fundamentis legavit noster Leo.

Michael etiam Cerularius, dum Cardinalem Humbertum dixit fuisse Archiepiscopum sine sede, habuit aliquid fundamenti. Exponit in libro de Domini corpore adversùs Berengarium, qui Humbertum variè calumniatus dixerat Burgundum, Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: *Humbertum virum fuisse religiosum, fide Christiana & sanctissimis operibus perseverantissimè decoratum, scientia Divinarum & sæcularium litterarum apprimè eruditum testantur omnes, qui vel propria experientia eum noverunt, vel ab aliis, qui ipsum experti sunt, ejus cognitionem acceperunt. Hunc non de Burgundia, sed de Lotharingia Sanctus Leo Romam traduxit, ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiscopum ordinavit, posteà verò Sancta Romana Ecclesia Præsulem sibi Cardinalem constituit. Quo in loco positus taliter vixit, taliter docuit, ut de fide vel doctrina ipsius nec saltem sinistræ suspicionis fama aliquando exorta sit. Hujus rei testis est tota ferè Latinitas, quæ pro excellentia Apostolicæ Sedis, cujus Conciliis & Consiliis semper aderat ac præerat, eum ignorare non potuit*. Quod ad certam civitatem, ut mariti ad vxores, alligentur, & absolutè consecrari non possint Episcopi, est omninò Apostolicus Canon, immò Evangelicus atque Divinus. Quis enim nesciat Apostolum Petrum Romanæ urbi fuisse ab ipso Domino datum & alligatum? Et de omnibus generatim Episcopis dixit gentium Doctor Apostolus: *Attendite gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Attamen paganarum aut aliàs deviarum Provinciarum Apostolatum tanti semper fecit Romana Ecclesia, ut ipsum censuerit legitimum Episcopalis etiam ordinationis titulum, & omni sæculo ad ipsum consecrarit. Etenim de Caio Romanæ Ecclesiæ Presbytero scribit in Bibliotheca Photius: *Hunc Caium fuisse affirmant sub Zephyrino & Victore Pontificibus, ordinatumque gentium Episcopum*. Et ad Lib. 48.
Decentium Eugubinum Episcopum scribit Sanctus Innocentius Primus Pontifex: *Manifestum est, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, Siciliam, Insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus Successores constituerint Sacerdotes*. Uti Titus à Sancto Paulo ad Cretam, ita hi à variis Pontificibus ad varias gentes fuere consecrati Episcopi: non ad sibi jungendas, sed ad fundandas Ecclesias & Cathedras. Ita de Sancto Cœlestino primo, quod ordinato Scotis seu Hibernis Episcopo Palladio Barbaram Insulam fecerit Christianam, testatur in libro contra Collatorem Sanctus Prosper. Quod Sanctum Monachum Augustinum, non ad aliquam civitatem, sed ad omnem Anglicanam gentem consecrari ab Ætherio Arelatensi Metropolita jusserit magnus Gregorius, est omnibus notum. Et idem scribit ad Constantinam Imperatricem: *Dum in Sardinia Insula multos esse gentilium* L.4.Ep.33
cognovissem, eosque adhuc pravæ gentilitatis more idolorum sacrificiis deservire, & ejusdem Insulæ Sacerdotes ad prædicandum Redemptorem nostrum torpentes existerent, unum illuc ex Italiæ Episcopis misi, qui multos gentilium ad fidem Domino cooperante convertit. Ad istud opus potuisset novum Episcopum consecrare. Et de Sancto, quem Sanctus Autbertus Cameracensis Episcopus

An. 651. ex latrone fecit Christianum, Landelino scribit Sigibertus Gemblacensis: *A beato Papa Martino ad prædicandum ordinatur*. Videtur tamen fuisse dumtaxat Presbyter. Pergit Sigibertus de Sancto Herbipolensium Apostolo Kyliano: *Ad prædicandum ibi à Papa Conone Episcopus ordinatus fuerat*. Et ad Imperatorem Constantinum quartum scribit de mittendis ad sextam Synodum Episcopis Sanctus Agatho Pontifex: *Quidam in longè positis provinciis verbum Christianæ fidei ab Apostolicis Exiguitatis meæ Prædecessoribus missi prædicant*. Et de Sergio primo Pontifice Regino Abbas Prumiensis. *Venerabilis vir Willibrordus, cognomento Clemens, de Britannia gentis Anglorum ob Evangelii gratiam in Gallias transiens, à Sergio Papa Episcopus Frisonum consecratur, atque in eam gentem ad prædicandum dirigitur*. Pontifex in consecratione fecit ex Willibrordo Clementem. Addit in opere de Germaniæ Monasteriis Gaspar Brusselius: *Est Epternaci liber auro & argento in Pumicei coloris membrana scriptus continens vitam Sancti Willibrordi Trajectensis Archiepiscopi*. Antiqui Scriptores illum passim titulant Archiepiscopum Frisiorum. Et de Sancto Francorum Apostolo & Archiepiscopo Bonifacio scribit ad omnes Galliæ Antistites Hincmarus Metropolita Remensis: *Per annos viginti quinque in prædicatione*

An. 746.

Actione 4.

An. 622.

Ep. 44. cap. 20. *sine Cardinali sede laboravit*. Quia nempè non ad aliquam sedem, sed ad generalem prædicationem fuerat missus & ordinatus. Et ad deformatis per Saracenos Hispaniis prædicandum ordinari Egilam Episcopum permisit Adrianus primus Wulgario Galliarum Archiepiscopo, & addidit hanc conditionem: *Ut nullam alienam sedem ambiret*

Ep. 97. *vel usurparet, sed solummodò animarum lucra Deo offerret*. Ita habent laudati Pontificis Epistolæ, publicatæ per Jacobum Gretzerum. Etiam Ebbonem, qui posteà Remensem obtinuit Cathedram, ad Danis prædicandum fuisse à Paschali primo ordinatum Episcopum testantur Francorum Annales. Et Sanctum Methodium paganis Moravis fuisse ab Adriano secundo consecratum Apostolum & Archiepiscopum, habet Joannes octavus in litteris ad Tuentarum de Moravia. Et de Sancto Monacho Bonifacio, quem Sancti Romualdi Abbatis discipulum ac Russiæ Apostolum laudat Romanum Martyrologium, scribit in laudati Abbatis vita Sanctus Petrus Damiani: *Ab Apostolica sede. consecrationem Archiepiscopus accepit*. Addit de ejusdem Romualdi discipulo Engelberto: *Posteà Archiepiscopus in gentibus factus est*. Et de alio ejusdem professionis Monacho Gregorio: *Archiepiscopus in gentibus postmodò consecratus est*. Plurima sunt istiusmodi exempla, ideoque Laurentius & cum Mellito Justus, ad Anglis & Britonibus prædicandum Evangelium ac Romanam disciplinam à Magno Gregorio creati Episcopi, dum Scotorum seu Hibernorum Episcopis atque Abbatibus insinuant suam missionem, fuerunt præfati: *Apostolica sedes nos ex more, sicut in universo orbe terrarum, in his Occiduis partibus ad prædicandum gentibus paganis direxit*. Notanda sunt verba: *Ex more*. Et verba: *Sicut in universo orbe terrarum*. Edicunt morem hunc esse & anti-

Ep. 194.

19 Jun.

Cap. 27

Cap. 33.

Cap. 36.

quissimum, & universalem. Eodem usi sunt & alii Patriarchæ: verùm per suas Diœceses, ac ipsarum vicinias. Romanus Episcopus per universum orbem terrarum. Et hinc evidenter convincuntur schismatica Græculorum somnia, qui ut Romano Primatui incommodent, garriunt & Papatum & quemvis Patriarchatum non fuisse sub gentilibus Romanorum Imperatoribus, sed cœpisse sub Constantino, immo & ab ipso esse institutos. Cur istos ad missionem consecratos Episcopos nostri mediorum sæculorum Majores titularint Archiepiscopos, non plenè scio. Forsan ex phrasi Græca. Etenim nulli Metropolitæ subjectos Episcopos Græci jam pridem titulant Archiepiscopos. Et isti Missionarii nullum habebant Metropolitam. Quidquid sit, & per Saracenos & per Michaelis Cerularii turbas multum deformata fuit nostri Leonis tempore utraque Sicilia: Hinc ad isthic prædicandum ac reformandum noster Humbertus fuit in similem Archiepiscopum consecratus.

Cur Michael Cerularius blateret Cardinalem Fredericum non verè fuisse, sed se finxisse Romanæ Ecclesiæ Cancellarium, exponit ejus præfata ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Epistola, de Argyro Italiæ Duce ac ejus machinis prosequens: *Mearum litterarum dempto sigillo, & quæ in illis habebantur cùm legisset, & alia quædam ad nos quasi Papæ nomine missa componens, & pro hujusmodi litteris offerendis prædictas destinavit, miseris illis suadens, ò seductionem magnam & illorum stultitiam, ut ad Regiam urbem venirent, & has litteras nobis darent*. In Saracenos, Northmannos, & Græcos erat tunc divisa superior Italia, & Græcorum ibi Dux erat Argyrus. Fuisse insigniter Orthodoxum demonstrant hæc Michaelis verba: *Argyrus Megalopolim*, id est, Constantinopolim, *cùm venisset, frequenter nostræ insusurrabat Humilitati, præcipuè de infermentato. Quapropter non semel, sed bis, & tertiò, & sæpius à nobis ejectus fuit à sacra communione*. Azymum Latinorum Sacrificium damnanti, & Ecclesias laceranti Michaeli obstiterat Argyrus, & à suo Patriarcha excommunicari maluerat, quàm ejus erroribus ac violentiis consentire. Notanda sunt & hæc Michaelis verba: *Novimus de nobilitate & scientia Papæ urbis Romæ*. Nonus enim Leo fuit reverà non tantum sanctissimus, sed etiam nobilissimus atque doctissimus. Quapropter suæ maledicentiæ tubas adversùs tantum virum inflare erubescens Michael, toti Orienti suadere studuit Legationem hanc non ab ipso venisse, sed esse dolosas inimici sui Argyri machinas: Hosce esse ejus Emissarios. Addidit suas ad Papam litteras fuisse ab Argyro reseratas, ab ipso confictum quasi ex Papæ nomine Responsum, ideoque & inter Emissarios fuisse confictum Cancellarium, qui fictas istas litteras subscriberet & sigillaret. Hoc enim est Apostolici Cancellarii officium. Hæc sunt fundamenta hujus infelicissimi Schismatis.

Porrò Fredericum fuisse Romanæ Ecclesiæ Cancellarium affirmat etiam latæ in Michaelem excommunicationis diploma. Etenim in ejus titulo

titulo post Humbertum & Petrum Episcopos sequitur Fredericus *Diaconus & Cancellarius*. Eodem modo illum appellat Humbertus in succincta commemoratione suorum Actorum. Decreto autem, quod pro Luitfredo Abbate adversùs Albertum Monachum dedit Sanctus Leo, est subscriptum: *Fredericus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cancellarius & Bibliothecarius*. An etiam aliquando, quod Leo Ostiensis affirmat, fuerit totius Romani Cleri Archidiaconus, ignoro. Quidquid sit, Sigibertus Gemblacensis nequaquam asserit Romanæ Ecclesiæ tunc solos septem fuisse Cardinales Diaconos. Etenim authenticus dignitatum & officiorum, quæ isto tempore habuit Romana Ecclesia; catalogus exstat apud Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium, & post enumerata Cardinalium Presbyterorum officia ac titulos pergit: *Sunt præter titulos Diaconiæ, eisque Præfecti Cardinales, dicti Regionarii, iique duodecim, Diaconiis Regionariis Præfecti. Item Diaconi Palatini sex*. Quid sint Palatini, quid Regionarii Diaconi, & quæ ipsorum origo atque officium, non spectat ad præsentem locum. Interim vide Onufrium Panuinum in libro de principalibus Romanæ urbis Basilicis. Constantinopolitana Mennæ Patriarchæ Synodus laudat *Episcopos de Italia, & Archidiaconos Sedis Apostolicæ*. Quod ipsum in exhibitis eidem Synodo precibus faciunt omnes totius Orientis Archimandritæ. Nempè omnis urbica Regio plures olim habebat Diaconos, ipsorumque Præfectus dicebatur Archidiaconus, seu Diaconus Cardinalis. Et hoc sensu videtur locutus, antiquitatis peritus, Leo Ostiensis. Sigibertus Fredericum, quòd esset septimus ordinationis ætate, vocat septimum Levitam. Locutus est cum Sancto Gregorio Turonensi, scribente de magno Papa Gregorio: *Septimus Levita in Papæ adjutorium adsciscitur*. Verùm septimus tunc erat ultimus.

Anno 1057.

Cap. 3.

Actione 1.

Lib. 10. Cap. 1.

Porrò Cancellarii officium diu Romæ mansit. Etenim Robertus Cardinalis Pullus ad ipsum assumptus fuit à Lucio secundo Pontifice. Et Bullatis Eugenii tertii litteris, Sancti Germani Parisiensis privilegia confirmantibus, subscriptum est ad duodecimi sæculi annum quadragesimum quintum: *Datum Laterani, per manum Roberti, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis & Cancellarii*. Addit in libro de Parisiensi Academia Claudius Hemeræus: *In Monasteriis Cluniacensi, Floriacensi, Sancti Remigii Remensis, & in Chartulariis majoris monasterii prope Turones, Beatæ Mariæ rotundæ foris muros Antissiodorenses, & Bituricensi, similes legimus subscriptiones à Roberto factas. Sed omnes intra annos sedis Eugenii tertii*. Et hinc eundem Eugenium, ut aptum Cancellarium eligat, hortatur Sanctus Bernardus, affirmans ab ipso pendere dignitatem Romanæ Ecclesiæ. Nempè statim post Roberti, quem Parisiensis scholæ Theologum adhuc Doctorem prædicarat plurimùm in litteris ad Roffensem Episcopum, & libertinis ibi quorumdam ingeniis frænandis necessarium judicaverat, mortem scripta est hæc Epistola. Et plures Innocentii tertii Epistolæ habent hanc subscriptionem: *Per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconi Cardinalis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cancellarii*. Hic Joannes erat aut frater Innocentii, aut affinis. Etenim Leonardus erat utriusque nepos. Defunctus est anno sexto decimo istius Pontificis. Et fuit ultimus Cancellarius. Etenim subsequentes Innocentii litteræ passim habent hanc subscriptionem: *Per manum Raynaldi, Acolythi & Capellani Domini Innocentii tertii Papæ*. Et per quartum Innocentium celebratæ Lugdunensis Synodi Acta laudant *Magistrum Martinum Neapolitanum, Diaconum Cardinalem, & Vice-Cancellarium*. Nempè Cancellarium exstinxit tertius Innocentius, & mutavit in Vice-Cancellarium. Cancellarii potestatem transtulit in Apostolicam sedem. Rationem edicit in eruditis ad Roberti Pulli sententias Commentariis Hugo Mathoud: *Cùm jam in eam excrevisset auctoritatem, quæ timeri potuisset, dignitas illa, suppresso Cancellarii officio, creati sunt Vice-Cancellarii*.

Ep. 280.

Lib. 4. Ep. 70.

Fol. 191.

Legationis hujus occasionem manifestat Patriarcha Michael in adductis ad Petrum Antiochenum litteris: *Ante aliquod tempus cùm novissemus ab eis, qui de vetere Roma ad nos venirent, de nobilitate & scientia Papæ nuper defuncti, Leonis scilicet, nec non quòd simul nobiscum sentiret, & conveniret propter scandala, quæ de ipsis feruntur circa Orthodoxam Fidem, non pauca illi scripsimus nostris litteris, multa videlicet humilitate, ut tu rectè vales cognoscere ex eisdem litteris. Idque ea de causa fecimus, quoniam ipsum lucrari volebamus, nec non ut benevolum & familiarem nobis redderemus, quo per eum Francorum auxilium nobis procuraremus. Quas litteras illi tradidimus, qui ad Papam unà cum Imperatoris litteris esset illas allaturus, & responsiones accepturus, & nobis redditurus*. Exponit in litteris, quas suis Legatis dedit perferendas ac porrigendas, ad Imperatorem Constantinum Sanctus noster Leo. Constantinum laudat à variis, de ejus felici Principatu agit Deo gratias, ac pergit: *Tu post nimium longas & perniciosas discordias primus pacis & concordiæ monitor, petitor, & exoptatus exactor efficeris*. Prædicat hoc ejus studium, & prosequitur de Romana Ecclesia: *Velut Religiosa & egregiæ indolis proles gemitus Matris tuæ non oblivisceris, nec contemnendam, quia senuit, sed potius reverendam arbitraris, atque plenis charitate visceribus ad eam redire meditaris*. Et infrà: *Præterea confrater noster Archiepiscopus Michael exhortatorias ad concordiam & unitatem nobis direxit litteras, quem ad tam optabile & necessarium bonum præmonentem tantò necesse est nos devotiùs & alacriùs suscipere, quantò perspicaciùs consideramus non posse computari inter discipulos Christi aliquem, qui fraternæ paci dedignetur acquiescere*. Pacis necessitatem exaggerat, atque prosequitur: *Sed noverit tua Charitas super præsumptionibus ejus multa & intolerabilia jam dudum pervenisse ad aures nostras, qualiter etiam aperta persecutione in Latinam Ecclesiam exardescens, anathematizare non timuit omnes, qui Sacramenta attrectant in azymis, & quod Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiqua dignitate privare contendens, contra fas & jus sibi subdere nova ambitione appetit, & pleraque, quæ usurpare dicitur, sicut à nostris Nuntiis diligenter cognoscere poteris*. Et in lit-

litteris ad ipsum Patriarcham Michaelem: *Scripta tuæ honorandæ Fraternitatis tandem ad nos pervenerunt, in quibus ad maximè necessarium, omnibusque Christi fidelibus amplectendum concordiæ & unitatis bonum exhortari studes, quatenus post nimium longas & perniciosas discordias filia ex propriæ matris reconciliatione exultet*. Et Ecclesiasticæ unitatis necessitatem & fructus exaltat, atque prosequitur: *Plurima de tua Fraternitate intolerabilia rumor jam dudum pertulit ad aures nostras, quæ nos partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas talia inquirendi concedebatur, indiscussa hucusque reliquimus. Hinc nova ambitione Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiqua sua dignitate privare contendens, contra fas & jus tuo dominio subjugare conaris*. Superbum *Universalis Episcopi* nomen acerimè insectatur, ac pergit: *Illud quis non stupeat, quod post tot sanctos & Orthodoxos Patres per mille & viginti à passione Salvatoris annos, novus calumniator Ecclesiæ Latinorum emersisti, anathematizans omnes, & publicam persecutionem excitans, quicumque Sacramentorum participarentur in azymis? Quam præsumptionem tuam & fama nobis obtulit, & litterarum sub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifestavit*.

Nec Sisinnium secundum, nec secundum Sergium, nec alium Michaelis Antecessorem, sed ipsum dumtaxat Michaelem Leo arguit de hisce novitatibus, atque ita firmiter suadeor ipsum esse istarum præsumptionum & fundati in ipsis schismatis auctorem. Notanda sunt tamen verba: *Post nimium longas & perniciosas discordias*. Et verba: *Rumor diu pertulit ad aures nostras*. Affirmant Michaelem statim à Patriarchatus exordio insaniisse, concepisse iniquitatem, ac etiam parturiisse. Nam & in Remensi sua Synodo noster Pontifex damnavit nomen *Universalis Episcopi*: Utique in Michaele, etiam tunc ex Photii principiis tentante sibi subjugare Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, ac esse Episcopus totius Christianitatis. Quo tempore Romanam Ecclesiam ac ejus disciplinam & dogma damnare & blasphemare cœperit, ignoro. Quòd hæc omnia etiam cœperit à sui Patriarchatus exordio, suadet Dux Argyrus, ob defensum latinum azymum frequenter ab ipso excommunicatus. Quinquagesimo tertio istius sæculi anno cœpit tamquam supremum Ecclesiæ caput Encyclicas spargere de his litteras, ideoque & schismatis exordium isti anno passim adscribimus. Et quoniam Orthodoxi & potentis Principis metus ejus furori imposuit aliquid fræni, Sanctum Leonem garrivit secum sentire à se damnatos Latinorum excessus damnari etiam ab ipso, ideoque ab eodem, tamquam excessus istos reformaturo, postulavit iniri concordiam, & Ecclesiasticæ communionis reparari unitatem. Pontificem lucrari voluit. Ex quo zelo scribit in Meditato de Patriarcharum Juribus etiam Theodorus Balsamon: *Concordiæ Papæ Romani quasi mordicus inhæreo, & ob separationem illius animo laceror, atque quotidiè conversionem illius egregiam exspecto*. Quòd tales cæcæ mentis nugas suis litteris Michael inseruerit, lucet ex Pontificis Responso: *Scripsisti nobis, quoniam si una Ecclesia Romana per nos haberet nomen tuum, omnes Ecclesiæ in toto orbe terrarum haberent per te nomen nostrum*. Eo utique pacto, ut Papa reformaret fictos per Michaelem abusus, & in ipsum ac ipsius sedem transferret Papatum. Verba ista insinuant etiam Michaelis nomen fuisse rasum è Romanis Dyptichis: Cujus tamen oppositum suadet nostri Pontificis Rescriptum ad Petrum Patriarcham Antiochenum.

Pergit Michael de Pontifice: *Quo per eum Francorum auxilium procuraremus*. Exponit in Rescripto ad Imperatorem Constantinum Pontifex, Nortmannorum in Sicilia ac superiori Italia Barbariem, sua in ipsos bella, & acceptam nuper cladem referens, ac pergens: *De victoria sua potiùs tristantur, quàm lætantur. Sicut enim tua Pietas scribere curavit ad nostram consolationem, pro ista sua præsumptione majorem in proximo exspectant sibi superventuram indignationem, post illam, quam experti sunt, suæ catervæ diminutionem. Nos quoque Divinum adjutorium nobis adfore, & humanum non defore credentes, ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus nostris, nisi cum requie Sanctæ Ecclesiæ periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam habemus maximum ex Divina pietate solatium & præsidium, carissimum filium nostrum Imperatorem Henricum, cujus de die in diem exspectamus promissum & proximum adventum, utpotè cum procinctu & expeditione ad nostrum auxilium*. Cum sua militia Robertus Guiscardus erat tunc recens in Sicilia & citeriori Italia: & quo suum istic firmaret Principatum, non solùm Saracenos invadebat, sed & Græcos, ipsumque etiam Romanæ Ecclesiæ patrimonium. Pontificis in illos impetum norat Imperator Monomachus: hinc & suas & Papales, ac Latini Imperatoris vires rogavit jungi, penitùs eradicari Nortmannos, & istis in terris reddi cuique suum. Et hanc societatem Pontifex gratam habuit, & amplissimè addixit. Quocirca per Francos Patriarcha Michael intellexit Germanos. Græci enim & Gallos & Germanos, nec sine fundamento, jam pridem appellarunt Francos. Et hinc Michaelis intentio non fuit casta, nec fundata supra petram. Etenim ob temporales fines Ecclesiasticam unitatem quærere est Deo ob visibilia servire more Judaico, spectare ad vetus testamentum, & instabilem domum ædificare in arena. Eodem ex fine Imperator Theodorus Lascaris à Gregorio nono petivit, Michael Paleologus à Lugdunensi Gregorii decimi, ac Joannes secundus Paleologus à Florentina Eugenii quarti Synodo obtinuerunt unionem & pacem. Verùm neutra fuit firma, quòd nempè neutra staret in solida casti finis petra.

Quin tamen Imperatoris Constantini intentio fuerit castissima, non est dubitandum. Lucet ex hoc Apostolicorum Legatorum de ipso ac ejus Proceribus Elogio: *Quantum ad columnas Imperii, & ejus Honoratos atque Sapientes, Christianissima atque Orthodoxa est Civitas Constantinopolitana*. Hinc preces admisit Pontifex, & jam laudatos misit Legatos, instructos litteris ac man-

mandatis variis, quorum hoc erat palmare circa Michaelis excessus. *Si Michael in his, quod absit, pertinax fuerit, pacem nostram retinere nullatenus poterit, quia procul dubio ad nos reverteretur, si ipse noluerit esse filius pacis.* Adjunxit & has ad Principem preces: *Quia abundante iniquitate, Sancta Romana Ecclesia & Apostolica sedes nimiùm diu obsessa fuit Mercenariis, & non Pastoribus, à quibus suæ, non quæ* JESU-CHRISTI *quærentibus, devastata jacebat miserabiliter hactenus, Divinum consilium voluit meam Humilitatem suscipere tantæ Cathedræ pondus. Quo licet plurimùm mei imbecilles prævagentur ac deprimantur humeri, non parum mihi subest sanctæ spei, quandoquidem ex utroque latere tales adstent filii, religione & potestate præclarissimi.* Videlicet Henricus tertius Occidentis, & Orientis Imperator Monomachus Constantinus. *Quapropter, devotissime Fili, & serenissime Imperator, collaborare mihi dignare ad relevationem tuæ matris sanctæ Ecclesiæ, & privilegia dignitatis atque reverentiæ ejus, nec non patrimonia recuperanda in tuæ ditionis partibus, sicut manifestè cognoscere poteris ex venerabilium nostrorum, seu tuorum Prædecessorum Scriptis & Gestis.* Adversùm sacras imagines belligerans, & ob sibi excussam ab Italica militia obedientiam indignatus Imperator Leo Isaurus, hæc omnia Gregorio secundo Pontifici retulit accepta, ideoque talionem reddens, omnem Illyricianæ diæcesos, nec non Siciliæ & citerioris Italiæ Ecclesiam abstulit Romanæ Cathedræ, & violenter transcripsit in Patriarchicam potestatem Episcopi Constantinopolitani. Omnia item Romanæ Ecclesiæ in suis ditionibus patrimonia redegit in fiscum. Adrianus primus, Nicolaus primus, Adrianus secundus, Joannes octavus, & alii Pontifices, dum in septimam & octavam Synodos, aut alias Ecclesiarum uniones consenserunt, eadem constanter repetivere, numquam fuerunt consecuti. Post exstinctum magni Caroli genus in Occidentis Imperio, & patrata in Formosum Pontificem scandala plures intrusos Pontifices, & summas ab ipsis calamitates passa est Romana Ecclesia, & redacta in miserandam paupertatem. Reparare cœperunt Gregorius sextus, Clemens secundus, & secundus Damasus; verùm modico fructu. Rem strenuè promovit noster Sanctus Leo, & Imperator Henricus tertius addidit Augusti brachii auxilium. Sancto Petro sua per Occidentem reddidit patrimonia. Quare præsentis Legationis occasionem, & liberalem Orientis Imperatorem nactus Pontifex, etiam illic reparare Apostolicæ sedis jura studuit. Acridensem præsertim Ecclesiam, ac turbidum ejus Antistitem Leonem conatus est Autocephalia exuere, redigere sub avitum Romani Patriarchatus jugum, atque ita hujus Successores liberare à periculo deinceps rebellandi.

Epist. 1.

De Legatorum in Regiam urbem ingressu scribit Patriarcha Michael ad Petrum Antiochiæ Patriarcham: *Legati urbem Regiam ingressi, potenti primum & sancto Imperatori se conspiciendos exhibuerunt, gravi quidem & superbo habitu, & gressu & supercilio.* Et infrà: *Nec ipsi Imperatoris conspectui & Majestati se omninò inclinaverant, sed potiùs seipsos magnoperè extollentes, & quæ eos non decebat cogitantes, cum Cruce & Sceptris Regium ingrediuntur Palatium:* Per sceptra intelligit baculos Pastorales. Etenim hos gestantes in manibus, & cum solenniter ante se deportato Sacro-sanctæ Crucis vexillo procedere in publicum, semper consueverunt Legati Romani; præsertim Constantinopoli, & in processione ad Principem. Etenim sic ad hunc ingredi consuevit & Patriarcha. Attamen non sancta Crux, sed accensa fax ante ipsum fertur. Rationes & modum exponit in Meditato de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon. Quòd Augustæ Majestati se non inclinarint Legati, est mendax calumnia, & à Romanæ Ecclesiæ moribus alienissima. Chryso-Pegi, seu aurei fontis palatium suprà exposui: Quòd illic à Principe hospitium acceperint, insinuant ipsi Legati in commemoratione suorum in hac Legatione Gestorum. Nec tacent rationem: *Michael nobis præsentiam suam & colloquium denegavit, & Ecclesias ad Missas agendum interdixit. Sicut & priùs Latinorum Ecclesias clauserat.* Blachernensis Ecclesia & adjunctum ipsi palatium sunt consuetum Apostolicæ Legationis hospitium. Hæc singulariter clausit Michael, ideoque Princeps illos excepit ad fontem aureum. Quod hæc Ecclesia sub Joannicii Patriarchatu, & Turcico Selymi imperio adhuc fuerit integra, testatur Patriarchalis historia, descripta per Emmanuelem Malaxum.

Pergit Michael Cerularius de Legatis: *Deindè cum ad nostram Humilitatem venissent, quis dicere possit, quanta superbia & arrogantia usi sint? Cum nec triviali salutatione nos salutassent, nec sua capita vel modicum inclinassent, & consuetam nobis venerationem exhibere dignati fuissent, neque à tergo Metropolitarum nobiscum in Secreto congregatorum sedere ullo pacto voluissent, sed quasi pro ipsorum contumelia id factum putassent.* Et infrà: *Nihil igitur horum, ut par erat, cum fecissent, epistolam nobis sigillatam dederunt, & quàm primùm recesserunt. Quam cum Humilitas nostra accepisset, & sigillum aperire adgressus essem, & diligenter ipsum sigillum inspexissem, inveni illud depravatum, & literas doli & malæ mentis plenas.* Nempè illos non Sancti Papæ Leonis Legatos, sed esse dolosos Argyri Ducis Emissarios persuadere & Patriarchæ Petro & Regiæ civitatis populo conatus est, atque ita errores suos atque excessus purgare aut fucare. Rei veritatem jam statim audivimus ab ipsis Legatis: Audivimus quòd ipsis Michael præsentiam suam & colloquium denegarit, & clauserit Ecclesias ad agendum Missas. Et certè post Metropolitas sedere non poterant, nec talem Patriarcham admittere ad colloquium.

Hinc pergunt in laudata commemoratione: *Ad Monasterium Studii intra urbem Constantinopolitanam Nicetas Monachus, qui & Pectoratus, antè præsentiam Imperatoris & Procerum ejus, insistentibus Nuntiis Romanis, anathematizavit quoddam Scriptum sub suo nomine contra Sedem Apostolicam & omnem Latinam Ecclesiam editum, & prætitulatum de Azymo, de Sabbatho, & de nuptiis Sacerdotum.*

Insu-

Insuper anathematizavit cunctos, qui ipsam Sanctam Romanam Ecclesiam negarent primam omnium Ecclesiarum esse, & qui illius fidem semper orthodoxam præsumerent in aliquo reprehendere. Post hæc statim in conspectu omnium ad suggestionem eorumdem Nuntiorum Romanorum jussit idem Orthodoxus Imperator præfatum incendi librum: Sicque discessum est. Facta hæc sunt istius sæculi anno quinquagesimo quarto, in festo S. Joannis Baptistæ: *Sequenti autem die præfatus Nicetas urbe egressus ultrò adiit ipsos Legatos intra Palatium Pegi, à quibus accipiens perfectam suarum propositionum solutionem, iterum spontè anathematizavit omnia dicta, & facta, vel tentata adversùs primam & Apostolicam Sedem. Sic ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus.* Ex quibus lucet, quod Michael non dumtaxat Alexandrinam & Antiochenam, sed ipsam quoque Romanam Ecclesiam, utique ob translata Papalia privilegia, tentarit subjugare.

Pergit commemoratio: *Tandem Michaele Legatorum præsentiam & colloquium devitante, atque perseverante in sua stultitia, præfati Nuncii decimo septimo Kalendas Augusti adierunt Ecclesiam Sanctæ Sophiæ, & super illius obstinatione conquesti, Clero ex more ad Missas præparato, jam hora tertia, die Sabbathi chartam excommunicationis super principale Altare posuerunt sub oculis præsentis Cleri & populi. Indè mox egressi, etiam pulverem pedum suorum excusserunt in testimonium illis juxta dictum Evangelii, proclamantes: Videat Deus & judicet.* Exstat ibidem excommunicationis Diploma. Exponit omnes à nobis supra explanatos Michaelis errores & excessus, addit illum solo humano metu factum Monachum, abusivum ac Neophytum Patriarcham, diffamatum de pessimis criminibus, & concludit: *Atque cum Leo Acridanus Episcopus dictus, & Sacellarius ipse Michaelis Constantinus, qui Latinum Sacrificium profanis conculcavit pedibus, & omnes sequaces eorum in præfatis erroribus & præsumptionibus, erunt Anathema Maranatha cum omnibus hæreticis, immò cum diabolis & Angelis ejus, nisi fortè resipuerint. Amen. Amen. Amen.*

De antiqua Ecclesiastici Judicii forma rectè scribit in opere de Sacerdotii ac Imperii concor-
L. 4. C. 20 dia Dominus Petrus de Marca: *De ordine Judiciorum nihil ferè constitutum legitur ab antiquis Conciliis, quia legitimum ordinem in judicando Episcopi sequebantur.* Et hinc ad Eustatium Sebastenum primæ Armeniæ Metropolitam Episcopum scripsit magnus Basilius: *Si qui rerum in hoc mundo potiun-*
Epist. 79. *tur, quando facinorosum aliquem morti sunt adjudicaturi, velamenta obducunt, & expertissimos quosque ad causæ tractationem advocant, multumque temporis insumunt, nunc Legis rigorem contuentes, nunc naturæ communionem reveriti, multumque ingemiscentes, ac judicandi necessitatem deplorantes, nemini non manifestum faciunt, quod non ex propria libidine, sed ex necessario legis ministerio inferant condemnationis sententiam; quantò oportebat majori diligentia, cura, pluriumque consultatione dignum judicari, si qui se à fratrum amicitia avellere conetur?* Romanam capitalis Judicii formam laudat, adfirmatque ipsam etiam ab Ecclesiasticis Judicibus in damnationis seu excommunicationis processu servandam. Quod ipsum scribit apud Romanum Clementem Auctor Apostolicarum Constitutionum: *Maleficus*, etiam confessus, L. 2. C. 52.
non statim mittitur ad supplicium, immò pluribus diebus cum multa deliberatione, & consultatione, & interjecto velo, inquiritur in eum. Postremò qui suffragium de capite contra eum laturus est, sublatis manibus solem testatur, innocentem se esse, ac mundum à sanguine hominis illius. Hinc & Pontius Pilatus intra vela, & cum simili protestatione, Christum Dominum damnavit ad mortem. Utique ex Romano more, quem istarum constitutionum auctor mandat etiam ab excommunicantibus Episcopis servari. Pronunciandæ sententiæ modum exponit in suis ad sextum Esaiæ caput Commentariis Sanctus Joannes Chrysostomus: *Mos obtinuit apud judices, ut de quavis controversia pronunciaturi, non faciant hæc clam, sed pro sublimi & elevato tribunali considentes, adstantibus universis, & cortinis undequaque contractis judicia exerceant.* Hoc modo etiam Pilatus pronunciavit in Christum Dominum. Eadem forma adhuc vigebat nostri Leonis tempore: Hinc ejus etiam Legatio Michaelis Cerularii intra cortinas conceptam & formatam damnationem pronunciavit in ipsa Sanctæ Sophiæ Basilica, coram toto populo & Clero, & in die Sabbathi. Nam & tunc Græci celebrant solennes synaxes, & plenas coram Divina Majestate apparituras.

Romanam item legem, quæ in absentem formari aut decerni vetat criminalem sententiam, semper servavit Ecclesia. Ex ipsa quartum Carthaginense Concilium emisit hunc Canonem: *Convenit Judices Ecclesiæ, ne absente reo, cujus causa ventilabatur, sententiam proferant, quia irrita erit. Immò & causam profectò in Synodo dabunt.* Quod ipsum in litteris ad Joannem Defensorem scribit magnus Gregorius. Et inter capita, Lib. 11.
ex quibus suam damnationem fuisse irritam adse- Epist. 52.
ruit apud Innocentium Pontificem Sanctus Joannes Chrysostomus, fuit & hoc: *Licèt absentes essemus.* Et adjunxit: *Cum contestaremur paratos nos esse ad diluendum crimina coram centum vel mille Episcopis.* Demonstrat se non fuisse contumacem. Etenim ex contumacia absentem damnari semper permiserunt & Leges & Canones. Hinc de Ephesinæ Synodi in contumacem Nestorium sententia ad Joannem Antiochiæ Patriarcham Comes Candidianus: *Publicos Præcones forum obeuntes, Sanctissimi Episcopi Nestorii depositionem solenni pompa ebuccinantes audio.* Synodi Præses Sanctus Cyrillus in hominem, qui sui non faciebat copiam, ita jussit pronunciari Synodale Judicium, & ad ejus notitiam pervenire. Laudatum Cyrillum, ac Memnonem Ephesiorum Episcopum duxit contumaces, & uti tales damnavit etiam Joannis Antiocheni factio, & de hujus sententiæ pronunciatione scripsit Synodus ad Sanctum Cœlestinum Pontificem: *Hæc scripto publico mandata proposuerunt legenda quibuslibet, theatri parietibus adfigentes.* Theatrum quippè erat locus maximè publicus, per adfixas sibi chartas clamans ad omnem civitatem. Simili modo in contumacem Michaelem Cerularium egerunt Legati Apostolici. Ejus, & complicis factionis excommunicationem solenni die posuerunt in Cathedralis Ecclesiæ

siæ Altari, quo Divina peracturus ille debebat statim accedere.

Pergit laudata commemoratio: *Hinc ordinatis Latinorum Ecclesiis intra ipsam Constantinopolim, anathemate dicto cunctis, qui deinceps communicarent de manu Græci, Romanum Sacrificium vituperantis, in osculo pacis, accepta orthodoxi Imperatoris licentia, donisque Imperialibus Sancto Petro, & sibi, alacres cœperunt reverti, quarto decimo Kalendas Augusti.* Aliam insuper excommunicationem adjunxerunt viva voce: *Quicumque fidei Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, ejusque sacrificio pertinaciter contradixerit, sit Anathema Maranatha, nec habeatur Christianus Catholicus, sed Prozymita hæreticus. Fiat, fiat, fiat.* Judiciales, ut valeant, sententias scripto fieri mandant & Leges & Canones. Hæc non fuit hujusmodi. Fuit generale, quod Canonicas hæresis & schismatis edicebat & cunctis minabatur pœnas, Decretum. Hinc viva voce potuit fieri. De Imperialibus in Legatos muneribus scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Fredericus Archi-Diaconus, Constantinopoli regressus, dona quæ ab Imperatore Constantinopolitano permagnificat deferebat, Ecclesiæ Romanæ consignavit.* Romanam Ecclesiam, cui reddere Diœceses & patrimonia non poterat, orthodoxus Princeps Augustis saltem muneribus voluit honoratam.

Hæc omnia terruerunt Michaelem Patriarcham, ideoque pergit laudata commemoratio: *Nimia instantia precum Michaelis spondentis tunc demùm se conflicturum cum Legatis, Imperator compulsus à Selybria litteris suis eos revocavit tertio decimo kalendas Augusti. Quo etiam die festinantes regressi diverterunt ad Palatium Pegi. Quos præfatus Michael Hæresiarcha comperiens rediisse, quasi ad Concilium conabatur adducere in Ecclesiam Sanctæ Sophiæ sequenti die, ut ostensa charta illorum, quam omnino corruperat transferendo, obruerentur ibidem à populo. Quod prudens Imperator præcavens noluit haberi aliquod Concilium, nisi & ipse adesset præsens. Cumque in hoc ei omnimodis Michael contradiceret, jussit Augustus ipsos Nuntios confestim arripere iter. Quod & factum est. Porrò vesanus Michael dolens suas non procedere insidias, concitavit Imperatori seditionem vulgi maximam, velut nuntiis cooperata fuerit ejus voluntas. Undè Imperator coactus interpretes Latinorum, Paulum videlicèt, ac filium ejus Smaragdum, cæsos & detentos Michaeli tradidit, sicque tumultus ille conquievit. Verùm Imperator post Nuntios Romanos directis suis, exemplar excommunicationis veracissimum à civitate Russorum sibi remissum accepit, civibusque, ac tandem Michaelem falsasse chartam Legatorum comperit, atque convicit. Itaque commotus, amicos & adfines ipsius honoribus privatos à Palatio eliminavit, contraque ipsum usque nunc graves iras retinuit.* Quod Apostolicas litteras falsare sit antiqua omnium hæreticorum, Græcorum præsertim, ars & dolus, ostendi possit plurimis exemplis. Perrexit Michael sordere in sua adversùs Romanam Cathedram superbia & contumacia, ipsas traduxit in Successores, atque ita omnem Orientalem Ecclesiam præcipitavit in Turcicam captivitatem, & usqe hodiè sanguineis lachrymis deplorandas miserias.

Omnia hæc compendio descripta habes etiam in famoso apud Constantinopolitanum Patrum Prædicatorum Conventum reperto Tractatu. Cardinalem Fredericum fuisse Romanæ Ecclesiæ Cancellarium, Legatos honorificentissimè susceptos ab Imperatore Monomacho, de Azymo quater disputasse cum Michaele Patriarcha, & tunc ab ipso fuisse devitatos adfirmat, atque prosequitur: *Legati mox S. Sophiæ Basilicam ingredientes, super Altare paginulam* excommunicationis *posuerunt. Exeuntes autem ab Ecclesia, sublatis pedum sandaliis, pavimentorum marmora percutientes, in mare pulverem projecerunt. Præterea ipsis è civitate discedentibus, stupendum valdè miraculum actum est. Liminare marmoreum ejusdem Ecclesiæ, miræ magnitudinis, dissolvitur, statimque talis clades est subsecuta, ut diebus paucis Græcorum sexaginta millia morerentur, nec ullus alienæ gentis. Interim & per triduum inæstimabiles coruscationes, & tonitrua, & imbrium & grandinum multitudines extiterunt.* Ita suum de Michaele judicium Divina Bonitas declaravit. Et de horum veritate non est dubitandum. Etenim subditur: *Hæc gesta sunt anno ab Incarnatione Domini* 1055. *indictione octava. Quod ego Pantaleon, cum essem ibi Constantinopoli, ubi hoc actum est, hoc idcircò memorabile feci, quo legentibus pateat Latinæ serenitatis institutio, & nemo audeat talia præsumere.*

FINIS.

IN-

INDEX PRIMUS,

Qui quidquid in Canonibus ac Decretis Leonis noni continetur, comprehendit.

INDEX SECUNDUS,

Qui res atque doctrinas memorabiles in Notis ac Scholiis hoc Tomo pertractatas comprehendit.

A

C

Decre-

VIII.

Gre-

tamen

Sal

FINIS.